Prof. Dr.
Mehmet Yaşar
Kandemir

EL-EDEBÜ'L MÜFRED

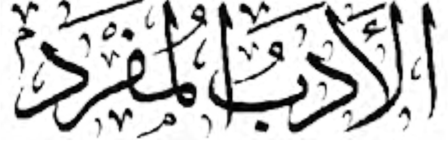
CİLT I

TAHLİL
YAYINLARI

بسم الله الرحمن الرحيم

İSTANBUL 1438 / 2017

EL-EDEBÜ’L-MÜFRED TERCÜME VE ŞERHİ I

İMÂM BUHÂRÎ

Tercüme ve Şerh
Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir

Tahlil Yayınları: 96

Kaynak Eserler Serisi: 5

Kitabın Adı
el-Edebü'l-Müfred

Kitabı Tercüme ve Şerheden
Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir

Yayın Editörü
Sadullah Yıldız

Kapak Tasarım
Acar Matbaası

İç Tasarım
Şaban Muslu

ISBN
978-605-9494-36-6

İletişim Adresi
Kartaltepe Mah. 60. Sok. No: 50 Bayrampaşa/İSTANBUL
Tel/Faks: (0212) 417 77 75

tahlilyayinlari.com
editor@tahlilyayinlari.com

Bu eserin e-kitap çevrimi **SaveAs Bilişim** tarafından yapılmıştır.
www.saveas.com.tr

ÖNSÖZ

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

En sevdiği Peygamber'i bize rehber olarak gönderen Yüce Rabbimize sonsuz hamdü senâlar olsun. Söz ve davranışlarıyla ümmetine güzel ahlâkı öğreten Nebîler Sultânı Efendimiz'e sayısız salâtü selâm olsun.

Bizim eski bir mâcerâmız var. Bu uzun hikâyemiz, hayat kitabımız olan Kur'ân-ı Kerîm'de anlatılır. Bizler, cennetten dünyaya gönderilen Âdem atamız ile Havvâ anamızın çocuklarıyız. Bizim asıl vatanımız cennetti. Allah Teâlâ bizi bir imtihandan geçirmek istedi ve kafileler halinde bu dünyaya gönderdi. Kullarım dünya gurbetinde kaybolmasın, kurda kuşa yem olmasın diye onlara rehberler verdi. Böylece her ümmetin bir rehberi oldu. Son kafile olan bizlere de rehber olarak Muhammed aleyhisselâm nasîb oldu.

Allah Teâlâ bizim rehberimize Kur'ân-ı Kerîm adında bir el kitabı gönderdi. Rehberimiz Efendimiz de sözleri ve hayat tarzıyla bu kitabı ümmetine açıklayıp tefsir etti. Adına hadîs-i şerîf denen bu açıklamalar ashâb-ı kirâmı tarafından hem yazıldı, hem de ezberlendi.

Daha birinci ve ikinci yüzyıldan itibaren hadis âlimleri Peygamber Efendimiz'in hadîs-i şerîflerini kitaplaştırmaya başladılar.

Hicretin üçüncü yüzyılında İmâm Buhârî adında büyük bir hadis âlimi yetişti. Bu büyük âlim binlerce, on binlerce hadisin arasından en sağlam rivâyetleri bir araya getirdi ve bu eserine ***Sahîh-i Buhârî*** adını verdi. İslâm âlimlerinin büyük çoğunluğu, bu hadis kitabını, Kur'ân-ı Kerîm'den sonra en güvenilir kitap olarak kabul ettiler.

İmâm Buhârî bu ümmete güzel bir hizmet daha yaptı. Peygamber Efendimiz'in ahlâka dâir hadislerini, *el-Edebü'l-müfred* adıyla bir araya getirdi. İşte elinizdeki bu kitap, söz konusu eserin Türkçe tercümesi ve çok kısa açıklamasıdır.

Bizler, Allah'ın kitabından sonra en büyük servetimiz olan hadîs-i şerîfleri, en güzel ve en anlaşılır ifâdelerle tercüme etmek zorundayız. Çünkü hadîs-i şerîfler konusunda yeteri kadar bilgisi olmayan ve Fahr-i Cihân Efendimiz'i gerektiği şekilde tanımayan birinin, bozuk ifâdelerle tercüme edilmiş bir hadis kitabını okumaya başlayıp da: "Peygamber sözü diye övdükleri hadisler de bunlar mıymış" diye dudak bükmesi, hangimizin gönlünü yaralamaz, hangi Müslümanın kalbini kanatmaz.

Gerçekten de bazen öyle kötü tercüme edilmiş hadis kitapları görüyoruz ki, Nebîler Sultânı Efendimiz’e söz getirecek korkusuyla, keşke bu eser böyle tercüme edilmeseydi diye hayıflanıyoruz. *el-Edebü’l-müfred* işte bu hassâsiyetle tercüme ve şerh edilmeye çalışıldı.

Bu eseri hazırlarken nelerin gözetildiği, aşağıda, *el-Edebü’l-müfred*’i tanıttığımız kısımda, “*el-Edebü’l-müfred*’in Tercüme ve Şerhini Hazırlarken Dikkate Alınan Hususlar” başlığı altında zikredildi.

Şimdi de, bu eserin gün ışığına çıkmasında değerli katkıları olan kıymetli kardeşlerime teşekkür etmeliyim.

el-Edebü’l-müfred’i tercüme ve kısaca şerh etmeye başlamamın da hoş bir hikâyesi var. Önce, İslâmî ilimlerin hâdimlerinden olup Gaziantep’te talebe yetiştirmeye devam eden Bahri Kılıç Hocaefendi, bendenizden bu yönde bir talepte bulundu. Bu fikri sevgili kardeşim Nureddin Yıldız’a açtığım zaman hayretini gizlemedi ve bir tevâfuktan söz etti. Eseri benim tercüme etmem yönünde kendisine mürâcaat edenler olduğunu, kendisinin de onlara: “Gidin, bu isteğinizi hocaya söyleyin!” dediğini anlattı. İşte bu aziz kardeşlerimin talepleri *el-Edebü’l-müfred* Tercüme ve Şerhi’nin hazırlanmasına vesile oldu. Hepsine, şahsıma olan teveccühlerinden dolayı teşekkürlerimi arz ederim.

el-Edebü’l-müfred’i tamamladıktan sonra kıymetli kardeşlerim Prof. Dr. Metin Yurdagür ve Yrd. Doç. Dr. Halit Zavalsız’a kitabımı okuyup tenkid ve tashihlerini lütfetmelerini rica ettim. Onlar da himmetlerini esirgemediler. Arapça üstâdı olan sevgili talebem ve arkadaşım Halit Zavalsız’ın, hadis metinlerinin sıhhatli bir şekilde harekelenmesinde de büyük gayreti oldu. Her iki ilim adamımıza da teşekkürlerimi sunarım.

Ümmet-i Muhammed’in, dinlerini sağlıklı bir şekilde öğrenmesi için pek değerli hizmetler sunan sevgili kardeşim ve aziz dostum Nureddin Yıldız Hocaefendiye özellikle teşekkür etmek istiyorum. Çünkü o, insanımıza daha çok hadis okutmak arzusuyla bu kitabı nasıl hazırlamamız gerektiği konusunda bendenizle kanaatlerini paylaştı. Kitabın ilk 100 hadisini çeşitli kültür seviyesindeki kardeşlerimize okuttu ve onların görüşlerini aldı. Kitap tamamlandıktan sonra da onu muhtelif insanlara okutmaya ve tenkitlerini almaya devam etti. Bu hizmet ve himmetlerin yanında, eserin huzûrunuza en güzel bir görünümle çıkması için de ciddî şekilde gayret gösterdi. Allah hem ondan, hem de bu yönde emeği geçen bütün kardeşlerimden râzı olsun.

Son olarak kitabın fihristlerini de hazırlayan sevgili editörümüz Sadullah Yıldız, yayın müdürümüz Bilal Baş, kitabın iç tasarımını yapan Şaban

Muslu kardeşlerime teşekkür ederim. *el-Edebü'l-müfred*'i okuyup, onu hazırlayanlara dua eden din kardeşlerime de iki cihan saâdeti niyâz ederim.

Mehmet Yaşar Kandemir
Ekim 2016, Üsküdar

İMAM BUHÂRÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

İmâm Buhârî, hicretin 194. yılında (810), bugün Özbekistan sınırları içinde bulunan Buhârâ'da doğdu. Babası İsmâil, İmâm Mâlik ibni Enes ve Abdullah ibnü'l-Mübârek gibi ünlü âlimlere talebelik etmiş bir hadis sevdâlısıydı. Son derece dürüst, dünyaya değer vermeyen bir insandı. Bu güzel insan, daha Buhârî çocukken vefât etti. Ticâretle meşgul olduğu için de ailesine hatırı sayılır miktarda mal bıraktı. Dindar ve duâsı makbul bir hanım olan annesi hem Buhârî'yi, hem de diğer oğlu Ahmed'i himâye etmeye başladı.

İmâm Buhârî, daha ilkmektebe giderken, dokuz on yaşlarında Buhâralı âlimlerden hadis öğrenmeye ve ezberlemeye başladı. Hadis râvîlerinden kimin kimden hadis öğrendiğini, kimin kime hadis rivâyet ettiğini, sanki onların zamanında yaşıyormuş gibi belledi. Daha on bir yaşında iken bazı hocalarının hadis râvileri konusunda yaptıkları hataları düzeltmeye başlayınca dikkatleri üzerine çekti. On altı yaşında, her biri ünlü bir muhaddis ve fakîh olan Abdullah ibnü'l-Mübârek ile Vekî' b. Cerrâh'ın kitaplarını ezberledi.

Buhârî, 210 yılında (825), henüz on altı yaşındayken, annesi ve kardeşi Ahmed ile Mekke'ye gitti. Hac görevlerini yaptıktan sonra annesi ile kardeşi Buhârâ'ya döndüler. Ancak Buhârî, Mekke'de yaşayan ve oraya gelen âlimlerden hadis öğrenmek için Mekke'de kaldı.

On sekiz yaşında iken *Kadâya's-sahâbe ve't-tâbi'în* adlı kitabını yazmaya başladı. Aynı yıl başka ilim merkezlerine gitmek ve oralarda yaşayan tanınmış âlimlerinden faydalanmak için ilmî seyâhatlere başladı.

Önce Medine'deki âlimlerden faydalandı. O dönemde Bağdat da bir ulemâ yatağı idi. Bağdat'taki âlimlerin başında Ahmed ibni Hanbel vardı. Bu âlimlerden ilim öğrenmek için Bağdat'a sekiz defa, Basra'ya dört beş defa gitti. Kûfe'ye birçok defa seyahat etti. Dımaşk, Humus ve Mısır'a gitti. Nîşâbur'da beş yıl hadis okuttu. Kendisinin belirttiğine göre, 1080 hocadan altı yüz bin hadis yazdı. Aynı hadisi bazen onlarca hocadan yazdığı oluyordu. Belh'e gittiğinde, onun bu özelliğini bilen Belhliler kendisinden ilginç bir istekte bulundular. "Bize her hocandan bir hadis yazdır." dediler. O da onlara, kendilerinden ilim tahsil ettiği 1000 hocadan birer hadis yazdırdı. Gittiği yerlerde kendilerinden faydalandığı hocaları, onun hadis

ilmindeki üstün yerini bildikleri için, onlar da kendisinin ilminden faydalanıyorlardı.

İmâm Buhârî, hocalarından hem hadis yazıyor, hem de bu hadisleri ezberliyordu. Böylece yüz bini sahih olmak üzere üç yüz bin hadis ezberledi. Onun ezberinin ne kadar sağlam ve güçlü olduğunu gösteren ve insanı hayrette bırakan şu olayı burada hatırlayalım:

Buhârî'yi Nasıl İmtihan Ettiler?

Her gittiği yerde, İmâm Buhârî'nin güçlü bir hâfızaya sahip olduğu konuşuluyordu. Bağdat'a bir gidişinde, Bağdatlı muhaddisler onun hâfızasının ne ölçüde sağlam olduğunu denemek istediler. O gün Bağdatlı ve İslâm dünyasından Bağdat'a gelmiş olan muhaddisler büyük bir salonu doldurdu. İmâm Buhârî'ye hazırlanan imtihan şöyleydi: 100 hadis seçildi. Bu hadislerin sened ve metinleri birbirine karıştırıldı. Meselâ birinci hadisin senedi, dokuzuncu hadisin senediymiş gibi yazıldı ve bu 100 karışık rivâyet on kişiye dağıtıldı.

İmâm Buhârî, salona girince, önce birinci şahıs bu karışık rivâyetleri ona sormaya başladı. O her hadisi okudukça, İmâm Buhârî "ben böyle bir hadis bilmiyorum." dedi. Sorulan on hadise "bilmiyorum" diye cevap verdi. Sonra ikinci şahıs on soruyu sormaya başladı. Onun da her sorusuna "bilmiyorum" diye cevap verdi. Hadis üstadları birbirinin kulağına: "Adam meseleyi anladı" diye fısıldadılar. Yeteri kadar bilgisi olmayanlar ise, bu kadar şöhretli birinin hiçbir hadisi bilmemesine hayret ettiler.

100 soru tamamlandıktan sonra İmâm Buhârî, ilk on soruyu soran kişiye döndü ve ona, sırasıyla "Sen bana şöyle bir hadis okudun, bunun doğrusu şudur." diyerek okuduğu hadislerden hangisinin senedinin hangi metne ait olduğunu teker teker cevaplandırdı. Sonra ikinci şahsa döndü. Aynı şekilde ona da okuduğu hangi senedin hangi metne ait olduğunu söyledi. Böylece 100 hadisi sened ve metinleriyle birbirine bağladı. İşte o zaman herkes, İmâm Buhârî'nin ne kadar güçlü bir hâfızaya ve muazzam bir hadis kültürüne sahip olduğunu anladı.

İlim Başkasının Ayağına Götürülmez!

İmâm Buhârî, ***Sahîh-i Buhârî*** adlı ünlü eserini vefâtından yaklaşık yirmi beş yıl önce yazdı ve onu kendisinden okumak isteyen talebelerine, vefât ettiği yıla kadar okuttu. En ünlü talebesi olan Firebrî'nin söylediğine göre,

Sahîh-i Buhârî’yi bizzat İmâm Buhârî’den, kendisinin ünlü talebeleri İmâm Müslim ve İmâm Tirmizî başta olmak üzere, 90.000 kişi okudu.

Bir benzerini yeryüzünün görmediği bu ünlü muhaddis, ilimini talebelerinden esirgemezdi. Bazı devlet adamları ondan hadis okumak için kendisini saraylarına dâvet ederdi. Fakat o saraylarda hadis okutmanın ilmi küçük düşürmek olacağını söyler ve bu tür teklifleri kabul etmezdi. Meselâ Horasan Valisi Hâlid ibni Ahmed ez-Zühlî ona bir adamını göndermiş ve kendisinden ***el-Câmiu’s-sahîh***’ini, ***et-Târîhu’l-kebîr***’ini ve diğer eserlerini okumak istediğini söylemişti. İmâm Buhârî, ilmi başkalarının ayağına götüremeyeceğini söyleyerek bu isteği reddetti ve ona, gerçekten kendisinden okumak istiyorsa hadis okuttuğu mescide gelmesi gerektiğini bildirdi.

Daha sonra Buhârâ vâlisi de ondan buna benzer bir istekte bulundu. Sadece kendi çocuklarına ders vermesini istedi. Buhârî ona da, “ilmi sadece belli insanlara öğretemeyeceğini” söyleyerek vâlinin bu isteğini kabul etmedi. Bunun üzerine Buhârâ vâlisi ona çok içerledi ve kendisini Buhârâ’dan sürgün etti.

Bu haksız karar İmâm Buhârî’ye çok ağır geldi. İster istemez doğup büyüdüğü memleketinden ayrılıp Semerkand’a doğru yola çıktı. Semerkand yakınlarındaki Hartenk kasabasında akrabaları vardı. Bir süre onların yanında misâfir kaldı.

Esasen İmâm Buhârî, kendisini kıskanan bazı kimselerin haksız davranışları yüzünden çok bunalmıştı. Ata yurdundan çıkarılması bunların üzerine tuz biber olmuştu. Duası makbûl bir insandı. Allah Teâlâ’ya artık kendisini yanına alması için dua etti. Orada hastalandı ve çok geçmeden 256 yılında (870), henüz altmış iki yaşında iken vefât etti ve Hartenk’te defnedildi.

İmâm Buhârî Nasıl Bir İnsandı?

Zayıf bünyeli, ince yapılı zarif bir insandı. Az konuşurdu. Dünya malına, yiyip içmeye önem vermezdi. Fakirleri, özellikle de talebelerini ve arkadaşlarını çok gözetirdi. Kimsenin gıybetini yapmazdı. “Allah Teâlâ’nın beni gıybetten dolayı hesaba çekmeyeceğini umarım.” derdi. Hadis rivâyetinde yetersiz gördüğü kimseleri tenkid ederken bile, onları incitmeyecek ifâdeler kullanırdı.

Bir gün hadis dersinde, âmâ olan bir talebesi, okunan hadiste geçen bir ifâdeden pek memnun olmamış, elini ve başını iki yana sallamış, İmâm

Buhârî de onun bu haline tebessüm etmişti. Sonra bu talebesine haksızlık ettiğini düşünmüş ve ondan helâllik istemişti.

Onun bir diğer özelliği de Kur'ân-ı Kerîm'i çok okuması, çok ibâdet etmesiydi.

İmâm Buhârî Nasıl Bir Âlimdi?

İmâm Buhârî, hadis ilminin gelmiş geçmiş en büyük âlimidir. "Hadis ilminde mü'minlerin emîri" anlamında pek az sayıdaki hadis hâfızı hakkında kullanılan "emirü'l-mü'minîne fi'l-hadîs" unvânı ona da verilmiştir. Böylece onun, derin hadis bilgisi ve güçlü hâfızasıyla devrindeki âlimler arasında en üstün seviyede olduğu belirtilmiştir. Sahih hadisleri ilk defa o derlemiştir. Rivâyetlerde her şöhretli muhaddisin göremediği ince kusurları görür ve bilirdi.

İmâm Buhârî sadece bir hadis âlimi değil, aynı zamanda bir fıkıh âlimiydi. Onu iyi tanıyanlar, kendisinin "bu ümmetin fakîhi" olduğunu söyler, onun bir benzerini görmediklerini dile getirirlerdi. O, fıkıh bilgisini, *Sahîh-i Buhârî*'nin bab başlıklarında göstermiştir.

Hocası **Ali bin Medînî** (v. 234/848), devrinin en büyük âlimlerinden biriydi. Buhârî, ona çok saygı duyar ve kendisini sadece onun yanında yetersiz hissettiğini söylerdi. Buhârî'nin bu sözünü hocasına aktardıkları zaman bu şöhretli âlim:

"Siz ona bakmayın, onun gözleri kendi gibi birini daha görmemiştir." demişti.

Hocalarından **Ahmed ibni Hanbel** (v. 241/855), **Horasan bölgesinin onun gibi bir âlim çıkarmadığını** söylerdi.

Yine hocalarından hadis hâfızı ve imâmı **Yahyâ bin Ca'fer el-Bîkendî** (v. 243 (857) şöyle derdi:

"Şâyet ömrümü Buhârî'nin ömrüne ekleyebilsem, bunu mutlaka yapardım. Çünkü benim ölümüm bir adamın ölümüdür, onun ölümü ise ilmin yok olmasıdır."

İmâm Buhârî'nin bir diğer hocası muhaddis ve müfessir **Amr ibni Ali el-Fellâs** da (v.249/864), "**Buhârî'nin bilmediği hadise hadis denmeyeceğini"** söylemişti.

Talebesi **İmâm Müslim** (v. 261/875) onu çok sever ve kendisine:

"Hocam! Dünyada senin bir benzerinin bulunmadığına şehâdet ederim." derdi.

Bir diğer talebesi **İbn Huzeyme** (v. 311/924); ancak dörtte biri günümüze gelen ve dört cilt halinde yayımlanan ***es-Sahîh*** adlı eserin sahibi, hadis, kelâm ve fıkıh âlimiydi. O da hocası hakkında:

“Şu gök kubbenin altında Resûlullah’ın hadislerini Buhârî’den daha iyi bilen ve daha iyi ezberlemiş birini görmedim.” derdi.

En Büyük Eseri: Sahîh-i Buhârî

İmâm Buhârî’den önce yazılan hadis kitapları hem sahih, hem hasen, hem de zayıf hadisleri ihtiva ediyordu. Buhârî, sadece sahih hadisleri içine alan bir kitap yazmak istedi. Hocalarından yazdığı altı yüz bin hadis arasından en sağlam olanları bir araya getirdi ve bu çalışmasına *el-Câmiu’s-sahîh* adını verdi. *Sahîh-i Buhârî* diye şöhret bulan bu eserdeki her hadisi veya her bâbı abdest alıp iki rekât namaz kıldıktan sonra bir ibâdet vecdi içinde yazdı. İmâm Buhârî, kitabına almadığı daha pek çok sahih hadis bulunduğunu, esasen kendisinin bunlardan bir seçme yaptığını söylerdi.

Sahîh-i Buhârî’yi hem o devrin ünlü muhaddisleri, hem daha sonra gelen şöhretli âlimler çok beğendiler ve onun, “Kur’ân-ı Kerîm’den sonra en güvenilir kitap” olduğunu söylediler.

Sahîh-i Buhârî İslâm dünyasında büyük rağbet görmüş, çeşitli olaylar veya sıkıntılar dolayısıyla *Sahîh-i Buhârî* hatimleri yapılmıştır.[1]

Diğer Bazı Eserleri

**** el-Edebü’l-müfred***. Elinizdeki bu eser, aşağıda genişçe tanıtılacaktır.

**** et-Târîhu’l-kebîr***. Ashâb-ı kirâmdan, kendi dönemine kadar yaşayan on üç binden fazla hadis râvisini, onların ne ölçüde güvenilir olduklarını belirterek kısaca tanıttığı ünlü eseridir. Bu eserini daha on sekiz yaşında kaleme almaya başladı ve onu Medine’de, mehtaplı gecelerde, Peygamber Efendimiz’in kabrinin yanında yazmaya başladığını söylerdi.

* Buhârî’nin ayrıca *et-Târîhu’l-evsat, et-Târîhu’s-sagìr, Kitâbü’d-Du’afâi’s-sagìr, Kitâbü’l-Künâ, Halku ef’âlü’l-’ibâd, er-Red ‘ale’l-Cehmiyye*, *et-Tevârîh ve’l-ensâb, Ref’u’l-yedeyn fi’s-salât, Kitâbü’l-Kırâati halfe’l-imâm* gibi otuza yakın eseri vardır.

. Eser hakkında geniş bilgi için bk. Mehmet Yaşar Kandemir, “*el-Câmiu’s-sahîh*”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, VII, 114-123.

EL-EDEBÜ’L-MÜFRED

İmâm Buhârî bu eserde özellikle ahlâk hadislerini topladı ve ona “her Müslüman ferdi ilgilendiren ahlâk hadisleri” anlamında ***el-Edebü’l-müfred*** adını verdi.

Esasen *Sahîh-i Buhârî*’de de edeb ve ahlâk bölümü (Kitâbü’l-Edeb) yer almakta, orada tekrarlarıyla birlikte 249 ahlâk hadisi bulunmaktadır. Bu eser ise, tekrarlarıyla birlikte 1322 ahlâk hadisinden oluşmaktadır.

Bu Kitabı Niçin Hazırladı?

İmâm Buhârî, Müslüman halka Peygamber ahlâkını öğretmek istedi. Çünkü Peygamber ahlâkı, onların dünyada mutlu olmalarını ve âhireti kazanmalarını sağlayacaktı. Bunun için de inançla, ibâdetle, insan haklarıyla, zühd ve takvâ ile, dua ve zikirle, âhiretle, Peygamber Efendimiz’in çeşitli halleriyle ve daha başka hususlarla ilgili ahlâk hadislerini derleyerek bu eseri meydana getirdi.

Bu ünlü hadis âlimi, sadece Server-i Enbiyâ Efendimiz’in hadîs-i şerîfleriyle yetinmedi. Resûl-i Kibriyâ’nın talebeleri olan ashâb-ı güzînin ve ashâbın talebeleri olan tâbiîn büyüklerinin söz, tavsiye ve uygulamalarından da faydalandı ve böylece bize ne muazzam bir hazîneye sahip olduğumuzu gösterdi.

el-Edebü’l-müfred’deki hadislerin 939’u Peygamber Efendimiz’in sözüdür (yani merfû rivâyetlerdir); 383’ü ise sahâbe ve tâbiîn efendilerimizin sözleridir (yani mevkūf ve maktû rivâyetlerdir).

İmâm Buhârî, ahlâkla ilgili hadislerin hayatın her yönünü kapsadığını göstermek için, topladığı 1322 hadisi, 644 konu başlığı altında topladı; hatta birçok defa bir hadis için bile bir konu başlığı açtı.

el-Edebü’l-müfred’de Zayıf Hadis Var mı?

Her şeyden önce bu hadisleri derleyenin, İmâm Buhârî gibi bir muhaddisler sultânı olduğu unutulmamalıdır. Onun güvenilmeyecek hadisleri böyle bir esere almayacağı bilinmelidir. Bu kitapta, hadis ilmiyle meşgul olan bazılarının zayıf diye nitelediği hadisler vardır. Bunlar daha ziyâde sahâbe ve tâbiîn sözlerinde olup 215 tanedir. Ancak zayıf olduğu söylenen bu hadisler, sahih hadislere kesinlikle ters düşmeyen rivâyetlerdir.

Aslına bakarsanız, hemen bütün muhaddisler, ahlâk ve zühd konusundaki kitaplarına, âdâb ve faziletli amellere dair zayıf hadisleri almakta bir sakınca görmemişlerdir. Çünkü zayıf hadis, hadis diye uydurulmuş (mevzû) sözlerden değildir. Zayıf hadisler de Peygamber Efendimiz’in sözüdür.

el-Edebü’l-müfred’in Tercüme ve Şerhini Hazırlarken Dikkate Alınan Hususlar

***** Hadislerin metin ve tercümelerinde, okuyucuyu isim zincirleriyle bunaltmamak için, sahâbe dışındaki râvilerin adları zikredilmedi.

***** Şayet bir hadis birbiri ardısıra veya birkaç hadis sonra tekrar zikrediliyorsa, yine okuyucuyu usandırmamak için, hadisin metni aynen verilmekle beraber, tercümesi tekrar verilmedi; fakat “Bu hadis, bir önceki hadisin (veya falan numaralı hadisin) aynıdır.” gibi bir ifâdeyle geçtiği yere işaret edildi.

***** Okuyucunun daha çok hadis okuyabilmesi için, her hadis en fazla beş satırla açıklandı ve buna büyük ölçüde uyuldu.

***** Bazı okuyucular, hadislerde temas edilen konuları maddeler halinde görmek istediği için, hemen her hadisten sonra, o hadisten çıkarılan sonuçlar “**Hadislerden Öğrendiklerimiz”** başlığı altında yazıldı.

***** Talebelerin daha kolay anlaması ve zevkle okuması için, hadislerin Arapça metinleri paragraflar halinde verildi.

***** Hadislerin râvileri ilk geçtiği yerde kısaca tanıtıldı.

***** *el-Edebü’l-müfred*’in çoğu baskılarında, Muhammed Fuâd Abdülbâki’nin neşri ve onun numaralama sistemi esas alınmıştır. Hadislere yapılacak atıflarda bir farklılık olmaması için, biz de bu neşri esas aldık. O neşirde bazı mükerrer rivâyetler (م) şeklinde gösterildiği ve ayrıca numara verilmediği için, biz de onları [mükerrer] diye gösterdik.

***** Hadislerin kaynakları verilirken, şayet bir hadis *Sahîh-i Buhârî* ve *Sahîh-i Müslim*’de varsa, onlarla yetinildi. Tercüme edilen hadis *Sahîhâyn*’den birinde ve *Kütüb-i Sitte*’nin bazı kitaplarında varsa, sadece onlar veya onlardan bir ikisi zikredildi. Bir hadis *Kütüb-i Sitte*’de bulunmayıp İmâm Buhârî’den önceki kaynaklarda varsa, bu kaynakların da gösterilmesine çalışıldı. Zaman zaman daha sonra kaleme alınan güvenilir bazı hadis kitapları da kaynak olarak gösterildi. Esasen İmâm Buhârî bir hadisi *el-Edebü’l-müfred*’e almışsa, başka kaynak aramaya gerek yoktu.

Bununla birlikte yaygın olan hadislerin kaynağını gösterme usûlü büsbütün dışlanmadı.

***** Hadislerin açıklanmasında daha çok şu eserlerden faydalanıldı:

Buhârî, *el-Edebü'l-müfred* (nşr. Ali Abdülbâsit Mezîd-Ali Abdülmaksûd Rıdvân), Kahire 1423/2003.

Fadlullah el-Cîlânî, *Fadlullâhi's-samed* (I-II, nşr. Ahmed Şemseddîn), Beyrut 2009.

Elbânî, *Şerhu Sahîhi'l-Edebi'l-müfred* (I-III, nşr. Hüseyin ibni Avde el-Avâyişe), Beyrut 1423/2003.

Muhammed Lokmân es-Selefî, *Reşşü'l-bered Şerhu'l-Edebi'l-müfred*, Riyad 1428.

Muhammed İlyâs el-Bârebenkvî, *el-Edebü'l-müfred el-Câmi'u li'l-âdâbi'n-nebeviyye*, Dımaşk-Beyrut, 1432/2011.

Zeyd ibni Muhammed ibni Hâdî el-Medhalî, *Avnü'l-ahadi's-samed Şerhu'l-Edebi'l-müfred*, I-III, Kahire-Cidde 1436/2015.

ANNE-BABA HAKKI

١ - بَابُ قَوْلِهِ تَعَالَى (وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْناً)

1. "BİZ İNSANA ANA-BABASINA İYİ DAVRANMASINI EMRETTİK" ÂYET-İ KERÎMESİ[2]

١ - عَنْ أَبِي عَمْرٍو الشَّيْبَانِيِّ يَقُولُ: حَدَّثَنَا صَاحِبُ هَذِهِ الدَّارِ، وَأَوْمَأَ بِيَدِهِ إِلَى دَارِ

عَبْدِ اللهِ قَالَ:

سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ؟ قَالَ:

«الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا»، قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ»، قُلْتُ: ثُمَّ

أَيٌّ؟ قَالَ: «ثُمَّ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللهِ».

قَالَ: حَدَّثَنِي بِهِنَّ، وَلَوِ اسْتَزَدْتُهُ لَزَادَنِي.

1. Tâbiîn râvîlerinden Ebû Amr eş-Şeybânî, ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhın evini eliyle gösterdi, ardından da onun şöyle dediğini söyledi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme:

"Allah Teâlâ'nın en sevdiği amel nedir?" diye sordum.

"Vaktinde kılınan namaz." buyurdu.

"Sonra hangisidir?" diye sordum.

"Ana-babaya iyilik ve itaat etmek." buyurdu.

"Ondan sonra hangisidir?" diye sordum.

"Allah yolunda cihâd etmek." buyurdu.

Abdullah ibni Mes'ûd daha sonra şöyle dedi:

"Resûlullah Efendimiz bana bunları söyledi; şâyet kendisine sormaya devam etseydim, herhalde daha başka şeyler de söylerdi."[3]

Hadisin Râvisi:

Abdullah ibni Mes'ûd

Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh, Hz. Hatice ve Hz. Ali'den sonra İslâmiyet'i kabul etti. Peygamber Efendimiz onu Cennetle müjdeledi. Kâfirlerin yasaklamasına rağmen, dövülmeyi göze alarak, Kâbe'de ilk defa herkesin duyacağı şekilde Kur'an okudu.

Peygamberler Sultanı Efendimiz bir yere gitmek istediğinde hemen onun ayakkabılarını çevirip hazırlar; bir yere oturduğunda ayakkabılarını korurdu.

Resûl-i Ekrem Efendimiz İbni Mes'ûd'un güzel sesiyle Kur'an okuyuşunu dinlemeyi pek severdi. Hicretin 32. yılında (652) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

٢ – عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ:

رِضَا الرَّبِّ فِي رِضَا الْوَالِدِ، وَسَخَطُ الرَّبِّ فِي سَخَطِ الْوَالِدِ.

2. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

"İnsan, Allah'ın rızâsını, ana-babayı hoşnut ederek kazanır; Allah'ın gazabını da onları öfkelendirerek üzerine çeker."[4]

Hadisin Râvisi:

Abdullah ibni Ömer

Kendisi "Ömer'in oğlu" anlamında kısaca İbni Ömer diye de anılır. Babasıyla birlikte Müslüman oldu, onunla birlikte hicret etti. Hicretin 49. yılında (669), Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin de bulunduğu İstanbul seferine katıldı. Fahr-i Âlem Efendimiz'i çok sevdiği için onun vefâtından sonra, namaz kıldığı yerleri öğrenip oralarda namaz kılar, yürüdüğü yollarda yürür, gölgelendiği ağaçların altında oturur ve onları sulardı.

Efendimiz'den en çok hadis rivâyet eden ve en çok fetvâ veren yedi sahâbîden biriydi. Hicretin 73. yılında (692) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

***** Allah Teâlâ’nın en çok hoşnut olduğu üç ibâdetten biri, **vaktinde kılınan namazdır**. Namaz en önemli ibâdet ve dinin direğidir. Bu sebeple namazı vaktinde kılmalıdır.

***** Allah Teâlâ’nın en çok sevdiği ikinci ibâdet, **ana-babaya iyilik ve itaat etmektir**. Bir evlât, onların isteklerini yerine getirmeye ve onları kendisinden râzı etmeye çalışmalıdır. Çünkü onlar, insanın dünyaya gelmesine, Allah Teâlâ’yı tanımasına ve cennette ebedî bir hayatı kazanmasına aracı olmuşlardır.

***** Allah Teâlâ’nın sevip beğendiği üçüncü ibâdet, **Allah yolunda cihâd etmektir**. Çünkü insan, azîz dinini ve vatanını kâfirlerden ancak cihâd ile koruyabilir ve dünyaya yayabilir. Hattâ gün gelir, Allah yolunda cihâd etmek en önemli ibâdet olur. İslâm’ın öğrenilmesi ve yaşanması için gayret etmek de bir cihattır.

***** Fahr-i Âlem Efendimiz, Allah’ın rızâsının nasıl kazanılıp nasıl kaybedileceğini bizlere şöyle bildirmiştir: “İnsan Allah’ın rızâsını **ana babasını** hoşnut ederek kazanır. Allah’ın gazabını da onları öfkelendirerek üzerine çeker.”[5]

Şu iki âyet kulağımıza küpe olmalıdır:

“Bana şükret, anne ve babana da teşekkür et!”[6]

“Biz, insana anne ve babasına iyi davranmasını emrettik.”[7]

***** Abdullah ibni Ömer’in sözü olarak okuduğumuz ikinci hadîs-i şerîf, Resûlullah Efendimiz’in hadisi olarak da rivâyet edilmiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ’nın en beğendiği üç ibâdet; namazı vaktinde kılmak, ana-babaya iyi davranmak ve Allah yolunda cihâd etmektir.

2. Savaşın zorunlu olduğu zamanlarda Allah yolunda cihâd etmek, Cenâb-ı Hakk’ın en beğendiği ibâdettir.

3. Ana-baba hakkı, Allah’a kulluktan hemen sonra gelir.

4. Ana-babasını râzı eden Allah’ı da râzı eder, ana-babasını gücendiren Allah’ı da gücendirir.

5. Ana-babanın çocuğundan, Allah’ın râzı olmadığı bir şeyi istemesi hâlinde, onlara itaat edilmez.

6. Ashâb-ı kirâm, Peygamber Efendimiz’den Allah Teâlâ’nın en beğendiği ibâdetleri sorup öğrenir ve yapardı.

٢ - بَابُ بِرِّ الْأُمِّ

2. ANNEYE İYİ DAVRANMAK

٣ - عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ حَيْدَةَ قَالَ: قُلْتُ:

يَا رَسُولَ اللهِ، مَنْ أَبَرُّ؟ قَالَ:

«أُمَّكَ»، قُلْتُ: مَنْ أَبَرُّ؟ قَالَ:

«أُمَّكَ»، قُلْتُ: مَنْ أَبَرُّ؟ قَالَ:

«أُمَّكَ»، قُلْتُ: مَنْ أَبَرُّ؟ قَالَ:

«أَبَاكَ، ثُمَّ الْأَقْرَبَ فَالْأَقْرَبَ».

3. Ashâb-ı kirâmdan Muâviye bin Hayde şöyle dedi: Ben Resûl-i Ekrem'e:

"Yâ Resûlallah! "Kendisine iyi davranmam gereken kimdir?" diye sordum.

"Annen." buyurdu.

"Ondan sonra kim gelir?" diye sordum.

"Annen." buyurdu. Ben tekrar:

"Daha sonra kendisine iyi davranmam gereken kimdir?" diye bir daha sordum. Bana yine:

"Annen." buyurdu. Ardından bir kere daha:

"Ondan sonra kime iyi davranayım?" diye sorunca şöyle buyurdu:

"Babana, ondan sonra da sırasıyla sana en yakın akrabana."[8]

Hadisin Râvisi:

Muâviye bin Hayde

Muâviye bin Hayde el-Kuşeyrî, Kuşeyr kabilesini temsilen Medine'ye geldi, Peygamber Efendimiz ile görüştü ve Müslüman oldu. Resûl-i Ekrem'in vefâtından sonra Basra'da yaşadı. Daha sonraları Horasan fetihlerine katıldı ve orada vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

٤ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ أَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ:

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

فَغِرْتُ عَلَيْهَا فَقَتَلْتُهَا، فَهَلْ لِي مِنْ تَوْبَةٍ؟

«الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا»، قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ»، قُلْتُ: ثُمَّ

اسْتَطَعْتَ.

فَذَهَبْتُ فَسَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ: لِمَ سَأَلْتَهُ عَنْ حَيَاةِ أُمِّهِ؟ فَقَالَ:

إِنِّي لَا أَعْلَمُ عَمَلًا أَقْرَبَ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ بِرِّ الْوَالِدَةِ.

4. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümânın haber verdiğine göre, ona bir adam gelerek şunları söyledi:

“Ben bir kadına evlilik teklif ettim, fakat o kabul etmedi; kendisine bir başkası tâlip oldu, onunla evlendi. Ben de o kadını kıskandım ve öldürdüm. Tövbe etsem tövbem kabul edilir mi?” O zaman İbni Abbâs ona:

“Annen sağ mı?” diye sordu. O da:

“Hayır, sağ değil.” dedi. İbni Abbâs:

“Öyleyse yaptığın işten dolayı Allah’a tövbe et, sonra da yapabildiğin kadar iyilik ve ibâdet ederek Allah’a yakınlaşmaya çalış!” dedi.

Bu hadisi İbni Abbâs’tan rivâyet eden tâbiîn âlimi Atâ bin Yesâr dedi ki:

Bu konuşmayı dinledikten sonra İbni Abbâs’ın yanına gittim ve:

“O adama niçin annesinin sağ olup olmadığını sordun?” dedim. İbni Abbâs bana şu cevabı verdi:

“Ona böyle sordum; çünkü ben anneye iyilik ve itaat etmek kadar insanı Azîz ve Celîl olan Allah’a yaklaştıran başka bir şey bilmiyorum.”[9]

Hadisin Râvisi:

Abdullah ibni Abbâs

Peygamber Efendimiz’in amcası Hz. Abbâs’ın oğludur. Kendisi “Abbâs’ın oğlu” anlamında kısaca İbni Abbâs diye anılır. Hicretten üç yıl önce Mekke’de doğdu. Doğduğu zaman onu Fahr-i Âlem Efendimiz’e getirdiler, o da onu kucağına alıp duâ etti. Resûl-i Ekrem’in hanımı Hz. Meymûne onun teyzesi olduğu için bazı geceler Efendimiz’in evinde yatar, Resûl-i Ekrem’in nasıl ibâdet ettiğini öğrenir ve o da öyle ibâdet etmeye çalışırdı.

İbni Abbâs, en çok hadis rivâyet eden yedi sahâbîden biriydi. Hz. Ömer onun görüşlerine değer verirdi. Abdullah ibni Abbâs 68 (687) yılında Tâif’te vefât etti.

Hadislerin Açıklaması

***** Peygamber Efendimiz, “Yâ Resûlallah! Kime iyilik edeyim?” diye soran sahâbîye üç defa “annene” diye cevap verdi. Çünkü annemiz bizim canımızdır. Bizi canıyla beslemiştir. Yavrum uyusun diye uyumamıştır. Bizi aylarca karnında taşımış, yetiştirmek için yıllarca çırpınmıştır. Allah Teâlâ annenin bu fedâkârlığını şöyle dile getirmiştir:

“Annesi onu nice zahmetlerle taşıdı, nice zahmetlerle doğurdu. Annenin hamileliği ve çocuğun sütten kesilmesi de otuz ay sürer.”[10]

***** Fahr-i Cihân Efendimiz, anne ve babadan sonra **“sırasıyla sana en yakın akrabana iyi davran”** buyurdu. İnsanın “en yakını” kendi çocukları, dede ve nineleri, erkek ve kız kardeşleri, amcaları, halaları, dayıları, teyzeleri, sonra bunların çocukları, eşinin yakınları, daha sonra da yakından uzağa doğru komşularıdır.[11]

***** Anneye iyilik ve itaat, insanı adam öldürme günahından kurtarmaya vesile olabilecek kadar değerlidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Allah’a imandan sonra en değerli amel, anneye iyilik etmektir.

2. Anneye yapılan iyilik, tövbe etmek şartıyla, büyük günahların bile affına sebep olabilir.

3. İnsan annesiyle birlikte babasına da güzel davranmalı ve her ikisinin rızâsını kazanmaya çalışmalıdır.

4. Akraba her zaman gözetilmeli, yakınlık sırasına göre onlara yardım eli uzatılmalıdır.

5. Kıskançlık, insanı katil yapacak kadar kötü bir huydur.

٣- بَابُ بِرِّ الْأَبِ

3. BABAYA İYİ DAVRANMAK

٥ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مَنْ أَبَرُّ؟ قَالَ:

«أُمَّكَ»، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ:

«أُمَّكَ»، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ:

«أُمَّكَ»، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ:

«أَبَاكَ».

5. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi: Adamın biri Peygamber aleyhisselâma:

"Kendisine en iyi davranmam gereken kim?" diye sordu. O da:

"Annen" buyurdu. Adam:

"Ondan sonra kim?" dedi. Yine:

"Annen" buyurdu. Adam üçüncü defa:

"Daha sonra kim?" diye sorunca, tekrar:

"Annen" buyurdu. Adamın dördüncü defa:

"Ondan sonra kendisine iyi davranmam gereken kim?" diye sormaya devam etmesi üzerine:

"Baban" buyurdu.[12]

Hadisin Râvisi:

Ebû Hüreyre

Hicretin yedinci yılında Müslüman oldu. Bir gün Peygamber Efendimiz onun sevdiği bir kediyi elbisesinin içinde koruduğunu görünce, ona

“kedicik babası” anlamında “Ebû Hüreyre” diye takıldı. O günden sonra onun asıl adı olan Abdurrahman âdetâ unutuldu ve herkes kendisine Ebû Hüreyre diye hitap etti. Fakir Müslümanlarla birlikte, Mescid-i Nebevî’de, **suffe** denilen yerde yatıp kalkardı. Gece gündüz Peygamber Efendimiz’den ayrılmaz, ondan duyduğu hadisleri öğrenip ezberlemeye çalışırdı. Bu sebeple en çok hadis rivâyet eden sahâbî oldu. Hicretin 58. yılında (678) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

٦ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَتَى رَجُلٌ نَبِيَّ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

مَا تَأْمُرُنِي؟ فَقَالَ:

«بِرَّ أُمَّكَ»، ثُمَّ عَادَ، فَقَالَ:

«بِرَّ أُمَّكَ»، ثُمَّ عَادَ، فَقَالَ:

«بِرَّ أُمَّكَ»، ثُمَّ عَادَ الرَّابِعَةَ، فَقَالَ:

«بِرَّ أَبَاكَ».

6. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir adam Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna geldi ve:

“Yâ Resûlallah! Bana ne emir buyurursun?” diye sordu. Resûl-i Ekrem de ona:

“Annene iyi davran!” buyurdu. Adam aynı soruyu tekrar sordu. Peygamber Efendimiz yine:

“Annene iyi davran!” buyurdu. Adam yine aynı soruyu sordu. Allah’ın Resûlü aynı cevabı verdi:

“Annene iyi davran!” buyurdu. Adam dördüncü defa yine aynı soruyu sorunca, Resûl-i Ekrem:

“Babana iyi davran!” buyurdu.[13]

Hadislerin Açıklaması

Server-i Enbiyâ Efendimiz, “Kime iyi davranmalıyım?” diye soranlara, anne ve babaya iyi davranılmasını emrederdi. Onlara itaat etmeyi, kendilerini kimseye muhtaç bırakmamayı tavsiye ederdi. Babasına iyi davranmasını istediği birine şöyle buyurmuştu:

“Baba, cennet kapılarının en üstünü olan orta kapı değerindedir. Artık sen ister onun rızâsını kazanma ve o kapıdan girme imkânını kaybet, ister onun rızâsını kazan ve o kapıdan girme imkânını elinde tut!”[14]

Demek ki cennete kolayca girmenin ve orada yüce makamlar elde etmenin yolu, babanın gönlünü alıp onun rızâsını kazanmaktan geçmektedir. Ana ve babası hayatta olanlar bu fırsatı kaçırmamalıdır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bir evlât annesine ve babasına saygıda kusur etmemeli ve onları hiç kimseye muhtaç bırakmamalıdır.

2. Annenin evlâdı üzerindeki emeği, elbette babanın emeğinden daha çoktur. Ama baba, ailesini kimseye muhtaç etmeden geçindirmek için bin bir sıkıntıya katlanır. Babanın da çocukları üzerinde kolayca ödenmeyecek hakları vardır.

3. Babasını hoşnut eden evlât, cennete kolayca girer; onu gücendiren ise bu fırsatı kaybeder.

٤ – بَابُ بِرِّ وَالِدَيْهِ وَإِنْ ظَلَمَا

4. HAKSIZLIK ETSELER BİLE ANA-BABAYA İYİ DAVRANMAK

٧ – عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

مَا مِنْ مُسْلِمٍ لَهُ وَالِدَانِ مُسْلِمَانِ يُصْبِحُ إِلَيْهِمَا مُحْتَسِبًا، إِلَّا فَتَحَ لَهُ اللّٰهُ

«الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا»، قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ»، قُلْتُ: ثُمَّ

لَمْ يَرْضَ اللهُ عَنْهُ حَتَّى يَرْضَى عَنْهُ“، قِيلَ: وَإِنْ ظَلَمَاهُ؟ قَالَ:

«وَإِنْ ظَلَمَاهُ».

7. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhüma şöyle dedi:

“Bir Müslüman, Müslüman olan anne ve babasına, sevâbını Allah’tan bekleyerek iyi davranırsa, Cenâb-ı Hak ona cennetten iki kapı birden açar. Şâyet anne ve babasından sadece biri hayatta ise, Allah Teâlâ ona cennetten bir kapı açar. Eğer anne ve babasından birini gücendirirse, Allah onları hoşnut edene kadar, o evlâttan râzı olmaz.”

Bir adam İbni Abbâs’a:

“Ya anne ve baba çocuklarına haksızlık etmişse?” diye sordu. İbni Abbâs da:

“Haksızlık etseler de böyle.” dedi.[15]

Hadisin Açıklaması

Allah da, Resûlullah da anne ve babaya itaat edilmesini emretmiştir. Anne ve babasına itaat edip iyi davranan kimse, hem Allah’a, hem de Resûlüne itaat etmiş olur. Anne ve babasına itaat etmeyen de, Allah’a ve Resûlullah’a itaat etmemiş olur.

Annesine ve babasına veya onlardan birine kötü davranan evlâdın acıklı hâlini Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz şöyle anlatmıştır:

“Allah Teâlâ’nın anne ve babaya itaat konusundaki emrine karşı gelene cehennemden iki kapı açılır. Onlardan sadece birine itaatsizlik edene ise cehennemden bir kapı açılır.”[16]

Anne baba çocuklarına haksızlık etse bile, onlara karşı gelinmez. Ancak onlar, evlâtlarını Allah’ın buyruklarına karşı gelmeye zorlarsa, kendilerine itaat edilmez. Bu durumu Peygamber Efendimiz şöyle dile getirmiştir:

“Hâlık’a isyân olan yerde, mahlûka itaat edilmez.”[17]

Bu Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir Müslüman, anne ve babasına iyi davranmalı, onları incitmemelidir.

2. Anne ve babasına iyi davranan evlât, cennetin iki kapısından içeri alınacaktır.

3. Anne ve babasına kötü davranan bir evlât ise, cehennemin iki kapısından içeri atılacaktır.

٥- بَابُ لِينِ الْكَلَامِ لِوَالِدَيْهِ

5. ANA-BABAYA TATLI SÖZ SÖYLEMEK

٨ - عَنْ طَيْلَسَةَ بْنِ مَيَّاسٍ قَالَ:

كُنْتُ مَعَ النَّجَدَاتِ، فَأَصَبْتُ ذُنُوبًا لَا أَرَاهَا إِلَّا مِنَ الْكَبَائِرِ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ

لِابْنِ عُمَرَ قَالَ: مَا هِيَ؟ قُلْتُ: كَذَا وَكَذَا، قَالَ: لَيْسَتْ هَذِهِ مِنَ الْكَبَائِرِ،

هُنَّ تِسْعٌ:

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

الْوَالِدَيْنِ مِنَ الْعُقُوقِ.

قَالَ لِي ابْنُ عُمَرَ: أَتَفْرَقُ النَّارَ، وَتُحِبُّ أَنْ تَدْخُلَ الْجَنَّةَ؟ قُلْتُ: إِي وَاللهِ.

قَالَ: أَحَيٌّ وَالِدُكَ؟ قُلْتُ: عِنْدِي أُمِّي.

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

اجْتَنَبْتَ الْكَبَائِرَ.

8. Tâbiîn neslinden Taylese bin Meyyâs şöyle dedi:

Ben, bir zamanlar Hâricî Necedât fırkasına katılmış, büyük günahlardan olduğunu sandığım bazı günahlar işlemiştim. Bu durumu ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Ömer'e anlattım. O da bana:

"O günahlar neydi?" diye sordu. Ben de onları:

“Şunu yaptım, bunu yaptım...” diye sayıp döktüm. İbni Ömer bana şunları söyledi:

“Bu saydıkların büyük günahlardan değildir. Büyük günahlar şu dokuz şeydir:

Allah’tan başkasını ilâh kabul etmek,
Haksız yere adam öldürmek,
Savaştan kaçmak,
İffetli bir kadına iftirâ etmek,
Fâiz almak,
Yetim malı yemek,
Mescid-i Harâm’da günah işlemek,
Bir kimseyle alay etmek,
Ana-babayı ağlatmak.”

Abdullah ibni Ömer bunları söyledikten sonra bana:

“Sen cehennemden korkuyor, cennete girmeyi istiyor musun?” diye sordu. Ben de:

“Vallahi, evet” dedim. Bana:

“Annen ve baban hayatta mı?” diye sordu.

“Yanımda yalnız annem var.” dedim. Bunun üzerine Abdullah ibni Ömer bana şunu söyledi:

“Annene tatlı sözler söyleyerek onun gönlünü alır ve geçimini üstlenirsen, Allah’a yemin ederim ki, büyük günahlardan sakındığın takdirde, mutlaka cennete girersin.”[18]

٩ – عَنْ عُرْوَةَ، قَالَ: ﴿وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ﴾ [الإسراء:
٢٤]، قَالَ: لَا تَمْتَنِعْ مِنْ شَيْءٍ أَحَبَّاهُ.

9. Tâbiîn âlimlerinden Urve bin Zübeyr, **“Ana-babaya merhamet et ve onlara alçak gönüllü davran!”**[19] âyet-i kerîmesini şöyle açıkladı:

“Anne ve babanın hoşlanıp istediği şeyleri, onlardan esirgeme!”[20]

Hadisin Râvisi:
Urve bin Zübeyr

Babası, cennetle müjdelenen on kişiden (aşere-i mübeşşere) biri olan Zübeyr ibni Avvâm'dır. Annesi de Hz. Ebû Bekir'in kızı Hz. Esmâ'dır. Urve, Medine'nin yedi büyük fakîhinden biriydi. Geceleri arkadaşlarıyla birlikte Mescid-i Nebevî'de ilim müzâkere ederlerdi. Her gün Kur'ân-ı Kerîm'in dörtte birini okur, çoğu zaman oruç tutardı. Hadis öğrenmeye ve öğretmeye çok önem verir, kendisine sorulan soruları hadislere göre cevaplandırırdı. Hicretin 94. yılında (713) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

* Râvi Taylese (veya Taysele) bin Meyyâs bir zamanlar, Hâricîler'in bir kolu olan ve Necdiyye diye de anılan Necedât fırkasına katılmıştı. Hâricîler, Sıffîn Savaşı'nda Hz. Ali'nin yanında yer almış, fakat daha sonra kendisine isyân ederek ondan ayrılmışlardı.

Taylese, bir süre sonra yaptıklarına pişman oldu. Yaptığı bazı hataların büyük günahlardan olup olmadığını âlim sahâbî Abdullah ibni Ömer'e sordu. O da kendisini dinledikten sonra ona bazı büyük günahları saydı ve bunlardan kurtulmanın yolunu gösterdi. Tatlı sözler söyleyerek annesinin gönlünü aldığı, onun geçimini üstlendiği, bir de büyük günahlardan sakındığı takdirde kendisinin cennete gireceğini ona söyledi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Anne ve baba, herkes için bulunmaz birer devlettir. Onların kıymetleri bilinmeli, elden geldiğince kendileri rahat ettirilmeli ve dine aykırı olmayan her arzuları yerine getirilmelidir.

2. İnsan yaptığı günahlardan dolayı tövbe etmeli ve onları bir daha yapmamaya çalışmalıdır.

٦- بَابُ جَزَاءِ الْوَالِدَيْنِ

6. ANA-BABANIN HAKKI ÖDENEBİLİR Mİ?

١٠ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَا يَجْزِي وَلَدٌ وَالِدَهُ، إِلَّا أَنْ يَجِدَهُ مَمْلُوكًا فَيَشْتَرِيَهُ فَيُعْتِقَهُ».

10. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Hiçbir evlâd babasının hakkını ödeyemez. Şâyet onu köle olarak bulur ve satın alıp hürriyetine kavuşturursa, ancak o zaman babasının hakkını ödemiş olur.”[21]

١١ - عَنْ أَبِي بُرْدَةَ أَنَّهُ شَهِدَ ابْنَ عُمَرَ وَرَجُلٌ يَمَانِيٌّ يَطُوفُ بِالْبَيْتِ، حَمَلَ أُمَّهُ وَرَاءَ

ظَهْرِهِ، يَقُولُ:

إِنِّي لَهَا بَعِيرُهَا الْمُذَلَّلُ... إِنْ أُذْعِرَتْ رِكَابُهَا لَمْ أُذْعَرِ.

ثُمَّ قَالَ: يَا ابْنَ عُمَرَ أَتُرَانِي جَزَيْتُهَا؟ قَالَ: لَا، وَلَا بِزَفْرَةٍ وَاحِدَةٍ.

كُنْتُ مَعَ النَّجَدَاتِ، فَأَصَبْتُ ذُنُوبًا لَا أَرَاهَا إِلَّا مِنَ الْكَبَائِرِ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ

مُوسَى، إِنَّ كُلَّ رَكْعَتَيْنِ تُكَفِّرَانِ مَا أَمَامَهُمَا.

11. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Bürde el-Eş’arî şöyle demiştir:

“Abdullah ibni Ömer, Yemenli bir adamın sırtına annesini bindirip Kâbe’yi tavaf ettiğini gördü. Adam bir yandan da şu beyti okuyordu:

Ben annemin itâatkâr devesiyim.

Onun devesi yorulsa da ben yorulmam.

Adam tavâfı tamamlayınca Abdullah ibni Ömer’e:

“Ey İbni Ömer! Ne dersin, böylece ben annemin hakkını ödemiş olur muyum?” diye sordu. İbni Ömer ona şu cevabı verdi:

“Hayır, sen bununla onun seni dünyaya getirirken bir âh çekmesini bile karşılayamazsın!”

Daha sonra Abdullah ibni Ömer tavafını bitirdi, Makâm-ı İbrâhim’de iki rek’at namaz kıldı. Ardından da hadisin râvisi Ebû Bürde’ye şöyle dedi:

“Ey Ebû Mûsâ’nın oğlu! İki rek’at namaz, daha önce yapılan günahları örter.”[22]

Hadisin Râvisi:

Ebû Bürde el-Eş’arî

Ebû Bürde’nin adı Âmir’dir. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Mûsâ el-Eş’arî’nin oğludur. Güvenilir bir muhaddis ve ünlü bir fakîhtir. Tanınmış sahâbî ve tâbiîlerden ilim öğrendi. Kàdî Şüreyh’ten sonra Kûfe kadısı oldu. Hicretin 104. yılında (722) vefât etti.

١٢ - عَنْ أَبِي مُرَّةَ مَوْلَى عَقِيلٍ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يَسْتَخْلِفُهُ مَرْوَانُ، وَكَانَ يَكُونُ بِذِي الْحُلَيْفَةِ، فَكَانَتْ أُمُّهُ فِي بَيْتٍ وَهُوَ فِي آخَرَ. قَالَ: فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ وَقَفَ عَلَى بَابِهَا فَقَالَ:

السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا أُمَّتَاهُ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، فَتَقُولُ:

وَعَلَيْكَ السَّلَامُ يَا بُنَيَّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، فَيَقُولُ:

رَحِمَكِ اللهُ كَمَا رَبَّيْتِنِي صَغِيرًا، فَتَقُولُ:

رَحِمَكَ اللهُ كَمَا بَرَرْتَنِي كَبِيرًا، ثُمَّ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَدْخُلَ صَنَعَ مِثْلَهُ.

12. Hz. Ali’nin oğlu Akìl’in azatlı kölesi Ebû Mürre şöyle dedi:

Emevî halîfesi Mervân, Medine dışına çıktığında yerine Ebû Hüreyre’yi vekil bırakırdı. Ebû Hüreyre, Medine yakınlarındaki Zülhuleyfe’de otururdu. Evinin bir odasında kendisi, bir odasında da annesi kalırdı. Evden dışarı çıkacağı zaman annesinin kaldığı odanın kapısına gelir ve aralarında şu konuşma geçerdi:

“Anneciğim! Allah’ın selâmı, rahmeti, bereketi senin üzerine olsun.”

“Sevgili yavrum! Allah’ın selâmı, rahmeti, bereketi senin de üzerine olsun.”

“Beni küçükken büyüttüğün için Allah sana merhamet etsin!”

“Yaşlı günlerimde bana iyi davrandığın için Allah sana da merhamet etsin!”

Ebû Hüreyre evine döndüğü zaman da annesine aynı şekilde selâm verirdi.[23]

١٣ – عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ:

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُبَايِعُهُ عَلَى الْهِجْرَةِ، وَتَرَكَ

أَبَوَيْهِ يَبْكِيَانِ، فَقَالَ:

«ارْجِعْ إِلَيْهِمَا، وَأَضْحِكْهُمَا كَمَا أَبْكَيْتَهُمَا».

13. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir adam Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna geldi, anne ve babasını geride gözü yaşlı bıraktığını ve hicret edip kendisine bîat etmeye geldiğini söyledi. Bunun üzerine Allah’ın Resûlü ona şöyle buyurdu:

“Derhal onların yanına dön! Onların yüzlerini tekrar güldür!”[24]

Hadisin Râvisi:

Abdullah ibni Amr ibni Âs

Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ, Peygamber Efendimiz’in genç sahâbîlerinden biriydi. Okuma yazma bildiği için Fahr-i Cihân Efendimiz ona, kendisinin ağzından çıkan her sözü yazabileceğini söylemişti. Bu sebeple en çok hadis yazan o oldu.

İbadet etmeyi çok sevdiği için, her gün oruç tutar ve Kur’ân-ı Kerîm’i her gün hatmederdi. Peygamberler Sultanı Efendimiz onu bu konuda uyardı, ona günaşırı oruç tutmasını ve Kur’ân-ı Kerîm’i haftada bir hatmetmesini tavsiye etti. Abdullah ibni Amr, hicretin 65. yılında (684) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

١٤ - عَنْ أَبِي مُرَّةَ، مَوْلَى أُمِّ هَانِئٍ ابْنَةِ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ، أَنَّهُ رَكِبَ مَعَ

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

«الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا»، قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ»، قُلْتُ: ثُمَّ

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

اللهُ خَيْرًا وَرَضِيَ عَنْكَ كَمَا بَرَرْتَنِي كَبِيرًا.

قَالَ مُوسَى: كَانَ اسْمُ أَبِي هُرَيْرَةَ: عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو.

14. Ebû Tâlib’in kızı Ümmü Hânî’nin azatlı kölesi Ebû Mürre şöyle dedi:

Ebû Hüreyre radıyallahu anh ile birlikte, binitli olarak onun Akîk’teki arazisine gitmiştik. Ebû Hüreyre arâzisine girdiği zaman annesine yüksek sesle:

“Allah’ın selâmı, rahmeti, bereketi senin üzerine olsun, anneciğim!” diye seslendi. Annesi de ona:

“Allah’ın selâmı, rahmeti, bereketi senin de üzerine olsun.” diye cevap verdi. Ebû Hüreyre tekrar annesine:

“Beni küçükken büyüttüğün için Allah sana merhamet etsin!” diye seslendi. O da oğluna şöyle karşılık verdi:

“Sevgili yavrum! Allah sana da hayırlar versin! Yaşlı günlerimde bana iyi davrandığın için Allah senden râzı olsun!”

Hadisin râvilerinden, etbâü’t-tâbiîn nesline mensup olan Mûsâ bin Ya’kūb ez-Zem’î, Ebû Hüreyre’nin asıl adının Abdullah ibni Amr olduğunu söylemiştir.[25]

Hadislerin Açıklaması

***** Babanın hakkını ödemek mümkün değildir. Peygamber Efendimiz, işte bunu anlatmak için hemen hemen hiç olmayacak bir misâl vermiş, “Bir evlât babasını köle olarak bulur ve onu satın alıp hürriyetine kavuşturursa ancak hakkını ödeyebilir.” buyurmuştur.

***** Annesini sırtına alarak ona tavaf yaptıran ve böylece onun hakkını ödediğini zanneden adama, İbni Ömer radıyallahu anh, anne hakkının

ödenemeyeceğini pek özlü bir şekilde anlatmıştır.

***** Ebû Hüreyre radıyallahu anhın annesine duyduğu sevgi, saygı ve itaat bütün mü’minlere örnek olmalı ve âyet-i kerîmede öğretildiği gibi onlara şöyle duâ etmelidir:

‘Rabbim! Onlar beni küçükken nasıl şefkat ve sevgiyle büyüttülerse, Sen de onlara öyle merhamet eyle!’”[26]

***** Annesi ve babasını gözü yaşlı bırakarak Medine’ye hicret eden bir sahâbîye Server-i Enbiyâ Efendimiz: “Hemen onların yanlarına dön ve kendilerini tekrar güldürüp sevindir!” diyerek ne güzel ders vermiştir. Böylece ona, annenin ve babanın izni olmadıkça Allah yolunda cihâda bile gidilemeyeceğini öğretmiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Ana ve babanın hakkı hiçbir şekilde ödenemez.

2. Hele çocuğunu aylarca karnında taşıyan, onu bin bir zahmetle dünyaya getiren, sonra da yıllarca her zorluğa katlanarak onu büyütüp besleyen annenin hakkı ödenemez.

3. Bir evlât anne ve babasına şefkatle yaklaşmalı, onların hatırlarını sormalı, yanlarından ayrılırken gönüllerini alacak sözler söylemelidir.

4. Anne ve baba, çocuklarını dinin emirlerine karşı gelmeye zorlamadıkça, evlât onlara hep itaat etmelidir.

٧- بَابُ عُقُوقِ الْوَالِدَيْنِ

7. ANNE-BABAYA KARŞI GELMEK

١٥ - عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«أَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكَبَائِرِ؟» ثَلَاثًا، قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ:

«الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا»، قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ»، قُلْتُ: ثُمَّ

الزُّورِ»، مَا زَالَ يُكَرِّرُهَا حَتَّى قُلْتُ: لَيْتَهُ سَكَتَ.

15. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Bekre radıyallahu anh şöyle dedi:

“Resûl-i Ekrem Efendimiz:

‘Büyük günahların en ağırını size haber vereyim mi?’ diye üç defa sordu. Biz de:

‘Evet, haber ver, ey Allah’ın Elçisi!’ dedik. Resûl-i Ekrem:

‘Bunlar Allah’a şirk koşmak, ana babaya itâatsizlik etmektir’ buyurduktan sonra, yaslandığı yerden doğrulup oturdu ve: **‘İyi dinleyin, bir de yalan söylemektir.’** diye ekledi. Bu son cümleyi o kadar çok tekrarladı ki, üzülmesini istemediğim için, içimden ‘keşke sussa’ diye geçirdim.”[27]

Hadisin Râvisi:

Ebû Bekre

Adı Nüfey’ ibni Hâris es-Sekafî’dir. Annesi ve babası Tâif’te köle olduğu için, o da köle sayılıyordu. Peygamber Efendimiz hicretin 8. yılında (630) Tâif kalesini kuşatınca, oranın halkına şöyle bir uyarıda bulundu: “Aramıza katılan hürler serbest kalacak, köleler de hür olacaktır.” Ebû Bekre oradan kaçıp Müslümanlara katıldı. Kaleden aşağıya “bekre” denen bir kuyu çıkrığı ile indiği için Fahr-i Âlem Efendimiz ona “Ebû Bekre” diye iltifat etti. O günden sonra âdetâ onun esas adı unutuldu, herkes onu künyesiyle çağırdı. Ebû Bekre radıyallahu anh hicretin 51. yılında (671) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

١٦ – عَنْ وَرَّادٍ، كَاتِبِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، قَالَ:

كَتَبَ مُعَاوِيَةُ إِلَى الْمُغِيرَةِ: اكْتُبْ إِلَيَّ بِمَا سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

كَثْرَةِ السُّؤَالِ، وَإِضَاعَةِ الْمَالِ، وَعَنْ قِيلَ وَقَالَ.

16. Mugîre bin Şu’be radıyallahu anhın kâtibi Verrâd şöyle dedi:

Muâviye bin Ebî Süfyân, Mugîre bin Şu’be’ye:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden duyduğun hadisleri bana yaz!” diye bir mektup gönderdi. Ben de onun rivâyet ettiği şu hadisi yazdım:

“Ben, Resûl-i Ekrem’in çok soru sormayı (veya ihtiyacı yokken dilenmeyi), malı isrâf etmeyi ve dedikodu yapmayı yasakladığını bizzat kendisinden duydum.”[28]

Hadisin Râvisi:

Mugîre bin Şu’be

Hicretin 6. yılından (628) önce Müslüman oldu. Hz. Ebû Bekir devrinde yapılan Yemâme savaşına katıldı ve bu savaşta bir gözünü kaybetti. Hz. Ömer devrinde Suriye ve Irak fetihlerinde bulundu. Basra ve Kûfe valiliği yaptı. Hemen her problemi hallettiği, her zor işin altından başarıyla kalktığı için Arap dâhîlerinden biri sayılırdı. Hicretin 50. yılında (670) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

***** Günahların en büyüğü Allah’a şirk koşmak, sonra ana-babaya itâatsizlik etmektir. Ardından yalan söylemek gelir. Peygamber Efendimiz’in yaslandığı yerden doğrulması, sonra da durmadan: “İyi dinleyin, en ağır günahlardan biri de yalan söylemektir.” buyurması yalan söylemenin, yalancı şâhitlik etmenin ne kadar çirkin olduğunu gösterir.

***** 16 numaralı hadîs-i şerîf, ilk anda konumuzla ilgili değilmiş gibi görünüyor. Fakat bu hadis, kitabımızda 297 numarayla da rivâyet edilmiştir. 16. rivâyette hadisin yarısı, 297 numarada ise tamamı verilmiştir. İmâm Buhârî 16. hadisi “Ana-babaya karşı gelmek” bahsine aldığına göre, anlaşılan vaktiyle kitabı elle yazarak çoğaltanlar (müstensihler), bu hadisin yarısını yazmamışlardır.

Demek oluyor ki, bu hadise göre Peygamber Efendimiz şu altı şeyi yasaklamıştır:

Ana babaya itaatsizlik etmek (Hadisin konumuzla ilgili tarafı bu kısmıdır).

Dedikodu yapmak.

Malı isrâf etmek.

Çok soru sormak.

Verilmesi gerekeni vermeyip almaya hakkı olmayan şeyi istemek.

Kız çocuklarını diri diri toprağa gömmek.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Büyük günahların en ağırı Allah’a şirk koşmak, ana-babaya itâatsizlik etmek ve yalan söylemektir.

2. Peygamber Efendimiz yalan söylemeyi Müslümana hiç mi hiç yakıştırmazdı. O, iman ile yalanı aslâ yanyana düşünemezdi.

3. Halka öğüt verenler, önemli konuları zihinlere iyice yerleştirmek için, onları tekrar etmekten kaçınmamalıdır.

4. Gerektiğinde soru sorulmalı, ancak karşısındakini rahatsız etmekten sakınmalıdır.

5. İhtiyacı yokken dilenmek Müslümana yakışmaz.

6. İsrâf yani malı gereksiz yere harcamak günahtır.

7. Müslümana yakışmayan bir huy da dedikodu yapmaktır.

٨- بَابُ: لَعَنَ اللهُ مَنْ لَعَنَ وَالِدَيْهِ

8. ANA-BABASINA LÂNET EDENE ALLAH DA LÂNET EDER

١٧ - عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ قَالَ:

سُئِلَ عَلِيٌّ: هَلْ خَصَّكُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَيْءٍ لَمْ يَخُصَّ بِهِ

سُئِلَ عَلِيٌّ: هَلْ خَصَّكُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَيْءٍ لَمْ يَخُصَّ بِهِ

بِهِ النَّاسَ، إِلَّا مَا فِي قِرَابِ سَيْفِي، ثُمَّ أَخْرَجَ صَحِيفَةً، فَإِذَا فِيهَا مَكْتُوبٌ:

سُئِلَ عَلِيٌّ: هَلْ خَصَّكُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَيْءٍ لَمْ يَخُصَّ بِهِ

لَعَنَ وَالِدَيْهِ، لَعَنَ اللهُ مَنْ آوَى مُحْدِثًا».

17. Ashâb-ı kirâmdan Ebü’t-Tufeyl Âmir ibni Vâsile el-Leysî şöyle dedi: Bir kişi Hz. Ali’ye:

“Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin diğer insanlara söylemeyip sadece size söylediği bir şey var mı?” diye sordu. O da şu cevabı verdi:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin diğer insanlara söylemeyip sadece bize söylediği hiçbir şey yoktur. Ancak kılıcımın kınında sakladığım şu hadisler var.”

Hz. Ali bunaları söyledikten sonra, kılıcının kınında sakladığı bir sahîfe çıkardı. Orada şunlar yazılıydı:

“Kestiği hayvanı Allah’tan başkası adına kesene Allah lânet etsin.

Arâzideki sınır taşlarının yerlerini değiştirip de sınırları bozanlara Allah lânet etsin.

Ana-babasına lânet edene Allah da lânet etsin.

Bir bid’atçıyı himâye edip barındırana da Allah lânet etsin.”[29]

Hadisin Râvisi:

Ebü’t-Tufeyl Âmir ibni Vâsile el-Leysî

Ebü’t-Tufeyl en son vefât eden sahâbîdir. Hz. Ali’ye yakınlığı ile bilinirdi. Hz. Hüseyin’in kanını yerde bırakmamak için Emevîler’e karşı yapılan savaşlarda hep ön saflarda yer aldı. Hz. Ali döneminde onun yanında yer aldı. Hz. Ali’nin vefâtından sonra Muâviye bin Ebî Süfyân ona Hz. Ali’yi ne kadar sevip özlediğini sordu. Şâirliği ve güzel konuşmasıyla da bilinen Ebü’t-Tufeyl şu cevabı verdi:

“Hz. Mûsâ’nın annesi, Mûsâ’yı Nil’e bıraktıktan sonra onu nasıl özlediyse, ben de o haldeyim, belki ondan da çok hasret çekiyorum.’’[30]

Ebü’t-Tufeyl 97 yaşında, hicretin 100. yılında (718) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Kötü niyetli kimseler, her devirde, Müslümanların kafasını karıştırmak için birtakım yalanlar uydurmuşlardır. Bu yalanlardan biri de Şiîlere aittir. Onlara göre, Resûl-i Ekrem Efendimiz, Hz. Ali’ye bazı özel sırlar söylemiştir. Hadisimizde görüldüğü üzere, Hz. Ali bu iddiayı kesinlike reddetmiştir.[31]

Bu sahîfede yazılı olan bilgilerden konumuzla ilgili olanı, Peygamber Efendimiz’in **“Ana-babasına lânet edene Allah da lânet etsin”** buyurmasıdır. Bir kimse, kendi annesine ve babasına lânet edebiliyorsa, o terbiyesizin, vefâsızın, kadir kıymet bilmezin tekidir.

Anne-babaya lânet etmenin bir başka şekli daha vardır. Bunu Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz şöyle dile getirmiştir:

“Bir kimse birinin babasına sövüp lânet eder, o da onun babasına söver. Birinin anasına söver, o da onun anasına söver.”[32]

Birine lânet etmek, o kimseye Allah merhamet etmesin demektir.

Bu Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz, diğer Müslümanlara söylemediği bir şeyi Hz. Ali’ye de, Hz. Fâtıma’ya da söylememiştir.

2. Bir Müslüman kestiği hayvanı sadece Allah adına ve “bismillâh” diyerek kesmelidir.

3. Başkasının tarlasına, bahçesine göz koymamalı, tarla ve bahçe sınırlarını değiştirmemelidir.

4. İnsan hem kendi anne ve babasına, hem de başkasının anne ve babasına lânet etmemelidir. Başkasına söven, neticede kendine sövdürmüş olur.

5. Bid’atçılara yani İslâm’da olmayan bir şeyi İslâm’da varmış gibi göstermeye çalışanlara aslâ destek olmamalı, onların yanında yer almamalıdır.

٩- بَابُ: يَبَرُّ وَالِدَيْهِ مَا لَمْ يَكُنْ مَعْصِيَةً

9. GÜNAH VE HARAM OLMAYAN KONULARDA ANA-BABAYA İTAAT ETMEK

١٨ - عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ:

أَوْصَانِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِتِسْعٍ:

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

مُتَعَمِّدًا، وَمَنْ تَرَكَهَا مُتَعَمِّدًا بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ، وَلَا تَشْرَبَنَّ الْخَمْرَ، فَإِنَّهَا

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُبَايِعُهُ عَلَى الْهِجْرَةِ، وَتَرَكَ

قَالَ لِي ابْنُ عُمَرَ: أَتَفْرَقُ النَّارَ، وَتُحِبُّ أَنْ تَدْخُلَ الْجَنَّةَ؟ قُلْتُ: إِي وَاللهِ.

18. Ebü'd-Derdâ radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana şu dokuz şeyi vasiyet ederek buyurdu ki:

*** "Vücudunu lime lime etseler de, seni ateşe atsalar da, hiçbir şeyi Allah'a ortak koşma!**

*** Farz namazı kasten terk etme! Farz namazı bile bile terk edeni Allah korumaz.**

*** Sakın içki içme! Çünkü içki her kötülüğün anahtarıdır.**

*** Annene babana itaat et.**

*** Onlar, senden bütün malını isteseler bile ver!**

*** Haklı olduğunu bilsen de, devleti yönetenlerle tartışma!**

*** Zor durumda kalsan, arkadaşların kaçsa bile, savaş meydanından kaçma!**

*** Elinde olanı ailen için harca!**

*** Aileni eğit! Allah'a boyun eğmemenin kötü sonuçlarını hatırlatarak onları uyar!"**[33]

Hadisin Râvisi:

Ebü'd-Derdâ

Adı Uveymir'di, fakat o Ebü'd-Derdâ künyesiyle tanındı. Hicretin 2. yılında (624) Müslüman oldu. Kur'ân-ı Kerîm'i ezberledi ve onu Resûl-i Ekrem'in huzûrunda okudu. Peygamber Efendimizle birlikte birçok savaşa katıldı.

Hz. Ebû Bekir devrinde yapılan Yermük harbinde ordu kadısı (kazasker) olarak görev yaptı. Hz. Ömer devrinde Şamlılara Kur'ân-ı Kerîm kırâatini ve Hz. Peygamber'in sünnetini öğretmek üzere oraya gidip yerleşti. Daha sonra da Şam kadısı oldu. 28 (649) yılında Kıbrıs'ın fethine katıldı.

Peygamber Efendimiz onu **"ümmetimin hakîmi"** diye medhetmişti.

Ebü'd-Derdâ hicretin 31. yılında (651) Şam'da vefât etti.

Allah ondan razı olsun.

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: جِئْتُ أُبَايِعُكَ عَلَى

الْهِجْرَةِ، وَتَرَكْتُ أَبَوَيَّ يَبْكِيَانِ؟ قَالَ:

19. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir adam Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna geldi ve:

"Hicret etmek üzere sana bîat etmeye geldim. Anamı babamı da geride ağlar vaziyette bıraktım." dedi. Allah'ın Elçisi de ona:

"Hemen onların yanına dön! Onları nasıl ağlattınsa, yüzlerini tekrar güldür!" buyurdu.[34]

20. Yine Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir adam Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına geldi ve cihâd etmek için ondan izin istedi. Allah'ın Resûlü ona:

"Anan baban sağ mı?" diye sordu. Adam:

"Evet, sağ" deyince:

"Öyleyse onlara hizmet etmeye çalış!" buyurdu.[35]

Hadislerin Açıklaması

***** Peygamber Efendimiz'in Ebü'd-Derdâ'ya olan nasîhatlerinden biri şöyleydi:

"Annene babana itaat et. Onlar senden bütün malını isteseler bile ver!"

Anne ve babayı görüp gözetmek, malını onlardan esirgememek bir evlâdın başlıca görevidir. Bir adam Fahr-i Âlem Efendimiz'e babasını

şikâyet ederek:

“Yâ Resûlallah! Benim malım var, ama çocuğum da var; babam benim malımdan almak istiyor, ne yapayım?” diye sormuştu. Şefkat pınarı Efendimiz ona, malını babasından esirgememesi ve onun geçimini temin etmesi gerektiğini şöyle anlatmıştı:

“Sen de, senin malın da babana aitsiniz. Sizin en temiz kazancınızdan biri de çocuklarınızdır. Öyleyse çocuklarınızın kazandığı şeylerden yiyiniz.”[36]

***** Allah yolunda cihâd etmek bir Müslümanın görevleri arasındadır. Ancak bir kişinin annesi ve babası hayatta olup onların o kişinin hizmetine ihtiyaçları varsa, onun kendilerini yalnız bırakması doğru değildir. Onun cihâdı, anne ve babasına hizmet etmektir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bir evlât anne-babasına mutlaka itaat ve hizmet edecek, malını onlardan aslâ esirgemeyecektir.

2. Evlâtlar, yapmayı düşündükleri işler hakkında anne ve babasının görüşlerini alacak, onları hiçbir şekilde üzmeyecektir.

10. YAŞLILIK DÖNEMLERİNDE ANNESİNE VE BABASINA GEREKEN HİZMETLERİ YAPAMAYIP DA CENNETİ KAZANAMAYAN KİMSENİN HALİ

21. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, bir defasında Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem:

“Perişan olsun, perişan olsun, perişan olsun.” buyurdu. Sahâbîler:

“Yâ Resûlallah! Kim perişan olsun?” diye sordular. Allah’ın Elçisi şöyle cevap verdi:

“Anne ve babasına veya onlardan sadece birine yaşlılık günlerinde yetişip de, hizmetlerini yapamadığı için cehenneme giren kimse perişan olsun.”[37]

Hadisin Açıklaması

Yaşlılık günleri, insanların ilgi ve yardıma en fazla ihtiyaç duydukları günlerdir. Anne ve baba, o günlerde hem hatırlarının sorulmasını, hem de yapamadıkları işlerin evlâtları tarafından görülmesini isterler. Sevgiye ve ilgiye en çok muhtaç oldukları bu güçsüz ve dermânsız günlerinde, annesinin ve babasının ihtiyaçlarını sağlamayan şefkat ve merhamet yoksunu evlâda Peygamber aleyhisselâmın üç defa “perişan olsun!” diye bedduâ etmesi ne kadar anlamlıdır.

Zor günlerinde anne ve babasının hizmet ve ihtiyaçlarını karşılayan ve böylece onların gönlünü kazanan evlâdın mükâfatı ise ebedî cennet olacaktır. Şu hadîs-i şerîf bize bunu göstermektedir:

“Anne ve babasının veya onlardan sadece birinin yaşlılık günlerinde onlara gereken hizmetleri yapamayıp da **cennete giremeyen** kimse perişan olsun.”[38]

Bu Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz, anne ve babaya özellikle yaşlılık günlerinde hizmet etmeyi tavsiye buyurmuştur.

2. Yardıma muhtaç oldukları zamanda annesini ve babasını koruyup gözetenlerin cennete, onlarla ilgilenmeyenlerin cehenneme gireceğini haber vermiştir.

3. Yaşlı ve hizmete muhtaç oldukları günlerde anne ve babasına kasden yardımcı olmayanlara Resûlullah Efendimiz, “Perişan olsun, perişan olsun, perişan olsun” diye bedduâ etmiştir.

11. ALLAH, ANNE VE BABASINA İYİ DAVRANAN EVLÂDIN ÖMRÜNÜ UZATIR

22. Tâbiîn muhaddislerinden Sehl ibni Muâz, ashâb-ı kirâmdan olan babası Muâz ibni Enes radıyallahu anh'ın şöyle dediğini rivâyet etti:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Anne ve babasına iyi davranan kimseye müjdeler olsun. Allah Teâlâ onun ömrünü uzatsın."[39]

Hadisin Râvisi:

Muâz ibni Enes el-Cühenî

Muâz ibni Enes, Fahr-i Âlem Efendimiz'i görme şerefine nâil oldu. Önceleri Medine'de, daha sonra Mısır'da yaşadı. Mısırlılar kendisine çok değer verirdi. Emevî halîfesi Abdülmelik ibni Mervân döneminde (685-705) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Allah Teâlâ insanın rızkı gibi, ömrünü ve ecelini de belirlemiştir. Normal durumda bunlar değişmez. Fakat bir evlât, anne ve babasına hizmet eder, onların duâsını alırsa, Kâinâtın Rabbi, o evlâdın ömrünü bereketlendirmek sûretiyle uzatabilir. Bu şöyle olur: Cenâb-ı Hak onu rahat ve huzûr içinde yaşatır. Başkasının bir yılda yapamayacağı hayır ve hasenâtı, ibâdet ve tââtı, o kuluna kısa bir zaman içinde yaptırabilir. Böyle bir saâdet, o kul için ömrün uzaması sayılır. Allah Teâlâ istediği kuluna, ölümünden sonra kendine sevap kazandıracak hayırlı işler de yaptırabilir. Bu da o kul için ömrün uzaması sayılır.

Bu Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Anne-babasının duâsını alan, onların rızâsını kazanan evlâttan Allah Teâlâ râzı ve hoşnut olur.

2. Cenâb-ı Hak, kendisinden râzı olduğu kulunun ömrünü boşa harcatmaz; ona hayırlı işler yaptırır; böylece onun ömrünü

bereketlendirir.

12. MÜŞRİK BABA İÇİN İSTİĞFÂR EDİLMEZ

23. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Tevbe sûresinin 113. âyetine, İsrâ sûresinin 23 ve 24. âyetleri açıklık getirmiştir.

Açıklık getirilen âyet: “Ne Peygamber’in ne de mü’minlerin; yakın akrabaları bile olsa, cehennemlik oldukları açığa çıktıktan sonra, müşriklerin bağışlanmalarını Allah’tan dilemeleri uygun değildir.” (Tevbe 9/113).[40]

Açıklık getiren âyetler: “Onlardan biri veya her ikisi yaşlanıp eline bakarsa onlara ‘öf’ bile deme, onları azarlama, kendilerine tatlı ve gönül alıcı sözler söyle! Onlara merhamet gösterip alçak gönüllü davran ve **kendileri için şöyle duâ et**: ‘Rabbim! Onlar beni küçükken nasıl şefkat ve sevgiyle büyüttülerse, Sen de onlara öyle merhamet eyle!’” (İsrâ 17/23-24).

Hadisin Açıklaması

Abdullah ibni Abbâs, Tevbe sûresinin 113. âyetinin, İsrâ sûresinin 23-24. âyetine açıklık getirdiğini söylüyor. Buna göre, anne ve baba Müslüman ise, onlara: “Allahım! Annemi, babamı bağışla!” diye duâ ve istiğfâr edilecektir. Ancak anne, baba ve diğer akraba müşrik ise, onların bağışlanması için duâ edilmeyecektir.

Müşrik olan anne ve babanın, Müslüman olması için duâ etmekte elbette bir sakınca yoktur.

Burada önemli bir husûsa işaret etmeliyiz: Bir Müslüman, bir başka Müslümanı aslâ müşrik veya kâfir diye suçlamamalıdır. Çünkü bir kimsenin imanı konusunda hüküm vermek, insana büyük sorumluluk yükler ve bu çok tehlikeli bir iş, ağır bir vebâldir. Hele mü'min bir babanın veya annenin müşrik veya kâfir olduğuna hiçbir zaman onun oğlu veya kızı karar vermemeli, böyle bir hükme cüret etmemelidir. Ancak ilimde ehliyeti olan ve aşırılığı bulunmayan âlimler bir kimse hakkında 'bu müşriktir, bu kâfirdir' deme yetkisine sahiptir.

Bu Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir evlât anne ve babasına karşı evlâtlık görevini yapmalı, onların üzerine titremeli, kendilerini aslâ incitmemeli, gönüllerini kırmamalıdır. Hem sağlıklarında hem de vefât ettiklerinde, onları bağışlaması için Allah Teâlâ'ya duâ etmelidir.

2. Şâyet bir mü'minin anne ve babası Müslüman değilse, Cenâb-ı Hakk'ın onları bağışlaması için duâ etmemelidir. Çünkü Allah Teâlâ sadece mü'minleri bağışlayacağını belirtmiştir.

3. Bir kimse Müslüman olmayan anne ve babasının Müslüman olması için duâ edebilir.

13. MÜŞRİK BABAYA İYİ DAVRANMAK

لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا﴾ [لقمان: ١٥].

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

هَذَا، فَنَزَلَتْ: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ﴾ [الأنفال: ١].

قَالَ لِي ابْنُ عُمَرَ: أَتَفْرَقُ النَّارَ، وَتُحِبُّ أَنْ تَدْخُلَ الْجَنَّةَ؟ قُلْتُ: إِي وَاللهِ.

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُبَايِعُهُ عَلَى الْهِجْرَةِ، وَتَرَكَ

فَقُلْتُ: الثُّلُثُ؟ فَسَكَتَ، فَكَانَ الثُّلُثُ بَعْدَهُ جَائِزًا.

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

أَنْفِي بِلَحْيِ جَمَلٍ، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَنْزَلَ عَزَّ وَجَلَّ

تَحْرِيمَ الْخَمْرِ.

24. Sa’d ibni Ebî Vakkàs radıyallahu anh şöyle dedi:

Benim hakkımda, Allah’ın kitâbında dört âyet indi.

Birincisi: Annem, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellemin dininden ayrılıp eski dinime dönmedikçe yiyip içmeyeceğine yemin etmişti. Bunun üzerine Lokman sûresinin şu 15. âyet-i kerîmesi nâzil oldu: “Eğer onlar, ilâhlığına dair hiçbir bilgin olmayan şeyleri Bana ortak koşman için seni zorlayacak olurlarsa, o zaman onlara itaat etme. Yine de dünyada onlarla iyi geçin.”

İkincisi: Ganimet henüz taksim edilmeden, hoşuma giden bir kılıcı almış ve Peygamber aleyhisselâma: “Yâ Resûlallah! Bunu bana hibe et!” demiştim. Bunun üzerine Enfâl sûresinin şu 1. âyet-i kerîmesi nâzil oldu: “Sana ganimetlerden soruyorlar. De ki: Ganimetler Allah’a ve Resûlüne âittir.”

Üçüncüsü: Bir defasında hastalanmıştım, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de ziyâretime gelmişti. O zaman kendisine: “Yâ Resûlallah! Malımı taksim etmek istiyorum. Malımın yarısını, sadaka olarak dağıtılması için vasiyet edeyim mi?” diye sordum. “Hayır, etme!” buyurdu. Ben tekrar:

“Üçte birini vasiyet edeyim mi?” diye sordum; sükût buyurdu. Bundan sonra malın üçte birinin vasiyet edilmesi câiz oldu.

Dördüncüsü: İçki henüz yasaklanmadan önce Ensâr’dan bir toplulukla birlikte içki içmiştik. Aramızda kavga çıkmış, onlardan biri devenin çene kemiğiyle burnuma vurmuştu. Ben de Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme gidip olayı anlatınca, Allah Teâlâ içkiyi yasaklayan âyeti (Mâide 5/90) indirmişti.[41]

Hadisin Râvisi:

Sa’d ibni Ebî Vakkàs

Cennetle müjdelenen on sahâbeden (aşere-i mübeşşereden) biriydi. İslâmiyet’i ilk kabul eden beşinci veya yedinci sahâbî idi. Müslüman olduğunda on yedi yaşındaydı. Hz. Âmine’nin mensup olduğu Kureyş’in Benî Zühre kabilesindendi. Bu sebeple Server-i Enbiyâ Efendimiz ona: “dayım.” diye iltifat ederdi. Çok iyi ok atardı. Uhud Gazvesi’nde 1000 ok attı. Hz. Sa’d, Peygamber Efendimiz’in katıldığı bütün gazvelerde bulundu.

Kûfe şehrini o kurdu ve orada valilik yaptı. Hicretin 15. yılında (636) İranlılarla yapılan ve İslâm tarihinin en önemli zaferlerinden biri olan Kàdisiye Savaşı’nın başkumandanıydı. Sa’d radıyallahu anhın duâsı da bedduâsı da yerini bulurdu. Hicretin 55. yılında (675) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

٢٥ – عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ قَالَتْ:

أَتَتْنِي أُمِّي رَاغِبَةً، فِي عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ

«ارْجِعْ إِلَيْهِمَا، وَأَضْحِكْهُمَا كَمَا أَبْكَيْتَهُمَا».

«الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا»، قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ»، قُلْتُ: ثُمَّ

يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ﴾.

25. Esmâ binti Ebî Bekir radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem zamanında annem yanıma gelmişti. Henüz Müslüman değildi. Ben de Peygamber Efendimiz'in görüşünü almak için:

"Ey Allah'ın Resûlü! Annem, beni özleyip gelmiş. Ona ikrâmda bulunabilir miyim?" diye sordum. Peygamber aleyhisselâm da:

"Evet, annene iyi davran!" buyurdu.[42]

Tebe-i tâbiîn neslinin ünlü hadis âlimi Süfyân ibni Uyeyne, şu âyetin bunun üzerine nâzil olduğunu söyledi:

"Allah, sizinle dininizden dolayı savaşmamış ve sizi yurdunuzdan çıkarmamış olanlara iyilik etmenizi ve onlara âdil davranmanızı yasaklamaz."[43]

Hadisin Râvisi:

Esmâ binti Ebî Bekir

Hz. Ebû Bekir'in kızı Esmâ, on sekizinci Müslüman'dır. Hz. Âişe ile baba bir kardeştir ve ondan on yaş büyüktür. Babasıyla Resûl-i Ekrem Efendimizin Medine'ye hicret edeceği gün onlara yol azığı hazırlıyorlardı. Deri bir torbaya yiyecek, bir kırbaya da su doldurmuşlardı. Bunları bağlamak için bir ip bulamadılar. O zaman Esmâ babasının teklifi üzerine belindeki kuşağı (nitâk) ikiye böldü, biriyle azık torbasının, diğeriyle de su tulumunun ağzını bağladı. Buna memnun olan Efendimiz ona:

"Allah bu kuşağının karşılığında sana Cennet'te iki kuşak versin." buyurdu. O günden sonra Esmâ Zâtünnitâkayn (iki kuşaklı) lakabıyla anıldı. Cennetle müjdelenen on kişiden biri olan Zübeyr ibni Avvâm ile evlendi. Bu evlilikten ünlü sahâbî Abdullah ibni'z-Zübeyr dünyaya geldi.

Hz. Esmâ hicretin 73. yılında (692) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

٢٦ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ:

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

يَوْمَ الْجُمُعَةِ، وَإِذَا جَاءَكَ الْوُفُودُ، قَالَ: «إِنَّمَا يَلْبَسُ هَذِهِ مَنْ لَا خَلَاقَ لَهُ».

فَأُتِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهَا بِحُلَلٍ، فَأَرْسَلَ إِلَى عُمَرَ بِحُلَّةٍ،فَقَالَ:

كَيْفَ أَلْبَسُهَا وَقَدْ قُلْتَ فِيهَا مَا قُلْتَ؟

قَالَ: «إِنِّي لَمْ أُعْطِكَهَا لِتَلْبَسَهَا، وَلَكِنْ تَبِيعَهَا أَوْ تَكْسُوهَا».

فَأَرْسَلَ بِهَا عُمَرُ إِلَى أَخٍ لَهُ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ قَبْلَ أَنْ يُسْلِمَ.

26. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Hz. Ömer ipekli bir elbisenin satıldığını gördü ve:

“Yâ Resûlallah! Bu elbiseyi satın al, onu cuma günleri ve sana elçiler geldiğinde giyin!” dedi. Allah’ın Elçisi ona:

“Bunu âhiretten nasibi olmayanlar giyer.” buyurdu.

Daha sonraları Resûl-i Ekrem’e bir yerden ipek elbiseler geldi. O zaman Peygamber aleyhisselâm, Hz. Ömer’e bunlardan bir elbise gönderdi. Hz. Ömer:

“Yâ Resûlallah! Sen bu tür elbiseler hakkında ‘Bunu âhiretten nasibi olmayanlar giyer’ buyurmuştun. Ben onu nasıl giyerim?” dedi. Allah’ın Resûlü ona:

“Ben o elbiseyi sana giymen için değil, satıp parasını alman veya birine vermen için gönderdim.” buyurdu.

Hz. Ömer de o elbiseyi, Mekke’de yaşayan ve henüz Müslüman olmayan bir kardeşine gönderdi.[44]

Hadislerin Açıklaması

***** Sa’d ibni Ebî Vakkàs radıyallahu anh, kendisi hakkında dört âyet indiğini söyledi.

Birincisi şu idi: Annesi onu, Müslümanlıktan vazgeçmediği takdirde yiyip içmeyeceğini, böylece kendisini öldüreceğini söyleyerek tehdit etmişti. Bunun üzerine Lokman sûresinin 15. âyeti nâzil oldu. Bu âyette, müşrik anne-babaya iyi davranılması emredildi, ancak onların “İslâmiyet’i bırak, eski dinine dön!” şeklindeki tehditlerine aldırmamak gerektiği bildirildi.

İkinci âyet, yine onunla ilgiliydi. Sa’d ibni Ebî Vakkàs Bedir Gazvesi’nde bir düşmanı öldürmüş, onun kılıcını alıp Resûl-i Ekrem’e getirmiş ve o

kıymetli kılıcın kendisine verilmesini istemişti. Peygamber Efendimiz de: “O kılıç benim de değil, senin de.” diyerek vermemişti. İşte o sırada şu âyet nâzil oldu: “Ey Muhammed! Sana ganîmetlerden soruyorlar. De ki: Ganîmetler Allah’a ve Resûlüne âittir.” (Enfâl 8/1) Ganîmet nedir? Savaşta, Müslüman olmayanlardan alınan mal ve esirler demektir. Bu âyet nâzil olunca, Resûl-i Ekrem Sa’d ibni Ebî Vakkàs’ı huzûruna çağırdı ve ona şunu söyledi: “Sen, bu kılıcı benden istemiştin. Fakat o zaman ganîmet hakkında âyet nâzil olmamıştı. Bu sebeple o vakit bu kılıç ne senindi ne de benimdi. Şimdi ise Allah ganîmet hakkında hükmetme yetkisini bana verdi. Artık o senindir; git kılıcını al.”[45]

Üçüncü konu şudur: Hz. Sa’d, malını vasiyet etme konusunda Resûl-i Ekrem’e bir soru sordu. “Kızımdan başka mirasçım yok, malımın üçte ikisini sadaka olarak dağıtabilir miyim?” dedi, Fahr-i Âlem Efendimiz dağıtmasını doğru bulmadı. O zaman: “Yarısını dağıtabilir miyim?” diye sordu, buna da izin verilmedi. “Ya üçte birini dağıtmama ne buyurursun?” diye sorunca, Server-i Enbiyâ Efendimiz buna izin verdi.[46] Bu konuda bir âyet inmedi. Ama muhtemelen Sa’d radıyallahu anh, Peygamber aleyhisselâmın bu konuyu vahiy ve ilhâm ile çözdüğünü düşündü veya diğer üç konuda âyet inmesini dikkate alarak bu konuyu onlara ilâve etti.

Dördüncü âyet, Sa’d ibni Ebî Vakkàs’ın bir içki meclisinde sarhoş olduktan sonra Ensâr’dan biriyle kavga etmesi üzerine nâzil olan ve içkiyi kesin olarak yasaklayan Mâide sûresinin şu 90. âyetidir: “Ey iman edenler! İçki, kumar, tapınmak ve putlara kurban kesmek için dikilen taşlar, fal ve şans okları şeytan işi birer pislikten başka bir şey değildir. Bunlardan kaçının ki ebedî kurtuluşa eresiniz.”

***** İkinci hadisimizde şu konu işlendi: Müslüman bir hanım, Müslüman olmayan annesini evine alıp ona bir şeyler ikrâm edebilir mi? Konuyu birazcık açalım: Hz. Esmâ’nın annesi Kuteyle, Câhiliye devrinde Hz. Ebû Bekir ile evlenmiş, bir süre sonra boşanmıştı. Kuteyle yıllar sonra kızı Esmâ’yı ziyârete geldi, ama Müslüman değildi. Bu durumda Hz. Esmâ ne yapmalıydı? Bunu öğrenmek için Peygamber aleyhisselâmın yanına gitti ve meseleyi aydınlığa kavuşturdu.

***** Üçüncü hadisimiz ise bize şunu öğretti: Müslüman erkekler ipek elbise giyemez, bu onlara haramdır. Ama hanımlar ipekli elbise giyebilir. Kur’ân-ı Kerîm’de, Müslüman erkeklerin cennette “ince ve kalın ipekten elbiseler” giyeceği belirtilmiştir.[47] Resûlullah Efendimiz bu âyeti tefsir ederek, ipek

elbiseyi dünyada giyen bir erkeğin onu cennette giyemeyeceğini söylemiştir.

Bu Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bir evlât, annesini ve babasını kimseye muhtaç etmemelidir.

2. Müslüman bir evlât, Müslüman olmayan anne ve babasını tatlı dille İslâm'a dâvet etmelidir.

3. Ganimet malından herkes istediğini alamaz; fakat Peygamber aleyhisselâm ganimeti istediği gibi dağıtabilir. Herkes, ganimetten hissesine düşene râzı olmalıdır.

4. Bir Müslüman, malının en fazla üçte birinin ihtiyaç sahiplerine dağıtılmasını vasiyet edebilir. Mirasçılarını zengin bırakmak, yoksul bırakmaktan hayırlıdır.

5. Altın takı ve ipek elbise erkeklere haram, kadınlara ise helâldir.

6. Gayr-i müslim akrabaya yardım edilebilir, onlara hediye verilebilir.

١٤- بَابٌ: لَا يَسُبُّ وَالِدَيْهِ

14. EVLÂT ANNE-BABASINA SÖVEMEZ

٦ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَتَى رَجُلٌ نَبِيَّ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:
إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

الرَّجُلَ، فَيَشْتُمُ أَبَاهُ وَأُمَّهُ».

27. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bir kimsenin kendi annesine babasına sövmesi büyük günahlardandır." Bunu duyan ashâb-ı kirâm:

"Yâ Resûlallah! Hiç insan kendi ana-babasına söver mi, bu nasıl olur?" dediler. Resûlullah Efendimiz onlara şu cevabı verdi:

"Evet, söver; [Bu şöyle olur] **tutar birinin babasına söver, o da onun babasına söver; birinin annesine söver, o da onun annesine söver."**[48]

لَعَنَ وَالِدَيْهِ، لَعَنَ اللهُ مَنْ آوَى مُحْدِثًا».

مِنَ الْكَبَائِرِ عِنْدَ اللهِ تَعَالَى أَنْ يَسْتَسِبَّ الرَّجُلُ لِوَالِدِهِ.

28. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

“Allah katında büyük günahlardan biri de, kişinin annesine ve babasına bir başkasının sövmesine yol açmasıdır.”[49]

Hadislerin Açıklaması

***** Anne ve baba, dünyanın en aziz iki varlığıdır. İnsanın dünyaya gelmesine, âhirette cennete girmesine ve orada Cenâb-ı Hakk’ı görmesine onlar vesile olmuştur. Bir evlâdın anne ve babasına ağır söz söylemesi, sövüp sayması olacak şey değildir. Nitekim ashâb-ı kirâm da, bir kimsenin kendi anne-babasına nasıl sövebileceğini hayretle sormuşlar, Fahr-i Cihân Efendimiz de bunun nasıl olabileceğini izah buyurmuştur.

***** Peygamber Efendimiz’in kıymetli sahâbîsi Abdullah ibni Amr ibni Âs da bu gerçeği değişik bir ifâdeyle dile getirmiştir.

Bu Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İnsan, anne-babasına bir başkasının hakaret etmesine yol açacak bir davranışta bulunmamalıdır.

2. Birinin anne-babasına hakaret eden kimse, onun da kendi anne ve babasına sövülmesine imkân hazırlamış olur.

3. Anne ve babasına hakaret edilmesine sebep olmak, büyük günahlardan biridir.

١٥ – بَابُ عُقُوبَةِ عُقُوقِ الْوَالِدَيْنِ

15. ANNE-BABAYA İTÂATSİZLİĞİN CEZÂSI

٢٩ – عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«مَا مِنْ ذَنْبٍ أَجْدَرُ أَنْ يُعَجِّلَ لِصَاحِبِهِ الْعُقُوبَةَ مَعَ مَا يُدَّخَرُ لَهُ، مِنَ الْبَغْيِ

وَقَطِيعَةِ الرَّحِمِ».

29. Ebû Bekre radıyallahu anh Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Allah Teâlâ’nın dünyada öncelikle cezâlandıracağı iki suçtan biri zulüm ve haksızlık, diğeri akraba ile ilgiyi kesmektir. Bu durumda onların cezâsı âhirette ayrıca verilecektir.”[50]

٣٠ - عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

قَالَ لِي ابْنُ عُمَرَ: أَتَفْرَقُ النَّارَ، وَتُحِبُّ أَنْ تَدْخُلَ الْجَنَّةَ؟ قُلْتُ: إِي وَاللهِ.

قَالَ:

«هُنَّ الْفَوَاحِشُ، وَفِيهِنَّ الْعُقُوبَةُ، أَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكَبَائِرِ؟ الشِّرْكُ بِاللهِ عَزَّ

وَجَلَّ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ»، وَكَانَ مُتَّكِئًا فَاحْتَفَزَ قَالَ:

«وَالزُّورُ».

30. İmrân ibni Husayn radıyallahu anh şöyle dedi: Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize:

“Zina etmek, içki içmek ve hırsızlık yapmak suçları hakkında ne dersiniz?” diye sordu. Biz de:

“Allah ve Resûlü daha iyi bilir.” dedik. Bunun üzerine Peygamber aleyhisselâm şöyle buyurdu:

“Bunların hepsi birer hayâsızlıktır ve mutlaka cezâlandırılmaları gerekir. Ancak ben size bunlardan daha büyük günahların neler olduğunu söyleyeyim mi? Bunlar Azîz ve Celîl olan Allah’a şirk koşmak ve anne babaya karşı gelmektir.” Allah’ın Elçisi o sırada

yaslanarak oturuyordu. Birden toparlandı ve: **“Bir de yalan söylemek (yalancı şâhitlik yapmaktır.)”** buyurdu.”[51]

Hadisin Râvisi:

İmrân ibni Husayn

Hicretin yedinci yılında (629) Hayber Fethi sırasında Müslüman oldu. Basra şehri kurulunca, Hz. Ömer onu Basra kadılığına tâyin etti. Ayrıca Basra mescidinde hadis okutur ve fetvâ verirdi. Sünnete uymanın gereğiyle ilgili hadisleri sıklıkla rivâyet eder, ahkâmla ilgili pek çok ayrıntının Kur’ân-ı Kerîm’de bulunmadığını, bunların sünnetle belirlendiğini ifade ederdi. Resûl-i Ekrem’e uymanın Kur’ân-ı Kerîm’in emri olduğunu söylerdi. Ona: “Senin verdiğin bilgilerin bir kısmını Kur’an’da bulamıyoruz.” diyenlere kızar ve onlara şöyle derdi: “Peki, paranın kırkta birinin, koyunun veya devenin şu kadarının zekât olarak verileceğini Kur’an’da buluyor musunuz? Siz bunları bizden öğrendiniz, biz de Resûlullah’tan öğrendik.”[52] Hasan-ı Basrî, Basra’ya ondan daha değerli birinin gelmediğini yeminle söylerdi.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

***** Allah Teâlâ, bazı suçları sadece dünyada cezâlandırımayı yeterli görmüştür. Bazı ağır suçların cezâsını da hem dünyada hem de âhirette vermeyi uygun bulmuştur.

Peygamber Efendimiz Cenâb-ı Hakk’ın dünyada ve âhirette cezâlandıracağı iki büyük günahtan söz etmiş, bunlardan birinin zulüm ve haksızlık etmek, diğerinin de akraba ile ilgiyi kesmek olduğunu ifâde buyurmuştur. Şu halde bir Müslüman hem babasına ve annesine iyi davranacak, hem de onların yakınlarıyla ilgilenecektir. Her fırsatta akrabasının hal ve hatırını soracak, onların dertlerine merhem olmaya çalışacaktır.

***** Büyük günahların içinde en korkuncu, Allah’a şirk koşmak yani O’ndan başka varlıklarda ilâhî güç aramaktır. Ayrıca ana-babaya itaatsizlik, zina, içki içme, hırsızlık yapma, yalan söyleme ve yalancı şâhitlikte bulunma suçları da büyük günahlardandır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslüman, hiç kimseye haksızlık etmeyecek, akrabasıyla ilgisini kesmeyecektir.

2. Zina, içki ve hırsızlık gibi hayâsızlıklardan uzak duracaktır.

3. Allah'a şirk koşmak, ana-babaya itâatsizlik etmek, yalan söylemek ve yalancı şâhitlik etmek gibi günahlardan şiddetle kaçınacaktır.

٧- بَابُ عُقُوقِ الْوَالِدَيْنِ

16. EVLÂTLARIN ANNE-BABAYI AĞLATMASI

٣١ – عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ:

بُكَاءُ الْوَالِدَيْنِ مِنَ الْعُقُوقِ وَالْكَبَائِرِ.

31. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

"Bir evlâdın anne ve babasını ağlatması, aslında onlara âsî olması demektir. Bu ise büyük günahlardandır."[53]

Hadisin Açıklaması

Anne ve babalar, yavrumuz ağlamasın diye, onların sadece bebekliğinde değil, bir ömür boyu çırpınırlar. Bunu, çocuklarının bilmesini dahi istemezler. Şâyet bir evlât, büyüdüğü zaman anne ve babasının kendisine yönelik bu fedâkârlıklarını unutup onlara vefâsızlık eder ve gözyaşı dökmelerine sebep olursa, büyük günah işlemiş olur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Anne-baba hakkı ödenemez.

2. Anne-babayı ağlatmak büyük günahlardandır.

١٧- بَابُ دَعْوَةِ الْوَالِدَيْنِ

17. ANNE VE BABANIN DUÂSI

٣٢ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

مُتَعَمِّدًا، وَمَنْ تَرَكَهَا مُتَعَمِّدًا بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ، وَلَا تَشْرَبَنَّ الْخَمْرَ، فَإِنَّهَا

الْمُسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ".

32. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Makbûl olduğunda şüphe bulunmayan üç duâ vardır:

Mazlûmun duâsı, misâfirin duâsı, babanın çocuğuna duâsı.”[54]

٣٣ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

وَسَلَّمَ، وَصَاحِبُ جُرَيْجٍ».

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُبَايِعُهُ عَلَى الْهِجْرَةِ، وَتَرَكَ

أَسْفَلِ صَوْمَعَتِهِ، وَكَانَتِ امْرَأَةٌ مِنْ أَهْلِ الْقَرْيَةِ تَخْتَلِفُ إِلَى الرَّاعِي.

فَأَتَتْ أُمُّهُ يَوْمًا فَقَالَتْ: يَا جُرَيْجُ، وَهُوَ يُصَلِّي، فَقَالَ فِي نَفْسِهِ وَهُوَ يُصَلِّي:

«هُنَّ الْفَوَاحِشُ، وَفِيهِنَّ الْعُقُوبَةُ، أَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكَبَائِرِ؟ الشِّرْكُ بِاللهِ عَزَّ

سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ؟ قَالَ:

أُمِّي وَصَلَاتِي؟ فَرَأَى أَنْ يُؤْثِرَ صَلَاتَهُ.

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

الْمُومِسَاتِ، ثُمَّ انْصَرَفَتْ.

فَأُتِيَ الْمَلِكُ بِتِلْكَ الْمَرْأَةِ وَلَدَتْ، فَقَالَ: مِمَّنْ؟ قَالَتْ: مِنْ جُرَيْجٍ، قَالَ:

أَصَاحِبُ الصَّوْمَعَةِ؟ قَالَتْ: نَعَمْ، قَالَ: اهْدِمُوا صَوْمَعَتَهُ، وَأْتُونِي بِهِ.

«الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا»، قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ»، قُلْتُ: ثُمَّ

مُتَعَمِّدًا، وَمَنْ تَرَكَهَا مُتَعَمِّدًا بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ، وَلَا تَشْرَبَنَّ الْخَمْرَ، فَإِنَّهَا

النَّاسِ،

قَالَ لِي ابْنُ عُمَرَ: أَتَفْرَقُ النَّارَ، وَتُحِبُّ أَنْ تَدْخُلَ الْجَنَّةَ؟ قُلْتُ: إِي وَاللهِ.

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

حِجْرِهَا.

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

قَالَ: رُدُّوهَا كَمَا كَانَتْ.

سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ؟ قَالَ:

33. Ebû Hüreyre radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

“Beşikte sadece Meryem’in oğlu Îsâ ve Cüreyc ile mâcerâsı olan çocuk konuştu.” Resûl-i Ekrem böyle söyleyince sahâbîlerden biri:

“Yâ Resûlallah! Cüreyc ile mâcerâsı olan çocuğun hikâyesi nedir?” diye sordu. Resûlullah Efendimiz sözüne şöyle devam etti:

“Cüreyc, kendine mâbet edindiği bir mekânda (savmaa) ibâdet eden, dünyadan el etek çekmiş zâhid bir kimseydi. Bir sığır çobanı da onun bu mâbedinin altında yatıp kalkar, köy halkından bir kadın da çobanın yanına gelip giderdi.

Bir gün bu Cüreyc’in annesi oğlunun yanına geldi ve ona:

“Cüreyc!” diye seslendi. Ancak Cüreyc namaz kılıyordu.

Cüreyc içinden: “Şimdi anneme cevap mı versem, yoksa namazıma devam mı etsem?” diye geçirdi. Sonra namazına devam etmeyi daha uygun buldu. Annesi de cevap alamayınca dönüp gitti. Daha sonra annesi yine Cüreyc namaz kılarken oraya geldi ve ona seslendi. Cüreyc bu kez de: “Anneme cevap mı versem, yoksa namazıma devam mı etsem?” diye düşünüp yine namaza devam etti. Annesi üçüncü defa gelip ona seslendiğinde Cüreyc, yine namaz kılıyordu. O yine: “Anneme cevap mı versem, yoksa namazıma devam mı etsem” diye içinden geçirdi ve yine namaza devam etmeye karar verdi. Cüreyc’in kendisine cevap vermediğini gören annesi ona:

“Ey Cüreyc! Fâhişelerin yüzüne bakmadan Allah senin canını almasın!” diye bedduâ etti ve dönüp gitti.

Cüreyc’in mâbed edindiği yerin altında yatıp kalkan o sığır çobanıyla, oraya gidip geldiği sırada ilişki kuran o kadın, bir çocuk dünyaya getirince, onu alıp kralın huzûruna götürdüler. Kral:

“Bu çocuğun babası kim?” diye sordu. O da:

“Cüreyc” dedi. Kral tekrar:

“Şu mâbedde yaşayan adam mı?” diye sordu. Kadın da:

“Evet, o” deyince, Kral:

“Onun mâbedini yıkın, kendisini de alıp bana getirin!” dedi.

Cüreyc’in mâbedini baltalarla yıkarak yerle bir ettiler. Cüreyc’in ellerini iple boynuna bağladılar, onu alıp Kral’a götürdüler. Giderken onu halkın arasından ve kendisini seyretmekte olan fâhişelerin yanından geçirdiler. Cüreyc onları görünce güldü. Kral’ın huzûruna çıkınca, Kral:

“Bu kadın senin hakkında neler söylüyor?” dedi. Cüreyc de:

“Ne söylüyormuş?” diye sordu. Kral:

“Çocuğunun senden olduğunu söylüyor.” Cüreyc kadına döndü ve:

“Sen böyle mi söylüyorsun?” dedi. Kadın:

“Evet” deyince, Cüreyc:

“Çocuk nerede?” diye sordu.

“İşte, kadının kucağında.” dediler. Bu defa Cüreyc çocuğa:

“Söyle çocuk, baban kim?” diye sordu. Çocuk:

“Sığır çobanı.” dedi.

Bunu gören ve gerçeği anlayan Kral, Cüreyc ile konuşmaya başladı:

“Senin mâbedini altından yapalım mı?”

“Hayır.”

“Gümüşten yapalım mı?”

“Hayır.”

“Peki, neden yapalım?”

“Eskiden nasılsa yine öyle yapın.”

“Halkın arasından geçerken gülümsedin, neye gülümsedin?”

“Çok iyi bildiğim bir şeye güldüm. Bütün bunlar, annemin bedduâsı yüzünden oldu.” Daha sonra Cüreyc oradakilere olup bitenleri anlattı.”[55]

Hadislerin Açıklaması

***** Allah katında makbûl olan üç duâ vardır. Bu üç duâdan konumuzla ilgili olanı, ana-babanın çocuğuna duâsıdır. Peygamber Efendimiz, ana-babanın çocuğuna olan duâsını Cenâb-ı Hakk’ın reddetmediğini ifâde buyurmuştur.

***** Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz, annenin çocuğuna yaptığı bedduânın Allah tarafından reddedilmeyeceğini, yukarıda naklettiğimiz Cüreyc kıssasıyla dile getirdi. Bu kıssada dikkatimizi çeken birkaç noktayı belirtelim:

Cüreyc’in Hz. Îsâ’nın ümmetinden olduğu anlaşılmaktadır.

Bu zâhid insan ibâdete düşkündü, fakat anlaşıldığına göre âlim değildi. Âlim olsaydı şunu bilirdi: Nâfile namaz kılan bir evlâda, anne veya babası seslendiği zaman, namazını bozmadığı takdirde onların kendisine güceneceğini tahmin eder, bu yüzden de namazını bozup onlara cevap verir. Şâyet kılınan namaz, farz bir namaz ise, bu takdirde namazını bozmaz.

Cüreyc’in annesinin yaptığı bedduâda bile, anne şefkati görülmektedir. Ona: “Fâhişelerin yüzüne bakmadan Allah canını almasın!” demek yerine, fâhişelerle beraber olmadan Allah canını almasın diye de bedduâ edebilirdi.

Cüreyc’in yeni doğmuş bir çocukla konuşması ise, onun Allah katındaki değerini göstermektedir. Zirâ Cenâb-ı Hak, velî kullarının kerâmet göstermesine izin verebilir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ üç kimsenin duâsını geri çevirmez: Mazlûmun duâsını, misâfirin duâsını ve ana-babanın çocuğuna olan duâsını kabul eder.

2. Annenin duâsı veya bedduâsı da aynı şekilde Allah katında makbûldür.

3. Bir evlât, anne ve babasının duâsını almalı, onların bedduâsını celbedecek davranışlardan kaçınmalıdır.

4. Bir anne baba da çocuğuna kolayca bedduâ etmemelidir. Bedduâ etmek zorunda kalınca da, Cüreyc'in annesi gibi ölçülü olmalıdır.

5. Kerâmet, Allah'ın Kendisine itaat eden ve O'na yaklaşmaya çalışan kullarına ihsân ettiği olağanüstü haldir. Allah Teâlâ dilerse, bir ikrâm ve lütuf olarak velî kullarının kerâmet göstermesine müsâade eder.

٨١- بَابُ عَرْضِ الْإِسْلَامِ عَلَى الْأُمِّ النَّصْرَانِيَّةِ

18. HIRİSTİYAN ANNENİN İSLÂM'A DÂVET EDİLMESİ

34. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

(Resûl-i Ekrem'in aşağıda nakledeceğim duâsı sebebiyle) ister Yahudi ister Hıristiyan olsun, beni gören ve dinleyen herkes beni sever. Şöyle ki: Ben annemin Müslüman olmasını istiyordum, o ise buna yanaşmıyordu.

Yine bir gün ona İslâmiyet'i kabul etmesini söyledim, fakat sözümü dinlemedi. Ben de Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme gelerek:

"Yâ Resûlallah! Annem için duâ et!" dedim. O da duâ etti. Bunun ardından eve, annemin yanına döndüm. Baktım ki, annem üzerine kapıyı kapatmış. Geldiğimi duyunca:

"Ebû Hüreyre! Ben Müslüman oldum." dedi. Dönüp Peygamber aleyhisselâma annemin Müslüman olduğunu haber verdim ve:

"Ey Allah'ın Elçisi! Bana ve anneme duâ et!" dedim. O da şöyle duâ etti:

"Allahım! Kulun Ebû Hüreyre'yi de, annesini de insanlara sevdir!"[56]

Hadisin Açıklaması

Ebû Hüreyre radıyallahu anhın annesinin Müslüman oluşu *Sahîh-i Müslim*'deki rivâyette daha geniş bir şekilde açıklanmıştır. Bu rivâyetten öğrendiğimize göre Ebû Hüreyre annesini İslâmiyet'e dâvet ettikçe, o buna yanaşmıyor, üstelik bir de Peygamber aleyhisselâma hakaret ediyordu. Onun bu hâli oğlunu üzüyor ve ağlatıyordu. Resûl-i Ekrem Efendimiz'in duâsı üzerine annesinin İslâmiyet'i kabul etmesi Ebû Hüreyre'yi çok sevindirdi; hemen Fahr-i Kâinât Efendimiz'e koşup müjdeyi verdi ve ondan annesine de kendisine de duâ buyurmasını istirhâm etti.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Ebû Hüreyre radıyallahu anh faziletli bir sahâbî idi. Hadîs-i şerîflerin bize ulaştırılmasında büyük hizmet etti.

2. Bir evlât, annesinin ve babasının hayrını ve iyiliğini istemeli, onlar Müslüman değilse, İslâmiyet'i kabul etmeleri, yanlış yolda iseler doğruyu bulmaları için gayret göstermeli, bu konuda onlarla tatlı dille, güler yüzle konuşmalıdır.

3. Anne ve babanın dine uymayan hallerine sabretmelidir.

4. Bir kişi, dini güzel yaşadığı, duâsı makbûl olduğu zannedilen kimselerden annesi, babası ve kendisi için duâ isteyebilir.

19. ANNE VE BABANIN VEFÂTINDAN SONRA ONLARA KARŞI GÖREVLERİNİ YERİNE GETİRME

35. Tâbiîn neslinden olan Ali bin Ubeydillah, ashâb-ı kirâmdan Ebû Üseyd'i, karşısındaki insanlara şunu söylerken dinlediğini haber verdi:

Bir gün Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanındaydık. Orada bulunanlardan biri:

"Yâ Resûlallah! Annem ve babam vefât ettikten sonra onlara yapabileceğim bir iyilik var mı?" diye sordu. Allah'ın Resûlü ona şöyle cevap verdi:

"Evet, dört görev var:

Onlara duâ edip, Cenâb-ı Hak'tan günahlarının bağışlanmasını niyâz etmek;

Vasiyetlerini yerine getirmek;

Dostlarına ikrâmda bulunmak;

Kendileri sâyesinde akrabalık bağı kurduğunuz kimselerle akrabalığı devam ettirmek."[57]

Hadisin Râvisi:

Ebû Üseyd el-Ensârî

Ebû Üseyd'in adı Mâlik ibni Rebîa es-Sâ'idî'dir. Bedir Gazvesi'ne ve daha başka savaşlara katıldı. Mekke'nin fethinde, kendi kabilesi olan Benî Sâide'nin sancağını taşıdı. Hayatının sonlarına doğru gözlerini kaybetti. Hicretin 60. yılında (680) vefât etti. Bedir gàzilerinden en son vefât eden odur.

Allah ondan râzı olsun.

36. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir kimse öldükten sonra derecesi yükseltilir. Bunun üzerine o:

“Yâ Rabbî! Benim derecem neden yükseltildi?” diye sorar. Ona şöyle cevap verilir:

“Evlâdın senin bağışlanman için Allah’a duâ etti.”[58]

قَالَ لِي مُحَمَّدٌ: فَنَحْنُ نَسْتَغْفِرُ لَهُمَا حَتَّى نَدْخُلَ فِي دَعْوَةِ أَبِي هُرَيْرَةَ.

37. Tâbiîn âlimlerinden Muhammed ibni Sîrîn dedi ki:

Bir gece Ebû Hüreyre radıyallahu anhın yanında bulunuyorduk:

“Allahım! Ebû Hüreyre’yi, annesini ve onlar için istiğfâr edenleri bağışla!” diye duâ etti.

Muhammed ibni Sîrîn sözüne şöyle devam etti:

Biz de, Ebû Hüreyre’nin duâsının kapsamına girmek için, ona ve annesine duâ ederiz.

Hadisin Râvisi

Muhammed ibni Sîrîn

Basralı güvenilir bir muhaddis ve fıkıh âlimiydi. Büyük sahâbîlerle görüştü ve onlardan hadis dinledi. Rivâyet ettiği hadisler *Kütüb-i Sitte*’de yer alan İbni Sîrîn, rüyâ tabir etmesiyle de ünlü olup bu konuda çeşitli

kitaplar yazdı. Gün aşırı oruç tutardı. Çağdaşlarının anlattığına göre, kendisini görenlere Allah'ı hatırlatan seçkin bir insandı. Hicretin 110. yılında (729) vefât etti.

38. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"İnsan ölünce amellerinin sevâbı da kesilir. Yalnız şu üç şeyden dolayı amelinin sevâbı kesilmez: Sadaka-i câriye, kendisinden istifade edilen ilim, arkasından duâ eden hayırlı evlât."[59]

39. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, bir adam gelerek:

"Yâ Resûlallah! Annem vasiyet etmeden vefât etti. Onun adına hayır yapsam kendisine fayda verir mi?" diye sordu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem de:

"Evet, fayda verir." buyurdu.[60]

Hadislerin Açıklaması

***** Anne-baba vefât edince, evlâdın onlara karşı görevi bitmez. Bir evlât yaşadığı sürece, annesinin ve babasının günahlarını bağışlaması için Allah'a duâ etmelidir. Evlâdın anne-babasına duâsı, onların âhiretteki derecesini yükseltir. Ayrıca onlara, bu makamlara çocuklarının duâsı sebebiyle

geldikleri haber verilir. İşte bundan dolayı her evlât, kendisine ve anne-babasına fayda verecek olan şu duâyı sık sık yapmalıdır:

“Ey Rabbimiz! Hesap günü geldiğinde beni, annemi, babamı ve bütün mü’minleri bağışla!”[61]

***** Ebû Hüreyre radıyallahu anhın, Müslümanlardan kendi annesine duâ etmelerini istemesi, onun ne iyi bir evlât olduğunu göstermektedir

***** Anne ve baba, hayatlarında yapamadıkları bazı şeyleri, ölümlerinden sonra evlâtlarının yapmasını vasiyet edebilir. Evlâtlar, onların bu tür arzularını yerine getirmelidir.

***** İnsan, baba ve anne dostlarıyla görüşmeli, onlara yardım etmesi gerekiyorsa etmeli, böylece artık kendilerine ikrâmda bulunma şansını kaybettiği anne ve babasına ikrâm etme zevkini tatmalıdır.

***** Ayrıca akrabalarını da unutmamalı, onları ziyâret etmeli, desteğine ihtiyaç duymaları hâlinde onları desteklemeli, kısacası kendileriyle ilgisini kesmemelidir. Dinimizde bu ilgiye **sıla-ı rahim** denmektedir.

***** Bir mü’min, asıl hayatın âhiret hayatı olduğu şuuruyla hareket etmelidir. Fırsat eldeyken, ölümünden sonra, geride kendisine sevap kazandıracak hayırlar, vakıflar, arkasından duâ edecek hayırlı evlât veya evlâtlar bırakmalı, âlim ise insanların faydalanacağı eserler vermeli, talebe yetiştirmeli, böylece fırsat eldeyken âhiret azığını hazırlamalıdır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Anne ve babanın vefât etmesinden sonra, günahlarının bağışlanması için duâ etmeli, vasiyetleri varsa yerine getirmeli, hayatta olan dostlarının gönüllerini almalı, akrabalarıyla görüşüp ilgilenmeli ve onlara faydalı olmalıdır.

2. Bir evlât ölen anne-babasına duâ ettiği, günahlarının bağışlanmasını Cenâb-ı Hak’tan niyâz ettiği zaman, onların derecesi yükseltilir, üstelik derecelerinin neden yükseltildiği de kendilerine söylenir.

3. Bir evlât, babasının ve annesinin rahmetine vesile olacak işler yapmalı; anne-baba da çocuklarını kendilerine rahmet dileyecek şekilde yetiştirmelidir.

4. İnsan öldükten sonra, vaktiyle yaptığı önemli üç şeyden dolayı sevap kazanmaya devam eder: Bu üç şey, insanların faydalandığı işler, yazılan eserler, geride bırakılan talebeler ve hayırlı evlâtlardır.

5. Çocuğu olmayanın çocuk okutması, kitap yazamayanın yazılan faydalı kitapları alıp dağıtması da onun için âhiret azığı olur. Okuttuğu çocuklar yaşadığı, dağıttığı kitaplar okunduğu sürece ona sevap kazandırır.

6. Anne ve babanın ölümünden sonra yapılan iyilikler, onların ruhlarını rahatlatır.

20. BABA DOSTUNA İYİLİK ETMEK

40. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ, şöyle bir olay yaşadığını anlattı:

"Bir defasında yolculuk ederken bir bedevî ile karşılaştım; bu bedevînin babası Hz. Ömer'in dostuydu." İbni Ömer bedevîye:

"Sen falanın oğlu değil misin?" diye sordu. O da:

"Evet, onun oğluyum." dedi.

Bunun üzerine Abdullah ibni Ömer, yolculuk yaparken devenin üzerinde yorulduğu zaman, ondan inip rahatlamak için bindiği eşeği ona hediye etti. Ayrıca başındaki sarığı çıkarıp bedevîye verdi.

İbni Ömer ile birlikte yolculuk edenlerden biri:

“Şu bedevîye iki dirhem yetmez miydi de bunca şey verdin?” diye söylendi. İbni Ömer ise ona, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin:

“Babanın dostunu koruyup gözet! Onunla ilgiyi kesme! Yoksa Allah imânının nûrunu giderir.” uyarısında bulunduğunu haber verdi.[62]

41. Yine Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“İyiliklerin en değerlisi, bir kimsenin baba dostunun yakınlarına iyilikte bulunup onlara ikrâm etmesidir.”[63]

Hadislerin Açıklaması

***** Hz. Ömer’in oğlu Abdullah, Medine’den Mekke’ye gidiyordu. Deve sırtında uzun süre gitmekten yorulduğu zaman, deveden inip bir eşeğe biniyor, böylece devenin yorucu sarsıntılarından bir ölçüde kurtulmuş oluyordu. Derken yolda bir bedevîye rastladı ve onu tanıdı. Bu zât, babası Hz. Ömer’in bir dostunun oğluydu. Bir hadîs-i şerîfi hatırladı. Fahr-i Âlem Efendimiz, iyiliklerin en değerlisinin, baba dostunun yakınlarına iyilik ve ikrâm etmek olduğunu söylemişti. İbni Ömer de öyle yaptı. O sırada en çok ihtiyaç duyduğu iki şeyi, dinlenmek için üzerine bindiği eşeği ve başındaki sarığı çıkarıp ona verdi. Onun bu ikrâmını aşırı bulan yol arkadaşına cevap olarak da, bir hadîs-i şerîfe göre böyle davrandığını söyledi. Baba dostuna ikrâm ederek, aslında kendi babasına ikrâm etmiş olduğunu belirtti.

***** Vefâ duygusu, insanın sahip olduğu en üstün erdemlerden biridir. Peygamber terbiyesiyle yetişen Abdullah ibni Ömer hazretleri de bu üstün vasfa sahip olduğunu, nakledilen bu olaydaki davranışıyla göstermiştir.

Babasını kaybetmenin üzüntüsünü yaşayan kimse, baba dostlarına tutunarak teselli bulmalıdır.

Bu konuda Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz’in Hz. Hatice’nin vefâtından sonra onun dostlarına nasıl ilgi gösterdiğini, kurban kestiği zaman onları hatırlayıp kendilerine nasıl pay gönderdiğini unutmayalım.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Baba ve anne dostuna yahut onların yakınlarına iyilik etmek, anne ve babaya iyilik etmek sayılır.

2. Anne ve babasına ikrâm etmek isteyen, onların dostlarına ikrâmda bulunmalıdır.

21. BABA DOSTUYLA İLGİNİ KESERSEN NÛRUN SÖNDÜRÜLÜR

«الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا»، قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ»، قُلْتُ: ثُمَّ

«الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا»، قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ»، قُلْتُ: ثُمَّ

قَالَ لِي ابْنُ عُمَرَ: أَتَفْرَقُ النَّارَ، وَتُحِبُّ أَنْ تَدْخُلَ الْجَنَّةَ؟ قُلْتُ: إِي وَاللهِ.

لَا تَقْطَعْ مَنْ كَانَ يَصِلُ أَبَاكَ فَيُطْفَأَ بِذَلِكَ نُورُكَ.

42. Ashâb-ı kirâmdan Ubâde ez-Zürakì şöyle dedi:

Medine mescidinde Hz. Osman'ın oğlu Amr ile oturuyorduk. Ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Selâm, kardeşinin oğluna dayanarak yanımızdan geçip uzaklaştı. Sonra Hz. Osman'ın oğlu Amr'a baktı, geri döndü ve Amr'a iki (veya üç) defa şöyle seslendi:

"Osmân'ın oğlu Amr! Canın nasıl istiyorsa öyle davran! Ama Muhammed sallallahu aleyhi ve sellemi hak din ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, Allah'ın kitabında (Tevrat'ta), evet Allah'ın kitabında şöyle buyurulmuştur: 'Baba dostuyla ilgini kesme! Yoksa bu yüzden nûrun söndürülür.'"[64]

Hadisin Râvisi:

Abdullah ibni Selâm

Medine’deki Yahudilerin en önde gelen âlimiydi. Fahr-i Âlem Efendimiz’in peygamber olarak gönderileceği müjdesini Tevrat’ta okumuştu. Peygamber Efendimiz Medine’ye hicret edince, Tevrat’ta, son peygamber hakkında anlatılan bütün özelliklerin onda bulunduğunu görür görmez Müslüman oldu. Hicretin 43. yılında (663) vefât etti.

Bu olayı bize nakleden Ubâde ez-Zürakì de Medineli Müslümanlardandı.

Allah hepsinden râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

“Baba dostuyla ilgini kesme! Yoksa bu yüzden nûrun söndürülür.” ifâdesi, hadîs-i şerîf olarak da rivâyet edilmiş ve devamında Resûl-i Ekrem Efendimiz’in: “Babanın dostu, senin de dostundur.” buyurduğu nakledilmiştir.[65]

Abdullah ibni Selâm radıyallahu anh, dostu Hz. Osman’ın oğlu Amr’dan beklediği ilgiyi göremeyince, ona bir edep dersi verdi. Kendisinin baba dostu olduğunu ona hatırlattı. Bir baba dostuna nasıl davranmak gerektiğini Tevrat’tan misâl vererek anlattı. Baba dostuna ilgi göstermeye dâir Tevrat’ta geçen bu söz, ilâhî bir kelâm olmalı ki, onu sevgili Efendimiz bir hadîs-i şerîf olarak da söyledi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Baba dostları babayı hatırlatır ve onun hayırla anılmasına vesile olur.
2. **Baba dostlarını görünce, onlara sevgi ve ilgi göstermelidir.**

٢٢- بَابُ الْوُدِّ يَتَوَارَثُ

22. SEVGİ, MİRAS OLARAK GEÇER

١٢ - عَنْ أَبِي مُرَّةَ مَوْلَى عَقِيلٍ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يَسْتَخْلِفُهُ مَرْوَانُ، وَكَانَ يَكُونُ

قَالَ: كَفَيْتُكَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِنَّ الْوُدَّ يُتَوَارَثُ».

43. Tâbiîn âlimlerinden Ebû Bekir ibni Hazm, ashâb-ı kirâmdan olan bir zâtın (Ufeyr ibni Ebî Ufeyr’in) şöyle dediğini rivâyet etmiştir:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurması sana yeter:

“Dostluk ve sevgi, babadan oğula miras olarak geçer.”[66]

Hadisin Râvisi:

Ufeyr ibni Ebî Ufeyr

Bu sahâbî, Peygamber Efendimiz’den rivâyet ettiği bu hadisle tanınmıştır. Onun hakkında yeterli bilgi yoktur.

Ufeyr radıyallahu anhdan bu hadisi rivâyet eden Ebû Bekir ibni Hazm ise, Medine vâliliği ve kadılığı yaptı, halîfe Ömer ibni Abdilazîz’in emri üzerine hadislerin toplanmasına büyük hizmet etti ve hicrî 110’da vefât etti.

Allah onlardan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

***** Hz. Ebû Bekir, Resûlullah Efendimiz’in sohbetlerini dikkatle dinlediğini bildiği Ufeyr ibni Ebî Ufeyr’e:

“Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden dostluk hakkında ne duydun?” diye sordu. O da:

“Ben Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin **‘Sevgi miras olarak geçer, düşmanlık da öyledir.’** buyurduğunu işittim, dedi.”[67]

Peygamber Efendimiz bu hadîs-i şerîfiyle bize ihlâslı, müttakì kimseleri sevmeyi, onlara yakın olmayı tavsiye buyurmuştur. Bizim güzel insanları sevdiğimizi gören çocuklarımız ve diğer yakınlarımız da onları sever, onların hallerinden, sözlerinden, yaşayışlarından etkilenir, böylece kendilerine çeki düzen verirler.

***** Sevginin zıddı olan düşmanlık da böyledir. İnsan severken de, nefret ederken de ölçülü olmalıdır. Bizim; Allah, Peygamber ve din düşmanlarını sevmediğimizi gören yakınlarımız bizden etkilenir ve onlardan uzak dururlar.

Bu Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Babanın ve annenin sevdiği ve dost bildiği kimseleri, çocukları da sevmelidir.

2. İyi insanlara düşman olmamalıdır. Çünkü bu özellik çocuklara da geçer ve onlara zarar verir.

٢٣- بَابٌ: لَا يُسَمِّي الرَّجُلُ أَبَاهُ، وَلَا يَجْلِسُ قَبْلَهُ، وَلَا يَمْشِي أَمَامَهُ

23. BİR KİMSE BABASINA ADIYLA HİTAP ETMEZ, ONDAN ÖNCE OTURMAZ VE ONUN ÖNÜNDE YÜRÜMEZ

44. Urve bin Zübeyr'den (veya başka birinden) rivâyet edildiğine göre, Ebû Hüreyre radıyallahu anh iki kişiyi gördü ve onlardan birine:

"Bu adam senin neyin olur?" diye sordu. O da:

"Babam olur." dedi. Ebû Hüreyre ona şöyle öğüt verdi:

"Babana sırf adıyla hitap etme, onun önünde yürüme, o oturmadan önce oturma!"[68]

Hadisin Açıklaması

Hadisin bir rivâyetinden öğrendiğimize göre Ebû Hüreyre radıyallahu anh, babasının önünde yürüyen birini gördü; ona babaya hürmet konusundaki İslâmî edebi öğretmek istedi ve kendisine hadisimizde gördüğümüz şekilde nasîhat etti.[69]

Bir başka rivâyete göre ise, Ebû Hüreyre radıyallahu anh, yanındaki yaşlı adamla Peygamber aleyhisselâmın huzûruna gelen birini gördü,[70] muhtemelen onun, babasına gerekli saygıyı göstermediğini farketti ve kendisine öğüt verdi.

***** Hadis âlimi İbnü's-Sünnî'nin, kaynağını verdiğimiz rivâyetinde, "Babana hakaret edilmesine meydan verme!" şeklinde bir ilâve vardır.

Başkasının babasına sövüp sayan kimse, onun da kendi babasına sövmesine fırsat vermiş olur ki, bundan şiddetle kaçınmak gerekir.

Babanın önünde yürümeyi gerektiren bazı haller olabilir. Karanlıkta, bozuk bir yolda veya buna benzer bir durumda, babanın önünde yürüyerek ona yardımcı olunabilir ve bunda elbette herhangi bir sakınca yoktur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir evlât babasına son derece saygılı olmalıdır.

2. Babasına saygı göstermeli, onun hoşlanacağı şekilde hitap etmeli, önünde yürümemeli, o oturmadan oturmamalıdır.

24. EVLÂT BABASINA KÜNYESİYLE HİTAP EDEBİLİR Mİ?

45. Tâbiîn muhaddislerinden Şehr ibni Havşeb şöyle dedi:

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ ile yolculuk yapıyorduk. Oğlu Sâlim ona:

“Ey Ebû Abdurrahmân! Namaz vaktidir.” dedi.

Hadisin Râvisi:

Şehr ibni Havşeb el-Eş’arî

Büyük sahâbîlerden hadis rivâyet etmiştir. Onun bu rivâyetleri dört büyük *Sünen*’de yer aldı. Kur’ân-ı Kerîm’i Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâdan öğrendi ve hicretin 100. yılında (718) vefât etti.

46. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ babası Hz. Ömer'in verdiği bir hükümden söz ederken:

"Fakat Ebû Hafs Ömer böyle hüküm verdi." ifâdesini kullandı.

Hadislerin Açıklaması

Bu rivâyetlerden, bir evlâdın babasına künyesiyle hitap edebileceğini öğrendik. Peki, "künye" nedir?

Birine künye vermek, Arapların âdetidir. Onlar, asıl adlarının yanında, genellikle ilk doğan çocuklarının ismine göre künye alırlar. Meselâ Peygamber Efendimiz'in ilk çocuğunun adı Kàsım idi. Bu sebeple herkes ona, "Kàsım'ın babası" anlamında "Ebü'l-Kàsım" diye hitap etti.

Araplarda birine çeşitli sebeplerle, hattâ şaka yollu künye verme âdeti de vardı. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, sahâbîsi Abdurrahman ibni Sahr ed-Devsî'nin elbisesinin içinde bir kedi görünce, ona "kedicik babası" anlamında "Ebû Hüreyre" diye takıldı. O günden sonra onun asıl adı âdetâ unutuldu ve herkes kendisine Ebû Hüreyre diye hitap etti.

İmâm Buhârî bu bahse aldığı iki rivâyetle, bir evlâdın babasına "Ey falanın babası!" diye seslenebileceğini veya babasından söz ederken onu künyesiyle anabileceğini göstermiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bir evlât babasına saygıda kusur etmemeli, onu yalın bir şekilde sadece adıyla çağırmamalıdır.

2. Bununla beraber, bir evlâdın babasına künyesiyle hitap etmesinde bir sakınca yoktur.

Ankebût 29/8.

Buhârî, Mevâkît 5, nr. 527, Cihâd 1, nr. 2782, Edeb 1, nr. 5970; Müslim, Îmân 137-139, nr. 85.

Tirmizî, Birr 3, nr. 1899; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 168, nr. 7249. Hadîs-i şerîf bu iki kaynakta da Abdullah ibni Amr ibni Âs'tan merfû olarak (Resûl-i Ekrem'in sözü olarak) rivâyet edilmiştir.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XIII, 494-495, nr. 14368.

Lokmân 31/14

Ankebût 29/8.

Ebû Dâvûd, Edeb 119-120, nr. 5139; Tirmizî, Birr 1, nr. 1897.

Nâsıruddîn el-Elbânî, bu hadisin sahih olduğunu söylemiştir (*el-Ehâdîsü's-sahîha*, VI/1, 711, nr. 2799.

Ahkàf 46/15.

Nevevî, *Şerhu Sahîhi Müslim*, XVI, 103.

Buhârî, Edeb 2, nr. 5971; Müslim, Birr 1, nr. 2548.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 402, nr. 9207. Ayrıca bk. Buhârî, Edeb 2, nr. 5971; Müslim, Birr 1, nr. 2548.

Tirmizî, Birr 3, nr. 1900; İbni Mâce, Talâk 36, nr. 2089, Edeb 1, nr. 3663

Ma'mer ibni Râşid, *el-Câmi'* (A'zamî), XI, 135, nr. 20128.

Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), X, 306, nr. 7538.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 31, nr. 1095

Ma'mer ibni Râşid, *el-Câmi'* (A'zamî), X, 461, nr. 19705.

İsrâ 17/24.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 219, nr. 25412.

Müslim, Itk 25, nr. 1510; Ebû Dâvûd, Edeb 119, 120, nr. 5137; Tirmizî, Birr 8, nr. 1906; İbni Mâce, Edeb 1, nr. 3659.

Bezzar, *Müsned* (Âdil), X,276, nr. 4380; Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 36, nr. 9.

Hüseyin ibni Hasan el-Mervezî, *el-Birr ve's-sıla* (Buhârî), s. 15, nr. 30; İbni Ebi'd-Dünyâ, *Mekârimü'l-ahlâk* (Mecdî), s. 77, nr. 228; Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 37.

Bu hadisin benzeri 14 numarayla gelecektir.

Ebû Dâvûd, Cihâd 31, nr. 2528; Nesâî, Bîat 10, nr. 4163; İbni Mâce, Cihâd 12, nr. 2782.

. Hüseyin ibni Hasan el-Mervezî, *el-Birr ve's-sıla* (Buhârî), s. 15, nr. 30; İbni Ebi'd-Dünyâ, *Mekârimü'l-ahlâk* (Mecdî), s. 77, nr. 228; Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 37. Ebû Hüreyre'nin adı ve hayatı hakkında geniş bilgi için bk. M. Yaşar Kandemir, "Ebû Hüreyre", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, X, 160-167.

Bu hadisin benzeri 12 numarayla daha önce geçmiştir.

İsrâ 17/24.

Buhârî, Şehâdât 10, nr. 2654, Edeb 6, nr. 5976; Müslim, Îmân 143, nr. 87.

. Buhârî, İstikrâz 19, nr. 2408; Müslim, Akdıye 10-14, nr. 1715.

Bu hadis 297 ve 460 nolu hadislerde benzeri ifâdelerle geçmektedir.

Buhârî, İ'tisâm 6, nr. 7306; Müslim, Edâhî 43-45, nr. 1978; Nesâî, Dahâyâ 34; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 108, 118, 152, nr. 855, 954, 1307.

İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gàbe* (Bennâ), VI, 179-181.

Bu konuda bilgi için bk. M. Yaşar Kandemir, "Ali (İlmî Şahsiyeti), "*Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, II, 375.

Buhârî, Edeb 4, nr. 5173; Müslim 145, Îmân nr. 89.

. İbni Mâce, Fiten 36, nr. 4034; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 238, nr. 22425.

Ebû Dâvûd, Cihâd 31, nr. 2528; Nesâî, Bey'at 10, nr. 4163; İbni Mâce, Cihâd 12, nr. 2782.

Buhârî, Cihâd 138, nr. 3004, Edeb 3, nr. 5972; Müslim, Birr 5, nr. 2549.

Ebû Dâvûd, İcâre 77, nr. 3530.; İbni Mâce, Ticârât 12, 64, nr. 2137, 2290-2292; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 179, 204, nr. 6678, 6902.

Tirmizî, Daavât 101, nr. 3545; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 344, nr. 19238.

Müslim, Birr 9, nr. 2551.

Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), III, 65, nr. 1494; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XX,198; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 170, nr. 7257.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 40, nr. 17.

. Müslim, Fezâilü's-sahâbe 43, 44, nr. 1748; Tirmizî, Tefsîr 30, nr. 3189; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 185-186.

Buhârî, Hibe 29, nr. 2619, Cizye 18, nr. 3183, Edeb 7, nr. 5978; Müslim, Zekât 49, 50, nr. 1003.

Mümtehıne 60/8.

Buhârî, Cum'a 7, nr. 886, Îdeyn 1, nr. 948; Müslim, Libâs 6-9, nr. 2068.

Bu hadis yakın ifâdelerle 71 ve 349 numaralı hadislerde geçecektir.

Ebû Dâvûd, Cihâd 144-145, nr. 2737; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 185-186, nr. 1614.

Buhârî, Cenâiz 36, nr. 1295; Müslim, Vasıyyet 5, 1628.

Kehf 18/31.

Buhârî, Edeb 4, 5973; Müslim, Îmân 145, nr. 89.

Burada Abdullah ibni Amr ibni Âs'ın sözü olarak (mevkūf olarak) rivâyet edilen hadis, 27 numarayla merfû olarak rivâyet edilmiş ve kaynaklar orada gösterilmiştir.

Ebû Dâvûd, Edeb 43, nr. 4902; Tirmizî, Kıyâmet 57, nr. 2511; İbni Mâce, Zühd 23, nr. 4211.

Bu hadis yakın ifâdelerle 67 ve 591 numaralı hadislerde de gelecektir.

Rûyânî, *Müsned* (Ebû Yemânî), I, 105, nr. 86; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XVIII, 140, nr. 293.

Ebû Dâvûd, Zekât 2, nr. 1561

Bu hadisin kaynakları 8. hadiste gösterildi.

Ebû Dâvûd, Vitr 29, nr. 1536; Tirmizî, Daavât 47, nr. 3448; İbni Mâce, Dua 11, nr. 3862

Buhârî, Amel fi’s-salât 7, nr. 1206, Mezâlim 35, nr. 2482, Enbiyâ 48, nr. 3436; Müslim, Birr 7, 8, nr. 2550.

Müslim, Fezâilü’s-sahâbe 158, nr. 2491; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 319-320, nr. 8242.

Ebû Dâvûd, Edeb 119, 120, nr. 5142; İbni Mâce, Edeb 2, nr. 3664.

İbni Mâce, Edeb 1, nr. 3660; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 509, nr. 10618; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VI, 93, nr. 29740.

Müslim, Vasiyyet 14, nr. 1631; Ebû Dâvûd, Vasâyâ 14, nr. 2880; Tirmizî, Ahkâm 36, nr. 1376; Nesâî, Vasâyâ 8, nr. 3632.

Buhârî, Vesâyâ 15, 19, nr. 2756, 2760; Ebû Dâvûd, 15, nr. 2881, 2882; Tirmizî, Zekât 33, nr. 669.

İbrâhim !4/41.

Müslim, Birr 11, 13, nr. 2552.

Müslim, Birr 12, nr. 2552; Ebû Dâvûd, Edeb 120, nr. 5143; Tirmizî, Birr 5, nr. 1903.

Buhârî, *et-Târîhu’l-kebîr*, VI, 94, nr. 1813.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VI 307, nr. 26362; Beyhakì, *Şu‘abü’l-îmân* (Hâmid), X, 295, nr. 7517.

Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* (Selefî), XVII, 189-190, nr. 507-508; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 194, nr. 7343.

Buhârî, *et-Târihu’l-kebîr*, VII, 81, 370; Ebû Nuaym el-İsfahânî, *Ma‘rifetü’s-sahâbe*, IV, 2255, nr. 5600.

Ma’mer ibni Râşid, *el-Câmi’* (A’zamî), XI, 138, nr. 20134; İbnü’s-Sünnî, *Amelü’l-yevm ve’l-leyle* (Berenî), s. 353, nr. 395.

Beyhakì, *Şu‘abü’l-îmân* (Hâmid), X, 292, nr. 7511.

. Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-evsat* (İvezullah), IV, 267, nr. 4159.

AKRABA ZİYARETİ

25. AKRABALIK BAĞININ VAZGEÇİLMEZ OLDUĞU

47. Tâbiîn neslinden olan Küleyb ibni Menfa’a şöyle dedi:

Anlattığına göre dedem bir gün Resûl-i Ekrem’in huzûruna çıkmış ve:

“Yâ Resûlallah! Kime iyilik edeyim?” diye sormuş, Allah’ın Elçisi de ona şöyle cevap vermiştir:

“Annene, babana, kız kardeşine, erkek kardeşine ve diğer yakınlarına iyilik et! Onlara iyilik etmen, senin vazifendir. Bunlar, kendileriyle aslâ ilgini kesmemen gereken akrabandır.”[71]

Hadisin Râvisi:

Küleyb ibni Menfa’a el-Hanefî

Küleyb, Basralı olup Benî Hanîfe kabilesindendi. Babası Menfa’a da, dedesi Ebü’l-Menfa’a Bekr ibni Hâris el-Enmârî de ashâb-ı kirâmdandı. Ancak her üçü hakkında da yeterli bilgi yoktur.

Allah onlardan râzı olsun.

48. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

“En yakınlarını uyar!”[72] âyet-i kerîmesi nâzil olunca, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem akrabalarını bir yere topladı ve kendilerine şöyle hitap etti:

“Ey Kâ’b ibni Lüey oğulları! Kendinizi cehennemden kurtarınız! Ey Abdümenâf oğulları! Kendinizi cehennemden kurtarınız! Ey Hâşim oğulları! Kendinizi cehennemden kurtarınız! Ey Abdülmuttalib oğulları! Kendinizi cehennemden kurtarınız! Ey Muhammed’in kızı Fâtıma! Kendini cehennemden kurtar! Çünkü seni Allah’ın azâbından kurtarmaya benim gücüm yetmez. Ancak aramızdaki akrabalık bağı sebebiyle sizinle ilgimi kesmeyeceğim.”[73]

Hadislerin Açıklaması

***** Resûl-i Ekrem Efendimiz, önce anne ve babaya, onlardan sonra kız kardeş, erkek kardeş ve diğer yakınlara iyilik etmeyi tavsiye buyurmuştur.

***** Akraba ile ilgi kesilmeyecektir. Peygamber Efendimiz, İslâmiyet’in ilk günlerinde, **“En yakınlarını uyar!”** ilâhî emrini alınca, amcalarını, halalarını ve diğer yakınlarını evinde topladı. Onun en büyük düşmanlarından biri amcası Ebû Leheb’ti. O, Peygamber-i Zîşân Efendimizin konuşmasına bile fırsat vermedi, hep kendi konuştu. Bu birinci toplantıydı. Bu defa Allah’ın Resûlü, akrabalarıyla Safâ Tepesi’nde daha geniş çaplı bir toplantı yaptı, onları İslâm’a dâvet etti ve uyardı. Putlara tapınmamalarını, sadece Allah Teâlâ’ya iman ve ibâdet etmelerini istedi. Bu toplantının da fazla bir etkisi olmadı.

Fahr-i Âlem Efendimiz bu toplantının sonunda onlara **“Aramızdaki akrabalık bağı sebebiyle sizinle ilgimi kesmeyeceğim.”** buyurdu. Yani siz beni dinlemeseniz, dâvetimi kabul etmeseniz bile, ben akrabalık bağını hep gözeteceğim buyurdu. İşte bu sebeple akrabalarla ilgiyi hiçbir zaman kesmemeli, onları ziyâret etmeli, telefonla da olsa hatırlarını sormalı, yardıma ihtiyaçları varsa, yardım etmelidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Anne, baba, kız kardeş, erkek kardeş ve onlardan sonra gelen akrabaya iyilik etmelidir. “Sıla-i rahim” denen akrabalık bağını devam ettirmelidir.

2. Hiç kimse annesinin ibâdetine, babasının hayır ve hasenâtına güvenmemelidir. Peygamber aleyhisselâm bile yakınlarına, onları Allah’ın azâbından kurtarmaya gücünün yetmeyeceğini belirtmiştir. Herkes kendi gayretleriyle âhiretini kazanmaya çalışmalıdır.

3. Müslüman önce ailesini, sonra akrabasını, daha sonra diğer insanları İslâm’ı öğrenip onu yaşamaya dâvet etmelidir.

26. AKRABALIK BAĞINI GÖZETMEK

49. Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir bedevî, yolda Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme rastladı ve:

“Beni cennete yaklaştıracak ve cehennemden uzaklaştıracak şeyi bana söyle!” dedi. Allah’ın Elçisi de şöyle buyurdu:

“Allah’a ibâdet eder, O’na hiçbir şeyi ortak koşmazsın, namazı gerektiği şekilde kılarsın, zekâtı verirsin, akraban ile de ilgini koparmazsın.”[74]

Hadisin Râvisi:

Ebû Eyyûb el-Ensârî

Asıl adı Hâlid ibni Zeyd’dir. Hicretten iki yıl önce, İslâmiyet’i ilk kabul eden Medinelilerle birlikte Müslüman oldu. Peygamber Efendimiz’i hicretten sonra evinde yedi ay misâfir etti. Bu sebeple “Mihmandâr-ı Nebî” diye anıldı.

Hem vahiy kâtiplerinden, hem de ashâb-ı kirâmın âlimlerinden biriydi.

Resûl-i Ekrem ile birlikte bütün gazvelere katıldı. Efendimiz'in vefâtından sonra yapılan bütün savaşlarda, özellikle Mısır, Suriye ve Filistin'in fethinde, Kıbrıs seferinde bulundu. İhtiyarlık döneminde bile her yıl bir savaşa iştirâk etti. Hicretin 49. yılında (669) yapılan ilk İstanbul kuşatmasına katıldı. Kuşatma devam ederken hastalanıp İstanbul'da vefât etti. Vasiyeti üzerine surlara yakın bir yere defnedildi.

Allah ondan râzı olsun.

50. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Allah Teâlâ (azze ve celle) varlıkları yarattı. Yaratma işini tamamlayınca, akrabalık bağı (rahim) ayağa kalktı. Allah Teâlâ ona:

"Ne istiyorsun?" diye sordu. Akrabalık bağı:

"Huzûrunda bu duruşumla, akrabalık bağını koparan kimseden Sana sığınıyorum." dedi. Allah Teâlâ:

"Pekâlâ, seni koruyup gözeteni gözetmeme, seninle ilgisini kesenden rahmetimi kesmeme râzı değil misin?" diye sordu. Akrabalık bağı:

"Evet, râzıyım, yâ Rabbî" dedi. Bunun üzerine Allah Teâlâ:

"Sana bu hak verilmiştir." buyurdu.

Sonra hadisin râvisi Ebû Hüreyre şunu söyledi:

"İsterseniz, bunu doğrulayan şu âyeti de okuyunuz:

"Demek siz iş başına geçecek olsanız, memlekette fitne fesat çıkaracak ve akrabalık bağlarını keseceksiniz, öyle mi?"[75]

51. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ akrabalık bağını koruyup gözetmekle ilgili âyet-i kerîmeyi şöyle açıkladı:

Allah Teâlâ:

“Akrabaya, yoksula ve yolda kalmış yolcuya hakkını ver” buyurdu.[76]

Böylece, yapılması gerekli olan bir hakkı emrederek söze başladı. Maddî imkâna sahip olan kimseye, yapması en faziletli işi gösterdi ve akrabaya, yoksula ve yolda kalmış yolcuya hakkını vermesini emretti.

Yardıma muhtaç olana verecek bir şeyi bulunmadığı zaman ise, ona ne söylemek gerektiğini şöyle öğretti:

“Eğer sen, Rabbinden gelmesini umduğun bir yardımı beklediğin için muhtaçlara bir şey veremiyorsan, o zaman hiç olmazsa onlara gönül alıcı birkaç söz söyle!”[77]

Böylece Allah Teâlâ, ihtiyacı olan kimseye bir şey veremeyince, ona tatlı sözlerle vaatte bulunmayı, “İnşallah yakında elime bir şeyler geçeceğini

umuyorum, sana o zaman veririm.” demeyi tavsiye buyurdu. Muhtaç olanlara yardım etmeye teşvik etti:

“Eli sıkı olma!” buyurdu ve ihtiyacı olana yardım etmemekten sakındırdı. Ardından:

“Varını yoğunu da saçıp savurma!” [78] buyurmak sûretiyle, insanın elindeki her şeyi harcamasını doğru bulmadı. Elindeki her şey dağıtıldığı takdirde olacakları hatırlatarak:

“Yoksa kınanırsın.” buyurdu. Kendi malını harcayıp tükettikten sonra, yanına senden yardım istemeye gelen kimse, umduğunu bulamayınca seni kınar; o zaman da:

“Kaybettiklerine pişman olursun.” Elindeki her şeyi başkasına verdiğin zaman, muhtaç durumda kalırsın, yaptığına pişman olursun.[79]

Hadislerin Açıklaması

***** Çölde yaşayan bir bedevî, insanı cehennemden kurtarıp cennete götürecek şeyi öğrenmek istiyordu. Peygamber aleyhisselâm ona, hayatta en önemli şeyin Allah’a şirk koşmamak ve O’na ibâdet etmek olduğunu söyledi. İbadet nedir? Cenâb-ı Hakk’ı hoşnut eden her şeydir. Bunların başında ise namazı gerektiği şekilde kılmak ve zekâtı vermek gelir.

***** Sevgili Efendimiz bize, akrabalığın canlı bir varlık gibi Cenâb-ı Hakk’ın huzûrunda konuştuğunu, kendisiyle ilgiyi kesenleri O’na şikâyet ettiğini temsilî bir şekilde anlattı. Böylece akrabalığın önemini canlı bir örnekle zihinlere âdetâ nakşetti. Hattâ bir başka rivâyetten öğrendiğimize göre, Allah Teâlâ akrabalığa: **“Seni gözeteni ben de gözetirim. Seninle ilgiyi kesenden Ben de ilgimi keserim.”** buyurdu.[80]

***** Allah Teâlâ; akraba ile ilgilenmeyi, onları ziyâret etmeyi, yardıma ihtiyaçları varsa kendilerine yardım etmeyi emrediyor ve bunu yapanlardan hoşnut oluyor. Öyleyse akrabaya güler yüz göstermeli, hatalarına göz yummalıdır. Dinden uzak yaşıyorlarsa, kendilerine dinin güzelliğini tatlı dille anlatmalı, İslâmiyet’i öğrenmelerine yardım etmelidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Cehennemden kurtulup cennete girmenin ilk şartı Allah’a inanmak, O’na hiçbir varlığı ortak koşmamaktır. Ayrıca namazı kılıp zekâtı vermek de gereklidir.

2. Akraba ile ilgiyi kesmemek, onları görüp gözetmek Allah Teâlâ’yı hoşnut eder. Akrabasıyla ilgiyi kesenden Allah hoşnut olmaz.

3. Kimlerle akraba olacağımızı biz değil, bizi Yaratan seçti ve onlarla ilgimizi devam ettirmemizi de O emretti.

27. AKRABALIK BAĞININ ÜSTÜNLÜĞÜ

52. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir adam Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna geldi ve:

“Yâ Resûlallah! Benim akrabalarım var. Ben kendilerini ziyâret ediyorum, ancak onlar bana gelip gitmiyorlar. Ben onlara iyilik ediyorum, fakat onlar bana kötülük ediyorlar. Ben onlara anlayışlı davranıyorum, onlar ise bana kötü davranıyorlar.” dedi.

Bunun üzerine Resûlullah Efendimiz şöyle buyurdu:

“Eğer mesele dediğin gibiyse, sen onlara sıcak kül yutturmuş oluyorsun. Sen böyle davrandıkça, Allah’ın yardımı seninledir.”[81]

53. Abdurrahmân ibni Avf radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

“Allah Teâlâ şöyle buyurdu: Ben Rahmân’ım, akrabalık bağını (rahimi) Ben yarattım ve ona Kendi ismimden isim verdim. Akrabasıyla ilgisini devam ettirenle Ben de ilgimi devam ettiririm. Akrabasıyla ilgisini kesenlerden Ben de ilgimi keserim.”[82]

Hadisin Râvisi:

Abdurrahmân ibni Avf

İlk sekiz Müslümandan ve cennetle müjdelenen on sahâbîden biriydi. Câhiliye devrinde de içki içmez, güzel ahlâkıyla tanınırdı. Habeşistan’a hicret eden Müslümanlar arasında o da vardı. Uhud Savaşı’nda aldığı yaralar sebebiyle topal kaldı. Peygamber Efendimiz’in cenâzesini kabre indiren dört kişiden biriydi. Hem Hz. Ebû Bekir’in hem de Hz. Ömer’in en yakın arkadaşıydı. Hicretin 32. yılında (652) Medine’de vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

54. Tâbiîn muhaddislerinden Ebü’l-Anbes şöyle dedi:

Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümânın Tâif’te, Vaht denilen yerdeki arâzisine gitmiştim. Şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem parmağını bize doğrultarak buyurdu ki:

“Akrabalık bağının (rahimin), Allah Teâlâ’nın Rahmân ismine olan yakınlığı, tıpkı sık ağaç köklerinin birbirine sarılması gibi yakındır. Kim akrabasıyla ilgisini devam ettirirse, Cenâb-ı Hak ona merhamet eder, kim de akrabasıyla ilgisini keserse, Cenâb-ı Hak da ondan

merhametini keser. Akrabalık bağı, kıyâmet gününde, Allah'ın huzûrunda, hukukunu çiğneyenlere karşı kendini açık bir dille savunacaktır."[83]

Hadislerin Açıklaması

***** Akrabasıyla ilgilendiğini, ancak onların kendisine yakınlık göstermediğini söyleyen adama Peygamber Efendimiz:

"Eğer mesele dediğin gibiyse, sen onlara sıcak kül yutturmuş oluyorsun." buyurdu. Akrabasının ilgisine karşılık vermeyen kimsenin hâlini böyle bir benzetmeyle anlattı. Bu benzetmenin açılımı şudur:

Sıcak kül yutan insanın içi yanar, bağırsakları kavrulur, ne kadar su içse de içinin yangını sönmez. Akrabasına yakınlık gösteren kimse gönül huzûru içinde yaşarken, akrabasıyla ilgilenmeyen adam, Allah Teâlâ'nın rahmetini ve ilgisini kaybettiği için, bir süre sonra yaptığına pişman olur, huzûrsuzlanır, elem ve ıstırap duyar.

***** Akrabalık bağı demek olan "rahim"in, Cenâb-ı Hakk'ın "Rahmân" isminden, diğer bir ifâdeyle "rahmet" kökünden türemesi ne kadar ilginçtir. Demek ki ağacın kökleri birbirine nasıl sarılırsa, akrabalık bağı demek olan rahim de Cenâb-ı Hakk'ın Rahmân ismiyle öylesine iç içedir. İşte bu sebeple Allah Teâlâ da akrabaların birbirine sevgi ve merhametle yaklaşmasını istemiştir.

Fahr-i Âlem Efendimiz bir hadîs-i şerîfinde şöyle buyurmuştur:

"Akrabalık bağı Arş-ı âlâ'ya tutunarak şöyle demiştir: Beni koruyup gözeteni, Allah da koruyup gözetsin. Benimle ilgisini kesenden Allah da merhametini kessin."[84]

***** Akrabasını koruyup gözetenler, hem dünyada hem de âhirette Allah'ın merhametini kazanacaklardır. Akrabasıyla ilgisini kesenler ise dünyada da âhirette de Allah'ın merhametinden uzak kalacaklardır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Akrabalık bağının Allah Teâlâ'nın Rahmân isminden türemesi, bu bağın son derece değerli olduğunu göstermektedir. Akrabalık bağını her zaman koruyup gözetmelidir.

2. Kadir kıymet bilmiyorlar diye akraba ile ilgiyi kesmemelidir.

3. Akrabasıyla ilgisini kesen kimseden, Allah Teâlâ'nın da merhametini kesmesi ne acıklı bir durumdur.

4. Akrabalık bağını koparanlar, kıyâmet gününde Cenâb-ı Hakk'ın huzûrunda zor durumda kalacaklardır.

5. Akrabalığın değerini bilmeyen anlayışsız akrabaya karşı sabretmeli, onlara bu konuda güzel örnek olmaya çalışmalıdır.

28. AKRABALIK BAĞINI GÖZETMEK ÖMRÜ UZATIR

56. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Rızkının çoğalmasını, ömrünün uzamasını isteyen kimse, akrabasını kollayıp gözetsin."[85]

Hadisin Râvisi:

Enes ibni Mâlik

Peygamber Efendimiz Medine'yi şereflendirdiği zaman henüz on yaşındaydı. Enes o yıl Fahr-i Âlem Efendimiz'in hizmetine başladı ve bu hizmet tam on yıl sürdü. Server-i Enbiyâ Efendimiz onu çok sever, ona "Oğulcuğum! Yavrucuğum!" diye hitap eder, zaman zaman da "İki kulaklı!" diye takılırdı. Enes, en çok hadis rivâyet eden yedi kişiden biriydi. Peygamber Efendimiz gibi yaşamaya çalışırdı.

Enes radıyallahu anh, Peygamber aleyhisselâmın hatıralarına da çok önem verirdi. Ona ait bir çubuğu ve mübârek bir saç telini yanından hiç ayırmazdı. Öldüğü zaman, vasiyeti üzerine bu çubuğu yanına, Fahr-i Cihân Efendimiz'in saç telini de onun dilinin altına koydular. Medine'de hicretin 93. yılında (711) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Bu hadis, bir önceki hadisin aynıdır.

Hadislerin Açıklaması

***** Rızkın çoğalması ve ömrün uzaması Allah'ın bir lütfudur. Zengin olan kimse, servetini Allah yolunda harcama ve böylece O'nun rızâsını kazanma imkânına sahip olur.

Ömrü uzun olan kimse de, Allah'ı daha çok zikredebilir, O'na daha çok ibâdet edebilir.

Ömür uzar mı? Evet, akrabasını koruyup kollayan, anne ve babasına iyi davranıp onların duâsını alan kimsenin ömrü uzayabilir. Hadîs-i şerîflerden bunu öğreniyoruz.

Esasen Allah Teâlâ'nın yazdığı ömür değişmez. Fakat bazı kimseler, başkalarının uzun hayatları boyunca yapamadığı ibâdetleri, hayır ve hasenâtı kısa ömürlerinde yapabilirler. Geride faydalı eser, sâlih evlât bırakanlar, öldükten sonra hayır duâ ile anılırlar. Bu da onların ömrünün uzaması anlamına gelir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Akrabayı koruyup gözetmeyi Rabbimiz de, Peygamberimiz de emretmiştir.

2. Resûl-i Ekrem Efendimiz'in verdiği müjdeye göre, Allah Teâlâ, akrabasını gözetenlerin rızkını artırır, ömürlerini uzatır.

29. AKRABASINI GÖZETENİ AİLESİ SEVER

58. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Rabbinden korkan, akrabasıyla ilgisini devam ettiren kimsenin ömrü uzatılır, serveti çoğaltılır ve onu aile fertleri sever.[86]

Bu hadis, bir önceki hadisin aynıdır.

Hadislerin Açıklaması

Allah'a karşı gelmekten sakınan ve akrabasıyla ilgisini kesmeyen kimseye mükâfat olarak Allah Teâlâ üç güzellik verecektir.

Ömrü uzayacak.

Serveti artıp çoğalacak.

Aile fertleri onu sevecektir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ, ondan korkan ve akrabasıyla ilgilenen kimselere çeşitli lütuflarda bulunur.

2. Onların ömrünü uzatır, malını çoğaltır ve kendilerini aile fertlerine sevdirir.

30. EN YAKIN OLANDAN BAŞLAYARAK AKRABAYA İYİLİK ETMEK

60. Ashâb-ı kirâmdan Mikdâm ibni Ma'dîkerib radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, o, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu işitti:

“Allah size annelerinize iyilik etmenizi, onları koruyup gözetmenizi emretmiştir. Sonra yine annelerinize iyilik etmenizi, onları koruyup gözetmenizi emretmiştir. Sonra babalarınıza iyilik etmenizi, onları koruyup gözetmenizi emretmiştir. Daha sonra da en yakından başlamak üzere akrabanıza iyilik etmenizi, onları koruyup gözetmenizi emretmiştir.”[87]

Hadisin Râvisi:
Mikdâm ibni Ma’dîkerib
Mikdâm’ın adı, bazı kaynaklarda Mikdâd olarak geçmektedir. Kinde kabilesinden bir heyetle birlikte Medine’ye geldi ve Peygamber Efendimiz ile görüştü. Daha sonraları Humus’ta yaşadı ve hicretin 87. yılında (706) vefat etti.
Allah ondan râzı olsun.

61. Hz. Osman’ın kölesi Ebû Eyyûb Süleymân şöyle dedi:
Ebû Hüreyre radıyallahu anh bir cuma gecesi yani perşembe günü akşamı yanımıza geldi ve:
“Akrabasıyla ilgisini kesenlerin günahkâr olduğunu belirtiyorum ve onların yanımızdan kalkıp gitmesini istiyorum.” dedi; bu sözü üç defa tekrarladı; fakat kimse kalkıp gitmedi.

Daha sonra bir genç, iki yıldır ziyâretine gitmediği halasını ziyârete gidince, halası ona:

“Hayrola, seni buraya hangi rüzgâr attı?” diye sordu. O da:

“Ebû Hüreyre’nin şöyle şöyle söylediğini işittim; onun için geldim.” dedi. Halası da ona:

“Öyleyse Ebû Hüreyre’ye git ve ona bu sözü niçin söylediğini sor!” dedi. O genç de gidip sordu. Bunun üzerine Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

“Ben, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu işittim:

‘İnsanların amelleri her perşembe akşamı yani cuma gecesi Allah Teâlâ’ya sunulur. Fakat akrabasıyla ilgisini kesenin amelleri kabul edilmez.’”[88]

٦٢ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ:

مَا مِنْ مُسْلِمٍ لَهُ وَالِدَانِ مُسْلِمَانِ يُصْبِحُ إِلَيْهِمَا مُحْتَسِبًا، إِلَّا فَتَحَ لَهُ اللهُ

بِمَنْ تَعُولُ، فَإِنْ كَانَ فَضْلًا فَالْأَقْرَبَ الْأَقْرَبَ، وَإِنْ كَانَ فَضْلًا فَنَاوِلْ.

62. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir kimse, Allah rızâsı için kendine ve ailesine para harcadığında, Allah Teâlâ mutlaka ona mükâfatını verir. Sen de yardım etmeye, geçimini üstlendiğin kimselerden başla! Paran artarsa, sana yakınlık derecesine göre akrabana yardım et! Daha da artarsa, dilediğine ver!

Hadislerin Açıklaması

***** Dinimiz, evlâtların anne ve babasına sahip çıkmasını, onları koruyup gözetmesini istiyor. Bu konu, bu sebeple sık sık dile getiriliyor.

***** Anne ve babadan hemen sonra, yakınlık derecesine göre diğer akrabanın korunup gözetilmesi gerekiyor.

Baba, dede, nine, onların annesi ve babası, amca, dayı, hala, teyze ve onların yakınları bizim en yakın akrabamızdır ve üzerimizde hakları vardır. Onlarla ilgilenmek, bizim ilgimize ihtiyaç duydukları zaman onlara kol kanat germek görevimizdir.

***** Fahr-i Âlem Efendimiz, amellerin Allah Teâlâ'ya pazartesi gecesi de arz edildiğini şöyle ifâde buyuruyor:

"Kulların amelleri pazartesi ve perşembe günleri Cenâb-ı Hakk'a arz olunur. Ben de amellerimin Allah Teâlâ'ya oruçlu iken arz olunmasını istediğimden, bu iki günde oruç tutmaya özen gösteriyorum."[89]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bebeklikten itibâren yavrularının üzerine titreyen anne ve babaya hürmette kusur etmemelidir.

2. En yakın olandan başlamak üzere akraba ile ilgilenmeli ve onlara yardım etmelidir.

3. Cenâb-ı Hak, akrabasıyla ilgisini kesenlerin amellerini kabul etmez. İşte bu sebeple ashâb-ı kirâm, akrabasıyla görüşmeyip konuşmayanlarla aynı mecliste oturmayı doğru bulmazdı.

4. İnsan Allah'ın rızâsını gözeterek, önce geçimini üstlendiği kimselerin ihtiyaçlarını gidermeli, sonra diğer yakınlarına ve başkalarına yardım etmelidir.

31. AKRABASIYLA İLGİSİNİ KESEN BİR TOPLULUĞA ALLAH'IN RAHMETİ İNMEZ

63. Abdullah ibni Ebî Evfâ radıyallahu anh, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

"Aralarında akrabasıyla ilgiyi kesenlerin bulunduğu bir topluluğa Allah'ın rahmeti inmez."[90]

Hadisin Râvisi:

Abdullah ibni Ebî Evfâ

Hudeybiye’de yapılan Bey’atürrıdvân’da bulundu, Hayber’in fethine katıldı, Huneyn Savaşı’na iştirâk etti. Resûlullah Efendimiz’in vefâtından sonra Kûfe’ye yerleşti ve hicrî 86’da (705), yüz yaşında orada vefât etti. Kûfe’de en son vefât eden sahâbî olarak bilinir.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Hadisimizin daha geniş bir rivâyeti var. Buna göre, bir arefe gecesi Peygamber Efendimiz etrafındaki sahâbîleriyle oturuyordu. Yanında bulunan Abdullah ibni Ebî Evfâ’ya dönerek:

“Akrabasıyla ilgisini kesen kim varsa kalkıp gitsin, onun burada oturması doğru değildir.” buyurdu. Peygamberimizi çevreleyen halkanın en uzağında bulunan bir delikanlı kalktı, doğruca teyzesinin yanına gitti. Teyzesi ona ziyâretinin sebebini sorunca, biraz önce Resûl-i Ekrem Efendimiz’in söylediklerini anlattı ve ziyâretteki kusuru sebebiyle geldiğini söyledi. Sonra o delikanlı tekrar Peygamber aleyhisselâmın meclisine döndü. Fahr-i Cihân Efendimiz ona, sohbette bulunanlardan sadece kendisinin kalkıp gittiğini söyledi ve bunun sebebini sordu. O da teyzesiyle aralarında geçen konuşmayı nakletti. Bunun üzerine Resûl-i Kibriyâ o gence şöyle buyurdu:

“Otur, âferin, iyi yaptın! Şunu bil ki, aralarında akrabasıyla ilgiyi kesenlerin bulunduğu bir topluluğa Allah’ın rahmeti inmez.”[91]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah’ın rahmeti, Allah’ı anmak, dinî sohbetler yapmak için toplanan insanların üzerine iner.

2. Yalnız, aralarında akrabasıyla görüşmeyen kimselerin bulunduğu bir topluluğa Allah’ın rahmeti inmez.

3. Akrabasıyla konuşmayıp görüşmeyenleri uyarmak gerekir.

4. Akraba ile ilgiyi kesmek büyük günahlardandır.

32. AKRABASIYLA İLGİSİNİ KESENİN GÜNAHI

64. Cübeyr ibni Mut'ım radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

"Akrabasıyla ilgisini kesen cennete giremez."[92]

Hadisin Râvisi:

Cübeyr ibni Mut'ım

Peygamber Efendimiz'in akrabasıydı. Fakat Peygamberlikten sonra ona düşman oldu, hattâ onu öldürmeye karar verenlerden biriydi. Hicretin 6. yılında (628) veya iki yıl sonra Mekke fethinde Müslüman oldu. Resûl-i Ekrem Efendimiz'den altmış hadis rivâyet etti ve hicretin 59. yılında (678) Medine'de vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

65. Ebû Hüreyre radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

"Akrabalık bağı demek olan rahim, Allah Teâlâ'nın Rahmân isminden alınmıştır. Rahim, Cenâb-ı Hakk'a:

'Yâ Rabbî! Bana zulmettiler. Yâ Rabbî! Benimle ilgiyi kestiler. Yâ Rabbî ben, ben... Yâ Rabbî, Yâ Rabbî!...' diye şikâyet edip durdu. Bunun üzerine Allah Teâlâ ona:

'Seninle ilgisini kesenden, Ben de rahmetimi keseceğim. Seninle ilgisini devam ettirene, Ben de rahmetimi ileteceğim. Bu durum seni memnun etmedi mi?' buyurdu."[93]

66. Tâbiîn muhaddislerinden Saîd ibni Sem'ân şöyle dedi:

Ben Ebû Hüreyre'yi: "Çocuklar ile zevk ve sefâhate düşkün olanların yönetimi ele almasından Allah'a sığınırım." derken duydum.

Saîd ibni Sem'ân sözüne devamla dedi ki:

Tâbiîn neslinden İbni Hasene el-Cühenî'nin bana söylediğine göre, Ebû Hüreyre'ye:

"Çocuklar ile zevk ve sefâhate düşkün olanların yönetime geçmesinin belirtisi nedir?" diye sormuş. O da şöyle demiş:

"Bunun belirtisi; akraba ile ilginin kesilmesi, yanlış yola çağıranlara itaat edilmesi ve doğru yolu gösterenlere isyân edilmesidir."

Hadislerin Açıklaması

***** Akrabasıyla ilgisini kesen, cennete giremeyecektir; bunu öğrendik.

İnsan akrabasıyla ilgisini iki şekilde kesebilir:

Akraba ile ilgiyi kesmemeyi emreden ilâhî buyruklara inanmaz ve akrabasıyla ilgisini keser. Böyle bir kimse zâten dinden çıkmış olur. Dinden çıkanlar da elbette cennete giremez.

Akrabasıyla ilgisini kesen kimse bu konudaki âyetleri inkâr etmiyorsa, fakat akraba ziyâretini önemsemiyorsa onun durumu nedir? Bu kimse, cennete ilk girecekler arasında olamayacaktır. Bu ihmâlinin cezâsı olarak cennete daha sonra, Allah Teâlâ kendisini bağışladıktan sonra girebilecektir.

***** Akrabalık bağını önemsemeyenleri, bizzat akrabalık bağının Cenâb-ı Hakk'a şikâyet etmesi, Allah Teâlâ'nın da ona, kendisini memnun edecek şekilde cevap vermesi ne kadar düşündürücüdür.

***** Bir şey daha öğrendik: Devlet kötü bir şekilde yönetildiğinde, insanlar kendi yakınlarıyla ilgilerini kesecektir. Ebû Hüreyre radıyallahu anh böyle bir zamandan Allah'a sığınmıştır. Hicretin 60. yılına (milâdî 680) ve çocukların yönetici olduğu zamana erişmemek için duâ etmiştir. Cenâb-ı Hak da onun duâsını kabul etmiş ve hicretin 58. yılında (678) vefât etmiştir.

Onun vefâtından iki yıl sonra Yezîd ibni Muâviye saltanat makamına geçti. Bu makamda dört yıl kaldı. Bu sürede Hz. Hüseyin Kerbelâ'da şehid edildi ve daha başka kötülükler yapıldı.

İyi yöneticiler, iyi nesiller yetiştirir. Onların devrinde İslâm ahlâkı öğretilir; insanlar akrabasıyla ilgilenmeye teşvik edilir ve akrabasını ihmâl edenler uyarılır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Akrabasıyla kasıtlı olarak görüşmeyip konuşmayanlar cennete giremez.

2. Akrabalık bağı, akrabasıyla ilgisini kesenleri Allah Teâlâ'ya şikâyet etmiş, Allah Teâlâ da, öyle kimselere merhamet etmeyeceğini, ancak akrabasıyla ilgilenenlere merhamet edeceğini haber vermiştir.

3. En kötü yönetim, içinde akrabasıyla ilgiyi kesenlerin bulunduğu yönetimdir.

3. AKRABASIYLA İLGİSİNİ KESENİN DÜNYADAKİ CEZÂSI

67. Ebû Bekre radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

"Allah Teâlâ'nın dünyada âcilen cezâlandıracağı iki suçtan biri akraba ile ilgiyi kesmek, diğeri de zulüm ve haksızlık etmektir. Cenâb-ı Hak bunların cezâsını âhirette ayrıca verecektir."[94]

Hadisin Açıklaması

***** Allah Teâlâ akrabalık bağına önem veriyor, akrabanın birbiriyle görüşmesini, birbirini gözetip ihtiyaçlarını karşılamasını istiyor.

***** Cenâb-ı Hak, kullarının birbirine haksızlık etmesini, acı çektirmesini istemiyor.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ bazı suçları işleyen kullarını hem dünyada, hem de âhirette cezâlandıracaktır.

2. Ağır suçlardan biri, akraba ile ilgiyi kesmektir.

3. Bir diğer ağır suç ise insanlara zulüm ve haksızlık etmektir.

34. İYİLİĞE AYNEN KARŞILIK VERMEK YETERLİ SAYILMAZ

68. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Akrabasının yaptığı iyiliğe aynıyla karşılık veren, akrabasını koruyup gözetmiş sayılmaz. Akrabayı gerçekten koruyup gözeten kimse, kendisiyle ilgiyi kestikleri zaman bile onlara iyilik etmeye devam edendir.”[95]

Hadisin Açıklaması

Kendisine yapılan iyiliğe aynı şekilde karşılık vermek iyilik değil, bir tür değiş tokuştur. Akrabasına iyilik etmek, onları koruyup gözetmek yeterli değildir. Peygamber Efendimiz’in anlayışına göre, bir insanın akrabası kendisiyle ilgisini kesse, hatırını sormasa, ona gelip gitmese bile, bu insan yine de onların hal ve hatırını sormalı, yardıma ihtiyaçları varsa kendilerine yardım etmelidir. Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz’e göre asıl iyilik budur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İyilik edecek kimse, önce akrabasına iyilik etmelidir.

2. Akrabanın yaptığı iyiliğe, aynı seviyede bir başka iyilikle karşılık vermek yeterli değildir. Ona daha fazla iyilik etmelidir.

3. Benim akrabam kadir kıymet bilmiyor, bana gelip gitmiyor diye onlarla ilgi kesilmeyecek, gelmeyene gidilecektir.

35. ZÂLİM AKRABAYI GÖZETENİN DEĞERİ

69. Ashâb-ı kirâmdan Berâ bin Âzib radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir bedevî Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna geldi ve:

“Yâ Resûlallah! Bana cennete girmemi sağlayacak bir iş söyle!” dedi. Allah’ın Resûlü de ona:

“Geniş açıklama gerektiren bir konuyu, özlü bir şekilde sordun. Bunun için köle âzat et, köleyi hürriyetine kavuştur.” buyurdu. Bedevî:

“Âzat etmek ve hürriyetine kavuşturmak aynı şey değil mi?” diye sordu. Resûl-i Ekrem ona şöyle cevap verdi:

“Hayır, aralarında fark var. Âzat etmek, kendi köleni hürriyetine kavuşturmandır.

Hürriyetine kavuşturmak ise, sana ait olmayan, ama hürriyetini elde etmek isteyen bir köleye, maddî destek sağlamandır.

Ayrıca sütü bol bir deveyi veya koyunu, sütünden ve yününden faydalanması için bir yoksula, bir süreliğine vermendir.

Seninle ilgisini kesen akrabana iyilik etmendir.

Şâyet bunları yapacak gücün yoksa, insanlara iyi şeyler yapmalarını söyle, onların kötü şeyler yapmalarını önle!

Bunu da yapamıyorsan, o zaman dilini tut ve sadece hayırlı söz söyle!”[96]

Hadisin Râvisi:

Berâ bin Âzib

Berâ, Medineliydi yani Ensâr-ı kirâmdandı. Babası da sahâbî idi. On beş yaşından itibâren, önce Uhud Gazvesi'ne katıldı. Sonra da bütün savaşlarda Server-i Enbiyâ'nın yanında bulundu. Hulefâi Râşidîn devrindeki fetih hareketlerine iştirâk etti. Kûfe'de hadis ve fıkıh dersleri verdi. Hicretin 71. yılında (690) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Çölde yaşayan bir adam, kısa yoldan cennete girmek istiyordu. Fahr-i Âlem Efendimiz ona, insanı sorgusuz suâlsiz cennete götürecek çok şey bulunduğu söyledi ve buna birkaç misâl verdi.

Herkesin maddî gücüne göre hayır yapması gerektiğini söyledi.

Maddî gücü bulunmayan kimselere de şunları tavsiye etti: İnsan diline sahip olmalı, yanlış bir şey söylememeli, kimseyi gücendirmemeli, daha da iyisi hayırlı söz söylemelidir.

Konumuzla ilgili olarak da şunu belirtti: Akrabasına gelip gitmeyen, böylece akrabalık bağını koparan kimse bir tür zâlimdir. Böyle bir kimse ile akrabalık bağını sürdürmeye çalışan ise cenneti kazanmayı hak eder.

"Zâlim akraba" ifâdesi konu başlığında bulunduğu halde hadisimizde geçmemektedir. Fakat bu ifâde hadisin birçok rivâyetinde yer almaktadır.[97]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Cennete girmenin pek çok yolu vardır. Belli başlıları şunlardır:

2. Köle âzat etmek, hürriyetine kavuşmak için efendisiyle sözleşme yapan köleye maddî destek vermek.

3. Fakir kimselere, geçici bir süre için de olsa, sütünden ve yününden faydalanması için deve veya koyun vermek.

4. Kendisine gelip gitmeyen akraba ile ilgiyi koparmamak.

5. İnsanlara iyi şeyler yapmalarını, kötü şeylerden uzak durmalarını söylemek.

6. Bütün bunlara gücü yetmiyorsa, diline hâkim olmak ve faydalı söz söylemek.

36. İSLÂM'DAN ÖNCE AKRABASINI ZİYÂRET EDEN, SONRA MÜSLÜMAN OLAN KİMSENİN DURUMU

70. Hakîm ibni Hizâm radıyallahu anh, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme:

"Yâ Resûlallah!" dedi. "Ben İslâm'dan önce de bazı ibâdetler yapardım; akrabamı ziyâret eder, köle âzat eder ve sadaka verirdim. Acaba bunlardan dolayı sevap kazanacak mıyım?"

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona şu cevabı verdi:

"Sen, İslâmiyet'ten önce yaptığın hayırların sevâbını da kazanarak Müslüman oldun."[98]

Hadisin Râvisi:

Hakîm ibni Hizâm

Hz. Hatice onun halasıydı. Resûl-i Ekrem'in âzatlı kölesi Zeyd ibni Hârise'nin henüz küçük bir çocukken esir pazarında satıldığını gördü; onu satın alıp Hz. Hatice'ye hediye etti. Kâfirlerin, Resûl-i Ekrem'in akrabalarına boykot uyguladığı ve onlara yiyecek satılmasını yasakladığı günlerde, Hakîm henüz Müslüman olmadığı halde, halasına gizlice yiyecek götürürdü. Mekke fethinde Müslüman oldu. Câhiliye devrinde 100 köle âzat etmiş, fakirlere 100 deve dağıtmıştı. Hicretin 54. yılında (674) Medine'de vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Bir kimse İslâmiyet'i gerektiği gibi yaşıyorsa, İslâm'dan önce yaptığı hayırlardan dolayı sevap kazanır. Üstelik Allah Teâlâ onun daha önce

yaptığı günahları affeder.[99] Bir kâfir Müslüman olduğu zaman, anasından doğmuş gibi tertemiz olur.

Küfürde ısrar ettiği sürece, kâfirin yaptığı iyiliğin hiçbir değeri yoktur. Allah Teâlâ kâfirin yaptığı iyiliği, "çölde susamış bir kimsenin görüp de su zannettiği seraba" benzetmektedir.[100]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hayır ve ibâdetler Allah rızâsı için yapılmalıdır. İşte o zaman bunların bir değeri olur ve yapana sevap kazandırır.

2. Müslüman olmadan önce hayır ve iyilik yapan kimse, iman ile ölürse, daha önce yaptığı hayır ve ibâdetlerin mükâfatını görür.

37. MÜŞRİK AKRABA İLE İLGİLENMEK VE ONA HEDİYE VERMEK

71. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Hz. Ömer ipekli bir elbisenin satıldığını gördü ve Resûl-i Ekrem'e:

“Yâ Resûlallah! Bu elbiseyi satın alsan, onu cuma günleri ve sana elçiler geldiğinde giysen ne iyi olur!” dedi. Allah’ın Elçisi ona:

“Ey Ömer! Bunu âhiretten nasibi olmayanlar giyer.” buyurdu.

Daha sonraları Resûl-i Ekrem’e bir yerden ipek elbiseler geldi, o da bunlardan birini Hz. Ömer’e gönderdi. Bunun üzerine Hz. Ömer:

“Yâ Resûlallah! Sen bu elbiseyi bana gönderdin ama, daha önceleri bana, bunu âhiretten nasibi olmayanların giyeceğini söylemiştin!” dedi. Allah’ın Resûlü ona:

“Ben o elbiseyi sana giymen için değil, satıp parasını alman veya birine giydirmen için gönderdim.” buyurdu.

Hz. Ömer de o elbiseyi müşrik olan anne bir kardeşine hediye etti.[101]

Hadisin Açıklaması

Medine’ye gelen yabancı elçiler, ipekli elbiseler giyiyordu. Hz. Ömer, Peygamber aleyhisselâmın da onları böyle bir elbiseyle kabul etmesini uygun görmüştü. Cuma günü de mü’minlerin bayramıydı. Sultân-ı Enbiyâ o gün hutbe okurken, Müslümanların karşısına göz alıcı bir kıyâfetle çıkmalıydı.

Resûl-i Ekrem Efendimiz ise, onun bu görüşüne katılmadı. Altın kullanımı ve ipekli elbise giyimi konusunda erkeklerle kadınların farklı durumda olduğunu anlattı. İpek ve altının Müslüman erkeklere haram, kadınlara helâl olduğunu söyledi.

Bu Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslüman erkekler, altını ve ipekli elbiseyi süs için kullanamaz.

2. Bir Müslüman erkek, kendisine haram olan ipekli elbiseyi Müslüman olmayan birine hediye edebilir veya onu satıp parasından faydalanabilir.

3. Müslüman olmayan akraba ile ilgilenmeli, onu dine ısındırmak için, kendisine hediyeler vererek gönlünü almalıdır.

4. Cuma günü Müslümanların bayramıdır; bu sebeple o gün daha düzgün giyinmelidir.

38. İNSAN KİMLERLE AKRABA OLDUĞUNU ÖĞRENMELİDİR

72. Cübeyr ibni Mut’ım radıyallahu anh, Ömer ibnü’l-Hattâb’ı minberde şöyle konuşurken dinlediğini söyledi:

“Soyunuzu öğreniniz, sonra akrabanızla ilginizi devam ettiriniz. Vallahi insanlar arasında anlaşmazlıklar çıkar; şâyet bir kimse, anlaşamadığı kardeşiyle birbirlerine olan yakınlık derecesini bilseydi, onun hakkını çiğnemezdi.”[102]

Hadisin Râvisi:

Ömer ibnü’l-Hattâb

Soyu Peygamber Efendimiz’in soyu ile birleşir. Hz. Ebû Bekir’le birlikte Resûlullah’ın en büyük yardımcısı oldu. Fahr-i Kâinât Efendimiz onun kızı Hz. Hafsa ile evlenince, yakınlıkları daha da arttı. Hz. Ebû Bekir’in vefâtından sonra İslâm’ın ikinci halîfesi oldu. Pek çok ülke, onun devrinde İslâm topraklarına katıldı. Adâletin simgesi oldu. Devlet idâresinde önemli yenilikler yaptı. İdârî, adlî, mâlî ve askerî teşkilât kurdu.

Tabiatı sertti, ama son derece mütevâzi bir insandı. Cennetle müjdelenen on kişiden (Aşere-i Mübeşşere) biriydi. Hicretin 24. yılında (645) Zerdüşt bir köle tarafından şehid edildi ve Efendimiz’in ayakları dibine gömüldü.

Allah ondan râzı olsun.

73. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Soyunuzu öğrenerek koruyunuz, böylece akrabanızla ilginizi devam ettiriniz. Akrabalar birbirine yakınlaştıkça, akrabalık derecesi uzak bile olsa, onlar arasında uzaklık kalmaz. Birbiriyle görüşmedikleri zaman ise, yakın akrabalar bile birbirinden uzaklaşır.

Kıyâmet gününde akrabalık bağı her bir akrabanın önüne gelecek, eğer dünyada iken yakınlarını ziyâret etmişse lehine şâhitlik edecek. Dünyada iken yakınlarını gözetip kollamamışsa, aleyhine şâhitlik edecek.[103]

Hadislerin Açıklaması

***** İnsanlar, hem baba hem anne tarafından soylarını araştırıp öğrenmeli, birbirlerini daha iyi tanıyıp sevmelidir.

Peygamber Efendimiz'in bu konudaki şu tavsiyesi unutulmamalıdır:

"Soylarınızı öğrenin; böylece birbirinizi ziyâret ederek akrabalık bağını güçlendirin. Çünkü akraba ile ilgiyi devam ettirmek, onların birbirini sevmesine, mallarının artmasına ve ömrün uzamasına sebep olur."[104]

Şu da unutulmamalıdır: Allah Teâlâ **"insanların birbirini tanıması için onları milletlere ve kabilelere ayırmıştır."** [105] Yani insanları birbirine yakın ve uzak akrabalar yapmıştır.

***** Uzak akrabalar bile birbirine gidip gelince, bu benim akrabam diye sahip çıkınca, artık aralarında uzaklık diye bir şey kalmaz. Yakın akrabalar da birbirine gidip gelmeyi ihmâl edince, ne kadar yakın olsalar da, zamanla birbirinden uzaklaşırlar.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Herkes, kiminle akraba olduğunu araştırıp öğrenmeli ve akrabasıyla ilgisini devam ettirmelidir.

2. İnsan uzak akrabasıyla görüşüp konuştukça, aradaki uzaklık yakınlığa dönüşür.

3. Yakın akrabalar da görüşmeye görüşmeye birbirinden soğur ve uzaklaşır.

4. Akrabalık bağı kıyâmet gününde, akrabasını gözetenlerin lehine, gözetmeyenlerin aleyhine şâhitlik edecektir.

39. BİR KABİLENİN “MEVLÂ”SI, O KABİLEDEN OLDUĞUNU SÖYLEYEBİLİR Mİ?

74. Tâbiîn neslinden Abdurrahmân ibni Ebî Habîb şöyle dedi:
Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ bana:
“Hangi kabiledensin?” diye sordu. Ben de:
“Temîm kabilesinin Benî Teym kolundanım.” dedim.
“Teymlilerin soyundan mı, yoksa âzatlılarından mısın?” diye sordu.
“Âzatlılarından” deyince de:
“Öyleyse ben onların âzatlılarındanım, desene!” dedi.

Hadisin Açıklaması

Bu hadiste Arapların bir âdetini görüyoruz. Buna göre bir insan ya bir kabilenin soyundan gelir veya sonradan o kabilenin ferdi kabul edilir. Bu da birkaç şekilde olur:

Bir kimse bir kabilede köle iken âzad edilince, o kabilenin **mevlâ**sı kabul edilir.

Veya Müslüman değildir, o kabileden birinin vâsıtasıyla İslâmiyet’i kabul edince o kabilenin mevlâsı sayılır.

Yahut da bir kabileden bir şahsın himâyesine girerek o kabilenin müttefiki olur, ona da o kabilenin mevlâsı denir.

Araplarda bir de **“mevâlî”** deyimi vardır. Arap olmayan Müslüman halklara mevâlî dendiği gibi, saydığımız bu üç grup insana da mevlâ kelimesinin çoğulu olarak mevâlî denir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Araplar soyca bir kabileye mensup olan şahıs ile, sonradan o kabileye giren kimseyi birbirinden ayırt etmek isterlerdi.

2. Bir kimse kimlerden olduğunu anlatırken üstü kapalı değil, açık seçik konuşmalıdır.

40. BİR KABİLENİN “MEVLÂ”SI O KABİLEDEN SAYILIR

75. Ashâb-ı kirâmdan Rifâa bin Râfi' şöyle dedi:

Bir gün Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Hz. Ömer'e:

"Kureyş kavmini benim için topla!" buyurdu. Ömer de onları Resûl-i Ekrem'in evinin önünde topladı. Herkes toplanınca, Ömer Resûl-i Ekrem'in huzûruna girdi ve:

"Emrin üzerine kavmimi topladım." dedi.

Ensâr, Kureyş kabilesinin toplandığını duyunca:

"Mutlaka Kureyş kavmi için bir vahiy gelmiştir." dediler ve Resûl-i Ekrem'in onlara ne söyleyeceğini duyup görmek isteyenler oraya geldiler. Peygamber aleyhisselâm evinden çıktı ve topluluğun ortasında durdu:

"Aranızda sizden olmayanlar var mı?" diye sordu. Onlar da:

"Evet; müttefiklerimiz, anne tarafından akrabamız ve mevâlîmiz var." dediler. Resûl-i Ekrem de:

"Müttefiklerimiz bizdendir; anne tarafından akrabamız bizdendir; mevâlîmiz de bizdendir. Sözlerime kulak veriniz. İçinizdeki dostlarım, takvâ sahibi olanlardır. Eğer siz de takvâ sahibi iseniz ne âlâ, ne güzel. Şâyet takvâ sahibi değilseniz, başınıza gelecekleri düşünün! Başkaları kıyâmet gününde yaptıkları güzel amellerle gelirken, siz günahlarınızla gelmeyesiniz! Yoksa yüzünüze bakılmaz."

Sonra Allah'ın Resûlü oradakilere seslenerek şöyle buyurdu:

"Ey insanlar!" Bu sözü söyledikten sonra, ellerini Kureyşlilerin başına koyacakmış gibi kaldırdı ve sözüne şöyle devam etti: **"Ey insanlar! Kureyşliler güvenilir insanlardır. Kim onlara haksızlık ederse, Allah Teâlâ onu rezil ve perişan eder."**

Bu cümleyi üç defa tekrarladı.[106]

Hadisin Râvisi:

Rifâa bin Râfi' el-Ensârî

İslâmiyet'i ilk kabul eden Medinelilerden biriydi. Kendisi de, babası da Akabe bîatında bulundu. Bedir Savaşı'na katıldı. Cemel ve Sıffîn savaşlarında Hz. Ali'nin yanında yer aldı. Hicretin 41. yılında (661) veya bir yıl sonra vefât etti.

Allah onlardan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Allah Teâlâ Peygamber Efendimiz’e “En yakınlarını uyar!”[107] buyurduğu için, Resûl-i Ekrem, Kureyş kabilesini zaman zaman toplar, onları uyarırdı.

İnsan, akrabasını koruyup gözettiği gibi, onların âhirette, Cenâb-ı Hakk’ın huzûrunda mahcup olmamasını istemeli, onları hayırlı işler yapmaya teşvik etmeli, kendilerini incitmeden uyarmalıdır. Bu, Efendimiz’in sünnetidir.

Server-i Enbiyâ Efendimiz akrabasına dostlarım dememiş, asıl dostlarının takvâ sahipleri olduğunu belirtmiştir. Nitekim bir hadîs-i şerîfinde bazı akrabasından söz ederek “Onlar benim dostlarım değildir. Benim dostlarım, Allah Teâlâ ile sâlih mü’minlerdir.” buyurmuştur.[108]

Bu hadiste geçen “mevâlî” ve “müttefik” gibi bazı terimler bir önceki hadiste açıklanmıştır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Akrabaya ilgi göstermeli, onları iyiye ve güzele teşvik etmeli, yanlışlarını tatlı dille düzeltmelidir.

2. Kureyş kabilesinden olanlara, Peygamber Efendimiz’in soyundan geldikleri için saygı göstermelidir.

3. Takvâ sahibi olup Resûlullah’ın dostluğunu kazananlar, en bahtiyâr mü’minlerdir.

Ebû Dâvûd, Edeb 119, 120, nr. 5140; Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* (Selefî), XXII, 310, nr. 786.

Şuarâ 26/214.

Müslim, Îmân 348, 351, nr. 204, 206; Tirmizî, Tefsîr 27, nr. 3185.

Buhârî, Zekât 1, nr. 1396, Edeb 10, nr. 5983; Müslim, Îmân 14, nr. 12.

Muhammed 47/22; Buhârî, Tefsîr 47/1, nr. 4830, Edeb 13, nr. 5987, Tevhîd 35, nr. 7502; Müslim, Birr 16, nr. 2554

İsrâ 17/26.

İsrâ 17/28.

İsrâ 17/29.

Buhârî, *et-Târîhu’l-kebîr*, I, 236, nr. 745; İbni Ebî Hâtim, *Tefsîru’l-Kur’âni’l-azîm* (Es‘ad), VII, 2326, nr. 13248.

Buhârî, Edeb 13, nr. 5987.

. Müslim, Birr 22, nr. 2558; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 300, 412, 484, nr. 7979, 9332, 10289.

Ebû Dâvûd, Zekât 45, nr. 1694; Tirmizî, Birr 9, nr. 1907; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 191, 194, nr. 1659, 1687, II, 498, nr. 10474.

Buhârî, Edeb 13, nr. 5988, 5989; Tirmizî, Birr 16, nr. 1924.

Müslim, Birr 17, nr. 2555. Ayrıca bk. Buhârî, Edeb 13, nr. 5989;

Buhârî, Büyû' 13, nr. 2067, Edeb 12, nr. 5985, 5986; Müslim, Birr 21, nr. 2557.

Vekî', *ez-Zühd* (Ferîvâî), s. 714; nr. 408; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 217, nr. 25391.

İbni Mâce, Edeb 1, nr. 3661; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 131, 132, nr. 17316, 17319.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 484, nr. 10277; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), X, 341, 7595.

Tirmizî, Savm 44, nr. 747.

. Vekî', *ez-Zühd* (Ferîvâî), s. 721, nr. 412.

Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), X, 338, nr. 7590.

Buhârî, Edeb 11, nr. 5984; Müslim, Birr 18, 19, nr. 2556.

Buhârî, Edeb 13, nr. 5988, 5989; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 295, 382, 455, nr. 7918, 8963, 9870.

Ebû Dâvûd, Edeb 43, nr. 4902; Tirmizî, Kıyâmet 57, nr. 2511; İbni Mâce, Zühd 23, nr. 4211.

Bu hadis yakın ifâdelerle 29 ve 591 numaralı hadislerde de geçmektedir.

Buhârî, Edeb 15, nr. 5991; Ebû Dâvûd, Zekât 45, nr. 1697; Tirmizî, Birr 10, nr. 1908.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 299, nr. 18850; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), II, 97-98, nr. 374.

Zâlim akraba ifâdesinin geçtiği yerler için bk. Tayâlisî, *Müsned* (Türkî), II, 104, nr. 775; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 299, nr. 18670; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), II, 236, nr. 2861.

Buhârî, Zekât 24, nr. 1436, Büyû' 100, nr. 2220, Itk 12, nr. 2538, Edeb 16, nr. 5992; Müslim, Îmân 194-196, nr. 123.

Buhârî, Îmân 31, nr. 41.

Nûr 24/39.

. Buhârî, Cum'a 7, nr. 886, Îdeyn 1, nr. 948; Müslim, Libâs 6-9, nr. 2068.

Bu hadis yakın ifâdelerle 16 ve 349 numaralı hadislerde de geçmektedir.

İbni Vehb, *el-Câmi' fi'l-hadîs* (Ebü'l-Hayr), s. 46, nr. 15; Hüseyin ibni Hasan el-Mervezî, *el-Birr ve's-sıla* (Buhârî), s. 62, nr. 119; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn* (Selefî), IV, 249, nr. 3202.

Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), I, 165, nr. 301, IV, 168, nr. 7283.

Tirmizî, Birr 49, nr. 1979.

Hucurât 49/13.

. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 340, nr. 19202; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), III, 150, nr. 1579; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 82, nr. 6952.

Şuarâ 26/214.

Buhârî, Edeb 14, nr. 5990; Müslim, Îmân 366, nr. 215.

KIZ ÇOCUĞU YETİŞTİRMEK

41. İKİ VEYA BİR KIZ ÇOCUĞUNU YETİŞTİRENİN SEVÂBI

76. Ashâb-ı kirâmdan Ukbe bin Âmir şöyle dedi:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinledim:

“Kimin üç kızı bulunur da, onların yetişmesindeki zorluklara sabreder, elindeki imkânlarla onları giydirip kuşatırsa, bu çocuklar onunla cehennem ateşi arasına perde olurlar.”[109]

Hadisin Râvisi:

Ukbe bin Âmir

Mescid-i Nebevî’de yatıp kalkan Suffe ehlinden idi. Orada kendini yetiştirdi ve dinî ilimlerde derinleşti. Resûl-i Ekrem’in vefâtından sonra fetihlere katıldı. Cesur bir savaşçıydı. Daha sonra Mısır vâlisi oldu. Ebû Eyyûb el-Ensârî ile birlikte İstanbul seferine katıldı. Hicretin 58. yılında (678) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

77. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Bir kimsenin iki kız çocuğu olur da, onları erginlik çağına kadar büyütüp yetiştirir ve güzelce terbiye ederse, Allah Teâlâ onu, o çocuklar sebebiyle cennetine koyar.”[110]

78. Câbir ibni Abdillâh radıyallahu anhümâ, kendisini dinleyenlere, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Üç kızı olan, onları koruyup gözeten, ihtiyaçlarını temin eden ve onlara şefkatli davranan kimse mutlaka cennete girer.”

Câbir ibni Abdillâh sözlerine şöyle devam etti: Resûl-i Ekrem’in meclisinde bulunan bir adam:

“Yâ Resûlallah! İki kızı olup, onları aynı şekilde yetiştiren kimse de cennete girer mi?” diye sordu. Allah’ın Resûlü ona:

“Evet, iki kızını aynı şekilde yetiştiren de cennete girer.” buyurdu.[111]

Hadisin Râvisi:

Câbir ibni Abdillâh

Resûl-i Ekrem’in Medineli genç sahâbîlerindendi. Babası da sahâbî idi ve Uhud Gazvesi’nde şehid düştü. Yedi (veya dokuz) kız kardeşine bakmak zorunda kaldğı için maddî sıkıntı çekti; ama Fahr-i Âlem Efendimiz ona hep destek oldu. En çok hadis rivâyet eden yedi sahâbîden biriydi. Âlim olduğu için de çok fetvâ verirdi. Peygamber Efendimiz ile birlikte on dokuz gazveye katıldı ve hicretin 78. yılında (697) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

* Kızlar, erkeklere göre daha nârindir. Hayatın zorluklarına ve kendilerini bekleyen tehlikelere karşı korunmaları gerekir. Onların maddî ihtiyaçlarını gidermek elbette önemli, ama yeterli değildir. Onları, her sıkıntıya katlanarak İslâm terbiyesiyle eğitmek daha da önemlidir. İşte bu sebeple Resûl-i Ekrem Efendimiz iki veya üç kızını kimseye muhtaç etmeden büyüten babayı veya anneyi Allah Teâlâ’nın cehennem ateşinden koruyacağını müjdelemektedir.

* Üçten fazla kızı olup onları da aynı şekilde yetiştirip eğiten anne ve babanın mükâfatı elbette daha fazla olacaktır.

* Allah’ın Resûlü, kız çocuklarını güzelce yetiştirdikten sonra, onların iyi bir evlilik yapmalarını sağlamayı, hattâ daha sonra da kendilerine yardımcı olmayı tavsiye buyurmuştur.[112]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz kız çocuklarının ihtimamla yetiştirilmesini tavsiye buyurmuştur.

2. Efendimiz, iki veya üç kızını kimseye muhtaç etmeden erginlik çağına kadar büyütüp terbiye eden, hayatlarının daha sonraki dönemlerinde de onlarla ilgilenen anne ve babayı cennetle müjdelemiştir.

42. ÜÇ KIZ KARDEŞİNİ EĞİTİP HİMÂYE EDENİN DURUMU

79. Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Bir kimsenin üç kızı veya üç kız kardeşi olur da, onları koruyup himâye eder ve güzelce yetiştirirse, mutlaka cennete girer.”[113]

Hadisin Râvisi:

Ebû Saîd el-Hudrî

Medineliydi ve en çok hadis rivâyet eden yedi kişiden biriydi. Peygamber Efendimiz ile birlikte on iki gazveye katıldı. İki Cihân Güneşi’nin vefâtından sonra Medine’de fetvâ verdi ve talebe yetiştirdi.

Hicretin 74. yılında (693) vefat etti.

Allah ondan râzı olsun

Hadisin Açıklaması

* Babası vefât edince himâyesiz kalan kız kardeşlerine sahip çıkmak ve onları kimseye muhtaç etmeden yetiştirmek, insanı cennete götüren güzel işlerden biridir. Hadisin bir başka rivâyetine göre, Fahr-i Âlem Efendimiz, üç kızını veya üç kız kardeşini güzelce yetiştiren kimsenin cennette kendisiyle yan yana bulunacağını müjdelemiştir.[114]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Üç kızını yetiştirmek kadar, himâyesine muhtaç olan üç kız kardeşini yetiştirmek de önemlidir.

2. Cennette Resûlullah ile yan yana bulunma arzusu mü'minlerin hasretle beklediği bir şereftir. Kız kardeşlerini yetiştirenler bu şerefe nâil olacaklardır.

43. EVLENDİKTEN SONRA BABA EVİNE DÖNEN KIZI HİMÂYE ETMEK

80. Tâbiîn muhaddislerinden Uleyy ibni Rebâh şöyle rivâyet etti:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, ashâb-ı kirâmdan Sürâka bin Cü'şum'a:

"En büyük hayrın ne olduğunu sana bildireyim mi?" diye sordu. O da:

"Evet, Yâ Resûlallah!" dedi. Resûlullah Efendimiz ona şöyle buyurdu:

"Evlendikten sonra tekrar senin evine dönen ve senden başka geçimini sağlayacak kimsesi bulunmayan kızını koruyup gözetmek, en büyük hayırlardan biridir."[115]

Hadisin Râvisi:

Sürâka bin Cü'şum

Benî Müdlic kabilesinin reisi olup aynı zamanda güçlü bir şâirdi. Peygamber Efendimiz'in Mekke'den Medine'ye hicreti sırasında, onu yakalamayı ve Mekkelilerin vereceği yüz develik ödülü almayı hayâl etti; fakat bunu başaramadı. Bu olaydan ancak 8 yıl sonra (629) Müslüman oldu. Allah'ın Resûlü ona ileride İran'ın fethedileceğini ve kendisinin İran kralının tâcını giyeceğini bir mûcize olarak haber verdi ve bu olay Hz. Ömer devrinde gerçekleşti. Sürâka, hicretin 24. yılında (645) vefât etti.

Bu hadis, bir önceki hadisin benzeridir.

82. Ashâb-ı kirâmdan Mikdâm ibni Ma'dîkerib radıyallahu anh Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

"Kendi yediğin şey senin için sadakadır. Çocuğuna yedirdiğin şey senin için sadakadır. Eşine yedirdiğin şey senin için sadakadır. Hizmetçine yedirdiğin şey senin için sadakadır."[116]

Hadislerin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, baba veya annenin, kızlarıyla her zaman ilgilenmesini ve hep onların yanında olduğunu kendilerine hissettirmesini

istiyor.

Ömür boyu mutlu olsun diye evlendirilip yuvadan uçurulan bu yavrular, kocasının ölmesi veya boşaması yahut da bir sebeple ortada kalması hâlinde yeniden baba veya anne evine dönmek zorunda kalabilmektedir. İşte o zaman baba veya anne çocuklarına tekrar sahip çıkmalı, yavrularını kimseye muhtaç etmemelidir. Efendimiz aleyhisselâm böyle bir himâyeyi en büyük hayır saymıştır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Evlendirdikleri kızları, bir sebeple tekrar baba evine dönmek zorunda kalırsa, babası ve annesi ona sahip çıkmalı, geçimini üstlenmelidir.

2. Bir Müslümanın kendisine, çocuklarına, eşine ve hizmetçisine harcadığı şeyler ona sevap olarak geri dönecektir.

3. Yapılan harcamaların insana sevap kazandırması, onların Allah rızâsı gözetilerek sarf edilmesine bağlıdır.

44. KIZ ÇOCUKLARININ ÖLMESİNİ İSTEMENİN YANLIŞLIĞI

83. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ anlatıyor:

Kız çocukları bulunan bir adam, bir gün İbni Ömer’in yanında, bu kızların ölmesini istedi. Abdullah ibni Ömer ona kızdı ve:

“Onların rızkını sen mi veriyorsun?” diye çıkıştı.

Hadisin Açıklaması

İslâm’dan önce, kız çocukları bulunan bazı câhiller, geçim sıkıntısını bahâne ederek bu yavruları diri diri toprağa gömerdi. Kur’ân-ı Kerîm, “Rızkı veren Allah’tır.” diyerek bu korkunç âdeti yasakladı.[117]

Biz, kendimizden önce âhirete göndereceğimiz hayır ve sevapları düşünmeliyiz; rızık gibi, yaratanı, vereni ve sebep olanı Allah olan konularda, üzerimize vazife olmayan işlere karışmamalıyız.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Geçim sıkıntısı çekeceği düşüncesiyle kızlarının ölmesini istemek İslâmiyet’ten önceki câhillerin âdetiydi.

2. Bizim rızkımızı da çocuklarımızın rızkını da veren Allah’tır.

45. ÇOCUK İNSANI CİMRİ DE KORKAK DA YAPAR

84. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Bir gün babam Ebû Bekir radıyallahu anh:

“Vallahi şu yeryüzünde en sevdiğim insan Ömer’dir.” dedi. Dışarı çıktıktan sonra geri döndü ve:

“Kızım! Ben demin nasıl yemin etmiştim?” diye sordu.

Ben de kendisine nasıl yemin ettiğini söyledim. Bunun üzerine sözünü şöyle düzeltti:

“En sevdiğim değil, en değer verdiğim insan Ömer’dir. Çünkü çocuk kalbin parçası olduğu için, insan en çok onu sever.”[118]

Hadisin Râvisi:

Âişe binti Ebî Bekr

Hz. Ebû Bekir’in kızı, Peygamber Efendimiz’in Hz. Hatice’den sonra en çok sevdiği eşiydi. En bilgili hanım sahâbî o idi. Çok zeki ve hâfızası çok kuvvetliydi. Çok da güzel konuşurdu. Sultân-ı Enbiyâ, mübârek başı onun dizinde olduğu halde vefât etti. O sırada Hz. Âişe henüz on sekiz yaşındaydı. Hz. Âişe annemiz 58 yılında (678) ve altmış beş yaşında iken Medine’de vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

85. Tâbiîn muhaddislerinden İbni Ebî Nu’m şöyle dedi:

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümânın yanındaydım, bir adam ona sivrisineğin kanı vücuda bulaşırsa ne olur, diye sordu. İbni Ömer de ona:

“Nerelisin?” diye sordu. Adam:

“Iraklıyım.” dedi.

İbni Ömer yanındakilere dönerek şunları söyledi:

“Adama bakın, yâhu! Kendileri Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin torununu öldürdüler, bu da kalkmış bana sivrisineğin kanını soruyor. Ben Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin ‘Hasan ile Hüseyin benim dünyada öpüp kokladığım iki çiçeğimdir.’ buyurduğunu kulaklarımla duydum.”[119]

Hadislerin Açıklaması

* İmâm Buhârî konumuzun başlığını Peygamber Efendimiz’in şu hadîs-i şerîfinden almıştır: “Çocuk, insanı cimri de yapar, korkak da.”[120]

Çünkü çocuk çok sevilir. Anne-baba, çocuğunun geleceğini düşünerek, parasını harcaması gereken yerlere harcamaz. Bir baba, çocuğum babasız kalmasın diye cihâda gitmeye korkar.

* Hz. Ebû Bekir, arkadaşı Hz. Ömer’i çok severdi. Bunu bir yeminle dile getirdi. Sonra duygusunu ifâde ederken en doğru kelimeyi bulamadığını düşündü. Zirâ çocuk insanın kalbinin bir parçasıydı, “sevgi”ye en lâyık olan da o idi. Sonunda, arkadaşı Hz. Ömer’e muhabbetini dile getirmek için en uygun ifâdenin “aziz” kelimesi olduğunu anladı.

Elbette Hz. Ebû Bekir’in en sevdiği insan Allah’ın Resûlü idi. O, Hz. Ömer’e duyduğu bu muhabbeti, Fahr-i Cihân Efendimiz’in vefâtından sonra söylemiştir.

* Iraklı biri, Abdullah ibni Ömer’e ihrâmlıyken sivrisinek öldürmenin cezâsını sordu. Daha önce bir başka Iraklı da ona, ihrâmlıyken bit öldürmenin hükmünü sormuştu. Halbuki Iraklılar, bir süre önce Kerbelâ’da Hz. Hüseyin’i şehit etmişlerdi. İbni Ömer bu olayı hatırladı ve Iraklıların,

bu tür basit konuları önemli bir meseleymiş gibi sormalarına çok kızdı ve duygularını yukarıda okuduğumuz şekilde dile getirdi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz'den sonra insanların en faziletlisi olan Hz. Ebû Bekir, kendisinden sonra en faziletli insan olan Hz. Ömer'i çok severdi.

2. İnsan, yanlış olduğunu fark ettiği bir söz söylediğinde, doğrusunu da söyleyerek hatasını düzeltmelidir.

3. İlim adamlarını basit sorularla meşgul etmemeli, onlara asıl öğrenilmesi gereken konular sorulmalıdır.

4. Çocuklar dünyanın en değerli varlıklarıdır. Bununla beraber onları ölçülü sevmelidir. Çocuklara duyulan aşırı sevgi, insana dinî görevlerini ihmâl ettirmemelidir.

46. ÇOCUĞU OMUZUNA BİNDİRMEK

86. Tâbiîn muhaddislerinden Adî bin Sâbit anlatıyor:

Ashâb-ı kirâmdan Berâ bin Âzib'i şöyle derken dinledim:

Bir gün Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi gördüm. Torunu Hasan'ı omuzuna almış, şöyle diyordu:

“Allahım! Ben bunu seviyorum, Sen de sev!”[121]

Hadisin Açıklaması

Resûl-i Kibriyâ Efendimiz çok mütevâzi idi. Torunlarını omuzuna bindirir, onlarla dolaşırdı.

Hadisimiz, Hz. Hasan’ın değerini gösteriyor. Resûlullah’ın omuzuna binmek, onun tarafından bu derece sevilmek bir insan için ne büyük şereftir.

Peygamber-i Zîşân Efendimiz’in: “Hasan ile Hüseyin benim dünyada öpüp kokladığım iki çiçeğimdir.” buyurduğunu da bir önceki hadiste okumuştuk.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Çocukları sevmek, onlarla oynamak Efendimiz’in sünnetidir.

2. Hz. Hasan’ı ve Hz. Hüseyin’i, Resûl-i Ekrem Efendimiz sevdiği için, biz de severiz.

47. ÇOCUK GÖZ AYDINLIĞIDIR

87. Tâbiîn muhaddislerinden Cübeyr ibni Nüfeyr şöyle dedi:

Bir gün ashâb-ı kirâmdan Mikdâd ibni Esved'in yanında oturuyorduk. Onun yanına bir adam geldi ve şöyle dedi:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi gören şu iki göze ne mutlu! Vallahi senin gördüklerini görmeyi, yaşadıklarını yaşamayı biz çok istedik.”

Mikdâd ibni Esved bu sözlere çok kızdı; ben de şaştım kaldım; çünkü adam, kızmayı hak edecek bir şey söylememişti. Sonra Mikdâd ibni Esved adama döndü ve ona şunları söyledi:

“Bir insan, bulunmasını Allah Teâlâ'nın takdir etmediği bir yerde bulunmayı ve şâyet orada bulunsaydı nasıl davranacağını bilmediği bir şeyi niçin ister?

Vallahi Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin zamanına öyle adamlar yetişti ki, Allah Teâlâ onların hepsini yüzü koyun cehenneme attı. Çünkü onlar Resûlullah'ın dâvetini kabul etmemiş, getirdiği dini tasdik etmemişlerdi.

Azîz ve Celîl olan Rabbiniz sizi, Kendisini bildiğiniz, Peygamberiniz sallallahu aleyhi ve sellemin getirdiği dini tasdik ettiğiniz bir toplumda dünyaya getirdiği için O'na hamd etmeniz gerekmez mi? Sizin başınıza gelebilecek belâ başkalarının başına geldi.

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, hiçbir peygamberin kesinlikle yaşamadığı sıkıntıları yaşadı. Uzun zamandan beri bir peygamberin gelmediği, insanların kapkara bir cehâlet içinde bulunduğu bir zamanda peygamber olarak gönderildi. O devrin insanları, en iyi dinin putperestlik olduğuna inanıyorlardı.

Allah'ın Resûlü hak ile bâtılı birbirinden ayıran Kur'ân-ı Kerîm'i getirdi ve bu Kur'an ile, babayla oğulu birbirinden ayırdı. Öyle ki insanlar babasının veya oğlunun yahut kardeşinin kâfir olduğunu düşünürken, Allah Teâlâ onların kalbinin kilidini iman anahtarıyla açtı. Bu insanlar, şâyet sevdikleri kâfir olarak ölürse, onların cehenneme gireceğini biliyorlardı. Sevdiğinin cehennemde olacağını düşündükçe de, yaşamanın zevkini tadamıyorlardı."

Şu âyet-i kerîme bu durumu ifâde etmektedir: "Onlar: 'Ey Rabbimiz! Bize göz aydınlığı olacak eşler ve nesiller bağışla ve bizi takvâ sahiplerine önder eyle!' derler."[122]

Hadisin Râvisi:

Mikdâd ibni Esved

İslâmiyet'i ilk kabul edenlerden biriydi. İkinci Habeşistan hicretine katıldı. Resûlullah'ın ünlü okçularındandı. Büyük savaşların hepsinde yer aldı; Bedir Gazvesi'nde bir elini kaybetti. Peygamber Efendimiz'in çok sevdiği sahâbîlerden biri olan Mikdâd cesaretiyle anılırdı. Çeşitli ülkelerin fethinde bulundu ve hicretin 33. yılında (653) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Sahâbî olmayı, Kâinâtın Efendisi'ni görmeyi kim istemez! Ama Mikdâd ibni Esved radıyallahu anh, ona özenen zâtın bu isteğini yerinde bulmadı. Ona şunu söyledi:

Senin o devirde değil de, bu devirde bulunmanı, gaybı elinde tutan yüce kudret sahibi takdir buyurdu. Öyleyse sen, kendin için bunun hayırlı olduğunu kabul etmelisin. Çünkü Resûlullah'ın devrine öyle insanlar yetişti ki, onlar İki Cihân Güneşi'ne inanmadılar, inanmadıkları için de cehennemi boyladılar. Asr-ı Saâdet'e yetişseydin, senin de, Allah korusun, cehenneme atılanlardan biri olmayacağın ne mâlum? Öyleyse kaderine râzı olmalı, hâline şükretmelisin.

Mikdâd radıyallahu anh şunu da söyledi: Peygamber aleyhisselâmın zamanındaki bazı Müslümanların önemli bir sıkıntısı daha vardı. Babaları, kardeşleri veya oğulları kâfirler arasındaydı. Halbuki onları çok seviyorlardı; onların İslâmiyet'i kabul etmeden ölmeleri hâlinde cehenneme gideceklerini de biliyorlardı; bu yüzden son derece huzûrsuz ve tedirgin idiler.

Halbuki sen bu halleri yaşamadın. Neslinden gelecek kimselerin iyi birer Müslüman olmaları için Allah Teâlâ'ya şöyle duâ etmelisin:

"Ey Rabbimiz! Bize göz aydınlığı olacak eşler ve nesiller bağışla!"

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Tâbiîn nesli, ashâb-ı kirâmı çok sever ve onlara imrenirlerdi.

2. Peygamber aleyhisselâm ve onun ashâbı çok çile çekmiş, güçlü imanları sebebiyle, başlarına gelen sıkıntılara katlanmışlardır.

3. İnsan hâline şükretmeli, sonucunu bilemeyeceği bir hayatı temenni etmemelidir.

4. Çocuklar anne ve babalarının göz aydınlığıdır. İşte bu sebeple, onların birer sâlih kul olması için duâ etmelidir.

48. ARKADAŞINA “MALI VE EVLÂDI ÇOK OLSUN” DİYE DUÂ ETMEK

«اَللّٰهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ، وَبَارِكْ لَهُ».

88. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem evimize geldi. Ben de onun huzûruna girdim. Yanında sadece ben, annem ve teyzem Ümmü Harâm vardı.

“Size namaz kıldırayım mı?” diye sordu. Halbuki namaz vakti değildi.

Enes bunu söyleyince, orada bulunan bir adam:

“Resûlullah Efendimiz, namaz kılarken senin kendisine göre nerede durmanı istedi?” diye sordu. Enes de:

“Sağında durmamı istedi.” dedi ve sözüne şöyle devam etti: “Sonra bize namaz kıldırdı. Ardından bütün ailemize, dünya ve âhiretin bütün hayırlarını dileyerek duâ etti. Annem:

“Yâ Resûlallah! Hizmetkârın Enesciğe duâ et!” deyince, Peygamber aleyhisselâm, Allah Teâlâ’dan benim için hayırlı olan her şeyi istedi. Duâsının sonunda: “Allahım! Onun malını ve evlâdını çoğalt ve ona verdiklerini bereketli kıl!” buyurdu.[123]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, Enes’i ve onun ailesini pek severdi. Zâten aralarında bir akrabalık da vardı. Zaman zaman onları ziyâret eder ve Kuba’da bulunan evlerinde öğle uykusuna yatıp dinlenirdi.

Enes radıyallahu anh bu hatırasını anlatırken, onu dinleyen zâtın, namaz için saf düzeni alınca, Resûl-i Ekrem’in onu safın neresine yerleştirdiğini sorması, sahâbe ve tâbiîn neslinin ibâdetleri öğrenmeye ne kadar meraklı olduklarını göstermektedir.

Fahr-i Âlem Efendimiz’in Enes’e yaptığı duâ gerçekleşmiş, Enes yüz yıldan fazla yaşamış, Ensâr’ın en zengini olmuş, 120 kadar çocuğu ve torunu dünyaya gelmiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Duâsının makbûl olduğu zannedilen sâlih kişilerden duâ istenebilir.

2. Birine malının ve evlâdının çoğalması için duâ edilebilir. Çünkü hayırlı mal, âhiret için harcanır; hayırlı evlât da annesine, babasına duâ eder.

3. İki erkek cemâat hâlinde namaz kılarken, imama uyan kimse onun sağ tarafında, kadınlar ise arka safta durur.

٤٩- بَابٌ: الْوَالِدَاتُ رَحِيمَاتٌ

49. ANNELER ŞEFKATLİDİR

٩ - عَنْ عُرْوَةَ، قَالَ: ﴿وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ﴾ [الإسراء:

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: جِئْتُ أُبَايِعُكَ عَلَى

لِنَفْسِهَا تَمْرَةً، فَأَكَلَ الصِّبْيَانُ التَّمْرَتَيْنِ وَنَظَرَا إِلَى أُمِّهِمَا، فَعَمَدَتْ إِلَى

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: جِئْتُ أُبَايِعُكَ عَلَى

وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَتْهُ عَائِشَةُ فَقَالَ:

89. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir dilenci kadın Âişe radıyallahu anhâ’nın evine geldi. O da ona üç hurma verdi. Kadın yanındaki iki çocuğuna birer hurma verdi, diğerini de kendisine ayırdı. Çocuklar hurmalarını yedikten sonra annelerinin elindekine bakmaya başladılar. O da elindeki hurmayı ikiye böldü ve her birine yarımşar hurma verdi.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem eve gelince, Hz. Âişe bu olayı ona anlattı. Allah’ın Resûlü de şöyle buyurdu:

“Bunun nesine şaşıyorsun, Âişe? Allah da o kadına, çocuklarına olan merhameti dolayısıyla kesinlikle merhamet etmiştir.”[124]

Hadisin Açıklaması

Yoksul anne, yavrularını sevindirmek için, kendi payına düşen hurmayı da onlara bölüştürdü. Anne kalbi işte böylesine zengin, şefkat ve merhametle doludur. Onların çocuklarına besledikleri bu coşkulu şefkat dolayısıyla, kitabımızın ilk hadisinden itibâren, annelerin en üstün saygıyı hak ettiklerini gördük.

Gönüllere şefkat ve merhamet duygusunu yerleştiren Kâinâtın Rabbi de annelere merhamet buyurur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Aç ve muhtaç durumda olan kimseler dilenebilir.

2. Verecek bir şeyi olanlar, yoksulu boş çevirmemelidir.

3. Evinde bulunan birkaç hurmayı yoksul kadından esirgemeyen Hz. Âişe annemizin ne kadar merhametli olduğunu gördük.

4. Peygamber Efendimiz'in buyurduğu gibi, Allah Teâlâ merhamet eden kullarına merhamet buyurur.

50. ÇOCUKLARI ÖPMEK

90. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Bir bedevî Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına geldi ve ona:

“Siz çocuklarınızı öper misiniz? Biz onları öpmeyiz.” dedi.

Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah senin kalbinden merhamet duygusunu almışsa, ben sana ne yapabilirim?”[125]

91. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Hz. Ali’nin oğlu Hasan’ı öptü. O sırada yanında Temîm kabilesinden Akra’ bin Hâbis vardı. Akra’, Resûl-i Ekrem’e:

“Benim on çocuğum var. Onlardan hiçbirini öpmedim.” dedi. Allah’ın Resûlü ona hayretle baktı, sonra da:

“Merhamet etmeyene, merhamet olunmaz.” buyurdu.[126]

Hadisin Açıklaması

Bedevîler çölde yaşar, içinde bulundukları zor hayat şartları dolayısıyla da genellikle katı kalpli, sert tabiatlı olurlar. Çocukları öpmek, sevmek onlara göre yufka yüreklilik ve bu, bir erkek için zayıflıktır.

Fahr-i Âlem Efendimiz'in yanında bulunan ve on çocuğundan hiçbirini öpmediğini söyleyen çöl bedevîsi Akra' ibni Hâbis, İslâmiyet'i kabul etmeden önce mecûsî idi, ateşe tapardı. Hicretin sekizinci yılında Müslüman oldu. Peygamber Efendimiz onun bütün kalbiyle inanmadığını bilirdi. Bu sebeple ona, kendisini İslâmiyet'e ısındırmak için, zaman zaman pahalı hediyeler verirdi.

Peygamber Efendimiz ise çocukları sever, öper, koklar, onların acı çektiğini görünce de duygulanıp ağlardı.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Fahr-i Âlem Efendimiz, hem kendi çocuklarını ve torunlarını, hem de ashâb-ı kirâmın çocuklarını sever, onları öpüp okşardı.

2. Çocukları öpmeyenler, şefkat ve merhametten nasibi olmayanlardır.

3. Merhametli olanlara, Allah Teâlâ hem dünyada, hem de âhirette merhamet eder.

51. BABANIN ÇOCUĞUNU TERBİYESİ VE ONA İYİLİK ETMESİ

92. Tâbiîn muhaddislerinden Nümeyr ibni Evs dedi ki:

Büyüklerimiz şöyle söylerdi:

“Dürüstlük Allah’ın lütfuyla, iyi davranışlar ise ana-babanın terbiyesiyle elde edilir.”

93. Nu’mân ibni Beşîr’in anlattığına göre babası onu alıp Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna götürdü ve:

“Yâ Resûlallah! Oğlum Nu’mân’a şunları şunları verdiğime seni şâhit tutuyorum.” dedi. Peygamber aleyhisselâm da ona:

“Ona verdiğini diğer çocuklarına da verdin mi?” diye sordu. Babam da:

“Hayır, vermedim.” dedi. Bunun üzerine Allah’ın Resûlü ona:

“Öyleyse buna benden başkasını şâhit tut!” buyurdu. Sonra ona: “Çocuklarınızın size iyilik yaparken aranızda eşit davranmaları seni sevindirmez mi?” diye sordu. Babam:

“Elbette sevindirir.” deyince:

“O halde sen de onların arasında eşit davran!” buyurdu.

İmâm Buhârî şöyle dedi:

“Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin: “Öyleyse buna benden başkasını şâhit tut!” buyurması, Beşîr’in, oğluna bağışlamayı düşündüğü

şeylere izin verdiği anlamına gelmez.”

Hadislerin Açıklaması

* Araplar arasında yaygın olan: “Dürüstlük Allah’ın lütfuyla, iyi davranışlar ise ana-babanın terbiyesiyle elde edilir.” sözü, İslâm’a da uygundur. Sâlih bir kul olmak, doğru yolu bulmak ve yanlışlardan korunmak Cenâb-ı Hakk’ın lütfu ve ihsânıyla mümkündür. İşte bu sebeple Peygamber Efendimiz, Allah Teâlâ’dan “dinini, dünyasını ve âhiretini” ıslâh etmesini niyâz ederdi.[127]

* Çocuklara iyi davranışları, anne ve baba kazandırır. İşte bunun için Allah Teâlâ, ana-babaya, çocuklarını yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennem ateşinden korumalarını emretmiştir.[128]

Peygamber Efendimiz’in “Çocuklarınıza değer veriniz, onları güzelce terbiye ediniz.”[129] emri, daima kulağımıza küpe olmalıdır.

* Anne ve babalar, çocuklarına bir şey verirken, onların aralarında adâleti ve eşitliği gözeteceklerdir. Gözetmezlerse, haksızlık ederler. Son hadîs-i şerîfin bir başka rivâyetinden öğrendiğimize göre, Fahr-i Âlem Efendimiz, yaptığı haksız bağışa kendisini şâhit tutmak isteyen babaya şöyle buyurmuştur:

“O halde buna beni şâhit tutma; çünkü ben bir zulme şâhit olamam.”[130]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İnsanı doğru yola ileten Allah’tır; işte bu sebeple hidâyeti Allah’tan istemelidir.

2. Çocukları anne-baba terbiye eder, onlara iyi davranışları anne-baba kazandırır.

3. Anne-baba çocuklarına hediye verirken, bağışta bulunurken, hattâ onları severken adâleti ve eşitliği gözetmelidir.

52. BABANIN ÇOCUĞUNA İYİLİKTE BULUNMASI

94. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

“Allah Teâlâ, iyi insanları “ebrâr” diye anmıştır. Çünkü onlar, babalarına ve çocuklarına iyilik etmiş, onlara karşı görevlerini yapmışlardır. Şunu unutma ki, babanın senin üzerinde hakkı bulunduğu gibi, çocuğunun da senin üzerinde hakkı vardır.”[131]

Hadisin Açıklaması

Herkesin birbiri üzerinde hakkı vardır. Ebrâr, yani iyi insanlar, bu hakları gözeten kimselerdir. Onlar, babalarına ve çocuklarına iyilik eden, onları seven, onların kendisi üzerinde hakları olduğunu bilen kimselerdir. Bu haklardan biri de, çocukların İslâm terbiyesiyle yetiştirilmeleri ve aralarında adâletin gözetilmesidir. İşte bu takdirde onlar cenneti de hak ederler.[132]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Babalarına ve çocuklarına iyilik edenleri, Allah Teâlâ Kur’ân-ı Kerîm’de iyi kimseler anlamında “ebrâr” diye anmıştır.

2. Babanın çocuğu üzerinde hakkı olduğu gibi, çocuğun da babası üzerinde hakkı vardır.

53. MERHAMET ETMEYENE MERHAMET OLUNMAZ

95. Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Merhamet etmeyene merhamet olunmaz.”[133]

96. Ashâb-ı kirâmdan Cerîr ibni Abdillâh radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez.”[134]

Hadisin Râvisi:

Cerîr ibni Abdillâh

Yemen’in Becîle kabilesindendi. 150 hemşehrisiyle Medine’ye geldi ve hepsi Müslüman oldu. Hz. Ebû Bekir devrinde meydana gelen dinden dönme olaylarında, bunları önleyici faaliyetler yaptı. Kabilesinden irtidat edenleri uyardı, onların tekrar dine dönmesine yardımcı oldu. Dinden dönen insanlarla savaştı. İslâm fetihlerinde görev aldı, muhtelif şehirlerin İslâm ülkesine katılmasını sağladı. Hicretin 51. yılında (671) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

97. Yine Cerîr ibni Abdillâh radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Kim insanlara merhamet etmezse, Allah da ona merhamet etmez.”[135]

98. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

“Bedevîlerden birkaç kişi Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna gelmişti. Onlardan biri:

“Yâ Resûlallah! Siz çocukları öper misiniz? Vallahi biz onları hiç öpmeyiz.” deyince, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Azîz ve Celîl olan Allah, senin kalbinden merhamet duygusunu almışsa, ben ne yapabilirim?”[136]

99. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Osmân en-Nehdî'nin rivâyet ettiğine göre, Ömer radıyallahu anh bir adamı vâli tâyin etmişti. Bu adam:

"Benim şu kadar çocuğum var; onlardan hiçbirini öpmedim." dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer ona şunu söyledi:

"Azîz ve Celîl olan Allah, kullarından sadece insanlara karşı görevlerini en iyi şekilde yapanlara merhamet eder."[137]

Hadisin Râvisi:

Ebû Osmân en-Nehdî

Adı Abdurrahmân'dır. Câhiliye devrinde doğdu. Resûl-i Ekrem hayatta iken İslâmiyeti kabul etti, fakat onu görme şerefine eremedi. 130 yıl yaşadığı için de muammerûndan (uzun ömürlüler) sayıldı. Çok namaz kılar, devamlı oruç tutardı. Hicretin 100. yılında (718) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

* Allah Teâlâ, Resûl-i Ekrem Efendimiz'i "Âlemlere rahmet olarak göndermiştir."[138] Kullarım birbirine şefkat etsin diye de, onların kalbine merhamet duygusunu koymuştur. Kâinâtın Efendisi olan Efendimiz aleyhisselâm, merhamet edene Allah'ın da merhamet edeceğini söylemiştir.[139]

Biz, Cenâb-ı Hakk'ın merhametine muhtâcız. Bu sebeple de küçük-büyük herkese merhamet etmeliyiz. Çocukları sevmek, öpmek de merhamet duygusunun eseridir. Onları öpmeyenler, merhamet duygusundan yoksun kimselerdir.

* Hz. Ömer, bir adamı zekât toplama memuru olarak tâyin edecekti. O adam, çocuklarından hiçbirini öpmediğini söyleyince, Hz. Ömer kararını hemen verdi: "Allah, kullarından sadece insanlara karşı görevlerini en iyi

şekilde yapanlara merhamet eder”, dedi ve onu memur olarak tâyin etmekten vazgeçti.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ, yarattıklarına merhamet edene merhamet eder. Acımayana da acımaz.

2. Biz, Rabbimizin merhametine, her varlıktan daha çok muhtâcız.

3. Merhametsiz insanlar, zengin olsalar bile, aslında dünyanın en yoksul varlıklarıdır.

4. Çocukları öpmek, merhamet duygusunun göstergesidir.

5. Merhametsiz kimseleri iş başına getirmemek gerekir.

54. ALLAH’IN MERHAMETİNİ YÜZ PARÇAYA AYIRDIĞI

100. Ebû Hüreyre radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

“Allah Teâlâ rahmetini yüz parçaya bölmüş, doksan dokuzunu Kendi katında tutmuş, bir parçasını ise yeryüzüne indirmiştir. Yaratılan varlıklar,

işte bu bir parça rahmet sebebiyle birbirlerine şefkat gösterirler. Hattâ at bile, yavrusunun üzerine yanlışlıkla basma endişesiyle ayağını çekip kaldırır.”[140]

Hadisin Açıklaması

Bu hadîs-i şerîf, Allah Teâlâ’nın merhametinin genişliğini ve zenginliğini göstermektedir. O’nun yeryüzüne indirdiği bir parça merhamet sebebiyle, her varlık birbirine şefkat gösterir, birbirinin elemini dindirir, kederine ortak olur. Hattâ hayvanlar, kendi cinslerinden olmasa bile, annesiz kalan yavruları emzirir, koruyup kollar.

Cenâb-ı Hak yüz parçaya böldüğü rahmetin doksan dokuz parçasını niçin Kendi katında tutmuştur? Bu hadîs-i şerîfin farklı rivâyetlerinden öğrendiğimize göre, merhamet edenlerin en merhametlisi olan Rabbimiz, bu doksan dokuz parça merhameti, kıyâmet günü mü’min kullarına merhamet etmek için Kendi yanında alıkoymuştur.[141] İşte bu müjde bizi sevindirmekte, ümitlendirmektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Cenâb-ı Hakk’ın rahmetinden hiçbir zaman ümit kesmemeliyiz.

2. Günahlarımıza tövbe ederek, yüce Rabbimizden bizi bağışlamasını niyâz etmeliyiz.

3. Allah Teâlâ’nın rahmetini kazanabilmek için, O’nun yarattığı her varlığa merhamet etmeliyiz.

İbni Mâce, Edeb 3, nr. 3669; Ahmed ibni Hanbel, Müsned, IV, 154, nr. 17439; Ebû Ya‘lâ el-Mevsılî, Müsned (Esed), III, 299, nr. 1764.

İbni Mâce, Edeb 3, nr. 3670.

İbni Mâce, nr. 3669; Ahmed ibni Hanbel, Müsned, III, 303, nr. 14297.

Ebû Dâvûd, Edeb 120, 121, nr. 5147.

Ebû Dâvûd, Edeb 120, 121, nr. 5148; Tirmizî, Birr 13, nr. 1912, 1916.

Ahmed ibni Hanbel, Müsned, III, 147-148, 156, nr. 12526, 12621; Ebû Ya‘lâ el-Mevsılî, Müsned (Esed), VI, 166, nr. 3448.

İbni Mâce, Edeb 3, nr. 3667; Ahmed ibni Hanbel, Müsned, IV, 175, nr. 17622.

Ahmed ibni Hanbel, Müsned, IV, 131, 132 nr. 17311, 17323.

Hûd 11/6, Tekvîr 81/8.

Elbânî, Sahîhu’l-Edebi’l-müfred, s. 59, nr. 61.

Buhârî, Fezâilü ashâbi’n-nebî 22, nr. 3753, Edeb 18, nr. 5994; Taberânî, el-Mu‘cemü’l-kebîr (Selefî), XIII, 189, nr. 13898.

İbni Mâce, Edeb 3, nr. 3666; Ahmed ibni Hanbel, Müsned, IV, 172, nr. 17598.

Buhârî, Fezâilü ashâbi’n-nebî 22, nr. 3749; Müslim, Fezâilü’s-sahâbe 58, 59, nr. 2422.

Furkan 25/74; Ahmed ibni Hanbel, Müsned, VI, 2-3, nr. 23861; İbni Hibbân, es-Sahîh (Arnaût), XIV, 489-490, nr. 6552.

Buhârî, Savm 61, nr. 1982, Daavât 19, 26, 47, nr. 6334, 6344, 6378, 6379; Müslim, Fezâilü’s-sahâbe 141, 142, 143 nr. 2480, 2481.

İbnü’l-Cevzî, el-Birr ve’s-sıla (Âdil-Muavvız), s. 69, nr. 50. Ayrıca bk. Buhârî, Zekât 10, nr. 1418, Edeb 18, nr. 5995; Müslim, Birr 147, nr. 2629.

Buhârî, Edeb 18, nr. 5998; Müslim, Fezâil 64, nr. 2317.

Buhârî, Edeb 18, nr. 5997; Müslim, Fezâil 65, nr. 2318.

Müslim, Zikir 71, nr. 2720.

Tahrîm 66/6.

İbni Mâce, Edeb 3, nr. 3671.

Müslim, Hibât 14, nr. 1623.

İbni Ebî Hâtim, Tefsîru'l-Kur'âni'l-azîm (Tîb), III, 846, nr. 4680; Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr (Selefî), XIII, 139, nr. 13814; Begavî, Şerhü's-sünne (Arnaût-Şâvîş), XIII, 37, nr. 3448

İnfitâr 82/13; Mutaffifîn 83/18, 22.

Ahmed ibni Hanbel, Müsned, III, 40. Ayrıca bk. Buhârî, Edeb 18, nr. 5997; Müslim, Fezâil 65, nr. 2318.

. Buhârî, Tevhîd 2, nr. 7376; İbni Ebî Şeybe, el-Musannef (Hût), V, 214, nr. 25356-25357.

Bu hadisin benzerleri için bk. 97, 370 ve 375 numaralı hadisler.

Müslim, Fezâil 66, nr. 2319; Tirmizî, Birr 16, nr. 1922.

Buhârî, Edeb 18, nr. 5998; Müslim, Fezâil 64, nr. 2317.

Ma'mer ibni Râşid, el-Câmi' (A'zamî), XI, 299, nr. 20590; Hennâd, Kitâbü'z-Zühd (Firyevâî), II, 619.

Enbiyâ 21/107.

Ebû Dâvûd, Edeb 58, nr. 4941; Tirmizî, Birr 16, nr. 1924.

Buhârî, Edeb 19, nr. 6000; Müslim, Tevbe 17, nr. 2752.

Müslim, Tevbe 19, nr. 2752

KOMŞULUK AHLAKI

٥٥- بَابُ الْوَصَاةِ بِالْجَارِ

55. KOMŞUYA İYİ DAVRANMA TAVSİYESİ

101. Âişe radıyallahu anhâ, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Cebrâil bana komşuya iyi davranmayı o kadar çok tavsiye etti ki, neredeyse komşu komşuya mirasçı kılınacak sandım.”[142]

102. Ebû Şüreyh el-Huzâ’î radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah’a ve âhiret gününe iman eden kimse komşusuna iyi davransın. Allah’a ve âhiret gününe iman eden kimse misâfirine ikrâmda bulunsun. Allah’a ve âhiret gününe iman eden kimse ya faydalı söz söylesin veya sussun!”[143]

Hadisin Râvisi:
Ebû Şüreyh el-Huzâ’î

Adı Huveylid ibni Amr olup Ebû Şüreyh künyesiyle tanındı. Mekke fethinden önce Müslüman oldu (8/630). Güçlü aklı ve muhâkeme gücüyle bilinirdi. Hicretin 68. yılında (687) Medine’de vefât etti.

Hadislerin Açıklaması

Komşu, evinin yakınlığı sebebiyle akraba gibi yakın kabul edilmiştir. Cebrâil aleyhisselâm, Server-i Enbiyâ Efendimiz’e işte bu sebeple komşuya iyi davranılmasını sık sık tavsiye etmiş, Allah’ın Resûlü de bu sebeple, Cebrâil’in bu ısrarlı tavsiyelerini bizlere: “Neredeyse Allah Teâlâ, komşuyu komşuya mirasçı kılacak sandım.” şeklinde dile getirmiştir.

Ashâb-ı kirâm efendilerimiz Resûl-i Ekrem’in bu konuda “Allah’a ve âhiret gününe iman eden kimse komşusuna iyi davransın” tarzındaki buyrukları sebebiyle, gayr-i müslim komşularıyla bile hediyeleşmeyi ihmâl etmemişlerdir. Fakat Müslümanlar, dinlerinden uzaklaştıkça komşularından da uzaklaşmışlardır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Komşuyla selâmlaşmalı, hediyeleşmeli, hâlini hatırını sormalı, hastalanınca ziyâret etmeli, yardıma ihtiyacı varsa yardım etmelidir.

2. Komşuya hiçbir şekilde zarar vermemeli, onu gücendirmemelidir.

3. Misâfire ikrâmda bulunmak, insanlara faydalı söz söylemek, bunu söyleyemiyorsa susmak da dinimizin emirleri arasındadır.

4. Bütün bunlar, iman ile doğrudan ilgili görevlerdir.

56. KOMŞU HAKKI

قَالَ لِي ابْنُ عُمَرَ: أَتَفْرَقُ النَّارَ، وَتُحِبُّ أَنْ تَدْخُلَ الْجَنَّةَ؟ قُلْتُ: إِي وَاللهِ.

103. Ashâb-ı kirâmdan Mikdâd ibni Esved şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, ashâbına zinâ hakkındaki görüşlerini sordu. Onlar da:

Haramdır; Allah ve Resûlü onu haram kılmıştır, dediler. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"Bir adamın on kadınla zina etmesi, komşusunun karısıyla zina etmesinden daha hafif bir günahtır."

Resûl-i Ekrem ashâbına hırsızlık hakkındaki görüşlerini de sordu. Onlar da:

Haramdır; Azîz ve Celîl olan Allah ve Resûlü onu haram kılmıştır, dediler. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"Bir kimsenin on evi soyması, komşusunun evinden bir şey çalmasından daha hafif bir günahtır."[144]

Hadisin Açıklaması

Bir şeyin haram olduğunu sadece Allah ve O'nun Resûlü belirler. Allah'ın ve Resûlü'nün haram olduğunu belirtmediği bir şeyi hiç kimsenin haram kılma yetkisi yoktur.

Hadisimiz komşu hakkının ne kadar önemli olduğunu çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır. Zina haramdır, ama komşunun karısıyla zina etme suçu on misli daha ağırdır. Hırsızlık da öyledir.

Komşu hakkının önemi dolayısıyla, ona karşı işlenen suçlar da kat kat ağırlaşmaktadır. Çünkü insan komşusuna güvenir, güvenmek ister, bunda da haklıdır. İşte bu güveni sarsan kimsenin suçu da katmerleşir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Komşu, komşusunun ırzına göz koyamaz, karısıyla zina etmeyi zihninden bile geçiremez.

2. Komşu, komşusunun malına da göz dikmez.

3. Komşuya verilecek zarar, başkasına verilecek zarardan on misli daha günahtır.

57. İKRÂMA KOMŞUDAN BAŞLAMAK

104. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Cebrâil bana, komşuya iyi davranmayı o kadar çok tavsiye etti ki, neredeyse komşuyu komşuya mirasçı kılacak sandım.”[145]

105. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, hizmetkârı onun emri üzerine bir koyun kesmiş, o da hizmetkârına:

“Bu koyundan Yahudi komşumuza da hediye ettin mi? Yahudi komşumuza da verdin mi?” diye iki defa sormuş, ardından şöyle demişti: “Ben, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu kendisinden duydum:

“Cebrâil bana, sürekli bir şekilde komşuya iyi davranmayı tavsiye etti. O kadar ki, komşuyu komşuya mirasçı kılacak sandım.”[146]

106. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu işittim:

“Cebrâil bana, komşuya iyi davranmayı o kadar çok tavsiye etti ki, neredeyse komşunun komşuya mirasçı olduğunu söyleyecek sandım.”[147]

Hadislerin Açıklaması

Bu hadis, “komşuya iyi davranma” bahsinde 101 numarayla geçmiş ve orada açıklanmıştı.

İmâm Buhârî’nin bu hadise çok önem verdiği görülmektedir. İşte bu sebeple onu “ikrâma komşudan başlamak” adını verdiği bu bahiste üç ayrı sahâbîden gelen rivâyetiyle tekrar ele almıştır.

105 numaralı rivâyette Abdullah ibni Amr ibni Âs’ın hizmetkârına, kestiği koyundan Yahudi komşusuna hediye edip etmediğini iki defa sorması, gayr-i müslim bile olsa komşuya ikrâmda bulunmak gerektiğini pekiştirmektedir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Komşu hakkı çok önemlidir. İyi de kötü de olsa, hattâ gayr-i müslim de olsa, komşularımızın bizim üzerimizde hakları vardır.

2. Müslüman, güzel davranışlarıyla, Müslüman olmayan komşusuna İslâmiyet’i sevdirebilir.

58. HEDİYELEŞMEYE ÖNCE EN YAKIN KOMŞUDAN BAŞLANMALIDIR

107. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Peygamber aleyhisselâma;

“Yâ Resûlallah! İki komşum var; hangisine hediye vereyim?” diye sordum.

“Kapısı sana daha yakın olana.” buyurdu.[148]

108. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Peygamber aleyhisselâma;

“Yâ Resûlallah! İki komşum var; hangisine hediye vereyim?” diye sordum.

“Kapısı sana daha yakın olana.” buyurdu.[149]

Hadislerin Açıklaması

Hz. Âişe annemiz, komşuluk hakkına çok önem verirdi. Komşularından sadece birine hediye vermek istediğinde hangisine öncelik tanıması gerektiğini öğrenmek istedi. Fahr-i Cihân Efendimiz de ona, “kapısı daha yakın olana öncelik tanımasını” tavsiye etti. Çünkü en yakın komşu, komşusunun evine ne geldiğini, ne getirildiğini görebilir. Göz görür, gönül ister. O sebeple hediye vermeye en yakın komşudan başlamalıdır.

Ayrıca en yakın komşu; komşusunun yardımına en fazla koşan, sıkıntısına en fazla katlanandır. İkrâma başkalarından önce onun hakkı vardır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hz. Âişe annemiz, her konuda dinimizin görüşünü öğrenmek ister, bunun için de Peygamber aleyhisselâma çok soru sorardı. Bilmemiz gerekenleri öğrenmemize vesile olduğu için annemize çok şey borçluyuz.

2. Biz de bilmediğimiz konularda dinimizin buyruklarını öğrenmeye çalışmalıyız.

3. Birden çok komşuya hediye verilmek istendiğinde mesele yoktur. Ama sadece birine hediye vermek gerektiğinde, en yakın komşuya öncelik tanınacaktır.

59. ÖNCE EN YAKIN KOMŞU GÖZETİLMELİDİR

109. Ünlü tâbiîn âlimi Hasan-ı Basrî'ye, komşuluğun nerede başlayıp nerede bittiğini sordular. O da şu cevabı verdi:

"Ön taraftan kırk ev, arka taraftan kırk ev, sağdan taraftan kırk ev, sol taraftan kırk ev komşudur."[150]

Hadisin Râvisi:

Hasan-ı Basrî

Annesi Peygamber Efendimiz'in hanımı Ümmü Seleme radıyallahu anhânın hizmetkârıydı. Çocukluğunda Ümmü Seleme annemizin bereketinden faydalandı. Güzel konuşur, hikmetli sözler söylerdi. 120 kadar sahâbî ile görüşüp onların duâsını aldı. Tefsir, hadis, fıkıh ve kırâat ilimlerinde söz sahibi oldu.

Basra'da yaptığı etkili vaazlarıyla büyük hizmetler gördü. Hicrî 110 (728) tarihinde vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

110. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

"Bir kimse ikrâm etmeye, en yakın komşusunu bırakıp en uzaktaki komşudan başlamamalıdır; bunun aksine ikrâma önce en yakın komşudan başlamalıdır."

Hadislerin Açıklaması

Bu bahiste iki İslâm büyüğünün komşuluk hakkındaki görüşlerini okuduk. Hasan-ı Basrî hazretleri komşuluğun sınırlarını belirledi ve her yönden kırk ev halkının komşu sayıldığını söyledi.

Hz. Ali'nin, "Sesini duyan kimse komşundur." dediği rivâyet edilmektedir.

Bir başka İslâm büyüğü, "Sabah namazını seninle birlikte mescitte kılan komşundur." demiştir. Demek ki bu konuda farklı görüşler vardır.

Ebû Hüreyre radıyallahu anh da iyiliğe ve ikrâma uzak komşudan değil, kapısı en yakın komşudan başlamak gerektiğini söyledi. Zâten 107. hadiste Peygamber Efendimiz'in Hz. Âişe'ye, "Bir şey ikrâm ederken kapısı sana daha yakın olandan başla!" buyurduğunu okumuştuk.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Komşuluğun sınırı oldukça geniştir; her yönden kırk ev komşu sayılmaktadır.

2. İyilik ve ikrâm husûsunda en yakın komşuya öncelik tanınmalıdır.

60. KOMŞUYA KAPIYI KAPAYAN KİMSE

111. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

"Biz öyle bir zaman gördük ki, insanın parası pulu Müslüman kardeşinden daha kıymetli değildi. Şimdi ise, bir kısmımızın parası pulu

Müslüman kardeşinden daha kıymetlidir. Ben Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu işittim:

“Kıyâmet gününde nice komşu komşusunun yakasına yapışacak ve: ‘Yâ Rabbî! Bu benim yüzüme kapısını kapattı ve kendisinden faydalanmama engel oldu!’ diyecek.”[151]

Hadisin Açıklaması

İslâmiyet’in ilk devirleri, dinin en güzel yaşandığı zamanlardı. İnsanlar Müslüman kardeşini, menfaatinin üstünde tutardı. Zamanla menfaat, kardeşliğin önüne geçti. Daha hicretin birinci yüzyılı dolmadan çıkarcılık yaygınlaştı. Günümüzde ise din kardeşliğine önem verenlerin sayısı gittikçe azaldı. İbni Ömer hazretleri bizim hâlimizi görse acaba ne derdi?

Resûl-i Ekrem Efendimiz’in belirttiğine göre, kötü komşu, kimse benden bir şey istemesin diye komşuluk ilişkilerini kesen veya komşusu bir şey isteyince kapısını onun yüzüne kapatan kimsedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İslâmiyet’in ilk devirlerinde komşuluk bağı çok güçlüydü; zamanla bu bağ kopma noktasına geldi ve herkes menfaatini öne aldı.

2. Kıyâmet gününde komşular birbirinden hakkını alacak, kötü komşular Cenâb-ı Hakk’a şikâyet edilecektir.

61. KOMŞUSU AÇKEN TOK YATMAMALIDIR

112. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Abdullah ibni’z-Zübeyr şöyle dedi:

Ben Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinledim:

“Komşusu açken tok duran mü’min değildir.”[152]

Hadisin Râvisi:

Abdullah ibni’z-Zübeyr

Cennetle müjdelenen on kişiden biri olan Zübeyr ibnü’l-Avvâm’ın oğluydu. Annesi de Hz. Ebû Bekir’ın kızı Hz. Esmâ idi. Yezîd’in ölümünden sonra, hicretin 62. yılında (682), Emevî idaresine karşı çıktı ve Mekke’de halîfeliğini ilân etti. Dokuz yıl süreyle Mekke’de halîfe olarak kaldı. Emevî vâlisi Haccâc-ı Zâlim, 73 (692) yılında 20.000 kişilik ordusuyla Mekke’yi kuşattı, orayı mancınıklarla tahrip etti. Abdullah ibni’z-Zübeyr de bu esnâda şehid oldu.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Varlıklı bir Müslüman, komşusuyla ilgilenmeli, onun aç mı tok mu olduğunu öğrenmelidir. Şâyet komşusu aç ve muhtaç ise, onun derdine dermân olmalıdır. Çünkü komşuluk kardeşlikten ileridir. Komşusunun sıkıntı içinde olduğunu bile bile onun yardımına koşmayan kimse, imanını yeniden gözden geçirmelidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İmanımızın sağlamlık derecesini öğrenmenin bir yolu da komşumuzun derdiyle ne ölçüde ilgilendiğimizdir.
2. **Şâyet komşumuz aç ve muhtaçken onun hâline ilgisiz kalabiliyorsak, imanımız değerini yitirmiş demektir.**

62. ÇORBANIN SUYUNU ÇOĞALTIP KOMŞUYA DA VERMEK

113. Ebû Zer el-Gıfârî radıyallahu anh şöyle dedi:

Aziz dostum Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana şu üç şeyi tavsiye etti:

“Başındaki yönetici bazı organları kesilmiş bir köle de olsa, onun sözünü dinle ve kendisine itaat et!

Çorba yaptığın zaman suyunu çok koy, sonra komşularını şöyle bir gözden geçir; gerekli gördüklerine onu güzel bir şekilde ikrâm et!

Namazını vaktinde kıl, şâyet mescide vardığında imam namazı kıldırmışsa, sen namazını daha önce kıldığın için mesele yok; eğer imam namaz kıldırırken mescide varırsan, onunla da kıl, senin bu ikinci defa kıldığın namaz, nâfile namaz olur.”[153]

Hadisin Râvisi:

Ebû Zer el-Gıfârî

Adı Cündeb ibni Cünâde’dir; fakat o künyesiyle meşhûr oldu. İlk Müslümanlardan biriydi. Gıfâr kabilesinin yarısı, onun çabalarıyla Müslüman oldu. Fakir olduğu için Suffe ashâbıyla birlikte Mescid-i Nebevî’de yaşamaya başladı. Peygamber Efendimiz’in develerine çobanlık etti.

Resûl-i Ekrem’in vefâtından sonra gerçekleştirilen fetih hareketlerine katıldı. Hayatı boyunca zengin Müslümanların mallarını fakirlere harcamaları için uğraştı durdu. Halîfe Hz. Osmân, onun bu tavrının huzûrsuzluğa yol açtığını görünce, Ebû Zerr’in bir zamanlar Peygamber Efendimiz’in develerini otlattığı Medine yakınlarındaki Rebeze’de yaşamasını istedi. Ebû Zer radıyallahu anh 32 (653) yılında orada vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

114. Ebû Zer el-Gıfârî radıyallahu anh, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Ebû Zer! Çorba pişirdiğin zaman çorbanın suyunu çok koy ve komşularını da gözet!” veya “komşularına paylaştır!”[154]

Hadislerin Açıklaması

***** Bir Müslüman, devlet başkanı özürlü biri de olsa, din kurallarını çiğnemediği sürece ona itaat edecektir.

Resûl-i Ekrem Efendimiz Ebû Zer radıyallahu anha, öncelikle namazı vaktinde kılmasını öğütlüyor. Şâyet câmiye gidip de, devlet başkanını temsil eden imamın bir sebeple namazı henüz kıldırmadığını gördüğünde, ben namazımı kılmıştım demeyip bir de onunla namaz kılmasını tavsiye buyuruyor. O takdirde ilk kılınan namaz farz, imamla birlikte kılınan ikinci namaz ise nâfile olacaktır.

***** Asıl konumuz ise fakir komşularla ilgilenmek, onları koruyup gözetmek, neye ihtiyaçları varsa öğrenip dertlerine çözüm aramaktır. Buna gücü yetmeyen, komşusuna güler yüz göstermeli, tatlı dille onun gönlünü almalıdır. Bu da komşuyu gözetmek sayılır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir yönetici dinden çıkmadığı sürece ona itaat etmelidir.

2. Namaz, vakti girince ilk fırsatta kılınmalıdır.

3. Varlıklı insanlar komşularıyla ilgilenmeli, geliri az, aile fertleri çok olduğu için zor durumda kalanlara yardım etmelidir; orta halli olanlar da imkânları nisbetinde fakir komşularını gözetmelidir.

4. Hiçbir hayrı küçümsememeli, insan elinden gelen iyiliği yapmalıdır.

63. HAYIRLI KOMŞU

115. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah Teâlâ’ya göre arkadaşların en hayırlısı, arkadaşına faydalı olanıdır. Yine Allah Teâlâ’ya göre komşuların en hayırlısı, komşusuna faydalı olandır.”[155]

Hadisin Açıklaması

Bu hadiste, yüce Rabbimiz bize iyi arkadaşın kim olduğunu öğretiyor ve arkadaşlığın, birbirine faydalı olmayı gerektirdiğini belirtiyor. Yerine göre hayırlı bir söz, bir öğüt de insana fayda verir.

En faydalı arkadaş, arkadaşını daha fazla sevendir. 215 numaralı hadiste, arkadaşların en değerlisinin arkadaşını en çok seven olduğunu göreceğiz.

Aynı ölçü komşular için de geçerlidir. Komşuların birbirine iyi davranması, birbirinin yardımına koşması, ayrıca birbirine zarar vermemesi tavsiye buyurulmaktadır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hayırlı arkadaş, arkadaşına hayrı dokunandır.

2. Hayırlı komşu, komşusuna hayrı dokunan, ona hiçbir şekilde zarar vermeyendir.

64. İYİ KOMŞU

116. Ashâb-ı kirâmdan Nâfi’ ibni Abdilhâris radıyallahu anh, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Müslümanı bahtiyâr eden üç şey vardır: Geniş ev, iyi komşu, uysal binek.”[156]

Hadisin Râvisi:

Nâfi’ ibni Abdilhâris el-Huzâî

Mekkeliydi. Mekke fethinde Müslüman oldu. Daha sonra da Mekke’de yaşadı. Hz. Ömer’in Mekke ve Tâif vâlisiydi. Mekke’de vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Bu hadiste, Müslümanın huzûrlu bir hayat sürmesinin üç esası belirtilmektedir.

Geniş evde insan dinlenir, ibâdetlerini rahatça yapar. Erkek ve kız çocuklarına, dinimizin uygun gördüğü gibi ayrı odalar verir. Misâfirlerini rahat bir şekilde ağırlar. Dar ve havasız ev ise sağlığa zararlıdır.

İyi komşu, her zaman komşusunun yanında olur; onun sevincini paylaşır; acısına ortak olur; yardıma ihtiyacı olduğunda yardımına koşar.

İyi ve uysal binek de sahibini gideceği yere rahat bir şekilde ulaştırır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Geniş ev, huzûr içinde yaşamayı sağlar.

2. İyi komşu, insanın sevinç ve dert ortağı olur.

3. İyi binek, gidilecek yere insanı kolayca ulaştırır.

٦٥- بَابُ الْجَارِ السُّوءِ

65. KÖTÜ KOMŞU

117. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin duâlarından biri şöyleydi:

Allâhümme innî eûzü bike min câri's-sûi fî dâri'l-mukàm, fe-inne câre'd-dünyâ yetehavvelü

"Allahım! Devamlı oturduğum yerdeki kötü komşudan Sana sığınırım. Çünkü kısa süre kalınan yerdeki komşu değişir."[157]

118. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bir kimse komşusunu, kardeşini ve babasını öldürmedikçe kıyâmet kopmaz."[158]

Hadisin Râvisi:

Ebû Mûsâ el-Eş'arî

Adı Abdullah ibni Kays'tır. Yemen'de Müslüman oldu, hicretin yedinci yılında Medine'ye geldi. Peygamber Efendimiz onu Yemen'in bazı bölgelerine zekât memuru olarak gönderdi. Sesi pek güzeldi; Allah'ın Resûlü onun sesini Dâvûd peygambere verilen güzel sese benzetirdi.

Hz. Ömer devrinde Basra vâliliği ve kadılığı yaptı. Bu dönemde İran'ın bazı şehirlerinin fethedilmesinde önemli görevler îfâ etti. Hz. Osmân devrinde Basra ve Kûfe vâliliği yaptı. Basra'da ve Kûfe'de Kur'an ve fıkıh öğretti. Hicretin 42. yılında (662) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun

Hadislerin Açıklaması

***** Birinci hadiste Peygamber Efendimiz'in kötü komşudan Allah'a sığındığını görüyoruz. Kötü komşu kimdir? Cenâb-ı Hakk'ın buyruklarını tutmayan, yasaklarından kaçınmayan, çirkin hareketleriyle komşusunu rahatsız eden kimsedir. Böyle bir komşu insanın Müslümanca yaşamasına da engel olur.

Bu hadisteki kötü komşunun cehennem olduğu, Fahr-i Âlem Efendimiz’in cehennemden Allah’a sığındığı da söylenmektedir.

***** İkinci hadiste Server-i Enbiyâ Efendimiz kıyâmetin kopuşuyla ilgili küçük alâmetlerinden birini bildirmektedir. Buna göre kıyâmet yaklaşınca adam öldürme olayları da artacaktır. O zaman Müslümanlar birbirlerini, hattâ en yakınlarını katledecek; komşularını, kardeşlerini, ana-babalarını bile öldüreceklerdir. Rabbim hepimizi bu durumlara düşmekten muhâfaza buyursun.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Kötü komşudan Allah’a sığınmalıdır; çünkü kötü komşu insanı huzûrsuz eder.

2. Kıyâmet yaklaşınca kötülükler artacak, adam öldürme olayları çoğalacak, hattâ komşusunu, kardeşini, ana ve babasını öldürenler bile olacaktır.

66. KOMŞU KOMŞUSUNA EZİYET ETMEZ

119. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir adam Peygamber aleyhisselâmın huzûruna geldi ve:

“Yâ Resûlallah! Falan kadın geceleri namaz kılıyor, gündüzleri oruç tutuyor, çalışıp bol bol sadaka veriyor, ama diliyle komşularını sürekli incitiyor.” dedi. Bunu duyan Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“O kadında hayır yok, o cehennemliktir.” buyurdu. Yine sahâbîler:

“Falan kadın da farz namazları kılıyor, fakirlere yağsız peynir dağıtıyor, komşularını da incitmiyor.” dediler. Bunun üzerine de Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“O kadın cennetliktir.” buyurdu.[159]

120. Bir kadın mü'minlerin annesi Âişe radıyallahu anhâya şöyle sorular sordu, o da ona şu cevapları verdi:

"Birimizin kocası hanımıyla beraber olmak istiyor, fakat kadın o sırada öfkeli veya isteksiz olduğu için kocasının isteğini kabul etmiyor. Şâyet biz böyle davranırsak günah işlemiş olur muyuz?" Hz. Âişe şöyle cevap verdi:

"Evet, kocanın senin üzerindeki haklarından biri de, o seninle beraber olmak istediğinde, şâyet uygun olmayan bir yerde bile bulunsan, ona engel olmamandır."

Kadının bir sorusuyla konuşma şöyle devam etti:

"İçimizden biri âdet görüyor; karı-kocanın sadece bir yatağı, bir de yorganları var. Bu durumda kadın ne yapacak?"

"Kadın alt tarafına bir şey giyinip kocasıyla birlikte yatar. Kocası onun vücudunun üst tarafından faydalanabilir. Bak, ben sana Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin bu durumda ne yaptığını anlatayım:

Peygamber aleyhisselâm o gece benim yanımda kalacaktı. Onun için biraz arpa unu öğütüp pide yapmıştım. Resûlullah eve geldi, kapıyı kapattı ve mescid kısmına geçti. -Zâten o uyumak istediğinde kapıyı kapatır, su kabının ağzını bağlar, su içilen bardağı ağzı yere gelecek şekilde çevirir, lambayı da söndürürdü- Yanıma gelsin de yaptığım pideyi kendisine ikrâm edeyim diye bekledim, ama yanıma gelmedi. O sırada benim iyice uykum gelmiş, o da soğukta iyice üşümüştü. Yanıma geldi, beni kaldırdı, sonra da:

'Beni ısıt, beni ısıt!' dedi. Ona:

'İyi ama ben âdet görüyorum' dedim.

'Öyleyse dizlerini aç!' dedi, ben de açtım. Yanağını ve başını dizlerime koydu; ısınana kadar öylece durdu.

O sırada komşumuzun evde beslediği koyunu içeri girdi, yaptığım pideyi ağzına alıp geri döndü. Hayvana engel olmak için kıpırdadım. O sırada

Allah'ın Resûlü uyandı; ben de koyunu yakalamak için kapıya koştum. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bana şöyle buyurdu:

"Koyunun ağzındaki pidenin alabildiğin kadarını al, zavallı hayvanın yaptıklarından dolayı komşuna bir şeyler söyleyip sakın onu üzme!"[160]

121. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Yapacağı fenalıklardan komşusu güven içinde olmayan kimse cennete giremez."[161]

Hadislerin Açıklaması

***** Güzel dinimiz komşuların birbiriyle iyi geçinmesini istiyor. Komşuyu gücendirmeyi doğru bulmuyor. Farz ibâdetlerle yetinmeyip nâfile namaz kılmayı, nâfile oruç tutmayı, zekât dışında sadaka vermeyi değerli buluyor. Ama bunları, komşuyu incitmemek şartıyla güzel buluyor. Komşuyu kırıp gücendiren birini, yaptığı nâfile ibâdetlerin kurtarmayacağını belirtiyor. Çünkü dinimiz komşuları birbirlerine mirasçı olacakmış gibi yakın görüyor.

***** İyi Müslüman, komşusuna bilerek ve isteyerek zarar vermez. Fakat hiç istemediği halde çocukları veya hayvanları komşusunun malına zarar verebilir. Böyle durumlarda komşular birbirine anlayış göstermeli, komşunun gönlünü kırmamalıdır. Zarar gören komşunun anlayışlı tavrı, onları birbirine daha fazla yakınlaştıracak, muhabbetlerini artıracaktır.

***** Üçüncü hadisimiz, insanları birbirinden korkmadan, çekinmeden, gönül huzûru içinde komşuluk yapmaya teşvik ediyor. Çünkü komşuların birbiriyle akraba gibi olduklarını söylüyor. Bu inançla yaşamanın doyumsuz huzûruna işaret buyuruyor.

Komşusuna güven vermeyen kimsenin cennete girememesi iki şekilde olur.

Birincisi; Bir kimse komşusuna eziyet etmenin haram olduğunu biliyor, buna rağmen ona fenalık yapmada bir sakınca görmüyorsa, o kimse ilâhî

emirleri tanımadığı için zâten mü’min değildir, dolayısıyla cennete de giremez.

İkincisi, bir kimse komşuya eziyet etmeyi dinin yasakladığını biliyor, bunu kabul ediyor, ama istemeyerek de olsa komşusunu incitiyorsa, o kötü komşudur. Cennete ilk girenlerin arasında yer almayacak, fakat belli bir süre bekledikten, cezâsını çektikten sonra cennete girecektir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Diliyle komşusunu inciten kimsenin, farz ibâdetler dışında yaptığı hayır ve ibâdetlerin, Allah katında bir değeri yoktur.

2. Komşunun çocukları veya hayvanları, elde olmayan sebeplerle diğer komşuya bir zarar verirse, bunu anlayışla karşılamalıdır.

3. Komşuyla iyi geçinmek ve onun güvenini kazanmak gerekir. Çünkü Peygamber Efendimiz, komşusunun güvenini kazanamayan kimsenin cennete giremeyeceğini haber vermiştir.

67. KOMŞU HANIMLAR BİRBİRLERİNE PAÇA BİLE OLSA HEDİYE GÖNDERMELİDİR

122. Amr ibni Muâz el-Eşhelî, hanım sahâbîlerden olan ninesi Havvâ binti Yezîd’in şöyle dediğini rivâyet etti:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana şöyle buyurdu:

“Ey mü’min hanımlar! Hanım komşunuza göndereceğiniz hediye yanmış bir koyun paçası bile olsa, sakın hiçbiriniz onu değersiz görüp de vermemezlik etmesin!”[162]

Hadisin Râvisi:

Havvâ binti Yezîd el-Ensâriyye

Havvâ hanım Medineli olup Abdüleşhel oğullarındandı. Babasının adının Yezîd değil, Zeyd olduğu da söylenmektedir. Ondan torunu Amr ibni Muâz el-Eşhelî rivâyette bulundu. Hakkında yeterli bilgi yoktur.

123. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Ey Müslüman hanımlar! Ey Müslüman hanımlar! Hiçbir komşu hanım, bir koyun paçası bile olsa, komşusuna vereceğini küçük görüp sakın vermemezlik etmesin!”[163]

Hadislerin Açıklaması

Peygamber Efendimiz komşuların birbiriyle ilgilenmesini, birbirine yakınlaşmasını istiyor. Bunun için de, kendi aralarında hediyeleşmelerini tavsiye buyuruyor. Çünkü hediyeleşmek gönüllerdeki kırgınlığı, kin ve nefreti giderir, muhabbeti geliştirir. Sevgili Efendimiz, paça misâliyle, herkesin hâline uygun hediye vermesini, hediye alacak olanın da bunu kesinlikle küçük görmemesini öğütlüyor. Kendisine paça bile gönderilse kabul edeceğini, paça yemeğine bile dâvet edilse gideceğini söylüyor.[164]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bu hadisler, Peygamber Efendimiz’in komşuluğa ne büyük değer verdiğini, komşuların birbiriyle kaynaşmasını ne kadar önemsediğini gösteriyor.

2. Allah’ın Resûlü komşuların, basit bir şeyle bile olsa birbiriyle hediyeleşmesini istiyor.

3. Hediyeyi alanın da, gönderenin de, “Bundan da hediye mi olurmuş?” diye verilen şeyi küçük görmemesini tavsiye buyuruyor.

68. KOMŞUNUN ŞİKÂYETİ

124. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir adam Peygamber aleyhisselâma gelerek:

“Yâ Resûlallah! Komşum bana eziyet ediyor.” diye şikâyette bulundu. Peygamber aleyhisselâm da:

“Git, evinin eşyâsını yola çıkar!” buyurdu. O da gitti, evinin eşyâsını yola koydu. İnsanlar onun başına toplanarak neden böyle yaptığını sordular. O da:

“Komşum bana eziyet ediyor. Hâlimi Resûlullah Efendimiz’e anlattım, o da bana: ‘Git, evinin eşyâsını yola çıkar!’ buyurdu, ben de öyle yaptım.” dedi. Adamın başına toplananlar; ‘Allahım! O adama lânet et! Allahım! Onu perişan et!’ diye bedduâ etmeye başladılar. Bunu duyan komşusu, adamın yanına geldi ve ona:

“Haydi evine dön! Vallahi bir daha seni üzmeyeceğim.” dedi.[165]

125. Ebû Cühayfe radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir adam, komşusunu Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme şikâyet etti. Allah'ın Resûlü de:

"Evinin eşyâsını al, yola koy, oradan geçenler ona lânet eder." buyurdu. Oradan geçenler o adama lânet etmeye başladı. O kötü komşu Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme geldi ve:

"İnsanların bana yaptıkları nedir böyle?" dedi. Peygamber aleyhisselâm ona:

"Allah'ın lâneti, onların lânetinden çok çok fazladır." buyurdu. Sonra adam, kendisinden şikâyette bulunan komşusuna:

"Artık benden sana bir fenalık gelmez." dedi (Veya buna benzer bir şey söyledi).[166]

Hadisin Râvisi:

Ebû Cühayfe

Adı Vehb ibni Abdillâh'tır. Peygamber Efendimiz vefât ettiğinde daha erginlik çağına girmemişti. Hz. Ali ona değer verir, güvenir, kendisine hayır ve iyiliklerin sahibi Vehb anlamında **"Vehbü'l-hayr"** diye iltifat ederdi. Hz. Ali Ebû Cühayfe'yi Kûfe'de beytü'l-mâlin, yani hazinenin başına getirdi, ona muhâfızlık görevi de vermişti. Hz. Ali hutbe okurken, Ebû Cühayfe onun minberinin altında ayakta dururdu. Daha sonraları Kûfe'ye yerleşti ve hicrî 74'te (693) orada vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

126. Ashâb-ı kirâmdan Câbir ibni Abdillâh radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir adam Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına geldi ve ona, yaptığı haksızlıktan dolayı komşusunu şikâyet etti. Adam Kâbe'de Rükn-i Yemânî ile Makàm-ı İbrâhim arasında otururken, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin oraya gelmekte olduğunu gördü. Peygamber aleyhisselâm, (o vakitler) cenâze namazı kılınan yerde beyaz elbiseli biriyle karşı karşıya duruyordu. Sonra Fahr-i Âlem sallallahu aleyhi ve sellem o tarafa doğru gelince, adam:

"Anam babam sana kurban olsun Yâ Resûlallah! Yanında gördüğüm, karşı karşıya durup konuştuğunuz o beyaz elbiseli adam kimdi?" diye sordu. Resûl-i Ekrem:

"Gerçekten sen onu gördün mü?" diye sordu. Adam:

"Evet, gördüm." dedi. Bunun üzerine Nebiyy-i Ekrem şöyle buyurdu:

"Pek çok hayır ve bereket görmüş oldun. O zât, Cebrâil aleyhisselâmdı. O, bana durmadan komşuya iyi davranmayı tavsiye edip durdu. Onun bu tutumuna bakarak komşuyu komşuya mirasçı kılacak sandım."[167]

Hadislerin Açıklaması

Bu hadislerde komşunun komşuyu üzmesinin, Peygamber Efendimiz'i de üzdüğünü görüyoruz. Komşusunu şikâyet eden adama, evinin eşyâsını yola

çıkarıp atmasını tavsiye ederek ona bir çözüm yolu gösteriyor.

Burada bir husus dikkatimizi çekiyor. Ümmetini lânet etmekten sakındıran Allah'ın Elçisi, komşusundan zarar gören adama çıkar yolu gösterirken: "Evinin eşyâsını al, yola koy, oradan geçenler ona lânet eder." buyuruyor. Böylece komşusuna kötülük yapmanın büyük bir günah olduğunu da belirtiyor.

Yöneticiler, toplumun ileri gelenleri, âlimler haksızlık yapanı uyarıp ikaz etmeli, daha da önemlisi haksızlığa uğrayanın yanında yer almalı ve onun derdine çâre bulmalıdır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Komşuya eziyet etmek, lâneti gerektirecek kadar büyük bir günahtır.

2. Müslüman gördüğü haksızlığa tepki verir, hiçbir zaman "bana ne" demez.

3. Müslümanlar, iyilik yapmada birleştikleri gibi, gördükleri haksızlık karşısında da birleşmeli ve zâlime karşı tavır almalıdır.

69. KOMŞUSUNA EVİNİ TERK ETTİRECEK KADAR EZİYET EDENİN HALİ

127. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Âmir el-Hımsî, ashâb-ı kirâmdan Sevbân'ın şöyle dediğini söyledi:

"Birbirine üç günden fazla dargın duran iki Müslümandan biri mahvolup gitmiştir. Şâyet ikisi de birbirine dargınken ölürse, ikisi de cehennemi boylamak sûretiyle mahvolup gitmiştir.

Bir kimse komşusuna zulmeder, ona istediğini zorla yaptırır ve sonunda onu evinden çıkmak zorunda bırakırsa, o da cehenneme girmek sûretiyle mahvolup gitmiştir.”[168]

Hadisin Râvisi:

Sevbân ibni Bücdüd

Aslen Yemenli olup Peygamber Efendimiz’in âzatlı kölesidir. Seferlerde bile Resûl-i Ekrem’den ayrılmaz, ona hizmet ederdi. Resûlullah Efendimiz’in vefâtından sonra fetih hareketlerine katıldı; Suriye, Filistin ve Mısır’ın fethinde bulundu. Hicrî 54 yılında (674) Humus’ta vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Güzel dinimiz birbirimizle güzel geçinmemizi ister. Kavgadan, gürültüden uzak huzûrlu bir hayat yaşamamızı tavsiye eder. Geçerli bir gerekçesi olmadan, üç günden fazla dargın ve küskün duranların helâk olduğunu söyler.

Dinimiz, komşusunu incitmeyi, istemediği bir şeyi ona zorla yaptırmaya kalkmayı yasaklar. Komşusunu, evini terk edip başka bir yere gitmek zorunda bırakmak Müslümanlıkla bağdaşmaz. Dolayısıyla böyle bir zâlim cennete değil, cehenneme gitmeyi hak eder.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslümanlar kardeştir, kardeşler birbiriyle dargın durmaz.

2. Komşusuna eziyet eden, onu evini bırakıp başka bir eve gitmeye mecbur bırakan kimse âhiretini mahvetmiş olur.

70. YAHUDİ KOMŞUYA NASIL DAVRANILIR?

128. Tâbiîn muhaddislerinden Mücâhid ibni Cebr şöyle dedi:

Ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümânın yanında bulunuyordum. Kölesi, kestiği bir koyunu yüzüyordu. Ona:

"Oğlum! İşini bitirince, eti dağıtmaya Yahudi komşumuzdan başla!" dedi. Orada bulunanlardan biri ona:

"Allah hayrını versin, Yahudiye mi et göndereceksin?" deyince Abdullah ibni Amr şunları söyledi:

"Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin komşuya iyi davranmayı tavsiye buyurduğunu kulaklarımla duydum. Bu konuda o kadar ısrarlı davrandı ki, biz komşuyu komşuya mirasçı kılacak diye korktuk (veya öyle zannettik)."[169]

Hadisin Açıklaması

Bir Yahudi ile komşu olan bir Müslüman, ona nasıl davranmalıdır? Peygamber Efendimiz'in genç sahâbîsi Abdullah ibni Amr bunun örneğini veriyor. Gayr-i Müslim komşuya iyilik yapmak, ona hediye vermek, hattâ komşulara hediye gönderirken ona öncelik tanımak gerektiğini öğretiyor. Dinimizin bu konudaki tavrından haberi olmayan birine de Resûlullah Efendimiz'in komşuya iyi davranma konusundaki emrini böyle anlamak gerektiğini gösteriyor. Bu hadisin 105 numarayla daha önce geçen bir başka rivâyetinde bu azîz sahâbînin, kölesine: "Bu koyundan Yahudi komşumuza da hediye ettin mi?" diye iki defa ısrarla sorduğunu okumuştuk.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bizim büyüklerimiz gayr-i müslim komşularıyla iyi geçinir, onlara da hediye verirdi.

2. Gayr-i müslim komşuyla iyi geçinmek, ona dinimizin güzelliğini, Müslümanın inceliğini ve zarâfetini göstermek demektir.

Buhârî, Edeb 28, nr. 6014, 6015; Müslim, Birr 140-141, nr. 2624, 2625.

Bu hadis 104, 105, 106 ve 128. hadiste tekrar gelecektir.

Buhârî, Edeb 31, nr. 6018, 6019; Müslim, Îmân 77, nr. 48.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 8, nr. 24355; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XX, 256, nr. 605; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* (İvezullah), VI, 254, nr. 6333.

Buhârî, Edeb 28, nr. 6014, 6015; Müslim, Birr 140-141, nr. 2624, 2625.

Bu hadis, 101. hadiste geçti; 105, 106 ve 128 numarada tekrar gelecektir.

Ebû Dâvûd, Edeb 122, 123, nr. 5152; Tirmizî, Birr 28, nr. 1943.

Buhârî, Edeb 28, nr. 6014, 6015; Müslim, Birr 140-141, nr. 2624, 2625.

Bu hadis, 101, 104 ve 105. hadiste geçti, benzeri 128 numarada gelecektir.

Buhârî, Şüf'a 3, nr. 2259, Hibe 16, nr. 2595, Edeb 32, nr. 6020.,

Buhârî, nr. 2259, 2595, 6020.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 66, nr. 80.

Hüseyin ibni Hasan el-Mervezî, *el-Birr ve's-sıla* (Buhârî), s. 114; Hennâd, *Kitâbü'z-Zühd* (Firyevâî), II, 508; Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 67, nr. 81; İbni Ebi'd-Dünyâ, *Mekârimü'l-ahlâk* (Mecdî), s. 107, nr. 346.

Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), V, 92, nr. 2699; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XII, 154, nr. 12741; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), II, 15, nr. 2166.

Tayâlisî, *Müsned* (Türkî), I, 361, nr. 453; Müslim, Mesâcid 240-243, nr. 648, İmâre 36, nr. 1837, Birr 142, 143, nr. 2625; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 147, 171, nr. 21631, 21758.

Bu hadisin son kısmı 954 ve 957 numarayla tekrar gelecektir.

. Müslim, Birr 142, nr. 2625; Humeydî, *Müsned* (Dârânî), I, 229, nr. 139.

Tirmizî, Birr 28, nr. 1944; Dârimî, Siyer 3, nr. 2481; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 168, nr. 6566.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 407-408, nr. 15446, 15447, Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 184, nr. 7306.

Bu hadis 457 numarayla tekrar gelecektir.

. Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), XI, 411, nr. 6536; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), III, 307, nr. 1033. Ayrıca bk. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 346, nr. 8534.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 69, nr. 87.

Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II, 440, nr. 9673; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 183, 184, nr. 7304, 7305.

Ebû Dâvûd, Tahâret 106, nr. 270.

. Müslim, Îmân 73, nr. 46; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 372, nr. 8842.

Mâlik, *Muvatta’*, Sıfatü’n-nebî, 25; Dârimî, Zekât 33, nr. 1717.

Buhârî, Hibe 1, nr. 2566, Edeb 30, nr. 6017; Müslim, Zekât 90, nr. 1030.

Tirmizî, Ahkâm 10, nr. 1338.

Ebû Dâvûd, Edeb 122, 123, nr. 5153; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 183, nr. 7302.

Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 183, nr. 7303; Beyhakì, *Şu‘abü’l-îmân* (Hâmid), XII, 96, nr. 9101.

Abd ibni Humeyd, *el-Müntehab* (Sâmerrâî, Suaydî), s. 339, nr. 1129; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 32, nr. 20618.

Elbânî, *Sahîhu’l-Edebi’l-müfred*, s. 72, nr. 94.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 227, nr. 25417; Hüseyin ibni Hasan el-Mervezî, *el-Birr ve’s-sıla* (Buhârî), s. Ebû Dâvûd, Edeb 123, nr. 5152.

Bu hadis, 101, 104, 105 ve 106. hadiste geçti.

FAZİLETLİ İŞLER

٧١- بَابُ الْكَرَمِ

71. İNSANLARIN EN DEĞERLİSİ

١٢٩ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

«لَا يَجْزِي وَلَدٌ وَالِدَهُ، إِلَّا أَنْ يَجِدَهُ مَمْلُوكًا فَيَشْتَرِيَهُ فَيُعْتِقَهُ».

«أَكْرَمُهُمْ عِنْدَ اللهِ أَتْقَاهُمْ».

قَالُوا: لَيْسَ عَنْ هَذَا نَسْأَلُكَ، قَالَ:

«فَأَكْرَمُ النَّاسِ يُوسُفُ نَبِيُّ اللهِ ابْنُ نَبِيِّ اللهِ ابْنِ خَلِيلِ اللهِ».

قَالُوا: لَيْسَ عَنْ هَذَا نَسْأَلُكَ، قَالَ:

«فَعَنْ مَعَادِنِ الْعَرَبِ تَسْأَلُونِي؟» قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ:

«فَخِيَارُكُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ خِيَارُكُمْ فِي الْإِسْلَامِ إِذَا فَقِهُوا».

129. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Sahâbîler, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme:

“İnsanların en hayırlısı, en değerlisi kimdir?” diye sordular. O da:

“Allah katında insanların en hayırlısı, en müttakì olanıdır.” buyurdu. Sahâbîler:

“Biz bunu sormuyoruz.” deyince de:

“O halde, insanların en değerlisi, Allah’ın halîli (İbrâhim)’in oğlu, Allah’ın nebîsi (Yakub)’un oğlu, Allah’ın nebîsi Yûsuf’tur.” buyurdu. Sahâbîler:

“Biz bunu da sormuyoruz.” dediler. Resûl-i Ekrem:

“O halde siz benden Arapların övündükleri soylarını soruyorsunuz.” buyurunca,

“Evet onu soruyoruz.” dediler. O zaman Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“İslâmiyet’ten önce hayırlı olanlarınız, şâyet dînî hükümleri iyice anlayıp hazmederlerse, İslâm devrinde de hayırlınızdır.”[170]

Hadisin Açıklaması

İnsanların en hayırlısı, en değerlisi kimdir? Peygamber Efendimiz’e böyle soruldu. Allah’ın Elçisi de, yapılan güzel işlerle insanın kazandığı değeri sorduklarını düşündü. Bunu Allah Teâlâ: (إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللهِ أَتْقَاكُمْ) **“Allah katında en değerliniz en müttakì olanınızdır.”**[171] âyet-i kerîmesiyle belirtiyordu. Resûl-i Ekrem de bunu söyledi.

Müttakì ne demek? Takvâ sahibi, Allah’tan en çok korkan, ibâdetiyle, yaptığı sâlih amellerle kötülüklerden kendini koruyan demektir. En değerli insanda aranması gereken de işte bu ölçüdür. Fakat soruyu soranlar bunu kasdetmediklerini söylediler.

O zaman Fahr-i Cihân Efendimiz, onların soy bakımından en değerli insanı sorduklarını düşündü ve onun Hz. Yûsuf olduğunu söyledi. Çünkü Hz. Yûsuf hem peygamber, hem âlim, hem insan güzeli, hem iffetli ve ahlâklı, hem de âdil bir devlet başkanıydı. Soruyu soranlar bunu da kasdetmediklerini söylediler.

O zaman Resûl-i Kibriyâ Efendimiz onların kendi kabileleri ve soylarıyla övünmelerindeki haklılık derecesini sorduklarını anladı. Onlara, İslâmiyet’ten önce güzel huylu, hayırlı ve şerefli olanların, dinî hükümleri iyice anlayıp öğrendikleri ve uyguladıkları takdirde, İslâm devrinde de hayırlı ve şerefli olacaklarını belirtti.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah katında en hayırlı insan, en müttakì insandır.

2. Soy sop bakımından en değerli kimse, Hz. Yûsuf’tur. Çünkü o hem peygamber, hem âlim, hem insan güzeli, hem iffetli ve ahlâklı bir insan, hem de âdil bir devlet başkanıydı.

3. İslâmiyet’ten önce güzel huylu olan kimse, İslâm dini geldikten sonra ona inanıp güzelce yaşarsa, İslâm devrinde de değerli bir insan olur.

٧٢- بَابُ الْإِحْسَانِ إِلَى الْبَرِّ وَالْفَاجِرِ

72. İYİ-KÖTÜ AYIRT ETMEDEN HERKESE İYİLİK YAPMAK

١٤ - عَنْ أَبِي مُرَّةَ، مَوْلَى أُمِّ هَانِئٍ ابْنَةِ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ، أَنَّهُ رَكِبَ مَعَ

الْإِحْسَانُ﴾ [الرحمن: ٦٠]، قَالَ:

هِيَ مُسَجَّلَةٌ لِلْبَرِّ وَالْفَاجِرِ.

130. Tâbiîn âlimi Muhammed ibnü'l-Hanefiyye'ye:

"İyiliğin mükâfâtı iyilikten başka nedir ki?"[172] meâlindeki âyetin anlamını sordular. O da şu cevabı verdi:

"İyilik, insanları iyi-kötü diye ayırmadan herkese yapılır, demektir." [173]

Hadisin Râvisi:

Muhammed ibnü'l-Hanefiyye

Hz. Ali'nin oğlu olup "İbnü'l-Hanefiyye" diye de bilinir. Devrinin ünlü âlimlerinden biriydi. Cesareti ve kahramanlığı ile tanınmasına rağmen siyâsî olaylardan hep uzak durdu. Hicretin 80. yılında (699) vefât etti.

Hadisin Açıklaması

Dünyada iyilik yapan insanın âhiretteki mükâfatı da iyiliktir. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ: "Dünyada lâilâhe illallah diyen ve Muhammed sallallahu aleyhi ve sellemin getirdiği esaslara göre yaşayan kimsenin mükâfatı cennetten başka bir şey değildir." demiştir. Şu âyet-i kerîme de bunu dile getirmektedir: "İyi işler yapanlara, iman ve ihsân sahibi mü'minlere en güzel mükâfât, bir de fazlası vardır. Onların yüzlerine ne bir toz bulaşır, ne de zillet. İşte onlar cennetliklerdir. Hep orada kalacaklardır."[174]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İyilik sadece iyi olduğu bilinene değil, kötü olduğu sanılan kimselere de yapılmalıdır. Belki bu durum, onları iyi olmaya yöneltebilir.

2. İyilik yapanların âhiretteki mükâfatı cennettir.

٧٣- بَابُ فَضْلِ مَنْ يَعُولُ يَتِيمًا

73. YETİMİ HİMÂYE EDENİN MÜKÂFATI

١٣١ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا»، قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ»، قُلْتُ: ثُمَّ

يَصُومُ النَّهَارَ وَيَقُومُ اللَّيْلَ».

131. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Kocasız kadınların ve yoksulların işlerine yardım eden kimse, Allah yolunda cihâd eden ve gündüzleri oruç tutup geceleri namaz kılanlar gibi sevap kazanır."[175]

Hadisin Açıklaması

"Kocasız kadın" deyince, evlenip de boşanan kadınları, evlenmeyen ve kimsesi olmayan kadınları, geçim sıkıntısı çekenleri, görülmesi gereken işlerini kendi başına yapamayan kadınları hatırlamalıdır.

Yoksul ise geçinecek bir şeyi bulunmayan, her bakımdan yardıma ihtiyacı olan şahıs demektir.

Yetimler de himâye edilmeye, korunmaya muhtaç oldukları için aynı durumdadır.

Peygamber Efendimiz, bu kimselerin elinden tutanların, her an ibâdet ediyormuş gibi sevap kazandıklarını müjdelemektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Sahipsiz kadınlara, yoksullara ve yetimlere sahip çıkmalıdır.

2. Onlara sahip çıkanları Allah Teâlâ el üstünde tutmakta, kendilerine büyük sevaplar lütfetmektedir.

٧٤- بَابُ فَضْلِ مَنْ يَعُولُ يَتِيمًا لَهُ

74. KENDİ YETİMİNİ HİMÂYE EDENİN MÜKÂFATI

١٣٢ - إِنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ:

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَدَّثْتُهُ، فَقَالَ:

«مَنْ يَلِي مِنْ هَذِهِ الْبَنَاتِ شَيْئًا، فَأَحْسَنَ إِلَيْهِنَّ، كُنَّ لَهُ سِتْرًا مِنَ النَّارِ».

132. Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin hanımı Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

“Evime bir kadın geldi; yanında da iki kızı vardı. Kadın benden bir şeyler istedi. O sırada evde bir hurmadan başka şey yoktu. Ben de onu kadına verdim. Kadıncağız o hurmayı bölerek kızlarına verdi, sonra da kalkıp gitti. Onların ardından Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem eve geldi, ben de ona bu olayı anlattım. Şöyle buyurdu:

“Her kim bu kız çocuklarının bakımını üzerine alır, sonra da onlara iyi bakarsa, bu kızlar onu cehennem ateşinden koruyan bir siper olurlar.”[176]

Hadisin Açıklaması

Bu olayda anne şefkatinin derinliği bütün açıklığı ile görülüyor. Öte yandan Peygamber evi veren ev, elinde olanı yoksullarla paylaşan ev olduğu için, orada da bir hurmadan başka fakire verecek bir şey bulunmuyor.

Olayı değerlendiren Efendimiz aleyhisselâm, korunmaya muhtaç kızlarına sahip çıkanlara müjde veriyor. O kızların, kendilerini koruyup gözeten kimseleri cehennem ateşinden koruyacaklarını müjdeliyor.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Anneler dünyanın en şefkatli varlıklarıdır. Yemezler, yavrularına yedirirler. Bunun için de Allah Teâlâ onlara büyük değer veriyor.

2. Kız çocukları ise korunması gereken nârin yavrulardır. Yüce Rabbimiz onlara, kendilerini koruyanları cehennemin nârından koruma imkânını vermiştir.

٧٥- بَابُ فَضْلِ مَنْ يَعُولُ يَتِيمًا مِنْ أَبَوَيْهِ

75. ANASIZ-BABASIZ BİR YETİMİ HİMÂYE EDENİN MÜKÂFATI

١٣٣ - عَنْ مُرَّةَ الْفِهْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ كَهَاتَيْنِ، أَوْ كَهَذِهِ مِنْ هَذِهِ».

133. Ashâb-ı kirâmdan Mürre el-Fihrî'den rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Ben ve yetimi himâye eden kimse, şu iki parmağın birbirine yakınlığı gibi cennette yan yana olacağız."[177]

Hadisin Râvisi:

Mürre bin Amr el-Fihrî

Mekke fethinde Müslüman oldu. Daha sonra Medine'de yaşadı. Kızı Ümmü Saîd kendisinden yukarıda okuduğumuz hadîs-i şerîfi rivâyet etti. Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur.

Allah ondan râzı olsun.

١٣٤ - عَنِ الْحَسَنِ:

كُنْتُ مَعَ النَّجَدَاتِ، فَأَصَبْتُ ذُنُوبًا لَا أَرَاهَا إِلَّا مِنَ الْكَبَائِرِ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ

فَلَمْ يَجِدْهُ، فَجَاءَ بَعْدَمَا فَرَغَ ابْنُ عُمَرَ، فَدَعَا لَهُ ابْنُ عُمَرَ بِطَعَامٍ، لَمْ يَكُنْ

عِنْدَهُمْ، فَجَاءَه بِسَوِيقٍ وَعَسَلٍ، فَقَالَ:

دُونَكَ هَذَا، فَوَاللهِ مَا غُبِنْتَ.

رَحِمَكِ اللهُ كَمَا رَبَّيْتِنِي صَغِيرًا، فَتَقُولُ:

134. Tâbiîn âlimi Hasan-ı Basrî şöyle demiştir:

Bir yetim, Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ yemek yerken hep sofrasında bulunurdu. Bir gün kendisine yemek getirmelerini, yetimi de çağırmalarını söyledi, fakat onu bulamadılar. Yetim, İbni Ömer yemeğini yiyip bitirdikten sonra geldi. İbni Ömer ona da yemek getirmelerini söyledi, fakat evde yemek kalmamıştı. Bunun üzerine ona kavut[178] ile bal getirdiler. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ o yetime:

“Haydi başla, vallahi aldanmış sayılmazsın.” dedi.

Hasan-ı Basrî bu olayı anlattıktan sonra:

“Vallahi İbni Ömer de aldanmamıştır.” dedi.

١٣٥ - عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا»، وَقَالَ بِإِصْبَعَيْهِ السَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى.

Bu hadis 133 numarada geçti

١٣٦ - عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَفْصٍ:

أَنَّ عَبْدَ اللهِ كَانَ لَا يَأْكُلُ طَعَامًا إِلَّا وَعَلَى خِوَانِهِ يَتِيمٌ.

136. Tâbiîn neslinden Ebû Bekir ibni Hafs’tan rivâyet edildiğine göre, Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ, sofrasında bir yetim olmadan yemek yemezdi.[179]

Hadislerin Açıklaması

***** Peygamber Efendimiz yetimlere, özellikle de hem anasını hem babasını kaybeden yavrulara sahip çıkmamızı istiyor. Onları bağrımıza basmamızı tavsiye ediyor. Ve kendisinin, yetim hâmisi merhametli kimselerle cennette yan yana bulunacağını müjdeliyor.

***** Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ Peygamber Efendimiz gibi yaşamaya çalışır, onun gibi yetimleri koruyup kollar, himâye ettiği yetimle beraber yemek yerdi. Yemek yendikten sonra gelen yetime kahvaltılık gibi bir şey verildi. İbni Ömer onun gönlünü almak için, yemeği kaçırmış olsa bile, yemekten geri kalmayacak güzel şeyler yediğini söyledi. Olayı anlatan Hasan-ı Basrî hazretleri yetime ikrâm etmek sûretiyle İbni Ömer'in de kârlı, kazançlı çıktığını ifâde etti.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Yetimi himâye etmek, onu yedirip içirmek, malını koruyup gözetmek, güzel bir eğitim almasını sağlamak demektir.

2. Yetime sahip çıkanlar, âhirette Peygamber Efendimiz'e komşu olacaklardır.

3. İslâm büyükleri, evlerinde yetimleri barındırır, onları incitmemeye çalışırlardı.

٧٦- بَابٌ: خَيْرُ بَيْتٍ بَيْتٌ فِيهِ يَتِيمٌ يُحْسَنُ إِلَيْهِ

76. EN HAYIRLI EV, YETİME İYİ BAKILAN EVDİR

١٣٧ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

فَلَمْ يَجِدْهُ، فَجَاءَ بَعْدَمَا فَرَغَ ابْنُ عُمَرَ، فَدَعَا لَهُ ابْنُ عُمَرَ بِطَعَامٍ، لَمْ يَكُنْ

137. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Müslümanların yaşadığı evlerin en hayırlısı, içinde yetime iyi bakılan evdir. Müslümanların yaşadığı evlerin en kötüsü ise, içinde yetime kötü davranılan evdir. Ben ve yetimi himâye eden kimse, şu iki parmağın birbirine yakınlığı gibi cennette yan yana olacağız." Peygamber aleyhisselâm böyle buyururken iki parmağını gösterdi.[180]

Hadisin Açıklaması

Yetimi evine almak kadar, ona güzel davranmak da önemlidir. Peygamber Efendimiz yetime güzelce bakılan bir evin en hayırlı ev olduğunu belirtiyor. En kötü evin ise, yetimin incitildiği, ihtiyaçlarının güzelce karşılanmadığı ev olduğunu bildiriyor. Ardından yine o en güzel müjdeyi veriyor. Yetime sahip çıkan, onu büyütüp yetiştiren, en iyi şekilde terbiye eden kimseyle cennette yan yana bulunacaklarını haber veriyor.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslümanların yaşadığı evlerin en iyisi, en hayırlısı, içinde bir yetimin güzelce bakılıp yetiştirildiği evdir.

2. Müslüman evlerin en hayırsızı ve bereketsizi ise, içindeki yetimin hor görüldüğü, incitildiği evdir.

3. Sevgili Peygamberimiz, yetimi koruyup gözeten kimse ile cennette yan yana bulunacaklarını müjdeliyor.

77. “YETİME ŞEFKATLİ BİR BABA GİBİ DAVRAN”

138. Ashâb-ı kirâmdan Abdurrahmân ibni Ebzâ şöyle dedi:

Dâvûd aleyhisselâm şöyle buyurdu:

“Yetime şefkatli bir baba gibi davran!
Şunu bil ki, ne ekersen onu biçersin.
Zenginlikten sonra gelen fakirlik ne kötüdür. Bundan daha kötüsü doğru yolu bulduktan sonra, o yoldan çıkmaktır.
Arkadaşına verdiğin sözü tut! Şâyet verdiğin sözü tutmazsan, aranızda düşmanlık meydana gelir.
Yapması gereken görevi ve hayırlı bir işi kendisine hatırlattığın zaman sözünü dinlemeyen, unuttuğun bir görevi ve hayırlı bir işi de sana hatırlatmayan arkadaştan da Allah’a sığın!”[181]

Hadisin Râvisi:

Abdurrahmân ibni Ebzâ

Peygamber Efendimiz zamanında henüz erginlik çağına ermemişti. Hz. Ömer devrinde büyüyüp gelişti. Fakîh bir âlim oldu. Hz. Ali onu Horasan valisi yaptı. Rivâyetleri *Kütüb-i Sitte*’de yer almıştır. Kûfe’de hicrî 70’li yıllara kadar yaşadığı bilinmektedir.
Allah ondan râzı olsun.

139. Tebe-i tâbiîn neslinden Ebû Ammâr Hamza bin Necîh, Hasan-ı Basrî’yi şöyle derken dinlediğini söyledi:

“Ben öyle bir zamana yetiştim ki, o devirde yaşayan bir Müslüman etrafındakilere: ‘Ey benim yakınlarım, ey benim yakınlarım, yetiminize sahip çıkın, yetiminize iyi davranın! Ey benim yakınlarım, ey benim yakınlarım fakirlerinize yardım edin, fakirlerinize yardım edin! Ey benim yakınlarım, ey benim yakınlarım, komşularınızla iyi geçinin, komşularınızla iyi geçinin!’ derdi. Aranızdaki hayırlı insanlar hızlıca geçip gitti; artık siz her gün biraz daha seviye kaybediyorsunuz.”

Ebû Ammâr Hamza bin Necîh, Hasan-ı Basrî’yi şöyle derken de dinlediğini söyledi:

“İstersen bugün doğru yoldan çıkmış öyle birini görebilirsin ki, otuz bin kişiyi peşine takmış onları cehenneme doğru sürüklüyor. Allah onun canını alsın, ne oluyor ona! O kimse Allah’ın ona âhirette hazırladığı kısmetini, dünyada ucuz bir bedele satmıştır. İstersen o kimseyi azmış, şeytanın peşine düşmüş giderken görebilirsin. Onu artık ne kendi nefsi kınayıp uyarır, ne de bir başkası!”

140. Tâbiîn neslinden Esmâ bin Ubeyd şöyle dedi:

Ben tâbiîn âlimi Muhammed ibni Sîrîn’e:

“Yanımda bir yetim var, ona nasıl davranayım?” diye sordum. O da bana şu cevabı verdi:

“Kendi çocuğuna nasıl davranırsan, ona da öyle davran! Kendi çocuğunu nasıl dövüyorsan, onu da öyle döv!”[182]

Hadislerin Açıklaması

Allah Teâlâ peygamberlerine, yetime iyi davranılmasını emretmiştir. Nitekim pahâ biçilmez öğütlerini okuduğumuz Dâvûd aleyhisselâm da, yetime şefkatli bir baba gibi davranmayı tavsiye etmiştir.

İslâm büyüklerinden Hasan-ı Basrî hazretleri de, ilk devir Müslümanlarının, her biri inci, mercan değerinde olan öğütlerini nakletti. Bu öğütlerin konumuzla ilgili olanı “Yetiminize sahip çıkın!” feryâdıdır.

Onun bu ve diğer sözlerini, Dâvûd aleyhisselâmın sözleri gibi üzerinde düşüne düşüne ve tekrar tekrar okumalıyız.

Ünlü tâbiîn âlimi Muhammed ibni Sîrîn’in yetim hakkındaki öğüdü de pek değerli. İnsanın yetime, kendi çocuğu gibi davranmasını tavsiye ediyor. Onu terbiye etmek için vurmak zorunda kalırsan, kendi çocuğuna vurduğun gibi ona da şefkatle, incitmeden vur, diyor.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Yetimlere sahip çıkılmalıdır. İnsan kendi evlâdına nasıl şefkat gösteriyorsa, yetimlere de öyle merhametli davranmalıdır.

2. Dünya âhiretin tarlasıdır. Dünyada iyilik yapan, âhirette bunun mükâfatını görür; kötülük yapan da bunun karşılığını görür.

3. Doğru yolu bulmuş olan, ona sıkı sıkıya sarılmalı, doğru yoldan ayrılmamalıdır.

4. Verdiği sözü tutmak, Müslümanın üzerine farzdır. Verilen söz tutulmazsa, bunun sonucu kırgınlık, dargınlık ve düşmanlıktır.

5. İnsan arkadaşını iyi seçmelidir. İyi arkadaş da yardıma ihtiyaç duyulduğunda yardıma koşmalı, yapılması gereken bir şey unutulduğunda onu arkadaşına hatırlatmalıdır.

6. Fakirlere yardım etmeli, komşularla iyi geçinmelidir.

78. KOCASI ÖLDÜKTEN SONRA EVLENMEYİP ÇOCUĞUNA BAKAN KADININ DEĞERİ

141. Avf ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Kocasından dul kaldıktan sonra evlenmeyen, çocuğunu büyütmek için sıkıntılara katlanan, bu yüzden rengi solan kadın ile ben cennette

şöyle yan yana bulunacağız.”[183]

Hadisin Râvisi:

Avf ibni Mâlik el-Eşcaî

Kahramanlığı ile bilinirdi. Hicretin altıncı yılında Müslüman oldu. Hayber ve daha sonraki savaşlara katıldı. Peygamber Efendimiz onu Ebü’d-Derdâ radıyallahu anh ile kardeş yaptı. Avf ibni Mâlik, Yezîd ibni Muâviye kumandasında İstanbul Seferi’ne katıldı. Resûl-i Ekrem’in vefâtından sonra Humus’a yerleşti ve orada 73 yılında (692) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Kocası öldüğü veya boşandığı için dul kalan çocuklu bir anne, çocuğunu veya çocuklarını büyütmek zorunda ise, büyük sıkıntılar çeker. Onların yükünü tek başına omuzlamak zor iştir. Zengin bile olsa böyledir. Hele hem kendinin hem de onların geçimini temin etmek için çalışıp çabalıyorsa, işi daha da zordur. Elbette böyle çetin bir işin karşılığı da büyük olacaktır. Onun içindir ki, Resûl-i Zîşân Efendimiz böyle annelerle cennette yan yana bulunacaklarını müjdelemiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Çocuğuna veya çocuklarına hem annelik hem de babalık yaparak onları büyütmek zorunda kalan bir kadın, hayatın pek çok sıkıntısına katlanmak zorunda kalır.

2. Peygamber Efendimiz, böyle fedâkâr bir annenin, kendisiyle birlikte cennette yan yana bulunacağını müjdelemiştir.

79. YETİMİ TERBİYE ETMEK

142. Tâbiîn neslinden Şümeyse el-Atekiyye'den rivâyet edildiğine göre, Hz. Âişe'nin yanında yetimin terbiye edilmesinden söz açıldı. Bunun üzerine Âişe radıyallahu anhâ bu konudaki görüşünü şöyle dile getirdi:

"Ben yetime onun hoşuna gidecek şekilde vururum."[184]

Hadisin Açıklaması

Çocuğu terbiye etmek için dövmek, oldukça hassas bir konudur. Hele söz konusu yetim olursa, bu iş daha bir dikkat ister. On yaşına bastığı halde namaz kılmayan çocukların cezâlandırılmasını isteyen[185] Resûl-i Ekrem'in hiç kimseye vurmadığını kesin sûrette biliyoruz.[186] Bunu gözleriyle gören Âişe annemiz, yanında bulunanlara çocuklara vurmak gerektiğinde bunu nasıl yapacaklarını bu hadiste anlattı. Çünkü kendisinin yanında da kardeşinin yetimleri vardı. Onlara hataları dolayısıyla vurması gerektiğinde canlarını yakacak şekilde değil, severek ve onların hoşuna gidecek şekilde vurduğunu söyledi. Yarı ciddi, yarı şaka, "sizi gidi keratalar" dercesine incitmeden vurduğunu belirtti.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yetimleri sevmeli, onlara şefkat beslemelidir.

2. Yetimleri terbiye ederken canlarını yakmamalı, gönüllerini incitmemelidir.

80. ÇOCUĞU ÖLEN MÜSLÜMANIN KAZANCI

143. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir Müslümanın üç küçük çocuğu ölür (o da buna sabreder)se, ona cehennem ateşi şöyle bir dokunup geçer.”[187]

144. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir kadın Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme küçük yavrusunu alıp geldi ve:

“Yâ Resûlallah! Ben üç yavrumu toprağa verdim. Buna duâ et” dedi. Allah’ın Resûlü ona:

“Sen güçlü bir engelle cehennemden korunmuş oldun.” buyurdu.[188]

145. Tâbiîn muhaddislerinden Hâlid el-Absî şöyle dedi:

Bir oğlum ölmüş, ona aşırı şekilde üzülmüştüm. Ebû Hüreyre’ye geldim ve ona:

“Ebû Hüreyre! Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden, ölülerimiz dolayısıyla duyduğumuz acıyı ferahlatacak bir şey duydun mu?” diye sordum. O da şöyle dedi:

“Evet, ben Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu duydum.”

“Sizin çocuklarınız, cennette gönüllerince dolaşır, istedikleri saraya girip çıkarlar.”[189]

146. Câbir ibni Abdillâh radıyallahu anhümâ, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

“Bir kimsenin üç çocuğu ölse, o da mükâfatını Allah’tan bekleyerek sabretse cennete girer.” Bunun üzerine biz:

“Yâ Resûlallah! Ya iki çocuğu ölenin durumu nedir?” diye sorduk. Allah’ın Resûlü:

“İki çocuğu ölenin durumu da öyledir.” buyurdu.

Bu hadisi Câbir radıyallahu anhdan rivâyet eden sahâbî Mahmûd ibni Lebîd şöyle dedi: Câbir’e dedim ki:

“Vallahi bana öyle geliyor ki, şâyet Resûlullah’a bir çocuğu ölenin durumunu sorsaydınız, onun durumu da öyledir, buyururdu.” Câbir de:

“Vallahi bence de öyle dedi.”[190]

Bu hadis 144. hadisin benzeridir.

148. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir kadın Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme geldi ve:

“Yâ Resûlallah! Biz senin meclislerine yaklaşıp bir şey soramıyoruz. Bize bir gün ayır da, o gün senin yanına gelelim.” dedi. Resûlullah Efendimiz de:

“Sizinle falanın evinde toplanalım.” buyurdu. O gün kadınlar sözü edilen yerde toplandı. Resûl-i Ekrem’in onlara söyledikleri arasında şu sözler de vardı:

“Sizden bir kadının üç çocuğu vefât eder, o da mükâfatını Allah’tan bekleyerek sabrederse mutlaka cennete girer.” Orada bulunan bir kadın:

“İki çocuğu vefât eden de cennete girer mi?” diye sordu.

“İki çocuğu vefât eden de girer.” buyurdu.[191]

149. Ümmü Süleym radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Bir gün Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanında bulunuyordum. Şöyle buyurdu:

“Ey Ümmü Süleym! Müslüman bir anne-babanın üç çocuğu vefât ederse, Allah Teâlâ o çocuklara olan merhameti sebebiyle o anne-babayı mutlaka cennete koyar.” Bunun üzerine ben:

“İki çocuğu vefât etse, yine cennete girerler mi?” diye sordum.

“Evet, iki çocukları vefât etse yine cennete girerler.”[192]

Hadisin Râvisi:

Ümmü Süleym

Medineli olup, Enes ibni Mâlik’in annesiydi. Peygamber Efendimiz ile aralarında süt ve soy akrabalığı bulunduğu için teklifsiz görüşürlerdi. Hattâ Allah’ın Resûlü bazen onun evinde öğle uykusuna yatardı. Ümmü Süleym bu sırada Efendimiz’in terlediğini, mübarek yüzünde terlerin toplandığını görünce onları güzel koku şişesine toplardı. Cesur bir hanımdı, savaşlara katılır, askere yardım ederdi. Hz. Osman’ın hilâfet yıllarında (644-656) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

150. Ashâb-ı kirâmdan Sa’sa’a bin Muâviye dedi ki: Bir gün Ebû Zer el-Gıfârî ile karşılaştım. Omuzunda meşin bir su tulumu vardı. Ona:

“Çocuğun var mı, Ebû Zer?” diye sordum. O da:
“Sana bir hadis rivâyet edeyim mi?” diye sordu. Ben:
“Evet” deyince şunları söyledi:
“Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinledim:
“Bir Müslümanın, henüz erginlik çağına ulaşmamış üç çocuğu ölürse, çocuklara olan rahmet ve şefkati sebebiyle, Allah Teâlâ o kimseyi mutlaka cennete koyar. Bir kimse de Müslüman bir köleyi âzat ederse, yüce Allah, o kölenin her bir organına karşılık o kimsenin her bir organını cehennemden âzat eder.”[193]

Bu hadis bir önceki hadisin benzeridir.

Hadislerin Açıklaması

Bu hadislerde, çocuğu ölen Müslümanların gönül yaraları sarılmakta, acıları teskîn edilmektedir. Vaktiyle çocuğunu kaybeden böyle dertli bir baba, Ebû Hüreyre radıyallahu anh ile karşılaştı ve ondan, bu konuda Peygamber Efendimiz’den duyduğu gönül ferahlatan bir müjde olup olmadığını sordu. O da Gönüller Sultanı Efendimiz’den duyduğu şu müjdeyi verdi:

“Sizin çocuklarınız, cennette gönüllerince dolaşır, istedikleri saraya girip çıkarlar. O çocuklar âhirette anne ve babalarıyla karşılaşırlar, tıpkı benim senin şu elbisenin kenarından tuttuğum gibi onlar da anne ve babasının ellerinden tutarlar, Allah Teâlâ kendilerini hep beraber cennete koyuncaya kadar onların ellerini bırakmazlar.”[194]

Anne-babanın, kendilerinden önce âhirete gönderdikleri yavrular, orada anne ve babalarına sahip çıkacaklar ve onları cehennem ateşinden koruyacaklar. Çünkü Allah Teâlâ o küçük yavruları anne ve babalarından daha çok sevdiği için, onlara bu yetkiyi verecek, böylece hem onları, hem de anne ve babalarını sevindirecektir.

Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz bu müjdeyi önce üç yavrusunu âhirete yolcu edenler için vermiş, sonra iki çocuğu vefât edenlerin de bu güzellikten istifâde edeceklerini söylemiştir. Ancak bir çocuğunu âhirete şefâatçi olarak

gönderenlerin de bu müjdeden nasiplenecekleri anlaşılmaktadır. Önemli olan, bu şuur ile onların acısına sabretmek ve bu sabırlarının mükâfatını Allah’tan beklemektir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Üç çocuğunu kaybeden bir Müslüman, günahkâr biriyse, kaybettiği çocuklarının hatırına cehennem ateşi ona şöyle bir dokunup geçecektir.

2. Çocuklarını kaybeden Müslümanlar, bu dünyada yaşadıkları hüzün karşılığında, âhirette kârlı çıkacaklardır.

3. Küçük yaşta vefât eden çocuklar, anne-babalarını cehennemden koruyan birer kalkan olacaklardır. Âhirette anne ve babalarının ellerinden tutup onları cennete götüreceklerdir.

4. Erginlik çağına girmeden vefât eden çocuklar, cennette canlarının çektiği yerlerde, gönüllerince gezip tozacaklardır.

5. İki çocuğu, hattâ bir çocuğu vefât eden anne-babalar, mükâfatını Allah’tan bekleyerek sabrederlerse cennete gireceklerdir.

6. Hanımlar, dinlerini daha iyi öğrenebilmek için ilim meclislerinde bulunmaya gayret etmelidir.

81. ÇOCUĞU ANA KARNINDA ÖLENİN MÜKÂFATI

152. Ashâb-ı kirâmdan Sehl ibnü’l-Hanzaliyye radıyallahu anhın çocuğu olmazdı. O şöyle dedi:

Müslüman olarak benim, düşük de olsa bir çocuğumun doğmasını ve onun mükâfatını Allah'tan beklemeyi, bütün dünyanın benim olmasına tercih ederdim.[195]

Sehl ibnü'l-Hanzaliyye, Şeceretü'r-rıdvân denilen ağacın altında Resûl-i Ekrem'e bîat eden sahâbîlerdendi.[196]

Hadisin Râvisi:

Sehl ibni Amr el-Hanzaliyye

Ensâr'dandır. Hudeybiye Antlaşması'nda bulundu. Sadece Bedir Gazvesi'nde bulunamadı. Onun dışında Uhud ve Hendek başta olmak üzere, Resûl-i Ekrem'in katıldığı bütün gazvelerde onun yanında yer aldı. Cemâatle namaz dışında insanların yanına pek çıkmaz, tek başına yaşamayı tercih ederdi. Dımaşk'a yerleşti ve orada vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

153. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashâbına:

"Hanginize mirasçısının malı kendi malından daha sevimlidir?" diye sordu. Onlar da:

"Ey Allah'ın Resûlü! Her birimiz kendi malımızı mirasçımızın malından daha çok severiz." dediler. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Şunu bilin ki, içinizde mirasçısının malını kendi malından daha çok sevmeyen kimse yoktur. Senin malın, hayır yapıp âhirete önden gönderdiğindir; mirasçının malı ise harcamayıp geride bıraktığındır."[197]

154. Yine Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhın rivâyet ettiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashâbına:

"Sizce soyu kesik kimdir?" diye sordu. Onlar da:

"Çocuğu olmayan kimsedir." dediler. Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"Hayır, soyu kesik o değildir; asıl soyu kesik olan, kendisi vefât etmeden önce çocuklarından birini âhirete göndermeyendir."[198]

155. Yine Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhın rivâyet ettiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashâbına:

"Sizce babayiğit kimdir?" diye sordu. Onlar da:

"Kendisini hiçbir yiğidin yenemediği adamdır." dediler. Bunun üzerine Allah'ın Elçisi şöyle buyurdu:

"Hayır, gerçek babayiğit, öfkelendiği zaman nefsine hâkim olandır."[199]

Hadislerin Açıklaması

Küçük yaştaki çocukları vefât eden anne-babanın mânevî kazancının ne kadar büyük olduğunu, “Çocuğu Ölen Müslümanın Kazancı” başlığı altında bir önceki bölümde okumuştuk. Bu bahisteki hadîs-i şerîflerde ise, anne karnında ölen düşük çocukların da anne ve babaları için birer şefâatçi olduklarını gördük.

***** Çocuğu olmayan bir sahâbî, düşük de olsa bir çocuğunun doğmasını çok istiyordu. Böylece onun ölümüne sabrederek mükâfatını Allah’tan beklemeyi azu ediyordu. O biliyordu ki, ölü doğan çocuk, kaybına sabredildiği ve mükâfatı Allah’tan beklendiği takdirde, annesi ve babası için hiç doğmamış çocuktan daha hayırlıydı. Peygamber terbiyesiyle yetişen sahâbe-i güzîn efendilerimiz işte âdetâ böyle birer sevap avcısı idiler. Çünkü onlar Fahr-i Âlem Efendimiz’in şu tür hadislerini iyi biliyorlardı:

Düşük yapılan çocuk, şâyet annesi onun ölümüne sabretmiş ve sevâbını Allah’tan beklemişse, kesik göbeğiyle annesini tutup doğruca cennete götürür. Şâyet düşük yapılan çocuğun annesi ve babası cehenneme girmişse, o çocuk Allah Teâlâ’ya nazlanır, o zaman da ona, anne ve babasını alıp cennete götürmesi söylenir.[200]

***** İkinci hadiste, âhirete önceden gönderilen her şeyin, hattâ evlâdın bile mü’minler için büyük kazanç olduğunu gördük.

***** Daha sonraki hadîs-i şerîfte, çocuğu olmayanların değil, kendisi vefât etmeden önce çocuklarından birini âhirete şefâatçi olarak gönderemeyen kimselerin hayıflanmaları gerektiğini öğrendik. Kendisinden önce âhirete bir çocuğunu gönderemeyenler, gönderenlerin kazanacağı sevâbı görünce, “Âh ne olurdu, ben de bir şefâatçi gönderebilseydim!” diye üzüleceklerdir. Çünkü bir mü’min için, ebedî yurdu âhiret her şeyden daha önemlidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Düşük olarak doğan çocuk, annesi ve babasına şefâatçi olacaktır. Yeter ki anne ve baba, onun kaybına sabredip mükâfatını Allah’tan beklesin.

2. İnsanın daha önceden âhirete gönderdiği her şey, hattâ düşük olarak doğan çocuğu bile onun için bir servettir.

3. Güzel dinimiz çocuğu olmayanı soyu kesik saymıyor, kendisi vefât etmeden önce çocuklarından birini âhirete göndermeyeni soyu kesik sayıyor.

4. Öfkelendiği zaman öfkesini dizginleyebilen kimse gibi, çocuğunu kaybettiği zaman kendine hâkim olan da gerçek yiğittir.

82. KÖLEYE İYİ DAVRANMAK

156. Ali bin Ebî Tâlib radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem hastalığı ağırlaşınca bana:

“Ey Ali! Bana üzerine yazı yazılacak bir malzeme getir de, ona benden sonra ümmetimin yolunu kaybetmeyeceği şeyleri yazdırayım.” buyurdu. İstediği şeyi getirene kadar vefât etmesinden korktum da:

“Yâ Resûlallah! Yazdıracağın şeyleri ben daha iyi ezberlerim.” dedim. O sırada Resûl-i Ekrem’in mübârek başı kolumla pazum arasındaydı. Son nefesini verinceye kadar namaz kılmayı, zekât vermeyi, kölelere iyi davranmayı tavsiye etti. Son nefesini verinceye kadar bu türden tavsiyelerde bulundu. Sonra vefât etti. Ayrıca Kelime-i Şehâdet getirerek, Allah’tan başka ilâh bulunmadığına, Muhammed’in O’nun kulu ve peygamberi olduğuna şâhitlik etmeyi tavsiye etti ve Kelime-i Şehâdet’i kim söylerse, cehennem ateşinin onu kesinlikle yakmayacağını söyledi.[201]

Hadisin Râvisi:

Ali bin Ebî Tâlib

Peygamber Efendimiz'in amcasının oğlu, dâmâdı, kızı Fâtımatü'z-Zehrâ'nın eşi, torunları Hz. Hasan ve Hüseyin'in babası ve Resûl-i Ekrem'e çocuklardan ilk îman edendir. Hulefâi Râşidîn'in dördüncüsü, Aşere-i Mübeşşere'den biridir. Fahr-i Âlem Efendimiz'in **"Sen bana bağlısın ben de sana"**[202] diye iltifat buyurduğu bir mü'mindir. Onun faziletine dair pek çok hadis vardır. Hicretin 40. yılında (661) vefât etmiştir.

Allah ondan râzı olsun.

157. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

"Sizi dâvet edenin dâvetine gidin. Verilen hediyeyi reddetmeyin ve Müslümanları dövmeyin."[203]

158. Ali bin Ebî Tâlib radıyallahu anh şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin son sözü şu oldu:

"Sakın namazı ihmâl etmeyin, aman ha namazı ihmâl etmeyin. Bir de kölelerinize iyi davranın. Onların haklarını çiğneyerek Allah'ın gazabına uğramaktan korkun!"[204]

Hadislerin Açıklaması

Bu bahisteki hadîs-i şerîflerin hepsinde, Peygamber Efendimiz, kölelere iyi davranılmasını, onların kesinlikle dövülmemesini emrediyor. Aslında hiçbir Müslümanın dövülmemesini, onlara hakaret edilmemesini tavsiye

buyuruyor. Günümüzde köle yok, ama köle gibi çalıştırılan insanlar var. Onların herbirinin Allah'ın kulu olduğu unutulmamalı, gönülleri kırılmamalı, dövülüp sövülmemelidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Kölelere, hizmetçilere, bir işte çalışmak zorunda olanlara kötü davranmamalı, onları kesinlikle dövmemelidir.

2. Müslüman kardeşlerimizin dâvetlerine katılmalı, hele bu düğün dâvetiyse, mutlaka gitmeye çalışmalıdır. Şâyet düğünde dinin yasakladığı şeyler yapılıyorsa o düğüne katılmamalıdır.

3. Peygamber Efendimiz, Müslümanların birbiriyle kaynaşmasına vesile olan hediyeleşmeyi önemsemiştir. Bu sebeple verilen hediyeyi kabul etmelidir.

4. Namaz aslâ ihmâl edilmemeli, mutlaka vakti içinde kılınmalıdır. Zekât vermesi gerekenler de zekâtlarını mutlaka vermelidir.

5. Müslümanlar, Kelime-i Şehâdet'i dillerinden düşürmemelidir.

83. KÖLEYE KÖTÜ DAVRANMAK

159. Ebü'd-Derdâ radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, o halka şöyle derdi:

"Biz sizi veteriner hekimlerin hayvanları tanımasından daha iyi tanırız. Hanginizin iyi, hanginizin kötü olduğunu biliriz.

Hayırlınız, kendisinden halkın iyilik beklediği, kötülük yapmasından korkmadığı kimsedir.

Kötünüz ise, kendisinden halkın iyilik ummadığı, her an kötülük yapması beklenen, bir de âzat ettiği kölesini serbest bırakmayıp hâlâ çalıştıran kimsedir.”[205]

160. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Ümâme el-Bâhilî şöyle dedi:

Şu adam nankördür: Birine iyilik edilmesine engel olur, tek başına oturup kalkar, tek başına yer içer, kölesini de döver.

Hadisin Râvisi:

Ebû Ümâme el-Bâhilî

Adı Suday ibni Aclân’dır. Hudeybiye Antlaşması’nda bulundu. Resûl-i Ekrem ile muhtelif gazvelere katıldı. Peygamber aleyhisselâm onu, Bâhile kabilesini irşâd etmekle görevlendirdi. Ne yazık ki kendi kabilesinin halkı onu çok kötü karşıladı, hattâ yiyecek bile vermedi. Ancak onlar, Ebû Ümâme’nin mânevî bir gıda ile beslendiğini anlayınca, kabilesinin tamamı Müslüman oldu. Ebû Ümâme, hicretin 86. yılında (705) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

161. Tâbiîn âlimi Hasan-ı Basrî şöyle bir olay anlattı:

Bir adam kölesine kuyudan su çekip devesine yüklemesini emretti. Fakat köle, kuyunun başında uyuya kaldı. Buna kızan adam bir ateş parçası getirip kölenin yüzüne attı, bu yüzden köle kuyuya düştü.

Ertesi sabah bu köle, halîfe Hz. Ömer radıyallahu anha gelerek olup biteni anlattı. Hz. Ömer de kölenin yüzündeki yanığı görünce hemen onu âzat etti. [206]

Hadislerin Açıklaması

Bir önceki bölümde, köleye iyi davranmakla ilgili hadisler okumuştuk. Bu bölümde ise, köleye kötü davranma konusunda İslâm büyüklerinin verdiği bazı bilgileri okuduk.

***** Ebü'd-Derdâ radıyallahu anh, halka, onların anlayacağı dille konuşurdu. Bu sebeple halk da onun vaazlarını pek severdi. Bu sohbetlerinden birinde, iyi ve kötü insanın bazı özelliklerini saydı. Konumuzla ilgili olarak şunu söyledi: Kötü insan; kölesini âzat ettiğini söyleyen, ama gerçekte onu âzat etmeyip kendi işlerinde çalıştırmaya devam eden kimsedir. Zirâ kölesini gerçekten âzat etmişse, onu tamamen serbest bırakması gerekirdi.

***** Önde gelen sahâbîlerden Ebû Ümâme el-Bâhilî de, kölesini döven kimseyi nankör diye niteledi. Çünkü Allah Teâlâ kölesi olan adama, zenginlik gibi bir nimet vermiştir. O bu nimete şükredip kölesine iyi davranacağı yerde, onu dövmek sûretiyle sahip olduğu nimete nankörlük etmiştir.

***** Tâbiîn büyüğü Hasan-ı Basrî hazretleri de, efendisi tarafından yüzü yakılan bir köleyi Hz. Ömer'in nasıl âzat ettiğini anlattı. Allah hepsinden râzı olsun.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Hayırlı adam; insanların kendisinden iyilik beklediği ve bu adam kötülük yapmaz diye kendisine güvendiği kimsedir.

2. Kötü adam ise, insanların kendisinden iyilik beklemediği, daha da kötüsü, bu adam her an bir kötülük yapabilir diye korkup çekindiği kimsedir.

3. İyi bir insan kölesini dövmemeli, ona eziyet etmemeli, şâyet âzat etmişse, onun yakasını tamamen bırakmalıdır.

84. HİZMETÇİYİ, KÖLELERİNE KÖTÜ DAVRANAN KİMSEYE SATMAK

162. Tâbiîn râvilerinden Amre binti Abdirrahmân şöyle dedi:

Hz. Âişe radıyallahu anhâ, câriyelerinden birine, kendisi öldüğü zaman hür kalacağını söylemişti. Daha sonra bir gün Hz. Âişe hastalandı. Yeğenleri, onun rahatsızlığını Sudanlı (veya Hind asıllı) bir hekime anlattılar. O da “Siz bana, câriyesi tarafından büyü yapılmış bir kadından söz ediyorsunuz.” dedi.

Yeğenleri bu durumu Hz. Âişe’ye söylediler; o da câriyesine: “Bana büyü mü yaptın?” diye sordu. Kadın: “Evet, yaptım.” deyince, “Neden yaptın? Artık sen hiçbir zaman hürriyetine kavuşamayacaksın.” dedi. Sonra da yakınlarına: “Bu kadını, kölelerine kötü davranan bir bedevîye satın!” dedi. [207]

Hadisin Râvisi:

Amre binti Abdirrahmân el-Ensâriyye

Tâbiîn nesline mensup Medineli bir hanım fıkıh âlimiydi. “İlim deryâsı” diye bilinirdi. Hadis ilminde de önde gelen isimlerden biriydi. Hocası Hz. Âişe’nin terbiyesinde yetişti ve hicrî 106’da (724) vefât etti.

Hadisin Açıklaması

Güzel dinimiz, köleleri hürriyetlerine kavuşturmak için pek çok vesîle icat etmiştir. Bunlardan biri de, Hz. Âişe’nin yaptığı gibi, ölüme bağlı köle âzat etmektir. Yani “Ben ölünceye kadar bana hizmet edeceksin, ben ölünce hür olacaksın” demektir. Hz. Âişe’nin câriyesi, bir an önce hür kalabilmek için, hanımını büyü ile öldürmeye kalktı. Hz. Âişe de onun, kendisini hiçbir zaman âzat etmeyecek birine satılmasını istedi. Böylece kötü niyetli câriyesini ağır bir şekilde cezâlandırmış oldu. Başka rivâyetlerden öğrendiğimize göre annemiz, bu satıştan aldığı para ile bir başka köleyi satın alıp hürriyetine kavuşturdu.[208]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz’e büyü yaptıkları gibi, Hz. Âişe annemize de büyü yaptılar.

2. Köleye iyi davranmak esastır. Fakat kötü niyetli köleyi cezâlandırmakta sakınca yoktur.

85. HİZMETÇİYİ AFFETMEK

163. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Ümâme el-Bâhilî şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem yanındaki iki köleyle geldi; onlardan birini -Allah'ın rahmeti üzerine olsun- Hz. Ali'ye verdi ve ona:

"Sakın bu köleyi dövme! Çünkü namaz kılanların dövülmesi bana yasaklandı. Yanımıza geldiği günden beri, ben bu kölenin namaz kıldığını gördüm." buyurdu. Sonra Ebû Zer el-Gıfârî'ye de bir köle verdi ve ona:

"Buna iyi davranmanı tavsiye ediyorum!" buyurdu. Daha sonra Ebû Zer radıyallahu anh o köleyi âzat etti. Resûlullah Efendimiz ona:

"Köleye ne oldu?" diye sorunca Ebû Zer:

"Ona iyi davranmamı emretmiştin, ben de onu âzat ettim." dedi.[209]

164. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye geldiğinde bir hizmetçisi yoktu. Üvey babam Ebû Talha elimden tuttu, beni Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına götürdü ve:

"Yâ Resûlallah! Enes akıllı ve anlayışlı bir çocuktur. Sana hizmet etsin." dedi.

Enes sözüne şöyle devam etti:

Peygamber Efendimiz'in Medine'ye geldiği günden, vefât ettiği zamana kadar, hem sefere gidildiğinde, hem gidilmediğinde hep onun hizmetinde bulundum. Yaptığım bir yanlıştan dolayı bana "Bu işi niçin böyle yaptın?" demedi. Yapmadığım bir şey yüzünden "Bunu şöyle yapsan olmaz mıydı?" da demedi.[210]

Hadislerin Açıklaması

Peygamber Efendimiz kölelere iyi davranmayı, üstesinden gelemeyecekleri ağır işler yaptırmamayı, onları hiçbir şekilde incitmemeyi emrederdi. Gönülleri kırılmasın diye kendilerine "Oğlum, kızım!" diye hitap edilmesini tavsiye buyururdu. Köle ve câriyelerin namaz kılanlarına daha nâzik davranılmasını isterdi.

Ebû Zer el-Gıfârî radıyallahu anhın, Fahr-i Âlem Efendimiz'in "Bu köleye iyi davran!" tavsiyesini, onu âzat etmek şeklinde anlaması ne ince bir anlayış! Ashâb-ı kirâm efendilerimiz işte böyle hassas insanlardı.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hizmetçilere kendi evlâdıymış gibi iyi davranmalı, onları kesinlikle dövmemelidir.

2. Peygamber Efendimiz, kendisine on yıl süreyle hizmet eden Enes ibni Mâlik'i bu süre içinde hiç azarlamamıştır. Ona hiçbir zaman "Oğlum! Şunu niye yaptın, bunu niye yapmadın?" dememiştir.

86. KÖLE HIRSIZLIK EDERSE ONA NE YAPMALIDIR?

165. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Köle hırsızlık ettiğinde, onu yirmi dirheme de olsa satıp elden çıkar!"[211]

İmâm Buhârî, para birimleri hakkında bilgi vererek şöyle dedi: "Neş" yirmi dirhem, "Nevât" beş dirhem, "Ûkıyye" kırk dirhem gümüş karşılığıdır.

87. GÜNAH İŞLEYEN HİZMETÇİ

166. Ashâb-ı kirâmdan Lakìt İbni Sabire radıyallahu anh şöyle dedi:

Ben Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gittim. O sırada koyunlarını güden çoban ağıla bir kuzu getirdi. Peygamber aleyhisselâm ona bir koyun kesmesini söyledi. Sonra bana dönüp şöyle buyurdu:

“Bu koyunu senin için kestiğimizi sanma! Bizim 100 koyunumuz var. Onların daha fazla çoğalmasını istemiyoruz. Çoban bize bir kuzu getirince, kuzunun yerine bir koyun keseriz.”

Peygamber Efendimiz’in söylediği sözler arasında şu da vardı:

“Hayat arkadaşını, câriyeni döver gibi dövme! Oruçlu olmadığın zaman, abdest alırken burnuna çok su çek!”[212]

Hadisin Râvisi:

Lakìt İbni Sabire

Benî Müntefik kabilesinin elçileriyle birlikte Medine’ye geldi ve Resûl-i Ekrem Efendimiz ile görüştü, ona bazı sorular sordu. Aldığı cevapları başkalarına rivâyet etti. Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur.

Allah ondan razı olsun.

Hadisin Açıklaması

Bu hadisi bize nakleden Lakìt İbni Sabire’nin anlattığına göre, kabilesinden birkaç kişiyle Medine’ye geldikleri zaman, doğruca Resûl-i Ekrem’in evine gittiler. Onun koyun ağılında bulunduğunu öğrenince de oraya vardılar. İşte orada hadisimizde anlatılan olay yaşandı.

Bu sahâbî Peygamber aleyhisselâma, karısının bazı kötü huyları bulunduğunu söyledi. O da kendisine bu konuda öğüt verdi ve ona hanımını dövmemesini tavsiye etti.

Fahr-i Âlem Efendimiz, misâfirine, “Bu koyunu senin için kestiğimizi sanma!” buyurmakla, onun, Resûlullah’a sıkıntı verdik, diye üzülmesini önlemiş oldu. Bir de, köy hayatı yaşayanlara, koyun kesme konusunda güzel bir âdeti öğretmiş oldu.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Misâfire bir şey ikrâm ederken onu minnet altında bırakmamalı, mahcup olmasına fırsat vermemelidir.

2. Müslüman, kanaatkâr olmalı, ayrıca Cenâb-ı Hakk'ın kendisine verdiği nimetlerden ailesini de faydalandırmalıdır.

3. İnsan eşiyle iyi geçinmeli, onu kesinlikle dövmemelidir.

88. HİZMETÇİYE KÖTÜ ZAN BESLEMEMEK İÇİN ONA TESLİM EDİLEN EŞYÂYI MÜHÜRLEMEK

167. Tâbiîn âlimlerinden Ebü'l-Âliye er-Riyâhî şöyle dedi:

Hizmetçiler kötü alışkanlık edinmesin, biz de onlar hakkında kötü zan beslemeyelim diye, kendilerine teslim ettiğimiz şeyleri mühürlemek, ölçmek ve saymakla emrolunduk.[213]

Hadisin Râvisi:

Ebü'l-Âliye er-Riyâhî

Ebü'l-Âliye vaktiyle bir kadının kölesiydi. Peygamber Efendimizin zamanına yetişmekle birlikte, ancak Hz. Ebû Bekir devrinde İslâmiyet'i kabul etti. Tefsir, hadis ve kırâat ilimlerinde tanınmış bir âlim oldu. Onun, sahâbeden sonra Kur'ân-ı Kerîm'i en iyi bilen kimse olduğu söylenirdi. Hicretin 90. yılında (709) vefât etti.

Hadisin Açıklaması

Hizmetçi, doğruyu-yanlışı bilmeyebilir. Onu eğitmek efendisinin görevidir. İslâm'da esas olan kimseyi suçlamamak, kimse hakkında kötü zan beslememektir. Hizmetçi için de böyledir. Acaba o, kendisine verdiğimiz malzemelerden bir şey çaldı mı diye düşünmemelidir. Bunun

için de ona teslim edilen malzemeleri sayarak, ölçerek veya tartarak vermek en doğrusudur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hizmetçi çalıştıranlar, ondan ne istediklerini kendilerine açıkça söylemelidir.

2. Hizmetçiyi suçlamamak veya hakkında kötü düşünceye kapılmamak için tedbir almakta fayda vardır. Bazı önemli şeyleri saymak, ölçmek veya tartmak sûretiyle kendisine teslim etmek bir yol olabilir.

89. HİZMETÇİYE KÖTÜ ZAN BESLEMEMEK İÇİN ONA TESLİM EDİLEN EŞYÂYI SAYMAK

168. Selmân-ı Fârisî radıyallahu anh şöyle dedi:

Hizmetçime kötü zan beslememek için, eti sıyrılmış kemikleri bile ona sayarak veririm.[214]

Hadisin Râvisi:

Selmân-ı Fârisî

Selmân-ı Fârisî, İran'lı bir mecûsî idi. Sonra bir papaz sayesinde Hıristiyan oldu. Bir başka papaz ona yakında Son Peygamber'in geleceğini haber verdi ve onun belli başlı özelliklerini söyledi. Selmân Arabistan'a giderken kötü niyetli tâcirler onu esir diye Medineli bir Yahudiye sattılar. Peygamber Efendimiz Medine'ye hicret edince, Selmân onu ziyârete gitti ve papazın söylediği özelliklerin onda bulunduğunu görünce Müslüman oldu. Selmân-ı Fârisî Peygamber Efendimiz'in sevgi ve takdirini kazandığı için, Allah'ın Resûlü ona: "Selmân bizden, Ehl-i beyt'tendir" diye iltifat buyururdu.

Bir önceki hadis ile aynı mânadadır.

90. HİZMETÇİYİ TERBİYE ETMEK

170. Tâbiîn muhaddislerinden Yezîd ibni Abdillâh ibni Kusayt şöyle dedi:

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ kölesine, bozdurması için altın veya gümüş para vererek sarrafa gönderdi. O da daha sonra bozdurmak üzere parayı sarrafa bırakıp geri döndü. Buna çok kızan İbni Ömer köleyi canını yakacak şekilde dövdü ve ona:

“Git, sana verdiğim şeyi al getir; onu sakın bozdurma!” dedi.

171. Ebû Mes'ûd radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün kölemi kamçıyla dövüyordum. O sırada arkamdan bir ses işittim. Biri bana şöyle diyordu:

"Şunu iyi bil ki, Ebû Mes'ûd! Allah'ın senin üzerindeki gücü ve kudreti, senin bu köleye gösterdiğin güç ve kuvvetten çok daha fazladır!"

Dönüp baktım, bir de ne göreyim, bana seslenen Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem değil mi? Ben de:

"Yâ Resûlallah! Bu köleyi Allah rızâsı için âzat ediyorum." dedim. Resûl-i Ekrem Efendimiz sözüne şöyle devam etti:

"Bak! Şâyet öyle yapmasaydın, cehennem ateşi sana dokunurdu!"

Hadisin râvisi, Peygamber aleyhisselâmın "Cehennem ateşi yüzünü yalardı." demiş olabileceğini söylemiştir. [215]

Hadisin Râvisi:

Ebû Mes'ûd el-Bedrî

Adı Ukbe bin Âmir'dir. Ebû Mes'ûd künyesiyle tanınmıştır. Bedir Savaşı'nın yapıldığı Bedir mevkiinde oturduğu için el-Bedrî nisbesiyle anılmıştır. Ebû Mes'ûd, İkinci Akabe Biatı'na katıldı. Bu biata katılanların yaşça en küçüğü o idi. Resûl-i Ekrem'in vefâtından sonra Kûfe'ye yerleşti. Hz. Ali Sıffîn Savaşı'na giderken onu Kûfe'de yerine vekil bıraktı.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

En güzel eğitme yolu, tatlı dille ve güler yüzle öğüt vermektir. Bundan bir sonuç alınmazsa, eğitilecek kimse uyarılmalıdır. Dövmek ise en son çâredir. Elbette dövmenin de dereceleri vardır.

Melek huylu Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ kölesini niçin dövmüştü? Çünkü köle, dinin yasakladığı bir şeyi yapmış, efendisinin helâl parasına haram karıştırmıştı. Altın, gümüş gibi değerleri birine verince, karşılığını hemen orada almak gerekir. Sonraya bırakılırsa işe fâiz karışır.

Acaba Ebû Mes'ûd el-Bedrî kölesine niçin kızmıştı? Bunu bilemiyoruz. Herhalde onun da haklı bir gerekçesi olmalıdır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Köleye Allah'ın emâneti gözüyle bakmalı, hatalarını tatlı dille düzeltmelidir.

2. Şâyet köle nasîhatten anlamıyorsa, son çare olarak, aşırıya kaçmadan dövülebilir.

91. KİMSEYE "ALLAH YÜZÜNÜ KARA ETSİN" DEMEMEK

172. Ebû Hüreyre radıyallahu anh, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

"Kimseye, Allah yüzünü çirkinleştirsin, demeyin."[216]

173. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Kesinlikle hiç kimseye "Allah senin yüzünü ve senin yüzüne benzeyen yüzü çirkinleştirsin." demeyin. Çünkü Allah Teâlâ Âdem aleyhisselâmı kendisinin tasarladığı şekilde yaratmıştır.[217]

Hadislerin Açıklaması

Her şeyi Allah, en güzel şekilde yaratmıştır. "Biz insanı en güzel biçimde yarattık."[218] âyet-i kerîmesi bunu göstermektedir. Allah'ın yarattığı bir şeyi kötülemek, Âlemlerin Rabbi'ne saygısızlıktır.

“Allah, senin yüzüne benzeyen yüzü çirkinleştirsin.” bedduâsında da büyük bir saygısızlık vardır. Çünkü bütün Âdemoğulları, ataları Hz. Âdem’e benzer. Bu çirkin ifâdede hem Âdem aleyhisselâma, hem de onu yaratana hakaret vardır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Kimseye “Allah senin yüzünü çirkinleştirsin” diye hakaret etmemelidir.

2. Allah Teâlâ insanı en güzel şekilde yaratmıştır. İnsanı çirkin görmek, onu ve onun yüzünü yaratana saygısızlık etmek olur.

92. YÜZE VURMAKTAN SAKINMAK

174. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Biriniz hizmetçisine vuracak olursa, sakın yüzüne vurmasın.”[219]

175. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem yüzü damgalanmış, burun deliklerinden hâlâ duman çıkan bir hayvana rastladı ve şöyle buyurdu:

“Şu hayvancağıza bunu kim yaptıysa Allah ona lânet etsin. Hiç kimse kesinlikle yüze damga vurmasın ve yüzü tokatlamasın.”[220]

Hadislerin Açıklaması

Yüz Allah'ın yarattığı en değerli organdır. İnsan için de hayvan için de böyledir. Peygamber Efendimiz hayvanların yüzüne damga vurmayı kesinlikle yasakladığı için, bu ağızsız dilsiz varlıkların yüzüne damga vurmak haramdır. Bu yasağa bakarak, bir kısım âlimlerimiz, hayvanların hiçbir yerine damga vurmamak gerektiğini söylemişlerdir. Bazıları da onların sadece kulaklarına damga vurulabileceğini kabul etmiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Köle de olsa, hizmetçi de olsa, esasen kimseye vurmamak gerekir.
2. **Birine vurmak durumunda kalan, onun yüzüne vurmamalıdır.**
3. Peygamber Efendimiz, hayvanların yüzüne damga vurmayı yasaklamıştır.

93. KÖLESİNİ TOKATLAYAN ONU ÂZAT ETSİN

176. Tâbiîn muhaddislerinden Hilâl ibni Yesâf şöyle dedi:

Biz ashâb-ı kirâmdan Süveyd ibni Mukarrin'in evinde kumaş satardık. Bir gün bir câriye dışarı çıktı, bir adama bir şey söyledi. O adam da ona bir tokat attı. Bunun üzerine Süveyd ibni Mukarrin o adama şunları söyledi:

"Sen o câriyenin yüzüne vurdun, öyle mi? Ben yedi kardeşin yedincisiydim. Bizim de bir tane hizmetçimiz vardı. İçimizden biri o hizmetçiye bir tokat attı. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, câriyeyi döven adama, onu âzat etmesini emretti."[221]

Hadisin Râvisi:

Süveyd ibni Mukarrin el-Müzenî

Bu sahâbî, hadiste sözünü ettiği hizmetçiyi kendisi tokatlamıştı; Peygamber Efendimiz de ona bunun cezâsını söylemişti. Süveyd ibni Mukarrin, Resûl-i Ekrem'in vefâtından sonra fetih hareketlerine katıldı. Rey şehrini o fethetti. Duygulu bir insandı, bu sebeple çok ağlardı. Kûfe'ye yerleşti ve orada vefât etti.

177. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi: Ben Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinledim:

"Kölesini, yapmadığı bir hatadan dolayı tokatlayan veya döven kimsenin cezâsı, o köleyi âzat etmektir."[222]

178. Ashâb-ı kirâmdan Süveyd ibni Mukarrin'in oğlu Muâviye şöyle dedi:

Bir kölemize tokat atmıştım, o da kaçtı. Babam, beni de onu da çağırdı ve o köleye:

“Haydi, sen de ona misilleme yap!” dedi ve sözüne şöyle devam etti: “Biz Mukarrin’in oğulları olarak yedi kardeştik. Bir tane de hizmetçimiz vardı. İçimizden biri ona bir tokat attı. Bu olay Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme anlatılınca şöyle buyurdu:

“Köleyi dövenlere söyle, onu âzat etsinler.” Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme:

“Ama onların bu köleden başka hizmetçileri yok.” denince de şöyle buyurdu:

“Öyleyse onu hizmetlerinde kullansınlar. Kendisine ihtiyaçları kalmayınca da serbest bıraksınlar.”[223]

Bu hadis, bir önceki hadisin özeti mâhiyetindedir.

180. Tâbiîn muhaddislerinden Zâzân Ebû Amr şöyle dedi:

Biz Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümânın yanında bulunuyorduk. Daha önce dövdüğü bir kölesini yanına çağırdı, sırtını açtı ve ona:

“Canın yanıyor mu?” diye sordu. O da:

“Hayır, yanmıyor.” dedi. Yine de İbni Ömer kölesini âzat etti. Ardından yerden bir çöp aldı, sonra şunu söyledi:

“O köleyi âzat etmenin, şu çöp kadar bana bir hayrı yoktur.” Bunun üzerine ben ona:

“Ey Ebû Abdurrahmân, niye böyle söylüyorsun?” dedim. O da dedi ki: Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu kendisinden işittim:

“Kölesini, herhangi bir hatası olmadığı halde döven veya yüzüne vuran kimsenin cezâsı, o köleyi âzat etmesidir.”[224]

Hadislerin Açıklaması

Bir önceki bahiste yüze vurmayı, hayvanların yüzünü dağlamayı yasaklayan hadîs-i şerîfler okumuştuk. Bu bahiste de, kölenin yüzüne vuranları Peygamber Efendimiz’in nasıl cezâlandırdığını gördük. Daha da ilginci, bir sahâbînin, kölesini tokatlayan oğlunun, köle tarafından aynı şekilde cezâlandırılmasını istemesidir.

Güzel dinimiz, köle de olsa insana büyük değer verir. Kölenin bile aşağılanmasını, hor görülmesini istemez. İbni Ömer radıyallahu anhümânın kölesini herhangi bir hatası olmadığı halde tokatladıktan sonra pişman olması, ardından onu âzat etmesi, kendisi yanlış yaptığı için, köleyi âzat etmekten dolayı hiçbir sevap kazanmayacağını dile getirmesi üzerinde düşünülecek bir konudur.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İslâmiyet, köleye insanca davranmayı emretmiş, kölesini dövenleri cezâlandırmıştır.

2. Köleyi, herhangi bir hatası olmadığı halde dövmenin cezâsı onu hürriyetine kavuşturmaktır.

94. KÖLEYİ DÖVENE KISAS YAPILIR

181. Ashâb-ı kirâmdan Ammâr ibni Yâsir şöyle dedi:
Haksız yere kölesini döven kimseye, kıyâmet günü mutlaka kısas yapılır. [225]

Hadisin Râvisi:
Ammâr ibni Yâsir
Hem Ammâr, hem babası Yâsir, hem de annesi Sümeyye ilk Müslümanlardandı. Her üçü de köleydi. Müşrikler onlara ağır işkenceler yaptı. Annesi ve babası işkence edilirken şehid oldu. Ammâr, Peygamber Efendimiz'in bulunduğu bütün savaşlara katıldı. Hz. Ömer devrinde Kûfe valisi oldu. Sıffîn Savaşı'nda, hicretin 37. yılında, doksan üç yaşında o da şehid edildi.

182. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Leylâ şöyle dedi:
Bir gün Selmân-ı Fârisî radıyallahu anh ahıra gitti ve bineğinin yemliğinden yere yem döküldüğünü gördü. Hizmetçisine dedi ki:
"Kıyâmet günü kısas yapılacağından korkmasaydım, bu yaptığın yüzünden senin canını fena yakardım!"[226]

183. Ebû Hüreyre radıyallahu anh Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Kıyâmet gününde, haklar sahiplerine mutlaka verilecektir. Hattâ boynuzsuz koyunun hakkı, boynuzlu koyundan kısas yapılarak alınacaktır.”[227]

184. Mü’minlerin annesi Ümmü Seleme radıyallahu anhânın anlattığına göre bir gün Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem onun evinde bulunuyordu. Kendisinin veya Ümmü Seleme’nin hizmetçisi olan kıza seslendi; fakat hizmetçi biraz gecikti. Bu gecikmeden dolayı Resûl-i Ekrem’in mübârek yüzünde öfke işaretleri belirdi. Bunu gören Ümmü Seleme kalkıp dışarı baktı. Küçük hizmetçinin oynadığını gördü ve onu Resûlullah’ın huzûruna getirdi. O sırada elinde misvâk bulunan Peygamber aleyhisselâm hizmetçiye şunu söyledi:

“Şâyet kıyâmet günü kısas yapılmasından korkmasaydım, şu misvâkla canını yakardım.”

Hadisin râvisi Muhammed ibni Heysem, Ümmü Seleme radıyallahu anhânın şöyle dediğini rivâyet etti: O sırada hizmetçi bir kuzuyla oynuyordu. Ben onu alıp Peygamber Efendimiz’in huzûruna getirince:

“Yâ Resûlallah!” dedim. “Kızcağız, senin kendisine seslendiğini duymadığına yemin ediyor, dedim. O sırada Resûl-i Ekrem’in elinde misvâk vardı.”[228]

Hadisin Râvisi:
Ümmü Seleme
Adı Hind idi; Ümmü Seleme künyesiyle meşhûr oldu. Resûl-i Ekrem'in soyundandı. On ikinci Müslüman olan Ebû Seleme annemiz, kocası vefât edince çok sayıdaki çocuğu ile dul kaldı. Peygamber Efendimiz de onunla evlenerek himâyesine aldı. Ümmü Seleme radıyallahu anhânın isabetli görüşleri olduğu için, Fahr-i Âlem Efendimiz zaman zaman onun bu görüşlerinden faydalanırdı. Hz. Âişe'den sonra en çok hadis rivâyet eden annemiz odur. Sahâbe içindeki otuz kadar Kur'an hâfızından biri olan Ümmü Seleme radıyallahu anhâ hicretin 62. yılında (681) vefât etti.
Allah ondan râzı olsun.

185. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:
"Birini döven kimseye kıyâmet gününde kısas uygulanır."[229]

186. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:
"Birini haksız yere döven kimseye kıyâmet gününde kısas yapılır."[230]

Hadislerin Açıklaması
Bu bahisteki hadislerde, dünyada kölesini haksız yere dövene âhirette kısas yapılacağı belirtilmektedir. Kısas, misilleme demek olup, işlenen suça denk cezâ vermek anlamındadır. Köle, ne kadar haklı da olsa efendisine el kaldıramaz. Ama âhirette, 183. hadiste okuduğumuz gibi, boynuzsuz koyun

bile, canını yakan boynuzlu koyundan hakkını alacaktır. Şâyet bir efendi kölesini haksız yere dövmüşse, köle de âhirette efendisini dövecektir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Köle sahibinin kölesini, işverenin işçisini haksız yere dövme hakkı yoktur.

2. Dünyada can yakanın, âhirette aynı şekilde canı yanacaktır.

3. Peygamber Efendimiz'in küçük hizmetçiyi eğitme şekli ne kadar ibretlidir. Elindeki parmak kadar misvakı ona göstermiş, âhirette senin de bana vurma yetkin olmasaydı, bununla canını yakardım, demekle yetinmiştir.

4. Âhirette başının ağrımasını istemeyen, dünyada hiç kimsenin canını yakmamalıdır.

95. SİZ NE GİYERSENİZ, KÖLENİZE DE AYNINI GİYDİRİN

187. Ashâb-ı kirâmdan Ubâde bin Sâmit'in torunu Ubâde bin Velîd şöyle dedi:

Babam Velîd ile ben, Ensâr vefât etmeden önce, kendilerinden ilim öğrenelim diye onların mahallesine gitmiştik. İlk olarak Peygamber Efendimiz'in arkadaşlarından Ebü'l-Yeser ile karşılaştık. Yanında da kölesi vardı. Ebü'l-Yeser'in üzerinde çizgili bir elbise ve Yemen işi bir giysi vardı. Kölesinin üzerinde de aynı şekilde çizgili bir elbise ve Yemen işi bir giysi vardı. Ona:

"Amcacığım!" dedim. "Kölenin giydiği çizgili elbiseyi alıp, ona senin giydiğin Yemen işi giysiyi versen veya onun giydiği Yemen işi elbiseyi alıp, ona senin giydiğin çizgili elbiseyi versen, böylece onun farklı bir takımı, senin de farklı bir takımın olsa daha iyi değil mi?" dedim.

Bunun üzerine Ebü'l-Yeser başımı okşadı:

"Allahım! Bu delikanlıya hayır ve saadet dolu bir ömür hasîb eyle!" diye duâ etti; sonra sözüne şöyle devam etti: "Bak yeğenim! Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken şu iki gözüm gördü, şu iki kulağım duydu, şu kalbim de ezberledi:

"Siz ne yerseniz, kölelerinize de onu yediriniz. Siz ne giyerseniz, onlara da onu giydiriniz!"

"Dünyada kölemin ihtiyaçları için para harcamam, âhirette onun benim sevaplarımdan bir kısmını almasından daha iyidir."[231]

Hadisin Râvisi:

Ebü'l-Yeser el-Ensârî

Adı Kâ'b ibni Amr'dır. Yirmi yaşındayken Akabe bîatında bulundu. Bedir Gazvesi'nde Hz. Abbâs'ı o esir almıştı. Sıffîn Savaşı'nda Hz. Ali'nin yanındaydı. Hicretin 55. yılında (675) Medine'de vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

188. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem kölelere iyi davranılmasını emrederek şöyle buyururdu:

“Onlara yediğinizden yedirin, giydiğinizden giydirin. Azîz ve Celîl olan Allah’ın yarattığı varlıklara işkence etmeyin.”[232]

Hadislerin Açıklaması

İslâmiyet köleye iyi davranmayı emretmiştir. Onları ikinci sınıf insan olarak görmeyi yasaklamıştır. Kölesi olan, ona kendi yediğinden yedirecek, kendi giydiğinden giydirecektir. Bunu iyice öğrendik.

Peygamber Efendimiz’in bu konudaki emrinin önemini anlatmak isterken Ebü’l-Yeser radıyallahu anhın, kullandığı şu ifâde ne kadar düşündürücüdür: “Resûlullah’ın böyle buyurduğunu şu iki gözüm gördü, şu iki kulağım duydu, şu kalbim de ezberledi.”

Allah’ın Resûlü bir konuda bir şey söylemişse, Müslümanım diyen herkes o sözü bütün ruhuyla kabul etmelidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1.Tâbiîn nesli, ashâb-ı kirâmın bildiğini ve Resûlullah Efendimiz’den duyduğunu öğrenmeye pek önem verirdi.

2. Müslüman, sevaplarının en büyük sermâyesi olduğunu bilmeli, âhirette bu sevapları kimseye vermemek için, üzerine kul hakkı geçirmemeye çalışmalıdır.

3. Allah’ın yarattığı hiçbir varlığa işkence etmemelidir.

96. KÖLEYE HAKARET ETMEK

189. Tâbiîn muhaddislerinden Ma'rûr ibni Süveyd şöyle dedi:

Ebû Zer el-Gıfârî radıyallahu anhı gördüğümde üzerinde bir elbise, kölesinin üzerinde de onunkinin aynı olan bir elbise vardı. Ona bu durumu sorduğumuzda şunları söyledi:

"Ben bir adama hakaret etmiştim. O da beni Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme şikâyet etti. Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bana:

"Sen onu annesinin rengi dolayısıyla ayıpladın öyle mi?" diye sordu. Ben de:

"Evet" dedim. Daha sonra Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu:

"Köleleriniz sizin kardeşlerinizdir. Allah Teâlâ onları size emânet etmiştir. Kimin elinin altında bir köle kardeşi varsa, ona yediğinden yedirsin, giydiğinden giydirsin. Onlara güçlerinin yetmeyeceği zahmetli bir iş yüklemeyin. Şâyet yüklerseniz onlara yardım edin."[233]

Hadisin Açıklaması

Bir defasında, Ebû Zer el-Gıfârî ile Bilâl-i Habeşî radıyallahu anhümâ tartışmışlardı. Ebû Zer, işte bu sırada arkadaşına "kara kadının oğlu!" diye hakaret etmişti. Bilâl-i Habeşî de bu yakışıksız söze çok üzülmüş ve onu Peygamber Efendimiz'e şikâyet etmişti. Resûl-i Kibriyâ Efendimiz Ebû Zer'i karşısına aldı, onu sarf ettiği bu söz dolayısıyla kınadı.

İslâm öncesi insanlar, soylarının asîl olduğunu ileri sürer, köleleri de küçümserlerdi. Fahr-i Âlem Efendimiz Ebû Zer'i işte bu davranışı dolayısıyla ayıpladı; onda hâlâ Câhiliye devri anlayışının izleri kaldığını söyledi.

Hadîs-i şerîfin diğer rivâyeti, Ebû Zer'in elbise ile ilgili sözlerine açıklık getirmektedir. Onun üzerinde bir kumaşın yarısını, kölesinin üzerinde de diğer yarısını görenler, ona, kölenin sırtındakini de alarak kendine bir takım elbise yapmasının daha uygun olacağını söylediler. O da Resûl-i Ekrem'den naklettiği hadîs-i şerîf ile cevap verdi ve efendi ne giyiyorsa, kölesine de aynısını giydirmek zorunda olduğunu söyledi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hiç kimse anne-babasının rengi veya bir kusuru dolayısıyla ayıplanamaz.

2. Köle, efendisine Allah'ın bir emânetidir.

3. Köleye ağır işler yaptırmamalı, yediğinden yedirip giydiğinden giydirmelidir.

97. İNSAN KÖLESİNE YARDIM EDER Mİ?

190. Ashâb-ı kirâmdan Sellâm ibni Amr, yine kendisi gibi sahâbî olan birinden rivâyet ettiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Köleleriniz sizin kardeşlerinizdir. Onlara iyilik edin. Zorlandığınız işlerde onlardan yardım alın. Onlara ağır iş verirseniz, kendilerine yardımcı olun."[234]

191. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

"İşçinin işini yapmasına yardım edin. Allah rızâsı için yardım edenler, O'nun yardımından mahrûm kalmaz."[235]

Hadisin râvisi, Ebû Hüreyre'nin "işçi" derken hizmetçiyi kasdettiğini söylemiştir.

Hadislerin Açıklaması

Köle, efendisinin yardımcısıdır. Efendi tek başına yapamayacağı işlerde, kölesinden yardım alacaktır. Ama ona altından kalkamayacağı ağır iş yüklemeyecektir. Şâyet bir kimse kölesine veya çalıştırdığı işçiye ağır bir görev vermişse, ona yardım etmelidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Köleye veya işçiye, tek başına yapamacağı işler yaptırılmayacaktır.

2. Çalıştırdığı insana yardım edene Allah Teâlâ da yardım eder.

98. KÖLEYE YAPAMAYACAĞI İŞ YÜKLENMEZ

192. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Kölenin yiyecek ve giyeceğini efendisi sağlar. Köleye altından kalkamayacağı iş yüklenemez."[236]

Bu hadis bir önceki hadis ile aynı anlamdadır.

Bu hadis 189. hadisin benzeridir.

99. İNSANIN KÖLESİNE VE HİZMETÇİSİNE HARCADIĞI PARA SADAKADIR

195. Ashâb-ı kirâmdan Mikdâm ibni Ma'dîkerib radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, o Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu işitti:

"Kendin için harcadığın sadakadır. Çocuğuna, eşine ve hizmetçine harcadığın da sadakadır."[237]

196. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Sadakanın en hayırlısı, fakire verdikten sonra, geride senin ve ailenin ihtiyaçlarını karşılayacak kadar mal kalmasıdır. Veren el, alan elden hayırlıdır. Para harcamaya, geçimini üstlendiğin kişiden başla!

Şâyet öyle yapmazsan, karın sana, ‘Ya benim geçimimi üstlen veya beni boşa!’ der. Kölen de sana, ‘Ya benim geçimimi üstlen veya beni sat!’ der. Çocuğun ise sana, ‘Bizi kimin eline bırakıyorsun?’ der.”[238]

197. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem sadaka verilmesini emretmişti. Adamın biri yanında bir dinar olduğunu söyledi. Peygamber aleyhisselâm:

“Onu kendine harca!” buyurdu. Adam, yanında bir dinar daha olduğunu söyledi. Allah’ın Elçisi:

“Onu eşine harca!” buyurdu. Adam, yanında bir dinar daha bulunduğunu söyleyince, Resûl-i Ekrem Efendimiz:

“Onu da hizmetçine harca. Sonunda yanında daha fazlası kalırsa, onu da yakınlarından kimlere harcayacağını sen daha iyi bilirsin.”[239]

Hadislerin Açıklaması

Müslüman çalışacak, kazanacak, kazandıklarını da kendisine ve geçimini üstlendiklerine harcayacaktır. Peygamber Efendimiz’in buyurduğuna göre, Allah Teâlâ da, Müslüman kulunun kendisi ve ailesi için harcadıklarına sadaka sevâbı verecektir. Çünkü güzel dinimiz insanı çalışmaya, kazanmaya ve hayır yapmaya teşvik etmektedir.

İnsan niçin önce kendine harcama yapmalıdır? Çünkü ailesi için çalışabilmesi, onun sağlıklı olmasına bağlıdır.

Peygamber Efendimiz bir başka hadîs-i şerîfinde: **“Bir kimse Allah rızâsı için kendine ve ailesine harcama yaptığında, Allah Teâlâ mutlaka ona mükâfatını verir.”** buyurmuştur.[240] Bu mükâfatı elde etmenin şartı, harcamaların “Allah rızâsı” için yapılmış olmasıdır.

Hayır yapmak, sadaka vermek güzel şey; ama aile fertlerini başkalarına muhtaç etmemek şartıyla. Çünkü **“Sadakanın hayırlısı, ihtiyaç fazlası maldan verilendir.”**[241]

100. BİR KİMSE KÖLESİYLE BİRLİKTE YEMEK İSTEMEZSE

198. Tâbiîn muhaddislerinden Ebü'z-Zübeyr Muhammed ibni Müslim, ashâb-ı kirâmdan Câbir ibni Abdillah'a köle hakkında soru soran bir adamdan duydu. Adam şunu sordu:

"Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, ocağın sıcağına, yemek pişirmenin sıkıntısına katlanarak efendisine yemek pişiren hizmetkârın, efendisi tarafından sofraya çağırılmasını emretti mi?" Câbir ibni Abdillah ona şu cevabı verdi:

"Evet. O, **'Biriniz hizmetçisiyle birlikte yemek istemezse, hiç olmazsa pişen yemekten ona birkaç lokma versin.'** buyurdu."[242]

Hadisin Açıklaması

Hizmetkâr, efendisi için yemek pişirirken, ocağın veya tandırın karşısında terler, bunalır; yemeğin güzel kokusu onun da iştahını kabartır. Peygamber Efendimiz hizmetçisiyle birlikte hamur yoğururdu; onunla birlikte sofraya otururdu. İşte bu sebeple ümmetine de, hizmetçiyle birlikte yemek yemeyi tavsiye buyurdu. Şâyet efendi onunla birlikte yemek istemiyorsa, hiç olmazsa ona, göz ve emek hakkı olarak birkaç lokma ikrâm etmesini uygun gördü.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hizmetçi hor görülmemeli, sofraya onunla birlikte oturmalı, böylece Resûl-i Ekrem'in bu konudaki sünneti yaşatılmalıdır.

2. Bunu yapmayan, hizmetçisinin emeğine saygı göstermeli, aynı yemekten ona da ikrâm etmelidir.

101. YEDİĞİNDEN KÖLEYE DE YEDİRMEK

199. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, kölelere iyi davranılmasını emrederek şöyle buyururdu:

“Onlara yediğinizden yedirin, siz ne giyerseniz onlara da aynısını giydirin. Azîz ve Celîl olan Allah’ın yarattığı varlıklara işkence etmeyin!”[243]

Bu hadîs-i şerîf 188 numarada açıklandı.

102. HİZMETÇİ EFENDİSİYLE AYNI SOFRAYA OTURUR MU?

200. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Birinize hizmetçisi yemeğini getirdiği zaman, onu da sofraya dâvet etsin. Şâyet oturmayı kabul etmezse, aynı yemekten ona da versin.”[244]

201. Peygamber Efendimiz'in müezzini Ebû Mahzûre şöyle dedi:

Ömer radıyallahu anhın yanında oturuyordum. Ashâb-ı kirâmdan Safvân ibni Ümeyye, bir örtüye sardıkları büyük bir kazanı birkaç kişiyle birlikte getirip Hz. Ömer'in önüne koydu. Hz. Ömer de birçok fakiri ve orada bulunanların kölelerini yemeğe dâvet etti. Yemeği birlikte yediler. Yemek bittikten sonra Hz. Ömer şunu söyledi:

"Köleleriyle birlikte yemek yemekten kaçınan kimseleri Allah perişan etsin."

Safvân ibni Ümeyye de şunları söyledi:

"Vallahi biz kölelerimizi aşağılamıyoruz. Belki kendimizi onlardan biraz önde tuttuğumuz oluyor. Ancak yemin olsun ki, ne kendimiz ne de onlar için öylesi nefis yemek bulamıyoruz."[245]

Hadislerin Açıklaması

Göz görür, can çeker. Hizmetçinin de nefsi vardır. Bu sebeple, yenilen ve içilen nimetleri onlarla paylaşmalıdır. Peygamber Efendimiz'in sünnetine bağlı olan ilk devir Müslümanları, hizmetkârlarıyla aynı sofraya oturur, onlarla birlikte yemek yerlerdi. Biz de onların izinden gitmeliyiz. Utandığı için sofraya gelmeyen hizmetkâra, Allah'ın verdiği nimetten ona da münasip şekilde ikrâm etmeliyiz.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İlk Müslümanlar mütevâzi insanlardı. Köleleriyle aynı sofrayı paylaşırlardı.
2. **O zamanki Müslümanlar, çok nefis ve bol yiyecek bulamazlardı.**
3. Bugünün Müslümanları, sahip oldukları imkânlar dolayısıyla hallerine şükretmelidir.

103. KÖLE EFENDİSİNE DÜRÜST DAVRANDIĞI ZAMAN

202. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Köle efendisine karşı dürüst davranır, Rabbine de güzelce ibâdet ederse, ona iki misli sevap vardır.”[246]

203. Tebe-i tâbiîn neslinden Sâlih ibni Hay’dan rivâyet edildiğine göre, bir adam, ünlü tâbiîn muhaddisi Âmir eş-Şa’bî’ye şöyle sordu:

“Ey Ebû Amr! Bizim oralarda söylenen şöyle bir söz var. Derler ki, bir adam kendisinden çocuk doğuran câriyesini âzat eder, sonra da onunla evlenirse, kurbanlık hayvanına binen kimse gibi olur. Buna ne dersin?” Âmir eş-Şa’bî ona şu cevabı verdi:

“Bana tâbiîn âlimlerinden Ebû Bürde, babası Ebû Mûsâ el-Eş’arî radıyallahu anhdan rivâyet etti; onlara da Resûlullah şöyle buyurmuş:

“Üç kişiye ikişer kat sevap verilir:

Biri, Ehl-i Kitâb’dan olup da, hem kendi peygamberine hem de Muhammed sallallahu aleyhi ve selleme iman eden kimsedir.

İkincisi, hem Allah’ın hakkını, hem de efendilerinin hakkını yerine getiren köledir.

Üçüncüsü, yatağına aldığı câriyesini güzelce ve güzellikle terbiye eden, onu iyice eğitip yetiştiren, sonra da onu âzat edip onunla evlenen kimsedir. İşte bunların ikişer kat sevâbı vardır.”

Âmir eş-Şa’bî, kendisine soru soran adama şöyle dedi:

İşte bu bilgiyi sana, hiçbir karşılık beklemeden veriyoruz. Halbuki İslâm’ın ilk devrinde, bundan daha az önemli bir mesele için, başka yerlerden Medine’ye kadar seyahat edilirdi.[247]

Hadisin Râvisi:

Âmir eş-Şa’bî

Ünlü bir hadis hâfızı ve fakîh idi. 500 kadar sahâbîyi gördü ve kırk sekiz sahâbîden hadis rivâyet etti. Çok güçlü bir hâfızaya sahipti. Duyduğunu hemen ezberlediği için hiç hadis yazmadı. Hadisleri ezberinden rivâyet ederdi. Hicretin 104. yılında (722) vefât etti.

204. Ebû Mûsâ el-Eş’arî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Rabbine güzelce ibâdet eden, efendisine karşı vazifelerini hakkıyla ve samimiyetle yerine getiren, ona itaat eden köle için iki kat sevap vardır.”[248]

Bu hadis bir önceki hadisin benzeridir.

Hadislerin Açıklaması

Kölenin başlıca iki görevi vardır. Biri efendisine karşı görevi; diğeri Rabbine karşı görevi. Efendisine karşı dürüst olacak, onun verdiği vazifeleri canla başla yapacaktır. Diğer önemli vazifesi de, yaratana karşı namaz, oruç gibi kulluk görevini güzelce yerine getirecektir. Allah Teâlâ böyle bir köleye, işleri ağır olduğu, buna rağmen görevini lâyıkıyla yaptığı için iki kat sevap verecektir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ, köleye, görevi ağır olduğu için merhamet ediyor; işini hakkıyla yaptığı zaman da ona iki misli sevap veriyor. Çünkü ağır görevin mükâfatı da fazla olur.

2. İki misli sevap kazanacak olanlardan biri de, Yahudi veya Hıristiyan iken İslâmiyet'i kabul eden kimsedir. Çünkü diğer dindaşları, özelliğini yitirmiş dinlerinden ayrılmazken, o kendi arayışıyla doğru dini bulmuş ve onu kabul etmiştir.

3. Câriyesini kırıp incitmeden eğiten, öğrenmesi geren bilgileri ona şefkatle öğreten, sonra da onu âzat edip kendisiyle evlenen kimse, iki kat sevap kazanacaktır.

4. İslâmiyet'in ilk zamanlarında samimi Müslümanlar, dinlerini öğrenmek için uzak şehirlere seyahat ederlerdi. Bugün dinimizi öğreten kitaplar yanıbaşımızda duruyor. Bu hâle şükretmeli, o kitapları okuyup dinimizi öğrenmeliyiz.

104. KÖLE DE SORUMLUDUR

206. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Hepiniz bir tür çobansınız; hepiniz hangi görevi üstlenmişseniz, ondan sorumlusunuz. Devlet reisi de bir tür çobandır ve yönettiklerinden sorumludur. Erkek ailesinin çobanı sayılır ve onlardan sorumludur. Hizmetkâr efendisinin malının çobanı durumundadır; o da koruması gereken maldan sorumludur. Netice itibâriyle hepiniz bir tür çobansınız ve hepiniz üstlendiğiniz görevden sorumlusunuz.”[249]

207. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

“Köle, efendisine itaat ettiği zaman, Azîz ve Celîl olan Allah’a da itaat etmiş olur. Efendisine karşı geldiği zaman ise, Azîz ve Celîl olan Allah’a da karşı gelmiş olur.”

Hadislerin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, bir görev üstlenen kimseyi, o görevin çobanı yani sorumlusu kabul etmektedir. Buna göre şu dünyada yaşayan herkes önce kendine, sonra da kendisinden hizmet bekleyenlere karşı sorumludur.

Devletin zirvesinde bulunan da, aile reisi olan da, eş ve anneliği kabul eden de, hattâ hizmetkâr da işini en iyi şekilde yapmaktan sorumludur.

Allah Teâlâ, görevini yapan kulundan hoşnut olur. Görevini gerektiği gibi yapmayan ise Allah'ın rızâsını kazanamaz.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İşveren işçisine, işçi iş verenine karşı görevini bilmeli ve yapmalıdır.

2. Herkes işini gerektiği gibi yaparsa, hem insanlar, hem de Cenâb-ı Hak memnun olur.

105. KÖLELİĞE ÖZENEN KİMSE

208. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Müslüman bir köle, Allah'a ve efendisine karşı görevlerini yaptığı zaman, iki misli sevap kazanır."

Ebû Hüreyre daha sonra şunu söyledi: Ebû Hüreyre'nin canını elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, şâyet Allah yolunda cihâd, hac ve anneme hizmet etme sorumluluğu olmasaydı, köle olarak ölmeyi isterdim.[250]

Hadisin Açıklaması

Müslüman kölenin Allah Teâlâ'ya karşı görevi nedir? Hiçbir varlığı Allah'a eş ve ortak kabul etmemek ve sadece O'na ibâdet etmektir.

Efendisine karşı görevi nedir? Efendisinin kendisine verdiği görevleri dürüstçe yapmak, ona karşı gelmemektir.

Ebû Hüreyre radıyallahu anh niçin köleliğe özenmiştir? Görevini yapan köle iki misli sevap kazanacağı için. Ashâb-ı kirâmın en büyük arzusu, daha çok sevap kazanmaktı. Allah onlardan râzı olsun.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Kölenin en önemli görevi Allah'a kulluk ve efendisine itaat etmektir.

2. İnsan ebedî hayatını düşünerek, şu fânî dünyada daha çok sevap kazanmaya çalışmalıdır.

106. KÖLEYE "KÖLEM" DEMEMELİDİR

209. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Hiçbiriniz kölesine 'kulum, kölem, câriyem' demesin. Çünkü bütün erkekler Allah'ın erkek kulu, bütün kadınlar Allah'ın hanım kuludur. Böyle demek yerine 'oğlum, kızım, delikanlım, hanım kızım' desin."[251]

Hadisin Açıklaması

Köle de, hizmetçi de bir insandır. Cenâb-ı Hakk'ın değer verip yarattığı bir kuldur ve saygıya lâyıktır. Onları kırmaya, gücendirmeye kimsenin hakkı yoktur. Şunu unutmamalıyız: Allah Teâlâ, kullarına değer verenin değerini yükseltir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Köle de herkes gibi Allah'ın kulu olduğu için, saygıya lâyıktır.

2. Köleye, hizmetçiye ikinci sınıf insan muâmelesi yapılmamalıdır.

107. KÖLE EFENDİSİNE “EFENDİM” DER Mİ?

210. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Hiçbiriniz kölesine ‘kölem, câriyem’ demesin.

Köle de efendilerine, sahibim, sahibem demesin.

Efendi kölesine ‘oğlum, kızım’ desin.

Köle de efendilerine ‘efendim, hanımefendim’ desin. Çünkü hepiniz Allah’ın kullarısınız. Sahibiniz ise Allah’tır.”[252]

211. Tâbiîn muhaddislerinden Mutarrif ibni Abdillâh, ashâb-ı kirâmdan olan babası Abdullah ibni Şıhhîr’in şöyle dediğini söyledi:

Kabilemiz olan Benî Âmir heyetiyle birlikte Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna gelmiştim. Heyette bulunanlar Resûl-i Ekrem'e:

"Sen bizim efendimizsin!" dediler. Resûl-i Ekrem ise:

"Efendi Allah'tır." buyurdu. Bu defa bizimkiler:

"Sen bizim en faziletlimiz, en üstünümüzsün." dediler. Bunun üzerine Resûlullah Efendimiz şöyle buyurdu:

"Bunları bırakın da niçin gelmişseniz onu söyleyin! Şeytan size yanlış sözler söyletmesin!"[253]

Hadisin Râvisi:

Abdullah ibni Şıhhîr

Basralıydı. Muhtemelen Mekke fethinde Müslüman oldu. Dünyaya pek önem vermezdi. Bu hadisi ondan rivâyet eden Mutarrif ibni Abdillâh ile Yezîd ibni Abdillâh tâbiîn neslinin iki ünlü büyüğü ve bu sahâbînin oğullarıdır.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, insanların övgüde de ölçülü olmalarını isterdi. Onu gereksiz yere övenlere tepki verirdi. Burada söz konusu olan insanlar yeni Müslüman oldukları için, İslâm edebini bilmiyorlardı. Kabile başkanlarını övdükleri gibi Resûl-i Ekrem'i de: "Sen bizim efendimizsin!" diye övmek istemişlerdi. Bunun üzerine Fahr-i Âlem Efendimiz: "Gerçek Efendi Allah'tır." diyerek onları susturdu; onlara övgüyü bırakıp asıl konuya gelmelerini hatırlattı.

Bir başka gün bir düğünde, def çalıp şarkı söyleyen genç kızların "Aramızda yarın ne olacağını bilen Peygamber var!" demeleri üzerine Allah'ın Elçisi onları susturmuş, kendilerine daha önce söyledikleri savaş şarkılarını söylemelerini tavsiye etmişti.[254]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Köle, efendisine hitap ederken onu aşırı derecede yüceltmemeli, efendi de kölesine onu üzecek ve kıracak şekilde seslenmemelidir.

2. Herkes ağzından çıkan söze dikkat etmeli, boş ve mânasız söz söyleyip de şeytanı sevindirmemelidir.

108. ERKEK AİLESİNDEN SORUMLUDUR

Bu hadis, 206. hadisin benzeridir.

213. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Süleyman Mâlik İbni Huveyris radıyallahu anh şöyle dedi:

Biz aynı yaşlardaki birkaç genç, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme gelmiştik. Yirmi gün boyunca onun yanında kaldık. Bizim yakınlarımızı özlediğimizi anlayınca, geride ailemizden kimleri bıraktığımızı sordu. Biz de kendisine söyledik. Allah'ın Resûlü çok merhametli ve şefkat dolu bir insandı. O zaman şöyle buyurdu:

“Haydi ailenizin yanına dönün, öğrendiklerinizi onlara öğretin, yapmaları gerekenleri kendilerine bildirin. Ben nasıl namaz kılıyorsam, siz de öyle kılın. Namaz vakti girince içinizden biri ezân okusun, en yaşlınız da size imam olsun.”[255]

Hadisin Râvisi:

Ebû Süleyman Mâlik İbni Huveyris

Kendisi gibi birkaç gençle Medine’ye geldi ve Peygamber Efendimiz’in yanında yirmi gün kaldı; ondan namaz başta olmak üzere İslâm dininin esaslarını öğrendi. Fahr-i Âlem Efendimiz’in namaz kılışını çok iyi öğrendiği için, bazı insanlara Peygamber gibi namaz kılmayı öğretirdi. Daha sonra Basra’da yaşadı ve hicretin 94. yılında (713) orada vefat etti.

Allah ondan razı olsun.

Hadislerin Açıklaması

Peygamber Efendimiz ashâbının hocasıydı. Bu sebeple onlarla yakından ilgilenir, ibâdet başta olmak üzere, bilmeleri ve yapmaları gereken her şeyi kendilerine öğretirdi. Etrafındakilere derin bir şefkat beslediği için, onlar da Allah’ın Resûlü’nü çok severdi.

Her şeyden önce bir Müslüman namazı önemsemeli ve onu Peygamber Efendimiz’in kıldığı ve ashâbına öğrettiği gibi kılmaya gayret etmeli ve bunu diğer insanlara da öğretmelidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Birilerini yönetenler, onlarla yakından ilgilenmeli, ihtiyaçlarını öğrenmeli ve onlara yardımcı olmalıdır.

2. Müslümanlar cemâatle namaz kılacakları zaman, kendilerine hem âlim, hem de Kur’ân-ı Kerîm’i düzgün okuyan birini imâm yapmalıdır. Bu konularda birbirine eşit oldukları takdirde, imamlığı içlerinde en yaşlı olan zât yapmalıdır.

109. KADIN DA SORUMLUDUR

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«وَالرَّجُلُ فِي مَالِ أَبِيهِ».

214. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlemiştir:

“Hepiniz bir tür çobansınız ve hepiniz üstlendiğiniz görevden sorumlusunuz. Devlet reisi de bir tür çobandır ve yönettiklerinden sorumludur. Erkek ailesinin çobanı sayılır. Kadın kocasının evinin çobanı, hizmetkâr efendisinin malının çobanı durumundadır.”

İbni Ömer dedi ki: Ben bu sözleri Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden duydum. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle dediğini de sanıyorum: **“Erkek, babasının malının çobanı durumundadır.”**[256]

Hadisin Açıklaması

Bu hadiste, daha önceki hadislerden farklı şu bilgi var: Kadın da bir tür çobandır, yani evinin iyi yönetiminden sorumludur. Evin idaresinde, geçimin sağlanmasında kocasına yardım edecek, onun kendisine emânet ettiği her şeyi koruyup gözetecek, bunların isrâf edilmeden yerli yerinde harcanmasını sağlayacaktır. Ayrıca çocuklarının yetişmesine çaba harcayacak, misâfirlerin ağırlanmasını üstlenecek ve gerektiğinde evin yönetimi konusunda eşine fikirlerini söyleyecektir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Herkes sorumluluğunu bilecek, üstlendiği vazifesini yapacaktır.

2. Evin yönetiminde kadının çok önemli görevleri ve hizmetleri vardır.

١١٠- بَابُ: مَنْ صُنِعَ إِلَيْهِ مَعْرُوفٌ فَلْيُكَافِئْهُ

110. İYİLİK EDENE KARŞILIK VERİLMELİDİR

٢١٥ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

مُتَعَمِّدًا، وَمَنْ تَرَكَهَا مُتَعَمِّدًا بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ، وَلَا تَشْرَبَنَّ الْخَمْرَ، فَإِنَّهَا

مَا مِنْ مُسْلِمٍ لَهُ وَالِدَانِ مُسْلِمَانِ يُصْبِحُ إِلَيْهِمَا مُحْتَسِبًا، إِلَّا فَتَحَ لَهُ اللهُ

لَبِسَ ثَوْبَيْ زُورٍ».

215. Câbir ibni Abdillah el-Ensârî radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Kime bir iyilik yapılırsa, o iyiliğe karşılık versin. Verecek bir şey bulamazsa, onu hayırla anıp duâ etsin. Böyle yaptığı takdirde, iyilik yapana teşekkür etmiş olur. Hayırla anıp duâ etmezse, gördüğü iyiliğe nankörlük etmiş olur. Kendisine verilmeyen bir şeyi verilmiş gibi göstermeye kalkan, gerçekte giymediği elbiselerle gösteriş yapmaya kalkan çıplak biri gibidir.”[257]

216. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah rızâsı için beni koru diyeni koruyup himâye ediniz. Allah adını anarak isteyene veriniz. Size iyilik yapana siz de iyilik yapınız. Şâyet verecek bir şey bulamazsanız, karşılık vermek istediğinizi göstermek üzere kendisine duâ ediniz.”[258]

Hadislerin Açıklaması

***** Allah Teâlâ, iyiliğin karşılığının iyilik olduğunu buyuruyor.[259] İyiliğe iyilikle karşılık verecek imkânı olmayanlar, kendilerine iyilik yapana duâ etmelidir. Muselâ “Allah seni hayırla mükâfatlandırsın (cezâkellâhu hayran).” demelidir. Böyle duâ etmek, iyiliğe karşılık vermektir.

***** İnsanların kötü huylarından biri, başkalarına gösteriş yapmak için, babam veya kocam bana şunu aldı, şunu verdi, diye yalan söylemektir. Peygamber Efendimiz böyle yapanın, çıplak olduğu halde iki elbise birden giyindiğini söyleyen birinin gülünç durumuna düşeceğini söylemiştir.

Kendisine bir şey verenin adını başkalarına söylemeyip, sahip olduğu o şeyi kendi imkânlarıyla almış gibi göstermeye çalışan da, iki elbise birden giyindiğini söyleyen çıplağın durumuna düşer.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İyilik edene duâ etmek, ona teşekkür etmektir.

2. İyilik edene yapılacak en güzel duâ ona: “Allah seni hayırla mükâfatlandırsın (cezâkellâhu hayran).” demektir.

3. Kendisine iyilik edenin adını başkalarının yanında da anmalıdır.

4. Dünyevî menfaatler için birinden bir şey isterken, “Allah rızâsı için” dememeli, karşıdakini zor durumda bırakmamalıdır.

5. Allah rızâsı için isteyene az-çok bir şey vermelidir.

6. “Allah rızâsı için bana fenalık etme!” veya “Allah rızâsı için beni falandan koru!” diyenin isteği yerine getirilmelidir.

111. İYİLİĞE İYİLİKLE KARŞILIK VEREMEYEN, HİÇ OLMAZSA DUÂ ETSİN

217. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Muhâcirler, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme gelerek:

“Yâ Resûlallah! Ensâr bütün sevapları alıp götürdü, bize bir şey kalmadı.” dediler. Allah’ın Resûlü onlara şöyle buyurdu:

“Hayır, Ensâr için Allah’a duâ ettiğiniz ve onların yaptıkları iyilikleri dile getirip kendilerine teşekkür ettiğiniz sürece, siz de sevap kazanırsınız.”[260]

Hadisin Açıklaması

“Ensâr” dediğimiz Medineli Müslümanlar, Mekke’den hicret edip şehirlerine gelen “Muhâcir” kardeşleriyle her şeylerini paylaştılar. İşte bunun üzerine muhâcirler, Ensâr’ın bütün sevapları kazandıklarını, kendilerine bir şey kalmadığını zannettiler. Peygamber Efendimiz onlara, siz ibâdetlerinizin sevâbını, onlar ise yaptıkları yardımın sevâbını kazanacaklar, buyurdu. Ensâr’a duâ ve teşekkür ettikleri sürece, onların iyiliğine karşılık vermiş olacaklarını ve böylece, iyilik yapma konusunda onlardan geri kalmayacaklarını söyledi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Ashâb-ı kirâmın en büyük arzusu, daha çok sevap kazanmaktı. Onun için Muhâcirler, Ensâr kardeşlerine gıpta ettiler.

2. Ensâr’ın kazandığı muazzam sevâbın, kendi sevaplarını azaltacağını zannettiler.

3. Birinden iyilik gören, iyilik yapan o kişiye teşekkür ve duâ etmelidir.

112. İYİLİK YAPANA TEŞEKKÜR ETMEYENİN DURUMU

218. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah’a da şükretmemiş olur.”[261]

219. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah Teâlâ ruha:

‘Bedenden çık!’ dedi. O da:

‘Ben istemeyerek çıkarım.’ dedi.”[262]

Hadislerin Açıklaması

İyiliğini gördüğü kimseye teşekkür etmek, bazılarına zor gelir. Bunu bir gurûr meselesi yaparlar. Halbuki iyilik edene teşekkür etmek, aslında Cenâb-ı Hakk’a şükretmektir. “Yâ Rabbi! Bu iyiliği Sen yaptırdın, sana şükürler olsun!” demektir. İyilik yapana teşekkür etmemek, o iyiliği yaptırana şükretmemek olur.

“Allah Teâlâ ruha ‘Bedenden çık!’ dediği zaman, ona yakışan ‘Başüstüne yâ Rabbî!’ demekti. Böyle deseydi, onu yaratana olan şükrünü de yerine getirmiş olurdu. Ama ruh, bedene iyice alıştığı, onunla birlikte olmanın güzelliğini tattığı için, bu emre ister istemez uyacağını, bedenden istemeye istemeye çıkacağını söyledi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İyilik yapana teşekkür etmek, aslında o iyiliği yaptırana şükretmektir. Allah’a şükretmek ise her kulun görevidir.

2. Ruh, bedene iyice alıştığı için oradan ayrılmayı istemez. Fakat Cenâb-ı Hakk’ın emrine uymak gerektiğini de bilir.

113. İNSANIN DİN KARDEŞİNE YARDIM ETMESİ

220. Ebû Zer el-Gıfârî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, sahâbîler Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme:

"Amellerin hangisi daha hayırlıdır?" diye sordular. O da:

"Allah'a iman etmek ve Allah yolunda cihâd etmektir." buyurdu. Tekrar:

"Hangi köleyi âzat etmek daha faziletlidir?" diye sordular. O da:

"Bedeli en yüksek ve sahiplerine göre en kıymetli olanı." buyurdu. Soru soran sahâbî:

"Ya bunlardan birini yapamazsam?" dedi. Allah'ın Resûlü de:

"Malını kaybedene yardım edersin veya işini beceremeyenin işini görürsün." buyurdu. Aynı sahâbî:

"Ya bunu da yapamazsam?" deyince, Fahr-i Âlem Efendimiz:

"İnsanlara zarar vermezsin; zirâ bu da kendi kendine iyilik etmen demektir." buyurdu.[263]

Hadisin Açıklaması

Müslüman âdetâ bir sevap avcısıdır. Ashâb-ı kirâm efendilerimizin yaptığı gibi, hangi hayır ve ibâdetlerin daha sevap olduğunu öğrenmeli ve onları yapmaya çalışmalıdır. Şüphesiz en değerli şey, iyi bir mü'min olmak, yani Allah'a ve iman edilmesi gereken dinî esaslara gönülden inanmaktır. Bunun ardından, insana en çok sevap kazandıran iş, güzel dinimizi daha çok insanın öğrenmesi için çalışıp çabalamaktır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hayır yolları sayılamayacak kadar çoktur. Bunları öğrenmeli, yapabildiği kadarını yapmalıdır.

2. Hâli vakti yerinde iken fakir düşen, utandığı için de derdini ve ihtiyacını kimseye söyleyemeyen insanların derdine merhem olmalıdır.

3. Herkesin sanatkâr diye bildiği, dolayısıyla kazancının iyi olduğunu sandığı bazı kimselerin işi iyi gitmeyebilir veya bir sebeple işini gerektiği gibi yapamaz; öyle kimselerin elinden tutmak da büyük sevaptır.

4. İnsanın kimseye zarar vermemesi de bir hayırdır ve kendine yaptığı iyiliktir.

Buhârî, Enbiyâ 8, 14, 19, nr. 3353, 3374, 3383, Tefsîru sûre 12/2, nr. 4689 ; Müslim, Fezâil 168, nr. 2378.

Hucurât 49/13.

Rahmân 55/60.

Süfyân ibni Uyeyne, *Cüz* (Sa'denî), s. 70; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XI, 393, 395, nr. 8725, 8727. Bu hadisin sonunda İmâm Buhârî şu bilgiyi de vermiştir: ( ) Arap dili ve edebiyâtı âlimi Ebû Ubeyd Kàsım ibni Sellâm da, İbnü'l-Hanefiyye'nin açıklamasında geçen "müseccele" kelimesinin "herkesi kapsar" anlamına geldiğini söylemiştir.

Yûnus 10/26.

Buhârî, Nafakât 1, nr. 5353, Edeb 25, 26, nr. 6006, 6007; Müslim, Zühd 41, nr. 2982.

Buhârî, Zekât 10, nr. 1418, Edeb 18, nr. 5995; Müslim, Birr 147, nr. 2629.

Hüseyin ibni Hasan el-Mervezî, *el-Birr ve's-sıla* (Buhârî), s. 110, nr. 212; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XX, 320-321, nr. 758, 759. Ayrıca bk. Tirmizî, Birr 14, nr. 1918.

Bu hadisin sonunda İmâm Buhârî şu bilgiyi vermiştir: ( ) Hadisin râvilerinden Süfyân ibni Uyeyne, Peygamber Efendimiz'in gösterdiği

parmakların, orta parmakla şehâdet parmağı olup olmadığı hususunda şüphe etmiştir.

Kavut, kavurulmuş un ile çekirdeği çıkarılmış hurmanın, yağ ve çökelekle karıştırılarak pişirilmesiyle yapılan bir yemektir.

Ahmed ibni Hanbel, *ez-Zühd* (Şâhin), s. 155, nr. 1049; Harâitî, *Mekârimü'l-ahlâk* (Eymen), s. 215, nr. 652.

İbni Mâce, Edeb 6, nr. 3679; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* (İvezullah), V, 99, nr. 4785.

. Ma'mer ibni Râşid, *el-Câmi'* (A'zamî), XI, 300, nr. 20593; Harâitî, *Mekârimü'l-ahlâk* (Eymen), s. 218, nr. 665.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 76, nr. 104.

Ebû Dâvûd, Edeb 120, 121, nr. 5149; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XVIII, 56, nr. 103.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 340, nr. 26686.

Ebû Dâvûd, Salât 26, nr. 495.

Müslim, Fezâil 79, nr. 2328.

Buharî, Cenâiz 6, nr.1251, Eymân 9, nr. 6656; Müslim, Birr 150, nr. 2632.

Müslim, Birr 155, 156, nr. 2636; Nesâî, Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 419, nr. 9427.

Bu hadis, 147 numarayla da verilmiştir.

Müslim, Birr 154, nr. 2635; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 488, 509, nr. 10336, 10628. Hadisin bu tercümesi ünlü lugat âlimi Mütercim Âsım Efendi'den alınmıştır (*Kàmûs*, II, 377).

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 306, nr. 14336; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), VII, 208-209, nr. 2946.

Buhârî, İlim 36, nr. 101; Müslim, Birr 152, nr. 2633.

Hadisin sonunda İmâm Buhârî şu bilgiyi de vermiştir: ( ) "Bu hadisin râvilerinden tâbiîn muhaddisi Süheyl ibni Ebî Sâlih hadisleri ezberlemeye çok önem verirdi. Onun yanında kimse hadis yazmaya cesaret edemezdi."

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 376, 431, nr. 27654, 27975. Ayrıca bk. Buhârî, Cenâiz 6, 91, nr. 1248, 1381.

Nesâî, Cenâiz 25, nr. 1874; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 159, nr. 21743.

Müslim, Birr 154, nr. 2635.

Sehl ibnü'l-Hanzaliyye radıyallahu anh, bu sözü Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şu hadîs-i şerîfinin ışığında söylemiş olmalıdır: ( ) **"Vefâtımdan önce âhirete düşük bir çocuk göndermek, geride yiğit bir**

evlât bırakmaktan bence daha değerlidir.” (İbni Mâce, Cenâiz 58, nr. 1607)

Hicretin 6. yılında ashâb-ı kirâmın Peygamber Efendimiz ile yaptığı bu bîate, Bey‘atürrıdvân, Bey‘atü’ş-şecere denir.

Buhârî, Rikak 12, nr. 6442; Nesâî, nr. 3554.”

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 382, nr. 3626; İbni Ebî Şeybe, *Müsned* (Mezîdî), I, 180, nr. 262.

Ebû Dâvûd, Edeb 3, nr. 4779. Ayrıca bk. Buhârî, Edeb 102, nr. 6114; Müslim, Birr 106-08, nr. 2608-2609.

İbni Mâce, Cenâiz 58, nr. 1608, 1609; Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* (Selefî), XX, 146, nr. 300.

. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 90, nr. 693; İbni Sa‘d, *et-Tabakàtü’l-kübrâ* (Abbâs), II, 243.

Buhârî, Sulh 6, nr. 2699, Megàzî 43, nr. 4251.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 404, nr. 3838; Bezzâr, *Müsned* (Mahfûzurrahmân), V, 115, nr. 1697.

Ebû Dâvûd, Edeb 124, nr. 5156; İbni Mâce, Vesâyâ 1, nr. 2698; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 78, nr. 585.

Elbânî, *Sahîhu’l-Edebi’l-müfred*, s. 81, nr. 120.

Abdürrezzâk, *el-Musannef* (A‘zamî), IX. 437, nr. 17928, 17929.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 40, nr. 24627; Dârekutnî, *es-Sünen* (Arnaût), V, 246, nr. 4267.

Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 244, nr. 7516.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 250, 259, nr. 22506, 22580; Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* (Selefî), VIII, 275, nr. 8057.

Buhârî, Vesâyâ 25, nr. 2768, Diyât 27, nr. 6911; Müslim, Fezâil 52, nr. 2309.

Ebû Dâvûd, Hudûd 22, nr. 4412; İbni Mâce, Hudûd 25, nr. 2589

Ebû Dâvûd, Tahâret 56, nr. 142; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 33, nr. 16498.

Elbânî, *Sahîhu’l-Edebi’l-müfred*, s. 84, nr. 124.

İbn Sa‘d, *et-Tabakàtü’l-kübrâ*, IV, 89; Beyhakì, *Şu‘abü’l-îmân* (Hâmid), IX, 77, 6283; Elbânî, *Sahîhu’l-Edebi’l-müfred*, s. 84, nr. 125.

Müslim, Eymân 34, nr. 1659.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 251, 434, nr. 7414, 9602.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 251, 434, nr. 7414, 9602; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XIII, 18-19, nr. 5710. Ayrıca bk. Müslim, Cennet 28, nr.

2841.

Tîn 95/4.

Buhârî, Itk 20, nr. 2559; Müslim, Birr 112-116, nr. 2612.

Müslim, Libâs 107, nr. 2117; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 323, nr. 14513.

Müslim, Eymân 31-33, nr. 1658; Ebû Dâvûd, Edeb 123-124, nr. 5166.

Müslim, Eymân 29, nr. 1657; Ebû Dâvûd, Edeb 123-124, nr. 5168; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XIII, 98, 109, nr. 13743, 13762; Ebû Avâne, Müstahrec (Eymen), IV, 68, nr. 6055;

Müslim, Müslim, Eymân 31, nr. 1658

Müslim, Eymân 29, nr. 1657.

Abdürrezzâk, *el-Musannef* (A'zamî), IX, 445, nr. 17954; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 223, nr. 25461; Bezzâr, *Müsned* (Mahfûzurrahmân), IV, 236-237, nr. 1399.

Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), XII, 329, nr. 6901.

Müslim, Birr 60, nr. 2582; Tirmizî, Kıyâmet 2, nr. 2420.

Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), XII, 373, nr. 6944

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* (İvezullah), II, 120, nr. 1445

Bezzâr, *Müsned* (Âdil), XVI, 260, nr. 9446, XVII, 26, nr. 9535; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* (İvezullah), II, 120, nr. 1445; Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 89, nr. 137.

Müslim, Zühd 74, nr. 3006, 3007.

Bu hadisin benzeri 738 numarayla gelecek.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 168, 173, nr. 21815, 21847. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 122-123, nr. 5161.

Bu hadisin benzeri 199 numarayla gelecektir.

Buhârî, Îmân 22, nr. 30; Müslim, Eymân 38-40, nr. 1661.

Bu hadisin benzeri 194 numarayla gelecek.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 58, 371, nr. 20857, 23535.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 350, nr. 8589.

Müslim, Eymân 41, nr. 1662; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 247, 342, nr. 7358, 7359, 8491.

. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 131, 132, nr. 17311, 17323.

Ebû Dâvûd, Zekât 39, nr. 1676.

Ebû Dâvûd, Zekât 45, nr. 1691; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 251, 471, nr. 7314, 7413, 10088; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), XI, 493, nr. 6616.

Bu hadisin benzeri 750 numarayla gelecek.

Bk. 62. hadis.

Buhârî, Zekât 18, nr. 1427; Müslim, Zekât 95, nr. 1034.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 346, nr. 14789. Ayrıca bk. Buhârî, Et‘ime 55, nr. 5460; Müslim, Eymân 42, nr. 1663.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 168, 173, nr. 21815, 21847. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 122-123, nr. 5161.

Bu hadisin benzeri 188 numarayla geçti.

İbni Mâce, Et‘ime 19, nr. 3289; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 473, nr. 10129. Ayrıca bk. Buhârî, Itk 18, nr. 2557, Et‘ime 55, nr. 5460.

Hüseyin ibni Hasan el-Mervezî, *el-Birr ve's-sıla* (Buhârî), s. 182, nr. 351; Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 93, nr. 148.

Buhârî, Itk 16, 17, nr. 2546, 2550; Müslim, Eymân 43, nr. 1664; Ebû Dâvûd, nr. 5169.

Buhârî, İlim 31, nr. 97, Itk 14, 16, nr. 2544, 2547, Cihâd 144, nr. 3011, Nikâh 12, 5083; Müslim, Îmân 241, nr. 154.

Buhârî, Itk 17, nr. 2551.

Buhârî, Cum'a 11, nr. 893, Husûmât 20, nr. 2409, Itk 17, 19, nr. 2554, 2558; Müslim, İmâre 20, nr. 1829.

Bu hadisin benzeri 214 numarayla gelecek.

Buhârî, Itk 16, 2548; Müslim, Eymân 44, nr. 1665.

Buhârî, Itk 17, nr. 2552; Müslim, Elfâz mine'l-edeb 13, nr. 2249.

Müslim, Elfâz 14, nr. 2249; Ebû Dâvûd, Edeb 9, nr. 4806.

Ebû Dâvûd, Edeb 75, nr. 4975; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 24, 25, nr. 16416, 16420, 16425.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 359, 360, nr. 27561,27567.

Buhârî, Ezân 17, 18, 49, nr. 628, 631, 685, Edeb 27, nr. 6008; Müslim, Mesâcid 292, nr. 674.

Buhârî, Cum'a 11, nr. 893, Husûmât 20, nr. 2409, Itk 17, 19, nr. 2554, 2558; Müslim, İmâre 20, nr. 1829.

Bu hadisin benzeri 206 numarada geçti.

Ebû Dâvûd, Edeb 11, nr. 4813; Tirmizî, Birr 87, nr. 2034.

Ebû Dâvûd, Zekât 38, nr. 1672; Nesâî, Zekât 72.

Rahmân 55/60.

Ebû Dâvûd, Edeb 11, nr. 4812; Tirmizî, Kıyâmet 44, nr. 2487.

Ebû Dâvûd, Edeb 11, nr. 4811; Tirmizî, Birr 35, nr. 1954.

Bezzâr, *Müsned* (Âdil), XVII, 67, nr. 9590; Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 99, nr. 161.

Buhârî, Itk 2, nr. 2518; Müslim, Îmân 136, nr. 84.

Bu hadisin benzeri 226 ve 305 numarayla gelecek.

DÜNYA-AHİRET DENGESİ

114. DÜNYADA İYİ DİYE BİLİNENLER, ÂHİRETTE DE ÖYLE BİLİNECEKTİR

221. Ashâb-ı kirâmdan Kabîsa bin Bürme el-Esedî şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanındaydım. Şöyle buyurduğunu duydum:

“Dünyada iyi işler yapanlar, âhirette iyilik göreceklerdir. Dünyada kötü işler yapanlar, âhirette, yaptıkları kötülüğün karşılığını göreceklerdir.”[264]

Hadisin Râvisi:

Kabîsa bin Bürme el-Esedî

Kavminin önde gelen insanlarındandı; kabilesinin temsilcisi durumundaydı. Kûfeli olduğu ve Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anh ile görüştüğü bilinmektedir. Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur.

Allah ondan râzı olsun.

222. Ashâb-ı kirâmdan Harmele bin Abdillâh radıyallahu anhın anlattığına göre, o bir gün kendi kafilesinden ayrılıp Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına geldi. Daha önce de Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gelip gittiği için Allah'ın Elçisi onu tanıdı. Bundan sonrasını Harmele şöyle anlattı:

Resûl-i Ekrem Efendimiz kalkıp gidince kendi kendime: "Vallahi" dedim. "Peygamber Efendimiz'den ilim öğrenmek için onun yanına geleceğim." Öyle de yaptım. Yürüyerek Peygamber aleyhisselâmın huzûruna geldim ve kendisine:

"Yâ Resûlallah! Bana ne yapmamı emredersin?" diye sordum. Şöyle buyurdu:

"Ey Harmele! İyilik yap, kötülük yapmaktan sakın!" Sonra oradan ayrılıp kafilemin yanına döndüm. Daha sonra tekrar Peygamber Efendimiz'in yanına geldim; ona daha yakın bir yere oturdum. Yine kendisine:

"Yâ Resûlallah! Bana ne yapmamı emredersin?" diye sordum. Şöyle buyurdu:

"Ey Harmele! İyilik yap, kötülük yapmaktan sakın! İnsanların yanından ayrılıp gittiğin zaman, onların senin hakkında ne söylemelerini duymaktan memnun olacaksan, onu yap! İnsanların yanından ayrılıp gittiğin zaman, onların senin hakkında ne söylemelerini istemezsen, onu da yapmaktan sakın!"

Resûlullah Efendimiz’in yanından ayrılıp kafilemin yanına dönünce düşündüm. Resûlullah Efendimiz’in bu tavsiyesi, her şeyi içine alan son derece kapsamlı bir sözdü.[265]

223. Selmân-ı Fârisî radıyallahu anh şöyle dedi:

“Dünyada iyi işler yapanlar, âhirette iyilik göreceklerdir.”[266]

Hadislerin Açıklaması

***** Birinci hadisimizde, dünyada iyi işler yapanların âhirette onun karşılığını göreceği, kötü işler yapanların da onun karşılığını göreceği belirtildi. Bu hadîs-i şerîf, şu âyet-i kerîmenin tefsiri gibidir:

“Kim zerre kadar bir iyilik yapmışsa onu görür. Kim zerre kadar bir kötülük yapmışsa o da onu görür.”[267]

Bu âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîf, bize, dünyada izleyeceğimiz yolu gösteriyor.

***** İkinci hadîs-i şerîf ise, onu bize nakleden Harmele radıyallahu anhın dediği gibi, her şeyi içine alan hikmetli bir sözdür. Buna göre biz, insanların yanından ayrılıp gidince, onların bizim hakkımızda ne söylemelerini duymak istersek, onu yapmalıyız. İnsanların bizim arkamızdan, hakkımızda ne söylemelerini duymak istemezsek, onu yapmaktan da kaçınmalıyız.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Dünyada iyilik yapan, âhirette iyilik görür. Dünyada kötülük yapan, âhirette kötülük görür.

2. İnsanların yanından ayrıldığımızda, hakkımızda iyi şeyler söylemelerini isteriz. Bu sebeple biz de daima iyilik yapmalı, kötülük yapmaktan kaçınmalıyız.

115. HER İYİLİK BİR SADAKADIR

224. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Her iyilik sadakadır.”[268]

225. Ebû Mûsâ el-Eş’arî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Sadaka vermek her müslümanın görevidir.” Ashâb-ı kirâm:

“Sadaka verecek bir şey bulamazsa?” dediler.

“Eliyle çalışıp kazanır, böylece hem kendine faydalı olur, hem de sadaka verir.” buyurdu.

“Buna gücü yetmez veya yapmazsa?” dediler.

“Darda kalana, ihtiyaç sahibine yardım eder.” buyurdu.

“Buna da gücü yetmezse?” dediler.

“İyilik yapmayı tavsiye eder.” buyurdu.

“Ya bunu da yapamazsa? dediler.

“O zaman kötülük yapmaktan uzak dursun. Bu da onun için sadakadır.” buyurdu.[269]

Bu hadis 220 numarada geçti.

227. Ebû Zer radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Peygamber aleyhisselâma:

“Ey Allah’ın Resûlü! Zenginler bütün sevapları alıp götürdüler, bize bir şey bırakmadılar. Zirâ onlar da bizim gibi namaz kılıyor, bizim gibi oruç tutuyor, ayrıca mallarının fazlasından sadaka veriyorlar. Bizim durumumuz ne olacak?” diye soruldu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurdu:

“Allah Teâlâ size sadaka verme imkânı bağışlamadı mı sanıyorsunuz? Her ‘sübhânallah’ demek sadakadır; her ‘elhamdülillah’ demek sadakadır; hattâ eşinizle yatmanız bile sadakadır.” Bunun üzerine:

“Ey Allah’ın Resûlü! Cinsel arzusunu tatmin eden birine bundan dolayı sevap mı var?” denildi. Allah’ın Resûlü şöyle buyurdu:

“Bir kimse bu ihtiyacını haram yoldan giderseydi, günah işlemiş olmayacak mıydı? İşte bundan dolayı, insanın cinsel ihtiyacını helâl yoldan gidermesinde de elbette sevap vardır.”[270]

Hadislerin Açıklaması

***** Yüce Rabbimiz, yaptığımız her iyiliği sadaka kabul ediyor; yaptığımız her güzel şeyden dolayı bize sadaka vermiş gibi sevap yazıyor. İslâmiyet ne güzel din yâ Rabbî! Ve Rabbimiz ne lütufkâr bir Rab!

***** Güzel dinimiz, zengin-fakir her insanın sadaka sevâbı kazanacağını söylüyor. İnsan, bir mârifeti varsa çalışır, iş yapar; yoksa amelelik yapar, para kazanır, böylece darda zorda kalana yardım eder; bunları yapamıyorsa, yapabilene akıl verir, iyilik yollarını gösterir. Şâyet bunu da yapamıyorsa, o zaman kimseye zarar vermemeye çalışır. Oturduğu yerden tesbih çeker, sübhânallah der, elhamdülillah der, Allahü ekber der, lâilâhe illallah der, bunların hepsi ona sadaka vermiş gibi sevap kazandırır.

***** İnsanın eşiyle beraber olmasına, böylece haramlardan korunmasına bile sadaka sevâbı kazandıran dinimiz ne güzel dindir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Gücümüz yettiği kadar sadaka vermeliyiz.

2. Esasen yaptığımız her iyilik bize sadaka sevâbı kazandırır.

3. Çalışıp sadaka verme imkânımız yoksa, başkalarına iyi, doğru ve güzel olan şeyleri tavsiye etmemiz bile bize sadaka sevâbı kazandırır.

4. Namazlardan sonra yaptığımız gibi, otururken veya yürürken sübhânallah, elhamdülillah, Allahü ekber, lâilâhe illallah dememize bile Allah Teâlâ sadaka sevâbı yazar.

5. Güzel dinimiz bizden, haramlardan korunmamızı ister. İnsanın günaha düşmemek için eşiyle beraber olmasını bile sadaka olarak değerlendirir.

6. İnsanın kimseye zarar vermemeye çalışması bile ona sevap kazandırır.

116. İNSANA ZARAR VEREN ŞEYLERİ YOLDAN KALDIRMAK

228. Ebû Berze el-Eslemî radıyallahu anh şöyle dedi: Peygamber Efendimiz'e:

"Yâ Resûlallah! Beni cennete götürecek bir iş söyle!" dedim. Şöyle buyurdu:

"Gelip geçenleri rahatsız eden şeyleri yoldan kaldırıp temizle!"[271]

Hadisin Râvisi:

Ebû Berze el-Eslemî

İlk Müslümanlardan olup adı Nadle idi. Ama Ebû Berze künyesiyle meşhûr oldu. Peygamber Efendimiz ile birlikte bazı önemli gazvelere katıldı. Sonraları Horasan fetihlerinde bulundu. Çok merhametli bir insandı; yoksullara yardım etmeyi pek sever, onlara sabah akşam yemek verirdi. Çok ibâdet ederdi, gece namazlarına aile fertlerini de kaldırırdı. 65 yılında (685) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

229. Ebû Hüreyre radıyallahu anh Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Vaktiyle Müslüman bir adam yolda bir diken gördü ve: ‘Ben bu dikeni, bir Müslümana zarar vermesin diye yoldan dışarı atacağım.’ dedi. Allah Teâlâ da onu bu davranışı sebebiyle affetti.”[272]

230. Ebû Zer el-Gıfârî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Ümmetimin yaptığı işler, iyisiyle kötüsüyle hepsi bana gösterildi. İnsanlara eziyet veren bir şeyi yoldan alıp bir kenara bırakmayı iyi işler arasında gördüm. Birinin mescide attığı balgamı oradan yok etmemeyi ise kötü işler arasında gördüm.”[273]

Hadislerin Açıklaması

Ashâb-ı kirâm, daha çok hayır yapmayı, Cenâb-ı Hakk’ın rızâsını kazanmayı ve cennete girmeyi arzu ederdi. Bunun için de Peygamber Efendimiz’e, kendilerini cennete götürecek güzel işleri sorup öğrenirlerdi. Allah’ın Resûlü de onlara, basit gibi görünen ama aslında önemli işleri

haber verirdi. Meselâ yolda gelip geçeni rahatsız eden bir şey varsa, onu alıp bir kenara koymayı, mescitleri temiz tutmayı öğütler, bunların Allah Teâlâ'yı hoşnut edeceğini söylerdi. Çünkü güzel dinimiz, insanlara rahatsızlık veren şeyleri yoldan alıp bir kenara atmayı imanla ilgili bir davranış kabul etmiştir.[274]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Basit gibi görünen bazı davranışlar, insanı cennete götürebilir.

2. Gelip geçeni rahatsız eden şeyleri yoldan kaldırıp bir kenara koymak bunlardan biridir.

3. Mescitleri temiz tutmak gerekir. Mescidi kirleten bir şeyi gidermek de insanı cennete götüren güzel davranışlardan biridir.

117. GÜZEL SÖZ

Abdullah ibni Yezîd el-Hatmî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Her iyilik sadakadır."[275]

Hadisin Râvisi:

Abdullah ibni Yezîd el-Hatmî

Ensâr'dan olup Evs kabilesine mensuptu. Peygamber Efendimiz zamanında çocuktu. Sonraları Kûfe'ye yerleşti. Sıffîn, Cemel ve Nehrevân'da Hz. Ali'nin yanında yer aldı. Abdullah ibni'z-Zübeyr'in hilâfeti zamanında vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

232. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme bir hediye getirildiği zaman şöyle buyururdu:

“Bunu falan hanıma götürün; çünkü o Hatice’nin arkadaşıydı. Bunu falan hanımın evine götürün; çünkü o Hatice’yi severdi.”[276]

Bu hadis, 224 ve 231 numaralı hadislerin aynıdır.

Hadisin Açıklaması

***** Peygamber Efendimiz her iyiliğin sadaka olduğunu söylemiştir. İyilik nedir? İyilik, dinin ve aklın iyi ve güzel gördüğü her şeydir.

***** Fahr-i Âlem Efendimiz, yıllar önce vefât eden sevgili hayat arkadaşı Hz. Hatice’yi hiç unutmadı. Çünkü onun sevgisi gönlünde müstesnâ bir yer tutmuştu. Bu sevgi sebebiyle o da Hz. Hatice’nin arkadaşlarını, hattâ onu sevenleri bile unutmadı. Kendisine verilen hediyeleri onlara göndermek sûretiyle kendilerine iyilik etmeye devam etti.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz vefâkâr bir insandı. Sevgili hanımı Hz. Hatice’yle birlikte yaşadıkları güzel günleri hiç unutmadı.

2. Vefât eden eşini sevenlere iyilik etmek de bir iyilik türüdür.

3. Bu hadis, Hz. Hatice’nin değerini, faziletini, Efendimiz’in gönlündeki üstün yerini ortaya koymaktadır.

118. BAHÇEYE GİTMEK, EVİNE GÖTÜRECEĞİ ŞEYİ SIRTINDA TAŞIMAK

234. Tâbiîn muhaddislerinden Amr ibni Ebî Kurre el-Kindî şöyle dedi:

Babam Ebû Kurre, Selmân-ı Fârisî'ye, kızkardeşiyle evlenmesini teklif etti. Fakat o bu teklifi kabul etmedi, âzat ettiği Bukayre adlı câriyesiyle evlendi.

Babam, ashâb-ı kirâmdan Huzeyfe ibnü'l-Yemân ile Selmân-ı Fârisî arasında bir dargınlık olduğunu duydu ve Selmân-ı Fârisî'nin nerede olduğunu soruşturdu, onun bahçesinde bulunduğunu öğrendi ve oranın yolunu tuttu. Yolda Selmân-ı Fârisî ile karşılaştı. Selman, içinde bakla bulunan bir torbanın kulpuna sopasını takmış, onu da omuzuna atmış geliyordu. Babam Selmân-ı Fârisî'ye:

"Ey Ebû Abdillah! Huzeyfe ibnü'l-Yemân ile aranda ne geçti?" diye sordu.

Babamın söylediğine göre Selmân-ı Fârisî o sırada "İnsan, pek acelecidir."[277] âyetini okuyordu.

Birlikte yürüyerek Selmân-ı Fârisî'nin evine geldiler. Selmân eve girdi ve 'es-Selâmü aleyküm' diye selâm verdi. Sonra babamı içeri dâvet etti, o da girdi. O sırada kapıya asılmış bir yaygı, onun yanında birkaç kerpiç ve bir örtü vardı. Selmân, misâfirine:

"Buyur, bizim hanımın kendisi için hazırladığı şu yatağın üzerine otur." dedi. Sonra babamın sorduğu konuyu anlatmaya başladı ve şunları söyledi:

"Huzeyfe, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin birilerine kızdığı zaman söylediği bazı sözleri insanlara anlatıyordu. Birileri yanıma gelip bu konuda fikrimi sordu. Ben de:

'Huzeyfe ne dediğini iyi bilen biridir. Ama ben insanların arasında kin, nefret çıkmasından hoşlanmıyorum.' dedim." Sonra insanlar Huzeyfe'ye gitmişler:

"Selmân senin dediklerini doğru da bulmuyor, yalanlamıyor da." demişler. Bunun üzerine Huzeyfe kalkıp bana geldi ve:

'Ey anasının oğlu Selmân!' diye hitap etti.[278] Ben de ona:

'Ey anasının oğlu Huzeyfe! Ya bu söylediğin sözleri bırakırsın veya bu durumu halîfe Ömer'e bir mektupla haber veririm.' dedim. Onu halîfe Ömer ile korkutunca kalkıp gitti.

Halbuki Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“(Allahım!) Ben de bir insanım. Ümmetimden kime hak etmediği halde lânet etmiş veya kötü bir söz söylemişsem, bu sözü o kimsenin günahlarından temizlenmesine ve rahmetine ermesine vesile kıl!” [279]

Hadisin Râvisi:
Amr ibni Ebî Kurre el-Kindî
Kûfeli, rivâyetlerine güvenilir bir tâbiî idi.
Babası Ebû Kurre Seleme el-Kindî ise, sahâbî olup Selmân-ı Fârisî’nin arkadaşlarından idi. Hz. Osman devrinde Kûfe kadılığı yaptı.
Allah ondan râzı olsun.

235. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:
Ömer radıyallahu anh bize:
“Haydi buradan çıkalım da, kavmimizin topraklarında nefeslenelim!” dedi. Biz de çıktık. Übey ibni Kâ’b ile birlikte kafilenin en gerisinde bulunuyorduk. Derken bir bulut kararmaya başladı. Übey ibni Kâ’b:
“Allahım! Bu rüzgârın vereceği zarardan bizi koru!” diye duâ etti. Derken önde gidenlere yetiştik. Onların eşyâsı ıslanmıştı. Bizi görünce:
“Bizi ıslatan yağmur sizi ıslatmadı mı?” diye sordular. Ben de:
“Übey, kabaran bulutun vereceği zarardan bizi koruması için Allah’a duâ etti, onun için ıslanmadık.” dedim. Bunun üzerine Hz. Ömer:
“Kendinizle birlikte bize de duâ etseniz olmaz mıydı!” dedi.[280]

Hadislerin Açıklaması
***** Peygamber Efendimiz’in ashâbının hayatı, tıpkı onun hayatı gibi son derece sâde idi. Basit örtüler üzerinde yatar, misâfirlerini bu gibi şeylere

oturturlardı.
*Ailelerine götürecekleri yiyecekleri ve başka şeyleri sırtlarında taşımaktan çekinmezlerdi.
***** Sahâbîler, sevdikleri kimseler arasında bir dargınlık, kırgınlık bulunduğunu öğrendikleri zaman, onları barıştırmak için aracılık yapmaya çalışırlardı.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Ashâb-ı kirâm, kızlarının ve kız kardeşlerinin saâdeti için, değerli buldukları insanlara, onlarla evlenmelerini teklif ederlerdi.

2. Halka va’z ve nasîhat eden kimseler, insanların yanlış anlayabileceği konuları onlara anlatmamalıdır.

3. Sahâbe efendilerimize saygılı davranmalı, onlar arasında yaşanmış bazı olayları dile dolayıp kendilerini tenkide yeltenmemelidir.

4. Peygamber Efendimiz, ashâbına ve ümmetine karşı son derece merhametliydi. Yanlışlarını gördüğü zaman, ashâbına kızdığı olurdu. Allah Teâlâ’dan, onların aleyhinde gibi görünen sözlerini onlar için duâ olarak kabul etmesini niyâz ederdi.

5. Allah’ın Resûlü yağmur yüklü siyah bir bulut görünce veya rüzgâr şiddetli esince, sel ve fırtınayla helâk olan kavimleri hatırlar, tedirgin olur, eve girip çıkar ve yüzünün rengi değişirdi. Rüzgâr dinip yağmur yağınca rahatlar, tedirginliği giderdi.

6. Müslümanlar sadece kendileri için duâ etmemeli, diğer kardeşlerini de duâlarına ortak etmelidir.

119. BAĞA BAHÇEYE GİTMEK

236. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Seleme bin Abdirrahmân şöyle dedi:

Arkadaşım Ebû Saîd el-Hudrî'nin yanına gittim ve ona:

"Bizimle beraber hurma bahçesine gitmez misin?" dedim. O sırada üzerinde nakışlı siyah bir yün elbise vardı."[281]

Hadisin Râvisi:

Ebû Seleme bin Abdirrahmân

Aşere-i mübeşşereden Abdurrahmân ibni Avf'ın oğluydu. Ebû Seleme'nin adı Abdullah'tı; ama o künyesiyle tanındı. Hem hadis hâfızı, hem de fukahâ-i seb'a denen Medineli yedi büyük tâbiîn fakîhinden biriydi. 94 yılında (712) Medine'de vefât etti.

237. Ali bin Ebî Tâlib radıyallahu anh şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anha (misvâk) ağacına çıkıp birkaç misvâk dalı kesmesini emretti. O sırada arkadaşları Abdullah'ın bacaklarının inceliğine bakıp gülüştüler.

Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Neye gülüyorsunuz? Şüpheniz olmasın ki, Abdullah'ın ayağı, mîzanda Uhud Dağı'ndan daha ağır gelecektir."[282]

Hadislerin Açıklaması

***** Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Seleme bin Abdirrahmân, hadis öğrenmeye çok meraklı idi. Arkadaşı olan Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anhın geniş ilminden faydalanmak ve ona Peygamber Efendimiz'den duyduğu kadir gecesiyle ilgili bir hadisi sorup öğrenmek istiyordu. Onun

için kendisini alıp hurma bahçesine götürdü ve orada sormak istediği şeyi sorup öğrendi.

***** Bir gün Resûl-i Kibriyâ Efendimiz, Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhten misvâk ağacına çıkmasını ve oradan misvâk dalları kesmesini istemişti. Arkadaşları, ağaca tırmanan İbni Mes'ûd'un zayıf bacaklarını görünce gülmeye başladılar. Fahr-i Âlem Efendimiz onlara, o ince bacakların Allah katında çok değerli olduğunu ve Mîzan'da Uhud Dağı'ndan daha ağır geleceğini söyledi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Her Müslüman, Peygamber Efendimiz'in hadislerini okumalı, böylece dinini kaynağından öğrenmelidir.

2. Hiçbir şey göründüğü gibi değildir. Bizim değersiz zannettiğimiz, hattâ gülünç bulduğumuz şeyler Allah katında çok önemli ve değerli olabilir.

3. İlk Müslümanlardan olan Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh çok güzel Kur'an okurdu. Peygamber Efendimiz onun okuyuşunu dinlemeyi pek severdi. Allah'ın Elçisi İbni Mes'ûd'u cennetle müjdeledi.

120. MÜSLÜMAN, MÜSLÜMANIN AYNASIDIR

238. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

"Mü'min, mü'min kardeşinin aynasıdır. Onda bir eksik, kusur görünce düzeltir."[283]

239. Ebû Hüreyre radıyallahu anh Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

"Mü'min, kardeşinin aynasıdır. Mü'min, mü'minin kardeşidir. Onun zarar görmesini önler; onu arkasından koruyup kollar."[284]

240. Ashâb-ı kirâmdan Müstevrid ibni Şeddâd, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

"Kim bir Müslümanın aleyhinde bulunarak birinden bir lokma menfaat elde ederse, Allah Teâlâ ona, yediğinin bir mislini cehennemde yedirir.

Bir kimse Müslüman kardeşinin aleyhinde bulunarak birinden bir giyecek elde etse, Allah Teâlâ buna karşılık ona cehennem elbisesi giydirir.

Kim bir menfaat karşılığında, birine şöhret ve itibâr kazandırmak için onu lâyık olmadığı şekilde överse, Allah Teâlâ bu yağcıyı, kıyâmet gününde herkesin huzûrunda rezil eder."[285]

Hadisin Râvisi:

Müstevrid ibni Şeddâd

Kendisi de babası da sahâbîdir. Kûfe'de yaşadı, Mısır'ın fethinde bulundu. Hicretin 45. yılında (665) İskenderiye'de vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

***** Ayna yüzdeki kusurları gösterir. İnsan başkalarına o hâliyle görünmemek için kendine çeki düzen verdiği gibi, mü'min kardeşine de

ayna olmalıdır. Onun göremediği, ama kendisinin fark ettiği maddî ve mânevî kusurlarını ona söylemelidir; hatalarını ve yanlışlarını hatırlatmalı, onları gidermesini istemelidir.

***** Ayna nasıl pırıl pırılsa, mü'min de öyle olmalı. Kardeşi onun mânevî güzelliğini fark edip Allah'ı hatırlamalı ve kendine çekidüzen vermelidir.

***** Bir insan, biriyle dost olur, sonra onun düşmanına giderek dostunun aleyhinde konuşur, onu çekiştirir, böylece bir menfaat elde ederse, Allah Teâlâ o insanın cezâsını âhirette mutlaka verir.

***** Bir kimse, bir çıkar elde etmek için birini sen şöyle iyi adamsın, böyle mükemmelsin diye överse, Allah Teâlâ onu bu yalancılığı, ikiyüzlülüğü dolayısıyla kıyâmet gününde ağır şekilde cezâlandırır ve âleme rezil eder.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Mü'minler birbirinin aynası olmalı, din kardeşinin fark etmediği kusurlarını ona söylemelidir.

2. Mü'minler birbirini koruyup gözetmeli, birbirini başkalarına karşı savunmalıdır.

3. Mü'min, din kardeşini birinden menfaat elde etmek için aslâ çekiştirmemelidir.

4. Bir çıkar sağlamak için kimseye yağcılık etmemelidir.

121. CÂİZ OLMAYAN ŞAKALAR

241. Ashâb-ı kirâmdan Yezîd ibni Saîd radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

“Biriniz, arkadaşının bir eşyâsını şaka da olsa, ciddi de olsa almasın. Biriniz, arkadaşının (sözgelimi) bastonunu alırsa, onu hemen geri versin.”[286]

Hadisin Râvisi:

Yezîd ibni Saîd

Mekke’nin fethedildiği gün Müslüman oldu. Medine’de yaşadı. Oğlu Sâib ibni Yezîd de sahâbî idi. Yukarıdaki hadisi de kendisinden oğlu Sâib rivâyet etti. Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Birinin eşyâsını bile isteye almak hırsızlıktır ve kesinlikle yasaktır. Birinin eşyâsı şaka niyetiyle alınınca ne olur? Evvelâ o kimse, eşyâsını kaybettiğini düşünerek üzülür. Bazı kimseler bu tür şakaları kaldırmaz, eşyâsını alana öfkelenir, ondan nefret edebilir. Böylece basit bir şaka, bir Müslümanın üzülmesine yol açar. Bir insanı üzmeye elbette kimsenin hakkı yoktur. Peygamber Efendimiz **“Bir Müslümanın, diğer bir Müslümanı korkutmasının helâl olmadığını”** söylemiştir.[287]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Birinin, değersiz de olsa, malını almak doğru değildir.

2. Bir şeyini kaybettiğini düşünmek insanı üzer. Çünkü mal canın yongasıdır. Kimsenin kimseyi üzmeye hakkı yoktur.

3. Latîfe latîf gerektir. Şaka gönül kırıcı olmamalıdır.

122. HAYRA ÖNCÜLÜK YAPMAK

242. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Mes'ûd el-Ensârî radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir adam Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme gelerek:

"Binek hayvanım öldü. Bana bir binek hayvanı ver!" dedi. Allah'ın Resûlü ona:

"Bende de yok. Fakat falana git; belki o sana verebilir." buyurdu. Adam o sahâbîye gitti, o da ona bir binek hayvanı verdi. Bu zât tekrar Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme gelerek durumu haber verdi. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"Bir iyiliğe öncülük eden, o iyiliği yapan kadar sevap kazanır."[288]

Hadisin Açıklaması

İnsan, bazen kendisinden istenen yardımı yapamaz. Fakat ona yardım edecek birini tanıyabilir. Yardıma ihtiyacı olanı ona gönderebilir veya ihtiyaç sahibi adına kendisi yardım isteyebilir. Bu durumda, aracı olan kimse, Peygamber Efendimiz'in belirttiğine göre, hayır yapan kimse kadar sevap kazanır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Mü'min, muhtaç durumda olana yardım etmelidir.

2. Yardım edecek gücü yoksa ve yardım edecek birini tanıyorsa, bu yardıma önayak olmalıdır.

3. Allah Teâlâ, yardım edilmesine aracı olana, yardım edene verdiği kadar sevap verir.

123. İNSANLARIN HATALARINI BAĞIŞLAMAK

243. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir Yahudi kadın, üzerine zehir sürülmüş bir koyunu kebap yaptı, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme getirdi. Peygamber aleyhisselâm da ondan yedi. Bu Yahudi kadın yakalanıp Peygamber aleyhisselâmın huzûruna getirildi. Sahâbeden biri:

“Yâ Resûlallah! Bu kadını öldürelim mi?” diye sordu. Resûl-i Ekrem:

“Hayır, öldürmeyin.” buyurdu.

Enes radıyallahu anh sözüne şöyle devam etti:

Ben, o bir lokma zehirli etin, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin küçük dili üzerindeki etkisini zaman zaman hissederdim.[289]

244. Tâbiîn muhaddislerinden Vehb ibni Keysân şöyle dedi:

Abdullah ibni’z-Zübeyr radıyallahu anhın minberde **“Sen af yolunu tut, iyiliği emret, kendini bilmez câhillere aldırma!”**[290] âyet-i kerîmesini okuduğunu duydum. Abdullah ibni’z-Zübeyr sonra şöyle dedi:

“Yemin ederim ki, Allah Teâlâ bu âyette Peygamber’ine halka nasıl davranması gerektiğini emretti. Vallahi ben de halkın arasında olduğum sürece, onlara bu âyette emredildiği şekilde davranacağım.”[291]

245. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“İnsanlara bilmeleri gereken bilgileri öğretin. Kolaylaştırın, zorlaştırmayın. Biriniz bir şeye kızdığı vakit sussun!”[292]

Hadislerin Açıklaması

***** Peygamber Efendimiz, şahsına karşı yapılan haksızlıkları, kabalıkları bağışlardı. Hayber fethinde yakınlarını kaybeden bir Yahudi kadın, Resûlullah Efendimiz’den intikam almak istemişti. Zehirlediği bir koyunu kebap yaparak ona hediye etmişti. Fakat sevgili Efendimiz, ağzına attığı ilk lokmayı yutmadan önce, Allah Teâlâ ona etin zehirli olduğunu bildirmişti. Kâinâtın Efendisi, canına kasteden bu kadından intikam almayıp onu bağışlamış, ne yazık ki, vefât edeceği güne kadar bu zehrin etkisini hissetmişti.

***** Sevgili Efendimiz insanlara, bilmeleri gereken konuların öğretilmesini emrederdi. Kolaylık taraftarı olmayı, zorluk çıkarmamayı öğütlerdi. Bir de ümmetinden kızdıkları zaman sâkin olmalarını isterdi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslüman, Müslüman kardeşine karşı sabırlı, tahammüllü olmalı, şahsına yapılan kötülükleri affetmeye çalışmalıdır. Peygamber Efendimiz’in bir Yahudiyi bile affettiği unutulmamalıdır.

2. Kaba, görgüsüz ve câhil insanların anlayışsız hareketlerine kızmamaya gayret etmelidir.

3. Zorlaştırmayıp kolaylaştırmak, iyi bir mü’minin özelliğidir.

4. Cenâb-ı Hakk’ın bir lütfu olarak dinî ilimleri öğrenmiş insanlar, dinî konuları bilmeyenlerle sohbet etmeli veya onlar için kitap yazarak bilmediklerini öğretmelidir.

124. İNSANLARA İYİ DAVRANMAK

246. Tâbiîn âlimlerinden Atâ bin Yesâr şöyle dedi:

Ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Amr ibni Âs ile karşılaştım ve ona:

“Bana Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin Tevrât’taki özelliklerinden söz et!” dedim. O da şunları söyledi:

“Pekâlâ. Resûl-i Ekrem Kur’ân-ı Kerîm’deki bazı özellikleriyle Tevrât’ta da şöyle anlatılmıştır:

“Ey Peygamber, Biz seni bir şâhid, bir müjdeci ve bir uyarıcı olarak gönderdik.”[293] Aynı zamanda ümmîlere (Araplara) sığınak yaptık. Elbette sen Benim kulum ve elçimsin. Ben sana Mütevekkil adını verdim. Bu Peygamber kötü huylu, katı kalpli, çarşı pazarda yüksek sesle konuşan biri değildir. Kötülüğe kötülükle karşılık vermez; aksine affeder, bağışlar. Allah doğru yoldan sapan milleti (Arapları) onun yol göstermesiyle ‘lâ ilâhe illallah’ diyerek doğru yola iletmedikçe rûhunu almaz. Doğru yola iletilen bu millet, bu Kelime-i tevhîd ile kör gözleri, sağır kulakları ve kapalı gönülleri açacaktır.”[294]

247. Yine Abdullah ibni Amr ibni Âs şöyle dedi:

Kur'ân-ı Kerîm'deki **"Ey Peygamber, Biz seni bir şâhid, bir müjdeci ve bir uyarıcı olarak gönderdik."**[295] âyet-i kerîmesinin bir benzeri Tevrat'ta da vardır.[296]

248. Muâviye radıyallahu anh şöyle dedi:

Ben, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden çok faydalandığım bir söz işittim.

Veya Muâviye radıyallahu anh: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu işittim" dedi:

"Sakın insanların kusurlarını araştırma! Yoksa onların ahlâkını bozarsın."

Ben de (bunu duyduktan sonra) insanların ahlâkını bozmamak için onların kusurlarını araştırmıyorum.[297]

Hadisin Râvisi:

Muâviye bin Ebî Süfyân

Mekke Fethi'nde Müslüman oldu. Resûl-i Ekrem'e kâtiplik yaptı. Hz. Ömer zamanında Suriye vâlisi oldu. Hicrî 41'de (661) Emevî hilâfetini kurdu, vefât ettiği 60 yılına (680) kadar da yönetti.

Allah ondan râzı olsun.

249. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şu iki kulağımla duydum ve şu iki gözümle gördüm. İki eliyle birden torunu Hasan (veya Hüseyin) radıyallahu anhümânın iki elini tutmuştu. Çocuğun ayağı da Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin ayağının üzerindeydi. Ona:

“Haydi tırman!” buyurdu. Çocuk tırmandı ve iki ayağıyla Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin mübârek göğsüne bastı. Sonra Allah’ın Resûlü ona:

“Aç ağzını!” buyurdu. Açınca öptü. Ardından da:

“Allahım onu sev! Çünkü ben onu seviyorum.” buyurdu.[298]

Hadislerin Açıklaması

***** Müslüman, Peygamber’ini kendine örnek almalı, onun gibi güzel huylu, güler yüzlü, tatlı dilli olmalıdır. Konuşurken ve gülerken sesiyle kimseyi rahatsız etmemelidir.

***** İnsanların ayıplarını, kusurlarını araştırmak doğru değildir. Ayıplar, kusurlar araştırılırsa, insanlar daha kötü olur. Bu konuda, Peygamber Efendimiz’in önde gelen sahâbîlerinden Abdullah ibni Mes’ûd gibi davranmaya çalışmalıdır. Ona bir adam getirdiler:

“Bu adam sakalından şarap damlayan biridir, cezâsını ver!” dediler. İbni Mes’ûd radıyallahu anh bu suçlamayı yapanlara, dinimizin insanların gizli hâlini araştırmayı yasakladığını söyledi ve:

“Eğer bir kusur veya ayıp kendiliğinden ortaya çıkarsa, o zaman gereğini yaparız.” dedi.[299]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Kötülüğe iyilikle karşılık vermelidir; kırıcı ve kıyıcı insanlara uymamalıdır.

2. İnsan kendi kusurunu unutup, başkalarının ayıplarını, kusurlarını araştırmaya kalkmamalıdır.

3. Ayıpları ortaya çıkan biri, daha da utanmaz hâle gelebilir. Gizli gizli yaptıklarını, bu defa açıktan yapmaya başlayabilir.

4. Çocukları sevmeli, öpmeli, onlarla oynamalıdır. Bu yakın ilgi, çocukların gönlünde sevgi, şefkat ve merhamet duygularını geliştirecektir.

125. GÜLÜMSEMEK

250. Cerîr ibni Abdillâh radıyallahu anh şöyle dedi:

Müslüman olduğum günden beri, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem beni her gördüğünde yüzüme gülümserdi.[300]

Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Şimdi şu kapıdan Yemen’in en hayırlı insanlarından biri girecek. Yüzü de melek gibi güzel!”

Resûl-i Ekrem bu sözleri söyledikten sonra Cerîr içeri girdi.[301]

251. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin hanımı Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

“Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin küçük dili görünecek şekilde kahkahayla güldüğünü hiç görmedim. O sadece tebessüm ederdi.”

Hz. Âişe sözüne şöyle devam etti:

“Allah’ın Resûlü siyah bir bulut görünce veya rüzgâr şiddetli bir şekilde esince, yüzünün rengi değişirdi. Böyle bir günde ona dedim ki:

“Ey Allah’ın Elçisi! İnsanlar bulutu görünce, yağmur yüklü olduğu ümidiyle sevinirler. Ama sen bulutu gördüğünde tedirgin oluyorsun, bu da yüzünden anlaşılıyor. Bunun sebebi nedir?” Bana şöyle buyurdu:

“Ey Âişe! Bu kara bulutun içinde azap bulunmadığını bana kim temin edebilir? Bazı milletler rüzgârla cezâlandırılmışlardır. Nitekim bir kavim azâb yüklü bulutu görünce, ‘Bu bize yağmur getiren bir buluttur.’[302] **demişlerdi.”**[303]

Hadislerin Açıklaması

* Gülümseme, Allah Teâlâ’nın insanoğluna lütfettiği güzelliklerden biridir. En asık suratlı insan bile gülümsediği zaman sevimli görünür. Efendimiz aleyhisselâm bu ilâhî ihsânı her zaman ölçülü bir şekilde kullanmış, hiçbir zaman aşırıya kaçmamıştır.

* Cerîr ibni Abdillâh, Efendimiz’in vefâtından kırk gün önce, 150 kişilik Yemenli bir heyetle Müslüman olmak üzere Medine’ye gelmişti. Allah Teâlâ onun Medine’ye gelmekte olduğunu Fahr-i Âlem Efendimiz’e bildirmişti. Sultân-ı Enbiyâ da, kendisini dinleyen ashâb-ı kirâma, biraz sonra mescidin kapısından melek yüzlü Cerîr’in gireceğini haber vermişti. [304]

* Peygamber Efendimiz olağanüstü hallerde, güneş ve ay tutulması durumunda, siyah bir bulut gördüğünde veya rüzgâr şiddetli bir şekilde estiğinde tedirgin olurdu. Geçmişte bazı kavimlerin bu tür olaylarla helâk edildiğini hatırlardı. Fırtına dinip yağmur yağınca da rahatlar, sevinirdi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İnsan, Cenâb-ı Hakk’ın verdiği zenginlikleri diğer insanlarla paylaşmalıdır. Gülümseme de bu zenginliklerden biridir.

2. Peygamber Efendimiz, Müslüman kardeşinin yüzüne gülümsemenin insana sadaka sevâbı kazandıracağını söylemiş, kendisi de her zaman gülümsemiştir.

3. Allah Teâlâ bazı olayları, henüz olmadan önce Peygamber Efendimiz’e bildirmiş, o da bunları bir mûcize olarak ashâbına haber vermiştir.

4. Olağanüstü olaylar bize Cenâb-ı Hakk’ın sonsuz kudretini hatırlatmalıdır. Kimi kavimlerin şiddetli rüzgârla, selle, depremle ve benzeri âfetlerle helâk edildiklerini hatırlamalı, bizi koruması için Allah’a duâ etmelidir.

126. GÜLMEK

252. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Az gül! Çünkü çok gülmek kalbi öldürür.”[305]

253. Ebû Hüreyre radıyallahu anh Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Çok gülmeyin! Zirâ çok gülmek kalbi öldürür.”[306]

254. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem gülerek sohbet eden bazı sahâbîlerinin yanına geldi ve onlara:

“Canım elinde olan Allah’a yemin ederim ki, şâyet siz benim bildiklerimi bilseydiniz az güler, çok ağlardınız.” buyurdu. Sonra onların yanından ayrıldı. Bunun üzerine sahâbîler ağladılar. Allah Teâlâ Resûl-i Ekrem’e:

“Ey Muhammed! Sen benim kullarımı niçin ümitsizliğe düşürüyorsun?” diye vahyetti. Peygamber aleyhisselâm hemen onların yanına döndü ve şöyle buyurdu:

“Size müjdeler olsun. Orta yolu tutun ve en iyi olanı yapmaya çalışın!”[307]

Hadislerin Açıklaması

***** Müslüman ölçülü insandır. Gülerken de ölçülü olmalıdır. Ölçüyü kaçırdığı, kahkaha ile gülmeye başladığı ve bunu devam ettirdiği zaman, ilâhî denetim altında bulunduğunu unutur, Allah’ı zikretmeyi ihmâl eder; işte o zaman kalbi de duyarlığını kaybetmeye, katılaşmaya başlar. Allah Teâlâ, kalpleri Zât-ı Kibriyâsını zikretmeye karşı katılaşmış olanların vay hâline buyurmuştur.[308]

***** Efendimiz aleyhisselâm aşırı derecede gülmenin kalbi öldüreceğini haber vermiştir. Kalbi katılaşıp ölen kimsenin gerçekten bir ölüden farkı yoktur. Kalbimiz, Rabbimizle ilgimizi sağlayan tek organımızdır. Onu öldürmemeliyiz.

***** Fahr-i Cihân Efendimiz, çok gülen ve kalbini öldüren kimsenin âhirette düşeceği perişan hâli hatırlatarak ashâbını uyardı.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Her şeyin olduğu gibi gülmenin de bir ölçüsü vardır. Bu konuda en uygunu tebessüm etmektir.

2. Aşırı derecede gülmek, insana Rabbini zikretmeyi unutturur.

3. Bir Müslüman ifrat ile tefritten yani aşırılığın iki ucundan da sakınmalı, her işinde orta yolu tutmalıdır.

4. Allah Teâlâ, rızâsına uygun yolu tutan kulunu ortada bırakmaz. Onu sonsuz merhametiyle cennetine iletir.

127. BİRİNE YÜZÜNÜ DÖNERKEN DE, ARKASINI DÖNERKEN DE BÜTÜN VÜCUDUYLA DÖNMEK

255. Ebû Hüreyre radıyallahu anh Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden hadis rivâyet ettikten sonra bazen şöyle derdi:

"Bu hadisi bana sık ve uzun kirpikli, beyaz tenli güzel haber verdi. O birine doğru döndüğünde, bütün vücuduyla dönerdi. Arkasını döndüğünde, yine bütün vücuduyla dönerdi. Hiçbir göz onun gibisini görmedi, bundan sonra da göremez."[309]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, Allah Teâlâ'nın övüp de yarattığı, emsâlsiz derecede güzel bir insandı. Dünya onun gibi bir güzeli daha önce görmedi.

Ebû Hüreyre radıyallahu anh, Efendimiz'e duyduğu hasreti ve onun eşsiz güzelliğini dile getirirken, onun organlarının hem mükemmel, hem de birbiriyle son derecce uyumlu olduğunu söylerdi. Biriyle yüz yüze konuşurken, birisine arkasını dönerken yaptığı hareketlerin son derece ölçülü olduğunu ifâde ederdi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz hem maddî hem mânevî bakımdan mükemmel bir insandı.

2. İnsana değer verirdi.

3. Biriyle konuşurken ona sadece başını çevirmez, bütün vücuduyla dönerdi.

128. KENDİSİYLE İSTİŞÂRE EDİLEN KİMSE, GÜVENİLİR İNSANDIR

256. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Ebü'l-Heysem'e:

"Hizmetçin var mı?" diye sordu. O da:

"Hayır, yok." dedi. Allah'ın Elçisi:

"Öyleyse bize bir savaş esiri (köle) gelince yanımıza uğra!" buyurdu.

Bir süre sonra Peygamber aleyhisselâma iki köle getirildi. Bunu duyan Ebü'l-Heysem Resûl-i Ekrem'in yanına geldi. Allah'ın Elçisi ona:

"Haydi bunlardan birini seçip al!" buyurdu. Ebü'l-Heysem de:

"Yâ Resûlallah! Benim için hangisi uygunsa onu sen seç!" dedi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem Efendimiz:

"Biriyle istişâre eden onu güvenilir bulmuş demektir. Mâdem ki seçimi bana bıraktın, öyleyse şunu al, zirâ ben onu namaz kılarken gördüm. Ancak ona iyi davran ve bildiklerini öğret!" buyurdu.

Ebü'l-Heysem köleyi alıp evine götürdü. Resûl-i Ekrem'in esire iyi davranmalarını tembih ettiğini öğrenen hanımı ona şunu söyledi:

"Sen esirine ne kadar iyilik etsen de, ona hiçbir zaman Resûl-i Ekrem'in tembih ettiği şekilde iyi davranamazsın; en iyisi sen onu âzat et!" Bunun üzerine Ebü'l-Heysem:

"Öyleyse ben de onu âzat ettim." dedi.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Ebü'l-Heysem ile hanımı arasında olup biteni duyunca şöyle buyurdu:

"Allah Teâlâ'nın gönderdiği her peygamberin ve halîfenin ikişer arkadaşı (sırdaşı) vardır. Bu sırdaşlardan biri ona iyilik yapmayı emreder, kötülükten sakındırır. Diğer sırdaşı ise onu yapacağı fenalıktan sakındırmaz. Bu kötü sırdaşın vereceği zarardan kendisini koruyan kimse, bütün kötülüklerden korunmuş olur."[310]

Hadisin Açıklaması

Bir gün Peygamber Efendimiz, iki arkadaşı Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer ile birlikte, ashâb-ı kirâmdan Ebü'l-Heysem'in bahçesine gittiler ve onun tarafından ağırlandılar. Resûl-i Ekrem, Ebü'l-Heysem'in bir hizmetçisi bulunmadığını öğrenince, ona Medine'ye gelecek olan esirlerden birini vermeyi va'detti; iki esir gelince de, onlardan birini seçip almasını söyledi. Ebü'l-Heysem ise seçimi Fahr-i Âlem Efendimiz'e bıraktı. Allah'ın Elçisi bu durumda Ebü'l-Heysem'in kendisini müsteşâr yani güvenilir bir danışman olarak kabul ettiğini vurgulamak sûretiyle ona, namaz kıldığını gördüğü köleyi almasını tavsiye etti.

Böylece Efendimiz bize, kendisine fikri sorulan kimsenin fikir sorana yardım etmesi, ona en doğru, en faydalı görüşü söylemesi gerektiğini öğretti. Çünkü kendisine danışılan kimse, güvenilir bir kişi olarak kabul edilmiş demektir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir konuda kendisine fikri, görüşü sorulan kimse (müsteşâr), soran tarafından emîn ve güvenilir kabul edilen insandır.

2. Kendisine danışılan kişi, fikrinin sorulduğu konuda doğru bildiğini söylemeli, kendisine danışanı yanıltmamalıdır.

3. Görüşü sorulan kimse, karşısındakine dine uygun olanı söylemeli, onu dine aykırı olan bir şeyi yapmaktan sakındırmalıdır.

129. MEŞVERET

257. Tâbiîn âlimlerinden Amr ibni Dînâr şöyle dedi:

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ "Karara bağlanacak işlerde onlara danış!"[311] âyet-i kerîmesini, "Karara bağlanacak **bazı** işlerde onlara danış!" şeklinde tefsir etti.

258. Tâbiîn âlimi Hasan-ı Basrî:

"Allah'a yemin ederim ki, istişâre eden kimseler, içinde bulundukları hâlin en iyisine iletilirler." dedi. Ardından da: **"Onlar, aralarındaki işlerini danışarak yaparlar"**[312] âyetini okudu.

Hadislerin Açıklaması

***** Meşveret, akıl danışmaktır; bu da akılların âdetâ birbirine aşılanmasıdır.

***** Allah Teâlâ, Peygamber Efendimiz'e, karara bağlanacak işlerde ashâbına danışmasını emretmiştir.[313] Bu sebeple istişâre Allah'ın emri, Peygamber'in sünnetidir. Ancak herkese değil, kalbinde Allah korkusu olana danışmalıdır. Çünkü akıl akıldan üstündür. Atalarımız "Bin bilsen de bir bilene danış!" demişlerdir. Kendini beğenen, başkasına danışmaz; danışan ise pişman olmaz.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsan kendine aşırı güvenmemeli, yapacağı işlerde, alacağı kararlarda akıllı ve bilgili kimselere danışmalıdır.

2. Görüşü isâbetli olan insanlara danışanlar, daha iyi ve daha doğru olan sonuçlara ulaşırlar.

130. DİN KARDEŞİNE DOĞRU YOLU GÖSTERMEYENİN GÜNAHI

259. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Söylemediğim bir sözü, ‘Peygamber böyle söyledi’ diye bana isnâd eden, cehennemdeki yerine hazırlansın.”

“Kendisine fikir danışan Müslüman kardeşine yanlış yolu gösteren kimse, ona ihânet etmiş olur.”

“Kime yanlış fetvâ verilirse, bunun günahı fetvâ verenedir.”[314]

Hadisin Açıklaması

***** Hadîs-i şerîfler bize dinimizi öğretir. Hadisler aynı zamanda Kur’ân-ı Kerîm’in de tefsiridir. Bu sebeple Peygamber Efendimiz’in söylemediği bir sözü, o söyledi diye iddia etmek, dine ilâvede bulunmaktır. Buna hiç kimsenin hakkı yoktur. Böyle bir işe yeltenen en büyük günahlardan birini işlediği için, cehennemi hak etmiş olur.

***** Bir konuda görüşü alınmak istenen kimse, kendisine güven duyulan insandır. Bu kişi kendisine danışana bildiği doğruyu söylediği zaman, bir emâneti yerine getirmiş olur. Kendisine güvenen ve danışan kimseye doğru bildiği şeyi söylemeyen ise onu aldatmış, kardeşine ihânet etmiş olur.

***** Fetvâ, bilenden istenir. Bir konuda fetvâ vermek, o konuda sorumluluğu üzerine almak demektir. Bu sebeple fetvâ verecek olan, acele etmeden o konuyu araştırmalı, kesin kanaate vardıktan sonra cevabını vermelidir. Verilen cevap yanlış da olsa fetvâ isteyenin günahı yoktur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hadîs-i şerîfler bize dinimizi öğretir. Resûl-i Ekrem'in söylemediği bir sözü onun söylediğini iddia ederek nakleden kimse dine ilâvede bulunmuş olur. Bu ise en büyük günahlardan biridir.

2. İnsan, güvendiği kimseye akıl danışır. Fikri sorulan kimse, ona bildiği doğruları söylemelidir. Söylemezse din kardeşine ihânet etmiş olur.

3. Fetvâ vermek zor iştir. Araştırmadan yanlış fetvâ veren, ağır bir vebâl, büyük bir günah yüklenmiş olur. Ancak o fetvâyı uygulayanın bir günahı yoktur.

131. MÜSLÜMANLARIN BİRBİRİNİ SEVMESİ

260. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Canım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, sizler Müslüman olmadan cennete giremezsiniz.

Birbirinizi sevmeden de Müslüman olamazsınız.

Aranızda selâmı yayın ki, birbirinizi sevesiniz.

Bir de birbirinize kin beslemekten sakının; çünkü buğz etmek güzel huyları kazıyıp yok eder. Ben size onun saçı kazıdığını söylemiyorum; dini kökünden kazıyıp yok ettiğini söylüyorum."[315]

Hadisin Açıklaması

***** Cennete kâfirler giremez. Orası mü'minlerin, Müslümanların yurdudur. Güzel dinimiz Müslümanları kardeş kabul ediyor, kardeşlerin de birbirini

sevmesini istiyor. Birbirine selâm vermenin sevgiyi besleyip büyüttüğünü haber veriyor. Ve Müslümanların her fırsatta birbiriyle selâmlaşmasını tavsiye ediyor.

***** Kardeşliğe en çok zarar veren, birbirine buğz etmek yani kin beslemektir. Peygamber Efendimiz kin beslemenin güzel huyları, dinî duyguları kökünden yok edeceğini bildirmiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Cennete sadece Müslümanlar girer. Onun için iyi Müslüman olmaya çalışmalıdır.

2. İyi Müslüman olabilmek için Müslüman kardeşini sevmek gerekir.

3. Kardeşler arasında sevgiyi besleyen, geliştirip çoğaltan en önemli şey, birbirine selâm vermektir.

4. İslâm kardeşliğine en çok zarar veren şey, birbirine kin beslemektir. Müslümanlar kendilerini bu belâdan korumalıdır.

132. BİRBİRİYLE KAYNAŞIP DOST OLMAK

261. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söylemiştir:

"İki mü'minin rûhu, daha birbirini görmeden, bir günlük mesâfeden birbiriyle buluşup kaynaşır."[316]

262. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh şöyle dedi:

“Nimete nankörlük edilebilir, akrabalık bağı koparılabilir, fakat biz kalplerin birbirine yakınlaşmasından daha sağlam bir bağ görmedik.”[317]

263. Tâbiîn muhaddislerinden Umeyr ibni İshâk şöyle dedi:

“Biz kendi aramızda, insanların arasından ilk kalkacak şeyin ülfet ve dostluk olacağını konuşurduk.”[318]

Hadisin Râvisi:

Umeyr ibni İshâk

Medineli tâbiîlerden ve makbûl râvilerdendi. Sonraları Basra’ya yerleştiği bilinmekte, hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır.

Hadislerin Açıklaması

***** Aynı soydan gelenlerin, özellikle kardeşlerin birbirini daha çok sevmesi beklenir. Fakat gerçek öyle değildir. Aralarında akrabalık bağı bulunmayan, ancak ruhları birbiriyle uyuşan kimseler, kardeşten ileri dost olabilirler. Demek ki insanları birbirine yaklaştıran ve kaynaştıran onların ruhlarıdır. Peki ruh nedir? Rûhu da bizi de yaratan Allah Teâlâ, bu konuda bize pek az bilgi verdiğini söylemiştir.[319]

***** Mü’minin en belirgin özelliği, başkalarıyla iyi geçinmesi ve kendisiyle kolayca dostluk kurulabilmesidir. Bu özellik az bulunan bir değerdir. Kendisi başkasıyla, başkası kendisiyle geçinemeyen insanda hayır yoktur. Peygamber Efendimiz böyle buyurmuştur.[320] İnsanların arasından ilk olarak ortadan kalkacak değerlerden birinin, **“dostluk”** olması ne kadar üzücüdür.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Sevgi, muhabbet ve dostluk Cenâb-ı Hakk’ın bizlere birer lütfu ve ihsânıdır.

2. Birbirini Allah için sevenler, birbirinden uzak da olsalar, onların ruhları buluşup kaynaşır.

3. Müslümanlar birbirini sevmeli ve aralarındaki bu sevgiyi daima canlı tutmaya çalışmalıdır.

133. BİRBİRİNE ŞAKA YAPMAK

264. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir yolculuk sırasında Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, bu yolculuğa katılan hanımlarının yanına gitti. Annem Ümmü Süleym de oradaydı. Efendimiz, hanımların bindiği develeri süren kölesine:

“Ey Enceşe ağır ol! Develeri hızlı sürüp de billûr şişeleri incitme!” buyurdu.

Tâbiîn âlim ve muhaddislerinden Ebû Kılâbe şöyle dedi:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin söylediği: “Billur şişeleri incitme!” sözünü sizden biri söyleseydi, kendisini ayıplardınız.[321]

265. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi: Ashâb-ı kirâm:

“Yâ Resûlallah! Sen de bizimle şakalaşıyorsun!” dediler. Resûl-i Ekrem Efendimiz de onlara:

“Ben şaka yaparken bile doğruyu söylerim.” buyurdu.[322]

266. Tâbiîn âlim ve muhaddislerinden Bekr ibni Abdillâh el-Müzenî şöyle dedi:

“Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin ashâbı birbirlerine karpuz kabuğu atarak şakalaşırlardı. Ama önemli bir mesele söz konusu olunca, son derece ciddi davranırlardı.”[323]

Hadisin Râvisi:

Bekr ibni Abdillâh el-Müzenî

Basralı hadis ve fıkıh âlimi bir tâbiî idi. Adı Hasan-ı Basrî hazretleriyle birlikte anılırdı. Güzel va’zederdi. O devirde Basra’da kader konusu çok tartışılıyordı. Peygamber Efendimiz’in bu konuda tartışmayı yasakladığını iyi bildiği için buna karşı çıkardı. İki kişi bu konuda tartışmaya başlayınca hemen kalkıp namaza durur, iki rekât namaz kılardı. Duâsı makbûl bir insandı. Hicretin 108. yılında (726) vefât etti.

267. Tâbiîn muhaddisi İbni Ebî Müleyke şöyle dedi:

Hz. Âişe, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanında bir şaka yaptı. Bunun üzerine Hz. Âişe'nin annesi:

"Yâ Resûlallah! Bu oymakta yapılan şakalar, Kinâneoğulları'nın yaptığı şakalardır." dedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem de:

"Yoo, hayır. Bizim şakalarımız, bu mahalle halkının kendi icadıdır." buyurdu.

Hadisin Râvisi:

Ebû Bekir İbni Ebî Müleyke

Mekkeli bir hadis âlimi ve hâfızıydı. Büyük sahâbîlerden hadis rivâyet etti. Mekke'de müezzinlik ve kadılık yaptı. Hicrî 117'de (735) vefât etti.

268. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, bir adam Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme geldi ve bir binek devesi istedi. Allah'ın Elçisi ona:

"Seni dişi devenin yavrusuna bindireceğim." diye latîfe yaptı. Deve isteyen adam:

"Yâ Resûlallah! Ben, deve yavrusunu ne yapayım?" deyince de:

"Canım, her deveyi bir dişi deve doğurmaz mı?" buyurdu.[324]

Hadislerin Açıklaması

Her zaman ciddî olmak insanı yorar. Şaka yapmak ise ortamı rahatlatır. Rabbimiz bizlerin tabiatına şaka yapma özelliğini boşuna koymamıştır. İşte bu sebeple Fahr-i Âlem Efendimiz, zaman zaman tatlı ve zarîf latîfeler yapmıştır.

***** Bazı sahâbîler, Resûl-i Ekrem'in hep ciddî konularla ilgilendiğini düşünerek onun şaka yaptığını görünce şaşırmış, "Sen de bizimle şakalaşıyorsun!" diye hayretlerini dile getirmişlerdir. Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz ise, kendisinin şaka yaparken bile doğruyu söylediğini ifâde buyurmuştur.

***** Server-i Enbiyâ Efendimiz, ümmetinin uzun süre şakalaşıp gülüşmesini doğru bulmamış, gereğinden fazla gülmenin kalbi katılaştıracağını haber vermiştir. "Latîfe latif gerek" denmiştir. Böyle olmazsa, şakalaşırken birileri incinir; aralarında kin ve nefret oluşabilir; aşırı ve ölçüsüz şaka yapanlar, vakar ve heybetlerini kaybederler.

***** Peygamber Efendimiz, hanımlarının deve sürücüsüne niçin "Billûr şişeleri incitme!" diye latîfe etti? Deve sürücüleri genellikle güzel sesli olur. Develer de şarkı ve türkünün ritmine uygun olarak hızlı veya yavaş gidebilir. Resûl-i Kibriyâ Efendimiz deve sürücüsü Enceşe'ye develeri hızlı sürmemesini, aksi halde billûr şişeler gibi nâzik olan hanımları sarsıp incitebileceğini söyleyerek latîfe yaptı.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Şaka yapmakta bir sakınca yoktur. Lâkin, latîfenin latîf olması, kimseyi kırmaması gerekir.

2. Peygamber Efendimiz, hanımların zarîf ve nâzik, ruh ve bedenlerinin hassas olduğunu ve onların incitilmemeleri gerektiğini "billûr şişe" benzetmesiyle ifâde buyurmuştur.

3. İnsanlar bazen şakanın dozunu kaçırırlar. Resûl-i Ekrem ise, şaka yaparken bile doğruyu söylediğini ifâde buyurmuştur.

134. ÇOCUKLARLA ŞAKALAŞMAK

269. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bizimle o kadar şakalaşırdı ki, bir gün benim küçük kardeşime:

“Ebû Umeyr! Ne oldu Nugayr?” diye latîfe yaptı.[325]

270. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle rivâyet etti:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem torunu Hasan veya Hüseyin radıyallahu anhümânın elini tuttu. Sonra çocuğun ayağını kendi ayağının üzerine koydu. Sonra:

“Haydi tırman!” buyurdu.[326]

Hadislerin Açıklaması

Peygamber Efendimiz çocuklarla da şakalaşırdı.

***** Enes ibni Mâlik’in küçük kardeşinin, “nugayr” denen serçe cinsinden kırmızı gagalı bir kuşu vardı. Bir gün bu kuş öldü, çocuk buna çok üzüldü. Peygamber Efendimiz onu teselli etmek istedi. Araplarda çocuklara künye verme âdeti olmadığı halde, büyük bir adammış gibi, önce ona “Ömerciğin babası” anlamında “Ebû Umeyr” diye seslendi. Ardından da “Ebû Umeyr! Ne oldu Nugayr?” diye takıldı.

***** Çocukla çocuk olan Efendimiz, torunlarıyla oynar, onları sevindirirdi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Çocukların bir şeye üzülmesi, Fahr-i Âlem Efendimiz’i üzerdi. Üzüntülerini dağıtmak için onlarla şakalaşırdı.

2. Torunlarını ayaklarının üstüne bastırır, onları göğsüne doğru tırmandırırdı.

135. GÜZEL AHLÂK

270. [Mükerrer] Ebü'd-Derdâ radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Kıyâmet günü terâzide, güzel ahlâktan daha ağır gelecek bir şey yoktur."[327]

271. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin söz ve davranışlarında hiçbir kabalık yoktu; hiçbir zaman kırıcı davranmaz, çirkin olan bir şeye özenmezdi; şöyle buyururdu:

"Hayırlınız, ahlâkı güzel olanınızdır."[328]

272. Tâbiîn âlimlerinden Amr İbni Şuayb, babası Şuayb'dan, o da dedesi Abdullah İbni Amr İbni Âs radıyallahu anhümâdan Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini rivâyet etti:

"Kıyâmet günü benim en sevdiğim ve bana en yakın olacak hanginizdir size söyleyeyim mi?"

Bunun üzerine ashâb-ı kirâm sustu. Resûl-i Ekrem bu soruyu iki veya üç defa tekrarladı. O zaman sahâbîler:

"Evet, Yâ Resûlallah! Söyle!" dediler. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü:

"Ahlâkı en güzel olanınız."[329] buyurdu.

273. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Ben güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim."[330]

274. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem iki şeyden birini yapma konusunda serbest bırakıldığı zaman, günah olmadığı takdirde, mutlaka onların en kolayını seçerdi. Yapılacak şey günah ise, ondan en uzak duran kendisi olurdu.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Allah’ın yasakları çiğnenmediği sürece şahsı adına hiçbir şeyden dolayı intikam almadı. Şâyet Allah’ın yasağı çiğnenmişse, onun cezâsını mutlaka verirdi.”[331]

275. Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anh şöyle dedi:

“Allah nasıl rızıklarınızı aranızda bölüştürdüyse, ahlâkınızı da öylece bölüştürdü. Dünyayı sevdiğine ve sevmediğine, imânı ise sadece sevdiklerine verir. Allah kime iman nasip etmişse, onu sevmiş demektir.

Kim malını infak etmeye çekinirse, düşmanla cihâd etmekten korkarsa, geceleyin kalkıp ibâdet etme zahmetine katlanmazsa, hiç olmazsa çok sayıda lâilâhe illallah, sübhânallah, elhamdülillah, Allahü ekber desin.”[332]

Hadislerin Açıklaması

***** Yüce Rabbimiz de sevgili Peygamberimiz de bizden güzel ahlâklı olmamızı istiyor. Peki güzel ahlâk nedir? Güzek ahlâk denince akla ilk gelen, yumuşak huylu olmak, kusur bağışlamak, cömertlik yapmak, sıkıntılara sabretmek, insanların sıkıntılarını gidermek, yaratılmışlara şefkat ve merhamet göstermek gibi güzelliklerdir.

***** Allah Teâlâ’nın en değer verdiği, kullarında en çok aradığı şey, güzel ahlâktır. O, insanların hayır yapmasını, ona ibâdet etmesini, böylece güzel ahlâk sahibi olmasını bekler. İşte bu sebeple, âhirette kullarının iyilikleri tartılırken en büyük sevâbı güzel ahlâka vereceğini belirtmiştir.

***** Peygamber Efendimiz, ahlâkı en güzel insandı. Bu sebeple davranışları son derece nâzikti; kimseyi incitmezdi. Birine kaba davrandığı, çirkin bir şey yaptığı görülmezdi. Çünkü o, en hayırlı insanın, ahlâkı en güzel insan olduğunu söylerdi.

***** Kendisinin, gördüğü kusurları düzeltmek ve ümmetini güzel ahlâk sahibi yapmak için gönderildiğini söylerdi.

***** Peygamber Efendimiz insanları zora, sıkıntıya sokmak istemezdi. Allah Teâlâ onu iki şeyden birini yapmakta serbest bırakmışsa ve şâyet o şeyi yapmak insanı günaha götürmeyecekse, yapılması en kolay olanı seçerdi. Allah'ın koyduğu bir yasağı çiğneyeni affetmez, onun cezâsını mutlaka verirdi.

***** Allah Teâlâ sevdiği kullarını dindar yapar, onlardan hayır ve iyilik yapmalarını bekler. Kendi yolunda cihâd etmelerini ister. Farz ibâdetlerle yetinmemelerini, geceleyin kalkıp nâfile ibâdet etmelerini arzu eder. Kendisini çeşitli zikirlerle anmalarından memnun olur.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Âhiret hayatında en değerli şey, dünyada iken güzel ahlâk sahibi olmaktır.

2. Peygamber Efendimiz'i kendimize örnek almalıyız. Onun gibi ince ve nâzik olmaya, kimsenin gönlünü kırmamaya, çirkin olan her davranıştan uzak durmaya çalışmalıyız.

3. Resûl-i Ekrem Efendimiz güzel ahlâklı olanları çok severdi. Güzel ahlâklı olanların, kıyâmet gününde kendisinin yakınında bulunacaklarını müjdelerdi.

4. Fahr-i Âlem Efendimiz, insanlara kusurlarını göstermek ve onlara en doğru, en güzel olanı öğretmek için gönderildiğini söylerdi.

5. Allah'ın Resûlü günah olan her şeyden sakınır, ümmetini de bunlardan sakındırırdı.

6. Allah Teâlâ Peygamber aleyhisselâmı, iki şeyden birini yapmakta serbest bırakmışsa, o, en kolay olanı seçerek ümmetine örnek olurdu.

7. Şahsı adına kimseden intikam almazdı, kendisine kötü davrananları bağışlardı.

8. Kâinâtın Rabbi, malı mülkü hem sevdiğine, hem de sevmediğine verir, fakat dini ve imanı sadece sevdiklerine nasîb eder. Ne mutlu dindar olanlara!

9. Allah Teâlâ, bize verdiği malı mülkü Kendi yolunda harcamamızı ister, dinine hizmet etmemizi bekler. Geceleyin kalkıp nâfile ibâdet etmemizi arzu eder.

10. Yüce Rabbimiz, kusurlarımızı telâfi etmek için, lâilâhe illallah, sübhânallah, elhamdülillah, Allahü ekber diye onu zikretmemizi ister.

136. GÖNÜL ZENGİNLİĞİ

276. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Gerçek zenginlik, mal çokluğu değil, gönül tokluğudur.”[333]

277. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Ben Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme tam on yıl hizmet ettim. Bana bir defa bile “öf!” demedi. Yapmadığım bir şey yüzünden “Şöyle yapsan olmaz mıydı?” demedi. Yaptığım bir şeyden dolayı da “Niye böyle yaptın?” demedi.[334]

278. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem çok merhametliydi. Biri kendisinden bir şey istediği zaman, ona mutlaka istediğini vermeyi va'dederdi; şâyet istenen şey yanında varsa onu hemen verirdi.

Bir gün namaz için kàmet getirilmişti. Yanına bir bedevî geldi ve hemen elbisesini tutarak:

"Az bir ihtiyacım kaldı; onu namazdan sonraya bıraksam, unuturum diye korkuyorum." dedi. Allah'ın Resûlü onun ihtiyacını görene kadar kendisiyle birlikte ayakta bekledi. Sonra dönüp namazı kıldırdı.[335]

279. Ashâb-ı kirâmdan Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden bir şey istendiği zaman aslâ "hayır" demezdi.[336]

280. Ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni'z-Zübeyr şöyle dedi:

Teyzem Âişe ile annem Esmâ radıyallahu anhümâdan daha cömert iki kadın görmedim. Onların cömertlikleri farklı farklıydı. Âişe radıyallahu

anhâ eline geçeni üst üste koyar, yeteri kadar birikince onları vereceği kimselere dağıtırdı. Esmâ radıyallahu anhâ ise, eline geçeni ertesi güne bırakmaz hemen verirdi.[337]

Hadislerin Açıklaması

***** Zengin kimdir? Malı çok olan mı? Peygamber Efendimiz malı çok olanı gerçek zengin saymıyor. Çünkü öyle zenginler var ki, dünya kadar malı olduğu halde, daha fazlasını istiyor. Gözü bir türlü doymuyor. **“Helâl haram ver Allah’ım, çoluk çocuk yer Allahım!”** diyor. Böyleleri zenginden çok, fakire benziyor.

Öyleyse gerçek zengin kimdir? Fahr-i Âlem Efendimiz, gönlü zengin olanı yani eline geçenle yetineni, daha fazlasında gözü olmayanı gerçek zengin kabul ediyor. Kalbi fakir olanı ise fakir sayıyor.

***** Peygamberler Sultanı Efendimiz, yatsı namazını kıldırmak üzere mihrâba geçerken, bir bedevî elbisesini tuttu ve ona ihtiyacını söyledi. Allah’ın Elçisi, bedevîyi memnun etmek için uzun süre onunla meşgul oldu. Hattâ bazı sahâbîler namazı beklerken uyuklamaya başladılar. Sevgili Efendimiz, insan gönlüne işte böylesine değer verirdi ve kimseye “hayır” veya “yok” demezdi.

***** Abdullah ibni’z-Zübeyr, annesi Hz. Esmâ ile teyzesi Hz. Âişe’nin cömert olduklarını, fakat ellerindeki imkânı farklı şekilde dağıttıklarını anlatıyor. Âişe annemiz, verilen şey bir ihtiyacı gidermeli düşüncesiyle, eline geçeni üst üste koyar, sonra dağıtırdı. Peygamber Efendimiz, bir keresinde baldızı Hz. Esmâ’ya: **“Sayıp durma infâk et, paranı çömlekte saklama!”** buyurmuştu.[338] Bu sebeple Hz. Esmâ, eline geçeni hemen dağıtırdı. Allah onlardan râzı olsun.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslüman aç gözlü değil, tok gözlü olmalıdır.

2. Cenâb-ı Hakk’ın verdiği rızıkla yetinmeli, kanaat sahibi olmalıdır.

3. Daha da önemlisi, Müslüman adam cömert olmalıdır, nefsini mal biriktirme hırsından kurtarmalıdır.

4. Peygamber Efendimiz, on yıl süreyle kendisine hizmet eden Enes’e, onca hatasına rağmen bir kere olsun “Şunu yanlış yaptın!” diye çıkışmadı, kusurlarını hep affetti.

5. İhtiyaç sahiplerini hemen reddetmemeli, kendilerini dinlemeli, elden geldiğince onlara yardım etmelidir.

6. Allah'ın verdiğini kullarına vermeli; böylece Cenâb-ı Hakk'ın rızâsını, kullarının duâsını kazanmaya bakmalıdır.

137. AŞIRI CİMRİLİK

281. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Allah yolunda yapılan cihâdın tozu ile cehennemin dumanı bir kulun içinde kesinlikle bir araya gelmez. Cimrilik ile iman da bir kulun kalbinde kesinlikle bir araya gelmez."[339]

282. Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Şu iki özellik bir mü'minde bir araya gelmez: Cimrilik ve kötü ahlâk."[340]

283. Ashâb-ı kirâmdan olduğu söylenen Abdullah ibni Rabîa şöyle dedi:

Bir gün Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhın yanında oturuyorduk. Önce bir adamdan, sonra onun ahlâkından söz ettiler. Abdullah ibni Mes'ûd onlara:

"Söyleyin bakalım, şâyet siz o adamın başını kesseydiniz, o başı tekrar yerine koyabilir miydiniz?" diye sordu.

"Hayır, koyamazdık." dediler

"Peki, elini kesseydiniz, onu yerine koyabilir miydiniz?"

"Hayır, koyamazdık."

"Peki, ayağını kesseydiniz?"

"Onu da koyamazdık." O zaman Abdullah ibni Mes'ûd şunu söyledi:

"Siz onun yaratılışını değiştirmeden, huyunu değiştiremezsiniz. Sperm rahimde kırk gün kalır, sonra kana dönüşür, sonra embriyo olur, sonra belli belirsiz bir çiğnem et olur, sonra Allah Teâlâ bir melek gönderir ve onun rızkını, huyunu, cehennemlik mi, yoksa cennetlik mi olacağını yazar."[341]

Hadislerin Açıklaması

***** İyi bir mü'mine kalbi yol gösterir; o da bu sâyede Allah Teâlâ'nın buyruklarına kulak verir; "yap" dediğini yapar, "yapma" dediğinden uzak durur. Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerîm'de kullarını cömert olmaya, ihtiyaç sahiplerine yardım etmeye dâvet etmiş, Peygamber Efendimiz de bize bu konuda örnek olmuştur. İşte bu sebeple mü'min hiçbir şekilde cimrilik yapamaz.

* Mü'min şöyle düşünür: Her şeyin sahibi Allah'tır, bana nimet vermişse, onu fakirlerle paylaşmalıyım; ilim vermişse, onu ilimden nasibi olmayanlara öğretmeliyim. Böyle yapan, kendisine verilen nimetlere şükretmiş olur.

***** Mü'min cimri olmadığı gibi, kötü ahlâklı da olmaz. Hele hem cimri, hem de kötü ahlâklı yaftasını üzerinde taşımaz.

***** İnsan cennetlik mi, yoksa cehennemlik mi olduğunu elbette bilemez. Onun görevi, kendisinden isteneni yapmaktır. Cennetlik ise zâten ona göre, cehennemlik ise de ona göre davranacaktır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Mü'mine imanı yol gösterir. Cenâb-ı Hakk'ın kendisine verdiği nimetleri, ona ihtiyacı olanlarla paylaşır.

2. Bir mü'min hem cimri hem de kötü ahlâklı olamaz.

3. Mü'min kanaat sahibidir, aç gözlülük yapmaz.

4. Mü'min, hayrın da şerrin de Cenâb-ı Hakk'ın takdiriyle olacağını bilir ve kaderine râzı olur.

138. DİNİNİ ÖĞRENEN KİMSENİN GÜZEL AHLÂKI

284. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bir kimse, güzel ahlâkı sâyesinde, gecelerini ibâdetle geçiren bir Müslümanın derecesine ulaşır."[342]

285. Ebû Hüreyre radıyallahu anh, ben Ebü'l-Kàsım sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu dinledim, dedi:

“Aranızdaki en hayırlı Müslüman, dinî hükümleri iyice öğrenerek ahlâkını güzelleştirendir.”[343]

286. Tâbiîn muhaddislerinden Sâbit ibni Ubeyd şöyle dedi:

“Ben, (efendim) Zeyd ibni Sâbit dışında, insanların arasında çok ciddi ve ağırbaşlı olup da, evinde son derece şakacı olan başka birini görmedim.”[344]

287. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme:

“Azîz ve Celîl olan Allah’ın en beğendiği din hangisidir?” diye sordular. Allah’ın Elçisi de şu cevabı verdi:

“Tek Allah’a iman edilen müsâmahakâr İslâm dinidir.”[345]

288. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

"Şâyet sana dört özellik ve güzellik verilmişse, başka şeylere sahip olmamak, senin için bir kayıp sayılmaz. Bu dört özellik şunlardır: Güzel ahlâk, helâl kazanç, doğru sözlülük ve emânete riâyet."[346]

289. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ashâb-ı kirâma şöyle sordu:

"İnsanları cehenneme en fazla götürecek şeyler nedir, biliyor musunuz?" diye sordu. Onlar da:

"Allah ve Resûlü daha iyi bilir." dediler. Peygamber aleyhisselâm şöyle buyurdu:

"Bunlar içi boş iki şeydir: Biri cinsel organ, diğeri ağızdır."

"Peki, insanları cennete en fazla götürecek şeyler nedir? Bunlar da takvâ ve güzel ahlâktır."[347]

290. Hanım tâbiîlerden Ümmü'd-Derdâ şöyle dedi:

Bir gece (kocam) Ebü'd-Derdâ namaz kılmak üzere kalktı ve sabaha kadar:

"Allahım! Beni güzelce yarattığın gibi, ahlâkımı da güzelleştir." diye duâ ederek ağladı. Bunun üzerine ben:

"Ey Ebü'd-Derdâ! Neden bütün gece sadece güzel ahlâk isteyip durdun?" diye sordum. Bana şunu söyledi:

"Ey Ümmü'd-Derdâ! Müslüman kulun ahlâkı güzel olursa bu güzel ahlâk, sonunda onu cennete götürür. Şâyet ahlâkı kötü olursa bu kötü ahlâk, sonunda onu cehenneme götürür. Müslüman kul uyurken bile Allah Teâlâ onun günahlarını affeder." Ben:

"Ey Ebü'd-Derdâ! Bir kul uyurken günahı nasıl bağışlanır?" diye sordum. Şu cevabı verdi:

"Bir Müslümanın din kardeşi geceleyin kalkıp ibâdet eder ve Allah Teâlâ'ya kendisi için duâ eder, Allah Teâlâ da onun duâsını kabul eder. Ayrıca o sırada uyumakta olan din kardeşine de duâ eder, Cenâb-ı Hak onun kardeşi için yaptığı duâyı da kabul eder."[348]

Hadisin Râvisi:

Ümmü'd-Derdâ el-Vassâbiyye

Adı Cüheyme el-Evsâbiyye şeklinde de kaydedilir. Tâbiîn neslinin fakîh ve muhaddislerinden ve önde gelen hanım âlimlerindendi. Ünlü sahâbî Ebü'd-Derdâ'nın (v. 32/652) "Ümmü'd-Derdâ" künyesiyle bilinen iki hanımından küçük olanıdır. Bu sebeple de "Ümmü'd-Derdâ es-Suğrâ" diye anılırdı. Kocası Ebü'd-Derdâ ile evlenmeden önce, uzun zaman ona talebelik etmişti. Zâhid bir hanım olup ibâdete çok düşkündü. Çok faydalı vaazlar verirdi. Kur'an okumasını bilmeyenlerle yolculuk etmezdi. 81 (701) yılında haccetti, aynı yıl veya ertesi yıl Dımaşk'ta vefât etti. Ebü'd-Derdâ'nın hanım sahâbîlerden olan büyük eşi Ümmü'd-Derdâ el-Eslamiyye (v. 30/650) ise, Ümmü'd-Derdâ el-Kübrâ olarak anılır.

291. Ashâb-ı kirâmdan Üsâme bin Şerîk şöyle dedi:

Bir defasında Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanındaydım. Derken oraya, her biri farklı yerlerden birçok bedevî geldi. Resûl-i Ekrem'in meclisinde bulunan sahâbîler susuyor, sadece onlar konuşuyordu.

"Yâ Resûlallah! İnsanların her gün yapıp durduğu şu ve şu tür işleri yapmamız günah mıdır?" diye sordular. Resûlullah Efendimiz ile aralarında şu konuşma geçti:

"Ey Allah'ın kulları! Sorduğunuz şeylerin hiçbiri günah değildir. Ama bir insanın aleyhinde konuşup onu çekiştirmek, işte günah olan ve insanı helâk edecek olan budur."

"Yâ Resûlallah! Tedâvi olalım mı?"

"Evet, ey Allah'ın kulları, tedâvi olun! Allah Teâlâ yarattığı her hastalığın, mutlaka şifâsını da vermiştir. Fakat bir hastalığın şifâsını yaratmamıştır."

"O hangi hastalıktır, Yâ Resûlallah?"

"Yaşlılıktır."

"Yâ Resûlallah! İnsana verilen en hayırlı şey nedir?"

“Güzel ahlâktır.”[349]

Hadisin Râvisi:
Üsâme bin Şerîk
Kûfeli bir sahâbîdir. Bu hadisi rivâyet ettiği bilinmekte, hayatı hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Bu hadisin diğer rivâyetlerinden öğrendiğimize göre o, bu olayı anlattığı günü tasvir ederken, Peygamber Efendimiz’in huzûruna geldiği zaman onun yanında bulunan sahâbîlerin sanki başlarında kuş varmış gibi hiç kımıldamadan oturduklarını söylemiştir.
Allah ondan râzı olsun.

292. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:
“Resûllullah sallallahu aleyhi ve sellem hayır yapan insanların en cömertiydi. Daha da cömert olduğu zaman dilimi ise, Cebrâil’in onunla buluştuğu günlerdi. Cebrâil aleyhisselâm, ramazanda her gece onunla buluşur, Allah’ın Elçisi de ona Kur’an’ı okurdu. İşte bundan dolayı, Cebrâil’le buluştuğu zamanlarda Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, esmek için hiçbir engel tanımayan bereketli rüzgârdan daha cömert davranırdı.”[350]

293. Ebû Mes'ûd el-Bedrî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Sizden önceki ümmetlerden bir adam hesaba çekildi; ancak amelleri arasında, hayır olarak yaptığı bir şeyi bulunamadı. Fakat bu adam insanlarla görüşüp konuşan zengin bir kimse idi. Hizmetçisine, darda kalan fakirlerin borcunu silmesini emrederdi. Azîz ve Celîl olan Allah:

'Biz affetmeye ondan daha lâyıkız.' buyurdu ve onu affetti."[351]

294. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, bir sahâbî Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme:

"İnsanların cennete girmesine en çok sebep olacak şeyler nedir?" diye sordu. Allah'ın Resûlü de:

"Allah korkusu ve güzel ahlâktır." diye cevap verdi. Bu defa o sahâbî:

"İnsanları cehenneme en fazla götürecek şeyler nedir?" diye sordu. Peygamber aleyhisselâm da:

"Bunlar içi boş iki şeydir: Ağız ve cinsel organ." buyurdu.[352]

295. Nevvâs ibni Sem’ân radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, kendisi Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme iyiliğin ve günahın ne olduğunu sordu. Allah’ın Elçisi de şöyle buyurdu:

“İyilik, güzel ahlâktır. Günah ise, kalbini tırmalayıp duran ve insanların bilmesini istemediğin şeydir.”[353]

Hadisin Râvisi:

Nevvâs ibni Sem’ân

Suriyeliydi. Babası Sem’ân, Benî Kilâb kabilesinden bir heyetle gelerek Peygamber aleyhisselâm ile görüşmüş ve ona bir çift ayakkabı hediye etmişti. Nevvâs ise Medine’ye hicret etmiş ve bir yıl süreyle Resûl-i Ekrem ile görüşme şerefine nâil olmuştu.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması ve Hadislerden Öğrendiklerimiz

***** Güzel ahlâklı olmak; güler yüzlü, tatlı dilli, eli açık olmak, kimseyi incitmemek, insanların verdiği sıkıntılara katlanmak, öfkelenmemek, kendisine kötülük yapana bile iyilik yapmaktır. İşte bunlar, iyi insanın en belirgin özellikleridir. Allah Teâlâ böyle bir insanı, gecelerini ibâdetle geçiren Müslümanın derecesine ulaştırır.

***** Müslüman, dinini öğrenmeye çalışmalı, ilmini artırmalıdır. İşte o zaman takvâ sahibi, güzel ahlâklı bir Müslüman olur; dünyaya değer vermez, gözü hep âhirette olur ve böylece Cenâb-ı Hakk’ın rızâsını kazanır.

***** Güzel ahlâklı insanın en belirgin özelliği, aile fertlerinin yanında güler yüzlü, şakacı, hataları görmezden gelen ve hoşgörülü olmasıdır. Güzel ahlâklı olan kimse, diğer insanlara da anlayışlı ve müsâmahakâr davranır.

***** Bir Müslüman dört güzelliğe sahipse, dünyaya vedâ edip giderken, keşke şunlara da sahip olsaydım diye gözü arkada kalmaz. Bu dört büyük servet şunlardır: Güzel ahlâk, helâl kazanç, doğru sözlülük ve emânete riâyet.

***** İnsan iki organına sahip olabilse, cehennemden büyük ölçüde korunur. Peygamber Efendimiz’in “içi boş iki şey” diye tarif ettiği cinsel organ ile ağız, insanın başına dert açan iki büyük tehlike kaynağıdır. Biri haram yer, dedikodu yapar; öteki zina eder; böylece her ikisi de insanın felâketini

hazırlar. İnsan bu iki organı, ancak Allah korkusu ve güzel ahlâk sâyesinde yerli yerince kullanabilir.

***** Müslümanlar kardeştir; bunu herkes bilir. Kardeşliğin ilk şartı, kardeşine duâ etmektir. Genel olarak yapılan duâlardan başka, insan sevdiği din kardeşine ismen de duâ etmelidir. Yüce Rabbimiz buna pek değer verir ve kardeşlerin birbiri için yaptıkları duâları kabul buyurur.

***** İnsanların arkasından konuşmamalı, onları çekiştirip gıybetlerini yapmamalıdır. Rabbimiz bu kötü huyu, insanı perişan eden bir felâket olarak görmektedir. Gıybet batağına düşmeyenler, huylarını daha kolay güzelleştirirler.

***** İnsanı güzel ahlâklı yapan bir özellik de cömertliktir. Bu konuda en güzel örneğimiz sevgili Efendimiz'dir. Ramazan gecelerinde Cebrâil aleyhisselâm ile birlikte Kur'ân-ı Kerîm okudukça onun ilmi artıyordu. İlmi arttıkça cömertliği de artıyordu. Kur'ân-ı Kerîm okudukça bizim de ilmimiz artıp bereketlenir, ahlâkımız güzelleşir.

***** Alışveriş hayatında, insanlara borç veren kimseler vardır. Onlar, sahip oldukları nimetleri kendilerine verenin hatırı için borçlulara, sıkıntı içinde yaşayanlara kolaylık göstermelidir. O takdirde, Allah Teâlâ da kendilerinin âhirette hesabını görürken onlara kolaylık gösterecektir.

***** Günah, iyi ve dürüst Müslümanın vicdanını rahatsız eden şeydir. Bir kimse, acaba şu yaptığım günah mı diye şüpheye düşüyorsa, o şey içini kemiriyorsa, yaptığı iş günahtır. Hele "Bu yaptığımı kimse görmemeli, yoksa beni kınarlar." diye tedirgin oluyorsa, o şey günahtır.

139. CİMRİLİK

296. Câbir ibni Abdillâh radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Ey Selemeoğulları! Sizin başkanınız kimdir?” diye sordu. Biz de:

“Ced ibni Kays’tır. Yalnız biz onu cimri buluyoruz.” dedik. Allah’ın Resûlü:

“Cimrilikten daha kötü hastalık var mıdır? Sizin başkanınız o değil, Amr ibnü’l-Cemûh’tur.” buyurdu.

Hadisin râvisi şöyle demiştir: Amr ibnü’l-Cemûh, Câhiliye devrinde kabilesinin putlarına bekçilik ederdi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin evlilikleri sırasında, onun nâmına düğün yemekleri vermişti.[354]

297. Ashâb-ı kirâmdan Mugîre bin Şu’be’nin kâtibi Verrâd şöyle dedi:

Muâviye bin Ebî Süfyân, Mugîre bin Şu’be’ye:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden duyduğun bir hadisi bana yaz.” diye bir mektup gönderdi. Mugîre de ona şunu yazdı:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem dedikodu yapmayı, malı isrâf etmeyi, çok soru sormayı, verilmesi gerekeni vermeyip almaya hakkı olmayan şeyi istemeyi, ana-babaya itaatsizlik etmeyi ve kız çocuklarını diri diri toprağa gömmeyi yasaklardı.”[355]

298. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden bir şey istendiği zaman aslâ "hayır" demezdi.[356]

Hadislerin Açıklaması

***** Cimrilik, büyük bir kusurdur, onulmaz bir hastalıktır. Elindeki parayı muhtaçlara dağıttığı takdirde, kendisinin muhtaç duruma düşeceğini zannetmek, Allah'a güvenmemektir.

***** Mal, Cenâb-ı Hakk'ın kuluna emânetidir. O emâneti sahibinin istediği şekilde kullanmamak, emânete ihânettir. Malın gerçek sahibi onun nerelere harcanmasını istiyorsa, parasını oralara sarfetmelidir.

* Müslümanlar bu konuda da Peygamber Efendimiz'i örnek almalıdır. Kendilerinden bir şey istendiği zaman güçleri nisbetinde vermeli, isteyeni reddetmemelidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslüman cömert olmalıdır. Cömert olan, önder olmaya daha lâyıktır.

2. Cimrilik bir hastalıktır; cimri olan, başkalarını temsil edemez.

3. Malı isrâf etmemeli, verilmesi gerekeni vermeli, hiç kimse almaya hakkı olmayan şeyi istememelidir.

4. Herkes gücü nisbetinde muhtaçlara yardım etmelidir. Verene Allah Teâlâ'nın daha fazlasını vereceği unutulmamalıdır.

140. İYİ KİMSENİN ELİNDEKİ HAYIRLI MAL

299. Amr ibnü'l-Âs radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bana haber gönderdi, elbisemi giyinip, silahımı kuşanıp yanına gelmemi emretti. Ben de hazırlanıp yanına gittim. Huzûruna vardığımda abdest alıyordu. Yüzüme şöyle bir bakıp başını yere indirdirdi, sonra da:

"Ey Amr! Seni bir orduya kumandan tâyin etmek istiyorum. Böylece Cenâb-ı Hak sana ganîmet ihsân eder, ben de sana bolca hayırlı mal veririm." buyurdu. Ben de:

"Ben, malda gözüm olduğu için Müslüman olmadım. İslâmiyet'i arzu ettiğim ve Allah'ın Resûlü ile beraber olmayı istediğim için Müslüman oldum." dedim. Bunun üzerine:

"Ey Amr! Sâlih insanın elindeki hayırlı mal ne güzeldir!" buyurdu. [357]

Hadisin Açıklaması

Sâlih kul kimdir? Allah'a ve O'nun yarattıklarına karşı görevlerini bilen ve yapan kimsedir.

Hayırlı mal nedir? O da harcanması gereken yere sarfedilen maldır.

Mü'min varlıklı olursa elindeki malı, Allah Teâlâ'nın ve Resûl-i Kibriyâ'nın gösterdiği yerlere sarfeder. Kimseye haksızlık etmediği gibi, kimsenin hakkının da kendi üzerinde kalmasını istemez. İşte bu sebeple, mü'minin elindeki mal, hem helâl, hem de hayırlı maldır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Mü'min, hayırlı insan olmaya gayret etmelidir. Hayırlı insan, hem ömrünü hem de malını yerli yerince harcar.

2. İnsanın hayırlısı olduğu gibi, malın da hayırlısı vardır. Hayırlı mal, helâl yolla kazanılan ve insanların faydasına harcanan maldır.

3. Cihâd etmek Allah'ın emridir. Cihâd yoluyla kazanılan mal da hayırlı ve helâl maldır.

141. CANI, MALI GÜVEN İÇİNDE OLAN KİMSE

300. Ashâb-ı kirâmdan olan Ubeydullah ibni Mihsan'ın, babası Mihsan el-Ensârî radıyallahu anhdan rivâyet ettiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Hanginiz canı ve malı güven içinde, vücudu sıhhat ve afiyette, günlük yiyeceği de yanında olduğu halde sabahlarsa, sanki bütün dünya kendisine verilmiş gibidir."[358]

Hadisin Râvisi:

Mihsan el-Ensârî

Bu zâtın Medine'de Kubâ'da oturduğu bilinmekte, hayatı hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır.

Hadisin Açıklaması

Kıymeti bilinmesi gereken üç büyük nimet vardır: Biri sıhhat ve âfiyet içinde olmak, diğeri can ve mal emniyetine sahip olmak, üçüncüsü de günlük rızkını kazanmak. Bunlara sahip olan insan, kendisine bütün dünya

verilmiş gibi sevinmeli, geri kalan vaktini Allah’ın rızâsına uygun işlerle geçirmelidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Canı, malı, ırzı ve nâmusu güvende olmak, çok büyük bir nimettir.
2. Sağlıklı olmak Cenâb-ı Hakk’ın en büyük lütuflarından biridir.
3. Kimseye muhtaç olmadan günlük rızkını kazanan kimse bahtiyârdır.
4. Bunların her biri Allah’a şükretmeyi gerektirir.

142. NEŞELİ VE HUZÛRLU OLMAK

301. Tâbiîn muhaddislerinden Muâz ibni Abdillah ibni Hubeyb el-Cühenî, babasından, o da amcası Ebû Âsım Ubeyd el-Cühenî’den şöyle dediğini rivâyet etti:

Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, ashâbının yanına geldi. Yeni yıkandığı anlaşılıyordu; oldukça da neşeli ve huzûrluydu. Biz onun eşiyle beraber olduğunu düşündük. Bunun üzerine:

“Yâ Resûlallah! Çok neşeli ve huzûrlu olduğunu görüyoruz.” dedik.

“Evet, elhamdülillah, öyleyim.” buyurdu.

Sonra zenginlikten söz açıldı. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah korkusu olan kimsenin zengin olmasında hiçbir sakınca yoktur. Allah korkusu olan bir insan için sağlıklı olmak zenginlikten daha hayırlıdır. İnsanın neşeli ve huzûrlu olması da bu nimetlerden biridir.”[359]

لِابْنِ عُمَرَ قَالَ: مَا هِيَ؟ قُلْتُ: كَذَا وَكَذَا، قَالَ: لَيْسَتْ هَذِهِ مِنَ الْكَبَائِرِ،

عَنِ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ؟ فَقَالَ:

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

Bu hadis 295 numarayla geçti.

٣٠٣ – عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

مَا مِنْ مُسْلِمٍ لَهُ وَالِدَانِ مُسْلِمَانِ يُصْبِحُ إِلَيْهِمَا مُحْتَسِبًا، إِلَّا فَتَحَ لَهُ اللهُ

قَالَ لِي ابْنُ عُمَرَ: أَتَفْرَقُ النَّارَ، وَتُحِبُّ أَنْ تَدْخُلَ الْجَنَّةَ؟ قُلْتُ: إِي وَاللهِ.

فَاسْتَقْبَلَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ سَبَقَ النَّاسَ إِلَى الصَّوْتِ وَهُوَ

يَقُولُ:

لِنَفْسِهَا تَمْرَةً، فَأَكَلَ الصِّبْيَانُ التَّمْرَتَيْنِ وَنَظَرَا إِلَى أُمِّهِمَا، فَعَمَدَتْ إِلَى

سَرْجٌ، وَفِي عُنُقِهِ السَّيْفُ، فَقَالَ:

«لَقَدْ وَجَدْتُهُ بَحْرًا، أَوْ إِنَّهُ لَبَحْرٌ».

303. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

“Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem insanların en güzeli, en cömerti ve en cesuru idi. Bir gece Medineliler korkunç bir ses duyup korkuya kapılarak sesin geldiği yöne doğru koşuştular. Yolda Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile karşılaştılar. Peygamber aleyhisselâm herkesten önce sesin geldiği tarafa gitmiş, işin aslını araştırdıktan sonra dönüp gelmekteydi. Sahâbîlere:

“Korkmayın, korkulacak bir şey yok.” buyurdu. Meğer Resûl-i Ekrem sesi duyar duymaz Ebû Talha’nın atına, eğerlenmesini bile beklemeden atlayıp gitmiş, kılıcını da omuzuna atmıştı. Ebû Talha’nın atının iyi koştuğundan söz ederek:

“Ben onu deniz gibi coşkun buldum” veya **“O, âdetâ bir deniz.”** buyurdu.[360]

٣٠٤ – جَابِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

تُفْرِغَ مِنْ دَلْوِكَ فِي إِنَاءِ أَخِيكَ».

304. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümânın söylediğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Her iyilik sadakadır. Din kardeşini güler yüzle karşılaman, kendi kovandan kardeşinin kabına su boşaltman da bir sadakadır.”[361]

Hadislerin Açıklaması

***** Zenginlik, Cenâb-ı Hakk’ın bir lütfudur. Zenginlik, herkesten çok mü’mine yakışır. Gönlünde Allah korkusu olan kimse, malını dinin uygun gördüğü yerlere harcar; böylece Allah’ın rızâsını kazandığı gibi, Allah’ın kullarına da hizmet eder. Hem sağlıklı hem zengin olmak ise lütuf üstüne lütuftur.

***** İnsanın neşesini ve huzûrunu kaçıran şeylerden biri günahtır. Günah, bir mü'mini tedirgin eder, ona sıkıntı verir. Hele başkalarından sakladığı, kimsenin bilmesini istemediği hatalı davranışlar onu perişan eder.

***** Peygamber Efendimiz insanların rahatsız ve huzûrsuz olmasını istemezdi. Onların rahatını kaçıran şeyleri ortadan kaldırmaya çalışırdı. Çünkü Müslümanları rahatlatmak ve üzüntülerini hafifletmek kardeşlik görevidir.

***** Din kardeşini sevindirecek her davranış Allah katında değerlidir. Müslümanı güler yüzle selâmlamak, onun bir sıkıntısını gidermek Cenâb-ı Hakk'ı memnun eder.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Neşeli ve huzûrlu olabilmek büyük bir nimettir.

2. Neşe ve huzûr, büyük ölçüde evlilikle elde edilir. Ailesini geçindirecek imkâna sahip olan gençler bu huzûru bir an önce elde etmenin peşinde olmalıdır.

3. Zenginlik de mutluluk kaynaklarından biridir.

4. Sağlık, zenginlikten daha üstün bir nimettir. Çünkü sağlıklı olanlar, dinin kendilerinden beklediği görevleri daha başarıyla yaparlar.

5. Ahlâkı güzel olan bir mü'min, en huzûrlu, en bahtiyâr insandır.

6. Her mü'min, Peygamber Efendimiz gibi insanların korkusunu gidermeye, onları rahatlatmaya, gönüllerini ferahlatmaya çalışmalıdır.

١٤٣- بَابُ مَا يَجِبُ مِنْ عَوْنِ الْمَلْهُوفِ

143. DARDA KALANA YARDIM ETMEK

٣٠٥ - عَنْ أَبِي ذَرّ:

سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْأَعْمَالِ خَيْرٌ؟ قَالَ:

«إِيمَانٌ بِاللهِ، وَجِهَادٌ فِي سَبِيلِهِ»، قَالَ: فَأَيُّ الرِّقَابِ أَفْضَلُ؟ قَالَ:

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

الْعَمَلِ؟ قَالَ:

«تُعِينُ ضَائِعًا، أَوْ تَصْنَعُ لِأَخْرَقَ»، قَالَ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ ضَعُفْتُ؟ قَالَ:

«تَدَعُ النَّاسَ مِنَ الشَّرِّ، فَإِنَّهَا صَدَقَةٌ تَصَدَّقُهَا عَلَى نَفْسِكَ».

305. Ebû Zer el-Gıfârî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, bir sahâbî Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme:

“Amellerin hangisi daha hayırlıdır?” diye sordu. O da:

“Allah’a iman etmek ve Allah yolunda cihâd etmek.” buyurdu. Soru soran sahâbî:

“Hangi köleyi âzat etmek daha faziletlidir?” diye sordu. Resûl-i Ekrem de:

“Bedeli en yüksek ve sahiplerine göre en kıymetli olanı.” buyurdu. Yine o sahâbî:

“Ya bunlardan birini yapamazsam?” dedi. Allah’ın Resûlü de:

“Malını kaybedene yardım edersin veya işini beceremeyenin işini görürsün.” buyurdu. Aynı sahâbî:

“Ya bunu da yapamazsam?” deyince, Fahr-i Âlem Efendimiz:

“İnsanlara zarar vermezsin, Zirâ bu da kendi kendine iyilik etmendir.” buyurdu.[362]

٣٠٦ – عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ صَدَقَةٌ»، قَالَ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ يَجِدْ؟ قَالَ:

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

يَفْعَلْ؟ قَالَ:

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

فَأَتَتْ أُمُّهُ يَوْمًا فَقَالَتْ: يَا جُرَيْجُ، وَهُوَ يُصَلِّي، فَقَالَ فِي نَفْسِهِ وَهُوَ يُصَلِّي:

«يُمْسِكُ عَنِ الشَّرِّ، فَإِنَّهَا لَهُ صَدَقَةٌ».

306. Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem:

"Sadaka vermek her müslümanın görevidir." buyurdu. Bunun üzerine sahâbîlerden biriyle aralarında şu konuşma geçti:

"Ya insan, sadaka verecek bir şey bulamazsa veya vermezse?"

"O zaman eliyle çalışıp kazanır, böylece hem kendine faydalı olur hem de sadaka verir."

"Ya buna gücü yetmez veya yapmazsa?"

"Bu takdirde darda kalana, ihtiyaç sahibine yardım eder."

"Buna da gücü yetmez veya yapmazsa?"

"O zaman da iyilik yapmayı tavsiye eder."

"Ya buna da gücü yetmez veya yapmazsa?"

"O zaman kötülük yapmaktan uzak dursun. Bu da onun için sadakadır."[363]

Açıklama

Bu iki hadis 220 ve 225 numarayla geçmiş ve orada açıklanmıştır.

١٤٤ – بَابُ مَنْ دَعَا اللهَ أَنْ يُحَسِّنَ خُلُقَهُ

144. AHLÂKINI GÜZELLEŞTİRMESİ İÇİN ALLAH'A DUÂ ETMEK

٣٠٧ – عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُكْثِرُ أَنْ يَدْعُوَ:

«الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا»، قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ»، قُلْتُ: ثُمَّ

بِالْقَدَرِ».

307. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem çoğu zaman şöyle duâ ederdi:

Allâhümme innî es'elüke's-sıhhate, ve'l-iffete, ve'l-emânete, ve hüsne'l-hulukı, ve'r-rızâ bi'l-kader.

"Allahım! Senden sağlıklı, iffetli, kendisine güvenilir, güzel ahlâklı insan olmayı ve kadere rızâ göstermeyi niyâz ederim."[364]

٣٠٨ – عَنْ يَزِيدَ بْنِ بَابَنُوسَ قَالَ:

«الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا»، قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ»، قُلْتُ: ثُمَّ

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَتْ:

كُنْتُ مَعَ النَّجَدَاتِ، فَأَصَبْتُ ذُنُوبًا لَا أَرَاهَا إِلَّا مِنَ الْكَبَائِرِ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ

«الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا»، قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ»، قُلْتُ: ثُمَّ

«تَدَعُ النَّاسَ مِنَ الشَّرِّ، فَإِنَّهَا صَدَقَةٌ تَصَدَّقُهَا عَلَى نَفْسِكَ».

هَكَذَا كَانَ خُلُقُ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

308. Tâbiîn muhaddislerinden Yezîd ibni Bâbenûs şöyle dedi:

Âişe radıyallahu anhânın huzûruna girdik ve:

"Ey mü'minlerin annesi! Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin ahlâkı nasıldı?" diye sorduk. Hz. Âişe de:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin ahlâkı Kur'ân-ı Kerîm idi. Siz Mü'minûn sûresini okuyorsunuz, değil mi? Haydi, oku Mü'minûn sûresini!" buyurdu. Hadisin râvisi Yezîd sözüne şöyle devam etti: Ben de sûrenin ilk beş âyetini okudum:

"Mü'minler gerçekten muratlarına ermişlerdir. Onlar namazlarında derin bir saygı içerisindedirler. Boş söz ve lüzumsuz işlerden kaçınırlar.

Onlar zekât vermek için çalışırlar. Onlar iffetlerini korurlar.”

O zaman Âişe radıyallahu anhâ şunu söyledi:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin ahlâkı işte böyleydi.”[365]

Hadislerin Açıklaması

***** Peygamber Efendimiz, her şeyi Allah Teâlâ’dan istememizi tavsiye buyurmaktadır. O’ndan ilk önce istememiz gereken, iyi bir Müslüman olmaktır. İyi Müslüman demek, güzel ahlâklı insan demektir.

Sağlıklı olmak derken hatırımıza hem beden hem ruh sağlığı gelmelidir.

* Fahr-i Âlem Efendimiz’in ahlâkı Kur’ân-ı Kerîm idi. Yani Allah’ın kitabı neyi iyi görüyor ve gösteriyorsa onu benimsemekti. Neyi kötü görüyor ve gösteriyorsa, ondan da uzak durmaktı. Kur’ân-ı Kerîm “Affet!” buyuruyor, Efendimiz kendisine karşı yapılan hataları affederdi. Kitabımız başa gelene sabretmeyi, öfkeyi yenmeyi, zandan sakınmayı, kimsenin gıybetini yapmamayı emrediyor, Efendimiz aleyhisselâm bu emirleri aynen uygulardı. Bize onu kendimize örnek almamız emredildi. Onun sünnetine yapışmalı, ona göre yaşamaya çalışmalıyız.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ’dan ahlâkımızı güzelleştirmesini istemeliyiz.

2. O’ndan bizi sağlıklı, iffetli, kendisine güvenilen, başına gelene râzı olan bir insan olmayı nasib etmesini niyâz etmeliyiz.

3. Kur’ân-ı Kerîm bizim hayat rehberimizdir, yaşama tarzını ondan öğrenmeliyiz.

4. Resûlullah Efendimiz nasıl yaşamışsa onun gibi yaşamaya çalışmalıyız.

١٤٥ – بَابٌ: لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ

145. MÜ’MİN KİMSEYİ DİLİYLE İNCİTMEZ

٣٠٩ – عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ:

مَا سَمِعْتُ عَبْدَ اللهِ لَاعِنًا أَحَدًا قَطُّ، لَيْسَ إِنْسَانًا.

سُئِلَ عَلِيٌّ: هَلْ خَصَّكُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَيْءٍ لَمْ يَخُصَّ بِهِ

وَسَلَّمَ:

«لَا يَنْبَغِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يَكُونَ لَعَّانًا».

309. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümânın oğlu Sâlim şöyle dedi:

Ben babam Abdullah'ın, bir kişi dışında, herhangi birini diliyle incittiğini hiç duymadım. Babam Abdullah ibni Ömer, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

"Lânet etmek, mü'mine yakışmaz."[366]

Hadisin Râvisi:

Sâlim ibni Abdillâh ibni Ömer

Hz. Ömer'in torunu olan Sâlim, tâbiîn neslinin fıkıh âlimlerinden biriydi. Aynı zamanda hadis hâfızıydı. Dünya hayatına pek önem vermez, siyâsî olaylardan uzak dururdu. Herkese sünnete göre yaşamayı, siyâsîlere de Râşid halîfelerin uygulamalarını esas almayı tavsiye ederdi. Sonu gelmeyen, cevap bulunamayan dînî tartışmalara hep karşı çıkardı. Hicretin 106. yılında (725) vefât etti.

٣١٠ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ اللهَ لَا يُحِبُّ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ، وَلَا الصَّيَّاحَ فِي الْأَسْوَاقِ».

310. Ashâb-ı kirâmdan Câbir ibni Abdillâh radıyallahu anhümâ, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

"Allah Teâlâ, işi ve sözü kötü olanı, kötülük yapmaya çalışanı, sokaklarda, çarşı pazarda bağırıp çağıranı sevmez."[367]

٣١١ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، أَنَّ يَهُودًا أَتَوُا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

١٢ - عَنْ أَبِي مُرَّةَ مَوْلَى عَقِيلٍ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يَسْتَخْلِفُهُ مَرْوَانُ، وَكَانَ يَكُونُ

وَغَضِبَ اللهُ عَلَيْكُمْ، قَالَ:

«مَهْلًا يَا عَائِشَةُ، عَلَيْكِ بِالرِّفْقِ، وَإِيَّاكِ وَالْعُنْفَ وَالْفُحْشَ».

قَالَتْ: أَوَ لَمْ تَسْمَعْ مَا قَالُوا؟ قَالَ:

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

أَبَوَيْهِ يَبْكِيَانِ، فَقَالَ:

311. Âişe radıyallahu anhâdan rivâyet edildiğine göre, bir gün bazı Yahudiler Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına geldiler, ona selâm veriyormuş gibi yaparak, “ölüm üzerinize olsun” anlamında “es-sâmü aleyküm” dediler. Bunun üzerine Hz. Âişe:

“Sizin üzerinize olsun, Allah size lânet etsin, Allah size gazap etsin!” dedi. Bunu duyan Allah’ın Resûlü:

“Sâkin ol, Âişe! Sana yumuşak davranmak yakışır. Sert davranmaktan, çirkin söz söylemekten sakın!” buyurdu. Hz. Âişe:

“Onların ne dediğini duymadın mı?” diye sorunca, Allah’ın Resûlü şöyle buyurdu:

“Sen de benim ne dediğimi duymadın mı? Sözlerini kendilerine (ve aleyküm diyerek) aynen iâde ettim. Benim onlar hakkında söylediklerim kabul edilir, ama onların benim hakkımda söyledikleri kabul edilmez.”[368]

١٣٢ - إِنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ:

«لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ، وَلَا اللَّعَّانِ، وَلَا الْفَاحِشِ وَلَا الْبَذِيءِ».

312. Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anhın Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden rivâyet ettiğine göre, Allah’ın Resûlü şöyle buyurdu:

“Olgun mü’min kimseyi yermez, kimseye lânet etmez, çirkin iş yapmaz ve kötü söz söylemez.”[369]

٣١٣ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَا يَنْبَغِي لِذِي الْوَجْهَيْنِ أَنْ يَكُونَ أَمِينًا».

313. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:
“İki yüzlü olan, güvenilir olmaya lâyık adam değildir.”[370]

٢٢- بَابُ الْوُدِّ يَتَوَارَثُ

314. Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anh şöyle dedi:
“Bir mü’min için en çirkin huy, ağzının bozuk olmasıdır.”[371]

315. Ali bin Ebî Tâlib radıyallahu anh şöyle dedi:
“Çok lânet edenler, lânete uğrarlar.”
Hadisin râvisi Mervân ibni Muâviye, Hz. Ali’nin “çok lânet edenler” sözüyle, halka lânet edenleri kasdettiğini söyledi.

Hadislerin Açıklaması
***** Müslüman güzel insandır. Onun yaptığı iş de söylediği söz de güzeldir. Müslüman kimseye kötülük yapmaz, kimseyi incitmez, etrafındakileri rahatsız etmez.

***** Yahudiler, insan incitmeyi âdet edinmiş kimselerdir. Onların selâm veriş tarzları bile kırıcıdır. Peygamber Efendimiz onların bu huyunu bildiği için, sözde selâmlarına “ve aleyküm” (söyledikleriniz size dönsün) diyerek en uygun karşılığı vermiş, kötü niyetlerini yüzlerine bile vurmamıştı. Fakat Hz. Âişe, onların hakaretine dayanamayıp tepkisini ortaya koymuştu.

***** İki yüzlü olmak nasıl bir şeydir? İki yüzlü kimse, birbirinden farklı iki topluluğu birden idâre etmeye çalışır. Birinin yanına gider, “Siz haklısınız, ben sizden yanayım.” der; karşı tarafa gider, onlara da aynı şeyi söyler. İki yüzlü olmak, münâfık olmaktır. Böyle kimselere elbette güvenilemez.

***** İnsanlara lânet edenler, aslında kendilerine lânet etmiş olurlar. Bir kimse lâneti hak etmeyene lânet ederse, o lânet aynen kendisine döner.

Ağzı bozuk insanlar, önlerine gelene lânet ederler. Kendisine lânet edilen kimse de, “Asıl sana lânet olsun.” diye karşılık verir. Şu halde başkasına lânet eden kimse, aslında kendine lânet ettirmiş olur.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslüman, kimseye lânet etmez, kimseyi incitmez, kimseyi yermez. Çünkü onun ağzı bozuk değildir.

2. Müslümanın işi de sözü de güzeldir. Kimseye kötülük yapmaz.

3. Müslüman sâkin adamdır, Hiçbir yerde gürültü yapmaz, kimseyi rahatsız etmez.

4. Müslüman, düşmanına karşı bile kırıcı olmaz, onun hatasını yüzüne vurmaz.

5. Aile fertlerinin yanlış yaptığını gören kimse, onların hatasını düzeltmelidir.

6. Müslüman iki yüzlü olamaz; çünkü iki yüzlü olmak, münâfık olmaktır. İki yüzlülere hiçbir zaman güvenilemez.

146. LÂNET ETMEK

316. Ashâb-ı kirâmdan Ebü'd-Derdâ radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Lânet edenler, kıyâmet gününde şâhit de olamazlar şefâatçi de."[372]

317. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"**Özü sözü doğru olana, lânet etmek yakışmaz**."[373]

318. Ashâb-ı kirâmdan Huzeyfe ibnü'l-Yemân radıyallahu anh şöyle dedi:

"Birbirine lânet eden bir toplumun başına, mutlaka lânet iner."[374]

Hadisin Râvisi:

Huzeyfe ibnü'l-Yemân

Peygamber Efendimiz Huzeyfe radıyallahu anha, ileride olacak bazı fitneleri ve münâfıkların adlarını bildirdi. Bu sebeple o, "Resûlullah'ın sırdaşı" diye anıldı. Hz. Ömer devrinde Medâin vâliliği yaptı; İran fetihlerine katıldı; Hemedan, Rey ve Dînever şehirleri onun kumandanlık yaptığı savaşlarda fethedildi. Hicretin 36. yılında (656) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

***** Birisine lânet etmek, "Ona Allah merhamet etmesin" demektir. Cenâb-ı Hakk'ın rahmetinden kovduğu varlığın şeytan olduğu düşünülünce, birine lânet etmek, onun şeytan gibi kötü biri olduğunu ileri sürmektir. Halbuki mü'minlerin en belirgin özelliği birbirlerine merhamet etmeleridir.

***** "Lânet eden kıyâmet gününde şâhit olamaz" demek, onun şâhitliği dikkate alınmaz demektir. Peygamber Efendimiz'in haber verdiğine göre, geçmiş milletler, kıyâmet gününde "Bize hiçbir Peygamber gelmedi." diye

yalan söyledikleri zaman, Allah Teâlâ, onların doğru söyleyip söylemediğini Peygamber Efendimiz'e ve onun ümmetine soracak; onlar da Kur'ân-ı Kerîm'den öğrendikleri şekilde, o milletlere peygamber geldiğine şâhitlik edecekler. Ama lânet edenlere bu şâhitlik şerefi verilmeyecek.

***** Lânet edenler, şefâat de edemeyecekler. Halbuki Allah Teâlâ kıyâmet gününde mü'minlere, cehenneme girecek olan bazı yakınlarına şefâat etme yetkisi verecek. Lânetçiler, bu şereften de mahrûm kalacaklar. Dünyada insanlara lânet ederek onları Allah'ın rahmetinden uzaklaştırmaya çalışanlar, âhirette kime, nasıl şefâat edebilir?

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Mü'min, merhametli insandır. Kimsenin lânete uğramasını yani Allah'ın rahmetinden uzak kalmasını istemez.

2. İyi mü'minler, kıyâmet gününde, Allah'ın izniyle sevdiklerine şefâat edecek ama lânetçiler bu imkândan mahrûm kalacaklardır!

3. Önemli olan dilini lânet etmeye alıştırmamak ve hiçbir varlığa lânet etmemektir. Çünkü lânet edenler, mutlaka lânete uğrarlar.

4. Çok lânet edenler, dillerini bu hastalıktan mutlaka arındırmalıdır. İstemeden bir iki defa lânet edenler bağışlanabilir.

147. LÂNET ETTİĞİ KÖLESİNİ ÂZÂT ETMEK

319. Âişe radıyallahu anhâdan rivâyet edildiğine göre, Hz. Ebû Bekir bir kölesine lânet etti. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ona iki veya üç defa:

“Ey Ebû Bekir! Lânetçi olmakla sıddîk olmak birbiriyle nasıl bağdaşır? Kâbe’nin Rabbine yemin ederim ki, bu iki özellik bir arada bulunmaz.” buyurdu.

Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir bir kölesini hemen o gün âzat etti. Sonra Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına geldi ve:

“Bir daha o sözü ağzıma almayacağım.” dedi.[375]

Hadisin Açıklaması

İyi bir mü’min hiç kimseye, hiçbir varlığa lânet etmez. Ne insana, ne hayvana, ne de başka bir şeye lânet edemez. Cenâb-ı Hakk’ın rahmeti her varlığı kuşatmışken, ona Allah rahmet etmesin demek, kimin haddinedir? Dili sürçüp de birine lânet eden kimse, Hz. Ebû Bekir gibi, bir daha lânet etmeyeceğine söz vermelidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hz. Ebû Bekir Allah katında değerli bir insan olduğu için, Peygamber Efendimiz onu “çok doğru söyleyen adam” anlamında “sıddîk” diye nitelemiştir.

2. Sıddîklar bile hata edebilir. Önemli olan hatasında ısrar etmemektir.

١٤٨ - بَابُ التَّلَاعُنِ بِلَعْنَةِ اللهِ وَبِغَضَبِ اللهِ وَبِالنَّارِ

148. ALLAH’IN LÂNETİ, GAZABI VE CEHENNEMDEN SÖZ EDEREK LÂNETLEŞMEK

٣٢٠ - عَنْ سَمُرَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَا تَتَلَاعَنُوا بِلَعْنَةِ اللهِ، وَلَا بِغَضَبِ اللهِ، وَلَا بِالنَّارِ».

320. Ashâb-ı kirâmdan Semüre bin Cündeb radıyallahu anh, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Birbirinize, ‘Allah sana lânet etsin, Allah sana gazap etsin, cehennemde yanasın’ diye lânet etmeyin.”[376]

Hadisin Râvisi:
Semüre bin Cündeb
Çocuk yaşından itibâren hep Peygamber Efendimiz’in etrafında bulundu. Savaşa katılacak yaşta olmadığı halde, onun yanında bulunmak için Uhud Savaşı’na katılmak istedi; fakat Resûl-i Ekrem buna izin vermedi. O da Allah’ın Resûlü’nden çok hadis rivâyet ederek ona olan sevgisini ispat etti ve hicretin 60. yılında (680) vefât etti.
Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması
Hadîs-i şerîfte zikredilen üç lânet şekli, en ağır ve en şiddetli lânet ifâdeleridir. Öfkesine yenik düşüp de birine lânet eden, bu lânet sözlerini kesinlikle kullanmamalıdır. Lânet eden kimse şunu unutmamalıdır: Lânet ettiği şahıs buna lâyık değilse, o lânet dönüp dolaşıp kendisini bulacaktır.

١٤٩ - بَابُ لَعْنِ الْكَافِرِ

149. KÂFİRE LÂNET ETMEK

٣٢١ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ، ادْعُ اللهَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ، قَالَ:

«إِنِّي لَمْ أُبْعَثْ لَعَّانًا، وَلَكِنْ بُعِثْتُ رَحْمَةً».

321. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme:
“Müşriklere bedduâ et!” dediler. Allah’ın Resûlü şöyle buyurdu:
“Ben lânetçi olarak gönderilmedim: Ben rahmet olarak gönderildim.”[377]

Hadisin Açıklaması
Allah Teâlâ, Peygamber Efendimiz’e: “Biz seni âlemlere yalnız rahmet olarak gönderdik.”[378] buyurmuştur. Fahr-i Âlem Efendimiz de “Ben rahmet peygamberiyim.”[379] demiştir. İnsanları Allah’ın rahmetine

yaklaştırmak için gönderilen bir Peygamber, onların Allah’ın rahmetinden uzak olmalarını elbette isteyemez. Zâten o da bunu istememiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İslâmiyet’in ilk zamanlarında müşriklerin zulümlerinden iyice bunalan Müslümanlar, Peygamber Efendimiz’den kâfirlere bedduâ etmesini istemişlerdi, fakat o bedduâ etmedi.

2. Allah Teâlâ, Peygamber Efendimiz’i, bütün insanlara, özellikle de mü’minlere rahmet olarak göndermiştir.

١٥٠- بَابُ النَّمَّامِ

150. İNSANLARIN ARASINDA SÖZ GETİRİP GÖTÜREN KİMSENİN DURUMU

١١ – عَنْ أَبِي بُرْدَةَ أَنَّهُ شَهِدَ ابْنَ عُمَرَ وَرَجُلٌ يَمَانِيٌّ يَطُوفُ بِالْبَيْتِ، حَمَلَ أُمَّهُ وَرَاءَ

عُثْمَانَ، فَقَالَ حُذَيْفَةُ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَتَّاتٌ».

322. Tâbiîn muhaddislerinden Hemmâm ibnü’l-Hâris en-Nehaî şöyle dedi:

Ashâb-ı kirâmdan Huzeyfe ibnü’l-Yemân radıyallahu anh ile oturuyorduk. Biri ona, bir adamın halîfe Hz. Osman’a söz taşıdığını söyledi. Bunun üzerine Huzeyfe radıyallahu anh şöyle dedi:

Ben Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu duydum:

“**İnsanların arasında söz getirip götüren kimse cennete giremez.**”[380]

٣٢٣ – عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخِيَارِكُمْ؟» قَالُوا: بَلَى، قَالَ:

سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ؟ قَالَ:

«الْمَشَّاؤُونَ بِالنَّمِيمَةِ، الْمُفْسِدُونَ بَيْنَ الْأَحِبَّةِ، الْبَاغُونَ الْبُرَآءَ الْعَنَتَ».

323. Hanım sahâbîlerden Esmâ binti Yezîd radıyallahu anhâdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ashâb-ı kirâma:

“Size en hayırlılarınızın kim olduğunu söyleyeyim mi?” diye sordu. Onlar da:

“Söyle, Yâ Resûlallah!” dediler. Allah’ın Resûlü:

“Onlar, görüldükleri zaman Allah’ın hatırlandığı kimselerdir.” buyurdu. Ardından: **“Size en kötülerinizin kim olduğunu da söyleyeyim mi?”** diye sordu. Ashâb-ı kirâm:

“Söyle, Yâ Resûlallah!” dediler. Allah’ın Resûlü şöyle buyurdu:

“Onlar, söz getirip götürenler, birbirini sevenlerin arasını bozanlar, günahsız insanları sıkıntıya düşürmek isteyenlerdir.”[381]

Hadisin Râvisi:

Esmâ binti Yezîd

Medineliydi. Peygamber Efendimiz’e ilk biat eden hanımlardan biriydi. Fahr-i Âlem Efendimiz’in huzûrunda kadınlar adına konuştuğu, onların sormaya utandığı konuları sorup öğrendiği için, kendisine “kadınların hatibi” anlamında “hatîbetü’n-nisâ” denirdi. Sevgili Efendimiz de Esmâ’yı takdîr eder, utanma duygusunun dinlerini öğrenmeye engel olmadığını söyleyerek onun şahsında Medineli hanımları överdi. Esmâ hanım, hicretin 30. yılında (650) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

***** Bir yerde, bir kimse hakkında söylenen sözleri, “ara bozmak için” o kimseye veya başkalarına ileten kimselere “koğucu”, “nemmâm” denir. İyi bir Müslüman, duyduğu bu tür sözleri başkasına, özellikle de aleyhinde konuşulan kişiye taşımaz. Kendisine böyle bir söz iletilen insan, söz taşıyana inanmamalı ve ona bu yaptığının İslâm ahlâkına uymadığını hatırlatmalıdır.

***** Hayırlı insan, yüzüne, sözüne ve davranışlarına bakınca, karşısındaki kimsede güzel izlenimler bırakır. Bu gibiler, mütevâzi halleri, Allah'ın helâl kıldığını helâl bilen, haram kıldığını haram bilen tutumlarıyla insanların gönlünde olumlu duygular uyandırırlar.

Kötü ve şerli kimseler ise insanlar arasında söz taşırlar; birbirini sevenlerin arasını bozarlar; temiz insanların hayatlarını çekilmez hâle getirirler.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İnsanların arasını bozmak için söz taşımak, en büyük ahlâksızlıklardan biridir.

2. Şâyet Allah Teâlâ affetmezse, söz taşıyanlar cennete giremezler.

3. Bir kötülüğü önlemek için söz taşımakta bir sakınca yoktur.

4. İyi insanlar, yüzlerinden ve davranışlarından bilinir. Onların her işleri dine uygundur.

5. Kötü insanlar ise toplumda fitne fesât çıkarırlar, ortalığı karıştırırlar, insanların arasını bozarlar.

١٥١- بَابُ مَنْ سَمِعَ بِفَاحِشَةٍ فَأَفْشَاهَا

151. DUYDUĞU ÇİRKİN SÖZÜ YAYAN KİMSENİN DURUMU

٣٢٤ - عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ:

٣٠٦ - عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

324. Ali bin Ebî Tâlib radıyallahu anhdan şöyle dediği rivâyet edilmiştir: "Çirkin söz söyleyen ile o sözü yayan kimsenin günahı aynıdır."[382]

٣٢٥ - عَنْ شُبَيْلِ بْنِ عَوْفٍ قَالَ: كَانَ يُقَالُ:

«مَنْ سَمِعَ بِفَاحِشَةٍ فَأَفْشَاهَا، فَهُوَ فِيهَا كَالَّذِي أَبْدَاهَا».

325. Tâbiîn muhaddislerinden Şübeyl ibni Avf, sahâbe arasında şu sözün yaygın olduğunu söyledi:

"Duyduğu çirkin sözü halk arasında yayan kimse, tıpkı onu ilk defa söyleyen gibi günahkârdır."[383]

Hadisin Râvisi:

Şübeyl ibni Avf

Kûfeli ve muhadramûn neslinden idi. Yani Câhiliye, hem de İslâm devrinde yaşadı, fakat Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi görme şerefine nâil olamadı. Hicretin 15. yılında yapılan (636), Müslümanlara Irak ve İran'ın kapılarını açan Kàdisiyye meydan savaşında bulundu (15/636).

٣٢٦ – عَنْ عَطَاءٍ:

«أَنَّهُ كَانَ يَرَى النَّكَالَ عَلَى مَنْ أَشَاعَ الزِّنَا، يَقُولُ: أَشَاعَ الْفَاحِشَةَ».

326. Tâbiîn muhaddislerinden Atâ bin Ebî Rebâh, zinâ ettiğini söyleyen kimsenin cezâlandırılması gerektiğini söylerdi. Buna gerekçe olarak da "çünkü o kötülüğü yaymıştır." derdi.[384]

Hadisin Râvisi:

Atâ bin Ebî Rebâh

Mekkelidir. Hem fıkıh hem hadis hem de tefsir âlimidir. 200 kadar sahâbî ile görüşmüş, onlardan hadis öğrenmiştir. İmâm Ebû Hanîfe, ondan daha faziletli birini görmediğini söylerdi. Atâ bin Ebî Rebâh hicrî 114'te (732) vefât etti.

Hadislerin Açıklaması

***** Dinimiz her türlü günahı yasaklamıştır. Çirkin söz söyleyen veya günah işleyen kimse, tövbe edecek, fakat suçunu başkasına anlatmayacaktır. Çünkü yaptığı günahı ballandıra ballandıra anlatan, başkasını da o günaha özendirmiş, böylece yeni bir günah işlemiş olur. Allah Teâlâ, mü'minler

arasında hayâsızlığın yayılmasına çalışanlar için, dünya ve âhirette elem verici bir azap hazırlandığını haber vermiştir.[385]

***** Birinin söylediği çirkin sözü duyan ve onu başkalarına anlatan kimse de bir fenalığın yayılmasına ortak olmuş sayılır. Bu vesileyle, Resûl-i Ekrem Efendimiz'in: "Her duyduğunu nakletmesi kişiye yalan olarak, günah olarak yeter."[386] buyurduğunu hatırlamalı, kötülüklerin yayılmasına önayak olmamalıdır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Çirkin bir söz söylemek de yaptığı çirkin bir işi başkasına anlatmak da günahtır.

2. Birinden duyduğu çirkin bir sözü başkalarına anlatmak, o günahın dalga dalga yayılmasına vesile olmaktır ki, o günahı yapmak kadar çirkindir.

3. Yaptığı zinayı başkasına anlatanların, günahların çoğalmasına yol açtıkları için, cezâlandırılmaları gerekir.

١٥٢- بَابُ الْعَيَّابِ

152. İNSANLARI AYIPLAMAK

٣٢٧ - عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ:

١٢ - عَنْ أَبِي مُرَّةَ مَوْلَى عَقِيلٍ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يَسْتَخْلِفُهُ مَرْوَانُ، وَكَانَ يَكُونُ

وَأُمُورًا مُتَمَاحِلَةً رُدُحًا».

327. Ali bin Ebî Tâlib radıyallahu anh şöyle dedi:

"Sakın ha, sizler duyduğu her sözü yayan, işittiği her sırrı ifşâ eden biri olmayın! Böyle yaptığınız takdirde, taşımakta zorlanacağınız belâların, üstünüzden uzun süre gitmeyecek ağır fitnelerin sizi beklediğini unutmayın!"[387]

٣٢٨ – عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

«إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَذْكُرَ عُيُوبَ صَاحِبِكَ، فَاذْكُرْ عُيُوبَ نَفْسِكَ».

328. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

“Sen, arkadaşının ayıplarını başkalarına anlatmak istediğinde, önce kendi ayıplarını hatırla!”[388]

فَأَتَتْ أُمُّهُ يَوْمًا فَقَالَتْ: يَا جُرَيْجُ، وَهُوَ يُصَلِّي، فَقَالَ فِي نَفْسِهِ وَهُوَ يُصَلِّي:

[الحجرات: ١١]، قَالَ:

«لَا يَطْعَنْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ».

329. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ **“Birbirinizi ayıplamayın!”**[389] âyet-i kerîmesini, “Hatalarınızı birbirinizin yüzüne vurmayın!” diye tefsir etmiştir.[390]

٣٣٠ – عَنْ أَبِي جَبِيرَةَ بْنِ الضَّحَّاكِ قَالَ:

فِينَا نَزَلَتْ، فِي بَنِي سَلِمَةَ: ﴿وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ﴾ [الحجرات: ١١]، قَالَ:

قَالَ لِي ابْنُ عُمَرَ: أَتَفْرَقُ النَّارَ، وَتُحِبُّ أَنْ تَدْخُلَ الْجَنَّةَ؟ قُلْتُ: إِي وَاللهِ.

فَجَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«يَا فُلَانُ»، فَيَقُولُونَ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّهُ يَغْضَبُ مِنْهُ.

330. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Cebîre bin Dahhâk şöyle dedi:

“Birbirinize kötü lakaplar takmayın.” âyet-i kerîmesi, biz Selemeoğulları hakkında nâzil oldu. Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem mahallemizi şereflendirmişti. Bizde her adamın iki ismi vardı. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bizden birine:

“Ey falan!” diye hitap edince, bunu duyanlar:

“Yâ Resûlallah! O, bu isme kızar.” dediler. İşte bunun üzerine **“Birbirinize kötü lakaplar takmayın.”** âyet-i kerîmesi nâzil oldu.[391]

Hadisin Râvisi:

Ebû Cebîre bin Dahhâk el-Ensârî

Medineli Müslümanlardandı. Hicretten sonra doğdu. Sahâbî olmadığını söyleyenler de vardır. Hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır.

Allah ondan râzı olsun.

٣١١ – عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، أَنَّ يَهُودًا أَتَوُا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

فَقَالَ: مَهْ، إِنْ لَمْ تَحُدَّكَ فِي الدُّنْيَا تَحُدُّكَ فِي الْآخِرَةِ.

«لَقَدْ وَجَدْتُهُ بَخْرًا، أَوْ إِنَّهُ لَبَخْرٌ».

”إِنَّ اللهَ لَا يُحِبُّ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ“.

ابْنُ عَبَّاسٍ الَّذِي قَالَ: إِنَّ اللهَ لَا يُحِبُّ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ.

331. Tâbiîn muhaddislerinden İkrime el-Berberî şöyle dedi:

Tam bilemiyorum, Abdullah ibni Abbâs mı yoksa Abdullah ibni Ömer mi, biri diğeri için yemek hazırlattı. Yemek yapan câriye yanlarında çalışırken, içlerinden biri ona:

“Fâhişe!” dedi. Diğeri:

“Sus! Bu sözünden dolayı sana dünyada kısas yapılmazsa, mutlaka âhirette yapılır.” dedi. Öteki:

“Ya o benim dediğim gibiyse ne olacak?” deyince, beriki:
“Allah Teâlâ, işi ve sözü kötü olanı, kötülük yapmaya çalışanı sevmez.” dedi.
“Allah Teâlâ, işi ve sözü kötü olanı, kötülük yapmaya çalışanı sevmez.” diyen Abdullah ibni Abbâs idi.[392]

Hadisin Râvisi:

İkrime bin Abdillâh el-Berberî

Aslen Mağriplidir. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümânın kölesi olduğu için, hayatı Medine’de geçmiştir. İbni Abbâs’tan kırk yıl boyunca tefsir, hadis ve fıkıh öğrenmiş, daha çok tefsir ilmindeki bilgisiyle tanınmıştır.

١٣٢ - إِنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ:

332. Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anhın Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden rivâyet ettiğine göre Allah’ın Resûlü şöyle buyurdu:

“Olgun mü’min kimseyi yermez, kimseye lânet etmez, çirkin iş yapmaz ve kötü söz söylemez.”[393]

Hadislerin Açıklaması

***** Müslüman, sorumlu insandır. Kulağına gelen haberlerin bir kısmının asılsız olacağını hesap eder. Her duyduğunu başkalarına aktarmanın bir tür yalancılık olduğunu bilir. Şunu unutmamalıdır ki, bazı haberleri yaymak, toplumda fitne fesât çıkmasına yol açabilir. Böyle ağır bir sorumluluğu da kimse yüklenmemelidir.

Ayrıca mü’minin kalbi, âdetâ bir sır kabristanıdır. Kendisine emânet edilen sırlar, onunla birlikte kabre gider.

***** Peygamberler dışında kimse mükemmel değildir. Herkesin kusuru, ayıbı vardır. Bir arkadaşının hatasını başkasına anlatmak isteyen, önce kendi hatalarını düşünmelidir. “Biri benim ayıplarımı ifşâ etseydi ben ne yapardım?” diyerek kendine çeki düzen vermelidir.

***** İnsanlara lakap takmak, onları hoşlanmadıkları lakapla çağırmak Allah Teâlâ'nın yasakladığı bir iştir. Ayrıca bu, gönül kıran, insanı yaralayan bir tutumdur. Birine hoşlandığı lakapla hitap etmekte ise elbette bir sakınca yoktur.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İyi insan, duyduğu güzel bilgileri başkalarına nakleder, ama kulağına gelen çirkin sözleri veya asılsız haberleri yaymaz.

2. İyi insan ser verir, sır vermez.

3. Birinin ayıbını başkasına söylemeden önce, kendisini onun yerine koymalı, böyle bir durumda ne hâle düşeceğini hesap etmelidir.

4. Kimsenin ayıbını, onu utandırmak için yüzüne vurmamalıdır. Ayrıca insan bu yüzden alacağı tepkiyi düşünmeli, kendini sıkıntıya sokmamalıdır.

5. Birine iftirâ etmek, hakaret etmek, kötü söz söylemek, birini yermek Allah Teâlâ'nın sevmediği bir iştir; bunlar hem dünyada hem de âhirette cezâsı olan suçlardır.

153. AŞIRI ÖVMEK

333. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Bekre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanında bir adamdan söz edildi. Orada bulunan bir kişi, o adamı iyi şeyler söyleyerek övdü. Bunun üzerine Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem:

“Yazık sana! Arkadaşının boynunu kopardın!” buyurdu ve bu cümleyi defalarca tekrarladı. Sonra Peygamber aleyhisselâm sözüne şöyle devam etti:

“Şâyet biriniz arkadaşını mutlaka övecekse ve onun söylediği gibi olduğuna da gerçekten inanıyorsa, o takdirde: ‘Zannederim o şöyle iyidir, böyle iyidir’ desin. Esasen o şahsı hesaba çekecek olan Allah’tır. Hiç kimse, bir başkasını, Allah’a karşı kusurlardan arıtıp temiz duruma getiremez.”[394]

334. Ebû Mûsâ el-Eş’arî radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, bir adamın bir kişiyi övdüğünü ve övgüde çok ileri gittiğini işitti. Bunun üzerine Allah’ın Elçisi şöyle buyurdu:

“Adamı mahvettiniz (veya adamın bel kemiğini kırdınız).”[395]

335. Tâbiîn muhaddislerinden İbrâhim et-Teymî, babası Yezîd ibni Şerîk’in şöyle dediğini söyledi:

Bir gün Hz. Ömer’in yanında oturuyorduk. Bir adam, bir başka şahsı yüzüne karşı övdü. Bunun üzerine Hz. Ömer:

“Adamın boynunu kestin; Allah da senin boynunu kessin!” dedi.

Hadisin Râvisi:

Yezîd ibni Şerîk et-Teymî

Kûfelidir. Onun Câhiliye devrine yetiştiği söylenir. Ünlü muhaddis ve fakîh İbrâhim et-Teymî'nin babasıdır. Rivâyetleri *Kütüb-i Sitte*'de bulunan bir râvidir.

336. Hz. Ömer şöyle dedi:

"Birini övmek, onun boğazını kesmektir."

İmâm Buhârî bu sözü şöyle açıkladı: "Övülen adam, bu övgüyü kabul ettiği takdirde boğazı kesilmiş gibi olur."

Hadislerin Açıklaması

Neden birini yüzüne karşı övmek, onun boynunu koparmak, boğazını kesmek veya bel kemiğini kırmaktır? Çünkü herkes övülmeyi hazmedemez. Çoğunlukla insanlar, övüldükleri zaman kibirlenir ve kendilerini büyük zannetmeye başlar. Şunu unutmamak gerekir ki, ilk kibirlenen yaratık, şeytandır. Şeytan kibirlenenleri sever, onları avucunda oynatır ve âdetâ şeytanlaştırır.

Şu halde birini övmek, onu şeytanın oyuncağı yapmak, dolayısıyla mânen öldürmektir. Fahr-i Âlem Efendimiz, kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimsenin cennete giremeyeceğini haber verdiğine göre,[396] övülmenin ağır yükünü taşıyamayacak olanları övmemek gerekir.

Övülmekten etkilenmeyecek olanları övmekte sakınca bulunmadığını bir sonraki bahiste okuyacağız. Övülmemesi gereken kimseleri övenlere ne yapmak gerektiğini de ondan sonraki bahiste göreceğiz.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Din kardeşini överek, onu ateşe atmamalıdır.

2. Birini övmek isteyen, "Kanaatimce o şöyle iyidir, böyle iyidir" demekle yetinmelidir.

3. Övülen kimse de gurûra kapılarak kendine yazık etmemelidir.

4. İnsan birini överek onu Allah katında değerli kılamaz. Çünkü insanın içini bilen, onu hesaba çekecek olan ve dilerse temize çıkaracak olan Allah'tır.

154. KİBİRLENMEYECEĞİ BİLİNEN KİMSEYİ ÖVMEK

337. Ebû Hüreyre radıyallahu anh Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

"Ebû Bekir ne iyi adamdır. Ömer ne iyi adamdır. Ebû Ubeyde bin Cerrâh ne iyi adamdır. Üseyd ibni Hudayr ne iyi adamdır. Sâbit ibni Kays ibni Şemmâs ne iyi adamdır. Muâz ibni Amr ibni Cemûh ne iyi adamdır. Muâz ibni Cebel ne iyi adamdır." Allah'ın Resûlü ayrıca:

"Falan adam ne fenâdır, falan kimse ne kötüdür." diye yedi kişi daha saydı.[397]

338. Hz. Âişe'nin, tâbiîn muhaddislerinden olan âzatlı kölesi Ebû Yûnus'tan rivâyet edildiğine göre, Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

"Bir gün bir adam Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna girmek için izin istedi. Allah'ın Resûlü onun hakkında:

"Bu adam, kabilesi içinde kötü olarak bilinir." buyurdu. Adam içeri girince ona güler yüz gösterip iltifat etti. O gidince, bir başka adam huzûra girmek için izin istedi. Resûl-i Ekrem onun için de:

"Bu adam, kabilesi içinde iyi olarak bilinir." buyurdu. Adam içeri girince ona diğeri kadar iltifat edip güler yüz göstermedi. O adam da çıkınca:

"Yâ Resûlallah! İlk gelen adam hakkında iyi şeyler söylemedin, fakat ona güler yüz gösterdin. Sonra gelen adam hakkında iyi şeyler söyledin, fakat ona diğerine yaptığın gibi iltifat etmedin; bunun sebebi nedir?" diye sordum. Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"Ey Âişe! İnsanların en fenası, şerrinden diğer insanların korkup çekindiği kimsedir."[398]

Hadislerin Açıklaması

***** Peygamber Efendimiz özel bir sohbette, yedi sahâbîsini medhetmişti. Çünkü onların bu övgüyü duydukları zaman gurûra kapılmayacaklarından emindi. Bu sahâbîlerin ilk üçü Muhâcirînden, diğerleri de Ensâr'dandı.

Görüldüğü üzere, İki Cihân Güneşi Efendimiz'in övgüsü "Falan iyi adamdır." şeklinde son derece ölçülüdür. Yerdiği kimselerin adlarının verilmesinde bir fayda görülmediği için de onların isimleri zikredilmemiştir.

***** Server-i Enbiyâ Efendimiz'i ziyârete gelen ilk adam, kabilesinde kabalığı ile bilinen ve kötü huyu yüzünden sevilmeyen biriydi. Onun münâfık olduğu da söylenmektedir. Allah'ın Resûlü, o adam içeri girmeden

önce yanında bulunanları, ona karşı dikkatli olmaları için uyardı. Böylece ashâbına, bu tür insanları kazanmak ve onların kötülüğünü azaltmak için, kendilerine nâzik davranmak gerektiğini öğretmiş oldu.

***** Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz, kabilesi içinde iyi olarak bilindiğini söylediği ikinci ziyâretçiye, belki de gurûra kapılacağı endişesiyle gereğinden fazla iltifat etmedi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Kibir ve gurûra kapılmayacağı bilinen kimseleri, ölçülü bir şekilde övmekte sakınca yoktur.

2. Kötü olduğu kesin olarak bilinen kimseyi, ondan bir zarar görmemeleri için Müslümanlara tanıtmakta fayda vardır.

3. Yaptıkları fenalıklarla insanları kendilerinden soğutan ve korkutan kimseler en kötü insanlardır.

4. Kötü insanların zararını önlemek için onlara iyi davranmakta sakınca yoktur.

155. BİRİNİ AŞIRI ŞEKİLDE ÖVENLERİN YÜZÜNE TOPRAK ATMAK

339. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Ma’mer Abdullah ibni Sahbere şöyle dedi:

Bir adam yöneticilerden birini yüzüne karşı övmeye başlayınca, ashâb-ı kirâmdan Mikdâd ibni Esved onun yüzüne toprak atmaya başladı ve:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize, birini aşırı derecede övenlerin yüzüne toprak atmamızı emretti.” dedi.[399]

340. Tâbiîn muhaddislerinden Atâ bin Ebî Rebâh’ın anlattığına göre, bir adam Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümânın yanında bir kişiyi övüyordu. İbni Ömer bu adamın yüzüne doğru toprak atmaya başladı ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“İnsanları övenleri gördüğünüz vakit, yüzlerine toprak serpiniz.”[400]

341. Tâbiîn muhaddislerinden Recâ bin Ebî Recâ şöyle dedi:

Bir gün ashâb-ı kirâmdan Mihcen el-Eslemî ile birlikte Basralıların mescidine gittik. Bir de baktık ki, ashâb-ı kirâmdan olan Büreyde bin Husayb el-Eslemî mescidin kapılarından birinin yanında oturuyor, üzerinde de bir hırka var. O sırada mescitte Sükbe adında bir şahıs uzun uzadıya namaz kılıyordu. Biz mescidin kapısına varınca, çok şakacı olan Büreyde bin Husayb el-Eslemî, Mihcen el-Eslemî'ye:

"Ey Mihcen! Sen de Sükbe gibi böyle uzun uzadıya namaz kılar mısın?" diye sordu. Fakat Mihcen el-Eslemî ona cevap vermeyip geri döndü ve bana şunları anlattı:

"Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem elimi tuttu, birlikte yürümeye başladık, nihâyet Uhud Dağı'na çıktık. Allah'ın Resûlü Medine'ye baktı ve şöyle buyurdu:

"Şehirlerin anası olan bu şehre yazık olacak. Ahâlisi onu, şimdikinden daha bakımlı, daha güzel olduğu halde terk edip gidecektir. Daha sonra oraya Deccâl gelecek. Ancak kapılarından her birinde bir melek olduğunu görecek ve oraya giremeyecektir."

Sonra Allah'ın Resûlü Uhud'dan aşağı indi, birlikte Mescid-i Nebevî'ye geldik. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem orada namaz kılan birini gördü. Adam rükû yapıp secde ediyordu. Bana:

“Bu adam kim?” diye sordu. Ben de:

“Yâ Resûlallah! Bu falandır; şöyle ve şöyle yapan iyi bir adamdır.” diye onu epeyce övmeye başladım. Allah’ın Resûlü bana şöyle buyurdu:

“Sus! Sakın bu sözleri ona söyleme, yoksa adamı mahvedersin!”

Mihcen el-Eslemî sözüne şöyle devam etti: Peygamber aleyhisselâm yürüyerek evine vardı ve orada ellerindeki toprağı silkeledi. Ardından üç defa:

“Dininizin en hayırlısı, en kolay olanıdır. Dininizin en hayırlısı, en kolay olanıdır.” buyurdu.[401]

Hadisin Râvisi:

Mihcen ibni Edra’ el-Eslemî

Çok önceleri İslâmiyet’i kabul etti ve Resûl-i Ekrem’in yanında yer aldı. Onun Basra mescidinin yerini tesbit ettiği, daha sonra da Medine’ye döndüğü ve Muâviye bin Ebî Süfyân devrinde Medine’de vefât ettiği bilinmektedir.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

Birini aşırı derecede övenin yüzüne toprak atma ifâdesini nasıl anlamalıdır? Bu sözün görünürdeki anlamı gayet açıktır. Nitekim bazı sahâbîler hadisi böyle anlamış, yerden aldıkları bir miktar toprağı, birini öven kimseye doğru atmışlardır. Bu sözün ikinci anlamı, birini öven kimseye umduğu şeyi vermemek demektir. Çünkü birini aşırı derecede öven, genellikle ondan bir menfaat elde etmek için över.

Aşırı derecede övmenin, övene de övülene de zararı vardır. Birini aşırı bir şekilde öven kimse, öncelikle yalan söylemiş olur. Övdüğü kimseyi sevmediği halde, seviyormuş gibi yaptığı için de münâfıklık etmiş olur.

Övdüğü kimseyi ise kibrin kucağına atmış, onu mânen perişan etmiş olur. Resûl-i Ekrem Efendimiz’in bu konudaki şu vecîz uyarısı kulağımıza küpe olmalıdır: **“Sus! Bu sözleri sakın ona söyleme, yoksa adamı mahvedersin!”**

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Kimseyi bir menfaat elde etmek için övmemelidir. Birini menfaat için öven hem yalancı hem de münâfık durumuna düşer.

2. Aşırı derecede övgü, övüleni kibirlenmeye, boş yere gurûrlanmaya iter.

3. İslâm dini kolaylık dinidir. Namaz kılmakta, oruç tutmakta, Kur'ân-ı Kerîm okumakta aşırıya kaçmamalı, çok ibâdet edeceğim diye diğer görevlerini aksatmamalıdır.

4. Medine Peygamber Efendimiz'in şehridir. Allah Teâlâ Medine'yi melekleriyle koruduğu için oraya Deccâl giremeyecektir.

156. ŞİİRDE ÖVGÜ

342. Ashâb-ı kirâmdan Esved ibni Serî' şöyle dedi:

Bir gün Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gittim ve:

"Yâ Resûlallah! Ben Allah Teâlâ'yı her türlü övgü ifâdeleriyle övdüm, seni de medhettim." dedim. Allah'ın Elçisi de:

“Elbette senin Rabbin övülmekten memnun olur.” buyurdu. Ben de Peygamber Efendimiz’e şiir okumaya başladım. O sırada uzun boylu, saçları dökülmüş bir adam huzûra girmek için izin istedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de bana:

“Sus!” dedi. O adam içeri girdi, bir süre Resûl-i Ekrem ile konuştu, sonra dışarı çıktı. Ben yine şiir okumaya başladım. O adam yine geldi, Resûl-i Ekrem beni yine susturdu. Adam tekrar çıkıp gitti. Bu girip çıkma işi, iki veya üç defa oldu. O zaman Resûlullah Efendimiz’e:

“Yâ Resûlallah! Her geldiğinde beni susturduğun bu adam kim?” diye sordum.

“Bu adam boş konuşmayı sevmeyen biridir.” buyurdu.

Bir başka rivâyete göre Esved ibni Serî’ şöyle dedi:

Ben, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme: “Ben seni medhettim; Azîz ve Celîl olan Allah Teâlâ’yı da medhettim.” dedim. [402]

Hadisin Râvisi:

Esved ibni Serî’ et-Temîmî

İyi bir şâirdi. Resûl-i Ekrem Efendimiz ile birlikte dört gazveye katıldı. Basra mescidinin arka taraflarında oturup kıssa anlatırdı. Hicretin 42. yılında (662) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Şiirde Allah, Peygamber ve İslâmî değerler konu ediliyorsa, o şiir değerlidir. Öyle şiirleri yazıp söylemenin bir sakıncası yoktur. Sakıncalı olan şiir, ahlâkî değerlere aykırı olan şiirdir.

Şâir Esved ibni Serî’ Peygamber Efendimiz ile konuşurken içeri girip çıkan zâtın Hz. Ömer olduğu söylenmektedir. Câhiliye devri şiirlerinde genellikle ahlâk dışı konular ele alındığı için, Hz. Ömer bu tür şiirlere şiddetle karşıydı, onları “boş söz” kabul ederdi. Fahr-i Âlem Efendimiz **“Bu adam boş konuşmayı sevmeyen biridir.”** buyururken işte bunu kasdetmişti.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Şiir, birini övmek veya yermek sûretiyle para kazanılan bir vâsıta olmamalıdır.

2. Peygamber Efendimiz, çıkar elde etmek için söylenen şiiri boş söz sayardı.
3. Dinî değerleri sevdirmek için şiir söylemekte bir sakınca yoktur.

157. ŞERRİNDEN ENDİŞE EDİLEN ŞÂİRE PARA VERMEK

343. Nüceyd ibni İmrân şöyle dedi:

Bir şâir, ashâb-ı kirâmdan (olan babam) İmrân ibni Husayn'a geldi, o da bu şâire para verdi. Bunu duyanlar İmrân ibni Husayn'a:

"Hayret, sen şâire para mı veriyorsun?" dediler. O da:

"Ben, onun dilinden nâmûsumu koruyorum." diye cevap verdi.

Hadisin Açıklaması

İslâm öncesi ve İslâm sonrası devirlerde Araplar arasında şiir ve edebiyat son derece gelişmiş, ünlü şâirler yetişmişti. Halkın da edebiyat zevki ileri düzeydeydi. Şâirler, varlıklı insanları över, onların toplumdaki itibârlarını yükseltirlerdi. Yahut kendilerine bekledikleri bahşişi (câizeyi) vermeyenleri yerer, onların toplumdaki itibârlarını sarsarlardı. Hadisimizde anlatıldığı üzere, İmrân ibni Husayn da, kötü niyetli şâirin dilinden kurtulmak için ona câize vermişti.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsan nâmûsunu, iffetini korumak için elinden gelen gayreti göstermelidir.

2. Kötü niyetli kişilerin diline düşmemek, onların şerrinden korunmak için, kendilerine bir miktar dünyalık vermekte bir sakınca

yoktur.

158. DOSTUNA ONU MİNNET ALTINDA BIRAKACAK ŞEKİLDE İKRÂMDA BULUNMAK

344. Tâbiîn muhaddislerinden Muhammed ibni Sîrîn'in söylediğine göre, ashâb-ı kirâm şu tavsiyede bulunurdu:

"Arkadaşına, onun karşılık veremeyip altında ezileceği bir ikrâmda bulunma!"[403]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, insanlar arasında muhabbetin gelişmesi için hediyeleşmeyi tavsiye ederdi. Kendisi de aldığı hediyeden daha değerli bir hediye ile karşılık verirdi. Peygamber terbiyesiyle yetişmiş olan ashâb-ı kirâm efendilerimiz, birine verilen hediyenin, ona karşılık veremeyeceği, altında ezileceği kadar pahalı olmamasını tavsiye ederdi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsan arkadaşına hediye vermeli, böylece onu sevdiğini göstermelidir.

2. Birine sık sık pahalı hediyeler vermek, şâyet o kişinin bu hediyelere karşılık verecek durumu yoksa onu üzebilir, ezebilir. Buna da dikkat etmelidir.

159. BİRBİRİNİ ZİYÂRET ETMEK

345. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir kimse hasta veya sağlıklı olan kardeşini ziyâret ettiği zaman, Allah Teâlâ ona şöyle buyurur:

‘Sana ne mutlu! Güzel bir yolculuk yaptın. Cennette kendine bir köşk hazırladın!’”[404]

346. Hanım tâbiîlerden Ümmü’d-Derdâ şöyle dedi:

Selmân-ı Fârisî radıyallahu anh, Medâin’den Suriye’ye yürüyerek geldi ve bizi ziyâret etti. Üzerinde Enderverd denilen bir elbise vardı. Bu, dizlere kadar uzanan bir tür şalvardı.

Hadisin râvisi etbâü’t-tâbiîn neslinden Abdullah ibni Şevzeb şu açıklamayı yaptı:

Selmân’ın üzerinde bir elbise vardı, saçını kazıtmış, kulakları beyazlaşmıştı. Ona: “Görünüşünü çirkinleştirmişsin.” dediler. Selmân bu söze:

“Asıl hayat, âhiret hayatıdır.” diye karşılık verdi.[405]

Hadislerin Açıklaması

***** İnsanların birbirini ziyâret etmesi, Allah Teâlâ'yı memnun eder. Çünkü Allah Teâlâ kullarını sever; onların da birbirini sevmesini, sevindirmesini ve birbiriyle iyi geçinmesini ister.

***** Peygamber Efendimiz Selmân-ı Fârisî ile Ebü'd-Derdâ'yı kardeş yapmıştı. Bu sebeple Selmân radıyallahu anh, Ebü'd-Derdâ'yı sık sık ziyâret ederdi.[406] Yine böyle bir ziyâret için Bağdat yakınlarındaki Medâin şehrinden kalkıp Medine'ye gelmişti.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Dostların birbirini ziyâret etmesi, muhabbetlerinin artmasına imkân verir.

2. Ashâb-ı kirâm ziyâretleşmeye pek değer verirdi.

3. Kullarının birbirini ve hasta kardeşlerini ziyâret etmesi Allah Teâlâ'yı memnun eder. Bu sebeple de onların cennetteki derecelerini yükseltir.

4. Dünya, âhireti kazanmaya imkân verdiği için değerlidir. Çünkü gerçek hayat, âhiret hayatıdır. Fırsat eldeyken âhireti kazanmaya çalışmalıdır.

160. BİRBİRİNİ ZİYÂRET EDİP YEMEKLERİNİ YEMEK

347. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh anlattı:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ensâr'dan bir aileyi ziyâret edip evlerinde yemek yedi. Oradan ayrılmak istediği zaman, namaz kılmak için bir yer hazırlamalarını emretti. Bir hasırı, üzerine su serperek namaz için hazırladılar. Allah'ın Elçisi bu hasırın üzerinde namaz kıldı ve o aileye duâ etti.[407]

348/1. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Halde Hâlid ibni Dînâr şöyle dedi:

Tâbiîn muhaddislerinden Abdülkerîm Ebû Ümeyye, üzerinde yün bir elbise olduğu halde, yine tâbiîn âlimlerinden olan Ebü'l-Âliye er-Riyâhî'yi ziyâret etti. Ebü'l-Âliye ona şunları söyledi:

"Üzerindeki bu elbise râhiplerin giydiği elbisedir. Müslümanlar birbirini ziyâret ettikleri zaman daha güzel giyinirler."[408]

348/2. Hz. Ebû Bekir'in kızı Esmâ radıyallahu anhânın âzatlısı Abdullah şöyle dedi:

Hz. Esmâ, bana daha çok acemlerin giydiği siyah bir cübbe gösterdi; bu cübbenin üzerinde bir karış büyüklüğünde ipekten bir yama vardı; kenarları da ipekle dikilmişti. Sonra şunu söyledi:

"Bu cübbe, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin cübbesidir. Onu elçiler geldiğinde ve cuma günlerinde giyerdi."[409]

349. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Babam Ömer ibnü'l-Hattâb, satılmakta olan ipek bir elbise gördü, onu alıp Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme getirdi ve:

"Yâ Resûlallah! Bunu satın al, cuma günleri veya sana elçiler geldiğinde giyin." dedi. Bunun üzerine Fahr-i Âlem Efendimiz:

"Bunu âhiretten nasîbi olmayanlar giyer." buyurdu.

Daha sonraları Resûl-i Ekrem'e bir yerden bazı ipek elbiseler geldi. O zaman Peygamber aleyhisselâm, bunlardan birini Hz. Ömer'e, birini Üsâme bin Zeyd'e, birini de Hz. Ali'ye gönderdi. O zaman Hz. Ömer:

"Yâ Resûlallah! Bu ipek elbiseyi bana gönderdin, ama daha önce bana bunu âhiretten nasibi olmayanların giyeceğini söylemiştin!" dedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem de ona:

"Sen onu satarsın veya bir ihtiyacını karşılarsın." buyurdu.[410]

Hadislerin Açıklaması

***** Peygamber Efendimiz bazen ashâbının dâveti üzerine, bazen yakınları tarafından dâvet edilmeden onların evine gider, kendileriyle sohbet eder,

yemek ikrâm ederlerse onların yemeklerini yer, evlerinde namaz kılar ve onlara duâ ederdi.

***** Allah'ın Elçisi, Müslümanların bayramı olan cuma günü namaza giderken, heyetleri kabul ederken daha düzgün giyinmeye özen gösterirdi. Fakat dünyaya değer vermediği için, bayramlık cübbesinde yama bulunmasını önemsemezdi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Ziyâret sırasında, kendisine bir şey ikrâm edilen kimse, ikrâm edene ve onun ailesine duâ etmelidir.

2. Birini ziyârete giden kimse, oraya günlük elbisesiyle değil, varsa daha düzgün bir kıyâfetle gitmelidir.

3. Müslüman kıyâfetine özen göstermekle beraber, dikkat çekecek derecede pahalı elbise giymemeli, tevâzuu elden bırakmamalıdır.

4. İpek elbise giymek erkeklere haram kılınmıştır; kadınların giymesinde ise sakınca yoktur.

161. BİRBİRİNİ ZİYÂRET ETMENİN SEVÂBI

350. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bir adam, başka bir köydeki din kardeşini ziyâret etmek için yola çıktı. Allah Teâlâ, onun geçeceği yola bir melek gönderdi. Adam meleğin yanına gelince, melekle aralarında şu konuşma geçti:

“Nereye gidiyorsun?”

“Şu ileriki köyde bir din kardeşim var, onu ziyârete gidiyorum.”

“O adamın senin üzerinde ödemen gereken bir iyiliği mi var?”

“Hayır, ben onu sırf Allah rızâsı için seviyorum.”

“Öyleyse şunu bil ki, ben sana şu müjdeyi vermek için Allah Teâlâ’nın gönderdiği elçisiyim: Sen onu nasıl seviyorsan, Allah da seni öyle seviyor.”[411]

Hadisin Açıklaması

Allah Teâlâ kullarının birbirini sevmesini, aralarındaki sevgiyi geliştirmek için birbirini ziyâret etmesini ister. Onların, bir menfaat düşüncesi olmadan, sırf Allah rızâsı için birbirini sevmesinden hoşnut olur. Çünkü birbirine kardeşlik duygusuyla bağlanan kimselerin meydana getirdiği toplum daha bir huzûrlu olur. Orada dinî duygular daha bir coşkuyla yaşanır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Birbirini Allah için sevmek, en gerçek olan sevgidir.

2. Birbirini Allah için sevenleri Allah Teâlâ da sever ve onlara hesapsız mükâfat verir.

3. Kendilerini Allah Teâlâ’nın sevmesini isteyenler, din kardeşlerini sevmelidir.

١٦٢- بَابُ الرَّجُلِ يُحِبُّ قَوْمًا وَلَمَّا يَلْحَقْ بِهِمْ

162. SEVDİKLERİNİN DERECESİNE ÇIKAMAYAN KİMSE

٣٥١ - عَنْ أَبِي ذَرٍّ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، الرَّجُلُ يُحِبُّ الْقَوْمَ وَلَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَلْحَقَ

بِعَمَلِهِمْ؟ قَالَ:

«أَنْتَ يَا أَبَا ذَرٍّ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ».

قُلْتُ: إِنِّي أُحِبُّ اللهَ وَرَسُولَهُ، قَالَ:

351. Ebû Zer el-Gıfârî radıyallahu anh şöyle dedi: Ben:

"Yâ Resûlallah! İnsan bir topluluğu sever, fakat onların yaptığı amellerin seviyesine bir türlü çıkamazsa, onun hâli ne olacak?" diye sordum. Allah'ın Resûlü:

"Yâ Ebâ Zer! Sen sevdiğinle berabersin." buyurdu. Ben tekrar:

"Ben Allah'ı ve Resûlünü seviyorum." dedim. Allah'ın Elçisi şöyle buyurdu:

"Sen sevdiğinle berabersin, Yâ Ebâ Zer!"[412]

352. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, bir adam Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme:

"Ey Allah'ın Elçisi! Kıyâmet ne zaman kopacak? diye sordu. Peygamber Efendimiz de ona:

"Kıyâmet için ne hazırladın?" buyurdu. Adam:

"Ben öyle çok şey hazırlayabilmiş değilim. Ancak Allah'ı ve Resûlünü seviyorum." dedi. Bunun üzerine Peygamber aleyhisselâm:

"Kişi sevdiği ile beraberdir." buyurdu.

Enes ibni Mâlik şöyle dedi:

Ben Müslümanların, İslâm ile şereflendikten sonra, o gün sevindikleri kadar sevindiklerini görmedim.[413]

Hadislerin Açıklaması

Sevginin en üstünü, Allah ve Peygamber sevgisidir. Allah Teâlâ'yı ve Peygamber aleyhisselâmı gönülden seven kimse, gerçek sevgiyi bulmuş olur.

Cennette çeşitli dereceler vardır. En yükseği Peygamber Efendimiz'in derecesidir. Bir Müslüman Peygamber aleyhisselâma olan sevgisinin derecesine göre ona yaklaşır. Zirâ Allah'ı ve Peygamber'i gerçekten seven kimse, hayatını onların istediği şekilde düzenler. O zaman da ona ıraklar yakın olur.

Şu âyet-i kerîme bunu göstermektedir:

"Kim Allah'a ve Peygamber'e itaat ederse, işte onlar, Allah'ın kendilerine nimetler verdiği peygamberler, sıddîklar, şehitler ve sâlihlerle beraberdir. Bunlar ne güzel arkadaştır!"[414]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber aleyhisselâmı seven kimse, cennette onu görecek, sohbetinde bulunacaktır. Çünkü herkes sevdiği ile beraber olacaktır.

2. İnsan kıyâmetin ne zaman kopacağını değil, o gün için ne hazırladığını düşünmelidir.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 221, nr. 25429; Bezzâr, *Müsned* (Âdil), XII, 239, nr. 5979; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), VI, 246, nr. 6112, XI, 190, nr. 11460.

. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 305, nr. 18927; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), IV, 6, nr. 3476; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XIII, 460, nr. 10618;

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), VI, 246, nr. 6112; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XIII, 493, nr. 10667.

Bu hadisin Selmân-ı Fârisî'ye mevkûf olarak rivâyeti sahih, merfû olarak rivâyeti ise ligayrihî sahih görülmektedir. İmâm Buhârî hadisin bu rivâyetiyle ilgili olarak şu teknik bilgiyi vermiştir: Hadisin râvilerinden, etbâü't-tâbiîn nesline mensup olan Mu'temir ibni Süleymân şöyle dedi: Ben bu rivâyeti, Ebû Osmân'ın Selmân-ı Fârisî'den naklettiğini duydum. Bunun böyle olduğunu anladıktan sonra artık bu meseleden kimseye bahsetmedim. İmâm Buhârî yine aynı konuda şu bilgiyi de vermektedir: : Yine Ebû Osmân'dan rivâyet edildiğine göre, bu hadisi Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de benzeri bir ifâdeyle daha söylemiştir.

Zilzâl 99/7-8.

Buhârî, Edeb 33, nr. 6021; Tirmizî, Birr 45, nr. 1970.

Buhârî, Zekât 30, nr. 1445, Edeb 33, nr. 6022; Müslim, Zekât 55, nr. 1008.

Müslim, Mesâcid 142, nr. 595, Zekât 53, nr. 1006.

Müslim, Birr 128, nr. 2618; İbni Mâce, Edeb , nr. 3681; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 420, 424, nr. 2006, 2040.

Buhârî, Ezân 32, nr. 652, Mezâlim 28, nr. 2472; Müslim, Birr 126, nr. 1914.

Müslim, Mesâcid 57, nr. 553; İbni Mâce, Edeb 7, nr. 3683.

Müslim, Îmân 58, nr. 35.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 307, nr. 18948; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 221, nr. 25431. Ayrıca bk. Buhârî, Edeb 33, nr. 6021; Tirmizî, Birr 45, nr. 1970.

İbni Ebî Âsım, *el-Âhâd ve'l-mesânî* (Cevâbire), V, 387, nr. 3003; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XII, 12, nr. 20; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XV, 467, nr. 7007; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 193, nr. 7339.

İsrâ 17/11.

Bu hitap tarzında, babasının belli olmadığını îmâ eden bir itham vardır.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 439, nr. 24122; İbni Ebî Şeybe, *el-Müsned* (Azâzî, el-Mezîdî), I, 310-311, nr. 467. Ayrıca bk. Müslim, Birr 89, nr. 2601; Ebû Dâvûd, Sünne 10, nr. 4659.

İbni Ebi'd-Dünyâ, *Kitâbü Mücâbi'd-da've* (Hamdân), s. 38, nr. 38; İbni Asâkir, *Târîhu Medîneti Dımaşk* (Amrî), VII, 343.

Buhârî, Ezân 135, nr. 813; Müslim, Sıyâm 216, nr. 1167.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 420, 421, nr. 3991; Bezzâr, *Müsned* (Mahfûzurrahmân), VIII, 245, nr. 3305; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), IX, 209, 247, nr. 5310, 5365; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XV, 546, nr. 7069.

Tirmizî, Birr 18, nr. 1929.

Ebû Dâvûd, Edeb 49, nr.4918.

Ebû Dâvûd, Edeb 35, nr. 4881. Ayrıca bk. Dârimî, Rikàk 35, nr. 2790.

Ebû Dâvûd, Edeb 85, nr. 5003; Tirmizî, Fiten 3, nr. 2160.

Ebû Dâvûd, Edeb 85, nr. 5004.

Müslim, İmâre 133, nr. 1893; Ebû Dâvûd, Edeb 114-115, nr. 5129.

Buhârî, Hibe 28, nr. 2617; Müslim, Selâm 45, nr. 2190.

A'râf 7/199.

Buhârî, Tefsîr 7/5, nr. 4643; Ebû Dâvûd, Edeb 4, nr. 4787.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 239, 283, 365, nr. 2136, 2556, 3448; Bezzâr, *Müsned* (Âdil), XI, 143, nr. 4872.

Bu hadisin benzeri 1320 numarayla gelecek.

Ahzâb 33/45.

Buhârî, Büyû‘ 50, nr. 2125, Tefsîr 48/3, nr. 4838; Dârimî, Mukaddime 2, nr. 6; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 174, nr. 6622.

Ahzâb 33/45.

Buhârî, Büyû‘ 50, nr. 2125, Tefsîr 48/3, nr. 4838.

Ebû Dâvûd, Edeb 37, nr. 4888; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XIII, 72-73, nr. 5760. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 37, nr. 4889.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VI, 380, nr. 32193; Taberânî, *el-Mu‘cemü'l-kebîr* (Selefî), III, 49, nr. 2653.

Bu hadisin kısa bir tekrarı 270 numarayla gelecek.

Ebû Dâvûd, Edeb 37, nr. 4890.

Buhârî, Edeb 68, nr. 6089, Cihâd 162, nr. 3035; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 134, nr. 2475.

. İbni Huzeyme, *es-Sahîh*, III, 149, nr. 1797; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XVI, 173-174, nr. 7199.

Ahkàf 46/24. Bu âyette söz konusu edilen kavim, Âd kavmidir. Onlara o bulutun yağmur yüklü olmayıp azap dolu olduğunu hatırlatan da Hûd aleyhisselâmdır.

Buhârî, Tefsîr 46/2, nr. 4828, 4829, Edeb 68, nr. 6092; Müslim, İstiskà 16, nr. 899.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 908 numarayla gelecektir.

Olay hakkında bilgi için bk. Mehmet Yaşar Kandemir, *Şemâl-i Şerîf Şerhi*, II, 234, “Hadisin Râvileri”nde.

İbni Mâce, Zühd 24, nr. 4217; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn* (Selefî), I, 215, nr. 385, IV, 314, nr. 3408.

Tirmizî, Zühd 2, nr. 2305; İbni Mâce, Zühd 19, nr. 4193.

İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), I, 319, nr. nr. 113, II, 73-74, nr. 358. Ayrıca bk. Buhârî, Rikàk 27, nr. 6485, Eymân 3, nr. 6631; Müslim, Küsûf 1, nr. 901.

Zümer 39/22.

Buhârî, *et-Târîhu'l-kebîr*, VII, 295, nr. 1262; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 328, nr. 8334; Bezzâr, *Müsned* (Âdil), XIV, 224, nr. 7789.

Tirmizî, Zühd 39, nr. 2369; Ebû Dâvûd, Edeb 113, 114, nr. 5128.

Âl-i İmrân 3/159.

Şûrâ 42/38.

Âl-i İmrân 3/159.

İshâk ibni Râhûye, *Müsned* (Belûşî), I, 341; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 321, nr. 8249; Ebû Dâvûd, İlim 8, nr. 3657; İbni Mâce, Mukaddime 4, nr. 34, 35.

Müslim, Îmân 93-94, nr. 54; Tirmizî, Kıyâmet 56, nr. 2510; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 164-165, 167, nr. 1412, 1430.

İbni Vehb, *el-Câmi‘ fi’l-hadîs* (Ebü’l-Hayr), s. 268, nr. 180; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 175, 220, nr. 6636, 7048;

Ma’mer ibni Râşid, *el-Câmi’* (A’zamî), XI, 171, nr. 20233; Beyhakì, *Şu‘abü’l-îmân* (Hâmid), XI, 335, nr. 8616.

Nuaym ibni Hammâd, *Kitâbü’l-Fiten* (Züheyrî), I, 74, nr. 156; Ebû Amr ed-Dânî, *es-Sünenü’l-vâride fil’l-fiten* (Mübârekfûrî), III, 609, nr. 275.

İsrâ 17/85.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 400, nr. 9187.

. Buhârî, Edeb 90, 95, 111, 116, nr. 6149, 6161, 6202, 6209-6212; Müslim, Fezâil 65, nr. 2323.

Bu hadisin bir benzeri 883 ve 1264 numarayla gelecektir.

Tirmizî, Birr 57, nr. 1913; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 340, 360, nr. 8462, 8708.

Elbânî, *Sahîhu’l-Edebi’l-müfred*, s. 117, nr. 201.

Ebû Dâvûd, Edeb 84, nr. 4998; Tirmizî, Birr 57, nr. 1991.

Buhârî, Edeb 81, nr. 6129; Müslim, Âdâb 30, nr. 2150.

Bu hadis 384 ve 847 numarayla de gelecektir.

. Vekî‘, *ez-Zühd* (Ferîvâî), s. 723, nr. 414; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VI, 380, nr. 32193; Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* (Selefî), III, 49, nr. 2653.

Bu hadisin geniş bir rivâyeti 249 numarayla geçti.

Ebû Dâvûd, Edeb 7, nr. 4799; Tirmizî, Birr 62, nr. 2003.

Buhârî, Menâkıb 23, nr. 3559, Fezâilü ashâbi’n-nebî 27, nr. 3759; Müslim, Fezâil 68, nr. 2321.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 185, nr. 6735; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), II, 235, nr. 485.

. Mâlik, *el-Muvatta’*, Hüsnü’l-huluk 8; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 381, nr. 8939.

Buhârî, Menâkıb 23, nr. 3560, Edeb 80, nr. 6126, Hudûd 10, nr. 6786; Müslim, Fezâil 77, nr. 2327.

Abdullah ibnü'l-Mübârek, *ez-Zühd ve'r-rekaik* (A'zamî), s. 399, nr. 1134; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 387, nr. 3672; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), I, 88, 89, nr. 94, 95, II, 485, nr. 3671, IV, 182, nr. 7301.

. Buhârî, Rikak 15, nr. 6446; Müslim, Zekât 120, nr. 1051.

Buhârî, Vesâyâ nr. 2768, Edeb 39, nr. 6038; Müslim, Fezâil 51, nr. 2309.

Benzeri rivâyetler için bk. Buhârî, Ezân 27, nr. 642; Müslim, Hayz 126, nr. 376; Ebû Dâvûd, Salât 45, nr. 542

Buhârî, Edeb 39, nr. 6034; Müslim, Fezâil 56, nr. 2311.

Bu hadis 298 numarayla gelecek.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 121, nr. 214.

Buhârî, Zekât 21, nr. 1433; Müslim, Zekât 88, nr. 1029.

Nesâî, Cihâd 8, nr. 3110-3114; İbni Mâce, Cihâd 9, nr. 2774; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), VIII, 43, nr. 3251.

Tirmizî, Birr 41, nr. 1962; Tayâlisî, *Müsned* (Türkî), III, 660, nr 2322.

. Hennâd, *Kitâbü'z-Zühd* (Firyevâî), II, 599; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), IX, 178, nr. 8884.

Ebû Dâvûd, Edeb 7, nr. 4798; Ahmed b. Hanbel, Müsned, VI, 187, nr. 26053.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 469, 481, nr. 10068, 10245; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), I, 293-294, nr. 91.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 122, nr. 219.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 236, nr. 2107; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XI, 227, nr. 11572.

Abdullah ibnü'l-Mübârek, *ez-Zühd ve'r-rekaik* (A'zamî), s. s. 424, nr. 1204; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XVII, 267, nr. 734.

Tirmizî, Birr 62, nr. 2004; İbni Mâce, Zühd 29, nr. 4246; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 291, 292, 441, nr. 7894, 9085, 9694.

Bu hadisin bir benzeri 294 numarayla gelecek.

Ahmed ibni Hanbel, *Kitâbü'z-Zühd* (Şâhîn), s. 115, nr. 753; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XI, 62, nr. 8186.

Ebû Dâvûd, Tıb 1, nr. 3855; Tirmizî, Tıb 2, nr. 2038; İbni Mâce, Tıb 1, 3436.

Buhârî, Bed'ü'l-vahy 5, nr. 6, Savm 7, nr. 1902, Menâkıb 23, nr. 3554, Bed'ul-halk 6, nr. 3220, Fezâilü'l-Kur'ân 7, nr. 4997; Müslim, Fezâil 50, nr. 2308.

Müslim, Müsâkât 30, 31, nr. 1561, 1562; Tirmizî, Büyû' 67, nr. 1307.

Tirmizî, Birr 62, nr. 2004; İbni Mâce, Zühd 29, nr. 4246; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 291, 292, 441, nr. 7894, 9085, 9694.

Bu hadisin bir benzeri 289 numarayla geçti.

Müslim, Birr 14, 15, nr. 2553; Tirmizî, Zühd 52, nr. 2389.

Bu hadis 302 numarayla gelecek.

Bezzâr, *Müsned* (Âdil), XIV, 333, nr. 8008; Taberânî, *el-Mu‘cemü'l-evsat* (İvezullah), VIII, 373, nr. 8913.

Buhârî, Ezân 155, nr. 844, Zekât 53, nr. 1477, İstikrâz 19, nr. 2408, Edeb 6, nr. 5975; Müslim, Akdıye 10-14, nr. 593.

Bu hadis 16 ve 460 nolu hadislerde benzeri ifâdelerle geçmektedir.

Buhârî, Edeb 39, nr. 6034; Müslim, Fezâil 56, nr. 2311.

Bu hadis 279 numarayla geçti.

Tayâlisî, *Müsned* (Türkî), II, 316, nr. 1061; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 197, nr. 17915.

Tirmizî, Zühd 34, nr. 2346; İbni Mâce, Zühd 9, nr. 4141.

İbni Mâce, Zühd 8, nr. 4141; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 69, nr. 16760, V, 372, 381, nr. 23454, 23616.

Buhârî, Cihâd 82, nr. 2908; Müslim, Fezâil 48, nr. 2307.

Buhârî, Edeb 33, nr. 6021; Tirmizî, Birr 45, nr. 1970.

Buhârî, Itk 2, nr. 2518; Müslim, Îmân 136, nr. 84.

Bu hadisin bir benzeri 220 ve 226 numarada geçti.

Buhârî, Zekât 30, nr. 1445, Edeb 33, nr. 6022; Müslim, Zekât 55, nr. 1008.

Hennâd, *Kitâbü'z-Zühd* (Firyevâî), I, 256, nr. 445; Taberânî, *el-Mu‘cemü'l-kebîr* (Selefî), XIII, 29, nr. 60, XIV, 51, nr. 14644; Beyhakì, *Şu‘abü'l-îmân* (Hâmid), I, 374, nr. 192, XI, 60, nr. 8181.

Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Şelebî), X, 193, nr. 11287; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), II, 426, nr. 3481. Ayrıca bk. Müslim, Müsâfirîn 139.

Tirmizî, Birr 72, nr. 2019; Bezzâr, *Müsned* (Âdil), XII, 282, nr. 6092.

Ebû Dâvûd, Edeb 5, nr. 4792; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 159.

Buhârî, Cihâd 98, nr. 2935, Edeb 35, 38, nr. 6024, 6030, İsti'zân 22, nr. 6256, Daavât 58, 62, nr. 6395, 6401; Müslim, Selâm 10-12, nr. 2165.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 462 numarayla gelecektir.

Tirmizî, Birr 48, nr. 1977; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 404-405, 416, nr. 3839, 3948.

Bu hadis 332 numarayla tekrar gelecek.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 289, 365, nr. 7877, 8767; Bezzâr, *Müsned* (Âdil), XIV, 386, nr. 8110, XV, 59, nr. 8278.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), IX, 107, nr. 8561; Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 131, nr. 293.

Müslim, Birr 85, 86, nr. 2598; Ebû Dâvûd, Edeb 45, nr. 4907.

Müslim, Birr 84, nr. 2597; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 337, 365, nr. 8428, 8768.

Ma'mer ibni Râşid, *el-Câmi'* (A'zamî), X, 413, 19535; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VII, 474, nr. 37341.

Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), VII, 145, nr. 4791; Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 132, nr. 243.

Ebû Dâvûd, Edeb 45, nr. 4906; Tirmizî, Birr 48, nr. 1976.

Müslim, Birr 87, nr. 2599; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), XI, 35, nr. 6174.

Enbiyâ 21/107.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 405, nr. 23838.

Buhârî, Edeb 50; Müslim, Îmân 168, 169, 170, nr. 105.

. İbni Mâce, Zühd 4, nr. 4119; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 459, nr. 28151, 28153; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), , 420

Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), I, 420, nr. 553; Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 133, nr. 247.

Vekî', *ez-Zühd* (Ferîvâî), s. 768, nr. 450; Hennâd, *Kitâbü'z-Zühd* (Firyevâî), II, 645; Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 133, nr. 248.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 133, nr. 249.

Nûr 24/19.

Müslim, Mukaddime 5, nr. 5, Zekât 40, nr. 996.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 134, nr. 250.

Ahmed ibni Hanbel, *ez-Zühd* (Şâhin), s. 154, nr. 1046; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), IX, 110, nr. 6334.

Hucurât 49/11.

Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), II, 503, nr. 3725; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), IX, 105, nr. 6327.

Ebû Dâvûd, Edeb 63, nr. 4962; Tirmizî, Tefsîr 49, nr. 3268; İbni Mâce, Edeb 35, nr. 3741.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 135, nr. 252.

Tirmizî, Birr 48, nr. 1977; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 404-405, 416, nr. 3839, 3948.

Bu hadis 312 numarayla daha önce geçti.

Buhârî, Şehâdât 16, nr. 2662, Edeb 54, nr. 6061; Müslim, Zühd 65, 66, nr. 3000.

Buhârî, Şehâdât 17, nr. 2663, Edeb 54, nr. 6060; Müslim, Zühd 67, nr. 3001.

Müslim, İman 149, nr. 91.

Tirmizî, Menâkıb 33, nr. 3795; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 419, nr. 9421.

Buhârî, Edeb 38, 48, 82, nr. 6032, 6054, 6131; Müslim, Birr 73, nr. 2591; Ebû Dâvûd, Edeb 5, nr. 4791; Tirmizî, Birr 59, nr. 1996.

Bu hadisin farklı rivâyetleri 755 ve 1311 numarayla gelecektir.

Müslim, Zühd 68, 69, nr. 3002; Ebû Dâvûd, Edeb 9, nr. 4804; Tirmizî, Zühd nr. 2393; İbni Mâce, nr. 3742.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 94, nr. 5684; Ayrıca bk. Müslim, nr. 5323.

. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 338, nr. 19185, V, 32, nr. 20614, 20617; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XVIII, 230, nr.573.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 435, nr. 15623, 15628; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), I, 282-283, nr. 819-825.

Bu hadis, 859 ve 868 numarayla tekrar gelecektir.

İbni Vehb, *el-Câmi' fi'l-hadîs* (Ebü'l-Hayr), s. 279, nr. 186; Hüseyin ibni Hasan el-Mervezî, *el-Birr ve's-sıla* (Buhârî), s. 74, nr. 144.

Abdullah ibnü'l-Mübârek, *ez-Zühd ve'r-rekaik* (A'zamî), s. 246, nr. 708; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 326, 344, nr. 8308, 8517. Ayrıca bk. Tirmizî, Birr 64, nr. 2008; İbni Mâce, Cenâiz 2, nr. 1443.

İbni Ebi'd-Dünyâ, *et-Tevâzû ve'l-humûl* (Atâ), s. 188, nr. 147;

Riyâzü's-sâlihîn'in 151 numaralı hadisinde, bu ziyâretlerin güzel bir örneği anlatılmaktadır.

. Buhârî, Edeb 65, nr. 6080; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), su ser , 84, nr. 2309.

İbn Sa'd, *et-Tabakàtü'l-kübrâ*, VII, 115.

Müslim, Libâs 10, nr. 2069; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 347-348, nr. 27481.

Buhârî, Cum'a 7, nr. 886, Îdeyn 1, nr. 948; Müslim, Libâs 6-9, nr. 2068.

Bu hadis, yakın ifâdelerle 16 ve 71 numaralı hadislerde de geçmiştir.

Müslim, Birr 37, nr. 2567; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 292, 408, 462, nr. 7906, 9280, 9959.

Ebû Dâvûd, Edeb 112, 113, nr. 5126; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 156, 166, nr. 21707, 21795.

Buhârî, Edeb 96; Müslim, Birr 161,163; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 104, 200, nr. 12036, 13099.

Nisâ 4/69.

BÜYÜKLERE SAYGI, KÜÇÜKLERE SEVGİ

163. BÜYÜKLERE SAYGININ FAZİLETİ

353. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüzün hakkını gözetmeyen bizden değildir.”[415]

354. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümânın söylediğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüzün hakkını gözetmeyen bizden değildir.”[416]

355. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“**Büyüğümüzün hakkını gözetmeyen, küçüğümüze merhamet etmeyen bizden değildir.**”[417]

356. Ebû Ümâme radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüze saygı duymayan bizden değildir.”[418]

Hadislerin Açıklaması

İmâm Buhârî, bu bahiste, sözleri birbirine çok yakın üç hadisi, üç ayrı sahâbîden rivâyet etmiştir. Böylece bize, küçüklere şefkat ve merhamet göstermenin, büyüklerin hakkını gözetip onlara saygı duymanın önemli bir konu olduğunu göstermek istemiştir.

Peygamber Efendimiz, küçüklere merhamet etmeyenlerin, büyüklere saygı duymayanların sünnetine ve yoluna uygun hareket etmediklerini belirtmiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İyi bir Müslüman, küçüklere merhamet eder, tıpkı Peygamber Efendimiz gibi onları sever, onlarla ilgilenir, gönüllerini hoş eder.

2. Büyüklerimiz, dinimizin güzelliklerini yıllarca yaşadıkları, topluma hizmet ettikleri, kendilerinden yaşça küçük olanları bilgilerinden ve tecrübelerinden faydalandırdıkları için saygıyı hak ederler.

3. Bu özelliklere sahip olmayanlar, Peygamber aleyhisselâmın yolunu benimsememiş, onun izinden yürümemiş sayılır.

164. BÜYÜĞE SAYGI GÖSTERMEK

357. Ebû Mûsâ el-Eş’arî radıyallahu anh şöyle dedi:

“Şu üç şey, Allah Teâlâ’ya duyulan saygıdan kaynaklanır:

Saçı-sakalı ağarmış Müslüman’a hürmet etmek.

Kur’ân-ı Kerîm’i usûlüne uygun okuyan ve ahkâmıyla amel eden Kur’an hâfızına ikrâmda bulunmak.

Âdil hükümdara saygı göstermek.”[419]

358. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“**Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimize saygı duymayan bizden değildir.**”[420]

Hadislerin Açıklaması

***** Ebû Mûsâ el-Eş’arî radıyallahu anhın sözü olarak rivâyet edilen hadîs-i şerîf, *Sünen-i Ebî Dâvûd*’da Peygamber Efendimiz’in sözü olarak rivâyet edilmiştir.

***** Allah Teâlâ’ya saygı duyan bir insan, yaşlı bir Müslüman görünce ona hürmet eder. Şunu unutmamak gerekir: Allah Teâlâ kimseye borçlu kalmaz. Bunu Fahr-i Âlem Efendimiz şöyle dile getirmiştir:

“Bir genç yaşlı bir adama yaşından dolayı hürmet ederse, o genç yaşlandığında, Allah Teâlâ da ona hürmet edecek birini mutlaka yaratır.”[421]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

Allah’a saygı duyan bir Müslüman;

1. Saçı-sakalı ağarmış büyüklerine hürmette kusur etmez.

2. Saygı duyulması gerekenlerden biri Kur’ân-ı Kerîm hâfızlarıdır. Onların bu saygıyı hak etmeleri için Kur’ân-ı Kerîm’i usûlüne göre

okumaları ve Allah'ın kitâbının hükümlerine uygun yaşamaları gerekir.

3. Saygı gösterilmesi gerekenlerden biri de yönetimlerinde adaleti önde tutan devlet başkanlarıdır.

4. Bir Müslüman, küçüklerine de şefkat ve merhamet göstermelidir.

165. SÖZE VE SORU SORMAYA ÖNCE BÜYÜKLER BAŞLAR

359. Ashâb-ı kirâmdan Râfi’ bin Hadîc ve Sehl ibni Ebî Hasme radıyallahu anhümâ şöyle rivâyet ettiler:

Abdullah ibni Sehl ile Muhayyisa bin Mes’ûd radıyallahu anhümâ, hurma bahçelerinde çalışmak için Hayber’e gittiler ve orada birbirinden ayrıldılar. Fakat Abdullah ibni Sehl orada öldürüldü. Bunun üzerine maktûlün kardeşi Abdurrahmân ibni Sehl radıyallahu anhümâ ile (onun amcazâdeleri) Huvayyisa bin Mes’ûd ve Muhayyisa bin Mes’ûd radıyallahu anhümâ kardeşler Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna çıktılar ve Abdullah ibni Sehl’in öldürülmesi olayını anlatmaya başladılar. Önce maktûlün kardeşi ve oraya gelenlerin en küçüğü olan Abdurrahmân ibni Sehl söze başladı. O zaman Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ona:

“**Sözü büyüğünüze bırak!**” buyurdu.

Onlar da arkadaşlarının durumunu anlatınca Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Arkadaşınızın kan bedeli olan diyeti Yahudilerden alabilmek için, onu Yahudilerin öldürdüğüne dair sizden elli kişi yemin eder mi?” diye sordu. Onlar da:

“Yâ Resûlallah! Görmediğimiz bir cinâyet için bunu yapamayız.” dediler. Resûl-i Ekrem de:

“Yahudiler elli kişiye yemin ettirerek, kendilerini suçladığınız bu cinâyetten berâat ederler.” buyurdu. Onlar:

“İyi ama Yâ Resûlallah! Onlar kâfir topluluğu, onların yemininin bir değeri yoktur.” dediler. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cinâyetin fidyesini kendisi verdi ve böylece meseleyi kapattı.

Sehl ibni Ebî Hasme dedi ki:

Ben o fidye olarak verilen develerden birini gördüm. Develerin ağılına girdiğimde o deve ayağıyla beni tepti.[422]

Hadisin Râvileri:

Râfi’ bin Hadîc

Ensâr’dan olup Hazrec kabilesine mensuptu. Bedir Gazvesi’ne (2/624) katılmak istedi, ancak yaşı küçük olduğu için kabul edilmedi. Uhud Gazvesi’ne ise (3/625) iyi ok attığı için katılabildi. Bundan sonraki bütün gazvelere iştirak etti. Daha sonra ashâbın fakîhlerinden oldu. 73 yılında (692) Medine’de vefât etti.

Sehl ibni Ebî Hasme

Ensâr’dan olup Evs kabilesine mensuptu. Hicretin 3. yılında Medine’de doğdu. Peygamber Efendimiz vefât ettiğinde yedi yaşında olmasına rağmen onun bazı hadislerini ezberlemişti.

Allah onlardan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

***** Bu uzunca hadisin “konumuzla ne ilgisi var?” denebilir. Evet, doğrudan ilgisi yok. Fakat İmâm Buhârî, bu hadisin içindeki **“Sözü büyüğünüze bırak!”** cümlesinden dolayı bu konu başlığını açmış, Resûlullah Efendimiz’in bu tavsiyesinden faydalanmamızı istemiştir. Buna göre bir yerde bir konu üzerinde konuşulacağı zaman, o konuyu en yaşlı olan dile getirmelidir. Bununla beraber yaşça küçük olan diğerlerinden bilgili ise, onun konuşması daha uygundur.

***** Birini öldüren kimse belli ise İslâm hukukuna göre ona kısas yapılır yani öldürülür. Belli değilse, suçlu görülen topluluk diyet yani kan bedeli öder. Peygamber Efendimiz, Yahudiler tarafından öldürüldüğü tahmin edilen Müslümanı, onların “biz öldürmedik” diye rahatlıkla yemin edeceklerini bildiği ve bir fitneye meydan vermek istemediği için, meseleyi büyütmeden kapatmak istemiş, hiç de mecbur olmadığı halde maktûlün diyetini bizzat kendisi ödemiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Söz büyüğündür. Küçükler ilk sözü büyüklere bırakmalıdır.

2. Bir toplulukta yaşça küçük olan biri daha âlim ise söz ve temsil hakkı ona verilmelidir.

166. BÜYÜK KONUŞMAYINCA, KÜÇÜK KONUŞABİLİR Mİ?

360. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sahâbîlere şöyle sordu:

“Müslümana benzeyen bir ağaç vardır. O, Rabbinin izniyle her zaman meyvesini verir, yaprağı da hiç dökülmez. Söyleyin bakalım o ağaç hangisidir?”

İbni Ömer dedi ki: O ağacın hurma olduğu içime doğdu. Fakat orada Ebû Bekir, babam Ömer bulunduğu için bunu söylemeye çekindim. Onlar cevap vermeyince, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem:

“O ağaç hurmadır.” buyurdu. Babamla birlikte oradan ayrılınca:

“Babacığım!” dedim, “Peygamber Efendimiz’in sorduğu ağacın hurma olduğu hatırıma geldi.” O zaman babam:

“Hatırına geleni niye söylemedin oğlum? Şâyet onu söylemiş olsaydın, bu benim için çok kıymetli şeyleri elde etmekten daha değerli olurdu.” dedi. Ben de:

“Sen ve Ebû Bekir konuşmayınca ben de konuşmaya çekindim.” dedim. [423]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, ashâbını rahatlatmak için zaman zaman onlara böyle bilmeceler sorardı.

Fahr-i Kâinât Efendimiz hurma ağacının mü’min gibi faydalı olduğunu söylemiştir. Şöyle ki hurma ağacının meyvesi çağla iken de yenir kuruyunca da. Çekirdeği hayvan yemi olarak, lifleri ip olarak, gövdesi ise bina

yapımında kullanılır. Yapraklarından da sepet ve hasır örülür. Yaprakları dökülmediği için gölgesinden her zaman faydalanılır.

Mü'min de hayırlı insandır. Çünkü ahlâkından, ilminden, zenginliğinden herkes faydalanır. Akrabalarını, yardıma muhtaç olan kimseleri devamlı surette koruyup gözetir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir mecliste sorulan soruya büyükler cevap vermediği zaman, sorunun cevabını bilen küçükler cevap vermelidir.

2. Sözü büyüklere bırakıp onları dinlemek, üstün bir edebin göstergesidir.

3. Bir evlât babasıyla konuşurken, ona "babacığım" diye hitap etmelidir.

4. Babalar, çocuklarının bilgi ve başarısıyla iftihâr ederler.

5. Zihni çalıştırmak için, anlaşılabilir bilmece sormak faydalıdır.

167. BÜYÜKLERİ ÖNDE TUTMAK

361. Tâbiîn muhaddislerinden Hakîm ibni Kays ibni Âsım'dan rivâyet edildiğine göre, ashâb-ı kirâmdan olan babası Kays ibni Âsım vefât edeceği sırada çocuklarına şöyle vasiyette bulundu:

"Allah'a karşı gelmekten sakının ve büyüklerinizi önde tutun! Zirâ bir topluluk büyüklerini önde tutarsa babalarını yaşatmış, onların izince gitmiş olur. Şâyet küçüklerini öne geçirip onları önder yaparlarsa büyüklerinin değerini düşürmüş olurlar.

Mal mülk kazanmaya, onu meşrû yollarla çoğaltmaya ve iyi işlere harcamaya bakın! Çünkü servet cömert insan için bir şereftir ve insanı cimrilere muhtaç olmaktan korur.

Aman ha kimseden bir şey istemeyin! Çünkü bu, ancak çâresiz kalan insanın yapacağı şeydir.

Ben ölünce kesinlikle bağırıp çağırarak ağlamayın! Zirâ sahâbe de Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin ardından böyle bir şey yapmamıştır.

Öldüğüm zaman beni, Bekr ibni Vâil Oğulları'nın bilmeyeceği bir yere gömün. Çünkü ben Câhiliye döneminde onlara haberleri olmadan çok zarar vermiştim."[424]

Hadisin Râvisi:

Kays ibni Âsım

Hicretin dokuzuncu yılında Müslüman oldu. Şâir, hatip ve yiğit bir insandı. Yumuşak huylu olmasıyla tanınırdı. Müslüman olmadan önce de içki içmezdi. İslâmiyet'i kabul edince, Peygamber aleyhisselâm onu zekât memuru tâyin etti. Câhiliye döneminde bir kızını diri diri nasıl gömdüğünü Peygamber Efendimiz'in huzûrunda anlatmış, Merhamet Pınarı Efendimiz buna son derece hüzünlenip ağlamıştı. Kays ibni Âsım hicretin 47. yılında (667) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Müslüman Allah'a karşı gelmekten sakınır, O'nun emirlerini yapıp yasakladıklarından uzak durur. Büyüklerini önde tutar, onlara saygıda kusur etmez. Helâlinden mal kazanmaya ve onu Allah yolunda harcamaya, insanlara faydalı olmaya çalışır. Dilenmek insanın şerefini zedeler. Bir Müslüman ancak açlıktan öleceği zaman bu yola başvurabilir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsan daha önce yapmamışsa, vefât edeceğini hissedince, yakınlarına vasiyette bulunmalıdır. Onlardan Allah'a karşı gelmekten sakınmalarını, güzel ahlâk sahibi olmalarını, hayır hasenât yapmalarını istemelidir.

2. İnsan çâresiz kalmadıkça kimseden bir şey istememelidir.

3. Cenâzede İslâm geleneğine uymayan işler yapılmamalıdır.

168. TURFANDA MEYVE, BİR MECLİSTE BULUNAN EN KÜÇÜK ÇOCUĞA VERİLİR

362. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, kendisine turfanda meyve getirildiği zaman şöyle duâ ederdi:

"Allahım! Şehrimizi bereketlendir, ölçeklerimizi (sâımızı ve müddümüzü) bereketlendir. Bereket üstüne bereket ver!"

Allah'ın Resûlü sonra o turfanda meyveyi alır, orada bulunan en küçük çocuğa verirdi.[425]

Hadisin Açıklaması

Ashâb-ı kirâm efendilerimiz, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin hem kendilerine hem şehirlerine hem de mahsûllerine duâ etmesine çok önem verirdi. Bu sebeple turfanda bir meyve çıkınca, onu Allah'ın Elçisi'ne getirip ikrâm ederlerdi. O da o turfanda meyveyi, insanların turfandası olan çocuklara yedirirdi.

Peygamber Efendimiz'in bereketlenmesi için duâ ettiği "müd" 260 dirhem, "sâ'" ise 1040 dirhem buğday veya arpa alan bir ölçektir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslüman bereketin peşinde olmalıdır. Yediğinin, içtiğinin, giydiğinin, yaşadığı toplumun, ilminin ve vaktinin bereketli olması için duâ etmelidir.

2. Yeni çıkan meyveleri önce çocuklara tattırmalıdır.

3. Peygamber Efendimiz çocukları çok sever, her fırsatta onları sevindirmeye çalışırdı.

169. ÇOCUKLARA MERHAMET ETMEK

363. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüzün hakkını gözetmeyen bizden değildir.”[426]

Hadisin Açıklaması

Müslüman ölçülü insandır. Küçüklerine şefkat ve merhamet gösterir, büyüklerinin görüşlerine ve tecrübelerine değer verir. Şefkat ve merhamet, çocukların özellikle ruh dengesi bakımdan mükemmel yetişmesi için gerekli bir gıdadır. Bunu onlardan esirgememek gerekir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bizim Peygamberimiz, âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir. Biz çocuklara merhamet etmeyi ondan öğrendik.

2. Büyüklerimiz bize Allah’ın emânetidir. Onları sayar, korur ve gözetiriz.

170. ÇOCUĞU KUCAKLAMAK

364. Ashâb-ı kirâmdan Ya'lâ bin Mürre şöyle dedi:

Bir gün Peygamber Efendimizle birlikte bir dâvete gidiyorduk. Allah'ın Resûlü sokakta oynayan torunu Hüseyin'i görüverince hemen sahâbîlerin önüne geçti ve Hüseyin'i yakalamak için ellerini iki yana açtı. Hüseyin ise yakalanmamak için bir sağa bir sola kaçmaya başladı. Yaptıkları işe her ikisi de gülüyordu. Sonunda Fahr-i Âlem Efendimiz Hüseyin'i yakaladı. Bir eliyle ensesini, diğeriyle başını tuttu, onu kucaklayıp öptükten sonra şöyle buyurdu:

"Hüseyin benden, ben de Hüseyin'denim. Hasan'ı ve Hüseyin'i seveni Allah da sevsin. Onlar benim çocuklarımın çocuklarıdır."[427]

Hadisin Râvisi:

Ya'lâ bin Mürre

Önde gelen ashâb-ı kirâmdandı. Hudeybiye'de yapılan Bey'atürrıdvân'da bulundu. Hayber'in ve Mekke'nin fethine, Tâif ve Huneyn savaşlarına katıldı. Resûl-i Ekrem'in vefâtından sonra Kûfe veya Basra'da yaşadı. Hz. Ali'nin yanında yer aldı.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, torunlarına derin bir muhabbet beslerdi. Onlarla şakalaşır, onları kucağına alıp öper, sever, onlarla birlikte gülerdi. Bir gün hutbe okurken, henüz küçük bir çocuk olan Hasan ve Hüseyin'in düşe kalka kendisine doğru geldiklerini gördü. Hutbeye ara verdi, onları kucağına aldıktan sonra hutbeye devam etti.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz, ashâbının yemek dâvetine bazen tek başına, bazen diğer sahâbîleriyle birlikte giderdi.

2. Torunlarıyla şakalaşır, onlarla birlikte oynar, kendilerini sevindirirdi.

3. Bizler, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i, Peygamber Efendimiz'in ciğerpâreleri olmaları sebebiyle derin bir muhabbetle severiz.

171. ERKEĞİN KÜÇÜK KIZ ÇOCUĞUNU ÖPMESİ

365. Tâbiîn muhaddislerinden Bükeyr ibni Abdillâh şöyle dedi:

Ben Ca'fer-i Tayyâr'ın oğlu Abdullah'ın, Resûl-i Ekrem'in üvey oğlu Ömer ibni Ebî Seleme'nin kızı Zeyneb'i öptüğünü gördüm. O vakit Zeynep ya iki yaşındaydı veya o civârdaydı.

Hadisin Râvisi:

Bükeyr ibni Abdillâh el-Kureşî

Medineli sâlih insanlardan ve güvenilir hadis râvilerindendi. Aynı zamanda kırâat âlimiydi. Bir süre Mısır'da, bir süre de Medine'de yaşardı. Bükeyr, hicrî 122'de (740) Medine'de vefât etti.

366. Tâbiîn âlimlerinden Hasan-ı Basrî şöyle dedi:

Mümkün mertebe, eşin ve küçük kız çocuğu dışında, yakınlarından hiçbir kadının saçına bakma![428]

Hadislerin Açıklaması

***** Bir başkasının iki yaşındaki küçük kızını öpen Abdullah bir sahâbî idi. Habeşistan'a hicret eden ashâbın orada doğan ilk çocuğuydu. Babası Ca'fer-i Tayyâr Mûte Savaşı'nda şehid düşünce, Peygamber Efendimiz onu himâyesine aldı.

***** Bir insan kendi kızını her yaşta öpebilir. Çünkü bu merhamet ve şefkatten kaynaklanır. Nitekim Resûl-i Ekrem Efendimiz kızı Hz. Fâtıma'yı, Hz. Ebû Bekir de kızı Hz. Âişe'yi her zaman öperlerdi.

***** Hasan-ı Basrî hazretleri, Müslüman erkeklere, eşi ve küçük kız çocuğu dışında hiçbir kadının saçına bakmamayı tavsiye ediyor. O, bu sözüyle Müslümanları, günahlardan uzak, iffetli bir hayat tarzı içinde yaşamaya teşvik ediyor. Yoksa bir Müslümanın mahremlerinin (kendi kızının, kızkardeşinin, torununun ve benzeri yakınlarının) saçına bakmasında dinî herhangi bir engel yoktur.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Küçük yaştaki bir kız çocuğunu, şefkat ve merhamet duygusuyla öpmekte sakınca yoktur.

2. Müslüman, şeytanın iğvâsına meydan vermemek ve birtakım yanlış anlamaların önüne geçmek için, yakınları bile olsa, hanımlarla olan sosyal ilişkilerinde araya belli bir mesâfe koymalıdır.

172. ÇOCUĞUN BAŞINI OKŞAMAK

367. Ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Selâm'ın oğlu Yûsuf radıyallahu anh şöyle dedi:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana Yûsuf adını verdi ve beni kucağına alarak başımı okşadı."[429]

Hadisin Râvisi:

Yûsuf ibni Abdillâh ibni Selâm

Babası Abdullah ibni Selâm, Müslüman olmadan önce Medine'deki Yahûdilerin önde gelen âlimiydi. Peygamber Efendimiz Medine'ye hicret edince, bu âlim zât onun Tevrat'ta anlatılan Peygamber olduğunu anladı ve Müslüman oldu. Resûlullah Efendimiz de onu Cennet'le müjdeledi.[430] Oğlu Yûsuf da, hadisimizde anlatıldığı üzere, Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz'in iltifâtına ve sahâbîlik şerefine nâil oldu.

Allah her ikisinden de râzı olsun.

368. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

"Ben, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanında oyuncak bebeklerle oynardım. Benimle birlikte oynayan kız arkadaşlarım da vardı.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem eve gelince onlar utanıp bir köşeye saklanırlardı. Peygamber aleyhisselâm ise onları benim yanıma gönderir, onlar da tekrar benimle oynarlardı.”[431]

Hadislerin Açıklaması

Çocukları sevmek Peygamber Efendimiz’in sünnetidir. Biz de bu sünnetini yaşatmalı, kendimizin ve yakınlarımızın çocuklarına şefkatle yaklaşmalıyız.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Resûlullah Efendimiz çocukları çok sever, başlarını okşar, onlara ilgi gösterirdi.
2. **Her Müslüman çocukları sevmeli, özellikle âlim ve sâlih kimseler onların başını okşamalı ve kendilerine duâ etmelidir.**
3. Kız çocukları, oyuncak bebeklerle oynamalıdır. Böylece onlar, ruhlarındaki çocuk sevgisini geliştirmeli, ileride kendilerini bekleyen görevleri öğrenmeye başlamalıdır.

173. ÇOCUĞA “YAVRUCUĞUM!” DEMEK

369. Tâbiîn neslinden Ebü'l-Aclân el-Muhâribî şöyle dedi:

Abdullah ibni'z-Zübeyr'in ordusunda bulunuyordum. O sıralarda amcamın oğlu vefât etti, devesinin de Allah yolunda bir hizmete verilmesini vasiyet etti. Ben de onun oğluna:

"Sen bu deveyi bana ver; çünkü ben Abdullah ibni'z-Zübeyr'in ordusunda bulunuyorum." dedim. Bunun üzerine o:

"Haydi Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâya gidelim de bu meseleyi ona soralım." dedi. İbni Ömer'in yanına gittik. Amcamın oğlunun oğlu ona:

"Ey Ebû Abdurrahmân! Babam vefât etti. Devesinin de Allah yolunda bir hizmete verilmesini vasiyet etti. Bu amcamın oğlu, kendisi Abdullah ibni'z-Zübeyr'in ordusunda bulunuyor. Bu deveyi ona verebilir miyim?" diye sordu. Abdullah ibni Ömer ona şunu söyledi:

"Yavrucuğum! Yapılan her sâlih amel, Allah yolunda demektir. Şâyet baban, devesinin Allah yolunda bir hizmete verilmesini vasiyet ettiyse, sen de Müslüman bir topluluğun müşriklerle savaştığını görürsen, deveni onlara ver! Babanın devesini vermeyi düşündüğün bu zât ve onun arkadaşları ise, devlet mührünü ele geçirmek için uğraşan bir gencin (Abdullah ibni'z-Zübeyr'in) arkasından gitmektedir (haberin olsun)." [432]

370. Cerîr ibni Abdillâh radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"İnsanlara merhamet etmeyene, Azîz ve Celîl olan Allah da merhamet etmez."[433]

371. Hz. Ömer radıyallahu anh şöyle dedi:

"Merhamet etmeyene merhamet olunmaz; insanların kusurlarını bağışlamayan bağışlanmaz, affetmeyen affedilmez; kendini günahlardan korumayan da korunmaz."[434]

Hadislerin Açıklaması

***** Her şeyin esası, Allah'ın yarattıklarına merhamet etmektir.

Allah Teâlâ'dan merhamet isteyen, O'nun kullarına merhamet etmeli, onların hatalarını affetmelidir. Aç olanı doyurmalı, çıplağı giydirmeli, yardım isteyene yardım etmelidir.

Burada "Affetsinler, hoş görsünler. Siz, Allah'ın sizi affetmesini istemez misiniz?"[435] âyet-i kerîmesini ve "Sen müsâmaha göster ki, Allah da sana müsâmaha göstersin."[436] hadîs-i şerîfini hatırlamalıdır.

***** Peygamber terbiyesiyle yetişmiş olan Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ, babasının vasiyeti konusunda ona danışan gence, "yavrucuğum!" diye hitap ederek, ona duyduğu merhameti ortaya koymuştur. Burada şunu da belirtelim: Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ, Abdullah ibni'z-Zübeyr'in o sırada İslâm düşmanlarıyla değil, yönetimi elde etmek için Müslümanlarla çarpıştığına dikkat çekmiş, dolayısıyla onun yaptığı savaşın cihâd olmadığını söylemiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İnsan bilmediği şeyleri, bilene, âlime sorup öğrenmelidir.

2. İslâm düşmanlarıyla değil de, birbiriyle savaşan Müslümanlara yardım etmemek, onlara destek olmamak gerekir.

3. Cenâb-ı Hakk'ın kendisine merhamet etmesini isteyen kimse, O'nun yarattığı varlıklara, özellikle de kullarına merhamet etmeli, onların kusurlarını bağışlamaldır.

4. Günahlardan korunmak için özel gayret göstermek gerekir. Böyle bir çabaya girişmeyen, kendini günahlardan koruyamaz.

174. YERYÜZÜNDEKİLERE MERHAMET ETMEK

372. Hz. Ömer radıyallahu anh şöyle dedi:

“Merhamet etmeyene merhamet olunmaz; insanların kusurlarını bağışlamayan bağışlanmaz, tövbe etmeyenin tövbesi kabul edilmez; kendini günahlardan korumayan da korunmaz.”[437]

373. Ashâb-ı kirâmdan Kurre bin İyâs’dan rivâyet edildiğine göre, bir adam:

“Yâ Resûlallah! Ben koyun kesiyorum, fakat ona acıyorum.” Diğer bir rivâyete göre: “Acıdığım için koyun kesmeye elim varmıyor.” dedi. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Şâyet sen koyuna merhamet edersen, Allah da sana merhamet eder.” buyurdu ve bu sözü iki defa tekrarladı.[438]

374. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Ben, hak sözü haber veren ve söylediği söz tasdik edilen Peygamber'in, Ebü'l-Kàsım sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu işittim:

"Merhamet, sadece dünya ve âhirette bedbaht olanlardan çekip alınır."[439]

375. Cerîr ibni Abdillâh radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Kim insanlara merhamet etmezse, Allah da ona merhamet etmez."[440]

Hadislerin Açıklaması

***** Konu başlığımızın şu hadîs-i şerîften alındığı anlaşılıyor:

"Merhamet edenlere Cenâb-ı Hak da merhamet eder. Siz yeryüzündekilere merhamet ediniz ki, göktekiler de size merhamet etsin."[441]

Kâinâtın Rabbi'nden merhamet bekleyen, O'nun kullarına, yarattığı hayvanlara, kuşlara, bitkilere, kısacası her varlığa merhamet etmelidir.

***** Peygamber Efendimiz, keseceği hayvanın gözü önünde bıçak bileyen adama: "Bıçağını daha önce bilesen olmaz mıydı, hayvanı iki defa mı öldürmek istiyorsun?" diye çıkışmıştı.[442] Hayvana acımak, ona acı çektirmemek için bıçağı iyice bilemekle olur.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ'dan merhamet bekleyen, O'nun yarattıklarına merhamet etmelidir.

2. Allah Teâlâ'dan kusurlarının bağışlanmasını isteyen, kendisine karşı yapılan kusurları bağışlamalıdır.

3. Günahlarının affedilmesini isteyen, önce samimiyetle tövbe etmelidir.

4. Allah Teâlâ beni günahlardan korusun diyen, günahlardan uzak durmaya çalışmalıdır.

5. Hayvanları kesmeden önce bıçağı bilemeli, onların canını yakmamalıdır.

6. Merhamet duygusu her insanda vardır; bu yüce duygu, sadece Allah'a isyân eden kimselerin kalbinden sökülüp alınmıştır.

175. AİLE FERTLERİNE ŞEFKATLİ OLMAK

376. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Ailesine en şefkatli insan Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemdi. Oğlu (İbrâhim) Medine'nin uzağında bir yerde sütanneye verilmişti. Çocuğun sütannesinin kocası demirciydi. Biz zaman zaman oraya giderdik. Demircinin yaktığı ayrık otunun dumanı evi kaplardı. Allah'ın Resûlü oğlunu kucağına alır, öpüp koklardı.[443]

377. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme bir adam geldi. Yanında da bir çocuk vardı; onu bağrına basıp duruyordu. Allah’ın Resûlü ona:

“Ona şefkat duyuyor musun?” diye sordu. Adam:

“Evet” dedi. Peygamber aleyhisselâm şöyle buyurdu:

“Allah’ın sana olan merhameti, senin ona olan şefkatinden daha fazladır. O, merhamet edenlerin en merhametlisidir.”

Hadislerin Açıklaması

***** Merhametin ilk kaynağı Allah Teâlâ’dır. O’nun yeryüzüne indirdiği bir tutam sevgiyle bunca varlık birbirine ve yavrularına sevgi beslemektedir.

***** Peygamber Efendimiz âlemlere rahmet olarak gönderildiği için o, hanımlarına, çocuklarına ve torunlarına gösterdiği sevgi ve şefkatle, ümmetine örnek olmuştur. Yanına gelen adama çocuk sevgisinden bahsetmesi, çocuklarını seven insanları Allah Teâlâ’nın da seveceğini bildirmesi, bizlere onun gönüllere sevgi tohumunu nasıl ektiğini göstermektedir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İnsan, aile fertlerine karşı şefkat ve merhamet beslemelidir.

2. Özellikle çocuklarını sevmeli, öpmeli, böylece onlara sevginin güzelliğini öğretmelidir.

3. Müslümanlar, sevgi ve şefkat konusunda Efendimiz aleyhisselâmı örnek almalıdır.

176. HAYVANLARA MERHAMET ETMEK

378. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“**Vaktiyle bir adam yolda giderken çok susadı. Bir kuyu buldu, içine indi, su içip dışarı çıktı. Bir de ne görsün, bir köpek, dili bir karış dışarıda soluyor ve susuzluktan nemli toprağı yalayıp duruyordu. Adam kendi kendine: “Bu köpek de tıpkı benim gibi pek susamış.” deyip hemen kuyuya indi, mestini su ile doldurdu, onları ağzına alıp yukarıya çıktı ve köpeği suladı. Onun bu hareketinden Allah Teâlâ hoşnut oldu ve o adamı bağışladı**.”

Sahâbîler:

“Ey Allah’ın Resûlü! Biz hayvanlardan dolayı sevap kazanır mıyız?” dediler. Resûl-i Ekrem:

“**Her canlıyı sulayana sevap vardır.**” buyurdu.[444]

379. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“**Bir kadın, açlıktan ölünceye kadar hapsettiği bir kedi yüzünden azâba uğradı ve bu yüzden de cehenneme girdi. Doğrusunu Allah bilir ya, kıyâmet gününde o kadına şöyle denecek:**

Ey kadın! Sen bu hayvanı hapsedip ona bir şey yedirmedin, içirmedin, onu yerdeki haşereleri yemesi için bile salıvermedin!”[445]

380. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söylemiştir:

“Merhamet edin ki, size de merhamet edilsin. Bağışlayın ki, Allah da sizi bağışlasın. Duydukları iyi sözleri huni gibi başkalarına aktaran, ama o sözlerden kendileri faydalanmayanlara yazıklar olsun. İşledikleri günahlarda bile bile ısrar edenlerin vay hâline.”[446]

381. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Ümâme el-Bâhilî’den rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Kesilen hayvana bile merhamet edene, Allah Teâlâ kıyâmet gününde merhamet eder.”[447]

Hadislerin Açıklaması

Allah Teâlâ, yeryüzünü daha da güzelleştirmeleri ve insanlara hizmet etmeleri için hayvanları yaratmıştır. Bizim bu hizmetkârlara merhamet etmemiz, insanlık görevimizdir. Kâinâtın Rabbi, yarattığı varlıklara merhamet eden, onlara acıyıp sulayan, keserken bile onlara şefkatli davranan kullarına merhamet eder; herkesin bir şefâatçi beklediği kıyâmet gününde, merhametli kullarının günahlarını affeder.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ bir köpeğe bile acıyan, onu sulayan, açlığını gidermesine yardım eden kulundan hoşnut olur, onun amellerini kabul eder, onu bağışlar.

2. Bir hayvanı bile sulayan kuluna bu kadar lütufta bulunan Allah Teâlâ, insanların ihtiyaçlarını ve susuzluğunu gideren kuluna elbette daha büyük ihsânlarda bulunur.

3. Benim günahım çok diyenler, susuz hayvanları sulamalı, Cenâb-ı Hak'tan bağışlanmalarını ümit etmelidir.

4. Yapılan hiçbir hayrı ve iyiliği değersiz görmemelidir.

5. Hakikati dile getiren sözler, birer inci değerindedir. Onların bir kulaktan girip diğerinden çıkmasına izin vermemelidir.

6. Günahları basit görmemeli, hatada ısrar etmemelidir.

7. Başkalarının hatasını affedeni Allah Teâlâ'nın da affedeceğini bilmeli, bağışlamayanın ise bağışlanmayacağını unutmamalıdır.

177. KUŞ YUVASINDAN YUMURTALARINI ALMAMALI

382. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhın rivâyet ettiğine göre Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ashâbıyla birlikte bir yerde konaklamıştı. İçlerinden biri, kaya kuşunun yumurtasını yuvasından aldı. O sırada kuş geldi ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin başında kanat çırpmaya başladı. Bunun üzerine Allah'ın Elçisi ashâbına:

“Hanginiz bu kuşun yumurtasını alarak onu perişan etti?” diye sordu. Bir adam:

“Yâ Resûlallah! Onun yumurtasını ben aldım.” dedi. Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem:

“Bu kuşa acı da yumurtasını yerine koy.” buyurdu.[448]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz’in üstün merhametini hayvanlar da bilir, ona kendi dillerince şikâyette bulunurlardı. Bir defasında da sahibinden dertli bir deve, Peygamber aleyhisselâmı görünce inlemeye ve gözlerinden yaş dökmeye başladı. Şefkat Pınarı Efendimiz devenin sahibine: **“Bu deve, kendisini aç bıraktığını ve çok yorduğunu bana şikâyet ediyor. Allah’tan korkmuyor musun? Bunu ona nasıl yaparsın?”** diye çıkışmıştı.[449]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah’ın yarattığı her varlığa acımalıdır. Yuvalarını bozarak, yumurtalarını alarak, zevk için öldürerek kuşlara eziyet etmemelidir.

2. Peygamber Efendimiz hayvanlara karşı çok merhametliydi. Onlara hiçbir şekilde eziyet edilmemesini isterdi. O sırada başının üstünde uçan ve kanat çırpıp duran kuşun neden çırpınıp durduğunu anladı ve onu yumurtasına kavuşturdu.

178. KAFESTE KUŞ BESLEMEK

383. Tâbiîn âlimlerinden Hişâm ibni Urve şöyle dedi:

Abdullah ibni’z-Zübeyr’in Mekke’de bulunduğu yıllarda, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin ashâbı kafeslerde kuş beslerlerdi.[450]

384. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bir gün bize geldi; üvey babam Ebû Talha'nın oğlu, kardeşim Ebû Umeyr'i gördü. Ebû Umeyr, Nugayr denen serçe türü kuşuyla oynardı (sonra bu kuş öldü.) Peygamber aleyhisselâm ona:

"Ebû Umeyr! Ne yaptı -veya nerede- Nugayr?" diye latîfe etti.[451]

Hadislerin Açıklaması

Allah Teâlâ yarattığı her şeyi insanın hizmetine vermiştir. Kuşun sesini dinlemekten, görüntüsünü seyretmekten zevk alan kimse, kafeste kuş besleyebilir. Önemli olan onlara eziyet etmemektir.

383. hadiste, Abdullah ibni'z-Zübeyr'in Mekke'de bulunduğu 9 yıldan söz edilmektedir. İbnü'z-Zübeyr, Hicrî 64-73 (683-692) yılları arasında Mekke'de Emevî hânedanına karşı halîfeliğini ilân etmiş ve ölünceye kadar onlarla mücâdele etmiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Kafeste kuş beslemekte dînen bir sakınca yoktur.
2. **Ashâb-ı kirâm kafeste kuş beslemiş, Peygamber Efendimiz de buna engel olmamıştır.**
3. Çocuklarla şakalaşmak Peygamberimiz'in sünnetidir.

179. İNSANLARIN ARASINI DÜZELTMEK İÇİN SÖZ TAŞIMAK

385. Ukbe bin Ebî Muayt'ın kızı, hanım sahâbîlerden Ümmü Külsûm radıyallahu anhâ, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

"**İnsanların arasını bulmak için aslı olmayan hayrı nakleden (veya hayırlı haber götüren) kimse yalancı sayılmaz.**"

Ümmü Külsûm dedi ki, Peygamber aleyhisselâmın halkın söyleyip durduğu yalanlardan sadece üçüne izin verdiğini işittim. Bunlar da:

İki kişinin arasını bulmak maksadıyla söylediği yalan,

Aile düzenini korumak düşüncesiyle kocanın karısına söylediği yalan,

Aynı düşüceyle hanımın kocasına söylediği yalandır. [452]

Hadisin Râvisi:

Ümmü Külsûm binti Ukbe bin Ebî Muayt

Babası Resûlullah Efendimiz'in düşmanlarından biriydi; Müslümanlara çok eziyet etti. Allah'ın Resûlü namaz kılarken sırtına deve işkembesini koyan da o idi. Buna rağmen kızı Ümmü Külsûm Mekke'de Müslüman oldu, Allah'ın Elçisi'ne bîat etti. Hudeybiye Antlaşması'nın yapıldığı hicretin 7. yılına kadar ailesi izin vermediği için hicret edemedi. O yıl tek başına, yaya olarak, sekiz günlük bir mâcerâdan sonra Medine'ye hicret etti. İki erkek kardeşi Medine'ye gelip, Hudeybiye Antlaşması gereğince Ümmü Külsûm'un kendilerine verilmesini istedi, fakat Peygamber aleyhisselâm onu teslim etmedi. Ümmü Külsûm hicretin 32. yılından (652) sonra vefât etti.

Hadisin Açıklaması

İnsanların arasını bozmak ve dedikodu yapmak için yalan söylemek günahtır; fakat araları bozulan kimseleri barıştırmak için yalan söylemek günah değildir. Esasen bir Müslümanın gönül koyduğu insana gidip, aslı olmadığı halde, “O seni savundu, hakkında iyi şeyler söyledi.” demek yalancılık sayılmamaktadır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Birbirine dargın olan iki kimseyi barıştırmak için, onların birbiri hakkında iyi şeyler düşündüğünü söylemek yalancılık değildir.

2. Bir kocanın, kendine dargın olan eşine, imkânı olmadığı halde onun hoşlanacağı vaadlerde bulunması yalancılık değildir.

3. Bir kadının, yuvasını ayakta tutmak için kocasına, doğru olmasa bile, onun hoşlanacağı şeyler söylemesi yalancılık değildir.

180. YALAN SÖYLEMEK CÂİZ DEĞİLDİR

386. Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Size dâimâ doğru söylemenizi tavsiye ederim. Çünkü sözünde ve işinde doğru olmak, insanı hayra ve iyiliğe yöneltir; iyilik de cennete iletir. İnsan doğru söyleye söyleye Allah katında sıddîk (doğru söyleyen) olarak kaydedilir.

Yalan söylemekten sakının; çünkü yalancılık, insanı ahlâk kurallarına aykırı yaşamaya iter; ahlâk kurallarına aykırı yaşamak da

cehenneme sürükler. İnsan yalancılığı meslek edinince, Allah katında çok yalancı (kezzâb) diye yazılır.**”**[453]

387. Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anh şöyle dedi:

“Ciddî olsun, şaka yollu olsun yalan söylemek doğru değildir. Birinizin çocuğuna sana şunu vereceğim deyip sonra da vermemesi doğru değildir.”[454]

Hadislerin Açıklaması

***** İnsanı âhirette kurtaracak olan doğruluk ve doğru sözdür. Her işi doğru olan kimse, iyi şeyler yapar, böylece itâatkâr bir kul olur. Allah Teâlâ “iyi kulların nimet içinde olacağını müjdelemiştir.”[455]

Yalancılık ise mü’minin değil, münâfığın özelliğidir. Doğru sözlü mü’min cennete giderken, çok yalan söyleyen kimse cehenneme girecektir.

***** Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anh bu hadisi rivâyet ettikten sonra, **“Allah’a karşı gelmekten sakının ve doğrularla beraber olun!”**[456] âyet-i kerîmesini okumuştur.[457]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Doğru olan, doğru konuşan kimse, Allah’ın huzûruna iyi bir kul olarak varır.

2. Yalancılığı âdet edinen kimse, Allah’ın huzûruna yalancı damgasıyla yaftalanmış olarak çıkar; böyle bir yaftadan Allah bütün Müslümanları korusun.

3. Yalanın şakası da yalandır. Peygamber Efendimiz, insanları güldürmek için yalan söyleyenler hakkında: **“Onlara yazıklar olsun.”** buyurmuştur.

4. Çocuğunu yalan söyleyerek kandıran kimse, onu da böylece yalan söylemeye alıştırır.

181. İNSANLARIN VERECEĞİ EZİYETE KATLANAN KİMSE

388. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“İnsanların arasına karışıp onların vereceği eziyete sabreden mü’min, insanların arasına karışmayan ve onların vereceği eziyete sabretmeyen mü’minden hayırlıdır.”[458]

Hadisin Açıklaması

İnsan tek başına yaşayamaz. Yalnızlık Allah’a mahsustur. İnsanlar birbirinden farklıdır. Aralarında iyi huylusu da var, kötü huylusu da. Geçimlisi de var, geçimsizi de. Güler yüzlü olan da var, gülmeyi unutan da. Mârifet onların arasına katılmak, iyiye iyi, kötüye kötü demek ve onlara iyi örnek olmaktır. Mârifet, insanların acılarını dindirmek, yaralarına merhem olmak, sıkıntılarına katlanmaktır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsanlara faydalı olmak düşüncesiyle onların arasına katılıp eziyetlerine katlanmak bir ibâdettir.

2. İnsanlardan uzak yaşayan, kendini kurtarabilir. Ama onlarda gördüğü yanlışı düzeltemez, yanlış yapanlara da yardımcı olamaz.

182. EZİYETLERE SABRETMEK

389. Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Allah Teâlâ'dan daha sabırlı, aleyhinde söylendiğini işittiği eziyet verici sözlere daha çok katlanan hiçbir varlık yoktur. Hıristiyanlar Allah'ın oğlu var diyorlar da, O yine onlara sağlık veriyor, onları çeşit çeşit nimetlerle besliyor." [459]

390. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir defasında Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, daha önce yaptığı gibi, yine ganimetleri taksim etmişti. Ensâr'dan bir adam itirâz ederek:

“Vallahi bu taksimde Allah rızâsı gözetilmemiştir!” dedi. Ben de kendi kendime:

“Bu sözü mutlaka Resûl-i Ekrem’e söyleyeceğim.” dedim ve yanına gittim. Allah’ın Elçisi ashâbıyla birlikte oturuyordu. Yaklaşıp kulağına fısıldadım. Adamın bu sözü Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme pek ağır geldi; mübârek yüzü değişti ve öfkelendi. Onun bu hâlini görünce, o sözü haber vermemiş olmayı arzu ettim. Sonra Allah’ın Resûlü şöyle buyurdu:

“Mûsâ peygamber bundan daha ağır bir şekilde suçlanmıştı da, sabretmişti.”[460]

Hadislerin Açıklaması

***** Sabır cennetin anahtarıdır. Sabretmek büyüklerin işidir. İlk hadîs-i şerîfte Peygamber Efendimiz, “en büyük” olan Allah Teâlâ’nın sabrından söz etmektedir. Kâfirler, O’na aslâ söylenmeyecek sözleri söylüyorlar. Hıristiyanlarlar Îsâ Allah’ın oğlu, Yahudiler Üzeyir Allah’ın oğlu diye iftirâ ediyorlar; ama O, bunların rızkını kesmiyor. Çünkü O Halîm’dir.

Bize gelince; **“Müjdele o sabredenleri!”**[461] ve **“Sabredenlere mükâfâtları hesapsız şekilde verilecektir.”**[462] âyet-i kerîmelerindeki müjde, bize sabrı sevdirmeli, sabırlı olma yolundaki gayretimizi artırmalıdır.

***** Huneyn Gazvesi’nde çok ganimet alınmıştı. Fahr-i Âlem Efendimiz, yeni Müslüman olan bazı Mekkelilerin gönüllerini İslâm’a yatıştırmak istedi ve kendilerine bol miktarda ganimet verdi. Müslümanlara ise daha az mal verdi. Onun bu ince düşüncesini anlamak istemeyen Müslüman görünümlü biri itiraz etti. Onun bu sözleri Server-i Enbiyâ’yı ziyâdesiyle üzdü.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ hilim sahibidir. Kendisine iftirâ eden kâfirlere bile sabreder, onlara sağlık verir, rızıklarını kesmez.

2. Devlet büyüklerine ve faziletli insanlara, tedbirli ve dikkatli olmaları için, aleyhlerindeki sözleri haber vermekte sakınca yoktur.

3. Büyükler, aleyhlerinde söylenen sözlere üzülseler bile, sabrederler.

183. İNSANLARIN ARASINI BULMAK

391. Ebü'd-Derdâ radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ashâb-ı kirâma:

"Size namazdan, oruçtan ve sadakadan daha faziletli bir işi haber vereyim mi?" diye sordu. Onlar da:

"Evet, Yâ Resûlallah!" dediler. Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"Bu, birbirine küsen iki kişinin arasını bulmaktır. İki kişinin arasını bozmak ise dini, bütün hayırları ve iyilikleri tamamen yok eder."[463]

392. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ: **"Allah'tan korkunuz, aranızda anlaşmazlığa yol açan konuları düzeltiniz."**[464] âyet-i kerîmesini şöyle tefsir etmiştir:

"Allah Teâlâ bu âyette, mü'minlerin yapacağı tek şeyin, ondan korkmak ve aralarındaki anlaşmazlıkları gidermek olduğunu belirtmektedir."[465]

Hadislerin Açıklaması

Din, huzûrlu bir toplumda yaşanır. Birbirine dargın, birbiriyle kavgalı, anlaşamayan insanların arasında huzûr ve sükûnet olmaz. Böyle bir toplumda gönül huzûruyla ibâdet edilmez. İşte bunun içindir ki, Fahr-i Cihân Efendimiz küsleri, birbirine dargın ve kırgın olanları barıştırmayı nâfile namaz, nâfile oruç ve nâfile sadakadan daha faziletli bir iş olarak göstermiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ, kullarının huzûr içinde, kavgasız, gürültüsüz bir şekilde yaşamasını istemektedir.

2. Müslüman bir toplumun oluşması için, herkesin birbiriyle iyi geçinmesi gerekmektedir.

3. Sorumluluğunu bilen herkes, dargınları barıştırmaya çalışmalıdır.

4. İnsanların arasını bozmak, dinî hayatı mahvetmek, bütün iyilikleri yok etmektir.

Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 197, nr. 7353; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XIII, 353, nr. 10471.

Ebû Dâvûd, Edeb 58, nr. 4943; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 222, nr. 7073.

Bu hadisin benzeri 355, 356, 358 ve 363 numarayla gelecektir.

Tirmizî, Birr 15, nr. 1920; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 207, nr. 6935.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), VIII, 227-228, 236, nr. 7895, 7922; Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 142-143, nr. 273.

Bu hadisin benzerleri için bk. 354, 358 ve 363. hadisler.

Ebû Dâvûd, Edeb 20, nr. 4843; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VI 150, nr. 30258.

Ebû Dâvûd, Edeb 58, nr. 4943; Tirmizî, Birr 15, nr. 1919, 1921.

Bu hadisin benzerleri için bk. 354, 358 ve 363. hadisler.

Tirmizî, Birr 75, nr. 2022.

Buhârî, Cizye 12, nr. 3173, Edeb 89, nr. 6143; Müslim, Kasâme 1-6, nr. 1669.

Buhârî, Edeb 89, nr. 6144; Müslim, Kıyâme 63, nr. 2811.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 61, nr. 20888; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XVIII, 339, nr. 869.

Bu hadisin daha geniş bir rivâyeti 953. numarayla gelecektir.

Müslim, Hac 473, nr. 1373; Tirmizî, Daavât 54, nr. 3454; İbni Mâce, Et'ime 39, nr. 3329.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 185, 207, nr. 6733, 6935, 6937; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), I, 131, nr. 209; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XIII, 353, nr. 10471.

Bu hadisin benzerleri için bk. 354, 355 ve 358. hadisler.

Tirmizî, Menâkıb 30, nr. 3775; İbni Mâce, Mukaddime 11, nr. 143, 144; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 172, nr. 17704.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 147, nr. 281.

. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 35, nr. 16518, 16521; VI, 6, nr. 24337-24338.

Bu hadis 838 numarayla tekrar gelecektir.

Tirmizî, Menâkıb 36, nr. 3804.

Buhârî, Edeb 81, nr. 6130; Müslim, Fezâilü’s-sahâbe 81, nr. 2440.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 1299 numarayla gelecektir.

Elbânî, *Sahîhu’l-Edebi’l-müfred*, s. 147-148, nr. 284.

Müslim, Fezâil 66, nr. 2319; Tirmizî, Birr 16, nr. 1922. Ayrıca bk. Buhârî, Tevhîd 2, nr. 7376.

. Elbânî, *Sahîhu’l-Edebi’l-müfred*, s. 148, nr. 286.

Nûr (24), 22.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 248, nr. 2233.

Elbânî, *Sahîhu’l-Edebi’l-müfred*, s. 148, nr. 286.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 436, nr. 15677, V, 34, nr. 20634; Bezzâr, *Müsned* (Mahfûzurrahmân), VIII, 255, 257 nr. 3319, 3322.

Ebû Dâvûd, Edeb 58, nr. 4942; Tirmizî, Birr 16, nr. 1923.

Müslim, Fezâil 66, nr. 2319; Tirmizî, Birr 16, nr. 1922.

Bu hadisin benzeri 96, 97 ve 370 numarayla geçti.

Ebû Dâvûd, Edeb 58, nr. 4941; Tirmizî, Birr 16, nr. 1924.

Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* (Selefî), XI, 332, nr. 11916; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 257, nr. 7563.

Müslim, Fezâil 62, 63, nr. 2315, 2316; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 112, nr. 12126.

Buhârî, Müsâkât 9, nr. 2363, Mezâlim 23, nr. 2466, Edeb 27, nr. 6009; Müslim, Selâm 153, nr. 2244.

Buhârî, Enbiyâ 54; Müslim, Selâm 151, 152, Birr 133, 134.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 165, 219, nr. 6541, 7041; Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* (Selefî), XIII, 651, nr. 14579.

Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* (Selefî), VIII, 234, nr. 7915; Beyhakì, *Şu‘abü’l-îmân* (Hâmid), XIII, 415, nr. 10559; Elbânî, *Sahîhu’l-Edebi’l-müfred*, s. 151, nr. 294.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 404, nr. 3835; Bezzâr, *Müsned* (Mahfûzurrahmân), V, 378, nr. 2010. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Cihâd 112, nr. 2675.

Ebû Dâvûd, Cihâd 44, nr. 2549.

Beyhakì, *es-Sünenü’l-kübrâ* (Atâ), V, 333, nr. 9994.

Buhârî, Edeb 81, nr. 6129; Müslim, Âdâb 30, nr. 2150; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 222-223, nr. 13358.

Bu hadis 269 numarayla geçti, 847 numarayla de gelecektir.

Buhârî, Sulh 2, nr. 2692; Müslim, Birr 101, nr. 2605.

Buhârî, Edeb 69, nr. 6094; Müslim, Birr 103-105, nr. 2607.

. İbni Mâce, Mukaddime 7, nr. 46; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 410, nr. 3896; Vekî‘, *ez-Zühd* (Ferîvâî), s. 696, nr. 396.

İnfitâr 82/19.

Tevbe 9/119.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 236, nr. 25601.

Tirmizî, Kıyâmet 55, nr. 2507; İbni Mâce, Fiten 23, nr. 4032.

Buhârî, Edeb 71, nr. 6099; Müslim, Kıyâmet 49, 50, nr. 2804.

Buhârî, Farzu’l-humüs 19, nr. 3150, Edeb 71, nr. 6100; Müslim, Zekât 140, nr. 1062.

Bakara 2/155.

Zümer 39/10.

Ebû Dâvûd, Edeb 50, nr. 4919;Tirmizî, Kıyâmet 56, nr. 2509.

Bu hadisin bir benzeri 412 numarayla gelecektir.

Enfâl 8/1.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VII, 136, nr. 34780.

DOĞRULUK

184. KENDİSİNE İNANANA YALAN SÖYLEMEK

393. Ashâb-ı kirâmdan Süfyân ibni Üseyd el-Hadramî radıyallahu anh, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

“Senin, sana güvenip sözlerine inanan din kardeşine yalan söylemen en büyük hıyânettir.”[466]

Hadisin Râvisi:

Süfyân ibni Üseyd el-Hadramî

Bu sahâbî, Resûlullah Efendimiz’den sadece bu hadîs-i şerîfi rivâyet etmiştir. Hayatı hakkında da yeterli bilgi yoktur. Aynı hadisi Resûl-i Ekrem’den Nevvâs ibni Sem’ân radıyallahu anh de rivâyet etmiştir.

Allah her ikisinden de râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Müslüman güvenilir adamdır. Peygamber Efendimiz’in, kendisine inanmayanlar tarafından bile kabul edilen özelliği onun güvenilir (el-Emîn) olmasıdır. Bir şahıs bir adama, “Bu Müslümandır, yalan söylemez.” diye güvenir ve sözüne itimat ederken, onun bu şahsa yalan söylemesi hem İslâm ile hem insanlıkla bağdaşmaz. Bunun adı hâinliktir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslüman dürüst adamdır; hiçbir zaman yalan söylemez.

2. Kendisine güvenen birine yalan söylemek, asılsız bir söz nakletmek, ona hıyânet etmektir.

185. KARDEŞİNE TUTAMAYACAĞIN SÖZÜ VERME

394. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

"Müslüman kardeşinle çekişme! Onunla alay etme! Ona yerine getirmeyeceğin bir şeyi va'detme!"[467]

Hadisin Açıklaması

Müslüman uyumlu, geçimli insandır; kavgadan, çekişmeden hoşlanmaz. Biriyle alay etmenin onu inciteceğini, onun da kendisine gönül koyacağını bilir. Bu sebeple Müslüman, karşısındaki insanların şahsiyetine değer verir ve kimseyi gücendirmez. Şunu da kesin olarak bilir ki, birine söz verip de sözünü tutmamak münâfıklık alâmetlerindendir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Kimseyle çekişmemeli, yersiz münakaşalar yapmamalıdır.

2. Biriyle alay etmek, onu küçümsemek, onun gönlünü yaralamak günahtır.

3. Müslüman va'dinde duran, verdiği sözü tutan adamdır.

١٨٦- بَابُ الطَّعْنِ فِي الْأَنْسَابِ

186. SOYLARA DİL UZATMAK

395. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"İki âdeti ümmetim terk etmeyecektir. Biri, ölünün ardından bağıra çağıra ağlamak; diğeri de, başkasının soyuna sülâlesine dil uzatmak."[468]

Hadisin Açıklaması

Güzel dinimiz, Câhiliye devri dediğimiz İslâm öncesinin kötü âdetlerini yasaklamıştır. Peygamber Efendimiz, bu âdetlerden ikisinin kolay kolay bırakılmayacağına işaret buyurmuştur. Bunlardan biri, ölenin bazı özelliklerini abartarak öne çıkarmak ve yüksek sesle ağlayarak bu özellikleri sayıp dökmektir. Diğeri ise, aralarında anlaşmazlık bulunan kimselerin soyuna hakaret etmek, böylece düşmanlıkların sürüp gitmesine yol açmaktır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Ölünün ardından sessizce ağlamak günah değildir. Günah olan, kendi yüzüne vurarak, üstünü başını yırtarak bağıra çağıra ağlamaktır.

2. Müslüman, insanı değerli bilir, hiç kimseye hakaret etmez; buna hakkı olmadığını da bilir.

187. İNSANIN KENDİ SOYUNU SEVMESİ

396. Tâbiîn neslinden Füseyle şöyle dedi:

Babamın şöyle dediğini duydum: Bir gün Peygamber aleyhisselâma:

"Yâ Resûlallah! Bir kimsenin, kendi kavmine haksız bir işte yardım etmesi ırkçılık mıdır?" diye sordum:

“Evet!” buyurdu.[469]

Hadisin Râvisi:

Füseyle binti Vâsile

Füseyle, Dımaşk’ta en son vefat eden sahâbî Vâsile bin Eska’ın kızıdır. Füseyle hakkında fazla bilgi yoktur. Babası Vâsile ise Resûl-i Ekrem’in vefâtından üç yıl önce İslâmiyet’i kabul etti, Suffe ehli arasına katıldı ve Peygamber Efendimiz’e üç yıl hizmet etti. Onun vefâtından sonra Suriye fetihlerine katıldı ve 85 (704) yılında vefât etti. Dımaşk’ta en son vefât eden sahâbî odur.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

İnsan kendi kavmine, akrabalarına yardım etmelidir. Dinimiz bunu teşvik etmiştir. Ama haksız bir işte, zulümde kavmine yardım etmeyi, kesinlikle yasaklamış, bunu asabiyet yani ırkçılık, kavmiyetçilik saymıştır. Müslüman iyi, doğru ve hak olan konularda yardıma ihtiyacı olana yardım eder. Haksız bir konuda, en yakınlarına bile kesinlikle destek olmaz.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Akrabasına, soyuna, milletine yardım etmek üstün bir değerdir.

2. Müslüman, zulüm ve haksızlık doğuracak bir konuda kimseye yardım etmez.

188. BİRİNE KÜSÜP KONUŞMAMAK

397. Hz. Âişe’nin ana bir kardeşinin oğlu olan Avf ibnü’l-Hâris ibni’t-Tufeyl şöyle dedi:

Bir kimse Âişe radıyallahu anhâya geldi ve Hz. Âişe’nin sattığı veya bağışladığı bir şey hususunda, (ablası Esmâ’nın oğlu) Abdullah ibni’z-Zübeyr’in:

“Vallahi teyzem Âişe ya bu işten vazgeçer veya ben onun böyle davranmasına engel olurum!” dediğini haber verdi. Hz. Âişe bu haberi getiren adama:

“O böyle mi dedi?” diye sordu. Abdullah ibni’z-Zübeyr’in bu sözünü duyanlar:

“Evet, böyle söyledi” dediler. Bunun üzerine Hz. Âişe:

“Allah’a yemin olsun ki, Abdullah ibni’z-Zübeyr ile ölünceye kadar bir daha konuşmayacağım.” dedi.

Hz. Âişe’nin yeğenine dargınlığı epeyce uzadı. Bunun üzerine İbnü’z-Zübeyr, teyzesinin onu bağışlaması için araya Muhâcirlerden bazı şefâatçiler koydu. Fakat Hz. Âişe:

“Vallahi ben onun hakkında kimsenin aracılığını kabul etmem, yeminimi de bozmam.” dedi. Bu dargınlığın hayli uzadığını gören Abdullah ibni’z-Zübeyr, her ikisi de sahâbî ve Benî Zühre kabîlesinden olan Misver ibni Mahreme ile Abdurrahman ibnü’l-Esved ibni Abdiyegûs’a konuyu açtı ve:

“Allah aşkına beni teyzemin yanına götürüp barıştırın. Benimle ilgiyi kesip konuşmamak üzere yemin etmesi de ona helâl değildir.” dedi.

Misver ile Abdurrahman bu teklifi kabul ettiler; cübbelerini İbnü’z-Zübeyr’in üzerine örterek hep birlikte Hz. Âişe’nin evine geldiler ve:

“Allah’ın selâmı, rahmeti ve bereketi sana olsun, içeri girebilir miyiz?” diye izin istediler. Hz. Âişe de:

“Girin!” dedi.

“Ey mü’minlerin annesi! Hepimiz mi girelim?” diye sordular. Hz. Âişe, onların yanında İbnü’z-Zübeyr’in olduğunu bilmediği için:

“Evet, hepiniz girin!” dedi. İbnü’z-Zübeyr de onlarla birlikte içeri girdi. Perdenin arkasında duran teyzesinin yanına geçerek boynuna sarıldı ve kendisini bağışlamasını isteyerek ağladı. Misver ile Abdurrahman da Hz. Âişe’ye:

“Allah aşkına onu bağışla!” diye yalvardılar ve “Pek iyi bildiğin gibi, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem de küs durmayı yasaklamıştır. Bir Müslümana din kardeşiyle üç günden fazla dargın durması helâl değildir.” diyerek onunla barışmasını istediler. Suç bağışlamanın önemi, akraba ile ilgiyi kesmenin kötülüğü konusunda o kadar çok şey söylediler ki, nihayet Hz. Âişe onlara bu konudaki yemininden söz ederek ağlamaya başladı:

“Ben konuşmamak üzere yemin ettim; yemini bozmak günahtır.” dedi. Mahreme ile Abdurrahman onun gönlünü yapmak üzere çok şey söylediler. Sonunda Hz. Âişe İbnü’z-Zübeyr ile konuştu. Yeminini bozduğu için de kırk köle âzad etti. Hz. Âişe sonraki günlerde bu yeminini sık sık anıp ağlar, gözlerinden akan yaşlar baş örtüsünü ıslatırdı.[470]

Hadisin Râvisi:

Avf ibnü’l-Hâris ibni’t-Tufeyl

Hz. Âişe’nin ana bir kardeşi olan Hâris’in oğludur. Aslen Yemenli olup Medine’de yaşamıştır. Tâbiîn neslinden olan Avf’ın rivâyetleri hadis kitaplarında yer almıştır.

Hadisin Açıklaması

Hz. Âişe, yeğeni Abdullah’ı çok severdi; onun yetişmesinde büyük emeği vardı. Bir defasında Hz. Âişe bir gayr-i menkulünü satmıştı. Onun satılmasını istemeyen Abdullah ibni’z-Zübeyr teyzesine kızmış, “Alım-satım işlerine aklı ermiyor, onun bu tür tasarruflarını kanunen geçersiz saydıracağım.” gibi bir şey söylemişti. Hz. Âişe de onun bu sözüne çok gücenmiş, onunla bir daha konuşmamak üzere yemin etmişti.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Dinî bir gerekçe olmadıkça üç günden fazla dargın durmamalıdır.
2. Birbirine dargın olan Müslümanları barıştırmak diğer Müslümanların görevidir.
3. Barışmak istemeyen dargınları barıştırmak için ısrar etmelidir.
4. Bir yemini bozarak aksini yapmak hayırlı ise, kefâretini vererek o yemini bozmalıdır.
5. Bozulan yeminin kefâreti, zengin için bir köle azat etmektir. Zengin olmayanlar için on fakiri doyurmak veya giydirmek, buna gücü yetmeyenler için on gün oruç tutmaktır.

189. MÜSLÜMANA DARILMAK

398. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Birbirinize kin beslemeyiniz, birbirinize hased etmeyiniz ve birbirinize sırt dönmeyiniz. Ey Allah’ın kulları, kardeş olunuz. Bir Müslümanın, din kardeşini üç gün üç geceden fazla terk edip onunla küs durması helâl değildir.”[471]

399. Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir kimsenin, din kardeşini üç gün üç geceden fazla terk edip onunla küs durması helâl değildir. Karşı karşıya geldiklerinde biri bir yana, öteki öte yana döner. Onların en hayırlısı önce selâm verendir.”[472]

400. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Birbirinize kin tutmayınız, birbirinize karşı öğünüp böbürlenmeyiniz. Ey Allah’ın kulları, kardeş olunuz.”[473]

401. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Birbirini seven iki kişinin arası, birinin işlediği günah yüzünden açılmışsa onlar birbirini Azîz ve Celîl olan Allah’ın rızâsı için veya İslâm için sevmemiş demektir.”[474]

402. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhın amcasının oğlu olan ve babası Uhud Savaşı’nda şehid edilen Hişâm ibni Âmir el-Ensârî radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

“Bir Müslümanın diğer Müslümana üç günden fazla dargın durması helâl değildir. Çünkü onlar birbirine dargın durdukları sürece haktan ayrılmış olurlar. Onlardan dargınlığı ilk defa kim bırakırsa, bu onun günahına kefâret olur. Şâyet birbirine dargın olarak ölürlerse, ikisi de cennete giremez. Eğer onlardan biri diğerine selâm verir, öteki de onun

barışma arzusunu kabul etmez ve selâmını almazsa, o selâmı melek alır, diğerine ise şeytan karşılık verir.”[475]

Hadisin Râvisi:

Hişâm ibni Âmir el-Ensârî

Ensârın Neccâroğulları kolundandı. Adının “göktaşı” anlamında Şihâb olduğu, fakat Resûl-i Ekrem’in onun adını Hişâm olarak değiştirdiği söylenmektedir. Basra’da yaşadığı bilinen Hişâm’ın Peygamber Efendimiz’den rivâyet ettiği hadisler vardır.

Allah ondan râzı olsun.

403. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana:

“Âişe! Senin ne zaman kızdığını, ne zaman hoşnut olduğunu iyi bilirim.” buyurdu. Ben de:

“Yâ Resûlallah! Bunu nasıl anlarsın?” diye sordum. Şöyle buyurdu:

“Hoşnut olduğun zaman, ‘Evet, Muhammed’in Rabbine yemin ederim ki!’ dersin. Kızdığın zaman ise ‘Hayır, İbrâhim’in Rabbine yemin ederim ki’ dersin.” Bunun üzerine ben:

“Evet ama, ben sana kızdığım zaman sadece adını söylemem, o kadar.” dedim.[476]

Hadislerin Açıklaması

***** Hepimiz Allah'ın kullarıyız ve tek ümmetiz. Dinimiz bize birlik olmayı emreder, ayrılığa düşmeyi ise yasaklar. Bu sebeple din kardeşlerimize kin ve nefret duymamalıyız. Onları kıskanmaya yol açacak davranışlardan uzak durmalıyız. Ve her zaman bunu kendimize telkin etmeliyiz.

***** İnsan tabiatında gazab duygusu vardır. Bir sebeple din kardeşimize öfkelendiğimiz zaman, dargınlığımızı üç gün içinde bitirmeye gayret etmeliyiz. Şâyet kızdığımız kimse doğru yoldan çıkan, Allah'a isyân eden, Resûlullah'ın sünnetine karşı olan biriyse, ona daha fazla dargın durmakta sakınca yoktur.

***** Dinî bir sebep olmadan kardeşine dargın durmak, hem haktan hem de cennetten uzaklaşmaya yol açabilir. Allah Teâlâ barışmak için ilk adımı atan, ilk selâmı veren kulundan hoşnut olur.

***** Kadın kocasını kıskanabilir; bu onun elinde olmayan bir durumdur. Hattâ bu yüzden ona kızabilir. Ama bu kızgınlık kesinlikle kin ve nefrete dönüşmemelidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslümanlar kardeştir; din kardeşlerine kin tutulmaz.

2. Kıskanmak, haset etmek Müslümana yakışmayan kötü bir huydur.

3. Müslümanlar her zaman birbirlerini destekler, din kardeşlerine arkalarını dönmezler.

4. Birbirine böbürlenmek kibirden kaynaklanır. Bundan uzak durmalıdır.

5. Herhangi bir sebeple birbirine küsen Müslümanlar, bu dargınlığa üç gün içinde son vermelidir.

6. Müslüman dargınlığı ilk çıkaran olmamalı, ama barışmak için ilk adımı o atmalıdır.

7. Din kardeşini Allah rızâsı için sevmelidir. Selâmlaşmak, bu sevgiyi güçlendirir.

8. Birine kızmak, ona kin beslemeye, ondan nefret etmeye yol açmamalıdır.

9. Hz. Âişe, Peygamber Efendimiz'i, ona olan aşırı sevgisinden dolayı zaman zaman kıskanmış ve ona bu yüzden bazen kızmıştır. Sevdiğini kıskanmak elde olmayan bir haldir.

190. DİN KARDEŞİYLE BİR YIL DARGIN DURMAK

404. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Hırâş es-Sülemî radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

"**Din kardeşine bir yıl küs duran kimse, onun kanını dökmüş gibi günaha girer.**"[477]

Hadisin Râvisi:

Ebû Hırâş es-Sülemî

Adı Hadred'dir. Ebû Hırâş künyesiyle tanınmıştır. Medineli olduğu bilinmekte, hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır.

Allah ondan râzı olsun.

405. Tâbiîn muhaddislerinden İmrân ibni Ebî Enes'in rivâyet ettiğine göre, Eslem kabilesinden ve Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin ashâbından olan bir adam (Ebû Hırâş),[478] Peygamber aleyhisselâmın şöyle buyurduğunu söylemiştir:

"Bir Müslüman ile bir yıl boyunca küs durmak, onu öldürmek kadar günahtır."[479]

Hadislerin Açıklaması

Müslümanların birbiriyle üç günden fazla dargın durması haramdır. Bu dargınlığı bir yıl sürdürmek ise, darıldığı kardeşini öldürmek kadar

günahtır. Efendimiz’in haber verdiğine göre, pazartesi ve perşembe günleri oruç tutan Müslümanlar bağışlandığı halde, bu günlerde oruç tutsalar bile, dargınların günahı barışana kadar silinmez.[480]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslüman kardeşiyle bir yıl boyunca küs durmak, onu ayrılık kılıcıyla öldürmek gibi günahtır.

2. Birbirine dargın durmak, İslâm kardeşliğini ve İslâm birliğini zedeler.

191. BİRBİRİNE DARGIN OLAN İKİ KİŞİNİN DURUMU

406. Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“**Bir Müslümanın, din kardeşini üç günden fazla terk edip onunla küs durması helâl değildir. Karşı karşıya geldiklerinde biri bir tarafa, öteki öbür tarafa döner. Onların en hayırlısı önce selâm verendir.**”[481]

407. Hişâm ibni Âmir el-Ensârî radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

“Bir Müslümanın diğer Müslümana üç geceden fazla dargın durması helâl değildir. Çünkü onlar birbirine üç geceden fazla dargın durdukları sürece haktan ayrılmış olurlar. Onlardan dargınlığı ilk defa kim bırakırsa, bu onun günahına kefâret olur. Şâyet birbirine dargın olarak ölürlerse ikisi de cennete giremez.”[482]

Bu hadisler, Müslümanların birbirine darılmamasıyla ilgili konularda açıklandı (Bk. 397, 398-403. hadisler).

192. DÜŞMANLIK ETMEK

408. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Birbirinize kin tutmayınız, birbirinize hased etmeyiniz. Ey Allah’ın kulları, kardeş olunuz.”[483]

409. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Kıyâmet gününde, Allah katında insanların en kötüsünün iki yüzlüler olduğunu görürsün. Onlar, bazı kimselere bir yüzle diğerlerine başka bir yüzle yaklaşırlar.”[484]

410. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“**Zandan sakınınız. Çünkü zan (yersiz suçlama), sözlerin en yalanıdır. Müşteri kızıştırmak için fiyat artırmak sûretiyle birbirinizi aldatmayınız, birbirinize hased etmeyiniz, birbirinize kin tutmayınız, birbirinize karşı övünüp böbürlenmeyiniz, birbirinize sırt çevirmeyiniz. Ey Allah’ın kulları! Kardeş olunuz.**”[485]

411. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“**Pazartesi ve perşembe günleri cennet kapıları açılır. Allah’a şirk koşmayan her kul bağışlanır. Yalnız din kardeşi ile aralarında düşmanlık bulunan kimse bağışlanmaz. Meleklere, ‘Siz şu iki kişiyi birbiriyle barışıncaya kadar bekletin!**’ **buyurulur.**”[486]

412. Ashâb-ı kirâmdan Ebü'd-Derdâ radıyallahu anh şöyle dedi:

"Size, sadakadan ve oruçtan daha hayırlı bir işi haber vereyim mi? Bu, birbirine küsen iki kişiyi barıştırmaktır. Birbirine kin beslemek ise, bütün hayırları ve iyilikleri mahveden bir şeydir."[487]

413. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Şu üç günah kimde bulunmazsa, Allah Teâlâ dilediği takdirde onun diğer günahlarını bağışlar:

Allah'a şirk koşmadan ölen kimse.

Büyücülerin ardından gitmeyen ve büyücülük yapmayan kimse.

Din kardeşine kin tutmayan kimse."[488]

Hadislerin Açıklaması

***** Allah Teâlâ kalplerimizi kaynaştırdığını, bizi birbirimize ısındırdığını ve bizleri kardeş yaptığını haber veriyor.[489] Hiç kardeşler birbirine kin tutar mı, haset eder mi, birbirinin dedikodusunu yapar mı? Kardeşine küsen ve ona kalbini kapatan kimse, ancak onunla barışmak sûretiyle affedilmeyi umabilir.

***** Müslüman, göründüğü gibi olan insandır. Şahsiyetine söz getirmez. Birine öyle, diğerine böyle görünmez. Herkesi memnun edecek şekilde

davranmaz. İki yüzlü olmak münâfık olmak demektir. Peygamber Efendimiz böylelerinin cehennemde ateşten iki dili olacağını haber vermiştir.

***** İşin aslını bilmeden, insanları zan ve tahmine dayanarak suçlamak en büyük günahlardan biridir. **Sûizan** denilen bu hastalığa kapılan biri, ahlâklı bir insanı yanlış yorumlarıyla ahlâksız diye gösterebilir. Asıl ahlâksızlık tahmin yürüterek suçlamaktır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Biz Müslümanız ve birbirimizin kardeşiyiz. Kardeşler birbirine kin tutmaz, haset etmez. Çünkü kin tutmak, bütün iyilikleri yok eden bir felâkettir.

2. Müslümanlar birbirlerine karşı böbürlenmez, birbirinden yüz çevirmez.

3. Müslüman Müslümana düşman olamaz. Çünkü Müslümana düşman olmak, Allah Teâlâ'nın affetmeyeceği günahlardan biridir.

4. İnsanların en kötüsü iki yüzlü olanlardır. Onları Allah da sevmez kullar da.

5. Zan, yani işin doğrusunu bilmeden, birini asılsız yere suçlamak, Allah katında en çirkin davranışlardan biridir.

6. İki dargın Müslümanı barıştırmak, nâfile ibâdetlerden daha sevaptır.

7. Allah Teâlâ'nın affetmediği günahlardan biri de, büyücülük yapmak ve büyücülere inanmaktır.

8. Dinimizin yasakladığı çirkin davranışlardan bir diğeri, alıcı olmadığı halde, pazarda müşteri kızıştırmak için fiyat artırmak ve bire bin katarak malını övmektir.

193. SELÂM ARADAKİ KÜSLÜĞÜ ORTADAN KALDIRMAK İÇİN YETER

414. Ebû Hüreyre radıyallahu anh, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

“Bir kimsenin, bir mü’mini üç günden fazla terkedip küs durması helâl değildir. Üç gün geçince onunla karşılaşıp selâm versin. Şâyet selâmını alırsa, her ikisi de sevâpta ortak olurlar. Eğer selâmını almazsa, selâm veren Müslüman küs durmanın vebâlinden kurtulur.”[490]

Hadisin Açıklaması

Müslümanların küs durmasını Allah da istemez Peygamber de. Bir sebeple birbirine darılanlar, üç gün içinde bu dargınlığa son vermelidir. Dargınlardan en azından biri, “Ben bu günahtan kurtulmalıyım.” diye düşünmeli ve din kardeşine ilk selâmı o vermelidir. Karşı taraf selâmını alırsa, ikisi de sorumluluktan kurtulur, almazsa, selâm veren kurtulur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Dargın olduğu kardeşine ilk selâmı veren kimse, büyük bir yiğitlik yapmış olur.

2. Barışmak için ilk adımı atamayan Müslüman, hiç olmazsa kendisine atılan can simidine yapışmalı, günah batağında boğulmaktan kurtulmalıdır.

194. GENÇLER ARASINDA DARGINLIK

415. Hz. Ömer'in oğlu Abdullah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Babam Hz. Ömer çocuklarına şöyle nasîhat ederdi:

"Sabah olunca birbirinizden ayrılın, bir evde toplanmayın. Çünkü ben birbirinize darılıp küsmenizden veya aranızda bir kötülük meydana gelmesinden korkuyorum."

Hadisin Açıklaması

Dinimiz, birbirimize gönülden bağlanmamızı, şeytan ise birbirimizden kopup ayrılmamızı ister. Bunun için de, özellikle gençler arasındaki ayrılık sebeplerini körükler. Şeytanın sesine kulak verenler, anlaşmazlık tohumlarını ekerler. İşte bu sebeple Hz. Ömer, oğullarından sabahleyin herkesin kendi işine gitmesini, şeytanın iğvâsına fırsat vermemelerini istemiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslüman, kardeşleriyle ayrılığa düşmemek için gayret sarf etmelidir.

2. Dini öğrenmek ve yaşamak için bir araya gelmelidir; bir araya gelince boş ve mânasız konuşmalara dalıp anlaşmazlık çıkarmamalıdır.

195. KENDİSİNE DANIŞMASA BİLE KARDEŞİNE DOĞRUYU SÖYLEMEK

416. Tâbiîn muhaddislerinden Vehb ibni Keysân şöyle dedi:

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ, koyunlarını kıraç toprakta otlatan bir çoban gördü. Daha güzel bir otlağı fark edince çobana şunu söyledi:

“Vah sana ey çoban! Sürünü şu güzel otlağa götür! Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin **‘Her çoban güttüğü sürüden sorumludur.’** buyurduğunu duydum.”[491]

Hadisin Açıklaması

Müslüman, daima bildiği doğruları söylemelidir. Bilgisinden başkalarını da faydalandırmalıdır. Peygamber Efendimiz’in terbiyesinde yetişen Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ da öyle yapmış, çobana yol göstermiş, ona sorumluluğunu hatırlatmıştır. Bu konuda şu hadîs-i şerîf bize yol göstermelidir: **“Bir iyiliğe öncülük eden, o iyiliği yapan kadar sevap kazanır.”**[492]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir Müslüman, yanlışını gördüğü din kardeşini uyarmalı, ona yapması gerekeni söylemelidir.

2. Her insan işini en güzel şekilde yapmalı, sorumluluğunu unutmamalıdır.

3. Hayvanlar bize Allah’ın emânetidir. Onları en iyi şekilde doyurmalı ve sulamalıdır.

196. KÖTÜ ÖRNEKTEN KAÇINMALIDIR

417. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Kötü örnek bize örnek olmaz. Bağış yapıp da bağışından dönen kimse, kustuğunu yalayan köpek gibidir.”[493]

Hadisin Açıklaması

Müslüman güzel şeyleri beğenir ve onları örnek alır. Kötü işlerden uzak durur. Köpeklerin mide bulandıran bir huyları vardır: Kustuğunu yalamak. Peygamber Efendimiz, yaptığı bağıştan dönmeyi, köpeğin bu huyuna benzetmiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Mü’min, güzel nitelikleri olan insandır. Çirkin nitelikler iman etmeyenlerde bulunur. Allah Teâlâ böyle buyurmuştur.[494]

2. Bağış yapmak güzel bir harekettir. Ama yaptığı bağıştan vazgeçmek, köpeğin kusmuğunu yalaması gibi çirkin bir şeydir.

197. HİLE VE ALDATMA

418. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Mü’min, saf ve iyi huylu olduğu için kolayca aldanır; kâfir ve münâfık ise bozguncu ve kötülüğe meyilli olduğu için aldatır.”[495]

Hadisin Açıklaması

Mü’min; saf ve temiz kalplidir. Kimseye kötülük düşünmez. Göründüğü gibi olduğu için çocuk gibi temizdir. Bu özellikleri sebebiyle kolayca aldanır. Buna karşılık kâfir ve münâfık ise kötü niyetlidir, doğru yoldan çıkmıştır, Allah’a isyân etmiştir, son derece günahkârdır. Onlar bu özellikleri yüzünden karşısındakini kolayca aldatabilir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Mü'minin içiyle dışı bir olduğu için kötü niyetliler onu kolayca aldatabilir.

2. Kâfir ve münâfık ise, kötü özellikleri yüzünden aldatmaya yatkındır.

198. BİRİNE SÖVMEK

419. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında iki adam birbiriyle çekişiyordu. Bunlardan biri sövüyor, diğeri susuyordu. Bu sırada Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem orada oturuyordu. Daha sonra o susan adam, ötekine karşılık verince Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem gitmek üzere ayağa kalktı. Bunun üzerine ashâb-ı kirâm Peygamber aleyhisselâma niçin kalktığını sordu. Allah'ın Elçisi de şöyle buyurdu:

"Melekler kalkınca ben de onlarla birlikte kalktım. Bu adam kendisine hakaret edene cevap vermediği sürece, melekler o adama sözünü iâde ediyordu. Fakat bu adam ona karşılık vermeye başlayınca, melekler oradan kalktılar."[496]

420. Ümmü'd-Derdâ'dan rivâyet edildiğine göre, ona bir adam geldi ve:

"Bir adam Halîfe Abdülmelik'in yanında senin aleyhinde bazı sözler söyledi." dedi. Bunun üzerine Ümmü'd-Derdâ şunu söyledi:

"Bizi, bizde bulunmayan kusurlarla suçlamışlarsa, bunun bir değeri yoktur. Bizi, bizde bulunmayan iyi hallerle de çok övdüler, bunun da bir değeri yoktur."[497]

421. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh şöyle dedi:

"Bir adam arkadaşına: 'Sen benim düşmanımsın!' dediği zaman, onlardan biri dinden çıkmış veya arkadaşıyla tamamen ilgisini kesmiş olur."

Bu hadisin tâbiîn muhaddislerinden olan râvisi Kays ibni Ebî Hâzim şöyle dedi:

Ashâb-ı kirâmdan Ebû Cühayfe, daha sonra bana Abdullah ibni Mes'ûd'un şöyle dediğini söyledi:

"Bu iki kişiden tövbe eden kurtulur."[498]

Hadislerin Açıklaması

***** Din kardeşinin hakaretine uğrayan kimse, ona aynı şekilde karşılık verme hakkına sahiptir. Karşılık vermezse, hakaret eden zâlim, kendisi ise mazlûm olur. Mazlûm durumunda olduğu sürece melekler onun yanında yer alır ve kendisi adına ötekine cevap verirler. Ama hakaret edene karşılık verince, kendisinin yanında yer alan melekleri kaybeder.

***** Suçsuz olan birini asılsız iddialarla suçlamak, suçlayanı küçültür ve onun, suçladığı kimsenin günahlarını yüklenmesine yol açar. Öte yandan kendisinde bulunmayan iyi sıfatlarla övülen kimse, bunun kendisine bir değer kazandırmayacağını bilmeli, böyle iltifatlara önem vermemelidir.

***** Müslüman kardeşini hiçbir zaman düşman görmemeli, öfkesine yenik düşüp ona düşman olduğunu söylememelidir. Çünkü bu, çok ağır ve tehlikeli bir suçlamadır. Şâyet kendisi haksızsa, yaptığına pişman olup tövbe etmelidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslüman, Müslüman kardeşine sövmez, hakaret etmez, bunun haram olduğunu bilir.

2. Hakarete uğrayan kimse sabrettiği sürece meleklerin desteğini ve duâsını alır.

3. Birini onda bulunmayan kusurlarla suçlamak, suçlanan kimseye bir şey kaybettirmez. Bir de insanların övmesine aldanmamalı, yermesine aldırmamalıdır.

4. Müslüman kardeşine düşman olduğunu söylemek, kendisi için de karşısındaki için de son derece tehlikeli bir ifâdedir.

199. BİRİNE SU VERMEK

422. Tebe-i tâbiîn âlimlerinden Leys ibni Sa’d, bu hadisi tâbiîn muhaddislerinden Tâvûs ibni Keysân’dan, o da Abdullah ibni Abbâs

radıyallahu anhümâdan şöyle rivâyet etmiştir. Leys'in tahminine göre İbni Abbâs bu hadisi Peygamber Efendimiz'in sözü olarak rivâyet etmiştir:

"İnsanoğlunun vücudunda 360 eklem (veya kemik) bulunmaktadır. Bunların her biri için her gün bir sadaka vermek gerekir. Her güzel söz bir sadakadır. Din kardeşine yardım etmek bir sadakadır. Ona içecek su vermek bir sadakadır. Yol üzerindeki insanlara eziyet veren şeyleri kaldırmak bir sadakadır."[499]

Hadisin Açıklaması

Kendisine iyilik yapana teşekkür etmek insanlık görevidir. Vücudumuzdaki 360 kemiğin veya eklemin hepsinin ayrı bir görevi vardır. Bunlardan biri görevini yapmayınca bir şeyi tutamıyor, bir adım atamıyor, başımızı çeviremiyoruz. Bu hadiste Peygamber Efendimiz, bizlere Allah'a olan şükür görevimizi hatırlatıyor, O'na şükretmenin yollarını öğretiyor ve bunun ne kadar kolay olduğunu gösteriyor.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Sahip olduğumuz nimetlere şükretmenin pek çok yolu vardır.

2. Allah Teâlâ, kullarına bir şekilde yardım etmenin, kendisine şükretmek olduğunu belirtiyor. Birine tatlı bir söz söylemek, yoldaki bir taşı alıp kenara koymak bile Allah'a şükretmektir.

3. Bir insana su vermek de, Allah Teâlâ'yı memnun eden davranışlardan biridir.

200. SÖVMENİN GÜNAHI, SÖVMEYİ BAŞLATANADIR

423. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Birbirine söven iki kişinin söylediklerinin günahı, mazlûm olan haddini aşıp ileri gitmedikçe, küfretmeyi başlatana yazılır.”[500]

Bu hadis, bir önceki hadisin aynıdır.

425. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ashâbına:

“Yalan ve iftirâ ne demektir, bilir misiniz?” diye sordu. Onlar da:

“Allah ve Resûlü daha iyi bilir.” dediler. Bunun üzerine Peygamber aleyhisselâm şöyle buyurdu:

“**Yalan ve iftirâ, insanların arasını bozmak için, birinin söylediği sözü diğerine taşımak demektir.**”[501]

426. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah Teâlâ bana mütevâzi olmanızı, birbirinize haksızlık etmemenizi bildirdi.”[502]

Hadislerin Açıklaması

***** Müslüman kötülükten, kabalıktan uzak insandır. Onun kendi gibi ağzı da temizdir. Kimseye sövmez, hakaret etmez. Böylece ağzı bozuk insanların onu incitmesine de fırsat vermez. Biri kendisine hakaret ettiği zaman, ona “ey zâlim, ey haksız adam” gibi sözler söyleyebilir. Şâyet karşılık verirken ileri gitmişse, söz konusu günaha o da ortak olur.

***** Allah Teâlâ kullarının huzûr içinde yaşamasını, ona gönül huzûru içinde ibâdet etmelerini ister. İnsanların arasını bozmak için laf taşıyanlar, Allah’ı ve Resûlünü karşılarına almış olurlar. Resûl-i Ekrem, ashâbıyla birlikte bir kabrin yanından geçerken, orada yatan kişinin azap gördüğünü, suçunun da gıybet (koğuculuk) yapmak olduğunu söyledi.[503]

***** Kula yakışan tevâzudur. Tevâzu nedir? Allah’ın kullarına merhamet etmek ve kendini onlardan üstün görmemektir. Mütevâzi olanı hem Allah sever, onun âhiretteki derecesini yükseltir, hem de onu kullarına sevdirir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Birine hakaret eden, çekişmeyi başlattığı için, Allah katında sorumludur, günahkârdır.

2. Hakarete uğrayan kimse, şâyet karşısındakine cevap vermez, onu affederse, çok değerli bir şey yapmış olur. Cevap verecekse, daha ileri gitmeden cevap verme hakkına sahiptir.

3. İnsanları birbirine düşürmek için laf taşımak büyük günahlardan biridir.

4. Büyük olan sadece Allah’tır. Kendini büyük görenler, içinden çıkamayacakları bir bataklığa düşmüş olurlar.

5. Allah Teâlâ, kullarının küçümsenmesine râzı olmaz.

201. BİRBİRİNE SÖVEN İKİ KİŞİ, ÇİRKİN KONUŞAN VE YALAN SÖYLEYEN İKİ ŞEYTANDIR

427. Ashâb-ı kirâmdan İyâz ibni Himâr şöyle dedi:

"Ey Allah'ın Resûlü! Bir adam bana sövüp sayıyor, ne yapayım?" diye sordum. Şöyle buyurdu:

"Birbirine söven iki kişi, çirkin konuşan ve yalan söyleyen iki şeytandır."[504]

Hadisin Râvisi:

İyâz ibni Himâr el-Mücâşi'î

Temîm kabilesine mensuptur. Kabilesinin temsilcisi olarak Resûl-i Ekrem'e gelmiş, o sırada Peygamber aleyhisselâma iyi cins bir deve hediye etmiş, Efendimiz de ona Müslüman olup olmadığını sormuş, olmadığını söyleyince, müşriklerin hediyesini kabul etmenin kendisine yasaklandığını belirtmişti. İyâz Müslüman olunca, Efendimiz onun hediyesini kabul etmiştir. İyâz ibni Himâr daha sonraları Basra'da yaşamıştır.

Allah ondan râzı olsun.

428. Yine İyâz ibni Himâr radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"**Allah Teâlâ bana: O kadar mütevâzi olun ki, kimse kimseye böbürlenmesin; kimse kimseye haksızlık etmesin, diye bildirdi.**"

Bunun üzerine ben:

“Yâ Resûlallah! Bir adam, benden daha düşük mertebede olan insanların yanında bana sövse, ben de ona karşılık versem, bunun bana günahı var mı, ne buyurursun?” diye sordum. Allah’ın Resûlü şöyle buyurdu:

“Birbirine söven iki kişi, çirkin konuşan ve yalan söyleyen iki şeytandır.”[505]

428. [Mükerrer] İyâz ibni Himâr radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile aramızda bir yakınlık vardı. Ben Müslüman olmadan önce ona bir dişi deve hediye etmek istemiştim, fakat o bunu kabul etmemiş ve:

“Ben müşriklerin hediyesini kabul etmem.” buyurmuştu.[506]

Hadislerin Açıklaması

***** İslâmiyet; kibirlenmeyi, büyüklenmeyi, daha şerefli bir soydan geldiğini ileri sürmeyi yasaklamış, bunun haksızlık olduğunu belirtmiştir. Müslümana tevâzunun yakıştığını söylemiş, mensuplarını mütevâzi olmaya teşvik etmiştir.

***** Müslüman olgun insandır. Câhillerin kaba ve seviyesiz davranışlarından etkilenmez. Câhillere, onların üslûbuyla konuşmaz. Çünkü birine sövüp hakaret etmek, Müslümanın ağzına yakışmaz.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Dinimiz, insanların birbirine hakaret etmesini ve sövmesini yasaklamış, birbirine sövenleri şeytana benzetmiştir.

2. Peygamber Efendimiz, Ehl-i kitâb’ın hediyesini kabul ettiği halde, müşriğin hediyesini kabul etmemiştir. Muhtemelen bu hareketiyle, o şahsı Müslüman olmaya teşvik etmiş, o da İslâmiyet ile şereflenmiştir.

202. MÜSLÜMANA SÖVMEK FÂSIKLIKTIR

429. Sa'd ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Müslümana sövmek fâsıklıktır."[507]

430. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin sözlerinde ve hareketlerinde hiçbir çirkinlik bulunmazdı; kimseye lânet etmezdi; kimseye sövmezdi. Birine darıldığı zaman:

"O alnı toprak olasıcaya ne oldu öyle!" buyururdu.[508]

431. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhın Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden rivâyet ettiğine göre Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"**Müslümana sövmek fâsıklık, onunla savaşmak küfürdür.**"[509]

432. Ebû Zer el-Gıfârî radıyallahu anh şöyle dedi:

Ben Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinledim:

"Hiç kimse bir başkasına fâsık, kâfir demesin. Şâyet suçladığı kişi öyle değilse, o söz onu söyleyene döner."[510]

433. Ebû Zer el-Gıfârî radıyallahu anh, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken işittiğini söyledi:

"Her kim, kendi babası olmadığını kesinlikle bildiği birinin öz oğlu olduğunu ileri sürerse, nankörlük etmiş olur. Her kim kendilerinden olmadığı bir kavme mensup olduğunu iddia ederse, cehennemdeki yerine hazırlansın. Her kim birine kâfir veya Allah düşmanı derse, o kimse de iddia ettiği gibi değilse, o söz kendisine geri döner."[511]

434. Tâbiîn muhaddislerinden Adî bin Sâbit şöyle dedi: Ben Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin ashâbından olan Süleymân ibni Surad'ın şöyle dediğini işittim:

Bir gün Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanında iki kişi birbirine sövüp duruyordu. Bunlardan biri öfkelendi; öfkesi gittikçe arttı, yüzü şişti ve şekli değişti.

Bunu gören Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem:

"Ben bir söz biliyorum, eğer bu kişi onu söylerse, üzerindeki bu kızgınlık hâli geçer." buyurdu.

Bunu duyan biri, öfkelenen adamın yanına gitti ve ona Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin tavsiyesini hatırlatarak:

"Eûzü billâhi mine'ş-şeytânirracîm (Allah'ın rahmetinden kovulmuş olan şeytandan Allaha sığınırım)" demesini söyledi. Fakat adam:

"Bende bir rahatsızlık mı görüyorsun? Ben deli miyim? Git başımdan!" dedi.[512]

Hadisin Râvisi:

Süleymân ibni Surad

Adı Yesâr idi. Resûl-i Ekrem adını Süleymân olarak değiştirdi. Kûfe şehri kurulunca oraya yerleşti. Sıffîn Savaşı'nda Hz. Ali'nin yanında yer aldı. Hz. Hüseyin'in şehâdetinden sonra onun intikamını almak için mücâdele edenlerle birlikte çalıştı. Emevîlerle yapılan Aynülverde Savaşı'nda (65/685) hayatını kaybetti.

Allah ondan râzı olsun.

435. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh şöyle dedi:

İki Müslümanın arasında, Allah Teâlâ'nın kendilerini koruduğu bir perde vardır. Onlardan biri diğerine kötü bir söz söylediğinde, kendilerini koruyan o perdeyi yırtmış olur. Yine iki Müslümandan biri diğerine "Sen kâfirsin!" dediği zaman, onlardan biri kâfir olur.[513]

Hadislerin Açıklaması

***** Peygamber Efendimiz, Müslümana sövmenin fâsıklık olduğunu söylemiştir. Fâsıklık, doğru yoldan çıkmak, Allah'a isyan etmek demektir. Müslümana söven, onu incitmiş, gönlünü kırmış olur; onun dinine, şerefine saldırmış olur. Müslüman, din kardeşini fâsık, kâfir diye suçlamaz. Şunu bilir ki, şâyet bu özellikler onda yoksa, o çirkin söz kendisine geri döner ve kendisi fâsık ve kâfir olur.

***** Resûlullah Efendimiz'in birini paylamak istediği zaman, "O alnı toprak olasıcaya ne oldu öyle!" buyurduğunu öğrendik. Bu mecâzî bir ifâdedir. Anlamı da, "o çokça namaz kılsın, secdeye kapansın, böylece alnı toprak olsun" demektir. Bu söz, ilk bakışta birinin aleyhinde gibi görünen, ancak düşünüldüğünde ne kadar hoş bir temennidir.

***** İnsan niçin bir başkasının soyundan geldiğini iddia eder? Dünyevî bir çıkar için. Meselâ zengin birinin mirasından faydalanmak için bu aşağılık iddiayı ortaya atar. İnsan çıkarını değil, dinini her şeyin üstünde tutmalı, öz babasına karşı da nankörlük etmemelidir. Peygamber Efendimiz, böyle birinin cennete giremeyeceğini söylemiştir.

***** Öfke; şeytanın kışkırtması, körüklemesiyle meydana gelir. Öfkeden kurtulmanın yolu, eûzü besmele çekerek Allah'a sığınmaktır. İnsan bu bilinçle Allah'a sığındığı zaman öfkesini yener.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslüman, kendi din kardeşine sövmez, hakaret etmez.

2. Müslümanı 'fâsık, kâfir, Allah düşmanı' diye suçlamak büyük günahlardan biridir. Şâyet suçladığı kimse öyle değilse, Allah korusun kendisi kâfir olur.

3. Bir Müslüman ile savaşmak, insanı dinden çıkarır.

4. Dünyevî bir menfaat için kendi öz babasını inkâr edip başkasının oğlu veya kızı olduğunu ileri sürmek, hem nankörlüktür hem de insanı cehenneme götürecek bir suçtur.

5. Öfke şeytandandır. Öfkelenen kimse eûzü besmele çekerek Allah'a sığınmalıdır. O zaman öfkesinden kurtulur.

6. Allah Teâlâ Müslümanları görünmeyen bir perde ile korur. Din kardeşine kötü söz söyleyen, bu perdeyi yırtmış olur.

203. BİRİSİNİN YÜZÜNE KARŞI ONUN HOŞLANMAYACAĞI SÖZLERİ SARF ETMEMEK

436. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bir şey yaptı. Onu Müslümanların da yapmasına izin verdi. Fakat bazıları onu yapmaktan çekindi. Bu bilgi Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme ulaşınca bir konuşma yaptı. Allah'a hamd ettikten sonra şöyle buyurdu:

“Bazı kimselere ne oluyor da benim yaptığım şeyi yapmaktan çekiniyorlar? Allah’a yemin ederim ki, insanların içinde Allah’ı en iyi bilen ve O’ndan en çok korkan benim.”[514]

437. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, bir kimsenin hoşlanmayacağı bir sözü yüzüne karşı pek söylemezdi. Bir gün Resûl-i Ekrem’in huzûruna bir adam girdi, yüzünde sarı izler bırakan bir koku sürünmüştü. O adam kalkıp gidince ashâbına:

“Bu zât, yüzündeki o sarı boya izlerini yıkayıp giderse ne iyi olur!” buyurdu.[515]

Hadislerin Açıklaması

***** Bir defasında Peygamber Efendimiz, yapılması mübâh olan bir şey yaptı, bunu diğer Müslümanların da yapabileceğini söyledi. Bazıları onu yapmakta sakınca olduğunu zannederek yapmak istemedi. Tıpkı mest giymemeyi, seferde namazı tam olarak kılmayı dindarlık zannedenler gibi. O zaman Allah’ın Resûlü öfkelendi; hiç kimsenin kendisinden daha dindar olmadığını söyledi. Her Müslümanın onu örnek alması gerektiğini belirtti.

***** Resûlullah Efendimiz üstün bir hayâ duygusuna sahipti. Kimseyi utandırmak istemezdi. İnsanlarda gördüğü kusurları, şahıs adı vermeden, “İnsanlar neden böyle yapıyor?” gibi genel ifâdelerle söylerdi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslümana yakışan Peygamber Efendimiz’e tâbi olmak, ona iktidâ etmek ve onun yaptıklarını yapmaktır.

2. Resûlullah’ın yaptığı bir şeyi, “Biz onun gibi değiliz, biz günahkâr insanlarız, bunu biz yapmamalıyız” diye yapmamak hem yanlış, hem

de çok günahtır.

3. Allah'ı ve O'nun bizden istediklerini en iyi bilen ve Allah'tan en çok korkan Allah'ın Resûlü'dür.

4. Fahr-i Âlem Efendimiz, insanları mahcup etmemek için onların kusurunu yüzlerine karşı söylemezdi.

204. KENDİ KANÂATİNE GÖRE BİRİNİ MÜNÂFIK SAYMAK

438. Ali bin Ebî Tâlib radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, beni Zübeyr ibni Avvâm ile birlikte bir yere gönderdi. İkimiz de atlıydık. Bize şöyle buyurdu:

“Şimdi yola koyulun! Falan bostana vardığınızda, orada bir kadın bulacaksınız. Onda, Hâtıb ibni Ebî Belte’a’nın müşriklere yazdığı bir mektup var. Onu alıp bana getirin!” buyurdu. Oraya vardığımızda, aynen Resûl-i Ekrem’in bize anlattığı gibi, devesinin üzerinde giden kadını gördük. Ona:

“Yanındaki şu mektubu bize ver!” dedik. Kadın:

“Benim yanımda mektup yok!” dedi. Kadının üstünü ve devesini aradık, bir şey bulamadık. Arkadaşım:

“Bu kadında mektup olacağını sanmıyorum.” dedi. Ben de:

“Allah’ın Resûlü yalan söylemez.” dedim. Kadına da:

“Ya mektubu verirsin, ya da elbiseni çıkarıp her tarafını arayacağım.” dedim. Bunun üzerine kadın, üzerindeki yün eteğin kuşağından mektubu çıkarıp verdi. Biz de onu alıp Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına geldik. Bunun üzerine Ömer ibnü’l-Hattâb:

“Hâtıb ibni Ebî Belte’a hem Allah’a, hem Resûlüne, hem de mü’minlere ihânet etmiştir. Yâ Resûlallah! İzin ver de onun boynunu vurayım!” dedi. Peygamber aleyhisselâm Hâtıb’ı karşısına aldı ve ona:

“O mektubu neden yazdın?” diye sordu. O da:

“Ben münâfık değil, Allah’a bütün kalbiyle inanan bir mü’minim. (O mektubu Mekke’de kalan ailemi koruyabilmek için) Kureyş kavminin yanında bir tutamağım olsun diye yazdım.” dedi. Allah’ın Resûlü, Ömer’e dönerek şöyle buyurdu:

“Ey Ömer! Hâtıb doğru söyledi. O, Bedir Gazvesi’nde bulunmamış mıydı? Allah Teâlâ Bedir mücâhidlerinin neler yapacağını bildiği için onlara: ‘Dilediğinizi yapın! Siz cennete gireceksiniz!’ buyurmuştu. Bu sözleri duyunca Ömer’in gözleri yaşardı ve:

“Allah ve Resûlü daha iyi bilir.” dedi.[516]

Hadisin Açıklaması

Ashâb-ı kirâmdan Hâtıb ibni Ebî Belte'a, ailesini Mekke'de bırakıp Medine'ye hicret etmişti. Orada ailesini koruyacak akrabası da yoktu. Mekke fethine gidileceğini bilen birkaç sahâbîden biri de o idi. Mekke seferi sırasında, müşrikler ailesine bir kötülük yapmasınlar diye, Resûl-i Ekrem'in sırrını Mekkelilere bildirmek istemiş, Allah Teâlâ da onun sırrını Resûl'üne haber vermişti.

Hz. Ömer, Hâtıb'ın bu yaptığını bir Müslüman'ın aslâ yapmayacağını düşündü, bu yüzden de onu münâfık olmakla suçladı. Fakat Peygamber aleyhisselâm olayı farklı değerlendirdi. Onun Bedir mücâhidlerinden olduğunu, Allah Teâlâ'nın onları affettiğini ve kendilerini cennete koyacağını va'dettiğini söyleyerek Hâtıb'ı affetti. Hz. Ömer de onu suçladığına pişman olup ağladı.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hâtıb'ın Mekkelilere mektup yazdığını Peygamber Efendimiz'in bilmesi bir mûcizedir.

2. Devletin aleyhine olan faaliyetleri tesbit edip gereğini yapmak gerekir.

3. Devlete karşı suç işleyen kimse, devlet başkanının izni olmadan cezâlandırılmaz.

4. İnsan cennetlik de olsa günah işleyebilir; çünkü peygamberler dışında kimse mâsum değildir.

5. Hata eden kimse bağışlanabilir. Ama o, hatasını gizleyerek ikinci bir hata daha yapmamalı, pişman olduğunu göstermelidir.

6. Bir Müslüman, işlediği bir günah sebebiyle hemen kâfir ve münâfık diye suçlanmamalı, konu iyice araştırılmalıdır.

7. Hz. Ömer, Hâtıb'ın hatasını, kendi anlayışına göre ağır bir şekilde suçladı. Fakat Resûl-i Ekrem olayı Kur'ân-ı Kerîm'in ışığında aydınlatınca yanıldığını anladı, hatasına üzülüp ağladı.

205. MÜSLÜMAN KARDEŞİNE KÂFİR DEMEK

439. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bir adam din kardeşine kâfir derse, bu suçlama yüzünden onlardan biri mutlaka kâfir olur."[517]

440. Yine Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bir kimse diğerine kâfir dediği zaman, onlardan biri kâfir olur. Eğer kâfir dediği kimse gerçekten kâfirse, doğru söylemiş olur. Şâyet onun iddia ettiği gibi kâfir değilse, ona kâfir diyen kimse kâfir olur."[518]

Bu hadisler, "Müslümana Sövmek Fâsıklıktır" bahsinde açıklandı.

206. DÜŞMANLARIN SEVİNMESİ

441. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, başa gelecek kötü şeylerden ve düşmanları sevindirecek olaylardan Allah'a sığınırdı.[519]

Hadisin Açıklaması

Bu hadîs-i şerîfte Peygamber Efendimiz'in Allah'a sığındığı şeylerden sadece ikisi zikredilmiştir. Bunlardan biri insanın dinine, dünyasına, bedenine, malına ve aile fertlerine zarar verecek her kötülüktür. İkincisi de bizi üzecek, düşmanların sevinmesine yol açacak olaylardır. Bunlardan Allah'a sığındığımız zaman, duâmız kabul edilebilir. Fahr-i Âlem Efendimiz'in buyurduğu gibi, Allah Teâlâ "ısrarla duâ edenleri sevdiği için",[520] duâmızı kabul buyurup kötülükleri bizden uzaklaştırabilir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Başımıza gelecek kötü işlerden ve düşmanları sevindirecek olaylar yaşamaktan Allah'a sığınmalıyız.

2. İnsan kendisinin âcizliğini bilmeli, sığınılacak yegâne kudretin Allah olduğunu unutmamalıdır.

207. MALI İSRÂF ETMEMEK

442. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Şüphesiz Allah Teâlâ sizin üç şeyi yapmanızdan hoşnut olur, üç şeyi yapmanızdan da hoşlanmaz.

Şunlardan hoşnut olur:

Sadece Kendisine ibâdet etmenizden,

O'na hiçbir şeyi ortak koşmamanızdan,

Allah'ın ipi olan Kur'ân-ı Kerîm'e sımsıkı sarılmanızdan,

ve Allah'ın başınıza getirdiği yöneticiye itaat etmenizden.

Şunlardan da hoşlanmaz:
Dedikodu yapmanızdan, çok soru sormanızdan,
ve malı gereksiz yere harcayıp telef etmenizden.”[521]

443. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ, “Siz hayır için bir şey harcarsanız, Allah onun yerine yenisini verir. Çünkü O, en hayırlı rızık vericidir.”[522] âyet-i kerîmesini açıklarken, bunun “isrâf ve cimrilik etmeden harcamak” olduğunu söylemiştir.[523]

Hadislerin Açıklaması

Allah Teâlâ bizi O’na itaat ve ibâdet etmemiz için yarattı. Bu sebeple O’ndan başkasına ibâdet etmeyeceğiz. Kur’ân-ı Kerîm’i, dünyada neyi nasıl yapacağımızı öğretmek için gönderdi. Biz de onu kendimize hayat kitabı yapacağız. Rabbimizin başımıza yönetici tâyin ettiği kimsenin yanında yer alacağız. Allah Teâlâ’nın sevmediği şeylerden, dedikodu yapmaktan, çok soru sormaktan ve malımızı isrâf etmekten sakınacağız.

Malı harcanması gereken yere harcamamak cimriliktir. Cenâb-ı Hak malını isrâf edene de, harcanması gereken yere harcamayana da yenisini vermez.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Rabbimiz Allah’tır. Sadece O’na inanır ve sadece O’na ibâdet ederiz.

2. Kur’ân-ı Kerîm, bize dünya ve âhireti öğreten el kitabımızdır. Ona sarılmak, İslâm’a sarılmaktır. Onu ve onun tefsiri olan hadîs-i şerîfleri okumak sûretiyle anlaşmazlığa ve ayrılığa düşmeyiz.

3. Huzûr içinde yaşamak için, bizi yöneten Müslümana itaat eder, bozguncuların tuzağına düşmeyiz.

4. Başkalarının bizi ilgilendirmeyen hallerini ve asılsız sözleri dilimize dolamamalıyız.

5. Bizi ilgilendirmeyen konuları önemsememeli; bize faydası olmayan konularda soru sormamalıyız.

6. Mal bir emânettir. Onu harcanması gereken yerlere harcarız, ancak saçıp savurmayız. Çünkü malı dinin uygun görmediği yerlere harcamak, toplum düzeninin bozulmasına yol açar.

7. Malımızı Allah ve Resûlü'nün emrettiği yerlere harcadığımız zaman, Cenâb-ı Hak bize daha fazlasını vereceğini va'detmiştir.

208. MALI SAÇIP SAVURANLAR

444. Tâbiîn muhaddislerinden Ebü'l-Ubeydeyn şöyle dedi:

Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anha, âyet-i kerîmede geçen **"saçıp savuranlar"**ın[524] kimler olduğunu sordum. O da:

"Onlar, malı sarf edilmemesi gereken yere harcayanlardır." dedi.[525]

Hadisin Râvisi:

Ebü'l-Ubeydeyn

Adı Muâviye bin Sebre es-Süvâî'dir. Âmâ idi. Kûfe'de yaşardı. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh ona ilgi gösterir, o da ona çeşitli dinî terimleri ve konuları sorup öğrenirdi. Hicrî 98'de (716) vefât etti.

445. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ, İsrâ sûresinin 27. âyet-i kerîmesinde geçen ‘saçıp savuranlar’ ifâdesini açıklayarak şöyle dedi:

“Onlar, malı sarfedilmemesi gereken yere harcayanlardır.”[526]

Hadislerin Açıklaması

Malı, dinin istediği yere ve istediği şekilde harcamalıdır. Yoksa insan ya müsrif veya cimri olur. Allah Teâlâ müsrifler için: **“Saçıp savuranlar şeytanların kardeşleridir.”**[527] buyurmuştur. Bu hususta koyduğu bir ölçü de şöyledir:

“Eli sıkı olma, varını yoğunu da saçıp savurma!”[528]

Şu âyet-i kerîme konuyu biraz daha açıyor:

“Onlar harcama yaptıkları zaman ne isrâfa kaçarlar, ne de cimrilik ederler. Bu ikisi arasında dengeli bir yol tutarlar.”[529]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Malını ve çocuklarının rızkını keyfi için harcamak, onu isrâf etmektir; isrâf da günahtır.

2. Malını harcanması gereken yere harcamamak ise cimrilik etmektir. O da günahtır.

209. EVİ YAŞANABİLİR DURUMA GETİRMEK

446. Hz. Ömer’in âzatlısı Eslem’in söylediğine göre, Ömer radıyallahu anh minberde halka şöyle hitap etti:

“Ey insanlar! Evlerinizi düzgün ve yaşanabilir hâle getirin! Evlerinizdeki küçük yılanlar sizi korkutmadan önce, siz onları korkutun! Onların zararsız olanları size görünmez. Vallahi biz yılanlara düşman olalı beri onlarla hiç barışmadık.”[530]

Hadisin Râvisi:

Eslem el-Adevî

Hz. Ömer’in âzatlısı olan Eslem hem Câhiliye döneminde, hem de İslâm devrinde yaşadı; fakat Resûl-i Ekrem’i görme şerefine erişemedi. Hicretin 80. yılında (699) 114 yaşında vefât etti.

Hadisin Açıklaması

Hz. Ömer bu konuşmasında, bir iki kelime farkıyla Resûl-i Ekrem’in bir hadîs-i şerîfini söylemiştir. Çünkü Allah’ın Resûlü de yılanların zararlarına işaret buyurmuştur. O, ashâbına evlerini bulundukları toprakların iklim ve çevre şartlarını dikkate alarak, yılan ve benzeri zararlıların giremeyeceği şekilde sağlam yapmayı emretmiştir. Yılanların insanları korkuttuğunu, fırsatını bulunca zarar verdiğini, ancak kendileriyle mücâdele tedbirleri alınınca, onların korkup kaçacaklarını belirtmiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Evler, zararlı hayvanların kimseyi rahatsız edemeyeceği şekilde muntazam yapılmalıdır.

2. Yılanlar, zararlı hayvanlardır. Evlerde görülünce, oralardan uzaklaştırılmaları için gereken tedbirler alınmalıdır.

Ebû Dâvûd, Edeb 71, nr. 4971; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 183, nr. 17785.

. Tirmizî, Birr 58, nr. 1995; Beyhakì, *Şu‘abü’l-îmân* (Hâmid), XI, 16, nr. 8073.

Müslim, Îmân 121, nr. 67; Tirmizî, Cenâiz 23, nr. 1001.

Ebû Dâvûd, Edeb 111, 112, nr. 5119; İbni Mâce, Fiten 7, nr. 3949.

Buhârî, Edeb 62, nr. 6073-6075; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 327, 19129.

Buhârî, Edeb 57, 58, nr. 6065, 6066; Müslim, Birr 23, 24, 28, 30-31, nr. 2559, 2563.

Buhârî, Edeb 62, nr. 6077, İsti’zân 9, nr. 6237; Müslim, Birr 25, nr. 2560.

Bu hadisin bir benzeri 406 ve 985 numarayla tekrar gelecektir. Daha geniş bir rivâyeti için bk. 414. hadis.

. Buhârî, Edeb 57, nr. 6064; Müslim, Birr 24, 29, nr. 2559, 2563.

Bu hadisin bir benzeri 408 numarayla gelecektir.

İshâk ibni Râhûye, *Müsned* (Belûşî), I, 406, nr. 453; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 68, nr. 5357.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 20, nr. 16365, 16366; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), III, 126-127, nr. 1557; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XII, 480, nr. 5664.

Bu hadisin bir benzeri 407 numarayla gelecektir.

Buhârî, Nikâh 108, nr. 5228, Edeb 63, nr. 6078; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 80, nr. 2439.

Ebû Dâvûd, Edeb 47, nr. 4915; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 220, nr. 18100.

Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl fî esmâi'r-ricâl* (Beşşâr), XXXV, 98.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XXII, 308, nr. 781.

İmâm Buhârî, bu hadisin sonunda şu teknik bilgiyi vermiştir: ( ) İmrân ibni Ebî Enes bu hadisi naklederken, orada tâbiîn muhaddislerinden Muhammed ibnü'l-Münkedir ile Abdullah ibni Ebî Attâb da vardı. Onlar da bu hadisi İmrân ibni Ebî Enes'den duyduklarını söylediler.

İbni Mâce, Sıyâm 42, nr. 1740; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 268,329, nr. 7627, 8343.

. Buhârî, Edeb 62, nr. 6077, İsti'zân 9, nr. 6237; Müslim, Birr 25, nr. 2560.

Bu hadisin bir benzeri için bk. 399 ve 985 numaralı hadisler.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 20, nr. 16365, 16366; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), III, 126-127, nr. 1557; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XII, 480, nr. 5664.

Bu hadisin bir benzeri 402 numarayla geçti.

Buhârî, Edeb 57, 58, nr. 6064, 6065, 6066; Müslim, Birr 24, 28-30, nr. 2559, 2563.

Bu hadisin bir benzeri 400 numarayla geçti.

Buhârî, Menâkıb 1, nr. 3494, Edeb 52, nr. 6058; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 199, nr. 2526.

. Buhârî, Nikâh 45, nr. 5143, Edeb 57, 58, nr. 6064, 6066, Ferâiz 2, nr. 6724; Müslim, Birr 28, nr. 2563.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 1287 numarayla gelecektir.

Müslim, Birr 34-36, nr. 2565; Ebû Dâvûd, Edeb 47, nr. 4916; Tirmizî, Birr 76, nr. 2023.

Ebû Dâvûd, Edeb 50, nr. 4919; Tirmizî, Kıyâmet 56, nr. 2509.

Bu hadisin bir benzeri 391 numarayla geçti.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XII, 243, nr. 13004

Âl-i İmrân 3/103; Enfâl 8/63.

Ebû Dâvûd, Edeb 47, nr. 4912.

Bu hadisin benzeri rivâyetler için bk. 406 ve 985. hadisler.

. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 108, nr. 5869; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XII, 338, nr. 13284; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XIII, 411, nr. 10552.

Müslim, İmâre 133, nr. 1893; Ebû Dâvûd, Edeb 114-115, nr. 5129.

Buhârî, Hibe 14, 30, nr. 2589, 2621, 2622; Müslim, Hibât 5-8, nr. 1622.

Nahl 16/60.

Ebû Dâvûd, Edeb 5, nr. 4790; Tirmizî, Birr 41, nr.1964

Bu hadisin bir benzeri için bk. Ebû Dâvûd, Edeb 41, nr. 4896, 4897.

İbni Asâkir, *Târîhu Medîneti Dımaşk* (Amrî), c. 70, s. 161.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 163, nr. 324.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XI, 55, nr. 11027. Ayrıca bk. Buhârî, Cihâd 128, nr. 2989; Müslim, Zekât 56, nr. 1009.

Müslim, Birr 68, nr. 2587; Ebû Dâvûd, Edeb 39, nr. 4894; Tirmizî, Birr 51, nr. 1981.

. Tahâvî, *Şerhu Müşkili'l-âsâr* (Arnaût), VI, 170, nr. 2393; Beyhakì, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Atâ), X, 417, nr. 21159. Ayrıca bk. Müslim, Birr 102, nr. 2606. Bu hadisin râvisi Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhdır.

İbni Mâce, Zühd 23, nr. 4214. Ayrıca bk. Müslim, Cennet 64, nr. 2865; Ebû Dâvûd, Edeb 40, nr. 4895. Bu hadisin râvisi, İyâz ibni Himâr radıyallahu anhdır.

Bu hadisin daha geniş bir rivâyeti 428 numarayla gelecektir.

Buhârî, Vudû' 56, nr. 218; Müslim, Tahâret 111, nr. 292.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 162, nr. 17622, 17628.

Müslim, Cennet 64, nr. 2865; Ebû Dâvûd, Edeb 40, nr. 4895; İbni Mâce, Zühd 23, nr. 4214.

. Ebû Dâvûd, Harâc 33, 35, nr. 3057; Tirmizî, Siyer 24, nr. 1577; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* (İvezullah), I, 29, nr. 70.

Buhârî, Îmân 36, nr. 48, Edeb 44, nr. 6044, Fiten 8, nr. 7076; Müslim, Îmân 116, nr. 64.

Buhârî, Edeb 38, 43, nr. 6031, 6044; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 126, nr. 12299.

Buhârî, Îmân 36, nr. 48, Edeb 44, nr. 6044, Fiten 8, nr. 7076; Müslim, Îmân 116, nr. 64.

Buhârî, Edeb 44, 6045; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 181, nr. 21904.

Buhârî, Menâkıb 5, nr. 3508; Müslim, Îmân 112, nr. 61.

Buhârî, Bed'ü'l-halk 11, nr. 3282, Edeb 44, 76, nr. 6048, 6115; Müslim, Birr 109, 110, nr. 2610.

Bu hadis farklı bir rivâyetle 1319 numarada gelecektir.

Bezzâr, *Müsned* (Mahfûzurrahmân), V, 253, nr. 1869; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), X, 224, nr. 10544.

Buhârî, Edeb 72, nr. 6101, İ'tisâm 5, nr. 7301; Müslim, Fezâil 127, 128, nr. 2356.

Ebû Dâvûd, Teraccül 8, nr. 4182, Edeb 5, nr. 4789; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 133, 160, nr. 12394, 12655.

Buhârî, Cihâd 141, 195, nr. 3007, 3081, Megàzî 9, 46, nr. 3983, 4274, Tefsîr 60/1, nr. 4890, İsti'zân 23, nr. 6259, İstitâbe 9, nr. 6939; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 161, nr. 2494.

Buhârî, Edeb 73, nr. 6104; Müslim, Îmân 111, nr. 60.

Buhârî, Edeb 73, nr. 6104; Müslim, Îmân 111, nr. 60; Ebû Dâvûd, Sünnet 15, nr. 4687.

Buhârî, Daavât 28, nr. 6347, Kader 13, nr. 6616; Müslim, Zikir nr. 51, nr 2707.

Kudâ'î, *Müsnedü'ş-şihâb* (Selefî), II, 145, nr. 1069.

. Mâlik, Muvatta', Kelâm 20; Müslim, Akdiye 10, nr. 1715; Ahmed İbni Hanbel, *Müsned*, II, 327, 360, 367, nr. 8316, 8703, 8785.

Sebe' 34/39.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 331, nr. 26598; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), VIII, 491, nr. 6129.

İsrâ 17/27.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), IX, 206-207, nr. 900-9007, 9009; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), II, 393, nr. 3375; Beyhakì, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Atâ), VI, 104, nr. 11343.

Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), VIII, 490, nr. 6127.

İsrâ 17/27.

İsrâ 17/29

Furkàn 25/67.

Abdürrezzâk, *el-Musannef* (A‘zamî), V, 162, 164, nr. 9250, 9253; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 304, nr. 26328. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 161, 162, nr. 5248, 5249.

GAYRİMENKULE YATIRIM

﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللهِ أَتْقَاكُمْ﴾

210. BİNAYA PARA HARCAMAK

٤٤٧ - عَنْ خَبَّابٍ قَالَ:

«إِنَّ الرَّجُلَ لَيُؤْجَرُ فِي كُلِّ شَيْءٍ، إِلَّا الْبِنَاءَ».

447. Habbâb ibni Eret radıyallahu anh şöyle dedi:

"İnsan yaptığı her şeyden dolayı sevap kazanır; ancak yaptığı binadan dolayı sevap kazanmaz."[531]

Hadisin Râvisi:

Habbâb ibni Eret

İlk Müslümanlardan olan Habbâb, Mekke'de bir kadının kölesiydi. Demircilik yapardı. Okuma yazma bilirdi. Bu sebeple ilk nâzil olan âyetleri Müslümanlara öğretti. Kızgın taşlar üzerinde işkence gören kölelerden biriydi. Bedir başta olmak üzere bütün gazvelerde bulundu. Resûl-i Ekrem'in vefâtından sonra Kûfe'ye yerleşti. Hayatının son yıllarında ağır bir hastalık geçirdi ve büyük ıstıraplar çekti. Hicretin 37. yılında (657) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

İslâm dinine hizmet etmek için yapılan binalardan dolayı insan elbette büyük sevap kazanır. İçinde oturmak için ev yapmakta da hiçbir sakınca yoktur. Peygamber Efendimiz'in zâhid sahâbîsi Habbâb ibni Eret radıyallahu anhın, yapımından dolayı sevap kazanılmayacağını söylediği yapılar, keyf için, başkalarına gösteriş için yapılan süslü püslü binalardır.

Habbâb radıyallahu anhın bu konudaki görüşlerini, 454 ve 455 numaralı hadislerde okuyacağız.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir ihtiyacı karşılamak için bina yapmakta sakınca yoktur.

2. Keyfî olarak yapılan binalar, sahibine sevap kazandırmaz.

٢١١- بَابُ عَمَلِ الرَّجُلِ مَعَ عُمَّالِهِ

211. İŞÇİLERİYLE BİRLİKTE ÇALIŞMAK

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

الْوَهْطِ: أَيَعْمَلُ عُمَّالُكَ؟ قَالَ: لَا أَدْرِي، قَالَ:

أَمَا لَوْ كُنْتَ ثَقَفِيًّا لَعَلِمْتَ مَا يَعْمَلُ عُمَّالُكَ، ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَيْنَا فَقَالَ:

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

- كَانَ عَامِلًا مِنْ عُمَّالِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ».

448. Tâbiîn neslinden Nâfi’ ibni Âsım şu olayı rivâyet etti:

Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ, Tâif’teki bahçesinden gelen kardeşinin oğluna:

“Ne haber, işçilerin çalışıyor mu?” diye sordu. O da:

“Bilmiyorum.” diye cevap verdi. Bunun üzerine Abdullah ibni Amr ona:

“Eğer Sakîf kabilesinden olsaydın, işçilerinin ne yaptığını bilirdin.” dedi. Sonra bize döndü ve şunları söyledi: “Bir kimse işçileriyle birlikte evinde (veya malında) çalıştığı zaman, Allah’ın işçilerinden bir işçi olur.”[532]

Hadisin Açıklaması

İnsan evinde, tarlasında, bahçesinde çalışmalı ve bir şeyler üretmelidir. İşçileriyle birlikte çalıştığı zaman, onları gayrete getirmiş ve daha iyi sonuç almış olur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ çalışan kulunu sever.

2. Bir kimse işçilerinin başında bulunduğu ve onlarla birlikte çalıştığı zaman daha iyi sonuç alır.

٢١٢- بَابُ التَّطَاوُلِ فِي الْبُنْيَانِ

212. BİNA YARIŞI YAPMAK

١٣٧ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَتَطَاوَلَ النَّاسُ فِي الْبُنْيَانِ».

449. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“İnsanlar yüksek binalar yapmak için birbiriyle yarışmadıkça kıyâmet kopmayacaktır.”[533]

٦٥- بَابُ الْجَارِ السُّوءِ

«مَا مِنْ ذَنْبٍ أَجْدَرُ أَنْ يُعَجَّلَ لِصَاحِبِهِ الْعُقُوبَةُ مَعَ مَا يُدَّخَرُ لَهُ، مِنَ الْبَغْيِ

بْنِ عَفَّانَ فَأَتَنَاوَلُ سُقُفَهَا بِيَدِي».

450. Tâbiîn âlimi Hasan-ı Basrî şöyle dedi:

“Ben, Osmân ibni Affân’ın halîfeliği zamanında Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin hanımlarının evlerine girerdim de, evlerinin tavanına elimle dokunurdum.”[534]

٨ - عَنْ طَيْلَسَةَ بْنِ مَيَّاسٍ قَالَ:

فَأُتِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهَا بِحُلَلٍ، فَأَرْسَلَ إِلَى عُمَرَ بِحُلَّةٍ،فَقَالَ:

مَا مِنْ مُسْلِمٍ لَهُ وَالِدَانِ مُسْلِمَانِ يُصْبِحُ إِلَيْهِمَا مُحْتَسِبًا، إِلَّا فَتَحَ لَهُ اللهُ

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: جِئْتُ أُبَايِعُكَ عَلَى

فَأَتَتْ أُمُّهُ يَوْمًا فَقَالَتْ: يَا جُرَيْجُ، وَهُوَ يُصَلِّي، فَقَالَ فِي نَفْسِهِ وَهُوَ يُصَلِّي:

451. Tâbiîn muhaddislerinden Dâvûd ibni Kays şöyle dedi:

"Peygamber Efendimiz'in hanımlarının yaşadığı evleri gördüm. Bu evler, kabuğu soyulmuş hurma kütükleriyle yapılmıştı. Odaların dışı sert kıldan dokunmuş çullarla kaplıydı. Evin eni, hücrenin kapısından evin kapısına kadar tahminen altı veya yedi zirâ idi. Evin içi on zirâ idi. Tavanı, zannedersem yedi sekiz zirâ yüksekliğinde idi. Âişe radıyallahu anhânın evinin kapısında durdum, kapı batıya dönüktü."[535]

Hadisin Râvisi:

Dâvûd ibni Kays el-Ferrâ

Tâbiîn muhaddislerinden olup, Kureyşlilerin âzatlısı idi. Takvâ sahibi, güvenilir bir hadis hâfızıydı. Hicrî 160 (777) yılından önce Medine'de vefât etti.

٤٥٢ - عَنْ عَبْدِ اللهِ الرُّومِيِّ قَالَ:

دَخَلْتُ عَلَى أُمِّ طَلْقٍ فَقُلْتُ: مَا أَقْصَرَ سَقْفَ بَيْتِكِ هَذَا؟ قَالَتْ:

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

عُمَّالِهِ: أَنْ لَا تُطِيلُوا بِنَاءَكُمْ، فَإِنَّهُ مِنْ شَرِّ أَيَّامِكُمْ».

452. Tebe-i tâbiîn neslinden sonraki muhaddislerden olan Abdullah er-Rûmî şöyle dedi:

Ümmü Talk’ın evine gittim. Ona:

“Evinin tavanı ne kadar da basık!” dedim. Bana şunu söyledi:

“Yavrum! Mü’minlerin emîri Ömer ibnü’l-Hattâb vâlilerine: ‘Binalarınızı yüksek yapmayın! Yüksek binaların yapılması hayra değil, şerre alâmettir.’ diye bir emir göndermişti; evimin tavanı işte bu yüzden basıktır.”

Hadisin Râvisi:

Abdullah er-Rûmî

Adı Abdullah ibni Muhammed el-Yemâmî’dir. İbnü’r-Rûmî diye bilinir. Bağdat’ta yaşamış ve orada hadis rivâyet etmiştir. Hicrî 236 (850) tarihinde vefât etmiştir. Onun evinde ziyâret ettiği Ümmü Talk ise, Resûl-i Ekrem zamanında doğan, onu gören çocuk sahâbîlerdendir.[536] Çok ibâdet etmesiyle bilinirdi.

Hadislerin Açıklaması

***** Peygamber Efendimiz, ihtişâmlı, yüksek, gösterişli binalar yapmanın kıyâmet alâmetlerinden olduğunu söylerdi. Müslümanların bu konuda birbiriyle yarışmasını doğru bulmazdı. Yüksek bina yapan bir sahâbînin defalarca verdiği selâmı almadı, o sahâbî de yaptığı binayı yıkmak zorunda kaldı.[537] Tâbiîler de bu konuda ashâb-ı kirâmın izinden giderek yüksek binalar yapmadılar. Onlar, asıl yurtları olan âhiretteki köşklerinin mükemmel olması için çalıştılar.

***** Resûl-i Ekrem Efendimiz’in ve hanımlarının yaşadığı evlerin ne kadar küçük, basit ve sade olduğunu görüyoruz. Evin eni, boyu ve yüksekliği bir uzunluk birimi olan zirâ’ ile verilmiş. Dirsekten orta parmak ucuna kadar olan mesâfe bir zirâdır, bu da ortalama 50 cm.dir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz ve hanımları mütevâzi insanlardı. Dünya hayatına pek önem vermezlerdi.

2. Resûl-i Ekrem, yüksek ve gösterişli evler yapılmasını doğru bulmazdı. Kendisinin ve hanımlarının oturduğu evler son derece küçük ve sâde idi.

3. Allah’ın Elçisi, kıyâmet alâmetlerinden birinin, insanların birbiriyle yarışırcasına gösterişli evler yapmaları olduğunu söylemiş, fitnelerin de o zaman ortaya çıkacağını haber vermiştir.

٢١٣- بَابُ مَنْ بَنَى

213. BİNA YAPMAK

«الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا»، قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ»، قُلْتُ: ثُمَّ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُعَالِجُ حَائِطًا أَوْ بِنَاءً لَهُ، فَأَعَانَاهُ.

453. Ashâb-ı kirâmdan Habbe bin Hâlid ile kardeşi Sevâ bin Hâlid radıyallahu anhümânın söylediklerine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına geldiler. O sırada Allah'ın Resûlü ya bir duvarı veya bir binayı tâmir ediyordu. Onlar da işini bitirene kadar Resûl-i Ekrem'e yardım ettiler.[538]

Hadisin Râvileri:

Habbe bin Hâlid ile Sevâ bin Hâlid el-Huzâî

Habbe ile Sevâ kardeşti. Peygamber Efendimiz'in vefâtından sonra Kûfe'de yaşadılar. Okuduğumuz bu hadisin devamında şu bilgi de vardır: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bu iki kardeşe şu tavsiyede bulundu: "Yaşadığınız sürece rızık konusunda ümitsizliğe kapılmayın. İnsanı annesi dünyaya getirdiğinde üzerinde hiçbir giysi yoktur, ama Allah Teâlâ onun rızkını verir."[539]

Allah onlardan râzı olsun.

٤٥٤ - عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ قَالَ:

دَخَلْنَا عَلَى خَبَّابٍ نَعُودُهُ، وَقَدِ اكْتَوَى سَبْعَ كَيَّاتٍ، فَقَالَ:

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

إِنِّي خَطَبْتُ امْرَأَةً، فَأَبَتْ أَنْ تَنْكِحَنِي، وَخَطَبَهَا غَيْرِي، فَأَحَبَّتْ أَنْ تَنْكِحَهُ،

نَدْعُوَ بِالْمَوْتِ لَدَعَوْتُ بِهِ».

454. Tâbiîn muhaddislerinden Kays ibni Ebî Hâzim şöyle dedi:

Habbâb ibnü'l-Eret radıyallahu anhı hastalığından dolayı ziyâret etmek için yanına gitmiştik. Vücudu yedi yerden ateşle dağlanmıştı.

Habbâb şunu söyledi:

"Eski dostlarımız dünyaya kapılmadan göçüp gittiler. Biz ise o kadar çok mala sahip olduk ki, onları koyacak yer bulamayıp toprağa gömdük. Şâyet Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ölmek için duâ etmeyi yasaklamasaydı, Allah'tan canımı almasını isterdim."[540]

Hadisin Râvisi:

Kays ibni Ebî Hâzim

Babası Ebû Hâzim sahâbî idi. Kays ve ailesi Kûfe'de yaşardı. Kays Müslüman oldu, on beş yaşına girince Peygamber aleyhisselâmı görmek ve ona bîat etmek için Medine'ye doğru yola çıktı. Fakat Medine'ye varmadan Server-i Enbiyâ Efendimiz'in vefât ettiğini öğrendi. Böylece sahâbî olma şerefini kıl payı kaçırdı. O da hayatı boyunca hadîs-i şerîf rivâyetiyle meşgul olarak içindeki Peygamber hasretini teskîn etmeye çalıştı ve hicrî 97 (716) yılında vefât etti.

٤٥٥ - ثُمَّ أَتَيْنَاهُ مَرَّةً أُخْرَى، وَهُوَ يَبْنِي حَائِطًا لَهُ، فَقَالَ:

«إِنَّ الْمُسْلِمَ يُؤْجَرُ فِي كُلِّ شَيْءٍ يُنْفِقُهُ إِلَّا فِي شَيْءٍ يَجْعَلُهُ فِي التُّرَابِ».

455. Kays ibni Ebî Hâzim, yukarıdaki sözüne şunları da ekledi:

Bir başka zaman Habbâb ibnü'l-Eret radıyallahu anhın yanına yine gittik. Bu defa kendisi için bir duvar örüyordu. Bize şunları söyledi.

"Müslüman, Allah için harcadığı her şeyden sevap kazanır. Yalnız şu çamura verdiklerinden eline bir şey geçmez."[541]

٤٥٦ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ:

مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَأَنَا أُصْلِحُ خُصًّا لَنَا، فَقَالَ:

«مَا هَذَا؟» قُلْتُ: أُصْلِحُ خُصَّنَا يَا رَسُولَ اللهِ، فَقَالَ:

«الْأَمْرُ أَسْرَعُ مِنْ ذَلِكَ».

456. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Ben bir kulübemizi tâmir ederken Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yanımdan geçti ve bana:

"Ne yapıyorsun?" diye sordu. Ben de:

"Kulübemizi tâmir ediyorum, Yâ Resûlallah!" dedim. Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"Ecel, o kulübenin yıkılmasından daha çabuk gelir."[542]

Hadislerin Açıklaması

Ashâb-ı kirâm önceleri çok fakirlik çektiler; fetihler başladıktan sonra refâha ve servete kavuştular. O zaman da, maddî sıkıntı içinde yaşayıp vefât eden arkadaşlarına imrenmeye başladılar. Acaba âhiretteki nasibimiz bize dünyada iken mi veriliyor diye endişelendiler. Habbâb ibni Eret gibi bazı sahâbîler, gerek bu sebeple, gerekse yaşadıkları ağır hastalıklar dolayısıyla, şâyet yasaklanmasaydı, ölmeyi temenni edeceklerini söylemişlerdir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslümanlar birbirlerine, özellikle de çalışan kardeşlerine yardım etmelidir.

2. Sahâbî efendilerimizin en büyük arzusu sevap kazanmaktı. Sevap kazandırmayan bina yapımıyla uğraşmazlardı.

3. Ashâb-ı kirâm zamanında ve daha önceki devirlerde, bazı yaraları dağlamak sûretiyle tedâvi ederlerdi. Bu tedâvi yöntemi çok acı verdiği için, Peygamber Efendimiz mecbur kalmadıkça dağlamayı uygun görmemiştir.

4. Hastalıklara, sıkıntılara sabretmeli, acı çekiyorum diye ölmeyi istememelidir. Acılara katlanmak büyük sevap kazandırır.

5. Bol nimetlere kavuşanlar dünya zevklerine kapılmamalı, servetini dinin tavsiye ettiği şekilde harcamalıdır.

6. Ölümün ansızın geldiğini unutmamalı, ebedî yurdumuz olan âhiret için hazırlık yapmalıdır.

٢١٤- بَابُ الْمَسْكَنِ الْوَاسِعِ

214. GENİŞ EV

٤٥٧ - عَنْ نَافِعِ بْنِ عَبْدِ الْحَارِثِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

لِابْنِ عُمَرَ قَالَ: مَا هِيَ؟ قُلْتُ: كَذَا وَكَذَا، قَالَ: لَيْسَتْ هَذِهِ مِنَ الْكَبَائِرِ،

457. Ashâb-ı kirâmdan Nâfi' ibni Abdilhâris'ten rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Geniş ev, iyi komşu ve rahat binek insanı mutlu eden şeylerdendir."[543]

Hadisin Açıklaması

İnsan, dinimizin uygun gördüğü çerçevede mutlu olmak için gayret sarf etmelidir. Çünkü iyi bir Müslüman olmak ve dinî görevlerini huzûr içinde yapabilmek için mutluluğa ihtiyaç vardır.

Bazı rivâyetlerde insanı mutlu eden dört şey zikredilmiş, bunlardan birincisinin "sâliha kadın" olduğu belirtilmiştir.[544]

Peygamber Efendimiz bu dört şeyin zıddını mutsuzluk sebepleri arasında saymıştır.[545]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Geniş ev, huzûrlu bir hayatın ilk şartıdır. İçinde dinlenmek, aile fertlerini rahat bir şekilde yaşatmak, misâfirlerini ağırlamak buna bağlıdır.

2. Komşusunu rahatsız etmeyen, yardımına ihtiyaç duyulduğu zaman yardıma koşan iyi komşu bulunmaz bir nimettir.

3. Sahibini gideceği yere rahat bir şekilde götüren binek de önemli bir nimettir.

٢١٥- بَابُ مَنِ اتَّخَذَ الْغُرَفَ

215. EVİN ÜSTÜNE TARAÇA YAPMAK

٤٥٨ - عَنْ ثَابِتٍ، أَنَّهُ كَانَ مَعَ أَنَسٍ بِالزَّاوِيَةِ فَوْقَ غُرْفَةٍ لَهُ، فَسَمِعَ الْأَذَانَ، فَنَزَلَ

وَنَزَلْتُ، فَقَارَبَ فِي الْخُطَا فَقَالَ:

كُنْتُ مَعَ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ فَمَشَى بِي هَذِهِ الْمِشْيَةَ وَقَالَ: أَتَدْرِي لِمَ فَعَلْتُ

٣١٣ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«أَتَدْرِي لِمَ مَشَيْتُ بِكَ؟» قُلْتُ: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ:

«لِيَكْثُرَ عَدَدُ خُطَانَا فِي طَلَبِ الصَّلَاةِ».

458. Tâbiîn muhaddislerinden Sâbit el-Bünânî şöyle anlattı:

Bir gün Enes ibni Mâlik ile birlikte, Medine yakınındaki Zâviye semtinde bulunan köşkünün taraçasında oturuyorduk. Enes ezânı duyunca aşağı indi, ben de onunla birlikte indim. Kısa adımlarla yürümeye başladı ve neden böyle yaptığını şöyle açıkladı:

"Bir gün ashâb-ı kirâmdan Zeyd ibni Sâbit ile beraberdim. Böyle kısa adımlarla yürümeye başladık. Bana:

"Seni neden böyle yürüttüğümü biliyor musun? Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem de beni böyle yürüttü ve bana:

"Seni niçin böyle yürüttüğümü biliyor musun?" diye sordu. Ben de:

"Allah ve Resûlü daha iyi bilir." dedim.

"Namaza giderken daha çok adım atalım diye." buyurdu.[546]

Hadisin Râvisi:

Sâbit ibni Eslem el-Bünânî

Küçük yaşta hadis derslerine katılmaya başladı. Enes ibni Mâlik'e kırk yıl talebelik etti ve onun en iyi öğrencisi oldu. Hocasının elini tutar, "Bu el Resûlullah'ın eline dokunmuştur." diyerek onu öperdi. İslâmiyet'i en güzel şekilde yaşamasıyla bilinen Sâbit el-Bünânî, gündüzleri oruç tutar, geceleri

çok namaz kılardı. Etkili vaazlarıyla insanları irşâd ederdi. Hicrî 127'te (744) Basra'da vefât etti.

Hadisin Açıklaması

Bu rivâyet, evin en üstüne, daha geniş çevreyi görebilmek için taraça (üst balkon) yapılabileceğini göstermektedir. Başta Efendimiz aleyhisselâm olmak üzere İslâm büyükleri, daha çok sevap kazanmaya gayret etmişlerdir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Huzûrlu bir şekilde yaşamak için geniş ve rahat ev yapmakta sakınca yoktur. Böyle bir imkâna sahip olanlar, verdiği nimet için Allah Teâlâ'yı daha çok zikretmelidir.

2. Cemâatle namaz kılmak için uzak yerlerden camiye gelenler, attıkları adım sayısınca sevap kazanırlar.

٢١٦- بَابُ نَقْشِ الْبُنْيَانِ

216. BİNALARI SÜSLEMEK

٤٥٩ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَبْنِيَ النَّاسُ بُيُوتًا، يُشَبِّهُونَهَا بِالْمَرَاحِلِ».

459. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"İnsanlar çizgili kumaşlara benzeyen nakışlı evler yapmadıkça kıyâmet kopmaz." [547]

٤٦٠ - عَنْ وَرَّادٍ كَاتِبِ الْمُغِيرَةِ قَالَ:

كَتَبَ مُعَاوِيَةُ إِلَى الْمُغِيرَةِ: اكْتُبْ إِلَيَّ بِمَا سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

سُئِلَ عَلِيٌّ: هَلْ خَصَّكُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَيْءٍ لَمْ يَخُصَّ بِهِ

دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ:

«الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا»، قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ»، قُلْتُ: ثُمَّ

«الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا»، قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ»، قُلْتُ: ثُمَّ

460. Ashâb-ı kirâmdan Mugîre bin Şu’be’nin kâtibi Verrâd şöyle dedi:

Muâviye bin Ebî Süfyân, Mugîre bin Şu’be’ye:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden duyduğun bir hadisi bana yaz.” diye bir mektup gönderdi. Mugîre de ona şunu yazdı:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem her namazdan sonra şöyle derdi:

Lâ ilâhe illallâhü vahdehû lâ şerîke leh, lehü’l-mülkü ve lehü’l-hamdü ve hüve alâ külli şey’in kadîr. Allâhümme lâ mâni’a li-mâ a’tayte ve lâ mu’tıye li-mâ mena’te velâ yenfeu ze’l-ceddi minke’l-ceddü

Allah’tan başka ilâh yoktur, yalnız Allah vardır. O tektir, ortağı yoktur. Mülk O’nundur, hamd O’na mahsustur. O’nun gücü her şeye yeter. Allahım! Senin verdiğine engel olacak, vermediğini de verecek bir kimse yoktur. Senin lütfun olmadan hiçbir zengine serveti fayda vermez.”

Mugîre bin Şu’be Muâviye bin Ebî Süfyân’a şunu da yazdı:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem dedikodu yapmayı, çok soru sormayı, malı isrâf etmeyi yasaklamıştı. Ayrıca ana-babaya itaatsizlik etmeyi, kız çocuklarını diri diri toprağa gömmeyi, verilmesi gerekeni vermeyip almaya hakkı olmayan şeyi istemeyi de yasaklamıştı.”[548]

❀

461. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem:

“Ey Ashâbım! Hiçbirinizi yaptığı ibâdet kesinlikle kurtaramaz.” buyurdu. Bunun üzerine ashâb-ı kirâm:

“Yâ Resûlallah! Seni de mi yaptığın ibâdet kurtaramaz?” diye sordular. Allah’ın Resûlü şu cevabı verdi:

“Evet, beni de kurtaramaz. Ama şu var ki, Allah Teâlâ beni rahmetiyle koruyup kollamıştır. Ey Ashâbım! Orta yolu tutunuz, amellerinizi mükemmelleştirmeye ve Allah’a yakın olmaya gayret edin. Gündüzün ilk ve son saatlerinde çalışın. Bir parça da geceden faydalanın. Aman acelesiz gidin, telâşsız gidin ki, menzilinize, varacağınız hedefe ulaşasınız.”[549]

Hadislerin Açıklaması

***** Kıyâmet yaklaştığı zaman, insanlar kalplerini îmâr etmek yerine, gösterişli ve süslü evler yapmaya çalışacaklar, Peygamber aleyhisselâmın yolundan uzaklaşacaklardır.

***** Nasıl ibâdet edeceğimizi bize Peygamber Efendimiz öğretti. Bu sebeple onun gibi ibâdet etmeye çalışmalıyız. Namazdan sonra o hangi zikirleri okuduysa biz de onları okumalı, böylece namazımızı daha makbûl hâle getirmeliyiz.

***** Sevgili Efendimiz, zevkle ibâdet edebilmek için, dinç ve neşeli olduğumuz, kalbimizin çeşitli düşüncelerle meşgul olmadığı zamanları tercih etmemizi tavsiye buyuruyor.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Binaları, başkalarını imrendirecek şekilde süslemek kıyâmet alâmeti olduğuna göre bundan kaçınmalıyız.

2. Namazlardan sonra Peygamber Efendimiz’in okuduğu zikirleri okumalıyız.

3. Kimsenin dedikodusunu yapmamalıyız.

4. Gereksiz sorular sorarak insanları bunaltmamalı ve ihtiyacımız yokken kimseden bir şey istememeliyiz.

5. Anamızı-babamızı aslâ gücendirmemeli, onlara hizmet etmenin bize âhiret azığı olacağını unutmamalıyız.

6. Vermemiz gereken zekât ve sadakaları vermeliyiz. Âhirete sadece yaptığımız hayırları götüreceğimizi aklımızdan çıkarmamalıyız.

7. Almaya hakkımız olmayan şeyleri kimseden istememeliyiz.

8. Nâfile ibâdetleri, ibâdet etmeye istekli olduğumuz zamanlarda yapmalıyız. Aksi halde bir süre sonra usanıp onları terk edebiliriz.

9. Her konuda orta yolu tutmalı, her türlü aşırılıktan uzak durmalıyız.

Buhârî, Merdâ 19, nr. 5672; Tirmizî, Kıyâmet 40, nr. 2483; İbni Mâce, Zühd 13, 4163.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 172, nr. 348.

Buhârî, Fiten 25, nr. 7121. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 530, nr. 10870.

İbn Sa'd, *et-Tabakàtü'l-kübrâ*, I, 501; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XIII, 234, nr. 10249.

Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XIII, 235, nr. 10250.

İbni Hacer el-Askalânî, el-İsâbe, IV, 470; aynı eser (nşr. Türkî), XIV, 426, nr. 12260.

Ebû Dâvûd, Edeb 156, 157, nr. 5237.

İbni Mâce, Zühd , nr. 4165.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), IV, 7, nr. 3480, VII, 137, nr. 6610.

Buhârî, Merdâ 19, nr. 5672, Daavât 30, nr. 6349-6350, Rikâk 7, nr. 6430-6431; Müslim, Zikir 12, nr. 2681.

Bu hadisin son cümlesi 687 numarayla gelecektir.

. Buhârî, Merdâ 19, nr. 5672; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 110, nr. 21374, 21383.

Ebû Dâvûd, Edeb 156, 157, nr. 5235, Tirmizî, Zühd 25, nr. 2335; İbni Mâce, Zühd 13, nr. 4160.

Hüseyin ibni Hasan el-Mervezî, *el-Birr ve's-sıla* (Buhârî), s. 124, nr. 240; Abd ibni Humeyd, *el-Müntehab* (Sâmerrâî, Suaydî), s. 149, nr. 385; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XII, 103, nr. 9111.

Bu hadis 116. hadiste de geçti.

İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), IX, 340, nr. 4032.

Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XII, 102, nr. 9109.

Abd ibni Humeyd, *el-Müntehab* (Sâmerrâî, Suaydî), s. 112, 221, nr. 256; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), V, 117-118, nr. 4796-4800.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 175, nr. 356.

() İmâm Buhârî'nin hocası İbrâhim ibni Münzir, hadisi, çizgili kumaşlara benzer nakışlar diye açıklamıştır.

. Buhârî, Ezân 155, nr. 844, Zekât 53, nr. 1477, Rikàk 22, nr. 6473; Müslim, Akdıye 10-14, nr. 593.

Bu hadis 16 ve 297 nolu hadislerde benzeri ifâdelerle geçmektedir.

Buhârî, Rikàk 18, nr. 6463; Müslim, Kıyâmet 71-76, nr. 2816.

YUMUŞAK HUYLULUK

217. YUMUŞAK HUYLU OLMAK

462. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin hanımı Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Yahudilerden bir topluluk Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna geldiler ve selâm veriyormuş gibi yaparak, ölüm üzerinize olsun anlamında “es-Sâmü aleyküm” dediler. Hz. Âişe sözüne şöyle devam etti:

Ben onların ne dediğini anladım ve:

“Ölüm de, Allah’ın lâneti de sizin üzerinize olsun.” dedim. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Sâkin ol, Âişe! Allah, her işte yumuşak davranılmasını sever.” buyurdu. Ben de:

“Yâ Resûlallah! Onların ne dediğini duymadın mı?” dedim. Allah’ın Resûlü şöyle buyurdu:

“Ben de onlara ve aleyküm (söyledikleriniz size de olsun) dedim ya!”[550]

463. Ashâb-ı kirâmdan Cerîr ibni Abdillâh radıyallahu anh Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“**Yumuşak davranamayan kimse, bütün hayırlardan mahrûm kalmış sayılır.**”[551]

464. Ashâb-ı kirâmdan Ebü’d-Derdâ radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah kimi yumuşak huylu yarattıysa, ona hayırdan da hissesini vermiştir. Kim de yumuşak huylu olmaktan mahrûm bırakılmışsa, ona hayırdan bir hisse verilmemiştir. Kıyâmet gününde mü’minin terazisinde, güzel ahlâktan daha ağır bir şey bulunmaz. Allah Teâlâ çirkin hareketler yapan, çirkin sözler söyleyen kimseden nefret eder.”[552]

465. Âişe radıyallahu anhâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Güzel ahlâklı olup herkese iyilik eden insanların, cezâ gerektirmeyen hatalarını bağışlayınız."[553]

466. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bilgisizlik ve ahmaklık nerede bulunursa, orayı çirkinleştirir. Allah, kullarına kolaylık gösterir, kullarına kolaylık gösterilmesinden memnun olur."[554]

467. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh şöyle dedi:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem örtünme çağına yeni girmiş bir kızdan daha utangaçtı. Hoşlanmadığı bir şey gördüğünde, bunu yüzüne bakınca anlardık."[555]

468. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Düzgün bir hayat tarzı, güzel bir görünüm ve her işte ölçülü olmak, peygamberlerde bulunan özelliklerin yetmişte biridir.”[556]

469. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Huysuz bir deveye binmiştim (Sâkinleştirmek için ona vurmuştum). Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Âişe! Hayvana yumuşak davran! Nerede şefkat ve yumuşaklık varsa, orada güzellik vardır. Şefkat ve yumuşaklığın bulunmadığı her şey çirkindir.”[557]

470. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Cimrilikten sakının; çünkü cimrilik sizden önceki milletleri helâk etmiştir. Bu yüzden onlar haksız yere birbirinin kanını dökmüş, akrabalarıyla ilgilerini kesmişlerdir. Zulüm, kıyâmet gününde zâlime zifiri karanlık olacaktır.”[558]

Hadislerin Açıklaması

***** Rahmet peygamberi Efendimiz, kötü niyetli yahudilere bile yumuşak davranırdı. Onların “Allah canınızı alsın” anlamına gelen selâmlarını fark

ederek hak ettikleri cevabı veren Hz. Âişe'ye bile, sâkin olmasını tavsiye buyurdu. Yumuşak huyluluk, Cenâb-ı Hakk'ın bir lütfudur. Bu lütuftan mahrûm kalmayı, İki Cihân Güneşi Efendimiz hayırdan mahrûm kalmak olarak değerlendirmiştir.

***** Her insan hata yapabilir. Güzel huylu, üstün nitelikli insanlar istemeden yanlış yaptığında onları hoş görmelidir. Cezâ verilmesi gereken suçları ise elbette hiç kimse bağışlayamaz.

***** Müslüman şefkatli insandır. O sadece insanlara değil, Allah'ın yarattığı her varlığa şefkat ve merhamet gösterir. Çünkü şefkatli olmak ilâhî bir güzelliktir. Şefkatsiz insanlar, acınacak kimselerdir. Zâlimler kıyâmet gününde zor durumda kalacak, perişan olacaklardır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İnsan düşmanına bile şiddet göstermemeli, îtidâli elden bırakmamalıdır. Peygamber Efendimiz ölçülü olmanın en güzel örneklerini vermiştir.

2. Hayrı, hayırlı olmayı, insanlarla iyi geçinmeyi isteyen yumuşak huylu olmalıdır.

3. Allah Teâlâ kulunun yumuşak huylu ve şefkatli olmasını ister, güzel huylu olanlara derecesiz sevap verir.

4. Kimseyi diliyle incitmemelidir. Allah Teâlâ gönül kırıcı söz ve davranışlardan hoşnut olmaz.

5. Toplumda sevilen insanlar yanlış bir şey yaptığında, onları bağışlamalıdır. Çünkü "Bir sürçen atın başı kesilmez." denmiştir.

6. İnsanlara kolaylık göstermelidir; çünkü Allah Teâlâ kolaylık göstereni sever.

7. Peygamber Efendimiz genç bir kızdan daha utangaçtı. Onun ümmetine de hayâlı olmak yakışır.

8. Müslümanın hayatı düzgün, görünümü güzel, davranışı ölçülü olmalıdır.

9. Cimrilik, Müslümanda aslâ bulunmaması gereken kötü bir huydur. İnsanı doğru çizgiden uzaklaştırır, yanlış yaptırır.

10. Müslüman hiç kimseye zulmedemez; çünkü zulmeden Allah'ın rahmetinden mahrûm kalır.

218. GİYİM KUŞAMDA SÂDELİK

471. Tâbiîn neslinden Kesîr ibni Ubeyd şöyle dedi:

Mü'minlerin annesi Âişe radıyallahu anhânın yanına gitmiştim. Bana:

"Eteğimi yamıyorum, işim bitene kadar bekle!" dedi. Ben de bekledim. Sonra kendisine:

"Ey Mü'minlerin annesi! Dışarı çıkıp da yaptığın işi söyleseydim, insanlar bunu senin cimriliğine verirlerdi." dedim. Bana şu cevabı verdi:

"İşine bak! Eskisi olmayanın yenisi olmaz."[559]

Hadisin Râvisi:

Kesîr ibni Ubeyd

Hz. Âişe'nin süt kardeşiydi. Hz. Ebû Bekir'in âzatlılarındandı. Zeyd ibni Sâbit, Ebû Hüreyre, Esmâ binti Ebî Bekir ve Hz. Âişe'den hadis rivâyet etti. Kûfe'de yaşardı. Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur.

Hadisin Açıklaması

Büyüklerimizin hayata bakışları işte böyleydi. Onlar asıl yatırımı âhirete yapar, dünya hayatını pek önemsemezlerdi. Üstelik Peygamber Efendimiz , Âişe annemize şöyle buyurmuştu:

"Âhirette benimle beraber olmak istiyorsan, şu dünyada yolcunun azığı kadar bir şeyle yetin! Zenginlerle oturup kalkma! Elbiseye yama yapmadıkça onu eskimiş sayma!"[560]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Âişe annemiz mütevâzi bir insandı. Giyime kuşama pek önem vermezdi.

2. Peygamber Efendimiz ashâbına, abdest alırken bile isrâf etmemeyi öğretmişti. Her şeyde tutumlu olanlar, daha çok hayır yaparlar.

219. KOLAYLIK GÖSTERENE ALLAH DA KOLAYLIK GÖSTERİR

472. Ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Mugaffel radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Allah kullarına kolaylık gösterir, kolaylık gösterilmesinden memnun olur. Zorluk çıkaranlara vermediği başarıyı kolaylık gösterenlere verir."[561]

Hadisin Râvisi:

Abdullah ibni Mugaffel

Bey'atürrıdvân'da bulundu. Orada Peygamber Efendimiz'e bîat edilirken, ağacın bir dalını kaldırarak Resûlullah'ın gölgelenmesini sağladı. Hz. Ömer devrinde Basra'ya mürşid ve muallim olarak gönderildi ve orada 59 yılında (679) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Allah Teâlâ kullarını sever. Bu sebeple onlara kaldıramayacakları yükü yüklemez. Kullarını sevdiği için, onlara kolaylık gösterenleri de sever. Fakat kullarına zorluk çıkaranlardan hoşnut olmaz.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ kullarının birbirine anlayışlı ve nâzik davranmasını ister.
2. İnsanlara kolaylık gösterenler, Allah Teâlâ'dan da kolaylık görürler.

220. İNSANLARA KOLAYLIK GÖSTERMEK

473. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:
"**Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız. Sâkinleştiriniz, ürkütmeyiniz**"[562]

474. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:
Vaktiyle İsrâiloğulları'na bir misâfir gelmişti; evde de dişi bir köpekleri vardı. Ona:
"Ey köpek! Misâfirimize havlama!" dediler. Köpek söz dinledi, fakat köpeğin karnındaki enikler havladı. Sonra bunu peygamberlerine anlattılar. O da şunu söyledi:
"Bu, sizden sonra gelecek ümmetin durumunu anlatan iyi bir örnektir. Onların aklı kıt olanları, âlimlerine baskın çıkacaktır."[563]

Hadislerin Açıklaması
***** Peygamber Efendimiz, insanlara kolaylık göstermemizi istemiştir. Dinimizi sevdirmek istediğimiz kimselere, daha bir anlayışlı olmalıyız.

Özellikle de çocukları ibâdete teşvik ederken hep kolaylık göstermeliyiz. Zorla bir şey sevdirilemez. Böyle durumlarda onlara, tatlı ve kolaylaştırıcı bir üslûpla yaklaşmalıyız.

***** Aklı kıt ve câhil olanlar, söz dinlemeyen, sözden anlamayan kimselerdir. Âlimlerin irşâd edici sözleri onların hoşuna gitmez. Çok konuştukları ve inatçı oldukları için de âlimlerle cedelleşmek isterler. Bu sebeple Allah Teâlâ Resûl-i Ekrem'ine: **"Kendini bilmez câhillere aldırma!"** buyurmuştur.[564]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İnsanlara kolaylık göstermeli, zorluk çıkarmamalıdır.

2. Kırıcı, soğutucu sözlerle hiç kimseyi ürkütüp kaçırmamalıdır.

3. Misâfirin rahat etmesi için uygun bir ortam hazırlanmalıdır.

4. Birtakım câhil, düşüncesiz ve beyinsiz insanlar, âlimleri üzüp incitirler.

221. SERTLİK VE KABALIK

Bu hadis 469 numarayla geçti.

476. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Nadre şöyle dedi:

Kabilemizde Câbir (veya Cüveybir) adında biri vardı. Bir gün o şunları anlattı:

Halîfeliği zamanında Hz. Ömer'den bir şey istemek için Medine'ye doğru yola çıktım. Geceleyin Medine'ye vardım. Sabahleyin halîfenin yanına gittim. Anlayışlı ve güzel konuşan biriydim. Dünya hakkında konuşmaya başladım ve dünyayı küçümseyen sözler söyledim. Dünyanın beş para etmediğini söyledim. Hz. Ömer'in huzûruna çıktığımda, yanında beyaz saçlı, beyaz elbiseli biri vardı. Sözümü bitirince o zât şöyle dedi:

"Söylediğin sözlerde bir yanlışlık yok. Yalnız dünya aleyhinde söylediklerin isâbetli değil. Sen dünyanın ne olduğunu biliyor musun? Dünya âhirete hazırlandığımız yerdir (veya o bizim azığımızdır). Âhirette karşılığını göreceğimiz işleri biz dünyada yaparız." Câbir (veya Cüveybir) sözlerine şöyle devam etti: O zât, dünya hakkında benden daha bilgiliydi. Halîfeye:

"Ey mü'minlerin emîri! Yanındaki bu zât kimdir?" diye sordum.

"O, Müslümanların efendisi Übey ibni Kâ'b'dır." dedi.[565]

477. Ashâb-ı kirâmdan Berâ bin Âzib radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Nimete kavuşunca şımarmak ve nankörlük etmek kötü bir şeydir.”[566]

Hadislerin Açıklaması

***** Fakirlik bir imtihan olduğu gibi, zenginlik de bir imtihandır. İnsan nimeti vereni unutmamalı, ben kazandım diye şımarmamalıdır. “Şımarma, çünkü Allah şımaranları sevmez.”[567] âyet-i kerîmesi kulağımıza küpe olmalıdır.

***** Dünya, âhirete hazırlanma yeridir. Fırsat elde iken çalışıp çabalamalıdır. Zirâ bugün çalışma var hesap yok, yarın hesap var, çalışma yok. Yarın pişman olmamak için ölçüyü dengede tutmalıdır. Mârifet, dünyayı avucunun içinde tutmaktır. Zirâ yakasını dünyaya kaptıran, âhiretini kaybeder.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslüman yumuşak huyludur, hiddet ve şiddetten uzak durur.
2. **Dünya, âhirete hazırlandığımız yerdir ve âhiretin tarlasıdır.**

222. MAL ÜRETMEK

478. Tâbiîn neslinden Hâris ibni Lakìt şöyle dedi:

Kabilemizde bir adam vardı. Atı yavrulayınca yavruyu keser ve: “Ben bu taya bininceye kadar yaşayacak mıyım!” derdi. Derken bize Hz. Ömer’in bir mektubu geldi. Mektupta şöyle diyordu:

“Allah’ın size rızık olarak verdiği şeyleri yerli yerince kullanın. Zirâ kıyâmete kadar daha önünüzde geniş bir zaman vardır.”

479. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Kıyâmet koptuğu sırada birinizin elinde bir fidan olup dikecek fırsatı da varsa, onu hemen diksin!”[568]

480. Ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Selâm şöyle dedi:

“Deccâlin çıktığını duysan, elinde de dikeceğin taze bir hurma fidanı olsa, onu dikmek için acele etme; çünkü insanlar bundan sonra da yaşayacaktır.”

Hadislerin Açıklaması

***** Yakında nasıl olsa kıyâmet kopacak diye dünya işlerini ihmâl etmek ve ölümü beklemek doğru değildir. Çünkü kıyâmetin ne zaman kopacağını sadece Allah bilir. Bu sebeple dünya işlerini ihmâl etmemelidir. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ, kıyâmetin büyük alâmetlerinden biri olan güneşin batıdan doğması olayına işaret ederek şöyle demiştir:

“Güneş batıdan doğduktan sonra, insanlar dünyada 120 sene daha yaşayacaktır.”[569]

***** İnsan yaşadığı sürece, kendisine âhiret azığı olacak her fırsatı değerlendirmelidir. Hattâ meyvesi yıllar sonra alınacak, kendisi faydalanmasa bile başkaları istifâde edecek hayırlar yapmalıdır. Diktiği ağacın meyvesini yemese bile, sevâbı kendisine dönecektir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Hem dünya hem de âhiret hayatını güzelleştirmeye çalışmalıdır.

2. Nasıl olsa kıyâmet kopacak diye dünya hayatını ihmâl etmemeli, gelecek günler için helâl yollarla mal kazanmalıdır.

3. Sevap kazanmak için her fırsatı değerlendirmelidir.

223. MAZLÛMUN DUÂSI

481. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah katında şu üç duâ makbûldür: Mazlûmun duâsı, misâfirin duâsı, babanın çocuğuna duâsı.”[570]

Hadisin Açıklaması

Allah Teâlâ bazı kullarının duâsını da bedduâsını da kabul eder. Bunlardan biri mazlûm yani haksızlığa uğramış kimsedir. Cenâb-ı Hak mazlûmun gözyaşına ve hüznüne değer verir, duâsını kabul eder.

Misâfir ise gariptir. Evinden, yurdundan uzaktır. Allah Teâlâ gariplere, yalnızlara da değer verir ve onların duâsını kabul eder.

Makbûl ve tesirli duâlardan bir diğeri de anne ve babanın duâsı ve bedduâsıdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Mazlûmun duâsını almalı, bedduâsından sakınmalıdır.

2. Misâfire ikrâm etmeli, duâsını almalıdır.

3. Babayı ve anneyi memnûn etmeli, duâlarını kazanmaya bakmalıdır. Çünkü Allah Teâlâ onlara itaati, Kendine itaatten hemen sonra tavsiye buyurmuştur.

224. İNSAN, RIZKI ALLAH'TAN İSTEMELİDİR

Çünkü Allah Teâlâ şöyle duâ edilmesini istemiştir:

"Allahım! Bizi rızıklandır; çünkü rızık verenlerin en hayırlısı Sensin."[571]

482. Ashâb-ı kirâmdan Câbir ibni Abdillah'ın, Resûl-i Ekrem'i minberde dinlediğine göre, Allah'ın Resûlü Yemen'e doğru baktı:

"Allahım! Onların kalplerini bize çevir!" buyurdu. Sonra Irak'a doğru baktı, aynı şekilde duâ etti. Diğer yönlere baktı, aynı duâyı yaptı. Ardından şöyle buyurdu:

"Allahım! Yeryüzünün nimetlerinden bizi rızıklandır! Ölçeklerimizi (sâımızı ve müddümüzü) bereketlendir!"[572]

Hadisin Açıklaması

Bu hadîs-i şerîften öğrendiğimize göre Peygamber Efendimiz hutbede, Medine'deki Müslümanların rızkının bereketlenmesi için duâ etti. Medinelilerin erzâkı büyük ölçüde Yemen'den gelirdi. İşte bu sebeple önce Yemenlilerin, ardından Irak tarafında yaşayanların, daha sonra da dünyanın dört bir yanındaki insanların İslâm'a ilgi duymasını ve Müslüman olmasını istedi.

Peygamber Efendimiz, Medine'de kullanılan ölçü âletlerinin bereketlenmesine de duâ etti. Bu ölçülerden "müd" 260 dirhem, "sâ'" ise 1040 dirhem buğday veya arpa alan bir ölçektir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Rızık Allah'tan istenmelidir. Çünkü rızkı veren O'dur.

2. Berekete önem vermeli ve Allah Teâlâ'dan her şeyin bereketini istemelidir. Çünkü malı da, rızkı da, ömrü de, kısacası her şeyi O bereketlendirir.

225. ZULÜM, ZİFİRÎ KARANLIKTIR

483. Yine Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Zulümden şiddetle sakının. Çünkü zulüm, kıyâmet gününde zâlime zifiri karanlık olacaktır.

Cimrilikten de sakının. Çünkü cimrilik sizden önceki ümmetleri helâk etmiş, onları birbirlerinin haksız yere kanlarını dökmeye, haramlarını helâl saymaya sevk etmiştir."[573]

484. Yine Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Ümmetimin son zamanlarında insanları başka bir şekle döndürme, insanı başka yere fırlatıp atma ve yere batırma olayları meydana gelecektir. Bu felâketler önce zâlimlerin başına gelecektir.”[574]

485. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Zulüm, kıyâmet gününde zâlime zifiri karanlık olacaktır.”[575]

486. Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Kıyâmet gününde mü’minler, cehennemin üzerine kurulan sırat köprüsünü geçip kurtulduktan sonra, cennetle cehennem arasındaki bir başka köprüde durdurulur. Burada, dünyada iken aralarında

meydana gelen bazı haksızlıklar dolayısıyla hesaplaşırlar. Birbirinde hakkı olanlar, hesaplaşıp ödeştikten, böylece temizlenip arındıktan sonra onların cennete girmelerine izin verilir.

Muhammed'in canı kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, o mü'minlerden her biri, cennetteki köşkünü dünyadaki evinden daha iyi bilir ve orayı kendisi bulur."[576]

487. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Zulümden sakınıp kaçının; çünkü zulüm, kıyâmet gününde zâlime zifiri karanlık olacaktır.

Her türlü çirkin davranıştan sakının; çünkü Allah, işi ve sözü kötü olanı, kötülük yapmaya çalışanı sevmez.

Cimrilikten de sakının. Çünkü cimrilik sizden önceki milletleri akrabalarıyla ilgilerini kesmeye yöneltmiş, dokunulmaz haklarını çiğnemeye götürmek sûretiyle onları perişan etmiştir."[577]

Bu hadis bir önceki hadisin benzeridir.

489. Tâbiîn muhaddislerinden Ebü'd-Duhâ şöyle dedi:

Bir defasında tâbiîn âlimlerinden Mesrûk ibni Ecda' ile Şüteyr ibni Şekel mescidde bir araya geldiler. Onları gören cemâat, etraflarında bir halka şeklinde toplandılar. Mesrûk ibni Ecda', Şüteyr ibni Şekel'e dedi ki:

"Gördüğüm kadarıyla bu cemâat, bizden faydalı sözler duymak için etrafımızda toplandılar. Ya sen Abdullah ibni Mes'ûd'un bazı sözlerini naklet, ben de senin anlattıklarını tasdik edeyim veya ben nakledeyim, sen

benim anlattıklarımı tasdik et!”. Şüteyr ibni Şekel de Mesrûk’a künyesiyle hitap ederek:

“Sen naklet, ey Ebû Âişe!” dedi.

Mesrûk ibni Ecda’, Şüteyr ibni Şekel’e şöyle sordu:

“Abdullah ibni Mes’ûd’un, ‘Gözler zina eder, eller zina eder, ayaklar zina eder, cinsel organ da onu ya doğrular veya yalanlar.’ dediğini duydun mu? Şüteyr:

“Evet duydum.” dedi. Mesrûk:

“Ben de duydum.” dedi. Mesrûk, Şüteyr’e şöyle sordu:

“Abdullah ibni Mes’ûd’un, ‘Allah Teâlâ’nın helâl ve haram kıldığı, emredip yasakladığı şeyleri, şu âyet-i kerîmeden daha iyi derleyip toparlayan bir âyet yoktur:

‘Elbette Allah, adaletli davranmayı, iyilikten ayrılmamayı ve akrabayı görüp gözetmeyi emreder; her türlü hayâsızlığı, ahlâksızlığı ve taşkınlığı yasaklar; düşünüp ders almanız için size böyle öğüt verir.’[578] İbni Mes’ûd’un böyle dediğini duydun mu?” Şüteyr:

“Evet duydum.” dedi. Mesrûk:

“Ben de duydum.” dedi.

Mesrûk, Şüteyr’e şöyle sordu:

“Abdullah ibni Mes’ûd’un, ‘Kur’ân-ı Kerîm’de, şu âyet-i kerîmeden daha süratli bir şekilde insanın gönlüne ferahlık veren bir âyet yoktur:

‘Kim Allah’a karşı gelmekten sakınırsa, Allah ona bir çıkış yolu nasip eder.’[579] dediğini duydun mu?” Şüteyr:

“Evet duydum.” dedi. Mesrûk:

“Ben de duydum.” dedi.

Mesrûk, Şüteyr’e şöyle sordu:

“Abdullah ibni Mes’ûd’un, ‘Kur’ân-ı Kerîm’de, şu âyet-i kerîmeden daha iyi bir şekilde Allah’a güvenip, O’na tevekkül etmeye yönelten bir âyet yoktur:

“Ey günah işleyerek kendilerine yazık eden kullarım! Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü Allah, bütün günahları bağışlar. Hiç şüphesiz, O çok bağışlayan, çok merhamet edendir.”[580] dediğini duydun mu?” Şüteyr:

“Evet duydum.” dedi. Mesrûk:

“Ben de duydum.” dedi.”[581]

Hadisin Râvileri:

Mesrûk ibni Ecda’

Kûfeli fakîh ve muhaddis tâbiîdir. Hem kurrâ hem de müfessirdi. Âbid ve zâhid bir insandı; ayakları şişinceye kadar namaz kılardı. Hz. Âişe onu kendi evlâdı gibi severdi. Hicretin 63. yılında (683) vefât etti.

Şüteyr ibni Şekel

Kûfeli muhaddis tâbiîdir. Babası Şekel sahâbîdir. Şüteyr de Mesrûk gibi Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhın talebesidir. Şüteyr'in Câhiliye döneminde yaşadığı da söylenmektedir.

Allah her ikisine de rahmet eylesin.

490. Ebû Zer radıyallahu anhın Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden, onun da Allah Tebâreke ve Teâlâ hazretlerinden rivâyet ettiğine göre Kâinâtın Rabbi şöyle buyurdu:

"**Ey kullarım! Ben zulmetmeyi Kendime haram kıldım. Onu sizin aranızda da haram kıldım. Artık birbirinize zulmetmeyiniz.**

Ey kullarım! Siz, gece-gündüz günah işlemektesiniz. Ben ise günahları affeder ve buna aldırış etmem. Benden af dileyin ki, sizi affedeyim.

Ey kullarım! Benim doyurduklarım dışında hepiniz açsınız. Benden rızık isteyin ki, sizi doyurayım.

Ey kullarım! Benim giydirdiklerim dışında hepiniz çıplaksınız. Benden giyecek isteyin ki, sizi giydireyim.

Ey kullarım! Sizden önce yaşayanlar, sizden sonra yaşayacak olanlar, insan ve cin hepiniz, kalbi en temiz bir kul gibi olsanız, bu, Benim mülkümde en küçük bir şey arttırmaz.

Bütün yaratılmışlar, en günahkâr bir kişi gibi olsalar, bu Benim mülkümden en küçük bir şey eksiltmez.

Yine bütün yaratılmışlar bir yerde toplanıp Benden istekte bulunsalar, Ben de her birine istediğini versem, bu, iğne denize daldırılıp çıkarıldığında denizden bir şey eksiltmediği gibi, Benim mülkümden hiçbir şey eksiltmez.

Kullarım! İşte sizin amelleriniz. Onları sizin için saklar, sonra onları size gösteririm. Artık kim amel defterinde bir hayır bulursa, Allah'a hamd etsin. Kim de amel defterinde hayırdan başka bir şey bulursa, başkasını değil, sadece kendini kınasın."

Tâbiîn âlimi Ebû İdris el-Havlânî, bu hadisi rivâyet ettiği zaman dizleri üzerine çöküverirdi.[582]

Hadislerin Açıklaması

***** Allah Teâlâ kullarına, hem dünyada hem de âhirette istifâde edecekleri şeyleri emretmiş, onlara zarar verecek şeyleri de yasaklamıştır. Cenâb-ı Hakk'ın yapın dediğini yapmamak zulümdür; yapmayın dediğini yapmak da zulümdür. Zâlimler, işte bu zulümleri yüzünden kıyâmet gününde perişan olacaklardır.

***** İslâm çizgisinden ayrılmayanlar, kıyâmet yaklaşıp da üzücü olaylar meydana geldiğinde hiçbir zarar görmeyeceklerdir. Önemli olan, Allah'ın gösterdiği doğru yolda, sağa sola sapmadan yürümektir.

***** Cehennemin üzerine kurulan sırat köprüsünden, alacak-verecek meselesi olmayan mü'minler kolayca geçip cennete gireceklerdir. Diğer Müslümanlar ise, cennetle cehennem arasındaki ikinci bir köprüde durdurulacak, hesaplaşmaları sağlanacaktır. Orada insanların bir kısmı diğerine sevâbını verecek, onun günahını alacaktır. Mü'minlere, kabirde, akşam sabah cennetteki makamları gösterildiği için, köşklerini kolayca bulacaklardır.

***** Kul, Rabbinin büyüklüğünü bilmeli, O'nun rahmetinin genişliğine bütün kalbiyle inanmalıdır. Günahım büyük diye aslâ ümitsizliğe kapılmamalıdır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ zulmü kullarına haram kılmıştır. Bu sebeple zulüm, insanın âhiretini perişan eder, ondan uzak durmalı, hakkı alınan kimseyle helâlleşmelidir.

2. Cimriler, yapmaları gerekeni yapmazlar. Bu yüzden de Allah'ın emirlerini ve yasaklarını çiğnerler. Onlar da âhiretlerini berbat ederler.

3. Kıyâmet yaklaştığında, Allah Teâlâ, başta zâlimler olmak üzere kötüleri maymuna, domuza ve daha başka şekle dönüştürecektir.[583] Bir kısmını şiddetli rüzgârla başka yerlere fırlatacak, bir kısmını yere batıracaktır.

4. Dünyada aralarında alacak-verecek meselesi bulunan mü'minler, âhirette birbiriyle mutlaka hesaplaşacaklardır. Borcuna karşılık sevâbını vermemek için, alacak-verecek meselesini âhirete bırakmamalıdır.

5. Mü'min; gözünü, elini ve ayağını, zinaya götürecek davranışlardan uzak tutmalıdır.

6. Müslüman, Allah Teâlâ'nın emirlerini yerine getirmeli, yasaklarından uzak durmalıdır.

7. Kul, Allah'a karşı gelmedikten sonra, Kâinâtın Rabbi onu sıkıntılarından kurtarır ve bir çıkış yolu gösterir.

8. İnsan, hiçbir zaman, benim günahım çok, Allah beni affetmez diye ümitsizliğe kapılmamalıdır. Cenâb-ı Hak günahına tövbe eden bütün kullarını bağışlar.

9. Âlemlerin Rabbi'nin hazinesi geniştir. Kendisinden bir şey istenmesinden memnun olur ve isteyene nimetlerini lütfeder.

Buhârî, Edeb 35, 38, nr. 6024, 6030; Müslim, Selâm 10, nr. 2165.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 311 numarayla geçti.

Müslim, Birr 74-76. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 10; Tirmizî, Birr 67; İbni Mâce, Edeb 9

Tirmizî, Birr 62, nr. 2002

Ebû Dâvûd, Hudûd 5, nr. 4375; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 181, 25988.

Buhârî, İstitâbe 4, nr. 6927; Tirmizî, Birr 47, nr. 1974;

Buhârî, Menâkıb 23, nr. 3562, Edeb 72, nr. 6102, 77, nr. 6119; Müslim, Fezâil 67, nr. 2320.

Bu hadis 599 numarayla ileride gelecektir.

Ebû Dâvûd, Edeb 2, nr. 4776.

Bu hadis 791 numarayla tekrar gelecektir.

Müslim, Birr 78, nr. 2594; Ebû Dâvûd, Edeb 10, nr. 4808.

Bu hadis 475 numarayla tekrar gelecektir.

Müslim, Birr 56, nr. 2578; Ebû Dâvûd, Zekât 46, nr. 1698.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 487 numarayla gelecektir.

Hennâd, *Kitâbü'z-Zühd* (Firyevâî), II, 369.

Tirmizî, Libâs 38, nr. 1780.

. Ebû Dâvûd, Edeb 10, nr. 4807; İbni Mâce, Edeb 9, nr. 3688. Ayrıca bk. Müslim, Birr 77, nr. 2593.

Buhârî, Edeb 80, nr. 6125; Müslim, Cihâd 8, nr. 1734.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 170, nr. 6588.

A'râf 7/199.

İbn Sa'd, *et-Tabakàtü'l-kübrâ*, III, 499.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 286, nr. 18729; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), III, 246-247, nr. 1687.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 787 ve 1266 numarayla gelecektir.

Kasas 28/76.

Tayâlisî, *Müsned* (Türkî), IIIi 545, nr. 2181; Abd ibni Humeyd, *el-Müntehab* (Sâmerrâî, Suaydî), s. 366, nr. 1214, 1216; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 183-184, 191, nr. 12633, 13012,.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VII, 506, nr. 37600.

Ebû Dâvûd, Vitr 29, nr. 1536; Tirmizî, Daavât 47, nr. 3448; İbni Mâce, Dua 11, nr. 3862.

Mâide 5/114.
Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 342, nr. 14746; Tirmizî, Menâkıb 71, nr. 3439.
Müslim, Birr 56, nr. 2578.
Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 136.
Buhârî, Mezâlim 8, nr. 2447; Müslim, Birr 56, nr. 2579.
Buhârî, Mezâlim 1, nr. 2440, Rikàk 48, nr. 6535; Ebû Ya‘lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), II, 404, nr. 1186.
Müslim, Birr 56, nr. 2578; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 431, nr. 9565.
Bu hadisin farklı bir rivâyeti 470 numarayla geçti.
Nahl 16/90.
Talâk 65/2.
Zümer 39/53.
. Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* (Selefî), IX, 134, nr. 8661.
Müslim, Birr 55, nr. 2577.
İslâm âlimlerinin çoğu, günahkâr insanları hayvana dönüştürme işinin fizikî olarak gerçekleştirildiği görüşündedir. Bazı âlimler ise bu ifâdenin bir mecâz, temsil ve teşbih
olduğunu söylemişlerdir. Maymun ve domuza çevrilmeyi, “bu hayvanların karakterine bürünme” şeklinde anlamışlardır. Dönüşüme uğrayan onların bedenleri değil ruhları ve kalpleridir, demişlerdir. Bu konuda geniş bilgi için bk. Ahmet Coşkun, “Mesh”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXIX, 303-304.

HASTALIK

226. HASTANIN GÜNAHLARI BAĞIŞLANIR

491. Tâbiîn muhaddislerinden Gutayf ibnü'l-Hâris şöyle dedi:

Ashâb-ı kirâmdan Ebû Ubeyde bin Cerrâh hastayken yanına bir adam geldi ve:

"Kumandan, geceyi nasıl geçirdi ve ne gibi sevaplar kazandı?" diye hatırını sordu. O da bu adama:

"Siz nelerden dolayı sevap kazanacağınızı biliyor musunuz?" diye sordu. O zât:

"Başımıza gelen dert ve sıkıntılardan dolayı sevap kazanırız." dedi. Ebû Ubeyde bin Cerrâh ona şunları söyledi:

"Siz ancak Allah yolunda harcadıklarınızdan ve sizin adınıza yapılan harcamalardan dolayı sevap kazanırsınız."

Daha sonra Ebû Ubeyde, atın gemine varıncaya kadar hayvanlar için gerekli olan âletleri saydı ve bunların temin edilmesi için yapılan harcamaların sevap olduğunu söyledi. Sonra sözüne şöyle devam etti: "Bedenlerinizde meydana gelen hastalıklardan dolayı Allah günahlarınızı bağışlar."[584]

Hadisin Râvisi:

Ebû Ubeyde bin Cerrâh

İslâm’ı ilk kabul edenlerden ve Aşere-i mübeşşere’den (Cennetle müjdelenen on kişiden) biriydi. Resûl-i Ekrem’in katıldığı bütün savaşlarda (gazvelerde) bulundu; askerî birliklere de (seriyyelere) kumandan olarak tâyin edildi. Peygamber Efendimiz onun hakkında: “Bu ümmetin emîni (en güvenilir adamı)” demişti. Hz. Ömer devrinde Suriye orduları başkumandanı oldu. Yaşadığı sürece İslâmiyet’e büyük hizmetler yaptı.

Allah ondan râzı olsun.

492. Ebû Saîd el-Hudrî ve Ebû Hüreyre radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Yorgunluk, sürekli hastalık, tasa, keder, sıkıntı ve gamdan tutun da, ayağına batan dikene varıncaya kadar müslümanın başına gelen her üzüntüyü, Allah, onun hatalarını bağışlamaya vesile kılar.”[585]

493. Tâbiîn muhaddislerinden Saîd ibni Vehb şöyle dedi:

Selmân-ı Fârisî, Kinde kabilesindeki bir hastayı ziyâret ederken ben de yanındaydım. Hastanın yanına girince ona şunları söyledi:

“Müjdeler olsun sana! Çünkü Cenâb-ı Hak mü’minin hastalığını, onun günahlarını bağışlamaya ve nerede hata ettiğini düşünerek Allah’ın rızâsını kazanmaya vesile kılar. Günahkârın hastalanması ise, sahibi tarafından

bağlanan, sonra bırakılan deveye benzer. Niçin bağlandığını da niçin bırakıldığını da bilemez."[586]

494. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Mü'min bir erkek ve hanım, günahlarından tamamen arınmış olarak vefât edinceye kadar, vücuduna, ailesine ve malına çeşitli dertler ve hastalıklar gelmeye devam eder."[587]

495. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem'in yanına bir bedevî geldi. Allah'ın Elçisi ile aralarında şu konuşma geçti:

"Seni hiç sıtma tuttu mu?"

"Sıtma nedir?"

“Deriyle etin arasında olan ateşli bir hastalıktır.”
“Hayır, tutmadı.”
“Hiç başın ağrıdı mı?”
“Başağrısı da nedir?”
“Başa giren bir yeldir. Damarları şiddetle döver.”
“Hayır, ona da yakalanmadım.” Adam kalkıp gidince, Resûl-i Ekrem sahâbîlere şöyle buyurdu:
“Cehennemlik birini görmek isteyen bu adama baksın!”[588]

Hadislerin Açıklaması
***** Hastalıklardan dolayı şikâyet etmemeli, başa gelene râzı olup sabretmelidir. Çünkü mü’min için hastalık bir cezâ değildir. Allah Teâlâ ona verdiği hastalık ile ya başına gelecek bir kötülüğü giderir veya günahını affeder yahut mânevî derecesini yükseltir.
***** Fahr-i Âlem Efendimiz’in yanına son derece sıhhatli, dayanıklı bir bedevî gelmişti.[589] Allah’ın Resûlü onun bu kadar sağlıklı olmasına hayret etti ve o devirde çok yaygın olan sıtmaya, hattâ başağrısına yakalanıp yakalanmadığını merak edip sordu. Hiçbir şekilde canının yanmadığını öğrenince, ona günahlarını affettirecek bir imkân verilmediğini anladı. Adam gidince de ashâbına, hastalığın bir mü’min için ilâhî bir lütuf olduğunu söyledi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz
1. Hastaları ve din kardeşlerini Allah rızâsı için ziyâret etmek sevaptır.
2. Hastalıklar, dertler ve sıkıntılar mü’mini günahlarından arındırdığı için, onları ilâhî bir ikrâm olarak görmeye çalışmalıdır.
3. Müslüman, başına gelen dertlere üzülüp isyân etmemeli, elinden geldiğince sabretmeli, ilâhî takdire rızâ göstermelidir.
4. Hayatında hiçbir hastalığa yakalanmamış olan kimse, durumunu dikkatle gözden geçirmelidir.

227. GECE YARISI HASTA ZİYÂRET ETMEK

496. Tâbiîn neslinden Hâlid ibni’r-Rebî’ şöyle dedi:

Ashâb-ı kirâmdan Huzeyfe ibnü’l-Yemân radıyallahu anhın hastalığı ağırlaşıp da bunu kabilesi ve Ensâr duyunca, gece yarısı veya sabaha karşı onun yanına geldiler. Huzeyfe:

“Bu hangi saattir?” diye sordu. Biz de:

“Gece yarısıdır veya seher vaktidir.” dedik. Huzeyfe:

“İnsanı cehenneme götürecek sabahtan Allah’a sığınırım.” dedi. Ardından “Kefenimi de getirdiniz mi?” diye sordu. Biz de:

“Evet, getirdik.” dedik. Sonra şunları söyledi:

“Kefende isrâf etmeyin. Şâyet Allah katında bir hayrım varsa, bana o kefenden daha hayırlısı verilecektir. Eğer bir hayrım yoksa, o kefen çabucak çürüyüp toprak olacaktır.”[590]

497. Âişe radıyallahu anhâ, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Demirci körüğü, demirin pasını nasıl söküp temizlerse mü’min hastalandığı zaman da, Allah Teâlâ onun günahlarını öyle temizler.”[591]

498. Yine Âişe radıyallahu anhâ, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Müslümanın yakalandığı bir ağrı, bir hastalık, ayağına batan diken veya başına gelen bir felâket, onun günahlarından arınmasına vesîle olur.”[592]

499. Sa’d ibni Ebî Vakkàs radıyallahu anhın kızı Âişe’den rivâyet edildiğine göre, babası Sa’d ibni Ebî Vakkàs şöyle dedi:

Mekke’de şiddetli bir hastalığa yakalanmıştım. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem de ziyâretime gelmişti. Ona dedim ki:

“Yâ Resûlallah! Ben geride çok mal bırakıp gidiyorum. Arkamda mirasçı olarak sadece bir kızım kalıyor. Ona malımın üçte birini bırakıp, üçte ikisinin sadaka olarak dağıtılmasını vasiyet edeyim mi?” Resûl-i Ekrem:

“Hayır” dedi.

“Yarısını ona bırakıp, yarısının Allah yolunda dağıtılmasını vasiyet edeyim mi?” dedim.

“Hayır” dedi.

“Üçte ikisini ona bırakıp üçte birinin dağıtılmasını vasiyet edeyim mi?” dedim.

“Üçte birini dağıt! Hattâ o bile çok.” buyurdu. Sonra mübârek elini alnıma koydu, yüzümü ve karnımı meshetti. Ardından:

“Allahım! Sa’d’a şifâ ver ve onun hicretini tamamla!” diye duâ etti. Bana öyle geliyor ki, o günden beri mübârek elinin serinliğini hâlâ ciğerimde hissederim.[593]

Hadislerin Açıklaması

***** Allah Teâlâ kulunun günahtan uzak durmasını ister. Şâyet bir mü’min günah işlemişse, tövbe edip o günahtan kurtulması gerekir. Bunu da yapmamışsa, merhametli Rabbi, onun başına bir hastalık verir, acılara ve sıkıntılarına sabrettirir, böylece onu günahlarından arındırır.

***** Peygamber Efendimiz hasta ziyâretine önem verirdi. Sahâbîlerinden birinin hastalandığını öğrenince, evi uzak da olsa çoğu zaman onu yürüyerek ziyâret ederdi. Mübârek elini hastanın alnına koyar, ona iyileşmesi için duâ ederdi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Din kardeşinin hastalandığını duyan kimse, onun ziyâretine gitmelidir. Çünkü hasta ziyâreti, mü’minin mü’min üzerindeki haklarından biridir.

2. Hastayı ziyâret saati özenle seçilmeli, onu rahatsız etmemelidir.

3. Pahalı kefen kullanılmamalıdır.

4. Hastalıklar mü’mini günah kirinden temizler.

5. Vârise bırakılacak miras, yaşadığı sürece onu kimseye muhtaç etmeyecek miktarda olmalıdır.

228. HASTAYA, SAĞLAMKEN YAPTIĞI İBADETLERİN SEVÂBI YAZILIR

500. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Hastalanan kimseye, hasta olmadan önce yaptığı ibâdetlerin sevâbı yazılır.”[594]

501. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah Teâlâ bir Müslümanın vücuduna hastalık verirse, hastalığı devam ettiği sürece, ona sağlamken yaptığı ibâdetlerin sevâbı yazılır. Şâyet onu iyileştirirse, -râvi şöyle dedi: Öyle sanıyorum ki, Resûl-i Ekrem şöyle buyurdu:- Onu mûnisleştirip insanlara sevdirir; vefât ettirirse, günahlarını bağışlar.”[595]

501. [Mükerrer] Yine Enes radıyallahu anh Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden bu hadisin bir benzerini rivâyet etti. Orada fazla olarak

şu ifâde bulunmaktadır:

“Şâyet iyileştirirse, onu insanlara sevdirir.”

502. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Sıtma hastalığı Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna geldi ve:

“Beni değer verdiğin yakınlarına gönder!” dedi. Peygamber aleyhisselâm onu Ensâr’a gönderdi. Sıtma, onların yanında altı gün altı gece kaldı. Çok sıkıntı çektiler. Bunun üzerine Allah’ın Resûlü onları ziyârete gitti. Ensâr ona sıtmadan şikâyette bulundular. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem de herbirinin evine gitti ve iyileşmeleri için duâ etti.

Resûl-i Ekrem geri dönerken bir kadın peşine takıldı ve ona:

“Seni hak din ile gönderene yemin ederim ki, ben Ensâr’danım. Babam da Ensâr’dandır. Ensâr’a duâ ettiğin gibi bana da duâ et!” dedi. Allah’ın Resûlü ona:

“Ne dersin? İstersen Allah’a duâ edeyim, sana âfiyet versin. İstersen hastalığa sabret, cennete giresin.” buyurdu. O kadın:

“Öyleyse sabrederim, cennete girmeyi tehlikeye atmam.” dedi.[596]

503. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

“Yakalandığım hastalıklar içinde en sevdiğim sıtmadır. Çünkü o benim her organıma girer. Allah da her organıma sevaptan hissesine düşeni verir.”[597]

504. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Nuhayle radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, biri ona:

“Allah’a duâ et!” dedi. O da

“Allahım! Hastalığı azalt, ama sevâbını azaltma!” diye duâ etti. Biri ona:

“Duâya devam et, devam et!” dedi. O da şöyle duâ etti:

“Allahım! Beni Sana yakın olanlardan eyle! Annemi de hûrilerden eyle!”[598]

505. Tâbiîn âlimlerinden Atâ bin Ebî Rebâh şöyle dedi:

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ bana:

“Sana cennetlik bir kadını göstereyim mi?” dedi. Ben de:

“Evet, göster!” dedim. İbni Abbas şöyle dedi:

“Şu siyah kadın var ya! İşte bu kadın bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme geldi ve:

“Beni sar’a tutuyor ve üstüm başım açılıyor. İyileşmem için Allah’a duâ et!” dedi.

Peygamber Efendimiz de:

“Eğer sabredeyim dersen, sana cennet vardır. Ama istersen, sana şifa vermesi için Allah’a duâ ederim.” buyurdu.

Bunun üzerine kadın:

“Öyleyse hastalığıma sabrederim. Ancak sar’a tuttuğu zaman üstümün açılmaması için Allah’a duâ et!” dedi. Peygamber aleyhisselâm da ona duâ etti.[599]

506. Tâbiîn âlimi Atâ bin Ebî Rebâh'tan rivâyet edildiğine göre o, (bir önceki hadiste sözü edilen) Ümmü Züfer adındaki uzun boylu siyah kadını Kâbe'nin merdiveninde görmüştür.

Ünlü tâbiîn fakîhi Kàsım ibni Muhammed ibni Ebî Bekr'in halası Âişe radıyallahu anhâdan rivâyet ettiğine göre, Hz. Âişe ona Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

"Mü'minin ayağına batan bir diken veya daha büyük bir şey, mutlaka onun günahının bağışlanmasına sebep olur."[600]

507. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Dünyada ayağına diken batan ve bunun sevâbını Allah'tan bekleyen mü'minin, kıyâmet gününde o diken sebebiyle mutlaka günahlarından bir kısmı bağışlanır."[601]

508. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

"Mü'min bir erkek ve mü'min bir hanım, Müslüman bir erkek ve Müslüman bir hanım bir hastalığa yakalanırsa, Allah Teâlâ bu hastalık sebebiyle mutlaka onun günahlarını bağışlar."[602]

Hadislerin Açıklaması

Allah Teâlâ, hastalıkla imtihan ettiği kuluna çeşit çeşit ikrâmlarda bulunur. Onun hastayken yapamadığı ibâdetlerine, yapmış gibi sevap verir, günahlarını affeder, mânevî derecesini yükseltir, ona hayırlı işler yapmayı nasip eder ve onu kullarına sevdirir.

Âyet-i kerîmede de belirtildiği gibi, insanın hoşuna gitmeyen bir şey onun için hayırlı olabilir.[603] İşte bu sebeple, ashâb-ı kirâmın da yaptığı gibi başa gelen sıkıntılara, üzüntülere sabrederek cenneti kazanmaya bakmalıdır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Kul iyi niyetli olunca, hastayken yapamadığı ibâdetlerini, Allah Teâlâ yapmış kabul eder.

2. Allah Teâlâ, hastalık verdiği kuluna karşı diğer insanların gönlünde bir muhabbet uyandırır.

3. Hastalanan Müslüman iyileşmeyip vefât ederse, Kâinâtın Rabbi onun günahlarını bağışlar.

4. Ashâb-ı kirâm âdetâ birer sevap avcısı idi. Onlar hastalıklara sabreder, daha çok hayır ve sevap kazanmaya çalışırdı.

5. Hastalık gelmeden önce insan Rabbinden âfiyet niyâz etmeli, hastalık gelince de ona sabretmelidir.

6. Hastalık ne kadar ağırsa, sevâbı da o nisbette fazladır.

7. Hastalık hafif olsun, ağır olsun, onun sevâbını Allah’tan beklemelidir. İşte o zaman, kıyâmet gününde mutlaka günahları bağışlanır.

229. HASTANIN “ÇOK AĞRIM VAR” DEMESİ ŞİKÂYET SAYILIR MI?

509. Tâbiîn âlimi Hişâm ibni Urve, babası Urve bin Zübeyr'in şöyle dediğini söyledi:

Kardeşim Abdullah ibni'z-Zübeyr ile birlikte, -onun şehid edilmesinden on gün önce- annemiz Esmâ binti Ebî Bekr'in yanına gittik. Annemiz ıstırap çekiyordu. Abdullah ona:

“Nasılsın anneciğim?” diye sordu. O da:

“Çok ıstırabım var.” dedi. Abdullah:

“(Emevîler beni dört bir yandan kuşattılar) ben ölüme gidiyorum!” dedi. Annem ona şunları söyledi:

“Herhalde benim ölmemi istediğin için, ölmeyi arzu ediyorsun. Böyle yapma! Senin hakkında iki haberden biri gelmedikçe ben ölmek istemiyorum. Ya öldürüldüğünü duyup, buna katlanacağım ve sevâbını Allah'tan bekleyeceğim veya zafer kazanacaksın, gözüm aydın olacak. Sakın ha, ölümden korkup da sana yapacakları teklifi kabul etmeyesin! Onlara teslim olmak sana hiç yakışmaz.”

Abdullah ibni'z-Zübeyr, “Ben ölüme gidiyorum” derken, annesinin üzüleceğini sanmıştı.[604]

510. Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sıtmaya yakalandığı zaman, onun ziyâretine gitmiştim.[605] Allah'ın Elçisi'nin üzerine bir kadife örtülmüştü. Elimi kadifenin üzerine koydum. Sıtmanın ateşini örtünün üzerinden hissettim ve ona:

"Yâ Resûlallah! Ne çok ateşin var!" dedim. Resûl-i Ekrem şöyle buyurdu:

"Biz peygamberlerin hastalığı işte böyle şiddetli olur, mükâfatımız da ona göre kat kat fazla olur."

"Yâ Resûlallah! Belâların en ağırı kime gelir?" diye sordum. Peygamber aleyhisselâm şöyle buyurdu:

"Belâların en ağırı peygamberlere, sonra sâlihlere gelir. Onlardan bir kısmı fakirlikle imtihan edilirdi de, giyecek bir şey bulamaz, abasını kesip giyerdi. Onlardan bitle imtihan edilen de olurdu, sonunda bit onu öldürürdü. Onlardan biri bir derde yakalandığında, sizin bir hediyeye sevinmenizden daha çok sevinirlerdi."[606]

Hadislerin Açıklaması

***** Hasta, ziyâretçilerin duâsını almak için, onlara çektiği ağrı ve acısından söz edebilir. Peygamber Efendimiz de, hastalığının derecesini öğrenmek isteyen sahâbîlerine çektiği sıkıntıdan söz etmiştir. Ama hastalıktan şikâyet etmek yanlıştır.

***** Müslüman hastalıktan korkmamalıdır. Çünkü Allah Teâlâ en ağır hastalıkları, en sevdiği insanlara, peygamberlere vermiş, onlar da bu hastalıklara sabrederek kat kat sevap kazanmışlardır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Hasta olan bir kimsenin ziyâretçilerine çok rahatsız olduğunu söylemesinde sakınca yoktur. Yanlış olan, hastalıktan şikâyet etmektir; zirâ

bu, hastalığı verenden şikâyet etme anlamına gelir

2. Allah Teâlâ en ağır hastalıkları ve yoksullukları, imanı en güçlü insanlara yani peygamberlere, veli ve sâlih insanlara vermiş, böylece onların derecesini yükseltmiştir.

3. Hz. Ebû Bekir'in kızı Esmâ radıyallahu anhâ yiğit bir kadındı. Oğlunu, dâvasında haklı olduğuna inanıyorsa ölmek pahasına da olsa yolundan dönmemeye teşvik etmişti.

230. ŞUURU YERİNDE OLMAYAN HASTAYI ZİYÂRET ETMEK

511. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir hastalığa yakalanmıştım. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, Ebû Bekir radıyallahu anh ile birlikte yürüyerek ziyâretime gelmişti. Beni baygın bulmuşlar. Resûlullah Efendimiz abdest almış, abdest suyundan yüzüme serpmiş, bunun üzerine kendime gelmişim. Bir de baktım ki, Allah'ın Elçisi yanımda duruyor. Ona:

"Yâ Resûlallah! Malımı ne yapmalıyım? Malımı nasıl kullanmalıyım?" diye sordum. O da, miras âyeti nâzil olana kadar bana cevap vermedi.[607]

Hadisin Açıklaması

Ziyâretine gidilen hasta o sırada kendinde olmayabilir. Kendisini kimlerin ziyârete geldiğini bilmeyebilir. Fakat onun ailesinin de teselliye ve tavsiyeye ihtiyacı vardır. Ayrıca ziyâretçinin hastayı görüp ona duâ etmesinde hayır ve bereket vardır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Komada, yoğun bakımda veya bitkisel hayat hâlinde yaşayan kimseleri ziyâret ederek ailesini teselli etmelidir.

2. Bilmediği bir konuda kendisine soru sorulan kimse, mutlaka cevap vermeye çalışmamalı, o konuyu araştırıp öğrendikten sonra cevap vermelidir.

3. Bilmediği bir konuyu bilene sormalı ve onun ilminden faydalanmalıdır.

231. ÇOCUKLARI ZİYÂRET ETMEK

512. Ashâb-ı kirâmdan Üsâme bin Zeyd radıyallahu anhümâdan şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin kızı Zeyneb'in hasta yavrusu ağırlaşmıştı. Zeynep, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme:

"Oğlum ölmek üzere." diye haber gönderdi. Allah'ın Resûlü bu haberi getiren kimseye:

"Git ve kızıma de ki: Alan da veren de Allah'tır. O'nun katında her şeyin belli bir vakti vardır. Sabretsin ve mükâfatını Allah'tan beklesin" buyurdu. Haberci geri dönerek Resûl-i Ekrem'in sözlerini kızına iletti. Bunun üzerine Zeynep tekrar:

"Babam, Allah aşkına gelsin" diye haber yolladı.

Bu defa Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem aralarında Sa'd ibni Ubâde'nin de bulunduğu bazı sahâbîlerle birlikte kalkıp kızına gitti; çocuğu kucağına aldı ve bağrına bastı. Çocuğun göğsünden, kuru su tulumunun hışırtısı gibi bir ses geliyordu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin gözlerinden yaşlar akmaya başladı. Buna hayret eden Sa'd İbni Ubâde:

"Sen Allah'ın Resûlü olduğun halde ağlıyor musun?" diye sordu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şunları söyledi:

"Ben ona merhamet ettiğim için ağlıyorum. Zâten Allah ancak, merhametli kullarına rahmet eder."[608]

Hadisin Râvisi:

Üsâme bin Zeyd

Peygamber Efendimiz'in evlâtlığı Zeyd ibni Hârise'nin oğludur. Annesi de Fahr-i Âlem Efendimizin dadısı Ümmü Eymen'dir. Efendimiz onu çok sevdiği için, Resûlullah'ın sevgilisi anlamında "Hibbu Resûlillah" diye tanınmıştır. Fahr-i Âlem Efendimiz bir dizine onu, öteki dizine torunu Hz. Hasan'ı oturtur; sonra onları bağrına basar: "Allah'ım! Ben onlara şefkat besliyorum; sen de onlara merhamet buyur!" diye duâ ederdi. Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz vefât etmeden önce, bir yere göndermek üzere bir ordu hazırladı, o sırada henüz on sekiz yaşında olan Üsâme bin Zeyd'i de bu orduya kumandan tâyin etti. Hz. Ebû Bekir ve Ömer gibi önde gelen sahâbîler de bu orduda yer almıştı. Üsâme, hicretin 54. yılında (674) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Dünyadaki her şey gibi, çocuklar da anne ve babaya emânettir. Emâneti veren, zamanı gelince onu geri alabilir. Bu gerçeği böyle bilmeli, emânetin sahibi onu geri aldığında isyân ve itiraz etmemeli, sabredip ecrini Allah'tan beklemelidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Çocuğu hastalanan Müslümanları ziyâret ve teselli etmelidir.

2. Vefât eden yakınına ağlamayı dinimiz yasaklamamıştır. Feryâd ü figàn etmemek şartıyla ölünün ardından ağlamak günah değildir.

3. Allah, şefkatli kullarına merhamet eder.

232. HASTA YAKINIYLA İLGİLENMEK

513. Tâbiîn muhaddislerinden İbrâhim ibni Ebî Able şöyle dedi:

Karım hastalanmıştı. O süre içinde ashâb-ı kirâmdan Ümmü'd-Derdâ'ya sık sık uğrardım. Bana:

"Hanımın nasıl?" diye sorar, ben de her seferinde:

"Hasta" diye cevap verirdim. Bunun üzerine Ümmü'd-Derdâ da beni yemeğe dâvet eder, ben de yerdim. Bir ara ona yine uğradım, bana yine yemek ikrâm etti. Bir başka sefer ona uğradığımda ise yine:

"Hastan nasıl?" diye sordu. Ben de:

"İyileşmeye başladı." dedim. Bunun üzerine Ümmü'd-Derdâ bana şunları söyledi:

“Sen, hanımım hasta dedikçe, ben sana yemek ikrâm ediyordum. Şimdi onun iyileşmeye yüz tuttuğunu söyledin; bundan sonra bir şey ikrâm etmek için artık seni dâvet etmeyeceğiz.”[609]

Hadisin Râvisi:
İbrâhim ibni Ebî Able
Filistinli güvenilir bir muhaddis, âlim ve örnek şahsiyettir.
Onun şu sözü, âlim geçinen bazıları için pek ibretlidir: “Genel kabul görmeyen bilgileri (şâz görüşleri) nakleden kimse, birçok şerri de nakletmiş olur.” İbrâhim ibni Ebî Able, hicrî 152’de (769) vefât etti.

Hadisten Öğrendiklerimiz
1. Hasta yakınlarıyla ilgilenmeli, hastalarının hâlini sorup duâ etmelidir.
2. Yemeğini hazırlayacak kimsesi bulunmayan hasta sahiplerine ikrâmda bulunmalıdır.

233. BEDEVÎLERİ ZİYÂRET ETMEK

514. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle demiştir:
Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hasta bir bedevîyi ziyâret etti ve ona:
“Geçmiş olsun, hastalığın günahlarını temizler inşallah.” buyurdu. Bedevî:

“Bu hastalık günahlardan temizler mi, dedin? Hayır, aksine bu hastalık, benim gibi yaşlı bir insanı yakıp kavuruyor, kabirlere sürüklüyor.” dedi. Resûl-i Ekrem de ona:

“**Peki, öyle olsun**” demekle yetindi.[610]

Hadisin Açıklaması

Bedevîler çölde, şehir hayatından uzakta yaşayan Arap köylüleridir. Kendilerini kuşatan sert iklim gibi, genellikle sert huylu olurlar. Peygamber Efendimiz’in ziyâret ettiği bedevî de böyle biriydi. Allah’ın Resûlü ona **“Hastalığın günahlarını temizler inşallah”** diye duâ etti. O, bu güzel duâya âmin demek yerine kafiyeli sözlerle hastalığından şikâyet etti. Bunun üzerine Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz ona: “Peki öyle olsun” demekle yetindi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir yönetici, her seviyedeki insanla ilgilenmeli, hasta iseler ziyâret etmelidir.

2. Hasta, kendisi için yapılan duâları itiraz etmeden kabul etmeli, o da ziyâretçiye duâ etmelidir.

3. Bu hadiste Efendimiz aleyhisselâmın yüce tevâzuu da görülmektedir.

234. HASTALARI ZİYÂRET ETMEK

515. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashâbına:

“Bugün hanginiz oruçludur?” diye sordu. Hz. Ebû Bekir:

“Ben oruçluyum.” dedi. Resûl-i Ekrem:

“Bugün hanginiz bir hastayı ziyâret etti?” diye sordu. Hz. Ebû Bekir:

“Ben ziyâret ettim.” dedi. Allah’ın Elçisi tekrar:

“Bugün hanginiz bir cenâzeye katıldı?” diye sordu. Hz. Ebû Bekir:

“Ben katıldım.” dedi. Allah’ın Resûlü:

“Bugün hanginiz bir fakiri doyurdu?” diye sordu. Yine Hz. Ebû Bekir:

“Ben doyurdum.” diye cevap verdi.

Hadisin râvilerinden Mervân ibni Muâviye, kendisine ulaşan rivâyete göre Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Bir günde bütün bu işleri yapan kimse mutlaka cennete girer.”[611]

516. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem hanım sahâbîlerinden Ümmü’s-Sâib’i ziyârete gitmişti. Ümmü’s-Sâib titreyip duruyordu. Allah’ın Elçisi ona:

“Ne oldu sana?” diye sordu. O da:

“Allah kahretsin, sıtmaya yakalandım.” dedi. Nebiyy-i Ekrem ona:

“Yapma! Sıtmaya lânet etme! Çünkü körük, demirin pasını nasıl söküp temizlerse, sıtma da mü’minin günahlarını öyle temizler.” buyurdu.[612]

517. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah Teâlâ kıyâmet gününde kuluna:

Ey Âdemoğlu! Beni doyurmanı istedim, ama doyurmadın!” buyurur. Kulu O’na:

“Yâ Rabbî! Sen âlemlerin Rabbi iken, benden nasıl yemek istedin de ben Seni doyurmadım.” der. Allah Teâlâ:

“Bilmiyor musun, falan kulum senden yiyecek istedi, vermedin. Eğer ona yiyecek verseydin, verdiğini Benim katımda mutlaka bulacağını bilmez misin?” buyurur. Yine Allah Teâlâ

“Ey Âdemoğlu! Senden su istedim, ama vermedin!” buyurur. Kul:

“Ey Rabbim! Sen âlemlerin Rabbi iken, ben Sana nasıl su verebilirdim?” der. Allah Teâlâ:

“**Falan kulum senden su istedi, ama vermedin! Eğer ona istediğini verseydin, verdiğinin sevâbını katımda bulurdun. Bunu bilmez misin**?” buyurur. Yine Allah Teâlâ:

“**Ey Âdemoğlu! Hastalandım, Beni ziyâret etmedin!**” buyurur. Kul:

“Yâ Rabbî! Sen âlemlerin Rabbi iken, ben Seni nasıl ziyâret edebilirdim?” der. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“**Falan kulum hastalandı, ziyâretine gitmedin! Onu ziyâret etseydin, bunun sevâbını Benim katımda bulurdun veya Beni onun yanında bulurdun. Bunu bilmiyor musun?**[613]

518. Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Hastaları ziyâret edin, cenâzeleri defnedin, zirâ bunlar size âhireti hatırlatır.”[614]

519. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Şu üç şey her Müslümanın görevidir:

Hastayı ziyâret etmek,

cenâzede bulunmak,

aksırıp da elhamdülillâh diyene ‘yerhamükellah (Allah sana merhamet etsin)’ diye duâ etmek.”[615]

Hadislerin Açıklaması

***** Allah Teâlâ kullarına, sorgusuz suâlsiz cennete girme imkânı vermiştir. İlk hadisimizde sayılan dört özellik bunlardan biridir. Bir günde o hadiste zikredilen dört hayrı işleyen kul, Cenâb-ı Hakk’ın lütfuyla cennete ilk girenlerle birlikte sorgusuz suâlsiz cennete girecektir.

***** Allah Teâlâ kullarını, acıları ve ağrıları hissedecek bir özellikte yaratmıştır. Bunun yanı sıra onlara ıstıraba dayanacak gücü de vermiştir. Müslüman hastalığı veren de Allah, şifâsını verecek olan da Allah'tır, diye düşünmelidir. Ayrıca hastalıklar, mü'minin günahlarından arınması için bir fırsat olduğuna göre elemlere, kederlere sabretmeye çalışmalı, kesinlikle isyân etmemelidir.

***** Yüce Mevlâmız, rızâsını, bir salkım üzüm gibi bize uzatmış, âdetâ onu almamızı bekliyor. Bir fakiri doyurduğumuz, bir insana ve hayvana su verdiğimiz, bir hastayı ziyâret ettiğimiz, bir cenâzede bulunduğumuz zaman Kâinâtın Rabbi bizden hoşnut olacak, cennetini ve cemâlini bizlere ikrâm edecektir, inşallah.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Hz. Ebû Bekir, İslâm ile şereflendikten sonra yaptığı iyiliklerle, bu ümmetin, Resûlullah Efendimiz'den sonraki en büyük şahsiyeti olduğunu göstermiştir.

2. İlk hadiste sayılan dört güzelliği bir günde işleyen mü'min, Resûl-i Kibriyâ'nın belirttiğine göre cennete girecektir.

3. Hastalık yüzünden insanın canı yansa da, onun Allah'tan geldiğini ve günahlarının affedilmesine vesile olacağını unutmamalıdır.

4. Allah Teâlâ hasta kullarını sever, fakir olanlarına yardım edilmesini ister. Onları sevindirenlerden hoşnut olur.

5. Dünya işleri insana âhireti unutturuyor. Halbuki hastaları ziyâret ederek, cenâzeleri defnederek âhireti hatırlamalıdır.

6. Aksırıp da "elhamdülillâh" diyen bir Müslümana, Allah sana merhamet etsin anlamında "yerhamükellah" demelidir.

235. HASTAYI ZİYÂRET EDENİN ONA ŞİFÂ DİLEMESİ

520. Sa’d ibni Ebî Vakkàs radıyallahu anhın -kendi rahatsızlığından söz ederek- şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Sa’d ibni Ebî Vakkàs Mekke’de rahatsızlandığı zaman, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu ziyâret etmek için yanına gitti. Sa’d ağlamaya başlayınca Resûl-i Ekrem ona:

“Niçin ağlıyorsun?” diye sordu. O da:

“Tıpkı Sa’d ibni Havle’nin başına geldiği gibi, hicret edip gittiğim bu topraklarda ölmekten korkuyorum.” dedi. Allah’ın Resûlü:

“Allahım! Sa’d’e şifâ ver!” diye üç defa duâ etti.

Sa’d:

“Yâ Resûlallah! Benim çok malım, mirasçı olarak da bir tane kızım var. Bütün malımın Allah yolunda harcanması için vasiyet edeyim mi?” diye sordu. Resûl-i Ekrem:

“Hayır” dedi. Sa’d:

“Üçte ikisini vasiyet edeyim mi?” diye sordu. Allah’ın Resûlü:

“Hayır” dedi.

“Yarısını vasiyet edeyim mi?” diye sordu.

“Hayır” dedi.

“Üçte birini vasiyet edeyim mi?” diye sordu.

“Üçte birini vasiyet et! Hattâ o bile çok. Malından Allah rızâsı için verdiklerin bir sadakadır. Aile fertlerine harcadıkların bir sadakadır. Karının senin malından yediği senin için bir sadakadır. Aileni varlıklı olarak bırakman -veya rahat yaşayacak bir şekilde bırakman- onları

başkalarına el açacak şekilde bırakmandan hayırlıdır.” buyurdu. Resûl-i Ekrem bu son cümleyi söylerken, elini açtı ve dilenme işareti yaptı.[616]

Hadisin Açıklaması

İnsan, sağlığı yerindeyken, malını Allah yolunda harcayabilir. Bu özenilecek bir davranıştır. Hastalandığı zaman âhireti hatırlayıp hayır yapmak aklına gelince, geride kalanları düşünmeli ve onları başkalarına el açacak durumda bırakmamalıdır.

Sa’d ibni Ebî Vakkàs, Allah rızâsı için hicret ettiği Medine’de, Resûlullah’ın yanında vefât etmeyi arzu ediyordu. Mekke’de hastalanınca orada ölmekten korktu. Allah’ın Resûlü ona Mekke’de ölmeyeceğini, daha nice yıllar yaşayacağını haber verdi.[617] Öyle de oldu ve hicretin 55. yılında Medine’de vefât etti.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz’in yaptığı gibi hastaları ziyâret etmelidir.

2. Varlıklı kimseler, fırsat elde iken malını Allah yolunda harcamalıdır.

3. Hayır yapacağım diye, geride kalan aile fertlerini başkalarına muhtaç durumda bırakmamalıdır.

236. HASTA ZİYÂRET ETMENİN SEVÂBI

521. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Esmâ er-Rahabî'den rivâyet edildiğine göre, şöyle dedi:

"Bir kimse, hasta olan Müslüman kardeşini ziyâret ettiği takdirde, cennet hurfesi içinde dolaşmış sayılır."

Hadisin râvilerinden Ebû Âsım, bu hadisi rivâyet eden tâbiîn âlimi Ebû Kılâbe'ye "Cennet hurfesi nedir?" diye sordu. O da:

"Cennet yemişidir." dedi. Ebû Âsım yine Ebû Kılâbe'ye:

"Bu hadisi Ebû Esmâ er-Rahabî kimden rivâyet etti?" diye sordu. O da:

"Ashâb-ı kirâmdan olan Sevbân'dan, o da Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden rivâyet etti." dedi.[618]

521. [Mükerrer] Bu hadis, yine Sevbân radıyallahu anhdan benzeri bir metinle rivâyet edilmiştir.

Hadisin Râvisi:

Sevbân ibni Bücdüd

Peygamber Efendimiz'in âzatlı kölesiydi. Resûl-i Ekrem'in katıldığı savaşlarda (gazvelerde) onunla birlikte bulundu. Sonraki yıllarda Suriye, Filistin ve Mısır'ın fethine katıldı. Daha sonra Humus'a yerleşti ve 54 yılında (674) orada vefât etti.

Bir gün Fahr-i Âlem Efendimiz aile fertlerine duâ ederken, Sevbân: "Ben de Ehl-i beyt'ten miyim?" diye sordu. Allah'ın Elçisi de ona, yöneticilerin veya başkalarının kapısını bir beklentiyle çalmazsa ve kimseden bir şey istemezse Ehl-i beyt'ten sayılabileceğini söyledi. Sevbân da hayatının sonuna kadar kimseden bir şey istemeden yaşadı.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Sevgili Efendimiz, Allah rızâsı için hasta ziyâret etmeyi cennet meyvesi toplamaya benzetmiştir. İnsan elindeki sepete meyve topladığı zaman nasıl mutlu olursa, hasta ziyâret ettiği zaman da âdetâ sevapları derleyip toplamış olur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hastaları ziyâret etmek, insana cenneti kazandıran ibâdetlerden biridir.

2. Bir Müslüman hasta ziyâreti için evinden çıktığı andan, evine dönünceye kadar nâfile ibâdet etmiş sayılır.

237. HASTANIN VE ZİYÂRETÇİNİN HADİS OKUYUP DİNLEMESİ

522. Her ikisi de tâbiîn muhaddislerinden olan Ebû Bekr ibni Hazm ile **Muhammed ibnü'l-Münkedir**'den rivâyet edildiğine göre, onlar mesciddeki bir kısım cemâatle birlikte, hasta olan tâbiîn muhaddislerinden Ömer ibnü'l-Hakem ibni Râfi' el-Ensârî'yi ziyâret ettiler ve hastaya:

"Ey Ebû Hafs! Bize hadis rivâyet et!" dediler. O da şöyle dedi:

"Ben ashâb-ı kirâmdan Câbir ibni Abdillah'dan duydum, o da Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

"Hastayı ziyâret eden kimse, Allah'ın rahmetine dalmış olur. Hastanın yanında oturunca, ilâhî rahmete iyice gömülmüş olur."[619]

Hadisin Açıklaması

Bizim büyüklerimiz hadis okumaya ve dinlemeye çok önem verirdi. Hasta ziyâreti sırasında bile, hadis üzerine sohbet ederlerdi. Böylece vakitlerini değerlendirmeye çalışırlardı.

Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz, bir hastayı sabah ziyâret eden Müslümana, akşama kadar yetmiş bin meleğin duâ edeceğini, akşam ziyâret ederse

sabaha kadar yine yetmiş bin meleğin ona duâ edeceğini haber vermiştir. [620]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ, hastayı ziyâret eden kullarının üzerine, melekleri vâsıtasıyla rahmetini yağdırır.

2. Bir âlim hasta da olsa, ziyâretçilerini ilminden faydalandırmalıdır.

3. İnsan ya faydalı söz söylemeli ya da öyle bir sözü dinlemeli, böylece vaktini en güzel şekilde değerlendirmelidir.

238. HASTANIN YANINDA NAMAZ KILMAK

523. Tâbiîn âlimlerinden Atâ bin Ebî Rebâh şöyle dedi:

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ, tâbiîn muhaddislerinden olan Abdullah ibni Safvân ibni Ümeyye'yi hastalığı esnâsında ziyâret etti. O sırada namaz vakti girdi. İbni Ömer orada bulunanlara iki rekât namaz kıldırdı ve:

"Biz misâfiriz." dedi.[621]

Hadisin Açıklaması

Abdullah ibni Safvân ibni Ümeyye bin Halef, Asr-ı Saâdette doğmuş, fakat sahâbî olma şerefine erişememişti. Mekke'de yaşıyordu. İbni Ömer radıyallahu anhümâ Mekke'de bulunduğu sırada, onun hasta olduğunu öğrendi ve ziyâretine gitti. Namazı kıldırdıktan sonra cemâate döndü ve: "Biz misâfiriz, siz namazınızı tamamlayın." dedi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İslâm büyükleri cemâatle namaza büyük önem verirdi. Namaz vakti girdiğinde, hastanın yanında olsalar bile cemâatle namaz kılarlardı.

2. İbni Ömer, büyük bir sahâbî olduğu halde, hasta olan bir tâbiîyi ziyârete gitmişti.

239. MÜŞRİK OLAN HASTAYI ZİYÂRET ETMEK

524. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme hizmet eden yahudi bir çocuk vardı. Bir gün bu çocuk hastalandı. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem onu ziyârete gitti, başucuna oturdu ve ona:

"**Müslüman ol**!" buyurdu. Çocuk, düşüncesini öğrenmek için yanında bulunan babasının yüzüne baktı. Babası:

"Ebü'l-Kàsım'ın sözünü dinle!" dedi. Çocuk da Müslüman oldu.

Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem:

"Şu yavrucağı cehennemden kurtaran Allah'a hamd olsun" diyerek dışarı çıktı.[622]

Hadisin Açıklaması

Müslümanlar, Peygamber Efendimiz'e: "Allah'ın Resûlü, Allah'ın Nebîsi" diye hitap eder, Müslüman olmayanlar ise Kàsım'ın babası

anlamında “Ebü’l-Kàsım” derlerdi.

Peygamber-i Zîşân Efendimiz, âlemlere rahmet olarak gönderildiği için, kendisine hizmet eden bir yahudi çocuğun Müslüman olmasını arzu etti ve onu İslâm’a dâvet etti. Onun Müslüman olması üzerine de **“Şu yavrucağı cehennemden kurtaran Allah’a hamd olsun.”** diye sevindi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir faydası olacaksa ve bir kötülük meydana gelmeyecekse, gayr-i müslim olan hasta da ziyâret edilebilir.

2. Gayr-i müslimlerin İslâm ile şereflenmesi için, onları dine dâvet etme yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

3. İnsanın cehennemden kurtulabilmesi için, Müslüman olması gerekir.

4. Müslüman olmayan kimseler de çeşitli hizmetlerde kullanılabilir.

240. HASTANIN HATIRINI SORMAK

525. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine’ye hicret edince babam Ebû Bekir ile Bilâl-i Habeşî sıtmaya yakalandı. Ben onların yanına gittim ve:

“Babacığım, nasılsın?”, “Bilâl, sen nasılsın?” diye hallerini sordum. Babam, sıtmadan yakınarak şu beyti okudu:

“Bir kimse ailesinin arasında mutlu bir şekilde yaşarken

Bir de bakarsın ki, ölüm ona ayakkabısının bağından daha yakındır.”

Bilâl de sıtma nöbetinden kurtulunca yüksek sesle şu kıt’ayı okudu:

“Acaba Mekke vâdisinde, etrafımı saran izhır ve celîl otlarının arasında bir gece kalır mıyım?

Bir gün Mecenne sularının başına varır mıyım? Acaba Mekke’nin Şâme ve Tufeyl dağları bir gün bana görünür mü?”

Hz. Âişe radıyallahu anhâ sözüne şöyle devam etti:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gelerek onların okudukları beyit ve kıtadaki sözlerini ve Mekke özlemlerini kendisine naklettim. O da şöyle duâ etti:

“Allahım! Mekke’yi sevdiğimiz gibi, Medine’yi de bize sevdir, hattâ daha çok sevdir. Medine’nin havasını bizim için yaşanabilir hâle getir! Mekke’nin ölçeklerini (sâını ve müddünü) bereketlendir. Medine’nin sıtmasını, (Mekke ile Medine arasındaki) **Cuhfe’ye gönder!”**[623]

526. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle demiştir:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hasta bir bedevîyi ziyâret etti ve ona, her hastayı ziyâret ederken söylediği gibi:

"**Geçmiş olsun, hastalığın günahlarını temizler inşallah.**" buyurdu. Bedevî:

"Bu hastalık günahlardan temizler mi dedin? Hayır, aksine bu hastalık, benim gibi yaşlı bir insanı yakıp kavuruyor, onu kabirlere doğru sürüklüyor." dedi. Resûl-i Ekrem de ona:

"**Peki, öyle olsun**" demekle yetindi.[624]

527. Abdullah İbni Ömer'in âzatlı kölesi Nâfi' şöyle dedi:

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ bir hastayı ziyâret ettiği zaman, önce "Nasılsın?" diye hatırını sorar, yanından kalkıp giderken de:

"Allah sana hakkında hayırlı olanı versin!" der, başka bir şey söylemezdi.[625]

Hadislerin Açıklaması

***** Asıl yurtları olan Mekke'den ayrılıp Medine'ye hicret eden Müslümanlar, Mekke'nin otunu, suyunu, dağını, taşını özlediler. Âdetâ Mekke türküsü çağırdılar. O sıralarda havası bozuk olan Medine'de sıtmaya yakalanınca yurtlarını hasretle andılar. Peygamber Efendimiz onlara, artık asıl yurtlarının Medine olduğunu, orada yaşamalarını Allah Teâlâ'nın takdir ettiğini söyledi ve Medine'yi Müslümanlara daha çok sevdirmesi için Allah'a duâ etti. Ayrıca Cenâb-ı Hakk'a Medine'nin havasını güzelleştirmesi ve Medine'deki sıtma salgınını, o sıralarda İslâm düşmanı yahudilerin yaşadığı Cuhfe'ye göndermesi için duâ etti.

***** 526. hadis, 514. hadiste geçti ve orada açıklandı.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bir kadın, hasta bir erkeği ziyâret edebilir.

2. Kâfirlerin aleyhinde, Müslümanların lehinde duâ etmekte sakınca yoktur.

3. Hastalıktan kurtulmak için duâ etmek tevekküle aykırı değildir.

4. Hastaya, onu iyi gördüğünü söyleyerek mâneviyâtını güçlendirmeli, "inşallah sıhhat ve âfiyet bulacaksın" diye şifâ temenni etmelidir.

241. HASTA, KENDİNİ ZİYÂRET EDENE DURUMA UYGUN CEVAP VERMELİDİR

528. Tâbiîn muhaddislerinden Saîd ibni Amr ibni Saîd şöyle dedi:

Emevî vâlisi Haccâc, (ayağından yaralı olan) Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâyı ziyârete geldi. O sırada ben de İbni Ömer'in yanındaydım. Haccâc:

"Hasta nasıl?" diye sordu. İbni Ömer:

"İyi" dedi. Haccâc:

"Ayağına mızrağı kim sapladı?" diye sordu. İbni Ömer de:

"Silâh taşınması helâl olmayan bir günde silâh taşınmasını kim emretmişse, o sapladı." diye cevap verdi. Abdullah ibni Ömer bu sözüyle

Haccâc'ın kendisini kasdetti.[626]

Hadisin Açıklaması

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ Haccâc'ı, yanlış uygulamaları yüzünden birkaç kere uyarmıştı. O da İbni Ömer'e bir sûikast hazırladı. Hicretin 73 (693) yılı hac mevsiminde, Mina'da, Haccâc'ın görevlendirdiği bir adam, elindeki zehirli mızrağı İbni Ömer'in ayağına düşürdü ve onun yaralanmasına sebep oldu. Haccâc, bundan habersizmiş gibi İbni Ömer'i ziyârete geldi ve ona kendisini kimin yaraladığını sordu.

Bir başka rivâyete göre Haccâc'ın "Bunu sana yapanı bilsem boynunu vururdum." demesi üzerine, "Sen yaptın!" dedi, "Nasıl yani?" demesi üzerine de, silâh taşınması yasak olan Harem bölgesine silah sokulmasına izin vermek sûretiyle yaptın, dedi!"[627]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Ashâb-ı kirâm, doğru sözü kimseden çekinmeden söylerdi.

2. Hasta, kendisini ziyârete gelen kimseye, doğru bildiği şeyi açık açık söyleyebilir.

242. DOĞRU YOLDAN ÇIKAN HASTAYI ZİYÂRET

529. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

"İçki içen kimseleri, hastalandıkları zaman ziyâret etmeyin."

Hadisin Açıklaması

Peygamber terbiyesiyle yetişmiş olan Abdullah ibni Amr, Resûlullah'ın hastalanan bir yahudi çocuğu ziyâret ettiğini bildiği halde, "İçki içenleri ziyâret etmeyin!" demiştir. Büyüklerin böyle söylemelerinin sebebi, içki içenlerin kendilerine çeki düzen vermelerini sağlamaktır. Hattâ o bu konuda

bir adım daha ileri gitmiş ve: “İçki içenlere selâm vermeyiniz!” demiştir. [628]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslümanın önemli bir görevi, kötülüklerle savaşmaktır.

2. İçki içenler hastalandığı zaman onların ziyâretlerine gitmemek, onlara bir tür tavır koymak anlamına gelir.

243. KADINLARIN ERKEK HASTALARI ZİYÂRET ETMESİ

530. Tâbiîn neslinden Hâris ibni Ubeydillâh el-Ensârî şöyle dedi:

Ben ashâb-ı kirâmdan Ümmü’d-Derdâ radıyallahu anhâyı, üstünde ağaç dalları olup, örtü bulunmayan devesine binip, câmi cemâatinden olan Medineli hasta bir adamı ziyârete giderken gördüm.[629]

Hadisin Açıklaması

Müslümanların birbiri üzerindeki haklarından biri, hastalanan din kardeşini ziyâret etmektir. Hasta ziyâreti Server-i Enbiyâ Efendimiz’in titizlikle uyguladığı bir sünnettir. Onun hanım sahâbîlerden Ümmü’s-Sâib’i ziyârete gittiğini 516. hadiste görmüştük.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir hanım, hasta olan yabancı bir erkeği ziyâret edebilir.

2. Erkek de hasta olan yabancı bir hanımı ziyâret edebilir.

244. HASTA ZİYÂRETİNE GİDEN KİMSE, GİTTİĞİ EVDE SAĞA SOLA BAKINMAMALIDIR

531. Tâbiîn muhaddislerinden Abdullah ibni Ebi'l-Hüzeyl şöyle dedi:

Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh, bazı adamlarla birlikte bir hastayı ziyârete gitmişti. Hastanın yanında bir de kadın vardı. Hasta ziyâretine gidenlerden biri o kadına bakmaya başlayınca, Abdullah ibni Mes'ûd o adamı şöyle uyardı:

"Gözün çıksaydı, senin için şu yaptığından daha hayırlı olurdu!"[630]

Hadisin Açıklaması

İnsan her yerde gözüne hâkim olmalı, bakmaması gerekene bakmamalıdır. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh, hastanın karısına[631] bakan adamı, ona bakmaktansa kör olman senin hakkında daha hayırlı olurdu, diye uyarmıştır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hasta ziyâreti bir ibâdettir. Hastayı ziyârete giden bu düşünceyle gitmelidir.

2. Hasta ziyâreti son derece kısa olmalı, ziyâretçi sadece hasta ile meşgul olmalıdır.

3. Ashâb-ı kirâm, yanındakilerin herhangi bir yanlışını görünce onları hemen uyarırdı.

245. GÖZÜ AĞRIYANI ZİYÂRET ETMEK

532. Ashâb-ı kirâmdan Zeyd ibni Erkam şöyle dedi:

Gözüm ağrımıştı. Nebiyy-i Muhterem Efendimiz beni ziyârete geldi ve:

“Ey Zeyd! Gözünü tamamen kaybetsen ne yapardın?” diye sordu. Ben de:

“Sabreder, mükâfatını Allah’tan beklerdim.” dedim. Allah’ın Resûlü şöyle buyurdu:

“Gözünü kaybetseydin, sonra sabredip mükâfatını Allah’tan bekleseydin, bunun karşılığı cennet olurdu.”[632]

Hadisin Râvisi:

Zeyd ibni Erkam

Medineliydi. Hendek Savaşı’ndan itibâren Peygamber Efendimiz ile birlikte on yedi gazveye katıldı. Mûte Savaşı’nda da bulundu. Vahiy katipliği yaptı. Resûl-i Ekrem’den birçok hadis rivâyet etti. Hicretin 62. yılında (682) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

533. Tâbiîn âlimi Kàsım ibni Muhammed’den şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Muhammed sallallahu aleyhi ve sellemin ashâbından biri gözünü kaybetmişti. Bunun üzerine bazı Müslümanlar onu ziyârete gitti. Gözünü kaybeden sahâbî şöyle dedi:

“Ben Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme bakmak için gözlerimin olmasını isterdim. Ama artık o aramızdan ayrılıp gitti. Allah’a yemin ederim ki, bundan sonra, Yemen’in güzel gözlü Tebâle ceylanlarından birinin gözü bende olsa, buna bile sevinmem.”[633]

Hadisin Râvisi:

Kàsım ibni Muhammed

Hz. Ebû Bekir’in torunu ve Medineli meşhûr yedi tâbiîn fakîhinden biriydi. Yaşadığı devrin en hayırlı ve en faziletli insanlarından biri kabul edilirdi. Hadisteki üstün bilgisiyle anılırdı. Mescid-i Nebevî’de ders halkası vardı. Kendisine bilmediği bir şey sorulunca cevap vermezdi. Hicretin 107. yılında (725) vefât etti.

534. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

“Allah Teâlâ şöyle buyurdu: Kulumu iki gözünü elinden alarak imtihan ettiğimde, o buna sabrederse ona gözlerine karşılık cenneti veririm.”[634]

535. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Ümâme radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: Ey Âdemoğlu! İki gözünü aldığım takdirde, daha ilk anda sabreder ve bunun mükâfatını Benden beklersen, sana sevap olarak cennetten başka bir şey vermeye râzı olmam.”[635]

Hadislerin Açıklaması

***** Gözler, insanın en değerli iki organıdır. Onun için Allah Teâlâ, yukarıda okuduğumuz iki kudsî hadiste, gözlerden “insanın iki sevgilisi” diye söz etmektedir. Gözlerini kaybedip de, ilk andan itibâren bu acıya sabreden mü’mine cennet va’dedilmekte ve onun ilk girenlerle birlikte cennete gireceği veya orada özel ikrâmlara nâil olacağı anlaşılmaktadır.

***** Ashâb-ı kirâmın Peygamber sevgisi, göz yaşartıcı bir düzeydedir. “Onu görmeyen gözü ben ne yapayım!” diyen sahâbînin, Âlemlerin Efendisi’ne duyduğu derin muhabbet ve hasret, bizim sahâbe-i güzîn efendilerimize ne kadar derin sevgi beslememiz gerektiğini göstermektedir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bir mü’min gözünü kaybettiği zaman, bana gözümü veren geri aldı, diye sabretmeli ve bunun mükâfatını Allah’tan beklemelidir.

2. Asıl güzellikler cennettedir. Gözünü kaybeden mü’min, gözüme karşılık Rabbim bana cenneti verecek ümidini taşımalıdır.

3. Gözlerinden rahatsız olanları ve gözlerini kaybedenleri ziyâret etmelidir.

246. HASTAYI ZİYÂRET EDEN NEREYE OTURUR?

536. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem hastayı ziyâret ettiğinde, onun baş tarafında oturur ve yedi defa:

Es'elüllâhe'l-azîm, Rabbe'l-arşi'l-azîm, en yeşfiyeke

"Büyük arşın sahibi yüce Allah'tan sana şifâ vermesini dilerim." diye duâ eder, ardından da:

"Cenâb-ı Hak onun iyileşmesini takdir buyurmuşsa, inşallah ağrısından, sızısından kurtulur." derdi.[636]

537. Etbâü't-tâbiîn neslinden Rebî' bin Abdillah şöyle dedi:

Tâbiîn âlimi Hasan-ı Basrî ile birlikte, yine tâbiîn âlimlerinden olan Katâde bin Diâme es-Sedûsî'yi ziyârete gittim. Hasan-ı Basrî onun yanıbaşına oturdu, hal ve hatırını sorduktan sonra:

"Allahım! Onun kalbine şifâ ver, hastalığını iyileştir!" diye duâ etti.[637]

Hadislerin Açıklaması

Hastayı ziyâret etmek sünnettir. Hasta, hem yakınlarından, hem de onu tanıyanlardan ilgi bekler. Allah Teâlâ onun iyileşmesini takdir buyurmuşsa, dost ve yakınlarının ziyâreti, hastanın daha çabuk iyileşmesine katkıda bulunur.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Hastayı ziyâret eden kimse, mümkünse onun yanıbaşında oturmalı, mâneviyâtını yükseltecek sözler söylemelidir.

2. Peygamber Efendimiz'in hastalara okuduğu duâlardan birini okuyup ona şifâ dilemelidir.

3. 536. hadiste okuduğumuz duâ yapılacaksa, onu yedi defa okumalıdır.

4. Hasta ziyâretini kısa tutmaya çalışmalıdır.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti için bk. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 195, nr. 1690.

Buhârî, Merdâ 1, nr. 5641 5642; Müslim, Birr 52, nr. 2573.

. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), II, 441, nr. 10813. Ayrıca bk. Hennâd, *Kitâbü'z-Zühd* (Firyevâî), I, 242, nr. 414; Ebû Dâvûd, Cenâiz 20, nr. 3089.

Tirmizî, Zühd 56, nr. 2399; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 287, 450, nr. 7846, 9810.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 332,366, nr. 8376, 8780

Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), XI, 432-433, nr. 6556.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VII, 139, nr. 34803; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), III, 163, nr. 3008; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), III, 429, nr. 5629.

Abd ibni Humeyd, *el-Müntehab* (Sâmerrâî, Suaydî), s. 364, nr. 1485; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), VII, 198, nr. 2936.

Abd ibni Humeyd, *el-Müntehab* (Sâmerrâî, Suaydî), s. 432, nr. 1487; Buhârî, Merdâ 56, nr. 5640; Müslim, Birr 49-52, nr. 2572.

. Buhârî, Cenâiz 36, nr. 1295, Merdâ 16, nr. 5668, Daavât 43, nr. 6372, Ferâiz 6 nr. 6733; Müslim, Vasıyyet 5, nr. 1628.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti için bk. 520. hadis.

Buhârî, Cihâd 134, nr. 2996; Ebû Dâvûd, Cenâiz 1, nr. 3091; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 194, nr. 6825.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 148, 238, 12531, 13535; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), II, 443, nr. 10831.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 441; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), VII, 169-170, nr. 2909; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XII, 343, nr. 9496.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), II, 442, nr. 10817; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XII, 342, nr. 9496.

Ebû Arûbe el-Harrânî, *el-Müntekà min Kitâbi't-Tabakàt* (İbrâhim Sâlih), s. 51; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XII, 378, nr. 944.

Buhârî, Merdâ 6, nr. 5652; Müslim, Birr 54, nr. 2576.

Müslim, Birr 46-49, nr. 2572.

. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 402, nr. 9208.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 386, 400, nr. 15213, 15371; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), VII, 189-190, 2927.

Bakara 2/216.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VI, 203, nr. 30676; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XIII, 94-95, nr. 230; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), III, 634, nr. 6339.

Bu rivâyette Ebû Saîd el-Hudrî, Arapça'da âdet olduğu üzere, kendisinden üçüncü şahısmış gibi söz etmiştir. Ancak okuyucunun şaşırmaması için, söz konusu fiiller birinci şahsa göre tercüme edilmiştir.

İbni Mâce, Fiten 23, nr. 4024; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 342, nr. 7848.

Buhârî, Merdâ 5, nr. 5651; Müslim, Ferâiz 5-7, nr. 1616.

Buhârî, Cenâiz 32, nr. 1284, Merdâ 9, nr. 5655, Eymân 9, nr. 6655, Tevhîd 2, 25, nr. 7377, 7448; Müslim, Cenâiz, 11, nr. 923.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 194, nr. 398.

. Buhârî, Menâkıb 25, 3616, Merdâ 10, 14, nr. 5656, 5662, Tevhîd 31, nr. 7470.

Bu hadis 526 numarayla tekrar gelecektir.

Müslim, Fezâil 12, nr. 1028.

Müslim, Birr 53, nr. 2575; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), IV, 64, nr. 2083; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), VII, 200, nr. 2938.

Müslim, Birr 43, nr. 2569; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), I, 503, nr. 269.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 23, 32, 48, nr. 11198, 11290, 11465, 11466; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), II, 364, 424, nr. 1119, 1222; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), VII, 221, nr. 2955.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 357, 388, nr. 8673, 9020; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), I, 475, nr. 239.

Buhârî, Cenâiz 36, nr. 1295, Vesâyâ 2, nr. 2742, Megàzî 77, nr. 4409, Nefekât 1, nr. 5354, Merdâ 16, nr. 5668, Daavât 43, nr. 6373, Ferâiz 6 nr. 6733; Müslim, Vasıyyet 5, nr. 1628.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 499. hadiste geçti.

Buhârî, Menâkıbü'l-Ensâr 49, nr. 3936.

Müslim, Birr 41, 42, nr. 2568; Tirmizî, Cenâiz 2, nr. 968.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 304, nr. 14310; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), VII, 222, nr. 2956.

Ebû Dâvûd, Cenâiz 3, nr. 3098; Tirmizî, Cenâiz 2, nr. 969; İbni Mâce, Cenâiz 2, nr. 1442.

. Abdürrezzâk, *el-Musannef* (A'zamî), II, 540, nr. 4372; Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 199, nr. 408.

Buhârî, Cenâiz 80, nr. 1356; Merdâ 11, nr. 5657; Ebû Dâvûd, Cenâiz 2, 3, nr. 3095.

Buhârî, Fezâilü'l-Medîne 12, nr. 1889, Menâkıbü'l-Ensâr 46, nr. 3926, Merdâ 8, 22, nr. 5654, 5677; Müslim, Hacc 480, nr. 1376.

Buhârî, Menâkıb 25, 3616, Merdâ 10, 14, nr. 5656, 5662, Tevhîd 31, nr. 7470.

Bu hadis 514 numarayla geçti.

. Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XI, 425, nr. 8775.

Buhârî, Îdeyn 9, nr. 966, 967.

Buhârî, Îdeyn 9, nr. 966; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), III, 642, nr. 6356.

Bk. 1017. hadis.

Buhârî, Merdâ 8, nr. 5654.

Hennâd, *Kitâbü'z-Zühd* (Firyevâî), II, 650.

Bu hadis 1305 numarayla tekrar gelecektir.

. Hennâd, *Kitâbü'z-Zühd* (Firyevâî), II, 650.

Ebû Dâvûd, Cenâiz 5, nr. 3102; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 675; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), V, 190, nr. 5052.

İbn Sa'd, *et-Tabakàtü'l-kübrâ*, II, 313.

Buhârî, Merdâ 7, nr. 5653; Tirmizî, Zühd 58, nr. 2400.

İbni Mâce, Cenâiz 55, nr. 1597; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 258-259, nr. 22581. Ayrıca bk. Tirmizî, Zühd 57, nr. 2401.

Ebû Dâvûd, Cenâiz 8, nr. 3106; Tirmizî, Tıb 32, nr. 2083.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 203, nr. 417.

ERKEKLERİN EV AHLÂKI

247. ERKEK, EVİNDE NELER YAPAR?

538. Tâbiîn âlimi Esved ibni Yezîd şöyle dedi:

Âişe radıyallahu anhâya:

“Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem evinde ne yapardı?” diye sordum. Bana şu cevabı verdi:

“Ailesinin hizmetinde bulunurdu; namaz vakti gelince de mescide giderdi.”[638]

539. Tâbiîn âlimlerinden Urve bin Zübeyr şöyle dedi:

Âişe radıyallahu anhâya:

“Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem evinde ne yapardı?” diye sordum. Şu cevabı verdi:

“Pabucunu tâmir eder, bir kişinin evinde gördüğü bütün işleri o da yapardı.”[639]

540. Yine Urve bin Zübeyr şöyle dedi:

Âişe radıyallahu anhâya:

"Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem evinde ne yapardı?" diye sordum. Şu cevabı verdi:

"Sizden biriniz evinde ne yaparsa, o da onu yapardı. Ayakkabısını tâmir eder, elbisesini yamar ve söküklerini dikerdi."[640]

541. Tâbiîn râvilerinden Amre binti Abdirrahmân şöyle dedi:

Âişe radıyallahu anhâya:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem evinde neler yapardı?" diye sordular. O da şu cevabı verdi:

"O da diğer insanlar gibi bir insandı. Elbisesini kendi temizler, koyununu sağardı."[641]

Hadislerin Açıklaması

İmâm Buhârî, Peygamber Efendimiz'in evinde neler yaptığına dair birkaç rivâyeti derlemiş, böylece onun ailesinin hizmetinde olup evinin işlerini yaptığını, pabucunu tâmir ettiğini, elbisesini temizlediğini ve yamadığını,

koyunu sağdığını söylemiştir. Şu hadîs-i şerîf her zaman hatırlanmalıdır: () "Sizin en hayırlınız, ailesine en hayırlı olandır."[642]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İslâm büyükleri, Peygamber Efendimiz'in nerede ne yaptığını, nasıl yaptığını sorup öğrenmeye çalışır ve onun gibi davranmaya gayret ederlerdi.

2. Nebîler sultanı namazını hiç ihmâl etmez, namaz vakti geldiğinde hemen mescide giderdi.

3. Allah'ın Resûlü üstün bir tevâzu sahibiydi. Allah'ın sevgilisi olduğu halde, birçok insanın yapmaya çekindiği işleri üşenmeden yapardı.

4. Müslüman ev işlerinde ailesine yardımcı olmalıdır.

248. İNSAN SEVDİĞİ DİN KARDEŞİNE, ONU SEVDİĞİNİ SÖYLEMELİDİR

542. Ashâb-ı kirâmdan Mikdâm ibni Ma'dîkerib radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Biriniz din kardeşini sevdiği zaman, bunu ona söylesin."[643]

543. Tâbiîn muhaddislerinden Mücâhid ibni Cebr şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin ashâbından bir adam bana yetişti, arkadan omuzumu tuttu ve:

“Seni seviyorum.” dedi. Ben de ona:

“Beni rızâsı için sevdiğin Allah da seni sevsin.” dedim. O sözüne şöyle devam etti:

“Şâyet Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem **‘Bir kimse bir mü’mini sevdiğinde, ona sevdiğini bildirsin.’** buyurmasaydı, sana bunu söylemezdim.” dedi.

Mücâhid sözüne şöyle devam etti:

Sonra bu sahâbî bana, kendisinin bir câriyesi olduğunu, gözünde de bir ârıza bulunduğunu söyleyerek bu câriye ile evlenmemi teklif etti.

Hadisin Râvisi:

Mücâhid ibni Cebr

Tâbiîn müfessiri ve kırâat âlimidir. Yaşadığı devirde Kur’an tefsirini en iyi onun bildiği kabul edilirdi. Kur’an’ı Kur’an’la ve sünnetle tefsir ederdi. Hicrî 102 (720) tarihinde secdede iken vefât etti.

544. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Birbirini Allah rızâsı için seven iki kişiden en faziletli olanı, arkadaşını daha çok sevendir.”[644]

Hadislerin Açıklaması

İnsanları en çok seven Allah Teâlâ'dır. O, kullarının birbirini onun rızâsı için sevmesini ister. Birbirini Allah rızâsı için sevenleri, Arş'ının gölgesinden gölgelendireceğini vaad buyurmuştur. Sevgiyi çoğaltan ise, sevildiğini bilmektir. İşte bu sebeple yüce Rabbimiz, birbirini seven kullarının bunu birbirine söylemesini istemiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ, mü'min kullarının birbirini sevmesinden ve bunu birbirine söylemesinden hoşnut olur.
2. **Din kardeşini daha çok seven, Allah katında daha değerlidir.**
3. İnsan, kusurlarının söylenmesini istemez. Ama ona kusurunu sevdiği biri söylerse, onun nasîhatini kabul eder.

249. BİRİNİ SEVEN, SEVDİĞİYLE TARTIŞMASIN VE ONU BAŞKASINDAN SORMASIN!

545. Muâz ibni Cebel radıyallahu anh şöyle dedi:

"Sevdiğin bir din kardeşinle sakın tartışma, onunla zıtlaşma ve onu başkasına sorma! Belki sorduğun kimse, onun düşmanı olabilir ve onda bulunmayan bir şeyi sana söyler, böylece arkadaşınla aranızı bozar."[645]

Hadisin Râvisi:

Muâz ibni Cebel

Muâz, Ensâr'dandı. On sekiz yaşında Müslüman oldu ve İkinci Akabe Biatı'nda bulundu. Birçok gazveye Resûl-i Ekrem ile birlikte katıldı. Allah'ın Resûlü onu Yemen'e elçi, zekât memuru ve kadı olarak gönderdi.

Onu Yemen'e uğurlarken bir süre yanında yürüdü ve ona belki bir daha görüşemeyeceklerini, Medine'ye döndüğünde sadece mescidini ve kabrini bulacağını söyleyince Muâz ağlamaya başladı; Fahr-i Âlem Efendimiz de onu teselli etti. Muâz ibni Cebel, Ecnâdeyn Savaşı'nda ordunun sağ kanadına, Hz. Ömer devrinde de bir süre Suriye ordusuna kumandanlık yaptı. 17 (638) yılında Ürdün'de "Amvâs Tâunu" diye bilinen vebâ salgınında vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

546. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bir kimse din kardeşini Allah rızâsı için severse, Allah yolunda olur; hele din kardeşine 'Ben seni Allah rızâsı için seviyorum.' derse, ikisi de cennete girer. Bunula beraber din kardeşini Allah rızâsı için seven ve sevgisini bildirenin derecesi, kendisini Allah rızâsı için seven, ama sevdiğini söylemeyen kimsenin derecesinden daha yüksek olur."[646]

Hadislerin Açıklaması

***** Allah için sevilecek bir din kardeşi bulmak kolay değildir. Bulunca da onu kaybetmemek için gayret sarf etmelidir. Basit sebepler yüzünden onunla tartışmamalıdır. Hele başkalarına, onun hakkında ne düşündüğünü sormamalıdır. Onu sevmeyen birinin isâbetsiz değerlendirmesi, din kardeşini kaybetmesine yol açabilir.

***** Sevdiği kimseye, onu sevdiğini söylemek Cenâb-ı Hakkı da hoşnut eder. Ayrıca din kardeşine olan sevgiyi dile getirmek, muhabbetlerini ziyâdeleştirir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İnsan din kardeşiyle tartışmamalı, onunla zıtlaşmamalıdır.

2. Sevdiği kimsenin nasıl biri olduğunu başkasına sormamalıdır.

3. Birbirini Allah rızâsı için sevenler, birlikte cennete girerler.

4. Bir kimse Allah için sevdiği kardeşine, onu sevdiğini mutlaka söylemelidir.

250. AKIL KALPTEDİR

547. Ali bin Ebî Tâlib radıyallahu anh, Sıffîn Savaşı'ında şöyle dedi:

"Akıl kalptedir. Merhamet duygusu karaciğerdedir. Şefkat hissi dalaktadır. Nefes alıp verme de akciğerdedir."[647]

Hadisin Açıklaması

Aklın, vücûdun neresinde bulunduğu konusunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Fakat: "Onlar yeryüzünde hiç gezip dolaşmazlar mı? Eğer gezip dolaşsalardı, **akledecek kalplere** sahip olurlardı."[648] âyet-i kerîmesi, aklın kalpte olduğunu göstermektedir. Dinimiz aklı olmayanı sorumlu tutmaz.

Akıl sağlam olursa, vücudun diğer organları da iyi çalışır. Nitekim Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur: "**İnsan vücudunda küçücük bir et parçası vardır. Eğer bu et parçası iyi olursa, bütün vücut iyi olur. Eğer o bozulursa, bütün vücut bozulur. İşte bu et parçası kalbdir.**"[649]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Akıl, kalpte olan ilâhî bir nûrdur. İnsan doğruyu yanlıştan onunla ayırır.

2. Akıl iyi ve sağlam olursa, vücut da iyi olur.

251. KİBİRLENMEK

548. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Biz Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanında otururken, bir bedevî (çöl halkından biri) çıkageldi. Üzerinde yeşil renkli bir cüppe vardı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanıbaşında durdu ve Peygamber Efendimiz'i kastederek:

"Sizin şu arkadaşınız güçlü olanları aşağılıyor (veya aşağılamak istiyor), güçsüz olanları (koyun çobanlarını) da yüceltiyor." dedi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem onun cübbesinin eteğinden tuttu ve:

"Senin üzerinde akılsız birinin elbisesini görüyorum." buyurdu; sonra sözüne şöyle devam etti:

"Allah'ın nebîsi Nûh aleyhisselâm vefât etmek üzereyken oğluna şöyle dedi: Oğlum! Sana vasiyetimi söylüyorum. İki şeyi yapmanı, iki şeyden uzak durmanı emrediyorum.

Sana 'Lâilâhe illallah' diyerek Allah'tan başka gerçek ilâh bulunmadığına iman etmeni emrediyorum. Çünkü yedi kat gök ve yedi kat yer terazinin bir gözüne konsa, 'Lâilâhe illallah' kelime-i tevhîdi de diğer gözüne konsaydı, kelime-i tevhîd hepsinden ağır gelirdi. Şâyet yedi kat gök ve yedi kat yer muazzam bir çember olsa, 'Lâilâhe illallah' kelime-i tevhîdi onları paramparça ederdi.

Senden 'Sübhânallâhi ve bihamdihî (Allah'a hamdederim ve O'nu şânına yakışmayan sıfatlardan tenzîh ederim)' zikrini söylemeni istiyorum. Çünkü bu zikir bütün yaratılmışların duâsıdır. Yaratılan her şeye rızkı, bu duâ sâyesinde verilir.

"Sana Allah'a ortak koşmaktan (şirkten) ve kibirlenmekten uzak durmanı emrediyorum."

Hadisin sahâbî râvisi Abdullah ibni Amr ibni Âs şöyle dedi. Resûl-i Ekrem'in bu ifâdesi üzerine ya ben veya bir başkası:

"Yâ Resûlallah! Allah'a ortak koşmanın ne olduğunu biliyoruz. Ama kibirlenmek nedir? Birimizin güzel bir elbisesi olup onu giymesi kibir midir?" diye sordu. Allah'ın Resûlü:

“Hayır, o değildir.” buyurdu. (Konuşma şöyle devam etti:)

“Kibir, birimizin çok güzel ayakkabısı, onun da çok güzel bağcıkları olması mıdır?”

“Hayır, o değildir.”

“Birimizin bir bineği olup ona binmesi midir?”

“Hayır, o da değildir.”

“Birimizin arkadaşları olup onlarla birlikte oturması mıdır?”

“Hayır, o da değildir.”

“Ey Allah’ın Resûlü! Öyleyse kibir nedir?”

“Kibir, hakkı gözetmemek, halkı aşağılamaktır.”[650]

549. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Kim büyüklenir veya kibirlene kibirlene yürürse, Azîz ve Celîl olan Allah ilâhî huzûrunda, onu gazaplanmış olarak karşılar.”[651]

550. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Hizmetçisiyle birlikte yemek yiyen, sokakta eşeğe binen ve koyunu tutup sağan kimse kibirli değildir.”[652]

551. Etbâu’t-tâbiîn neslinden olan ve “elbise tüccarı” diye anılan Sâlih’in, tâbiîn neslinden olan ninesi şöyle dedi:

Ben, Ali bin Ebî Tâlib radıyallahu anhı görmüştüm, bir dirheme hurma satın almış, onu da mendiline koymuştu. Ona ya ben veya bir adam:

“Ey mü’minlerin emîri! Yükünü ben taşıyabilir miyim?” dedim. O şu cevabı verdi:

“Hayır, her şeyi sahibinin taşıması daha uygundur.”[653]

552. Ebû Hüreyre ve Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, Azîz ve Celîl olan Allah Teâlâ’nın şöyle buyurduğunu söyledi:

“İzâr, belinizden aşağısını nasıl örterse, yücelik ve kudret (izzet) sıfatı da Beni öyle kaplar. Ridâ, belinizden yukarısını nasıl sararsa, büyüklük (kibriyâ) sıfatı da Beni öylesine sarar. Bu sıfatlardan biri kendisinde varmış gibi davranan olursa, onun cezâsını Ben veririm.”[654]

553. Tâbiîn neslinden Heysem ibni Mâlik et-Tâî şöyle dedi: Ashâb-ı kirâmdan Nu'mân ibni Beşîr'in minberde şöyle konuştuğunu duydum:

"Şeytanın tuzakları ve ağları vardır. Şeytanın bu tuzak ve ağları: Allah'ın verdiği nimetlerden dolayı şımarmak, Allah'ın kullarına karşı böbürlenmek, Allah'ın kullarına üstünlük taslamak ve Allah'ın râzı olmadığı hususlarda nefsinin arzularına uymaktır."[655]

554. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Cennet ile cehennem tartıştılar.

(Hadisin râvilerinden Süfyân: "Cennet ile cehennem çekiştiler" diye rivâyet etti.) Cehennem:

"Bana zorbalar ve kibirliler girecek" dedi. Cennet:

"Bana da zayıflar ve yoksullar girecek" dedi.

Bunun üzerine Allah Teâlâ cennete şöyle buyurdu:

"Sen benim rahmetimsin, dilediğime seninle merhamet ederim." Sonra cehenneme şöyle buyurdu:

“Sen de benim azâbımsın. Dilediğime seninle azâb ederim. Ben her ikinizi de dolduracağım.”[656]

555. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Seleme bin Abdirrahmân şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin ashâbı sert ve katı olmadığı gibi, korkak ve çekingen de değildi. Sohbetlerinde birbirine şiir okur, Câhiliye döneminde yaptıkları işleri anlatırlardı. Onlardan birine dinî bir konu sorulduğu zaman gözleri faltaşı gibi açılır, yanlış yapma korkusuyla deliye dönerlerdi.[657]

556. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, güzel yüzlü bir adam Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına geldi ve ona:

“Allah bana güzelliği sevdirdi, senin de gördüğün gibi bana güzelliği nasib etti. Ben, bir kimsenin nalın tasmasının (veya kırmızı ayakkabı bağının) bile benimkinden üstün olmasını istemem. Şimdi benim bu hâlim

kibir midir?” diye sordu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem de ona şu cevabı verdi:

“Hayır, bu kibir değildir. Kibir, hakkı kabul etmeyen ve insanları küçümseyenlerin yaptığı şeydir.”[658]

557. Tâbiîn âlimi Amr ibni Şuayb’in, babası Şuayb’den, onun da dedesi Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâdan rivâyet ettiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Büyüklenen kimseler, kıyâmet gününde, insan görünümünde küçücük kırmızı karıncalar şeklinde mahşere getirilecek. Onları her yandan zillet ve aşağılık kuşatacak. Cehennemdeki Bûles adlı zindana tıkılacaklar. Onları alevlerin ateşi dört bir yandan saracak. Kendilerine cehennemliklerin vücudundan akan irinler ter kıvamında içirilecek.”[659]

Hadislerin Açıklaması

***** Kibir, kendini önemsemek, maddî ve mânevî bakımdan üstün özellikleri bulunduğuna inanmak ve diğer insanları kendinden aşağı görmektir. Dünyada insanları küçük görüp ezenler, kıyâmet gününde küçücük karıncalar gibi, ayaklar altında ezileceklerdir.

***** İlk hadiste Peygamber Efendimiz, saygısız ve ukalâ bir bedevîye, **“Senin üzerinde akılsız birinin elbisesini görüyorum.”** diyerek onu sarsıp kendine getirmek istemiştir.

***** Sahip olduğu nimetleri Allah’ın verdiğini kabul etmeyip, onları kendi gayreti ve bilgisi sâyesinde kazandığını düşünenler kibirli insanlardır. Allah Teâlâ kıyâmet gününde onlara gazap edecektir.

***** Allah Teâlâ, kulunun haddini bilmesini ister. Şâyet kul, kendisinde yücelik ve büyüklük varmış gibi kibirlenirse, Kâinâtın Rabbi’ne ortaklık

taslamış olur. İşte o zaman Cenâb-ı Hak onu dünyada zelil ve perişan eder, âhirette cehenneminin dibine atar. Kula yakışan Hakk'a boyun eğmek, halka değer vermek ve mütevâzi olmaktır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Ashâb-ı kirâm, anlamadıkları şeyleri Resûl-i Ekrem'e sorup öğrenirlerdi.

2. Allah'ın Resûlü, bir muallim olarak, talebelerinden kibrin ne olduğunu arayıp bulmalarını istemiş, onlar bulamayınca da kibrin "hakkı hafife almak, onu kabul etmemek ve halkı küçümsemek" olduğunu söylemiştir.

3. Kıyâmet gününde sevap ve günahların tartılacağı mîzânın iki kefesi olacaktır.

4. Mâhiyetini bilmesek bile, Kur'ân-ı Kerîm'in pek çok âyetinde yedi gökten söz ediliyor; ancak Talâk sûresinin 12. âyetinde, yedi gökle birlikte yedi yerin varlığı da anlatılıyor.

5. Gurûrlanmamak şartıyla, güzel elbise giymek kibir değildir. Çünkü Allah güzeldir, güzeli sever.

6. Kul, Rabbinin büyüklüğünü düşünerek "Lâilâhe illallah" **kelime-i tevhîdi ile,** "Sübhânallâhi ve bihamdihî" **zikrini dilden düşürmemelidir.**

7. Kibir, büyük günahlardandır; cezâsı da ağırdır.

8. Müslüman mütevâzi olmalı, taşıyabileceği şahsî yükünü bizzat taşımalıdır.

9. Büyüklük ve yücelik Allah Teâlâ'ya mahsustur. Âlemlerin Rabbi, kulunun büyüklük taslamasını hiç affetmez; dünyada da âhirette de onun burnunu sürter.

10. "Varlıklıyım, özel yeteneklerim var" diye şımarmamalı, insanlara karşı böbürlenmemelidir.

11. Allah'ın râzı olmadığı işleri yapmak, şeytanın tuzağına düşmektir.

12. Cennet'e tevâzu gösterenler, itilip kakılan insanlar girecek; cehenneme ise kendini beğenen ve insanlara kötülük yapanlar girecektir.

13. Dini önemsemeli, dinî konularda son derece ciddi olmalı, bilmediğini konuşmamalı, bir şeyin doğrusunu da bilenlere sorup öğrenmelidir.

14. Dinin emir ve yasaklarına önem vermemek, hakka boyun eğmemek kibirli olmaktan kaynaklanır.

15. Kendini büyük, diğer insanları küçük görenlere Allah Teâlâ gazap eder ve kıyâmet gününde onları en ağır şekilde cezâlandırır.

252. ZULÜM GÖRENİN İNTİKAM ALMASI

558. Âişe radıyallahu anhâdan rivâyet edildiğine göre, (bir gün Resûl-i Ekrem'in hanımı Zeyneb binti Cahş, aralarındaki bir anlaşmazlık dolayısıyla kuması Hz. Âişe'ye bağırıp çağırmıştı. Bunun üzerine) Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de Hz. Âişe'ye:

"Haydi ondan intikamını al!" buyurdu.[660]

559. Hz. Âişe şöyle dedi:

Bir gün Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin hanımları, Hz. Fâtıma'yı Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme gönderdiler. Fâtıma, o sırada Âişe radıyallahu anhânın evinde ve onun örtüsünün altında olan Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme geldi; huzûruna girmek için izin istedi. Resûl-i Ekrem izin verince içeri girdi ve:

"Beni hanımların gönderdi. Ebû Bekir'in kızı (Âişe'ye olan sevgin) konusunda senden adâlet istiyorlar." dedi. Resûl-i Ekrem ona:

"Yavrucağım! Benim sevdiğimi sen de sevmez misin?" diye sordu. Hz. Fâtıma:

"Elbette severim." deyince Peygamber aleyhisselâm:

"Öyleyse Âişe'yi de sev!" buyurdu."

Fâtıma kalkıp gitti, Peygamber hanımlarına, babasıyla arasında geçen konuşmayı anlattı. Onlar:

"Şikâyetimize bir çözüm getiremedin; sen babana bir daha git!" dediler. Fakat Fâtıma:

"Vallahi artık babama Âişe hakkında hiçbir şey söylemem." dedi. Bu defa Peygamber hanımları temsilci olarak Resûl-i Ekrem'in hanımı Zeyneb binti Cahş'ı gönderdiler. Zeynep huzûra girmek için izin istedi, Resûl-i Ekrem ona izin verdi. O da ona aynı konuyu anlattı ve Zeynep benim hakkımda kötü sözler söylemeye başladı. Bu arada ben Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin gözüne bakıyor, acaba karşılık vermek için bana izin verecek mi diye fırsat kolluyordum. Peygamber aleyhisselâmın kendimi savunmama kızmayacağını anlayınca, Zeyneb'e karşılık vermeye başladım ve onu susturdum. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem gülümseyerek:

“Eee, ne de olsa Ebû Bekir’in kızı!” buyurdu.[661]

Hadislerin Açıklaması

Peygamber Efendimiz Hz. Âişe’yi, diğer hanımlarından daha çok severdi. Bunu herkes bilirdi. Fakat yanlarında kalma, nafakalarını temin etme gibi konularda hepsine eşit davranırdı. Mü’minlerin anneleri, sevgi konusunda âdil olunamayacağını bilmedikleri için, Resûl-i Ekrem’den o konuda da eşitlik ve adâlet istediler.

Ashâb-ı kirâmın, Resûlullah’a hediye gönderecekleri zaman, onun Hz. Âişe’nin yanında bulunduğu günleri tercih etmesi de bir kıskançlık sebebiydi.

Hz. Âişe’nin, Hz. Zeyneb’i susturması üzerine Resûl-i Ekrem’in ona, **“Eee, ne de olsa Ebû Bekir’in kızı!”** diye iltifat etmesi, Hz. Ebû Bekir’in, hazır cevap oluşu sebebiyledir.[662]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Âişe annemizin, kuması Hz. Zeyneb’in kırıcı sözlerine hemen cevap vermemesi, Peygamber aleyhisselâmın gözlerine bakarak ondan izin istemesi, Resûlullah’a olan üstün sevgi ve saygısını göstermektedir.

2. Hz. Fâtıma’nın, Peygamber hanımlarının ısrarına rağmen tekrar babasının yanına gitmeyişi, babasına olan sevgi ve saygısını ifâde etmektedir.

3. Kıskançlık insan tabiatında vardır. Annelerimizin Hz. Âişe’yi kıskanmaları da son derece tabiîdir.

253. KITLIK VE AÇLIK GÜNLERİNDE YARDIMLAŞMA

560. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, şöyle dedi:

Âhir zamanda büyük bir açlık olacaktır. O zamana yetişenler, karınları aç olanlardan sakın yüz çevirmesin.

561. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Medineli Müslümanlar (Ensâr) Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme:

“Hurmalıklarımızı, bizimle Muhâcir kardeşlerimiz arasında paylaştır!” dediler. Allah’ın Resûlü:

“Hayır, olmaz.” buyurdu. Bunun üzerine Medineli Müslümanlar Muhâcir kardeşlerine:

“Öyleyse hurma bahçelerinde çalışın, çıkan mahsûlü paylaşalım!” diye teklif ettiler. Onlar da:

“Tamam, kabul ettik.” dediler.[663]

562. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Babam Hz. Ömer'in hilâfeti zamanında, "kıtlık yılı" diye anılan müthiş bir kuraklık olmuştu. O yıl Ömer radıyallahu anh, çölde yaşayan yoksul bedevîlere bütün verimli arâzilerden deve, buğday ve zeytinyağı gibi şeyler toplatıp göndermişti. Bu kıtlık yüzünden bütün verimli topraklar kurumuştu. O zaman Hz. Ömer bu vahim durum karşısında:

"Allahım! Bu insanların rızkını dağ başlarında yarat!" diye duâ etti. Allah Teâlâ da onun ve Müslümanların duâsını kabul etti. Bu duâlar sâyesinde yağmur yağdı. Bunun üzerine de Ömer radıyallahu anh şunları söyledi:

"Allah'a hamd olsun. Vallahi, Cenâb-ı Hak bu felâketi üzerimizden kaldırmasaydı, her varlıklı Müslümanın evine, aile fertleri sayısınca fakirleri yerleştirirdim. Çünkü bir kişinin yediği yemeği iki kişi paylaştığında kimse acından ölmez."

563. Ashâb-ı kirâmdan Seleme bin Ekva' radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem (kurban bayramı hutbesinde) ashâbına:

"Hiçbiriniz kestiğiniz kurban etinden, bayramın üçüncü gecesinden sonraya, evinde hiçbir şey bırakmasın." buyurmuştu. Ertesi yıl sahâbîler:

"Yâ Resûlallah! Kurban etini, yine geçen sene yaptığımız gibi mi dağıtacağız?" diye sordular. Allah'ın Resûlü onlara şöyle cevap verdi:

"Bu yıl kurban etini yiyin, hattâ daha sonra yemek üzere de saklayın. Geçen sene insanlar geçim sıkıntısı çektiği için sizden yoksullara yardım etmenizi istemiştim."[664]

Hadisin Râvisi:

Seleme bin Ekva’

Hudeybiye Antlaşması’nda, ayrıca yedi gazve ve Resûlullah’ın gönderdiği dokuz seriyyede bulundu. Gàbe Gazvesi’nde büyük kahramanlık gösterdi ve Fahr-i Âlem Efendimiz’in takdirini kazandı. Sultân-ı Enbiyâ onu defalarca bineğinin arkasına aldı, başını okşadı, ona hayır duâ etti. Ashâb-ı kirâmın âlimlerindendi. Hz. Osman’ın vefatından sonra Medine yakınındaki Rebeze’ye yerleşti ve hicretin 74. yılında (693) orada vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

***** Medineli Müslümanlar, Peygamber Efendimiz’in bir emri üzerine her şeylerini Mekke’de bırakıp Medine’ye hicret ettiler. Bunu bilen Ensâr hem gönüllerini hem evlerini onlara açtılar. Bununla da kalmadılar, tek geçim vâsıtaları olan hurmalıklarını da onlarla paylaşmak istediler. Fakat Resûl-i Ekrem, bir süre sonra fetihlerin başlayacağını, Müslümanların rahatlayacağını bildiği için, onların bu isteğini kabul etmedi. Bunun üzerine onlar da hadisimizde anlatılan çözüm yolunu buldular.

***** Hicretin 18. yılında (639), Hicaz’da, korkunç bir kıtlık meydana geldi. Rüzgâr toprağı kül gibi savurduğu ve insanların yüzü kül rengini aldığı için, o yıla “kül yılı (âmu’r-ramâde)” adı verildi. Hz. Ömer, zor durumda kalan insanlara her türlü yardımı gönderdi. O yıl, yanına Peygamber Efendimiz’in amcası Hz. Abbas’ı da alarak yağmur duâsına çıktı ve Cenâb-ı Hak’tan onun hürmetine yağmur yağdırmasını istedi. Allah Teâlâ da duâlarını kabul buyurdu.

***** Kurban kesen kimse, kurban etinin bir kısmını yer, fakirlere dağıtır, ihtiyacı varsa bir kısmını da daha sonraya bırakabilir. Peygamber Efendimiz kıtlık zamanında, kurban etlerinin üç gün içinde dağıtılmasını uygun görmüştür. İnsanların geçim sıkıntısı çektiği zamanlarda, Efendimiz’in de buyurduğu gibi, kurban etini bekletmeden dağıtmalıdır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Yokluk ve kıtlık zamanında, açları doyurmak Allah ve Peygamber’in emridir. Hâli vakti yerinde olanlar, muhtaç durumda olanlara yardım etmelidir.

2. Ensâr, Muhâcir kardeşlerine sahip çıkmış ve her şeylerini onlarla paylaşmışlardır.

3. Felâket yıllarında devlet başkanları, Hz. Ömer'in yaptığı gibi hem Allah'a duâ etmeli, hem de devletin bütün imkânlarını kullanarak zor durumda olanlara yardım etmelidir.

4. Hz. Ömer, bazı felâketler sebebiyle insanlar aç ve açık kalınca, hâli vakti yerinde olanların evlerine, onların ev halkı sayısınca mağdurları yerleştirmeyi bir çözüm yolu olarak görmüştür.

254. TECRÜBELER

564. Tâbiîn âlimlerinden Urve bin Zübeyr şöyle dedi:

Muâviye bin Ebî Süfyân'ın yanında oturuyordum. Önce kendi kendine bir şeyler söylendi. Sonra yanında başkalarının da bulunduğunu anladı, kendini toparlayıp dedi ki:

"İnsan, tecrübe kazanmadan halîm-selîm olmaz." Bu sözü üç defa tekrarladı.[665]

565. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Saîd el-Hudrî şöyle dedi:

"İnsan, düşe kalka halîm-selîm olur ve ancak tecrübe kazanan kimse derin bilgi sahibi olur."[666]

Hadislerin Açıklaması

***** İnsan düşe kalka yürümeyi öğrenir. Hata ede ede, doğruyu görür ve tecrübe sahibi olur. Yanılmaları ona mükemmel olmadığını öğretir; böylece

başkalarının hatalarına kızmaz, onları anlayışla karşılamaya başlar. Sonunda yumuşak huylu, halîm-selîm bir insan olur. Tecrübeleri çoğaldıkça, bilgisi artar, doğru karar vermeye başlar. Çünkü bir musîbet, bin nasîhatten evlâdır.

***** 565 numaralı hadis, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin sözü olarak da rivâyet edilmiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Edinilen tecrübeler, insanı yumuşak huylu yapar.
2. **İnsan, hata ede ede doğruyu öğrenir; çünkü hata demek, tecrübe demektir.**

255. DİN KARDEŞİNİ ALLAH RIZÂSI İÇİN DOYURMAK

566. Hz. Ali radıyallahu anh şöyle dedi:

“Bence birkaç din kardeşimi dâvet edip de, dört avuç buğdayla onların karnını doyurmak, şu sizin pazarınıza gidip bir köleyi âzat etmekten daha hayırlıdır.”[667]

Hadisin Açıklaması

Din kardeşleriyle bir araya gelmek, onlara yemek ikrâm etmek, gönüllerini hoş etmek, verdiği nimetler için Allah’a şükretmek çok değerli bir harekettir. Yemeğe dâvet edilen Müslümanların ihtiyaç sahibi kimseler olması Allah katında daha da değerlidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslümanların Allah rızâsı için bir araya gelmesi, birbirinin yüzüne bakıp samimiyetle tebessüm etmesi bile Cenâb-ı Hakk’ı memnun eder.

2. Dost ve arkadaşlara yemek ikrâm etmek kardeşliği pekiştirir.

256. CÂHİLİYE ANDI

567. Abdurrahmân ibni Avf radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Amcalarımla birlikte ‘Hilfü’l-mutayyebîn’de bulundum. Bana dünyanın servetini verseler, o andı bozmak istemem.”[668]

Hadisin Açıklaması

Mekke’de yaşayan bazı kabileler, Peygamber Efendimiz henüz çocukken, zulme uğrayanlara yardım etmek, akrabaların dayanışmasını sağlamak üzere bir antlaşma yapmışlardı. Bu antlaşmaya bağlı kalacaklarına yemin ederken ellerini güzel kokulu bir sıvıya batırıp Kâbe duvarına sürdükleri için, onlara “güzel kokulular” anlamında “mutayyebîn”, yapılan sözleşmeye de güzel kokuluların yaptığı sözleşme anlamında “hilfü’l-mutayyebîn” denmişti. Resûl-i Ekrem, işte bu iyi niyetle yapılan sözleşmeyi, yıllar sonra takdirle anmıştır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsanlara iyilik etmek üzere yapılan antlaşmalar her zaman değerlidir.

2. Birlik, beraberlik ve yardımlaşmak, Allah Teâlâ’nın değer verdiği işlerdir.

257. MÜ’MİNLER ARASINDA KARDEŞLİK BAĞI KURMAK

568. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Abdullah ibni Mes’ûd ile Zübeyr ibni Avvâm’ı kardeş yaptı.[669]

569. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem benim Medine’deki evimde, Kureyş kabilesi mensuplarıyla Ensâr arasında kardeşlik bağı kurdu.[670]

Hadislerin Açıklaması

Mekkeli Müslümanlar, evlerini, yurtlarını ve işlerini geride bırakıp İslâmiyet uğrunda Medine’ye hicret ettiler. Bütün muhâcirler gibi vatanlarından ayrılmanın hüznünü ve garipliğini yaşadılar. Peygamber Efendimiz onların bu yalnızlığını gidermek için, bir Mekkeli ile bir Medineliyi kardeş yaptı. Medineliler muhâcir kardeşlerine sahip çıktılar. Onlarla her şeylerini paylaştılar. İslâm tarihinde bu olay “muâhât” diye anılır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz, Mekke’den göçen muhâcirler ile Medine’nin yerlisi olan Müslümanları (Ensâr’ı) birbiriyle kardeş yaptı.

2. Muhâcirler, Medineli kardeşlerinin sıcak ilgisi sâyesinde garipliklerini bir nebze olsun hafiflettiler.

258. İSLÂM KARDEŞLİĞİ VARKEN ARTIK KARDEŞLİK ANTLAŞMASINA GEREK YOKTUR

570. Tâbiîn âlimi Amr ibni Şuayb, babası Şuayb ibni Muhammed'den, o da dedesi Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâdan şöyle dediğini rivâyet etmiştir:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, Mekke'nin fethedildiği yıl, Kâbe'nin merdivenlerinde oturdu. Allah'a hamdü senâdan sonra şöyle buyurdu:

"Kimin Câhiliye devrinde yaptığı bir antlaşma varsa, İslâmiyet bu antlaşmayı bozmaz, daha da güçlendirir. Mekke fethinden sonra, artık hicret yoktur."[671]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz "İslâmiyet'te antlaşma yoktur."[672] hadîs-i şerîfiyle, İslâm kardeşliği yerleştikten sonra, kabileler arasında, birbirini desteklemek için antlaşma yapmaya gerek kalmadığını belirtti. Ama "hilfü'l-füdûl" veya 567. hadiste sözü edilen "hilfü'l-mütayyebîn" gibi mazlûma yardım etmek için yapılan ittifakları yok saymadı.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İslâm kardeşliği varken, yardımlaşmak için yeni bir antlaşma yapmaya gerek yoktur.

2. Mekke fethedilip İslâm şehri olduktan sonra, oradan Medine'ye hicret etmeye gerek kalmamıştır.

259. YAĞMUR YAĞMAYA BAŞLADIĞI ANDA ALTINDA ISLANMAK

571. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir defasında Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ile beraberken yağmur yağmaya başladı. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vücuduna yağmurun düşmesi için elbisesini açtı. Biz:

"Niye böyle yaptın, Yâ Resûlallah!" diye sorunca:

"Çünkü bu yağmur, Rabbinin daha yeni yaratıp gönderdiği bir rahmettir." buyurdu.[673]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz yağmuru "Allah'ın rahmeti" olarak görürdü. Nitekim Allah Teâlâ da: "Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine: Ölü toprağa nasıl can veriyor." buyurmuştur.[674] Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz, yağmurun ilk damlaları düşmeye başlayınca bu ilâhî rahmetin mübarek vücûdunu ıslatmasını arzu ederdi. Halkımız da, işte bu anlayışla yağmura "rahmet" adını vermiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Değerli bir insan, mâhiyeti bilinmeyen bir davranışta bulunduğu zaman ona niçin öyle yaptığı sorulup hikmeti öğrenilmelidir.

2. Yağmurun ilk damlaları düşmeye başlayınca, bu ilâhî rahmetten kaçmamalı, elini, kolunu, bacağını açarak, onun altında bir süre ıslanmalıdır.

260. KOYUN BEREKETTİR

572. Tâbiîn neslinden Humeyd ibni Mâlik ibni Huseym şöyle dedi:

Ebû Hüreyre radıyallahu anh ile birlikte Akîk'teki bahçesinde oturuyorduk. Medineli bir topluluk binitlerine atlayıp onun yanına geldiler

ve yere indiler. Ebû Hüreyre bana:

"Anneme git, selâm söyle, bize yiyecek bir şeyler hazırlasın!" dedi. Ben de gidip söyledim. Annesi bir tepsiye üç arpa ekmeği ile biraz zeytinyağı ve tuz koyup bana verdi. Ben de tepsiyi başıma alıp getirdim ve önlerine koydum. Ebû Hüreyre tekbir getirerek:

"Bir zamanlar iki siyahtan, yani hurma ve sudan başka yiyeceğimiz yokken, karnımızı ekmekle doyuran Allah'a hamdolsun." dedi. Misâfirler yemeğe ellerini sürmediler. Onlar kalkıp gidince Ebû Hüreyre bana şunları söyledi:

"Yeğenim! Koyunlarına iyi bak! Burunlarının temiz olmasını sağla! Ağıllarını temiz tut! Ağılın bir tarafında da namazını kıl! Çünkü koyun cennet hayvanlarındandır. Allah'a yemin ederim ki, yakında öyle bir zaman gelecek, birkaç koyun, onlara sahip olan kimseye, (Medine vâlisi) Mervân'ın sarayından daha değerli olacak."[675]

573. Ali bin Ebî Tâlib radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Evdeki bir koyun berekettir; iki koyun iki berekettir; üç koyun pek çok berekettir."[676]

Hadislerin Açıklaması

***** Müslümanlar Ebû Hüreyre radıyallahu anhın yanına gelir, bilmediklerini ona sorup öğrenirlerdi. Birinci hadiste sözü edilen ziyâretçiler, kendilerine ikrâm edilen yemeği, muhtemelen oruçlu oldukları için yememişlerdi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Ashâb-ı kirâm, azla yetinir, dünya zevklerine fazla önem vermezdi. Onlar âhirete hazırlanmayı önemserlerdi.

2. Ebû Hüreyre radıyallahu anh, önlerine getirilen arpa ekmeği, azıcık zeytinyağı ve tuzu görünce sevinerek Allah'a şükretti. Acaba biz,

sahip olduğumuz bunca nimete ne kadar şükrediyoruz?

3. Misâfire ikrâmda bulunmalıdır.

4. Koyun yetiştirmeye önem vermeli, onun bereket sebebi olduğunu unutmamalıdır.

261. DEVE, SAHİPLERİ İÇİN BİR DEĞERDİR

574. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Küfrün başı doğu tarafındadır. Kendini beğenme ve kibirlenme atlara, develere, sığırlara sahip olan gürültücü bedevîlerdedir. Tevâzu ve ağırbaşlılık ise koyun sahiplerindedir."[677]

575. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Köpekler ile koyunların hâline şaşarım. Çünkü bir yılda şu kadar koyun kesilir, bu kadarı kurban edilir. Köpek ise bir defada şu kadar yavrular. Buna rağmen koyunların sayısı köpeklerden fazladır.

576. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Zabyân Husayn ibni Cündeb şöyle dedi: Halîfe Ömer ibnü'l-Hattâb bana:

"Ey Ebû Zabyân! Senin maaşın ne kadar?" diye sordu.

"İki bin beş yüz" dedim. Bana şunu söyledi:

"Ey Ebû Zabyân! Kureyş kabilesinden çıkacak çocuk yöneticiler iş başına geçmeden önce, toprak satın al, ziraat ve hayvancılık yap! Çünkü onlar bir kimsenin maaşını mal olarak kabul etmezler."[678]

Hadisin Râvisi:

Ebû Zabyân Husayn ibni Cündeb el-Cenebî

Hz. Ali ve Selmân-ı Fârisî gibi sahâbîlerden hadis rivâyetiyle tanınan güvenilir bir tâbiî idi. Hicretin 90. yılında (709) Kûfe'de vefât etti.

577. Ashâb-ı kirâmdan Abde bin Hazn şöyle dedi:

Deve yetiştirenlerle koyun besleyenler biz sizden daha üstünüz diye birbirine karşı övündüler. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Hz. Mûsâ, koyun çobanı iken peygamber oldu. Dâvûd aleyhisselâm çoban iken peygamber oldu. Ben de Ecyâd mevkiinde ailemin koyunlarını güderken peygamber oldum."[679]

Hadisin Râvisi:

Ebü'l-Velîd Abde bin Hazn en-Nasrî

Kûfelidir. Peygamber Efendimiz'in zamanına yetiştiği kabul edilmektedir. Onun sahâbî değil tâbiî olduğunu ileri sürenler de olmuştur.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

***** Birinci hadiste Peygamber Efendimiz küfrün başının doğu tarafında olduğunu söylemiştir. O devirde ateşe tapan İranlılar ve onlara bağlı Araplar Medine'nin doğusunda yaşıyordu. Farslar, hem dünyanın en güçlü milletiydi, hem de son derece kibirli kimselerdi. Dinleri ilâhî kaynaklı olmadığı için İslâmiyet'e son derece uzak idiler. Nitekim İran kralı Hüsrev Perviz, Resûlullah'ın İslâm'a dâvet mektubunu alınca onu yırtıp parça parça etmişti.

Bunun yanında İslâm âleminin başına belâ olan Moğollar'ın doğudan gelmesi, Deccâl'in doğudan çıkacak olması da "küfrün başının doğu tarafında" olduğunu göstermektedir.

***** Diğer hadisler, özellikle koyun beslemenin, hayvancılık yapmanın ve ziraatle meşgul olmanın değerini ortaya koymaktadır. Allah Teâlâ peygamberlerini, peygamber olarak göndermeden önce onların koyun gütmelerini istemiş, böylece onlara sabırlı olma, insanları sevgi ve merhametle yönetme usûlünü öğretmiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İranlı mecûsîler, son derece merhametsiz, kendilerinden olmayanlara karşı insafsız kimselerdi.

2. Atlar ve develerle uğraşan kimseler, daha kibirli, sert tabiatlı, kaba ve gürültücü olurlar.

3. Koyun besleyenler ise, besledikleri koyunlar gibi yumuşak başlı ve tevâzû sahibi olurlar.

4. Koyun berekettir; çabuk çoğalır ve sahibinin mutlu ve huzûrlu yaşamasını sağlar.

5. Hayvan beslemek insanı zengin eder. Peygamber Efendimiz döneminde deve besleyenler de kısa zamanda refâha kavuşmuşlardır.

6. Yöneticiler, Hz. Ömer'in yaptığı gibi, yönettikleri kimselere bildikleri doğruları öğretmeli, onların daha huzûrlu olmalarına yardım etmelidir.

7. Peygamber Efendimiz, koyun güttüğünü söylemek sûretiyle ne kadar mütevâzi olduğunu da göstermiştir.

262. ÇÖLDE YAŞAMAK

578. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Büyük günahlar yedi tanedir. Bunların en ağır olanları: Allah'a şirk koşmak, insan öldürmek, nâmûslu kadınlara zina etti diye iftirâ etmek ve hicret ettikten sonra tekrar çöl hayatına dönmektir.[680]

Hadisin Açıklaması

Büyük günahların en büyüğü, Allah'a şirk koşmaktır. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de, şirkin en büyük zulüm olduğunu,[681] Allah Teâlâ'nın Kendisine şirk koşulmasını kesinlikle bağışlamayacağını,[682] müşriklere cenneti haram kılacağını[683] belirtmiştir. Ashâb-ı kirâm, İslâm dâvâsına hizmet için çöl hayatını bırakıp Medine'ye hicret ettikten sonra, mâzereti olmadan tekrar çöle dönmeyi, dinden dönmek gibi ağır günah kabul ederdi.

Büyük günahlar 8. hadîs-i şerîfte sayılmıştır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah'tan başka ilâh olduğunu kabul etmek günahların en büyüğüdür.

2. En ağır günahlardan biri, haksız yere insan öldürmektir. Allah Teâlâ böyle birinin ebediyyen cehennemde kalacağını bildirmiştir.[684]

3. Nâmûslu bir kadına zina etti diye iftirâ atmak, önde gelen büyük günahlardan biridir.

263. KÖYLERDE YAŞAYAN KİMSE

579. Ashâb-ı kirâmdan Sevbân ibni Bücdüd radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana şöyle buyurdu:

"İnsanlardan uzakta tek başına yaşama! İnsanlardan uzak yerlerde yaşayanlar, kabirlerde yaşayanlar gibidir."[685]

İmâm Buhârî'nin hocası Ahmed ibni Âsım, insanlardan uzak yerin köy olduğunu söylemiştir.

579. [Mükerrer] Bir önceki hadisin aynıdır.

Hadisin Açıklaması

İnsan toplumdan uzak yerlerde, ücrâ köylerde tek başına yaşamamalıdır. Toplumdan uzakta yaşayan, ilimden ve irfandan uzaklaşır, câhil kalır. Câhilin ise ölüden farkı yoktur; toprağa gömülmese bile, evi kabir, elbisesi kefen gibidir. Tek başına veya birkaç kişiyle birlikte toplumdan uzakta yaşayanlar, dinî görevlerini de tam olarak yerine getiremezler.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsan, diğer insanlardan ayrı ve tek başına yaşamamalıdır.

2. Toplumdan uzak kalanlar, bilgiden, görgüden ve insânî değerlerden de uzaklaşırlar.

264. KIRLARDA GEZİYE ÇIKMAK

580. Tâbiîn muhaddislerinden Şüreyh ibni Hânî' şöyle dedi:

Hz. Âişe'ye kır gezintisi hakkında soru sordum ve:

"Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem kırlarda gezmeye çıkar mıydı?" dedim. O da:

"Evet, şu akarsu vâdilerinde dolaşmaya giderdi." dedi.[686]

581. Etbâu't-tâbiîn neslinden Amr ibni Vehb et-Tâifî şöyle dedi:

Tâbiîn neslinden Muhammed ibni Abdillah ibni Üseyd'i ihrâmlıyken bineğinin üzerinde gördüm. İhrâmını omuzlarından alıp bacaklarının üzerine örtmüştü. Ona:

"Neden böyle yaptın?" diye sordum. O da:

"Babam Abdullah ibni Üseyd'in böyle yaptığını görmüştüm de onun için yaptım." dedi.

Hadislerin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, zaman zaman Medine'den uzaklaşır, Allah Teâlâ'nın yüce kudretini daha iyi görebileceği kırlara, vâdilere, yüksek yerlere çıkardı. Birinci hadisin geçtiği kaynaklarda görüleceği üzere, bir defasında bu geziye develerine binmiş olarak Hz. Âişe ile birlikte gitmişti.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Fahr-i Âlem Efendimiz, bazen şehir hayatından uzaklaşır, su yataklarında ve yüksek yerlerde dolaşırdı.

2. Hac veya umre yapmak üzere ihrâma giren kimse, binitinin sırtında kırlardan, vâdilerden geçerek yoluna devam edebilir. Bu sırada bacakları açılınca, sırtındaki ihrâmı bacaklarına örtebilir.

265. SIR SAKLAMAYI VE HUYLARINI ÖĞRENMEK İÇİN İNSANLARLA OTURMAYI SEVEN KİMSE

582. Medineli tâbiîlerden Abdullah ibni Abdirrahmân ibni Abdilkàrî şöyle dedi:

Halîfe Ömer ibnü'l-Hattâb ile Ensâr'dan bir adam birlikte otururlarken, babam Abdurrahmân ibni Abdilkàrî de onların yanına gidip oturdu. Hz. Ömer:

"Biz konuşmalarımızı başkasına taşıyanı sevmeyiz." dedi. Bunun üzerine babam Abdurrahmân da:

"Ey mü'minlerin emîri! Ben konuşmalarınızı dinleyip başkasına götürmek için yanınıza gelmedim." dedi. Hz. Ömer:

"Tamam öyleyse. Şuracıkta otur, ama konuştuklarımızı sakın başkalarına taşıma!" dedi. Sonra Hz. Ömer, birlikte oturduğu Ensâr'dan olan adama dönerek:

"İnsanlar benden sonra kimin halîfe olması üzerinde konuşuyor?" diye sordu. O zaman Ensâr'dan olan adam, Muhâcirlerden birkaç kişinin adını saydı, ama Hz. Ali'nin ismini saymadı. Bunun üzerine Hz. Ömer şunu söyledi:

"Bu halk neden Ebü'l-Hasan Ali'yi istemiyor? Allah'a yemin ederim ki, aleyhlerinde bile olsa, onları en doğru şekilde yönetecek olan Ali'dir."[687]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, bir mecliste konuşulan sözün emânet olduğunu söylemiştir.[688] İnsan, kendisini emîn bilerek yanında rahatça konuşan birine veya birilerine aslâ ihânet etmemelidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Birine söylenen sır, ona emânet edilmiş demektir.

2. Hz. Ömer, Hz. Ali'nin mükemmel bir yönetici olduğunu belirtmiştir.

266. HER İŞTE İHTİYATLI OLMAK

583. Tâbiîn âlimi Hasan-ı Basrî şöyle demiştir:

Vaktiyle bir adam vefât etti. Geriye bir oğlu ile âzatlı bir kölesini bıraktı. Vefât ederken de, âzatlı kölesine oğluna bakıp onu yetiştirmesini vasiyet etti. O da efendisinin vasiyetini yerine getirdi, oğlunu koruyup gözetti; büyüdüğü zaman evlendirdi. Delikanlı âzatlı kölesine:

“Ben ilim tahsil etmeye gideceğim, bana gerekli olan şeyleri hazırla!” dedi. O da gerekeni hazırladı. Delikanlı, bir âlimin yanına gitti ve ona

kendisinden ilim öğrenmek istediğini söyledi. Âlim de talebesine:

“Memleketine dönmek istediğinde bana haber ver; o zaman sana önemli bilgiler öğreteceğim.” dedi. Delikanlı memleketine dönmek istediği zaman hocasına:

“Ben artık evime döneceğim. Bana öğretmek istediklerini öğret!” dedi. Hocası da ona şu üç tavsiyede bulundu:

“Allah’tan kork! Sabret! Acele etme!” dedi.

Hasan-ı Basrî: “Hocanın bu öğüdünde bütün hayırlar bulunmaktadır.” dedi, sonra da sözüne şöyle devam etti:

Delikanlı evine döndü. Hocasından öğrendiği bu üç öğüdü az kalsın unutacaktı. Binitinden indi. İçeri girince bir de ne görsün! Bir yanda karısı, ondan biraz uzakta bir adam uyumuyor mu! Delikanlı:

“Vallahi bu gördüklerim inanılır gibi değil!” dedi. Bineğinin yanına dönüp de kılıcını almak isterken, hocasının öğüdünü hatırladı ve kendi kendine “Allah’tan kork! Sabret! Acele etme!” dedi.

Tekrar geri döndü. Adamın başucuna gelince: “Ben böyle bir şey beklemiyordum!” dedi. Tekrar binitinin yanına geldi. Kılıcını almak isterken yine hocasının öğütlerini hatırladı. Tekrar eve girdi. Başında dikilirken adam uyandı. Öldürmek istediği adamın âzatlı kölesi olduğunu görünce hemen ona sarılıp öptü, hâlini hatırını sordu. Adam:

“Benden ayrıldıktan sonra neler yaşadın?” diye sorunca, delikanlı ona şunları söyledi:

“Vallahi senden ayrıldıktan sonra pek çok hayır kazandım. Yemin ederim ki, senden sonra pek çok hayır elde ettim. Bu gece, kılıçla senin kellen arasında üç defa gidip geldim. Öğrendiğim ilim seni öldürmekten beni alıkoydu.”

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz her işte temkinli davranmayı, sadece âhirete ait işlerde acele etmeyi tavsiye buyurmuştur.[689] Âlimler insanlara doğru yolu gösterir. “Bilmiyorsanız bilenlere sorun!”[690] âyet-i kerîmesi de bunu dile getirmektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Gerçek âlimlerin öğrettiği bilgiler, insana dünyada da fayda verir âhirette de. Bu sebeple ilim elde etmeli ve âlimlerin tavsiyesini tutmalıdır.

2. İnsan her zaman Allah'tan korkmalı, başına gelene sabretmeli ve hiçbir zaman acele etmemelidir.

3. Uygulanan az bilgi, uygulanmayan çok bilgiden daha faydalıdır.

267. AĞIRBAŞLI VE İHTİYATLI OLMA

584. Abdülkaysoğullarından Eşec şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bana:

"**Sende Allah'ın sevdiği iki özellik var.**" buyurdu. Bunun üzerine ben:

"Onlar nelerdir Yâ Resûlallah!" diye sordum.

"Yumuşak huyluluk ve hayâ." buyurdu. Ben de:

"Bu özellikler bende eskiden beri mi vardı, yoksa onları Müslüman olduktan sonra mı edindim?" diye sordum. Allah'ın Resûlü:

"Eskiden beri vardı." buyurdu. O zaman ben de:

"Beni, Kendisinin sevdiği iki özellikle yaratan yüce Allah'a hamd ederim." dedim.[691]

585. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Saîd el-Hudrî'den rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, Abdülkaysoğullarından Eşecc'e şöyle dedi:

"Sende Allah'ın sevdiği iki özellik vardır: Yumuşak huyluluk ve ölçülü davranmak."[692]

Bu bir önceki hadisin aynıdır.

587. Ashâb-ı kirâmdan Mezîde bin Câbir el-Abdî şöyle dedi:

Abdülkaysoğullarından Eşec, yürüyerek Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna geldi, elini tutup öptü. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

"Sende Allah'ın ve Resûlü'nün sevdiği iki huy var." buyurdu. Eşec de:

“Bu huylar bende yaratılışımdan beri mi var, yoksa onları sonradan mı kazandım?”

“Onlar sende yaratılışından beri var.”

Bunun üzerine Eşec:

“Beni Kendisinin ve Resûlü’nin sevdiği iki huy üzere yaratan Allah’a hamd olsun.” dedi.[693]

Hadislerin Açıklaması

Bahreyn’de yaşayan Abdülkaysoğulları İslâmiyet’i kabul etti ve Mekke fethinden biraz önce Peygamber Efendimiz’e bir heyet gönderdi. Onlar Medine’ye gelince, bir an önce Allah’ın Resûlü’nü görmeye ve elini öpmeye koştular. Heyette bulunanların en küçüğü olan ve Eşec lakabıyla anılan Münzir ibnü’l-Hâris, önce yıkanıp temizlendi. En güzel elbisesini giydi. Sonra Resûlullah’ın huzûruna varıp elini öptü. Fahr-i Âlem Efendimiz, onun bu ağırbaşlı davranışı ve benzeri tutumları sebebiyle kendisini takdir etti.[694]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Aceleci olmak, iyi bir özellik değildir. İnsan **hayâlı, ağırbaşlı, ihtiyatlı ve yumuşak huylu** olmalıdır.

2. Güzel özelliklere sahip olan kimse, bunları kendisine veren Allah’a hamd etmelidir.

3. Gurûra kapılmayacağı bilinen kimseyi yüzüne karşı övmek sakıncalı değildir.

268. ZULÜM VE HAKSIZLIK

588. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Şâyet bir dağ, başka bir dağa zulmetseydi, zulmeden dağ paramparça edilirdi.[695]

589. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Cehennem ile cennet tartıştılar. Cehennem:

“Bana kibirliler ve zorbalar girecek.” dedi. Cennet:

“Bana da zayıflar ve yoksullar girecek.” dedi.

Bunun üzerine Allah Teâlâ cehenneme şöyle buyurdu:

“Sen benim azâbımsın. Dilediğimden seninle intikam alırım. Cennete de:

“Sen benim rahmetimsin, dilediğime seninle merhamet ederim.” buyurdu.[696]

590. Ashâb-ı kirâmdan Fedâle bin Ubeyd radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Cehenneme atılacak olan şu üç kimseye, ayrıca hangi günahları işledikleri sorulmaz.

Bunlardan biri, dinini terkederek İslâm toplumundan ayrılan ve devlet başkanına isyân etmiş olarak ölen kimsedir. Sen artık onun feci âkıbetini sorma!

İkincisi, efendisini terk edip kaçan köle veya câriyedir.

Üçüncüsü de, kocası geçimini sağladıktan sonra, işleri takip etmek için yanından ayrılıp giden, kocası gittikten sonra yabancıların yanında açılıp saçılan ve uygun olmayan hareketlerde bulunan kadındır.

Mahvolup giden üç kimse daha vardır.

Bunlardan biri, büyüklük, yücelik ve kudret sahibi olan Allah ile, bu özelliklerinde âdetâ O’nunla rekàbet edercesine büyüklenen kimsedir.

Diğeri, Allah var mı yok mu diye şüphe içinde olan kimsedir.

Üçüncüsü de, Allah’ın rahmetinden ümidini kesen kimsedir.”[697]

Hadisin Râvisi:

Fedâle bin Ubeyd el-Ensârî

Uhud Savaşı ile ondan sonraki gazvelerde Resûl-i Ekrem’in yanında yer aldı. Hudeybiye’de Peygamber Efendimiz’e bîat etti. Mısır ve Suriye’nin fethinde bulundu. Muâviye bin Ebî Süfyân devrinde Dımaşk kadısı oldu. Daha sonra Bizanslılar’la yapılan deniz savaşında kumandanlık yaptı.

Fedâle, Cenâb-ı Hakk’ın sadece takvâ sahiplerinin sadakasını kabul edeceğini (Mâide 5/27) söyler, “Yaptığım hayırların sadece bir zerresi kabul edilse bana yeter!” derdi. Hicretin 53. yılında (673) vefât etti.

591. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Bekre radıyallahu anh, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Allah Teâlâ dilediği günahların cezâsını kıyâmet gününe bırakır. Yalnız zulüm, ana-babaya âsi olma veya akraba ile ilgiyi kesme günahlarının cezâsını, bu günahları işleyenlere ölmeden önce, daha dünyada iken verir.”[698]

592. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Biriniz, kendi gözündeki merteği görmez de tutup kardeşinin gözündeki çöpü görür.[699]

593. Tâbiîn fakîhlerinden Muâviye bin Kurre şöyle dedi:

Ashâb-ı kirâmdan Ma’kıl ibni Yesâr el-Müzenî ile beraberdik. O yolda gördüğü, gelip geçeni rahatsız eden bir şeyi alıp bir kenara koydu. Biraz sonra ben de yolda öyle bir şey gördüm ve onu alıp bir kenara koydum. Bunun üzerine Ma’kıl ibni Yesâr bana:

“Yeğenim! Neden öyle bir şey yaptın?” diye sordu. Ben de:

“Senin öyle yaptığını gördüm, onun için yaptım.” dedim.

“İyi yaptın yeğenim! Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinledim:

‘Müslümanların gelip geçtiği yoldan, onlara eziyet veren bir şeyi kaldıran kimseye bir iyilik sevâbı yazılır. Yaptığı iyilik kabul edilen kimse de cennete girer.”[700]

Hadisin Râvisi:

Ma’kıl ibni Yesâr el-Müzenî

Hudeybiye Antlaşması’ndan önce Müslüman oldu. Resûl-i Ekrem onu Müzeyne kabilesindeki ihtilâfları çözmek için kadı tâyin etti. Hz. Ali döneminde İran fetihlerine katıldı. Hicretin 59. yılında (679) vefât etti.

Hadisin Açıklaması

***** Allah Teâlâ, zulmetmeyi kullarına yasaklamıştır. Olacak şey değil ama, İbni Abbâs radıyallahu anhümânın dediği gibi, şâyet bir dağ, başka bir dağa zulmetseydi, Allah Teâlâ onu yaptığı bu haksızlıktan dolayı parçalar, un ufak ederdi.

***** 590 numaralı hadiste, büyük suç olduğu son derece açık olan bazı günahlardan söz edilmiş, bu günahları işleyenlerin, sorgusuz suâlsiz cehenneme atılacağı belirtilmiştir. Bu günahkârlardan bir kısmı şu insanlardır:

İslâm dininden ayrılan, Müslüman devlet başkanını tanımayıp ona karşı gelenler;

Kocası geçimini sağladığı halde, o bir işi için başka yere gittiğinde, ahlâksızca hareket eden kadınlar;

Kur’ân-ı Kerîm’de: “Hiç gökleri ve yeri yaratan Allah hakkında şüphe edilir mi?”[701] buyurulduğu halde, hâşâ “Allah var mı yok mu?” diye şüphe eden kimseler.[702]

İşte bunlar, birer âsîdir. Allah Teâlâ’nın, haklarında: **“Öyle günahkârlara günahları hakkında suâl sorulmaz.”**[703] buyurduğu kimselerdir ve gidecekleri yer cehennemdir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ, kullarının birbirine haksızlık etmesini yasaklamıştır.

2. Kendini beğenen ve başkalarına zulmedenlerin yeri cehennemdir.

3. Zulme uğrayan günahsızların ve hallerine râzı olan fakirlerin gideceği yer ise cennettir.

4. Müslüman devlet başkanına isyân etmenin cezâsı ağırdır.

5. Kadın iffetini korumalı, yabancıların yanında açılıp saçılmamalıdır.

6. Büyüklük Allah'a mahsustur. Müslüman mütevâzi olmalıdır.

7. Allah'ın rahmetinden hiçbir zaman ümit kesmemelidir.

8. Bazı kimseler, başkalarının küçük kusurlarını görür ve onları gözünde büyütür, ama kendisinin kocaman hatalarını görmek istemez.

9. Yoldan geçenleri rahatsız eden şeyleri alıp bir kenara koymak büyük sevaptır.

269. HEDİYEYİ KABUL ETMEK

594. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Birbirinizle hediyeleşin ki, sevginiz artsın."[704]

595. Tâbiîn muhaddislerinden Sâbit el-Bünânî'den rivâyet edildiğine göre, Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle derdi:

"Çocuklarım! Birbirinize ikrâmda bulunup hediyeleşin! Böyle yaparsanız, aranızdaki sevgi daha da artar."

Hadislerin Açıklaması

Peygamber Efendimiz kendisine takdim edilen hediyeyi kabul eder, karşılığında daha kıymetli bir hediye verirdi. Ümmetine de böyle

yapmalarını tavsiye ederdi. Hediyeleşmenin sevgiyi artıracağını, kalbdeki kin ve nefreti yok edeceğini söylerdi. [705]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Hediyeleşmek sünnettir.

2. Hediyeleşmek, gönülleri birbirine yaklaştırır ve sevgiyi daha da artırır.

270. VERİLEN HEDİYEYİ AZIMSAYAN KİMSELERİN HEDİYESİNİ KABUL ETMEMEK

596. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Fezâreoğulları kabilesinden bir adam Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme bir deve hediye etti. Allah'ın Elçisi de ona bir hediye ile karşılık verdi; fakat adam kendisine verilen hediyeyi azımsadı ve kızdı. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem minbere çıktı. Onu şöyle buyururken dinledim:

"Bana bir adam hediye veriyor, ben de yanımda olan kadarıyla ona karşılık veriyorum; fakat o adam benim hediyeme kızıyor. Allah'a yemin ederim ki, artık bu yıldan sonra Kureyş, Ensâr, Sakîf ve Devs kabileleri dışındaki Araplardan hediye kabul etmeyeceğim."[706]

Hadisin Açıklaması

Bedevînin biri, Peygamber Efendimiz'in, kendisine hediye edilen bir şeye fazlasıyla karşılık verdiğini duymuştu. Verdiğinin kat kat fazlasını alma ümidiyle, Sultân-ı Enbiyâ'ya bir deve hediye etmişti. Fahr-i Cihân Efendimiz de ona, bu devenin değerinde altı adet deve vermişti.[707] Aç gözlü bedevî bunu bile azımsamıştı. İşte o zaman Efendimiz aleyhisselâm, hediyenin karşılık beklenmeden verilmesi gerektiğini ashâbına öğretmek için bu konuşmayı yapmıştı.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Cömert tabiatlı insanların hediyesi kabul edilmelidir. Peygamber Efendimiz'in adlarını zikrettiği Ensâr ile diğer üç kabilenin bu özelliğe sahip oldukları görülmektedir.

2. Verdiği hediye karşılığında hediye almayı bekleyeceği tahmin edilen kimsenin hediyesi kabul edilmemelidir.

271. HAYÂ DUYGUSU

597. Ebû Mes'ûd Ukbe el-Ensârî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"İlk peygamberlerden beri, halkın hatırında kalan bir söz vardır: Utanmadıktan sonra dilediğini yap!"[708]

598. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"İmanın altmış (veya yetmiş) küsûr dalı vardır. En yükseği, 'Allah'tan başka ilâh yoktur' demek; en aşağısı ise, insana zarar veren şeyleri yoldan kaldırmaktır. Hayâ da imanın bir dalıdır."[709]

599. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh şöyle dedi:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem henüz örtünme çağına girmiş bir kızdan daha utangaçtı. Hoşlanmadığı bir şey gördüğünde, bunu onun yüzüne bakınca anlardık."[710]

600. Hz. Osmân ile Hz. Âişe radıyallahu anhümâ şöyle rivâyet etmişlerdir:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Âişe'nin örtüsünü üzerine almış ve yatağına uzanmıştı. O sırada Ebû Bekir radıyallahu anh içeri girmek için izin istedi. Allah'ın Resûlü bu durumdayken onun girmesine izin verdi. Ebû Bekir Resûl-i Ekrem ile görüştükten sonra gitti. Sonra Ömer radıyallahu anh içeri girmek için izin istedi. Resûl-i Ekrem yine o durumdayken Ömer'in içeri girmesine izin verdi. O da görüştükten sonra gitti.

Hz. Osman şöyle dedi: Sonra huzûra girmek için ben izin istedim. Allah'ın Elçisi doğrulup oturmuş. Âişe'ye:

"Eibisene çeki düzen ver!" buyurmuş. Ben de Resûlullah ile işimi bitirince oradan ayrıldım. Sonra Âişe radıyallahu anhâ Peygamber aleyhisselâma:

"Yâ Resûlallah! Osmân geldiğinde telâşlandığın kadar, Ebû Bekir ve Ömer radıyallahu anhümâ geldiklerinde telâşlandığını görmedim. Bunun sebebi nedir?" diye sormuş. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurmuş:

"Osmân çok hayâlı bir insandır. Ben o durumdayken içeri girmesine izin verseydim, onun bana ihtiyâcını söylemeyeceğinden çekindim."[711]

601. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Hayâ, nerede bulunursa orayı güzelleştirir. Hayâsızlık da nerede bulunursa orayı çirkinleştirir."[712]

602. Tâbiîn âlimi Sâlim ibni Abdillah, babası Abdullah ibni Ömer'den şu olayı rivâyet etti:

Bir adam, utangaç kardeşine bu huyunu bırakmasını söylüyordu. Oradan geçen Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem adama şöyle buyurdu:

"Onu kendi hâline bırak; zirâ hayâ imandandır."[713]

603. Âişe radıyallahu anha şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem evimde, bacağı veya baldırı açık vaziyette yatağa uzanmıştı. O sırada babam Ebû Bekir radıyallahu anh içeri girmek için izin istedi. Allah'ın Resûlü bu durumdayken onun girmesine izin verdi ve kendisiyle konuştu. Sonra Ömer radıyallahu anh

içeri girmek için izin istedi. Allah'ın Resûlü yine bu durumdayken onun girmesine de izin verdi ve kendisiyle konuştu. Daha sonra Osmân radıyallahu anh içeri girmek için izin istedi. Bu defa Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem hemen oturdu ve elbisesini düzeltti.

[Hadisin râvisi Muhammed ibni Ebî Harmele "Bu olayların aynı günde olduğunu söylemiyorum." dedi.]

Ardından Osmân radıyallahu anh içeri girdi, onunla da konuştu. Osmân çıktığı zaman:

"Yâ Resûlallah!" dedim. "Babam Ebû Bekir içeri girdi. Onun için doğrulup oturmadın, rahatını bozmadın. Ardından Ömer içeri girdi. Onun için de doğrulup oturmadın ve rahatını bozmadın. Sonra Osmân içeri girdi, hemen doğrulup oturdun ve elbiseni düzelttin. Neden böyle yaptın?" Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"Kendisinden meleklerin bile hayâ ettiği adamdan ben nasıl hayâ etmem?"[714]

Hadislerin Açıklaması

***** Allah Teâlâ, kullarının hayâlı olmasını ister. Çünkü utanma duygusu insanı kötülük yapmaktan alıkoyar. İşte bunun için Hz. Âdem'den beri bütün peygamberler, ümmetlerinden hayâlı olmalarını istemişler, onlara: "Utanacağın şeyi yapma!" demişlerdir.

"Utanmadıktan sonra dilediğini yap!" sözü, utanmayanlara yönelik bir tehdittir. İleride bunun hesabını vereceksin, demektir. Şu âyet-i kerîmede de böyle bir tehdit vardır: **"Dilediğinizi yapın; hiç şüphe yok ki Allah sizin bütün yaptıklarınızı görmektedir."**[715]

***** Peygamber Efendimiz "Hayâ imândandır." hadîs-i şerîfiyle, hayâ duygusunun insana fenalık yaptırmacağını, en azından "Yapma, ayıptır!" diye uyaracağını ifâde buyurmuştur.

***** Fahr-i Kâinât Efendimiz, ashâbının yanında ayağını bile uzatmazdı. Yanına Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ömer girdiği vakit toparlanma ihtiyacını duymadı; çünkü onlarla ileri derecede samimi idi. Zirâ dostlar arasında ülfet varsa, külfet aradan kalkar.

Burada, "Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem iki dostunun yanında, dizinin üst tarafı görünecek şekilde neden oturdu?" diye sorulabilir. Bunun cevabı şudur. Anlaşılan bu olay, Fahr-i Âlem Efendimiz'in: "Vücudun uyluk bölgesi avrettir (gösterilmemesi gerekir.)"[716] buyurmasından önce yaşanmıştır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Mü’minin en belirgin özelliği, utanma duygusuna sahip olmasıdır.

2. Bütün Peygamberler, ümmetlerine hayâ duygusunu öğretmişlerdir.

3. Utanmayan insandan her türlü fenalık beklenir. Çünkü hayâ duygusu olmayanın imânı zayıftır.

4. Peygamber Efendimiz, insanların en hayâlısı idi. Genç bir kızdan daha utangaçtı.

5. İman, kalbe kök salmış gür bir ağaç gibidir. Bu ağacın her bir dalı, mü’minin yapması gereken bir vazifeyi gösterir.

6. İmânın Allah katında en üstün derecesi, Lâilâhe illallah (Allah’tan başka ilâh yoktur) sözüdür. Onun için Lâilâhe illallah zikrini dilden düşürmemelidir.

7. İnsanlara zarar veren şeyleri yoldan kaldırmak, imânın bir gereğidir. [717]

8. Hz. Osman, üstün bir hayâ duygusuna sahipti. Bu sebeple melekler bile ondan utanırdı. Çünkü hayâ duygusu, meleklere özel bir duygudur.

Buhârî, Ezân 44, nr. 676, Nefekàt 8, nr. 5363, Edeb 40, nr. 6039; Tirmizî, Kıyâmet 45, nr. 2489.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 106, 121, 260, nr. 25256, 25415, 26769.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 167, 25855; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XII, 490, nr 5676.

. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 256, nr. 26724; Ebû Ya‘lâ, *el-Müsned* (Esed), VIII, 286, nr. 4873; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XII, 488-489, nr. 5675.

Tirmizî, Menâkıb 65, nr. 3895; İbni Mâce, Nikâh 50, nr. 1977.

Ebû Dâvûd, Edeb 112, 113, nr. 5124 ; Tirmizî, Zühd 54, nr. 2393.

Tayâlisî, *Müsned* (Türkî), III, 533, nr. 2166; Ebû Ya‘lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), VI, 143, nr. 3419; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), II, 325, nr. 566.

Ebû Dâvûd, ez-Zühd (Ebû Temîm, Ebû Bilâl), s. 180, nr. 187; İbnü’s-Sünnî, *Amelü’l-yevm ve’l-leyle* (Berenî), s. 163, nr. 200.

İbni Vehb, *el-Câmi‘ fi’l-hadîs* (Ebü’l-Hayr), s. 302, nr. 205; Abd ibni Humeyd, *el-Müntehab* (Sâmerrâî, Suaydî), s. 134, nr. 332.

Beyhakì, *Şu‘abü’l-îmân* (Hâmid), VI, 368, nr. 4340.

Hac 22/46.

Buhârî, Îmân 39, nr. 52; Müslim, Müsâkat 107, nr. 1599.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 169-170, 225, nr. 6583, 7101.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 118, nr. 5995.

Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), X, 483, nr. 7839.

Ahmed ibni Hanbel, *Kitâbü'z-Zühd* (Şâhîn), s. 110, s. 709.

Müslim, Birr 136, nr. 2620; Ebû Dâvûd, Libâs 26, nr. 4090; İbni Mâce, Zühd 16, nr. 4175.

Harâitî, *Mesâvi'l-ahlâk ve mezmûmühâ* (Şelebî), s. 261, nr. 563; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), X, 478, nr. 7831.

Buhârî, Tefsîr 50/1, nr. 4850, Tevhîd 25, nr. 7449; Müslim, Cennet 34-36, nr. 2846.

Bu hadisin bir benzeri 589 numarayla geçti.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 278, VII, 158, nr. 26058; Ahmed ibni Hanbel, *Kitâbü'z-Zühd* (Şâhîn), s. 175, nr. 1200.

Müslim, Îmân 147, nr. 91; Ebû Dâvûd, Libâs 26, nr. 4092; Tirmizî, Birr 61, nr. 1999.

Tirmizî, Kıyâmet 47, nr. 2492; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 179, nr. 6677.

İshâk ibni Râhûye, *Müsned* (Belûşî), III, 1030, nr 1781; İbni Mâce, Nikâh 50, nr. 1981; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 93, nr. 25127.

Buhârî, Hibe, 8, nr 2581; Müslim, Fezâilü's-sahâbe, 83, nr. 2442.

Bunun bir örneği için bk. Mehmet Yaşar Kandemir, *İki Cihan Güneşi*, s. 10-11.

Buhârî, Hars 5, nr. 2325, Şurût 5, 2719, Menâkıbü'l-Ensâr 3, nr. 3782.

Buhârî, Edâhî 16, nr. 5569; Müslim, Edâhî 34, nr. 1971.

Hallâl, *es-Sünne* (Zehrânî), II, 444-445, nr. 684; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 238, nr. 25622; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XI, 55, nr. 8169.

. Tirmizî, Birr 86, nr. 2033; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 8, 69, nr. 11071, 11684; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), I, 421-422, nr. 193.

() Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, o, bu hadisin bir benzerini Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden rivâyet etmiştir.

İbni Vehb, *el-Câmi' fi'l-hadîs* (Ebü'l-Hayr), s. 328, nr. 226; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebîr*, I, 253, nr. 803.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 190, 193, nr. 1655, 1676; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), X, 216, nr. 4373.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XII, 179, nr. 12816.

Buhârî, Kefâle 2, nr. 2294, Edeb 67, nr. 6083, İ‘tisâm 16, nr. 7340; Müslim, Fezâilü’s-sahâbe 204, nr. 2529.

Tirmizî, Siyer 30, nr. 1585; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 180, 205, nr. 6692, 6917.

Buhârî, Kefâle 2, 2294; Müslim, Fezâilü’s-sahâbe 50, nr. 2529.

Müslim, İstiskà 13, nr. 898; Ebû Dâvûd, Edeb 104, 105, nr. 5100.

Rûm 30/50.

Mâlik, *Muvatta’*, Sıfatü’n-nebî 31; Abdürrezzâk, *el-Musannef* (A‘zamî), I, 408, nr. 1600.

Benzeri rivâyetler için bk. İbni Mâce, Ticârât 69, nr. 2304; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 424, nr. 27925.

Buhârî, Bed’ü’l-halk 15, nr. 3301, Menâkıb 1, nr. 3499, Megàzî 74, nr. 4388; Müslim, Îmân 85-87, nr. 52.

İbni Ebi’d-Dünyâ, *Islâhu’l-mâl* (Atâ), s. 39, nr. 66.

Abdullah ibnü’l-Mübârek, *ez-Zühd ve’r-rekaik* (A’zamî), s. 415, nr. 1177; Tayâlisî, *Müsned* (Türkî), II, 645, nr. 1107.

İbni Ebî Âsım, *el-Cihâd* (nşr. Müsâid), II, 647-848, nr. 274; Bezzâr, *Müsned* (Âdil), XV, 241, nr. 8690.

Lokman 31/13.

Nisâ 4/48, 116.

Mâide 5/72.

Nisâ 4/93.

Beyhakì, *Şu‘abü’l-îmân* (Hâmid), X, 23-24, nr. 7112.

Ebû Dâvûd, Cihâd 1, nr. 2478, Edeb 10, nr. 4808; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 58, nr. 24811.

Abdürrezzâk, *el-Musannef* (A‘zamî), V, 446, nr. 9761.

Ebû Dâvûd, Edeb 32, nr. 4869.

Ebû Dâvûd, Edeb 10, nr. 4810.

Enbiyâ 21/7.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 205-206, nr. 17982; Ebû Ya‘lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), XII, 242-244, nr. 6848-6849.

Müslim, Îmân 25, 26, nr. 17, 18; Tirmizî, Birr 66, nr. 2011; İbn; Mâce, Zühd 18, nr. 4187.

İbni Ebî Âsım, *el-Âhâd ve’l-mesânî* (Cevâbire), III, 314, nr. 1690; Ebû Ya‘lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), XII, 245-246, nr. 6850.

1198. hadiste bu olay geniş bir şekilde anlatılacaktır.

Vekî‘, *ez-Zühd* (Ferîvâî), s. 742, nr. 426; Hennâd, *Kitâbü’z-Zühd* (Firyevâî), II, 643.

Buhârî, Tefsîr 50/1, nr. 4850, Tevhîd 25, nr. 7449; Müslim, Cennet 34-36, nr. 2846.

Bu hadisin bir benzeri 554 numarayla geçti.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 19, nr. 24441; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), X, 422-423, nr. 4559.

Ebû Dâvûd, Edeb 43, nr. 4902; Tirmizî, Kıyâmet 57, nr. 2511; İbni Mâce, Zühd 23, nr. 4211.

Bu hadis, yakın ifâdelerle 29 ve 67 numaralı hadislerde de geçti.

Ahmed ibni Hanbel, *ez-Zühd* (Şâhin), s. 146, nr. 995; Ebû Ya‘lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), XIII, 73-74, nr. 5761. İmâm Buhârî bu hadisin sonunda şu bilgiyi vermiştir: ( ) Garîbü’l-hadîs musannifi Ebû Ubeyd, hadiste geçen “cizl” kelimesinin, “oldukça uzun büyük kütük” anlamına geldiğini söylemiştir.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 886 numarayla gelecektir.

Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* (Selefî), XX, 216, nr. 502.

İbrâhim 14/10.

Sââtî, *el-Fethu’r-Rabbânî li-tertîbi Müsned’l-İmâm Ahmed ibni Hanbel eş-Şeybânî*, XIX, 286.

Kasas 28/78.

Mâlik, *Muvatta’*, Hüsnü’l-huluk 16; Ebû Ya‘lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), XI, 9, nr. 6148.

Tirmizî, Velâ 6, nr. 2130; Beyhakì, *Şu‘abü’l-îmân* (Hâmid), XI, 302, nr. 8569.

. Tirmizî, Menâkıb 73, nr. 3945; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 292, nr. 7905.

Bir önceki dipnotta verilen kaynaklara bakınız.

Buhârî, Enbiyâ 54, nr. 3483, Edeb 78, nr. 6120; Ebû Dâvûd, Edeb 6, nr. 4797; İbni Mâce, Zühd 17, nr. 4183.

Buhârî, Îmân 3, nr. 9; Müslim, Îmân 57, 58, nr. 35.

Buhârî, Menâkıb 23, nr. 3562, Edeb 72, nr. 6102, 77, nr. 6119; Müslim, Fezâil 67, nr. 2320. Bu hadis, 468 numarayla daha önce geçti.

Müslim, Fezâilü’s-sahâbe 26, 27, nr. 2401, 2402; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 71, nr. 514.

Tirmizî, Birr 47, nr. 1974; İbni Mâce, Zühd 17, nr. 4185.

Buhârî, Îmân 16, nr. 24; Edeb 77, nr. 6118; Müslim, Îmân 57-59; nr. 35-36.

Müslim, Fezâilü’s-sahâbe 26, nr. 2401; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 62, nr.834; Ebû Ya‘lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), VIII, 240, nr. 4815.

Fussılet 41/40.

Ebû Dâvûd, Hammâm 1, nr. 4014; Tirmizî, Edeb 40,nr. 2795-2797.

Bu konuyla ilgili olarak, 228-230. hadislere bakınız.

DUÂ

272. SABAHLEYİN OKUNACAK DUÂ

604. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem sabahleyin şöyle duâ ederdi:

Asbahnâ ve asbaha'l-hamdü küllühû lillâh. Lâ şerîke leh, lâilâhe illallah ve ileyhi'n-nüşûr.

"Sabaha girdik. Yapılan bütün hamdler Allah'a mahsustur. O'nun ortağı yoktur. Allah'tan başka ilâh yoktur. Yeniden diriltip huzurunda toplayacak olan da O'dur."

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem akşamleyin de şöyle duâ ederdi:

Emseynâ ve emse'l-mülkü lillâh, ve'l-hamdü küllühû lillâh, lâ şerîke leh, lâilâhe illallah ve ileyhi'l-masîr

"Akşama girdik. Bütün mülk Allah'ındır. Yapılan bütün hamdler Allah'a mahsustur. O'nun ortağı yoktur. Allah'tan başka ilâh yoktur. Sonunda O'nun huzûruna varılacaktır."[718]

Hadisin Açıklaması

Sabah duâsı ve zikri, gece yarısından sonra başlar, zevâl vaktine kadar devam eder. Akşam duâsı ve zikri de zevâl vaktinden başlar, gece yarısına kadar devam eder. Allah Teâlâ'yı en güzel şekilde anlatan bu duâ ve zikirleri, O'nun yüceliğini duymaya gayret ederek okumalıdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Sabah ve akşam, en bereketli zamanlardır. Bu değerli zaman dilimlerinde Cenâb-ı Hakk'ı zikretmelidir.

2. Biz ve hayatımız gibi, bütün kâinât da Allah'ındır. O yüce kudret sahibini hatırlamalı ve O'na coşkulu bir şekilde duâ etmelidir.

273. BAŞKASINA DUÂ ETMEK

605. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Kerîm oğlu, kerîm oğlu, kerîm oğlu kerîm, (nebî oğlu nebî oğlu nebî oğlu nebî) Halîlü'r-Rahmân İbrâhim'in oğlu, İshâk'ın oğlu, Ya'kūb'un oğlu Yûsuf'tur." Ebû Hüreyre'nin söylediğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Şâyet ben Yûsuf’un kaldığı kadar hapiste kalsaydım, sonra oradan çıkmam için bir elçi gelseydi, onun teklifini kabul eder, çıkardım. Halbuki Yûsuf’a böyle bir teklif geldiği zaman, Yûsuf ona: ‘Haydi efendine dön de, o kadınların ellerini niçin kestiklerini bir sor bakalım!’[719] **demişti.**

Allah Lût’a da rahmet etsin. Sağlam bir desteği olduğu halde (arkasında Allah bulunduğu halde)**, kavmine: ‘Keşke sizinle baş edecek gücüm olsaydı veya sağlam bir desteğim bulunsaydı’**[720] **demişti. Allah Teâlâ, Lût’tan sonra gönderdiği peygamberleri, kavminden kendisini destekleyecek insanların bulunduğu bir topluluğa göndermiştir.”**[721]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz bu hadîs-i şerîfte Yûsuf aleyhisselâmın değerinden söz etmiştir. Çünkü o, peygamberlik şerefi yanında, başka özelliklere de sahipti. Dört göbekten beri peygamber soyundan gelmekteydi. Ayrıca ilmi, güzelliği, iffeti, üstün ahlâkı, adâleti, başarılı yöneticiliği ile de dillere destandı. Burada Fahr-i Âlem Efendimiz onun sabrını da övmektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yûsuf aleyhisselâm üstün özelliklere sahip bir peygamberdir.

2. Efendimiz aleyhisselâm, ben olsam, berâat edilmeyi beklemeden, hapisten çıkma teklifini kabul ederdim, derken üstün tevâzuunu bir kere daha göstermiştir.

3. Allah Teâlâ, Lût aleyhisselâmdan sonra gönderdiği peygamberleri, kendisini koruyacak yakınları bulunan kavimlerden seçmiştir.

274. SAMİMİYETLE YAPILAN DUÂ

606. Tâbiîn muhaddislerinden Abdurrahmân ibni Yezîd şöyle dedi:

Tâbiîn âlimlerinden Rabî' bin Huseym, cuma günleri tâbiîn âlimi Alkame bin Kays'i ziyârete giderdi. Şâyet ben orada değilsem, bana haber gönderirlerdi. Benim olmadığım bir gün yine Rabî' bin Huseym, Alkame bin Kays'ı ziyârete gitmiş. Alkame benimle karşılaştığı zaman:

"Rabî bu gelişinde ne dedi, biliyor musun?" diye sorarak onun şöyle dediğini söyledi:

'Hayret doğrusu! İnsanlar ne kadar çok duâ ediyor, ama duâlarının pek azı kabul ediliyor. Bunun sebebi şudur: Allah Teâlâ ancak samimiyetle yapılan özlü duâları kabul eder.'

Bunun üzerine ben Alkame'ye:

"İyi ama, Abdullah ibni Mes'ûd da böyle dememiş miydi?" dedim. Alkame:

"Abdullah ibni Mes'ûd ne demişti?" diye sordu. Ben de:

"(Hocamız) İbni Mes'ûd şöyle demişti" dedim:

'İnsanlar benim duâmı duysun, görsün diye yapılan, ama ciddiyetle yapılmayan duâyı Allah kabul etmez. Allah, ancak kabul edileceğine yürekten inanılarak ve samimiyetle yapılan duâyı kabul eder.'" Bunu söyledikten sonra Alkame'ye:

"Abdullah ibni Mes'ûd'un böyle dediğini şimdi hatırladın mı?" diye sordum. O da:

"Evet, hatırladım." dedi.[722]

Hadisin Açıklaması

Ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Mes'ûd'un üç âlim talebesi vardı. Bunlar haftada bir toplanır, ilmî sohbetler yaparlardı. Hadisimizde onların

samimiyetle duâ etme konusundaki bir sohbetlerini okuduk ve bundan şunu öğrendik:

Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerîm'de: "Allah'a yönelerek bütün samimiyetinizle O'na yalvarın!"[723] buyuruyor. İşte bu sebeple duâda gösterişten kaçınmalı, gönülden gelerek samimiyetle duâ etmelidir. Böyle yapılmayan duâları Allah Teâlâ kabul buyurmaz.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ, gösterişten uzak bir şekilde yapılan duâ ve zikirleri kabul eder.

2. O, gösteriş için yapılan duâ ve zikirleri kabul etmediği gibi, bunların sahiplerine de en büyük günahlara verdiği cezâyı verir.

275. "ALLAH DUÂMI KABUL EDER" İNANCIYLA DUÂ EDİLMELİDİR; ÇÜNKÜ ALLAH'I KİMSE ZORLAYAMAZ

607. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Biriniz duâ ettiği zaman, 'Allahım! Dilersen beni bağışla, dilersen bana ver!' demesin. Dilediği şeyi kesin bir şekilde istesin ve isteğini büyük tutsun. Çünkü vereceği hiçbir şey Allah'a zor gelmez."[724]

608. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Biriniz duâ ettiği vakit, Allah’tan kesin bir dille istesin. ‘Allahım! Dilersen bana ver!’ demesin. Çünkü (verip vermeme konusunda) **Allah’ı zorlayan hiçbir kuvvet yoktur.”**[725]

Hadislerin Açıklaması

Allah’a duâ eden kimse, O’nun yardımına, lütfuna muhtaç olduğunu yalvara yakara göstermelidir. “Verirsen ver, vermezsen sen bilirsin” anlamına gelebilecek bir tavırda aslâ olmamalıdır. Çünkü Cenâb-ı Hakk’ın vermesine engel olacak hiçbir güç yoktur. Herkese istediğini verse, O’nun mülkünden bir şey azalmaz.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Kul, duâsının kabul edileceği ümit ve inancıyla duâ etmelidir. Duâm kabul edilmiyor diye ümitsizliğe kapılmamalı, ısrarla duâya devam etmelidir.

2. “Allahım! İstersen bana merhamet et, istersen bol rızık ver!” gibi ifâdelerle duâ etmemeli, istediği şeyi kesin bir dille istemelidir.

276. DUÂ EDERKEN ELLERİ KALDIRMAK

609. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Nuaym Vehb ibni Keysân el-Kureşî şöyle dedi:

Abdullah ibni Ömer ve Abdullah ibni’z-Zübeyr radıyallahu anhümâyı, avuçlarının içini yüzlerine doğru döndürerek duâ ederken gördüm.[726]

Hadisin Râvisi:

Ebû Nuaym Vehb ibni Keysân

Abdullah ibni'z-Zübeyr'in azatlı kölesi ve güvenilir bir muhaddisti. Birçok sahâbî ile görüştü. Hicrî 127'de (745) Medine'de vefât etti.

610. Âişe radıyallahu anhâ, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi, ellerini kaldırarak şöyle duâ ederken gördüğünü söylemiştir:

"Ben bir insanım, beni cezâlandırma! Mü'minlerden kimi incitmiş veya azarlamışşam, bunun için beni cezâlandırma!"[727]

611. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Devs kabilesinden Tufeyl ibni Amr Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna geldi ve:

"Yâ Resûlallah! Devs kabilesi isyân etti ve İslâmiyet'i kabul etmedi. Onlara bedduâ et!" dedi. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kıbleye döndü, ellerini kaldırdı. Herkes onun Devs kabilesine bedduâ edeceğini zannetti. Allah'ın Resûlü:

“Allahım! Devs halkını doğru yola ilet! Ve onları bize getir!” diye duâ etti.[728]

612. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir yıl kuraklık olmuştu. Cuma günü bir adam ayağa kalktı ve:

“Yâ Resûlallah! Yağmurlar yağmaz oldu. Toprak kurudu, hayvanlar helâk oldu.” dedi. Bunun üzerine Allah’ın Resûlü ellerini kaldırıp duâ etti. O sırada gökyüzünde bir tane bile bulut yoktu. Resûl-i Ekrem, ellerini açarak öyle bir duâ etti ki, koltuk altlarının beyazlığını gördüm. Cenâb-ı Hak’tan yağmur istedi. Biz cuma namazını daha bitirmeden öyle bir yağmur başladı ki, evleri mescide yakın olan gençler bile evlerine nasıl döneceklerini düşünmeye başladılar. Yağmurlar bir hafta boyunca devam etti. Bir sonraki cuma günü, yine o zât ayağa kalktı ve:

“Yâ Resûlallah! Binalar yıkıldı, yolcular yolda kaldı.” dedi. Allah’ın Resûlü insanoğlunun bu kadar çabuk usanmasına tebessüm etti, sonra eliyle işaret ederek:

“Allahım! Evlerimize değil, etrafımıza yağdır!” diye duâ etti. Duâsı biter bitmez, Medine’nin üzerindeki bulutlar sıyrılıp gitti.[729]

Bu hadis 610 numaralı hadisin aynıdır.

614. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, ashâb-ı kirâmdan Tufeyl ibni Amr ed-Devsî, bir gün Mekke’de Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme:

“Yâ Resûlallah! Seni düşmanlarından koruyacak Devs kalesi gibi sağlam bir kaleye sahip olmak istemez misin?” dedi.

Câbir radıyallahu anh sözüne şöyle devam etti:

Resûl-i Ekrem Tufeyl ibni Amr’ın teklifini kabul etmedi. Çünkü Allah Teâlâ, onu koruma görevini Ensâr’a vermişti. Daha sonra Tufeyl de, kabilesinden bir adamla beraber Medine’ye hicret etti. Tufeyl ile hicret eden bu adam bir gün hastalandı ve çok sıkıntı çekti. -Hadisi rivâyet eden adam buna benzer bir ifâde kullandı- Adam ok torbasına doğru süründü, oradan demir kısmı uzun ve geniş bir ok aldı, bileklerindeki şahdamarını kesti ve öldü. Tufeyl ibni Amr o adamı rüyâsında gördü ve ona:

“Orada sana nasıl davrandılar?” diye sordu. O da:

“Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına hicret ettiğim için beni bağışladılar.” dedi. Tufeyl:

“Ellerin neden böyle sarılı, ne oldu ellerine?” diye sordu. O da şu cevabı verdi:

“Bana, ellerini sen bozdun, senin bozduğun bir organı biz düzeltmeyiz, dediler.”

Tufeyl, rüyâsını Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme anlatınca Allah’ın Resûlü ellerini kaldırdı ve:

“Allahım! Onun ellerini de bağışla!” diye duâ etti.[730]

615. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şu duâyı okuyarak Allah’a sığınırdı:

Allâhümme innî eûzü bike mine’l-keseli, ve eûzü bike mine’l-cübni, ve eûzü bike mine’l-heremi, ve eûzü bike mine’l-buhli

“Allahım! Tembellikten Sana sığınırım, korkaklıktan Sana sığınırım, yaşlılıktan Sana sığınırım, cimrilikten Sana sığınırım.”[731]

616. Ebû Hüreyre radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Azîz ve Celîl olan Allah şöyle buyurdu: Ben kulumun Beni düşündüğü gibiyim. Bana duâ ettiği zaman da onunla beraberim.”[732]

Hadislerin Açıklaması

***** Fahr-i Âlem Efendimiz duâ ederken ellerini göğüsleri hizâsına kadar kaldırırdı. Duâ ettikten sonra da, duânın bereketinden faydalanmak için ellerini yüzüne sürerdi.

***** Peygamber Efendimiz, bilmeden insanları incitmekten, gönüllerini kırmaktan çok korkar, böyle bir şey yapmışsam beni cezâlandırma, diye Allah’a duâ ederdi. Bu sebeple biz de gönül kırmaktan sakınmalıyız.

***** Sevgili Efendimiz’in Cenâb-ı Hak’tan istediği şeyleri hadislerden öğrenmeli ve Allah Teâlâ’dan onları istemelidir. Aynı şekilde onun Allah’a sığındığı tembellik, korkaklık, yaşlılık ve cimrilik gibi kötü huy ve âkibetlerden Allah’a sığınmalıdır.

***** Kul, Rabbini rahmetiyle, şefkatiyle, lütfuyla, keremiyle anmalı, benim Rabbim merhametlidir, günahları bağışlayıcıdır, benim günahlarımı da affeder, diye gönülden inanmalıdır. Çünkü Allah Teâlâ: “Ben, kulumun Beni düşündüğü gibiyim.” buyurmuş, kul Rabbinden kendisine nasıl davranmasını beklerse, ona öyle davranacağını va’d buyurmuştur.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Duâ ederken elleri kaldırmak sünnettir. Bu hal, insanın Allah’a olan ihtiyacını en iyi şekilde anlatmaktadır.

2. Duâ ederken, avuçların içini yüze doğru döndürmelidir.

3. Duâ etmek için ellerini kaldıran, duânın sonunda ellerini yüzüne sürmelidir. Duâ ederken ellerini kaldırmayanın, onları yüzüne sürmesi gerekmez.

4. Duâ ederken kıbleye dönmek uygundur.

5. Sâlih kimselerden duâ istenebilir.

6. Aslâ gönül kırmamalı, gönül kırmaktan Allah’a sığınmalıdır.

7. Peygamber Efendimiz kimseye bedduâ etmezdi. Sadece İslâm’a ve Müslümanlara kötülük yapanlara, Müslümanları öldürenlere beduâ ederdi.

8. Tembellikten, korkaklıktan, yaşlılıktan ve cimrilikten Allah’a sığınmalıdır.

9. Kul, Rabbinin lütufta bulunacağına inanmalı ve O’ndan bunu ümit etmelidir.

10. Allah Teâlâ Peygamber Efendimiz’in yaptığı duâyı kabul ederdi.

11. Yağmur duâsında eller daha fazla kaldırılmalıdır.

277. SEYYİDÜ’L-İSTİĞFÂR

617. Ashâb-ı kirâmdan Şeddâd ibni Evs radıyallahu anh, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Seyyidü’l-istiğfâr (istiğfârın en değerlisi) şudur:

Allâhümme ente rabbî, lâ ilâhe illâ ente, halaktenî ve ene abdüke, ve ene alâ ahdike ve va’dike m’esteta’tü. Ebûü leke bi-ni’metike, ve ebûü leke bi-zenbî, fağfir lî, fe-innehû lâ yağfirü’z-zünûbe illâ ente, Eûzü bike min şerri mâ sana’tü

“Allahım! Sen benim Rabbimsin. İbadete lâyık Senden başka ilâh yoktur. Beni Sen yarattın. Ben Senin kulunum. Ezelde Sana verdiğim sözümde ve vaadimde hâlâ gücüm yettiğince durmaktayım. Bana lütfettiğin nimetleri yüce huzûrunda minnetle anar, günahımı itiraf ederim. Beni affet; şüphe yok ki günahları Senden başka affedecek yoktur. İşlediğim kusurların şerrinden Sana sığınırım.”

Bir mü’min seyyidü’l-istiğfârı akşam okur ve o gece ölürse cennete girer (veya cennetliklerden olur). Onu sabahleyin okur ve o gün ölürse, cennete girer (veya cennetliklerden olur).”[733]

618. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Biz bir mecliste Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin 100 defa şöyle dediğini sayardık:

Rabbiğfir-lî ve tüb aleyye, inneke ente’t-tevvâbü’r-rahîm

“Yâ Rabbî! Beni bağışla, tövbemi kabul buyur. Şüphesiz sen tövbeleri kabul eden merhamet sahibisin.”[734]

Bu hadis bir önceki hadisin aynıdır. Yalnız bu hadiste, Resûl-i Ekrem’in bu duâyı **kuşluk namazından sonra** yaptığı belirtilmektedir.

620. Ashâb-ı kirâmdan Şeddâd ibni Evs radıyallahu anh, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Seyyidü’l-istiğfâr (istiğfârın en değerlisi) şudur:

Allâhümme ente rabbî, lâ ilâhe illâ ente, halaktenî ve ene abdüke, ve ene alâ ahdike ve va’dike m’esteta’tü. Eûzü bike min şerri mâ sana’tü, ebûü leke bi-ni’metike aleyye, ve ebûü bi-zenbî, fağfir lî, fe-innehû lâ yağfirü’z-zünûbe illâ ente

“Allahım! Sen benim Rabbimsin. İbadete lâyık Senden başka ilâh yoktur. Beni Sen yarattın. Ben Senin kulunum. Ezelde Sana verdiğim sözümde ve vaadimde hâlâ gücüm yettiğince durmaktayım. İşlediğim kusurların şerrinden Sana sığınırım. Bana lütfettiğin nimetleri yüce huzûrunda minnetle anar, günahımı itiraf ederim. Beni affet; şüphe yok ki günahları Senden başka affedecek yoktur.”

“Kim bu seyyidü’l-istiğfârı üstünlüğüne bütün kalbiyle inarak gündüz okur ve o gün akşam olmadan ölürse cennetlik olur. Yine kim sevap ve fazîletine gönülden inanarak gece okur da sabah olmadan önce ölürse, cennetlik olur.”[735]

621. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

“Allah’a tövbe ediniz. Çünkü ben O’na günde yüz defa tövbe ederim.”[736]

622. Ashâb-ı kirâmdan Kâ’b İbni Ucre radıyallahu anh şöyle dedi:

“Farz namazların ardından okunan şu zikirleri yüz defa okuyan kimse hiçbir zaman zarara uğramaz:

Sübhânallahi velhamdülillâh velâilâhe illallahü vallâhü ekber”[737]

Hadisin Râvisi:

Kâ’b İbni Ucre el-Ensârî

İslâm’ı kabul etmeden önce evinde çok değer verdiği bir putu vardı. Arkadaşı Ubâde bin Sâbit onun Müslüman olmamasına üzülüyordu. Birgün onun evde bulunmadığı bir sırada evine gitti ve putunu kırdı. Bunu öğrenen Kâ’b, arkadaşına çok kızdıysa da bir müddet sonra sâkinleşerek onun yanına gitti ve oracıkta Müslüman oldu. Hudeybiye’de yapılan Beyatü’r-rıdvân’da bulundu. Sonraları Kûfe ve Basra’da yaşadı. Hicretin 52. yılında (672) vefât etti.

Hadislerin Açıklaması

***** Seyyidü’l-istiğfâr, kulun Rabbi’ne en güzel şekilde yakarışı ve tövbe edişidir. İnsanın Rabbine olan bağlılığını, Elest meclisinde O’na verdiği kulluk sözünde durduğunu, ama kulluğunu tam olarak gösteremediğini, bu sebeple de O’nun affına muhtaç olduğunu en içli ifâdelerle söylemesidir.

***** Ashâb-ı kirâm Peygamber Efendimiz’in bütün hareketlerini dikkatle tâkip eder, bir duâ ve zikri kaç defa söylediğini bile sayar ve aynını

yapmaya çalışırlardı. Onlar güzel dinimizi, Efendimiz aleyhisselâmdan en güzel şekilde öğrendiler ve bize öğrettiler. Allah hepsinden râzı olsun.

***** Sonuncu hadisi, Kâ'b İbni Ucre Peygamber Efendimiz'in sözü olarak şöyle rivâyet etmiştir:

"Farz namazların ardından okunan zikirleri okuyan kimse hiçbir zaman zarara uğramaz. Bunlar otuz üç defa sübhânallah**, otuz üç defa** elhamdülillâh**, otuz dört defa** Allâhü ekber **demektir."**[738]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Kendisine tövbe ve istiğfâr etmemizi Allah Teâlâ emretmiştir.[739] Biz de Seyyidü'l-istiğfâr'ı akşam ve sabah birer kere okumalıyız.

2. Seyyidü'l-istiğfârı inanarak okuyana Allah Teâlâ cenneti vereceğini va'detmiştir.

3. Günde en az yüz defa, Peygamber Efendimiz gibi **"sübhânallah"** demeliyiz.

4. Her namazdan sonra otuz üçer defa sübhânallah, elhamdülillâh ve Allahü ekber zikirlerini okumaya çalışmalıyız. Sonunda da "Lâilâhe illallahu vahdehû lâ şerîke leh..." zikrini söylemeliyiz.

5. İnsan tövbe ve istiğfâr ederken kendini yeniler ve temizlemeye çalışır.

6. Fahr-i Âlem Efendimiz, yaptığı duâ ve zikirlerle bize dinimizi nasıl yaşayacağımızı öğretmiştir.

278. DİN KARDEŞİNE GIYÂBINDA DUÂ ETMEK

623. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"En çabuk kabul edilen duâ, mü'minlerin birbirlerine gıyâben yaptıkları duâdır."[740]

624. Ebû Bekir radıyallahu anh şöyle dedi:
Din kardeşlerinin Allah rızâsı için birbirine yaptığı duâ kabul olunur.[741]

625. Ashâb-ı kirâmdan Ebü'd-Derdâ'nın kızı Derdâ ile evli olan tâbiîn muhaddislerinden Safvân ibni Abdillâh ibni Safvân şöyle dedi:

Şam'da yaşayan kayınpederim Ebü'd-Derdâ'yı ziyârete gitmiştim. O evde yoktu, ama hanımı Ümmü'd-Derdâ evdeydi. Ümmü'd-Derdâ bana:

"Bu sene hacca gitmek istiyor musun?" diye sordu. Ben de:

"Evet, istiyorum." dedim. Bana şunu söyledi:

"Öyleyse Allah'a bizim için hayır duâ et! Zirâ Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyururdu:

‘Müslümanın din kardeşine gıyâben yaptığı duâ kabul olunur. Bir kimse din kardeşine hayır duâ ettikçe, yanındaki görevli melek ona ‘Duân kabul olsun, aynı şeyler sana da verilsin.’ der.”

Safvân ibni Abdillâh ibni Safvân sözüne şöyle devam etti:

Daha sonra kayınpederim Ebü’d-Derdâ radıyallahu anh ile çarşıda görüştüm; o da aynı hadisi Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden rivâyet ederek nakletti.[742]

626. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir adam “Allahım! Sadece beni ve Muhammed’i bağışla!” diye duâ etti. Bunu duyan Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem:

“Yaptığın bu duâ ile Allah’ın birçok insanı bağışlamasını engelledin!” buyurdu.[743]

627. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

“Ben, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin bir mecliste 100 defa şöyle istiğfâr ettiğini işittim:

Rabbiğfir-lî ve tüb aleyye, verhamnî, inneke ente’t-tevvâbü’r-rahîm

Yâ Rabbî! Beni bağışla, tövbemi kabul buyur, bana merhamet eyle! Şüphesiz Sen tövbeleri çok kabul eden merhamet sahibisin!”[744]

Hadislerin Açıklaması

***** Allah Teâlâ mü'minlerin birbirini sevmesini ve koruyup kollamasını ister. Onların birbirinin gıyâbında hayır duâ etmesinden memnun olur ve böyle duâlara değer verir. Din kardeşine hayır ve âfiyet isteyen kimseye, onun yanında bulunan meleğin, "Kardeşin için istediğin şeyler sana da verilsin" diye duâ etmesi bunu gösterir. Peygamber Efendimiz'in, umreye giden Hz. Ömer'den duâ istemesi, gıyâbî duânın önemini ortaya koymaktadır.

***** Bir başka rivâyete göre "Allahım! Bana ve Muhammed'e merhamet et, bizden başka kimseye merhamet etme!" diye duâ eden, daha sonra Mescid-i Nebevî'nin bir köşesine gidip küçük abdestini yapan adam görgüsüz, bilgisiz bir bedevî idi.[745] İşte bu sebeple yaptığımız duâlar, diğer mü'min kardeşlerimizi de kapsamalıdır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslümanlar, birbirine gıyâben duâ etmelidir. Böylesi duâlar Allah Teâlâ'yı memnun eder.

2. Yanımızdaki melekler, din kardeşimizi sevdiğimizi ve ona duâ ettiğimizi görünce sevinirler, onlar da bize hayır duâ ederler.

3. Mü'minlerin birbirini görmeden yaptığı duâda gösteriş yoktur. Bu sebeple gıyâbî duâlar değerlidir.

4. İnsan sadece kendine duâ etmemelidir. Çünkü Allah'ın rahmeti herkesi kuşatacak kadar geniştir.

279. RESÛLULLAH VE ASHÂBININ BAZI DUÂLARI

628. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

“Ben, binitimin daha hızlı gitmesine varıncaya kadar her şeyi Allah’tan isterim. Böyle duâ edince de huzûr duyarım.”

629. Ömer radıyallahu anh, şöyle duâ ettiğini söylemiştir:

“Allahım! Bana iyilerin ölümünü nasip et! Beni kötülerin arasında bırakma! Ve beni hayırlı kullarının arasına kat!”[746]

630. Tâbiîn âlimlerinden Şakìk ibni Seleme şöyle dedi: Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anh çoğu zaman şöyle duâ ederdi:

“Allahım! Aramızdaki anlaşmazlıkları düzelt! Bizi İslâm yoluna ilet! Bizi küfrün karanlıklarından, imânın aydınlığına çıkar! Gizli ve açık her kötülüğü, her günahı bizden uzaklaştır! Kulaklarımıza, gözlerimize, kalplerimize, eşlerimize ve soyumuza, Sana olan görevlerini hakkıyla yapmayı nasip eyle! Tövbemizi kabul buyur! Çünkü tövbeleri çok kabul eden ve çok merhamet eden sadece Sensin! Bizi, verdiğin nimetlere şükreden, onları itirâf edip dile getirenlerden eyle! Ve bize lütfedeceğin nimetlerin tamamını nasip eyle!”[747]

631. Tâbiîn muhaddislerinden Sâbit el-Bünânî'den rivâyet edildiğine göre, Enes ibni Mâlik radıyallahu anh bir din kardeşine duâ ettiği zaman şöyle derdi:

"Allah, zâlim ve fâcir olmayan, geceleri namaz kılıp gündüzleri oruç tutan iyi kimselerin duâsını ona nasip eylesin!"[748]

632. Ashâb-ı kirâmdan Amr ibni Hureys şöyle dedi:

"Annem beni Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme götürmüştü. Allah'ın Resûlü başımı okşadı ve bana, rızkımın bol olması için duâ etti."[749]

Hadisin Râvisi:

Amr ibni Hureys el-Kureşî

Babası da kendisi de sahâbîdir. Hicretten iki yıl önce doğdu. Dört yaşında iken annesi onu Efendimiz'in huzûruna getirdi ve kendisine duâ etmesini istedi. Allah'ın Resûlü de başını okşadıktan sonra ona rızkının (alış verişinin) bereketli olması için duâ buyurdu. Amr daha sonraları Kûfe'ye yerleşti ve çok zengin bir tüccar oldu.

Allah ondan râzı olsun.

633. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Medine yakınındaki Zâviye semtinde bulunduğu bir gün ona:

"Kendilerine duâ etmen için Basra'dan din kardeşlerin geldi." dediler. O da onlara:

"Allahım! Bizi bağışla! Bize merhamet eyle! Bize dünyada da iyilik ver, âhirette de iyilik ver, bizi cehennem azâbından koru!" diye duâ etti.

Basralılar daha fazla duâ etmesini istediler. Enes radıyallahu anh aynı duâyı bir kere daha yaptı. Sonra da şunu söyledi:

"Şâyet size bunlar verilirse, dünya ve âhiretin bütün hayırları verilmiş olur."[750]

634. Yine Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

"Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem eline bir ağaç dalı alıp silkeledi, ağacın yaprakları dökülmedi. Bir daha silkeledi, yapraklar yine dökülmedi. Ardından bir kere daha silkeledi, bu defa yapraklar döküldü. O zaman:

'Ağaç yapraklarını nasıl dökerse, sübhânallah, elhamdü lillâh ve lâilâhe illallah zikirleri de bütün günahları öyle döker.' buyurdu."[751]

635. Yine Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün bir kadın Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme gelerek bir ihtiyacından söz etti. Allah'ın Elçisi ona şöyle buyurdu:

"Ben sana bundan daha hayırlı bir şey söyleyeyim mi? Yatağa yattığın zaman otuz üç defa 'lâilâhe illallah' dersin, otuz üç defa 'sübhânallah' dersin, otuz dört defa da 'elhamdülillah' dersin. Söyleyeceğin bu yüz zikir, dünya ve dünyanın içindeki her şeyden daha hayırlıdır."[752]

636. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Kim yüz defa lâilâhe illallah, yüz defa sübhânallah, yüz defa Allâhü ekber derse, bu onun on köleyi âzad etmesinden, yedi deveyi kurban etmesinden kendisi için daha hayırlıdır."

637. Yine Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir adam Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme geldi ve:

“Yâ Resûlallah! Hangi duâ daha faziletlidir?” diye sordu. Allah’ın Elçisi:

“Allah’tan dünya ve âhirette af ve âfiyet iste!” buyurdu. Adam ertesi gün yine Peygamber aleyhisselâma geldi ve:

“Yâ Nebiyyallah! Hangi duâ daha faziletlidir?” diye sordu. Allah’ın Elçisi şöyle buyurdu:

“Dünya ve âhirette Allah’tan af ve âfiyet iste! Sana dünya ve âhirette âfiyet verildiği takdirde, şüphesiz kurtuldun demektir!”[753]

638. Ebû Zer radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah katında en değerli söz şudur:

Sübhânallâhi lâ şerîke leh, lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr, lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh, sübhânallahi ve bi-hamdih

Ben Allah'ı ilâhlık makamına yakışmayan sıfatlardan tenzîh ederim, O'nun bir eşi ve benzeri yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'na mahsustur. O'nun gücü her şeye yeter. Günahtan kaçacak güç, ibâdet edecek kuvvet ancak Allah'ın yardımıyla kazanılabilir. Ben, Allah'ı ilâhlık makamına yakışmayan sıfatlardan tenzîh eder ve O'na hamd ederim."[754]

639. Âişe radıyallahu anhâdan rivâyet edildiğine göre, şöyle dedi:

Bir gün ben namaz kılarken Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem yanıma geldi. Bir ihtiyacı vardı; fakat onu biraz beklettim. Bana:

"Ey Âişe! Sana özlü ve kapsamlı duâlar okumanı tavsiye ederim." buyurdu. Namazı bitirince:

“Yâ Resûlallah! Özlü ve kapsamlı duâlar hangileridir?” diye sordum.
“Şöyle duâ et” buyurdu:
Allâhümme innî es’elüke mine’l-hayri küllihî, ‘âcilihî ve âcilihî, mâ alimtü minhü vemâ lem a’lem. Ve eûzü bike mine’ş-şerri küllihî, ‘âcilihî ve âcilihî, mâ alimtü minhü vemâ lem a’lem. Ve es’elüke’l-cennete vemâ karrabe ileyhâ min kavlin ve amelin. Ve eûzü bike mine’n-nâri vemâ karrabe ileyhâ min kavlin ve amelin. Ve es’elüke mimmâ seeleke bihî Muhammedün sallallahu aleyhi ve sellem. Ve eûzü bike mimmâ teavveze minhü Muhammedün sallallahu aleyhi ve sellem. Ve mâ kadayte lî min kadâin fec’al âkıbetehû raşedâ
“Allahım! Senden hem dünya hem de âhiret için gerekli olan, bildiğim ve bilmediğim bütün hayırları isterim. Hem dünyanın hem de âhiretin, bildiğim ve bilmediğim bütün kötülüklerinden Sana sığınırım. Senden cenneti ve cennete yaklaştıracak söz ve işleri bana nasip etmeni niyâz ederim. Cehennemden ve cehenneme yaklaştıracak söz ve işlerden Sana sığınırım. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellemin Senden istediği şeyleri ben de Senden niyâz ederim. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellemin Sana sığındığı şeylerden ben de Sana sığınırım. Benim başıma gelmesini takdir buyurduğun şeylerin sonucunu hayırlı kıl.”[755]

Hadislerin Açıklaması
***** Bizi yaratan, yaşatan ve bize her şeyi veren yüce Rabbimizdir. Başımız dara düşünce hemen O’na yönelmeli, ihtiyacımızı O’na söylemeliyiz. Çünkü her şey O’nundur ve muhtaç olduğumuz şeyleri bize veren sadece O’dur.
***** İnsan ancak iyilerin arasında iyi olur ve onların yaşayış tarzından faydalanarak iyi olarak kalır. Rabbimizden bizi dünyada da âhirette de iyilerle beraber eylemesini niyâz etmeliyiz.
***** “Rabbenâ âtinâ” duâsı, Efendimiz’in çok yaptığı kapsamlı bir duâdır. “Bize dünyada iyilik ver.” derken sağlık, nimet, güzel rızık, faydalı ilim, güzel ibâdet, iyi bir eş ve hayırlı evlât istenmiş olmaktadır. “Bize âhirette iyilik ver.” derken de, cehennem azâbından korunma, kolay hesap verme, bağışlanma ve cennete girme niyâz edilmiş olmaktadır.
***** “Âfiyet” kelimesi dünya ve âhiretin bütün hayırlarını kapsar. Dünya ve âhirette bütün kötülüklerden kurtulma anlamına gelir. Bu sebeple hem kendimize hem din kardeşlerimize Allah’tan af ve âfiyet istemeliyiz.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Her şeyi Allah'tan istemeliyiz.

2. Rabbimizden dünyada iyi insanlarla birlikte yaşamayı, âhirette de onlarla beraber olmayı niyâz etmeliyiz.

3. Duâlarımız sadece dünya ile ilgili olmamalı; âhiretin hayır ve güzelliklerini de istemeliyiz.

4. Duâlarımızda, sevdiğimiz din kardeşlerimizin adını anarak onlara hayır ve âfiyet temenni etmeliyiz.

5. İyi Müslümanların yaptığı gibi, gündüz oruç tutmaya, gece namaz kılmaya gayret etmeliyiz.

6. Çocuklara duâ ederken, Resûl-i Ekrem'in yaptığı gibi başlarını okşamalı, rızıklarının bol olmasını istemelidir.

7. "Rabbenâ âtina" duâsını, yapılan her duâda söylemeye çalışmalıdır.

8. Günahların dökülmesine vesîle olan "Sübhânallah, elhamdü lillâh, Allâhü ekber ve lâilâhe illallah" **zikirlerini her fırsatta tekrarlamalıyız. Yatağa yatınca da bunları söylemeliyiz.**

9. Peygamber Efendimiz'in tavsiye buyurduğu duâ ve zikirleri dilimizden düşürmemeye çalışmalıyız.

280. PEYGAMBER EFENDİMİZE SALÂTÜ SELÂM GETİRMEK

640. Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Yanında verecek sadakası bulunmayan bir Müslüman şöyle duâ etsin, bu duâ onun için sadaka yerine geçer:

Allahümme salli alâ Muhammed'in abdike ve resûlike, ve salli ale'l-mü'minîne ve'l-mü'minât, ve'l-müslimîne ve'l-müslimât

Allahım! Kulun ve Resûlün Muhammed'e rahmet eyle! Mü'min erkeklere ve mü'min kadınlara, Müslüman erkeklere ve Müslüman kadınlara da rahmet eyle!"[756]

641. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bir kimse şu duâyı okursa, kıyâmet gününde ben onun mü'min olduğuna şehâdet eder ve ona şefâat ederim:

Allâhümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed, kemâ salleyte alâ İbrâhîme ve âli İbrâhîm. Ve bârik alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed, kemâ bârekte alâ İbrâhîme ve âli İbrâhîm. Ve terahham alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed, kemâ terahhamte alâ İbrâhîme ve âli İbrâhîm

Allahım! İbrâhim'e ve İbrâhim'in ailesine salât ettiğin gibi Muhammed'e ve Muhammed ailesine de salât eyle! Allahım! İbrâhim'e ve İbrâhim'in ailesine hayır ve bereket lütfettiğin gibi Muhammed'e ve Muhammed

ailesine de hayır ve bereket ihsân eyle! İbrâhim'e ve İbrâhim'in ailesine merhamet buyurduğun gibi Muhammed'e ve Muhammed'in ailesine de merhamet eyle!"

642. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh ile tâbiîn muhaddisi Mâlik ibni Evs ibnü'l-Hadesân'dan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem abdest bozmak için dışarı çıktı, fakat yanında gidecek kimseyi bulamadı. Bunu gören Hz. Ömer, eline bir testi (veya ibrik) alarak Resûl-i Ekrem'in arkasından gitmeye başladı. Allah'ın Resûlü'ne yetiştiği zaman, onu bir gölet yanında secde hâlinde gördü, hemen geri çekilip arka tarafında yere oturdu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem başını secdeden kaldırınca ona şöyle buyurdu:

"Ey Ömer! Geri çekilip oturmakla iyi yaptın! Çünkü o sırada Cebrâil yanıma geldi ve bana: 'Sana kim bir defa salâtü selâm getirirse, Allah Teâlâ ona on defa merhamet eder ve onun derecesini on misli yükseltir.' dedi."[757]

Hadisin Râvisi:

Ebû Saîd Mâlik ibni Evs ibnü'l-Hadesân en-Nasrî

Peygamber Efendimiz'in zamanına yetişti, fakat onu görme saâdetine eremedi. Hz. Ömer ile birlikte Câbiye'de ve Kudüs'ün fethinde bulundu ve onun duâsını aldı. Rivâyetleri *Kütüb-i Sitte*'de bulunan bir muhaddis ve

fakîh idi. Çok güzel konuşmasıyla ünlüydü. Hicretin 92. yılında (711) vefât etti.

643. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Kim bana bir defa salâtü selâm getirirse, Allah Teâlâ da ona on misli merhamet eder ve onun on günahını affeder.”[758]

Hadislerin Açıklaması

Allah Teâlâ, Peygamber Efendimiz’i âlemlere rahmet olarak göndermiş, Kur’ân-ı Kerîm’in birçok âyetinde onun değerinden söz etmiştir. İşte bu sebeple yüce Rabbimiz, ona salâtü selâm getirmemizi istemiş, salâtü selâm getirenlere de çeşitli mükâfatlar vereceğini va’detmiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz’e salâtü selâm getiren kimse, fakirlere bir sadaka vermiş gibi sevap kazanır. Ayrıca dünya ve âhirette murâdına nâil olur.

2. Allah’ın Resûlü, kendisine salâtü selâm getiren ümmetine şefâat etmeyi va’detmiştir.

3. Kâinâtın Efendisi’ne bir defa salâtü selâm getiren Müslüman, Allah Teâlâ’nın on merhametine nâil olur ve derecesi on misli yükseltilir.

4. Hz. Ömer ve diğer sahâbîler, Peygamber Efendimiz’e hizmet etmeyi ve onun duâsını almayı arzu ederlerdi.

281. YANINDA PEYGAMBER EFENDİMİZ ANILDIĞINDA SALÂTÜ SELÂM GETİRMEYENİN DURUMU

644. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle rivâyet etti:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bir gün minbere çıktı. Birinci basamağa çıkınca **"Âmîn"** dedi. Sonra ikinci basamağa çıktı, yine **"Âmîn"** dedi. Ardından üçüncü basamağa çıktı, yine **"Âmîn"** dedi.

Resûl-i Ekrem minberden indikten sonra ashâb-ı kirâm:

"Yâ Resûlallah! Üç defa 'Âmîn' dediğini duyduk. Bunun hikmeti neydi?" diye sordular. Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"Birinci basamağa çıktığımda Cebrâil aleyhisselâm yanıma geldi ve:

'Ramazan ayına yetişip de, günahları bağışlanmadan bu ayı geçiren kişiye yazıklar olsun!' dedi.

Ben de 'Âmîn' dedim. Sonra şöyle dedi:

'Anasına ve babasına veya bunlardan birine yetişip de, onların gönüllerini kazanarak cennete giremeyen kimseye yazıklar olsun!' dedi.

Ben de 'Âmîn' diye karşılık verdim. Yine Cebrâil:

'Yanında senin adın anıldığı halde sana salâtü selâm getirmeyen kişiye yazıklar olsun!' dedi.

Ben de 'Âmîn' dedim."[759]

645. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Kim bana bir defa salâtü selâm getirirse, Allah Teâlâ da ona on misli merhamet eder.”[760]

Bu hadis 644. hadisin aynıdır.

647. Hâris ibni Ebî Dırâr'ın kızı olan mü'minlerin annesi Cüveyriye radıyallahu anhâ (kendisinden bahsederek) şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bir gün sabah namazından sonra eşi Cüveyriye'nin yanından ayrıldı. -Cüveyriye'nin adı önceleri Berre idi. Allah'ın Resûlü, onun adı Berre iken yanına girmek istemediğinden, adını değiştirmiş, Cüveyriye koymuştu.- Peygamber aleyhisselâm kuşluk vakti tekrar onun yanına döndüğünde, Cüveyriye hâlâ namaz kıldığı yerde oturup zikretmekteydi. Peygamber aleyhisselâm ona şunları söyledi:

"Sen hâlâ burada oturuyor musun? Ben senin yanından ayrıldıktan sonra şu dört cümleyi üç defa söyledim. Bu dört cümle senin sabahtan beri söylediğin zikirlerle tartılsa, sevâbı onlardan fazla olurdu:

Sübhânallâhi ve bi-hamdihî adede halkıhî ve rızâ nefsihî ve zinete arşihî ve midâde kelimâtihî

Ben Allah'ı O'nun yarattıkları sayısınca, Zâtının hoşnut olduğunca, Arş'ının ağırlığınca ve bitip tükenmeyen kelimeleri adedince ilâhlık makamına yakışmayan bütün sıfatlardan tenzîh eder ve O'na hamd ederim."[761]

648. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Cehennemden Allah'a sığının.

Kabir azâbından Allah'a sığının.

Kör deccâlin fitnesinden Allah'a sığının.

Hayat ve ölümün fitnesinden Allah'a sığının."[762]

Hadislerin Açıklaması

***** Peygamber Efendimiz'e salâtü selâm getirmek, ona duâ etmektir. Cenâb-ı Hakk'ın, Resûl-i Ekrem'ine hayır ve bereket vermesini, onun cennetteki derecesini daha da yükseltmesini istemektir. Allah Teâlâ bize, Peygamber aleyhisselâma duâ etmemizi şöyle emretmektedir: "Allah ve melekleri Peygamber'e salât ederler. Ey iman edenler, siz de ona salât edin ve tam bir teslimiyetle selâm verin."[763]

Salâtü selâm **"Allâhümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed"** diyerek getirilir.

***** Cüveyriye annemizin daha önceki ismi Berre idi. Berre, "hayırlı kadın" anlamına geliyordu. Peygamber Efendimiz bir insanın kendi kendini aklamasını doğru bulmaz, böyle isimleri değiştirirdi. Sevgili Efendimiz onun adını, "küçük kız" anlamındaki Cüveyriye ile değiştirdi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bir yerde Peygamber aleyhisselâmın adı anılınca, bunu duyan ona salâtü selâm getirmelidir. Efendimiz'e salâtü selâm getirmeyen kimse, büyük hayırları ve sevapları kaçırmış olur.

2. Resûl-i Ekrem'e bir defa salâtü selâm getirene, Allah Teâlâ da on misli merhamet eder.

3. Annesine ve babasına, yaşlı ve hasta oldukları zaman hizmet eden ve onların ihtiyaçlarını gideren kimse cenneti hak eder.

4. Ramazan ayı, günahların bağışlanması için büyük bir fırsattır. Bu fırsatı iyi değerlendirmek gerekir.

5. Biri duâ edince, "âmîn" demelidir. "Âmîn" demek, "Allahım kabul eyle", demektir.

6. Yukarıda 647 numaralı hadiste tamamı verilen "Sübhânallâhi ve bi-hamdihî adede halkıhî.." zikrini sık sık yapmalıdır.

7. Çocuklara isim koyarken çok dikkat etmeli, onlara Müslüman isimleri vermelidir.

8. Cehennem ve kabir azâbından, deccâlin, hayatın ve ölümün vereceği sıkıntı ve huzursuzluklardan, Efendimiz'in öğrettiği şekilde Allah'a sığınmalıyız.

282. ZULMEDENE BEDDUÂ ETMEK

649. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle duâ ederdi:

Allâhümme aslih lî sem'î ve basarî, vec'alhüme'l-vâriseyni minnî, vensurnî alâ men zalemenî ve erinî minhü se'rî

"Allahım! Kulağıma ve gözüme âfiyet ver! Öleceğim zamana kadar onları sağlıklı kıl! Bana zulmedene karşı bana yardım eyle ve ondan intikam almayı bana göster!"[764]

650. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle duâ ederdi:

Allâhümme metti'nî bi-sem'î ve basarî, vec'alhüme'l-vârise minnî, vensurnî alâ adüvvî, ve erinî minhü se'rî

"Allahım! Beni kulağımdan ve gözümden faydalandır! Öleceğim zamana kadar onları sağlıklı kıl! Düşmanıma karşı bana yardım eyle! Ondan intikam almayı bana göster!"[765]

651. Ashâb-ı kirâmdan Târık ibni Eşyem el-Eşcaî şöyle dedi:

Sabahleyin Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına giderdik. Onun yanına hem erkekler hem kadınlar gelir ve:

“Yâ Resûlallah! Namaz kıldığım zaman nasıl duâ edeyim?” diye sorardı. Allah’ın Resûlü de:

Allâhümmağfir lî, verhamnî, vehdinî, verzuknî

“Allahım! Beni bağışla, bana merhamet et, beni doğru yola ilet ve bana hayırlı rızık ver” de. “Bu duâ, sana dünya ve âhiretin bütün hayırlarını kazandırır ve seni bütün şerlerden korur.” buyururdu.[766]

Hadisin Râvisi:

Târık ibni Eşyem el-Eşcaî

Peygamber Efendimiz’den imân ve duâ konularında hadisler rivâyet etti. Resûl-i Ekrem’in vefâtından sonra Kûfe’ye yerleşti. Kendisinden daha çok, tâbiîn muhaddislerinden olan oğlu Ebû Mâlik Sa’d ibni Târık rivâyette bulundu.

Hadislerin Açıklaması

***** Hayat boyu sağlıklı olmayı ve kimsenin yardımına ihtiyaç duymadan yaşamayı sevgili Efendimiz önemli görürdü. Cenâb-ı Hak’tan hem bunları, hem de akıl ve ruh sağlığı niyâz ederdi.

***** Allah Teâlâ’dan istememiz gereken önemli bir şey daha var: O da bizi bağışlaması, doğru yolda ilerlemeyi nasib etmesi, bize merhamet etmesi, hayırlı rızık vermesidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz gözlerinin ve kulaklarının yaşadığı sürece sağlıklı kalması için duâ ederdi.

2. Ashâb-ı kirâm en uygun şekilde duâ ve zikretmeye önem verir, Allah’ın Resûlü’nden bunu öğrenmeye çalışırlardı.

3. Düşmanlardan korunmak ve onlardan intikam almak, ancak Allah Teâlâ’nın yardımıyla mümkün olur.

4. İnsan, her ihtiyacını Allah’tan istemelidir.

283. ÖMRÜN UZAMASI İÇİN DUÂ ETMEK

652. Hanım sahâbî Ümmü Kays binti Mıhsan’dan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem onun hakkında:

“Ömrü uzun olsun, Ümmü Kays’ın dediği gibi yapın!” buyurdu.

Hadisin râvisi şöyle dedi: (Peygamber aleyhisselâmın duâsını aldığı için) Biz, onun kadar uzun yaşayan başka bir kadın bilmiyoruz.[767]

Hadisin Râvisi:

Ümmü Kays binti Mıhsan

Ünlü sahâbî Ukkâşe binti Mıhsan’ın kız kardeşidir. İslâmiyet’i ilk kabul eden hanımlardan biriydi. Medine’ye ailesiyle birlikte hicret etti ve Resûl-i Ekrem’e bîat etti, ondan çeşitli hadisler rivâyet etti.

653. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem zaman zaman bizim evimizi şereflendirirdi. Yine bir gün bize geldi, duâ etti. Annem Ümmü Süleym:

"Yâ Resûlallah! Küçük hizmetkârın Enes'e duâ etmeyecek misin?" dedi. Allah'ın Resûlü de:

"Allahım! Onun malını ve evlâdını çoğalt, ömrünü uzat ve onu bağışla!" diye duâ etti. Peygamber aleyhisselâm bana işte bu üç konuda duâ etti. Çok çocuğum oldu, onlardan 103'ünü defnettim. Bahçemdeki ağaçlar yılda iki defa meyve verirdi. O kadar uzun yaşadım ki, artık insanlardan utanmaya başladım. Şimdi de üçüncü duânın gerçekleşeceğini ve âhirette bağışlanmayı ümit ediyorum.[768]

Hadislerin Açıklaması

***** Ümmü Kays'ın bir oğlu olmuş, o da onu alıp duâ etmesi için Resûl-i Ekrem'e getirmişti. Bu sırada çocuk Efendimiz'in elbisesine küçük abdestini yapmıştı.[769] Muhtemelen vefât eden çocuk da bu idi. Yavrusunu çok seven Ümmü Kays, çocuğu yıkayacak adama: "Yavrumu soğuk su ile yıkama! Yoksa onu öldürürsün!" demişti. Kardeşi Ukkâşe bin Mıhsan, Resûl-i Ekrem'in huzûruna çıkarak Ümmü Kays'ın sözünü söyledi. Resûlullah Efendimiz, yanan anne yüreğinin Ümmü Kays'a söylettiği bu söze tebessüm buyurdu ve: **"Ömrü uzun olsun, Ümmü Kays'ın dediği gibi yapın!"** buyurdu. Hadisin râvisinin de belirttiği gibi, Ümmü Kays, Fahr-i Kâinât'ın bu duâsını aldığı için uzun ömürlü oldu.

***** Allah Teâlâ, Resûlullah Efendimiz'in Enes ibni Mâlik radıyallahu anha, ömrünün uzun olması için yaptığı duâyı kabul buyurmuş, o da 105 yıl yaşamıştır. 96 (715) yılında Basra'da çıkan (ve her şeyi silip süpüren anlamına gelen) Cârif tâûnunda, Enes ibni Mâlik'in seksen çocuğu vefât etmiştir.

Ömrün uzaması konusunda 22. Hadisin Açıklamasında bilgi verilmiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Sâlih mü'minlerden, hem kendisi hem de aile fertleri için duâ istenebilir.

2. Birine "rızkın bol olsun, evlâdın çok olsun, ömrün uzun olsun" diye duâ edilebilir. Çünkü Allah'ın Resûlü böyle duâ etmiştir.

3. Peygamber Efendimiz zaman zaman ashâbının evine gider, onları ziyâret eder, hatırlarını sorar ve onlara duâ ederdi.

284. KULUN DUÂSI ACELE ETMEDİĞİ TAKDİRDE KABUL EDİLİR

654. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Rabbime kaç defa duâ ettim, ancak duâmı kabul etmedi, diye acelecilik göstermedikçe, her birinizin duâsı kabul edilir."[770]

655. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bir kul, günah olan veya akrabası ile darılmasına yol açan bir şeyi dilemedikçe yahut acele etmedikçe, onun duâsı kabul olunur. Kul bu konuda şöyle acele eder: 'Hep duâ ettim, fakat Rabbimin duâmı kabul buyurduğunu gördüğüm yok' der ve duâ etmeyi bırakır."[771]

Hadislerin Açıklaması

Allah Teâlâ, kulunun duâsını kabul edeceğini va'detmiş,[772] ayrıca "Bana duâ edin, duânızı kabul edeyim."[773] buyurmuştur. Kulunun, yaptığım duâ

kabul edilmedi diye duâ etmekten vazgeçmesini doğru bulmamıştır. Her şeyin bir vakti vardır; vakti gelince duâlar da kabul edilir. Şurası unutulmamalıdır ki, Zekeriyâ peygamberin evlât isteğine dair duâsı kırk yıl sonra kabul edilmiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Duâda aceleci olmamalı, usanmadan ısrarla duâ etmelidir.

2. Duâ ederken, haram ve günah olan şeyler istenmemelidir.

3. Duâ ederken, akrabasıyla arasının bozulmasına yol açacak şeyler de istenmemelidir.

285. TEMBELLİKTEN ALLAH'A SIĞINMAK

656. Tâbiîn âlimlerinden Amr İbni Şuayb, babası Şuayb'dan, o da dedesi Abdullah İbni Amr İbni Âs radıyallahu anhümâdan Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini rivâyet etti:

Allâhümme innî eûzü bike mine'l-keseli ve'l-mağrami, ve eûzü bike mine'd-deccâli, ve eûzü bike min azâbi'l-kabr

"Allahım! Tembellikten ve borçlanmaktan Sana sığınırım. Kör Deccâl'den Sana sığınırım. Ve kabir azâbından Sana sığınırım."[774]

657. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem hayatın ve ölümün şerrinden, kabir azâbından ve kör Deccâl'in şerrinden Allah'a sığınırdı.[775]

Hadislerin Açıklaması

Tembellik, insanın görevini yapmaması veya onu daha sonra yaparım diye ötelemesidir. Bu bir mü'min için felâkettir.

Mecbur olmadıkça borçlanmamalıdır; çünkü borç insanı yalan söylemeye, va'dedip sözünü tutmamaya zorlar.

Deccâl bir hîlekâr ve sahtekârdır. "Ben sizin ilâhınızım." diye insanları kandırmaya çalışacaktır.

Hayatın ve ölümün fitnesi çeşitli sıkıntılardır ve kötü bir şekilde ölmektir.

Kabirde, ardından cehennemde azap görmek dayanılmaz acılar demektir. Bütün bunlardan Allah'a sığınmalıdır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz, insanı bekleyen felâketleri göstermiş, onlardan Allah'a sığınmış, bize de nasıl sığınacağımızı öğretmiştir.

2. Tembellikten ve borçlanmaktan Allah'a sığınmalıdır.

3. Deccâlin çıkacağı zamana yetişmekten Allah'a sığınmalıdır.

4. Kabir azâbı haktır ve gerçektir. Ondan da Allah'a sığınmalıdır.

5. Allah'tan rızâsına uygun bir hayat sürmeyi, imân ile ölmeyi istemeli, kötü bir hayat sürmekten ve kötü bir şekilde ölmekten Allah'a sığınmalıdır.

286. ALLAH, O'NDAN BİR ŞEY İSTEMEYEN KULA GAZAP EDER

658. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah, O’ndan bir şey istemeyen kimseye gazap eder.”[776]

Bu hadis, bir önceki hadisin aynıdır.

659. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah’a duâ ettiğinizde, O’ndan kesin bir dille isteyiniz. Biriniz duâ ederken, kesinlikle ‘Dilersen bana ver!’ demesin. Çünkü Allah’ı zorlayan hiçbir kuvvet yoktur.”[777]

660. Hz. Osmân, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

"Her sabah ve her akşam üç defa şöyle diyen kimseye, hiçbir şey zarar vermez.

Bismillâhillezî lâ yedurru measmihî şey'ün fi'l-ardı velâ fi's-semâ', ve hüve's-semîu'l-alîm

İsmi sayesinde yerde ve gökte hiçbir şeyin zarar veremeyeceği Allah'ın adıyla. O herşeyi duyar ve bilir."

Bu hadisi Hz. Osman'dan duyup rivâyet eden oğlu, Medine vâlisi Ebân'a hafif bir felç gelmişti. Bu hadisi Ebân'dan duyan biri, ısrarla onun yüzüne bakmaya başladı. Ebân, onun ne demek istediğini anladı ve adama şunları söyledi:

"Bu hadîs-i şerîfte belirtilen husus, aynen sana rivâyet ettiğim gibidir. Ama ben bu hastalığa yakalandığım gün Allah'ın takdiri gereği, bu duâyı okumayı unuttum."[778]

Hadislerin Açıklaması

***** Allah Teâlâ bütün kâinâtın sahibidir. Her şey O'nundur. Yarattığı her varlığın rızkını veren O'dur. Cenâb-ı Hakk'ın belirttiğine göre, her insan Allah Teâlâ'dan bir şey istese, O da herkese istediğini verse O'nun mülkünden bir şey azalmaz. Kâinâtın Rabbi kulunun Kendisini böyle bilmesini ister. Kendisine el açmayan kibirli kulunu hiç sevmez. İnsanlar, kendilerinden bir şey isteyene kızar; Allah Teâlâ ise Kendisinden bir şey istemeyene gazap buyurur.

***** İnsan, Rabbinden istediği şeyi kesin bir dille ve çekinmeden istemelidir. Çünkü vermek Allah Teâlâ'ya zor gelmez. Çünkü O, her şeye kàdirdir. Bir de insan, istediği şeyin kendisine mutlaka verileceği inancıyla duâ etmeli ve aslâ ümitsizliğe düşmemelidir.

*** Bismillâhillezî lâ yedurru** hadisini Ebân ibni Osmân'dan duyan zât, "Mâdem ki bu duâ bu kadar etkiliydi ve onu okuyana hiçbir şey zarar vermezdi, öyleyse sana niçin felç geldi?" anlamında onun yüzüne bakmaya başlayınca, Ebân bu açıklamayı yapmak zorunda kaldı. Her gün muntazaman okuduğu bu duâyı, kendisinin o gün birine kızdığı için okumayı unuttuğunu söyledi.[779]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Kul, her ihtiyacını Allah'tan istemelidir. Çünkü kulun Rabbinden bir şey istemesi O'nu memnun eder.

2. Kâinâtın Rabbi, yarattığı kulun Kendisine karşı mütevâzi olmasını ister, kibirli davranmasından memnun kalmaz.

3. Duâ ederken, "Allahım! dilersen ver!" dememeli, kesin bir dille istemelidir.

4. "Bismillâhillezî lâ yedurru.." duâsını her sabah ve her akşam yapmalıdır. Evden çıkarken ve eve dönerken okumayı alışkanlık hâline getirmelidir.

287. DÜŞMAN KARŞISINDA SAF TUTULDUĞUNDA YAPILAN DUÂ

661. Ashâb-ı kirâmdan Sehl ibni Sa'd es-Sâidî radıyallahu anh şöyle dedi:

"İki vakitte göklerin kapıları açılır ve duâ edenlerin çoğunun duâsı kabul olunur. Biri ezân okunduğu sırada, diğeri de Allah yolunda düşmanla savaşmak için saf tutulduğu sırada."[780]

Hadisin Râvisi:

Sehl ibni Sa'd es-Sâidî

Hazrec kabilesine mensuptu. Babası da kendisi de sahâbî idi. Peygamber aleyhisselâm âhirete göçtüğünde on beş yaşında bir gençti. Medine'de hicrî 91 (710) yılında en son vefât eden sahâbî odur.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Duânın daha çok kabul edildiği zamanlar vardır. Hadisimizde bu zamanlardan ikisi belirtilmiştir. Ayrıca ezânla kàmet arası, farz namazlardan sonrası, cuma namazının kılındığı saat, gecenin son üçte biri, iftar zamanı, yağmur yağdığı zamanlar duâların kabul edildiği değerli vakitlerdir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsan her zaman duâ etmelidir. Allah Teâlâ kulunun yaptığı duâyı her zaman kabul buyurur.

2. Bir de duâların reddedilmediği değerli zamanlar vardır. Ezân okunurken yapılan duâ bunlardan biridir.

3. Allah yolunda düşmanla savaşmak için saf tutulduğu zaman yapılan duâ da reddedilmeyen duâlardandır.

288. PEYGAMBER EFENDİMİZİN DUÂLARI

662. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Sırma el-Ensârî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle duâ ederdi:

Allâhümme innî es'elüke gınâye ve gınâ mevlâye

“Allahım! Senden bana ve yakınlarıma gönül zenginliği vermeni niyâz ederim.”[781]

Hadisin Râvisi:

Ebû Sırma el-Ensârî

Adı Mâlik ibni Kays'tır. Medineliydi ve şâirdi. Hakkında yeterli bilgi yoktur.

Allah ondan râzı olsun.

663. Ashâb-ı kirâmdan Şekel ibni Humeyd şöyle dedi:

“Yâ Resûlallah! Bana faydalanacağım bir duâ öğret.” dedim. Allah’ın Resûlü de “Şöyle de” buyurdu:

Allâhümme âfinî min şerri sem’î ve basarî ve lisânî ve kalbî ve şerri meniyyî

“Allahım! Kulağımın, gözümün, dilimin, kalbimin ve cinsel organımın şerrinden sana sığınırım.”[782]

Hadisin râvilerinden Vekî’ bin Cerrâh şöyle dedi: Cinsel organın şerri demek, zinâ etmek ve günah işlemek demektir.

Hadisin Râvisi:

Ebû Şüteyr Şekel ibni Humeyd el-Absî

Kûfelidir. Daha çok rivâyet ettiği bu hadisle bilinir. Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur.

Allah ondan râzı olsun.

664. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle duâ ederdi:

Allâhümme eınnî, velâ tüın aleyye, vensurnî, velâ tensur aleyye, ve yessiri’l-hüdâ lî

“Allahım! Sana hakkıyla kulluk etmeme yardım eyle! Sana kulluk etmeme engel olacak insanları ve şeytanları başıma musallat eyleme! Beni

düşmanlarıma gàlip getir, onlara mağlûb etme! Doğru yolda yürümemi kolaylaştır!”[783]

665. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle duâ ederken duydum dedi:

Rabbi eınnî velâ tüın aleyye, vensurnî velâ tensur aleyye, vemkür lî velâ temkür aleyye. Ve yessir liye’l-hüdâ, vensurnî alâ men beğâ aleyye. Rabbic’alnî şekkâren leke, zekkâren leke, râhiben leke, mıtvâan leke, muhbiten leke, evvâhen münîben, tekabbel tevbetî, vağsil havbetî, ve ecib da’vetî, vesebbit huccetî, vehdi kalbî, ve seddid lisânî, veslül sehîmete kalbî

“Allahım! Sana hakkıyla kulluk etmeme yardım eyle! Sana kulluk etmeme engel olacak insanları ve şeytanları başıma musallat eyleme! Beni nefsime ve düşmanlarıma gàlip getir, onlara mağlûb etme! Düşmanlarıma nasıl gàlip geleceğimi bana göster, onlara beni mağlûb etmenin yolunu gösterme! Doğru yolda yürümemi kolaylaştır! Bana zulmedenlere karşı bana yardım eyle!

Beni nimetlerine çok şükreden, Seni çok zikreden, Senden çok korkan, Sana çok itâat eden, Sana boyun eğen, Sana çok yalvaran ve kendini Sana veren bir kul eyle!

Tövbemi kabul buyur! Günahlarımı tamâmen sil! Duâmı kabul buyur! İmânımı sağlamlaştır! Kalbimi Senin yolundan ayırma! Dilime hakkı söylet! Kalbimdeki kötülükleri çıkarıp at!”[784]

666. Tâbiîn âlimi Muhammed ibni Kâ'b el-Kurazî'nin rivâyet ettiğine göre Muâviye bin Ebî Süfyân bir gün minberde şöyle dedi:

"Allahın verdiğine engel olacak, vermediğini de verecek bir kimse yoktur. Allah'ın lütfu olmadan hiçbir zengine serveti fayda vermez. Allah kimin hayrını dilerse, onu dinde anlayışlı kılar."

Sonra Muâviye: "Ben bu sözleri, bu minberde Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden duydum." dedi.[785]

667. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"En tesirli duâ şöyle söylemendir:

Allâhümme ente Rabbî, ve ene abdüke, zalemtü nefsî, va'teraftü bi-zenbî, lâ yağfirü'z-zünûbe illâ ente, Rabbiğfir lî

Allahım! Sen benim Rabbimsin, ben de senin kulunum. Ben kendime yazık ettim. İşte günahımı itirâf ediyorum. Senden başka günah bağışlayan yoktur. Beni affet Rabbim!"[786]

668. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle duâ ederdi:

Allâhümme aslih lî dînillezî hüve ısmetü emrî, ve aslih lî dünyâyelletî fîhâ meâşî, vec'ali'l-mevte râhaten lî min külli sû'

"Allahım! Bütün işlerimin başı olan dinim konusunda hataya düşmekten beni koru! Yaşadığım şu dünyadaki işlerimin yolunda gitmesini sağla! Bana, her türlü kötülükten kurtulmamı sağlayacak bir ölüm nasip et!"[787]

669. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem dayanılamayacak dertten, insanı helâke götürecek sıkıntılardan, başa gelecek fenalıktan ve düşmanı sevindirecek felâketten Allah'a sığınırdı. [788]

670. Ömer ibnü'l-Hattâb radıyallahu anh şöyle dedi:

"Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şu beş şeyden Allah'a sığınırdı: **Tembellikten, cimrilikten, yaşlılığın kötü hallerinden, kalbe**

gelen kötü duygulardan ve kabir azâbından.”[789]

671. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle duâ ederdi:

Allâhümme innî eûzü bike mine'l-aczi ve'l-keseli, ve'l-cübni ve'l-heremi, ve eûzü bike min fitneti'l-mahyâ ve'l-memâti, ve eûzü bike min azâbi'l-kabr

“Allahım! Âcizlikten, tembellikten, korkaklıktan, ihtiyarlayıp başkasına muhtaç olmaktan, hayatın ve ölümün fitnesinden ve bir de kabir azâbından Sana sığınırım.”[790]

672. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

Allâhümme innî eûzü bike mine'l-hemmi ve'l-hazeni, ve'l-aczi ve'l-keseli, ve'l-cübni ve'l-buhl, ve dalai'd-deyni ve galebeti'r-ricâl

“Allahım! Başa gelen ve gelecek olan üzüntüden ve kederden, âcizlikten ve tembellikten, korkaklıktan ve cimrilikten, borç altında ezilmekten ve zâlimlerin başa geçmesinden Sana sığınırım.”[791]

673. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin duâlarından biri şöyleydi:

Allâhümmağfir lî mâ kaddemtü vemâ ahhartü, vemâ esrartü vemâ a'lentü, vemâ ente a'lemü bihî minnî, inneke ente'l-mukaddimü ve'l-muahhiru, lâ ilâhe illâ ente

"Allahım! Şimdiye kadar yaptığım, bundan sonra yapacağım, gizlediğim, açığa vurduğum ve Senin benden daha iyi bildiğin günahlarımı affeyle! Sâlih ameller yaptırarak öne geçiren de Sensin, geride bırakan da Sensin. Senden başka ilâh yoktur."[792]

674. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle duâ ederdi:

Allâhümme innî es'elüke'l-hüdâ, ve'l-afâfe ve'l-gınâ

"Allahım! Senden hidâyet, iffet ve gönül zenginliği isterim."[793]

675. Tâbiîn muhaddislerinden Sümâme bin Hazn şöyle dedi:

Yaşlı bir zâtın yüksek sesle: "Allahım! Katıksız şerden sana sığınırım." diye duâ ettiğini işittim.

Ben, “bu yaşlı adam kim?” diye sordum.
“O, ashâb-ı kirâmdan Ebü’d-Derdâ radıyallahu anhtır”, dediler.[794]

Hadisin Râvisi:
Sümâme bin Hazn el-Kuşeyrî
Câhiliye devrinde de yaşamış, fakat Resûl-i Ekrem’i görme şerefine nâil olamamıştır. Basralıdır. Hz. Ömer halîfe iken, ona kabilesini temsilen elçi olarak gelmiştir. O sıralarda 35 yaşında olduğu bilinmektedir. Hz. Âişe’den hadis rivâyet etmiştir.

676. Abdullah ibni Ebî Evfâ radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle duâ ederdi:
Allâhümme tahhirnî bisselci ve’l-beredi ve’l-mâi’l-bâridi, kemâ yütahheru’s-sevbü’d-denisü mine’l-vesahi
Ardından şöyle derdi:
Allâhümme Rabbenâ leke’l-hamdü mil’e’s-semâi ve mil’e’l-ardı, ve mil’e mâ şi’te min şey’in ba’dü
“Allahım! Kirli elbise kirinden nasıl temizlenirse, beni de kar ile, dolu ile ve soğuk su ile temizle.”
Sonra şöyle derdi:
“Rabbimiz olan Allahım! Sana gökler ve yer dolusunca, sonra da Senin dilediğin şeyler dolusunca hamd olsun.”[795]

677. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem çoğu zaman şöyle duâ ederdi:

Allâhümme âtinâ fi'd-dünyâ haseneten ve fi'l-âhireti haseneten ve kınâ azâbe'n-nâr

"Allahım! Bize dünyada da âhirette de iyilik ver. Bizi cehennem azâbından koru!"[796]

678. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle duâ ederdi:

Allâhümme innî eûzü bike mine'l-fakri ve'l-kılleti ve'z-zilleti, ve eûzü bike en azlime ev uzleme

"Allahım! Her türlü fakirlikten, sahip olunması gereken şeylerin azlığından, insanların gözünde hor ve hakîr olmaktan Sana sığınırım. Zulmetmekten veya zulme uğramaktan da Sana sığınırım."[797]

679. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Ümâme el-Bâhilî şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanında bulunuyorduk. Birçok duâ okudu, fakat biz bu duâları ezberleyemedik. Bunun üzerine:

“Yâ Resûlallah! Pek çok duâ okudun, fakat biz onları ezberleyemedik, dedik. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem şöyle buyurdu:

“Ben size o duâların hepsini içine alan şu duâyı öğreteceğim:

Allâhümme innâ nes’elüke mimmâ seeleke nebiyyüke Muhammedün sallallahu aleyhi ve sellem. Ve nesteîzüke mimmesteâzeke minhü nebiyyüke Muhammedün sallallahu aleyhi ve sellem. Allâhümme ente’l-müsteân, ve aleyke’l-belâğ, ve lâ havle velâ kuvvete illâ billâh

Allahım! Peygamber’in Muhammed sallallahu aleyhi ve sellemin Senden dilediği hayırları biz de dileriz. Peygamber’in Muhammed sallallahu aleyhi ve sellemin Sana sığındığı şerlerden biz de Sana sığınırız. Allahım! Yardım ancak Senden beklenir. İnsanı dünya ve âhirette muradına ulaştıracak Sensin. Günahtan kaçacak güç, ibâdet edecek kuvvet ancak Allah’ın yardımıyla kazanılabilir.”[798]

680. Tâbiîn âlimlerinden Amr İbni Şuayb, babası Şuayb’dan, o da dedesi Abdullah İbni Amr İbni Âs radıyallahu anhümâdan Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini rivâyet etti:

Allâhümme innî eûzü bike min fitneti’l-mesîhi’d-deccâl, ve eûzü bike min fitneti’n-nâr

“Allahım! Kör Deccâl’in fitnesinden Sana sığınırım. Cehenneme girmeye sebep olacak günahlardan Sana sığınırım.”[799]

681. Tâbiîn âlimi Saîd ibni Cübeyr'den rivâyet edildiğine göre, Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle duâ ederdi:

Allâhümme kanni'nî bimâ razaktenî, ve bârik lî fîhi, vahlüf aleyye külle gàibetin bi-hayr

"Allahım! Bana rızık olarak verdiklerine kanaat etmemi sağla! Onları benim için bereketli kıl! Bana henüz vermediklerini de hakkımda hayırlı eyle!"[800]

Bu hadis, 677. hadisin aynıdır.

683. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şu duâyı çok yapardı:

Allâhümme yâ mukallibe'l-kulûb, sebbit kalbî alâ dînik

"Ey kalpleri halden hâle çeviren Allahım! Kalbimi dininden ayırma!"[801]

684. Abdullah ibni Ebî Evfâ radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle duâ ederdi:

Allâhümme leke'l-hamdü mil'e's-semâvâti ve'l-ardı, ve mil'e mâ şi'te min şey'in ba'dü. Allâhümme tahhirnî bi'l-beredi ve's-selci ve'l-mâi'l-bârid. Allâhümme tahhirnî mine'z-zünûb, ve nakkınî, kemâ yünakka's-sevbü'l-ebyazu mine'd-denes

"Allahım! Gökler ve yer dolusunca, sonra da Senin dilediğin şeyler dolusunca Sana hamd olsun. Allahım! Beni dolu ile kar ile ve soğuk su ile temizle. Allahım! Beni günahlarımdan temizle! Beyaz elbise kirden nasıl temizlenirse, Sen de beni öyle tertemiz eyle!"[802]

685. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin duâlarından biri şu idi:

Allâhümme innî eûzü bike min zevâli ni'metike, ve tehavvüli âfiyetike, ve füceeti nıkmetike ve cemîi sahatik

"Allahım! Verdiğin nimetin yok olup gitmesinden, lütfettiğin âfiyetin bozulmasından, ansızın vereceğin cezâdan ve senin gazabını üzerime çekecek her şeyden Sana sığınırım."[803]

Hadislerin Açıklaması

Duâ, insanın ihtiyaçlarını Rabbine arz etmesi ve O'na yalvarıp yakarmasıdır. Kulun Rabbinden ne istemesi gerektiğini en iyi bilen Peygamber Efendimiz'dir. O, Cenâb-ı Hak'tan neler istememiz gerektiğini bize duâlarıyla öğretmiştir.

***** 663. hadisten öğrendiğimize göre bazı organlarımızın şerrinden Allah'a sığınmalıdır. Kulağın şerri, birinin gıybetini ve günah olan sözleri dinlemesidir. Gözün şerri, günah olan şeylere bakmasıdır. Dilin şerri, Allah'ın yasakladığı şeyleri konuşmasıdır. Kalbin şerri, insanlara haset

etmek, kin ve nefret beslemek gibi kötü duyguları taşımasıdır. Cinsel organın şerri de zina etmesi veya zinaya götüren işleri yapmasıdır.

***** 668. hadiste geçen “Allahım! Bütün işlerimin başı olan dinim konusunda hataya düşmekten beni koru!” duâsı son derece önemlidir. Çünkü insanın dini bozulursa dünyası da âhireti de perişan olur. “Bana her türlü kötülükten kurtulmamı sağlayacak bir ölüm nasip et!” duâsı da mühimdir. Böyle bir ölüm, insanı fitnelerden, günahlardan ve sıkıntılardan kurtarır.

***** 670 numaralı hadiste Peygamber Efendimiz’in **kalbe gelen kötü duygulardan** Allah’a sığındığını gördük. Bu duygular kin, haset, kötü ahlâk, biri hakkında olumsuz düşünmek ve inanç bozukluğu gibi hislerdir.

***** 671 numaralı hadiste, hayat ve ölüm fitnesinden Allah’a sığınmamız öğütlenmektedir. Hayat fitnesi, insanın başına veya ailesine gelen dertler ile şeytanın etkisiyle görevlerini yapamamaktır. Ölüm fitnesi ise, kabirdeki sorgu suâlde başarısız olmaktır.

***** 675. hadiste “katıksız şer” ifâdesi geçmektedir. Şer, kötülüktür. Şerrin katıksız olanı, kötülüklerin en tehlikeli olanıdır. İşte bu sebeple Ebü’d-Derdâ radıyallahu anh, katıksız kötülükten Allah’a sığınmıştır.

***** 676. hadiste Peygamber Efendimiz, kirli elbise kirinden nasıl temizleniyorsa, günahlardan öyle temizlenip arınmayı istemiştir. Günah, insanın mânevî hayatını yakıp kavuran bir ateştir. Bu ateşi en iyi söndürecek şey de hiç el değmemiş, kullanılmamış olan kar gibi, dolu gibi, soğuk su gibi serinleticilerdir. Bunların üçüyle birden yıkanan günahın ateşi ise, tamamen sönmüş olacaktır.

***** 677. hadiste geçtiği üzere, Allah’tan “dünyada iyilik” isterken şunları istemiş oluyoruz: Sağlık, iyi eş, iyi evlât, geniş ev, bol rızık, iyi binit, faydalı ilim, sâlih amel ve insanlar arasında itibâr. “Âhirette iyilik” ise, kolay bir hesap, ardından da cennete girmektir. Bu sebeple “Rabbenâ âtinâ” duâsını her fırsatta, her namazda mutlaka okumalıdır.

***** 683. hadiste Fahr-i Âlem Efendimiz, kalplerin halden hâle çevrildiğini, kimi zaman Allah’a itaat ettiğini, kimi zaman isyâna yöneldiğini, bazen uyanık, bazen gaflet içinde olduğunu söylüyor. Ve bize, “Allahım! Kalbimi dininden ayırma!” diye duâ etmeyi tavsiye buyuruyor.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İnsan, Allah Teâlâ’dan hem kendisi hem de yakınları için gönül tokluğu ve zenginliği istemelidir.

2. Kulağın, gözün, dilin, kalbin ve cinsel organın işleyebileceği günahlardan sakınmalı ve onları yapmaktan Allah'a sığınmalıdır.

3. İnsanların, şeytanların ve düşmanların yapacağı kötülüklerden Allah'a sığınmalıdır.

4. Allah'tan iyi kul olmayı ve hep O'nun yolunda yürümeyi istemelidir. Bunun için de Peygamber Efendimiz'in yaptığı gibi duâ etmelidir.

5. Allah Teâlâ kimin iyiliğini isterse, onu dinde bilgili yapar. Bu sebeple her Müslüman dinini iyi öğrenmeye çalışmalıdır.

6. Allah'tan, dünyada O'nun rızâsına uygun bir ömür istemelidir. Böylece insan kazandığı hayırları kaybetmemiş olur.

7. Tembellikten, cimrilikten, korkaklıktan, borç altında ezilmekten, âciz olup görevlerini yapamamaktan, ihtiyarlayıp başkalarına muhtaç olmaktan, zâlimlerin başa geçmesinden, kalbe gelen kötü duygulardan ve kabir azâbından Allah'a sığınmalıdır.

8. Allah'tan sıkıntılar karşısında sızlanmayan, açgözlülük yapmayan bir kalp istemelidir.

9. Allah'tan Müslümanca yaşamayı, hâline râzı olup günahlardan korunmayı ve gönül zengini olup başkalarının elindeki dünyalığa özenmemeyi istemelidir.

10. Başkalarına zulmetmekten ve zulme uğramaktan Allah'a sığınmalıdır.

11. En kapsamlı duâ, Peygamber Efendimiz Allah'tan ne istediyse onu istemek, nelerden Allah'a sığındıysa onlardan O'na sığınmaktır.

12. Deccâl, kıyâmet yaklaşınca çıkacak ve birtakım olağanüstü mârifetleriyle insanları kendisinin ilâh olduğuna inandırmaya çalışacaktır. Deccâl'den de Allah'a sığınmalıdır.

13. Allah Teâlâ'dan bizi kanâatkâr, bize verdiklerini de bereketli kılmasını istemelidir.

14. Yüce Rabbimize, "Allahım! Kalbimi bir an bile dininden ayırma!" diye duâ etmeliyiz.

Bezzâr, *Müsned* (Âdil), XV, 240, nr. 8685.

Yûsuf 12/50.

Hûd 11/80.

. Buhârî, Enbiyâ 18, 19, nr. 3382, 3390, Tefsîr 12/1, nr. 4688; Tirmizî, Tefsîr 12/1, nr. 3116; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 332, nr. 8373. Bu hadisin ilk cümlesi 896 numarayla gelecektir.

İmâm Buhârî hadisin sonunda şu bilgiyi vermiştir: () “Hadisin râvilerinden Muhammed, hadiste geçen ‘sağlam destek’ ifâdesinin, çok kuvvet ve koruyan anlamına geldiğini söylemiştir.”

Vekî‘, *ez-Zühd* (Ferîvâî), s. 579, nr. 305; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VI, 34, nr. 29270; Ahmed ibni Hanbel, *ez-Zühd* (Şâhin), s. 131, nr. 872.

. A’râf 7/29; Mü’min 40/65.

Buhârî, Daavât 21, nr. 6338; Müslim, Zikir 7, nr. 2678.

Buhârî, Daavât 21, 6338; Müslim, Zikir 8, nr. 2679.

Ayrıca bk. İbni Mâce, Duâ 13, nr. 3866.

Müslim, Birr 88, nr. 2600; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 107, nr. 25273.

Buhârî, Cihâd 100, nr. 2937, Daavât 59, nr. 6397; Müslim, Fezâilü’s-sahâbe 197, nr. 2524.

Buhârî, Cum‘a 35, nr. 933, İstsika 6-12, 14, 24, nr. 1013-1021, 1033, Menâkıb 25, nr. 3582, Edeb 68, nr. 6093, Daavât 24, nr. 6342; Müslim, İstsika 8-10, nr. 897.

. Müslim, Îmân 184, nr. 116; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 370-371, nr. 15045.

Buhârî, Daavât 42, nr. 6371. Ayrıca bk. Müslim, Zikir 50, nr. 2706.

Buhârî, Tevhîd 15, 35, nr. 7405, 7505; Müslim, Tevbe 1, Zikir 2, 19, 31, nr. 2675.

Buhârî, Daavât 2, 16, nr. 6306, 6323; Ebû Dâvûd, Edeb 100-101, nr. 5070; Tirmizî, Daavât 15, nr. 3393.

Bu hadisin bir başka rivâyeti 620 numarayla gelecektir.

Ebû Dâvûd, Vitr 26, nr. 1516; Tirmizî, Daavât 39, nr. 3434; İbni Mâce, Edeb 57, nr. 3814.

Bu hadis, 627 numarayla gelecektir.

Buhârî, Daavât 2, 16, nr. 6306, 6323; Ebû Dâvûd, Edeb 100-101, nr. 5070; Tirmizî, Daavât 15, nr. 3393; Nesâî, İstiâze 57, nr. 5524.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 617 numarayla geçti.

. Müslim, Zikir 42, nr. 2702; İbni Mâce, Edeb 57, nr. 3815; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 211, 260, nr. 18001, 18481.

Tayâlisî, *Müsned* (Türkî), II, 387, nr. 1156; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VI, 31, nr. 29254. Ayrıca bk. Müslim, Mesâcid 144, nr. 596; Tirmizî, Daavât 25, nr. 3412. Hadisin râvilerinden İbni Ebî Üneyse ile Amr ibni Kays, verilen kaynaklardan *Sahîh-i Müslim* ve *Sünen-i Tirmizî*’de

görüleceği üzere, bu hadisi Resûl-i Ekrem'in sözü olarak (merfû) rivâyet etmişlerdir.

Müslim, Mesâcid 144, 145, nr. 596; Tirmizî, Daavât 25, nr. 3412.

Hûd 11/3, 52, 61, 90.

Ebû Dâvûd, Vitr 29, nr.1535; Tirmizî, Birr 50, nr. 1980.

. İbni Vehb, *el-Câmi' fi'l-hadîs* (Ebü'l-Hayr), s. 241, nr. 161.

Müslim, Zikir 86-88, nr. 2732, 2733; Ebû Dâvûd, Vitir 29, nr. 1534.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 171-172, 196, nr. 6590, 6849; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), III, 266, nr. 986.

Ebû Dâvûd, Vitr 26, nr. 1516; Tirmizî, Daavât 39, nr. 3434; İbni Mâce, Edeb 57, nr. 3814.

Bu hadis 618 numarayla geçti.

Ebû Dâvûd, Tahâret 137, nr. 380; Tirmizî, Tahâret 112, nr. 147.

. İbn Sa'd, *et-Tabakàtü'l-kübrâ*, III, 331; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebîr*, VI, 349-350.

Ebû Dâvûd, Salât 177, 178; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VI, 67, nr. 29524; Bezzâr, *Müsned* (Mahfûzurrahmân), V, 153, nr. 1745; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), III, 277, nr 996.

Abd ibni Humeyd, *el-Müntehab* (Sâmerrâî, Suaydî), s. 402, nr. 1360; Bezzâr, *Müsned* (Âdil), XIII, 137, nr. 6530; Ziyâeddîn el-Makdisî, *el-Ehâdîsü'l-muhtâre* (Dehîş), V, 75, nr. 1700.

Bu hadisi Abd ibni Humeyd ve Bezzâr, Enes ibni Mâlik'in sözü olarak; Ziyâeddîn el-Makdisî ise hem Enes ibni Mâlik'in, hem de Resûl-i Ekrem'in sözü olarak rivâyet etmiştir.

Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), III, 41, nr. 1456.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VI, 77, nr. 29600; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), III, 218-219, nr. 938.

Tirmizî, Daavât 98, nr. 3533; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 152, nr. 12562.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VI, 104, nr. 29826. Ayrıca bk. Buhârî, Nefekàt 6, nr. 5362; Müslim, Zikir 80-82.

Tirmizî, Daavât 85, nr. 3512; İbni Mâce, Duâ 5, nr. 3548.

Müslim, Zikir 85, nr. 2731; Tirmizî, Daavât 128, nr. 3593.

İbni Mâce, Duâ 4, nr. 3846; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 134, 146, nr. 25533, 256520; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), VII, 446-447, nr. 4473.

Ebû Ya‘lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), II, 529, nr. 1393; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), III, 185, nr. 903; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 129-130.

Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* (Selefî), II, 194, nr. 1016; aynı müellif, *el-Mu‘cemü’l-evsat* (İvezullah), VI, 353, nr. 6602.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 102, 258, nr. 12021, 13790; Müslim, Salât 70, nr. 408.

İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), II, 140, nr. 409; Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* (Selefî), II, 243-244, nr. 2022, XIX, 144, nr. 215.

Müslim, Salât 70, nr. 408; Ebû Dâvûd, Vitir 26, nr. 1530.

Müslim, Zikir 79, nr. 2726; Ebû Dâvûd, Vitir 24, nr. 1503.

Bezzâr, *Müsned* (Âdil), XVI, 79, nr. 9134. Ayrıca bk. Buhârî, Cenâiz 87, nr. 1375, 1377; Müslim, Mesâcid 128, 130, 132,nr. 588.

Ahzâb 33/56.

Bezzâr, *Müsned* (Âdil), XIV, 331, nr. 8003; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), I, 704, nr. 1918.

Ma’mer ibni Râşid, *el-Câmi’* (A’zamî), X, 441, nr. 19640; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), I, 704, nr. 1918; Beyhakì, *Şu‘abü’l-îmân* (Hâmid), VI, 382, nr. 4377.

Müslim, Zikir 33-36; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 472, nr. 15976.

Nesâî, Cenâiz 29, nr. 1885; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 355-356, nr. 27539.

Buhârî, Edeb 26, nr. 6344, Daavât 47, nr. 6378, 6379; Müslim, Fezâilü’s-sahâbe 141, nr. 2480.

Buhârî, Vudû’ 59, nr. 223; Müslim, Tahâret 103, nr. 287.

Buhârî, Daavât 22, nr. 6340; Müslim, Zikir 90, 91, nr. 2735.

Bu hadisin daha geniş bir rivâyeti 711. hadiste gelecektir.

Müslim, Zikir 92, nr. 2735; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), III, 257, nr. 976.

Bu hadisin geniş bir rivâyeti 711 numarayla gelecektir.

Bakara 2/186.

Mü’min 40/60.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 185-186, nr. 6734, 6749.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 680 numarayla gelecektir.

Buhârî, Cenâiz 88, nr. 1377; Müslim, Mesâcid 131, nr. 588.

Tirmizî, Duâ 2, nr. 3373; İbni Mâce, Duâ 1, nr. 3827.

Buhârî, Daavât 21, 6338, Tevhîd 31, 7464; Müslim, Zikir 8, nr. 2679.

Ebû Dâvûd Edeb 101, nr. 5088; Tirmizî, Daavât 13, nr. 3388; İbni Mâce, Duâ 14, nr. 3869.

Ebû Dâvûd Edeb 101, nr. 5088.

Mâlik, *Muvatta'*, Salât 7; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VI, 30, nr. 29242.

. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 453, nr. 15846, 15848; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VI, 24, nr. 29191; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XXII, 329-330, nr. 828.

Ebû Dâvûd, Vitir 32; Tirmizî, Daavât 74; Nesâî, İstiâze 4, 10, 11, 28.

Ebû Dâvûd, Vitir 25, nr. 1510; Tirmizî, Daavât 103, nr. 3551.

Ebû Dâvûd, Vitir 25, nr. 1510; Tirmizî, Daavât 103, nr. 3551; İbni Mâce, Duâ 2, nr. 3830.

Mâlik, *Muvatta'*, Kader 8; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 92, 98, nr. 16959, 17018.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 515, nr. 10692.

Müslim, Zikir 71, nr. 2720. Hadisin sonundaki “” ifâdesi hadisin râvisine aittir. Bu ifâde, “Veya buna benzer bir şey söyledi” anlamındadır.

Buhârî, Daavât 28, nr. 6347, Kader 13, nr. 6616; Müslim, Zikir 53, nr. 2707. **“**Hadisin râvileri arasında yer alan ve İmâm Buhârî'nin hocasının hocası olan Süfyân şöyle dedi: “Peygamber aleyhisselâmın bu hadisinde üç cümle vardı; ben ona bir cümle ilâve ederek dört cümle yaptım; ama hangi cümleyi ilâve ettiğimi bilemiyorum.”

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 730 numarayla gelecektir.

Ebû Dâvûd, Vitir 32, nr. 1539; Nesâî, İstiâze 27, nr. 5445. 5446; İbni Mâce, Duâ 3, nr. 3844.

Buhârî, Daavât 38, nr. 6367; Müslim, Zikir 50, nr. 2706.

Buhârî, Cihâd 74, nr. 2893, Et'ime 28, nr. 5425, Daavât 36, 40, nr. 6363, 6369; Müslim, Zikir 50, nr. 2706.

Bu hadis 801 numarayla tekrar gelecektir.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 291-292, 514, 526, nr. 7900. 10678, 10823. Ayrıca bk. Müslim, Müsâfirîn 201, nr. 771.

Müslim, Zikir 72, nr. 2721; Tirmizî, Daavât 72, nr. 3489; İbni Mâce, Duâ 2, nr. 3832. İmâm Buhârî şu bilgiyi vermiştir: () Bu hadisin râvilerinin, hocam Amr ibni Merzûk'tan rivâyet ettiklerine göre, hadiste bir de “takvâ” anlamında “tükà” kelimesi vardır. Buna ve bir önceki kaynaklarda görüldüğü üzere hadis şöyledir: **“Allâhümme innî es'elüke'l-hüdâ ve't-**

tükà ve’l-afâfe ve’l-gınâ: Allahım! Senden hidâyet, takvâ, iffet ve gönül zenginliği isterim.”

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VI, 70, nr. 29540.

Tirmizî, Daavât 102, nr. 3547. Ayrıca bk. Müslim, Salât 202, nr. 476

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 684 numarayla gelecektir.

Buhârî, Tefsîr 2/36, nr. 4522; Daavât 55, nr. 6389; Müslim, Zikr 23, 26, 27, nr. 2688, 2690.

İmâm Buhârî, bu hadisin sonunda şu bilgiyi verdi: ( ) Hadisin râvilerinden olan hadis âlimi Şu‘be bin Haccâc şöyle dedi: “Ben, bu hadisi tâbiîn âlimi Katâde bin Diâme es-Sedûsî’ye sordum, o da ‘Enes ibni Mâlik böyle dua ederdi’ dedi” ve onu merfû olarak (Resûl-i Ekrem’in sözü olarak) rivâyet etmedi.

Ebû Dâvûd, Salât 32, nr. 1544; Nesâî, İstiâze 14, nr. 5462; İbni Mâce, Duâ 3, nr. 3842.

Tirmizî, Daavât 89, nr. 3521. Hadisin sonundaki “” ifâdesi hadisin râvisine ait olup “Veya buna benzer bir şey söyledi.” anlamındadır.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 185-186, nr. 6734, 6749.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 656 numarayla geçti.

Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), I, 626, 690, nr. 1674, 1878, II, 388, nr. 3360; Beyhakì, *Şu‘abü’l-îmân* (Hâmid), V, 485, nr. 3756.

. Tirmizî, Kader 7, nr. 2140, Daavât 90, nr. 3522; İbni Mâce, Duâ 2, nr. 3834. Ayrıca bk. Ahmed İbni Hanbel, *Müsned*, VI, 251, 302, 315, nr. 26662, 27111, 27214.

Müslim, Salât 204, nr. 476; Tirmizî, Daavât 102, nr. 3547; Nesâî, Miyâh 6, nr. 334.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 676 numarayla geçti.

Müslim, Rikàk 4, nr. 2739; Ebû Dâvûd, Vitir 32, nr. 1545.

Prof. Dr.
Mehmet Yaşar
Kandemir

EL-EDEBÜ'L MÜFRED

CİLT II

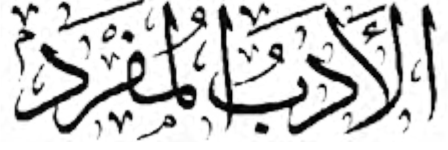

TAHLIL
YAYINLARI

بسم الله الرحمن الرحيم

İSTANBUL 1438 / 2017

EL-EDEBÜ'L-MÜFRED
TERCÜME VE ŞERHİ
II

İMÂM BUHÂRÎ

Tercüme ve Şerh
Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir

Tahlil Yayınları: 96

Kaynak Eserler Serisi: 5

Kitabın Adı
el-Edebü'l-Müfred

Kitabı Tercüme ve Şerheden
Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir

Yayın Editörü
Sadullah Yıldız

Kapak Tasarım
Acar Matbaası

İç Tasarım
Şaban Muslu

ISBN
978-605-9494-37-3

İletişim Adresi
Kartaltepe Mah. 60. Sok. No: 50 Bayrampaşa/İSTANBUL
Tel/Faks: (0212) 417 77 75

tahlilyayinlari.com
editor@tahlilyayinlari.com

Bu eserin e-kitap çevrimi **SaveAs Bilişim** tarafından yapılmıştır.
www.saveas.com.tr

DUÂ

٢٨٩- بَابُ الدُّعَاءِ عِنْدَ الْغَيْثِ وَالْمَطَرِ

289. YAĞMUR YAĞARKEN DUÂ ETMEK

٦٨٦ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ:

كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَى نَاشِئًا فِي أُفُقٍ مِنْ آفَاقِ السَّمَاءِ، تَرَكَ عَمَلَهُ - وَإِنْ كَانَ فِي صَلَاةٍ - ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْهِ، فَإِنْ كَشَفَهُ اللهُ حَمِدَ اللهَ، وَإِنْ مَطَرَتْ قَالَ: «اَللّٰهُمَّ صَيِّبًا نَافِعًا».

686. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ufukta bir bulutun belirmeye başladığını gördüğü zaman, namazda bile olsa yaptığı işi bırakır, o bulutu tâkip etmeye başlardı. Şâyet Allah Teâlâ havayı açıp bulutu dağıtmışsa, Allah'a hamd ederdi. Eğer yağmur yağarsa:

Allâhümme sayyiben nâfian

"Allahım! Bu yağmuru faydalı kıl!" diye duâ ederdi.[1]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz ufku kaplayarak gelen bir bulut gördüğü zaman, bir zamanlar şiddetli rüzgârla, kasırgayla helâk edilen Hûd kavmi gibi günahkâr kavimleri hatırlar ve telâşa kapılırdı. O bulutun yağmur getiren bir bulut olduğunu görünce sevinir, Allah'a hamd eder, yağmuru faydalı ve bereketli kılması için duâ ederdi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslüman, tabiî olaylar karşısında kaygısız ve duygusuz olmamalı. Hava karardığında, yer sarsıldığında, güneş ve ay tutulduğunda Allah'a yönelip duâ etmelidir.

2. Korkulan haller geçtiğinde de Allah'a hamd etmelidir.

٢٩٠- بَابُ الدُّعَاءِ عِنْدَ الْمَوْتِ

290. ÖLMEK İÇİN DUÂ ETMEK

٦٨٧ - عَنْ قَيْسٍ قَالَ:

أَتَيْتُ خَبَّابًا، وَقَدِ اكْتَوَى سَبْعًا، وَقَالَ:

لَوْلَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَانَا أَنْ نَدْعُوَ بِالْمَوْتِ لَدَعَوْتُ بِهِ.

687. Tâbiîn muhaddislerinden Kays ibni Ebî Hâzim şöyle dedi:

Yedi yerinden dağlandığı zaman Habbâb ibni Eret radıyallahu anhı ziyâret etmeye gitmiştim. Şöyle dedi:

"Şâyet Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ölmek için duâ etmemizi yasaklamasaydı, Allah'tan canımı almasını isterdim."[2]

Hadisin Açıklaması

Habbâb ibni Eret, kızgın taşlar üzerinde işkence gören Müslüman kölelerden biriydi. Hayatının son yıllarında ağır bir hastalığa yakalanmış, vücudunda açılan yaraları tedâvi etmek için dağlamışlardı. O, Peygamber aleyhisselâmın: "**Hiçbiriniz ölmeyi istemesin. Ölüm kendiliğinden gelmeden önce de öleyim diye duâ etmesin. Çünkü insan ölünce hiçbir iyilik yapamaz.**"[3] buyurduğunu biliyordu. Bu sebeple, çektiği acılara katlanmaya çalışıyordu.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hastalıklara sabretmeye çalışmalı, mükâfatını Allah'tan beklemelidir.

2. İyi biriyse, hayır ve iyiliklerini çoğaltabilir. Kötü biriyse, tövbe edip Allah'ın rızâsını kazanmaya çalışır.

٢٩١- بَابُ دَعَوَاتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

291. PEYGAMBER EFENDİMİZ’İN DUÂLARI

٦٨٨ - عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ كَانَ يَدْعُو بِهَذَا الدُّعَاءِ:

«رَبِّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي وَجَهْلِي، وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي كُلِّهِ، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطَايَ كُلَّهُ، وَعَمْدِي وَجَهْلِي وَهَزْلِي، وَكُلُّ ذَلِكَ عِنْدِي.

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ».

688. Ebû Mûsâ el-Eş’arî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle duâ ederdi:

Allâhümmağfirlî hatîetî ve cehlî, ve isrâfî fî emrî küllihî, ve mâ ente a’lemü bihî minnî. Allâhümmağfirlî hataî küllehû, ve amdî ve cehlî ve hezlî, ve küllü zâlike indî.

Allâhümmağfirlî mâ kaddemtü vemâ ahhartü, vemâ esrartü vemâ a’lentü, ente’l-mukaddimü ve ente’l-muahhir, ve ente alâ külli şey’in kadîr.

“Allahım! Günahlarımı, bilgisizlik yüzünden yaptıklarımı, haddimi aşarak işlediğim kusurlarımın hepsini, benden daha iyi bildiğin bütün suçlarımı bağışla! Allahım! Bütün günahlarımı, bilerek ve yanlışlıkla işlediklerimi ve şaka yollu yaptıklarımı affeyle! Bütün bu kusurların bende bulunduğunu itiraf ederim.”

“Allahım! Şimdiye kadar yaptığım, bundan sonra yapacağım, gizlediğim ve açığa vurduğum bütün günahlarımı affeyle! Öne geçiren de Sen, geride bırakan da Sensin. Senin gücün her şeye yeter.”[4]

❀

٦٨٩ – عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ كَانَ يَدْعُو:

«اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي وَجَهْلِي وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي هَزْلِي وَجِدِّي، وَخَطَئِي وَعَمْدِي، وَكُلُّ ذَلِكَ عِنْدِي».

689. Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle duâ ederdi:

Allâhümmağfirlî hatîetî ve cehlî ve isrâfî fî emrî, ve mâ ente a'lemü bihî minnî.

Allâhümmağfirlî hezlî ve ceddî, ve hataî ve amdî, ve küllü zâlike indî.

"Allahım! Günahlarımı, bilgisizlik yüzünden yaptıklarımı, haddimi aşarak işlediğim kusurlarımı, benden daha iyi bildiğin bütün suçlarımı bağışla!"

"Allahım! Ciddî ve şaka yollu yaptıklarımı, bilerek ve yanlışlıkla işlediklerimi affeyle! Bütün bu kusurların bende bulunduğunu itiraf ederim."[5]

٦٩٠ – عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ: أَخَذَ بِيَدِي النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«يَا مُعَاذُ»،

قُلْتُ: لَبَّيْكَ،

قَالَ: «إِنِّي أُحِبُّكَ»،

قُلْتُ: وَأَنَا وَاللهِ أُحِبُّكَ،

قَالَ: «أَلَا أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ تَقُولُهَا فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاتِكَ؟»

قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: "قُلِ:

اَللّٰهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ، وَشُكْرِكَ، وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ".

690. Muâz İbni Cebel radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem elimi tuttu ve bana:

"Ey Muâz!" buyurdu. Ben de:

"Emret, Yâ Resûlallah!" dedim.

"Seni seviyorum." buyurdu. Ben de:

"Allah'a yemin ederim ki, ben de seni seviyorum." dedim.

"Sana her namazın sonunda okuyacağın bir duâ öğreteyim mi?" diye sordu. Ben de:

"Evet öğret" dedim. **"Şöyle de"** buyurdu:

Allâhümme eınnî alâ zikrike, ve şükrike, ve husni ibâdetik

"Allahım! Seni zikretmek, Sana şükretmek ve Sana güzelce kulluk etmekte bana yardım et!"[6]

٦٩١ - عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

الْحَمْدُ لِلّٰهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ صَاحِبُ الْكَلِمَةِ؟»

فَسَكَتَ، وَرَأَى أَنَّهُ هَجَمَ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى شَيْءٍ

كَرِهَهُ، فَقَالَ:

«مَنْ هُوَ؟ فَلَمْ يَقُلْ إِلَّا صَوَابًا».

فَقَالَ رَجُلٌ: أَنَا، أَرْجُو بِهَا الْخَيْرَ، فَقَالَ:

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، رَأَيْتُ ثَلَاثَةَ عَشَرَ مَلَكًا يَبْتَدِرُونَ أَيُّهُمْ يَرْفَعُهَا إِلَى اللهِ

عَزَّ وَجَلَّ».

691. Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anh şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanında bulunan bir adam:

Elhamdü lillâhi hamden kesîren tayyiben mübâreken fîh

“Tertemiz duygularla yapılan, eksilmeyip artan, sayısız hamd Allah’a mahsustur.” dedi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem:

“O sözü kim söyledi?” diye sordu. Adam, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin bu sözü beğenmediğini zannederek sustu. Peygamber aleyhisselâm tekrar:

“Kim söyledi o sözü? Yanlış bir şey söylemedi, doğru söyledi.” buyurunca, adam:

“Ben söyledim Yâ Resûlallah! Ben bu sözle hayır umarım.” dedi. O zaman Resûlullah Efendimiz şöyle buyurdu:

“Canım elinde olan Allah’a yemin ederim ki, on üç meleğin o sözü bir an önce Allah Teâlâ’ya iletmek için birbiriyle yarıştığını gördüm.”[7]

٦٩٢ – عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَدْخُلَ الْخَلَاءَ قَالَ:

«اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ»

692. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem tuvâlete girmek istediğinde şöyle duâ ederdi:

Allâhümme innî eûzü bike mine’l-hubsi ve’l-habâis

“Allahım! Şeytanın erkeğinden, dişisinden (kötülüklerden, günahlardan) Sana sığınırım.”[8]

٦٩٣ – عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ:

كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَرَجَ مِنَ الْخَلَاءِ قَالَ: «غُفْرَانَكَ»

693. Âişe radıyallahu anhâdan rivâyet edildiğine göre:
Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tuvaletten çıkınca:
Gufrânek
“Affını dilerim, Allahım!” derdi.[9]

٦٩٤ – عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا هَذَا الدُّعَاءَ كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ:

«أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ»

694. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhüma şöyle dedi:
Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bize şu duâyı, Kur’ân-ı Kerîm’den bir sûreyi öğretir gibi öğretirdi:
Eûzü bike min azâbi cehennem, ve eûzü bike min azâbi’l-kabr, ve eûzü bike min fitneti’l-mesîhi’d-deccâl, ve eûzü bike min fitneti’l-mahyâ ve’l-memât, ve eûzü bike min fitneti’l-kabr
“Allahım! Cehennem azâbından Sana sığınırım, kabir azâbından Sana sığınırım, kör deccâlin fitnesine uğramaktan Sana sığınırım, hayat ve ölüm fitnesinden Sana sığınırım, kabir fitnesinden Sana sığınırım.”[10]

٦٩٥ – عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: بِتُّ عِنْدَ مَيْمُونَةَ، فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَى حَاجَتَهُ، فَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ ثُمَّ نَامَ، ثُمَّ قَامَ فَأَتَى الْقِرْبَةَ فَأَطْلَقَ

شِنَاقَهَا، ثُمَّ تَوَضَّأَ وُضُوءًا بَيْنَ وُضُوءَيْنِ، لَمْ يُكْثِرْ وَقَدْ أَبْلَغَ، فَصَلَّى.

فَقُمْتُ فَتَمَطَّيْتُ كَرَاهِيَةَ أَنْ يَرَى أَنِّي كُنْتُ أَبْقِيهِ، فَتَوَضَّأْتُ، فَقَامَ يُصَلِّي، فَقُمْتُ عِنْدَ يَسَارِهِ، فَأَخَذَ بِأُذُنِي فَأَدَارَنِي عَنْ يَمِينِهِ، فَتَتَامَّتْ صَلَاتُهُ مِنَ اللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً، ثُمَّ اضْطَجَعَ فَنَامَ حَتَّى نَفَخَ، وَكَانَ إِذَا نَامَ نَفَخَ، فَآذَنَهُ بِلَالٌ بِالصَّلَاةِ، فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ.

وَكَانَ فِي دُعَائِهِ:

«اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا، وَفِي سَمْعِي نُورًا، وَعَنْ يَمِينِي نُورًا، وَعَنْ يَسَارِي نُورًا، وَفَوْقِي نُورًا، وَتَحْتِي نُورًا، وَأَمَامِي نُورًا، وَخَلْفِي نُورًا، وَأَعْظِمْ لِي نُورًا»

قَالَ كُرَيْبٌ: وَسَبْعًا فِي التَّابُوتِ. فَلَقِيتُ رَجُلًا مِنْ وَلَدِ الْعَبَّاسِ، فَحَدَّثَنِي بِهِنَّ، فَذَكَرَ: عَصَبِي، وَلَحْمِي، وَدَمِي، وَشَعْرِي، وَبَشَرِي، وَذَكَرَ خَصْلَتَيْنِ.

695. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir gece Resûl-i Ekrem'in hanımı olan Meymûne teyzemin evinde kalmıştım. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem geceleyin kalktı, ihtiyacını giderdi. Yüzünü ve ellerini yıkadı, sonra yatıp uyudu. Daha sonra kalktı, su tulumunun yanına geldi, tulumun ağzındaki bağı çözdü. Sonra az bir suyla mükemmel bir abdest aldı ve namaza durdu.

Ben de kalktım, kendisini gözettiğimi sanmasın diye şöyle bir gerindim, gidip abdest aldım. Namaz kılmakta olan Resûl-i Ekrem'in sol tarafında namaza durdum. Kulağımdan tuttu, beni sağ tarafına geçirdi. Gece namazını on üç rekât olarak tamamladı. Sonra yatağına uzandı, uyudu, ağzından "puf puf" diye bir ses çıkıyordu. Zâten uyuduğu zaman ağzından

“puf puf” diye ses çıkardı. Derken Bilâl-i Habeşî geldi ve sabah namazı vaktinin girdiğini haber verdi. Allah’ın Resûlü kalktı, tekrar abdest almadan namaz kıldı, duâ etmeye başladı. Duâsında şu sözler vardı:

Allâhümmec’al fî kalbî nûran, ve fî sem’î nûran, ve an yemînî nûran, ve an yesârî nûran, ve fevkì nûran, ve tahtî nûran, ve emâmî nûran, ve halfî nûran, ve a’zım lî nûran

“Allahım! Kalbime nûr ver, kulağıma nûr ver, sağıma nûr ver, soluma nûr ver, üstüme nûr ver, altıma nûr ver, önüme nûr ver, arkama nûr ver ve nûrumu büyüt!”

Bu hadisi Abdullah ibni Abbâs’tan rivâyet eden âzatlı kölesi Küreyb şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem’in saydığı yedi şey daha vardı, fakat onları unuttum. Daha sonra Hz. Abbâs’ın soyundan gelen bir adama rastladım; o bana unuttuğum şeyleri hatırlatarak bunların, “sinirlerime nûr ver, etime nûr ver, kanıma nûr ver, saçıma nûr ver, derime nûr ver” şeklinde olduğunu söyledi. İki şey daha zikretti.[11]

٦٩٦ – عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ، فَصَلَّى فَقَضَى صَلَاتَهُ، يُثْنِي عَلَى اللهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، ثُمَّ يَكُونُ مِنْ آخِرِ كَلَامِهِ:

«اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ لِي نُورًا فِي قَلْبِي، وَاجْعَلْ لِي نُورًا فِي سَمْعِي، وَاجْعَلْ لِي نُورًا فِي بَصَرِي، وَاجْعَلْ لِي نُورًا عَنْ يَمِينِي، وَنُورًا عَنْ شِمَالِي، وَاجْعَلْ لِي نُورًا مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ، وَنُورًا مِنْ خَلْفِي، وَزِدْنِي نُورًا، وَزِدْنِي نُورًا، وَزِدْنِي نُورًا»

696. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem geceleyin kalktığında namaz kılar, namazını tamamlar, Allah Teâlâ’ya lâyık olduğu şekilde hamdü senâ eder, duâsının sonunda şöyle derdi:

Allâhümmec’al lî nûran fî kalbî, vec’âl lî nûran fî sem’î, vec’âl lî nûran fî basarî, vec’âl lî nûran an yemînî, ve nûran an şimâlî, vec’âl lî nûran min beyni yedeyye, vec’âl lî nûran min halfî, ve zidnî nûran, ve zidnî nûran, ve zidnî nûran

“Allahım! Kalbime nûr ver, kulağıma nûr ver, gözüme nûr ver, sağıma nûr ver, soluma nûr ver, önüme nûr ver, arkama nûr ver, nûrumu artır, nûrumu artır, nûrumu artır!”[12]

٦٩٧ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ: كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ قَالَ: «اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ، أَنْتَ نُورُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ، أَنْتَ قَيَّامُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، أَنْتَ
الْحَقُّ، وَوَعْدُكَ الْحَقُّ، وَلِقَاؤُكَ الْحَقُّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ
حَقٌّ. اَللّٰهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ،
وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ، فَاغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا
أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، أَنْتَ إِلَهِي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ»

697. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gece teheccüd namazı kılmak üzere kalktığında şöyle duâ ederdi:

Allâhümme leke’l-hamdü, ente nûrü’s-semâvâti ve’l-ardı vemen fîhinne. Ve leke’l-hamdü ente kayyâmü’s-semâvâti ve’l-ardı. Veleke’l-

hamdü ente Rabbü’s-semâvâti ve’l-ardı vemen fîhinne. Ente’l-hak, ve va’düke’l-hak, ve likàüke’l-hak, ve’l-cennetü hak, ve’n-nâru hak, ve’s-sâatü hak.

Allâhümme leke eslemtü, ve bike âmentü, ve aleyke tevekkeltü, ve ileyke enebtü, ve bike hâsamtü, ve ileyke hâkemtü, fağfir-lî mâ kaddemtü vemâ ahhartü, vemâ esrartü vemâ a’lentü, ente ilâhî, lâ ilâhe illâ ente.

“Allahım! Yalnız Sana hamdolsun ki, göklerin, yerin ve onların içinde bulunan her şeyin nûru Sensin. Yalnız Sana hamdolsun ki, gökleri ve yeri ayakta tutan Sensin. Yalnız Sana hamdolsun ki, yerin, göklerin ve içlerinde olanların Rabbi Sensin. Sen haksın ve gerçeksin. Va’din haktır ve gerçektir. Sana kavuşmak haktır ve gerçektir. Cennet haktır ve gerçektir, Cehennem de haktır ve gerçektir. Kıyâmet gününün geleceği de haktır ve gerçektir.

Allah’ım! Ben yalnız Sana teslim oldum, yalnız Sana iman ettim, yalnız Sana güvendim, yüzümü ve gönlümü yalnız Sana çevirdim, Senin yardımınla düşmanlara karşı mücâdele ettim ve yalnız Seni hakem kabul ettim. Şimdiye kadar yaptığım, bundan sonra yapacağım, gizlediğim, açığa vurduğum bütün günahlarımı affeyle! Sen benim ilâhımsın, Senden başka ilâh yoktur.”[13]

٦٩٨ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُو:

«اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَأَهْلِي، وَاسْتُرْ عَوْرَتِي، وَآمِنْ رَوْعَتِي، وَاحْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ، وَمِنْ خَلْفِي، وَعَنْ يَمِينِي، وَعَنْ يَسَارِي، وَمِنْ فَوْقِي، وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي»

698. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümadan rivâyet edildiğine göre Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle duâ ederdi:

Allâhümme innî es'elüke'l-afve ve'l-âfiyete fi'd-dünyâ ve'l-âhirati. Allâhümme innî es'elüke'l-âfiyete fî dînî ve ehlî. Ve'stür avretî, ve âmin rev'atî, vahfaznî min beyni yedeyye, ve min halfî, ve an yemînî, ve an yesârî, ve min fevkì, ve eûzü bike en uğtâle min tahtî.

"Allahım! Senden dünya ve âhirette af ve âfiyet isterim. Allahım! Senden dinim ve ailem için âfiyet isterim. Ayıplarımı ört, korkumu gider. Beni önümden, arkamdan, sağımdan, solumdan ve üstümden gelebilecek bütün tehlikelerden koru! Ayaklarımın altından gelebilecek felâketten Sana sığınıyorum."[14]

٦٩٩ – عَن رِفَاعَة الزُّرَقِيِّ قَالَ:

لَمَّا كَانَ يَوْمُ أُحُدٍ وَانْكَفَأَ الْمُشْرِكُونَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«اسْتَوُوا حَتَّى أُثْنِيَ عَلَى رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ»، فَصَارُوا خَلْفَهُ صُفُوفًا، فَقَالَ:

«اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كُلُّهُ، اَللّٰهُمَّ لَا قَابِضَ لِمَا بَسَطْتَ، وَلَا مُقَرِّبَ لِمَا

بَاعَدْتَ، وَلَا مُبَاعِدَ لِمَا قَرَّبْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا مَانِعَ لِمَا

أَعْطَيْتَ. اَللّٰهُمَّ ابْسُطْ عَلَيْنَا مِنْ بَرَكَاتِكَ وَرَحْمَتِكَ وَفَضْلِكَ وَرِزْقِكَ.

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ النَّعِيمَ الْمُقِيمَ الَّذِي لَا يَحُولُ وَلَا يَزُولُ.

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ النَّعِيمَ يَوْمَ الْعَيْلَةِ، وَالْأَمْنَ يَوْمَ الْحَرْبِ.

اَللّٰهُمَّ عَائِذًا بِكَ مِنْ سُوءِ مَا أَعْطَيْتَنَا، وَشَرِّ مَا مَنَعْتَ مِنَّا.

اَللّٰهُمَّ حَبِّبْ إِلَيْنَا الْإِيمَانَ وَزَيِّنْهُ فِي قُلُوبِنَا، وَكَرِّهْ إِلَيْنَا الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ

وَالْعِصْيَانَ، وَاجْعَلْنَا مِنَ الرَّاشِدِينَ.

اَللّٰهُمَّ تَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ، وَأَحْيِنَا مُسْلِمِينَ، وَأَلْحِقْنَا بِالصَّالِحِينَ، غَيْرَ خَزَايَا

وَلَا مَفْتُونِينَ.

اَللّٰهُمَّ قَاتِلِ الْكَفَرَةَ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِكَ، وَيُكَذِّبُونَ رُسُلَكَ، وَاجْعَلْ

عَلَيْهِمْ رِجْزَكَ وَعَذَابَكَ.

اَللّٰهُمَّ قَاتِلِ الْكَفَرَةَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ، إِلَهَ الْحَقِّ»

699. Ashâb-ı kirâmdan Rifâa ez-Zürakì şöyle dedi:

Uhud Savaşı'nın yapıldığı gün müşrikler savaş meydanından çekilip gidince, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashâbına:

"Şöyle aynı hizâya gelip saf düzeni alın! Azîz ve Celîl olan Rabbime hamdü senâda bulunacağım." dedi. Sahâbîler onun arkasında saf düzeni alınca şöyle duâ etti:

Allâhümme leke'l-hamdü küllüh. Allâhümme lâ kàbıza limâ basatte, velâ mukarribe limâ bâadte, velâ mübâide limâ karrabte, velâ mu'tıye limâ mena'te, velâ mânia limâ a'tayte.

Allâhümmebsut aleynâ min berekâtike ve rahmetike ve fazlike ve rızkıke.

Allâhümme innî es'elüke'n-naîme'l-mukìme'l-lezî lâ yehûlü velâ yezûlü.

Allâhümme innî es'elüke'n-naîme yevme'l-ayleti, ve'l-emne yevme'l-harbi.

Allâhümme âizen bike min sûi mâ a'taytenâ, ve şerri mâ mena'te minnâ.

Allâhümme habbib ileyne'l-îmâne ve zeyyinhü fî kulûbinâ, ve kerrih ileyne'l-küfre ve'l-füsûka ve'l-isyân, vec'alnâ mine'r-râşidîn.

Allâhümme teveffenâ müslimîn, ve ahyinâ müslimîn, ve elhıknâ bi's-sâlihîn, gayra hazâyâ velâ meftûnîn.

Allâhümme kàtili'l-keferate'l-lezîne yesuddûne an sebîlike, ve yükezzibûne rusüleke, vec'al aleyhim riczeke ve azâbek.

Allâhümme kàtili'l-keferate'l-lezîne ûtü'l-kitâbe ilâhe'l-hak.

"Allahım! Bütün hamdler Sana mahsustur.

Allahım! Senin verdiğin geniş imkânı kimse daraltamaz; uzaklaştırdığını kimse yakınlaştıramaz; yakınlaştırdığını kimse uzaklaştıramaz. Vermediğini kimse veremez, verdiğine kimse engel olamaz."

Allahım! Bereketlerini, rahmetini, lütfunu ve vereceğin rızkı bize bol bol ihsân eyle!

Allahım! Ben Senden hiç değişmeyen ve bitip tükenmeyen ebedî nimetlerini niyâz ederim.

Allahım! Senden yokluk gününde nimet, savaş gününde güven vermeni niyâz ediyorum.

Allahım! Bize ihsân ettiklerinin kötülüğünden, vermediklerinin şerrinden Sana sığınırım.

Allahım! Bize imânı sevdir ve kalbimizi onunla güzelleştir. Küfrü, doğru yoldan çıkmayı ve isyânı bize çirkin göster. Bizi doğru yolda gidenlerden eyle!

Allahım! Müslüman olarak canımızı al ve bizi Müslüman olarak dirilt! Rezil rüsvây olmadan ve fitnelere uğramadan bizi sâlih kullarının arasına kat!

Allahım! İnsanların Senin yolunda gitmesine engel olan, peygamberlerini yalanlayan kâfirleri kahreyle! Hışmını ve azâbını onların üzerine gönder!

Ey gerçek ilâh olan Allahım! Kendilerine kitap verilmiş olan kâfirleri Sen helâk eyle!"[15]

Hadisin Râvisi:

Ebû Muâz Rifâa bin Râfi' ez-Zürakì

Medinelidir, Ensâr'ın Hazrec kabilesindendir. İkinci Akabe bîatına katıldı ve kabilesinin temsilcisi seçildi. Hem kendisi hem babası Râfi' Bedir Gazvesi'nde bulundu. Hicretin 41. yılında (661) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

* 688 ve 699. hadisler çok kapsamlı duâlardır. Bu duâlar, Peygamber Efendimiz'in Kur'an'daki: "Rabbini hamd ederek tesbih et ve O'ndan bağışlanma iste!"[16] emrine uyarak, Allah Teâlâ'ya nasıl niyâzda bulunduğunu göstermektedir. Bu duâlar, bize de Rabbimize nasıl yalvarmamız gerektiğini öğretmektedir.

* 690. hadisten öğrendiğimize göre, birine öğüt verecek kimse, önce uygun ortamı hazırlamalıdır. Peygamber Efendimiz'in yaptığı gibi onun elini tutmalı, ona güzel sözler söylemeli, onu sevdiğini bildirmeli, sonra da tavsiyesini yapmalıdır.

* 691. hadîs-i şerîf, Fahr-i Cihân Efendimiz'in melekleri ve onların ne yaptığını gördüğünü ortaya koymaktadır ki, bu onun mûcizelerinden biridir. Hadiste sözü geçen sahâbî, Resûl-i Ekrem'in arkasında namaz kılarken, rükûdan doğrulduğu sırada bu duâyı yapmıştı.[17] O sebeple Allah'ın Resûlü **"O sözü kim söyledi?"** diye sormuştu.

* 692 ve 693. hadisler, kulun her vakit Allah Teâlâ'ya sığınması gerektiğini göstermektedir. Server-i Enbiyâ Efendimiz Cenâb-ı Hakk'ı her zaman zikrederdi. Tuvalette O'nu zikredemediği için, çıktıktan sonra "Affını dilerim, Allahım!" diye bir tür özür beyân ederdi. Yenilen içilen nimetler şükrü gerektirdiği gibi, onların kalıntısını vücuttan atmak da aynı şekilde şükrü gerektirir. Bu şükrün ne kadar önemli olduğunu, yenilen şeylerin kalıntısını vücudundan atamayanlar çok iyi bilir.

* 694. hadîs-i şerîfte geçen duâyı Resûl-i Ekrem'in ashâbına "Kur'ân-ı Kerîm'den bir sûreyi öğretir gibi öğrettiğini" öğrendik. 648. hadiste Peygamber Efendimiz'in bu duâyı, "Şunlardan Allah'a sığınınız!" diye farklı bir ifâdeyle tavsiye ettiğini okumuştuk. Allah'a sığınmamız gereken şeyleri özlü bir ifâdeyle dile getiren bu duâyı da dilimizden düşürmemeliyiz.

* En büyük düşmanımız olan şeytan bizi altı yönden de kuşatmaya ve etkisi altına almaya çalışır. Peygamber Efendimiz, 695 ve 696. hadislerle, Cenâb-ı Hakk'ın bizi her yönden koruması için nasıl duâ etmemiz gerektiğini öğretmiştir.

* 695 nolu hadiste, Fahr-i Kâinât Efendimiz'in gece namazını kıldıktan sonra bir süre uyuduğunu, tekrar abdest almadan sabah namazını kıldığını okuduk. Çünkü kendisinin de belirttiği üzere onun gözleri uyusa bile kalbi uyumazdı.[18] Bundan dolayı da abdesti bozulmazdı.

* Resûlullah Efendimiz bu duâlarıyla, bizi âfetlerden selâmete çıkarması, belâları üzerimizden gidermesi ve günahlarımızı bağışlaması için Cenâb-ı Hakk'a nasıl yalvaracağımızı belletmiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Kul, Cenâb-ı Hakk'a en güzel şekilde hamd etmeli, O'ndan küçük ve büyük günahlarını affetmesini, kendisini doğru yolda yürütmesini

istemelidir.

2. Resûl-i Ekrem'in Muâz radıyallahu anha dediği gibi, insan sevdiğine, onu sevdiğini söylemeli, sevilen de karşılık vermelidir.

3. Namazlardan sonra Efendimiz aleyhisselâmın yaptığı ve yapılmasını tavsiye buyurduğu duâları okumalıdır. 690. hadis bunlardan biridir.

4. Tuvâlete girmek üzereyken ve oradan çıkınca, Resûl-i Ekrem'in yaptığı duâları yapmalıdır.

5. Abdullah ibni Abbâs çocukluğundan itibâren Peygamber Efendimiz'in yaptığı her şeyi öğrenmek isterdi. Onun hadîs-i şerîflerini derlemek için de büyük gayret gösterdi. Müslümanlar olarak ona çok şey borçluyuz.

6. Teheccüd namazı kılmaya çalışmalı ve herkesin derin uykuda olduğu bir zamanda, Efendimiz aleyhisselâm gibi duâ etmeliyiz. Çünkü Allah'tan neler istemek ve nelerden O'na sığınmak gerektiğini en iyi bilen Allah'ın Resûlü'dür.

7. Kâinâtın Efendisi bize, Cenâb-ı Hak'tan hangi hayırları nasıl isteyeceğimizi, hangi şerlerden O'na nasıl sığınacağımızı öğretmiştir.

٢٩٢- بَابُ الدُّعَاءِ عِنْدَ الْكَرْبِ

292. ÜZÜNTÜ VE KEDER ZAMANINDA YAPILACAK DUÂ

٧٠٠ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُو عِنْدَ الْكَرْبِ:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ

وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ»

700. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümadan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bir keder ve üzüntü hissettiği zaman şöyle duâ ederdi:

"Lâ ilâhe illallâhü'l-azîmü'l-halîm. Lâ ilâhe illallâhü rabbü's-semâvâti ve'l-ardı ve rabbü'l-arşi'l-azîm

“Azamet ve hilim sahibi olan Allah’tan başka ibâdete lâyık hiçbir ilâh yoktur. Göklerin ve yerin Rabbi ve yüce Arş’ın Rabbinden başka ibâdete lâyık hiçbir ilâh yoktur.”[19]

٧٠١ – عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، أَنَّهُ قَالَ لِأَبِيهِ: يَا أَبَتِ، إِنِّي أَسْمَعُكَ تَدْعُو كُلَّ غَدَاةٍ:

«اَللّٰهُمَّ عَافِنِي فِي بَدَنِي، اَللّٰهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي، اَللّٰهُمَّ عَافِنِي فِي بَصَرِي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ»، تُعِيدُهَا ثَلَاثًا حِينَ تُمْسِي، وَحِينَ تُصْبِحُ ثَلَاثًا، وَتَقُولُ:

«اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ، اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، تُعِيدُهَا ثَلَاثًا حِينَ تُمْسِي، وَحِينَ تُصْبِحُ ثَلَاثًا، فَقَالَ: نَعَمْ، يَا بُنَيَّ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ بِهِنَّ، وَأَنَا أُحِبُّ أَنْ أَسْتَنَّ بِسُنَّتِهِ

قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"دَعَوَاتُ الْمَكْرُوبِ: اَللّٰهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُو، وَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ، وَأَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ، لَا إِلَهَ أَلَا أَنْتَ"

701. Tâbiîn muhaddislerinden Abdurrahmân ibni Ebî Bekre, ashâb-ı kirâmdan olan babası Ebû Bekre’ye şöyle dedi:

“Babacığım! Senin her sabah şöyle duâ ettiğini görüyorum:

Allâhümme âfinî fî bedenî, Allâhümme âfinî fî sem’î, Allâhümme âfinî fî basarî, lâilâhe illâ ente

‘Allahım! Bedenime âfiyet ver. Allahım! kulağıma âfiyet ver. Allahım! gözüme âfiyet ver. Senden başka ilâh yoktur.’ Bu duâyı akşamleyin üç defa, sabahleyin de üç defa okuyorsun. Yine şöyle duâ ediyorsun:

Allâhümme innî eûzü bike mine’l-küfri ve’l-fakri, Allâhümme innî eûzü bike min azâbi’l-kabri, lâilâhe illâ ente

‘Allahım! küfürden ve fakirlikten Sana sığınırım. Allahım! kabir azâbından Sana sığınırım. Senden başka hiçbir ilâh yoktur.’ Bu duâyı da üç defa akşam, üç defa da sabah okuyorsun.

Ebû Bekre radıyallahu anh şöyle dedi:

“Evet oğlum! Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin bu duâları böyle okuduğunu kendisinden duydum. Ben onun sünneti üzere yaşamayı seviyorum.”

Ebû Bekre sözüne şöyle devam etti: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Başına bir sıkıntı gelen kimsenin yapacağı duâ şudur:

Allâhümme rahmeteke ercû, velâ tekilnî ilâ nefsî tarfate aynin, ve aslih lî şe’nî küllehû, lâilâhe illâ ente

Allahım! Ben Senin rahmetini istiyorum. Beni göz açıp kapayıncaya kadar bile nefsimin eline bırakma! Benim bütün işlerimi yoluna koy! Senden başka hiçbir ilâh yoktur.”[20]

٧٠٢ – عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عِنْدَ الْكَرْبِ:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ، اَللّٰهُمَّ اصْرِفْ شَرَّهُ»

702. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümadan rivâyet edildiğine göre Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bir keder ve üzüntü hissettiği zaman şöyle duâ ederdi:

Lâ ilâhe illallâhü'l-azîmü'l-halîm. Lâ ilâhe illallâhü Rabbü'l-arşi'l-azîm. Lâ ilâhe illallâhü Rabbü's-semâvâti ve Rabbü'l-ardı ve Rabbü'l-arşi'l-kerîm. Allâhümmasrif şerrehû

"Azamet ve hilim sahibi olan Allah'tan başka ibâdete lâyık hiçbir ilâh yoktur. Azametli Arş'ın sahibi olan Allah'tan başka ibâdete lâyık hiçbir ilâh yoktur. Göklerin Rabbi, yerin Rabbi ve yüce Arş'ın Rabbinden başka ibâdete lâyık hiçbir ilâh yoktur. Allahım! Başımıza gelen bu sıkıntının şerrini bizden uzaklaştır."[21]

Hadislerin Açıklaması

İnsan her an imtihandadır. Dertler, kederler, sıkıntılar bu imtihanın birer parçasıdır. Acıları, hüzünleri kulunun başına veren de, vakti gelince onları kaldıracak olan da Allah'tır. Allah Teâlâ, kulunun bunaldığı zaman O'nu zikretmesini ve el açıp O'na yalvarmasını ister. Peygamber Efendimiz yaptığı bu benzersiz duâ ve zikirlerle, Rabbimizin yüce kudretini bize hatırlatmış ve Kâinâtın Rabbi'ni nasıl anacağımızı ve O'na nasıl yalvaracağımızı göstermiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz'in bize öğretmek için yaptığı bu duâ ve zikirleri, sıkıntı hissettiğimiz zaman çokça yapmalıyız.

2. Gece ve gündüzün başlangıç ve bitimlerinde yapılacak duâ ve zikirler, insanın gönlüne huzûr verir ve kişiye Rabbini hatırlayıp O'na şükretmeye yöneltir.

3. Nefsimiz bize günahı câzip gösterir, kulluk görevlerimizi ihmâl ettirir. Bu sebeple bizi göz açıp kapayıncaya kadar bile nefsimizin eline bırakmaması için Rabbimize duâ etmeliyiz.

٢٩٣- بَابُ الدُّعَاءِ عِنْدَ الِاسْتِخَارَةِ

293. İSTİHÂRE DUÂSI

٧٠٣ - عَنْ جَابِرٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا الاسْتِخَارَةَ فِي الْأُمُورِ كَالسُّورَةِ مِنَ الْقُرْآنِ:

"إِذَا هَمَّ بِالْأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ يَقُولُ:

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ.

اَللّٰهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي، وَمَعَاشِي، وَعَاقِبَةِ أمري - أَوْ قَالَ: فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ - فَاقْدُرْهُ لِي.

وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي، وَمَعَاشِي، وَعَاقِبَةِ أَمْرِي - أَوْ قَالَ: - عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ، وَاقْدُرْ لِيَ الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ، ثُمَّ رَضِّنِي، وَيُسَمِّي حَاجَتَهُ".

703. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem tıpkı bir Kur'an sûresini öğretir gibi, bize işlerimiz için **istihâre** yapmayı öğretirdi. Şöyle buyururdu:

"Herhangi biriniz bir iş yapmak istediğinde iki rekât namaz kılsın, sonra da şöyle desin:

Allâhümme innî estehîrüke bi-ilmike, ve estakdirüke bi-kudretike, ve es'elüke min fadlike'l-azîm, fe-inneke takdiru velâ akdiru, ve ta'lemü velâ a'lemü, ve ente allâmü'l-guyûb

Allâhümme in künte ta'lemü enne hâze'l-emra hayrun lî fî dînî, ve maâşî ve âkıbeti emrî (veya maâşî ve âkıbeti emrî yerine fî 'âcili emrî ve âcilihî dedi) **fakdürhü lî**

Ve in künte ta'lemü enne hâze'l-emra şerrun lî fî dînî, ve maâşî ve âkıbeti emrî (veya maâşî ve âkıbeti emrî yerine ve 'âcili emrî' dedi) **ve**

âcilihî fasrif annî vasrifnî anhü, vakdür liyel hayra haysü kâne, sümme raddinî

“Allahım! Sen her şeyi bildiğin için, hakkımda hayırlı olanı bana da bildirmeni, Senin gücün her şeye yettiği için, beni başarılı kılmanı ve hayırlı olanı nasip etmeni, Senin o büyük kereminden niyaz ederim. Çünkü Senin gücün her şeye yeter, benimki yetmez; Sen her şeyi bilirsin, ben bilemem. Şüphesiz Sen görülmeyen ve bilinmeyenleri de bilirsin.

Allahım! Eğer bu işin benim dinim, dünyam ve âhiretim için hayırlı olduğunu biliyorsan (râvi, sözün burasında Hz. Peygamber’in hangi ifadeyi kullandığında tereddüt etti. Onun şöyle demiş olabileceğini söyledi: “şimdi veya daha sonrası için hayırlı olduğunu biliyorsan”) bana onu yapmayı nasip et. Şâyet bu işin benim dinim, dünyam ve âhiretim için kötü olduğunu biliyorsan (yine râvi, sözün burasında Hz. Peygamber’in hangi ifadeyi kullandığında tereddüt etti. Onun şöyle demiş olabileceğini söyledi: “şimdi veya daha sonrası için kötü olduğunu biliyorsan”) onu benden, beni ondan uzaklaştır. Hayır nerede ise onu bana nasip et, sonra da gönlümü bu sonuca râzı kıl!” der ve bu duânın ardından da isteyeceği şeyi söylerdi.[22]

٧٠٤ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ:

دَعَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ، مَسْجِدِ الْفَتْحِ، يَوْمَ الِاثْنَيْنِ وَيَوْمَ الثُّلَاثَاءِ وَيَوْمَ الْأَرْبِعَاءِ، فَاسْتُجِيبَ لَهُ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ مِنْ يَوْمِ الْأَرْبِعَاءِ. قَالَ جَابِرٌ: وَلَمْ يَنْزِلْ بِي أَمْرٌ مُهِمٌّ غَائِظٌ إِلَّا تَوَخَّيْتُ تِلْكَ السَّاعَةَ، فَدَعَوْتُ اللهَ فِيهِ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ يَوْمَ الْأَرْبِعَاءِ فِي تِلْكَ السَّاعَةِ، إِلَّا عَرَفْتُ الْإِجَابَةَ.

704. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem pazartesi, salı ve çarşamba günleri bu mescidde, yani Hendek Savaşı’nın yapıldığı yerdeki Fetih Mescidi’nde

duâ etti; duâsı çarşamba günü, iki namaz arasında (öğle ve ikindi namazları arasında) kabul edildi.

Câbir ibni Abdillah sözüne şöyle devam etti: Başıma çetin bir iş geldiğinde Resûl-i Ekrem'in duâ ettiği bu saati kollarım ve çarşamba günü iki namaz arasında o saatte Allah'a duâ ederim. Orada yaptığım bütün duâlar kabul edilmiştir.[23]

٧٠٥ – عَنْ أَنَسٍ:

كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَدَعَا رَجُلٌ فَقَالَ: يَا بَدِيعَ السَّمَاوَاتِ،

يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ، إِنِّي أَسْأَلُكَ. فَقَالَ:

«أَتَدْرُونَ بِمَا دَعَا؟ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، دَعَا اللهَ بِاسْمِهِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ

أَجَابَ».

705. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanında bulunuyordum. Bir adam şu şekilde yalvarıp duâ etti:

Yâ bedî'a's-semâvât, yâ hayyu yâ kayyûm, innî es'elüke

"Ey gökleri yoktan ve benzersiz biçimde yaratan, ey ebedî hayatla daima diri olan, her şeyin varlığı Kendisine bağlı olup kâinatı yöneten Allah'ım! Ben Senden niyâz ediyorum." Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bu zâtın ne ile duâ ettiğini biliyor musunuz? Canım elinde olan Allah'a yemin ederim ki bu zât, Allah'ın onunla duâ edildiğinde kabul buyurduğu ismiyle O'na duâ etti."[24]

٧٠٦ – عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ:

قَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَلِّمْنِي دُعَاءً

أَدْعُو بِهِ فِي صَلَاتِي، قَالَ:

"قُلِ: اَللّٰهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ،

فَاغْفِرْ لِي مِنْ عِنْدِكَ مَغْفِرَةً، إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ".

706. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Ebû Bekir radıyallahu anh Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme:

"Yâ Resûlallah! Bana bir duâ öğret de onu namazımda (namazdan sonra) okuyayım." dedi. Allah'ın Resûlü de ona 'Şöyle de' buyurdu:

Allâhümme innî zalemtü nefsî zulmen kesîran, ve lâ yağfirü'z-zünûbe illâ ente, fağfir-lî min indike mağfireten, inneke ente'l-gafûru'r-rahîm

"Allahım! Ben kendime çok zulmettim. Günahları bağışlayacak ise yalnız Sensin. Öyleyse tükenmez lütfunla beni bağışla! Çünkü affı sonsuz, merhameti nihâyetsiz olan yalnız Sensin."[25]

Hadislerin Açıklaması

* İstihâre nedir? Yapılmak istenen bir şeyin hayırlı olup olmadığını Cenâb-ı Hakk'ın yardımıyla öğrenmeye çalışmaktır. Yâ Rabbi! Bu iş dinim, dünyam ve âhiretim için hayırlı ise gönlümü ona yatır, hayırlı değilse gönlümü o işten soğut, diye duâ etmektir. Samimi Müslümanlar, yapmayı düşündükleri önemli bir işe karar vermeden önce, 703 nolu hadiste görüldüğü şekilde duâ ederler. Eğer o iş hayırlı ise gönüllerinde bir huzûr, sevinç ve rahatlık hissederler. Böyle bir his duyulmamışsa, istihâre üç defa tekrarlanır. Yine o konuya gönül yatmazsa o işten vazgeçilir.

* 705. hadiste "Allah'ın kendisiyle duâ edildiğinde kabul buyurduğu isim" ifâdesi geçmektedir. Bu isme "ism-i âzam" da denir. İsm-i âzam'ın, Cenâb-ı Hakk'ın hangi ismi olduğu konusunda kırk kadar farklı görüş vardır. Bazı âlimler ism-i âzam'ın "Allah" ismi olduğunu söylemişlerdir. Burada şu âyet-i kerîmeyi hatırlayalım: **"En güzel isimler Allah'ındır; Siz O'na bu isimlerle duâ edin."**[26]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Hayırlı veya hayırsız, helâl veya haram olduğu açıkça bilinen konularda istihâre yapılmaz.

2. Her şeyi gerçekleştiren Allah'tır. Bu sebeple her şeyi O'ndan istemeli ve istenen işi hayırlı bir şekilde sonuçlandırması niyâz edilmelidir.

3. Peygamber Efendimiz ümmetini çok sever, onlara din ve dünyaları için faydalı olacak duâlar öğretirdi.

4. Ashâb-ı kirâmdan Câbir ibni Abdillah, çarşamba günü, öğle ve ikindi namazları arasında yapılan duânın kabul edildiğini tecrübe ile öğrendiğini belirtiyor. Bu tecrübe değerlendirilmelidir.

٢٩٤- بَابٌ إِذَا خَافَ السُّلْطَانَ

294. ZÂLİM YÖNETİCİDEN KORKULDUĞU ZAMAN YAPILACAK DUÂ

٧٠٧ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ:

إِذَا كَانَ عَلَى أَحَدِكُمْ إِمَامٌ يَخَافُ تَغَطْرُسَهُ أَوْ ظُلْمَهُ، فَلْيَقُلِ:

"اَللّٰهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ، وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، كُنْ لِي جَارًا مِنْ

فُلَانِ ابْنِ فُلَانٍ وَأَحْزَابِهِ مِنْ خَلَائِقِكَ، أَنْ يَفْرُطَ عَلَيَّ أَحَدٌ مِنْهُمْ أَوْ يَطْغَى،

عَزَّ جَارُكَ، وَجَلَّ ثَنَاؤُكَ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ".

707. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh şöyle dedi:

Birinizin başında kibrinden veya zulmünden korktuğu bir yönetici olduğu zaman şöyle duâ etsin:

"Ey yedi kat göğün Rabbi ve muazzam Arş'ın sâhibi olan Allahım! Yarattığın falan oğlu falandan ve onun adamlarından, onlardan birinin bana saldırmasından ve zulmetmesinden beni koru! Sana sığınan gàlip gelir, Senin şânın yücedir. Senden başka ilâh yoktur."[27]

٧٠٨ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

إِذَا أَتَيْتَ سُلْطَانًا مَهِيبًا، تَخَافُ أَنْ يَسْطُوَ بِكَ، فَقُلِ:

اللهُ أَكْبَرُ، اللهُ أَعَزُّ مِنْ خَلْقِهِ جَمِيعًا، اللهُ أَعَزُّ مِمَّا أَخَافُ وَأَحْذَرُ، وَأَعُوذُ بِاللهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، الْمُمْسِكِ السَّمَاوَاتِ السَّبْعَ أَنْ يَقَعْنَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ، مِنْ شَرِّ عَبْدِكَ فُلَانٍ، وَجُنُودِهِ وَأَتْبَاعِهِ وَأَشْيَاعِهِ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ.

اَللَّهُمَّ كُنْ لِي جَارًا مِنْ شَرِّهِمْ، جَلَّ ثَنَاؤُكَ، وَعَزَّ جَارُكَ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ،

ثَلَاثَ مَرَّاتٍ.

708. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Heybetinden çekindiğin ve sana zulmetmesinden korktuğun bir yöneticinin karşısına çıktığında şu duâyı üç defa tekrar et:

"Allah en büyüktür. Allah bütün yarattıklarından daha güçlüdür. Allah, benim korkup sakındığım kimseden daha kudretlidir. Ben, Kendisinden başka ilâh olmayan Allah'a sığınırım. Ben, yedi göğü izni olmadan yeryüzüne düşmekten koruyan Allah'a sığınırım. Ayrıca falan kulundan, onun cinlerden ve insanlardan olan askerlerinden, adamlarından ve bütün taraftarlarından yine Allah'a sığınırım. Allahım! Beni onların şerrinden koru! Senin şânın yücedir. Senin koruduğun kimse güçlüdür. Senin ismin mübârektir. Senden başka ilâh yoktur."[28]

٧٠٩ – عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

مَنْ نَزَلَ بِهِ هَمٌّ أَوْ غَمٌّ أَوْ كَرْبٌ أَوْ خَافَ مِنْ سُلْطَانٍ، فَدَعَا بِهَؤُلَاءِ

اسْتُجِيبَ لَهُ:

أَسْأَلُكَ بِلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، رَبُّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ، وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ،

وَأَسْأَلُكَ بِلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، رَبُّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ، وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ،

وَأَسْأَلُكَ بِلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ رَبُّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَالْأَرَضِينَ السَّبْعِ وَمَا

فِيهِنَّ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ".

ثُمَّ سَلِ اللهَ حَاجَتَكَ.

709. Yine Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir kimsenin başına bir keder, üzüntü, sıkıntı gelir veya bir yöneticiden korkar da şöyle duâ ederse, duâsı kabul edilir:

Es'elüke bi-lâilâhe illâ ente, rabbü's-semâvâti's-seb'i ve rabbü'l-arşi'l-azîm. Ve es'elüke bi-lâilâhe illâ ente, rabbü's-semâvâti's-seb'i ve rabbü'l-arşi'l-kerîm. Ve es'elüke bi-lâilâhe illâ ente, rabbü's-semâvâti's-seb'i ve'l-aradîne's-seb'i ve mâ fîhinne. İnneke alâ şey'in kadîr

"Ey yedi kat göğün Rabbi, muazzam Arş'ın Rabbi, 'Sen'den başka ilâh yoktur.' sözüyle Senden şunu isterim. Ey yedi kat göğün Rabbi, muazzam Arş'ın Rabbi, 'Sen'den başka ilâh yoktur.' sözüyle Senden şunu isterim. Ey yedi kat göğün Rabbi, muazzam Arş'ın Rabbi, 'Sen'den başka ilâh yoktur.' sözüyle Senden şunu isterim."

Bu duayı yaptıktan sonra da dileğin ne ise onu belirterek Allah'tan iste!

Hadislerin Açıklaması

Şu kâinâtta insanın tek sığınağı, yardım isteyeceği yegâne kudret Allah'tır. Gönlü daraldığında, başı sıkıştığında sadece O'na el açacak ve

sadece O’ndan yardım isteyecektir. İnsanlar ne kadar zâlim de olsa, onların hakkından gelecek olan kâinâtın yüce Rabbi’dir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Birinden zulüm gören, Rabbinden yardım istemelidir.

2. Zâlim yöneticilerin ve onların zâlim adamlarının hakkından gelecek olan da Kâinâtın Rabbi’dir. Zor durumda kalan O’na el açıp yalvarmalı, derdini O’na anlatmalıdır.

٢٩٥- بَابُ مَا يُدَّخَرُ لِلدَّاعِي مِنَ الْأَجْرِ وَالثَّوَابِ

295. DUÂ EDENİN KAZANACAĞI SEVAP

٧١٠ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَدْعُو، لَيْسَ بِإِثْمٍ وَلَا بِقَطِيعَةِ رَحِمٍ، إِلَّا أَعْطَاهُ إِحْدَى

ثَلَاثٍ: إِمَّا أَنْ يُعَجِّلَ لَهُ دَعْوَتَهُ، وَإِمَّا أَنْ يَدَّخِرَهَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ، وَإِمَّا أَنْ

يَدْفَعَ عَنْهُ مِنَ السُّوءِ مِثْلَهَا".

قَالَ: إِذًا نُكْثِرُ، قَالَ: «اللهُ أَكْثَرُ».

710. Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Duâ eden bir Müslüman, günah olan veya akrabalık bağını zedeleyen bir şeyi istemedikçe, Allah ona şu üç şeyden birini verir:

Ya duâsını hemen kabul eder.

Veya istediği şeyin karşılığını ona âhirette vermek üzere duâsını saklar.

Yahut da ondan, istediği şeye denk bir kötülüğü giderir.”

Bunun üzerine orada bulunan bir sahâbî:

“Öyleyse biz Allah’a çok duâ etmeliyiz.” dedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem de:

“Allah da size istediğinizden daha fazlasını verir.” buyurdu.[29]

٧١١ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يَنْصِبُ وَجْهَهُ إِلَى اللهِ يَسْأَلُهُ مَسْأَلَةً، إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهَا، إِمَّا

عَجَّلَهَا لَهُ فِي الدُّنْيَا، وَإِمَّا ذَخَرَهَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مَا لَمْ يَعْجَلْ»، قَالَ: يَا

رَسُولَ اللهِ، وَمَا عَجَلَتُهُ؟ قَالَ:

”يَقُولُ: دَعَوْتُ وَدَعَوْتُ، وَلَا أُرَاهُ يُسْتَجَابُ لِي“.

711. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir Müslüman yüzünü Allah’a döner ve isteğini O’na arz ederse, Allah Teâlâ da ona istediği şeyi ya bu dünyada verir veya acele etmediği takdirde âhirete bırakır.” Sahâbî:

“Yâ Resûlallah! Kul nasıl acele eder?” diye sordu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de:

“Kul, ‘O kadar duâ ediyorum da, duâmın kabul edildiğini zannetmiyorum.’ derse acele etmiş olur.” buyurdu.[30]

Hadislerin Açıklaması

Allah Teâlâ, “Bana duâ edin, duânızı kabul edeyim.”[31] buyuruyor. “Kendisinden bir şey isteyene istediğini vereceğini, bağışlanma dileyeni affedeceğini” va’dediyor.[32] Buna göre, “Acaba duâm kabul edilecek mi?” diye endişe etmeden duâ etmek gerekir. Yeter ki Yüce Rabbimiz’den günah olan bir şey istenmesin, akraba ile ilgiyi kesmeye dönük bir şey arzu edilmesin.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Duâm kabul edilecek mi diye endişe etmemeli ve duânın kabulü konusunda aceleci olmamalıdır.

2. Duâm kabul edilmiyor, diye de duâ etmeyi bırakmamalıdır.

3. Bazı isteklerimizin dünyada verilmesi bizim lehimize değilse, Allah o isteğin karşılığını âhirette verecektir.

4. Allah Teâlâ kulunun istediği bir şeyi ona vermeyi uygun görmüyorsa, o isteğinin yerine, onun üzerinden bir kötülüğü kaldıracak demektir. Bunu böyle bilmelidir.

5. En önemlisi de duâ samimiyetle yapılmalı, duâda Allah'ın râzı olmayacağı bir şey istenmemelidir.

٢٩٦- بَابُ فَضْلِ الدُّعَاءِ

296. DUÂ ETMENİN DEĞERİ

٧١٢ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى اللهِ مِنَ الدُّعَاءِ».

712. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Allah katında duâdan daha değerli bir şey yoktur."[33]

٧١٣ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«أَشْرَفُ الْعِبَادَةِ الدُّعَاءُ».

713. Yine Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"İbâdetlerin en üstünü duâdır."

٧١٤ – عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِنَّ الدُّعَاءَ هُوَ الْعِبَادَةُ»، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿أُدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾ [غافر: ٦٠].

714. Nu'mân ibni Beşîr radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem:

"Duâ, ibâdetin ta kendisidir." buyurdu; ardından da: **"Bana duâ edin, duânızı kabul edeyim."**[34] âyet-i kerîmesini okudu.[35]

٧١٥ – عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ:

سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْعِبَادَةِ أَفْضَلُ؟ قَالَ:

«دُعَاءُ الْمَرْءِ لِنَفْسِهِ».

715. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme:

"Hangi ibâdet daha faziletlidir?" diye sordular. O da:

"İnsanın kendine yaptığı duâ." buyurdu.[36]

٧١٦ – عَنْ معقِلِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ: انْطَلَقْتُ مَعَ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

«يَا أَبَا بَكْرٍ، لَلشِّرْكُ فِيكُمْ أَخْفَى مِنْ دَبِيبِ النَّمْلِ»، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَهَلِ الشِّرْكُ إِلَّا مَنْ جَعَلَ مَعَ اللهِ إِلَهًا آخَرَ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَلشِّرْكُ أَخْفَى مِنْ دَبِيبِ النَّمْلِ، أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى شَيْءٍ إِذَا قُلْتَهُ ذَهَبَ عَنْكَ قَلِيلُهُ وَكَثِيرُهُ؟» قَالَ:

“قُلْ: اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أُشْرِكَ بِكَ وَأَنَا أَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا

لَا أَعْلَمُ“.

716. Ashâb-ı kirâmdan Ma'kıl ibni Yesâr el-Müzenî şöyle dedi:

Ben Ebû Bekir es-Sıddîk radıyallahu anh ile birlikte Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gitmiştim. Allah'ın Resûlü ona:

“Ey Ebû Bekir! Sizin aranızda şirk, karıncanın yürüyüşünden daha gizli bir şekilde hareket eder.” buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir:

“Şirk, bir kimsenin Allah'tan başka bir ilâh kabul etmesi değil midir?” diye sordu. Resûl-i Ekrem şöyle buyurdu:

“Canım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, gerçekten de şirk, karıncanın yürüyüşünden daha gizli bir şekilde hareket eder. Sana şirkin azını da, çoğunu da senden uzaklaştırıp yok edecek bir söz öğreteyim mi? Şöyle de:

Allâhümme innî eûzü bike en üşrike bike ve ene a'lemü, ve estağfiruke limâ lâ a'lemü

“Allahım! Bile bile Sana şirk koşmaktan Sana sığınırım. Bilmeden yaptığım şeylerden dolayı da beni bağışlamanı niyâz ederim.”[37]

Hadislerin Açıklaması

* En değerli zikir ve en kıymetli ibâdet duâdır. Çünkü Allah Teâlâ kulunun, Kendisiyle her an irtibat hâlinde bulunmasını ister. Bu da ancak duâ ile mümkün olur. **“Duâ ibâdetin özüdür.”**[38] hadîs-i şerîfi de bunu dile getirmektedir.

Şunu hiçbir zaman unutmamak gerekir: Yüce Rabbimiz kulunun, kendi âcizliğini, güçsüzlüğünü bilmesini ister; buna karşılık Rabbinin muazzam bir güce ve kudrete sahip olduğunun ve Kendisinden istenen her şeyi verebileceğinin farkında olmasından memnun olur.

* 716. hadiste Peygamber Efendimiz, sevgili arkadaşı Hz. Ebû Bekir'e, önce insanlarda yaygın olarak bulunan bir hastalıktan söz ediyor, sonra onun ilacını ve tedâvisini bildiriyor. Hastalığın adı **şirk**. Burada Resûl-i Ekrem'in, Hz. Ebû Bekir'in anladığı açık şirki değil, gizli şirki, yani karıncanın ayak sesinden daha gizli hareket eden şirki kasdettiği anlaşılıyor. Gizli şirk nedir? Gizli şirk: “riyâ, süm'a ve ucub” hastalıklarıdır. Yani insanlar görsün, insanlar duysun hırsı ve kendini beğenme hastalığı. İşin en

kötüsü de, görsünler, duysunlar isteğinin ve kendini beğenmenin birer hastalık olduğunu bilmemektir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Kul, kendisinin fakir, Rabbi'nin zengin olduğunu hiç unutmamalı, gönlünden geçen her şeyi, sadece Rabbi'nden istemelidir.

2. İnsanlar, kendilerinden bir şey istenince rahatsız olurlar, Allah Teâlâ ise, kulunun, Kendisinden ısrarla istemesinden hoşnut olur.

3. 716. hadisteki duâyı yaparak, gizli ve açık şirkten Allah'a sığınalım. Bazı rivâyetlere göre Resûl-i Ekrem, bu duâyı üç defa tekrarlamayı tavsiye etmiştir.[39]

4. Peygamber Efendimiz ümmetini çok severdi, mânevî hastalıklardan kurtulmaları için onlara hep gönül ilaçları tavsiye ederdi.

٢٩٧- بَابُ الدُّعَاءِ عِنْدَ الرِّيحِ

297. RÜZGÂR ESTİĞİNDE YAPILACAK DUÂ

٧١٧ - عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا هَاجَتْ رِيحٌ شَدِيدَةٌ قَالَ:

«اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا أُرْسِلَتْ

بِهِ».

717. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Şiddetli rüzgâr estiğinde Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle duâ ederdi:

Allahümme innî es'elüke min hayri mâ ürsilet bihî, ve eûzü bike min şerri mâ ürsilet bihî

"Allahım! Senden bu rüzgâr ile gönderilenin hayrını isterim. Bu rüzgâr ile gönderilenin şerrinden de Sana sığınırım."[40]

٧١٨ – عَنْ سَلَمَةَ قَالَ: كَانَ إِذَا اشْتَدَّتِ الرِّيحُ يَقُولُ:

«اَللّٰهُمَّ لَاقِحًا، لَا عَقِيمًا».

718. Ashâb-ı kirâmdan Seleme bin Ekva'dan rivâyet edildiğine göre, şiddetli rüzgâr estiğinde kendisi şöyle duâ ederdi:

"Allahım! Bu rüzgârı aşılayan rüzgâr yap, verimsiz rüzgâr yapma!"[41]

Hadislerin Açıklaması

Rüzgâr, bitkilerin tozlaşmasında, bulutların meydana gelmesinde önemli bir göreve sahiptir. Peygamber Efendimiz, esen şiddetli rüzgârın, Âd kavmi gibi bazı kavimleri helâk eden bir kasırga değil, yağmur getiren bereketli bir rüzgâr olmasını niyâz etmiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz, Allah'ın azâbından her zaman korkardı. Gökyüzünde koyu bulutlar oluşmaya başlayınca endişelenirdi.

2. O bulutların hayır ve bereket getirmesi için duâ eder, helâk eden bulutlar olmasından Allah'a sığınırdı.

٢٩٨– بَابُ لَا تَسُبُّوا الرِّيحَ

298. RÜZGÂRA SÖVMEYİNİZ

٧١٩ – عَنْ أُبَيٍّ قَالَ:

لَا تَسُبُّوا الرِّيحَ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ مِنْهَا مَا تَكْرَهُونَ فَقُولُوا:

اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ خَيْرَ هَذِهِ الرِّيحِ، وَخَيْرَ مَا فِيهَا، وَخَيْرَ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ،

وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ هَذِهِ الرِّيحِ، وَشَرِّ مَا فِيهَا، وَشَرِّ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ.

719. Ashâb-ı kirâmdan Übey ibni Kâ'b radıyallahu anh şöyle dedi:

Rüzgâra sövmeyiniz. Rüzgâr sizi endişelendirecek bir şekilde estiğinde şöyle duâ ediniz:

Allahümme innâ nes'elüke hayra hâzihi'r-rîhi, ve hayra mâ fîhâ, ve hayra mâ ursilet bihî. Ve neûzü bike min şerri hâzihi'r-rîhi, ve şerri mâ fîhâ, ve şerri mâ ursilet bihî

"Allah'ım! Senden bu rüzgârın hayrını, onun içinde olanların hayrını ve kendisiyle gönderilen şeyin hayrını isteriz. Bu rüzgârın şerrinden, içinde bulunanların şerrinden ve kendisiyle gönderilen şeyin şerrinden Sana sığınırız."[42]

٧٢٠ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«الرِّيحُ مِنْ رَوْحِ اللهِ، تَأْتِي بِالرَّحْمَةِ وَالْعَذَابِ، فَلَا تَسُبُّوهَا، وَلَكِنْ سَلُوا

اللهَ مِنْ خَيْرِهَا، وَتَعَوَّذُوا بِاللهِ مِنْ شَرِّهَا».

720. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Rüzgâr, Allah'ın kullarına bir nimetidir. Bazen rahmet, bazen de azap getirir. İşte bu sebeple rüzgâra sövmeyiniz. Sadece Allah'tan onun hayır getirmesini isteyin; şerrinden de yine Allah'a sığının"[43]

Hadislerin Açıklaması

Rüzgâr, kendi başına hareket eden bir şey değildir. Allah'ın emrindedir. O'nun dilemesiyle eser. Bazen içinde rahmet taşır, bazen azap taşır. Kula yakışan, rüzgârın içindeki rahmeti istemek, şerrinden Allah'a sığınmaktır. Rüzgâr tatlı tatlı estiğinde Allah'a şükretmeli, zarar veren fırtına gibi rüzgârdan da Allah'a sığınmalıdır. Durum böyle olunca, rüzgâra sövmek, hâşâ Allah Teâlâ'ya sövmek anlamına gelir ki, bu ağır bir günahtır.

719. hadis, Peygamber Efendimiz’in sözü olarak da rivâyet edilmektedir. [44]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Rüzgâr Allah’ın emriyle estiği için, ona sövmemelidir.

2. Rüzgârın bir kısmı rahmet ve bereket, bir kısmı da azap getirir. Biz Rabbimizden rüzgârın getirdiği rahmeti ve bereketi istemeliyiz; içindeki azaptan da Allah’a sığınmalıyız.

3. Şiddetli rüzgâr estiğinde Allah’a duâ etmelidir.

٢٩٩- بَابُ الدُّعَاءِ عِنْدَ الصَّوَاعِقِ

299. YILDIRIM DÜŞTÜĞÜNDE YAPILACAK OLAN DUÂ

٧٢١ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَمِعَ الرَّعْدَ وَالصَّوَاعِقَ قَالَ:

«اَللّٰهُمَّ لَا تَقْتُلْنَا بِصَعْقِكَ، وَلَا تُهْلِكْنَا بِعَذَابِكَ، وَعَافِنَا قَبْلَ ذٰلِكَ».

721. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem gökgürültüsü ve yıldırım sesi duyduğunda şöyle derdi:

Allâhümme lâ taktülnâ bi-sa’kıke, velâ tühliknâ bi-azâbike, ve âfinâ kable zâlike

“Allahım! Bizi yıldırımın ile öldürme! Bizi azâbın ile helâk etme! Emânetini bizden âfiyet içinde al!”[45]

٣٠٠- بَابُ إِذَا سَمِعَ الرَّعْدَ

300. GÖK GÜRLEYİNCE NE DEMELİDİR?

٧٢٢ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ كَانَ إِذَا سَمِعَ صَوْتَ الرَّعْدِ قَالَ:

سُبْحَانَ الَّذِي سَبَّحْتَ لَهُ، قَالَ: إِنَّ الرَّعْدَ مَلَكٌ يَنْعِقُ بِالْغَيْثِ، كَمَا يَنْعِقُ

الرَّاعِي بِغَنَمِهِ.

722. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ gökgürültüsünü duyunca:

Sübhânellezî sebbahte lehû

"Senin Kendisini tesbih ettiğin Allah'ı, ben de ulûhiyet makamına yakışmayan sıfatlardan tenzîh ederim." derdi ve şunu söylerdi:

Gökgürültüsü tıpkı çobanın sürüsünü çağırdığı gibi, yağmuru çağıran bir melektir.[46]

٧٢٣ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ:

أَنَّهُ كَانَ إِذَا سَمِعَ الرَّعْدَ تَرَكَ الْحَدِيثَ وَقَالَ:

سُبْحَانَ الَّذِي ﴿يُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ﴾ [الرعد: ١٣]،

ثُمَّ يَقُولُ:

إِنَّ هَذَا لَوَعِيدٌ شَدِيدٌ لِأَهْلِ الْأَرْضِ.

723. Abdullah ibni'z-Zübeyr radıyallahu anhümâ, kendisinden rivâyet edildiğine göre, gökgürültüsünü duyunca yanındakilerle konuşmayı bırakır ve şöyle derdi:

"Gökgürültüsü Allah'a hamd ederek O'nun yüceliğini dile getirir. Melekler de O'nu korku ve saygıyla tesbih eder.'[47] Ben de o Allah'ı ulûhiyet makamına yakışmayan sıfatlardan tenzîh ederim." Ardından da şöyle derdi:

"Bu gökgürültüsü, yeryüzündekiler için büyük bir uyarıdır."[48]

Hadislerin Açıklaması

Allah Teâlâ evreni melekleriyle yönetir. Her meleğin farklı bir görevi vardır. Yağmurun yağması, rüzgârın esmesi gibi olaylar da böyledir. Bu konuda Resûlullah Efendimiz'den bazı bilgiler öğrendikleri anlaşılan Abdullah ibni Abbâs ve Abdullah ibni'z-Zübeyr radıyallahu anhümâ, gökgürültüsünün bu işlerle görevli meleğin sesi olduğunu söylemişlerdir. Yağmur belli şartlar oluşunca yağar, rüzgâr da öyledir. O şartları meydana getirenler ise bu işle görevli meleklerdir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Evrende olan her şey Allah'ı tesbih eder. Bu gerçek, birçok âyet-i kerîmede dile getirilmiştir.[49]

2. Yine Kur'ân-ı Kerîm'de belirtildiği gibi, gökgürültüsü de Allah'ı tesbih eden varlıklardan biridir.[50] Ve o bir melektir.

٣٠١- بَابُ مَنْ سَأَلَ اللهَ الْعَافِيَةَ

301. ALLAH'TAN ÂFİYET İSTEMEK

٧٢٤ - عَنْ أَوْسَطَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ بَعْدَ

وَفَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ أَوَّلَ مَقَامِي هَذَا -ثُمَّ بَكَى أَبُو بَكْرٍ

- ثُمَّ قَالَ:

«عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ، فَإِنَّهُ مَعَ الْبِرِّ، وَهُمَا فِي الْجَنَّةِ، وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ، فَإِنَّهُ

مَعَ الْفُجُورِ، وَهُمَا فِي النَّارِ.

وَسَلُوا اللهَ الْمُعَافَاةَ، فَإِنَّهُ لَمْ يُؤْتَ بَعْدَ الْيَقِينِ خَيْرٌ مِنَ الْمُعَافَاةِ، وَلَا

تَقَاطَعُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ

إِخْوَانًا».

724. Tâbiîn neslinden olan Evsat ibni İsmâil şöyle dedi:

Ebû Bekir es-Sıddîk radıyallahu anhı, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin vefâtından sonra şöyle derken dinledim:

Hicretten bir yıl sonraydı; Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şu bulunduğum yerde ayağa kalktı, -bunu dedikten sonra Hz. Ebû Bekir ağlamaya başladı- sonra şöyle buyurdu:

"Size doğru olmanızı tavsiye ederim; çünkü doğruluk iyilikle beraberdir. Doğru ve iyi olanlar ise cennettedir.

Size yalan söylemekten sakınmanızı tavsiye ederim; çünkü yalancılık kötülükle beraberdir. Yalancı ve kötü olanlar da cehennemdedir.

Allah'tan âfiyet isteyin! Çünkü insana imândan sonra âfiyetten daha hayırlı bir şey verilmemiştir. Birbirinizle ilginizi kesmeyin, birbirinize sırtınızı çevirmeyin, birbirinize haset etmeyin, birbirinize kin beslemeyin! Ey Allah'ın kulları kardeş olun!"[51]

٧٢٥ – عَنْ مُعَاذٍ قَالَ:

مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رَجُلٍ يَقُولُ: اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ تَمَامَ

النِّعْمَةِ، قَالَ: «هَلْ تَدْرِي مَا تَمَامُ النِّعْمَةِ؟» قَالَ: «تَمَامُ النِّعْمَةِ دُخُولُ

الْجَنَّةِ، وَالْفَوْزُ مِنَ النَّارِ».. ثُمَّ مَرَّ عَلَى رَجُلٍ يَقُولُ: اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ

الصَّبْرَ، قَالَ:

«قَدْ سَأَلْتَ رَبَّكَ الْبَلَاءَ، فَسَلْهُ الْعَافِيَةَ». وَمَرَّ عَلَى رَجُلٍ يَقُولُ: يَا ذَا

الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، قَالَ:

«سَلْ».

725. Muâz ibni Cebel radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bir adamın yanından geçti. O sırada adam:

“Allâhümme innî es’elüke temâme’n-ni’me (Allahım! Senden nimetin tamamını isterim.)” diye duâ ediyordu. Peygamber aleyhisselâm ona:

“Nimetin tamamı nedir, bilir misin?” diye sordu ve sözüne şöyle devam etti: **“Nimetin tamamı cennete girmek ve cehennemden kurtulmaktır.”**

Daha sonra Allah’ın Resûlü bir adamın yanından geçti. O da:

“Allahım! Senden sabır isterim.” diye duâ ediyordu. Ona:

“Sen böyle demekle Rabbinden belâ istiyorsun! Aslında sen O’ndan âfiyet istemelisin!” buyurdu.

Bir süre sonra bir adama rastladı, o da:

“Yâ Zelcelâli ve’l-ikrâm! (Ey celâl ve ikrâm sahibi Allahım!)” diye duâ ediyordu. Ona da:

“Sen böyle iste!” buyurdu.[52]

٧٢٦ - عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ:

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، عَلِّمْنِي شَيْئًا أَسْأَلُ اللهَ بِهِ، فَقَالَ:

«يَا عَبَّاسُ، سَلِ اللهَ الْعَافِيَةَ»، ثُمَّ مَكَثْتُ ثَلَاثًا، ثُمَّ جِئْتُ فَقُلْتُ:

عَلِّمْنِي شَيْئًا أَسْأَلُ اللهَ بِهِ يَا رَسُولَ اللهِ، فَقَالَ:

«يَا عَبَّاسُ، يَا عَمَّ رَسُولِ اللهِ، سَلِ اللهَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ».

726. Abbâs ibni Abdilmuttalib radıyallahu anh şöyle dedi:

“Yâ Resûlallah! Bana Allah Teâlâ’dan isteyeceğim bir şey öğret!” dedim.

“Ey Abbâs! Allah’tan âfiyet iste!” buyurdu.

Aradan üç gün geçtikten sonra tekrar yanına geldim ve:

“Yâ Resûlallah! Bana Allah Teâlâ’dan isteyeceğim bir şey öğret!” dedim.

“Ey Abbas! Ey Resûlullah’ın amcası! Allah’tan dünya ve âhirette âfiyet iste!” buyurdu.[53]

Hadislerin Açıklaması

* 727. hadisten öğrendiğimize göre; bir defasında Hz. Ebû Bekir, Peygamber Efendimiz’den bir hadis naklediyordu. Fahr-i Âlem’in adını anınca, ayrılığın acısıyla ağlamaya başladı.

* Allah’ın Resûlü, Allah’tan âfiyet dilememizi tavsiye buyurmuştur. Âfiyet, hem bedendeki hem de kalpteki hastalıklardan ve belâlardan kurtulmak demektir. İnsan sadece dünya için değil, âhiret için de âfiyet istemelidir. Âhirette âfiyet içinde olmak, cehennem azâbından kurtulmak demektir.

* Fahr-i Âlem Efendimiz, Allah Teâlâ’dan sabır istemenin yanlış olduğunu söylemiştir. Çünkü sabır istemek, “Bana dert ver, hastalık ver, sonra da onlara sabrettir”, demektir. Hastalıklara sabretmek zor şeydir. Onun yerine Allah’tan âfiyet istemelidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Doğruluktan ayrılmayanlar cennette olacaklardır.

2. Yalancılar, kötüler, haramlardan sakınmayanlar ise cehennemde olacaklardır.

3. Allah Teâlâ’dan hem dünyada hem de âhirette âfiyet vermesi istenmelidir. Âfiyet istemek kadar kapsamlı bir duâ yoktur.

4. Müslümanlar birbiriyle ilgiyi kesmemeli, birbirine sırt çevirmemeli, birbirine haset etmemelidir. Çünkü Müslümanlar kardeştir.

٣٠٢- بَابُ مَنْ كَرِهَ الدُّعَاءَ بِالْبَلَاءِ

302. DUÂ EDERKEN BELÂ İSTEMEMEK

٧٢٧ - عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

قَالَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

اَللّٰهُمَّ لَمْ تُعْطِنِي مَالًا فَأَتَصَدَّقَ بِهِ، فَابْتَلِنِي بِبَلَاءٍ يَكُونُ - أَوْ قَالَ: فِيهِ

أَجْرٌ، فَقَالَ:

"سُبْحَانَ اللهِ، لَا تُطِيقُهُ، أَلَا قُلْتَ: أَللّٰهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ".

727. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir adam Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanında:

"Allahım! Bana sadaka olarak dağıtıp sevap kazanacağım bir mal vermedin, bari bana bir belâ ver de ona sabredip sevap kazanayım!" dedi. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"Fesübhânallah! Sen buna dayanamazsın. Öyle diyeceğine şöyle duâ etsene:

Allâmümme âtinâ fi'd-dünyâ hasene, ve fi'l-âhireti hasene, ve kınâ azâbe'n-nâr

"Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, âhirette de iyilik ver, bizi cehennem azâbından koru!"[54]

٧٢٨ - عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

دَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رَجُلٍ قَدْ جَهِدَ مِنَ الْمَرَضِ، فَكَأَنَّهُ فَرْخٌ مَنْتُوفٌ، قَالَ:

«ادْعُ اللهَ بِشَيْءٍ أَوْ سَلْهُ»، فَجَعَلَ يَقُولُ:

اَللّٰهُمَّ مَا أَنْتَ مُعَذِّبِي بِهِ فِي الْآخِرَةِ، فَعَجِّلْهُ فِي الدُّنْيَا، قَالَ:

"سُبْحَانَ اللهِ، لَا تَسْتَطِيعُهُ - أَوَ قَالَ: لَا تَسْتَطِيعُوا - أَلَا قُلْتَ: اَللّٰهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ؟" وَدَعَا لَهُ، فَشَفَاهُ

اللهُ عَزَّ وَجَلَّ.

728. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem hastalık yüzünden eriyip tükenmiş bir adamı ziyâret etti. Adam tüyleri yolunmuş bir kuş yavrusu hâline gelmişti. Allah'ın Resûlü hastaya:

"Allah'tan bir şeyler dileyerek duâ et (veya: O'ndan iste!)" buyurdu. Hasta adam:

"Allahım! Bana âhirette çektireceğin azâbı dünyada ver!" demeye başladı. Resûl-i Ekrem buyurdu ki:

"Fesübhânallah! Yahu, sen ona dayanamazsın (veya: dayanamazsınız). Öyle diyeceğine şöyle duâ et:

Rabbenâ âtinâ fi'd-dünyâ hasene, ve fi'l-âhireti hasene, ve kınâ azâbe'n-nâr

"Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, âhirette de iyilik ver, bizi cehennem azâbından koru!"

Allah'ın Resûlü sonra o adama duâ etti. Allah Teâlâ da onu iyileştirdi.[55]

Hadislerin Açıklaması

İnsan, Rabbi'nden neyi, nasıl isteyeceğini bilmelidir. Aksi halde, her iki hadiste de gördüğümüz üzere, kişi olmayacak bir şeyi, aleyhinde sonuçlanacak bir hâli isteyebilir. Bizim rehberimiz olan Efendimiz aleyhisselâm, bize dinimizi öğretirken, ne zaman ve hangi hallerde nasıl duâ edeceğimizi de öğretmiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İnsan duâ etmeyi bilmezse, iyi şey yaptığını sanarak kendine bedduâ edebilir.

2. Allah Teâlâ'dan faydalı şeyler istemek için, Peygamber Efendimiz'in yaptığı duâları öğrenip onlarla duâ etmelidir.

3. "Allâhümme âtina" duâsını hem namazda tahiyyâtta, selâm vermeden önce, hem de yapılan her duâda okumalıdır.

4. Hastaları ziyâret etmeli ve onlara duâ etmelidir.

❀

٣٠٣- بَابُ مَنْ تَعَوَّذَ مِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ

303. DAYANILAMAYACAK DERTTEN ALLAH’A SIĞINMAK

٧٢٩ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: يَقُولُ الرَّجُلُ:

اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ، ثُمَّ يَسْكُتُ، فَإِذَا قَالَ ذَلِكَ فَلْيَقُلْ:

إِلَّا بَلَاءً فِيهِ عَلَاءٌ.

729. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhüma şöyle dedi:

Bir kimse duâ ederken “Allahım! Dayanılamayacak dertten sana sığınırım.” demeli, sonra susmalıdır. Ardından şöyle demelidir:

“Allah katında derecemi yükseltecek dertler hâriç.”

٧٣٠ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَعَوَّذُ مِنْ

جَهْدِ الْبَلَاءِ، وَدَرْكِ الشَّقَاءِ، وَشَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ، وَسُوءِ الْقَضَاءِ.

730. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şu dört şeyden Allah’a sığınırdı:

“Dayanılamayacak dertten,
insanı helâke götürecek tâlihsizlikten,
düşmanı sevindirecek felâketten,
ve başa gelecek fenalıktan.”[56]

Hadislerin Açıklaması

İnsan zayıf bir mahlûktur. Kendisinin veya aile fertlerinden birinin başına gelecek olan bir sıkıntıya dayanamaz. Bazı sıkıntılar, maddî imkânın yerinde olması hâlinde daha kolay atlatılabilir. Ama bundan mahrûm olanların acısı ve üzüntüsü kat kat artar. Onun için de dertleri ve sıkıntıları veren ve onları gideren Kâinâtın Rabbi’ne yönelmeli ve O’ndan yardım istemelidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Dayanılmayacak dertlerden, hastalıklardan Allah’a sığınmalıdır.

2. Günahların tuzağına düşmek, ibâdet ve tâatları terk etmek büyük talihsizliklerdir; bunlardan Allah’a sığınmalıdır.

3. Müslümanların düşmanı kâfirlerdir; kâfirleri sevindirecek belâlardan da Allah’a sığınmalıdır.

4. Ölüm, hastalık, fakirlik ve keder gibi haller insanı üzer; bunlardan ve benzeri fenalıklardan Allah’a sığınmalıdır.

٣٠٥- بَابُ مَنْ حَكَى كَلَامَ الرَّجُلِ عِنْدَ الْعِتَابِ

304. BİRİNİN SÖZÜNÜ AYIPLARCASINA TEKRAR ETMEK

٧٣١ - عَنْ أَبِي نَوْفَلِ بْنِ أَبِي عَقْرَبَ:

أَنَّ أَبَاهُ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الصَّوْمِ، فَقَالَ:

«صُمْ يَوْمًا مِنْ كُلِّ شَهْرٍ».

قُلْتُ: بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي، زِدْنِي، قَالَ:

«زِدْنِي، زِدْنِي، صُمْ يَوْمَيْنِ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ».

قُلْتُ: بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي، زِدْنِي، فَإِنِّي أَجِدُنِي قَوِيًّا، فَقَالَ:

«إِنِّي أَجِدُنِي قَوِيًّا، إِنِّي أَجِدُنِي قَوِيًّا».

فَأَفْحَمَ، حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ لَنْ يَزِيدَنِي، ثُمَّ قَالَ:

«صُمْ ثَلَاثًا مِنْ كُلِّ شَهْرٍ».

731. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Nevfel ibni Ebî Akreb'den rivâyet edildiğine göre, babası Ebû Akreb Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme oruç hakkında bir soru sordu. Allah'ın Resûlü de ona:

"Her ay bir gün oruç tut!" buyurdu. Ebû Akreb konuşmanın devamını şöyle anlattı. Dedim ki:

"Yâ Resûlallah! Anam babam sana fedâ olsun, benim orucumu artır." Peygamber aleyhisselâm bana cevap olarak sözümü tekrarlamak sûretiyle:

"Orucumu artır, orucumu artır; öyleyse her ay iki gün oruç tut!" buyurdu. Ben:

"Anam babam sana fedâ olsun, ben kendimi güçlü hissediyorum." dedim. Yine sözümü tekrarlamak sûretiyle:

"Ben kendimi güçlü hissediyorum. Ben kendimi güçlü hissediyorum." buyurdu. Ve sustu, beni de susturdu. O kadar uzun süre sustu ki, artık artırmayacak sandım. Ardından şöyle buyurdu:

"Her ay üç gün oruç tut!"[57]

Hadisin Râvisi:

Ebû Akreb el-Kinânî

Adı Huveylid ibni Büceyr'dir. Ashâb-ı kirâmdan olan Ebû Akreb cömertliği ile tanınırdı. Önceleri Mekke'de yaşardı, daha sonra Basra'ya gitti. Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Bu hadîs-i şerîf Resûl-i Ekrem'in ümmetine olan şefkatini göstermektedir. Merhametli Efendimiz, ümmetinin fazla oruç tutarak halsiz düşmesini istemezdi. Nâfile ibâdetlerin az da olsa devamlı olmasını uygun görür ve tavsiyesinin itiraz edilmeden benimsenmesini isterdi. Bu sahâbîsinin sözlerinde böyle bir itiraz kokusu hissetmiş olmalı ki ona, sözlerini tekrarlamak sûretiyle yanlışını göstermek istedi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslümanlar Peygamberlerinin tavsiyesini itiraz etmeden tutmalı, onun uygun gördüğünü yapmalıdır.

2. Resûl-i Ekrem Efendimiz, fazla oruç tutmak isteyen sahâbîsine, her kamerî ayın 13, 14 ve 15. günleri tutulan "eyyâm-ı bîyz" orucunu tavsiye etmiştir.

Buhârî, İstiskà 23, nr. 1032; Ebû Dâvûd, Edeb 103, 104, nr. 5099; Nesâî, İstiskà 15; İbni Mâce, Duâ 21, nr. 3889, 3890.

Bu hadis 454 nolu hadiste geçmişti.

Buhârî, Daavât 30, nr. 6349-6350, Rikâk 7, nr. 6430; Müslim, Zikir 12, nr. 2681.

Bu hadisin daha geniş bir rivâyeti 454 numarayla geçti.

Müslim, Zikir 13, nr. 2682.

Buhârî, Daavât 60, nr. 6398, 6399; Müslim, Zikir 70, nr. 2719.

Buhârî, Daavât 60, nr. 6399; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 416, nr. 19976.

Ebû Dâvûd, Vitr 26, nt. 1522; Nesâî, Sehv 60, nr. 1303.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), IV, 184, nr. 4080.

Buhârî, Vudû' 9, nr. 142; Müslim, Hayz 122, nr. 375.

Ebû Dâvûd, Tahâret 17, nr. 30; Tirmizî, Tahâret 5, nr. 7; İbni Mâce, Tahâret 10, nr. 300.

Müslim, Mesâcid 134, nr. 590; Ebû Dâvûd, Salât 178, 179, nr. 984; Tirmizî, Daavât 77, nr. 3494; Nesâî, Cenâiz 115, nr. 2064; İbni Mâce, Duâ 3, nr. 3840.

Buhârî, Daavât 10, nr. 6316; Müslim, Müsâfirîn 181, nr. 763.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XII, 31, nr. 12380; Beyhakì, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Atâ), III, 42, nr. 4806.

Buhârî, Teheccüd 1, nr. 1120; Daavât 10, nr. 6316, 6317, Tevhîd 8, 24; 35, nr. 7385, 7442, 7499; Müslim, Müsâfirîn 199, 201, nr. 769, Zikir 68, nr. 2717.

Ebû Dâvûd, Edeb 100, 101, nr. 5074; İbni Mâce, Duâ 14, nr. 3871; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 25, nr. 4785.

Bu hadis, yakın ifâdelerle 1200. hadiste tekrar gelecektir.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 424, nr. 15573; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), V, 47, nr. 4549.

İmâm Buhârî'nın hocası Ali bin Medînî şöyle dedi: "Ben bu hadisi Muhammed ibni Bişr'den de duydum. O bu hadisi senediyle birlikte rivâyet etti, fakat ben onu burada zikretmiyorum."

Nasr 110/3.

Buhârî, Ezân 126, nr. 799.

Buhârî, Vudû' 5, nr. 138; Müslim, Müsâfirîn 186, nr. 763.

Buhârî, Daavât 27, nr. 6345, Tevhîd 22, nr. 7426; Müslim, Zikir 83, nr. 2730.

Ebû Dâvûd, Edeb 100, 101, nr. 5090; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 42, nr. 20700.

Buhârî, Daavât 27, nr. 6345, Tevhîd 22, nr. 7426; Müslim, Zikir 83, nr. 2730.

Buhârî, Teheccüd 25, nr. 1162, Daavât 48, nr. 6382, Tevhîd 10, nr. 7390; Ebû Dâvûd, Vitr 31, nr. 1538; Tirmizî, Vitr 349, nr. 480; İbni Mâce, İkàme 188, nr. 1383.

. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 332, nr. 14617.

Ebû Dâvûd, Vitir 23, nr. 1495; Tirmizî, Daavât 100, nr. 3544; İbni Mâce, Duâ 9, nr. 3858.

Buhârî, Ezân 149, nr. 835, Daavât 17, nr. 6326, Tevhîd 9, nr. 7388; Müslim, Zikir 48, nr. 2705.

A'râf 7/180.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VI, 22, nr. 29176; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), X, 15, nr. 9795.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), X, 258, nr. 10599.

Tirmizî, Daavât 116, nr. 3573; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 18, nr. 11150; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), II, 296, nr. 1019.

Benzeri rivâyetler için bk. Buhârî, Daavât 22, nr. 6340; Müslim, Zikir 90, nr. 2735; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), I, 674, nr. 1829.

Bu hadisin farklı ve muhtasar bir rivâyeti 654 numarayla geçti.

Mü'min 40/60.

Buhârî, Daavât 14, nr. 6321; Müslim, Müsâfirîn 168-170, nr. 758.

Tirmizî, Daavât 1, nr. 3370; İbni Mâce, Duâ 1, nr. 3829; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 362, nr. 8733.

Mü'min 40/60.

Ebû Dâvûd, Vitir 23, nr. 1479; Tirmizî, Tefsîr , nr. 1969; İbni Mâce, Duâ 1, nr. 3828.

Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), I, 727, nr. 1992; Beyhakì, *ed-Da'avâtü'l-kebîr* (Bedr), II, 321.

Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), I, 62, nr. 60, 61; Ziyâeddîn el-Makdisî, *el-Ehâdîsü'l-muhtâre* (Dehîş), I, 150, nr. 62.

Tirmizî, Duâ 1, nr. 3371.

Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), I, 60-61, nr. 58¸ İbnü's-Sünnî, *Amelü'l-yevm ve'l-leyle* (Berenî), s. 250, nr. 286.

Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), VII, 82, nr. 4012; İbnü's-Sünnî, *Amelü'l-yevm ve'l-leyle* (Berenî), s. 260, nr. 302.

İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), III, 288, nr. 1008; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), VII, 33, nr. 6296.

Tirmizî, Fiten 65, nr. 2252; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 123, 21456. Ayrıca bk. Müslim, İstiskà 15, nr. 899.

Ebû Dâvûd, Edeb 104, nr. 5097; İbni Mâce, Edeb 29, nr. 3727.

Bu hadis 906 numarayla gelecektir.

Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Şelebî), IX, 341, nr. 10703; İbnü's-Sünnî, *Amelü'l-yevm ve'l-leyle* (Berenî), s. 520, nr. 933.

Tirmizî, Daavât 50, nr. 3450; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 100, 101, nr. 5763.

Taberî, *Câmi'u'l-beyân* (Şâkir), I, 341, nr. 436; Ma'mer ibni Râşid, *el-Câmi'* (A'zamî), XI, 89, nr. 20005; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VI, 27, nr. 29212.

Ra'd 13/13.

Mâlik, *Muvatta'*, Kelâm 26; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), X, 215, nr. 29824.

İsrâ 14/44, Nûr 24/41, Hadîd 57/1, Haşr 59/24, Cum'a 62/1, Tegàbün 64/1.

Ra'd 13/13.

Tayâlisî, *Müsned* (Türkî), I, 7, nr. 5; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 3, 5, 7, 8, nr. 5, 17, 34, 44; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XIII, 43, nr. 5734.

Tirmizî, Daavât 94, nr. 3527; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 231, 235, nr. 22367, 22406.

Tirmizî, Daavât 85, nr. 3514; Ahmed İbni Hanbel, *Müsned*, I, 209, nr. 1783.

Müslim, Zikir 23, nr. 2688.

Müslim, Zikir 24, nr 2688; Tirmizî, Daavât 72, nr. 3487.

Buhârî, Daavât 28, nr. 6347, Kader 13, nr. 6616; Müslim, Zikir 53, nr. 2707.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 669 numarayla geçti.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 347, nr. 19261, V, 67, 20938, 20939. Böyle bir oruç artırma olayı 1176 numaralı hadiste gelecektir.

GIYBET

٣٠٥- بَابٌ

305. GIYBETİN PİS KOKUSU

٧٣٢ – عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ:

كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَارْتَفَعَتْ رِيحٌ خَبِيثَةٌ مُنْتِنَةٌ، فَقَالَ:

«أَتَدْرُونَ مَا هَذِهِ؟ هَذِهِ رِيحُ الَّذِينَ يَغْتَابُونَ الْمُؤْمِنِينَ».

732. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber olduğumuz bir gün, etrafa pis bir koku yayıldı. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"Bu pis kokunun ne olduğunu biliyor musunuz? Bu, mü'minlerin gıybetini yapanların kokusudur."[58]

٧٣٣ – عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

هَاجَتْ رِيحٌ مُنْتِنَةٌ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ نَاسًا مِنَ الْمُنَافِقِينَ اغْتَابُوا أُنَاسًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ، فَبُعِثَتْ هَذِهِ الرِّيحُ لِذَلِكَ».

733. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin zamanında pis koku taşıyan bir rüzgâr esti. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"Bazı münâfıklar, bazı Müslümanların gıybetini yaptı. Bu pis kokulu rüzgâr o yüzden gönderildi."[59]

٧٣٤ - عَنِ ابْنِ أُمِّ عَبْدٍ قَالَ:

مَنِ اغْتِيبَ عِنْدَهُ مُؤْمِنٌ فَنَصَرهُ جَزَاهُ اللهُ بِهَا خَيْرًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمَنِ

اغْتِيبَ عِنْدَهُ مُؤْمِنٌ فَلَمْ يَنْصُرْهُ جَزَاهُ اللهُ بِهَا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ شَرًّا.

وَمَا الْتَقَمَ أَحَدٌ لُقْمَةً شَرًّا مِنِ اغْتِيَابِ مُؤْمِنٍ، إِنْ قَالَ فِيهِ مَا يَعْلَمُ، فَقَدِ

اغْتَابَهُ، وَإِنْ قَالَ فِيهِ بِمَا لَا يَعْلَمُ فَقَدْ بَهَتَهُ.

734. İbni Ümmi Abd diye bilinen Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir kimsenin yanında bir mü'minin gıybeti yapılır, o kimse de o mü'mini savunursa, Allah Teâlâ onu bu hareketi sebebiyle hem dünyada hem de âhirette hayırla mükâfatlandırır. Öte yandan bir kimsenin yanında bir mü'minin gıybeti yapılır, o da o mü'mini savunmazsa, Allah Teâlâ o kimseyi hem dünyada hem de âhirette şerle cezâlandırır.

Bir kimse, bir mü'minin gıybetini yaparak yediği lokmadan daha kötü bir lokma yutmamıştır. Eğer o mü'min hakkında bildiği (ama onun hoşlanmayacağı) bir şeyi söylerse, onun gıybetini yapmış olur; şâyet onun hakkında bilmediği bir şeyi söylerse, ona iftirâ etmiş olur.[60]

Hadislerin Açıklaması

* Gıybet nedir? Bu soruyu Resûl-i Ekrem Efendimiz ashâbına sordu, sonra da kendi sorusunu şöyle cevaplandırdı: "**Gıybet, din kardeşini hoşlanmadığı bir şey ile anmandır**."[61]

Allah'ın Resûlü bize gıybet ile iftirânın farkını da gösterdi. Buna göre insanı, onda bulunan bir kusur ile anmak gıybettir. Onda bulunmayan bir kusur ile anmak ise ona iftirâ etmektir.

* İlk iki hadis, gıybetin ne kadar pis ve çirkin bir şey olduğunu göstermektedir. Kur'ân-ı Kerîm bize gıybeti, "ölü kardeşinin etini yemek" diye tarif etmiştir.[62] Bu da gıybetin ne kadar mide bulandırıcı bir davranış olduğunu anlamak için yeterlidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Gıybet, bir Müslümanı, kendisinde bulunsa bile duyduğu zaman hoşlanmayacağı bir şekilde anmaktır.

2. Bir Müslümanın aleyhinde söylenen bir kusur onda yoksa, yapılan bu şeyin adı iftirâdır.

3. Gıybet, kokusu hissedilecek olsa insanın iğreneceği çirkin bir şeydir.

4. İşte bu sebeple dinimiz gıybeti haram saymış ve kesinlikle yasaklamıştır.

5. Yanında din kardeşinin aleyhinde konuşulduğunu duyan bir Müslüman, buna karşı çıkmalı ve o kardeşini savunmalıdır. Bu davranış Allah Teâlâ'yı memnun eder ve din kardeşini savunan kimseyi değişik şekillerde mükâfatlandırır. Savunmayanı ise hem dünyada hem de âhirette cezâlandırır.

٣٠٦- بَابُ الْغِيبَةِ

وَقَوْلُ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ ﴿: وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا﴾

306. GIYBET

Ve "Birbirinizin gıybetini yapmayın"[63] âyet-i kerîmesi

٧٣٥ – عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ:

كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَتَى عَلَى قَبْرَيْنِ يُعَذَّبُ
صَاحِبَاهُمَا، فَقَالَ: «إِنَّهُمَا لَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ، وَبَلَى، أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ
يَغْتَابُ النَّاسَ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ لَا يَتَأَذَّى مِنَ الْبَوْلِ».

فَدَعَا بِجَرِيدَةٍ رَطْبَةٍ، أَوْ بِجَرِيدَتَيْنِ، فَكَسَرَهُمَا، ثُمَّ أَمَرَ بِكُلِّ كِسْرَةٍ فَغُرِسَتْ
عَلَى قَبْرٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"أَمَا إِنَّهُ سَيُهَوَّنُ مِنْ عَذَابِهِمَا مَا كَانَتَا رَطْبَتَيْنِ، أَوْ: لَمْ تَيْبَسَا".

735. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanında bulunuyorduk. İçinde yatanların azap gördüğü iki kabrin yanından geçerken şöyle buyurdu:

"Bunlar, kendilerince büyük olmayan birer günahtan dolayı azap görüyorlar. Aslında onların günahları büyüktür. Onlardan biri insanların gıybetini yapardı. Diğeri ise abdest bozarken idrardan sakınmazdı."

Resûl-i Ekrem bunları söyledikten sonra yaş bir çubuk veya iki hurma dalı istedi. Onları ikiye böldü. Sonra da kırdığı her bir dalın onların kabirlerine dikilmesini emretti. Ardından şöyle buyurdu:

"Bu çubuklar yaş kaldığı -veya kurumadığı- sürece, onların azâbını hafifletecektir."[64]

٧٣٦ - عَنْ قَيْسٍ قَالَ:

كَانَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ يَسِيرُ مَعَ نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَمَرَّ عَلَى بَغْلٍ مَيِّتٍ قَدِ انْتَفَخَ، فَقَالَ:

«وَاللهِ، لَأَنْ يَأْكُلَ أَحَدُكُمْ هَذَا حَتَّى يَمْلَأَ بَطْنَهُ، خَيْرٌ مِنْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ مُسْلِمٍ».

736. Tâbiîn muhaddislerinden Kays ibni Ebî Hâzim şöyle dedi:

Amr ibni Âs birkaç arkadaşıyla birlikte yürürken, ölmüş ve kokmaya başlamış bir katırın yanından geçtiler. Bunun üzerine Amr ibni Âs şunları söyledi:

"Allah'a yemin ederim ki, içinizden birinin bu ölü katırın etini tıka basa yemesi, Müslüman kardeşinin gıybetini yaparak onun etini yemesinden daha iyidir."[65]

Hadislerin Açıklaması

* İnsanlar genellikle yaptıkları günahları önemsemez, onları basit görürler. Gıybet yapanlar, “Canım ben ona iftirâ etmiyorum ya, onda bulunan kusuru söylüyorum.” der. Abdest bozarken idrardan sakınmayanlar, “İki damla idrardan ne çıkar canım!” derler. Peygamber Efendimiz meselenin hiç de öyle olmadığını, bunların önemli günahlar olduğunu söylemiştir.

* Fahr-i Âlem Efendimiz, o insanların kabirlerinin üzerine neden birer yaş çubuk dikti? Çünkü canlı olan her şey Allah’ı tesbih eder. Allah’ın Resûlü de o çubuklar kuruyana kadar, azâblarının hafifleyeceğini ifâde buyurmuştur.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Gıybet etmek büyük günahlardan biridir.
2. **İdrardan sakınmamak da kabir azâbına sebep olacak bir günahtır.**
3. Birini duyduğu takdirde üzüleceği şekilde çekiştirmek, kokmuş ölü hayvan eti yemekten daha çirkin bir davranıştır.

٣٠٧- بَابُ الْغِيبَةِ لِلْمَيِّتِ

307. ÖLMÜŞ BİRİNİN GIYBETİNİ YAPMAK

٧٣٧ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

جَاءَ مَاعِزُ بْنُ مَالِكٍ الْأَسْلَمِيُّ، فَرَجَمَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ الرَّابِعَةِ. فَمَرَّ بِهِ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَهُ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَقَالَ رَجُلَانِ مِنْهُمْ:

إِنَّ هَذَا الْخَائِنَ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِرَارًا، كُلُّ ذَلِكَ يَرُدُّهُ، حَتَّى قُتِلَ كَمَا يُقْتَلُ الْكَلْبُ.

فَسَكَتَ عَنْهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى مَرَّ بِجِيفَةِ حِمَارٍ شَائِلَةٌ

رِجْلُهُ، فَقَالَ:

«كُلَا مِنْ هَذَا»، قَالَا:

مِنْ جِيفَةِ حِمَارٍ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ:

«فَالَّذِي نِلْتُمَا مِنْ عِرْضِ أَخِيكُمَا آنِفًا أَكْثَرُ، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ فَإِنَّهُ

فِي نَهَرٍ مِنْ أَنْهَارِ الْجَنَّةِ يَتَغَمَّسُ».

737. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Mâiz ibni Mâlik el-Eslemî, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme dört defa gelerek zinâ ettiğini itiraf etmiş, Allah'ın Resûlü de bunun üzerine onu recmetmişti.

Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yanında birkaç sahâbîsi ile Mâiz'in kabrine uğradı. Yanında bulunanlardan iki kişi, Mâiz'i kastederek şöyle konuştular:

"Şu hâin, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına defalarca geldi. Her gelişinde Allah'ın Elçisi onu geri çevirdi. Sonunda köpek gibi öldürüldü."

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem onlara bir şey söylemedi. Biraz sonra şiştiği için ayakları havaya dikilmiş bir eşek leşine rastladılar. Peygamber aleyhisselâm o iki kişiye:

"Haydi bu leşten yiyin." buyurdu. Onlar da:

"Bu eşek leşinden mi yememizi istiyorsun, Yâ Resûlallah!" diye hayretle sordular. O zaman Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"Biraz önce kardeşinizin şerefine dil uzatarak kazandığınız günah, bu leşi yemekten daha çirkindir. Muhammed'in canı elinde olan Allah'a yemin ederim ki Mâiz, şimdi cennet nehirlerinden birinde yüzüp durmaktadır."[66]

Hadisin Açıklaması

Sadece yaşayanların değil, vefât eden Müslümanların aleyhinde konuşmak da gıybettir. Okuduğumuz hadîs-i şerîf bunu göstermektedir.

Mü’min, diline hâkim olmalı, ölü veya diri hiç kimsenin gıyâbında, onun memnun olmayacağı şekilde konuşmamalıdır. Mâiz bir zina suçu işlemişti; sonra yaptığına pişman olup tövbe etti; bununla da kalmadı, Allah Teâlâ’nın huzûrunda bu günahtan dolayı hesaba çekilmemek için taşlanarak öldürülmeyi istedi ve öyle yapıldı. Bu sebeple de günahlarından arınmış olarak cenneti kazandı.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Gıybet, insanı tiksindirecek kadar iğrenç bir suçtur.

2. İnsan ölü hayvan eti yemekten iğrendiği gibi, gıybet yapmaktan da iğrenmeli ve ondan uzak durmalıdır.

. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 351, nr. 14844.

Abd ibni Humeyd, *el-Müntehab* (Sâmerrâî, Suaydî), s. 315, nr. 1028; Harâitî, *Mesâvi’l-ahlâk ve mezmûmühâ* (Şelebî), s. 96, nr. 181.

Benzeri bir rivâyet için bk. Hennâd, *Kitâbü’z-Zühd* (Firyevâî), II, 566. Elbânî, *Sahîhu’l-Edebi’l-müfred*, s. 272, nr. 567.

. Müslim, Birr 70, nr. 2589.

Hucurât 49/12.

Hucurât 49/12.

Ebû Ya‘lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), IV, 43, nr. 2050. Ayrıca bk. Buhârî, Cenâiz 81, nr. 1361.

Vekî‘, *ez-Zühd* (Ferîvâî), s. 748, nr. 433; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 230, nr. 25537.

Ebû Dâvûd, Hudûd 23, nr. 4428; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), X, 244-247, nr. 4399, 4400.

MÜ’MİNLERİN KARŞILIKLI DAVRANIŞLARI

٣٠٨- بَابُ مَنْ مَسَّ رَأْسَ صَبِيٍّ مَعَ أَبِيهِ وَبَرَّكَ عَلَيْهِ

308. BABASININ YANINDA BULUNAN ÇOCUĞUN BAŞINI OKŞAMAK VE ONA DUÂ ETMEK

٧٣٨ - عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ:

خَرَجْتُ مَعَ أَبِي وَأَنَا غُلَامٌ شَابٌّ، فَلَقِينَا شَيْخًا.

قُلْتُ: أَيْ عَمِّ، مَا مَنَعَكَ أَنْ تُعْطِيَ غُلَامَكَ هَذِهِ النَّمِرَةَ، وَتَأْخُذَ الْبُرْدَةَ،

فَتَكُونُ عَلَيْكَ بُرْدَتَانِ، وَعَلَيْهِ نَمِرَةٌ؟

فَأَقْبَلَ عَلَى أَبِي فَقَالَ: ابْنُكَ هَذَا؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَمَسَحَ عَلَى رَأْسِي

وَقَالَ: بَارَكَ اللهُ فِيكَ، أَشْهَدُ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَقُولُ:

«أَطْعِمُوهُمْ مِمَّا تَأْكُلُونَ، وَاكْسُوهُمْ مِمَّا تَكْتَسُونَ».

يَا ابْنَ أَخِي، ذَهَابُ مَتَاعِ الدُّنْيَا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يَأْخُذَ مِنْ مَتَاعِ الْآخِرَةِ.

قُلْتُ: أَيْ أَبَتَاهُ، مَنْ هَذَا الرَّجُلُ؟ قَالَ: أَبُو الْيَسَرِ بْنُ عَمْرٍو.

738. Ünlü sahâbî Ubâde bin Sâmit’in torunu olan, tâbiîn muhaddislerinden Ubâde bin Velîd şöyle dedi:

İlk gençlik günlerimden birinde babamla birlikte evden çıkmış, yolda yaşlı bir adama rastlamıştık. Ben o adama:

“Amcacığım! Sırtındaki çizgili elbiseyi kölene versen de onun sırtındaki hırkayı sen alsan, böylece senin iki hırkan, onun üzerinde de bir çizgili

kumaş olsa daha iyi değil mi?” dedim. O yaşlı adam babama dönerek:

“Bu senin oğlun mu?” diye sordu. Babam da:

“Evet, oğlum.” dedi. Adam başımı okşadı ve:

“Allah sana hayır ve bereket versin!” diye duâ etti. Sonra sözüne şöyle devam etti: “Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu kendisinden duyduğuma şâhitlik ederim: ‘**Siz ne yerseniz, kölelerinize de onu yediriniz. Siz ne giyerseniz, onlara da onu giydiriniz!**’ Yeğenim! Dünyadaki kazancımı kaybetmem, bu kölenin benim âhiretteki sevâbımı almasından daha iyidir.” Ben babama:

“Babacığım! Bu zât kim?” diye sordum. Babam da:

“(Ashâb-ı kirâmdan) Ebü’l-Yeser ibni Amr’dır.” dedi.[67]

Hadisin Açıklaması

Sahâbe efendilerimiz, Resûlullah’ın terbiyesinde yetişmiş insanlardı. Hayatlarına onun hadis ve sünnetine göre yön verirlerdi. Onlara göre önemli olan dünya hayatı değil, âhiret hayatıydı. Kölelerinin bile âhirette onlardan dâvacı olmasından korkar, onların haklarını üzerlerine geçirmek istemezlerdi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslüman herkesle iyi geçinmelidir. Hizmetçilerinin bile hakkını çiğnemekten çekinmelidir.

2. Âhiret hayatını dünya hayatına tercih etmelidir.

3. Küçük çocukların başını okşayıp onlara hayır duâ etmeli ve kendilerine bilmeleri gereken doğruları öğretmelidir.

٣٠٩- بَابُ دَالَّةِ أَهْلِ الْإِسْلَامِ بَعْضِهِمْ عَلَى بَعْضٍ

309. MÜSLÜMANLARIN BİRBİRİNE SEVGİYLE YAKLAŞMASI

٧٣٩ - عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ قَالَ:

أَدْرَكْتُ السَّلَفَ، وَإِنَّهُمْ لَيَكُونُونَ فِي الْمَنْزِلِ الْوَاحِدِ بِأَهَالِيهِمْ، فَرُبَّمَا

نَزَلَ عَلَى بَعْضِهِمُ الضَّيْفُ، وَقِدْرُ أَحَدِهِمْ عَلَى النَّارِ، فَيَأْخُذُهَا صَاحِبُ

الضَّيْفِ لِضَيْفِهِ، فَيَفْقِدُ الْقِدْرَ صَاحِبُهَا فَيَقُولُ: مَنْ أَخَذَ الْقِدْرَ؟ فَيَقُولُ

صَاحِبُ الضَّيْفِ: نَحْنُ أَخَذْنَاهَا لِضَيْفِنَا، فَيَقُولُ صَاحِبُ الْقِدْرِ:

بَارَكَ اللهُ لَكُمْ فِيهَا - أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا.

قَالَ بَقِيَّةُ: وَقَالَ مُحَمَّدٌ: وَالْخُبْزُ إِذَا خَبَزُوا مِثْلُ ذَلِكَ، وَلَيْسَ بَيْنَهُمْ إِلَّا

جُدُرُ الْقَصَبِ.

قَالَ بَقِيَّةُ: وَأَدْرَكْتُ أَنَا ذَلِكَ: مُحَمَّدَ بْنَ زِيَادٍ وَأَصْحَابَهُ

739. Tâbiîn muhaddislerinden Muhammed ibni Ziyâd şöyle dedi:

Ben sahâbe ve tâbiîn nesline yetiştim. Onlar kendi yakınlarıyla birlikte bir evde otururlardı. Bazen onlardan birine misâfir gelirdi, birinin tenceresinde yemek pişerken, misâfiri gelen kimse yakınının evine gider, misâfirine yemek yedirmek için onun ocağındaki tencereyi alıp götürürdü. Tencerenin sahibi tencereyi yerinde göremeyince: “Tencereyi kim aldı?” diye sorardı. Kendisine misâfir gelen kimse: “Onu misâfirimize ikrâm etmek için biz aldık.” derdi. Tencerenin sahibi de: “Âfiyetle yiyin!” derdi veya buna benzer bir şey söylerdi.

(Hadisin râvilerinden tebe-i tâbiîn nesline mensup olan hadis hâfızı) Bakıyye bin Velîd el-Himyerî, bu olayı anlatan hocası Muhammed ibni Ziyâd’ın şöyle dediğini söyledi:

“Ekmek pişirdikleri zaman da böyle birbirlerinden alırlardı. Onların evlerini birbirinden sadece kamış duvarlar ayırırdı.”

Daha sonra Bakıyye bin Velîd şöyle dedi:

“Ben hocam Muhammed ibni Ziyâd’a ve arkadaşlarına yetiştim. Onların durumu da aynen böyleydi.”[68]

Hadisin Açıklaması

Ashâb-ı kirâm, tâbiîn ve tebe-i tâbiîn gibi büyüklerimiz, İslâm kardeşliğine büyük önem verirlerdi. Birbirlerine yardımcı olmak,

yediklerini içtiklerini paylaşmak onları mutlu ederdi. Birine gelen misâfiri, kendi misâfiriymiş gibi görürlerdi. **"Mü'minler birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve birbirlerini korumakta bir vücuda benzerler."**[69] hadîs-i şerîfi onların hayat rehberiydi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsan, komşusuna gelen misâfiri kendi misâfiriymiş gibi görmelidir.

2. Müslüman, elinden geldiği kadar misâfirine ikrâm etmelidir

٣١٠- بَابُ إِكْرَامِ الضَّيْفِ وَخِدْمَتِهِ إِيَّاهُ بِنَفْسِهِ

310. MİSAFİRE İKRÂM ETMEK VE ONA BİZZAT HİZMET ETMEK

٧٤٠ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:

أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَبَعَثَ إِلَى نِسَائِهِ، فَقُلْنَ: مَا مَعَنَا إِلَّا الْمَاءُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ يَضُمُّ - أَوْ يُضِيفُ - هَذَا؟»

فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: أَنَا. فَانْطَلَقَ بِهِ إِلَى امْرَأَتِهِ فَقَالَ: أَكْرِمِي ضَيْفَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

فَقَالَتْ: مَا عِنْدَنَا إِلَّا قُوتٌ لِلصِّبْيَانِ، فَقَالَ: هَيِّئِي طَعَامَكِ، وَأَصْلِحِي سِرَاجَكِ، وَنَوِّمِي صِبْيَانَكِ إِذَا أَرَادُوا عَشَاءً.

فَهَيَّأَتْ طَعَامَهَا، وَأَصْلَحَتْ سِرَاجَهَا، وَنَوَّمَتْ صِبْيَانَهَا، ثُمَّ قَامَتْ كَأَنَّهَا تُصْلِحُ سِرَاجَهَا فَأَطْفَأَتْهُ، وَجَعَلَا يُرِيَانِهِ أَنَّهُمَا يَأْكُلَانِ، وَبَاتَا طَاوِيَيْنِ.

فَلَمَّا أَصْبَحَ غَدَا إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ صَلَّى اللهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"لَقَدْ ضَحِكَ اللهُ – أَوْ: عَجِبَ – مِنْ فَعَالِكُمَا".

وَأَنْزَلَ اللهُ: ﴿وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ

شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ [الحشر: ٩].

740. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir adam Resûl-i Ekrem'e gelerek yiyecek bir şey istedi. O da hanımlarına haber yolladı. Hanımları da, evlerinde sudan başka bir şey bulunmadığını söylediler. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashâbına:

"Bu zâtı kim misâfir etmek ister?" diye sordu. Ensâr'dan bir adam:

"Ben misâfir ederim." dedi ve onu alıp evine götürdü. Hanımına:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin misâfirini ağırla!" dedi. Hanımı:

"Evde sadece çocukların yiyeceği kadar bir şey var." dedi. Kocası:

"Sen yemeği hazırla, lambayı yak. Çocuklar yemek istediği zaman da onları uyut!" dedi.

Hanımı da yemeği hazırladı, lambayı yaktı, çocukları uyuttu. Sonra kalktı, lambanın ışığını ayarlıyormuş gibi yaparak lambayı söndürdü. Kendileri de misâfirle beraber yiyorlarmış gibi yaptılar, fakat aç yattılar.

Ertesi sabah o sahâbî Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gitti. Onu gören Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem:

"Bu gece misâfirinize yaptıklarınızdan dolayı Allah Teâlâ memnun oldu." buyurdu.

Bu olay üzerine Allah Teâlâ şu âyet-i kerîmeyi inzâl buyurdu:

"Kendileri ihtiyaç içinde olsalar bile, onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin tutkularından korunmuşsa, işte onlar kurtuluşa ermiş olanlardır."[70]

Hadisin Açıklaması

Ashâb-ı kirâmın en büyük hedefi, Allah'ı ve Resûlullah'ı memnun etmekti. Bunun için her fedâkârlığa seve seve katlanırlardı. Başkalarını kendilerine tercih ederlerdi. Sadece kendilerine yetecek bir yemeği misâfire ikrâm eder, kendileri aç yatardı. Bu fedâkârlığa dinimizde **îsâr** denmektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz açı, yoksulu önce kendisi doyurmak isterdi. Fakat elinde olanı sürekli başkalarına verdiği için, bazen buna imkân bulamazdı.

2. Asıl cömertlik, muhtaç durumda olan kimseyi kendisine tercih etmektir.

3. Karı-kocanın iyilik yapma konusunda uyumlu davranması, onların Allah'ı hoşnut edecek hayırlar yapmalarına imkân verir.

4. Yaptığı fedâkârlığı misâfire hissettirmemeye çalışmak çok ince bir davranıştır.

٣١١- بَابُ جَائِزَةِ الضَّيْفِ

311. MİSAFİRE YOL AZIĞI VERMEK

٧٤١ - عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْعَدَوِيِّ قَالَ:

سَمِعَتْ أُذُنَايَ، وَأَبْصَرَتْ عَيْنَايَ، حِينَ تَكَلَّمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَقَالَ:

«مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ

وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ جَائِزَتَهُ».

قَالَ: وَمَا جَائِزَتُهُ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ:

«يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ، وَالضِّيَافَةُ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ، فَمَا كَانَ وَرَاءَ ذَلِكَ فَهُوَ صَدَقَةٌ عَلَيْهِ.

وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ».

741. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Şureyh el-Adevî radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem konuştuğu zaman şöyle buyurduğunu şu iki kulağımla duydum ve şu iki gözümle gördüm:

“**Allah’a ve âhiret gününe iman eden kimse komşusuna ikrâm etsin. Allah’a ve âhiret gününe iman eden kimse misâfirine câizesini versin.”** Sahâbîlerden biri:

“Yâ Resûlallah! Misâfirin **câizesi** nedir?” diye sordu. Allah’ın Resûlü şöyle buyurdu:

“Misâfiri bir gün ve bir gece ağırlamaktır. Esasen misâfirlik üç gündür. Misâfiri üç günden fazla ağırlamak ise sadakadır.

Allah’a ve âhiret gününe iman eden kimse ya hayır söylesin veya sussun!”[71]

Hadisin Râvisi:

Ebû Şureyh Huveylid ibni Amr el-Adevî el-Kâ’bî

Mekke’nin fethinden önce Müslüman oldu ve Medine’ye yerleşti. Kırâat ilmini bilen ashâb-ı kirâmdandı. Hicretin 68. yılında (687) Medine’de vefat etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Misâfire ilk gün elden geldiğince ikrâm edilir, yedirilir, içirilir. İkinci ve üçüncü günlerde, evde her gün ne yeniyorsa misâfire de o ikrâm edilir. Onu ağırlama telâşına girilmez. Hadîs-i şerîfte geçen **câize** işte budur. Şâyet misâfir üç günden fazla kalırsa, ona yedirilen şeyler bir yoksula sadaka veriyormuşçasına ev sahibine sevap kazandırır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Misâfire üç gün süreyle ikrâm etmek her Müslümanın görevidir.

2. Üç günden sonra misâfirlik biter. Ev sahibinin de uygun görmesi hâlinde, üç günden fazla kalmakta sakınca yoktur. Fakat durumu müsait olmayan ev sahibini daha fazla sıkıntıya sokmak doğru olmaz.

❀

٣١٢- بَابُ: الضِّيَافَةُ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ

312. MİSAFİRLİK ÜÇ GÜNDÜR

٧٤٢ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«الضِّيَافَةُ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ، فَمَا كَانَ بَعْدَ ذَلِكَ فَهُوَ صَدَقَةٌ».

742. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Misâfirlik üç gündür. Misâfiri üç günden fazla ağırlamak ise ev sahibinin sadakasıdır."[72]

Bu hadis, bir önceki hadiste açıklandı.

٣١٣- بَابُ لَا يُقِيمُ عِنْدَهُ حَتَّى يُحْرِجَهُ

313. MİSAFİRLİKTE EV SAHİBİNİ ZOR DURUMDA BIRAKACAK KADAR KALMAMALIDIR

٧٤٣ - عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْكَعْبِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ.

وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ جَائِزَتَهُ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ.

وَالضِّيَافَةُ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ، فَمَا بَعْدَ ذَلِكَ فَهُوَ صَدَقَةٌ، وَلَا يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَثْوِيَ عِنْدَهُ حَتَّى يُحْرِجَهُ».

743. Ebû Şureyh el-Kâ'bî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah’a ve âhiret gününe iman eden kimse, ya hayırlı söz söylesin veya sussun!

Allah’a ve âhiret gününe iman eden kimse, misâfirini bir gün ve bir gece boyunca ağırlasın.

Misâfirlik üç gündür. Misâfiri üç günden fazla ağırlamak ise sadaka yerine geçer.

Misâfirin ev sahibine sıkıntı verecek kadar onun yanında kalması doğru değildir.”[73]

Bu hadis 741. hadiste açıklandı.

٣١٤- بَابُ إِذَا أَصْبَحَ بِفِنَائِهِ

314. EVİNİN YAKININDAKİ MİSAFİRİ AĞIRLAMAK

٧٤٤ - عَنِ الْمِقْدَامِ أَبِي كَرِيمَةَ الشَّامِيِّ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَيْلَةُ الضَّيْفِ حَقٌّ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ، فَمَنْ أَصْبَحَ بِفِنَائِهِ فَهُوَ دَيْنٌ

عَلَيْهِ إِنْ شَاءَ، فَإِنْ شَاءَ اقْتَضَاهُ، وَإِنْ شَاءَ تَرَكَهُ».

744. Ashâb-ı kirâmdan Mikdâm Ebû Kerîme eş-Şâmî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Misâfiri bir gece ağırlamak her Müslümanın görevidir. Misâfir bir kimsenin evinin civârında konaklarsa, onu ağırlamak ev sahibinin üzerine borçtur. Ancak misâfir bu ağırlanma hakkını kullanıp kullanmamakta serbesttir.”[74]

Hadisin Açıklaması

Hâli vakti yerinde olan ev sahibi, misâfirini bir gün bir gece ağırlamalıdır. Köy ve benzeri yerleşim yerlerinde misâfir, yiyeceğini ve içeceğini parayla alamayabilir. O zaman konakladığı yere yakın ev sahipleri onun bu tür ihtiyaçlarını temin etmelidir. Şehirlerde konaklama yerleri bulunduğu için şehirlilerin böyle bir mecburiyeti yoktur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Misâfiri bir gün bir gece ağırlamak ev sahibinin görevidir.

2. Bir evin civarında konaklayan misâfir, dilerse bu ağırlanma hakkını oradaki ev sahiplerinden isteyip alabilir.

٣١٥- بَابُ إِذَا أَصْبَحَ الضَّيْفُ مَحْرُومًا

315. MİSAFİRE BİR ŞEY İKRAM EDİLMEZSE

٧٤٥ - عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ:

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّكَ تَبْعَثُنَا فَنَنْزِلُ بِقَوْمٍ فَلَا يَقْرُونَا، فَمَا تَرَى فِي ذَلِكَ؟ فَقَالَ لَنَا:

«إِنْ نَزَلْتُمْ بِقَوْمٍ فَأُمِرَ لَكُمْ بِمَا يَنْبَغِي لِلضَّيْفِ فَاقْبَلُوا، فَإِنْ لَمْ يَفْعَلُوا فَخُذُوا مِنْهُمْ حَقَّ الضَّيْفِ الَّذِي يَنْبَغِي لَهُمْ».

745. Ashâb-ı kirâmdan Ukbe bin Âmir radıyallahu anh şöyle dedi:

Peygamber aleyhisselâma:

"Yâ Resûlallah! Sen bizi bir yere vazifeyle gönderiyorsun; biz de birilerinin topraklarında konaklıyoruz. Fakat onlar, misâfiri ağırlama görevini yerine getirip de bize bir şey ikrâm etmiyorlar. Bu durumda ne yapmamızı emredersin?" diye sordum. Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"Birilerinin topraklarında konakladığınız zaman onlar size ikrâmda bulunurlarsa, ikrâmlarını kabul ediniz. Şâyet size bir şey ikrâm etmezlerse, onların malından vermeleri gereken misâfir hakkını alınız."[75]

Hadisin Açıklaması

İslâmiyet'in ilk yıllarında Peygamber Efendimiz çeşitli bölgelere askerî birlikler veya dâvetçiler gönderiyor, fakat onlara yeteri kadar erzâk veremiyordu. Zâten orada askerlerin ihtiyaçlarını parayla satın

alabilecekleri yerler de yoktu. Bu sebeple o bölge halkının bir gün süreyle onların yeme içme ihtiyacını karşılaması gerekiyordu. Daha sonraları imkânlar genişleyince bu mecburiyet kaldırıldı.

Âlimlerimiz, misâfirin yeme içme ihtiyacını karşılamanın farz değil, sünnet olduğunu kabul etmişlerdir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Misâfire ikrâmda bulunmak sünnettir.

2. Şehir dışında yolculuk yapanlar, yiyecek ve içecek bulamadıkları zaman bu ihtiyaçlarını orada yaşayanlardan isteyebilirler.

٣١٦- بَابُ خِدْمَةِ الرَّجُلِ الضَّيْفَ بِنَفْسِهِ

316. BİR ADAM MİSAFİRİNE BİZZAT İKRÂM ETMELİDİR

٧٤٦ - عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ:

أَنَّ أَبَا أُسَيْدٍ السَّاعِدِيَّ دَعَا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي عُرْسِهِ، وَكَانَتِ امْرَأَتُهُ خَادِمَهُمْ يَوْمَئِذٍ، وَهِيَ الْعَرُوسُ، فَقَالَتْ - أَوْ قَالَ -: أَتَدْرُونَ مَا أَنْقَعْتُ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ أَنْقَعْتُ لَهُ تَمَرَاتٍ مِنَ اللَّيْلِ فِي تَوْرٍ.

746. Ashâb-ı kirâmdan Sehl ibni Sa'd radıyallahu anh şöyle dedi:

Ebû Üseyd es-Sâ'idî radıyallahu anh, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi düğününe dâvet etmişti. O gün, gelin olan hanımı misâfirlere hizmet ediyordu. Ebû Üseyd es-Sâ'idî veya hanımı şöyle dedi:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme ne ikrâm ettim, biliyor musunuz? Geceleyin bir kaba ezip ısladığım hurmanın şırasını ikrâm ettim."[76]

Hadisin Açıklaması

Eve gelen misâfire ikrâmda bulunmak gerekir. Hele düğüne dâvet edilen kimselere mutlaka düğün yemeği verilmeli veya benzeri ikrâmlarda bulunmalıdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz, düğün yemeğine dâvet edildiği zaman gider ve evlenenlere duâ ederdi.

2. Düğüne gelen misâfirlere ikrâmda bulunmalıdır. Ancak ikrâm edilen şeyler arasında kesinlikle sarhoş edici bir şey bulunmamalıdır.

٣١٧- بَابُ مَنْ قَدَّمَ إِلَى ضَيْفِهِ طَعَامًا فَقَامَ يُصَلِّي

317. MİSAFİRİNE YEMEK İKRÂM EDİP KENDİSİ NAMAZA DURAN KİMSE

٧٤٧ - عَنْ نُعَيْمِ بْنِ قَعْنَبٍ قَالَ:

أَتَيْتُ أَبَا ذَرٍّ فَلَمْ أُوَافِقْهُ، فَقُلْتُ لِامْرَأَتِهِ: أَيْنَ أَبُو ذَرٍّ؟ قَالَتْ: يَمْتَهِنُ، سَيَأْتِيكَ الْآنَ.

فَجَلَسْتُ لَهُ، فَجَاءَ وَمَعَهُ بَعِيرَانِ، قَدْ قَطَرَ أَحَدَهُمَا بِعَجُزِ الْآخَرِ، فِي عُنُقِ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا قِرْبَةٌ، فَوَضَعَهُمَا ثُمَّ جَاءَ، فَقُلْتُ: يَا أَبَا ذَرٍّ، مَا مِنْ رَجُلٍ كُنْتُ أَلْقَاهُ كَانَ أَحَبَّ إِلَيَّ لُقِيًّا مِنْكَ، وَلَا أَبْغَضَ إِلَيَّ لُقِيًّا مِنْكَ، قَالَ: لِلَّهِ أَبُوكَ، وَمَا جَمَعَ هَذَا؟

قَالَ: إِنِّي كُنْتُ وَأَدْتُ مَوْءُودَةً فِي الْجَاهِلِيَّةِ أَرْهَبُ إِنْ لَقِيتُكَ أَنْ تَقُولَ: لَا تَوْبَةَ لَكَ، لَا مَخْرَجَ لَكَ، وَكُنْتُ أَرْجُو أَنْ تَقُولَ: لَكَ تَوْبَةٌ وَمَخْرَجٌ، قَالَ: أَفِي الْجَاهِلِيَّةِ أَصَبْتَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: عَفَا اللهُ عَمَّا سَلَفَ.

وَقَالَ لِامْرَأَتِهِ: آتِينَا بِطَعَامٍ، فَأَبَتْ، ثُمَّ أَمَرَهَا فَأَبَتْ، حَتَّى ارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمَا، قَالَ: إِيهِ، فَإِنَّكُنَّ لَا تَعْدُونَ مَا قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قُلْتُ: وَمَا قَالَ رَسُولُ اللهِ فِيهِنَّ؟ قَالَ:

«إِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضِلَعٍ، وَإِنَّكَ إِنْ تُرِدْ أَنْ تُقِيمَهَا تَكْسِرْهَا، وَإِنْ تُدَارِهَا فَإِنَّ فِيهَا أَوَدًا وَبُلْغَةً».

فَوَلَّتْ فَجَاءَتْ بِثَرِيدَةٍ كَأَنَّهَا قَطَاةٌ، فَقَالَ: كُلْ وَلَا أَهُولَنَّكَ فَإِنِّي صَائِمٌ، ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي، فَجَعَلَ يُهَذِّبُ الرُّكُوعَ، ثُمَّ انْفَتَلَ فَأَكَلَ.

فَقُلْتُ: إِنَّا لِلَّهِ، مَا كُنْتُ أَخَافُ أَنْ تَكْذِبَنِي، قَالَ: لِلَّهِ أَبُوكَ، مَا كَذَبْتُ مُنْذُ لَقِيتَنِي.

قُلْتُ: أَلَمْ تُخْبِرْنِي أَنَّكَ صَائِمٌ؟ قَالَ: بَلَى، إِنِّي صُمْتُ مِنْ هَذَا الشَّهْرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فَكُتِبَ لِي أَجْرُهُ، وَحَلَّ لِيَ الطَّعَامُ.

747. Ashâb-ı kirâmdan Nuaym ibni Ka’neb radıyallahu anh şöyle dedi:

Ebû Zer el-Gıfârî’nin evine gittim, fakat onu bulamadım. Karısına:

“Ebû Zer nerede?” diye sordum.

“Bir işi vardı, şimdi gelir.” dedi. Ben de oturup onu beklemeye başladım. Biraz sonra Ebû Zer, birini diğerinin arkasına bağladığı iki deveyle geldi. Her devenin boynunda bir su tulumu vardı. Onları yere indirdi, sonra yanıma geldi. Ona:

“Ey Ebû Zer! Hem görüşmeyi en çok istediğim hem de görüşmekten en çok korktuğum insan sensin!” dedim. O da:

“Allah babana rahmet eylesin! Yahu, birbirine zıt bu iki özellik nasıl bir araya gelir?” diye sordu. Ben de şöyle dedim:

“Ben Câhiliye devrinde bir kızımı diri diri toprağa gömmüştüm. Seninle karşılaştığım zaman: “Senin tövben kabul olmaz, senin için bir çıkış yolu yok!” demenden korkuyorum. Ancak bunun yerine bana: “Tövben de kabul edilir, senin için bir çıkış yolu da var!” demeni umuyorum. Ebû Zer:

“Bu işi Câhiliye devrinde mi yaptın?” diye sordu.

“Evet” dedim. O da:

“Allah, İslâmiyet’ten önce yapılan günahları affetmiştir.” dedi.

Karısına döndü:

“Hanım! Bize yemek hazırlayıp getir!” dedi. Fakat karısı başını öte yana çevirdi. Ona bir daha söyledi, yine yapmadı. Sonunda birbirlerine bağırmaya başladılar. Ebû Zer:

“Sus artık! Siz kadınlar aynen Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin buyurduğu gibisiniz.” dedi. Ben:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kadınlar hakkında ne buyurmuştu?” diye sordum. O da şunu söyledi:

“Buyurdu ki, kadın kısmı kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Onu doğrultmaya kalkarsan kırarsın. Eğer ondan faydalanmak istersen bu hâliyle faydalanabilirsin.”

Ebû Zer’in karısı dönüp gitti, biraz sonra yaban ördeği lezzetinde yaptığı bir tirit getirdi. Ebû Zer bana:

“Sen afiyetle ye! Seninle birlikte yemediğim için seni üzmüş olmayayım, çünkü ben oruçluyum.” dedi. Sonra kalktı, namaza durdu. Rükûları çabuk çabuk yaparak namazını tamamladı. Sonra gelip benimle yemek yedi. Bunun üzerine ben:

“Allah Allah, bana yalan söyleyeceğin hiç aklıma gelmemişti.” dedim. Ebû Zer:

“Karşılaştığımızdan beri sana hiç yalan söylemedim.” dedi.

“İyi ama bana oruçlu olduğunu söylemedin mi?” (Şimdi ise yemek yiyorsun.)

“Evet, doğru, sana oruçlu olduğumu söyledim. Ancak ben, bu ay içinde üç gün oruç tuttum, böylece bana bir ay oruç tutmuş gibi sevap yazıldı. Şimdi ise seninle yemek yemem için orucumu bozmak bana helâl kılındı.”[77]

Hadisin Râvisi:

Nuaym ibni Ka’neb er-Riyâhî

Şâirdi ve Câhiliye devrinin tanınmış binicilerindendi. O devrin kötü âdetlerinden kız çocuklarını diri diri toprağa gömme işini yapan babalardan biriydi. Kendisinin ve yakınlarının zekâtını Resûl-i Ekrem'e getirmiş, Efendimiz de onun yanağını okşamıştı.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Ebû Zer el-Gıfârî radıyallahu anh, evine gelen misâfirine ikrâmda bulunmak istedi. Fakat kendisi oruçluydu. Misâfirini aç bekletmek istemedi. Sofrayı hazırlatıp misâfiri sofraya oturttu. Kendisi çabucak namazını kıldı. Misâfiri yalnız başına yemek yiyip de üzülmesin diye nâfile orucunu bozdu ve onunla birlikte yemek yedi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ, Müslüman olan kimselerin Câhiliye devrinde yaptıkları günahları affetmiştir.

2. Erkek karısıyla iyi geçinmeye, onun bazı olumsuz tavırlarına katlanmaya çalışmalıdır.

3. Karı-koca, bazı huzûrsuzlukları ileri sürerek yuvalarını yıkmaya kalkmamalıdır.

4. Nâfile oruç, bazı durumlarda, daha sonra kaza etmek şartıyla bozulabilir.

5. Her ay üç gün oruç tutmak, otuz gün oruç tutmuş gibi sevaptır. Çünkü Allah Teâlâ iyiliklere ve ibâdetlere on misli sevap verir.

٣١٨- بَابُ نَفَقَةِ الرَّجُلِ عَلَى أَهْلِهِ

318. ERKEĞİN, AİLESİNİN GEÇİMİNİ SAĞLAMASI

٧٤٨ - عَنْ ثَوْبَانَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِنَّ مِنْ أَفْضَلِ دِينَارٍ أَنْفَقَهُ الرَّجُلُ عَلَى عِيَالِهِ، وَدِينَارٍ أَنْفَقَهُ عَلَى أَصْحَابِهِ فِي سَبِيلِ اللهِ، وَدِينَارٌ أَنْفَقَهُ عَلَى دَابَّتِهِ فِي سَبِيلِ اللهِ».

قَالَ أَبُو قِلَابَةَ: وَبَدَأَ بِالْعِيَالِ، وَأَيُّ رَجُلٍ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنْ رَجُلٍ يُنْفِقُ عَلَى

عِيَالٍ صِغَارٍ حَتَّى يُغْنِيَهُمُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ؟

748. Ashâb-ı kirâmdan Sevbân ibni Bücdüd radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir kimsenin harcadığı paraların en değerlisi şunlardır:

Ailesinin ihtiyaçlarına harcadığı para.

Beraberce Allah yolunda cihâd ettiği arkadaşlarına sarf ettiği para.

Ve Allah yolunda cihâd etmek için beslediği atına harcadığı para.”

Tâbiîn âlim ve muhaddislerinden Ebû Kılâbe (bu rivâyetle ilgili olarak) şöyle dedi:

“Görüldüğü gibi Peygamber aleyhisselâm, her şeyden önce ailenin ihtiyaçlarını temin etmeye dikkat çekmiştir. Zira çocuklarını başkalarına muhtaç olmaktan kurtarmak için para harcayan adamın kazandığı sevaptan daha fazla kim sevap kazanabilir? [78]

٧٤٩ - عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«مَنْ أَنْفَقَ نَفَقَةً عَلَى أَهْلِهِ، وَهُوَ يَحْتَسِبُهَا، كَانَتْ لَهُ صَدَقَةً».

749. Ebû Mes’ûd el-Bedrî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir kimse mükâfatını Allah’tan bekleyerek ailesinin geçimini sağlarsa, harcadıkları onun için sadaka olur.”[79]

٧٥٠ - عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ، عِنْدِي دِينَارٌ؟ قَالَ:

«أَنْفِقْهُ عَلَى نَفْسِكَ»، قَالَ: عِنْدِي آخَرُ، فَقَالَ:

”أَنْفِقْهُ عَلَى خَادِمِكَ – أَوْ قَالَ: عَلَى وَلَدِكَ“، قَالَ: عِنْدِي آخَرُ، قَالَ:

«ضَعْهُ فِي سَبِيلِ اللهِ، وَهُوَ أَخَسُّهَا».

750. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir adam:

“Yâ Resûlallah! Yanımda bir dinar var ne yapayım?” diye sordu. Allah’ın Resûlü:

“Onu kendine harca!” buyurdu. Adam:

“Yanımda bir dinar daha var.” dedi. Resûl-i Ekrem:

“Onu hizmetçine -veya çocuğuna- harca!” buyurdu. Adam tekrar:

“Yanımda bir dinar daha var.” deyince,

“Onu da Allah yolunda harca! Yapacağın bu harcama, diğerlerine göre sevâbı en az olanıdır.” buyurdu.[80]

٧٥١ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

”أَرْبَعَةُ دَنَانِيرَ: دِينَارًا أَعْطَيْتَهُ مِسْكِينًا، وَدِينَارًا أَعْطَيْتَهُ فِي رَقَبَةٍ، وَدِينَارًا أَنْفَقْتَهُ فِي سَبِيلِ اللهِ، وَدِينَارًا أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ، أَفْضَلُهَا الَّذِي أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ“.

751. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Harcadığın şu dört dinar var ya:

Fakire verdiğin dinar,

Köle azat etmek için harcadığın dinar,

Allah yolunda harcadığın dinar,

Ve ailen için harcadığın dinar. Bunların en değerlisi ailen için harcadığın dinardır.”[81]

Hadislerin Açıklaması

Erkek, ailesinin geçimini sağlamakla görevlidir. İşte bu sebeple Resûl-i Ekrem Efendimiz, insanın yapacağı en önemli harcamanın, ailesi için yaptığı harcama olduğunu söylemiştir. Hattâ bunun, Allah yolunda yapılan harcamalardan önce geldiğini belirtmiştir. Ailesinin geçimini sağlarken bunu Allah rızâsı için yaptığını düşünürse, ayrıca fakirlere sadaka vermiş gibi de sevap kazanır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Ailesinin geçimini sağlamak erkeğe farzdır.

2. Ailenin geçimi için sarf ettiği para, insana Allah yolunda sarf ettiği paradan daha çok sevap kazandırır.

3. Her işte olduğu gibi, ailenin geçimini sağlarken de: “Ben ailemi, Allah’ın rızâsını kazanmak için geçindiriyorum.” demelidir. Çünkü her işte niyet önce gelir.

4. Bir kimse ailesini başkalarına muhtaç etmemek için, önce kendi sağlığına dikkat etmelidir.

٣١٩- بَابُ يُؤْجَرُ فِي كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى اللُّقْمَةَ يَرْفَعُهَا إِلَى فِي امْرَأَتِهِ

319. İNSAN HANIMININ AĞZINA KOYDUĞU LOKMADAN BİLE SEVAP KAZANIR

٧٥٢ - عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِسَعْدٍ:

«إِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجْهَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا أُجِرْتَ بِهَا، حَتَّى مَا

تَجْعَلُ فِي فَمِ امْرَأَتِكَ».

752. Sa’d ibni Ebî Vakkàs radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bana şöyle buyurdu:

“Allah rızâsını düşünerek yaptığın harcamalara, hattâ yemek yerken eşinin ağzına verdiğin lokmalara varıncaya kadar hepsinin mükâfatını alacaksın.”[82]

Hadisin Açıklaması

İnsan, Allah rızâsı için yaptığı her işten sevap kazanır. Hanımıyla birlikte yemek yerken, onu memnun etmek için ağzına bir şey vermek, görünüşte şakadan ve eğlenceden başka bir şey değildir. Ama insanın ben onunla mutlu olmak, güzel geçinmek istiyorum, düşüncesiyle eşine verdiği her lokmayı, Allah Teâlâ bir tür iyilik sayıyor ve onu sevap olarak değerlendiriyor.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah rızâsı için yapıldığı takdirde, mübah bir şey de insana sevap kazandırır.

2. İnsanın eşiyle mutlu olmak için yaptığı her şey, Cenâb-ı Hakk’ı memnun eder.

٣٢٠- بَابُ الدُّعَاءِ إِذَا بَقِيَ ثُلُثُ اللَّيْلِ

320. GECENİN SON ÜÇTE BİRİNDE YAPILAN DUÂ

٧٥٣ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

”يَنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي كُلِّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ

اللَّيْلِ الْآخِرُ، فَيَقُولُ:

مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ؟ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ؟ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ

لَهُ؟“.

753. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Gecenin son üçte biri kalınca, yüce Rabbimiz her gece (bilemeyeceğimiz şekilde) dünya semâsına iner ve:

‘Bana duâ eden yok mu, duâsını kabul edeyim. Benden bir şey isteyen yok mu, isteğini yerine getireyim. Benden kendisini bağışlamamı isteyen yok mu, onu bağışlayayım.’ buyurur.”[83]

Hadisin Açıklaması

Gecenin son üçte biri, insanların derin uykuda olduğu bir zaman dilimidir. Uykunun en tatlı bölümüdür. Bu zaman, Peygamber Efendimiz’in teheccüd namazı kılmak için kalktığı vakittir. Allah Teâlâ, kullarının bu değerli zamanda kendisine yönelmesini, el açıp yalvarmasını ve dileklerini O’na sunmasını istemektedir.

Bu hadîs-i şerîf, en güvenilir hadislerden biri olup, yirmi kadar sahâbî tarafından rivâyet edilmiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir kul, Allah Teâlâ’dan gerçekten bir şey istiyorsa, bu bereketli zaman diliminde uykusunu bölmeli, en az iki rekât namaz kılmalı, sonra da dileklerini Rabbine arzetmelidir.

2. Allah Teâlâ’nın yeryüzüne nasıl indiğini bilemiyoruz. Zâten görevimiz O’nun nasıl indiğini bilmek değil, indiğine inanmaktır.

3. Gecenin son üçte birinde gece namazı kılmak çok sevaptır. Çünkü bu vakit, duâların en çok kabul edildiği vakittir.

٣٢١- بَابُ قَوْلِ الرَّجُلِ: فُلَانٌ جَعْدٌ، أَسْوَدُ، أَوْ طَوِيلٌ، قَصِيرٌ، يُرِيدُ الصِّفَةَ وَلَا يُرِيدُ الْغِيبَةَ

321. GIYBET KASTI OLMADAN BİRİLERİNİ KIVIRCIK SAÇLI, SİYAH, UZUN, KISA ŞEKLİNDE ANMAK

٧٥٤ - عَنْ أَبِي رُهْمٍ، وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِينَ

بَايَعُوهُ تَحْتَ الشَّجَرَةِ يَقُولُ:

غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَزْوَةَ تَبُوكَ، فَنِمْتُ لَيْلَةً بِالْأَخْضَرِ، فَصِرْتُ قَرِيبًا مِنْهُ، فَأُلْقِيَ عَلَيْنَا النُّعَاسُ، فَطَفِقْتُ أَسْتَيْقِظُ وَقَدْ دَنَتْ رَاحِلَتِي مِنْ رَاحِلَتِهِ، فَيُفْزِعُنِي دُنُوُّهَا خَشْيَةَ أَنْ تُصِيبَ رِجْلَهُ فِي الْغَرْزِ، فَطَفِقْتُ أُؤَخِّرُ رَاحِلَتِي حَتَّى غَلَبَتْنِي عَيْنِي بَعْضَ اللَّيْلِ، فَزَاحَمَتْ رَاحِلَتِي رَاحِلَةَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَرِجْلُهُ فِي الْغَرْزِ، فَأَصَبْتُ رِجْلَهُ، فَلَمْ أَسْتَيْقِظْ إِلَّا بِقَوْلِهِ:

«حَسِّ»، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، اسْتَغْفِرْ لِي، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«سِرْ». فَطَفِقَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْأَلُنِي عَنْ مَنْ تَخَلَّفَ مِنْ بَنِي غِفَارٍ فَأُخْبِرُهُ، فَقَالَ - وَهُوَ يَسْأَلُنِي:

«مَا فَعَلَ النَّفَرُ الْحُمْرُ الطِّوَالُ الثِّطَاطُ؟» قَالَ: فَحَدَّثْتُهُ بِتَخَلُّفِهِمْ، قَالَ:

«فَمَا فَعَلَ السُّودُ الْجِعَادُ الْقِصَارُ الَّذِينَ لَهُمْ نَعَمٌ بِشَبَكَةِ شَرَخٍ؟» فَتَذَكَّرْتُهُمْ فِي بَنِي غِفَارٍ، فَلَمْ أَذْكُرْهُمْ حَتَّى ذَكَرْتُ أَنَّهُمْ رَهْطٌ مِنْ أَسْلَمَ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أُولَئِكَ مِنْ أَسْلَمَ، قَالَ:

«فَمَا يَمْنَعُ أَحَدَ أُولَئِكَ، حِينَ يَتَخَلَّفُ، أَنْ يَحْمِلَ عَلَى بَعِيرٍ مِنْ إِبِلِهِ امْرَءًا نَشِيطًا فِي سَبِيلِ اللهِ؟ فَإِنَّ أَعَزَّ أَهْلِي عَلَيَّ أَنْ يَتَخَلَّفَ عَنِّي الْمُهَاجِرُونَ مِنَ

قُرَيْشٍ وَالْأَنْصَارُ، وَغِفَارٌ وَأَسْلَمُ»

754. Bîatürrıdvân'da Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme bîat eden sahâbîlerden biri olan Ebû Rühm şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte Tebük Gazvesi'ne katıldım. Geceyi Tâif'teki Ahdar Dağı'nda geçirmiştim. Sonra Allah'ın Resûlü'nün yanına geldim. O sırada hepimizi bir uyku bastırmıştı. Uyanık durmaya çalıştım. Resûl-i Ekrem'in devesine iyice yaklaşmış olan devemin onun üzengideki ayağına çarpmasından ödüm kopuyordu. Bu yüzden devemin gemini çekmeye başladım. Gece yarısında uyku iyice bastırmıştı. Derken korktuğum şey oldu, devem Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin devesine çarptı. O sırada Peygamber aleyhisselâmın ayağı da üzengideydi. Peygamber aleyhisselâmın ayağına çarpmışım. Onun **"Âh!"** diyen sesine uyandım ve:

"Yâ Resûlallah! Yaptığım hatadan dolayı Cenâb-ı Hak'tan beni bağışlamasını dile!" dedim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"Hele yürü!" buyurdu.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana Benî Gıfâr kabilesinden Tebük Gazvesi'ne katılmayanlar hakkında soru sormaya başladı, ben de sorularına cevap verdim.

"O kırmızı yüzlü, uzun boylu, köse sakallılara ne oldu, niye savaşa gelmediler?" diye sordu.

Ben onların Tebük Gazvesi'ne niçin katılmadıklarını söyledim.

"Benî Gıfâr topraklarındaki Şerah Dağı'nda koyunları otlayan kıvırcık saçlı, kısa boylu zencilere ne oldu, onlar niye gelmediler?" diye sordu.

Ben önce onların Beni Gıfâr kabilesinden birileri olduğunu düşündüm ve çıkaramadım; ancak sonra onların Eslem kabilesinden bir topluluk olduklarını hatırladım ve:

"Yâ Resûlallah! Onlar Eslem kabilesindendir." dedim. Şöyle buyurdu:

"Onlardan biri savaşa katılamayacağı zaman, Allah yolunda savaşa katılmaya istekli birini bir deveye bindirip niçin göndermiyor? Kureyş kabilesine mensup Muhâcirlerden, Ensâr'dan, Gıfâr ve Eslem kabilelerinden mâzeretleri dolayısıyla savaşa katılamayanlar da benim değer verdiğim yakınlarımdır."[84]

Hadisin Râvisi:

Ebû Rühm el-Gıfârî

Adı Külsûm'dur. Hicretten sonra Müslüman oldu. Uhud, Hayber ve Tebük gazvelerine katıldı. Uhud Gazvesi'nde atılan bir okla boğazından yaralanmış, Resûl-i Ekrem oraya tükürüğünü çalınca iyileşmişti. Fahr-i Âlem Efendimiz onu Medine'den ayrıldığı zamanlarda iki defa kendi yerine vekil bırakmıştı.

Allah ondan râzı olsun.

٧٥٥ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتِ:

اسْتَأْذَنَ رَجُلٌ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«بِئْسَ أَخُو الْعَشِيرَةِ»، فَلَمَّا دَخَلَ انْبَسَطَ إِلَيْهِ، فَقُلْتُ لَهُ؟ فَقَالَ:

«إِنَّ اللهَ لَا يُحِبُّ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ»

755. Âişe radıyallahu anhâdan rivâyet edildiğine göre şöyle dedi:

Bir adam Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna girmek için izin istedi. Allah'ın Resûlü onun hakkında:

"Kabilesinin kötü adamıdır." buyurdu. Adam içeri girince de ona güler yüz gösterdi. Bunun üzerine kendisine neden hem öyle söyleyip hem böyle davrandığını sordum. Şöyle buyurdu:

"Allah Teâlâ işi ve sözü kötü olanı, kötülük yapmaya çalışanı sevmez."[85]

٧٥٦ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ:

اسْتَأْذَنَتْ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَوْدَةُ لَيْلَةَ جَمْعٍ - وَكَانَتِ

امْرَأَةً ثَقِيلَةً ثَبِطَةً - فَأَذِنَ لَهَا

756. Âişe radıyallahu anhâdan rivâyet edildiğine göre şöyle dedi:

Mü’minlerin annesi Sevde binti Zem’a, şişman ve ağır hareket eden bir hanımdı. (Hac sırasında) Müzdelife’den, kalabalığa kalmadan geceleyin dönmek için Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden izin istedi, o da ona izin verdi.[86]

Hadislerin Açıklaması

Gıybet, din kardeşini hoşlanmadığı bir sözle anmaktır. Ancak bir kimse “kör, topal, sağır” gibi bir lakapla tanınıyorsa, onu aşağılama niyeti olmadan bu lakaplarıyla anmak gıybet sayılmaz. Aynı şekilde bir olayı anlatırken, bir kimsenin şişmanlığından, ağır hareket etmesinden bahsetmek gerekiyorsa bu da gıybete girmez.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Gıybette birini çekiştirme, onu incitme niyeti vardır. Günah olan budur.

2. Hadisimizde geçtiği üzere, Peygamber Efendimiz birilerinden kırmızı yüzlüler, uzun boylular, köse sakallılar, kıvırcık saçlılar ve kısa boylu zenciler diye bahsederken, onları tanıtmak ve târif etmek istemiştir.

3. Kötü olduğu bilinen birini bu yönüyle anlatmak da gıybet sayılmaz.

4. Allah’ın Resûlü, Müslümanları, bazı kötü kişilerin şerrinden sakındırmak istemiş, bu sebeple onların kötü yanlarından söz etmiştir.

5. Hz. Âişe, Hz. Sevde’nin kalabalığa kalmadan şeytan taşlayabilmek için Müzdelife’den erken ayrılıp Mina’ya gitmek istediğini naklederken, bunun sebebinin şişmanlığı dolayısıyla onun ağır hareket etmesi olduğunu belirtti. Niyeti kumasını çekiştirmek olmadığı için, onun bu sözleri gıybet sayılmamıştır.

٣٢٢- بَابُ مَنْ لَمْ يَرَ بِحِكَايَةِ الْخَبَرِ بَأْسًا

322. DAHA ÖNCE OLMUŞ BİR OLAYI ANLATMAK

٧٥٧ - عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ:

لَمَّا قَسَّمَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَنَائِمَ حُنَيْنٍ بِالْجِعْرَانَةِ ازْدَحَمُوا

عَلَيْهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"إِنَّ عَبْدًا مِنْ عِبَادِ اللهِ بَعَثَهُ اللهُ إِلَى قَوْمٍ، فَكَذَّبُوهُ وَشَجُّوهُ، فَكَانَ يَمْسَحُ

الدَّمَ عَنْ جَبْهَتِهِ وَيَقُولُ: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي، فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ".

قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ:

فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْكِي الرَّجُلَ يَمْسَحُ

عَنْ جَبْهَتِهِ".

757. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Huneyn Gazvesi'nde alınan ganîmetleri Ci'râne'de paylaştırırken (bedevîler) onu sıkıştırdılar. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Allah Teâlâ kullarından birini bir kavme peygamber olarak gönderdi, fakat onlar yalanladılar, başını yardılar, o da alnındaki kanı silerken şöyle duâ etti:

Allahım! Kavmimi bağışla! Çünkü onlar gerçeği bilmiyorlar."

Daha sonra Abdullah ibni Mes'ûd şunları söyledi:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin peygamber olan o zâtı anlatırken alnını silmesi hâlâ gözümün önündedir."[87]

Hadisin Açıklaması

Ci'râne, Mekke ile Tâif arasında olup, Mekke'ye 9 mil uzaklıktadır. Huneyn Savaşı'nda çok ganîmet alınmıştı. Bu savaşa katılan bedevîler, ganîmetten paylarını almak için birbirlerini itip kakarak Efendimiz aleyhisselâmı zor durumda bıraktılar. O da bu münâsebetle, daha önceleri bir peygamberi kavminin nasıl üzdüğünü anlattı.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bütün peygamberler kavimlerinden eziyet görmüşler, en azından onlar tarafından incitilmişlerdir.

2. Kureyş kavmi de Uhud Savaşı'nda sevgili Efendimiz'in mübârek yüzünü kanatmıştır.

3. Kâinâtın Efendisi de diğer peygamberler gibi, kendi kavminin eziyetlerine katlanmış, onlara bedduâ etmeyip bağışlamıştır.

٣٢٣- بَابُ مَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا

323. MÜSLÜMANIN AYIBINI ÖRTMEK

٧٥٨ - عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ قَالَ:

جَاءَ قَوْمٌ إِلَى عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ فَقَالُوا: إِنَّ لَنَا جِيرَانًا يَشْرَبُونَ وَيَفْعَلُونَ، أَفَنَرْفَعُهُمْ

إِلَى الْإِمَامِ؟ قَالَ: لَا، سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«مَنْ رَأَى مِنْ مُسْلِمٍ عَوْرَةً فَسَتَرَهَا، كَانَ كَمَنْ أَحْيَا مَوْءُودَةً مِنْ قَبْرِهَا».

758. Tâbiîn muhaddislerinden Ebü'l-Heysem el-Mısrî şöyle dedi:

Bazı kimseler ashâb-ı kirâmdan Ukbe bin Âmir'e geldiler:

"Bizim hem içki içen hem de bazı kötülükler yapan komşularımız var. Onları devlet başkanına şikâyet edelim mi?" dediler. Ukbe bin Âmir onlara şunu söyledi:

Hayır, şikâyet etmeyin! Çünkü ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinledim:

"Kim bir Müslümanın bir ayıbını görür ve onu örterse, diri diri toprağa gömülen bir kız çocuğunu kabrinden çıkarıp hayata döndürmüş gibi sevap kazanır."[88]

Hadisin Açıklaması

Bu hadisi Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anh da Peygamber Efendimiz'den duymuştu. Acaba hadis hatırımda doğru kalmış mı diye tereddüt etti. O hadisi Resûl-i Ekrem'den duyanlardan sadece Ukbe bin Âmir hayattaydı, fakat Mısır'da yaşıyordu. Ebû Eyyûb bir deveye bindi, bir aylık yolculuktan sonra Mısır'a vardı. Bu hadisi onunla müzâkere etti ve tekrar devesine binip Medine'ye döndü.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslüman, bir kimsede gördüğü ayıbı, başkalarına zarar vermediği sürece örtüp gizlemelidir.

2. Çünkü şahsiyetli bir insan, ayıbının duyulmasındansa ölmeyi tercih eder. Onun ayıbını gizleyen kimse ise, o şahsı âdetâ ölümden kurtarıp yeniden hayata kavuşturmuş olur.

٣٢٤- بَابُ قَوْلِ الرَّجُلِ: هَلَكَ النَّاسُ

324. "İNSANLAR HELÂK OLDU!" DEMEK

٧٥٩ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

"إِذَا سَمِعْتَ الرَّجُلَ يَقُولُ: هَلَكَ النَّاسُ، فَهُوَ أَهْلَكُهُمْ".

759. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"**Bir kimse** (kendini üstün görüp başkalarını küçümseyerek) **'İnsanlar helâk oldu!' derse, kendisi onların en fazla helâk olanı olur.**"[89]

Hadisin Açıklaması

Bir kimse, kendini çok önemseyip başkalarını küçümseyerek "İnsanlar bozuldu, helâk oldu." gibi sözler sarf ediyorsa, bu onun kibirli olduğunu gösterir. Peygamber Efendimiz böyle kimselerin, şikâyet ettiklerinden daha beter olduğunu, asıl kendilerinin helâk olduğunu söylemiştir. Ancak bir kimse büyüklenmeden, sadece durum tesbitinde bulunarak ve gerçekten üzülerek böyle bir şey söylüyorsa, bunda herhangi bir sakınca yoktur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hiç kimse kendini büyük, başkalarını küçük görmemelidir.

2. Başkalarını küçük ve önemsiz görmek kibirden kaynaklanır.

3. Müslüman yapıcı ve mütevâzi olmalıdır.

٣٢٥- بَابُ لَا يَقُولُ لِلْمُنَافِقِ: سَيِّدٌ

325. MÜNÂFIĞA "EFENDİ" DEMEMELİDİR

٧٦٠ - عَنْ بُرَيْدَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"لَا تَقُولُوا لِلْمُنَافِقِ: سَيِّدٌ، فَإِنَّهُ إِنْ يَكُ سَيِّدَكُمْ فَقَدْ أَسْخَطْتُمْ رَبَّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ".

760. Ashâb-ı kirâmdan Büreyde bin Husayb radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Münâfığa 'efendi' demeyiniz. Şâyet onu efendi sayacak olursanız, Azîz ve Celîl olan Rabbinizin kızgınlığını üzerinize çekmiş olursunuz."[90]

Hadisin Râvisi:

Büreyde bin Husayb el-Eslemî

Peygamber Efendimiz Medine'ye hicret ederken, Büreyde'nin başkanı olduğu Eslem kabilesinin topraklarından geçiyordu. Büreyde seksen kadar adamıyla Resûl-i Ekrem'in önüne çıktı ve kendisini sorgulamaya başladı. Fahr-i Âlem Efendimiz'in konuşmalarından çok etkilendi ve orada adamlarıyla birlikte hemen Müslüman oldu. Uhud Gazvesi'nden sonra Medine'ye hicret etti ve Efendimizle birlikte on altı gazveye katıldı. Server-i Enbiyâ'nın vefâtından sonra da çok önemli görevler yaptı. Horasan fetihlerine katıldı ve Rey şehrine yerleşti, orada hicretin 63. yılında (682) vefât etti. Kendisi, Horasan bölgesinde en son vefat eden sahâbîdir.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Münâfıklar, inanmadıkları halde inanmış gibi görünen kimselerdir. Bu tutumlarıyla onlar kâfirden de beterdir. Şâyet münâfıklara değer verilir, onlar öne çıkarılırsa, toplumda itibâr görürler, yönetici bile olabilirler. Müslümanların, saygıya lâyık olmayan kimseleri "beyefendi, sayın falan" diye kendi elleriyle yükseltmeleri ve başlarına belâ etmeleri Allah Teâlâ'yı öfkelendirecek bir davranıştır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İslâm'a inanmayan kimseleri gereksiz iltifatlarla öne çıkarmak, onları saygın duruma getirmek dine ve Müslümanlara zarar vermektir.

2. Din düşmanlarını önemli mevkilere getirmek, Allah Teâlâ'nın o topluma gazaplanmasına yol açar.

3. Efendi, beyefendi sıfatlarına sadece mü'minler lâyıktır.

٣٢٦- بَابُ مَا يَقُولُ الرَّجُلُ إِذَا زُكِّيَ

326. KENDİSİNİ "İYİ ADAM" DİYE ÖVDÜKLERİNDE NE DEMELİ?

٧٦١ - عَنْ عَدِيِّ بْنِ أَرْطَاةَ قَالَ:

كَانَ الرَّجُلُ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا زُكِّيَ قَالَ:

اَللّٰهُمَّ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا يَقُولُونَ، وَاغْفِرْ لِي مَا لَا يَعْلَمُونَ.

761. Tâbiînden Adî bin Ertât şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin ashâbından biri, kendisini övdükleri zaman şöyle derdi:

"Allahım! Onların söyledikleri yüzünden beni kınama! Bilmedikleri günahlarımı da bağışla!"[91]

Hadisin Râvisi:

Adî bin Ertât

Ömer b. Abdülazîz'in Basra vâlisiydi. Cesur, ileri görüşlü ve iyi konuşan bir yöneticiydi. Hicrî 102 (720) yılında vefât etti.

٧٦٢ - عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، أَنَّ أَبَا عَبْدِ اللهِ قَالَ لِأَبِي مَسْعُودٍ - أَوْ أَبُو مَسْعُودٍ

قَالَ لِأَبِي عَبْدِ اللهِ: مَا سَمِعْتَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي (زَعَمَ) ؟ قَالَ:

«بِئْسَ مَطِيَّةُ الرَّجُلِ».

Bu hadis, bir sonraki hadiste küçük bir farkla aynen tekrarlanmaktadır.

٧٦٣ – عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَامِرٍ قَالَ: يَا أَبَا مَسْعُودٍ، مَا سَمِعْتَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي «زَعَمُوا» ؟ قَالَ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ:

«بِئْسَ مَطِيَّةُ الرَّجُلِ».

وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ:

«لَعْنُ الْمُؤْمِنِ كَقَتْلِهِ».

763. Tâbiîn neslinden Abdullah ibni Âmir, ashâb-ı kirâmdan Ebû Mes'ûd el-Bedrî'ye:

"Ey Ebû Mes'ûd! İnsanların, 'şöyle söylediklerine göre' diye söze başlayıp konuşmaları hakkında Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden ne duydun?" diye sordu. O da şunu söyledi:

Ben, Resûl-i Ekrem'in şöyle buyurduğunu duydum:

"İnsanların söze, 'söylediklerine göre' diye başlayıp konuşmaları ne fenadır!"

Yine Allah'ın Resûlü'nün şöyle buyurduğunu duydum:

"Mü'mine lânet etmek, onu öldürmek gibidir."[92]

Hadislerin Açıklaması

* İnsanlar genellikle çok iyi tanımadıkları kimseleri, "temiz adam, iyi insan" diye överler. Bu yanlış bir tutumdur. Övülen kimse, bu övgülere aldanıp kendini öyle zannetmemelidir. Günahlarını, hatalarını düşünüp kendini toparlamalıdır. Ashâb-ı kirâm efendilerimiz böyle övgülere önem vermezlerdi. Haklarında söylenen böyle sözleri duyunca hemen Cenâb-ı

Hakk’a yönelir, “Allahım! Böyle sözler yüzünden beni kınama!” diye duâ ederlerdi.

* İkinci hadiste, toplumda yaygın olan kötü bir âdetten bahsedilmektedir. Konuşmaya meraklı kişiler, “falandan duyduğuma göre veya söylediklerine göre” diye söze başlar, ileri geri konuşup dururlar. Bu bir söz tuzağıdır; insanı yalan kapanına düşürür. Şu hadîs-i şerîf kulağımıza küpe olmalıdır: **“Her duyduğunu nakletmesi kişiye yalan olarak yeter.”**[93]

* Günümüzde yabancı filmlerin etkisiyle, “lânet etsin!” sözü dilimizde oldukça yaygınlaştı. Halbuki bir Müslüman, kardeşi olan diğer Müslümana lânet edemez. Çünkü mü’min kardeşine lânet etmek, onu öldürmek gibi günahtır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Kimseyi gereksiz yere övmemeli, onu gurûrun tuzağına atmamalıdır.

2. Ashâb-ı kirâm, başkalarının övgüsüne aldanmazdı. Böyle durumlarda hemen günahlarını hatırlayıp kendilerine çeki düzen verirlerdi. Böyle övgülerden Allah’a sığınır ve O’ndan kendilerini bağışlamasını isterlerdi.

3. Doğruluğu kesin olarak bilinmeyen bir söze dayanarak konuşmak, insanı yalan çukuruna düşürür.

4. Müslümana lânet etmek, yani “Allah ona merhamet etmesin” diye bedduâ etmek bir Müslümana yakışmaz.

٣٢٧- بَابُ لَا يَقُولُ لِشَيْءٍ لَا يَعْلَمُهُ: اللهُ يَعْلَمُهُ

327. BİLMEDİĞİ BİR ŞEY HAKKINDA “BUNUN BÖYLE OLDUĞUNU ALLAH DA BİLİR” DEMEMELİDİR

٧٦٤ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ:

لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ لِشَيْءٍ لَا يَعْلَمُهُ: اللهُ يَعْلَمُهُ؛ وَاللهُ يَعْلَمُ غَيْرَ ذَلِكَ، فَيُعَلِّمَ

اللهَ مَا لَا يَعْلَمُ، فَذَاكَ عِنْدَ اللهِ عَظِيمٌ.

764. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

"Biriniz, bilmediği bir şey hakkında Allah Teâlâ'nın o konudaki bilgisi başka türlü olduğu halde, 'Bunun böyle olduğunu Allah da bilir.' demesin. Bu sözüyle o kimse, Allah Teâlâ'nın bilmediği bir şeyi O'na öğretmeye kalkmış gibi olur ki, bu Allah katında çok büyük günahtır."[94]

Hadisin Açıklaması

Bazı kimseler, bir konuda doğru söylediklerine insanları inandırmak için türlü yollara başvururlar. 'Vallahi bu böyledir' demeye de cesaretleri yoktur. Çünkü söylediklerinin doğru olduğundan emin değildirler. Bu sebeple 'Bunun böyle olduğunu Allah da bilir.' diye üstü kapalı konuşup işi geçiştirmek isterler. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh, bunun Allah Teâlâ'ya karşı bir küstahlık olduğunu söylemiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsan, kesin olarak bilmediği bir konuda, başkasını inandırmak için 'Bunun böyle olduğunu Allah da bilir.' dememelidir; çünkü bu çok ağır bir günahtır.

2. Söylediğinin doğru olduğundan emin olan kimsenin bu sözü söylemesinde ise bir sakınca yoktur.

3. İنsan bilmediği bir konuda konuşmamalı, hattâ onu bilmediğini söylemelidir.

٣٢٨- بَابُ قَوْسِ قُزَحَ

328. GÖKKUŞAĞI

٧٦٥ – عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

الْمَجَرَّةُ: بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ السَّمَاءِ، وَأَمَّا قَوْسُ قُزَحٍ: فَأَمَانٌ مِنَ الْغَرَقِ بَعْدَ قَوْمِ نُوحٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ.

765. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anh şöyle dedi:

Samanyolu galaksisi, gök kapılarından bir kapıdır. Gökkuşağı ise Nûh aleyhisselâmın kavminden sonra suda boğulma olayının bittiğini gösteren bir emniyet işaretidir.[95]

Bu hadis bir sonraki bahiste ele alınacaktır.

٣٢٩- بَابُ الْمَجَرَّةِ

329. SAMANYOLU

٧٦٦ - عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ:

سَأَلَ ابْنُ الْكَوَّاءِ عَلِيًّا عَنِ الْمَجَرَّةِ، قَالَ:

هُوَ شَرَجُ السَّمَاءِ، وَمِنْهَا فُتِحَتِ السَّمَاءُ بِمَاءٍ مُنْهَمِرٍ.

766. Ashâb-ı kirâmdan Ebü't-Tufeyl Âmir ibni Vâsile el-Leysî şöyle dedi:

İbnü'l-Kevvâ diye anılan Abdullah ibni Evfâ, Hz. Ali'ye samanyolu galaksisinin ne olduğunu sordu. O da şunu söyledi:

"Samanyolu, göğe açılan kapıdır. Boşalan su ile gök oradan açılmıştır."[96]

Hadisin Râvisi:

İbnü'l-Kevvâ Abdullah ibni Evfâ

Önceleri Hâricîlerden idi. Sonra Hz. Ali'nin yanında yer aldı. Sıffîn Savaşı'nde bulundu. Âmâ olduğu da söylenen İbnü'l-Kevvâ, Hz. Ali'ye çok soru sormasıyla bilinmektedir.

٧٦٧ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ:

الْقَوْسُ: أَمَانٌ لِأَهْلِ الْأَرْضِ مِنَ الْغَرَقِ، وَالْمَجَرَّةُ: بَابُ السَّمَاءِ الَّذِي

تَنْشَقُّ مِنْهُ.

767. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Gökkuşağı, yeryüzü sâkinlerinin suda boğularak yok olmayacağını gösteren bir emniyet işaretidir. Samanyolu galaksisi de semânın kapısı olup gök oradan yarılmıştır.[97]

Hadislerin Açıklaması

Güneş ışığı, havadaki su damlalarına girip çıkarken kırılır. İşte bu sırada gökkuşağı meydana gelir. Güneş varken ortaya çıkan gökkuşağı, güneşin tam aksi istikametinde gözlenir. Bu durum Nuh tufanından hemen sonra da gözlenmiştir. Böylece gökkuşağı, muhtemelen o zaman dehşetli yağmurların sona erdiğini de müjdelemiştir.

Bizim de bir parçası olduğumuz Samanyolu galaksisinde, tahminen 400 milyar kadar yıldız vardır. Bazı âyet ve hadislerde geçen "gök kapıları"[98] şeklindeki tâbirler hakkında ise çeşitli yorumlar yapılmıştır. Günümüzde ağırlık kazanan bilimsel yorumlara göre, Samanyolunun merkezinde, kozmik bir cisim olan çok büyük bir karadelik bulunmaktadır. Dünyamızı sonunda bu karadelik yutacak ve bu kapıdan başka bir âleme geçilecektir. Ancak yukarıdaki rivâyetlerin konusu kıyâmet değildir, yeryüzüne mahsus bir hadise olan Nuh tufanıdır. Şu halde bunu, dünya semâsının Samanyolu istikametindeki bir bölgesi olarak anlamak daha doğru olmalıdır. Doğrusunu Allah bilir.[99]

٣٣٠- بَابُ مَنْ كَرِهَ أَنْ يُقَالَ: اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي فِي مُسْتَقَرِّ رَحْمَتِكَ

330. "ALLAHIM, BENİ RAHMETİNİN BULUNDUĞU YERE KOY!" DENMESİNİ DOĞRU BULMAYAN KİMSE

٧٦٨ – عَنْ أَبِي الْحَارِثِ الْكِرْمَانِيِّ قَالَ:

سَمِعْتُ رَجُلًا قَالَ لِأَبِي رَجَاءٍ: أَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ، وَأَسْأَلُ اللهَ أَنْ يَجْمَعَ

بَيْنِي وَبَيْنَكَ فِي مُسْتَقَرِّ رَحْمَتِهِ.

قَالَ: وَهَلْ يَسْتَطِيعُ أَحَدٌ ذَلِكَ؟ قَالَ: فَمَا مُسْتَقَرُّ رَحْمَتِهِ؟

قَالَ: الْجَنَّةُ.

قَالَ: لَمْ تُصِبْ.

قَالَ: فَمَا مُسْتَقَرُّ رَحْمَتِهِ؟ قَالَ: قُلْتُ: رَبُّ الْعَالَمِينَ.

768. Tebe-i tâbiîn neslinden olan Ebü'l-Hâris el-Kirmânî şöyle dedi:

Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Recâ el-Utâridî'ye bir adamın şöyle dediğini duydum:

"Sana selâm olsun; ben Allah'tan ikimizi rahmetinin bulunduğu yerde bir araya getirmesini niyâz ediyorum." Ebû Recâ el-Utâridî ona:

"Buna bir insan dayanabilir mi? Allah'ın rahmetinin bulunduğu yer neresidir, biliyor musun?" diye sordu. Adam:

"Cennettir." dedi. Ebû Recâ:

"Bilemedin." dedi. Bu defa adam:

"Öyleyse Allah'ın rahmetinin bulunduğu yer neresidir?" diye sordu. Ebû Recâ da:

"Âlemlerin Rabbi'nin Kendisidir." dedi.

Hadisin Râvisi:

Ebû Recâ el-Utâridî

Adı İmrân ibni Milhân'dır. Câhiliye devrinde de yaşadı. Mekke'nin fethinden sonra müslüman oldu. Fakat Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi görme bahtiyârlığına eremedi. Onun vefâtından sonra Medine'ye yerleşti ve orada yaşadı. Kur'ân-ı Kerîm'i çok okurdu. Kırk yıl imamlık yaptı. Rivâyet ettiği hadisler *Kütüb-i Sitte*'de yer aldı. Uzun süre yaşayanlardan (muammerûndan) idi. Hicretin 105. yılında (723) vefât etti.

Hadisin Açıklaması

Cennet, Allah Teâlâ'nın yarattığı bir mahlûktur. Cenâb-ı Hakk'ın sıfatlarının tecellîlerinden biri ve rahmetinin bir eseridir. Diğer bir söyleyişle, Allah'ın rahmetinin tecelli ettiği yerdir. Mü'minler, Cenâb-ı Hakk'ın rahmeti sâyesinde cennete girerler.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. “Allah’ın rahmetinin bulunduğu yere girmek” sözü doğru bir ifâde değildir.

2. Cennet, Allah’ın rahmetinin eserlerinden biridir.

٣٣١- بَابُ لَا تَسُبُّوا الدَّهْرَ

331. ZAMANA SÖVMEYİNİZ

٧٦٩ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

"لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ: يَا خَيْبَةَ الدَّهْرِ، فَإِنَّ اللهَ هُوَ الدَّهْرُ".

769. Ebû Hüreyre radıyallahu anh Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Hiçbiriniz kesinlikle ‘Vay şu zamanın bana ettiğine!’ diye zamana hakaret etmesin. Çünkü zamanı yaratan Allah’tır.”[100]

٧٧٠ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

"لَا يَقُلْ أَحَدُكُمْ: يَا خَيْبَةَ الدَّهْرِ، قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَنَا الدَّهْرُ، أُرْسِلُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ، فَإِذَا شِئْتُ قَبَضْتُهُمَا. وَلَا يَقُولَنَّ لِلْعِنَبِ: الْكَرْمَ، فَإِنَّ الْكَرْمَ الرَّجُلُ الْمُسْلِمُ".

770. Ebû Hüreyre radıyallahu anh, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“**Hiçbiriniz ‘Vay şu zamanın bana ettiğine!’ diye zamana hakaret etmesin. Çünkü Allah Teâlâ ‘Zaman Benim (zamanı Ben yarattım); geceyi gündüzü Ben yönetirim. Dilediğim vakit de onu yok ederim.’**

buyurmuştur. Bir de hiçbiriniz üzüme (cömert, kerem sahibi anlamında) **'kerm' demesin. Çünkü kerm, Müslüman adamdır.**"[101]

Hadislerin Açıklaması

***** İslâmiyet'ten önce insanlar her şeyi zamanın (**dehr**'in) yaptığını düşünür, sürekli olarak zamandan şikâyet ederlerdi. "Bizi helâk eden yalnız zamandır." derlerdi.[102] Tıpkı bizde insanların feleğe sövdükleri, "kahpe felek" dedikleri gibi. Yıldızların insanlar üzerinde etkili olduğuna inananlar, bu etkiye **felek** adını vermişlerdir. Halbuki zamanı da (feleği de) yaratan Allah'tır. İşte bu sebeple "zamana sövmek, kahretmek" yasaklanmış, zamana sövenin Cenâb-ı Hakk'a sövmüş olacağı belirtilmiştir.

***** İkinci hadiste üzüme "kerm" denmesi yasaklanmıştır. Araplar hem üzüm kütüğüne, hem de üzüm suyundan yapılan şaraba "kerm" derlerdi. Kerm sözü insanların aklına şarabı getirdiği için, bu kelimenin kullanılması uygun görülmemiştir. Kerm ile aynı kökten türeyen "kerîm (cömert)" kelimesi ise, Müslümanın özelliğidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Araplar, başlarına bir felâket gelince bunu zamanın yaptığına inanır ve ona söverlerdi. Peygamber Efendimiz, zamana sövmenin, zamanı yaratana sövmek anlamına geleceğini söyleyerek bu kötü âdeti yasaklamıştır.

2. Arapların üzüme "kerm" demeleri de yasaklanmıştır. Çünkü Araplar şaraba da kerm derlerdi. Şarap gibi yasaklanmış bir şeyi hatırlattığı için üzüme kerm denmesi uygun görülmemiştir.

٣٣٢- بَابُ لَا يُحِدُّ الرَّجُلُ إِلَى أَخِيهِ النَّظَرَ إِذَا وَلَّى

332. DİN KARDEŞİ DÖNÜP GİTTİĞİNDE ARKASINDAN ISRARLA BAKMAMALIDIR

٧٧١ - عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ:

يُكْرَهُ أَنْ يُحِدَّ الرَّجُلُ إِلَى أَخِيهِ النَّظَرَ، أَوْ يُتْبِعَهُ بَصَرَهُ إِذَا وَلَّى، أَوْ يَسْأَلَهُ:

مِنْ أَيْنَ جِئْتَ، وَأَيْنَ تَذْهَبُ؟

771. Tâbiîn muhaddislerinden Mücâhid ibni Cebr şöyle dedi:
"Bir kimsenin din kardeşine;
onu yiyecekmiş gibi dik dik bakması,
veya dönüp gittiğinde arkasından gözleriyle izlemesi,
yahut "Nereden geldin, nereye gidiyorsun?" diye sorması uygun görülmemiştir."[103]

Hadisin Açıklaması

Din kardeşi, öz kardeş gibidir. Bazen öz kardeşten de ileridir. İşte bu sebeple din kardeşine sevgiyle yaklaşmalı, ona muhabbetle bakmalıdır. Din kardeşine düşmanmış gibi davranmamalı, onda kusur aramamalı, gereksiz sorularla onu rahatsız etmemelidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslüman din kardeşini gördüğünde ona selâm vermeli, hal ve hatırını sormalı, onunla ilgilenmelidir.

2. Din kardeşini gereksiz sorularla yormamalı, yüzüne dik dik bakarak onu incitmemelidir.

٣٣٣- بَابُ قَوْلِ الرَّجُلِ لِلرَّجُلِ: وَيْلَكَ

333. BİRİNE "YAZIKLAR OLSUN SANA" DEMEK

٧٧٢ – عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُلًا يَسُوقُ بَدَنَةً، فَقَالَ:

«ارْكَبْهَا»، فَقَالَ: إِنَّهَا بَدَنَةٌ، قَالَ:

«ارْكَبْهَا»، قَالَ: إِنَّهَا بَدَنَةٌ، قَالَ:

«ارْكَبْهَا»، قَالَ: فَإِنَّهَا بَدَنَةٌ، قَالَ:

«ارْكَبْهَا، وَيْلَكَ».

772. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, kurbanlık bir deveyi sürüp götüren bir adam gördü ve ona:

“Deveye bin!” buyurdu. Adam:

“Ama o kurbanlıktır.” dedi. Allah’ın Resûlü tekrar:

“O hayvana bin!” buyurdu. Adam yine:

“İyi ama o kurbanlıktır.” diye cevap verdi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bir daha:

“Ona bin!” buyurdu. Adam yine:

“O kurbanlıktır.” deyince Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Vah sana, bin şuna!” buyurdu.[104]

٧٧٣ - عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ رِفَاعَةَ الْقُرَظِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ، وَرَجُلٌ يَسْأَلُهُ، فَقَالَ: إِنِّي أَكَلْتُ خُبْزًا وَلَحْمًا، فَهَلْ أَتَوَضَّأُ؟ فَقَالَ: وَيْحَكَ، أَتَتَوَضَّأُ مِنَ الطَّيِّبَاتِ؟

773. Tâbiîn neslinden Misver ibni Rifâ’a el-Kurazî şöyle dedi:

Bir adamın Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâya:

“Ben et ile ekmek yedim, bundan dolayı abdest almam gerekir mi?” diye sorduğunu işittim. İbni Abbâs da ona:

“Vah sana! Temiz şeyler yediğin için hiç abdest alman gerekir mi?” dedi.

٧٧٤ - عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ حُنَيْنٍ بِالْجِعْرَانَةِ، وَالتِّبْرُ فِي حِجْرِ بِلَالٍ، وَهُوَ يَقْسِمُ، فَجَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: اعْدِلْ، فَإِنَّكَ لَا تَعْدِلُ، فَقَالَ: «وَيْلَكَ، فَمَنْ يَعْدِلُ إِذَا لَمْ أَعْدِلْ؟»

قَالَ عُمَرُ: دَعْنِي يَا رَسُولَ اللهِ، أَضْرِبْ عُنُقَ هَذَا الْمُنَافِقِ، فَقَالَ: "إِنَّ هَذَا مَعَ أَصْحَابٍ لَهُ -أَوْ: فِي أَصْحَابٍ لَهُ- يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ، لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ، يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ".

774. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Huneyn Savaşı'nın yapıldığı gün, (Mekke'ye 9 mil uzaklıktaki) Ci'râne'de, Bilâl-i Habeşî'nin kucağındaki külçe altınları ashâbına dağıtıyordu. O sırada Resûl-i Ekrem'in yanına gelen bir adam (Zü'l-Huvaysıra et-Temîmî) ona:

"Âdil davran, çünkü sen âdil davranmıyorsun!" dedi. Allah'ın Resûlü de ona:

"Vah sana! Ben de âdil olmazsam, adaleti başka kim gözetir." buyurdu. Bu sözleri duyan Hz. Ömer:

"Yâ Resûlallah! Bana izin ver de şu münâfığın kellesini uçurayım!" dedi. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bu adam, arkadaşlarıyla birlikte Kur'ân-ı Kerîm okurlar, ancak onların okudukları Kur'an gırtlaklarını geçip kalplerine inmez. Okun, üzerinde hiçbir iz bırakmadan avı delip çıktığı gibi, bunlar da kalplerinde hiçbir bir iz bırakmadan dine girip çıkarlar."[105]

٧٧٥ - عَنْ بَشِيرٍ - وَكَانَ اسْمُهُ زَحْمَ بْنَ مَعْبَدٍ، فَهَاجَرَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

«مَا اسْمُكَ؟» قَالَ: زَحْمٌ، قَالَ:

«بَلْ أَنْتَ بَشِيرٌ» - قَالَ: بَيْنَمَا أَنَا أَمْشِي مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ مَرَّ بِقُبُورِ الْمُشْرِكِينَ فَقَالَ:

«لَقَدْ سَبَقَ هَؤُلَاءِ خَيْرًا كَثِيرًا» ثَلَاثًا، فَمَرَّ بِقُبُورِ الْمُسْلِمِينَ فَقَالَ:

«لَقَدْ أَدْرَكَ هَؤُلَاءِ خَيْرًا كَثِيرًا» ثَلَاثًا، فَحَانَتْ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نَظْرَةٌ، فَرَأَى رَجُلًا يَمْشِي فِي الْقُبُورِ، وَعَلَيْهِ نَعْلَانِ، فَقَالَ:

«يَا صَاحِبَ السِّبْتِيَّتَيْنِ، أَلْقِ سِبْتِيَّتَيْكَ»، فَنَظَرَ الرَّجُلُ، فَلَمَّا رَأَى النَّبِيَّ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَلَعَ نَعْلَيْهِ فَرَمَى بِهِمَا.

775. Müslüman olmadan önceki adı “Zahm” olan Beşîr ibni Ma’bed radıyallahu anh şöyle anlattı:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme hicret edip onun huzûruna çıkınca, Allah’ın Elçisi kendisine:

“Adın ne?” diye sordu. O da:

“Adım Zahm” dedi. Peygamber aleyhisselâm ona:

“Hayır, senin adı Beşîr’dir.” diyerek ismini değiştirdi.

Beşîr ibni Ma’bed sözüne şöyle devam etti: Ben bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte yürüyordum; müşriklerin mezarlığının yanından geçti ve üç defa:

“Bunlar birçok hayrı yapamadan gittiler.” buyurdu. Daha sonra Müslümanların kabristanına uğradı. Onlar için de yine üç defa:

“Bunlar da birçok hayır kazandılar.” buyurdu. İşte o sırada Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin gözü, tabaklanmış deri ayakkabılarıyla kabristanda yürüyen bir adama ilişti ve ona:

“Ey deriden yapılmış ayakkabı giyen, çıkar ayakkabılarını!” buyurdu. Adam bakıp da Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi görünce, ayakkabılarını çıkarıp bir kenara attı.[106]

Hadisin Râvisi:

Beşîr ibni Ma’bed es-Sedûsî

Hanım sahâbîlerden olan annesi (veya ninesi) Hasâsiyye’nin adıyla İbnü’l-Hasâsiyye diye de anılırdı. Bîatürrıdvân’da Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme bîat eden sahâbîlerden biriydi. Hz. Ömer devrinde Medâin fethine katıldı.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

* Câhiliye devrinde, kurbanlık olarak ayrılan deveye binmek günah sayılırdı. Peygamber Efendimiz, kurbanlık devesini yorgun argın sürüp götüren adamı görünce, ona acıdı ve deveye binmesini tavsiye etti. Adam, Peygamber aleyhisselâmın ısrarla “O hayvana bin!” buyurmasına aldırmayıp, Câhiliye devri inancına göre hareket edince, Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz onu “Yazıklar olsun sana!” diye uyardı.

* Peygamber Efendimiz, o devirde ancak zenginlerin giydiği pahalı ayakkabısıyla mezarlıkta dolaşan adamı niçin uyardı? Akla birkaç ihtimâl gelmektedir. Muhtemelen bu adam, kabirlerin üzerine basıyor, orada yatanlara saygı göstermiyordu. İbretle yürünecek o yerde kibirli bir edâ ile dolaşıyordu. Belki de ayakkabısı temiz değildi. Bu yüzden Allah’ın Resûlü onu uyardı.

* Fahr-i Âlem Efendimiz, uygun görmediği isimleri değiştirirdi. 775. hadiste sözü geçen sahâbînin adı, “zahmet ve sıkıntı” gibi anlamlara geliyordu. Resûlullah Efendimiz onun adını “müjdeci” anlamına gelen “Beşîr” ismiyle değiştirdi. Çocuğa iyi adlar verilmeli, ancak onun iyi ve ahlâklı olduğuna işaret eden övücü adlar koymamalıdır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber aleyhisselâm bir Müslümana bir şey emredince, emre muhatap olanın bunu derhal yerine getirmesi gerekir.

2. Resûl-i Ekrem, Peygamber sözüne gereken saygıyı göstermeyen veya yapılmaması gereken bir şeyi yapan bazı kimseleri “yazıklar olsun sana!” diye uyarmıştır.

3. Asr-ı Saâdet’te bile, Allah’ın Resûlü’ne saygısızlık eden sözde Müslümanlar olmuştur. Günümüzde de gördüğümüz böylesi insanlar, kalplerini İslâm nûrunun aydınlatmadığı kimselerdir.

4. Çocuklara Müslüman ismi konmalı, onlara anlamsız veya kötü mânaları çağrıştıran isimler vermemelidir.

5. Müslüman ve kâfir mezarlıkları her devirde birbirinden ayrı olagelmiştir.

6. Ateşte pişen bir şey yendiğinde abdest tazelemek gerekmez.

7. Kur’ân-ı Kerîm’i okuyup da onun emir ve yasaklarını hayata geçirmeyen insanlar büyük kayıptadır. Ne yazık ki Kur’ân-ı Kerîm onların

kalplerini etkilememiştir.

٣٣٤- بَابُ الْبِنَاءِ

334. BİNA YAPIMI

٧٧٦ - عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ هِلَالٍ:

أَنَّهُ رَأَى حُجَرَ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ جَرِيدٍ مَسْتُورَةً

بِمُسُوحِ الشَّعْرِ.

فَسَأَلْتُهُ عَنْ بَيْتِ عَائِشَةَ، فَقَالَ: كَانَ بَابُهُ مِنْ وِجْهَةِ الشَّامِ.

فَقُلْتُ: مِصْرَاعًا كَانَ أَوْ مِصْرَاعَيْنِ؟ قَالَ: كَانَ بَابًا وَاحِدًا.

قُلْتُ: مِنْ أَيِّ شَيْءٍ كَانَ؟ قَالَ: مِنْ عَرْعَرٍ أَوْ سَاجٍ.

776. Tebe-i tâbiîn muhaddislerinden olan Muhammed ibni Hilâl, Resûl-i Ekrem'in hanımlarının evlerini gördüğünü söylemiştir. Buna göre mü'minlerin annelerinin oturduğu evler hurma dallarıyla (kütükleriyle) yapılmış, bu odaların üstü kıldan dokuma çullarla kapatılmıştı.[107]

Hadisi Muhammed ibni Hilâl'den nakleden râvi (İbni Ebî Füdeyk) şöyle dedi:

Ben Muhammed ibni Hilâl'e Âişe radıyallahu anhânın evini sordum.

Evin kapısı Şam tarafına bakıyordu, dedi.

Evin kapısı tek kanatlı mı yoksa çift kanatlı mıydı diye sordum.

Tek kanatlıydı, dedi.

Kapı neyden yapılmıştı diye sordum.

Ardıçtandı (veya abanozdandı) dedi.

٧٧٧ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَبْنِيَ النَّاسُ بُيُوتًا يُوشُونَهَا وَشْيَ الْمَرَاحِيلِ».

777. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"İnsanlar çizgili kumaşlara benzeyen nakışlı evler yapmadıkça kıyâmet kopmaz." [108]

Hadislerin Açıklaması

Peygamber Efendimiz'in hanımları son derece mütevâzi evlerde otururlardı. Evlerinin kendilerini soğuktan, sıcaktan ve yabancı gözlerden koruyacak olması onlara yetiyordu. Bir sahâbî, Medine'deki evlerden daha yüksek ve kubbeli bir bina yapmıştı. Bunu öğrenen Allah'ın Resûlü onun verdiği selâmı almamıştı. O da hatasını anlayıp evin kubbesini yıkmıştı.[109]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz'in hanımlarının evleri sade ve gösterişsizdi.

2. Fahr-i Âlem Efendimiz, gösterişli binalar yapılmasını doğru bulmaz, insanların gösterişli bina yapma yarışına girmesini kıyâmet alâmeti olarak kabul ederdi.

٣٣٥- بَابُ قَوْلِ الرَّجُلِ: لَا وَأَبِيكَ

335. ARAPLARIN "BABANA AND OLSUN" DEMELERİ

٧٧٨ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَيُّ

الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ أَجْرًا؟ قَالَ: "أَمَا وَأَبِيكَ لَتُنَبَّأَنَّهُ: أَنْ تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَحِيحٌ

شَحِيحٌ تَخْشَى الْفَقْرَ، وَتَأْمُلُ الْغِنَى، وَلَا تُمْهِلْ حَتَّى إِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ

قُلْتَ: لِفُلَانٍ كَذَا، وَلِفُلَانٍ كَذَا، وَقَدْ كَانَ لِفُلَانٍ".

778. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına bir adam geldi ve:

"Yâ Resûlallah! Hangi sadakanın sevâbı daha fazladır?" diye sordu. Resûl-i Ekrem de ona şöyle buyurdu:

"Babana and olsun ki, sorunun cevabını alacaksın. Sen güçlü-kuvvetliyken, sıhhatın yerindeyken, cimriliğin üzerinde olup fakir düşmekten endişe etmekteyken, daha çok zengin olmayı düşlerken verdiğin sadakanın sevâbı daha büyüktür. Sadaka verme işini, can boğaza gelip de "falana şu kadar", "filana bu kadar" demeye bırakma! Zaten o mal, vârislerden şunun veya bunun olmuştur."[110]

Hadisin Açıklaması

"Babana and olsun" ifâdesi, Arapların söze başlarken kullandıkları ifâdelerdendir. Peygamber Efendimiz de bu sözü o maksatla kullanmış, yemin etmek için söylememiştir. Daha sonraları da, Allah Teâlâ'dan başkasına yemin etmeyi hatırlatan bu tür sözleri yasaklamıştır.

Hayır yapma işini ileri bir tarihe bırakmadan hemen yapmalıdır. İnsanın eli, ayağı tutarken, parasını istediği gibi harcama gücüne sahipken, Allah'ın rızâsını kazanabileceği yerlere bol bol harcamalıdır. Çünkü ölümün insana ne zaman geleceği belli değildir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Biz, ashâb-ı kirâm efendilerimiz gibi olmaya gayret etmeliyiz. Yani daha çok sadaka vermeye, ihtiyaç sahiplerine yardım etmeye çalışmalıyız.

2. Şeytan, insanın hayır yapmasına engel olur. İnsanın bu ezelî düşmanı onu: "Önünde daha uzun yıllar var, keyfince yaşamaya bak, ileride hayır yaparsın!" diye kandırır.

3. Hayatının son demlerine yaklaştığını hisseden Müslüman, Allah'ın huzûrunda malının hesabını verememe endişesine kapılır, bu sebeple daha bir cömert olur. Ama bu defa da mirasçılar ona malını istediği gibi harcama imkânı vermez.

٣٣٦- بَابُ إِذَا طَلَبَ فَلْيَطْلُبْ طَلَبًا يَسِيرًا وَلَا يَمْدَحْهُ

336. BİRİNDEN BİR ŞEY İSTERKEN, İHTİYACI KADAR İSTEMELİ VE ONU ÖVMEMELİ

٧٧٩ - عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ:

إِذَا طَلَبَ أَحَدُكُمُ الْحَاجَةَ فَلْيَطْلُبْهَا طَلَبًا يَسِيرًا، فَإِنَّمَا لَهُ مَا قُدِّرَ لَهُ، وَلَا

يَأْتِي أَحَدُكُمْ صَاحِبَهُ فَيَمْدَحَهُ، فَيَقْطَعَ ظَهْرَهُ.

779. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh şöyle dedi:

"Biriniz, bir kimseden bir şey istediği zaman ihtiyacını giderecek miktarda az şey istesin. Çünkü insan ancak Allah Teâlâ'nın takdir ettiği kadarını elde eder. Yine biriniz, kendisinden bir şey istediği arkadaşını övmesin. Zira övgüleriyle onu mânen perişan etmiş olur."[111]

٧٨٠ - عَنْ أَبِي عَزَّةَ يَسَارِ بْنِ عَبْدِ اللهِ الْهُذَلِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

"إِنَّ اللهَ إِذَا أَرَادَ قَبْضَ عَبْدٍ بِأَرْضٍ، جَعَلَ لَهُ بِهَا -أَوْ: فِيهَا- حَاجَةً".

780. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Azze Yesâr ibni Abdillah el-Hüzelî'den rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Allah Teâlâ bir kulun rûhunu bir yerde almayı murâd ettiği vakit, onu oraya bir iş için gönderir."[112]

Hadisin Râvisi:

Ebû Azze Yesâr ibni Abdillah el-Hüzelî

Basralı olduğu kaydedilen bu sahâbî sadece bu hadisi rivâyet etmiştir. Hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

* İnsan kanaat sahibi olmalı, mümkünse kimseden bir şey istememelidir. Ancak istemeye mecbur kaldığında, ihtiyacını giderecek kadarını istemeli, fazlasını almaya hakkı olmadığını bilmelidir.

Bir de hiç kimseyi bir menfaat elde etmek için veya başka bir sebeple övmemelidir. Çünkü övülen insan gurura kapılabilir; bu da onu mânen öldürmek gibi tehlikelidir.

* İnsan bir yere bir ihtiyacını temin etmek için gider. Ancak belki de rûhunu orada teslim edeceğini bilemez. Nitekim Allah Teâlâ “Hiç kimse nerede öleceğini bilemez.”[113] buyurmuştur. Bu sebeple her an ölüme hazır olmalıdır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Mecbur kalmadan kimseye el açmamalıdır. İstemek zorunda kalınca da derdine merhem olacak kadarını istemelidir.

2. Birinden bir şey isterken onu “yüzüne karşı” övmemelidir. Şâyet onu aşırı derecede överse hem kendini küçük düşürmüş, hem de övdüğü insanı mânen perişan etmiş olur.

3. Kaderimiz Allah Teâlâ’nın elindedir. Ecelimizin nerede geleceğini sadece O bilir.

٣٣٧- بَابُ قَوْلِ الرَّجُلِ: لَا بُلَّ شَانِئُكَ

337. “SANA DÜŞMANLIK EDEN PERİŞAN OLSUN!” SÖZÜ

٧٨١ – عَنْ أَبِي عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ:

أَمْسَى عِنْدَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ، فَنَظَرَ إِلَى نَجْمٍ عَلَى حِيَالِهِ فَقَالَ: وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ، لَيَوَدَّنَّ أَقْوَامٌ وَلُوا إِمَارَاتٍ فِي الدُّنْيَا وَأَعْمَالًا أَنَّهُمْ كَانُوا مُتَعَلِّقِينَ عِنْدَ ذَلِكَ النَّجْمِ، وَلَمْ يَلُوا تِلْكَ الْإِمَارَاتِ، وَلَا تِلْكَ الْأَعْمَالَ. ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيَّ فَقَالَ: لَا بُلَّ شَانِئُكَ، أَكُلُّ هَذَا سَاغَ لِأَهْلِ الْمَشْرِقِ فِي مَشْرِقِهِمْ؟ قُلْتُ: نَعَمْ وَاللهِ، قَالَ: لَقَدْ قَبَّحَ اللهُ وَمَكَرَ، فَوَالَّذِي نَفْسُ أَبِي

هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ، لَيَسُوقُنَّهُمْ حُمْرًا غِضَابًا، كَأَنَّمَا وُجُوهُهُمُ الْمَجَانُّ الْمُطْرَقَةُ،

حَتَّى يُلْحِقُوا ذَا الزَّرْعِ بِزَرْعِهِ، وَذَا الضَّرْعِ بِضَرْعِهِ.

781. Tâbiîn neslinden Ebû Abdilazîz[114] şöyle dedi:

Ebû Hüreyre radıyallahu anh bir gece bizim yanımızda kaldı. Karşısındaki yıldıza bakarak şunları söyledi:

“Ebû Hüreyre’nin canı elinde olan Allah’a yemin ederim ki, dünyada çeşitli seviyede yöneticilik yapan bazı kimseler, gün gelecek bu görevleri üstlenmektense şu yıldıza asılıp kalsaydık diyeceklerdir.” Daha sonra Ebû Hüreyre bana döndü ve sözüne şöyle devam etti: “Sana düşmanlık eden perişan olsun! Sen söyle, bu anlattıklarım doğu taraflarında bulunan bazı kimseler için gerçekleşmedi mi?” Ben de:

“Evet, vallahi gerçekleşti.” dedim. Ebû Hüreyre konuşmasına şöyle devam etti:

“Allah onların suratlarını çirkinleştirsin ve hilelerini başlarına geçirsin! Ebû Hüreyre’nin canı elinde olan Allah’a yemin ederim ki onlar, deri üstüne deri kaplanmış suratlarıyla öfkeden köpürmüş vaziyette sürülüp götürüleceklerdir. Sonunda, çiftçilik yapanlar çiftinin çubuğunun, hayvancılık yapanlar da sürülerinin başına döneceklerdir.”[115]

Hadisin Açıklaması

Bir zamanlar doğu taraflarında, başka dinlere mensup insanlar yaşardı. Peygamber Efendimiz de Medine’ye göre doğu tarafını kastederek: “Şeytanın taraftarları oradan çıkacak!” buyurmuştu.[116] Ebû Hüreyre radıyallahu anh da Cemel ve Sıffîn savaşlarının doğuda olduğunu, Hâricîler’in oradan çıktığını ve Müslümanlara büyük zararlar verdiklerini, Kerbelâ hâdisesinin yine orada meydana geldiğini görmüştü. Aradan altı yüzyıl geçtikten sonra Moğol belâsı yine doğudan gelmiş ve İslâm dünyasını perişan etmişti.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yöneticilik yapanlar adâletle hükmetmeli, sonunda pişman olacakları işleri yapmamalıdır.

2. Arş’ın gölgesinde gölgelenecek olan yedi bahtiyârın başında “âdil yönetici”nin geldiği unutulmamalıdır.

Müslim, Zühd 74, nr. 3006, 3007.

Bu hadisin benzeri 187 numarayla geçti.

Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XIII, 309, nr. 10378.

Buhârî, Edeb 27, nr. 6011; Müslim, Birr 66, nr. 2586.

Haşr 59/9. Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr 10, nr. 3798, Tefsîru sûre 59/6, nr. 4889; Müslim, Eşribe 172, nr. 2054.

Buhârî, Edeb 31, 85, nr. 6018, 6019, 6135, 6136, Rikâk 23, nr. 6475; Müslim, Îmân 74-77, nr. 47, 48, Lukata 14, nr. 48.

Bu hadis, benzeri bir lafızla 743 numarayla da geçecektir.

. Ebû Dâvûd, Et'ime 5, nr. 3749; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 288, nr. 7860, II, 431, nr. 9560.

Buhârî, Edeb 85, nr. 6135.

Bu hadis, benzeri bir lafızla 741 numarayla da geçti.

Ebû Dâvûd, Et'ime 5, nr. 3750; İbni Mâce, Et'ime 5, nr. 3677.

Buhârî, Mezâlim 18, nr. 2461, Edeb 85, nr. 6137; Müslim, Lukata 17, nr. 1727.

Buhârî, Nikâh 71, 78, nr. 5176, 5183, Eşribe 7, nr. 5591; Müslim, Eşribe 86, nr. 2006.

Abdürrezzâk, *el-Musannef* (A'zamî), IV, 301-302, nr. 7878; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 150-151, nr. 21665.

Müslim, Zekât 38, nr. 994; Tirmizî, Birr 42, nr. 1966; İbni Mâce, Cihâd 4, nr. 2760.

Buhârî, Îmân 41, nr. 55, Megâzî 12, nr. 4006, Nefekât 1, nr. 5351; Müslim, Zekât 49, nr. 1002.

Ebû Dâvûd, Zekât 45, nr. 1691; Humeydî, *Müsned* (Dârânî), II, 296, nr. 1210; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), XI, 493, nr. 6616; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), X, 46, nr. 4233.

Bu hadisin benzeri 197 numarayla geçti.

Müslim, Zekât 39, nr. 995; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 473, nr. 10123.

Buhârî, Îmân, 41, nr. 56, Cenâiz 36, nr. 1295, Vesâyâ 2, nr. 2742; Müslim, Vasıyyet 5, nr. 1628.

Buhârî, Teheccüd 14, nr. 1145; Müslim, Müsâfirîn 168, nr. 758.

Ma'mer ibni Râşid, *el-Câmi'* (A'zamî), XI, 49-50, nr. 19882; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 349, nr. 19282-19284.

Buhârî, Edeb 38, 48, nr. 6032, 6054; Müslim, Birr 73, nr. 2591.

Bu hadisin farklı rivâyetlerinden biri 338 numarayla geçti, diğeri de 1311 numarayla gelecektir.

Buhârî, Hac 98, nr. 1680; Müslim, Hac 293-295, nr. 1290.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 427, nr. 4057. Ayrıca bk. Buhârî Enbiyâ, 54, nr. 3477; Mürteddîn 5, nr. 6929; Müslim, Cihâd 104, nr. 1792.

Ebû Dâvûd, Edeb 38, nr. 4891; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 147, nr. 17464, 17465.

Müslim, Birr 139, nr. 2623; Ebû Dâvûd, Edeb 77, nr. 4983.

Ebû Dâvûd, Edeb 83, nr. 4977; Ahmed İbni Hanbel, *Müsned*, V, 346-347, nr. 23327.

Ahmed ibni Hanbel, *ez-Zühd* (Şâhin), s. 168, nr. 1142; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VII, 242, nr. 35703;

Ebû Dâvûd, Edeb 72, nr. 4972. Ayrıca bk. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 33, nr. 16499.

Müslim, Mukaddime 5, nr. 5.

Abdürrezzâk, *el-Musannef* (A'zamî), VIII, 477, nr. 15964.

Fesevî, *el-Ma'rife ve't-târîh* (Ömerî), I, 530-531; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), X, 243, nr. 10591.

Ebü'ş-Şeyh, *el-Azame* (Mübârekfûrî), IV, 1297-1298.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), X, 243, nr. 10591.

Bkz. Kamer 54/11; Nebe' 78/19.

Bu açıklama, aziz kardeşim Ümit Şimşek'in verdiği bilgilerden faydalanmak sûretiyle yapılmıştır.

Buhârî, Edeb 101, nr. 6182; Müslim, Elfâz 4, 6, nr. 2247.

Buhârî, Edeb 101, nr. 6182; Müslim, Elfâz 3, 4, nr. 2246.

Hadisin üzümle ilgili kısmının bir benzeri, 795 numarayla gelecektir.

Câsiye 45/24.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 335, nr. 26640; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XII, 115, nr. 9134.

Bu hadis 1157 numarayla tekrar gelecektir.

Buhârî, Hac 103, nr. 1690, Edeb 95, nr. 6159; Müslim, Hac 371-373, nr. 1322, 1323.

Bu hadis 796 numarayla tekrar gelecektir.

Müslim, Zekât 142, nr. 1063; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 353, 354, nr. 14864, 14879.

İmâm Buhârî bu hadisten sonra şu teknik bilgiyi vermiştir: (ثُمَّ قَالَ سُفْيَانُ: قَالَ أَبُو الزُّبَيْرِ: سَمِعْتُهُ مِنْ جَابِرٍ. قُلْتُ لِسُفْيَانَ: رَوَاهُ قُرَّةُ، عَنْ عَمْرٍو، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: لَا أَحْفَظُهُ عَنْ عَمْرٍو، وَإِنَّمَا حَدَّثَنَاهُ)

أَبُو الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ Buhârî'nin hocası Süfyân, "Tâbiîn muhaddisi Ebü'z-Zübeyr, bu hadisi (tedlis yapmadan) Câbir ibni Abdillah'dan duyduğunu söyledi." dedi. Ben de Süfyân'a: "Bu hadisi Kurre, Amr'dan, o da Câbir ibni Abdillah'dan rivâyet etmedi mi?" diye sordum. O da: "Hayır, ben bu hadisi Amr'ın rivâyet ettiğini bilmiyorum. Onu bize, Ebü'z-Zübeyr Câbir ibni Abdillah'dan rivâyet etmiştir." dedi.

Ebû Dâvûd, Cenâiz 72-74, nr. 3230; Nesâî, Cenâiz 107, nr. 2050; İbni Mâce, Cenâiz 46, nr. 1568. **Hadisin farklı bir rivâyeti 829 numarayla gelecektir.**

Bk. 451. hadis.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 175, nr. 356.

İmâm Buhârî hadisin sonunda şu açıklamayı yaptı: (قَالَ إِبْرَاهِيمُ: يَعْنِي الثِّيَابَ الْمُخَطَّطَةَ) İmâm Buhârî'nin hocası İbrâhim ibni Münzir, hadisi, çizgili kumaşlara benzer nakışlar diye açıklamıştır.

Bu hadis 459 numarayla daha önce geçti.

Ebû Dâvûd, Edeb 156, 157, nr. 5237; İbni Mâce, Zühd 13, nr. 4161.

Buhârî, Zekât 11, nr. 1419, Vasâyâ 17, nr. 2748; Müslim, Zekât 92, nr. 1032.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 297, nr. 26264; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), I, 385, nr. 206.

Tirmizî, Kader 11, nr. 2147; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 429, nr. 15624.

Bu hadisin benzeri 1282 numarayla gelecektir.

Lokmân 31/34.

Ebû Abdilazîz hakkında bilgi bulunamadı.

Benzeri rivâyetler için bk. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 352, 520, 521, nr. 8612, 10748, 10769; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), X, 335-336, nr. 4483.

Buhârî, İstiskà 27, nr. 1037, Fiten 16, nr. 7092.

SÖYLENEBİLECEK VE SÖYLENEMEYECEK SÖZLER

٣٣٨- بَابُ لَا يَقُولُ الرَّجُلُ: اللهُ وَفُلَانٌ

338. “ALLAH VE FALANCA” DEMEMELİDİR

٧٨٢ - عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ:

سَمِعْتُ مُغِيثًا يَزْعُمُ، أَنَّ ابْنَ عُمَرَ سَأَلَهُ: مَنْ مَوْلَاهُ؟ فَقَالَ: اللهُ وَفُلَانٌ، قَالَ ابْنُ عُمَرَ: لَا تَقُلْ كَذَلِكَ، لَا تَجْعَلْ مَعَ اللهِ أَحَدًا، وَلَكِنْ قُلْ: فُلَانٌ بَعْدَ اللهِ.

782. “İbni Cüreyc” diye bilinen tâbiîn muhaddisi Abdülmelik ibni Abdilazîz şöyle dedi:

Tâbiîn neslinden olan Mugîs ibni Sümey el-Evzâî’den duydum; Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ ona, azatlı kölesinin kim olduğunu sormuş. O da:

“Bunu Allah ve falan adam bilir.” demiş. Bunun üzerine İbni Ömer ona şunu söylemiş:

“Sakın bir daha böyle bir ifâde kullanma! Allah ile bir başkasını denk tutma! Öyle diyeceğine ‘Bunu Allah bilir, sonra da falan bilir.’ de!”

Hadisin Açıklaması

Müslüman, sözünü ölçüp tartarak söyler. Hele Allah Teâlâ’dan bahsediyorsa, yanlış bir şey söylememek için bin düşünür, bir konuşur. Meselâ: “Bunu Allah ve falan bilir.” denince, bir kul, hâşâ Allah Teâlâ’ya denk tutulmuş olur. Bunun için de Allah Teâlâ’nın ismiyle bir insanın ismini, “ve” bağlacıyla yan yana söylememelidir. Burada şu hadîs-i şerîfi de hatırlayalım:

“Hiçbiriniz, Allah dilerse ve filanca dilerse demeyiniz. Bunun yerine, Allah dilerse, sonra filanca dilerse deyiniz.”[117]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsan, Allah Teâlâ’dan bahsederken hatâ etmemek için, sözünü düşünerek söylemelidir.

2. Allah Teâlâ’nın ismi ile bir insanın ismini yan yana zikrederken, aslâ onları birbirine denk tutuyormuş görüntüsü verilmemelidir.

٣٣٩- بَابُ قَوْلِ الرَّجُلِ: مَا شَاءَ اللهُ وَشِئْتَ

339. “ALLAH DİLERSE VE SEN DE DİLERSEN” DEMEMELİDİR!

٧٨٣ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ:

قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا شَاءَ اللهُ وَشِئْتَ، قَالَ: «جَعَلْتَ

لِلّهِ نِدًّا، مَا شَاءَ اللهُ وَحْدَهُ».

783. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir adam Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme:

“Bunu Allah dilerse, sen de dilersen olur.” demişti. O zaman Allah’ın Resûlü şöyle buyurdu:

“Bu sözünle bir insanı Allah Teâlâ’ya denk tuttun! Halbuki Allah Teâlâ bir başkasıyla birlikte değil, tek başına diler.”[118]

Bu hadis, bir önceki hadiste açıklanmıştır.

٣٤٠- بَابُ الْغِنَاءِ وَاللَّهْوِ

340. MÜZİK VE EĞLENCE

٧٨٤ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ قَالَ:

خَرَجْتُ مَعَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ إِلَى السُّوقِ، فَمَرَّ عَلَى جَارِيَةٍ صَغِيرَةٍ تُغَنِّي،

فَقَالَ:

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَوْ تَرَكَ أَحَدًا لَتَرَكَ هَذِهِ.

784. Tâbiîn muhaddisi Abdullah ibni Dînâr şöyle dedi:

(Efendim) Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ ile birlikte çarşıya çıkmıştık. İbni Ömer orada şarkı söyleyen küçük bir kızın yanından geçerken:

"Şâyet şeytan bir kimseye dokunmayıp onu kendi hâline bırakacak olsaydı, şu kız çocuğuna dokunmazdı." dedi.[119]

٧٨٥ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَسْتُ مِنْ دَدٍ، وَلَا الدَّدُ مِنِّي بِشَيْءٍ».

يَعْنِي: لَيْسَ الْبَاطِلُ مِنِّي بِشَيْءٍ.

785. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Ben oyun ve eğlenceden uzağım, oyun ve eğlencenin de benimle bir ilgisi yoktur."[120]

İmâm Buhârî, bu hadîs-i şerîfin "Ben faydasız ve mânasız şeylerle oyalanmam." diye açıklandığını söylemiştir.

٧٨٦ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ﴾ [لقمان: ٦]، قَالَ: الْغِنَاءُ وَأَشْبَاهُهُ

786. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ:

“İnsanlar arasında öyleleri vardır ki, halkı bilgisizce Allah yolundan saptırmak ve dini alaya almak için boş söz ve eğlencelere müşteri olur. Onlar için aşağılayıcı bir azap vardır.”[121] âyet-i kerîmesini okudu. Ardından da:

“Âyette geçen ‘boş söz ve eğlence’, şarkı ve benzeri şeylerdir, dedi.”[122]

٧٨٧ – عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«أَفْشُوا السَّلَامَ تَسْلَمُوا، وَالْأَشَرَةُ شَرٌّ»

787. Ashâb-ı kirâmdan Berâ bin Âzib radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Aranızda selâmı yayın ki, selâmete çıkasınız. Boş ve mânasız işlerle oyalanmak kötüdür.”[123]

٧٨٨ – عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ:

وَكَانَ بِمَجْمَعٍ مِنَ الْمَجَامِعِ، فَبَلَغَهُ أَنَّ أَقْوَامًا يَلْعَبُونَ بِالْكُوبَةِ، فَقَامَ غَضْبَانَ

يَنْهَى عَنْهَا أَشَدَّ النَّهْيِ، ثُمَّ قَالَ: أَلَا إِنَّ اللَّاعِبَ بِهَا لِيَأْكُلَ ثَمَرَهَا، كَآكِلِ

لَحْمِ الْخِنْزِيرِ، وَمُتَوَضِّئٍ بِالدَّمِ. يَعْنِي بِالْكُوبَةِ: النَّرْدَ

788. Ashâb-ı kirâmdan Fedâle bin Ubeyd radıyallahu anh bir toplantıda bulunuyordu. Bazı kimselerin tavla oynadıklarını duydu. Onları bu oyundan vazgeçirmek için çok öfkeli bir şekilde kalkıp oraya gitti ve şunları söyledi:

“Bakınız! Oyundan kazandığını yemek için tavla oynayan kimsenin, domuz eti yiyen ve kanla abdest alan birinden hiçbir farkı yoktur.”[124]

Hadislerin Açıklaması

* Sesi güzel olan kimsenin ara sıra bir şeyler terennüm etmesi sakıncalı değildir. Sakıncalı olan, İslâm dinine ve ahlâkına aykırı sözlerin bulunduğu şarkılarla, türkülerle zaman öldürmek, kulluk görevini ihmâl etmektir.

* Selâm, Müslümanları birbirine yaklaştırır ve onlara kardeş olduklarını hatırlatır. Kardeşlik şuurunun canlı olduğu bir toplumda din daha güzel yaşanır.

* Tavla gibi zar ve iskambil gibi kâğıt oyunları, başlangıçta olmasa bile zamanla insanı kumar oynamaya sevkeder. Kumar ise insanların felâketine, yuvaların yıkılmasına yol açar.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Zaman, insanın en değerli hazinesidir. Bu hazineyi boş ve faydasız işlerle öldürmemelidir.

2. En büyük düşmanımız olan şeytan, bizi Allah yolundan uzaklaştırmak, Allah'ı anıp zikretmemize engel olmak için boş ve faydasız işlerle oyalar.

3. Peygamber Efendimiz hiçbir zaman vaktini boşa harcamamış, oyun ve eğlenceyle ilgilenmemiştir.

4. Selâm, Müslümanları birbirine yaklaştırır ve onları kaynaştırır. Birbiriyle kaynaşan Müslümanlar dinlerini daha iyi seviyede yaşarlar.

٣٤١- بَابُ الْهَدْيِ وَالسَّمْتِ الْحَسَنِ

341. İYİ BİR HAYAT TARZI VE GÜZEL GÖRÜNÜM

٧٨٩ - عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ:

إِنَّكُمْ فِي زَمَانٍ: كَثِيرٍ فُقَهَاؤُهُ، قَلِيلٍ خُطَبَاؤُهُ، قَلِيلٍ سُؤَّالُهُ، كَثِيرٍ مُعْطُوهُ،

الْعَمَلُ فِيهِ قَائِدٌ لِلْهَوَى.

وَسَيَأْتِي مِنْ بَعْدِكُمْ زَمَانٌ: قَلِيلٌ فُقَهَاؤُهُ، كَثِيرٌ خُطَبَاؤُهُ، كَثِيرٌ سُؤَّالُهُ، قَلِيلٌ

مُعْطُوهُ، الْهَوَى فِيهِ قَائِدٌ لِلْعَمَلِ.

اعْلَمُوا أَنَّ حُسْنَ الْهَدْيِ، فِي آخِرِ الزَّمَانِ، خَيْرٌ مِنْ بَعْضِ الْعَمَلِ.

789. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh şöyle dedi:

"Siz; âlimleri çok, hatipleri az, dilenenleri az, isteyene verenleri ise çok bir zamanda yaşıyorsunuz. Bu devirde hevâ ve hevesleri dindarlık yönetiyor.

Sizden sonra öyle bir zaman gelecek ki, âlimleri az, hatipleri çok, dilenenleri çok, verenleri ise az olacak. O devirde dindarlığı hevâ ve heves yönetecek.

Şunu bilin ki, âhir zamanda güzel bir yaşayış tarzı, birtakım ibâdetlerden daha hayırlı olacaktır."[125]

٧٩٠ - عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ، قَالَ: قُلْتُ لَهُ: رَأَيْتَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ؟ قَالَ:

نَعَمْ، وَلَا أَعْلَمُ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ رَجُلًا حَيًّا رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ غَيْرِي، قَالَ: وَكَانَ أَبْيَضَ، مَلِيحَ الْوَجْهِ.

790. Tâbiîn muhaddislerinden Saîd ibni İyâs el-Cüreyrî şöyle dedi: Ben ashâb-ı kirâmdan Ebü't-Tufeyl Âmir ibni Vâsile el-Leysî radıyallahu anha:

"Sen Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi gördün mü?" diye sordum. O da şunları söyledi:

"Evet, gördüm. Yeryüzünde, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi gören insanlardan, benden başka hayatta kalan birinin olduğunu bilmiyorum. Allah'ın Elçisi beyaz tenliydi, güzel yüzlüydü."[126]

٧٩٠ - وَعَنْ يَزِيدَ بْنِ هَارُونَ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ قَالَ: كُنْتُ أَنَا وَأَبُو الطُّفَيْلِ نَطُوفُ بِالْبَيْتِ، قَالَ أَبُو الطُّفَيْلِ: مَا بَقِيَ أَحَدٌ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَيْرِي، قُلْتُ: وَرَأَيْتَهُ؟ قَالَ: نَعَمْ، قُلْتُ: كَيْفَ كَانَ؟ قَالَ: كَانَ أَبْيَضَ مَلِيحًا مُقَصَّدًا

790. [Mükerrer] Tebe-i tâbiîn muhaddislerinden Yezîd ibni Hârûn'dan rivâyet edildiğine göre, tâbiîn muhaddislerinden Saîd ibni İyâs el-Cüreyrî şöyle dedi:

Ben, ashâb-ı kirâmdan Ebü't-Tufeyl Âmir ibni Vâsile el-Leysî radıyallahu anh ile birlikte Kâbe'yi tavâf ediyordum. Ebü't-Tufeyl:

"Yeryüzünde, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi gören insanlardan, benden başka kimse kalmadı." dedi. Ben de ona:

"Sen Peygamber Efendimiz'i gördün mü?" diye sordum.

"Evet gördüm." dedi.

"O nasıldı?" diye sordum.

"Allah'ın Elçisi beyaz tenliydi. Mübârek bedeni eşsiz bir güzelliğe sahipti. Ne uzun, ne kısa, ne zayıf, ne de fazla kiloluydu." dedi.[127]

٧٩١ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«الْهَدْيُ الصَّالِحُ، وَالسَّمْتُ الصَّالِحُ، وَالِاقْتِصَادُ، جُزْءٌ مِنْ خَمْسَةٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ».

791. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Düzgün bir hayat tarzı, güzel bir görünüm ve her işte ölçülü olmak, peygamberlerde bulunan özelliklerin yirmi beşte biridir."[128]

٧٩١ – عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِنَّ الْهَدْيَ الصَّالِحَ، وَالسَّمْتَ الصَّالِحَ، وَالِاقْتِصَادَ، جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ».

791. [Mükerrer] Yine Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Düzgün bir hayat tarzı, güzel bir görünüm ve her işte ölçülü olmak peygamberlerde bulunan özelliklerin yetmişte biridir.”[129]

Hadislerin Açıklaması

* Peygamber Efendimiz’in önde gelen sahâbîlerinden Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anh, hayırlı zamanı ne kadar güzel tarif etmiştir. İyi bir zamanda dini bilen ve yaşayan âlimler çok olur. Onlar namazı uzun uzun kıldırır, hutbeleri kısa tutarlar. Kötü zamanda bunun aksi olur. O dönemde âlimler gereğinden fazla konuşur, namazı zamanında kıldırmazlar.[130] Cömertlik kaybolur, insanlar cimrileşir.

* Müslüman aşırılıktan kaçınan ölçülü insandır. Ne ileri giderek ifrâta ne de yapması gerekeni ihmâl ederek tefrîte düşer. Fahr-i Âlem Efendimiz’in hayatını kendine örnek alır, takvâ sahibi olmaya çalışır. O zaman da insanlar onu sever, sayar ve etrafında toplanırlar. Önemli olan, toplumda böyle örnek şahsiyetlerin sayısını artırmaya gayret etmektir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslümanca yaşayabilmek için, iyi âlimler yetiştirmeye çalışmalıdır.

2. Dinin hayata hâkim olması için, dini bilen ve yaşayan dindar nesiller yetiştirmelidir.

3. Tâbiîn nesli Peygamber Efendimiz’in şemâilini ashâb-ı kirâmdan öğrenmeye çalışır, onu daha iyi tanımaya özen gösterirdi.

4. Peygamber aleyhisselâmı kendimize örnek almaya çalışmalı, onun yaşadığı ve tavsiye ettiği gibi düzgün bir hayat tarzına sahip olmalıyız.

5. Ve Müslüman olarak her konuda ölçülü olmaya çalışmalıyız.

٣٤٢– بَابٌ: وَيَأْتِيكَ بِالْأَخْبَارِ مَنْ لَمْ تُزَوِّدِ

342. “AZIK VEREREK GÖREVLENDİRMEDİĞİN BİRİ, YAKINDA SANA HABERLER GETİRİR”

٧٩٢ – عَنْ عِكْرِمَةَ قَالَ:

سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا:

هَلْ سَمِعْتِ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَمَثَّلُ شِعْرًا قَطُّ؟ فَقَالَتْ:

أَحْيَانًا، إِذَا دَخَلَ بَيْتَهُ يَقُولُ:

«وَيَأْتِيكَ بِالْأَخْبَارِ مَنْ لَمْ تُزَوِّدِ».

792. Tâbiîn muhaddislerinden İkrime el-Berberî şöyle dedi:

Âişe radıyallahu anhâya:

“Hiç Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin bir konuya delil getirmek için şiir okuduğunu duydun mu?” diye sordum. Şu cevabı verdi:

“Evet, zaman zaman okurdu. Eve girdiği vakit de:

‘Azık vererek görevlendirmediğin biri, yakında sana haberler getirecek.’ derdi.”[131]

٧٩٣ – عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: إِنَّهَا كَلِمَةُ نَبِيٍّ:

وَيَأْتِيكَ بِالْأَخْبَارِ مَنْ لَمْ تُزَوِّدِ.

793. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Şu bir peygamberin sözüdür:

“Azık verip karnını doyurmadığın kişi, yakında sana haberler getirecek.”[132]

Hadislerin Açıklaması

Bazı şâirlerin hikmetli beyitleri vardır. Resûl-i Ekrem Efendimiz zaman zaman, bu beyitlerden birini veya beytin bir mısraını okurdu.[133]

Okuduğumuz hadislerde geçen mısra, Câhiliye devri şâirlerinden Tarafe bin Abd’e (veya ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Revâha’ya) aittir. Beytin tamamı şöyledir:

“Günler sana bilmediğin nice şeyleri gösterecek.
Azık verip karnını doyurmadığın kişi, yakında sana haberler getirecek.”

Esasen bu beytin Peygamber Efendimiz’i anlattığı görülmektedir. Çünkü beklenen haberi getiren kendisi, getirdiği haber de Kur’ân-ı Kerîm olmalıdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Zaman, insana beklemediği haberler getirir. Aklından bile geçirmediği olaylarla karşılaşmasını sağlar.

2. Peygamber Efendimiz hikmetli sözleri sever, yeri geldikçe onları kullanırdı.

٣٤٣- بَابُ مَا يُكْرَهُ مِنَ التَّمَنِّي

343. ALLAH TEÂLÂ’DAN UYGUN OLMAYAN ŞEYLERİ İSTEMEMELİDİR

٧٩٤ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِذَا تَمَنَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَنْظُرْ مَا يَتَمَنَّى، فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي مَا يُعْطَى».

794. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah’tan bir şey istediğiz zaman, ne istediğinize dikkat edin! Çünkü insan, isteklerinden hangisinin verileceğini bilemez.”[134]

Hadisin Açıklaması

İnsan Allah Teâlâ’dan hayırlı olduğunu bildiği bir şeyi istemelidir, hayırlı olmadığını bildiği bir şeyi istememelidir. Çünkü duâların kabul olduğu zamanlar vardır. Uygun olmayan bir istek, sonunda insanı pişman edebilir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsan Allah'tan, iyi ve hayırlı olduğunu bildiği şeyleri istemelidir.

2. İnsanın uygun olmayan isteği, isteklerin kabul edildiği bir âna denk gelirse sonunda yine kendisi üzülür.

٣٤٤- بَابُ لَا تُسَمُّوا الْعِنَبَ الْكَرْمَ

344. ÜZÜME "KERM" DEMEYİNİZ

٧٩٥ - عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

"لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ: الْكَرْمِ، وَقُولُوا الْحَبَلَةَ"، يَعْنِي: الْعِنَبَ.

795. Vâil ibni Hucr radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Hiçbiriniz üzümden söz ederken 'kerm' demesin! Onun yerine habele (üzüm) **desin!"**[135]

Hadisin Râvisi:

Vâil ibni Hucr

Yemen'in Hadramut bölgesinde hüküm süren bir melikin oğluydu. Onun Müslüman olması pek ilginç bir olaya dayanır. Vâil, akik taşından yapılan bir puta tapar ve onu çok severdi. Bir gün uyurken korkunç bir ses duydu, hemen putunun önünde secdeye kapandı. Bu sırada bir ses daha duydu. Ses puta tapmanın ona fayda vermeyeceğini, hemen Medine'ye gidip Muhammed aleyhisselâmın dinine girmesini söylüyordu. Sonra put yere devrildi ve kırıldı.[136]

O da hicretin 9. yılında (630), her şeyini geride bırakarak Medine'ye gelip Müslüman oldu. Onun gelmekte olduğunu Resûl-i Ekrem Efendimiz üç gün öncesinden ashâbına bildirmişti. Fahr-i Âlem Efendimiz onu idârî bir görevle tekrar memleketine gönderdi. Vâil, Sıffîn Savaşı'nda Hz. Ali'nin yanında yer aldı. Muhtemelen 60 (680) yılında vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz beğenmediği insan isimlerini değiştirdiği gibi, diğer varlıkların da uygun görmediği isimlerini değiştirmiştir. Araplar üzüm kütüğüne de, üzüm suyundan yapılan şaraba da "kerm" derlerdi. Bu kelime insanların aklına şarabı getirebilirdi. İşte bu sebeple Allah'ın Resûlü "kerm" kelimesinin kullanılmasını yasakladı.[137]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bu hadis, bir kelimenin kullanımıyla ilgilidir. Bu sebeple bütün Müslümanları değil, sadece Arapları ilgilendirmektedir.

2. Peygamber Efendimiz, insana şarabı hatırlatabilecek bir kelimenin bile kullanılmasını uygun görmemiştir.

٣٤٥- بَابُ قَوْلِ الرَّجُلِ: وَيْحَكَ

345. BİRİNE "YAZIKLAR OLSUN SANA!" DEMEK

٧٩٦ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَجُلٍ يَسُوقُ

بَدَنَةً، فَقَالَ: «ارْكَبْهَا»، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّهَا بَدَنَةٌ، فَقَالَ: «ارْكَبْهَا»،

قَالَ: إِنَّهَا بَدَنَةٌ، قَالَ فِي الثَّالِثَةِ أَوْ فِي الرَّابِعَةِ: «وَيْحَكَ ارْكَبْهَا».

796. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, kurbanlık bir deveyi sürüp götüren bir adam gördü ve ona:

"Deveye bin!" buyurdu. Adam:

"Yâ Resûlallah! O kurbanlıktır." dedi. Allah'ın Resûlü tekrar:

"O hayvana bin!" buyurdu. Adam yine:

"İyi ama o kurbanlıktır." diye cevap verdi.

Adam binmemekte ısrar edince, üçüncü veya dördüncü defasında Peygamber aleyhisselâm o adama:

"Vah sana, bin şuna!" buyurdu.[138]

Hadisin Açıklaması

Müslüman, peygamberinin bir dediğini aslâ iki etmez. “Yap!” dediğini yapar, “Kaç!” dediğinden uzak durur.

Câhiliye devrinde kurbanlık deveye binilmezdi. Bunun günah olduğu kabul edilirdi. Halbuki İslâmiyet, yerinde olmayan eski uygulamaları değiştiriyordu. O zâtın bunu bilmesi, Peygamberinin emrine uyması gerekirdi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber’in buyruğu baş tâcı edilmeli ve gereği hemen yapılmalıdır.

2. Peygamber aleyhisselâm, ümmetini onların anlayacağı şekilde uyarmıştır.

٣٤٦- بَابُ قَوْلِ الرَّجُلِ: يَا هَنْتَاهْ

346. BİRİNE “EY GÂFİL” DEMEK

٧٩٧ - عَنْ حَمْنَةَ بِنْتِ جَحْشٍ قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَا هِيَ؟ يَا هَنْتَاهُ».

797. Peygamber Efendimiz’in baldızı Hamne binti Cahş’tan rivâyet edildiğine göre Hamne, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme bir şey sormak istediğini söyledi. O da:

“Neyi sormak istiyorsun, ey gafil!” buyurdu.[139]

Hadisin Râvisi:

Hamne binti Cahş el-Esediyye

Resûl-i Ekrem Efendimiz’in Ümeyme halasının kızıdır. Mü’minlerin annesi Zeyneb binti Cahş’ın da kız kardeşidir. Mekke’den Medine’ye ilk hicret eden hanımlardan biridir. Uhud Savaşı’nda yaralıları tedâvi etmiş, savaşanlara su dağıtmıştı. Çok ibâdet ettiği için, çok secde eden anlamında “seccâd” lakabıyla anılan Muhammed onun oğludur.

٧٩٨ - عَنْ حَبِيبِ بْنِ صُهْبَانَ الْأَسَدِيِّ: رَأَيْتُ عَمَّارًا صَلَّى الْمَكْتُوبَةَ ثُمَّ قَالَ لِرَجُلٍ

إِلَى جَنْبِهِ:

يَا هَنَاهُ، ثُمَّ قَامَ.

798. Tâbiîn neslinden Hubeyb ibni Suhbân el-Esedî şöyle dedi:

Ben bir gün Ammâr ibni Yâsir radıyallahu anhı farz namazlardan birini kılarken görmüştüm. Namazdan sonra yanındaki adama:

“Ey gàfil!” dedi, sonra kalkıp gitti.

٧٩٩ - عَنِ الشَّرِيدِ بْنِ سُوَيْدٍ قَالَ:

أَرْدَفَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«هَلْ مَعَكَ مِنْ شِعْرِ أُمَيَّةَ بْنِ أَبِي الصَّلْتِ؟» قُلْتُ: نَعَمْ. فَأَنْشَدْتُهُ بَيْتًا،

فَقَالَ: «هِيهِ»، حَتَّى أَنْشَدْتُهُ مِائَةَ بَيْتٍ.

799. Şerîd ibni Süveyd es-Sekafî radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem beni bineğinin terkisine almıştı.

“Ezberinde Ümeyye bin Ebi’s-Salt es-Sekafî’nin şiirlerinden var mı?” diye sordu. Ben de:

“Evet, var.” dedim ve ona bir beyit okudum. Ardından:

“Devam et” anlamında “hıı, hıı!” buyurdu. Böylece ona 100 beyit okudum.[140]

Hadisin Râvisi:

Şerîd ibni Süveyd es-Sekafî

Asıl adı Mâlik’ti. Yakın arkadaşlarının öldürülmesi üzerine kabilesinden Mekke’ye kaçtı ve orada Müslüman oldu. Server-i Enbiyâ Efendimiz ona

“kaçak” anlamında “şerîd” diye hitap etti. O günden sonra herkes onu Şerîd diye çağırdı. Şerîd, Beyatürrıdvân’da da bulundu.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

* Hamne radıyallahu anhâdan, âdet görmediği zamanlarda da bir hastalık dolayısıyla kan geliyordu. Bu durumda namazı nasıl kılacağını bilemiyordu. Efendimiz aleyhisselâmın huzûruna geldi ve ondan bir şey öğrenmek istediğini söyledi. O zaman Efendimiz ona şaka yollu, “ey dünyadan habersiz, gàfil” diye takıldı.

* Câhiliye devri şâirlerinden Ümeyye bin Ebi’s-Salt’ın hikmetli şiirleri vardı. Bu şiirlerde Allah’ın birliğinden ve âhiret hayatının olacağından söz ederdi. Peygamber Efendimiz böyle derin mânalı şiirleri dinlemeyi sever, hattâ yeri geldikçe kendisi de bunlardan bir beyit veya mısrâ okurdu. Ümeyye bin Ebi’s-Salt ile aynı kabileden olan Süveyd’e, kendi şâirlerinin şiirlerinden ezberinde bir şeyler olup olmadığını sordu. O da bu şiirlerden yol boyunca tam 100 beyit okudu.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hanım sahâbîler, bilhassa Ensâr kadınları, dinî konuları Peygamber Efendimiz’e çekinmeden sorarlardı.

2. Allah’ın Resûlü, Hz. Âişe annemize bile bazen şaka yollu “ey gàfil” diye hitap ederdi.

3. Fahr-i Âlem Efendimiz derin mânalı şiirleri sever ve onları dinlemekten hoşlanırdı.

4. Allah’ın Elçisi, terkisine bir başkasını bindirecek kadar mütevâzi idi.

٣٤٧- بَابُ قَوْلِ الرَّجُلِ: إِنِّي كَسْلَانُ

347. “NEŞESİZİM” DEMEK

٨٠٠ - عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ:

لَا تَدَعْ قِيَامَ اللَّيْلِ، فَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لَا يَذَرُهُ، وَكَانَ إِذَا

مَرِضَ أَوْ كَسِلَ صَلَّى قَاعِدًا

800. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

"Gece namazını ihmâl etme! Çünkü Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem gece namazını hiç bırakmazdı. Hastalandığı veya kendini neşesiz hissettiği zaman bu namazı oturduğu yerden kılardı."[141]

Hadisin Açıklaması

"Teheccüd" dediğimiz gece namazı Peygamber Efendimiz'e farzdı.[142] Kur'ân-ı Kerîm de mü'minleri gece ibâdetine teşvik etmiştir.[143] İşte bu sebeple Âişe annemiz gibi İslâm büyükleri, Müslümanları geceleyin kalkıp ibâdet etmeye teşvik etmişlerdir. Seyyid-i Kâinât Efendimiz, önceleri ayakları şişinceye kadar teheccüd namazı kılardı. Ömrünün son yılında bir miktar kilo almıştı. Bu yüzden teheccüd namazı kılarken yorulunca, namaza oturduğu yerden devam etmiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir kimsenin "Bugün neşesizim, canım sıkkın, kendimi yorgun hissediyorum." demesinde bir sakınca yoktur.

2. Fahr-i Âlem Efendimiz, gece ibâdet ederken yorulduğu zaman, namazına oturduğu yerden devam ederdi. Mü'minler de böyle yapabilir.

3. Oturarak da olsa gece namazı kılmayı ihmâl etmemeli.

4. Geceleri elden geldiğince Kur'an okumalı, Allah'ı zikretmeli, duâ etmeli ve istiğfârda bulunmalıdır.

٣٤٨- بَابُ مَنْ تَعَوَّذَ مِنَ الْكَسَلِ

348. TEMBELLİKTEN ALLAH'A SIĞINMAK

٨٠١ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ:

«اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ، وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْجُبْنِ

وَالْبُخْلِ، وَضَلَعِ الدَّيْنِ، وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ»

801. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem çoğu zaman şöyle duâ ederdi:

Allâhümme innî eûzü bike mine'l-hemmi ve'l-hazen, ve'l-aczi ve'l-kesel, ve'l-cübni ve'l-buhl, ve dalai'd-deyn, ve galebeti'r-ricâl

"Allahım! Üzüntüden ve kederden, âcizlikten ve tembellikten, korkaklıktan ve cimrilikten, borç altında ezilmekten ve zâlimlerin başa geçmesinden Sana sığınırım."[144]

Hadisin Açıklaması

İnsan, bir zamanlar yaşadığı üzücü hâdiselerden veya ileride olabilecek bazı endişelerden dolayı kederlenip neşesini yitirebilir. Hattâ bu yüzden bazı güzel âdet ve ibâdetlerini aksatabilir. Ağır borç altına girebilir. Memleketinin başına zâlim yöneticiler geçebilir. Bu ve benzeri durumlar karşısında Allah'a yönelmeli, O'na sığınmalı ve O'ndan yardım istemelidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsanın başından maddî ve mânevî sıkıntılar eksik olmaz. Böyle durumlarda hemen Allah'a yönelmeli, O'nun desteğini istemelidir.

2. Her türlü olumsuzluk, neşesizlik, can sıkıntısı, yorgunluk ve halsizlik karşısında insan kendini bırakmamalı, bunlardan sığınacak limanın yüce Rabbi olduğunu unutmamalıdır.

٣٤٩- بَابُ قَوْلِ الرَّجُلِ: نَفْسِي لَكَ الْفِدَاءُ

349. "CANIM SANA FEDÂ OLSUN!" DEMEK

٨٠٢ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ:

كَانَ أَبُو طَلْحَةَ يَجْثُو بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيَنْثُرُ كِنَانَتَهُ

وَيَقُولُ: وَجْهِي لِوَجْهِكَ الْوِقَاءُ، وَنَفْسِي لِنَفْسِكَ الْفِدَاءُ

802. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:
(Üvey babam) Ebû Talha radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin önünde diz çöker, ok torbasındaki okları yere serer ve şöyle derdi:
"Yâ Resûlallah! Yüzüm yüzüne siperdir. Canım canına fedâdır!"[145]

٨٠٣ – عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ:

فَانْطَلَقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ الْبَقِيعِ، وَانْطَلَقْتُ أَتْلُوهُ، فَالْتَفَتَ فَرَآنِي فَقَالَ:

«يَا أَبَا ذَرٍّ»، فَقُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ، وَسَعْدَيْكَ، وَأَنَا فِدَاؤُكَ، فَقَالَ:

«إِنَّ الْمُكْثِرِينَ هُمُ الْمُقِلُّونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، إِلَّا مَنْ قَالَ هَكَذَا وَهَكَذَا فِي حَقٍّ». قُلْتُ: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، فَقَالَ: «هَكَذَا» ثَلَاثًا ثُمَّ عَرَضَ لَنَا أُحُدٌ فَقَالَ: «يَا أَبَا ذَرٍّ»، فَقُلْتُ: لَبَّيْكَ رَسُولَ اللهِ وَسَعْدَيْكَ، وَأَنَا فِدَاؤُكَ، قَالَ:

"مَا يَسُرُّنِي أَنَّ أُحُدًا لِآلِ مُحَمَّدٍ ذَهَبًا، فَيُمْسِي عِنْدَهُمْ دِينَارٌ – أَوْ قَالَ: مِثْقَالٌ".

ثُمَّ عَرَضَ لَنَا وَادٍ، فَاسْتَنْتَلَ فَظَنَنْتُ أَنَّ لَهُ حَاجَةً، فَجَلَسْتُ عَلَى شَفِيرٍ، وَأَبْطَأَ عَلَيَّ.

قَالَ: فَخَشِيتُ عَلَيْهِ، ثُمَّ سَمِعْتُهُ كَأَنَّهُ يُنَاجِي رَجُلًا، ثُمَّ خَرَجَ إِلَيَّ وَحْدَهُ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَنِ الرَّجُلُ الَّذِي كُنْتَ تُنَاجِي؟ فَقَالَ:

«أَوَ سَمِعْتَهُ؟» قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ:

«فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ أَتَانِي، فَبَشَّرَنِي أَنَّهُ مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي لَا يُشْرِكُ بِاللهِ شَيْئًا

دَخَلَ الْجَنَّةَ».

قُلْتُ: وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ؟ قَالَ: «نَعَمْ».

803. Ebû Zer el-Gıfârî radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Bakî kabristanına doğru yürüyordu. Ben de peşine takılıp yürümeye başladım. Dönüp beni gördü ve:

“Ey Ebû Zer!” buyurdu. Ben de:

“Emrindeyim Yâ Resûlallah! Buyur! Canım sana kurban olsun!” dedim. Şöyle buyurdu:

“Dünyada malı mülkü çok olanlar, Allah yolunda şöyle şöyle harcamadıkça, kıyâmet gününde sevâbı az olanlardır.” Bunun üzerine ben:

“Allah ve Resûlü en iyisini bilir.” dedim. Eliyle işaret ederek üç defa:

“Evet, ona şu kadar, buna bu kadar vermedikçe.” buyurdu. Sonra karşımıza Uhud Dağı çıktı. O zaman Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Ey Ebû Zer!” buyurdu.

“Emrindeyim Yâ Resûlallah! Buyur! Canım sana kurban olsun.” dedim.

“Uhud Dağı’nın Muhammed ailesi için altın olmasını, o altından bir dinarın (veya bir miskalin) bir gece evimde kalmasını istemezdim.” buyurdu. Sonra önümüze bir vâdi çıktı. Allah’ın Resûlü öne doğru ilerleyiverince, abdest bozmak istediğini zannedip bir kenara oturup bekledim. Dönmesi gecikince, acaba başına bir hal mi geldi diye korktum. Sonra onun sesini duydum; sanki biriyle fısıldaşıyordu. Daha sonra tek başına çıkıp gelince:

“Yâ Resûlallah! O yavaş sesle konuştuğun adam kimdi?” diye sordum.

“Yoksa konuşmamızı duydun mu?” diye sordu.

“Evet, duydum.” dedim.

“O Cebrâil’di. Yanıma geldi ve bana, ümmetimden Allah’a şirk koşmadan ölen kimselerin cennete gireceğini müjdeledi.” Bunun üzerine ben:

“Zina etse, hırsızlık yapsa da mı?” diye sordum. Cebrâil:

“Evet” dedi.[146]

Hadislerin Açıklaması

* Müslüman, özellikle de varlıklı Müslüman, Allah Teâlâ’nın ona verdiği malı mülkü O’nun rızâsını kazanmak için harcamalıdır. Efendimiz’in eliyle işaret ederek gösterdiği gibi, şu ihtiyaç sahibine şu kadar, bu yoksula bu kadar, o hayır işine şu kadar diye dağıtmalıdır.

* İkinci hadisin son kısmı hakkında şu bilgiyi vermeliyiz: Ünlü hadis âlimi Aliyyü’l-Kàrî’nin ve İbni Hamza el-Hüseynî’nin de açıkladığına göre, Cebrâil aleyhisselâm şirk koşmayanın cennete gireceğini müjdeleyince Allah’ın Resûlü ona: **“Zina etse, hırsızlık yapsa da mı?”** diye sormuş, Cebrâil aleyhisselâm da “evet” demiştir. Buna hayret eden Ebû Zer el-Gıfârî radıyallahu anh da aynı soruyu Peygamber Efendimiz’e yönelterek: “Zina etse, hırsızlık yapsa da mı?” deyince, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem **“evet”** buyurmuştur.[147]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Ashâb-ı kirâm, Peygamber Efendimiz’i canlarından çok severlerdi. Ona olan sevgilerini “Canım sana kurban olsun”, “Canım sana fedâ olsun.” diye ifâde ederlerdi.

2. Varlıklı olan kimse, o serveti kendisine verenin emrine uymalı ve O’nun rızâsını kazanmak için hayır yapmalıdır.

3. Her şeyden önemli olan, kimseyi Allah’a ortak tutmadan (şirk koşmadan) O’na iman etmektir.

4. İmanı olan kimse, şâyet günahları varsa ve Allah Teâlâ tarafından affedilmezse, cezasını çektikten sonra mutlaka cennete girecektir.

٣٥٠- بَابُ قَوْلِ الرَّجُلِ: فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي

350. “ANAM BABAM SANA FEDÂ OLSUN!” DEMEK

٨٠٤ - عَنْ عَلِيٍّ قَالَ:

مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُفَدِّي رَجُلًا بَعْدَ سَعْدٍ، سَمِعْتُهُ يَقُولُ:

«ارْمِ، فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي».

804. Ali bin Ebî Tâlib radıyallahu anh şöyle dedi:

Ben, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin Sa'd ibni Ebî Vakkàs radıyallahu anhdan sonra hiç kimseye:

"Haydi, at oku! Anam babam sana fedâ olsun!" dediğini görmedim. [148]

٨٠٥ - عَنْ بُرَيْدَةَ بنِ الْحُصَيْبِ:

خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْمَسْجِدِ وَأَبُو مُوسَى يَقْرَأُ، فَقَالَ:

«مَنْ هَذَا؟»

فَقُلْتُ: أَنَا بُرَيْدَةُ جُعِلْتُ فِدَاكَ، قَالَ:

«قَدْ أُعْطِيَ هَذَا مِزْمَارًا مِنْ مَزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ».

805. Ashâb-ı kirâmdan Büreyde bin Husayb radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, evinden Mescid-i Nebevî'ye çıktı. O sırada Ebû Mûsâ el-Eş'arî Kur'ân-ı Kerîm okuyordu. Beni kastederek:

"Bu kim?" diye sordu. Ben de kendimi tanıtarak:

"Yâ Resûlallah! Ben Büreyde'yim. Canım sana fedâ olsun!" dedim. Resûlullah Efendimiz Kur'an okuyan Ebû Mûsâ el-Eş'arî'ye işaret ederek şöyle buyurdu:

"Buna, Dâvud peygambere verilen güzel ses gibi bir ses verilmiştir."[149]

Hadislerin Açıklaması

Uhud Savaşı'nın en şiddetli anlarında, Sa'd ibni Ebî Vakkàs bir yandan vücudunu Peygamber Efendimiz'e siper ediyor, bir yandan düşmana ok atıyordu. Allah'ın Resûlü ona atması için kendi oklarını da uzatıyor ve:

“Haydi, at! Anam babam sana fedâ olsun!” diye teşvik ediyordu. Bu azîz sahâbînin o gün düşmana 1000 ok attığı belirtilmektedir. Dolayısıyla Fahr-i Kâinât Efendimiz de o gün Hz. Sa’d’a belki 1000 defa böyle iltifat buyurmuştur.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz Sa’d ibni Ebî Vakkàs ve Zübeyr ibni Avvâm gibi bazı sahâbîleri takdir etmek için **“Anam babam sana fedâ olsun!”** buyurmuştur.

2. Peygamber Efendimiz düşmana ok atmaya teşvik etmiştir. İşte bu sebeple her devrin silahını iyi kullanan insanlar yetiştirmelidir.

3. Resûl-i Ekrem Efendimiz, Kur’ân-ı Kerîm’in güzel sesle okunmasını tavsiye buyurmuştur.

٣٥١- بَابُ قَوْلِ الرَّجُلِ: يَا بُنَيَّ، لِمَنْ أَبُوهُ لَمْ يُدْرِكِ الْإِسْلَامَ

351. BABASI İSLÂM DEVRİNE YETİŞMEYEN BİRİNE “OĞLUM!” DİYE HİTAP ETMEK

٨٠٦ - عَنْ شَرِيكِ بْنِ نَمْلَةَ:

أَتَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، فَجَعَلَ يَقُولُ: يَا ابْنَ أَخِي، ثُمَّ سَأَلَنِي؟ فَانْتَسَبْتُ لَهُ، فَعَرَفَ أَنَّ أَبِي لَمْ يُدْرِكِ الْإِسْلَامَ، فَجَعَلَ يَقُولُ: يَا بُنَيَّ يَا بُنَيَّ.

806. Tâbiîn neslinden Şerîk ibni Nemle şöyle dedi:

Ömer ibnü’l-Hattâb radıyallahu anhın huzûruna çıkmıştım. Bana:

“Ey yeğenim!” diye hitap etti ve kimlerden olduğumu sordu. Ben de ona soyum hakkında bilgi verdim. O zaman babamın İslâm devrine yetişmediğini anladı ve bana:

“Yavrucuğum! Yavrucuğum!” demeye başladı.[150]

٨٠٧ - عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

كُنْتُ خَادِمًا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: فَكُنْتُ أَدْخُلُ بِغَيْرِ اسْتِئْذَانٍ،

فَجِئْتُ يَوْمًا، فَقَالَ:

"كَمَا أَنْتَ يَا بُنَيَّ، فَإِنَّهُ قَدْ حَدَثَ بَعْدَكَ أَمْرٌ: لَا تَدْخُلَنَّ إِلَّا بِإِذْنٍ".

807. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin hizmetinde bulunurdum. Bu sebeple de izin almadan huzûruna girip çıkardım. Yine bir gün huzûruna girdiğimde şöyle buyurdu:

“Yavrucuğum! Olduğun yerde dur! Sen gittikten sonra Allah Teâlâ’dan emir geldi. Bundan sonra izin almadan kesinlikle içeri girme!”[151]

٨٠٨ - عَنِ أَبِي صَعْصَعَةَ، أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ قَالَ لَهُ: يَا بُنَيَّ.

808. Tâbiîn muhaddislerinden Abdurrahmân ibni Ebî Sa’sa’a el-Ensârî’nin söylediğine göre, ashâb-ı kirâmdan Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh ona “yavrucuğum” demiştir.

Hadislerin Açıklaması

* Müslüman olmayan bir kimsenin çocuğuna “oğlum, yavrucuğum” diye seslenmekte bir sakınca yoktur. Gayr-i müslim birinin çocuğuna böyle hitap etmek, kendini gayr-i müslim yerine koymak anlamına gelmez.

* Peygamber Efendimiz, Enes radıyallahu anhı: **“Yavrucuğum! Olduğun yerde dur! Sen gittikten sonra Allah Teâlâ’dan emir geldi.”** diye uyardı. O evine gittikten sonra **hicâb âyetinin**[152] nâzil olduğunu bildirdi ve ona, o günden sonra Peygamber evine girerken izin alması gerektiğini öğretti.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Başkasının çocuğuna duyulan şefkat sebebiyle ona “oğlum, yavrum” denebilir.

2. Peygamber Efendimiz çocukları çok sever, onlara derin şefkat beslerdi.

3. Bir başkasının evine girerken izin almak gerekir.

٣٥٢- بَابُ لَا يَقُلْ: خَبُثَتْ نَفْسِي

352. NEFSİM PİS OLDU DEMEMELİDİR

٨٠٩ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

”لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ: خَبُثَتْ نَفْسِي، وَلَكِنْ لِيَقُلْ: لَقِسَتْ نَفْسِي“.

809. Âişe radıyallahu anhâ, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Hiçbiriniz ‘nefsim pis oldu’ demesin. Onun yerine ‘nefsim kötü oldu’ desin.”[153]

٨١٠ - عَنْ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ، عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

”لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ: خَبُثَتْ نَفْسِي، وَلْيَقُلْ: لَقِسَتْ نَفْسِي“.

Bu hadis bir önceki hadisin aynıdır.[154]

Hadislerin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, maksadımızı uygun kelimelerle anlatmamızı istemiştir. Dilimizin ucuna gelen her kelimeyi hemen söylemeyi doğru bulmamıştır. Çünkü çirkin bir kelime hem bize yakışmaz hem de söylediğimiz vakit başkaları rahatsız olur. Ayrıca mü’min, temiz insandır; “pislik” sözünü kendine yakıştırmamalıdır. Aslında kâfirler de temiz olarak

yaratılmıştır. Ancak onlar Allah'ın birliğine inanmamak ve çirkin işler yapmak sûretiyle nefislerini kirletmişlerdir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Günümüzde yabancı filmlerin etkisiyle, sevilmeyen kimseler hakkında "pislik" kelimesi çokça kullanılmaya başlandı. Yabancıların pis kelimeleriyle temiz ağzımızı kirletmeyelim.

2. Konuşmalarımıza dikkat etmeli, çirkin kelimeleri ağzımıza almamalıyız.

3. Rabbimiz bizi tertemiz yaratmıştır; bu sebeple kendimize kötü sıfatları yakıştırmayalım.

4. 'Nefsim pis oldu' sözüyle 'Nefsim kötü oldu' ifâdesi aynı anlamdadır. Fakat "pis" kelimesi kötü kelimesine göre daha çirkin bir ifâde olduğu için, Efendimiz o kelimeyi kullanmayı doğru bulmamıştır.

٣٥٣- بَابُ كُنْيَةِ أَبِي الْحَكَمِ

353. BİRİNE "EBÜ'L-HAKEM" DİYE KÜNYE VERMEK

٨١١ - عَنْ شُرَيْحِ بْنِ هَانِئٍ قَالَ: حَدَّثَنِي هَانِئُ بْنُ يَزِيدَ:

أَنَّهُ لَمَّا وَفَدَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ قَوْمِهِ، فَسَمِعَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُمْ يُكَنُّونَهُ بِأَبِي الْحَكَمِ، فَدَعَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«إِنَّ اللهَ هُوَ الْحَكَمُ، وَإِلَيْهِ الْحُكْمُ، فَلِمَ تَكَنَّيْتَ بِأَبِي الْحَكَمِ؟».

قَالَ: لَا، وَلَكِنَّ قَوْمِي إِذَا اخْتَلَفُوا فِي شَيْءٍ أَتَوْنِي فَحَكَمْتُ بَيْنَهُمْ، فَرَضِيَ كِلَا الْفَرِيقَيْنِ، قَالَ:

«مَا أَحْسَنَ هَذَا»، ثُمَّ قَالَ:

«مَا لَكَ مِنَ الْوَلَدِ؟»

قُلْتُ: لِي شُرَيْحٌ، وَعَبْدُ اللهِ، وَمُسْلِمٌ، بَنُو هَانِئٍ، قَالَ:

«فَمَنْ أَكْبَرُهُمْ؟» قُلْتُ: شُرَيْحٌ، قَالَ:

«فَأَنْتَ أَبُو شُرَيْحٍ»، وَدَعَا لَهُ وَلِوَلَدِهِ.

وَسَمِعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَوْمًا يُسَمُّونَ رَجُلًا مِنْهُمْ: عَبْدَ الْحَجَرِ،

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَا اسْمُكَ؟» قَالَ: عَبْدُ الْحَجَرِ، قَالَ:

«لَا، أَنْتَ عَبْدُ اللهِ»

قَالَ شُرَيْحٌ: وَإِنَّ هَانِئًا لَمَّا حَضَرَ رُجُوعُهُ إِلَى بِلَادِهِ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

أَخْبِرْنِي بِأَيِّ شَيْءٍ يُوجِبُ لِيَ الْجَنَّةَ؟ قَالَ:

«عَلَيْكَ بِحُسْنِ الْكَلَامِ، وَبَذْلِ الطَّعَامِ».

811. Tâbiîn muhaddislerinden Şüreyh ibni Hânî’ şöyle dedi:

Bana babam Ebû Şüreyh Hânî bin Yezîd radıyallahu anh şunları söyledi:

Babam kavmiyle birlikte Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme bir heyet hâlinde gelmişler. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, heyette bulunanların ona, (Hakem’in babası anlamında) “Ebü’l-Hakem” diye hitap ettiklerini duymuş. Bunun üzerine onu yanına çağırmış ve:

“Hakem olan Allah’tır. Hükmü veren de O’dur. Sen niçin ‘Ebü’l-Hakem’ künyesini aldın?” diye sormuş. O da:

“Hayır, ‘Ebü’l-Hakem’ künyesini ben almadım. Kavmim bir konuda anlaşmazlığa düşünce bana gelirler, ben de onların arasındaki anlaşmazlığı hallederim; böylece her iki taraf da verdiğim hükme râzı olur. (İşte bu sebeple bana ‘Ebü’l-Hakem’ dediler.)” diye cevap vermiş. O zaman Allah’ın Elçisi:

“Bu yaptığın ne güzel!” diye iltifat buyurmuş. Sonra aralarında şu konuşma geçmiş:

“Senin kaç çocuğun var?”

“Üç oğlum var. Adları: Şüreyh, Abdullah ve Müslim.”

“En büyüklerinin adı ne?”

“Şüreyh.”

“O zaman senin künyen Ebû Şüreyh’tir.”

Bunu söyledikten sonra Allah’ın Resûlü babama ve çocuklarına duâ etmiş.

Yine tâbiîn muhaddislerinden Şüreyh ibni Hânî’ şöyle dedi:

Bir gün Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, insanların birine (“taşın kulu” anlamında) “Abdülhacer” diye hitap ettiklerini duymuş ve ona:

“Senin adın ne?” diye sormuş. O da:

“Abdülhacer!” demiş. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem ona:

“Hayır, senin adın bundan sonra (Allah’ın kulu anlamında) Abdullah’tır.” buyurmuş.

Babam Hânî kabilesine döneceği zaman Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna çıkmış ve:

“Cennete girmek için ne yapmam gerektiğini bana söyle!” demiş. Resûl-i Ekrem de:

“Güzel söz söyle ve çok yemek yedir!” buyurmuş.[155]

Hadisin Râvisi:

Ebû Şüreyh Hânî bin Yezîd

Kûfe’de yaşardı. Hadisimizde geçtiği üzere, Peygamber Efendimiz’e bir heyetle birlikte geldi, onunla görüştü. Resûl-i Ekrem de onun künyesini değiştirdi.

Oğlu Şüreyh ise güvenilir bir muhaddisti. Peygamber aleyhisselâmın zamanına yetişti, fakat onu görme saâdetine erişemedi. Hz. Ali’nin önde

gelen adamlarındandı. Tüster şehrinin fethedilmesinde önemli hizmetleri oldu. Bu fetihler sırasında hicrî 78'de (697) Sicistan'da şehid oldu.

Allah her ikisinden de râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Bu hadîs-i şerîften Arap'ların nasıl "künye" verdiklerini öğreniyoruz. Birine ya onun en önemli özelliği sebebiyle, meselâ "hayırlı adam" anlamında "Ebü'l-hayr" diye künye veriyorlar veya ilk çocuğunun adıyla, "Şüreyh'in babası" anlamında "Ebû Şüreyh" diyorlardı. Peygamber Efendimiz'e de Kàsım'ın babası anlamında "Ebü'l-Kàsım" künyesi verilmişti.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz, çocuklara güzel isimler verilmesini ister, uygun bulmadığı isimleri de değiştirirdi.

2. İnsan güzel söz söylemeli, söylemiyorsa susmalıdır.

3. Allah'ın kullarına ikrâmda bulunmak, özellikle de bol bol yemek yedirmek güzel bir davranıştır.

٣٥٤- بَابٌ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ الِاسْمُ الْحَسَنُ

354. RESÛL-İ EKREM GÜZEL İSİMLERİ SEVERDİ

٨١٢ - عَنْ أَبِي حَدْرَدٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ يَسُوقُ إِبِلَنَا هَذِهِ؟» أَوْ قَالَ: «مَنْ يُبَلِّغُ إِبِلَنَا هَذِهِ؟» قَالَ رَجُلٌ: أَنَا،

فَقَالَ:

«مَا اسْمُكَ؟» قَالَ: فُلَانٌ، قَالَ:

«اجْلِسْ»، ثُمَّ قَامَ آخَرُ، فَقَالَ:

«مَا اسْمُكَ؟» قَالَ: فُلَانٌ، فقَالَ:

«اجْلِسْ»، ثُمَّ قَامَ آخَرُ، فَقَالَ:

«مَا اسْمُكَ؟» قَالَ: نَاجِيَةُ، قَالَ:

«أَنْتَ لَهَا، فَسُقْهَا».

812. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Hadred radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, bir gün Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ashâbına:

"Şu kurbanlık devemizi Mekke'ye kim götürecek? (veya kim ulaştıracak?)" diye sordu. Bir adam:

"Ben götürürüm." dedi. Resûl-i Ekrem:

"Senin adın ne?" diye sordu.

"Falan" diye cevap verdi. Ona:

"Sen otur!" buyurdu. Sonra bir başka adam ayağa kalktı ve:

"Ben götürürüm." dedi. Ona da:

"Senin adın ne?" diye sordu.

"Falan" diye cevap verdi. Ona da:

"Sen de otur!" buyurdu. Daha sonra bir adam ayağa kalktı. Resûl-i Ekrem Efendimiz ona:

"Senin adın ne?" diye sordu.

"Nâciye" dedi. O zaman Allah'ın Resûlü:

"Tamam, sen bu işe uygunsun. Deveyi sen götür!" buyurdu.[156]

Hadisin Râvisi:

Ebû Hadred el-Eslemî

Hicaz bölgesine mensuptu. Hudeybiye'de ve Hayber'in fethinde bulundu ve Resûl-i Ekrem Efendimiz'den birkaç hadis rivâyet etti. Hicretin 71. yılında (690) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz **uğursuzluk** diye bir şeyin olmadığını söylerdi. Ama buna karşılık isimlerin anlamına bakarak onları hayra yormaktan hoşlanırdı. Meselâ "Sâlim" adından selâmet anlamı çıkarırdı. Bu hadiste de adının "selâmete ermiş, kurtulmuş" anlamında "Nâciye" olduğunu söyleyen sahâbîyi, develeri Mekke'ye götürmekle görevlendirmişti.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz güzel isimleri sever, ismi güzel olanları iyi işlerde görevlendirirdi.

2. Mânası kötü olan isimleri, iyi ve güzel anlamlı isimlerle değiştirirdi.

٣٥٥- بَابُ السُّرْعَةِ فِي الْمَشْيِ

355. SÜRATLİ YÜRÜMEK

٨١٣ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

أَقْبَلَ نَبِيُّ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْرِعًا وَنَحْنُ قُعُودٌ، حَتَّى أَفْزَعَنَا سُرْعَتُهُ إِلَيْنَا، فَلَمَّا انْتَهَى إِلَيْنَا سَلَّمَ، ثُمَّ قَالَ:

«قَدْ أَقْبَلْتُ إِلَيْكُمْ مُسْرِعًا، لِأُخْبِرَكُمْ بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ، فَنَسِيتُهَا فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ، فَالْتَمِسُوهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ».

813. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Biz otururken, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bize doğru süratle yürüyüp geldi. Onun böyle telâşlı yürümesi bizi korkuttu. Yanımıza gelince selâm verdi ve şöyle buyurdu:

“Size Kadir Gecesi’ni haber vermek için hızlıca geliyordum; fakat yanınıza gelinceye kadar onun hangi gün olduğu bana unutturuldu. Siz Kadir Gecesi’ni ramazanın son on gününde arayınız.”[157]

Hadisin Açıklaması

***** Peygamber Efendimiz normal zamanlarda da hızlı yürürdü. Sahâbîler ona yetişmekte zorlanırdı. Fakat Kadir Gecesi’ni haber vermek istediği gün çok daha hızlı yürümüş, onun bu hâli ashâb-ı kirâmı endişelendirmişti.

* Sevgili Efendimiz, ümmetine faydalı olan şeyleri onlara haber vermeyi pek severdi. Kadir Gecesi'nin hangi güne rastladığı kendisine bildirilince, bu müjdeyi ashâbına hemen iletmek için hızlıca yürümeye başladı. Fakat Allah Teâlâ, kullarının değerli şeyleri emek sarf ederek elde etmelerini ister. Bu sebeple ona bu bilgiyi unutturdu. Efendimiz de hatırında kalan bilgiyi yaklaşık olarak söyledi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Gerektiğinde hızlıca yürümekte sakınca yoktur.

2. Allah Teâlâ, kullarının daha çok ibâdet etmesi için, Kadir Gecesi'nin hangi vakte rastladığını Resûl-i Ekrem'ine unutturdu.

3. Kadir Gecesi'nin, ramazanın son günlerinde, özellikle de tekli gecelerde aranmasına dair başka hadisler de vardır.[158]

Ebû Dâvûd, Edeb 84, nr. 4980.

. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 214, 224, nr. 1839, 1964; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), nr. 26691.

Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), VII, 109, nr. 4748.

Bezzâr, *Müsned* (Âdil), XII, 345, nr. 6231; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* (İvezullah), I, 132, nr. 413.

Lokmân 31/6.

. Beyhakì, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Atâ), X, 377, nr. 21004.

Bu hadis 1265 numarayla tekrar gelecektir.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 286, nr. 18729; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), III, 246-247, nr. 1687.

(قَالَ أَبُو مُعَاوِيَةَ: وَالْأَشَرَةُ: الْعَبَثُ) Tebe-i tâbiîn neslinden olan Ebû Muâviye, hadiste geçen "eşere" kelimesinin boş işlerle oyalanmak anlamına geldiğini söylemiştir.

Hadisin farklı rivâyetleri için bk. 477, 979 ve 1266 numaralı hadisler.

. **Bu hadis 1267 numarayla gelecektir.**

Abdürrezzâk, *el-Musannef* (A'zamî), II, 382, nr. 3787; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), IX, 108, nr. 8566.

Müslim, Fezâil 98-99, nr. 2340; Ebû Dâvûd, Edeb 30, nr. 4864.

Müslim, Fezâil 98-99, nr. 2340; Ebû Dâvûd, Edeb 30, nr. 4864.

Ebû Dâvûd, Edeb 2, nr. 4776; Tirmizî, Birr 66, nr. 2010.

Ebû Dâvûd, Edeb 2, nr. 4776. **Bu hadis 468 numarayla geçti.**

Abdürrezzâk, *el-Musannef* (A'zamî), II, 382, nr. 3787.

Tirmizî, Edeb 70, nr. 2848; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 138, 156, 222, nr. 25585, 25745, 26387.

Bu hadisin benzeri 867 numarayla gelecektir.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 272, nr. 26014; Abd ibni Humeyd, *el-Müntehab* (Sâmerrâî, Suaydî), s.209, nr. 614.

Bu konuda geniş bilgi için bk. Mehmet Yaşar Kandemir, *Şemâl-i Şerîf Şerhi*, II,307-311, 242. hadis.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 357, 387, nr. 8674, 9012.

Müslim, Elfâz 11, nr. 2248.

İbn Hadîde, *el-Misbâhu'l-mudî fî küttâbi'n-nebiyyi'l-ümmî* (Azîmüddin), II, 302-305.

Aynı yasak 770 numaralı hadiste de geçmiştir.

. Buhârî, Hac 103, nr. 1690, Edeb 95, nr. 6159; Müslim, Hac 371-373, nr. 1322, 1323.

Bu hadis 772 numarayla geçti.

İbni Mâce, Tahâret 115, nr. 622.

Müslim, Şi'r 1, nr. 2255; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 388, 389, nr. 19686, 19693.

Bu hadis 869 numarayla tekrar gelecektir.

Ebû Dâvûd, Salât 18, nr. 1307; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 249, nr. 26643.

. İsrâ 17/79; Müzzemmil 73/2.

Hicr 15/98; Furkan 25/64; Kàf 50/40; Tûr 52/49; Müzzemmil 73/20; İnsân 76/26.

Buhârî, Cihâd 74, nr. 2893, Et'ime 28, nr. 5425, Daavât 36, 40, nr. 6363, 6369; Müslim, Zikir 50, nr. 2706.

Bu hadis 672 numarayla geçti.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 261, 13781; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), VII, 62, nr. 3983.

İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), I, 423-424, nr. 195. Ayrıca bk. Buhârî, Rikàk 13, nr. 6443; Müslim, Zekât 33, nr. (94) 991.

Aliyyü'l-Kàrî, *Şerhu Müsnedi Ebî Hanîfe*, s. 313; İbni Hamza el-Hüseynî, *el-Beyân ve't-ta'rîf fî esbâbi'l-hadîsi'ş-şerîf* (Kâtib), I, 218; Muhammed İlyâs el-Barebenkvî, *el-Edebü'l-müfred el-Câmi'u li'l-âdâbi'n-nebeviyye*, s. 636. Hadis kitaplarımızda bu hadisin muhtasar şekli de rivâyet edilmekte, Peygamber Efendimiz'in verdiği bu müjde üzerine Ebû Zer el-Gıfârî'nin ona: "Zina etse, hırsızlık yapsa da mı?" diye sorduğu, Resûlullah

Efendimiz’in de: “Zina etse, hırsızlık yapsa da” diye cevap verdiği belirtilmektedir (Meselâ bk. Buhârî, Cenâiz 1, nr. 1237).

Buhârî, Cihâd 80, nr. 2905, Megàzî 18, nr.4058, 4059, Edeb 103, nr. 6184; Müslim, Fezâilü’s-sahâbe 41, nr. 2411.

. Buhârî, Fezâilü’l-Kur’ân 31, nr. 5048; Müslim, Müsâfirîn 235, nr. 793; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 351, nr. 23357.

Bu hadis 1087 numarayla tekrar gelecektir.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 326, nr. 26554.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 209, nr. 13208. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 65, nr. 4964.

Ahzâb 33/53.

Buhârî, Edeb 100, nr. 6179; Müslim, Elfâz 16, nr. 2250.

Bu rivâyetin sonunda İmâm Buhârî teknik bir bilgi vermiş ve kendisinden bahisle şöyle demiştir: (قَالَ مُحَمَّدٌ: أَسْنَدَهُ عُقَيْلٌ) Muhammed ibni İsmâil, bu hadisin mütâbi‘ini (başka bir isnâd ile gelen şeklini de) rivâyet etmiştir.

Ebû Dâvûd, Edeb 62, nr. 4955; Nesâî, Âdâbü’l-kudât 7, nr. 5352.

Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* (Selefî), XXII, 353, nr. 886; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 307, nr. 7730.

Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* (Selefî), XII, 110, nr. 12621.

Buhârî, Teheccüd 21, nr. 1158; Fazlü leyleti’l-kadr 2, nr. 2015, 2016; Müslim, Sıyâm 205-212, nr. 1165.

İSİMLER

٣٥٦- بَابُ أَحَبِّ الْأَسْمَاءِ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ

356. ALLAH TEÂLÂ'NIN EN SEVDİĞİ İSİMLER

٨١٤ - عَنْ أَبِي وَهْبٍ الْجُشَمِيِّ - وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ - عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

"تَسَمَّوْا بِأَسْمَاءِ الْأَنْبِيَاءِ، وَأَحَبُّ الْأَسْمَاءِ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: عَبْدُ اللهِ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ، وَأَصْدَقُهَا: حَارِثٌ، وَهَمَّامٌ، وَأَقْبَحُهَا: حَرْبٌ، وَمُرَّةُ.

814. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Vehb el-Cüşemî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Çocuklarınıza peygamber adlarını koyunuz. Azîz ve Celîl olan Allah'ın en sevdiği isimler Abdullah ve Abdurrahmân'dır. En doğru isimler (çalışıp kazanan anlamına gelen) Hâris ile (işini düşünen anlamına gelen) Hemmâm'dır. İsimlerin en çirkini ise (öldürmeyi hatırlatan) Harb ile (acıyı hatırlatan) Mürre isimleridir."[159]

Hadisin Râvisi:

Ebû Vehb el-Cüşemî

Adı Mâlik'ti, fakat Ebû Vehb künyesiyle anılırdı. Şam'da yaşardı. Kavminden bir heyetle birlikte Resûl-i Ekrem'e gelmişlerdi. Onun Peygamber Efendimiz'den iki hadis rivâyet ettiği bilinmektedir.

Allah ondan râzı olsun.

٨١٥ - عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

وُلِدَ لِرَجُلٍ مِنَّا غُلَامٌ فَسَمَّاهُ: الْقَاسِمَ، فَقُلْنَا: لَا نُكَنِّيكَ أَبَا الْقَاسِمِ وَلَا

كَرَامَةً، فَأُخْبِرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«سَمِّ ابْنَكَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ».

815. Ashâb-ı kirâmdan Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bizden birinin bir oğlu oldu, adını Kàsım koydu. Biz ona: "Seni Ebü'l-Kàsım diye çağırmayız. (Peygamberimiz'in künyesini almakla) değerin de artmaz." dedik. Bu durum Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme haber verildi. O da bu adama:

"Oğluna Abdurrahmân adını koy!" buyurdu.[160]

Hadislerin Açıklaması

* İnsan Allah'ın kuludur. İnsan ile Allah arasındaki en yakın bağ, kulluk bağıdır. Bu sebeple "Allah'ın kulu" anlamına gelen Abdullah ile "Rahmân'ın kulu" anlamına gelen Abdurrahmân ismi bu bağı en güzel ifâde eden isimlerdir.

* Peygamber Efendimiz, ilk çocuğu Kàsım'dan dolayı "Kàsım'ın babası" anlamında "Ebü'l-Kàsım" künyesini almıştı. Bu sebeple Ashâb-ı Güzîn efendilerimiz, bir başkasının bu künye ile anılmasına karşı çıktılar.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İsimlerin en güzeli peygamber isimleridir. Allah Teâlâ, Müslümanların bu seçkin kullarının adıyla anılmasından memnun olur.

2. Rabbimizin en sevdiği iki isim, Abdullah ve Abdurrahmân isimleridir.

٣٥٧- بَابُ تَحْوِيلِ الِاسْمِ إِلَى الِاسْمِ

357. VERİLMİŞ BİR İSMİ DEĞİŞTİRMEK

٨١٦ - عَنْ سَهْلٍ قَالَ:

أُتِيَ بِالْمُنْذِرِ بْنِ أَبِي أُسَيْدٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ وُلِدَ،

فَوَضَعَهُ عَلَى فَخِذِهِ - وَأَبُو أُسَيْدٍ جَالِسٌ - فَلَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ بِشَيْءٍ بَيْنَ يَدَيْهِ، وَأَمَرَ أَبُو أُسَيْدٍ بِابْنِهِ فَاحْتُمِلَ مِنْ فَخِذِ النَّبِيِّ صَلَّى

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَاسْتَفَاقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«أَيْنَ الصَّبِيُّ؟» فَقَالَ أَبُو أُسَيْدٍ: قَلَبْنَاهُ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ:

«مَا اسْمُهُ؟» قَالَ: فُلَانٌ، قَالَ:

«لَا، لَكِنِ اسْمُهُ الْمُنْذِرُ»، فَسَمَّاهُ يَوْمَئِذٍ الْمُنْذِرَ.

816. Ashâb-ı kirâmdan Sehl ibni Sa'd es-Sâidî radıyallahu anh şöyle dedi:

Ebû Üseyd'in oğlu Münzir doğduğu zaman, onu Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme getirdiler. Peygamber Efendimiz çocuğu kucağına aldı. Ebû Üseyd de orada oturuyordu. Allah'ın Resûlü önündeki bir işle meşgul olmaya başlayınca, Ebû Üseyd çocuğu Resûl-i Ekrem'in kucağından almalarını söyledi, çocuğu alıp götürdüler. Peygamber aleyhisselâm işini bitirince:

"Çocuk nerede?" diye sordu. Ebû Üseyd de:

"Yâ Resûlallah! Onu eve gönderdik." dedi. Allah'ın Elçisi:

"Çocuğun adı ne?" buyurdu. Ebû Üseyd, çocuğun adını söyledi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem:

"Hayır, onun adı Münzir'dir." buyurdu ve o gün Ebû Üseyd de oğluna Münzir adını verdi.[161]

Hadisin Açıklaması

Ashâb-ı kirâm, çocukları doğunca onu alıp Resûl-i Ekrem Efendimiz'e getirirlerdi. Onun mübârek ağzında çiğnediği hurmayı çocuğun damağına çalmasını (**tahnîk** yapmasını) ve duâ etmesini isterlerdi. Hadisimizdeki çocuk da onun huzûruna bu maksatla getirilmişti. Server-i Enbiyâ Efendimiz onun adını beğenmeyince, kendisine "insanları uyarıcı" anlamında **Münzir** adını verdi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz çocuklara güzel ve anlamlı isimler konulmasını isterdi.

2. Allah’ın Resûlü çocukları çok severdi. Onları kucağına alır, duâ ederdi.

3. Adlarını beğenmediği birçok erkek ve hanımın ismini değiştirmişti.

٣٥٨- بَابُ أَبْغَضِ الْأَسْمَاءِ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ

358. ALLAH TEÂLÂ’NIN EN SEVMEDİĞİ İSİMLER

٨١٧ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«أَخْنَى الْأَسْمَاءِ عِنْدَ اللهِ رَجُلٌ تَسَمَّى مَلِكَ الْأَمْلَاكِ».

817. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah katında isimlerin en kötüsü, Melikü’l-emlâk (melikler meliki) diye isimlendirilen kimsenin adıdır.”[162]

Hadisin Açıklaması

Çocuklara güzel ve anlamlı isimler verilmesi gerektiğini belirten hadîs-i şerîflerden biri de budur. İnsan mütevâzi olmalı, çocuklarına isim verirken de bu ölçüyü kaybetmemelidir. “Melikler meliki” âdetâ Allah Teâlâ’ya meydan okuyan bir isimdir. Çünkü melikler meliki O’dur. Mülk sadece O’nundur. İranlıların krallarına verdikleri şahların şâhı anlamındaki “şehinşâh” da böyle iddialı bir isimdir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Kul, kul olduğunu bilmeli ve mütevâzi olmalıdır.

2. Çocuklara onları kibre ve gurûra yöneltecek isimleri vermemelidir.

٣٥٩- بَابُ مَنْ دَعَا آخَرَ بِتَصْغِيرِ اسْمِهِ

359. BİRİNE HİTAP EDERKEN İSMİNİ KÜÇÜLTEREK SÖYLEMEK

٨١٨ – عَنْ طَلْقِ بْنِ حَبِيبٍ قَالَ:

كُنْتُ أَشَدَّ النَّاسِ تَكْذِيبًا بِالشَّفَاعَةِ، فَسَأَلْتُ جَابِرًا، فَقَالَ: يَا طُلَيْقُ، سَمِعْتُ

النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«يَخْرُجُونَ مِنَ النَّارِ بَعْدَ دُخُولٍ»، وَنَحْنُ نَقْرَأُ الَّذِي تَقْرَأُ.

818. Tâbiîn muhaddislerinden Talk ibni Habîb şöyle dedi:

Şefâat var diyenleri en şiddetli şekilde yalanlayan biriydim. Şefâatin olup olmadığını ashâb-ı kirâmdan Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâya sordum. Bana:

"Bak Talk'çık! (Tulayk=küçük Talk)" diye hitap ettikten sonra sözüne şöyle devam etti: "Ben Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin:

"Günahkârlar, cehenneme girdikten sonra (şefâat sâyesinde) **oradan çıkacaklar."** buyurduğunu kendisinden işittim. Senin okuduğun Kur'ân-ı Kerîm'i biz de okuyoruz."[163]

Hadisin Râvisi:

Talk ibni Habîb el-Anezî

Tâbiîn neslinden olan Talk Basralıydı, daha sonra Mekke'ye yerleşti. "İmanı sağlam olanlara işledikleri günahların bir zarar vermeyeceğini söyleyen" Mürcie fırkasına mensuptu. Bununla beraber güvenilir bir râvi idi ve çok ibâdet ederdi. Ünlü tâbiîn âlimi Saîd ibni Cübeyr, tanıdıklarına, inancındaki sakatlık dolayısıyla Talk ile görüşmemelerini tavsiye ederdi.

Hadisin Açıklaması

* Konumuz, birine hitap ederken ismini küçülterek söylemenin câiz olup olmadığı idi. Hadisimizde Câbir ibni Abdillah'ın, karşısındakine küçük Talk anlamında "Tulayk" diye hitap etmesi bunda bir sakınca olmadığını göstermektedir.

* Peygamber Efendimiz'in günahkârlara şefâat edip etmeyeceği konusundaki tartışmanın, daha sahâbe ve tâbiîn devrinde başladığını

görüyoruz. Okuduğumuz hadisin Ahmed ibni Hanbel’in *Müsned*’indeki geniş rivâyeti, konuya daha da açıklık getirmektedir. Buna göre hadisimizin râvisi Talk ibni Habîb, Câbir ibni Abdillah’a, cehennemliklerin ebediyyen cehennemde kalacağına dâir bütün âyetleri okuyor. Câbir ibni Abdillah da ona:

“Ey Talk! Kur’ân-ı Kerîm’i benden iyi okuduğunu, Resûlullah’ın sünnetini benden iyi bildiğini mi sanıyorsun? Bunu mu söylemek istiyorsun?” diyor. Talk ise mahcup bir edâ ile:

“Hayır vallahi, elbette sen Allah’ın kitâbını benden iyi okur, Resûlullah’ın sünnetini benden iyi bilirsin.” deyince de Câbir radıyallahu anh ona şunları söylüyor:

“Senin okuduğun âyetlerde, ebediyyen cehennemde kalacağından söz edilenler müşriklerdir. Fakat günah işleyen ve bu yüzden kendilerine azâb edilen birtakım insanlar oradan çıkarılacaklardır. Ben Allah’ın Elçisi’nden aynen böyle duydum.”[164]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Birine “Ahmet’cik, Ayşe’cik” diye hitap etmekte sakınca yoktur.

2. Peygamber Efendimiz, cehenneme giren günahkâr ümmetine şefâat edecek, böylece onlar cehennemden çıkacaktır.

3. Günahkâr Müslümanlara Resûlullah Efendimiz’in şefâat etmeyeceği inancı, âyet-i kerîme ve sahih hadîs-i şerîflere ters düşen bozuk ve asılsız bir inançtır.

٣٦٠- بَابٌ يُدْعَى الرَّجُلُ بِأَحَبِّ الْأَسْمَاءِ إِلَيْهِ

360. BİR KİMSEYE EN SEVDİĞİ İSMİYLE HİTAP EDİLİR

٨١٩ - عَنْ حَنْظَلَةَ بْنِ حِذْيَمٍ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ أَنْ يُدْعَى الرَّجُلُ بِأَحَبِّ أَسْمَائِهِ

إِلَيْهِ، وَأَحَبِّ كُنَاهُ.

819. Ashâb-ı kirâmdan Hanzala bin Hizyem radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bir kimseye en sevdiği ismiyle ve en sevdiği künyesiyle hitâb edilmesinden hoşlanırdı.[165]

Hadisin Râvisi:

Hanzala bin Hizyem et-Temîmî

Babası ve dedesiyle birlikte, henüz küçük bir çocukken, kabilelerini temsilen Medine'ye gelmişlerdi. Dedesi onun elinden tutup Peygamber Efendimiz'e getirdi. Allah'ın Resûlü onun başını okşadı ve kendisine "Allah sana hayır ve bereket versin!" diye duâ etti. Daha sonraki yıllarda Hanzala'ya hastalar getirilir, o da bir elini başına, Resûlullah'ın mübârek elinin temâs ettiği yere koyar, diğer eliyle hastanın ağrıyan yerini "bismillâh" diye mesheder, hastalar da iyileşirdi.[166]

Allah ondan, babası ve dedesinden râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Güzel dinimiz, Müslümanların birbirini samimiyetle sevmesini ve sevgiyi geliştirecek davranışlarda bulunmasını ister. Peygamber Efendimiz sevgiyi saflaştıracak üç şeyi şöyle saymıştır:

"Karşılaştığında selâm vermek,
Otururken din kardeşi yanına geldiğinde ona yer açmak,
Ve kendisine en sevdiği ismiyle etmek."[167]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsana ve insan gönlüne değer vermeli, ona memnun olacağı şekilde hitap etmelidir.

2. Bir kimseye sevdiği isim ve lakapla hitap etmeli, hoşlanmadığı şekilde seslenip da onu üzmemelidir.

٣٦١- بَابُ تَحْوِيلِ اسْمِ عَاصِيَةَ

361. ÂSIYE İSMİNİ DEĞİŞTİRMEK

٨٢٠ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ غَيَّرَ اسْمَ عَاصِيَةَ وَقَالَ:

«أَنْتِ جَمِيلَةُ».

820. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem, bir hanımın "Âsıye" olan ismini değiştirdi ve ona:

"Senin adın bundan sonra Cemîle'dir." buyurdu.[168]

٨٢١ - عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ، أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ، فَسَأَلَتْهُ

عَنِ اسْمِ أُخْتٍ لَهُ عِنْدَهُ؟

قَالَ: فَقُلْتُ: اسْمُهَا بَرَّةُ، قَالَتْ: غَيِّرِ اسْمَهَا، فَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ نَكَحَ زَيْنَبَ بِنْتَ جَحْشٍ وَاسْمُهَا بَرَّةُ.

فَغَيَّرَ اسْمَهَا إِلَى زَيْنَبَ، وَدَخَلَ عَلَى أُمِّ سَلَمَةَ حِينَ تَزَوَّجَهَا، وَاسْمِي بَرَّةُ،

فَسَمِعَهَا تَدْعُونِي: بَرَّةَ، فَقَالَ:

«لَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ، فَإِنَّ اللهَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْبَرَّةِ مِنْكُنَّ وَالْفَاجِرَةِ، سَمِّيهَا

زَيْنَبَ»، فَقَالَتْ: فَهِيَ زَيْنَبُ.

فَقُلْتُ لَهَا: أُسَمِّي، فَقَالَتْ:

غَيِّرْهُ إِلَى مَا غَيَّرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَمِّهَا زَيْنَبَ.

821. Tâbiîn muhaddislerinden Muhammed ibni Amr ibni Atâ, Resûl-i Ekrem'in üvey kızı Zeyneb binti Ebî Seleme'nin yanına gitmişti. Yanında kız kardeşi de vardı. Zeyneb ona, kız kardeşinin adını sordu. Muhammed ibni Amr ibni Atâ söze şöyle devam etti:

"Ona kız kardeşimin adının Berre olduğunu söyledim. Zeyneb bana:

“Kız kardeşinin ismini değiştir. Zira Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, hanımı Zeyneb binti Cahş ile evlendiğinde onun adı da Berre idi. Allah’ın Resûlü onun adını Zeyneb olarak değiştirdi. Peygamber aleyhisselâm annem Ümmü Seleme’yi nikâhladığı zaman, benim ismim de Berre idi. Annemin bana ‘Berre’ diye seslendiğini duyunca ona:

“Kendi kendinizi aklamayın! Hanginizin günahsız, hanginizin günahkâr olduğunu en iyi Allah bilir. Sen ona ‘Zeyneb’ adını ver!” buyurdu. Annem de:

“Artık onun adı Zeyneb’dir.” dedi.

Bunun üzerine Muhammed ibni Amr ibni Atâ sözüne şöyle devam etti. Zeyneb binti Ebî Seleme’ye:

“Öyleyse kardeşime ne isim vereyim?” dedim. O da:

“Ona Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin değiştirdiği adı ver; ismi Zeyneb olsun.” dedi.[169]

Hadislerin Açıklaması

* Araplar erkeklere, “kimseye boyun eğmeyen, isyankâr” anlamında Âsî (الْعَاصِي), kızlara Âsıye (عَاصِيَةٌ) adını verirlerdi. Böyle kötü anlamları çağrıştıran isimleri değiştiren Peygamber Efendimiz, bazı hanımların “Âsıye” ismini “Cemîle” veya “Zeynep” olarak değiştirdi.[170] Âsıye adının, Firavun’un karısı Hz. Âsiye’nin (آسِيَةٌ) ismiyle bir ilgisi yoktur. Bu iki ismin Türkçe okunuşları aynı olmakla beraber, Arapça yazılışları farklıdır.

* Fahr-i Âlem Efendimiz, insanın kendini övmesi, temize çıkarması anlamına gelen isimleri de değiştirirdi. 647. hadiste de okuduğumuz gibi, Cüveyriye annemizin “Berre” olan adını “Cüveyriye” olarak değiştirmişti.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Çocuklara, bir Müslümana yakışmayacak çirkin ve anlamsız isimler vermemelidir.

2. Aynı zamanda onlara, günahsız, tertemiz anlamına gelen “Berre” gibi isimleri de koymamalıdır. Çünkü tevâzudan uzak bu tür adlar, bu adı taşıyanı gurura itebilir.

٣٦٢- بَابُ الصَّرْمِ

362. SARM İSMİ HAKKINDA

٨٢٢ - عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَرْبُوعٍ الْمَخْزُومِيِّ، وَكَانَ اسْمُهُ الصَّرْمَ، فَسَمَّاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَعِيدًا، قَالَ:

رَأَيْتُ عُثْمَانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ مُتَّكِئًا فِي الْمَسْجِدِ.

822. Ashâb-ı kirâmdan Sa'îd ibni Yerbû' el-Mahzûmî'den rivâyet edildiğine göre, önceleri kendisinin adı "Sarm" idi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem onun adını Sa'îd olarak değiştirdi. Sa'îd şöyle dedi:

"Ben Osman radıyallahu anhın mescidde bir yere yaslanarak oturduğunu gördüm."[171]

Hadisin Râvisi:

Sa'îd ibni Yerbû el-Mahzûmî

Mekke'nin fethedildiği gün Müslüman oldu. Resûl-i Ekrem ile birlikte Huneyn Gazvesi'ne katıldı. Allah'ın Resûlü ona Huneyn ganîmetinden elli deve verdi. Harem-i şerîf'in etrâfındaki sınır taşlarını kontrol eder, onları yenileriyle değiştirirdi. Hz. Ömer devrinde gözlerini kaybetti. İşte o günlerde Hz. Ömer Sa'îd ibni Yerbû'u ziyâret etti ve ona cuma namazını, cemâatle namaz kılmayı ihmâl etmemesini söyledi. Bu âmâ sahâbî: "Beni câmiye götürecek kimsem yok!" deyince de, onun emrine bir köle verdi.

Sa'îd ibni Yerbû', 54 (674) yılında 124 yaşında vefât etti. Bir gün Peygamber Efendimiz ona: "Hangimiz daha büyüğüz?" diye sormuş, o da: "Ben senden yaşlıyım; ama sen benden büyüksün!" demişti.

Allah ondan râzı olsun.

٨٢٣ - عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ:

لَمَّا وُلِدَ الْحَسَنُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ سَمَّيْتُهُ: حَرْبًا، فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«أَرُونِي ابْنِي، مَا سَمَّيْتُمُوهُ؟» قُلْنَا: حَرْبًا، قَالَ:

«بَلْ هُوَ حَسَنٌ». فَلَمَّا وُلِدَ الْحُسَيْنُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ سَمَّيْتُهُ حَرْبًا، فَجَاءَ

النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«أَرُونِي ابْنِي، مَا سَمَّيْتُمُوهُ؟» قُلْنَا: حَرْبًا، قَالَ:

«بَلْ هُوَ حُسَيْنٌ». فَلَمَّا وُلِدَ الثَّالِثُ سَمَّيْتُهُ: حَرْبًا، فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«أَرُونِي ابْنِي، مَا سَمَّيْتُمُوهُ؟» قُلْنَا: حَرْبًا، قَالَ:

«بَلْ هُوَ مُحْسِنٌ»، ثُمَّ قَالَ:

"إِنِّي سَمَّيْتُهُمْ بِأَسْمَاءِ وَلَدِ هَارُونَ: شِبْرٌ، وَشَبِيرٌ، وَمُشَبِّرٌ".

823. Ali radıyallahu anh şöyle dedi:

Hasan (radıyallahu anh) doğunca ona “Harb” adını vermiştim. Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bize geldi ve:

“Bana oğlumu gösterin, ona ne ad koydunuz?” buyurdu. Biz de adının Harb olduğunu söyledik. **“Hayır, onun adı Hasan’dır.”** buyurdu.

Hüseyin (radıyallahu anh) doğunca ona da Harb adını koymuştum. Allah’ın Elçisi geldi ve:

“Bana oğlumu gösterin, ona ne ad koydunuz?” buyurdu. Biz ona Harb adını verdiğimizi söyleyince: **“Hayır, onun adı Hüseyin’dir.”** buyurdu.

Üçüncü oğlum doğunca ona da Harb adını verdim. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem eve geldi ve:

“Bana oğlumu gösterin, ona ne ad verdiniz?” buyurdu. Biz de adının Harb olduğunu söyledik. **“Hayır, onun adı Muhsin’dir.”** buyurdu.[172]

Daha sonra Hz. Ali şunları söyledi:

“Ben çocuklarıma Hârûn aleyhisselâmın çocukları “Şibr, Şebîr, Müşebbir”in adlarını verdim.

Hadislerin Açıklaması

* Sarm, Sârim; katı, kırıcı, kesici gibi anlamlara gelmektedir. Allah’ın Resûlü bunu, “bahtiyâr” anlamına gelen Sa’îd ismiyle değiştirmiştir.

* Hz. Ali yiğit ve savaşçı bir insan olduğu için çocuklarından birine Harb adını vermek, kendisi de “Ebü’l-Harb” (Harb’in babası) künyesiyle anılmak istiyordu. Muhtemelen Peygamber aleyhisselâmın onlardan biri için bu adı uygun bulacağını düşünüyordu. Fakat Allah’ın Resûlü savaş anlamındaki “Harb” ismini hiçbiri için uygun bulmadı. Torunlarına güzeli, güzelliği çağrıştıran Hasan, Hüseyin ve Muhsin isimlerini verdi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz kötü duyguları çağrıştıran ve güzel bir mânası olmayan isimleri, anlamlı isimlerle değiştirirdi.

2. Mescidde bir yere yaslanarak oturmakta sakınca yoktur.

٣٦٣- بَابُ غُرَابٍ

363. GURÂB İSMİ HAKKINDA

٨٢٤ - عَنْ أَبِي رَائِطَةَ مُسْلِمٍ قَالَ:

شَهِدْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُنَيْنًا، فَقَالَ لِي: «مَا اسْمُكَ؟»

قُلْتُ: غُرَابٌ، قَالَ:

«لَا، بَلِ اسْمُكَ مُسْلِمٌ».

824. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Râita Müslim el-Kureşî radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte Huneyn Gazvesi’ne katıldım. O sırada bana:

“Adın ne?” diye sordu. Ben de:
“Gurâb” (Karga) dedim.
“Hayır, senin adın Müslim’dir.” buyurdu.[173]

Hadisin Râvisi:
Ebû Râita Müslim el-Kureşî
Mekkeli olduğu ve Kureyş kabilesine mensup bulunduğu bilinmektedir. Kendisinden kızı Râita rivâyette bulunmuştur. Hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır.
Allah ondan râzı olsun.

٣٦٤- بَابُ شِهَابٍ

364. ŞİHÂB İSMİ HAKKINDA

٨٢٥ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، ذُكِرَ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ: شِهَابٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«بَلْ أَنْتَ هِشَامٌ».

825. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:
Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanında bir adamın isminin (göktaşı anlamında) Şihâb olduğu söylendi. Bunun üzerine Allah’ın Resûlü ona:
“Hayır, senin adın Hişâm’dır.” buyurdu.[174]

٣٦٥- بَابُ الْعَاصِ

365. ÂS İSMİ

٨٢٦ - عَنْ مُطِيعِ بْنِ الْأَسْوَدِ قَالَ:

سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ، يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ:

«لَا يُقْتَلُ قُرَشِيٌّ صَبْرًا بَعْدَ الْيَوْمِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ».

فَلَمْ يُدْرِكِ الْإِسْلَامَ أَحَدٌ مِنْ عُصَاةِ قُرَيْشٍ غَيْرُ مُطِيعٍ، كَانَ اسْمُهُ الْعَاصَ

فَسَمَّاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُطِيعًا.

826. Ashâb-ı kirâmdan Mutî’ bin Esved radıyallahu anh şöyle dedi:

Mekke’nin fethedildiği gün Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu işittim:

“Bugünden sonra kıyâmete kadar, Kureyş kabilesinden hiç kimse dinden döndüğü için öldürülmeyecektir.”

Kureyş kabilesinden, Mutî’ dışında, adı Âs olan hiç kimse Müslüman olmamıştır. Resûl-i Ekrem onun (âsî anlamındaki) Âs adını değiştirmiş ve (itâatkâr anlamında) Mutî’ ismini vermiştir. [175]

Hadisin Râvisi:

Mutî’ bin Esved el-Kureşî

Kureyş kabilesindendi ve adı Âs idi. Mekke’nin fethedildiği gün Müslüman oldu. Resûl-i Ekrem de onun adını Mutî’ olarak değiştirdi. Mutî’, Hz. Osman devrinde Medine’de vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, Kureyş kabilesinden olan herkesin Müslüman olacağını bildirmiş, kendisinden sonra onların dinden dönmeyeceğini yani mürted olmayacağını haber vermiştir. Mürtedler öldürülür; ama Kureyş’ten olanlar dinden dönmeyecekleri için, irtidat suçundan dolayı öldürülmeyeceklerdir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Câhiliye devrinde çocuklara verilen garip isimlerden biri de, isyankâr anlamındaki Âs (veya Âsî) idi. Peygamber Efendimiz bu ismi de güzel anlamlı isimlerle değiştirdi.

2. Allah'ın Resûlü, Kureyş kabilesinden olan herkesin Müslüman olacağını ve onların, başkaları gibi dinden dönmeyeceğini haber vermiştir.

3. Kureyş kabilesinden, adı Âs olan önde gelen müşrikler vardı. Âs ibni Vâil, Âs ibni Hişâm gibi. Onlar kâfir olarak ölmüşlerdir.

٣٦٦- بَابُ مَنْ دَعَا صَاحِبَهُ فَيَخْتَصِرُ وَيَنْقُصُ مِنِ اسْمِهِ شَيْئًا

366. BİRİNİN İSMİNİ KISALTARAK SÖYLEMEK

٨٢٧ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«يَا عَائِشُ، هَذَا جِبْرِيلُ يَقْرَأُ عَلَيْكِ السَّلَامَ».

قَالَتْ: وَعَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، قَالَتْ: وَهُوَ يَرَى مَا لَا أَرَى.

827. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana:

"Ey Âiş! Bak, Cebrâil sana selâm söylüyor." buyurdu. Ben de:

"Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi ona olsun." dedim.

Sonra Hz. Âişe: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem benim göremediğimi görüyor." dedi.[176]

٨٢٨ - عَنْ أُمِّ كُلْثُومٍ بِنْتِ ثُمَامَةَ، أَنَّهَا قَدِمَتْ حَاجَّةً، فَإِنَّ أَخَاهَا الْمُخَارِقَ بْنَ ثُمَامَةَ

قَالَ:

أُدْخُلِي عَلَى عَائِشَةَ، وَسَلِيهَا عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، فَإِنَّ النَّاسَ قَدْ أَكْثَرُوا

فِيهِ عِنْدَنَا، قَالَتْ: فَدَخَلْتُ عَلَيْهَا فَقُلْتُ: بَعْضُ بَنِيكِ يُقْرِئُكِ السَّلَامَ،

وَيَسْأَلُكِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، قَالَتْ:

وَعَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللهِ، قَالَتْ: أَمَّا أَنَا فَأَشْهَدُ عَلَى أَنِّي رَأَيْتُ عُثْمَانَ فِي

هَذَا الْبَيْتِ فِي لَيْلَةٍ قَائِظَةٍ، وَنَبِيُّ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجِبْرِيلُ يُوحِي

إِلَيْهِ، وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضْرِبُ كَفَّ - أَوْ كَتِفَ - ابْنِ عَفَّانَ بِيَدِهِ:

«أُكْتُبْ، عُثْمَ».

فَمَا كَانَ اللهُ يُنْزِلُ تِلْكَ الْمَنْزِلَةَ مِنْ نَبِيِّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا رَجُلًا

عَلَيْهِ كَرِيمًا، فَمَنْ سَبَّ ابْنَ عَفَّانَ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللهِ.

828. Tâbiîn neslinden Ümmü Külsûm binti Sümâme'den rivâyet edildiğine göre, kendisi hacdan yeni dönmüştü. Kardeşi Muhârik ibni Sümâme ona:

"Hz. Âişe'nin yanına git ve ona Hz. Osman hakkındaki düşüncesini sor. Çünkü insanlar yanımızda onun hakkında ileri geri çok şey söylüyor." dedi. Ümmü Külsûm sözüne şöyle devam etti:

Hz. Âişe'nin yanına gittim ve ona:

"Evlâtlarından biri sana selâm gönderdi; senin Osmân ibni Affân hakkındaki düşünceni soruyor." dedim. Hz. Âişe:

"Allah'ın selâmı ve rahmeti onun üzerine de olsun." dedikten sonra şunları söyledi: "Ben şunu kesin bir dille belirtirim ki, sıcak bir gecede Osmân bu evde idi. O sırada Cebrâil aleyhisselâm Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme vahiy getiriyordu. Allah'ın Resûlü de Osmân'ın eline (veya omuzuna) vurarak ona:

'Ey Osm! Yaz' diyordu. Allah Teâlâ, Resûlüne bu kadar yakın olma şerefini ancak çok değerli bir insana lütfeder. Osmân'a kim sövüp sayıyorsa, Allah'ın lâneti onun üzerine olsun."[177]

Hadislerin Açıklaması

* Konumuz, birine adını kısaltarak seslenmekdir. Araplar bunu çok yapardı. Peygamber Efendimiz'in Hz. Âişe'ye "Âiş", Hz. Osmân'a "Osm"

diye hitap etmesi böyledir. Bizim dilimizde de Emine'ye "Emiş", Mehmet'e "Memiş" dendiğini biliriz. Bir ismi kısaltarak söylemekte sakınca yoktur.

* Hz. Osman'ın çok değerli özellikleri vardı. Peygamber Efendimiz onu bir kızıyla evlendirmiş, onun vefâtından sonra diğer kızıyla da evlendirmişti. Hz. Osman, cennetle müjdelenen ve "Aşere-i Mübeşşere" denen on kişi arasında yer almıştı. Vahiy kâtiplerinden biriydi. Üstün hayâ duygusuyla bilinirdi. Malını İslâm'a hizmet etmek için harcayan cömert bir insandı. Allah şefâatine nâil eylesin.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İnsanlara isimlerini kısaltarak söylemek câizdir.
2. **Hz. Âişe annemiz, Cebrâil aleyhisselâmın kendisine selâm gönderdiği pek değerli bir insandı.**
3. Hz. Osman da Peygamber Efendimiz'in çok değer verdiği ve hayâsının üstünlüğünden söz ettiği azîz bir sahâbî idi.

٣٦٧- بَابُ زَحْمٍ

367. "ZAHM" İSMİ HAKKINDA

٨٢٩ - عَنْ بَشِيرِ بْنِ الْخَصَاصِيَةِ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

«مَا اسْمُكَ؟» قَالَ: زَحْمٌ، قَالَ:

«بَلْ أَنْتَ بَشِيرٌ»، فَبَيْنَمَا أَنَا أُمَاشِي النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

«يَا ابْنَ الْخَصَاصِيَةِ، مَا أَصْبَحْتَ تَنْقِمُ عَلَى اللهِ؟ أَصْبَحْتَ تُمَاشِي رَسُولَ

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ»، قُلْتُ: بِأَبِي وَأُمِّي، مَا أَنْقِمُ عَلَى اللهِ شَيْئًا، كُلَّ

خَيْرٍ قَدْ أَصَبْتُ. فَأَتَى عَلَى قُبُورِ الْمُشْرِكِينَ فَقَالَ:

«لَقَدْ سَبَقَ هَؤُلَاءِ خَيْرًا كَثِيرًا»، ثُمَّ أَتَى عَلَى قُبُورِ الْمُسْلِمِينَ فَقَالَ:

«لَقَدْ أَدْرَكَ هَؤُلَاءِ خَيْرًا كَثِيرًا»، فَإِذَا رَجُلٌ عَلَيْهِ سِبْتِيَّتَانِ يَمْشِي بَيْنَ الْقُبُورِ،

فَقَالَ:

«يَا صَاحِبَ السِّبْتِيَّتَيْنِ، أَلْقِ سِبْتِيَّتَكَ»، فَخَلَعَ نَعْلَيْهِ.

829. Ashâb-ı kirâmdan (İbnü'l-Hasâsiyye diye de anılan) Beşîr ibni Ma'bed'den rivâyet edildiğine göre, kendisi bir gün Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna gelmişti. Allah'ın Elçisi ona:

"Adın ne?" diye sordu. O da:

"Zahm" dedi. Resûl-i Ekrem ona:

"Hayır, senin adın Beşîr'dir." buyurdu. Sonra Resûl-i Ekrem kendisiyle beraber yürürken bana:

"Ey İbnü'l-Hasâsiyye! İşte bak! Allah'ın Resûlü ile birlikte yürüyorsun! Allah'tan daha başka ne istersin?" diye sordu. Ben de:

"Anam baban sana fedâ olsun ey Allah'ın Elçisi! Allah'tan daha ne isteyeyim? Ben her türlü hayra nâil olmuş biriyim." dedim. O sırada müşriklerin mezarlığının yanından geçiyordu ki:

"Bunlar birçok hayrı yapamadan göçüp gittiler." buyurdu. Daha sonra Müslümanların kabristanın yanından geçerken, onlar için de:

"Bunlar ise birçok hayır kazanıp gittiler." buyurdu. İşte tam o sırada tabaklanmış deri ayakkabılarıyla kabristanda yürüyen bir adama:

"Ey deriden yapılmış ayakkabı giyen, çıkar ayakkabılarını!" buyurdu. Adam da hemen ayakkabılarını çıkardı."[178]

٨٣٠ – عَنْ بَشِيرِ بْنِ الْخَصَاصِيَةِ، وَكَانَ اسْمُهُ زَحْمًا، فَسَمَّاهُ النَّبِيُّ صَلَّى

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَشِيرًا.

830. Beşîr ibnü'l-Hasâsiyye'den rivâyet edildiğine göre, onun adı Zahm idi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem adını Beşîr olarak değiştirdi.

Hadisin Açıklaması

Câhiliye devrinde Beşîr ibni Ma'bed'in adı "zahmet, sıkıntı" anlamında Zahm idi. Müslüman olup da Peygamber aleyhisselâmın huzûruna gelince, Allah'ın Elçisi onun adını müjdeleyici anlamına gelen Beşîr ismiyle değiştirdi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Çocuklara kötü şeyleri çağrıştıran isimler vermemelidir.

2. Esasen sadece çocuklara değil, her şeye güzel isimler vermelidir.

٣٦٨- بَابُ بَرَّةَ

368. "BERRE" İSMİ HAKKINDA

٨٣١ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ اسْمَ جُوَيْرِيَةَ كَانَ بَرَّةَ، فَسَمَّاهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جُوَيْرِيَةَ.

831. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre mü'minlerin annesi Cüveyriye radıyallahu anhânın adı Berre idi. Resûl-i Ekrem onun adını Cüveyriye olarak değiştirdi.[179]

٨٣٢ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كَانَ اسْمُ مَيْمُونَةَ بَرَّةَ، فَسَمَّاهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَيْمُونَةَ.

832. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre mü'minlerin annesi Meymûne radıyallahu anhânın adı Berre idi. Resûl-i Ekrem onun adını Meymûne olarak değiştirdi.[180]

Hadislerin Açıklaması

İslâmiyet'ten önce Araplar arasında Berre ismi yaygın bir şekilde kullanılıyordu. Nitekim Cüveyriye annemizin de Meymûne annemizin de

Resûl-i Ekrem ile evlenmeden önceki isimleri Berre idi. Berre, “hayırlı kadın” demekti. Halbuki Allah Teâlâ Kur’ân-ı Kerîm’de: **“Kendinizi temize çıkarmayın!”**[181] buyurmaktadır. Bu sebeple Fahr-i Âlem Efendimiz her ikisinin de isimlerini değiştirdi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

Kimin iyi, kimin kötü olduğunu en iyi insanı yaratan bilir. Bu sebeple çocuklara onların iyi ve temiz olduklarını dile getiren isimler verilmemelidir.

٣٦٩- بَابُ أَفْلَحَ

369. “EFLAH” İSMİ HAKKINDA

٨٣٣ - عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

"إِنْ عِشْتُ نَهَيْتُ أُمَّتِي -إِنْ شَاءَ اللهُ- أَنْ يُسَمِّي أَحَدُهُمْ بَرَكَةَ، وَنَافِعًا، وَأَفْلَحَ -وَلَا أَدْرِي قَالَ: رَافِعًا أَمْ لَا؟- يُقَالُ: هَا هُنَا بَرَكَةُ؟ فَيُقَالُ: لَيْسَ هَا هُنَا".

فَقُبِضَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ يَنْهَ عَنْ ذَلِكَ.

833. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Eğer ömrüm olursa, inşallah ümmetime, çocuklarına Bereket, Nâfi’ ve Eflah adlarını vermelerini yasaklayacağım.”

Resûlullah’ın yasaklayacağını söylediği isimler arasında Râfi’ de var mıydı bilemiyorum. Allah’ın Elçisi sözüne şöyle devam etti:

“Bereket adlı birini arayan kimse: ‘Bereket burada mı?’ diye soruyor; oradakiler de: “Burada Bereket yok’ diyorlar.”

Câbir sözünü şöyle tamamladı: Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bunları yasaklayamadan vefât etti.[182]

٨٣٤ - عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

أَرَادَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَنْهَى أَنْ يُسَمَّى بِيَعْلَى، وَبِبَرَكَةَ، وَنَافِعٍ، وَيَسَارٍ، وَأَفْلَحَ، وَنَحْوِ ذَلِكَ، ثُمَّ سَكَتَ بَعْدُ عَنْهَا، فَلَمْ يَقُلْ شَيْئًا.

834. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem çocuklara Ya'lâ, Bereket, Nâfi', Yesâr ve Eflah gibi isimlerin verilmesini yasaklamak istedi. Sonra bu konuda sükût buyurdu ve artık bir şey söylemedi.[183]

Hadislerin Açıklaması

Her iki hadîs-i şerîfte geçen isimler; fayda, kâr, başarı, bolluk ve bereket gibi anlamlara gelmektedir. Efendimiz'in işâret buyurduğu gibi, ismi böyle olan birini arayan kimse "Burada fayda, kâr, bereket var mı?" diye sorduğu zaman, alacağı olumsuz cevap son derece mânasız olacaktır. O takdirde hem bu konuşmayı duyanlar, hem de o adı taşıyanlar olumsuz mânâda etkilenecektir. En iyisi çocuklara bu isimleri vermemektir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz'in bu iki hadiste sayılan isimleri yasaklamayı düşünmesi bile onun bir emri ve vasiyeti sayılır.

2. Bu adları taşıyan birini arayan kimse: "Burada bereket var mı, fayda var mı?" diye sorup da, "yok" cevabını alınca, bazıları bu isimlerin uğursuzluğunu düşünebilir.

٣٧٠- بَابُ رَبَاحٍ

370. "REBÂH" İSMİ HAKKINDA

٨٣٥ - عَنْ عُمَرَ بْنِ الخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ:

لَمَّا اعْتَزَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِسَاءَهُ، فَإِذَا أَنَا بِرَبَاحٍ غُلَامِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَنَادَيْتُ: يَا رَبَاحُ، اسْتَأْذِنْ لِي عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

835. Ömer ibnü'l-Hattâb radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem hanımlarından bir süre ayrı kaldığı zaman, onu ziyârete gitmiştim. Bir de baktım ki, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin hizmetkârı Rebâh kapıda. Ona:

"Ey Rebâh! Huzûruna girmem için Resûlullah'tan izin al!" dedim.[184]

Hadisin Açıklaması

***** Peygamber Efendimiz'in, zenci kölesi Rebâh'ın adını değiştirmemesi, onun isim değiştirme konusundaki sözlerinin tavsiye mâhiyetinde olduğunu göstermektedir.

***** Resûl-i Ekrem'in hanımları, herkes gibi dünya nimetlerinden daha çok faydalanmak ve daha rahat bir hayat sürmek istemişlerdi. Bu isteği uygun görmeyen Allah'ın Resûlü, onlara tavır koydu ve bir süre ayrı kaldı. Onlar da hata ettiklerini anlayıp bu isteklerinden vazgeçtiler.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Birinin ziyâretine gitmek isteyen, mutlaka ondan izin almalıdır.

2. Peygamber Efendimiz ile hanımları arasında bile bazı konularda anlaşmazlık olması, eşler arasındaki bazı fikir ayrılıklarını tabii karşılamak gerektiğini gösterir.

٣٧١- بَابُ أَسْمَاءِ الْأَنْبِيَاءِ

371. ÇOCUKLARA PEYGAMBER İSİMLERİ KOYMAK

٨٣٦ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«تَسَمَّوْا بِاسْمِي، وَلَا تَكْتَنُوا بِكُنْيَتِي، فَإِنِّي أَنَا أَبُو الْقَاسِمِ».

836. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Çocuklarınıza benim adımı veriniz; ama benim künyemi kullanmayınız. Çünkü ben Ebü’l-Kàsım’ım.”[185]

٨٣٧ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي السُّوقِ، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا أَبَا الْقَاسِمِ، فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّمَا دَعَوْتُ هَذَا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «سَمُّوا بِاسْمِي، وَلَا تَكَنَّوْا بِكُنْيَتِي».

837. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem çarşıdaydı. Bir adam:

“Ey Ebü’l-Kàsım!” diye seslenince dönüp baktı. Adam:

“Yâ Resûlallah! Ben şuna seslenmiştim.” deyince Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Çocuklarınıza benim adımı veriniz; ama benim künyemi kullanmayınız.”[186]

٨٣٨ - عَنْ يُوسُفَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ قَالَ:

سَمَّانِي النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوسُفَ، وَأَقْعَدَنِي عَلَى حِجْرِهِ وَمَسَحَ عَلَى رَأْسِي.

838. Ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Selâm’ın oğlu Yûsuf radıyallahu anh şöyle dedi:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana Yûsuf adını verdi ve beni kucağına alarak başımı okşadı.”[187]

٨٣٩ – عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ:

وُلِدَ لِرَجُلٍ مِنَّا مِنَ الْأَنْصَارِ غُلَامٌ، وَأَرَادَ أَنْ يُسَمِّيَهُ مُحَمَّدًا – قَالَ شُعْبَةُ فِي حَدِيثِ مَنْصُورٍ: إِنَّ الْأَنْصَارِيَّ قَالَ: حَمَلْتُهُ عَلَى عُنُقِي، فَأَتَيْتُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَفِي حَدِيثِ سُلَيْمَانَ: وُلِدَ لَهُ غُلَامٌ فَأَرَادُوا أَنْ يُسَمِّيَهُ مُحَمَّدًا – قَالَ:

«تَسَمَّوْا بِاسْمِي، وَلَا تَكَنَّوْا بِكُنْيَتِي، فَإِنِّي إِنَّمَا جُعِلْتُ قَاسِمًا، أَقْسِمُ بَيْنَكُمْ». وَقَالَ حُصَيْنٌ: «بُعِثْتُ قَاسِمًا أَقْسِمُ بَيْنَكُمْ».

839. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bizden (Ensâr) bir adamın oğlu doğdu; o da yeni doğan oğluna Muhammed adını vermek istedi.

Hadisin senedindeki râvilerden Şu’be bin Haccâc’ın, hocası Mansûr’dan rivâyetine göre, o Ensâr’dan olan sahâbî:

“Ben yeni doğan oğlumu omuzuma alıp, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme getirdim.” dedi.

Yine hadisin râvisi Şu’be bin Haccâc’ın, hocası (A’meş diye bilinen) Süleymân’dan rivâyetine göre, o Ensâr’dan olan sahâbînin bir oğlu doğdu; ona Muhammed adını vermek istediler. O zaman Resûl-i Ekrem şöyle buyurdu:

“Çocuklarınıza benim adımı veriniz; ama benim künyemi kullanmayınız. Çünkü ben Kàsım (taksim edici) olarak gönderildim. Aranızda ben taksim yaparım.”

Şu’be bin Haccâc’ın, hocası Husayn ibni Abdirrahmân’dan rivâyetine göre Resûl-i Ekrem şöyle buyurdu: **“Ben taksim edici (Kàsım) olarak**

gönderildim. Aranızda ben taksim ederim.”[188]

٨٤٠ – عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ:

وُلِدَ لِي غُلَامٌ، فَأَتَيْتُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَمَّاهُ إِبْرَاهِيمَ، فَحَنَّكَهُ بِتَمْرَةٍ، وَدَعَا لَهُ بِالْبَرَكَةِ، وَدَفَعَهُ إِلَيَّ

وَكَانَ أَكْبَرَ وَلَدِ أَبِي مُوسَى.

840. Ebû Mûsâ el-Eş’arî radıyallahu anh şöyle dedi:

“Bir oğlum dünyaya geldi. Onu alıp Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme götürdüm. Allah’ın Elçisi çocuğa İbrâhim adını verdi. Mübârek ağzında çiğnediği hurmayı çocuğun damağına çaldı (tahnîk yaptı) ve ona hayır ile bereket diledi. Sonra onu benim kucağıma verdi.”

Bu çocuk Ebû Mûsâ’nın en büyük çocuğu idi.[189]

Hadislerin Açıklaması

* Peygamber Efendimiz Hz. Hatice’den doğan ilk çocuğuna Kàsım adını verdi. Araplar genellikle birine ilk doğan çocuğunun adıyla künye verirler, yani ona öyle hitap ederlerdi. Bu sebeple Resûlullah Efendimiz de “Kàsım’ın babası” anlamında “Ebü’l-Kàsım” künyesiyle anıldı. Fahr-i Âlem Efendimiz de kendi künyesinin bir başkasıyla karıştırılmaması için, yaşadığı sürece ashâbının bu künye ile anılmasını uygun görmedi.

* Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz, kendisinin Kàsım (taksim edici) olarak gönderildiğini ifâde buyururken şunu söylemiştir: Ben, Allah Teâlâ’nın verdiği malı aranızda taksim ederim. Aynı şekilde O’nun bana verdiği ilmi ve vahyi de aranızda ayırım yapmadan taksim ederim; herkes ondan nasibi kadarını alır ve onu uygular demek istemiştir.

* Ashâb-ı kirâm, doğan çocuklarını alıp Resûl-i Ekrem Efendimiz’e getirirler, ondan çiğnediği hurmayı çocuğun damağına sürmesini ve duâ etmesini isterlerdi. Allah’ın Resûlü çocukları çok sever, onları kucağına alır, başlarını okşar ve duâ ederdi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz çocuklara kendi adının verilebileceğini söylemiştir. Bu sebeple çocuklara Muhammed ve Ahmed gibi isimler verilebilir.

2. Çocuklara diğer peygamberlerin isimlerinin verilmesi de uygun görülmüştür. Nitekim Resûl-i Ekrem Efendimiz hem kendi oğluna, hem de diğer sahâbîlerin çocuklarına İbrâhim ve Yûsuf adlarını vermiştir.

3. Çocuğa doğduğu gün ad konabilir.

٣٧٢- بَابُ حَزْنٍ

372. “HAZN” İSMİ HAKKINDA

٨٤١ - عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«مَا اسْمُكَ؟» قَالَ: حَزْنٌ، قَالَ:

«أَنْتَ سَهْلٌ».

قَالَ: لَا أُغَيِّرُ اسْمًا سَمَّانِيهِ أَبِي.

قَالَ ابْنُ الْمُسَيَّبِ: فَمَا زَالَتِ الْحُزُونَةُ فِينَا بَعْدُ.

841. Ünlü tâbiîn fakîhi Saîd ibnü’l-Müseyyeb babasından, o da dedesinden rivâyet ettiğine göre, dedesi Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna çıktığında, Allah’ın Elçisi ona:

“Adın ne?” diye sordu. O da:

“Adım Hazn’dir.” dedi. Peygamber aleyhisselâm:

“Hayır, senin adın Sehl’dir.” buyurdu. O da:

“Babamın bana verdiği adı değiştirmem!” dedi.

Saîd ibnü’l-Müseyyeb şöyle dedi:

“O günden sonra ailemizde keder ve hüzün eksik olmadı.” [190]

Hadisin Râvisi:

Saîd ibnü'l-Müseyyeb

Medineli meşhûr yedi tâbiîn fakîhinden biriydi. Babası, annesi ve dedesi sahâbî idi. Dedesi Hazn, Fahr-i Âlem Efendimiz'in huzûruna çıktığında Allah'ın Resûlü ona adını sordu. Adının "kederli, hüzünlü adam, sert toprak" anlamında Hazn olduğunu söyleyince, Sultân-ı Enbiyâ ona "kolay, yumuşak" anlamında Sehl adını vermek istedi. Fakat o babasının verdiği adı değiştirmek istemedi. Hazn, Yemâme Savaşı'nda şehid oldu.

٨٤١ - عَنْ عَبْدِ الحَمِيدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ شَيْبَةَ قَالَ:

جَلَسْتُ إِلَى سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ فَحَدَّثَنِي، أَنَّ جَدَّهُ حَزْنًا قَدِمَ عَلَى النَّبِيِّ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

«مَا اسْمُكَ؟» قَالَ: اسْمِي حَزْنٌ، قَالَ:

«بَلْ أَنْتَ سَهْلٌ». قَالَ: مَا أَنَا بِمُغَيِّرٍ اسْمًا سَمَّانِيهِ أَبِي قَالَ ابْنُ الْمُسَيِّبِ:

فَمَا زَالَتْ فِينَا الْحُزُونَةُ بَعْدُ.

Bu hadis bir önceki hadisin aynıdır.

Hadislerin Açıklaması

Saîd ibnü'l-Müseyyeb'in dedesi Hazn'in, adı gibi sert huylu ve kırıcı olduğu anlaşılmaktadır. Allah'ın Resûlü'nün teklifini kabul etmemesi bunu göstermektedir. Onun bu tutumu, torunu olan büyük âlim ve zâhid İbnü'l-Müseyyeb'in de itirâf ettiği gibi kendisinin neslini de üzmüştür. Bazı âlimler, bir sahâbî olan Hazn'in tutumuna bakarak, isim değiştirmenin zorunlu olmadığı sonucuna varmışlardır. Şâyet zorunlu olsaydı bu sahâbî her şeye rağmen Sehl adını kabul ederdi, demişlerdir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bazı olumsuz tavırlar, soyaçekim sebebiyle daha sonraki nesillerde devam edebilir.

2. Peygamber tavsiyesini tutanlar, hayır ve güzellik kazanırlar.

٣٧٣- بَابُ اسْمِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكُنْيَتِهِ

373. PEYGAMBER EFENDİMİZİN İSMİ VE KÜNYESİ

٨٤٢ - عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

وُلِدَ لِرَجُلٍ مِنَّا غُلَامٌ فَسَمَّاهُ الْقَاسِمَ، فَقَالَتِ الْأَنْصَارُ: لَا نُكَنِّيكَ أَبَا الْقَاسِمِ، وَلَا نُنْعِمُكَ عَيْنًا، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُ مَا قَالَتِ الْأَنْصَارُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«أَحْسَنَتِ الْأَنْصَارُ، تَسَمَّوْا بِاسْمِي، وَلَا تَكْتَنُوا بِكُنْيَتِي، فَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ».

842. Ashâb-ı kirâmdan Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Biz Ensâr'dan birinin bir oğlu oldu, adını Kàsım koydu. Ensâr ona:

"Biz seni Ebü'l-Kàsım diye çağırmayız. Oğlun oldu diye seni tebrik de etmeyiz." dedi. Bunun üzerine bu zât Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna varıp Ensâr'ın sözlerini haber verdi. O zaman Allah'ın Elçisi ona:

"Ensâr güzel söylemiş! Çocuklarınıza benim adımı veriniz; ama benim künyemi kullanmayınız. Çünkü 'Kàsım' benim." buyurdu.[191]

٨٤٣ - عَنِ ابْنِ الحَنَفِيَّةِ قَالَ:

كَانَتْ رُخْصَةً لِعَلِيٍّ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنْ وُلِدَ لِي بَعْدَكَ أُسَمِّيهِ بِاسْمِكَ،

وَأُكَنِّيهِ بِكُنْيَتِكَ؟ قَالَ: «نَعَمْ»

843. Hz. Ali'nin oğlu olan tâbiîn âlimlerinden Muhammed ibnü'l-Hanefiyye şöyle dedi:

Ali radıyallahu anh, Resûl-i Ekrem'den şöyle bir izin almıştı:

"Yâ Resûlallah! Senden sonra bir oğlum olursa, ona senin adını koymama ve künyeni vermeme müsâade eder misin?" diye sordu. Allah'ın Elçisi de ona:

"Evet" buyurdu.[192]

٨٤٤ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

نَهَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَجْمَعَ بَيْنَ اسْمِهِ وَكُنْيَتِهِ، وَقَالَ:

«أَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، وَاللهُ يُعْطِي، وَأَنَا أَقْسِمُ».

844. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, hem kendi ismini çocuklarımıza vermeyi hem de künyesini almayı bize yasakladı ve şöyle buyurdu:

"Ben Ebü'l-Kàsım'ım. Veren Allah'tır; ben ise O'nun verdiğini taksim ederim."[193]

٨٤٥ – عَنْ أَنَسٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي السُّوقِ، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا أَبَا الْقَاسِمِ، فَالْتَفَتَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: دَعَوْتُ هَذَا، فَقَالَ: «سَمُّوا بِاسْمِي، وَلَا تَكَنَّوْا بِكُنْيَتِي».

Bu hadis, 837 numarayla geçti.

Hadislerin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, çocuklara kendi isminin konulmasına izin vermiştir. Fakat yaşadığı sürece, karışıklığa meydan vermemek için, bir başkasının kendi künyesini almasını ve "Ebü'l-Kàsım" diye çağrılmasını doğru bulmamıştır.

Ancak Fahr-i Kâinât Efendimiz'in vefâtından sonra, adı Muhammed olan bazıları çocuklarına Kàsım adını koymuş, kendileri de Ebü'l-Kàsım Muhammed diye çağırılmışlardır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Çocuklara Kàsım adını koymak ve bundan dolayı Kàsım'ın babası anlamında "Ebü'l-Kàsım" diye anılmak, Arapları ilgilendiren bir durumdur. Türkler, çocuklarına Muhammed ve Kàsım adlarını koyabilirler.

2. Peygamber Efendimiz, Allah'ın verdiği malı kulları arasında taksim ettiğini, O'nun indirdiği vahyi herkese ilettiğini haber vermiştir.

٣٧٤- بَابُ هَلْ يُكَنَّى الْمُشْرِكُ

374. MÜŞRİKE KÜNYE VERİLİR Mİ?

٨٤٦ - عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ:

أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَلَغَ مَجْلِسًا فِيهِ عَبْدُ اللهِ بْنُ أُبَيِّ بْنِ سَلُولٍ، وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يُسْلِمَ عَبْدُ اللهِ بْنُ أُبَيٍّ، فَقَالَ: لَا تُؤْذِينَا فِي مَجْلِسِنَا.

فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ فَقَالَ:

«أَيْ سَعْدُ، أَلَا تَسْمَعُ مَا يَقُولُ أَبُو حُبَابٍ؟»، يُرِيدُ عَبْدَ اللهِ بْنَ أُبَيِّ بْنِ سَلُولٍ.

846. Üsâme bin Zeyd radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (hasta olan sahâbîsi Sa'd ibni Ubâde'yi ziyârete giderken, aralarında münâfıkların başı) Abdullah ibni Übey ibni Selûl'ün de bulunduğu bir meclise uğradı. O zamanlar henüz Müslüman olmayan Abdullah ibni Übey, Resûl-i Ekrem'e:

"Meclisimize gelip de bizi rahatsız etme!" dedi.

Bunun üzerine Allah'ın Resûlü Sa'd ibni Ubâde radıyallahu anhın evine gitti ve ona, Abdullah ibni Übey ibni Selûl'ü kastederek:

"Ey Sa'd! Şu Ebû Hubâb'ın ne dediğini duymadın mı?" buyurdu.[194]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz'in Medine'deki ilk yıllarıydı. Eşeğe binmiş, o zamanlar 9-10 yaşında bulunan Üsâme'yi de arkasına bindirmiş, hasta ziyâretine gidiyordu. Bir topluluğu görünce, onlara İslâmiyet'i anlatmak için yanlarına gitti. İşte bu olay o zaman meydana geldi. Bu olaydan kısa bir süre sonra yapılan Bedir Gazvesi'ni Müslümanlar kazanınca, münâfıkların başı olan Abdullah ibni Übey, sözde Müslüman oldu. Ama ölünceye kadar İslâmiyet'in aleyhinde bulundu.

Bu baş münafığın oğlu olan Abdullah ibni Abdullah ibni Übey ibni Selûl ise çok samimi bir Müslümandı. Adı da Hubâb'dı. O Müslüman olunca Peygamber Efendimiz kendisine: "Adın nedir?" diye sordu. O da "Hubâb" dedi. Allah'ın Resûlü ona: "Hubâb şeytandır. Bundan sonra senin adın Abdullah'tır" buyurdu.[195] Ancak babası, "Hubâb'ın babası" anlamında Ebû Hubâb künyesiyle anılırdı.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İslâmiyet karşısında duramayacaklarını anlayan bazı kâfirler, Müslüman olmuş gibi yaparak İslâmiyet'e olan düşmanlıklarını gizli gizli yürüttüler.

2. Peygamber Efendimiz, kâfirlerin hakaretlerine sabreder, onları affeder, kendileriyle tartışmazdı.

3. Kâfirlere de künye verilebilir. Nitekim Peygamber Efendimiz'in en büyük düşmanlarından biri olan amcasının künyesi "alev babası" anlamında "Ebû Leheb"di.

٣٧٥- بَابُ الْكُنْيَةِ لِلصَّبِيِّ

375. ÇOCUĞA KÜNYE VERMEK

٨٤٧ - عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُ عَلَيْنَا - وَلِي أَخٌ صَغِيرٌ يُكَنَّى: أَبَا عُمَيْرٍ، وَكَانَ لَهُ نُغَرٌ يَلْعَبُ بِهِ فَمَاتَ، فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَآهُ حَزِينًا، فَقَالَ: «مَا شَأْنُهُ؟» قِيلَ لَهُ: مَاتَ نُغَرُهُ، فَقَالَ: «يَا أَبَا عُمَيْرٍ، مَا فَعَلَ النُّغَيْرُ؟».

847. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem zaman zaman bize gelirdi. Benim Ebû Umeyr künyesiyle anılan bir küçük kardeşim vardı. Onun oynadığı serçe türü bir kuşu vardı. Bir gün bu kuş öldü.

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem yine bir gün bize gelmişti. Kardeşimin üzgün olduğunu gördü.

"Bu niye üzgün?" diye sordu. Ona kuşunun öldüğü söylendi. Bunun üzerine Peygamber aleyhisselâm ona:

"Ebû Umeyr! Ne oldu Nugayr? (serçecik)**"** diye latîfe etti.[196]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz çocuklara değer verir, onları çok sever, kendileriyle yakından ilgilenir ve onlara şaka yapardı. Üzüldüklerini görünce de onları teselli ederdi. Enes'in küçük kardeşini üzüntülü görmüş, onun kederini yukarıda nakledilen sözleriyle hafifletmeye çalışmıştı.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Çocuklara büyük adammış gibi yaklaşmalı ve kendileriyle ilgilenmelidir.

2. Çocukların üzüntülerini de ciddiye almalı, onları rahatlatmaya çalışmalıdır.

٣٧٣- بَابُ الْكُنْيَةِ قَبْلَ أَنْ يُولَدَ لَهُ

376. ÇOCUĞA DOĞMADAN ÖNCE KÜNYE VERMEK

٨٤٨ - عَنْ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ:

أَنَّ عَبْدَ اللهِ كَنَّى عَلْقَمَةَ: أَبَا شِبْلٍ، وَلَمْ يُولَدْ لَهُ.

848. Tâbiîn âlimi İbrâhim en-Nehaî şöyle dedi:

Ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh, Alkame bin Kays en-Nehaî'ye, o daha doğmadan önce Ebû Şibl künyesini vermişti.[197]

٨٤٩ - عَنْ عَلْقَمَةَ قَالَ:

كَنَّانِي عَبْدُ اللهِ قَبْلَ أَنْ يُولَدَ لِي.

849. Tâbiîn âlimi Alkame bin Kays en-Nehaî şöyle dedi:

Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh, bana daha doğmadan önce (Ebû Şibl diye) künye vermiş.[198]

Hadislerin Râvileri:

Bir Hoca ve İki Talebesi

Bu iki hadiste, üç ünlü âlimin ismi geçti. Bunlardan künye veren ve diğer iki âlimin hocası olan **Abdullah ibni Mes'ûd**'dur. Efendimiz'in sevdiği bu ünlü sahâbî 1. hadiste tanıtıldı.

Onun "aslan yavrusunun babası" anlamında "Ebû Şibl" diye künye verdiği **Alkame bin Kays en-Nehaî** ise tanınmış fakîh, müfessir, kırâat âlimi ve hadis hâfızıdır. İbni Mes'ûd bu talebesini çok severdi ve ona: "Şâyet seni Resûl-i Ekrem görseydi sevinirdi." derdi.

Bir önceki hadiste bu künye verme olayından söz eden **İbrâhim en-Nehaî** ise (v. 96/714), "Irak fakîhi" diye bilinen ünlü bir fıkıh bilgini, muhaddis, kırâat âlimi ve müfessirdi.

Hadislerin Açıklaması

Araplar genellikle ilk doğan çocuklarının ismine göre künye alırlardı. Onlar arasında künye verme âdeti o kadar yaygındı ki çocuğa, hattâ henüz doğmayan bir bebeğe bile künye verirlerdi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Araplarda bir insan kendine künye verdiği gibi, ona başkaları da künye verebilirdi.

2. Araplar arasında birine künye vermek, ona değer vermek anlamına gelirdi.

٣٧٧- بَابُ كُنْيَةِ النِّسَاءِ

377. KADINLARA KÜNYE VERMEK

٨٥٠ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ:

أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، كَنَّيْتَ نِسَاءَكَ،

فَاكْنِنِي، فَقَالَ:

«تَكَنِّي بِابْنِ أُخْتِكِ عَبْدِ اللهِ».

850. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme gelip:

"Yâ Resûlallah! Hanımlarına künye verdin, bana da bir künye ver!" dedim. O da:

"Sen de kız kardeşinin oğlu Abdullah'ın adıyla künye al!" buyurdu. [199]

٨٥١ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: يَا نَبِيَّ اللهِ، أَلَا تُكَنِّينِي؟ فَقَالَ:

«اكْتَنِي بِابْنِكِ»، يَعْنِي: عَبْدَ اللهِ بْنَ الزُّبَيْرِ، فَكَانَتْ تُكَنَّى: أُمَّ عَبْدِ اللهِ.

851. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

"Ey Allah'ın Nebîsi! Bana da bir künye vermez misin?" dedim. O da Abdullah ibni'z-Zübeyr'i kastederek:

"Sen de oğlunun adıyla künye al!" buyurdu. Hz. Âişe de "Ümmü Abdillah" diye künye aldı.[200]

Hadislerin Açıklaması

Hz. Âişe'nin hiç çocuğu olmadı. O da künyesi olan hanımlara özenmiş olmalı ki, Peygamber aleyhisselâmdan kendisine de bir künye vermesini istedi. Fahr-i Cihân Efendimiz de (إِنَّمَا الْخَالَةُ أُمٌّ) **"Teyze annedir."**[201] buyurduğu için, ona ablası Hz. Esmâ'nın oğlu Abdullah ibni'z-Zübeyr'in adıyla, Abdullah'ın annesi anlamında "Ümmü Abdillah" diye künye verdi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Aralarında künye verme âdeti yaygın olduğu için, Araplar çocuğu olmayanlara da künye verirlerdi.
2. **Peygamber Efendimiz, Hz. Âişe'ye yeğeni Abdullah ibni'z-Zübeyr'den dolayı Ümmü Abdillah künyesini vermiştir.**

٣٧٨- بَابُ مَنْ كَنَّى رَجُلًا بِشَيْءٍ هُوَ فِيهِ أَوْ بِأَحَدِهِمْ

378. BİRİNE BİR HÂLİ DOLAYISIYLA KÜNYE VERMEK

٨٥٢ - عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ:

إِنْ كَانَتْ أَحَبَّ أَسْمَاءِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ إِلَيْهِ لَأَبُو تُرَابٍ، وَإِنْ كَانَ

لَيَفْرَحُ أَنْ يُدْعَى بِهَا، وَمَا سَمَّاهُ أَبَا تُرَابٍ إِلَّا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

غَاضَبَ يَوْمًا فَاطِمَةَ، فَخَرَجَ فَاضْطَجَعَ إِلَى الْجِدَارِ إِلَى الْمَسْجِدِ، وَجَاءَهُ

النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتْبَعُهُ، فَقَالَ: هُوَ ذَا مُضْطَجِعٌ فِي الْجِدَارِ.

فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدِ امْتَلأَ ظَهْرُهُ تُرَابًا، فَجَعَلَ النَّبِيُّ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُ التُّرَابَ عَنْ ظَهْرِهِ وَيَقُولُ:

«اجْلِسْ أَبَا تُرَابٍ».

852. Ashâb-ı kirâmdan Sehl ibni Sa'd es-Sâidî radıyallahu anh şöyle dedi:

Ali radıyallahu anhın en sevdiği ismi "Ebû Türâb idi." Kendisine Ebû Türâb denmesine pek sevinirdi. Ona bu adı Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem vermişti.

Bir gün Hz. Ali, Fâtıma radıyallahu anhâ ile tartışmışlardı. O da evden çıkıp Mescid-i Nebevî'ye gitti ve bir duvarın dibine yattı. Resûl-i Ekrem (eve gelip bulamayınca) onu aramaya çıktı. Biri ona Hz. Ali'nin mescidde yattığını söyleyince oraya gitti. Hz. Ali'nin sırtının toprağa bulandığını görünce, onun sırtındaki toprakları eliyle silkelerken:

"Otur, Ebû Türâb!" diye seslendi.[202]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz'in birine, hâline uygun şekilde künye verdiği olurdu. Hz. Ali'nin toz toprak içinde olduğunu görünce gülümsemiş, ona toprağın babası, toprağa bulanmış kimse anlamında Ebû Türâb demişti. Bu, Fahr-i Kâinât Efendimiz'in ona bir iltifâtıydı. İşte bu sebeple Hz. Ali, kendisine Ebû Türâb denmesinden çok hoşlanırdı.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Karı koca arasında zaman zaman bir anlaşmazlık çıkması son derece normaldir. En uyumlu çiftlerden biri olan Hz. Ali ile Hz. Fâtıma arasında bazen bir tatsızlık olmasını yadırgamamalıdır.

2. Peygamber Efendimiz sevdiklerinin birbirine küsmesine üzülürdü. Onun için hemen Hz. Ali'yi bulmuş, sırtındaki toprakları mübârek eliyle temizlemek sûretiyle ona olan sevgisini göstermişti.

3. Eşler arasındaki tartışmayı olağan karşıladığı için, ona "Kızımı niçin üzdün?" diye çıkışmamıştı. Kızıyla damadı arasında bir anlaşmazlık olduğunu duyan kayınbabalar ve kayınvâlideler de böyle davranmalıdır.

Ebû Dâvûd, Edeb 61, nr. 4950; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 345, nr. 19241.

Buhârî, Edeb 105, nr. 6186; Müslim, Âdâb 7, nr. 2133.
Buhârî, Edeb 108, nr. 6191; Müslim, Âdâb 29, nr. 2149.
Buhârî, Edeb 114, nr. 6205, 6206; Müslim, Âdâb 20, 21, nr. 2143.
İbnü'l-Ca'd, *Müsned* (Haydar), s. 486, nr. 3384; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 330, nr. 14588. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhın, bu konudaki âyet-i kerîmeyi de ihtiva eden geniş rivâyeti için bk. İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XVI, 526-527, nr. 7483.
Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 330, nr. 14588.
Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), IV, 13, nr. 3499.
. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 67, nr. 20941.
Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* (İvezullah), VIII, 192, nr. 8369; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), III, 486, nr. 5815.
Müslim, Âdâb 14, nr. 2139; Ebû Dâvûd, Edeb 62, nr. 4952; Tirmizî, Edeb 66, nr. 2838.
Müslim, Âdâb 19, nr. 2142; Ebû Dâvûd, Edeb 62, nr. 4953.
Müslim, Âdâb 15, nr. 2139.
Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), VI, 66, nr. 5528.
Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 98, 118, nr. 769, 953; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XV, 409-410, nr. 6958.
Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XIX, 433, nr. 1050; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 307, nr. 7727.
Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* (İvezullah), III, 35, nr. 2387; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XXII, 175, nr. 442; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 308, nr. 7733.
Müslim, Cihâd 88, 89, nr. 1782; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 412, nr. 15482-15485, IV, 213, nr. 18021-18024; Dârimî, Nüzûr 24, nr. 2431.
Buhârî, Bed'ü'l-halk 6, nr. 3217, Fezâilü ashâbi'n-nebî 30, nr. 3768, Edeb 111, nr. 6201; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 90, 91, nr. 2447.
Bu hadis 1036 ve 1116 numarayla tekrar gelecektir.
Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 261, nr. 26777.
. Ebû Dâvûd, Cenâiz 72-74, nr. 3230; Nesâî, Cenâiz 107, nr. 2050;İbni Mâce, Cenâiz 46, nr. 1568.
Hadisin farklı bir rivâyeti 775 numarayla geçti.
Müslim, Âdâb 16 nr. 2140; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), XIII, 143, nr. 5829.
Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV 32, nr. 6794.
Necm 53/32.

Müslim, Âdâb 13, nr. 2138; Ebû Dâvûd, Edeb 62, nr. 4960.

Müslim, Âdâb 13, nr. 2138; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XIII, 152, nr. 5840.

Buhârî, Mezâlim 25, nr. 2468, Nikâh 83, nr. 5191; Müslim, Talâk 30, nr. 1479.

Buhârî, İlim 38, nr. 110, Edeb 106, nr. 6187, 6188; Müslim, Âdâb 4-5, 8, nr. 2133, 2134.

Buhârî, Büyû‘ 49, nr. 2120, 2121; Müslim, Âdâb 1, nr. 2131.

Bu hadis 845 numarayla tekrar gelecektir.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 35, nr. 16518, 16521; VI, 6, nr. 24337-24338.

Bu hadis 368 numarayla geçti.

Buhârî, Farzü'l-humüs 7, nr. 3114, 3115, Edeb 109, nr. 6196; Müslim, Âdâb 3-7, nr. 2133.

Buhârî, Akìka 1, nr. 5467, Edeb 109, nr. 6198; Müslim, Âdâb 24, nr. 2145.

Buhârî, Edeb 107, 108, nr. 6190, 6193; Ebû Dâvûd, Edeb 62, nr. 4956.

Buhârî, İlim 38, nr. 110, Edeb 105, 106, nr. 6186-6188; Müslim, Âdâb 4-8, nr. 2133, 2134.

Ebû Dâvûd, Edeb 68, nr. 4967; Tirmizî, Edeb 68, nr. 2843.

Tirmizî, Edeb 68, nr. 2841; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 433, nr. 9596.

Buhârî, Tefsîr 3/15, nr. 4566, Merdâ 15, nr. 5663, Edeb 115, nr. 6207; Müslim, Cihâd 116, ne. 1798.

İbni Vehb, *el-Câmi‘ fi'l-hadîs* (Ebü'l-Hayr), s. 106, 129, nr. 58, 74.

Buhârî, Edeb 81, nr. 6129; Müslim, Âdâb 30, nr. 2150; Ebû Dâvûd, Edeb 69, nr. 4969.

Bu hadis 269 ve 384 numarayla de geçti.

İbnü'l-Ca‘d, *Müsned* (Haydar), s. 109, nr. 633; İbn Sa‘d, *et-Tabakàtü'l-kübrâ*, VI, 86; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), III, 354, nr. 5366.

. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 300, nr. 26288.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 300, nr. 26290; Ebû Dâvûd, Edeb 70, nr. 4970; İbni Mâce, Edeb 34, nr. 3739.

Ebû Dâvûd, Edeb 70, nr. 4970; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XVI, 54-55, nr. 7117.

Ebû Dâvûd, Talâk 34, 35, nr. 2278.

Buhârî, Salât 58, nr. 441, Fezâilü ashâbi'n-nebî 9, nr. 3703, Edeb 113, nr. 6204, İsti'zân 40, nr. 6280; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 38, nr. 2409.

GÜNLÜK HAYATTA İNCELİKLER

٣٧٩- بَابُ كَيْفَ الْمَشْيُ مَعَ الْكُبَرَاءِ وَأَهْلِ الْفَضْلِ؟

379. BÜYÜKLERİN YANINDA YÜRÜMENİN ÂDÂBI

٨٥٣ - عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

بَيْنَمَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي نَخْلٍ لَنَا - نَخْلٍ لِأَبِي طَلْحَةَ - تَبَرَّزَ لِحَاجَتِهِ، وَبِلَالٌ يَمْشِي وَرَاءَهُ، يُكْرِمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَمْشِيَ إِلَى جَنْبِهِ، فَمَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَبْرٍ فَقَامَ، حَتَّى تَمَّ إِلَيْهِ بِلَالٌ، فَقَالَ:

«وَيْحَكَ يَا بِلَالُ، هَلْ تَسْمَعُ مَا أَسْمَعُ؟» قَالَ: مَا أَسْمَعُ شَيْئًا، فَقَالَ:

«صَاحِبُ هَذَا الْقَبْرِ يُعَذَّبُ»، فَوُجِدَ يَهُودِيًّا.

853. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, üvey babam Ebû Talha el-Ensârî'nin hurma bahçesinde iken abdest bozmaya gitti. Bilâl-i Habeşî de hemen ardından yürüyor ve saygılı bir şekilde ilerliyordu. Daha sonra Allah'ın Resûlü bir kabrin yanından geçti. O sırada Bilâl de ona yetişti. Bilâl'e döndü ve:

"Vay be Bilâl! Benim duyduğumu sen de duyuyor musun?" diye sordu. Bilâl:

"Ben bir şey duymuyorum." dedi. Peygamber aleyhisselâm şöyle buyurdu:

"Bu kabirde yatan adam azâb görüyor."

Sonra o kabrin bir yahudiye ait olduğu anlaşıldı.[203]

Hadisin Açıklaması

Yaşça veya mânen büyük olan insanların yanında yürümenin de bir âdâbı vardır. Büyüklerle yalnız başına yürüyen kimse, onların solunda ve biraz gerisinde hürmetle yürür. Bir istekleri olup olmadığına dikkat eder.

Kabir, Peygamber Efendimiz'in buyurduğu gibi, mü'min için cennet bahçelerinden bir bahçe, kâfir için cehennem çukurlarından bir çukurdur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ Peygamber Efendimiz'e kimsenin bilemeyeceği bilgileri öğretmiş, kimsenin duyamayacağı sesleri duyurmuş, akıl ve duyularla ulaşılamayan gerçeklerden onu haberdâr etmiştir.

2. Kabir azâbı haktır ve gerçektir. Kabir azâbından korunmak için, dinin yasakladığı şeylerden uzak durmalıdır.

٣٨٠- بَابٌ

380. BAZI ÖĞÜTLER

٨٥٤ - عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ قَالَ:

سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ يَقُولُ لِأَخٍ لَهُ صَغِيرٍ: أَرْدِفِ الْغُلَامَ، فَأَبَى، فَقَالَ لَهُ مُعَاوِيَةُ:

بِئْسَ مَا أُدِّبْتَ.

قَالَ قَيْسٌ: فَسَمِعْتُ أَبَا سُفْيَانَ يَقُولُ: دَعْ عَنْكَ أَخَاكَ.

854. Tâbiîn muhaddislerinden Kays ibni Ebî Hâzim şöyle dedi:

Muâviye bin Ebî Süfyân'ın, bir hayvana binmiş olan küçük kardeşine:

"Şu hizmetçiyi binitinin arkasına al!" dediğini duydum. Kardeşi buna yanaşmayınca, Muâviye ona: "Sen ne kötü terbiye edilmişsin!" dedi.

Kays ibni Ebî Hâzim sözüne şöyle devam etti: Ben, o sırada babası Ebû Süfyân'ın Muâviye'ye:

"Kardeşini bırak!" dediğini de duydum.[204]

٨٥٥ - عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ:

إِذَا كَثُرَ الْأَخِلَّاءُ كَثُرَ الْغُرَمَاءُ.

قُلْتُ لِمُوسَى: وَمَا الْغُرَمَاءُ؟ قَالَ: الْحُقُوقُ.

855. Ashâb-ı kirâmdan Amr ibnü'l-Âs radıyallahu anh şöyle dedi:

"Dostlar çoğaldıkça, alacaklılar da çoğalır."

(Hadisin râvilerinden Yahyâ bin Eyyûb şöyle demiştir:) Ben bu hadisi rivâyet eden Mûsâ bin Alî'ye:

"Alacaklılardan maksat nedir?" diye sordum. O da:

"Dostların çoğalırsa, onların senin üzerindeki hakları da çoğalır." demektir, dedi.[205]

Hadislerin Açıklaması

* Küçükler, büyük sözü dinlemelidir. Çünkü çok yaşayan çok bilir. Hayat insana çok şey öğretir. Büyüklerin öğütleri kulağa küpe olmalıdır.

* Dostlar birbirini sevmeli, saymalı ve birbirine karşı vefâkâr olmalıdır. Çünkü dostluk fedâkârlık ister. Gerçek dost kolay bulunmaz. Bulunca da, insan dost yoluna post olmalıdır. Dostlar çoğaldıkça, onlara karşı vazifeler de çoğalır. Onları ziyâret etmek, ikrâmda bulunmak, sıkıntılarını gidermek bu vazifeler arasındadır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Küçükler, büyüklerin öğütlerine kulak vermeli ve nasîhatlarını tutmalıdır.

2. Büyükler de küçüklere tavsiyede bulunurken, onların olumsuz tepkilerini anlayışla karşılamalıdır.

3. İnsan, haklarını gözetebileceği kadar dost edinmelidir.

٣٨١- بَابُ مِنَ الشِّعْرِ حِكْمَةٌ

381. ŞİİRİN HİKMET OLANI

٨٥٦ - عَنْ خَالِدِ بْنِ كَيْسَانَ قَالَ:

كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ عُمَرَ، فَوَقَفَ عَلَيْهِ إِيَاسُ بْنُ خَيْثَمَةَ قَالَ:

أَلَا أُنْشِدُكَ مِنْ شِعْرِي يَا ابْنَ الْفَارُوقِ؟

قَالَ: بَلَى، وَلَكِنْ لَا تُنْشِدْنِي إِلَّا حَسَنًا. فَأَنْشَدَهُ حَتَّى إِذَا بَلَغَ شَيْئًا كَرِهَهُ

ابْنُ عُمَرَ، قَالَ لَهُ: أَمْسِكْ.

856. Tâbiîn neslinden Hâlid ibni Keysân şöyle dedi:

Bir gün Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümânın yanındaydım. Şâir İyâs ibni Hayseme onun yanıbaşında durup:

“Ey İbnü’l-Fârūk! Sana şiirlerimden okuyayım mı?” diye sordu. O da:

“Evet! Ama sadece mânası düzgün olanları oku!” dedi.

O da şiirini okumaya başladı. İbni Ömer, beğenmediği bir yere gelince:

“Tamam, burada dur!” dedi.

٨٥٧ - عَنْ مُطَرِّفٍ قَالَ:

صَحِبْتُ عِمْرَانَ بْنَ حُصَيْنٍ مِنَ الْكُوفَةِ إِلَى الْبَصْرَةِ، فَقَلَّ مَنْزِلٌ يَنْزِلُهُ إِلَّا

وَهُوَ يُنْشِدُنِي شِعْرًا، وَقَالَ: إِنَّ فِي الْمَعَارِيضِ لَمَنْدُوحَةً عَنِ الْكَذِبِ.

857. Tâbiîn âlimi Mutarrif ibni Abdillah ibni Şıhhîr şöyle dedi:

Ashâb-ı kirâmdan İmrân ibni Husayn radıyallahu anh ile Kûfe’den Basra’ya kadar yolculuk yaptık. Hemen her konakladığı yerde bana şiir okur ve şöyle derdi:

“Üstü kapalı söz (ta’rîz), insanı yalan söylemekten kurtarır.”[206]

٨٥٨ - عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِنَّ مِنَ الشِّعْرِ حِكْمَةً».

858. Ashâb-ı kirâmdan Übey ibni Kâ'b'dan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Şiirin hikmet olanı vardır."[207]

٨٥٩ - عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ سَرِيعٍ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنِّي مَدَحْتُ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ

بِمَحَامِدَ، قَالَ:

«أَمَا إِنَّ رَبَّكَ يُحِبُّ الْحَمْدَ»، وَلَمْ يَزِدْهُ عَلَى ذَلِكَ.

859. Ashâb-ı kirâmdan Esved ibni Serî' radıyallahu anh şöyle dedi:

Peygamber aleyhisselâma:

"Yâ Resûlallah! Ben Rabbimi her türlü övgü ifâdeleriyle övdüm." dedim. O da:

"Elbette senin Rabbin övülmekten (kendisine hamd edilmesinden) **memnun olur."** buyurdu. Bu sözün üzerine başka bir şey söylemedi.[208]

٨٦٠ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَأَنْ يَمْتَلِئَ جَوْفُ رَجُلٍ قَيْحًا حَتَّى يَرِيَهُ، خَيْرٌ مِنْ أَنْ يَمْتَلِئَ شِعْرًا».

860. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bir kimsenin midesini irinle doldurup kendini zehirlemesi, hâfızasını şiirle doldurup rûhunu zehirlemesinden daha hayırlıdır."[209]

٨٦١ - عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ سَرِيعٍ قَالَ: كُنْتُ شَاعِرًا، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: أَلَا أُنْشِدُكَ مَحَامِدَ حَمِدْتُ بِهَا رَبِّي؟ قَالَ: «إِنَّ رَبَّكَ يُحِبُّ الْمَحَامِدَ»، وَلَمْ يَزِدْنِي عَلَيْهِ.

Bu hadis 859. hadisin aynıdır.

٨٦٢ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتِ:

اسْتَأْذَنَ حَسَّانُ بْنُ ثَابِتٍ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي هِجَاءِ الْمُشْرِكِينَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«فَكَيْفَ بِنِسْبَتِي؟» فَقَالَ:

لَأَسُلَّنَّكَ مِنْهُمْ كَمَا تُسَلُّ الشَّعْرَةُ مِنَ الْعَجِينِ.

862. Âişe radıyallahu anhâdan rivâyet edildiğine göre şöyle dedi:

Şâir Hassân ibni Sâbit, Mekkeli müşrikleri hicvetmek (yermek) için Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden izin istedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de ona:

“(Biz onlarla aynı soydanız) **Onların içinde benim soyum ne olacak?**” diye sordu. Hassân da:

“Ey Allah’ın Resûlü! Elbette ben senin soyunu onların soyları arasından, tereyağından kıl çeker gibi çekip çıkarırım.” dedi.[210]

٨٦٣ - عَنْ عُرْوَةَ قَالَ:

ذَهَبْتُ أَسُبُّ حَسَّانَ عِنْدَ عَائِشَةَ، فَقَالَتْ:

لَا تَسُبَّهُ، فَإِنَّهُ كَانَ يُنَافِحُ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

863. Tâbiîn âlimlerinden Urve bin Zübeyr şöyle dedi:

Teyzem Âişe radıyallahu anhânın yanında, şâir Hassân ibni Sâbit hakkında ileri geri konuşmaya başladım. Teyzem bana şunu söyledi:

"Onun aleyhinde konuşma! Çünkü o, Allah'ın Resûlü'nü düşmanlarına karşı şiiriyle savunurdu."[211]

Hadislerin Açıklaması

* Gerçeği, doğruyu ve güzeli dile getiren şiirler vardır. Bu şiirler insana Allah'ı, ahlâkı ve âhireti hatırlatır. Böyle şiirlere hikmetli şiir denir. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ da, kendisine şiir okumak isteyen şâire böyle şiirler okumasını söylemişti. Peygamber Efendimiz, genel olarak şiire karşı değildi. O, dinî değerleri yeren, ahlâksızlığı öne çıkaran müstehcen şiire karşıydı. Böyle şiirleri ezberleyen kimsenin ruhunu zehirlediğini kabul ederdi.

* İnsan bazen maksadını anlatmakta zorlanır. Gerçeği olduğu gibi söylese, karşısındaki şahıs kırılıp gücenebilir. Böyle durumlarda kinâyeli konuşmak bir çıkar yoldur. İşte bu sebeple İmrân ibni Husayn radıyallahu anh, üstü kapalı sözün, yani ta'rîzli ve kinâyeli konuşmaların insanı yalandan kurtaracağını söylemiştir.

* Resûl-i Ekrem Medine'ye hicret ettikten sonra, Mekkeliler hem onu, hem de Müslümanları ve İslâmiyet'i yeren şiirler söylemeye başladılar. Medineli şâir Hassân radıyallahu anh, onların bu şiirlerine cevap vermek istedi. Fakat Allah'ın Resûlü Mekkeli müşriklerle aynı kabiledendi. Onların soyunu kötülerse, Peygamber aleyhisselâmın soyunu kötülemiş olacaktı. Ama o, Resûlullah'ın soyuna söz getirmeden, Mekkelilerin bozuk inançlarını yerden yere vurdu. Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz de buna çok sevindi ve ona, "Allahım! Hassân'ı Cebrâil ile destekle!"[212] diye duâ etti.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Din ve ahlâka uygun şiirler hem yazılabilir hem dinlenebilir. Bu özelliğe sahip olmayan şiirlerle ilgilenmek doğru değildir.

2. Gerçekleri açıkça söylemenin sakıncalı olduğu yerlerde, maksadı kinâyeli sözlerle ve üstü kapalı ifâdelerle anlatmak uygun olur.

3. Hikmetli ve dini savunan şiirleri Peygamber Efendimiz dinlemiş, yeri geldikçe kendisi de onlardan bazı beyitler okumuştur.

4. Mukaddes değerlerin aleyhindeki şiirleri kesinlikle okumamalı, hâfızayı onlarla kirletmemelidir.

5. Dini değerlere hizmet eden insanları her yerde savunmalı, onların aleyhinde konuşulmasına izin vermemelidir.

٣٨٢- بَابٌ: الشِّعْرُ حَسَنٌ كَحَسَنِ الْكَلَامِ وَمِنْهُ قَبِيحٌ

382. TIPKI SÖZ GİBİ, ŞİİRİN DE GÜZELİ VE ÇİRKİNİ VARDIR

٨٦٤ – عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«مِنَ الشِّعْرِ حِكْمَةٌ».

Bu hadis, 858. hadisin aynıdır.

٨٦٥ – عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«الشِّعْرُ بِمَنْزِلَةِ الْكَلَامِ، حَسَنُهُ كَحَسَنِ الْكَلَامِ، وَقَبِيحُهُ كَقَبِيحِ الْكَلَامِ».

865. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Şiir de tıpkı söz gibidir. Onun güzeli, sözün güzeli gibi güzel, çirkini de sözün çirkini gibi çirkindir."[213]

٨٦٦ – عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، أَنَّهَا كَانَتْ تَقُولُ:

الشِّعْرُ مِنْهُ حَسَنٌ وَمِنْهُ قَبِيحٌ، خُذْ بِالْحَسَنِ وَدَعِ الْقَبِيحَ، وَلَقَدْ رَوَيْتُ مِنْ

شِعْرِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ أَشْعَارًا، مِنْهَا الْقَصِيدَةُ فِيهَا أَرْبَعُونَ بَيْتًا، وَدُونَ ذَلِكَ.

866. Âişe radıyallahu anhâdan rivâyet edildiğine göre şöyle derdi:

"Şiirin güzeli de çirkini de vardır. Sen güzelini al, çirkin olanı bırak! Ben, Kâ'b ibni Mâlik radıyallahu anhın şiirlerinden bir kısmını ezberleyip naklettim. Bunlar arasında kırk beyitlik kasîdesi ve daha kısa şiirleri de vardır."[214]

٨٦٧ - عَنْ شُرَيْحٍ قَالَ: قُلْتُ لِعَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا:

أَكَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَمَثَّلُ بِشَيْءٍ مِنَ الشِّعْرِ؟ فَقَالَتْ:

كَانَ يَتَمَثَّلُ بِشَيْءٍ مِنْ شِعْرِ عَبْدِ اللهِ بْنِ رَوَاحَةَ:

«وَيَأْتِيكَ بِالْأَخْبَارِ مَنْ لَمْ تُزَوِّدِ».

867. Tâbiîn muhaddislerinden Şüreyh ibni Hânî' şöyle dedi:

Âişe radıyallahu anhâya:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, bir şâirin şiirinden bazı beyitler hiç okur muydu?" diye sordum. Şu cevabı verdi:

"Evet, ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Revâha'nın:

'Azık verip karnını doyurmadığın kişi yakında sana haberler getirecek.' mısrâını okurdu."[215]

٨٦٨ - عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ سَرِيعٍ قَالَ: كُنْتُ شَاعِرًا فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ،

امْتَدَحْتُ رَبِّي، فَقَالَ: «أَمَا إِنَّ رَبَّكَ يُحِبُّ الْحَمْدَ»، وَمَا اسْتَزَادَنِي عَلَى

ذَلِكَ.

Bu hadisin benzeri 859 numarayla geçti.

Hadislerin Açıklaması

* Hikmetli şiir nedir?

Dinin öğrenilmesini istediği bilgileri ve telkin ettiği duyguları etkili bir dille gönüllere benimseten şiirler, hikmetli şiirlerdir. Peygamber Efendimiz, yeri geldikçe böyle şiirlerden bir mısrâ veya bir beyit okurdu. Hz. Âişe radıyallahu anhâ da değerli şâirlerin binlerce beytini ezberlemişti.

* Şiirin insanı iyiye, doğruya ve güzele yönlendireni olduğu gibi, kötüye ve kötülüğe teşvik edeni de vardır. İyiliği öven, dinî değerleri yücelten şiirler güzel şiirlerdir. İnsanın nefsânî duygularına hitap eden şiirler de çirkin şiirlerdir. Bir şiirin sanat değeri yüksek bulunsa bile, dinî değerlere aykırı ise, ona güzel şiir denemez.

* Hz. Âişe'nin Abdullah ibni Revâha'ya ait olduğunu söylediği şiir, Câhiliye devri şâirlerinden Tarafe bin Abd'e de nisbet edilmektedir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İnsana, Rabbine karşı görevlerini ve dünyanın gelip geçici olduğunu hatırlatan şiirler değerli şiirlerdir.
2. **İnsanın gönlünde güzel duygular uyandıran şiirler okunmalıdır.**

٣٨٣- بَابُ مَنِ اسْتَنْشَدَ الشِّعْرَ

383. BİRİNDEN ŞİİR OKUMASINI İSTEMEK

٨٦٩ - عَنِ الشَّرِيدِ بْنِ سُوَيْدٍ قَالَ: اسْتَنْشَدَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شِعْرَ أُمَيَّةَ بْنِ أَبِي الصَّلْتِ، وَأَنْشَدْتُهُ، فَأَخَذَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «هِيهِ، هِيهِ» حَتَّى أَنْشَدْتُهُ مِائَةَ قَافِيَةٍ، فَقَالَ: «إِنْ كَادَ لَيُسْلِمُ».

869. Ashâb-ı kirâmdan Şerîd ibni Süveyd es-Sekafî radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem benden Ümeyye bin Ebi's-Salt'ın şiirlerinden bir şeyler okumamı istedi. Ben de okumaya

başladım. Allah'ın Resûlü: "Devam et" anlamında "hıı, hıı!" buyurdu. Böylece ona 100 beyit okudum. Şöyle buyurdu:

"Bu şiirler, Ümeyye bin Ebi's-Salt'ın İslâmiyet'e iyice yaklaştığını gösterir."[216]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz'in şiirlerini beğendiği Ümeyye bin Ebi's-Salt, hem Câhiliye devrinde yaşadı, hem İslâm devrini gördü. Hikmetli sözleri ve vecîzeleri vardı. Bu şâir, İslâm'dan önce de düzgün bir hayat yaşamıştı. Bir peygamberin geleceğini biliyor, ama bu peygamberin kendisi olacağını sanıyordu. Peygamberlik, Resûl-i Ekrem Efendimiz'e verilince, ona olan hasedinden dolayı İslâmiyet'i kabul etmedi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Resûlullah Efendimiz, hak ve hakikati dile getiren hikmetli şiirleri dinlemeyi severdi.

2. Şâir Ümeyye bin Ebi's-Salt, Allah'ın birliği ve âhiretin varlığı gibi konuları şiirlerinde dile getirmişti.

٣٨٤- بَابُ مَنْ كَرِهَ الْغَالِبَ عَلَيْهِ الشِّعْرُ

384. VAKTİNİ ŞİİRLE ÖLDÜRMEK DOĞRU DEĞİLDİR

٨٧٠ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَأَنْ يَمْتَلِئَ جَوْفُ أَحَدِكُمْ قَيْحًا خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمْتَلِئَ شِعْرًا».

870. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bir kimsenin midesini irinle doldurması, hâfızasını şiirle doldurmasından daha hayırlıdır."[217]

٨٧١ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: ﴿وَالشُّعَرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ﴾ [الشعراء: ٢٢٤] إِلَى قَوْلِهِ: ﴿وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ﴾ [الشعراء: ٢٢٦]، فَنَسَخَ مِنْ ذَلِكَ وَاسْتَثْنَى فَقَالَ: ﴿إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ [الشعراء: ٢٢٧] إِلَى قَوْلِهِ: ﴿يَنْقَلِبُونَ﴾ [الشعراء: ٢٢٧].

871. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şâirler hakkındaki şu âyet-i kerîmeye açıklık getirmiştir:

"Şairlere ise yoldan çıkmış azgınlar tâbi olurlar. Görmez misin, onlar her türlü vâdide şaşkın şaşkın dolaşırlar. Ve yapmayacakları şeyleri söylerler."[218]

İbni Abbâs, bu âyette genel olarak şâirlerin yerildiğini, fakat aşağıdaki âyette, bazı özelliklere sahip şâirlerin bu genel hükümden istisnâ edildiğini söylemiştir:

"Ancak iman edip, sâlih ameller yapanlar, Allah'ı çok zikreden ve zulme uğradıktan sonra kendini savunanlar bu hükmün dışındadır. Zâlimler nasıl bir girdaba sürüklendiklerini pek yakında göreceklerdir."[219]

Hadislerin Açıklaması

* Dinimiz şiir söylemeyi, şiir dinlemeyi yasaklamamıştır. Peygamber Efendimiz ve Hz. Ebû Bekir gibi zâhid sahâbîler yeri geldikçe şiir söylemiş, böylece dertlerini, sıkıntılarını ve yalnızlıklarını hafifletmeye çalışmışlardır. Yasak olan şiir, mânevî değerleri zedeleyenlerdir.

* Şiiri ve şâiri yeren Şuarâ sûresinin 224-226. âyetleri nâzil olunca, Peygamber Efendimiz'in üç şâiri: Hassân ibni Sâbit, Abdullah ibni Revâha ve Kâ'b ibni Mâlik gözyaşı dökerek Resûl-i Kibriyâ'nın huzûruna geldiler ve hâlimiz nice olacak dediler. Bunun üzerine aynı sûrenin 227. âyet-i kerîmesi nâzil oldu. Böylece sâlih amel işleyen, Allah'ı çok zikreden ve zulme uğradıktan sonra kendini savunmak için şiir söyleyen kimselerin yerilmediği belirtildi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Dinî değerlere aykırı olan, Müslümanları yeren şiirleri okumak, dinlemek ve ezberlemek doğru değildir.

2. Mânevî değerlerimizi öğreten, İslâm büyüklerini sevdiren şiirler okunmalıdır.

٣٨٥- بيَابُ مَنْ قَالَ: إِنَّ مِنَ الْبَيَانِ سِحْرًا

385. SİHİR GİBİ ETKİLEYEN SÖZLER VARDIR

٨٧٢ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ:

أَنَّ رَجُلًا - أَوْ أَعْرَابِيًّا - أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَكَلَّمَ بِكَلَامٍ

بَيِّنٍ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ مِنَ الْبَيَانِ سِحْرًا، وَإِنَّ مِنَ الشِّعْرِ حِكْمَةً».

872. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir adam veya bir bedevî Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna geldi ve etkili bir konuşma yaptı. Bunun üzerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Öyle söz vardır ki, dinleyenleri âdetâ büyüler. Şiirin de hikmet olanı vardır.”[220]

٨٧٣ - عَنْ عُمَرَ بْنِ سَلَّامٍ:

أَنَّ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ مَرْوَانَ دَفَعَ وَلَدَهُ إِلَى الشَّعْبِيِّ يُؤَدِّبُهُمْ، فَقَالَ:

عَلِّمْهُمُ الشِّعْرَ يَمْجُدُوا وَيَنْجِدُوا، وَأَطْعِمْهُمُ اللَّحْمَ تَشْتَدُّ قُلُوبُهُمْ، وَجُزَّ

شُعُورَهُمْ تَشْتَدُّ رِقَابُهُمْ، وَجَالِسْ بِهِمْ عِلْيَةَ الرِّجَالِ يُنَاقِضُوهُمُ الْكَلَامَ.

873. Etbâü’t-tâbiîn neslinden Ömer ibni Sellâm şöyle dedi:

Emevî halîfesi Abdülmelik ibni Mervân (685-705) çocuklarını, eğitmesi için tâbiîn muhaddisi Âmir eş-Şa’bî’ye teslim etti ve ona şunları söyledi:

“Onlara şiiri öğret ki, şeref ve itibar kazansınlar; et yedir ki, kalpleri güçlensin. Onların saçlarını kısa kes ki, boyunları güçlensin. Kendilerini değerli insanların meclisinde bulundur ki, onlardan konuşma sanatını öğrensinler.”[221]

Hadislerin Açıklaması

Öyle söz ustaları vardır ki iyiyi kötü, çirkini güzel, doğruyu yanlış, sahteyi gerçek gösterebilirler. Bu mahâretleriyle insanları etkiyebilirler. Güzel konuşma sanatı bir Allah vergisidir. Rahmân sûresinde de belirtildiği gibi “insana beyânı O öğretmiştir.”[222]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Doğruyu ve gerçeği ortaya koymak için yapılan güzel konuşmalar değerlidir.

2. Yanlışı doğru göstermek için yapılan etkili konuşmalar ise, o konuşmayı yapanın omuzlarında bir yüktür.

3. Şiirin de nesir gibi etkili olanı, dini ve güzel ahlâkı savunanı vardır. Böyle hikmetli şiirler okunmaya ve ezberlenmeye değer.

٣٨٦- بَابُ مَا يُكْرَهُ مِنَ الشِّعْرِ

386. ŞİİRİN KÖTÜ OLANI

٨٧٤ – عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِنَّ أَعْظَمَ النَّاسِ جُرْمًا إِنْسَانٌ شَاعِرٌ يَهْجُو الْقَبِيلَةَ مِنْ أَسْرِهَا، وَرَجُلٌ انْتَفَى مِنْ أَبِيهِ».

874. Âişe radıyallahu anhâ, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Günahı en ağır olan insanlardan biri, şiiriyle bütün bir kabileyi kötüleyen şâirdir. Diğeri de babasını ‘Bu benim babam değil’ diye inkâr eden kimsedir.”[223]

Hadisin Açıklaması

Bir kişiyi bile hicvetmek günah iken, bir kabilenin bütün insanlarını yermek büyük bir haksızlıktır.

Babasını inkâr eden kimse ise, annesini de zina etmekle suçlamış olur. Bu da günah üstüne günahtır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Birine kızıp da birçok insanı kötülemek ağır bir günahtır.

2. Babasını inkâr etmek büyük bir günah iken, annesini töhmet altında bırakmak ondan da ağır bir günahtır.

٣٨٧- بَابُ كَثْرَةِ الْكَلَامِ

387. ÇOK KONUŞMAK

٨٧٥ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ:

قَدِمَ رَجُلَانِ مِنَ الْمَشْرِقِ خَطِيبَانِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَامَا فَتَكَلَّمَا ثُمَّ قَعَدَا، وَقَامَ ثَابِتُ بْنُ قَيْسٍ، خَطِيبُ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَكَلَّمَ، فَعَجِبَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِهِمَا، فَقَامَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ فَقَالَ:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ، قُولُوا قَوْلَكُمْ، فَإِنَّمَا تَشْقِيقُ الْكَلَامِ مِنَ الشَّيْطَانِ».

ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ مِنَ الْبَيَانِ سِحْرًا».

875. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında doğu taraflarından iki hatip geldi. Peygamber aleyhisselâmın huzûrunda ayağa kalkıp birer konuşma yaptılar. Onlar oturduktan sonra, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin hatibi olan Sâbit ibni Kays radıyallahu anh ayağa kalktı, o da bir konuşma yaptı. Orada bulunan kimseler, doğudan gelen hatiplerin bu derece güzel konuşmalarına hayret ettiler. Daha sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ayağa kalktı ve şöyle buyurdu:

"Ey insanlar! Siz tabiî şekilde konuşun. Çünkü güzel söz söylemek için kendini zorlamak şeytandandır." Daha sonra şöyle buyurdu: **"Öyle söz vardır ki, dinleyenleri âdetâ büyüler."**[224]

٨٧٦ – عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

خَطَبَ رَجُلٌ عِنْدَ عُمَرَ فَأَكْثَرَ الْكَلَامَ، فَقَالَ عُمَرُ:

إِنَّ كَثْرَةَ الْكَلَامِ فِي الْخُطَبِ مِنْ شَقَاشِقِ الشَّيْطَانِ.

876. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Hz. Ömer'in yanında bir adam konuşma yaptı, ancak lafı uzattı. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh şunu söyledi:

"Konuşma yaparken sözü uzatmak, şeytanın zorlaması yüzündendir."[225]

٨٧٧ – عَنْ أَبِي يَزِيدَ أَوْ مَعْنِ بْنِ يَزِيدَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«اجْتَمِعُوا فِي مَسَاجِدِكُمْ، وَكُلَّمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فَلْيُؤْذِنُونِي».

فَأَتَانَا أَوَّلَ مَنْ أَتَى، فَجَلَسَ، فَتَكَلَّمَ مُتَكَلِّمٌ مِنَّا، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ الْحَمْدَ

لِلّٰهِ الَّذِي لَيْسَ لِلْحَمْدِ دُونَهُ مَقْصَدٌ، وَلَا وَرَاءَهُ مَنْفَذٌ. فَغَضِبَ فَقَامَ،

فَتَلَاوَمْنَا بَيْنَنَا، فَقُلْنَا: أَتَانَا أَوَّلَ مَنْ أَتَى، فَذَهَبَ إِلَى مَسْجِدٍ آخَرَ فَجَلَسَ

فِيهِ، فَأَتَيْنَاهُ فَكَلَّمْنَاهُ، فَجَاءَ مَعَنَا فَقَعَدَ فِي مَجْلِسِهِ أَوْ قَرِيبًا مِنْ مَجْلِسِهِ،

ثُمَّ قَالَ:

«الْحَمْدُ لِلهِ الَّذِي مَا شَاءَ جَعَلَ بَيْنَ يَدَيْهِ، وَمَا شَاءَ جَعَلَ خَلْفَهُ، وَإِنَّ مِنَ

الْبَيَانِ سِحْرًا»، ثُمَّ أَمَرَنَا وَعَلَّمَنَا.

877. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Yezîd (veya Ma'n ibni Yezîd) radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ashâb-ı kirâma:

"Mescidlerinizde toplanın. Her toplandığınızda da bana haber verin!" buyurdu. İlk defa bizim mescidimize geldi ve oturdu. Bizden bir adam konuşmaya başladı ve:

"Hamd, hamd etmek için Kendisinden başka vesile bulunmayan, Kendisinden ötede varılacak yer bulunmayan Allah'a mahsustur." diye konuşmasına devam etti.

Allah'ın Elçisi onun bu zorlama ifâdelerine öfkelendi, kalkıp gitti. Biz de yaptığımız bu hatadan dolayı birbirimizi kınadık ve: "Allah'ın Resûlü ilk defa bize gelmişti. Sonra hatamız yüzünden kalkıp bir başka mescide gitti ve orada oturdu." dedik. Onun huzûruna varıp mescidimizi neden terk ettiğini kendisine sorduk. Bu konuşmadan sonra bizimle birlikte tekrar mescidimize geldi; daha önce oturduğu yere veya ona yakın bir yere oturdu. Sonra şöyle buyurdu:

"Dilediğini önce yaratan, dilediğini de sona bırakan Allah'a hamd olsun. Öyle söz vardır ki, dinleyenleri âdetâ büyüler." Bu konuşmadan sonra bize bazı şeyleri emretti ve öğretti.[226]

Hadislerin Açıklaması

İnsan her konuda tabiî olmalıdır. Konuşurken de içinden geldiği gibi konuşmalıdır. Başkaları beğensin diye zoraki tavırlar takınmamalıdır. Medine'nin muhtelif semtlerinde mescitler vardır. Peygamber Efendimiz, o gün gittiği mescitteki adamın o zorlama konuşmasına kızmıştır. Zâten bir hadîs-i şerîfinde böylesi insanlar hakkında şöyle buyurmuştu:

"Güzel sohbet ediyor desinler diye uzun uzun konuşanlar, sözünü beğendirmek için avurdunu şişire şişire laf edenler ve bilgiçlik

taslamak için lugat paralayanlar en sevmediğim ve kıyâmet günü bana en uzak mesâfede bulunacak kimselerdir.”[227]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bir toplantıda uygun olmayan konuşmalar yapıldığında, kalkıp gidilebilir.

2. Konuşurken, başkalarının beğenisini kazanmak için zoraki tavırlar içine girmemelidir.

٣٨٨- بَابُ التَّمَنِّي

388. TEMENNİ ETMEK

٨٧٨ - عَنْ عَائِشَةَ:

أَرِقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَقَالَ:

«لَيْتَ رَجُلًا صَالِحًا مِنْ أَصْحَابِي يَجِيئُنِي فَيَحْرُسُنِي اللَّيْلَةَ»، إِذْ سَمِعْنَا

صَوْتَ السِّلَاحِ، فَقَالَ:

«مَنْ هَذَا؟» قَالَ: سَعْدٌ يَا رَسُولَ اللهِ، جِئْتُ أَحْرُسُكَ، فَنَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى سَمِعْنَا غَطِيطَهُ.

878. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Bir gece Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi uyku tutmadı ve:

“Bu gece ashâbımdan sâlih bir kişi gelse de bana bekçilik etse!” buyurdu.

Tam bu sırada dışarıda bir silah sesi duyduk. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem:

“Kim var orada?” diye seslendi. Dışarıdan biri:

“Yâ Resûlallah! Ben Sa’d ibni Ebî Vakkàs’ım. Sana bekçilik etmek için geldim.” dedi. Ondan sonra Allah’ın Resûlü uyudu; uyurken onun puf puf diye sesler çıkardığını duyduk.[228]

Hadisin Açıklaması

Bu olay, Peygamber Efendimiz Medine’ye hicret ettiği zaman oldu.[229] Server-i Enbiyâ Efendimiz, henüz yeterince tanımadığı bu şehirde İslâm düşmanlarının kendisine birtakım sûikastler düzenleyebileceklerini düşündü. Bu yüzden bazı sahâbîleri geceleri onu bir süre, hadiste anlatıldığı gibi korudu. (وَاللهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ) “Allah seni insanlardan koruyacaktır”[230] âyet-i kerîmesi nâzil olunca, sevgili Efendimiz dışarı çıktı ve kendisini bekleyenlere **“Ey insanlar! Evinize gidin! Allah Teâlâ beni koruyacaktır.”** buyurdu ve onları evlerine gönderdi.[231]

Bedir, Uhud, Hendek, Hayber ve Hudeybiye gibi savaşlarda ashâb-ı kirâm Fahr-i Cihân Efendimiz’i hep korumuşlardır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Devlet reisine sûikast sezildiğinde, onun hayatını korumak ümmetin görevidir.
2. Düşmana karşı her zaman uyanık olmalıdır.
3. Tedbirli olmak, tevekküle aykırı değildir.
4. Koruyuculuk yapan kimsenin sâlih ve güvenilir olması gerekir.
5. Ashâb-ı kirâm, Resûlullah Efendimiz’i canlarından üstün tutarlardı.

٣٨٩- بَابُ يُقَالُ لِلرَّجُلِ وَالشَّيْءِ وَالْفَرَسِ: هُوَ بَحْرٌ

389. İNSANA, ATA VE BAŞKA ŞEYLERE “O ÂDETÂ BİR DENİZ” DENİLEBİLİR

٨٧٩ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ:

كَانَ فَزَعٌ بِالْمَدِينَةِ، فَاسْتَعَارَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَسًا لِأَبِي طَلْحَةَ،

يُقَالُ لَهُ: الْمَنْدُوبُ، فَرَكِبَهُ، فَلَمَّا رَجَعَ قَالَ:

«مَا رَأَيْنَا مِنْ شَيْءٍ، وَإِنْ وَجَدْنَاهُ لَبَحْرًا».

879. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir defasında Medine'de korkunç bir ses duyuldu (insanlar korkuya kapıldı). Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bu sesin ne olduğunu araştırmak için Ebû Talha el-Ensârî'den (ödül anlamında) "Mendûb" diye anılan atını aldı, ona bindi ve sesin duyulduğu tarafa doğru gitti. Geri döndüğü zaman da:

"Korkulacak bir şey görmedik. Bu at da âdeta deryâ gibi akıp gidiyor." buyurdu.[232]

Hadisin Açıklaması

Bir gece Medineliler, düşman baskınına uğradıklarını zannedip çok korkmuşlardı. Yiğitler Sultanı Efendimiz, Uhud Gazvesi'nde vücûdunu kendisine siper eden yiğit sahâbîsi Ebû Talha'dan atını getirmesini istedi. Kılıcını aldı, atın eğerlenmesini beklemeden üzerine atladı ve sesin geldiği tarafa doğru sürdü. Çok geçmeden dönüp geldi ve korkulacak bir şey olmadığını söyledi. Ebû Talha'nın aslında çok hızlı hareket etmeyen atı, Sultân-ı Enbiyâ'nın altında âdetâ bir rüzgâr gibi uçtu. Efendimiz de onun bu hâlini deryâya benzetti. O günden sonra da hiçbir at onu geçemedi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz insanların en cesuru idi. Hz. Ali, savaşlarda kendilerinin onun arkasına sığındıklarını söylerdi.[233]

2. Ebû Talha'nın çok hızlı hareket etmeyen atını o günden sonra yarışlarda hiçbir atın geçememesi, Fahr-i Kâinât'ın bir mûcizesidir.

٣٩٠- بَابُ الضَّرْبِ عَلَى اللَّحْنِ

390. ÇOCUĞU HATALI KONUŞTUĞU İÇİN DÖVMEK

٨٨٠ - عَنْ نَافِعٍ قَالَ:

كَانَ ابْنُ عُمَرَ يَضْرِبُ وَلَدَهُ عَلَى اللَّحْنِ.

880. Abdullah İbni Ömer'in âzatlı kölesi Nâfi' şöyle dedi:

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ, kelimeleri yanlış söylediğinde oğlunu döverdi.[234]

٨٨١ - عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَجْلَانَ قَالَ:

مَرَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ بِرَجُلَيْنِ يَرْمِيَانِ، فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِلْآخَرِ:

أَسَبْتَ، فَقَالَ عُمَرُ: سُوءُ اللَّحْنِ أَشَدُّ مِنْ سُوءِ الرَّمْيِ.

881. Tâbiîn neslinden Abdurrahmân ibni Aclân şöyle dedi:

Bir defasında Hz. Ömer radıyallahu anh, ok atan iki adamın yanından geçerken, birinin diğerine: "Hedefi vurdun!" derken, "esabte (أَصَبْتَ)" kelimesini "esebte (أَسَبْتَ)" diye hatalı telaffuz ettiğini duydu. Ve ona:

"Kötü telaffuz, kötü atıştan daha berbattır." dedi.[235]

Hadislerin Açıklaması

Ashâb-ı kirâm çocuklarının ana dillerini iyi bilmesine ve güzel konuşmasına pek önem verirdi. Çocuklarını çok sevdikleri için, onların âyet-i kerîmeleri, hadîs-i şerîfleri ve diğer Arapça kelimeleri doğru telaffuz etmelerini isterlerdi. Sadece İbni Ömer değil, İbni Abbâs radıyallahu anhümâ da kelimeleri ses özelliklerine dikkat ederek söylemediği vakit oğlunu döverdi.[236]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İnsan ana dilini güzel konuşmalı, kelimeleri yanlış söylememelidir.
2. **İmamlar, hatipler de Allah'ın kelâmını ve Resûlullah'ın hadîs-i şerîflerini düzgün telâffuz etmeli, Türkçe'yi güzel konuşmalıdır.**

٣٩١- بَابُ الرَّجُلِ يَقُولُ: لَيْسَ بِشَيْءٍ، وَهُوَ يُرِيدُ أَنَّهُ لَيْسَ بِحَقٍّ

391. BİR SÖZÜ DEĞERLENDİRİRKEN: “O SÖZ DOĞRU DEĞİLDİR” ANLAMINDA “ONUN HİÇBİR DEĞERİ YOKTUR” DENİLMESİ

٨٨٢ - عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

سَأَلَ نَاسٌ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْكُهَّانِ، فَقَالَ لَهُمْ: «لَيْسُوا بِشَيْءٍ».

فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، فَإِنَّهُمْ يُحَدِّثُونَ بِالشَّيْءِ يَكُونُ حَقًّا؟ فَقَالَ النَّبِيُّ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«تِلْكَ الْكَلِمَةُ مِنَ الْحَقِّ يَخْطَفُهَا الشَّيْطَانُ، فَيُقَرْقِرُهُ بِأُذُنَيْ وَلِيِّهِ كَقَرْقَرَةِ

الدَّجَاجَةِ، فَيَخْلِطُونَ فِيهَا بِأَكْثَرَ مِنْ مِائَةِ كَذْبَةٍ».

882. Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin hanımı Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Bazı kimseler Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme kâhinler hakkında soru sordular. Allah’ın Elçisi de:

“Onların sözlerinin hiçbir değeri yoktur.” buyurdu. O zaman insanlar:

“Ey Allah’ın Resûlü! Ama kâhinlerin geleceğe dair söyledikleri bazı haberler gerçekleşiyor.” dediler. Resûl-i Ekrem bunu şöyle açıkladı:

“Onların gerçek gibi görünen sözleri, şeytanın, görevli meleğin konuşmasından kulak hırsızlığı yaparak duyup aşırdıkları sözlerdir. Şeytan o sözleri, tıpkı tavuğun gıdakladığı gibi kâhin dostunun kulağına iletir; O kâhin de duyduğu bu habere yüzden fazla yalan katarak halka anlatır.”[237]

Hadisin Açıklaması

“Kâhin”, gizli ilimleri bildiğini, ileride meydana gelecek olayları haber verdiğini iddia eden kimsedir. Yaptığı işe de “kehânet” denir. İslâmiyet’ten önce kehânet oldukça yaygındı. Hemen her kabilenin bir kâhini vardı. Fahr-i Kâinât Efendimiz’in ifâde buyurduğu gibi, onlar şeytanların kendilerine fısıldadığı yalan yanlış haberleri yayarlardı. İslâmiyet gelince, Kur’ân-ı

Kerîm'de belirtildiği üzere, artık şeytanların, meleklerin konuşmalarını duymasına izin verilmedi.[238]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Kâhinler, gelecekten haber verdiklerini söyleyen birer yalancıdır.

2. Dinimiz kâhinlere, falcılara, sihirbazlara gitmeyi ve onlara inanmayı kesinlikle yasaklamıştır.

٣٩٢- بَابُ الْمَعَارِيضِ

392. KİNÂYELİ ANLATIM

٨٨٣ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَسِيرٍ لَهُ،

فَحَدَا الْحَادِي، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«ارْفُقْ يَا أَنْجَشَةُ - وَيْحَكَ - بِالْقَوَارِيرِ».

883. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin bir yolculuğu sırasındaydı. Deve sürücüsü (Enceşe) hareketli şarkılar okuyarak develeri hızlı yürütmeye başlayınca, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ona:

"Ağır ol ey Enceşe! Develeri yavaş sür, billur şişeleri incitme!" buyurdu.[239]

٨٨٤ - عَنْ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ:

حَسْبُ امْرِئٍ مِنَ الْكَذِبِ أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ.

قَالَ: وَفِيمَا أَرَى قَالَ: قَالَ عُمَرُ:

أَمَا فِي الْمَعَارِيضِ مَا يَكْفِي الْمُسْلِمَ مِنَ الْكَذِبِ.

884. Hz. Ömer radıyallahu anh şöyle dedi:

"Her duyduğunu başkalarına söylemesi, kişiye yalan olarak yeter!"[240]

Râvî, Hz. Ömer'in böyle mi, yoksa şöyle mi söylediğinde tereddüt etmiştir:

"Kinâyeli anlatımda, Müslümanı yalan söylemekten kurtarma imkânı vardır."[241]

٨٨٥ - عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الشِّخِّيرِ قَالَ:

صَحِبْتُ عِمْرَانَ بْنَ حُصَيْنٍ إِلَى الْبَصْرَةِ، فَمَا أَتَى عَلَيْنَا يَوْمٌ إِلَّا أَنْشَدَنَا فِيهِ الشِّعْرَ، وَقَالَ: إِنَّ فِي مَعَارِيضِ الْكَلَامِ لَمَنْدُوحَةً عَنِ الْكَذِبِ.

885. Tâbiîn âlimi Mutarrif ibni Abdillah ibni Şıhhîr şöyle dedi:

Ashâb-ı kirâmdan İmrân ibni Husayn radıyallahu anh ile Kûfe'den Basra'ya kadar yolculuk yaptık. Hemen her gün bize şiir okur ve şöyle derdi:

"Üstü kapalı sözde (ta'rîzde) yalandan kurtuluş vardır."[242]

Hadislerin Açıklaması

* Hanımlar hassâs varlıklardır. İnce ve zarîf bünyelidir. Kırılmaya müsâittir. Bu sebeple Peygamber Efendimiz deve üstünde seyâhat eden hanımları billur şişelere benzetmiştir. Develer güzel sesten etkilenir. Güzel sesli bir deve sürücüsü, söylediği hareketli türkülerle veya uzun havalarla develeri istediği gibi yürütebilir. Fahr-i Âlem Efendimiz, işte bu özelliğe sahip olan kölesi Enceşe'ye, yükleri hanım olan develeri yavaş sürmesini bu benzetme ifâdesiyle tembih etmiştir.

* İnsan kulağına ve diline sahip olmalıdır. Mânasız konuşmalar yapan, yalan söylemekten çekinmeyen kimselerden uzak durmalıdır. Bir insan yalan söylemeyebilir ama her duyduğunu başkalarına iletirse asılsız sözleri de nakletmiş, yalanın yayılmasına âlet olmuş olur. Bu da bir yalancılıktır. Hz. Ömer'in bu sözü, Peygamber Efendimiz'in hadîs-i şerîfi olarak da rivâyet edilmiştir.[243]

* İnsan bazen maksadını anlatmakta zorlanır. Gerçeği olduğu gibi söylese, karşısındaki şahıs kırılıp gücenebilir. Böyle durumlarda kinâyeli konuşmak bir çıkar yoldur. İşte bu sebeple İmrân ibni Husayn radıyallahu anh, üstü kapalı sözün, yani ta'rîzli ve kinâyeli konuşmaların insanı yalandan kurtaracağını söylemiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Hanımların bünyeleri, ruhları gibi hassastır. Bu sebeple onları incitmemelidir.

2. İnsan her duyduğunu başkalarına anlatmamalıdır. Anlatırsa, yalanların yayılmasına aracılık etmiş olur.

3. Her sözü açıkça söylemek insanları incitebilir. Yerine göre üstü kapalı bir anlatım veya kinâyeli bir sözle hem maksat anlatılmış hem de hiç kimse kırılmamış olur.

٣٩٣- بَابُ إِفْشَاءِ السِّرِّ

393. SIRRI YAYMAK

٨٨٦ - عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ:

عَجِبْتُ مِنَ الرَّجُلِ يَفِرُّ مِنَ الْقَدَرِ وَهُوَ مُوَاقِعُهُ، وَيَرَى الْقَذَاةَ فِي عَيْنِ أَخِيهِ وَيَدَعُ الْجِذْعَ فِي عَيْنِهِ، وَيُخْرِجُ الضِّغْنَ مِنْ نَفْسِ أَخِيهِ وَيَدَعُ الضِّغْنَ فِي نَفْسِهِ، وَمَا وَضَعْتُ سِرِّي عِنْدَ أَحَدٍ فَلُمْتُهُ عَلَى إِفْشَائِهِ، وَكَيْفَ أَلُومُهُ وَقَدْ ضِقْتُ بِهِ ذَرْعًا؟

886. Amr ibni Âs radıyallahu anh şöyle dedi:

Şu adamlara şaşarım:

Kader kendisini çepeçevre kuşattığı halde, kaderden kaçmaya çalışır.

Kendi gözündeki merteği görmez de, kardeşinin gözündeki çöpü görür.

Kardeşinin içindeki kini çıkarmaya çalışır da, kendi içindeki kine dokunmaz.

Sır verdiğim kimseyi, “sırrımı niye ifşâ ettin?” diye ayıplamam. Kendi sırrıma kendi yüreğim dar gelmişken, zor durumda bıraktığım adamı nasıl ayıplarım?[244]

Hadisin Açıklaması

İnsan kim olduğunu, niye bu dünyada bulunduğunu iyi bilmelidir. Bu dünya imtihan dünyasıdır. Karşımızdakilerin de insan olduğunu, zayıf yanlarının bulunduğunu unutmamalıdır. İnsan gerçekçi olmalı, pişmanlık duyacağı işler yapmamalıdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Kimse kaderden kaçamaz; kaderden kaçmaya çalışmak boşunadır.

2. İnsan önce kendi ayıbını görmeli, başkasının ayıbını gözünde büyütmemelidir.

3. Asıl mahâret kendi içindeki kini ve öfkeyi yenebilmektir.

4. Başkasına sır veren pişmân olur; en iyisi sırrını kimseye söylememektir.

٣٩٤- بَابُ السُّخْرِيَةِ، وَقَوْلُ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ﴾

394. BAŞKALARIYLA ALAY ETME KONUSU VE “BİR TOPLULUK BAŞKA BİR TOPLULUĞU ALAYA ALMASIN”[245] ÂYET-İ KERÎMESİ

٨٨٧ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ:

مَرَّ رَجُلٌ مُصَابٌ عَلَى نِسْوَةٍ، فَتَضَاحَكْنَ بِهِ يَسْخَرْنَ، فَأُصِيبَ بَعْضُهُنَّ.

887. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

“Vücudunda bazı ârızalar bulunan bir adam, kadınların yanından geçti. Kadınlar onun hâline gülüp kendisiyle alay ettiler. Ancak daha sonraları o kadınların bir kısmı çeşitli dertlere uğradı.”

Hadisin Açıklaması

Biriyle alay etmek büyük günahlardandır. Rabbimiz de, Peygamberimiz de insanlarla alay etmeyi şiddetle yasaklamışlardır. Yüce Rabbimiz: "alay edenlerle Kendisinin alay edeceğini" bildirmiştir.[246]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Dünya imtihan dünyasıdır. Kimse isteyerek hasta olmaz. İnsanların çeşitli kusur, engel ve hastalıklarını bir veren vardır.

2. Kullarının başına bunları veren Yüce Rabbimiz, Kendisinin yazısıyla alay edenleri elbette affetmez.

٣٩٥- بَابُ التُّؤَدَةِ فِي الْأُمُورِ

395. HER İŞTE İHTİYATLI OLMAK

٨٨٨ - عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَلِيٍّ قَالَ:

أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ أَبِي، فَنَاجَى أَبِي دُونِي، قَالَ:

فَقُلْتُ لِأَبِي: مَا قَالَ لَكَ؟ قَالَ:

«إِذَا أَرَدْتَ أَمْرًا فَعَلَيْكَ بِالتُّؤَدَةِ حَتَّى يُرِيَكَ اللهُ مِنْهُ الْمَخْرَجَ، أَوْ حَتَّى

يَجْعَلَ اللهُ لَكَ مَخْرَجًا».

888. Tâbiîn âlimi İbni Şihâb ez-Zührî, Belî kabilesinden bir adamın şöyle dediğini rivâyet etmiştir:

Babamla birlikte Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gittik. Allah'ın Resûlü benim yanımda babamla fısıldaşarak konuştu. Babama:

"Peygamber Efendimiz sana ne söyledi?" diye sordum. Fahr-i Kâinât Efendimiz'in kendisine:

"Bir şey yapmak istediğinde, Allah Teâlâ sana o konuda bir çıkış yolu gösterene (veya bir çıkış yolu yaratana) kadar sakın acele etme!"

buyurduğunu söyledi.[247]

٨٨٩ – عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ قَالَ:

لَيْسَ بِحَكِيمٍ مَنْ لَا يُعَاشِرُ بِالْمَعْرُوفِ مَنْ لَا يَجِدُ مِنْ مُعَاشَرَتِهِ بُدًّا، حَتَّى

يَجْعَلَ اللهُ لَهُ فَرَجًا أَوْ مَخْرَجًا.

889. Hz. Ali'nin oğlu, tâbiîn âlimi Muhammed ibnü'l-Hanefiyye şöyle dedi:

"Geçinmek zorunda kaldığı biriyle, Allah Teâlâ kendisine bir genişlik veya bir çıkış yolu yaratana kadar güzelce geçinmeyen kimse sağduyu sahibi değildir."[248]

Hadislerin Açıklaması

Başa gelen her şey Allah'tandır. Bunu unutmamak lâzım. Derdi, sıkıntıyı veren, gün gelir dermânını da verir veya bir çıkış yolu gösterir. Kâinâtın Rabbi kulunu, kullarıyla da imtihan eder. O kul en yakınındaki biri de olabilir. Kula düşen, itiraz ve isyân etmeden açılacak kapıyı sabırla beklemektir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsan zorda kaldığında telâşa kapılmamalı, aslâ ümitsizliğe düşmemeli, Cenâb-ı Hak'tan yardım istemeye devam etmelidir.

2. Allah Teâlâ kulunu karısıyla, kocasıyla, komşusuyla, arkadaşıyla, işçisiyle, işvereniyle deneyebilir. Önemli olan, başa gelen her şeyin bir imtihan olduğunu unutmamak, sabretmeye çalışmaktır.

٣٩٦– بَابُ مَنْ هَدَّى زُقَاقًا أَوْ طَرِيقًا

396. ADRES SORANA YOL TÂRİF ETMEK

٨٩٠ – عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

"مَنْ مَنَحَ مَنِيحَةً أَوْ هَدَّى زُقَاقًا – أَوْ قَالَ: طَرِيقًا – كَانَ لَهُ عِدْلُ عِتَاقِ

نَسَمَةٍ".

890. Ashâb-ı kirâmdan Berâ bin Âzib radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Birine ödünç bir şey veren veya bir adres, bir yol sorana yol târif eden kimse, bir köleyi âzat etmiş gibi sevap kazanır."[249]

٨٩١ – عَنْ أَبِي ذَرٍّ، يَرْفَعُهُ – قَالَ: ثُمَّ قَالَ بَعْدَ ذَلِكَ: لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا رَفَعَهُ

– قَالَ: إِفْرَاغُكَ مِنْ دَلْوِكَ فِي دَلْوِ أَخِيكَ صَدَقَةٌ، وَأَمْرُكَ بِالْمَعْرُوفِ

وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ، وَتَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ صَدَقَةٌ، وَإِمَاطَتُكَ

الْحَجَرَ وَالشَّوْكَ وَالْعَظْمَ عَنْ طَرِيقِ النَّاسِ لَكَ صَدَقَةٌ، وَهِدَايَتُكَ الرَّجُلَ

فِي أَرْضِ الضَّالَّةِ صَدَقَةٌ.

891. Ebû Zer el-Gıfârî radıyallahu anh, şu hadîs-i şerîfi Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin sözü olarak rivâyet etmiştir:

"Kendi kovandaki sudan kardeşinin kovasına su boşaltman sadakadır.

İyiliği tavsiye edip kötülükten sakındırman sadakadır.

Kardeşine güleryüz gösterip yüzüne tebessüm etmen sadakadır.

İnsanların gelip geçtiği yoldan taş, diken, kemik gibi gelip geçeni engelleyen şeyleri alıp bir kenara koyman sadakadır.

Yabancısı olduğu bir yerde yolunu kaybedene yol göstermen sadakadır."[250]

Hadislerin Açıklaması

Allah Teâlâ her zaman kullarına yardım eder ve bu yardımı kulları aracılığıyla yapar. İşte bu sebeple Cenâb-ı Hak, insanların birbirine yardım

etmesinden, zorlukları birlikte aşmasından hoşnut olur.

890. hadîs-i şerîfte geçen ve "birine ödünç bir şey vermek" diye tercüme ettiğimiz "menîha" kelimesi Arapça'da, "bir fakire, sütünden faydalanması için ödünç olarak sütlü bir koyun veya keçi vermek" anlamını taşımaktadır. Biz bunu, "insanların ihtiyaç duyduğu şeyleri onlara ödünç olarak vermek" diye anlayabiliriz.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Yol sorana yol târif etmek, gözleri görmeyen birinin koluna girip yolu geçmesine yardım etmek Müslümanca bir davranıştır.

2. Susayan insanlara, hayvanlara su vermek Cenâb-ı Hakk'ı memnun eder.

3. İnsanları gücendirmeden iyi ve güzel davranışları hatırlatmak, yanlış ve hatalı işlerden sakındırmak insanlık görevidir.

4. Soğuk ve sevimsiz sanılan kimse bile, gülümseyince güzelleşir. Tebessüm, beşerî ilişkilerde oluşabilecek olumsuz havayı dağıtır. İşte bu sebeple karşımızdakine gülümsemeye sadaka sevâbı verilmiştir.

5. İnsanların ayağına taş değmesin, yollarına rahatça gidip gelsinler diye gösterilen basit bir çaba bile Kâinâtın Rabbi'ni hoşnut eder.

٣٩٧- بَابُ مَنْ كَمَّهَ أَعْمَى

397. ÂMÂYA YANLIŞ YOL GÖSTEREN KİMSENİN DURUMU

٨٩٢ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَعَنَ اللهُ مَنْ كَمَّهَ أَعْمَى عَنِ السَّبِيلِ».

892. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Âmâya yanlış yol gösteren kimseye Allah lânet etsin."[251]

Hadisin Açıklaması

Allah Teâlâ, kullarını değişik şekillerde imtihan eder. Bir kulun gözünü yitirmesi onun imtihanıdır. Sadece hastalar değil, onların çevresinde bulunan insanlar da imtihandadır. Âmânın elinden tutup ona yol göstermek yerine yolunu şaşırtarak onunla eğlenen kimse, Allah’ın lânetini hak eden bir günahkârdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Rahatsız birini gören sağlıklı kimse, sıhhat ve âfiyet verdiği için Allah’a şükretmeli ve hasta kardeşlerine yardım etmeye çalışmalıdır.

2. Görme engelli birine yanlış yol gösterip onunla eğlenen kimse, insanlıktan nasîbi olmayan bir kibir küpüdür.

٣٩٨- بَابُ الْبَغْيِ

398. ZULÜM VE HAKSIZLIK

٨٩٣ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

بَيْنَمَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِفِنَاءِ بَيْتِهِ بِمَكَّةَ جَالِسٌ، إِذْ مَرَّ بِهِ عُثْمَانُ بْنُ مَظْعُونٍ، فَكَشَرَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا تَجْلِسُ؟» قَالَ: بَلَى، فَجَلَسَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَقْبِلَهُ، فَبَيْنَمَا هُوَ يُحَدِّثُهُ إِذْ شَخَصَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَصَرَهُ إِلَى السَّمَاءِ فَقَالَ:

«أَتَانِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آنِفًا، وَأَنْتَ جَالِسٌ»، قَالَ: فَمَا قَالَ لَكَ؟ قَالَ:

"﴿إِنَّ اللهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ

وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ [النحل: ٩٠]

قَالَ عُثْمَانُ: وَذَلِكَ حِينَ اسْتَقَرَّ الْإِيمَانُ فِي قَلْبِي وَأَحْبَبْتُ مُحَمَّدًا.

893. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir gün Nebiyy-i Mükerrem sallallahu aleyhi ve sellem, Mekke'de evinin avlusunda otururken, Osmân ibni Maz'ûn radıyallahu anh, yüzüne yayılan geniş bir tebessümle Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına geldi. Allah'ın Elçisi ona:

"Oturmaz mısın?" diye sordu. O da:

"Olur, oturayım." dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de onun karşısına oturdu. Osmân ibni Maz'ûn bir şeyler anlatırken, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem birden gözlerini semâya kaldırdı ve şöyle buyurdu:

"Sen otururken, biraz önce Allah'ın elçisi Cebrâil yanıma geldi." buyurdu. Osmân ibni Maz'ûn:

"Cebrâil sana ne söyledi?" diye sordu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de vahiy meleğinin şu âyet-i kerîmeyi getirdiğini söyledi:

"Elbette Allah, adaletli davranmayı, iyilikten ayrılmamayı ve akrabayı görüp gözetmeyi emreder. Her türlü hayâsızlığı, ahlâksızlığı ve taşkınlığı yasaklar. Düşünüp ders almanız için size böyle öğüt verir."[252]

Osmân ibni Maz'ûn bu rivâyetine şunu ekledi:

"Bu olay, iman kalbime iyice yerleşip Muhammed'i sevdiğim zaman meydana geldi."[253]

Hadisin Râvisi:

Osmân ibni Maz'ûn

Kureyş kabilesindendi ve Resûl-i Ekrem'in süt kardeşiydi. On dördüncü Müslümandı. Önce Habeşistan'a, ardından Medine'ye hicret etti. Bedir Gazvesi'ne katıldıktan bir süre sonra, hicretin 2. yılında (623-24) vefât etti. Medine'de ilk vefât eden Müslüman o oldu. Fahr-i Âlem Efendimiz, onun vefâtına üzüldü ve ağlayarak yüzünü öptü.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Hadîs-i şerîfin konumuzla ilgisi, hadiste okuduğumuz âyet-i kerîmede geçen **"Allah taşkınlığı yasaklar"** ifâdesidir. Taşkınlık; ölçü dışı davranış, kibir ve zulüm demektir. Osmân ibni Maz'ûn radıyallahu anh bu âyet-i kerîmeyi Peygamber Efendimiz'den duyduktan sonra onu İslâm düşmanı Velîd ibni Mugîre'ye okudu. Bu inatçı kâfir, âyet-i kerîmedeki insanı büyüleyen güzelliğe hayran kaldı ve onun son derece hoş ve tatlı bir ifâde olduğunu, hattâ insan sözü olamayacağını söyledi.[254] Ama yine de iman etmedi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ azgınlığı, taşkınlığı ve her türlü zulmü yasaklamıştır.

2. Cuma hutbesinin sonunda okunan bu âyet-i kerîme, İslâm'ın üç emrini ve üç yasağını, kâfirleri bile hayran bırakan çarpıcı bir üslûpla dile getirmektedir.

٣٩٩- بَابُ عُقُوبَةِ الْبَغْيِ

399. TAŞKINLIĞIN CEZASI

٨٩٤ – عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«مَنْ عَالَ جَارِيَتَيْنِ حَتَّى تُدْرِكَا، دَخَلْتُ أَنَا وَهُوَ فِي الْجَنَّةِ كَهَاتَيْنِ».

وَأَشَارَ مُحَمَّدٌ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى.

894. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Her kim iki kız çocuğunu yetişkinlik çağına gelinceye (veya evleninceye) kadar büyütüp terbiye ederse, ben o kimseyle cennette şöyle yan yana bulunacağım."

İmâm Buhârî'nin hocasının hocası Muhammed ibni Abdilazîz, hadisi rivâyet ederken şehâdet parmağıyla orta parmağını bitiştirdi.[255]

٨٩٥ – وَعَنْ أَنَسٍ:

وَبَابَانِ يُعَجَّلَانِ فِي الدُّنْيَا: الْبَغْيُ، وَقَطِيعَةُ الرَّحِمِ.

895. Yine Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“İki günahın cezası, daha dünyada iken verilir. Bunlardan biri taşkınlık, diğeri akrabalarla ilgiyi kesmektir.”[256]

Hadislerin Açıklaması

* Hayat zorluklarla doludur. Kız çocuklarının nârin bedenleri, bu zorluklara karşı dayanıksızdır. Onları kendilerini bekleyen tehlikelerden korumalı, kimseye muhtaç etmemeli, güzelce terbiye etmeli, daha sonra da iyi bir insanla evlendirmelidir. İki kızına bu imkânı sağlamanın mükâfâtı, Peygamber aleyhisselâm ile cennette yan yana olmaktır.

* Esasen sonuncu hadis bir önceki hadisin devamıdır. Bu durum önceki hadisin konuyla ilgisini de ortaya koymaktadır. İnsanlara karşı haksızlık ve taşkınlık yapmak, bir de akrabalarla ilgiyi kesmek, Allah Teâlâ’nın âhirete bırakmadan daha dünyada iken cezalandıracağı iki büyük suçtur.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İki kızını güzelce yetiştirenler, cennette Fahr-i Kâinât Efendimiz ile yan yana bulunacaklardır.

2. İnsanlara zulmedeni ve akrabasını ihmâl edeni Allah Teâlâ cezasız bırakmaz.

٤٠٠– بَابُ الْحَسَبِ

400. ÜSTÜN SOY

٨٩٦ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِنَّ الْكَرِيمَ ابْنَ الْكَرِيمِ ابْنِ الْكَرِيمِ ابْنِ الْكَرِيمِ يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ بْنِ

إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ».

896. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Kerîm oğlu, kerîm oğlu, kerîm oğlu kerîm, (nebî oğlu, nebî oğlu, nebî oğlu nebî) İbrâhim'in oğlu, İshâk'ın oğlu, Ya'kūb'un oğlu Yûsuf'tur."[257]

٨٩٧ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

"إِنَّ أَوْلِيَائِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْمُتَّقُونَ، وَإِنْ كَانَ نَسَبٌ أَقْرَبَ مِنْ نَسَبٍ، فَلَا

يَأْتِينِي النَّاسُ بِالْأَعْمَالِ وَتَأْتُونَ بِالدُّنْيَا تَحْمِلُونَهَا عَلَى رِقَابِكُمْ، فَتَقُولُونَ:

يَا مُحَمَّدُ، فَأَقُولُ هَكَذَا وَهَكَذَا: لَا".

وَأَعْرَضَ فِي كِلَا عِطْفَيْهِ.

897. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bazı kimseler bana soy bakımından daha yakın olsalar bile, kıyâmet gününde benim dostlarım, takvâ sahipleri olacaktır. İnsanlar o gün benim yanıma güzel amellerle gelmeyecek. Siz boynunuza yüklendiğiniz günahlarla geleceksiniz ve: 'Ey Muhammed!' diye benden yardım isteyeceksiniz. Ben ise şöyle şöyle yaparak 'hayır' derim.

Resûl-i Ekrem bunu söylerken başını iki yana çevirdi."[258]

٨٩٨ – عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

لَا أَرَى أَحَدًا يَعْمَلُ بِهَذِهِ الْآيَةِ: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ

وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللهِ أَتْقَاكُمْ﴾

[الحجرات: ١٣]، فَيَقُولُ الرَّجُلُ لِلرَّجُلِ: أَنَا أَكْرَمُ مِنْكَ.

فَلَيْسَ أَحَدٌ أَكْرَمَ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِتَقْوَى اللهِ.

898. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

“Ben bugün şu âyet-i kerîme ile amel eden birini göremiyorum:

‘Ey insanlar! Biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık; sonra da övünmek için değil, birbirinizi tanıyasınız diye sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerliniz en müttakì olanınızdır.’[259]

Bir adam çıkıyor, bir başkasına ‘Ben senden daha üstünüm.’ diyor. Halbuki bir insan, diğerinden ancak Allah korkusu sâyesinde üstün olabilir.”[260]

٨٩٩ – عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ:

مَا تَعُدُّونَ الْكَرَمَ؟ وَقَدْ بَيَّنَ اللهُ الْكَرَمَ، فَأَكْرَمُكُمْ عِنْدَ اللهِ أَتْقَاكُمْ، مَا تَعُدُّونَ

الْحَسَبَ؟ أَفْضَلُكُمْ حَسَبًا أَحْسَنُكُمْ خُلُقًا.

899. Yine Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

“Sizce değerli olmak nedir? Allah Teâlâ değerli olmayı açıklamış ve ‘**Allah katında en değerliniz en müttakì olanınızdır.’**[261] buyurmuştur.

Peki, sizce soylu olmak ne demektir? En soylu olanınız, ahlâkı en güzel olanınızdır.”

Hadislerin Açıklaması

* Peygamber Efendimiz soyluluk anlayışına mânevî açıdan bakıyor. Hz. Yûsuf’un hem kendisinin hem de babasının, dedesinin ve büyük dedesinin

peygamber olduğunu hatırlatarak, işte asıl soyluluk budur, buyuruyor. Şu halde kim iyi bir kul ise, yüksek bir ahlâka sahipse, işte soylu olan odur.

* Allah'ın Elçisi, kendisine soy bakımından yakın olmanın kimseyi üstün kılmayacağını söylüyor. Kıyâmet gününde gerçek dostlarının takvâ sahipleri olacağını belirtiyor.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ insanları soylarına göre değil, O'na yakın oluşlarına göre değerlendirir.

2. Peygamber Efendimiz de kıyâmet gününde akrabalarına değil, Allah'tan en çok korkanlara şefâat edecektir.

3. Takvâ sahibi olmak; Allah'tan korkmak, ibâdetiyle, yaptığı sâlih amellerle kötülüklerden kendini korumaktır.

٤٠١- بَابُ الأَرْوَاحِ جُنُودٌ مُجَنَّدَةٌ

401. RUHLAR TIPKI ASKERÎ BİRLİKLER GİBİDİR

٩٠٠ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«الأَرْوَاحُ جُنُودٌ مُجَنَّدَةٌ، فَمَا تَعَارَفَ مِنْهَا ائْتَلَفَ، وَمَا تَنَاكَرَ مِنْهَا اخْتَلَفَ».

900. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi: Ben Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinledim:

"**Ruhlar, askerî birlikler gibidir.** (Ruhlar âleminde) **birbirleriyle tanışanlar, dünyada da birbirleriyle kaynaşırlar, tanışmayanlar ise birbiriyle anlaşamazlar.**"[262]

٩٠١ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«الأَرْوَاحُ جُنُودٌ مُجَنَّدَةٌ، فَمَا تَعَارَفَ مِنْهَا ائْتَلَفَ، وَمَا تَنَاكَرَ مِنْهَا اخْتَلَفَ».

Bu hadis, bir önceki hadisin aynıdır.

(Bir önceki hadisi Âişe, bunu ise Ebû Hüreyre radıyallahu anhümâ rivâyet etmiştir.)

Hadislerin Açıklaması

Allah Teâlâ kullarına farklı özellikler ve güzellikler vermiştir. Bazılarının huyları ve bir kısım özellikleri birbirine benzer. Yaratılışları birbirine benzeyenler, mâhiyetini bilemediğimiz ruhlar âleminde iken birbiriyle tanışıp kaynaşmışlardır. Dünyaya gelince de bu tanışıklık sebebiyle birbirlerini bulur ve yine kaynaşırlar. Ruhlar âleminde iken birbiriyle tanışmayan veya kaynaşmayanlar, dünyada da birbirlerine yakınlık duymazlar.

Mekke'de şakacı bir kadın vardı. Medine'ye gidince oradaki şakacı bir hanımla buluşup ahbap oldu. Bunu Hz. Âişe'ye anlattıkları zaman: "Sevgilim doğru söylemiş." diyerek bu hadîs-i şerîfi rivâyet etti.[263]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Huyları, özellikleri birbirine yakın olan kimseler kolayca anlaşırlar.

2. Birbiriyle anlaşamayan insanlar, farklı yaratılış özelliklerine sahip oldukları için geçinemezler.

3. Güzel huylu insanlarla arkadaş olanlar, zamanla onların güzelliklerini kazanırlar.

٤٠٢- بَابُ قَوْلِ الرَّجُلِ عِنْدَ التَّعَجُّبِ: سُبْحَانَ اللهِ

402. BİR ŞEYE HAYRET EDİNCE "SÜBHÂNALLAH" DEMEK

٩٠٢ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

"بَيْنَمَا رَاعٍ فِي غَنَمِهِ، عَدَا عَلَيْهِ الذِّئْبُ فَأَخَذَ مِنْهُ شَاةً، فَطَلَبَهُ الرَّاعِي،

فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ الذِّئْبُ فَقَالَ: مَنْ لَهَا يَوْمَ السَّبُعِ؟ لَيْسَ لَهَا رَاعٍ غَيْرِي".

فَقَالَ النَّاسُ: سُبْحَانَ اللهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«فَإِنِّي أُؤْمِنُ بِذَلِكَ، أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ».

902. Ebû Hüreyre radıyallahu anh, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

"Vaktiyle bir çoban sürüsünün başındayken sürüye bir kurt saldırdı ve bir koyunu kapıp kaçtı. Çoban kurdun peşine düştü (ve koyunu kurtardı). **Kurt çobana dönerek:**

"Bir gün gelecek, yırtıcı hayvanlar sürüye saldıracak; o gün koyunların benden başka çobanı bulunmayacak! (Bakalım o gün bu koyunları benim elimden kim kurtaracak!)" **dedi. Bunu duyanlar:**

"Sübhânallah (Hayret doğrusu! Kurt konuşur mu?)" **diye şaşıp kaldılar. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem sözünü şöyle tamamladı**: **"Kurdun konuştuğuna ben inanıyorum; buna Ebû Bekir de, Ömer de inanır."**[264]

٩٠٣ – عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جَنَازَةٍ، فَأَخَذَ شَيْئًا فَجَعَلَ يَنْكُتُ بِهِ فِي الْأَرْضِ، فَقَالَ:

«مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا قَدْ كُتِبَ مَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ، وَمَقْعَدُهُ مِنَ الْجَنَّةِ».

قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، أَفَلَا نَتَّكِلُ عَلَى كِتَابِنَا، وَنَدَعُ الْعَمَلَ؟ قَالَ:

« إِعْمَلُوا، فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ».

قَالَ: «أَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ فَسَيُيَسَّرُ لِعَمَلِ السَّعَادَةِ، وَأَمَّا مَنْ

كَانَ مِنْ أَهْلِ الشَّقَاوَةِ فَسَيُيَسَّرُ لِعَمَلِ الشَّقَاوَةِ»، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى

وَاتَّقَى وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى﴾.

903. Ali radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (Bakî Mezarlığı'nda) bir cenazenin defninde bulunuyordu. Eline bir çubuk aldı ve yere bir şeyler çizmeye başladı ve o sırada:

"**İçinizde cennet veya cehennemdeki yeri önceden bilinmeyen kimse yoktur.**" buyurdu. Orada bulunanlar:

"Ey Allahın Resûlü! Biz kaderimizdeki yazıya güvenip bir şey yapmayalım mı?" diye sordular. Allah'ın Resûlü de:

"Hayır, siz görevinizi yapmaya bakın! Herkes niçin yaratıldı ise, onun yolu ona kolaylaştırılır." buyurdu ve sözüne şöyle devam etti: **"Kim iyi iş yapacak bir yaratılışta ise, o iyilerin yapacağı işleri kolayca yapar. Kim de kötü iş yapacak bir yaratılışta ise, o da kötülerin yapacağı işleri kolayca yapar."** Sonra da şu âyet-i kerîmeyi okudu:

"Kim bağışta bulunur ve kötülükten sakınır, ve en güzel olanı doğrularsa, Biz ona iyilik yolunu kolaylaştırırız. Kim de cimrilik eder ve kendisini Allah'a muhtaç görmezse ve en güzel olanı yalanlarsa, ona da kötülük yolunu kolaylaştırırız"[265]

Hadislerin Açıklaması

* Allah Teâlâ her şeyi yapmaya, hayvanları bile konuşturmaya kàdirdir. Bu hadiste Peygamber Efendimiz buna iman ettiğini belirtmektedir. Ayrıca iki sevgili arkadaşının da buna inandıklarını belirtmek sûretiyle, Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ömer'in imanlarının da çok güçlü olduğunu söylemiştir.

* Kimin cennete kimin cehenneme gideceğini, zaman ve mekândan münezzeh olan Allah Teâlâ, ezelî ilmiyle bilir. Mâdem gideceğimiz yer belli, o halde boşuna ibâdet etmeyelim denemez. Çünkü herkes niçin yaratıldı ise, onu kolayca yapacaktır. Cenâb-ı Hakk'ın yazısı, yani kader, insanı bağlayıcı ve zorlayıcı değildir. Sadece Allah Teâlâ bildiği şeyi yazıya geçirmiştir; o kadar.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ'nın gücü her şeye yeter. Beşikteki çocuğu konuşturan Allah,[266] dilerse hayvanları da insanlarla konuşturur.

2. “Sübhânallah” ifâdesi bir zikir ve tesbihtir. Bir şeye hayret edildiği zaman “sübhânallah” demekte bir sakınca yoktur.

3. Kâinâtın Rabbi her şeyi bilir. İşte bu sebeple kullarının âkıbetini de bilir.

4. İnsan niçin yaratılmışsa, o yöndeki işleri zorlanmadan yapar.

٤٠٣- بَابُ مَسْحِ الْأَرْضِ بِالْيَدِ

403. TOPRAĞI ELİYLE DÜZELTMEK

٩٠٤ – عَنْ أُسَيْدِ بْنِ أَبِي أُسَيْدٍ، عَنْ أُمِّهِ قَالَتْ:

قُلْتُ لِأَبِي قَتَادَةَ: مَا لَكَ لَا تُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

كَمَا يُحَدِّثُ عَنْهُ النَّاسُ؟

فَقَالَ أَبُو قَتَادَةَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ فَلْيُسَهِّلْ لِجَنْبِهِ مَضْجَعًا مِنَ النَّارِ»، وَجَعَلَ رَسُولُ اللهِ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ ذَلِكَ وَيَمْسَحُ الْأَرْضَ بِيَدِهِ.

904. Tâbiîn muhaddislerinden Üseyd ibni Ebî Üseyd, annesinin şöyle dediğini söylemiştir:

Ben ashâb-ı kirâmdan Ebû Katâde el-Ensârî’ye:

“Sen de başkalarının yaptığı gibi, niçin Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden hadis rivâyet etmiyorsun?” diye sordum. Ebû Katâde şunu söyledi:

“Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin: **‘Söylemediğim bir sözü benim söylediğimi ileri süren kimse, yan tarafına cehennemde yer hazırlasın!’** buyurduğunu kendisinden duydum. Allah’ın Resûlü bunu söylerken de mübârek eliyle toprağı düzeltti.”[267]

Hadisin Râvisi:

Ebû Katâde el-Ensârî

Adı Hâris ibni Rib'î'dir. Ebû Katâde diye meşhûr oldu. Cengâver bir sahâbî idi. Resûl-i Ekrem'in süvârisi anlamında "Fârisü Resûlillah" diye anılırdı. Fahr-i Âlem Efendimiz, kendisinin katılmadığı bazı seferlere onu kumandan tâyin etmişti. Savaşlarda gösterdiği kahramanlıklar sebebiyle Peygamber Efendimiz'in duâsını almış; Allah'ın Resûlü onun için "Süvarilerimizin en hayırlısı Ebû Katâde'dir." buyurmuştur.[268] Bu azîz sahâbî, hicretin 54. yılında (674) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz'in söylemediği bir sözü o söylemiş gibi rivâyet edenleri tehdit eden hadîs-i şerîfin farklı bir rivâyetini okuduk. Duyduğu her güzel sözü hadîs-i şerîfmiş gibi anlatmaya kalkanlar bu hadisteki korkunç uyarıyı aslâ unutmamalıdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Ünlü tâbiîn âlimi Muhammed ibni Sîrîn'in dile getirdiği gibi, "Hadis demek din demektir." Bu konuda çok hassas olmak gerekir.

2. Peygamber Efendimiz'e ait olmayan bir sözü onun söylediğini ileri sürmek, insanı cehenneme sürükleyen ağır bir günahtır.

٤٠٤- بَابُ الْخَذْفِ

404. SAPANLA TAŞ ATMAK

٩٠٥ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُغَفَّلٍ الْمُزَنِيِّ قَالَ:

نَهَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْخَذْفِ، وَقَالَ:

«إِنَّهُ لَا يَقْتُلُ الصَّيْدَ، وَلَا يَنْكِي الْعَدُوَّ، وَإِنَّهُ يَفْقَأُ الْعَيْنَ، وَيَكْسِرُ السِّنَّ».

905. Ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Mugaffel radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, taşı veya çekirdeği baş parmak ile şehâdet parmağı arasına alarak fırlatmayı yasakladı ve şöyle buyurdu:

"Sapan taşı av avlamaz, düşman öldürmez. Sadece göz çıkarır ve diş kırar."[269]

Hadisin Açıklaması

Hadisimizin râvisi Abdullah ibni Mugaffel, sapanla taş atan birine bu hadisi hatırlattı. Adamın aynı şeyi tekrar yaptığını görünce, kendisini, "şâyet bunu bir daha yapacak olursan, seninle bir daha konuşmayacağım." diye uyardı.[270] Bizim büyüklerimiz Peygamber sözüne saygı göstermeyenlere tepkilerini işte böyle gösterirlerdi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Parmakla veya sapanla gereksiz yere taş atmamalıdır. Bunun faydadan çok zararı vardır.

2. Müslümanlara sözle ve fiille zarar vermek haramdır.

3. Peygamberimizin sünneti karşısında lâübâli davrananlara tavır koymak gerekir.

٤٠٥- بَابُ لَا تَسُبُّوا الرِّيحَ

405. RÜZGÂRA SÖVMEYİNİZ!

٩٠٦ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

أَخَذَتِ النَّاسَ الرِّيحُ فِي طَرِيقِ مَكَّةَ - وَعُمَرُ حَاجٌّ - فَاشْتَدَّتْ، فَقَالَ عُمَرُ

لِمَنْ حَوْلَهُ: «مَا الرِّيحُ؟» فَلَمْ يَرْجِعُوا بِشَيْءٍ.

فَاسْتَحْثَثْتُ رَاحِلَتِي فَأَدْرَكْتُهُ.

فَقُلْتُ: بَلَغَنِي أَنَّكَ سَأَلْتَ عَنِ الرِّيحِ، وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«الرِّيحُ مِنْ رَوْحِ اللهِ، تَأْتِي بِالرَّحْمَةِ، وَتَأْتِي بِالْعَذَابِ، فَلَا تَسُبُّوهَا، وَسَلُوا اللهَ خَيْرَهَا، وَعُوذُوا مِنْ شَرِّهَا».

906. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

İnsanlar Mekke'ye giderken rüzgâra yakalandı ve rüzgâr zamanla şiddetlendi. Ömer radıyallahu anh da haccetmek üzere Mekke'ye gitmekteydi. Yanında bulunanlara:

"Rüzgâr nedir?" diye sordu. Kimse bir şey söylemedi. Bunun üzerine bineğimi ileri sürüp ona yetiştim ve şöyle dedim:

"Rüzgâr hakkında bir şey sorduğunu öğrendim. Ben, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu işittim:

"Rüzgâr, Allah'ın kullarına bir nimetidir. Bazen rahmet, bazen de azap getirir. İşte bu sebeple rüzgâra sövmeyin! Ancak Allah'tan onun hayır getirmesini isteyin; şerrinden de yine Allah'a sığının!"[271]

Hadisin Açıklaması

Hz. Ömer, tıpkı Hz. Ebû Bekir gibi Peygamber Efendimiz'in en yakınında bulunan bir insandı. İslâmiyet'i de en iyi bilenlerden biriydi. Buna rağmen rüzgâr hakkında Allah'ın Elçisi'nden bir şey duymamıştı. Ancak o mütevâzi bir insandı. Büyüklerin yaptığı gibi, o da bilmediği bir şeyi sorup öğrenmek istedi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Rüzgâr, Allah'ın kullarına yönelik sayısız rahmetinden sadece biridir ve O'nun emriyle eser. Faydalıysa rahmettir; şâyet zarar veriyorsa, bunda bizim bilemeyeceğimiz hikmetler vardır.

2. Rüzgârı estiren Allah Teâlâ olduğuna göre, rüzgâra sövmek elbette Cenâb-ı Hakk'ın gazabını çeker.

3. Rüzgâr şiddetlenince Allah Teâlâ'ya duâ etmelidir.

٤٠٦- بَابُ قَوْلِ الرَّجُلِ: مُطِرْنَا بِنَوْءِ كَذَا وَكَذَا

406. YAĞMUR, FALAN YILDIZIN BATIP DOĞMASI SAYESİNDE YAĞDI DEMEK

٩٠٧ – عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ، أَنَّهُ قَالَ:

صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الصُّبْحِ بِالْحُدَيْبِيَةِ عَلَى أَثَرِ سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلَةِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ:

«هَلْ تَدْرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ؟» قَالُوا: اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ:

"أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ، فَأَمَّا مَنْ قَالَ: مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللهِ وَرَحْمَتِهِ، فَذَلِكَ مُؤْمِنٌ بِي كَافِرٌ بِالْكَوْكَبِ.

وَأَمَّا مَنْ قَالَ: بِنَوْءِ كَذَا وَكَذَا، فَذَلِكَ كَافِرٌ بِي، مُؤْمِنٌ بِالْكَوْكَبِ".

907. Zeyd ibni Hâlid el-Cühenî radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Hudeybiye'de geceleyin yağan yağmurdan sonra bize sabah namazı kıldırdı. Allah'ın Resûlü namazı bitirince yüzünü cemâate döndü ve:

"Rabbiniz ne buyurdu biliyor musunuz?" diye sordu. Sahâbîler:

"Allah ve Resûlü daha iyi bilir." dediler. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem şunları söyledi:

"Allah Teâlâ buyurdu ki: Kullarımdan bir kısmı bana iman ederek, bir kısmı ise kâfir olarak sabahladı. 'Allah'ın lütfu ve rahmeti sayesinde yağmura kavuştuk.' diyenler bana iman etmiş, yıldızlara iman etmemiştir. 'Filan ve filan yıldızın batıp doğması sayesinde yağmura kavuştuk.' diyenler ise beni inkâr etmiş, yıldızlara iman etmiştir."[272]

Hadisin Râvisi:

Zeyd ibni Hâlid el-Cühenî

Hudeybiye'de bulundu. Mekke'nin fethinde Cüheyne kabilesinin sancağını taşıdı. Hicretin 78. yılında (697) Medine'de vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Bu hadis, bir kudsî hadistir. Yani Allah Teâlâ bu sözleri Peygamber Efendimiz'in kalbine ilhâm etmiş, Nebîler Sultânı Efendimiz de onu kendi sözleriyle dile getirmiştir. Yağmur, Allah'ın emriyle ve izniyle yağar. Bir Müslüman yağmurun yağmasını hiçbir zaman yıldızlara veya başka sebeplere bağlamaz.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Evrende olan her şey, Cenâb-ı Hakk'ın emri ve izniyle meydana gelir. Yağmuru, karı yağdıran, rüzgârı estiren, güneşi doğup batıran Allah'tır.

2. Allah Teâlâ, yaptığı her şeyi bir sebebe bağlamıştır. Yağmuru yıldızların veya başka bir şeyin yağdırdığına inanmak insanı dinden çıkarır. Çünkü yıldız da başka şeyler de Allah'ın emriyle hareket eder.

٤٠٧- بَابُ مَا يَقُولُ الرَّجُلُ إِذَا رَأَى غَيْمًا

407. BİR BULUT GÖRDÜĞÜNDE İNSAN NE SÖYLEMELİ?

٩٠٨ – عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَى مَخِيلَةً دَخَلَ وَخَرَجَ، وَأَقْبَلَ

وَأَدْبَرَ، وَتَغَيَّرَ وَجْهُهُ، فَإِذَا مَطَرَتِ السَّمَاءُ سُرِّيَ، فَعَرَّفَتْهُ عَائِشَةُ ذَلِكَ،

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"وَمَا أَدْرِي لَعَلَّهُ كَمَا قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ

أَوْدِيَتِهِمْ﴾ [الأحقاف: ٢٤]".

908. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

"Hava bulutlandığı vakit, Nebiyy-i Muhterem sallallahu aleyhi ve sellem yerinde duramaz, içeri girer dışarı çıkar, bir aşağı bir yukarı yürür ve yüzünün rengi değişirdi, yağmur yağınca tedirginliği giderdi. Hz. Âişe bunun sebebini sorunca, Resûl-i Ekrem şöyle buyurdu:

"Yâ Âişe! Belki de bu bulut Allah Teâlâ'nın Âd kavmi hakkında şöyle buyurduğu gibidir:

"Azâbın bir bulut şeklinde belirip de vâdilerine yöneldiğini gördüklerinde, 'Bu bize yağmur yağdıracak bir bulut.' dediler. Hûd 'Hayır' dedi. 'O, bir an önce gelmesini istediğiniz şeydir; bir rüzgâr ki, acı bir azap taşır.'"[273]

٩٠٩ - عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«أَلطِّيَرَةُ شِرْكٌ، وَمَا مِنَّا، وَلَكِنَّ اللهَ يُذْهِبُهُ بِالتَّوَكُّلِ».

909. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bir şeyi uğursuz saymak şirktir. Esasen kalbinden uğursuzluk duygusunu geçirmeyenimiz de yoktur. Allah, uğursuzluk duygusunu tevekkül ile giderir."[274]

Hadislerin Açıklaması

* Çoğumuz duyarlığımızı yitirdiğimiz, bazı şeyleri kanıksadığımız için, havanın bulutlanması, rüzgârın şiddetli esmesi bizi pek etkilemez. Peygamber Efendimiz ise, böyle durumlarda, tabiî âfetlerle cezalandırılan geçmiş kavimleri hatırlardı; ya Cenâb-ı Hak bize de azâb gönderirse diye endişelenirdi.

* İslâm'dan önce yani Câhiliye devrinde uğursuzluk inancı çok yaygındı. İnsanlar bir kuşun sağ veya sol tarafa doğru uçmasından bile iyi veya kötü anlam çıkarırlardı. İşlerini buna göre yapar veya yapmazlardı. Güzel

dinimiz bize “eşyâda ve varlık âleminde uğursuzluk” diye birşeyin olmadığını öğretti.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz ümmetine çok düşkündü. Onların başına bir felâket gelmesinden endişe ederdi. Korktuğu şey olmayınca da sevinirdi.

2. Bir şeyden korkulduğu zaman Allah’a yönelmeli, O’na sığınmalıdır.

3. Uğursuzluğa inanmak, olup biten şeyleri Allah’ın değil de başka varlıkların yönettiğine inanmaktır. İşte bu sebeple uğursuzluğa inanmak şirk sayılmıştır.

4. İnsan Allah’a güvenir ve O’na dayanırsa, yani Allah’a tevekkül ederse, uğursuzluk duygusundan kurtulur.

٤٠٨- بَابُ الطِّيَرَةِ

408. HERHANGİ BİR ŞEYİ UĞURSUZ SAYMAK

٩١٠ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«لَا طِيَرَةَ، وَخَيْرُهَا الْفَأْلُ».

قَالُوا: وَمَا الْفَأْلُ؟ قَالَ:

«كَلِمَةٌ صَالِحَةٌ يَسْمَعُهَا أَحَدُكُمْ».

910. Ebû Hüreyre radıyallahu anh, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

“Uğursuzluk yoktur. Hayra yorma vardır.” Ashâb-ı kirâm:

“**Hayra yorma nedir?”** diye sordular. Allah’ın Resûlü şöyle buyurdu:

“Birinizin, duyduğu bir sözü uğur saymasıdır.”[275]

Hadisin Açıklaması

Uğursuzluk inancının ne büyük günah olduğunu bir önceki hadisimizde okuduk. Dilimizde ve dinimizde “tefe’ül” veya “fâl-i hayır” diye bir ifâde vardır. Bu, bir şeyi uğur saymak, olan bir şeyi hayra yormak demektir. Peygamber Efendimiz de böyle yapardı. Meselâ “Selim”, “Fevzi”, “Necâti” adlarını duyan bir kimsenin veya hastanın, “Ben selâmet bulacağım, iyileşeceğim, kurtulacağım.” demesi hayra yormadır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir Müslüman kesinlikle uğursuzluğa inanmaz.

2. Güzel bir ismi duyunca, güzel bir manzarayı görünce sevinmek, rahatlamak dinimizce uygun görülmüştür. Çünkü Allah Teâlâ kullarının mutlu olmasından memnun olur.

٤٠٩- بَابُ فَضْلِ مَنْ لَمْ يَتَطَيَّرْ

409. UĞURSUZLUĞA İNANMAYANIN DEĞERİ

٩١١ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

”عُرِضَتْ عَلَيَّ الْأُمَمُ بِالْمَوْسِمِ أَيَّامَ الْحَجِّ، فَأَعْجَبَنِي كَثْرَةُ أُمَّتِي، قَدْ مَلَأُوا السَّهْلَ وَالْجَبَلَ، قَالُوا: يَا مُحَمَّدُ، أَرَضِيتَ؟ قَالَ: نَعَمْ، أَيْ رَبِّ. قَالَ: فَإِنَّ مَعَ هَؤُلَاءِ سَبْعِينَ أَلْفًا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ، وَهُمُ الَّذِينَ لَا يَسْتَرْقُونَ وَلَا يَكْتَوُونَ، وَلَا يَتَطَيَّرُونَ، وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ“.

قَالَ عُكَّاشَةُ: فَادْعُ اللهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ، قَالَ: «اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ مِنْهُمْ». فَقَالَ رَجُلٌ آخَرُ: ادْعُ اللهَ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ، قَالَ: «سَبَقَكَ بِهَا عُكَّاشَةُ».

911. Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Muhterem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Hac mevsiminde bana geçmiş ümmetler gösterildi. Ovayı, dağı doldurmuş olan ümmetimin çokluğu hoşuma gitti. Bana:

‘Ey Muhammed! Ümmetinin çokluğundan memnun oldun mu?’ diye sordular. Ben de:

‘Evet, ey Rabbim!’ dedim. Allah Teâlâ şöyle buyurdu:

‘Senin buradaki ümmetinle birlikte yetmiş bin kişi hesapsız azapsız cennete gireceklerdir. Onlar büyü yaptırmayan, vücutlarını dağlamayan, uğursuzluğa inanmayan ve yalnız Rablerine güvenenlerdir.’”

Ukkâşe bin Mihsan:

“Yâ Resûlallah! Beni de onlardan kılması için Allah’a duâ et!” dedi.

Allah’ın Resûlü de:

“Allahım! Bu kulunu onlardan kıl!” buyurdu. Sonra bir başkası:

“Yâ Resûlallah! Beni de onlardan kılması için duâ buyur!” dedi. Peygamber aleyhisselâm bu defa:

“Fırsatı değerlendirmekte Ukkâşe senden önce davrandı.” buyurdu. [276]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz kıyâmet gününde ümmetinin çokluğu ile iftihar edeceğini söylemiştir.[277] Diğer peygamberlerin üçer beşer kişilik ümmeti yanında, ovayı ve dağı doldurmuş olan ümmetinin çokluğu onu sevindirmiştir.

Hadisimizde, sorgusuz suâlsiz cennete girecek bahtiyârların özellikleri verilmiştir. Bu değerli bilgiden faydalanmalı ve bu özelliklere sahip olmaya çalışmalıdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Uğursuzluğa inanmak İslâm öncesi bir inançtır. Fahr-i Âlem Efendimiz yaptığı açıklamalarla bizi bu sakat inançtan korumuştur.

2. Allah’a güvenmek ve O’na tevekkül etmek hem insanı yersiz kuşkulardan kurtarır, hem de sorgusuz cennete girmeyi sağlar.

3. Büyü yapmak ve yaptırmak, Müslümanların aslâ değer vermeyeceği bir tutumdur.

4. Peygamber Efendimiz ümmetinin çokluğu ile övünecektir.

5. Duâsı makbûl insanlardan duâ istenebilir.

٤١٠- بَابُ الطِّيَرَةِ مِنَ الْجِنِّ

410. UĞURSUZLUĞUN CİNLERDEN GELDİĞİ İNANCI

٩١٢ - عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا كَانَتْ تُؤْتَى بِالصِّبْيَانِ إِذَا وُلِدُوا، فَتَدْعُو لَهُمْ

بِالْبَرَكَةِ، فَأُتِيَتْ بِصَبِيٍّ، فَذَهَبَتْ تَضَعُ وِسَادَتَهُ، فَإِذَا تَحْتَ رَأْسِهِ مُوسَى،

فَسَأَلَتْهُمْ عَنِ الْمُوسَى، فَقَالُوا: نَجْعَلُهَا مِنَ الْجِنِّ، فَأَخَذَتِ الْمُوسَى

فَرَمَتْ بِهَا، وَنَهَتْهُمْ عَنْهَا.

وَقَالَتْ: إِنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَكْرَهُ الطِّيَرَةَ وَيُبْغِضُهَا،

وَكَانَتْ عَائِشَةُ تَنْهَى عَنْهَا.

912. Âişe radıyallahu anhânın anlattığına göre, çocuklar doğduğunda, onları alıp kendisine getirirlerdi. O da çocuklara hayırlı ve bereketli olmaları için duâ ederdi.

Yine bir gün ona bir çocuk getirdiler. Hz. Âişe çocuğu yastığına yatırmaya götürdüğünde, yastığın altında bir ustura gördü. Çocuğu getirenlere:

“Bu nedir?” diye sordu. Onlar da:

“Biz çocuğu cinlerden korumak için yastığının altına ustura koyarız.” dediler. Hz. Âişe usturayı alıp attı, onlara böyle bir şey yapmamalarını tembih etti ve şunu söyledi:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem uğursuzluk inancını sevmezdi ve böyle şeyler yapılmasına kızardı.”

Hz. Âişe uğursuzluğa inanmaktan sakındırırdı.[278]

Hadisin Açıklaması

Bâtıl inançlar, tarihin en eski devirlerinden beri vardır. Bu asılsız ve tutarsız itikad, dini yeterince bilmeyen Müslümanlar arasında bile yaygındır. Çocuğu cinlerden korumak için ona boncuk takmak veya benzeri âdetler, şiddetle karşı çıkılması gereken uygulamalardır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Sâlih insanlardan çocuklara duâ etmeleri istenebilir.
2. Hz. Âişe annemiz de bâtıl inançlarla savaşmıştır.

٤١١- بَابُ الْفَأْلِ

411. HAYRA YORMA

٩١٣ - عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَا عَدْوَى، وَلَا طِيَرَةَ، وَيُعْجِبُنِي الْفَأْلُ الصَّالِحُ، الْكَلِمَةُ الْحَسَنَةُ».

913. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Hastalığın kendiliğinden bulaşması söz konusu değildir. Uğursuzluk diye bir şey de yoktur. Ben hayra yormayı, bu konuda güzel ve olumlu söz söylemeyi severim."[279]

٩١٤ - عَنْ حَيَّةَ بْنِ حَابِسٍ التَّمِيمِيِّ، أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«لَا شَيْءَ فِي الْهَامِ، وَأَصْدَقُ الطِّيَرَةِ الْفَأْلُ، وَالْعَيْنُ حَقٌّ».

914. Tâbiîn neslinden Hayye bin Hâbis'in rivâyet ettiğine göre, ashâb-ı kirâmdan olan babası Hâbis et-Temîmî ona, Nebiyy-i Muhterem sallallahu

aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söylemiştir:

“Baykuşta uğursuzluk yoktur. Uğursuzluk konusunda yapılacak en doğru şey, hayra yormaktır. Göz değmesi de haktır, gerçektir.”[280]

Hadisin Râvisi:

Hâbis ibni Rebîa et-Temîmî

Basralıdır. Ebû Hayye künyesiyle anılır. Onun sadece bu hadîs-i şerîfi rivâyet ettiği bilinmektedir. Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

* Hastalık kendiliğinden bulaşmaz. Ancak Allah Teâlâ onun bulaşmasını isterse bulaşır. Kula düşen, hastalığın bulaşmaması için tedbir almaktır. Hastalığı veren şifâsını da verirse, hastalık iyileşir; şifâsını vermezse, bunda da kul için bir hayır vardır.

* Peygamber Efendimiz uğursuzluğa inanmayı yasaklamıştır. Bir şeyi hayra yormayı ve bir olayı Allah Teâlâ’dan hayır bekleyerek güzel sözlerle açıklamayı ise tavsiye buyurmuştur.

* Bazı hasetçi insanların gözü, kıskandığı kimseyi hasta edebilir. Buna “göz değmesi” ve “nazar” denir. Böyle bir şeyin olduğunu Resûl-i Kibriyâ Efendimiz belirtmiştir. Bu konuda yapacak tek şey, Allah’a sığınmaktır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Hastalık kendiliğinden bulaşmaz, Allah dilerse bulaşır.

2. Uğursuzluk diye bir şey olmadığını kesin olarak bilmeli ve uğursuzluğa aslâ inanmamalıdır.

3. Olup biten şeyleri, anlatılan rüyâları hep hayra yormalıdır.

4. Baykuşun uğursuz olduğuna, kötü haber getirdiğine inanmak son derece mânasızdır. O da diğer hayvanlardan farksızdır.

5. Göz değmesi olayı, diğer adıyla nazar gerçektir. Peygamber Efendimiz göz değmesinden Allah’a sığınırdı. Böyle durumlarda “Muavvizeteyn”i yani Kur’ân-ı Kerîm’in “kul eûzü” diye başlayan son iki sûresini okumalıdır.

٤١٢- بَابُ التَّبَرُّكِ بِالِاسْمِ الْحَسَنِ

412. GÜZEL İSMİ UĞURLU VE BEREKETLİ SAYMAK

٩١٥ – عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ السَّائِبِ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْحُدَيْبِيَةِ، حِينَ ذَكَرَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ

أَنَّ سُهَيْلًا قَدْ أَرْسَلَهُ إِلَيْهِ قَوْمُهُ، فَصَالَحُوهُ عَلَى أَنْ يَرْجِعَ عَنْهُمْ هَذَا الْعَامَ،

وَيُخَلُّوهَا لَهُمْ قَابِلَ ثَلَاثَةٍ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ أَتَى

فَقِيلَ: أَتَى سُهَيْلٌ:

«سَهَّلَ اللهُ أَمْرَكُمْ».

وَكَانَ عَبْدُ اللهِ بْنُ السَّائِبِ أَدْرَكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

915. Abdullah ibni’s-Sâib radıyallahu anh şöyle dedi:

Hudeybiye Antlaşması’nın yapıldığı yıl, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Hudeybiye mevkiinde bulunuyordu. Osmân ibni Affân, Peygamber aleyhisselâma, Mekkelilerin bir antlaşma yapmak için Süheyl ibni Amr’ı gönderdiklerini söyledi. Müslümanlardan bu yıl Medine’ye geri dönmelerini şart koştuklarını, ertesi yıl umre yapmak için Mekke’ye geldiklerinde üç gün süreyle Mekke’yi kendilerine bırakacaklarını belirttiklerini haber verdi.

İşte o zaman Hz. Osman Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme: “Süheyl geldi.” dediğinde, (Süheyl kelimesindeki kolaylık anlamını dikkate alarak):

“Allah işinizi kolaylaştırdı.” buyurdu.[281]

Hadisin râvisi Abdullah ibni’s-Sâib, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin zamanına yetişmiştir.

Hadisin Râvisi:

Abdullah ibni’s-Sâib el-Mahzûmî

Mekkelidir. Kendisi de, Resûl-i Ekrem’in ticaret ortağı olan babası Sâib ibni Ebi’s-Sâib de sahâbîdir. Abdullah ibni’s-Sâib, hem güzel Kur’ân-ı

Kerîm okur hem de Mekkelilere öğretirdi. Hicretin 60. yılında (680) Mekke'de vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, anlamı güzel bir kelime veya isim duyunca onu iyiye yorar, bundan hayır ve bereket beklerdi. Mekke'ye girmelerine ve umre yapmalarına Mekkelilerin izin vermediği Hudeybiye'deki o zor günlerdeydi. "Mekkelilerin elçisi geldi adı da Süheyl" dendiğinde, elçinin adındaki "kolaylık" mânasını hayra yordu. Nitekim Müslümanların aleyhinde imiş gibi görünen Hudeybiye Antlaşması'nın pek çok hayır getirdiği sonradan anlaşıldı.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Anlamı güzel olan bir kelimeyi veya ismi duyunca bunu hayra yormak, Fahr-i Kâinât Efendimiz'in âdetiydi.

2. Müslüman olmayanlarla antlaşma yapılabilir.

٤١٣- بَابُ الشُّؤْمِ فِي الْفَرَسِ

413. ATTA UĞURSUZLUK ARAMAK

٩١٦ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«الشُّؤْمُ فِي الدَّارِ، وَالْمَرْأَةِ، وَالْفَرَسِ».

Bir sonraki hadis ile aynı anlamdadır.

٩١٧ - عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِنْ كَانَ الشُّؤْمُ فِي شَيْءٍ، فَفِي الْمَرْأَةِ، وَالْفَرَسِ، وَالْمَسْكَنِ».

917. Ashâb-ı kirâmdan Sehl ibni Sa’d es-Sâidî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Şâyet uğursuzluk diye bir şey olacak olsaydı; kadında, atta ve evde olurdu.”[282]

٩١٨ – عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ:

قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّا كُنَّا فِي دَارٍ كَثُرَ فِيهَا عَدَدُنَا، وَكَثُرَ فِيهَا أَمْوَالُنَا، فَتَحَوَّلْنَا إِلَى دَارٍ أُخْرَى، فَقَلَّ فِيهَا عَدَدُنَا، وَقَلَّتْ فِيهَا أَمْوَالُنَا؟ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«رُدُّهَا، أَوْ دَعُوهَا، وَهِيَ ذَمِيمَةٌ».

918. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir adam Peygamber Efendimiz’e:

“Yâ Resûlallah! Biz bir evde oturuyorduk, orada iken sayımız artmış, malımız çoğalmıştı. Sonra bir başka eve taşındık, orada hem sayımız, hem de malımız azaldı.” dedi. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“O evden çıkın! (veya o evi bırakın!) Orası kötü bir yerdir.” buyurdu.[283]

Hadislerin Açıklaması

* “Şunda uğursuzluk varmış, bunda uğursuzluk varmış” dedikleri zaman, Fahr-i Kâinât Efendimiz uğursuzluk diye bir şey bulunmadığını söyledi. Uğursuzluk diye bir şey olsaydı onu dağda, taşta, uçan kuşta aramak yerine, insanın uzun süre içinde yaşadığı evinde, hep beraber olduğu hanımında, devamlı sûrette bindiği atında olurdu; ama böyle bir şey yok, buyurdu.

* Bir adam Fahr-i Âlem Efendimiz’e, yeni taşındıkları evden şikâyet etti. Sultân-ı Enbiyâ, bu adamın evhamlı olduğunu anladı. Hayırsız ev inancının onda bir sâbit fikir hâline geldiğini gördü. Adamı bu saplantıdan ve yanlış kanaatten kurtarmak için onun suyunca gitti. Ona taşındıkları yeni evin kötü

olduğunu, o evi satmasını veya bir şekilde ondan kurtulmasını tavsiye etti. [284]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz uğursuzluğun bulunmadığını söyledi ve karşısındakileri bu konuda daha mantıklı düşünmeye dâvet etti.

2. Bazı saplantılar insanı huzursuz eder, onun ibâdet etmesine bile engel olur. Şâyet saplantı bu derece ilerlemişse, bu durumdaki kişiyi yaşadığı psikolojik halden kurtarmanın değişik yolları aranmalıdır.

٤١٤- بَابُ الْعُطَاسِ

414. AKSIRMAK

٩١٩ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

"إِنَّ اللهَ يُحِبُّ الْعُطَاسَ، وَيَكْرَهُ التَّثَاؤُبَ، فَإِذَا عَطَسَ فَحَمِدَ اللهَ فَحَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ سَمِعَهُ أَنْ يُشَمِّتَهُ، وَأَمَّا التَّثَاؤُبُ فَإِنَّمَا هُوَ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَلْيَرُدَّهُ مَا اسْتَطَاعَ، فَإِذَا قَالَ: هَاهْ، ضَحِكَ مِنْهُ الشَّيْطَانُ".

919. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Allah (sağlık belirtisi olan) **aksırıktan memnun olur, fakat** (gaflet belirtisi olan) **esnemeyi hoş görmez.**

Bir kimse aksırır ve "elhamdülillah" derse, onun hamd ettiğini işiten her Müslümanın ona: "yerhamükellah" (Allah sana merhamet etsin) **demesi üzerine borçtur.**

Esnemeye gelince, o şeytandandır. Birinin esnemesi geldiği zaman, onu gücü yettiği kadar engellemeye çalışsın. Çünkü sizden biriniz ağzını açarak "hâh, hâh" diye esnediği zaman şeytan ona güler."[285]

Hadisin Açıklaması

* Aksırık, burundaki yabancı maddeleri temizler; ayrıca bu tabiî durum bir sağlık belirtisi olup vücudu zindeleştirir. İşte bu sebeple aksıran kimse, kendisini sağlıklı kıldığı için "Elhamdülillah" diye Allah'a hamd eder. Aksıranın Allah'a hamd ettiğini duyan kimselerin ona, Allah sana merhamet etsin anlamında "Yerhamükellah" diye karşılık vermesi, o kimseler için dinî bir görevdir. Aksırdığı zaman "Elhamdülillah" demeyene bir şey söylenmez. Nezleden kaynaklanan hapşırma konusu, 935, 938 ve 939 numaralı hadislerde gelecektir.

* Esnemek, genellikle çok yemekten, dolayısıyla gevşeklikten, gafletten, uyuşukluktan kaynaklanır ve insanın neşeli bir şekilde ibâdet etmesine imkân vermez. Şeytanın istediği de budur. Esnemenin şeytandan olduğu ifâdesiyle Server-i Enbiyâ Efendimiz bunu kasdetmiştir. Allah Teâlâ da işte bu sebeple kulunun esnemesinden hoşlanmaz.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Aksırık, insanın sağlıklı olduğunu gösterir. Allah Teâlâ, kulunun sağlıklı ve ibâdetini daha canlı bir şekilde yapacak olmasından memnun olur.

2. Aksıran kimse, kendisinin sağlıklı olduğunu görünce, "elhamdülillah" diye Allah'a hamd eder, şükreder.

3. Aksırdıktan sonra "elhamdülillah" diye Allah'a hamd edene, "yerhamükellah" (Allah sana merhamet etsin) demek sünnettir.

4. Esnemek tembellik ve gevşeklikten kaynaklanır.

٤١٥- بَابُ مَا يَقُولُ إِذَا عَطَسَ

415. İNSAN AKSIRINCA NE DEMELİDİR?

٩٢٠ – عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلّٰهِ، قَالَ الْمَلَكُ: رَبِّ الْعَالَمِينَ، فَإِذَا قَالَ:

رَبِّ الْعَالَمِينَ، قَالَ الْمَلَكُ: يَرْحَمُكَ اللّٰهُ".

920. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

“Biriniz aksırıp da ‘Elhamdülillah’ (Allah’a hamd olsun) derse, melek ‘Rabbülâlemîn’ (hamd âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur) der.

Kul, ‘Elhamdü lillâhi Rabbilâlemîn’ derse, melek ona: ‘Yerhamükellah’ (Allah sana merhamet etsin) diye duâ eder.”[286]

٩٢١ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

"إِذَا عَطَسَ فَلْيَقُلِ: الْحَمْدُ لِلّٰهِ، فَإِذَا قَالَ فَلْيَقُلْ لَهُ أَخُوهُ أَوْ صَاحِبُهُ:

يَرْحَمُكَ اللهُ، فَإِذَا قَالَ لَهُ: يَرْحَمُكَ اللهُ فَلْيَقُلْ: يَهْدِيكَ اللهُ وَيُصْلِحُ بَالَكَ".

921. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir kimse aksırdığı zaman: ‘Elhamdülillah’ desin.

Bunu söylediği zaman, kardeşi (veya arkadaşı da) ona: ‘Yerhamükellah’ (Allah sana merhamet etsin) **desin.**

Kardeşi ‘Yerhamükellah’ deyince, aksıran ona şöyle cevap versin: ‘Yehdîkellahu ve yuslihu bâlek’ (Allah seni hidâyette kılsın ve kalbini ıslah etsin.)**”**[287]

Bu hadisler bir önceki bahiste açıklanmış ve çıkarılan sonuçlar orada verilmiştir.

٤١٦- بَابُ تَشْمِيتِ الْعَاطِسِ

416. AKSIRANA YERHAMÜKELLAH DEMEK

٩٢٢ – عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زِيَادِ بْنِ أَنْعُمٍ الْإِفْرِيقِيِّ قَالَ:

حَدَّثَنِي أَبِي، أَنَّهُمْ كَانُوا غُزَاةً فِي الْبَحْرِ زَمَنَ مُعَاوِيَةَ، فَانْضَمَّ مَرْكَبُنَا إِلَى

مَرْكَبِ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، فَلَمَّا حَضَرَ غَدَاؤُنَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِ، فَأَتَانَا فَقَالَ:

دَعَوْتُمُونِي وَأَنَا صَائِمٌ، فَلَمْ يَكُنْ لِي بُدٌّ مِنْ أَنْ أُجِيبَكُمْ، لِأَنِّي سَمِعْتُ

رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

"إِنَّ لِلْمُسْلِمِ عَلَى أَخِيهِ سِتَّ خِصَالٍ وَاجِبَةٍ، إِنْ تَرَكَ مِنْهَا شَيْئًا فَقَدْ

تَرَكَ حَقًّا وَاجِبًا لِأَخِيهِ عَلَيْهِ: يُسَلِّمُ عَلَيْهِ إِذَا لَقِيَهُ، وَيُجِيبُهُ إِذَا دَعَاهُ،

وَيُشَمِّتُهُ إِذَا عَطَسَ، وَيَعُودُهُ إِذَا مَرِضَ، وَيَحْضُرُهُ إِذَا مَاتَ، وَيَنْصَحُهُ إِذَا

اسْتَنْصَحَهُ".

قَالَ: وَكَانَ مَعَنَا رَجُلٌ مَزَّاحٌ يَقُولُ لِرَجُلٍ أَصَابَ طَعَامَنَا: جَزَاكَ اللهُ خَيْرًا

وَبِرًّا، فَغَضِبَ عَلَيْهِ حِينَ أَكْثَرَ عَلَيْهِ، فَقَالَ لِأَبِي أَيُّوبَ:

مَا تَرَى فِي رَجُلٍ إِذَا قُلْتُ لَهُ: جَزَاكَ اللهُ خَيْرًا وَبِرًّا، غَضِبَ وَشَتَمَنِي؟

فَقَالَ أَبُو أَيُّوبَ: إِنَّا كُنَّا نَقُولُ: إِنَّ مَنْ لَمْ يُصْلِحْهُ الْخَيْرُ أَصْلَحَهُ الشَّرُّ،

فَاقْلِبْ عَلَيْهِ.

فَقَالَ لَهُ حِينَ أَتَاهُ: جَزَاكَ اللهُ شَرًّا وَعَرًّا، فَضَحِكَ وَرَضِيَ وَقَالَ: مَا تَدَعُ

مُزَاحَكَ، فَقَالَ الرَّجُلُ: جَزَى اللهُ أَبَا أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيَّ خَيْرًا.

922. Tebe-i tâbiîn muhaddislerinden Abdurrahmân ibni Ziyâd ibni En'um el-İfrîkì şöyle dedi:

Bana (tâbiîn neslinden olan) babam Ziyâd ibni En'um anlattı. Onlar Muâviye devrinde denizde sefere çıkmışlar. Babam dedi ki:

“Bizim gemimiz, Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anhın bulunduğu gemiye yanaştı. Yemeğimiz hazırlanınca Ebû Eyyûb el-Ensârî’yi yemeğe dâvet ettik, o da geldi ve şunu söyledi:

‘Ben oruçluyum. Ama dâvet ettiğiniz için dâvetinize icâbet etmek zorunda kaldım. Zira ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinledim:

Müslümanın, din kardeşi üzerinde mutlaka yerine getirmesi gereken altı hakkı vardır. Bunlardan birini yapmazsa, kardeşinin kendisi üzerindeki haklarından birini yerine getirmemiş olur. Bu haklar şunlardır:

‘Karşılaştığında ona selâm vermek.

Dâvet ettiği zaman dâvetine icâbet etmek.

Aksırdığında yerhamükellah demek.

Hastalandığı zaman ziyâretine gitmek.

Vefât ettiği zaman cenâzesine katılmak.

Kendisinden öğüt istediğinde ona öğüt vermek.’

Babam sözüne şöyle devam etti: Aramızda şakacı bir arkadaş vardı. Yemeğimize katılan (yemeğimizi hazırlayan) bir adama: ‘Allah seni hayır ve iyilikle mükâfatlandırsın.’ derdi. Hep aynı şeyleri söyleyince, adam ona kızdı. O şakacı arkadaş Ebû Eyyûb el-Ensârî’ye durumu anlattı ve:

“Ben kendisine ‘Allah seni hayır ve iyilikle mükâfatlandırsın.’ dediğimde bana kızıp hakaret eden biri hakkında ne dersin?” diye sordu. Ebû Eyyûb el-Ensârî de ona:

“Bizde: ‘Bir kimseyi hayır düzeltmezse, şer düzeltir.’ diye bir söz vardır. Bir dahaki sefere sen ona söylediğin sözü tersine çevirerek söyle.’ dedi.”

O adam tekrar geldiğinde, şakacı arkadaş ona: ‘Allah sana şer verip uyuz etsin!’ deyince adam güldü, memnun oldu ve ona:

‘Şakacılığı hiç de bırakmıyorsun.’ dedi. O zaman şakacı arkadaş:

‘Allah Ebû Eyyûb el-Ensârî’yi hayırla mükâfatlandırsın.’ diye duâ etti. [288]

Hadisin Râvisi:

Ziyâd ibni En’um el-İfrîkì

Hicretin 45. yılında (665) yapılan İstanbul seferine Ebû Eyyûb el-Ensârî ile birlikte katıldı. Dönüşte Mısır’a yerleşti. Daha sonra Endülüs seferine katıldı. Kayrevan’a yerleşti ve orada vefât etti. Bu hadisi kendisinden rivâyet eden oğlu Abdurrahmân İfrîkıyye (Mağrib) kadısı idi.

٩٢٣ - عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

"أَرْبَعٌ لِلْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ: يَعُودُهُ إِذَا مَرِضَ، وَيَشْهَدُهُ إِذَا مَاتَ، وَيُجِيبُهُ إِذَا دَعَاهُ، وَيُشَمِّتُهُ إِذَا عَطَسَ".

923. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Müslümanın diğer Müslüman üzerinde dört hakkı vardır:

Hastalanınca ziyâret etmek.

Öldüğünde cenâzesinde bulunmak.

Dâvet ettiğinde dâvetine katılmak.

Aksırdığında 'Yerhamükellah' demek."[289]

٩٢٤ - عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ:

أَمَرَنَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَبْعٍ، وَنَهَانَا عَنْ سَبْعٍ: أَمَرَنَا بِعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ، وَإِبْرَارِ الْمُقْسِمِ، وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ، وَإِفْشَاءِ السَّلَامِ، وَإِجَابَةِ الدَّاعِي. وَنَهَانَا عَنْ: خَوَاتِيمِ الذَّهَبِ، وَعَنْ آنِيَةِ الْفِضَّةِ، وَعَنِ الْمَيَاثِرِ، وَالْقَسِّيَّةِ، وَالْإِسْتَبْرَقِ، وَالدِّيبَاجِ، وَالْحَرِيرِ.

924. Ashâb-ı kirâmdan Berâ bin Âzib radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize yedi şeyi emretti, yedi şeyi de yasakladı.

Bize şunları emretti:
Hastayı ziyaret etmek.
Cenazeye katılmak.
Aksırana “Yerhamükellah” demek.
Yeminini kesinlikle bozmamak.
Zulme uğrayana yardım etmek.
Selâmı yaygınlaştırmak.
Dâvet edenin dâvetine katılmak.
Şunları da yasakladı:
Altın yüzük takmak.
Gümüş kaptan su içmek.
İpek minder kullanmak.
İpekten yapılmış elbise giymek.
İnce ipek giymek.
Kalın ipek giymek.
Hâlis ipek kumaştan elbise giymek.[290]

٩٢٥ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ».

قِيلَ: وَمَا هِيَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ:

«إِذَا لَقِيتَهُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، وَإِذَا دَعَاكَ فَأَجِبْهُ، وَإِذَا اسْتَنْصَحَكَ فَانْصَحْ لَهُ،

وَإِذَا عَطَسَ فَحَمِدَ اللهَ فَشَمِّتْهُ، وَإِذَا مَرِضَ فَعُدْهُ، وَإِذَا مَاتَ فَاتَّبِعْهُ».

925. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Müslümanın Müslüman üzerindeki hakkı altıdır.” O zaman ashâb-ı kirâm:

“Onlar nelerdir, Yâ Resûlallah?” diye sordular. Allah’ın Resûlü bunları şöyle saydı:

“Karşılaştığın zaman selâm ver.

Seni dâvet ederse git.
Senden nasîhat isterse nasîhat et.
Aksırınca ‘Elhamdülillah’ derse, “Yerhamukellah” de.
Hastalandığında onu ziyaret et.
Öldüğü zaman cenazesinin ardından git.”[291]

Hadislerin Açıklaması

Asıl konumuz aksırıp da “Elhamdülillah” diyene “Yerhamükellah” diye cevap vermektir. Buna “teşmîtü’l-âtıs” denir.

Fakat okuduğumuz hadislerde, Müslümanların birbirleri üzerinde çeşitli durumlarda ortaya çıkan hakları birer birer sayıldı. Bunlar, bir Müslümana karşı sağlamken, hastayken, yaşarken, öldüğünde, zulme uğradığında ve başka durumlarda yerine getirilmesi gereken haklardır. Hepsinin özeti, Müslümanların birbirini sevmesi ve sevindirmesidir. İhtiyaç duyduğunda yanında olmasıdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

Konumuzla ilgili olarak bilinmesi ve yapılması gerekenler, yukarıdaki hadislerde madde madde sayıldı. Böylece öğrenmemiz gerekenler bize gösterilmiş oldu.

٤١٧- بَابُ مَنْ سَمِعَ الْعَطْسَةَ يَقُولُ: الْحَمْدُ لِلّٰهِ

417. BİRİNİN AKSIRDIĞINI DUYAN “ELHAMDÜLİLLAH” DER

٩٢٦ - عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ:

مَنْ قَالَ عِنْدَ عَطْسَةٍ سَمِعَهَا: الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ عَلَى كُلِّ حَالٍ مَا

كَانَ، لَمْ يَجِدْ وَجَعَ الضِّرْسِ وَلَا الْأُذُنِ أَبَدًا.

926. Ali bin Ebî Tâlib radıyallahu anh şöyle dedi:

"Bir kimse aksıranı duyup da **'Elhamdülillâhi Rabbi'l-âlemîne alâ külli hâl'** (Her hal ve durumda âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun.) derse, hiçbir zaman diş ve kulak ağrısı çekmez."[292]

Hadisin Açıklaması

Aksıranın ne diyeceği, onu duyanın ne söyleyeceği, aksıranın buna nasıl karşılık vereceği Peygamber Efendimiz'in sözleriyle 921 numaralı hadiste geçti. Aşağıdaki hadiste de bu husus belirtilecektir.

٤١٨- بَابُ كَيْفَ تَشْمِيتُ مَنْ سَمِعَ الْعَطْسَةَ

418. AKSIRANI DUYAN ONA NE SÖYLER?

٩٢٧ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

"إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ، فَإِذَا قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ، فَلْيَقُلْ لَهُ

أَخُوهُ أَوْ صَاحِبُهُ: يَرْحَمُكَ اللهُ، وَلْيَقُلْ هُوَ: يَهْدِيكُمُ اللهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ".

927. Ebû Hüreyre radıyallahu anh, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

"Biriniz aksırdığı zaman: 'Elhamdülillah' desin. Onun 'Elhamdülillah' dediğini duyan din kardeşi de (veya arkadaşı) ona: 'Yerhamükellah' desin. Aksıran da ona 'Yehdîkümullahu ve yuslihu bâleküm' (Allah sizi hidâyette kılsın ve kalbinizi ıslah etsin.) **diye cevap versin."**[293]

٩٢٨ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

"إِنَّ اللهَ يُحِبُّ الْعُطَاسَ، وَيَكْرَهُ التَّثَاؤُبَ، وَإِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ وَحَمِدَ اللهَ

كَانَ حَقًّا عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ سَمِعَهُ أَنْ يَقُولَ: يَرْحَمُكَ اللهُ. فَأَمَّا التَّثَاؤُبُ

فَإِنَّمَا هُوَ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرُدَّهُ مَا اسْتَطَاعَ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ

إِذَا تَثَاءَبَ ضَحِكَ مِنْهُ الشَّيْطَانُ".

928. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Allah (sağlık belirtisi olan) **aksırıktan memnun olur, fakat** (gaflet belirtisi olan) **esnemeyi hoş görmez."**

Biriniz aksırır ve "elhamdülillah" derse, onun hamd ettiğini işiten her Müslümanın ona: "yerhamükellah" (Allah sana merhamet etsin) **demesi üzerine borçtur.**

Esnemeye gelince, o şeytandandır. Birinin esnemesi geldiği zaman, onu gücü yettiği kadar engellemeye çalışsın. Çünkü sizden biriniz esnediği zaman şeytan ona güler."[294]

٩٢٩ - عَنْ أَبِي جَمْرَةَ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ إِذَا شُمِّتَ:

عَافَانَا اللهُ وَإِيَّاكُمْ مِنَ النَّارِ، يَرْحَمُكُمُ اللهُ.

929. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Cemre (Nasr ibni İmrân) şöyle dedi:

Ben Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümânın, biri aksırıp da "Elhamdülillah" dediği zaman ona şöyle dediğini duydum:

Âfânallâhu ve iyyâküm mine'n-nâr, yerhamükellah

"Allah bizi de sizi de cehennemden kurtarsın, Allah size merhamet eylesin!"

٩٣٠ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَطَسَ رَجُلٌ فَحَمِدَ اللهَ،

فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَرْحَمُكَ اللهُ»، ثُمَّ عَطَسَ آخَرُ، فَلَمْ يَقُلْ لَهُ شَيْئًا، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، رَدَدْتَ عَلَى الْآخَرِ، وَلَمْ تَقُلْ لِي شَيْئًا؟ قَالَ: «إِنَّهُ حَمِدَ اللهَ، وَسَكَتَّ».

930. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanında oturuyorduk. Bir adam aksırdı, ardından da "Elhamdülillah" dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

"Yerhamükellah (Allah sana merhamet etsin)**"** buyurdu. Daha sonra bir başkası aksırdı, fakat Resûl-i Ekrem ona bir şey söylemedi. Bunun üzerine o adam:

"Yâ Resûlallah! Demin aksırana duâ ettin, ama bana etmedin?" deyince, Allah'ın Elçisi ona şöyle buyurdu:

"Çünkü o Allah'a hamd etti; sen ise bir şey söylemedin."[295]

Hadislerin Açıklaması

Aksırana nasıl karşılık verileceğini belirten bu hadisler daha önce açıklandı. Burada ayrıca şunu görüyoruz: Ashâb-ı kirâm Resûlullah Efendimiz'in duâsını almaya çok önem verirlerdi. Bekledikleri duâyı alamayınca üzülür, bunun sebebini öğrenmeye çalışırlardı.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Allah katında duâ çok önemli ve değerlidir. Bu sebeple Müslümanlar birbirinin duâsını almaya çalışmalıdır.

2. Aksırmak, Allah'ın bir nimetidir. Aksırınca, âfiyet veren Allah'a hamd etmelidir.

٤١٩- بَابُ إِذَا لَمْ يَحْمَدِ اللهَ لَا يُشَمَّتُ

419. AKSIRINCA HAMD ETMEYENE YERHAMÜKELLAH DENMEZ

٩٣١ – عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

عَطَسَ رَجُلَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَشَمَّتَ أَحَدَهُمَا، وَلَمْ

يُشَمِّتِ الْآخَرَ، فَقَالَ: شَمَّتَّ هَذَا وَلَمْ تُشَمِّتْنِي؟ قَالَ:

«إِنَّ هَذَا حَمِدَ اللهَ، وَلَمْ تَحْمَدْهُ».

931. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Nebiyy-i Muhterem sallallahu aleyhi ve sellemin yanında iki kişi aksırdı. Peygamber aleyhisselâm bunlardan birine “Yehamükellah” dedi, diğerine demedi. Resûl-i Ekrem’in duâsına nâil olamayan adam:

“Yâ Resûlallah! Niçin buna duâ ettin de bana etmedin?” diye sorduğunda, Allah’ın Resûlü:

“Çünkü o aksırdıktan sonra ‘Elhamdülillah’ dedi, sen ise demedin.” buyurdu.[296]

٩٣٢ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

جَلَسَ رَجُلَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَدُهُمَا أَشْرَفُ مِنَ الْآخَرِ،

فَعَطَسَ الشَّرِيفُ مِنْهُمَا فَلَمْ يَحْمَدِ اللهَ، وَلَمْ يُشَمِّتْهُ، وَعَطَسَ الْآخَرُ فَحَمِدَ

اللهَ، فَشَمَّتَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ الشَّرِيفُ: عَطَسْتُ عِنْدَكَ

فَلَمْ تُشَمِّتْنِي، وَعَطَسَ هَذَا الْآخَرُ فَشَمَّتَّهُ، فَقَالَ:

«إِنَّ هَذَا ذَكَرَ اللهَ فَذَكَرْتُهُ، وَأَنْتَ نَسِيتَ اللهَ فَنَسِيتُكَ».

932. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Nebiyy-i Muhterem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına iki kişi oturdu. Bunlardan biri, diğerine göre daha soylu idi. Soylu olan aksırdı, fakat

“Elhamdülillah” demedi. Diğeri ise aksırdı ve “Elhamdülillah” dedi. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem de ona **“Yerhamükellah”** dedi. Soyca üstün olan:

“Yâ Resûlallah! Yanında ben aksırdım, ama bana duâ etmedin. Bu zât aksırdı, ona duâ ettin. Bunun sebebi nedir?” diye sorunca Allah’ın Resûlü şu cevabı verdi:

“Çünkü o Allah’ı andı, ben de onu andım. Sen Allah’ı anmayı unuttun, ben de seni unuttum.”[297]

Hadislerin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, iki sahâbîsinin şahsında bize güzel bir ders verdi. Kim Allah’ı anıyorsa, o kişi anılmaya lâyıktır. Allah’ı anmayı unutan ise unutulmayı hak eder. Asil bir soydan gelmek, daha fazla itibar görmeyi gerektirmez. Allah katında itibar, Allah’ı çok anmakla, takvâ sahibi olmakla elde edilir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Allah’ın adını anan, rahmetle anılmayı hakeder.

2. Aksırdıktan sonra “Elhamdülillah” demeli, böylece kardeşlerimizin, “Yerhamükellah” diye bize rahmet temenni etmelerini hak etmeliyiz.

٤٢٠- بَابُ كَيْفَ يَبْدَأُ الْعَاطِسُ

420. AKSIRAN KİMSE ONA DUÂ EDENE NASIL KARŞILIK VERİR?

٩٣٣ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، أَنَّهُ كَانَ إِذَا عَطَسَ فَقِيلَ لَهُ: يَرْحَمُكَ اللهُ، فَقَالَ:

«يَرْحَمُنَا اللهُ وَإِيَّاكُمْ، وَيَغْفِرُ لَنَا وَلَكُمْ».

933. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, kendisi aksırdığı ve biri ona “Yerhamükellah” dediği zaman, o kimseye şöyle cevap verirdi:

Yerhamünâ ve iyyâküm, ve yağfiru lenâ ve leküm
“Allah bize de size de merhamet etsin, bizi de sizi de bağışlasın.”[298]

٩٣٤ - عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ:

إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلِ: الْحَمْدُ لِلهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَلْيَقُلْ مَنْ يَرُدُّ:

يَرْحَمُكَ اللهُ، وَلْيَقُلْ هُوَ: يَغْفِرُ اللهُ لِي وَلَكُمْ.

934. Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anh şöyle dedi:

“Biriniz aksırdığı zaman: Elhamdülillahi Rabbi’l-âlemîn: ‘Âlemlerin Rabbine hamd olsun.’ desin.

Bunu duyan kimse ona: ‘Yerhamükellah: Allah sana rahmet etsin!’ diye cevap versin.

Aksıran da ona: ‘Yağfirullahu lî ve leküm: ‘Allah beni de sizi de bağışlasın!’ diye karşılık versin.”[299]

٩٣٥ - عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ قَالَ:

عَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«يَرْحَمُكَ اللهُ»، ثُمَّ عَطَسَ أُخْرَى، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«هَذَا مَزْكُومٌ».

935. Ashâb-ı kirâmdan Seleme bin Ekva’ radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün Nebiyy-i Muhterem sallallahu aleyhi ve sellemin yanında bir adam aksırdı. Allah’ın Elçisi, “Elhamdülillah” diyen bu adama:

“Yerhamükellah: Allah sana merhamet eylesin” diye duâ etti. O adam biraz sonra tekrar aksırdı. Peygamber aleyhisselâm:

“Bu zât nezle olmuş.” buyurdu.[300]

Hadislerin Açıklaması

* Peygamber Efendimiz, okuduğumuz hadîs-i şerîflerde aksıranın ne demesi, ona cevap verenin ne söylemesi gerektiğini öğretmiştir. Bizim yapmamız gereken Peygamber sünnetini esas almaktır. Aksırana cevap verme konusunda okuduğumuz bütün hadîs-i şerîfler, sahâbe-i güzîn efendilerimizin kendi görüşleri değil, Fahr-i Âlem Efendimiz'den duydukları hadislerdir. Çünkü bu konuda kimse şahsî kanaat belirtemez.

* Peygamber Efendimiz, nezle olan kimseye ilk aksırdığında ve "Elhamdülillah" dediğinde, "Yerhamükellah: Allah sana rahmet etsin" diye duâ etti. Fakat ikinci defa aksırıp "Elhamdülillah" dediğinde "Yerhamükellah" diye cevap vermemiştir. Çünkü aksırmak sağlık işaretidir ve şükretmeye değer bir haldir. Nezle ise bir rahatsızlıktır, onun duâsı: Âfâkellah "Allah sana âfiyet versin" şeklindedir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bir kimse aksırdığında şu sözlerden birini söylemelidir: "Elhamdülillah", "Elhamdülillahi Rabbi'l-âlemîn", "Elhamdülillâhi alâ külli hâl". Bunların sevap dereceleri de bu sıraya göredir.

2. İkinci ve üçüncü aksırmada hamd edildiğinde cevap verilebilir, fakat cevap vermek zorunlu değildir. Üçüncü aksırmadan sonra da cevap verilmeyebilir.

3. Nezle olan kimse ilk aksırdığında hamd ettiğinde ona "Yerhamükellah" denir. Daha fazla aksırdığında böyle duâ etmek gerekmez.

٤٢١- بَابُ مَنْ قَالَ: يَرْحَمُكَ إِنْ كُنْتَ حَمِدْتَ اللهَ

421. "ALLAH'A HAMD ETTİYSEN ALLAH SANA MERHAMET ETSİN" DEMEK

٩٣٦ - عَنْ مَكْحُولٍ الْأَزْدِيِّ قَالَ:

كُنْتُ إِلَى جَنْبِ ابْنِ عُمَرَ، فَعَطَسَ رَجُلٌ مِنْ نَاحِيَةِ الْمَسْجِدِ، فَقَالَ ابْنُ

عُمَرَ: يَرْحَمُكَ اللهُ إِنْ كُنْتَ حَمِدْتَ اللهَ.

936. Tâbiîn neslinden Mekhûl el-Ezdî şöyle dedi:

Bir gün Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümânın yanında idim. Mescidin bir köşesinde bulunan bir adam aksırdı. İbni Ömer ona şöyle cevap verdi:

"Şâyet 'Elhamdülillah' demişsen, Allah sana merhamet etsin!"

Hadisin Açıklaması

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ, uzakta bulunan bir adamın aksırdığını duydu, fakat onun "Elhamdülillah" dediğini işitmedi. Bununla beraber o Müslümanın Allah'a hamd etmiş olacağını varsaydı ve kendisini duâsız bırakmak istemedi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Büyüklerimiz, Peygamber Efendimiz'in tavsiyelerine son derece önem verirlerdi.

2. Aksıran bir Müslümanın Allah'a hamd ettiği konusunda hüsnizanda bulunmalı ve ona "Yerhamükellah: Allah sana rahmet etsin" diye duâ etmelidir.

٤٢٢- بَابُ لَا يَقُولُ: آبٌ

422. AKSIRAN KİMSE "ÂB" DEMESİN!

٩٣٧ – عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ:

عَطَسَ ابْنٌ لِعَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ – إِمَّا أَبُو بَكْرٍ، وَإِمَّا عُمَرُ – فَقَالَ: آبٌ، فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ:

"وَمَا آبٌ؟ إِنَّ آبٌ اسْمُ شَيْطَانٍ مِنَ الشَّيَاطِينِ جَعَلَهَا بَيْنَ الْعَطْسَةِ وَالْحَمْدِ".

937. Tâbiîn muhaddislerinden Mücâhid ibni Cebr şöyle dedi:

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümânın oğullarından biri -bu ya Ebû Bekir veya Ömer'di- aksırdı ve ardından "Âbbe" diye bir ses çıkardı. Bunun üzerine İbni Ömer şöyle dedi:

“Sen ‘Âbbe’nin ne demek olduğunu biliyor musun? ‘Âbbe’, şeytanlardan birinin adıdır. Bu şeytan, ‘Âbbe’ sözünü insana, aksırmakla hamd etme arasında söyletir.”[301]

Hadisin Açıklaması

İnsan aksırdığı zaman, hiç vakit kaybetmeden “Elhamdülillah” demelidir. Böyle yapmazsa aksırmanın verdiği ağırlıkla ağzından mânasız sözler çıkabilir. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ aksırmadan sonra ağızdan çıkan “Âb”, “Âbbe” sözünün bir şeytan ismi olduğunu söylemiştir. Onun bu bilgiyi Peygamber Efendimiz’den duyduğu anlaşılmaktadır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Aksırınca, hemen ardından “Elhamdülillah” demelidir.

2. Aksırmanın ardından hemen hamd edilmezse, ağızdan anlamsız sözler çıkabilir. Buna fırsat verilmemelidir.

٤٢٣- بَابُ إِذَا عَطَسَ مِرَارًا

423. BİRKAÇ DEFA AKSIRINCA

٩٣٨ - عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ قَالَ:

كُنْتُ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَطَسَ رَجُلٌ، فَقَالَ: «يَرْحَمُكَ اللهُ»، ثُمَّ عَطَسَ أُخْرَى، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «هَذَا مَزْكُومٌ».

Bu hadis 935 numarada geçti ve orada açıklandı.

٩٣٩ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

شَمِّتْهُ وَاحِدَةً وَثِنْتَيْنِ وَثَلَاثًا، فَمَا كَانَ بَعْدَ هَذَا فَهُوَ زُكَامٌ.

939. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

"Bir Müslüman aksırıp da 'Elhamdülillah' dediği zaman, ona bir, iki, üç defa 'Yerhamükellah: Allah sana rahmet etsin' diye duâ et! Şâyet daha fazla aksırırsa, o adam nezle olmuştur (ona şifâ dilemek gerekir)."[302]

Hadisin Açıklaması

935 numaralı hadiste bu konuda açıklama yapılmıştır. Anlaşılan Peygamber Efendimiz aksırana en fazla üç defa "Yerhamükellah: Allah sana rahmet etsin" demiş, o şahsın aksırması devam edince, onun nezle olduğunu belirterek kendisine "Yerhamükellah" dememiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bazı kimseler, nezle olmadığı halde, iki veya üç defa aksırabilir. Onlara "Yerhamükellah" diye duâ etmelidir.

2. Daha fazla aksırana, hamd etmesine karşılık verilmemesi hâlinde onun gönül koyup üzülmemesi için: "Sen galiba nezle olmuşsun. Allah şifâ versin." denmelidir.

٤٢٤- بَابُ إِذَا عَطَسَ الْيَهُودِيُّ

424. YAHUDİ AKSIRINCA NE DENİR?

٩٤٠ - عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ:

كَانَ الْيَهُودُ يَتَعَاطَسُونَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجَاءَ أَنْ يَقُولَ

لَهُمْ: يَرْحَمُكُمُ اللهُ، فَكَانَ يَقُولُ:

«يَهْدِيكُمُ اللهُ، وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ».

940. Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anh şöyle dedi:

Yahudiler, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin, kendilerine "Yerhamükellah: Allah sana rahmet etsin" diye duâ etmesi için onun yanında aksırmaya çalışırlardı. Fakat Allah'ın Elçisi onlara bekledikleri

şekilde duâ etmek yerine: **‘Yehdîkümullâhu ve yuslihu bâleküm’** (Allah sizi hidâyette kılsın ve kalbinizi ıslâh etsin.) diye cevap verirdi.”[303]

Hadisin Açıklaması

Allah’ın merhametini ancak mü’minler hak eder. Çünkü onlar Allah’a ve Resûlüne itaat ederler. Yahudiler ise, inançları dolayısıyla rahmet duâsına lâyık değildir. Müslüman olmayanlar için yapılacak en güzel duâ, onların hiâyeti bulmaları ve doğru yola girmelerini istemektir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yahudiler, esasen Fahr-i Âlem Efendimiz’in Peygamber olduğunu biliyorlardı. Aşırı derecede ırkçı oldukları için, bekledikleri peygamberin Araplar arasından çıkmasını hazmedemiyorlardı.

2. Yahudilerin ihtiyacı, kalplerinin düzelmesi idi. Bu sebeple Seyyid-i Kâinât Efendimiz onlara böyle duâ ediyordu.

٤٢٥- بَابُ تَشْمِيتِ الرَّجُلِ الْمَرْأَةَ

425. ERKEĞİN KADINA YERHAMÜKELLAH DEMESİ

٩٤١ - عَنْ أَبِي بُرْدَةَ قَالَ:

دَخَلْتُ عَلَى أَبِي مُوسَى، وَهُوَ فِي بَيْتِ ابْنَةِ أُمِّ الْفَضْلِ بْنِ الْعَبَّاسِ، فَعَطَسْتُ فَلَمْ يُشَمِّتْنِي، وَعَطَسَتْ فَشَمَّتَهَا، فَأَخْبَرْتُ أُمِّي، فَلَمَّا أَتَاهَا وَقَعَتْ بِهِ وَقَالَتْ: عَطَسَ ابْنِي فَلَمْ تُشَمِّتْهُ، وَعَطَسَتْ فَشَمَّتَّهَا، فَقَالَ لَهَا: إِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَحَمِدَ اللهَ فَشَمِّتُوهُ، وَإِنْ لَمْ يَحْمَدِ اللهَ فَلَا تُشَمِّتُوهُ».

وَإِنَّ ابْنَكِ عَطَسَ فَلَمْ يَحْمَدِ اللهَ، فَلَمْ أُشَمِّتْهُ، وَعَطَسَتْ فَحَمِدَتِ اللهَ

فَشَمَّتُّهَا، فَقَالَتْ: أَحْسَنْتَ.

941. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Bürde el-Eşarî şöyle demiştir:

Babam Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin yanına gitmiştim. O sırada (öteki hanımından olan) kızının evinde bulunuyordu. Ben aksırdım, fakat babam bana duâ etmedi. Kızı aksırdı, ama ona duâ etti. Ben de, babamın bana "Yerhamükellah" diye duâ etmediğini anneme söyledim. Babam annemin yanına gelince, annem ona:

"Oğlum aksırmış, ona duâ etmemişsin; ama (senin öteki hanımından olan) kızın aksırmış, ona duâ etmişsin; bunun sebebi nedir?" diye sormuş. Babam da ona şu cevabı vermiş:

"Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin: 'Biriniz aksırıp "Elhamdülillah" derse, ona duâ edin; şâyet "Elhamdülillah" demezse, ona duâ etmeyin.' buyurduğunu kendisinden işittim. Oğlun aksırdı, ama "Elhamdülillah" demedi; ben de bu yüzden ona duâ etmedim. Kızım ise aksırdı ve "Elhamdülillah" dedi; ben de ona duâ ettim."

Bunun üzerine annem babama:

"İyi yapmışsın." demiş.

Hadisin Râvisi:

Ebû Bürde el-Eşarî

Tâbiîn neslinin âlimlerinden olan Ebû Bürde el-Eşarî 11. hadiste, babası Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anh de 118. hadiste tanıtıldı. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin karısı, Ebû Bürde'nin de annesinin adı "Ümmü Külsûm binti Fazl ibnü'l-Abbâs"dır. Bu hanım önceleri Hz. Hasan ile evliydi. Hz. Hasan'ın vefâtından sonra Ebû Mûsâ el-Eş'arî ile evlendi. [304]

Hadisin Açıklaması

Bir hanım aksırdıktan sonra "Elhamdülillah" derse, erkek ona "Yerhamükellah: Allah sana rahmet etsin" diye duâ eder. Bu bakımdan erkek ve kadın arasında bir fark yoktur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İlk nesiller, faziletli insanların duâsına değer verir, onlardan duâ almaya gayret ederlerdi.

2. Aksıran kimse Allah'a hamd etmeli, bunu duyan da ona duâ etmelidir.

٤٢٦- بَابُ التَّثَاؤُبِ

426. ESNEMEK

٩٤٢ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَكْظِمْ مَا اسْتَطَاعَ.

942. Ebû Hüreyre radıyallahu anh, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

"Sizden birinizin esnemesi geldiği zaman, onu gücü yettiği kadar engellemeye çalışsın."[305]

Hadisin Açıklaması

Esnemek, mideyi tıka basa doldurmaktan kaynaklanır. Yenilenleri hazmettirmek için kan mideye hücum edince insanı bir ağırlık, bir uyuşukluk basar. Bu sebeple bazıları, ağzı yırtılırcasına esner ve gülünç duruma düşer. Efendimiz aleyhisselâmın ifâdesiyle, şeytan onun bu gaflet hâline güler. Fahr-i Cihân Efendimiz bu durumdan kurtulmak için, elden geldiğince esnemeyi engellemeye çalışmayı tavsiye buyurmuştur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Esnemeyi önlemek için, dudaklarını ısırmak suretiyle kendini zorlamalıdır.

2. Esnerken, gülünç duruma düşmemek için elini ağzına kapatmak da bir önlemdir.

٤٢٧- بَابُ مَنْ يَقُولُ: لَبَّيْكَ، عِنْدَ الْجَوَابِ

427. BİRİNE CEVAP VERİRKEN: “LEBBEYK (BUYUR, EMRİNDEYİM)” DEMEK

٩٤٣ - عَنْ مُعَاذٍ قَالَ:

أَنَا رَدِيفُ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

«يَا مُعَاذُ»، قُلْتُ: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ، ثُمَّ قَالَ مِثْلَهُ ثَلَاثًا:

«هَلْ تَدْرِي مَا حَقُّ اللهِ عَلَى الْعِبَادِ؟» قُلْتُ: لَا، قَالَ:

«أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا».

ثُمَّ سَارَ سَاعَةً فَقَالَ:

«يَا مُعَاذُ»، قُلْتُ: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ، قَالَ:

«هَلْ تَدْرِي مَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ؟ أَنْ لَا يُعَذِّبَهُمْ».

943. Muâz ibni Cebel radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in terkisine (Ufeyr adlı eşeğinin arkasına) binmiştim. Bana:

“**Ey Muâz!”** diye seslendi. Ben de:

“Buyur Yâ Resûlallah! Emrindeyim.” dedim. Sonra bana üç defa daha böyle seslendi. Ardından:

“Allah’ın kullar üzerinde ne hakkı vardır, bilir misin?” diye sordu. Ben de:

“Hayır, bilmiyorum.” dedim.

“**Allah’ın, kulları üzerindeki hakkı, onların sadece Allah’a kulluk etmeleri ve hiçbir şeyi O’na ortak tutmamalarıdır.”** buyurdu.

Böyle bir süre yol aldıktan sonra:

“**Ey Muâz!”** diye seslendi. Ben de:

“Buyur Yâ Resûlallah! Emrindeyim.” dedim.

“Peki, bunları yaptıkları takdirde o kulların Allah üzerindeki hakkı nedir, bilir misin?” diye sorduktan sonra cevabını yine kendisi vererek: **“Onlara azâb etmemesidir**” buyurdu.[306]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz sevdiği kimseleri, çoğu zaman da çocukları bu hadiste de geçtiği üzere, terkisine bindirirdi. Muâz ibni Cebel’i de terkisine bindirdi ve ona, kulun Rabbine karşı iki önemli görevi bulunduğunu söyledi: Bu görevler Allah’a ibâdet etmek ve O’ndan başkasını ilâh olarak kabul etmemek. Kul bu görevini yapınca da ilâhî bir lütuf olarak, Rabbi’nin böyle bir kulu ebedî bir azâba uğratmayacağını ona müjdeledi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Kulun en önemli görevi Rabbine ibâdet etmek, O’ndan başkasının önünde eğilmemektir.

2. Allah Teâlâ da görevini yapan kuluna azâb etmeyecek, onu ebediyyen cehennemde bırakmayacaktır.

3. İnsan, Muâz ibni Cebel’in yaptığı gibi, büyüğü ile saygılı bir dille konuşmalıdır.

4. Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz’in, terkisine başkalarını bindirmesi, bize onun ne kadar mütevâzi olduğunu göstermektedir.

5. Muâz ibni Cebel çok iyi bir Müslüman olduğu için Peygamber Efendimiz onu sever, sevdiğini de ona söylerdi.

٤٢٨- بَابُ قِيَامِ الرَّجُلِ لِأَخِيهِ

428. BİR KİMSENİN DİN KARDEŞİ İÇİN AYAĞA KALKMASI

٩٤٤ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ كَعْبٍ - وَكَانَ قَائِدَ كَعْبٍ

مِنْ بَنِيهِ حِينَ عَمِيَ - قَالَ:

سَمِعْتُ كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ يُحَدِّثُ حَدِيثَهُ حِينَ تَخَلَّفَ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ غَزْوَةِ تَبُوكَ، فَتَابَ اللهُ عَلَيْهِ:

وَآذَنَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِتَوْبَةِ اللهِ عَلَيْنَا حِينَ صَلَّى صَلَاةَ

الْفَجْرِ، فَتَلَقَّانِي النَّاسُ فَوْجًا فَوْجًا، يُهَنِّئُونِي بِالتَّوْبَةِ يَقُولُونَ: لِتَهْنِكَ تَوْبَةُ

اللهِ عَلَيْكَ، حَتَّى دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ، فَإِذَا بِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

حَوْلَهُ النَّاسُ.

فَقَامَ إِلَيَّ طَلْحَةُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ يُهَرْوِلُ، حَتَّى صَافَحَنِي وَهَنَّانِي، وَاللهِ مَا قَامَ

إِلَيَّ رَجُلٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ غَيْرُهُ، لَا أَنْسَاهَا لِطَلْحَةَ.

944. Ashâb-ı kirâmdan Kâ’b İbni Mâlik radıyallahu anh gözlerini kaybettiği zaman, onu elinden tutup götürme görevini üstlenen oğlu Abdullah’tan şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Babam Kâ’b ibni Mâlik’i, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte Tebük Gazvesi’ne katılmadığına dair mâcerâsını anlatırken dinlemiştim. Sonunda Allah Teâlâ, babamın tövbesini kabul etmişti. Babam şöyle demişti:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, sabah namazını kıldıktan sonra, Allah Teâlâ’nın bizim (ben ve iki arkadaşımın) tövbelerimizi kabul ettiğini ashâba duyurdu. Beni bölük bölük karşılayan sahâbîler, tövbemin kabul edilmesi sebebiyle beni tebrik ediyor ve “Allah Teâlâ’nın seni bağışlaması kutlu olsun” diyorlardı.

Nihayet Mescid’e girdim. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashâbın ortasında oturuyordu. Talha ibni Ubeydillah hemen ayağa kalktı, koşarak yanıma geldi, elimi sıktı ve beni tebrik etti. Vallahi muhâcirlerden ondan başka kimse ayağa kalkmadı. Talha’nın bu davranışını hiç unutmadım.”[307]

٩٤٥ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ:

أَنَّ نَاسًا نَزَلُوا عَلَى حُكْمِ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ، فَجَاءَ عَلَى حِمَارٍ،

فَلَمَّا بَلَغَ قَرِيبًا مِنَ الْمَسْجِدِ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِئْتُوا خَيْرَكُمْ، أَوْ سَيِّدَكُمْ». فَقَالَ:

«يَا سَعْدُ إِنَّ هَؤُلَاءِ نَزَلُوا عَلَى حُكْمِكَ»، فَقَالَ سَعْدٌ:

أَحْكُمُ فِيهِمْ أَنْ تُقْتَلَ مُقَاتِلَتُهُمْ، وَتُسْبَى ذُرِّيَّتُهُمْ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «حَكَمْتَ بِحُكْمِ اللهِ».

أَوْ قَالَ: «حَكَمْتَ بِحُكْمِ الْمَلِكِ».

945. Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh şöyle dedi:

Benî Kurayza yahudileri, ashâb-ı kirâmdan Sa'd ibni Muâz radıyallahu anhın, kendileri hakkında verilecek hükmün hakemi olmasını kabul etmişlerdi. Peygamber aleyhisselâm ona gelmesi için haber saldı. Sa'd ibni Muâz da bir eşeğe binmiş olarak geldi. O mescide yaklaşınca Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashâb-ı kirâma:

"Hayırlınız (veya efendiniz) için ayağa kalkınız!" buyurdu. Sonra da ona dönerek: "Ey Sa'd! Bunlar (yahudiler) senin vereceğin hükmü kabul ettiler." dedi. Sa'd ibni Muâz da şunu söyledi:

"Onların eli kılıç tutan erkeklerinin öldürülmesine, kadın ve çocuklarının esir edilmesine hükmediyorum." dedi. Nebiyy-i Muhterem sallallahu aleyhi ve sellem de ona:

"Allah'ın hükmüyle hükmettin!" (Veya: "Melik'in hükmüyle hükmettin.") buyurdu.[308]

٩٤٦ – عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

مَا كَانَ شَخْصٌ أَحَبَّ إِلَيْهِمْ رُؤْيَةً مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَانُوا

إِذَا رَأَوْهُ لَمْ يَقُومُوا إِلَيْهِ، لِمَا يَعْلَمُونَ مِنْ كَرَاهِيَتِهِ لِذَلِكَ.

946. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Ashâb-ı kirâmın görmekten en çok hoşlandığı kimse Nebiyy-i Muhterem sallallahu aleyhi ve sellem idi. Ama onun kendisi için ayağa kalkılmasından hoşlanmadığını bildiklerinden, Peygamber aleyhisselâmı görünce ayağa kalkmazlardı.[309]

٩٤٧ – عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ:

مَا رَأَيْتُ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ كَانَ أَشْبَهَ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَلَامًا وَلَا حَدِيثًا وَلَا جِلْسَةً مِنْ فَاطِمَةَ، قَالَتْ:

وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَآهَا قَدْ أَقْبَلَتْ رَحَّبَ بِهَا، ثُمَّ قَامَ إِلَيْهَا فَقَبَّلَهَا، ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِهَا فَجَاءَ بِهَا حَتَّى يُجْلِسَهَا فِي مَكَانِهِ، وَكَانَتْ إِذَا أَتَاهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَحَّبَتْ بِهِ، ثُمَّ قَامَتْ إِلَيْهِ فَقَبَّلَتْهُ.

وأَنَّهَا دَخَلَتْ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ، فَرَحَّبَ وَقَبَّلَهَا، وَأَسَرَّ إِلَيْهَا، فَبَكَتْ، ثُمَّ أَسَرَّ إِلَيْهَا، فَضَحِكَتْ، فَقُلْتُ لِلنِّسَاءِ: إِنْ كُنْتُ لَأَرَى أَنَّ لِهَذِهِ الْمَرْأَةِ فَضْلًا عَلَى النِّسَاءِ، فَإِذَا هِيَ مِنَ النِّسَاءِ، بَيْنَمَا هِيَ تَبْكِي إِذَا هِيَ تَضْحَكُ.

فَسَأَلْتُهَا: مَا قَالَ لَكِ؟ قَالَتْ: إِنِّي إِذًا لَبَذِرَةٌ.

فَلَمَّا قُبِضَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَتْ: أَسَرَّ إِلَيَّ فَقَالَ:

«إِنِّي مَيِّتٌ»، فَبَكَيْتُ، ثُمَّ أَسَرَّ إِلَيَّ فَقَالَ:

«إِنَّكِ أَوَّلُ أَهْلِي بِي لُحُوقًا». فَسُرِرْتُ بِذَلِكَ وَأَعْجَبَنِي.

947. Mü'minlerin annesi Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Ben konuşması, sözü ve oturup kalkması Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme Fâtıma'dan daha çok benzeyen birini görmedim. Allah'ın Nebîsi onu görünce karşılar, hoşgeldin der, ayağa kalkar, öper, elinden tutup onu kendi yerine oturturdu. Resûl-i Kibriyâ da onun evine gidince, Fâtıma ona hoşgeldin der, ayağa kalkar ve babasını öperdi.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin vefât ettiği son hastalığı sırasındaydı. Fâtıma onun yanına geldi. Peygamber aleyhisselâm ona hoşgeldin dedi, onu öptü ve gizlice bir şey söyledi. Bunun üzerine Fâtıma ağladı. Sonra ona gizlice bir şey daha söyledi. Bu defa da güldü. Bu durumu görünce oradaki kadınlara:

"Ben bu hanımın (Hz. Fâtıma'nın) diğer kadınlardan daha üstün olduğunu zannederdim. Meğer o da onlar gibi biriymiş; ağlarken gülüveriyor." dedim. Sonra Fâtıma'ya:

"Peygamber aleyhisselâm sana ne dedi?" diye sordum. Fâtıma:

"Bunu sana söylersem, sırrı ifşâ etmiş olurum." dedi.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefât edince Fâtıma şunu söyledi:

"Babam bana 'Kızım! Ben ölüyorum.' diye bir sır verince ağladım. Sonra bana yine gizlice 'Bana ailemden ilk kavuşan sen olacaksın.' deyince, bu çok hoşuma gitti ve sevindim."[310]

Hadislerin Açıklaması

* Konumuz, din kardeşi için ayağa kalkmanın dinimizdeki yeridir. Hadislerin sırasına göre söyleyecek olursak, Talha ibni Ubeydillah'ın Kâ'b ibni Mâlik radıyallahu anh için ayağa kalktığını, Sa'd ibni Muâz radıyallahu anh mescide gelince Peygamber Efendimiz'in ashâb-ı kirâma "Hayırlınız (veya efendiniz) için ayağa kalkınız!" buyurduğunu, kendisinin de kızı Hz. Fâtıma için ayağa kalktığını gördük.

* İlk hadisimizde, canları istemediği için Tebük Seferi'ne katılmayan üç sahâbîden, Fahr-i Kâinât Efendimiz'in ünlü şâiri Kâ'b İbni Mâlik'in uzun mâcerâsından kısa bir bölüm okuduk.[311]

* İkinci hadisimizde, İslâm ve Peygamber düşmanı Benî Kurayza yahudilerinin başlarına gelen olaydan bir kısmını okuduk. Onlar Müslümanlarla yaptıkları anlaşmaya uymadılar ve onları ortadan kaldırmak için İslâm düşmanlarıyla işbirliği yaptılar. Allah Teâlâ'nın emriyle Server-i

Enbiyâ Efendimiz onların kalesini kuşattı. Bekledikleri yerlerden yardım gelmeyince Peygamber Efendimiz ile anlaşma yapmak istediler. Kendilerinin tarafını tutacağı ümidiyle, İslâm öncesi müttefikleri olan Sa'd ibni Muâz'ı hakem kabul ettiler. O da kutsal kitapları olan Tevrat'a göre hükmünü verdi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Dışarıdan gelen biri, bir misafir, kendisine hürmet edilen bir zât için ayağa kalkılabilir ve onunla musâfaha yapılır.

2. Kâ'b ibni Mâlik ve arkadaşları, savaşa gitmeyerek büyük bir günah işlemişlerdi. Fakat günahlarına samimiyetle tövbe edince, Allah Teâlâ da onları bağışladı.

3. Din kardeşi bir nimete kavuşunca onu tebrik etmeli ve buna sevindiğini göstermelidir.

4. Bir konuda hakem yapılan kimse taraf tutmamalı, âdil davranmalıdır.

5. İnsan, sevdiğine, yerini ona vermek sûretiyle veya başka bir şekilde sevgisini göstermelidir

6. Bir baba, büyümüş, yetişmiş olan kızını öpebilir, bunda bir sakınca yoktur.

7. Kimi sırlar mezara kadar saklanır. Kimi sırlar da bir sakınca kalmadığı ve söylenmesinde fayda görüldüğü zaman başkasına söylenebilir.

8. Resûlullah Efendimiz'in Hz. Fâtıma'ya, ailesinden kendisine ilk kavuşanın o olacağını söylemesi bir mûcizedir. Nitekim Hz. Fâtıma da Resûl-i Ekrem'den altı ay sonra vefât etmiştir.

٤٢٩- بَابُ قِيَامِ الرَّجُلِ لِلرَّجُلِ الْقَاعِدِ

429. OTURAN BİRİNİN KARŞISINDA AYAKTA DURMAK

٩٤٨ - عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

إِشْتَكَى النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَصَلَّيْنَا وَرَاءَهُ وَهُوَ قَاعِدٌ، وَأَبُو بَكْرٍ

يُسْمِعُ النَّاسَ تَكْبِيرَهُ، فَالْتَفَتَ إِلَيْنَا فَرَآنَا قِيَامًا، فَأَشَارَ إِلَيْنَا فَقَعَدْنَا، فَصَلَّيْنَا

بِصَلَاتِهِ قُعُودًا، فَلَمَّا سَلَّمَ قَالَ:

«إِنْ كِدْتُمْ لَتَفْعَلُوا فِعْلَ فَارِسَ وَالرُّومِ، يَقُومُونَ عَلَى مُلُوكِهِمْ وَهُمْ قُعُودٌ،

فَلَا تَفْعَلُوا، ائْتَمُّوا بِأَئِمَّتِكُمْ، إِنْ صَلَّى قَائِمًا فَصَلُّوا قِيَامًا، وَإِنْ صَلَّى

قَاعِدًا فَصَلُّوا قُعُودًا».

948. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem hastalanmıştı. O sırada namazı oturduğu yerden kılıyor, biz de arkasında ona uyarak ayakta kılıyorduk. Ebû Bekir de Peygamber aleyhisselâmın aldığı tekbirleri halka duyuruyordu.

Allah'ın Resûlü bir ara bize dönüp de ayakta durduğumuzu görünce, bize oturun diye işaret etti, biz de oturduk ve namazımızı ona uyarak oturduğumuz yerden kıldık. Selâm verip namazdan çıkınca şöyle buyurdu:

"Az önce neredeyse İranlıların ve Bizanslıların yaptığını yapıyordunuz. Kralları otururken onlar ayakta dururlar. Sakın siz öyle yapmayın. İmâmlarınıza uyun. Şâyet imâmınız ayakta kılarsa, siz de ayakta kılın; oturduğu yerden kılarsa, siz de oturduğunuz yerden kılın."[312]

Hadisin Açıklaması

Ayakları şişinceye kadar namaz kılan sevgili Efendimiz, namazını bazı rahatsızlıklar dolayısıyla zaman zaman oturduğu yerden kılmıştı. Son hastalığı sırasında böyle yaptığı gibi, attan düştüğü ve ayağını incittiği zaman da namazlarını oturarak kılmak zorunda kalmıştı.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Resûl-i Ekrem'in son hastalığı sırasında namazı oturduğu yerden, cemâatin ise ayakta kıldığı bilinmektedir. Bu sebeple âlimlerimiz bu konuyu fıkıh kitaplarımızda genişçe ele almışlardır.

2. Müslümanlar, hiçbir konuda gayr-i müslimlere benzememelidir.

❀

٤٣٠- بَابُ إِذَا تَثَاءَبَ فَلْيَضَعْ يَدَهُ عَلَى فِيهِ

430. ESNEYEN KİMSE AĞZINI ELİYLE KAPATMALIDIR

٩٤٩ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَضَعْ يَدَهُ بِفِيهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ فِيهِ.

949. Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Biriniz esnediği zaman eliyle ağzını kapatsın. Çünkü ağzına şeytan girer."[313]

٩٥٠ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

إِذَا تَثَاءَبَ فَلْيَضَعْ يَدَهُ عَلَى فِيهِ، فَإِنَّمَا هُوَ مِنَ الشَّيْطَانِ.

950. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

"Bir kimse esnediği zaman elini ağzının üzerine koysun. Çünkü esnemek şeytandandır."[314]

٩٥١ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيُمْسِكْ عَلَى فِيهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُهُ».

951. Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

"Biriniz esnediği zaman eliyle ağzını kapatsın. Çünkü ağzına şeytan girer."[315]

٩٥١ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيُمْسِكْ بِيَدِهِ فَمَهُ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُهُ».

951. [Mükerrer] Bu hadis bir önceki hadisin benzeridir.

Hadislerin Açıklaması

Esnemek, insanın zindeliğini yitirdiğini, gevşediğini, gaflete düştüğünü gösterir. Çalışıp çabalaması, uyanık olması gereken insan için bu hal bir kusurdur.

Esneme hâli, tam da şeytanın arzu ettiği bir kıvamdır. Çünkü insan bu haldeyken ibâdetini de doğru dürüst yapamayacak, şeytanı sevindirecektir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Şeytan, insanın gevşemesini, tembelleşmesini, ibâdetlerini canla başla yapmamasını ister. Bunun için de onu esnemeye zorlar.

2. Esnediği sırada eliyle ağzını kapatan kimse, şeytanın arzu ettiği gülünç duruma düşmemiş ve onu kendisine güldürmemiş olur.

3. Mideyi tıka basa doldurmak, meleğin doğruya yönelik çağrılarını duymamaya, şeytanı sevindirmeye sebep olur.

٤٣١- بَابُ هَلْ يَفْلِي أَحَدٌ رَأْسَ غَيْرِهِ؟

431. BİR KİMSE BİR BAŞKASININ SAÇINI TEMİZLEYİP TARAR MI?

٩٥٢ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُ عَلَى أُمِّ حَرَامٍ ابْنَةِ مِلْحَانَ، فَتُطْعِمُهُ، وَكَانَتْ تَحْتَ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، فَأَطْعَمَتْهُ وَجَعَلَتْ تَفْلِي رَأْسَهُ، فَنَامَ ثُمَّ اسْتَيْقَظَ يَضْحَكُ.

952. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, aralarında süt akrabalığı bulunan Ümmü Harâm binti Milhân'ın evine zaman zaman uğrar, o da Allah'ın Elçisi'ne yemek ikrâm ederdi. Ümmü Harâm ashâb-ı kirâmdan Ubâde bin Sâmit ile evliydi. Yine bir gün Peygamber aleyhisselâm onun evine gitti. Ümmü Harâm ona yemek ikrâm etti, saçını temizleyip taradı. Resûl-i Ekrem de orada yatıp uyudu. Sonra gülerek uyandı.[316]

٩٥٣ – عَنْ قَيْسِ بْنِ عَاصِمٍ السَّعْدِيِّ قَالَ:

أَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«هَذَا سَيِّدُ أَهْلِ الْوَبَرِ».

فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا الْمَالُ الَّذِي لَيْسَ عَلَيَّ فِيهِ تَبِعَةٌ مِنْ طَالِبٍ، وَلَا مِنْ ضَيْفٍ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«نِعْمَ الْمَالُ أَرْبَعُونَ، وَالْأَكْثَرُ سِتُّونَ، وَوَيْلٌ لِأَصْحَابِ الْمِئِينَ إِلَّا مَنْ أَعْطَى الْكَرِيمَةَ، وَمَنَحَ الْغَزِيرَةَ، وَنَحَرَ السَّمِينَةَ، فَأَكَلَ وَأَطْعَمَ الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ».

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا أَكْرَمُ هَذِهِ الْأَخْلَاقِ، لَا يُحَلُّ بِوَادٍ أَنَا فِيهِ مِنْ كَثْرَةِ نَعَمِي؟ فَقَالَ:

«كَيْفَ تَصْنَعُ بِالْعَطِيَّةِ؟» قُلْتُ: أُعْطِي الْبِكْرَ، وَأُعْطِي النَّابَ، قَالَ:

«كَيْفَ تَصْنَعُ فِي الْمَنِيحَةِ؟» قَالَ: إِنِّي لَأَمْنَحُ النَّاقَةَ، قَالَ:

«كَيْفَ تَصْنَعُ فِي الطَّرُوقَةِ؟» قَالَ: يَغْدُو النَّاسُ بِحِبَالِهِمْ، وَلَا يُوزَعُ رَجُلٌ مِنْ جَمَلٍ يَخْتَطِمُهُ، فَيُمْسِكُهُ مَا بَدَا لَهُ، حَتَّى يَكُونَ هُوَ يَرُدُّهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«فَمَالُكَ أَحَبُّ إِلَيْكَ أَمْ مَالُ مَوَالِيكَ؟» قَالَ: مَالِي، قَالَ:

«فَإِنَّمَا لَكَ مِنْ مَالِكَ مَا أَكَلْتَ فَأَفْنَيْتَ، أَوْ أَعْطَيْتَ فَأَمْضَيْتَ، وَسَائِرُهُ لِمَوَالِيكَ».

فَقُلْتُ: لَا جَرَمَ، لَئِنْ رَجَعْتُ لَأُقِلَّنَّ عَدَدَهَا.

فَلَمَّا حَضَرَهُ الْمَوْتُ جَمَعَ بَنِيهِ فَقَالَ: يَا بَنِيَّ، خُذُوا عَنِّي، فَإِنَّكُمْ لَنْ تَأْخُذُوا عَنْ أَحَدٍ هُوَ أَنْصَحُ لَكُمْ مِنِّي.

لَا تَنُوحُوا عَلَيَّ، فَإِنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يُنَحْ عَلَيْهِ، وَقَدْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهَى عَنِ النِّيَاحَةِ، وَكَفِّنُونِي فِي ثِيَابِي الَّتِي كُنْتُ أُصَلِّي فِيهَا، وَسَوِّدُوا أَكَابِرَكُمْ، فَإِنَّكُمْ إِذَا سَوَّدْتُمْ أَكَابِرَكُمْ لَمْ يَزَلْ لِأَبِيكُمْ فِيكُمْ خَلِيفَةٌ، وَإِذَا سَوَّدْتُمْ أَصَاغِرَكُمْ هَانَ أَكَابِرُكُمْ عَلَى النَّاسِ، وَزَهِدُوا فِيكُمْ.

وَأَصْلِحُوا عَيْشَكُمْ، فَإِنَّ فِيهِ غِنًى عَنْ طَلَبِ النَّاسِ، وَإِيَّاكُمْ وَالْمَسْأَلَةَ، فَإِنَّهَا آخِرُ كَسْبِ الْمَرْءِ.

وَإِذَا دَفَنْتُمُونِي فَسَوُّوا عَلَيَّ قَبْرِي، فَإِنَّهُ كَانَ يَكُونُ شَيْءٌ بَيْنِي وَبَيْنَ هَذَا

الْحَيِّ مِنْ بَكْرِ بْنِ وَائِلٍ: خُمَاشَاتٌ، فَلَا آمَنُ سَفِيهًا أَنْ يَأْتِيَ أَمْرًا يُدْخِلُ

عَلَيْكُمْ عَيْبًا فِي دِينِكُمْ.

953. Ashâb-ı kirâmdan Kays ibni Âsım es-Sa'dî şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna çıkmıştım. Beni yanında bulunanlara:

"Bu zât, çölde yaşayanların önde gelenidir." diye tanıttı. Ben de:

"Yâ Resûlallah! İsteyene ve misafire vermek zorunda olmadığım malım hangisidir?" diye sordum.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"En iyisi kırk devedir. En fazlası altmış tanedir. Yüzlerce malı olanın hâli kötüdür. Ancak onlardan malının en iyisini fakire bağışlayan; bol sütlü koyununu veya devesini, bir süre ondan faydalanması için ihtiyaç sahiplerine veren; semiz hayvanını kesip ondan hem yiyen hem de yoksula ve misâfire yediren kimse böyle değildir."

"Yâ Resûlallah! Bunlar ne güzel ahlâk esaslarıdır. (Bizim orada) hangi vâdiye gidilse, orada en çok benim develerim vardır." Bunun üzerine Peygamber aleyhisselâm:

"Nasıl bağış yaparsın?" diye sordu. Ben de:

"Çok genç ve çok yaşlı olanları bağışlarım." dedim.

"İhtiyaç sahiplerinin yününden, sütünden bir süre faydalanmaları için ne yaparsın?" diye sordu. Ben de:

"Onlara yüz deve veririm." dedim. Bu defa:

"Döl alınacak develer için ne yaparsın?" diye sordu. Ben de şunu söyledim:

"İnsanlar sabahleyin ellerine birer yular alıp gelirler. Başına yular taktıkları deveyi alıp götürmelerine kimse engel olmaz. O deveyi işini bitirip kendiliğinden getirene kadar evinde alıkor." Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bana:

"Kendi malını mı, yoksa mirasçılarının malını mı daha çok seversin?" diye sordu. Ben de:

"Kendi malımı daha çok severim." dedim. Peygamber aleyhisselâm:

“Yiyip tükettiğin, başkalarına vermek sûretiyle ebediyyen kendine ait kıldığın mal senindir; gerisi mirasçılara aittir.” buyurdu. Ben de:

“Gerçekten de öyle. Kabileme geri dönersem, develerimin sayısını azaltacağım.” dedim.

Kays ibni Âsım ölüm döşeğindeyken çocuklarını başına topladı ve şu öğütleri verdi:

“Çocuklarım! Şu vasiyetlerimi uygulayın! Size benden daha iyi öğüt verecek birini bulamazsınız. Ben ölünce feryâd ederek ağlamayın. Çünkü Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme de kimse öyle ağlamadı. Feryâd ederek ağlamayı Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yasakladığını kendisinden duydum.

İçinde namaz kıldığım elbiselerimi bana kefen yapın.

Büyüklerinizi hep önde tutun. Şâyet büyüklerinizi önde tutarsanız, aranızda dâima babanızın yerini tutan biri bulunmuş olur. Şâyet sizi küçükleriniz yönetecek olursa, büyükleriniz insanlar arasında küçük düşer ve bu yüzden de size darılırlar.

Düzgün bir şekilde yaşamaya bakın. Bu takdirde kimseye muhtaç olmazsınız. Sakın kimseden bir şey istemeyin. Birilerinden bir şey istemek, kişinin en son elde edeceği kötü bir kazançtır.

Beni defnettiğiniz zaman, kabrimi dümdüz yapın. Çünkü şu Bekr ibni Vâil kabilesiyle benim aramda birtakım olaylar geçti. Onlardan hafif akıllı birinin çıkıp kabrime kötü bir şey yapmasından, sonra da sizi günaha sokmasından korkarım.”[317]

Hadislerin Açıklaması

* Ümmü Harâm, bizim “Hala Sultan” diye bildiğimiz, türbesi Kıbrıs’ta bulunan hanım sahâbîdir. Bu hadisin buraya alınmayan devamında onun Kıbrıs’a gelişi de anlatılır. Hadisimizde Peygamber Efendimiz’in gülerek uykudan uyandığını okumuştuk. O zaman Ümmü Harâm ona niçin güldüğünü sordu. Fahr-i Âlem Efendimiz de bir rüya gördüğünü, ümmetinden bazı yiğitlerin gemilere binerek Allah yolunda deniz savaşına gittiklerini görünce buna sevindiğini, bunun için güldüğünü söyledi.

Bunun üzerine Ümmü Harâm, kendisinin de o savaşçılardan olması için duâ etmesini istedi. Efendimiz de ona duâ etti. Böylece Ümmü Harâm ilk Kıbrıs Seferi’ne katıldı. Adaya çıkıldığı sırada bindirildiği katırdan düşerek şehid oldu.[318]

* Bu hadisin muhtevâsından Kays ibni Âsım es-Sa'dî'nin ne kadar samimi bir Müslüman olduğunu, Peygamber Efendimiz'in öğüt ve tavsiyelerini canla başla uyguladığını gördük.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir kimse, aralarında evlenme yasağı bulunan bir yakın akrabasının evine gidip orada uyuyabilir.

2. Allah'ın Resûlü herhangi bir insan gibi değildir. O, günahlardan Allah tarafından korunmuştur.

3. Kibirlenmesinden endişe edilmeyen bir kimseyi yüzüne karşı övmekte bir sakınca yoktur.

4. Varlıklı insanlar, henüz hayattayken mallarını yoksullara, ihtiyaç sahiplerine bol bol harcamalı ve o malı böylece kendi âhiret hesabına yazdırmalıdır.

5. Büyüklere değer vermeli ve onları hep önde tutmalıdır.

6. İnsan kendi çocuklarına zaman zaman öğüt vermeli ve onların iyi birer Müslüman olmasına gayret etmelidir.

7. Vefât eden kimsenin arkasından bağırıp çağırarak ağlamamalıdır.

٤٣٢- بَابُ تَحْرِيكِ الرَّأْسِ وَعَضِّ الشَّفَتَيْنِ عِنْدَ التَّعَجُّبِ

432. HAYRET ETTİĞİ ZAMAN BAŞINI SALLAMAK VE DUDAKLARINI ISIRMAK

٩٥٤ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ:

سَأَلْتُ خَلِيلِي أَبَا ذَرٍّ، فَقَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِوَضُوءٍ،

فَحَرَّكَ رَأْسَهُ، وَعَضَّ عَلَى شَفَتَيْهِ، قُلْتُ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي آذَيْتُكَ؟ قَالَ:

«لَا، وَلَكِنَّكَ تُدْرِكُ أُمَرَاءَ أَوْ أَئِمَّةً يُؤَخِّرُونَ الصَّلَاةَ لِوَقْتِهَا»، قُلْتُ: فَمَا

تَأْمُرُنِي؟ قَالَ:

”صَلِّ الصَّلَاةَ لِوَقْتِهَا، فَإِنْ أَدْرَكْتَ مَعَهُمْ فَصَلِّهِ، وَلَا تَقُولَنَّ: صَلَّيْتُ، فَلَا

أُصَلِّي“.

954. Tâbiîn muhaddislerinden Abdullah ibni’s-Sâmit şöyle dedi:

Dostum Ebû Zer el-Gıfârî’ye bir şey sorduğumda şunları söyledi:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme abdest alacağı suyu getirmiştim. Başını salladı ve mübarek dudaklarını ısırdı. Bunun üzerine:

‘Anam babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Yoksa seni rahatsız mı ettim?’ diye sordum.

‘Hayır, fakat sen ileride, namazı vaktinde kılmayan emîrler ve yöneticiler göreceksin’ buyurdu. Ben de:

‘O zaman ne yapmamı emir buyurursunuz?’ diye sordum.

‘Sen namazı vaktinde kıl! Şâyet onlar namaz kılarken mescitte bulunuyorsan, tekrar kıl. Ama kesinlikle: Ben namaz kılmıştım, şimdi kılmıyorum, deme!’ buyurdu.”[319]

Hadisin Açıklaması

Namaz en önemli ibâdettir. Kılınmasına bir engel çıkabileceği ihtimâli dikkate alınarak vakti girince hemen kılmalıdır.

Hadisimizde, günümüzde rastlanmayan bir uygulamadan söz edilmektedir. İslâm’ın en güzel şekilde yaşandığı devirlerde namazı devlet başkanı veya bir şehrin en büyük mülkî âmiri kıldırırdı. Müslümanlar da namazlarını onun arkasında kılarlardı. Böyle bir yöneticinin arkasında namaz kılmamak, ona itaat etmemek anlamına geleceği için, Peygamber Efendimiz sahâbîsi Ebû Zer radıyallahu anhı bu konuda uyarmıştır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Namazlar ilk vakitlerinde kılınmalıdır. Faziletli olan budur.

2. Bir namaz ikinci defa kılındığında, ikincisi nâfile olur.

3. Bir şeye hayret eden, başını iki yana sallayıp dudaklarını ısırabilir.

٤٣٣- بَابُ ضَرْبِ الرَّجُلِ يَدَهُ عَلَى فَخِذِهِ عِنْدَ التَّعَجُّبِ أَوِ الشَّيْءِ

433. BİR KİMSENİN HAYRET ETTİĞİNDE VEYA BAŞKA BİR SEBEPLE ELİNİ DİZİNE VURMASI

٩٥٥ - عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ:

أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَرَقَهُ وَفَاطِمَةَ بِنْتَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

«أَلَا تُصَلُّونَ؟» فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّمَا أَنْفُسُنَا عِنْدَ اللهِ، فَإِذَا شَاءَ أَنْ يَبْعَثَنَا بَعَثَنَا.

فَانْصَرَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَمْ يَرْجِعْ إِلَيَّ شَيْئًا، ثُمَّ سَمِعْتُ وَهُوَ مُدْبِرٌ يَضْرِبُ فَخِذَهُ يَقُولُ: ﴿وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا﴾ [الكهف: ٥٤].

955. Ali radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir gece kızı Fâtıma ile benim evimize geldi ve:

“Namaz kılmak istemez misiniz?” diye seslendi. Ben de:

“Yâ Resûlallah! Hayatımız Allah’ın kudret elindedir. Bizi uyandırmak isterse uyandırır.” dedim.

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bana bir şey söylemeden dönüp gitti. Sonra onun giderken mübârek elini dizine vurduğunu ve:

“İnsanoğlu varlıklar arasında tartışmaya en düşkün olanıdır!”[320] âyet-i kerîmesini okuduğunu duydum.[321]

٩٥٦ - عَنْ أَبِي رَزِينٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

رَأَيْتُهُ يَضْرِبُ جَبْهَتَهُ بِيَدِهِ وَيَقُولُ: يَا أَهْلَ الْعِرَاقِ، أَتَزْعُمُونَ أَنِّي أَكْذِبُ

عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَيَكُونُ لَكُمُ الْمَهْنَأُ وَعَلَيَّ الْمَأْثَمُ؟

أَشْهَدُ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«إِذَا انْقَطَعَ شِسْعُ نَعْلِ أَحَدِكُمْ، فَلَا يَمْشِي فِي نَعْلِهِ الْأُخْرَى حَتَّى يُصْلِحَهُ».

956. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Rezîn Mes'ûd ibni Mâlik şöyle demiştir:

Ben Ebû Hüreyre radıyallahu anhın, elini alnına vurarak şöyle dediğini gördüm:

"Ey Iraklılar! Benim Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin söylemediği bir sözü ona isnâd ettiğimi ileri sürüyorsunuz öyle mi? Böylece ben Resûlullah'a yalan söylemenin günahını yükleneyim, siz de zahmetsizce elde ettiğiniz hadislerin safâsını süresiniz, bunu mu istiyorsunuz? Şehâdet ederim ki, ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinledim:

"**Sizden birinizin ayakkabısının bağı koptuğu zaman, onu tâmir etmeyip sadece öteki ayakkabısıyla dolaşmasın!** (Ya ikisini de giysin veya ikisini de çıkarsın!)"

Hadislerin Açıklaması

* Peygamber Efendimiz, seher vaktinin feyiz ve bereketinden sevgili kızı ile dâmadının da faydalanmasını arzu etti. Nitekim Allah Teâlâ da **"Ailene namaz kılmalarını emret!"**[322] buyuruyordu. Gece vakti onların evine gitti ve teheccüd namazına kalkmalarını istedi. Her zaman Peygamber aleyhisselâmın emrini baştâcı eden Hz. Ali, uyku mahmurluğu ile kendince bir yorum yaptı. Fahr-i Kâinât Efendimiz ondan beklemediği bu tavra hayret etti ve hiçbir şey söylemeden dönüp gitti.

* Bazı kendini bilmez Iraklılar, en çok hadis rivâyet etmiş olan Ebû Hüreyre radıyallahu anhı Peygamber Efendimiz'e yalan söylemekle suçlamışlardı.

Resûlullah Efendimiz, ümmetine şunu hatırlatmıştır: Ayakkabısının birini çıkarıp diğeriyle yürüyen kimse düşebilir. Ayrıca bu hâliyle başkalarının ona gülüp eğlenmesine fırsat vermiş olur.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İnsan kendi yakınlarına öğüt vermeli, onları iyi ve güzele dâvet etmelidir.

2. Kendisine öğüt verilen de, itiraz etmeden dinlemeli ve iyiliğini isteyen şahsa teşekkür etmelidir.

3. Burada Hz. Ali'nin üstün ahlâkı bütün açıklığı ile görülmektedir. O kendi aleyhine yorumlanacak bir olayı ve bilgiyi saklamadan, insanların faydalanması için nakletmiştir.

4. İnsan bir şeye hayret ifâdesi olarak eliyle alnına vurabilir.

5. Müslüman her zaman vakarını korumalı, başkalarını kendisine güldürmemelidir.

٤٣٤- بَابُ إِذَا ضَرَبَ الرَّجُلُ فَخِذَ أَخِيهِ وَلَمْ يُرِدْ بِهِ سُوءًا

434. KÖTÜ BİR NİYETİ OLMADAN DİN KARDEŞİNİN DİZİNE VURMAK

٩٥٧ - عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ الْبَرَّاءِ قَالَ:

مَرَّ بِي عَبْدُ اللهِ بْنُ الصَّامِتِ، فَأَلْقَيْتُ لَهُ كُرْسِيًّا، فَجَلَسَ، فَقُلْتُ لَهُ: إِنَّ ابْنَ زِيَادٍ قَدْ أَخَّرَ الصَّلَاةَ، فَمَا تَأْمُرُ؟ فَضَرَبَ فَخِذِي ضَرْبَةً - أَحْسِبُهُ قَالَ: حَتَّى أَثَّرَ فِيهَا - ثُمَّ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا ذَرٍّ كَمَا سَأَلْتَنِي، فَضَرَبَ فَخِذِي كَمَا ضَرَبْتُ فَخِذَكَ، فَقَالَ:

صَلِّ الصَّلَاةَ لِوَقْتِهَا، فَإِنْ أَدْرَكْتَ مَعَهُمْ فَصَلِّ، وَلَا تَقُلْ: قَدْ صَلَّيْتُ، فَلَا أُصَلِّي.

957. Tâbiîn muhaddislerinden Ebü'l-Âliye el-Berrâ şöyle dedi:

Tâbiîn muhaddislerinden Abdullah ibni’s-Sâmit bana uğramıştı. Altına bir sandalye verdim, üzerine oturdu. Kendisine:

“(Emevî vâlisi) Abdullah ibni Ziyâd namazı vaktinde değil de, geciktirerek kıldırdı. Buna ne dersin?” diye sordum. Dizime şiddetli bir şekilde vurduktan sonra dedi ki:

“Bana sorduğun bu soruyu ben de Ebû Zer el-Gıfârî radıyallahu anha sordum. Senin dizine vurduğum gibi o da benim dizime vurarak şunları söyledi:

‘Sen namazı vaktinde kıl! Şâyet onlar namaz kılarken mescitte olursan, tekrar kıl. Ama: Sakın ha ben namaz kılmıştım, şimdi kılmıyorum, deme!’”[323]

٩٥٨ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ:

أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ انطَلَقَ مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي رَهْطٍ مِنْ أَصْحَابِهِ قِبَلَ ابْنِ صَيَّادٍ، حَتَّى وَجَدُوهُ يَلْعَبُ مَعَ الْغِلْمَانِ فِي أُطُمِ بَنِي مَغَالَةَ، وَقَدْ قَارَبَ ابْنُ صَيَّادٍ يَوْمَئِذٍ الْحُلُمَ، فَلَمْ يَشْعُرْ حَتَّى ضَرَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ظَهْرَهُ بِيَدِهِ، ثُمَّ قَالَ:

«أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللهِ؟» فَنَظَرَ إِلَيْهِ فَقَالَ: أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ الْأُمِّيِّينَ، قَالَ ابْنُ صَيَّادٍ: فَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللهِ؟ فَرَصَّهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ: «آمَنْتُ بِاللهِ وَبِرَسُولِهِ»، ثُمَّ قَالَ لِابْنِ صَيَّادٍ: «مَاذَا تَرَى؟» فَقَالَ ابْنُ صَيَّادٍ: يَأْتِينِي صَادِقٌ وَكَاذِبٌ.

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خُلِّطَ عَلَيْكَ الْأَمْرُ»، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنِّي خَبَأْتُ لَكَ خَبِيئًا»، قَالَ: هُوَ الدُّخُّ، قَالَ:

«إِخْسَأْ فَلَمْ تَعْدُ قَدْرَكَ».

قَالَ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَتَأْذَنُ لِي فِيهِ أَنْ أَضْرِبَ عُنُقَهُ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنْ يَكُ هُوَ لَا تُسَلَّطُ عَلَيْهِ، وَإِنْ لَمْ يَكُ هُوَ فَلَا خَيْرَ لَكَ فِي قَتْلِهِ»

قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ:

إِنْطَلَقَ بَعْدَ ذَلِكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ وَأُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ الْأَنْصَارِيُّ يَوْمًا إِلَى النَّخْلِ الَّتِي فِيهَا ابْنُ صَيَّادٍ، حَتَّى إِذَا دَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَفِقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَّقِي بِجُذُوعِ النَّخْلِ، وَهُوَ يَسْمَعُ مِنِ ابْنِ صَيَّادٍ شَيْئًا قَبْلَ أَنْ يَرَاهُ، وَابْنُ صَيَّادٍ مُضْطَجِعٌ عَلَى فِرَاشِهِ فِي قَطِيفَةٍ لَهُ فِيهَا زَمْزَمَةٌ.

فَرَأَتْ أُمُّ ابْنِ صَيَّادٍ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَتَّقِي بِجُذُوعِ النَّخْلِ، فَقَالَتْ لِابْنِ صَيَّادٍ: أَيْ صَافِ - وَهُوَ اسْمُهُ - هَذَا مُحَمَّدٌ، فَتَنَاهَى ابْنُ صَيَّادٍ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَوْ تَرَكَتْهُ لَبَيَّنَ».

قَالَ عَبْدُ اللهِ:

قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي النَّاسِ، فَأَثْنَى عَلَى اللهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ،

ثُمَّ ذَكَرَ الدَّجَّالَ فَقَالَ: "إِنِّي أُنْذِرُكُمُوهُ، وَمَا مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا وَقَدْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ،

لَقَدْ أَنْذَرَ نُوحٌ قَوْمَهُ، وَلَكِنْ سَأَقُولُ لَكُمْ فِيهِ قَوْلًا لَمْ يَقُلْهُ نَبِيٌّ لِقَوْمِهِ:

تَعْلَمُونَ أَنَّهُ أَعْوَرُ، وَأَنَّ اللهَ لَيْسَ بِأَعْوَرَ".

958. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir gün babam Ömer ibnü'l-Hattâb, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve yanındaki sahâbîlerle birlikte (deccâl olduğu söylenen) İbni Sayyâd adlı bir kâhinin yanına gitmişlerdi. Onu Ensâr'dan Meğâleoğulları'nın kalesi yanında çocuklarla oynarken buldular. İbni Sayyâd o sıralarda erginlik çağına yaklaşmıştı. Resûl-i Ekrem mübârek eliyle onun sırtına vuruncaya kadar, o, yanına Efendimiz'in geldiğini fark edemedi. Peygamber aleyhisselâm ona:

"Benim Allah'ın Resûlü olduğuma inanır mısın?" diye sordu. İbni Sayyâd ona baktı ve:

"Senin Arapların (ümmîlerin) Resûlü olduğunu kabul ederim." dedi. Bu defa İbni Sayyâd Peygamber aleyhisselâma:

"Sen benim Allah'ın Resûlü olduğuma inanır mısın?" diye sordu. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem onun sorusuna cevap vermeyip:

"Ben Allah'a ve O'nun Resûlüne iman ettim." buyurdu. Sonra da İbni Sayyâd'a: "Söyle bakalım neler görüyorsun?" diye sordu. İbni Sayyâd:

"Bana gerçek haberler de gelir, yalan haberler de." dedi.

Nebiyy-i Muhterem sallallahu aleyhi ve sellem ona:

"Senin işin çok karışık." buyurdu. Ardından: **"Kalbimde senin için bir şey tuttum. Bil bakalım o nedir?"** diye sordu. İbni Sayyâd:

"Kalbinde tuttuğun o şey 'Duh'tur." dedi. Peygamber aleyhisselâm:

"Yıkıl git şurdan, (sen bir kâhinsin, falcısın) haddini aşma!" buyurdu.

Bunun üzerine Hz. Ömer:

"Yâ Resûlallah! İzin ver de şu sahtekârın boynunu vurayım." dedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de:

"Şâyet o Deccâl ise, onu öldürecek adam sen değilsin. Deccâl değilse, onu öldürmenin sana bir faydası yoktur." buyurdu.

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Yine bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Übey ibni Kâ'b radıyallahu anh ile İbni Sayyâd'ın bulunduğu hurmalığa gitti. Allah'ın Elçisi hurmalığa girince, hurma ağacını kendine siper aldı, böylece İbni Sayyâd'ı görmeden önce, onun neler konuştuğunu dinlemek istedi. İbni Sayyâd yatağına uzanmış, bir kadifeyle örtünmüş, belli belirsiz bir sesle kendi kendine bir şeyler mırıldanıp duruyordu.

O sırada İbni Sayyâd'ın annesi, hurma ağacının arkasına saklanan Peygamber aleyhisselâmı gördü ve İbni Sayyâd'a adıyla seslenerek:

"Ey Sâf! Bak Muhammed arkanda duruyor!" dedi. Bunu duyan İbni Sayyâd mırıldanmayı bırakıp sustu. Resûl-i Ekrem de yanında bulunan sahâbîlere:

"Şâyet annesi İbni Sayyâd'ı kendi hâline bıraksaydı, onun ne mal olduğu iyice ortaya çıkacaktı." buyurdu.

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şunu da söyledi:

Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashâb-ı kirâma bir konuşma yapmak üzere ayağa kalktı. Allah Teâlâ'ya lâyık olduğu şekilde hamdü senâda bulunduktan sonra Deccâl'den söz ederek şöyle buyurdu:

"Ben sizi, Deccâl'in geleceğini söyleyerek uyarıyorum. Her peygamber mutlaka kavmini uyarmıştır. Nûh Peygamber de kavmini uyarmıştır. Fakat ben size Deccâl hakkında hiçbir peygamberin kavmine söylemediği bir şeyi söyleyeceğim: Deccâl'in bir gözünün kör olduğunu biliyorsunuz. Elbette Allah Teâlâ öyle değildir."[324]

٩٥٩ – عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ جُنُبًا، يَصُبُّ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ

حَفَنَاتٍ مِنْ مَاءٍ. قَالَ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ:

أَبَا عَبْدِ اللهِ، إِنَّ شَعْرِي أَكْثَرُ مِنْ ذَاكَ، قَالَ: وَضَرَبَ بِيَدِهِ عَلَى فَخِذِ

الْحَسَنِ فَقَالَ:

يَا ابْنَ أَخِي، كَانَ شَعْرُ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْثَرَ مِنْ شَعْرِكَ وَأَطْيَبَ.

959. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem boy abdesti alırken, başına üç avuç su dökerdi." Bunun üzerine (Hz. Ali'nin torunu, İbnü'l-Hanefiyye'nin oğlu) Muhammed ibni Hasan ona:

"Yâ Ebâ Abdillah! Benim saçım bundan daha çoktur. (Bu kadar su bana yetmez)" dedi. Câbir radıyallahu anh eliyle onun dizine vurdu ve şunları söyledi:

"Bak yeğenim! Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin saçı senin saçından daha gür ve daha güzeldi."[325]

Hadislerin Açıklaması

* 957 numaralı hadiste, namaz kıldırmakla yükümlü olan yöneticilerin namazı ilk vaktinde değil de geciktirerek kıldırmaları hâlinde ne yapmak gerektiği belirtildi. Biz bu mesleyi 954 numaralı hadiste açıklamıştık. Burada kısaca belirtecek olursak, imam namazı ilk vaktinde kıldırmadığı takdirde, bir Müslüman namazı ilk vaktinde yalnız başına kılmalı, sonra da topluca kılınmak istendiğinde tekrar imamla kılmalıdır. Böylece namazı hem ilk vaktinde hem de cemâatle kılmanın sevâbını kazanır. İlk kıldığı farz, ikinci kıldığı nâfile olur.

* İbni Sayyâd, Medine'de yaşayan yahudi bir aileye mensuptu. Küçüklüğünde bir doğru, bir yalan söyleyen kâhinleri hatırlatıyordu. Bu sebeple insanlar onun deccâl olduğunu sanıyordu. Kendisi peygamber olduğunu ileri sürüyordu. Anlaşılan bu kişi, Allah Teâlâ'nın kullarını imtihan etmek için gönderdiği biriydi. Büyüdüğü zaman Müslüman oldu ve 63 yılında (683) Medine'de öldü.

Fahr-i Cihân Efendimiz ona: "Kalbimde senin için bir şey tuttum, bil bakalım!" buyururken, Duhân sûresinin (يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ): **Sen göğün âşikâr bir duman çıkaracağı günde onların hâlini gözle!"**[326] âyetini geçirmişti. İbni Sayyâd'ın yanına giderken ona soracağı bu âyet-i kerîmeyi ashâbına da söylemişti. Ancak İbni Sayyâd cevap olarak sadece "Duh" diyebilmişti. Belli ki Resûl-i Ekrem ile sahâbenin konuşmasını duyan şeytanı, ona bu konuda bilgi verirken âyetin tamamını söyleyememişti.

Fahr-i Kâinât Efendimiz Hz. Ömer'e: "Şâyet o Deccâl ise, onu öldürecek adam sen değilsin." ifâdesiyle, Deccâli Hz. Îsâ'nın öldüreceğini

hatırlatmıştı.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Hayret edildiği zaman dize vurulabilir.

2. Namazı kıldırması gereken devlet yetkilisi namazı zamanında kıldırmazsa, Müslümanlar namazlarını vakti girince yalnız başına kılmalıdır.

3. İbni Sayyâd, insanların kendisini Deccâl zannettikleri bir falcı ve kâhindi. Bu şahıs, Asr-ı Saâdet'teki Müslümanlar için bir sınama (fitne) aracıydı. Peygamber Efendimiz, onun bir yalancı olduğunu ashâbına göstermek için bu kişinin yaşadığı yere kadar gitti.

4. İbni Sayyâd bir yahudi idi. Resûl-i Ekrem de yahudilerle bir anlaşma yapmıştı. Onlara yeni bir fitne imkânı vermemek için İbni Sayyâd'a bir şey yapmadı.

5. Deccâl, kıyâmetin büyük alâmetlerinden biridir ve insanlar için büyük bir fitnedir. Zamanı gelince ortaya çıkacak ve onu Hz. Îsâ öldürecektir.

6. Her konuda olduğu gibi, abdest ve boy abdesti alırken de suyu isrâf etmemelidir.

٤٣٥- بَابُ مَنْ كَرِهَ أَنْ يَقْعُدَ وَيَقُومَ لَهُ النَّاسُ

435. KENDİSİ OTURURKEN İNSANLARIN AYAKTA DURMASINI İSTEMEMEK

٩٦٠ - عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

صُرِعَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ فَرَسٍ بِالْمَدِينَةِ عَلَى جِذْعِ نَخْلَةٍ، فَانْفَكَّتْ قَدَمُهُ، فَكُنَّا نَعُودُهُ فِي مَشْرُبَةٍ لِعَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، فَأَتَيْنَاهُ وَهُوَ يُصَلِّي قَاعِدًا، فَصَلَّيْنَا قِيَامًا، ثُمَّ أَتَيْنَاهُ مَرَّةً أُخْرَى وَهُوَ يُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ قَاعِدًا، فَصَلَّيْنَا خَلْفَهُ قِيَامًا، فَأَوْمَأَ إِلَيْنَا أَنِ اقْعُدُوا، فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ قَالَ:

«إِذَا صَلَّى الْإِمَامُ قَاعِدًا فَصَلُّوا قُعُودًا، وَإِذَا صَلَّى قَائِمًا فَصَلُّوا قِيَامًا، وَلَا

تَقُومُوا وَالْإِمَامُ قَاعِدٌ كَمَا تَفْعَلُ فَارِسُ بِعُظَمَائِهِمْ».

960. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Medine'de attan, bir hurma kütüğünün üstüne düşmüş, ayak bileği eklem yerinden çıkmıştı. Biz de onu Âişe radıyallahu anhânın odasında ziyâret ediyorduk.

Bu ziyâretlerimizin birinde, Efendimiz'in oturduğu yerde (nâfile) namaz kıldığını gördük. Biz de onun arkasında ayakta namaz kıldık. Bir başka sefer Resûl-i Ekrem'in ziyâretine gittiğimizde, bu defa onun farz namazı yine oturduğu yerden kıldığına şâhid olduk. Biz de arkasında ayakta olduğumuz halde namaza durduk.

Ancak o, bize eliyle oturun diye işaret buyurdu. Namazı bitirince de şunları söyledi:

"İmâm namazını oturduğu yerden kılıyorsa, siz de oturduğunuz yerden kılın; şâyet ayakta kılıyorsa, siz de ayakta kılın. İranlıların krallarına yaptıkları gibi, imâm otururken siz ayakta durmayın!"[327]

٩٦١ – قَالَ جَابِرٌ:

وَوُلِدَ لِفُلَانٍ مِنَ الْأَنْصَارِ غُلَامٌ، فَسَمَّاهُ مُحَمَّدًا، فَقَالَتِ الْأَنْصَارُ: لَا

نُكَنِّيكَ بِرَسُولِ اللهِ. حَتَّى قَعَدْنَا فِي الطَّرِيقِ نَسْأَلُهُ عَنِ السَّاعَةِ، فَقَالَ:

«جِئْتُمُونِي تَسْأَلُونِي عَنِ السَّاعَةِ؟» قُلْنَا: نَعَمْ، قَالَ:

«مَا مِنْ نَفْسٍ مَنْفُوسَةٍ، يَأْتِي عَلَيْهَا مِائَةُ سَنَةٍ».

قُلْنَا: وُلِدَ لِفُلَانٍ مِنَ الْأَنْصَارِ غُلَامٌ فَسَمَّاهُ مُحَمَّدًا، فَقَالَتِ الْأَنْصَارُ:
لَا نُكَنِّيكَ بِرَسُولِ اللهِ، قَالَ:

«أَحْسَنَتِ الْأَنْصَارُ، سَمُّوا بِاسْمِي، وَلَا تَكْتَنُوا بِكُنْيَتِي».

961. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anh şöyle dedi:
Ensâr'dan falan zâtın bir oğlu oldu. Adını Muhammed koydu. Ensâr ona:
"Biz seni Resûlullah'ın künyesiyle çağırmayız." dediler.
Yine bir gün, Resûl-i Ekrem'e kıyâmet hakkında soru soralım diye yola oturmuştuk. Allah'ın Elçisi bize:
"Bana kıyâmet hakkında soru sormak için mi geldiniz?" buyurdu. Biz de:
"Evet" dedik.
"Yüz sene sonra, bugün yaşayanlardan kimse hayatta kalmayacaktır." buyurdu. Biz dedik ki:
"Yâ Resûlallah! Ensâr'dan falan zâtın bir oğlu oldu. Adını Muhammed koydu. Ensâr da ona: 'Biz seni Resûlullah'ın künyesiyle çağırmayız.' dediler."
Bunu duyunca Peygamber aleyhisselâm:
"Ensâr güzel söylemiş. Çocuklarınıza benim adımı verin, ama benim künyemi almayın!"[328]

Hadislerin Açıklaması
* Allah Teâlâ, kullarının mütevâzi olmasını istemiştir. Peygamber Efendimiz de bunun en güzel örneklerini ortaya koydu. Yabancıları taklit etmemeyi tavsiye buyurdu. Bir Müslümanın oturup, başkalarının ise onun karşısında el pençe divan durmaması gerektiğini söyledi. Böylece ümmetine tevâzu sahibi olmalarını öğretti.
* Ashâb-ı kirâm, ikinci hadisimizde okuduğumuz gibi, bazen Peygamber Efendimiz'in geçeceği yol üzerine oturur, ona sormak istediklerini sorarlardı.
* Fahr-i Kâinât Efendimiz, ashâbının kendisine sormayı tasarladığı kıyâmetle ilgili soruyu, daha onlar sormadan kendilerine söylemişti. Belki de onlar kıyâmetin ne zaman kopacağını sormak istemişlerdi. Bunu elbette kimse bilemezdi. Allah'ın Resûlü onlara bu konuda dolaylı bir bilgi vermiş, o gün yaşayan insanlardan hiçbirinin yüz yıl sonra hayatta kalmayacağını bildirmişti.

Hadislerden Öğrendiklerimiz
1. İmâm, rahatsızlığı sebebiyle namazı oturduğu yerde kıldırıyorsa, ona uyan cemâatin hasta olmayanları namazlarını ayakta kılarlar. Rahatsız

olanları ise oturdukları yerde kılarlar. Efendimiz aleyhisselâmın son uygulaması budur.

2. Allah Teâlâ, Resûl-i Ekrem'ine ileride olacak şeyleri bildirir, o da bunları ümmetine haber verirdi.

3. Çocuklara Peygamber Efendimiz'in isimlerinden biri verilebilir. Bu konudaki "Benim künyemle künyelenmeyiniz." şeklindeki bazı yasaklar, onun vefâtıyla birlikte kalkmıştır.

4. Müslüman mütevâzi olmalıdır. Kendisi oturup, başkalarının onun karşısında ayakta durmasını istememelidir.

٤٣٦- بَابٌ

436. BİR KONU (FÂNİ DÜNYA)

٩٦٢ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ:

أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ فِي السُّوقِ دَاخِلًا مِنْ بَعْضِ

الْعَالِيَةِ وَالنَّاسُ كَنَفَتَيْهِ، فَمَرَّ بِجَدْيٍ أَسَكَّ، فَتَنَاوَلَهُ فَأَخَذَ بِأُذُنِهِ ثُمَّ قَالَ:

«أَيُّكُمْ يُحِبُّ أَنَّ هَذَا لَهُ بِدِرْهَمٍ؟».

فَقَالُوا: مَا نُحِبُّ أَنَّهُ لَنَا بِشَيْءٍ، وَمَا نَصْنَعُ بِهِ؟ قَالَ:

«أَتُحِبُّونَ أَنَّهُ لَكُمْ؟».

قَالُوا: لَا، قَالَ ذَلِكَ لَهُمْ ثَلَاثًا، فَقَالُوا: لَا وَاللهِ، لَوْ كَانَ حَيًّا لَكَانَ عَيْبًا

فِيهِ أَنَّهُ أَسَكُّ - وَالْأَسَكُّ: الَّذِي لَيْسَ لَهُ أُذُنَانِ - فَكَيْفَ وَهُوَ مَيِّتٌ؟ قَالَ:

«فَوَاللهِ، لَلدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللهِ مِنْ هَذَا عَلَيْكُمْ».

962. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Medine'nin yüksek semtlerinden birinden gelerek çarşıya uğradı. İki yanında toplanan sahâbîleriyle birlikte yürürken, kulakları kesik ölü bir oğlak yavrusu gördü. Onun yanına geldi ve kulağından tutarak:

"Hanginiz bunu bir dirheme almayı ister?" diye sordu. Sahâbîler:

"Hiçbirimiz para verip ona sahip olmayı istemeyiz. O ne işimize yarar ki?" dediler.

"Peki, buna para vermeden sahip olmak ister misiniz?" diye sordu.

"Hayır." dediler.

Resûl-i Ekrem bu soruyu onlara üç defa sordu. Onlar da:

"Hayır. Vallahi sağ olsa bile, kulakları bulunmadığı için, bu kusuru yüzünden ona sahip olmak istemeyiz. Ölüsünü ne yapalım!" dediler. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"Allah'a yemin ederim ki, şu oğlak size göre ne kadar değersiz ise, dünya da Allah katında ondan daha değersizdir."[329]

٩٦٣ – عَنْ عُتَيِّ بْنِ ضَمْرَةَ قَالَ:

رَأَيْتُ عِنْدَ أُبَيٍّ رَجُلًا تَعَزَّى بِعَزَاءِ الْجَاهِلِيَّةِ، فَأَعَضَّهُ أُبَيٌّ وَلَمْ يُكَنِّهِ، فَنَظَرَ إِلَيْهِ أَصْحَابُهُ، قَالَ: كَأَنَّكُمْ أَنْكَرْتُمُوهُ؟ فَقَالَ: إِنِّي لَا أَهَابُ فِي هَذَا أَحَدًا أَبَدًا، إِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«مَنْ تَعَزَّى بِعَزَاءِ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَعِضُّوهُ وَلَا تَكْنُوهُ».

963. Tâbiîn neslinden Utey ibni Damre şöyle dedi:

Ashâb-ı kirâmdan Übey ibni Kâ'b radıyallahu anhın yanında bir adam görmüştüm. Adam Câhiliye devrinde yapıldığı gibi babası ve dedesiyle övünmeye başlayınca, Übey ona açık açık "Haydi sen git de babanın şeyini ısır!" dedi. Übey'in arkadaşları kedisinden böyle bir söz beklemedikleri için ona hayretle baktılar. Übey ibni Kâ'b onlara:

“Herhalde benim sözümü yadırgadınız. Ben bu konuda kimseden çekinmem. Çünkü Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin:

‘Bir kimse Câhiliye devrinde yapıldığı gibi babası ve dedesiyle övünürse, siz ona üstü kapalı değil, açık açık: git de babanın şeyini ısır, deyin!’ buyurduğunu kulaklarımla duydum.” dedi.[330]

Hadislerin Açıklaması

* Rabbimiz **“dünya hayatının gelip geçici bir avuntu olduğunu”**[331] belirtiyor. Yûnus Emre de bu gerçeği: “Dünya bir penceredir, her gelen baktı geçti.” diye dile getiriyor. Bu iki kapılı hana aldanmamak, ona gönül bağlamamak lâzımdır. Efendimiz’in buyurduğu gibi, dünyanın Allah katında bir sineğin kanadı kadar değersiz olduğunu[332] akıldan çıkarmamalıdır.

* Peygamber Efendimiz, İslâmiyet ile birlikte ırkçılık (kavmiyet) dâvâsının bittiğini söylemişti. Bir kimsenin atalarıyla övünmesi âdetinin Câhiliye döneminde kaldığını belirtmişti. Hele kavga ederken “Ey falan oğulları, ey filan oğulları!” diye akrabalarını yardıma çağırma uygulamasını âdetâ yere gömmüştü. Biri babasıyla veya atasıyla övünmeye kalkınca, böyle ağır bir sözle onun âdetâ nefesini kesmeyi tavsiye etmişti.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Dünya fânidir, aklı başında olan ona bel bağlamaz.
2. **Allah katında dünyanın ölü oğlak kadar bile değeri yoktur.**
3. İnsanın babası, dedesi önemli bir şahsiyet olabilir; ancak bu ona bir şeref ve üstünlük kazandırmaz. İnsan için değerli olan, onun Allah katındaki değeridir.
4. **Irkçılık, dinimizin en tehlikeli gördüğü şeylerden biridir. Irkçılık dâvâsı güdeni şiddetle engellemelidir.**

٤٣٧- بَابُ مَا يَقُولُ الرَّجُلُ إِذَا خَدِرَتْ رِجْلُهُ

437. AYAĞI UYUŞAN BİR KİMSE NE DER?

٩٦٤ – عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: خَدِرَتْ رِجْلُ ابْنِ عُمَرَ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ:

اذْكُرْ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَيْكَ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ.

964. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümânın âzatlısı Abdurrahmân ibni Sa'd şöyle dedi:

Bir gün İbni Ömer'in ayağı uyuşmuştu. Bir adam ona:

"En çok sevdiğin insanın adını an, geçer." dedi. O da:

"Muhammed" dedi.[333]

Hadisin Açıklaması

Kan dolaşımındaki bir aksamadan dolayı el, kol ve ayak uyuşabilir. Çok sevilen birinin adı anılınca, vücutta âni (fizyolojik) bir değişiklik meydana gelir. Bunu bilen biri, Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâya bunu tavsiye etmiş, o da Fahr-i Kâinât'a duyduğu hasreti, bir rivâyete göre "Yâ Muhammed!" diye dile getirince, ayağındaki karıncalanma geçmiş, o kalkıp yürümüştü.[334]

Hadisten Öğrendiklerimiz

Sevgiliye duyulan özlem ve onun adının hasretle anılması cana can katar, uyuşukluğu giderir ve vücuda zindelik verir.

٤٣٨- بَابٌ

438. BİR KONU

٩٦٥ - عَنْ أَبِي مُوسَى:

أَنَّهُ كَانَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَائِطٍ مِنْ حِيطَانِ الْمَدِينَةِ،

وَفِي يَدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُودٌ يَضْرِبُ بِهِ مِنَ الْمَاءِ وَالطِّينِ،

فَجَاءَ رَجُلٌ يَسْتَفْتِحُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِفْتَحْ لَهُ، وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ».

فَذَهَبْتُ، فَإِذَا أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، فَفَتَحْتُ لَهُ، وَبَشَّرْتُهُ بِالْجَنَّةِ.

ثُمَّ اسْتَفْتَحَ رَجُلٌ آخَرُ، فَقَالَ:

«إِفْتَحْ لَهُ، وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ».

فَإِذَا عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، فَفَتَحْتُ لَهُ، وَبَشَّرْتُهُ بِالْجَنَّةِ.

ثُمَّ اسْتَفْتَحَ رَجُلٌ آخَرُ - وَكَانَ مُتَّكِئًا فَجَلَسَ - وَقَالَ:

«إِفْتَحْ لَهُ، وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ عَلَى بَلْوَى تُصِيبُهُ، أَوْ تَكُونُ».

فَذَهَبْتُ، فَإِذَا عُثْمَانُ، فَفَتَحْتُ لَهُ، فَأَخْبَرْتُهُ بِالَّذِي قَالَ، قَالَ:

اللهُ الْمُسْتَعَانُ.

965. Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anh, kendisinin rivâyet ettiğine göre, bir gün Medine'deki bahçelerden birinde Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte bulunuyordu. Resûl-i Ekrem'in elinde de (düşündüğü sırada) suya ve çamura dokunduğu bir sopa vardı. O sırada bir adam geldi ve bahçe kapısından içeri girmek istedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana:

"Ona kapıyı aç ve kendisini cennetle müjdele!" buyurdu. Kapıya gidip baktım ki, gelen Ebû Bekir radıyallahu anh imiş. Hemen kapıyı açtım ve onu cennetle müjdeledim.

Daha sonra bir başkası bahçe kapısından içeri girmek istedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana:

"Ona kapıyı aç ve kendisini cennetle müjdele!" buyurdu. Kapıya gidip baktım, meğer gelen Ömer radıyallahu anh imiş. Hemen kapıyı açtım ve onu da cennetle müjdeledim. Sonra bir başka adam kapıyı açmamı istedi. O sırada Allah'ın Resûlü bir yere yaslanıyordu. Hemen doğrulup oturdu ve:

"Ona kapıyı aç ve önce **başına gelecek (veya meydana gelecek) belâyı hatırlat, sonra da cennetle müjdele"** buyurdu. Kapıya gidip baktım, bir de ne göreyim, gelen Osmân radıyallahu anh imiş! Hemen kendisine kapıyı açtım ve ona Resûlullah'ın söylediği şeyi haber verdim. Osman da:

“Allah yardımcım olsun.” dedi.[335]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, Kuba mescidine giderken, içinde Eris Kuyusu’nun bulunduğu bu bahçeye uğrar, orada abdest alıp dinlenirdi. Üç yakın dostu onun âdetini bildikleri için, birbirinden habersiz bu bahçeye gelmişlerdi. Sultân-ı Enbiyâ da kendilerini İslâm’a adayan bu samimi insanları cennetle müjdelemişti. Hadisimizin râvisi Ebû Mûsâ el-Eş’arî de Resûl-i Ekrem’i görmek için oraya gelmişti. Fahr-i Âlem Efendimiz de abdest tazelerken kimsenin kendisini rahatsız etmemesi için, onu bahçe kapısını kollamakla görevlendirmişti.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bu hadiste Peygamber Efendimiz’in üç yakın arkadaşının değerini ve onların Peygamber Efendimiz’e yakınlıklarını görüyoruz.

2. Bir kimsenin gurur ve kibire kapılmayacağı bilinirse, onu yüzüne karşı medhetmede sakınca yoktur.

3. Server-i Enbiyâ’nın, yıllar sonra Hz. Osman’ın şehid edileceğini haber vermesi, onun mûcizelerinden biridir.

4. Bir kimse başına bir sıkıntının geleceğini öğrendiği zaman, tıpkı Hz. Osman gibi: “Allah yardımcım olsun.” demelidir.

٤٣٩- بَابُ مُصَافَحَةِ الصِّبْيَانِ

439. ÇOCUKLARLA MUSÂFAHA YAPMAK

٩٦٦ - عَنْ سَلَمَةَ بْنِ وَرْدَانَ قَالَ:

رَأَيْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يُصَافِحُ النَّاسَ، فَسَأَلَنِي: مَنْ أَنْتَ؟ فَقُلْتُ: مَوْلًى لِبَنِي لَيْثٍ، فَمَسَحَ عَلَى رَأْسِي ثَلَاثًا وَقَالَ: بَارَكَ اللهُ فِيكَ.

966. Tâbiîn muhaddislerinden Seleme bin Verdân şöyle dedi:

Enes ibni Mâlik radıyallahu anhı insanlarla musâfaha ederken gördüm. Sıra bana gelince:

"Sen kimsin?" diye sordu. Ben de:

"Leysoğullarının âzatlısıyım." dedim. Üç defa başımı okşadı ve bana:

"Allah sana hayır ve bereket versin." diye duâ etti.[336]

Hadisin Açıklaması

Büyüklerimiz çocukları önemser, onlara değer verirlerdi. Onlarla ilgilenir, hatırlarını sorarlardı. Başlarını okşar, duâ ederlerdi. Böylece çocukların kendilerine güven duymalarını sağlarlardı.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh, Peygamber terbiyesiyle yetişmiş, kime nasıl davranmak gerektiğini ondan öğrenmişti.

2. Musâfaha yapmak (tokalaşmak), Müslümanları birbirine yakınlaştırır; ayrıca günahlarının bağışlanmasına vesîle olur.[337]

٤٤٠- بَابُ الْمُصَافَحَةِ

440. MUSÂFAHA YAPMAK

٩٦٧ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ:

لَمَّا جَاءَ أَهْلُ الْيَمَنِ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«قَدْ أَقْبَلَ أَهْلُ الْيَمَنِ وَهُمْ أَرَقُّ قُلُوبًا مِنْكُمْ، فَهُمْ أَوَّلُ مَنْ جَاءَ بِالْمُصَافَحَةِ».

967. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Yemenliler (Medine'ye) gelince Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Yemenliler geldi. Onlar sizden daha yufka yüreklidir. Onlar ilk musâfaha yapan kimselerdir."[338]

٩٦٨ - عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ:

مِنْ تَمَامِ التَّحِيَّةِ أَنْ تُصَافِحَ أَخَاكَ.

968. Berâ bin Âzib radıyallahu anh şöyle dedi:

"Kardeşinle musâfaha etmen, selâmlaşmayı mükemmel hâle getiren bir özelliktir."[339]

Hadislerin Açıklaması

* Peygamber Efendimiz, Yemenlilerin duygulu, yumuşak kalpli insanlar olduğunu söylemiş, hattâ: **"İman, Yemen'dendir, hikmet de Yemen'dendir."**[340] diye onları övmüştür. Musâfaha etme âdetini de ilk defa onların başlattığını söylemiştir.

* Müslümanlar birbiriyle karşılaştıklarında selâmlaşırlar. Bu sırada tokalaşmaları (musâfaha etmeleri) onları birbiriyle daha da samimileştirir. Ayrıca musâfaha yapmak sûretiyle ne büyük bir imkâna sahip olacaklarını şu hadîs-i şerîf pek güzel ifâde eder:

"İki Müslüman karşılaştıklarında el sıkışırlarsa, birbirlerinden ayrılmadan önce günahları bağışlanır."[341]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yemenliler duygulu, yufka yürekli insanlardır.

2. Musâfaha âdetini ilk defa onlar uygulamışlardır.

3. Musâfaha Müslümanları birbirine yakınlaştırmakla kalmaz, aynı zamanda günahlarının bağışlanmasına da sebep olur.

4. Musâfaha sünnettir.

٤٤١- بَابُ مَسْحِ الْمَرْأَةِ رَأْسَ الصَّبِيِّ

441. KADININ ÇOCUĞUN BAŞINI OKŞAMASI

٩٦٩ - عَنْ مَرْزُوقٍ الثَّقَفِيِّ قَالَ: - وَكَانَ لِعَبْدِ اللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ فَأَخَذَهُ

الْحَجَّاجُ مِنْهُ - قَالَ: كَانَ عَبْدُ اللهِ بْنُ الزُّبَيْرِ بَعَثَنِي إِلَى أُمِّهِ أَسْمَاءَ بِنْتِ

أَبِي بَكْرٍ فَأُخْبِرُهَا بِمَا يُعَامِلُهُمْ حَجَّاجٌ، وَتَدْعُو لِي، وَتَمْسَحُ رَأْسِي، وَأَنَا

يَوْمَئِذٍ وَصِيفٌ.

969. Abdullah ibni'z-Zübeyr'in kölesi iken, Haccâc-ı Zâlim'in onu alıp kendi hizmetinde kullandığı Merzûk es-Sekafî şöyle dedi:

Abdullah ibni'z-Zübeyr, Haccâc'ın Müslümanlara neler yaptığını haber vermem için beni annesi Esmâ binti Ebî Bekr'e gönderirdi. Esmâ radıyallahu anhâ da bana duâ eder, başımı okşardı. O günlerde ben henüz erginlik çağına ermemiş bir çocuktum.

Hadisin Râvisi:

Merzûk es-Sekafî

Tâbiîn neslindendi. Kendisinden oğlu İbrâhim rivâyette bulundu. Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur.

Hadisin Açıklaması

Abdullah ibni'z-Zübeyr, Emevî hânedânına karşı Mekke'de halîfeliğini ilân etmiş ve hilâfetini on yıl kadar sürdürmüştü. Emevî halîfesi Abdülmelik onu öldürmesi için Haccâc-ı Zâlim'i göndermiş, Haccâc da Mekke'yi kuşatmıştı. Bu kuşatma sırasında erzakları tükenen İbnü'z-Zübeyr taraftarları, açlıktan perişan olmuşlardı. İşte bu esnada İbnü'z-Zübeyr, kölesi Merzûk ile annesine haber gönderirdi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslüman bir hanım, henüz erginlik çağına ermemiş bir çocuğun başını okşayıp ona duâ edebilir.

2. Emevîler'in zâlim vâlisi Haccâc, başta Abdullah ibni'z-Zübeyr olmak üzere birçok insana ve Müslüman âlimlere zulmetmiştir.

٤٤٢- بَابُ الْمُعَانَقَةِ

442. KUCAKLAŞMA

٩٧٠ – عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ:

أَنَّهُ بَلَغَهُ حَدِيثٌ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَابْتَعْتُ بَعِيرًا فَشَدَدْتُ إِلَيْهِ رَحْلِي شَهْرًا، حَتَّى قَدِمْتُ الشَّامَ، فَإِذَا عَبْدُ اللهِ بْنُ أُنَيْسٍ، فَبَعَثْتُ إِلَيْهِ أَنَّ جَابِرًا بِالْبَابِ، فَرَجَعَ الرَّسُولُ فَقَالَ: جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللهِ؟ فَقُلْتُ: نَعَمْ، فَخَرَجَ فَاعْتَنَقَنِي.

قُلْتُ: حَدِيثٌ بَلَغَنِي لَمْ أَسْمَعْهُ، خَشِيتُ أَنْ أَمُوتَ أَوْ تَمُوتَ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«يَحْشُرُ اللهُ الْعِبَادَ - أَوِ النَّاسَ - عُرَاةً غُرْلًا بُهْمًا»، قُلْتُ: مَا بُهْمًا؟ قَالَ: '' لَيْسَ مَعَهُمْ شَيْءٌ، فَيُنَادِيهِمْ بِصَوْتٍ يَسْمَعُهُ مَنْ بَعُدَ - أَحْسِبُهُ قَالَ: كَمَا يَسْمَعُهُ مَنْ قَرُبَ -:

أَنَا الْمَلِكُ، لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ وَأَحَدٌ مِنْ أَهْلِ النَّارِ يَطْلُبُهُ بِمَظْلَمَةٍ، وَلَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ يَدْخُلُ النَّارَ وَأَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ يَطْلُبُهُ بِمَظْلَمَةٍ''.

قُلْتُ: وَكَيْفَ؟ وَإِنَّمَا نَأْتِي اللهَ عُرَاةً بُهْمًا؟ قَالَ:

«بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ».

970. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ, kendisinin yaşadığı olayı şöyle anlattı:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden duymadığım bir hadisi (Şam'da yaşayan) bir sahâbînin bildiğini öğrendim. Bu hadisi ondan duymak için bir

deve satın aldım, eşyâmı ona yükledim. Bir ay sürecek bir yolculuğa çıktım. Ve sonunda Şam'a vardım (ve o zâtın evini buldum). Meğer bu hadisi bilen sahâbî Abdullah ibni Üneys imiş. Hizmetçisine:

"Efendine, Câbir'in kapıda beklediğini haber ver!" dedim. Hizmetçi dönüp geldi:

"Sen Câbir ibni Abdillah mısın?" diye sordu.

"Evet" dedim. (Bunu da efendisine haber verince); Abdullah ibni Üneys koşarak geldi, boynuma sarıldı. Ona:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden bizzat duymadığım bir hadisi senin duyduğunu öğrendim. Yanına gelmeden önce ikimizden birinin ölmesinden çok korktum." dedim. O da şunu söyledi:

"Nebiyy-i Muhterem sallallahu aleyhi ve sellemden şöyle buyurduğunu işittim:

"Kıyâmet gününde kullar (veya insanlar) çıplak, sünnetsiz ve bir şeyleri olmadan haşrolunacak." Ben:

"Bir şeyleri olmadan ne demek?" diye sordum.

"Yanlarında maddî varlıkları bulunmadan." demektir, buyurdu ve sözüne şöyle devam etti: **"Uzakta bulunanların rahatça işiteceği bir sesle** (belki de 'yakında olanların duyduğu şekilde' demişti) **Allah Teâlâ onlara şöyle seslenecek:**

"Her şeyin sahibi Ben'im. Cennetlik olan hiçbir kimse, cehennemlik olan biri ondan hakkını almadan cennete girmeyecek. Cehennemlik olan hiç kimse de, cennetlik olan biri ondan hakkını almadan cehenneme girmeyecek." Ben:

"İyi ama, Allah'ın huzûruna çıplak ve yanımızda maddî varlığımız bulunmadan çıkacağımıza göre bu hak alıp verme işi nasıl olacak?" dedim.

"İyilikleri ve kötülükleri birbirinden alıp vermek sûretiyle olacak." buyurdu.[342]

Hadisin Râvisi:

Abdullah ibni Üneys el-Cühenî

Hadisin iki râvisinden biri olan Câbir ibni Abdillah'ı 78. hadiste tanıdık. Abdullah ibni Üneys ise, yiğit bir sahâbî idi. Peygamber Efendimiz onu, Peygamber aleyhisselâmı öldürmek için asker toplayan bir yahudi liderini öldürmekle görevlendirdi. O da tek başına gitti ve görevini yerine getirdi. Bu olay "Abdullah ibni Üneys Seriyyesi" diye anıldı. Abdullah ibni Üneys,

Uhud ve daha sonraki bütün savaşlara katıldı. Mısır'ın fethinde ve Afrika savaşlarında yer aldı. Hicretin 54. yılında (674) vefât etti.[343]

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

* Önce asıl konumuzu açıklayalım: Uzaktan gelen veya uzun süre görüşülmeyen biriyle kucaklaşılabilir. Nitekim Resûl-i Ekrem, amcasının oğlu Ca'fer ibni Ebî Tâlib, Habeşistan'dan geldiğinde onu kucaklamış ve alnından öpmüştü. Zeyd ibni Sâbit'i de kucaklamıştı. Hadisimizde de iki sahâbînin birbiriyle kucaklaştığını görüyoruz.

* Ashâb-ı kirâm efendilerimiz, hadîs-i şerîflerin öğrenilmesi ve daha sonraki nesillere sağlam bir şekilde ulaştırılması için büyük hizmetler yapmış, büyük sıkıntılara katlanmışlardır. Bir hadisi öğrenmek için bir aylık yolculuğu göze almışlardır. Biz, nefis bir yemek gibi hazırlanıp önümüze konmuş olan bu Peygamber mîrasına yani hadîs-i şerîflere acaba ne kadar ilgi duyuyoruz!

Ashâb-ı kirâm efendilerimiz, hadisleri Allah rızâsı için öğreniyorlardı. Câbir ibni Abdillah da Şam'a seyahat etmek için değil hadis öğrenmek için gittiğinden, orada bir gün bile kalmamış, aynı gün tekrar devesine binip Medine'nin yolunu tutmuştu.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Ashâb-ı kirâm, hadîs-i şerîfleri öğrenmek için hiçbir engel tanımazlardı. Bir hadis öğrenmek için bir aylık yola giderlerdi.

2. Kıyâmet gününde insanlar birbiriyle hesaplaşacak, hattâ boynuzsuz koyun, boynuzlu koyundan hakkını alacaktır.

3. Âhiretin geçer akçesi sevaplardır. Birinin üzerinde hakkı olan, alacağı miktarı onun sevaplarından alacak, sevâbı yoksa, kendi günahından bir kısmını ona verecek. Böylece insanlar birbiriyle hesaplaşmış olacaklardır.

4. Uzun süre görüşmeyenlerin kucaklaşmasında sakınca yoktur.

٤٤٣- بَابُ: الرَّجُلِ يُقَبِّلُ ابْنَتَهُ

443. BİR ADAM KIZINI ÖPEBİLİR

٩٧١ - عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ:

مَا رَأَيْتُ أَحَدًا كَانَ أَشْبَهَ حَدِيثًا وَكَلَامًا بِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ فَاطِمَةَ، وَكَانَتْ إِذَا دَخَلَتْ عَلَيْهِ قَامَ إِلَيْهَا، فَرَحَّبَ بِهَا وَقَبَّلَهَا، وَأَجْلَسَهَا فِي مَجْلِسِهِ، وَكَانَ إِذَا دَخَلَ عَلَيْهَا قَامَتْ إِلَيْهِ فَأَخَذَتْ بِيَدِهِ، فَرَحَّبَتْ بِهِ وَقَبَّلَتْهُ، وَأَجْلَسَتْهُ فِي مَجْلِسِهَا، فَدَخَلَتْ عَلَيْهِ فِي مَرَضِهِ الَّذِي تُوُفِّيَ، فَرَحَّبَ بِهَا وَقَبَّلَهَا.

971. Mü’minlerin annesi Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Ben, sözü ve konuşması Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme Fâtıma’dan daha çok benzeyen birini görmedim. Peygamber aleyhisselâm, Fâtıma yanına gelince ayağa kalkar, ona hoşgeldin der, öper, elinden tutar ve kendi yerini ona verirdi. Aynı şekilde Resûl-i Ekrem de onun evine gidince Fâtıma ayağa kalkar, babasının elinden tutar, hoşgeldin diyerek öper ve kendi yerini babasına verirdi. Resûl-i Kibriyâ’nın son hastalığı sırasında Fâtıma yine onun yanına gelmişti. Allah’ın Elçisi ona hoşgeldin demiş ve kendisini öpmüştü.[344]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, sevgili Hatice’sinden kendisine yâdigâr kalan nazlı çiçeği Fâtıma’sını çok sever, onu ve yavrularını görmek için evine gider, her birini ayrı ayrı kucaklayıp şefkatle öperdi. Hz. Fâtıma da öyle bir babaya sahip olduğu için, onu her gördükçe derin heyecan duyar, sarılıp öperdi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hz. Fâtıma, sevgili babasını her bakımdan kendine örnek almıştı. Konuşması, gülmesi, oturması, kalkması Allah’ın Resûlü’nü andırırdı.

2. Peygamber Efendimiz Fâtıma’sını görünce, belki de onu yerine oturtmak için ayağa kalkar, sarılıp öperdi.

٤٤٤- بَابُ تَقْبِيلِ الْيَدِ

444. EL ÖPMEK

٩٧٢ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ:

كُنَّا فِي غَزْوَةٍ، فَحَاصَ النَّاسُ حَيْصَةً، قُلْنَا: كَيْفَ نَلْقَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ فَرَرْنَا؟ فَنَزَلَتْ: ﴿إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ﴾ [الأنفال: ١٦]، فَقُلْنَا: لَا نَقْدِمُ الْمَدِينَةَ، فَلَا يَرَانَا أَحَدٌ، فَقُلْنَا: لَوْ قَدِمْنَا، فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ صَلَاةِ الْفَجْرِ، قُلْنَا: نَحْنُ الْفَرَّارُونَ، قَالَ:

«أَنْتُمُ الْعَكَّارُونَ»، فَقَبَّلْنَا يَدَهُ، قَالَ:

«أَنَا فِئَتُكُمْ».

972. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Biz bir gazvede bulunuyorduk. İnsanlar bozguna uğradı. Kendi aramızda:

“Yahu biz savaştan firar etmişken, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin karşısına nasıl çıkacağız?” dedik. O sıralarda şu âyet-i kerîme de nâzil olmuştu:

“Tekrar savaşmak için bir tarafa çekilme yahut diğer bir birliğe katılma gibi bir amaç dışında, kim o günde arkasını dönüp kaçarsa, hiç şüphesiz Allah’ın gazabına uğramış olur. Onun varacağı yer Cehennem’dir. Cehennem ise gidilecek ne kötü bir yerdir!”[345]

Biz artık Medine’ye gidemeyiz. Bizi kimse görmemeli, diye konuştuk. Sonra Medine’ye gidelim dedik. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sabah namazından çıkınca ona:

“Biz firârîleriz.” dedik. Allah’ın Elçisi:

“Siz savaştan kaçan değil, yeniden savaşmak için dönenlersiniz.” buyurdu. Biz de elini öptük. Bize: **“Ben de sizin tekrar döndüğünüz birliğinizdenim.”** buyurdu.[346]

٩٧٣ - عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ رَزِينٍ قَالَ:

مَرَرْنَا بِالرَّبَذَةِ فَقِيلَ لَنَا: هَا هُنَا سَلَمَةُ بْنُ الْأَكْوَعِ، فَأَتَيْنَاهُ فَسَلَّمْنَا عَلَيْهِ،

فَأَخْرَجَ يَدَيْهِ فَقَالَ:

بَايَعْتُ بِهَاتَيْنِ نَبِيَّ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

فَأَخْرَجَ كَفًّا لَهُ ضَخْمَةً كَأَنَّهَا كَفُّ بَعِيرٍ، فَقُمْنَا إِلَيْهَا فَقَبَّلْنَاهَا.

973. Tâbiîn muhaddislerinden Abdurrahmân ibni Rezîn şöyle dedi:

(Necid bölgesindeki) Rebeze'den geçiyorduk. Bize:

"Burada ashâb-ı kirâmdan Seleme bin Ekvâ' var." dediler. Biz de onun yanına gidip selâm verdik. Seleme radıyallahu anh bize ellerini göstererek:

"Ben, şu iki elimle Allah'ın Nebî'sine bîat ettim." dedi. Bize gösterdiği bir elinin ayası, tıpkı deve tabanı gibi kocamandı. Biz de kalkıp onun ellerini öptük.[347]

٩٧٤ - عَنْ ثَابِتٍ أَنَّهُ قَالَ لِأَنَسٍ:

أَمَسِسْتَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِكَ؟ قَالَ: نَعَمْ، فَقَبَّلَهَا.

974. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhın talebesi Sâbit el-Bünânî ona:

"Sen elinle Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme dokundun mu?" diye sordu. O da:

"Evet, dokundum." dedi.

Sâbit de hemen onun elini öptü.[348]

Hadislerin Açıklaması

Konumuz el öpmenin dinimizdeki yeridir. Peygamber Efendimiz ashâbını eğitmek için genellikle elini öptürmemiştir. Fakat yeri geldikçe sahâbîlerinin, mübârek elini öpmesine izin vermiştir.

İlk hadisimizde, savaşta bozguna uğrayıp geri çekilmek zorunda kalan, bundan da büyük bir mahcûbiyet duyan ashâbının gönlünü hoş etmek için, onların elini öpmek istemesine engel olmamıştır. Onun terbiyesiyle yetişen Ashâb-ı Güzîn efendilerimiz de, samimi duygularla ellerini öpmek isteyenlere ellerini öptürmüşlerdir. Resûl-i Kibriyâ'yı görüp onun cennet kapısını açacak olan ellerine dokunma bahtiyârlığına eremeyen tâbiîn nesli, sahâbe efendilerimizin ellerini öperek Peygamber hasretini dindirmeye çalışmışlardır. İşte Peygamber sevgisi böyle bir şey...

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz, kimi zaman ashâbının kusûrunu görmezden gelirdi.

2. Mübârek ellerini onlara nâdiren öptürürdü.

3. Tâbiîn nesli ashâb-ı kirâmı ve âlimleri sever, onların ellerini öperlerdi.

4. Âlimler ve sâlih kimseler, ellerini öptürmeyi âdet hâline getirmemelidir. Zira bu âdet onları kibre yöneltebilir.

5. İlmi, âlimi ve faziletli insanları sevenlerin zaman zaman onların elini öpmesinde dînen bir sakınca yoktur.

6. Dinimiz, parası pulu veya şöhreti için yahut bazı dünyevî beklentiler dolayısıyla birinin elini öpmeyi doğru bulmaz.

٤٤٥- بَابُ تَقْبِيلِ الرِّجْلِ

445. AYAK ÖPMEK

٩٧٥ – عَنِ الزَّارِعِ بْنِ عَامِرٍ قَالَ:

قَدِمْنَا فَقِيلَ: ذَاكَ رَسُولُ اللهِ، فَأَخَذْنَا بِيَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ نُقَبِّلُهَا.

975. Ashâb-ı kirâmdan Zâri' ibni Âmir şöyle dedi:

Medine'ye gelmiştik. Bize Peygamber aleyhisselâmı göstererek:

"İşte Resûlullah budur." dediler.

Biz de onun ellerini ve ayaklarını tutup öptük.[349]

Hadisin Râvisi:

Zâri' ibni Âmir

Basra'da yaşayan Abdülkays kabilesinin bedevîlerindendi. Kabilesinden bir toplulukla Medine'ye gelmişlerdi. Zâri' bin Âmir, kendilerinin bir an önce Resûl-i Ekrem'i görmek için koşuştuklarını ama içlerindeki Eşec lakaplı Münzir'in kendileri gibi davranmadığını anlatmıştır. Onun yeni bir elbise giydikten sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna çıktığını, Fahr-i Âlem Efendimiz'in de bu teennili davranışı dolayısıyla onu takdir ettiğini ifâde etmiştir.

Allah ondan râzı olsun.

٩٧٦ - عَنْ صُهَيْبٍ قَالَ:

رَأَيْتُ عَلِيًّا يُقَبِّلُ يَدَ الْعَبَّاسِ وَرِجْلَيْهِ.

976. Abbâs ibni Abdilmuttalib'in kölesi Suheyb:

"Ben Ali bin Ebî Tâlib'i, amcası Abbâs'ın el ve ayaklarını öperken gördüm." dedi.

Hadisin Râvisi:

Suheyb

Adının Suhaybân olduğu da söylenmekte, fakat hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır.

Hadislerin Açıklaması

Sevgiyi sınırlamak zordur. Allah'ın Resûlü'nü, anneyi, babayı, amcayı, dayıyı çok sevmekte sakınca yoktur. Birinin el ve ayaklarını ona duyulan sevgiden dolayı öpmek câiz görülmüştür. Ancak aşırı saygıdan dolayı öpmek doğru bulunmamıştır. Her iki hadisimizde zikri geçen sevginin aşırı muhabbetten kaynaklandığı açıktır.

Peygamber Efendimiz'in gösterdiği mûcizeye hayran kalan bir bedevînin ona secde etmek için izin istediği, fakat Resûl-i Ekrem'in bunu kabul etmediği, "Öyleyse izin ver elini, ayağını öpeyim." demesi üzerine ona izin verdiği **delâilü'n-nübüvve** kitaplarında kaydedilmektedir.[350]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz'i görmeden ona âşık olan Abdülkays kabilesinin yeni Müslümanları, Peygamber-i Zîşân'a duydukları özlem ve muhabbet dolayısıyla onun ellerine ve ayaklarına sarılıp öpmüşler, Resûl-i Ekrem de onların bu şevkini kırmamıştır.

2. Hz. Ali de amcası Hz. Abbâs'a olan sevgisini, onun el ve ayaklarını öperek göstermiştir.

٤٤٦- بَابُ قِيَامِ الرَّجُلِ لِلرَّجُلِ تَعْظِيمًا

446. BİR KİMSEYE HÜRMETEN AYAĞA KALKMAK

٩٧٧ - عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ قَالَ:

إِنَّ مُعَاوِيَةَ خَرَجَ، وَعَبْدُ اللهِ بْنُ عَامِرٍ وَعَبْدُ اللهِ بْنُ الزُّبَيْرِ قُعُودٌ، فَقَامَ ابْنُ عَامِرٍ، وَقَعَدَ ابْنُ الزُّبَيْرِ، وَكَانَ أَرْزَنَهُمَا، قَالَ مُعَاوِيَةُ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَمْثُلَ لَهُ عِبَادُ اللهِ قِيَامًا، فَلْيَتَبَوَّأْ بَيْتًا مِنَ النَّارِ».

977. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Miclez şöyle dedi:

Abdullah ibni Âmir ile Abdullah ibni'z-Zübeyr, Muâviye bin Ebî Süfyân'ın yanında oturuyorlardı. Muâviye dışarı çıkarken Abdullah ibni Âmir hemen ayağa kalktı, Abdullah ibni'z-Zübeyr ise kalkmadı. İbnü'z-Zübeyr, Abdullah ibni Âmir'den daha ağırbaşlıydı. Bunun üzerine Muâviye bin Ebî Süfyân şunu söyledi:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

'Allah'ın kullarının kendisi için ayağa kalkmasından hoşlanan kimse, cehennemdeki yerine hazırlansın!' buyurdu."[351]

Hadisin Açıklaması

Sünen-i Tirmizî'deki rivâyette, Muâviye bin Ebî Süfyân dışarı çıkarken her iki Abdullah'ın da ayağa kalktığı belirtilmektedir. Bu iki farklı rivâyet, bu olayın iki defa meydana geldiğini göstermektedir. İlkinde Abdullah ibni'z-Zübeyr de ayağa kalkmış, o zaman Hz. Muâviye onu uyardığı için, ikincisinde ayağa kalkmamıştı. *Sünen-i Tirmizî*'deki rivâyete göre İbnü'z-Zübeyr ile o mecliste bulunan diğer zât Abdullah ibni Safvân'dı.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir Müslüman, başkalarının kendisine hürmeten ayağa kalkmasını arzu etmemelidir. Çünkü bu durum onu gurur ve kibre itebilir.

2. Uzaktan gelen biriyle musâfaha etmek, ona yer vermek için ayağa kalkmak sünnettir.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 151, nr. 12558.

İbni Ebî Âsım, *el-Âhâd ve'l-mesânî* (Cevâbire), I, 377, nr. 508; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XIX, 308, nr. 690.

İbni Ebi'd-Dünyâ, *el-Uzle ve'l-infirâd* (Sa'denî), s. 63; Hattâbî, *el-Uzle*, s. 40.

Ma'mer ibni Râşid, *el-Câmi'* (A'zamî), XI, 5, nr. 19740; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 282, nr. 26096.

Bu hadis 885 numarada tekrar gelecektir.

Buhârî, Edeb 90, nr. 6145; Ebû Dâvûd, Edeb 87, nr. 5010; Tirmizî, Edeb 69, nr. 2844.

İbni Ebî Âsım, *el-Âhâd ve'l-mesânî* (Cevâbire), II, 374, nr. 1159; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), I, 282-283, nr. 822-824.

Bu hadis, 342 numarada daha geniş bir şekilde geçti, 861 ve 868 numarayla tekrar gelecektir.

Buhârî, Edeb 92, nr. 6155; Müslim, Şi'r 7-9, nr. 2257-7259.

Buhârî, Menâkıb 16, nr. 3531, Edeb 91, nr. 6150; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 156, nr. 2489.

Buhârî, Menâkıb 16, nr. 3531, Megàzî 34, nr. 4145, Edeb 91, 6150; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 154, nr. 2487.

Buhârî, Salât 68, nr. 453.

. Şâfiî, *Müsnedü'l-İmâm eş-Şâfiî* (Fahl), II, 239, nr. 921; İbnü's-Sünnî, *Amelü'l-yevm ve'l-leyle* (Berenî), s. 142, nr. 171.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 322, nr. 669.

Tirmizî, Edeb 70, nr. 2848; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 138, 156, 222, nr. 25585, 25745, 26387.

Bu hadis, 867 numarayla tekrar gelecektir.

Müslim, Şi‘r 1, 3, nr. 2255, 2256; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 388, 389, nr. 19686, 19693.

Bu hadis 799 numarayla geçti.

Buhârî, Edeb 92, nr. 5154, 6155; Müslim, Şi‘r 7-9, nr. 2257-7259.

Şuarâ 26/224-226.

Şuarâ 26/227. Ebû Dâvûd, Edeb 87, nr. 5016; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 277, nr. 26051.

Tayâlisî, *Müsned* (Türkî), IV, 394, nr. 2792; Ebû Dâvûd, Edeb 87, nr. 5011; Ayrıca bk. Buhârî, Tıb 51, nr. 5767.

İbni Ebi’d-Dünyâ, el-Iyâl (Halef), I, 512, nr. 338; Harâitî, *Mekârimü’l-ahlâk* (Eymen), s. 241, nr. 737.

Rahmân 55/4.

İbni Mâce, Edeb 42, 3761; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XIII, 102, nr. 5785.

. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 16, 59, 94, nr. 4651, 5232, 5687; Ebû Dâvûd, Edeb 86, nr. 5007; Tirmizî, Birr 81, nr. 2028.

İbni Vehb, *el-Câmi‘ fi’l-hadîs* (Ebü’l-Hayr), s. 438, nr. 322; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 300, nr. 26295.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 470, nr. 15955; Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* (Selefî), X, 442, nr. 1074.

. Tirmizî, Birr 71, nr. 2018.

Buhârî, Cihâd 70, nr. 2885, Temennî 4, nr. 7231; Müslim, Fezâilü’s-sahâbe 39, 40, nr. 2410.

Müslim, Fezâilü’s-sahâbe 40, nr. 2410.

Mâide 5/67.

Tirmizî, Tefsîr 5/5, nr. 3046.

Buhârî, Hibe, 32, nr. 2627, Cihâd 46, 50, 55, 82, 165, nr. 2857, 2862, 2867, 2908, 3040, Edeb 39, nr. 6033; Müslim, Fezâil 48, nr. 2307.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 86 , 126, 156, nr. 654, 1042, 1347.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 240, nr. 25650, VI, 116, nr. 29919.

İbn Sa‘d, *et-Tabakàtü’l-kübrâ*, III, 284.

Beyhakì, *Şu‘abü’l-îmân* (Hâmid), III, 211, nr. 1558.

Buhârî, Bed’ül-halk 11, nr. 3288, Tıb 46, nr. 5762, Tevhîd 57, nr. 7561; Müslim, Tıb 122-124, nr. 2228.

. Hicr 15/18; Sâffât 37/8-10; Cin 72/8-9.

Buhârî, Edeb 111, 116, nr. 6201,6211; Müslim, Fezâil 70-72, nr. 2323.

Bu hadisin benzeri 264 numarayla geçti.

Müslim, Mukaddime 3, nr. 5; Ebû Dâvûd, Edeb 80, nr. 4992.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 282, nr. 26095; Hennâd, *Kitâbü'z-Zühd* (Firyevâî), II, 636.

Ma'mer ibni Râşid, *el-Câmi'* (A'zamî), XI, 5, nr. 19740; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 282, nr. 26096.

Bu hadis 857 numarayla da geçti.

Müslim, Mukaddime 3, nr. 5; Ebû Dâvûd, Edeb 80, nr. 4992.

İbni Hibbân, *Ravzatü'l-ukalâ ve nüzhetü'l-fudalâ* (Abdülhamîd), s. 188; Beyhakì, *el-Kazâ ve'l-kader* (Âli Âmir), s. 309, nr. 501.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 592 numarayla geçti.

Hucurât 49/11.

Tevbe 9/79.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 210, nr. 25312; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), II, 407, nr. 1143.

Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), X, 431, nr. 7751.

Tirmizî, Birr 27, nr. 1957; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 285, 286, 287, nr. 18710, 18715, 18730.

Tirmizî, Birr 36, nr.1956; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), II, 287, nr. 529.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 317, nr. 2915, 2917; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XI, 218, nr. 11546.

Nahl 16/90.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 318, nr. 2921; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), IX, 39, nr. 8322, X, 274, nr. 10646.

Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), II, 550, nr. 3872; Fadlullah el-Cîlânî, *Fadlullahi's-samed* (Şemseddîn), II, 203-204.

Müslim, Birr 149, nr. 2631; Tirmizî, Birr 13, nr. 1914.

Begavî, *Şerhü's-sünne* (Arnaût-Şâvîş), VI, 188, nr. 1682.

Buhârî, Enbiyâ 18, 19, nr. 3382, 3390, Tefsîr 12/1, nr. 4688; Tirmizî, Tefsîr 12/1, nr. 3116.

Bu hadis, 605 nolu uzun hadîs-i şerîfin ilk cümlesinden ibarettir.

. İbni Ebî Âsım, *es-Sünne* (Elbânî), I, 93-94, nr. 213, II, 472, nr. 1012; aynı müellif (Cevâbire), I, 167, nr. 219.

Hucurât 49/13.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 333, nr. 693.

Hucurât 49/13.

Buhârî, Enbiyâ 2, nr. 3336; Müslim, Birr 159, nr. 2638.

(عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مِثْلَهُ) Âişe radıyallahu anhâdan rivâyet edildiğine göre, o, bu hadisin bir benzerini Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden rivâyet etmiştir.

. Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), VII, 344, nr. 4381.

Buhârî, Hars 4, nr. 2324, Enbiyâ 54, Fezâilü ashâbi'n-nebî 6, nr. 3471, nr. 3690; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 13, nr. 2388.

Leyl 92/5-10. Buhârî, Cenâiz 83, nr. 1362, Tefsîr 92/3-5,7, nr. 4949, Kader 4, nr. 6605, Tevhîd 54, nr. 7552; Müslim, Kader 6-9, nr. 2647.

Meryem 19/29-33.

Şâfiî, *Müsnedü'l-İmâm eş-Şâfiî* (Fahl), IV, 70, nr. 1810.

Müslim, Cihâd 132, nr. 1807.

Buhârî, Zebâih 5, nr. 5479, Edeb 122, nr.6220; Müslim, Sayd 54, 56, nr. 1954.

Buhârî, Zebâih 5, nr. 5479; Müslim, Sayd 54, nr. 1954.

Ebû Dâvûd, Edeb 104, nr. 5097; İbni Mâce, Edeb 29, nr. 3727.

Bu hadis 720 numarayla geçti.

Buhârî, Ezân 156, nr. 846, İstiskâ 28, nr. 1038, Megâzî 35, nr. 4147; Müslim, Îmân 125, nr. 71.

Ahkàf 46/24; Müslim, İstiskâ 15, nr. 899. Ayrıca bk. Buhârî, Bed'ü'l-halk 5, nr. 3206, Tefsîr 46/2, nr. 4829.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 251 numarayla geçti.

Ebû Dâvûd, Tıb 24, nr. 3910; Tirmizî, Siyer 47, nr. 1614; İbni Mâce, Tıb 43, nr. 3538.

Buhârî, Tıb 44, nr. 5755; Müslim, Selâm 111-114, nr. 2224.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 403, 454, nr. 3819, 4339; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XIII, 448, nr. 6084. Ayrıca bk. Buhârî, Rikàk 50, nr. 6541, 6542; Müslim, Îmân 374, nr. 220. İmâm Buhârî burada, aynı hadisin bir başka senedini daha vermiştir.

Ebû Dâvûd, Nikâh 3, nr. 2050.

. İbni Vehb, *el-Câmi' fi'l-hadîs* (Ebü'l-Hayr), s. 754, nr. 669; Tahâvî, *Şerhu Me'ani'l-âsâr* (Neccâr, Câdelhak), IV, 312, nr. 7083.

Buhârî, Tıb 19, 43-45, nr. 5707, 5753-5756; Müslim, Selâm 110, nr. 2223.

Tirmizî, Tıb 19, nr. 2061; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 67, nr. 16744, V, 70, nr. 20955-20957; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), III, 155, nr. 1582.

Buhârî, Şurût 15, nr. 2731, 2732; Abdürrezzâk, *el-Musannef* (A'zamî), V, 337, nr. 9720; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VII, 385, nr. 36851.

Buhârî, Cihâd 47, nr. 2859, Nikâh 17, nr. 5094, 5095; Müslim, Tıb 115-119, nr. 2225.

Ebû Dâvûd, Tıb 24, nr. 3924; Bezzâr, *Müsned* (Âdil), XIII, 79, nr. 6427; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), VI, 104, nr. 5639.

Hadisin sonunda İmâm Ebû Abdillâh el-Buhârî şu teknik bilgiyi vermiştir: (قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ: فِي إِسْنَادِهِ نَظَرٌ) Bu hadisin senedi şüphelidir (sağlam değildir).

Bezzâr, *Müsned* (Âdil), XII, 258, nr. 6020.

Buhârî, Bed'ü'l-halk 11, nr. 3289, Edeb 125, 128, nr. 6223, 6226; Ebû Dâvûd, Edeb 89, nr. 5028; Tirmizî, Edeb 7, nr. 2746, 2747.

Bu hadis 928 numarayla gelecektir.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XI, 453, nr. 12284; aynı müellif, *el-Mu'cemü'l-evsat* (İvezullah), III, 349, nr. 3371

Buhârî, Edeb 126, nr. 6224; Ebû Dâvûd, Edeb 91, nrç 5033; Tirmizî, Edeb 3, nr. 2739; İbni Mâce, Edeb 20, nr.3715.

İmâm Buhârî bu hadisin sonunda kendisinden bahsederek şu teknik bilgiyi vermiştir: (قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ: أَثْبَتُ مَا يُرْوَى فِي هَذَا الْبَابِ هَذَا الْحَدِيثُ الَّذِي يُرْوَى عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ) "Ebû Abdillah şöyle dedi: "Bu konudaki en güvenilir hadis, tâbiîn muhaddisi Ebû Sâlih Semmân'dan rivâyet edilen bu hadistir."

Bu hadis 927 numarayla tekrar gelecektir.

Hâris ibni Ebî Üsâme, *Müsnedü'l-Hâris (Buğyetü'l-bâhis)* (Bâkirî), II, 856, nr. 910; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), IV, 180, nr. 4076.

İbni Mâce, Cenâiz 1, nr. 1434; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 273, nr. 22698.

Buhârî, Cenâiz 2, nr. 1239, Mezâlim 5, nr. 2445, Nikâh 71, nr. 5175; Müslim, Libâs 3, nr. 2066.

. Müslim, Selâm 5, nr. 2162; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 372, nr. 8832.

Bu hadis, 991 numarada tekrar gelecektir.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VI, 102, nr. 29811; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 459, nr. 8273.

Buhârî, Edeb 126, nr. 6224; Ebû Dâvûd, Edeb 91, nrç 5033; Tirmizî, Edeb 3, nr. 2739; İbni Mâce, Edeb 20, nr.3715.

Bu hadis 921 numarayla geçti.

Buhârî, Bed'ü'l-halk 11, nr. 3289, Edeb 125, 128, nr. 6223, 6226; Ebû Dâvûd, Edeb 89, nr. 5028; Tirmizî, Edeb 7, nr. 2746, 2747.

Bu hadis 919 numarayla geçti.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 269, nr. 25976.

Buhârî, Edeb 123, 127, nr. 6221, 6225; Müslim, Zühd 53, nr. 2991.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 328, nr. 8328; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), II, 364-365, nr. 602.

. Mâlik, *Muvatta'*, İsti'zân 4; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 271, nr. 25999.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), X, 162, nr. 10326; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XI, 500, nr. 8903.

Müslim, Zühd 55, nr. 2993; Ebû Dâvûd, Edeb 92, nr. 5037; Tirmizî, Edeb 5, nr. 2743.

Nezle konusunda 938 ve 939 numarayla iki hadis daha gelecektir.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 270, nr. 25993. Bu rivâyette (آبٌ) kelimesi yerine (أشهب) kelimesi vardır.

Ebû Dâvûd, Edeb 92, nr. 5034.

Ebû Dâvûd, Edeb 93, nr. 5038; Tirmizî, Edeb 3, nr. 2739.

Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdîsi's-sahîha*, VII, 252, nr. 3094.

Buhârî, Bed'ü'l-halk 11, nr. 3289, Edeb 128, nr. 128; Müslim, Zühd 56, nr. 2994.

Buhârî, İsti'zân 30, nr. 6267. Benzeri rivâyetler için bk. Buhârî, Cihâd 46, nr. 2856, Libâs 101, nr. 5960, Tevhîd 1, nr. 7372; Müslim Îmân 48, 49, nr. 30.

Buhârî, Megâzî 79, nr. 4418; Müslim, Tevbe 53, nr. 2769.

Buhârî, Cihâd 168, nr. 3043, Menâkıbü'l-Ensâr 12, nr. 3804, Megàzî 30, nr. 4124, İsti'zân 26, nr. 6262; Müslim, Cihâd nr. 1768.

Tirmizî, Edeb 13, nr. 2754; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 132, 134, nr. 12370, 12397.

Müslim, Fezâilü's-sahâbe 99, nr. 2450, Ebû Dâvûd, Edeb 143, 144, nr. 5217; Tirmizî, Menâkıb 60, nr. 3872.

Bu hadisin daha kısa bir rivâyeti 971 numarayla gelecektir.

Bu olayın tamamını okumak için bk. Kandemir, Çakan, Küçük, *Riyâzü's-sâlihîn Tercüme ve Şerhi, Peygamberimizden Hayat Ölçüleri*, I, 170-190.

Müslim, Salât 84, nr. 413; İbni Mâce, İkàme 144, 1240. Ayrıca bk. Buhârî, Ezân 51, nr. 688; Ebû Dâvûd, Salât 68, nr. 605, 606.

Bu rivâyetin bir benzeri 960 numarayla gelecektir.

Müslim, Zühd 57-58, nr. 2995; Ebû Dâvud, Edeb 89, nr. 5026.

Abdürrezzâk, *el-Musannef* (A'zamî), II, 270, nr. 3323. Ayrıca bk. Müslim, Zühd 57, nr. 2994.

Müslim, Zühd 57-58, nr. 2995; Ebû Dâvud, Edeb 89, nr. 5026.

Buhârî, Cihâd 3, nr. 2788; Müslim, İmâre 160, nr. 1912. Ebû Dâvûd, Cihâd 15, nr. 2491; Tirmizî, Cihâd 15, nr. 1645.

Hâris ibni Ebî Üsâme, *Müsnedü'l-Hâris (Buğyetü'l-bâhis)* (Bâkirî), I, 528, nr. 471; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XVIII, 339-340, nr. 870; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), III, 709, nr. 6566.

Bu hadisin sonunda bulunan hadis râvileriyle ilgili teknik bilgi, okuyucumuza bir şey kazandırmayacağı düşüncesiyle buraya alınmamıştır.

Bu hadisin daha kısa bir rivâyeti 361 numarayla geçti.

. Buhârî, Cihâd 3, nr. 2788, 2789, 8, nr. 2799, 2800; Müslim, Cihâd 160 , nr. 1912. Ümmü Harâm ve Kıbrıs'a gelişi hakkında bilgi için bk. Mehmet Yaşar Kandemir, *Şifâ-i Şerîf Şerhi*, II, 181-183; aynı yazar, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, "Ümmü Harâm", XL, 321-322.

Müslim, Mesâcid 238, nr. 684; Ebû Dâvûd, Salât 10, nr. 431; Tirmizî, Salât 129, nr. 176; Nesâî, Salât 55, nr. 859; İbni Mâce, İkàme 150, nr. 1255-1257.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti, 113 numaralı hadisin bir bölümü olarak geçti, 957 numarayla tekrar gelecektir.

Kehf 18/54.

Buhârî, Teheccüd 5, nr. 1127, İ'tisâm 18, nr. 7347, Tevhîd 31, nr. 7465; Müslim, Müsâfirîn 206, nr. 775.

Tâhâ 20/132.

Müslim, Mesâcid 238, nr. 684; Ebû Dâvûd, Salât 10, nr. 431; Tirmizî, Salât 129, nr. 176; Nesâî, Salât 55, nr. 859; İbni Mâce, İkàme 150, nr. 1255-1257.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 113 numaralı hadisin bir bölümü olarak, ayrıca 954 numarayla geçti.

Buhârî, Cenâiz 79, nr. 1354, Cihâd 178, nr. 3055, Megàzî 77, nr. 4402, Edeb 97, nr. 6173; Müslim, Fiten 85, 95, nr. 2924, 2930.

Müslim, Hayz 57, nr. 329. Ayrıca bk. Buhârî, Gusl 3, 4, nr. 252, 256.

Duhân 44/10.

Ebû Dâvûd, Salât 68, nr. 602; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 300, nr. 14254; İbni Mâce, İkàme 144, nr. 1234.

Bu hadisin bir benzeri 948 numarayla geçti.

Tayâlisî, *Müsned* (Türkî), III, 296, nr. 1836; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 218, nr. 2538, Âdâb 6, nr. 2133; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 298, 301, 303, nr. 14232, 14276, 14299.

Müslim, Zühd 1, nr. 2957; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 365, nr. 14992.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 136, nr. 21553-21557; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), VII, 424-425, nr. 3153.

Mü'min 40/39.

Tirmizî, Zühd 13, nr. 2320.

İbnü's-Sünnî, *Amelü'l-yevm ve'l-leyle* (Berenî), s. 141, nr. 169.

İbnü's-Sünnî, *Amelü'l-yevm ve'l-leyle* (Berenî), s. 141, nr. 168, 170.

Buhârî, Edeb 119, nr. 6216. Hadisin daha geniş rivâyeti için bk. Buhârî, Fezâilü ashâbi'n-nebî 5, nr. 3674; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 29, nr. 2403.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 370, nr. 747.

Ebû Dâvûd, Edeb 141, 142, nr 5211; Tirmizî, İsti'zân 31, nr. 2727.

. Ebû Dâvûd, Edeb 141, 142, nr. 5213; Tahâvî, *Şerhu Müşkili'l-âsâr* (Arnaût), II, 277, nr. 807. Ayrıca bk. Müslim, Îmân 82, 84, nr. 52.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 246, nr. 25722-25724; Tirmizî, İsti'zân 31, nr. 2730, 2731.

Buhârî, Megàzî 74, nr. 4388.

Ebû Dâvûd, Edeb 141, 142, nr. 5212; Tirmizî, İsti'zân 31, nr. 2727; İbni Mâce, Edeb 15, nr. 3703.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 495, nr. 16138; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), II, 475, nr. 3638.

Abdullah ibni Üneys ve onun tek kişilik seriyyesi hakkında bilgi için bk. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İ. Lütfü Çakan, "Abdullah b. Üneys el-Cühenî" I, 140-141.

Ebû Dâvûd, Edeb 143, 144, nr. 5217; Tirmizî, Menâkıb 60, nr. 3872.

Bu hadisin daha geniş bir rivâyeti 947 numarayla geçti.

Enfâl 8/16.

Ebû Dâvûd, Cihâd 96, nr. 2647; Tirmizî, Cihâd 36, nr. 1716; İbni Mâce, Edeb 16, nr. 3704.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 54-55, nr. 16666; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* (İvezullah), I, 204, nr. 657.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 111, nr. 12118; Dârimî, Mukaddime 8, nr. 51.

Ebû Dâvûd, Edeb 148, 149, nr. 5225; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XI, 294, nr. 8560.

Mâverdî, *A'lâmü'n-nübüvve* (Mu'tasım), s. 163; Kurtubî, *el-İ'lâm bi-mâ fî dîni'n-nasârâ mine'l-fesâdi ve'l-evhâm* (Sekkà), s. 357.

Ebû Dâvûd, Edeb 151, 152, nr. 5228; Tirmizî, Edeb 13, nr. 2755.

SELÂMLAŞMA

٤٤٧- بَابُ بَدْءِ السَّلَامِ

447. SELÂM VERME ÂDETİ NASIL BAŞLADI?

٩٧٨ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

"خَلَقَ اللهُ آدَمَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى صُورَتِهِ، وَطُولُهُ سِتُّونَ ذِرَاعًا، ثُمَّ قَالَ: اذْهَبْ، فَسَلِّمْ عَلَى أُولَئِكَ - نَفَرٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ جُلُوسٌ - فَاسْتَمِعْ مَا يُحَيُّونَكَ بِهِ فَإِنَّهَا تَحِيَّتُكَ وَتَحِيَّةُ ذُرِّيَّتِكَ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فَقَالُوا: السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللهِ، فَزَادُوهُ: وَرَحْمَةُ اللهِ، فَكُلُّ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَلَى صُورَتِهِ، فَلَمْ يَزَلْ يَنْقُصُ الْخَلْقُ حَتَّى الْآنَ".

978. Ebû Hüreyre radıyallahu anh Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

Allah Teâlâ Âdem'i, en güzel insan biçiminde yarattı. Boyunun uzunluğu altmış zirâ' idi. Sonra ona:

"Şu oturmakta olan meleklerin yanına git ve kendilerine selâm ver. Onların sana nasıl karşılık verdiklerine de dikkat et; çünkü onların vereceği cevap hem senin hem de soyunun selâmlaşma şekli olacaktır." buyurdu. Hz. Âdem meleklere:

"es-Selâmü aleyküm (Selâmet, esenlik üzerinize olsun)**" diye selâm verdi. Melekler de:**

"es-Selâmü aleyke ve rahmetullah (Esenlik ve Allah'ın rahmeti senin de üzerinize olsun)**" diye cevap verdiler. Âdem'in selâmına 've rahmetullah' ifâdesini eklediler. Cennete girecek herkes, Âdem'in şeklinde olacaktır. O günden bugüne, insanların boyu kısalarak gelmiştir.**[352]

Hadisin Açıklaması

Hadisimiz, Müslümanların selâm verme ve selâm alma şeklini göstermektedir. “es-Selâmü aleyküm” (veya selâmün aleyküm) diyene, en azından “ve aleyküm selâm” demelidir. Ama “ve aleyküm selâm ve rahmetullah” diye karşılık vermek daha güzeldir. “es-Selâmü aleyküm ve rahmetullah” diye selâm verene de “ve aleyküm selâm ve rahmetullâhi ve berekâtüh” diye karışılık vermelidir. İlk selâmı verirken “es-Selâmü aleyküm ve rahmetullâhi ve berekâtüh” da denebilir. Hattâ en güzeli de budur.[353]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ Hz. Âdem’i en güzel şekilde yaratmıştır. İnsan, yaratılanların en güzelidir.

2. Verilen selâmı bir kelime ilâvesiyle almak daha değerlidir.

3. Cennete giren erkekler ve kadınların hem boyları hem de güzellikleri en mükemmel şekilde olacaktır.

٤٤٨- بَابُ إِفْشَاءِ السَّلَامِ

448. SELÂMI YAYGINLAŞTIRMAK

٩٧٩ - عَنِ الْبَرَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«أَفْشُوا السَّلَامَ تَسْلَمُوا».

979. Ashâb-ı kirâmdan Berâ bin Âzib radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Aranızda selâmı yayın ki, selâmet içinde olasınız.”[354]

٩٨٠ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى

مَا تَحَابُّونَ بِهِ؟» قَالُوا: بَلَى، يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: «أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ».

980. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Siz iman etmedikçe cennete giremezsiniz; birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olamazsınız. Birbirinizi nasıl seveceğinizi size söyleyeyim mi?"

Ashâb-ı kirâm:

"Söyle Yâ Resûlallah!" dediler. Peygamber aleyhisselâm

"Aranızda selâmı yayınız." buyurdu.[355]

٩٨١ – عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«اُعْبُدُوا الرَّحْمَنَ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ، وَأَفْشُوا السَّلَامَ، تَدْخُلُوا الْجِنَانَ».

981. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Rahmân olan Allah'a ibâdet edin, yemek yedirin, selâmı yaygın hâle getirin, böylece cennete girersiniz."[356]

Hadislerin Açıklaması

Rabbimiz, şu dünya hayatında mutlu ve huzurlu olmamızı istiyor. Çünkü mutlu ve huzurlu olduğumuz zaman O'na daha canla başla ibâdet ederiz. O bize mutlu ve huzurlu olmanın yolunu da gösteriyor: Herkesin birbirine selâm vermesinin, kaybettiğimiz huzûru bize geri getireceğini bildiriyor.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Cennete girmenin yolu, iman etmektir.
2. **İman etmenin yolu da birbirini sevmektir.**
3. Birbirini sevmenin yolu ise birbirine selâm vermekten geçer.
4. **Bir başka söyleyişle cennete girmek için Allah'a ibâdet etmeli, herkese yemek yedirmeli ve çokça selâm vermelidir.**

٤٤٩- بَابُ مَنْ بَدَأَ بِالسَّلَامِ

449. ÖNCE KİM SELÂM VERMELİ?

٩٨٢ - عَنْ بُشَيْرِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ:

«مَا كَانَ أَحَدٌ يَبْدَأُ - أَوْ يَبْدُرُ - ابْنَ عُمَرَ بِالسَّلَامِ».

982. Tâbiîn muhaddislerinden Büşeyr ibni Yesâr şöyle dedi:
"Hiç kimse Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan önce selâm veremezdi (veya selâm vermeye başlayamazdı)."[357]

Hadisin Râvisi:
Büşeyr ibni Yesâr el-Hârisî
Medineli bir fıkıh âlimi idi. Pek çok sahâbî ile görüştü. Rivâyet ettiği hadisler *Kütüb-i Sitte*'de yer aldı.

٩٨٣ - عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

«يُسَلِّمُ الرَّاكِبُ عَلَى الْمَاشِي، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْمَاشِيَانِ أَيُّهُمَا يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ فَهُوَ أَفْضَلُ».

983. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:
"Binitli olan yürüyene, yürüyen oturana selâm verir. Yürüyen iki kişi karşılaştığında hangisi önce selâm verirse, o daha çok sevap kazanır."[358]

٩٨٤ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ:

أَنَّ الْأَغَرَّ - وَهُوَ رَجُلٌ مِنْ مُزَيْنَةَ، وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - كَانَتْ لَهُ أَوْسُقٌ مِنْ تَمْرٍ عَلَى رَجُلٍ مِنْ بَنِي عَمْرِو بْنِ

عَوْفٍ، اخْتَلَفَ إِلَيْهِ مِرَارًا، قَالَ:

فَجِئْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَرْسَلَ مَعِي أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ،

قَالَ: فَكُلُّ مَنْ لَقِينَا سَلَّمُوا عَلَيْنَا، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ:

«أَلَا تَرَى النَّاسَ يَبْدَأُونَكَ بِالسَّلَامِ فَيَكُونُ لَهُمُ الْأَجْرُ؟

إِبْدَأْهُمْ بِالسَّلَامِ يَكُنْ لَكَ الْأَجْرُ».

يُحَدِّثُ هَذَا ابْنُ عُمَرَ عَنْ نَفْسِهِ.

984. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Müzeyne kabilesinden Egar adında bir zât vardı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin ashâbındandı. Onun Amr ibni Avfoğullarından bir adamda bir miktar hurma alacağı vardı. O adama alacağını istemek üzere birkaç defa gittiyse de alamadı. Egar radıyallahu anh olayın devamını şöyle anlattı:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme gidip hâlimi arz ettim. Alacağımı tahsil etmem için, o adama benimle birlikte Ebû Bekir es-Sıddîk'ı gönderdi. Yolda karşılaştığımız herkes bize selâm veriyordu. Bunun üzerine Ebû Bekir bana:

"Baksana insanlar senden önce selâm vermeye başlıyor ve sevâbı onlar kazanıyor. Onlara ilk önce sen selâm ver de selâm verme sevâbını sen kazan!"[359]

'Onlara ilk önce sen selâm ver de, selâm verme sevâbını sen kazan!' cümlesi Hz. Ebû Bekir'in değil, Abdullah ibni Ömer'in sözüdür.

٩٨٥ - عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَا يَحِلُّ لِامْرِئٍ مُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ، فَيَلْتَقِيَانِ فَيُعْرِضُ هَذَا

وَيُعْرِضُ هَذَا، وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ».

985. Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir kimsenin, din kardeşini üç gün üç geceden fazla terk edip onunla küs durması helâl değildir. Küs olanlar karşı karşıya geldiklerinde biri bir yana, öteki öte yana döner. Onların en hayırlısı önce selâm verendir.”[360]

Hadislerin Açıklaması

Selâm, gönüllere sevgi tohumu eker. Bir selâm, bin gönül yapar. Onun için selâmı önemsemeliyiz. Tanıdık-tanımadık herkese selâm vermeliyiz. Yüce Rabbimiz, kullarının selâmlaşmasından, böylece onların birbirine yakınlaşmasından memnun olur. Bu sebepledir ki, Peygamber âşığı Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ, selâm vermede önceliği kimseye kaptırmazdı.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Selâmı kimseden esirgememelidir.

2. Selâmı ilk veren olma üstünlüğünü kimseye kaptırmamalıdır.

3. Binitli olan yürüyene, yürüyen oturana, sayıca az olanlar çok olana selâm verir.

4. Şahsî çıkar hesabı, kendini büyük görme duygusu Müslümanların arasını bozmamalıdır.

5. Bir sebeple birbirine darılanlar, üç günden fazla küs durmamalıdır. Yoksa günaha girerler.

6. Peygamber Efendimiz, alacağını tahsil edemeyen, bir şekilde zor durumda kalan kimselere yardımcı olurdu.

٤٥٠- بَابُ فَضْلِ السَّلَامِ

450. SELÂM VERMENİN SEVÂBI

٩٨٦ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:

أَنَّ رَجُلًا مَرَّ عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي مَجْلِسٍ فَقَالَ:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فَقَالَ:

«عَشْرُ حَسَنَاتٍ».

فَمَرَّ رَجُلٌ آخَرُ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ، فَقَالَ:

«عِشْرُونَ حَسَنَةً».

فَمَرَّ رَجُلٌ آخَرُ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، فَقَالَ:

«ثَلَاثُونَ حَسَنَةً».

فَقَامَ رَجُلٌ مِنَ الْمَجْلِسِ وَلَمْ يُسَلِّمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَا أَوْشَكَ مَا نَسِيَ صَاحِبُكُمْ، إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمُ الْمَجْلِسَ فَلْيُسَلِّمْ، فَإِنْ بَدَا

لَهُ أَنْ يَجْلِسَ فَلْيَجْلِسْ، وَإِذَا قَامَ فَلْيُسَلِّمْ، مَا الْأُولَى بِأَحَقَّ مِنَ الْآخِرَةِ.

986. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, bir adam bir mecliste oturmakta olan Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına uğradı ve:

“es-Selâmü aleyküm” diye selâm verdi. Allah’ın Resûlü:

“On sevap kazandı” buyurdu. Sonra bir başka adam geldi, o da:

“es-Selâmü aleyküm ve rahmetullah” diye selâm verdi. Peygamber Efendimiz:

“Yirmi sevap kazandı” buyurdu. Daha sonra bir başkası geldi, o da:

“es-Selâmü aleyküm ve rahmetullâhi ve berekâtüh” diye selâm verdi. O zaman Allah’ın Elçisi:

“Otuz sevap kazandı” buyurdu.

O mecliste bulunan bir adam, selâm vermeden kalkıp gitti. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Arkadaşınız selâm vermeyi ne de çabuk unuttu. Sizden biriniz bir meclise vardığında selâm versin. Oturmak istiyorsa otursun. O

meclisten kalkmak istediği zaman da selâm versin. Her iki selâm arasında herhangi bir üstünlük farkı yoktur.”[361]

٩٨٧ – عَنْ عُمَرَ قَالَ:

كُنْتُ رَدِيفَ أَبِي بَكْرٍ، فَيَمُرُّ عَلَى الْقَوْمِ فَيَقُولُ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فَيَقُولُونَ:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ، وَيَقُولُ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ، فَيَقُولُونَ:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ.

فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: فَضَلَنَا النَّاسُ الْيَوْمَ بِزِيَادَةٍ كَثِيرَةٍ.

987. Ömer ibnü’l-Hattâb radıyallahu anh şöyle dedi:

Ebû Bekir’in bineğinin terkisine binmiştim. Karşılaştığı insanlara:

“es-Selâmü aleyküm” diyor, onlar da:

“es-Selâmü aleyküm ve rahmetullah” diye karşılık veriyorlardı. Ebû Bekir:

“es-Selâmü aleyküm ve rahmetullah” deyince, onlar da:

“es-Selâmü aleyküm ve rahmetullâhi ve berekâtüh” diye karşılık veriyorlardı. Bu durumu gören Ebû Bekir:

“Bugün insanlar bizden çok sevap kazandılar.” dedi.[362]

٩٨٨ – عَنْ عَائِشَةَ، عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«مَا حَسَدَكُمُ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ مَا حَسَدُوكُمْ عَلَى السَّلَامِ وَالتَّأْمِينِ».

988. Âişe radıyallahu anhâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Yahudiler, sizin selâmlaşmanıza ve (Fâtiha’dan ve yapılan dualardan sonra) **âmin demenize haset ettikleri kadar hiçbir şeye haset**

etmemişlerdir.”[363]

Hadislerin Açıklaması

Selâm, Allah Teâlâ’nın isimlerinden biridir. Müslümanlar, birbirlerine Rablerinin ismiyle seslenir, hayır ve bereket dilerler. Bu güzel âdetleri sırasında, birbirine ayrıca Allah’ın rahmetini ve bereketini dilemeleri, onların kazandıkları sevâbı daha da çoğaltır. Buluştuktan sonra ayrılırken de o güzel temenniyi birbirinden esirgememelidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Verilen selâmı “ve rahmetullah” gibi bir ilâveyle almak, “Kardeşim, sen bana bir ikrâmda bulundun, ben de sana bir başka ikrâmda bulunuyorum.” demektir.

2. Selâmı bir ilâveyle alan, selâmı verenden daha fazla sevap kazanır.

3. Efendimiz’in ayrılırken selâmlaşma tavsiyesini ihmâl etmemelidir.

4. Namaz kılarken, Fâtiha’dan sonra “âmin” demenin büyük sevâbı vardır. Bu sevâbı kaçırmamalıdır.

٤٥١– بَابٌ: السَّلَامُ اسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ

451. SELÂM İSMİ, ESMÂ-İ HÜSNÂ’DAN (ALLAH’IN İSİMLERİNDEN) BİRİDİR

٩٨٩ – عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ السَّلَامَ اسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ اللهِ تَعَالَى، وَضَعَهُ اللهُ فِي الْأَرْضِ، فَأَفْشُوا

السَّلَامَ بَيْنَكُمْ».

989. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Selâm, Allah Teâlâ’nın isimlerinden biridir. Onu selâmlaşmanız için yeryüzüne indirmiştir. Bu sebeple birbirinize çok selâm veriniz.”[364]

❀

٩٩٠ - عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ:

كَانُوا يُصَلُّونَ خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْقَائِلُ: السَّلَامُ عَلَى اللهِ، فَلَمَّا قَضَى النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاتَهُ قَالَ:

"مَنِ الْقَائِلُ: السَّلَامُ عَلَى اللهِ؟ إِنَّ اللهَ هُوَ السَّلَامُ، وَلَكِنْ قُولُوا: التَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ".

قَالَ: وَقَدْ كَانُوا يَتَعَلَّمُونَهَا كَمَا يَتَعَلَّمُ أَحَدُكُمُ السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ.

990. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh şöyle dedi:

Sahâbîler Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin arkasında namaz kılarken, içlerinden biri: "Allah'a selâm olsun." dedi. Nebiyy-i Muhterem sallallahu aleyhi ve sellem namazı bitirdikten sonra:

"Allah'a selâm olsun, diyen kimdi?" diye sorduktan sonra sözlerine şöyle devam etti: Selâm Allah'ın Kendisidir. Fakat siz öyle değil de, şöyle deyiniz:

et-Tahiyyâtü lillâhi ve's-salevâtü ve't-tayyibât, es-selâmü aleyke eyyühe'n-nebiyyü ve rahmetullahi veberekâtüh, es-selâmü aleynâ ve alâ ibâdillâhi's-sâlihîn. Eşhedü enlâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh

"Sözle, bedenle ve malla yapılan bütün ibâdetler Allah'a mahsustur. Ey Peygamber! Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi senin üzerine olsun! Selâm bizim ve Allah'ın sâlih kullarının üzerine olsun. Şunu kesin bir dille belirtirim ki, Allah'tan başka ilâh yoktur. Yine şunu kesin bir dille belirtirim ki, Muhammed Allah'ın kulu ve Resûlüdür."

Abdullah ibni Mes’ûd sözünü şöyle tamamladı:

Sizden biri Kur’ân-ı Kerîm’den bir sûreyi nasıl öğrenirse, sahâbîler de et-Tahiyyâtü duâsını öyle öğrenirlerdi.[365]

Hadislerin Açıklaması

Burada şu âyet-i kerîmeyi hatırlayalım:

“En güzel isimler Allah’ındır; Siz O’na bu isimlerle duâ edin.”[366] Şu hadîs-i şerîfi de okuyalım:

“Allah’ın doksan dokuz ismi vardır. Bunları ezberleyip anlamlarını belleyerek benimseyen Cennet’e girer.” buyurmuştur.[367]

Selâm, yüce Rabbimiz’in işte bu doksan dokuz güzel isminden (esmâ-i hüsnâ) biridir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Selâm’ın Allah Teâlâ’nın ismi olduğunu, O’nu belirttiğini namazdan çıkarken hep söylüyoruz: “Allâhümme ente’s-Selâm ve minke’s-Selâm” (Allah’ım selâm Sensin, selâmet ve esenlik Sendendir)[368] diyoruz.

2. Tahiyyât’ta “Selâm bizim ve Allah’ın sâlih kullarının üzerine olsun.” diye duâ etmiş oluyoruz.

3. Cennet’in bir adı da “Dârü’s-selâm”dır, yani selâmet yurdu. Hem dünyamızı, hem de âhiretimizi kuşatmış olan “selâm”ı birbirimizden esirgemeyelim!

٤٥٢- بَابٌ: حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ أَنْ يُسَلِّمَ عَلَيْهِ إِذَا لَقِيَهُ

452. KARŞILAŞTIKLARINDA BİRBİRLERİNE SELÂM VERMELERİ MÜSLÜMANLARIN BİRBİRİ ÜZERİNDEKİ HAKKIDIR

٩٩١ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ».

قِيلَ: وَمَا هِيَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ:

«إِذَا لَقِيتَهُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، وَإِذَا دَعَاكَ فَأَجِبْهُ، وَإِذَا اسْتَنْصَحَكَ فَانْصَحْ لَهُ، وَإِذَا عَطَسَ فَحَمِدَ اللهَ فَشَمِّتْهُ، وَإِذَا مَرِضَ فَعُدْهُ، وَإِذَا مَاتَ فَاصْحَبْهُ».

991. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"Müslümanın müslüman üzerindeki hakkı altıdır." buyurdu. Bunun üzerine sahâbîler:

"Onlar nelerdir, Yâ Resûlallah?" diye sordular. Allah'ın Resûlü bunları şöyle saydı:

"Karşılaştığın zaman selâm ver!

Seni dâvet ederse, dâvetine git!

Senden nasîhat isterse ona nasîhat et!

Aksırıp da 'Elhamdülillah' derse, "Yerhamukellah" de!

Hastalandığında onu ziyaret et!

Öldüğü zaman cenazesine iştirâk et!"[369]

Hadisin Açıklaması

Müslümanlar birbiriyle karşılaştıklarında, sadece sevap kazanmak için selâmlaşmazlar. Selâmlaşma, aynı zamanda onların birbiri üzerindeki haklardan biridir. Onların birbiri üzerinde daha başka hakları da vardır. Hadisimizde belirtilen bu hakları önemsemeli ve bunları mümkün mertebe yerine getirmelidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

Hadisten çıkaracağımız sonuçlar yukarıda maddeler hâlinde verildi.

٤٥٣- بَابُ يُسَلِّمُ الْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ

453. YÜRÜYEN OTURANA SELÂM VERİR

٩٩٢ - عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شِبْلٍ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«لِيُسَلِّمِ الرَّاكِبُ عَلَى الرَّاجِلِ، وَلْيُسَلِّمِ الرَّاجِلُ عَلَى الْقَاعِدِ، وَلْيُسَلِّمِ

الْأَقَلُّ عَلَى الْأَكْثَرِ، فَمَنْ أَجَابَ السَّلَامَ فَهُوَ لَهُ، وَمَنْ لَمْ يُجِبْ فَلَا شَيْءَ

لَهُ».

992. Ashâb-ı kirâmdan Abdurrahmân ibn Şibl radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

"Binitli olan yürüyene, yürüyen oturana selâm versin. Sayıca az olanlar çok olanlara selâm versin. Verilen selâmı alan kimse, bunun sevâbını kazanır. Verilen selâmı almayan ise hiçbir şey elde etmez."[370]

Hadisin Râvisi:

Abdurrahmân ibni Şibl el-Ensârî

Ensâr'ın Evs kabilesine mensuptu. Akabe bîatlarında Ensâr'ın on iki temsilcisinden biriydi. Ashâb-ı kirâmın âlim ve fakîhlerindendi. Resûl-i Ekrem'in vefâtından sonra Suriye'ye gitti ve oraya yerleşti.

Allah ondan râzı olsun.

٩٩٣ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«يُسَلِّمُ الرَّاكِبُ عَلَى الْمَاشِي، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ».

993. Ebû Hüreyre radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

"Binitli olan yürüyene, yürüyen oturana, sayıca az olanlar çok olanlara selâm verir."[371]

٩٩٤ – عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

الْمَاشِيَانِ إِذَا اجْتَمَعَا فَأَيُّهُمَا بَدَأَ بِالسَّلَامِ فَهُوَ أَفْضَلُ

994. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

“Yürüyen iki kişi karşılaştığında hangisi daha önce selâm verirse, o daha çok sevap kazanır.”[372]

Hadislerin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, her hayırlı şeyi, az önemli-çok önemli ayrımı yapmadan ümmetine öğretmiştir. Nitekim o, kimin kime selâm vereceğini bile bütün ayrıntılarıyla anlatmıştır. Çünkü o, Allah Teâlâ’nın buyurduğu gibi **“ümmetine düşkündür.”**[373] Onlara âhiret azığı olacak her şeyi haber vermiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Binitli olan yürüyene, yürüyen oturana, sayıca az olanlar çok olanlara selâm verir.

2. Verilen selâmı, topluluktan birinin alması yeterlidir.

3. Selâmı ilk veren olmaya gayret etmelidir.

٤٥٤- بَابُ تَسْلِيمِ الرَّاكِبِ عَلَى الْقَاعِدِ

454. BİNİTLİNİN OTURANA SELÂM VERMESİ

٩٩٥ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«يُسَلِّمُ الرَّاكِبُ عَلَى الْمَاشِي، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ».

Bu hadis 993. hadisin aynıdır.

٩٩٦ - عَنْ فَضَالَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«يُسَلِّمُ الْفَارِسُ عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ».

996. Ashâb-ı kirâmdan Fedâle bin Ubeyd radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Atlı olan oturana, sayıca az olan çok olana selâm verir.”[374]
Kimin kime selâm vereceği konusundaki bu hadisler daha önce açıklandı.

٤٥٥- بَابٌ: هَلْ يُسَلِّمُ الْمَاشِي عَلَى الرَّاكِبِ؟

455. YÜRÜYEN BİNİTLİYE SELÂM VERİR Mİ?

٩٩٧ - عَنْ حُصَيْنٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ:

أَنَّهُ لَقِيَ فَارِسًا فَبَدَأَهُ بِالسَّلَامِ، فَقُلْتُ: تَبْدَأُهُ بِالسَّلَامِ؟ قَالَ: رَأَيْتُ شُرَيْحًا

مَاشِيًا يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ.

997. Tebe-i tâbiîn neslinden Husayn ibni Abdurrahmân el-Hârisî, ünlü tâbiîn âlimi ve muhaddisi Âmir eş-Şa’bî’den naklederek şöyle dedi:

Şa’bî, bineğinin üzerinde giden bir adamla karşılaştı ve ona selâm verdi. Ben de ona:

“Bineğinin üzerinde giden bir adama ilk defa sen mi selâm veriyorsun?” dedim. O da bana:

“Ben, Kàdî Şüreyh’in yürüyerek giderken, binitli birine selâm verdiğini gördüm.” dedi.[375]

Hadisin Râvisi:

Kàdî Şüreyh

Şöhretli hadis âlimi Âmir eş-Şa’bî, 203. hadiste tanıtıldı. Onun, bu hadiste gördüğümüz gibi, kendisini örnek aldığı Kàdî Şüreyh ise, tâbiîn devrinin önde gelen fakîhi ve Kûfe kadısıdır.

Hz. Ömer ile bir şahıs arasındaki dâvada hakem yapılmış, Hz. Ömer aleyhine hüküm vermiş, buna rağmen Hz. Ömer onu, işinin ehli olması sebebiyle Kûfe kadılığına getirmiştir. Hz. Ali de bir şahıs ile olan dâvasında oğlu Hz. Hasan’ı şâhit göstermiş, Kàdî Şüreyh bir evlâdın babası hakkında şâhitlik yapamayacağını söyleyerek kabul etmemiştir. Şa’bî, onun ilmine çok güvenirdi. Kàdî Şüreyh, 80 yılında (699) vefât etti.

Hadisin Açıklaması

Selâm vermede sünnet olan, binitlinin yayaya selâm vermesidir. Fakat İslâm büyükleri, önce selâm verme ve böylece daha çok sevap kazanma arzusuyla, zaman zaman kendileri yürürken binitliye bile selâm vermişlerdir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yürürken binitliye selâm vermekte bir sakınca yoktur.

2. İslâm büyükleri, ilmiyle amel eden âlimlerin yaşayış tarzını kendilerine örnek alırlardı.

٤٥٦- بَابٌ يُسَلِّمُ الْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ

456. SAYICA AZ OLAN ÇOK OLANA SELÂM VERİR

٩٩٨ - عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«يُسَلِّمُ الرَّاكِبُ عَلَى الْمَاشِي، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ».

Bu hadis 993. hadiste geçti.

٩٩٩ - عَنْ فَضَالَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«يُسَلِّمُ الْفَارِسُ عَلَى الْمَاشِي، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَائِمِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ».

999. Ashâb-ı kirâmdan Fedâle bin Ubeyd radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Binitli olan yürüyene, yürüyen durana, sayıca az olanlar çok olanlara selâm verir.”[376]

Bu hadis daha önce açıklandı.

٤٥٧- بَابٌ يُسَلِّمُ الصَّغِيرُ عَلَى الْكَبِيرِ

457. KÜÇÜK BÜYÜĞE SELÂM VERİR

١٠٠٠ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«يُسَلِّمُ الرَّاكِبُ عَلَى الْمَاشِي، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ».

Bu hadis 993 numarayla geçti.

١٠٠١ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«يُسَلِّمُ الصَّغِيرُ عَلَى الْكَبِيرِ، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ».

1001. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Küçük büyüğe, yürüyen oturana, sayıca az olanlar çok olanlara selâm verir.”[377]

Hadisin Açıklaması

Bu hadîs-i şerîf bize yaşça küçük olanların, kendilerinden büyük olanlara selâm vereceğini belirtiyor. Dinimiz bir çok konuda büyüğü önde tutmuş, ona değer verilmesini ve saygı gösterilmesini emretmiştir. Selâm verme konusu da böyledir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Küçüğün büyüğe önce selâm vermesi, ona duyduğu saygıyı gösterir.
2. İlim bakımından daha az birikime sahip olanlar, kendilerinden daha âlim ve faziletli olanlara selâm verirler.
3. Henüz erginlik çağına gelmemiş bir çocuk, kendisinden büyük olana selâm verdiğinde, büyük olan onun selâmını almalı ve böylece onu önemsediğini göstermelidir.

٤٥٨ - بَابُ مُنْتَهَى السَّلَامِ

458. SELÂM VERMEDE ÖLÇÜ

١٠٠١ - عَنْ أَبِي الزِّنَادِ قَالَ:

كَانَ خَارِجَةُ يَكْتُبُ عَلَى كِتَابِ زَيْدٍ إِذَا سَلَّمَ، قَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ وَمَغْفِرَتُهُ، وَطَيِّبُ صَلَوَاتِهِ.

1001. [Mükerrer] Tâbiîn âlimi Ebü'z-Zinâd şöyle dedi:

(Ashâb-ı kirâmdan Zeyd ibni Sâbit radıyallahu anh, Muâviye bin Ebî Süfyân'a göndereceği mektupları, tâbiîn fakîhi olan oğlu Hârice bin Zeyd'e yazdırırdı.) Hârice de mektubun selâm kısmına şöyle yazardı:

"Ey Mü'minlerin Emîri! Selâm, Allah'ın rahmeti, bereketi, mağfireti ve tertemiz rahmeti senin üzerine olsun!"[378]

Hadisin Râvisi:

Zeyd ibni Sâbit

Resûl-i Ekrem'in vahiy kâtibi idi. Ensâr'dan olan dört Kur'an hâfızından biriydi. Hz. Ebû Bekir döneminde Kur'ân-ı Kerîm'i cem'etmekle (toplamakla) görevlendirilen heyetin başkanı oldu. Sonra da Kur'ân-ı Kerîm'i yazıp çoğaltan heyete başkanlık etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisimizde adları geçen diğer iki kişiyi de birer cümleyle tanıyalım:

Mektubu yazan **Hârice bin Zeyd**, Zeyd ibni Sâbit'in oğlu ve "fukahâ-i seb'a" diye anılan Medineli meşhûr yedi tâbiîn fakîhinden biridir.

Bu olayı anlatan **Ebü'z-Zinâd** ise, güvenilir hadis hâfızı ve fakîh bir tâbiî olup, Medine'nin dört büyük âliminden biri kabul edilirdi.

Hadisin Açıklaması

Sünnete göre, selâmı verirken "es-Selâmü aleyküm ve rahmetullâhi ve berekâtüh" demek, alırken de "ve aleyküm selâm ve rahmetullâhi ve berekâtüh" demek gerekir. Bazı İslâm büyükleri buna, yukarıdaki hadiste gördüğümüz gibi, "ve mağfiretühû ve tayyibü salevâtihî" ifâdelerini eklemişlerdir. Bundan daha fazla ilâveyle selâm verilmesi ve alınması doğru bulunmamıştır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Selâm verip almada sünnet olan, selâm kelimesine “ve rahmetullâhi ve berekâtüh” ifâdesinden fazla bir şey ilâve etmemektir.

2. Buna “ve mağfiratühû” kelimesini ekleyerek, “es-Selâmü aleyküm ve rahmetullâhi ve berekâtühû ve mağfiratühû” denmesine İslâm büyükleri karşı çıkmamışlardır.

3. “Günaydın”, “Hayırlı sabahlar” ve “Hayırlı akşamlar” gibi sözler, her ne kadar birer hoş dilek anlamı taşısalar da, İslâm’ın yaygınlaştırılmasını istediği selâmlaşmayı karşılamaz.

٤٥٩- بَابُ مَنْ سَلَّمَ إِشَارَةً

459. İŞARETLE SELÂM VERMEK

١٠٠٢ - عَنْ أَبِي قُرَّةَ الْخُرَسَانِيِّ قَالَ:

رَأَيْتُ أَنَسًا يَمُرُّ عَلَيْنَا فَيُومِئُ بِيَدِهِ إِلَيْنَا فَيُسَلِّمُ، وَكَانَ بِهِ وَضَحٌ.

وَرَأَيْتُ الْحَسَنَ يَخْضِبُ بِالصُّفْرَةِ، وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ سَوْدَاءُ.

وَقَالَتْ أَسْمَاءُ: أَلْوَى النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِهِ إِلَى النِّسَاءِ بِالسَّلَامِ.

1002. Tâbiîn neslinden Ebû Kurre Heyyâc ibni Bessâm el-Horasânî şöyle dedi:

“Ben ashâb-ı kirâmdan Enes ibni Mâlik radıyallahu anhı gördüm, saçı ağarmıştı. Yanımızdan geçerken bize eliyle işaret ederek selâm verdi.

(Tâbiîn âlimi) Hasan-ı Basrî’yi de gördüm. O da ağaran saçını ve sakalını sarıya boyardı. Başında da siyah bir sarık vardı.

Hanım sahâbîlerden Esmâ binti Yezîd şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kadınlara eliyle işaret ederek selâm verirdi.”[379]

١٠٠٣ - عَنْ مُوسَى بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ سَعْدٍ:

أَنَّهُ خَرَجَ مَعَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، وَمَعَ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، حَتَّى إِذَا نَزَلَا سَرِفًا مَرَّ عَبْدُ اللهِ بْنُ الزُّبَيْرِ فَأَشَارَ إِلَيْهِمْ بِالسَّلَامِ، فَرَدَّا عَلَيْهِ.

1003. Tâbiîn muhaddislerinden Mûsâ bin Sa'd, babası Sa'd el-Medenî'nin (kendisinden bahsederek) şöyle dediğini rivâyet etti:

Sa'd el-Medenî, ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ ve Hz. Ebû Bekir'in torunu Kàsım ibni Muhammed ile birlikte bir yolculuğa çıkmıştı. Mekke yolu üzerindeki Serif mevkiinde konakladıkları zaman Abdullah ibni'z-Zübeyr radıyallahu anhümâ onların yanından geçerken eliyle işaret ederek selâm verdi. İbni Ömer ile Kàsım ibni Muhammed de onun selâmını bu şekilde aldılar.

١٠٠٤ - عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ قَالَ:

كَانُوا يَكْرَهُونَ التَّسْلِيمَ بِالْيَدِ، أَوْ قَالَ: كَانَ يُكْرَهُ التَّسْلِيمُ بِالْيَدِ.

1004. Tâbiîn âlimi Atâ bin Ebî Rebâh:

"Sahâbîler, elle selâm vermeyi doğru bulmazlardı (veya fiilin mechûl kipiyle: Elle selâm verilmesi hoş görülmezdi.)" dedi.

Hadislerin Açıklaması

Ashâb-ı kirâm, sadece elle selâm vermeyi doğru bulmazdı. Sesli olarak selâm verirken, bir yandan da elle işârette bulunmakta bir sakınca görmezlerdi. Bununla beraber, mesâfenin uzaklığından ve etrafın gürültüsünden dolayı sesin duyulmayabileceği durumlarda hem dille hem elle selâm verilebilir. Selâmı alan da, sesi duyulmasa bile, selâmı hem sesli olarak, hem de eliyle işaret ederek alır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz kadınlara eliyle işaret ederek selâm vermiştir. Bu sebeple diliyle selâm veren kimse, eliyle de işaret edebilir.

2. Özellikle mesâfenin uzak, ortamın da gürültülü olması hâlinde, hem diliyle hem de eliyle selâm verilmesi uygun olur.

3. Gayr-i müslimlerin yaptığı gibi sadece elle veya parmakla selâm vermemelidir. Zira bu selâm sayılmaz.

4. Kulağı duymayan birine selâm verirken, eliyle de işaret etmelidir.

٤٦٠- بَابُ يُسْمِعُ إِذَا سَلَّمَ

460. SELÂM VEREN SESİNİ KARŞISINDAKİNE DUYURMALIDIR

١٠٠٥ - عَنْ ثَابِتِ بْنِ عُبَيْدٍ قَالَ:

أَتَيْتُ مَجْلِسًا فِيهِ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ، فَقَالَ:

إِذَا سَلَّمْتَ فَأَسْمِعْ، فَإِنَّهَا تَحِيَّةٌ مِنْ عِنْدِ اللهِ مُبَارَكَةٌ طَيِّبَةٌ.

1005. Tâbiîn muhaddislerinden Sâbit ibni Ubeyd şöyle dedi:

"Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümânın bulunduğu bir meclise gitmiştim. İbni Ömer şöyle dedi:

Selâm verdiğin zaman, sesini duyur. Çünkü selâm, Allah Teâlâ'nın lütfettiği mübârek ve güzel bir duâdır."[380]

Hadisin Açıklaması

Selâmın, bereketi ve güzelliğiyle herkesi kuşatması için yüksek sesle söylenmelidir. Gidilen yerde bulunanların bir kısmı uykuda, bir kısmı uyanık ise, uyuyanları uyandırmayacak kadar hafif bir sesle selâm vermelidir. Böyle bir durumda Peygamber Efendimiz'in nasıl selâm verdiğini, ileride 1028 numaralı hadiste okuyacağız.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Selâm sünnetini yerine getirmiş olmak için, selâm verilene sesini duyurmak gerekir.

2. Sese karşı duyarlı biri, bir hasta veya uyumakta olan bir kimse varsa, o zaman daha hafif bir sesle selâm vermelidir.

٤٦١- بَابُ مَنْ خَرَجَ يُسَلِّمُ وَيُسَلَّمُ عَلَيْهِ

461. SELÂM VERMEK VE VERİLEN SELÂMI ALMAK İÇİN EVDEN ÇIKMAK

١٠٠٦ – عَنِ الطُّفَيْلِ بْنِ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ:

أَنَّهُ كَانَ يَأْتِي عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ فَيَغْدُو مَعَهُ إِلَى السُّوقِ، قَالَ: فَإِذَا غَدَوْنَا إِلَى السُّوقِ لَمْ يَمُرَّ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ عَلَى سَقَّاطٍ، وَلَا صَاحِبِ بَيْعَةٍ، وَلَا مِسْكِينٍ، وَلَا أَحَدٍ إِلَّا يُسَلِّمُ عَلَيْهِ.

قَالَ الطُّفَيْلُ: فَجِئْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ يَوْمًا، فَاسْتَتْبَعَنِي إِلَى السُّوقِ، فَقُلْتُ: مَا تَصْنَعُ بِالسُّوقِ وَأَنْتَ لَا تَقِفُ عَلَى الْبَيْعِ، وَلَا تَسْأَلُ عَنِ السِّلَعِ، وَلَا تَسُومُ بِهَا، وَلَا تَجْلِسُ فِي مَجَالِسِ السُّوقِ؟ فَاجْلِسْ بِنَا هَاهُنَا نَتَحَدَّثُ،

فَقَالَ لِي عَبْدُ اللهِ:

يَا أَبَا بَطْنٍ، وَكَانَ الطُّفَيْلُ ذَا بَطْنٍ، إِنَّمَا نَغْدُو مِنْ أَجْلِ السَّلَامِ، نُسَلِّمُ عَلَى مَنْ لَقِيْنَا.

1006. Tâbiîn muhaddislerinden Tufeyl ibni Übey ibni Kâ'b'ın söylediğine göre, kendisi Abdullah ibni Ömer'e gelir ve onunla birlikte çarşıya çıkarlardı. Tufeyl sözüne şöyle devam etti:

Biz çarşıya çıktığımızda Abdullah ibni Ömer, eski eşyâ satan, değerli mal satan, yoksul veya herhangi bir kimseye olsun, uğradığı herkese mutlaka selâm verirdi. Bir gün yine Abdullah ibni Ömer'in yanına gelmiştim. Çarşıya gitmek için kendisine arkadaş olmamı istedi. Ona:

"Çarşıda ne yapacaksın? Alışverişi bilmezsin, malların fiyatlarını sormazsın, bir şey satın almak istemezsin, çarşıdaki sohbet yerlerinde de oturmazsın? Şurada otur da birlikte konuşalım" dedim. Bunun üzerine İbni Ömer:

"Ey koca göbekli!" -Tufeyl, iri göbekli bir kişi olduğu için ona böyle hitap etmiştir- "Biz sadece selâm vermek için çarşıya çıkıyoruz; karşılaştığımız kimselere de selâm veriyoruz." cevabını verdi.[381]

Hadisin Râvisi:

Tufeyl ibni Übey ibni Kâ'b el-Ensârî

Peygamber Efendimiz zamanında doğdu. Babası Übey ibni Kâ'b, önde gelen sahâbîlerdendi. Tufeyl, hep Medine'de yaşadı. Babasından ve diğer sahâbîlerden hadis öğrenip rivâyet etti. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümânın da yakın dostuydu. İbni Ömer'in ona: "Ey koca göbekli!" diye takılmasının sebebi de aralarındaki bu yakınlıktı.

Hadisin Açıklaması

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ, Peygamber Efendimiz gibi yaşamaya gayret eden bir sahâbî idi. Onun sünnetini hayatına uygulamaya çalışırdı. Fahr-i Kâinât Efendimiz'in selâmlaşma konusuna ne kadar önem verdiğini çok iyi bildiği için, insanları şu veya bu diye ayırmadan, herkese selâm vermek için çarşıya çıkardı.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Ashâb-ı kirâmın hepsi, âdetâ birer sevap avcısıydı. Bunun için herkese selâm verip sevap kazanmaya çalışırlardı.

2. Onlar mütevâzi insanlardı. Selâmlarını kimseden esirgemez, tanıdık-tanımadık herkese selâm verirlerdi.

3. Ashâb-ı Güzîn, sünneti yaşamaya ve yaşatmaya büyük önem verirdi.

٤٦٢- بَابُ التَّسْلِيمِ إِذَا جَاءَ الْمَجْلِسَ

462. BİR TOPLULUĞA VARINCA SELÂM VERMEK

١٠٠٧ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمُ الْمَجْلِسَ فَلْيُسَلِّمْ، فَإِنْ رَجَعَ فَلْيُسَلِّمْ، فَإِنَّ الْأُخْرَى

لَيْسَتْ بِأَحَقَّ مِنَ الْأُولَى».

1007. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Biriniz bir topluluğa vardığında selâm versin. Oradan kalkmak istediğinde yine selâm versin. Çünkü her iki selâm arasında bir üstünlük farkı yoktur."[382]

Bu hadis, bir sonraki hadisle birlikte açıklanacaktır.

٤٦٣ – بَابُ التَّسْلِيمِ إِذَا قَامَ مِنَ الْمَجْلِسِ

463. BİR MECLİSTEN KALKIP GİDERKEN SELÂM VERMEK

١٠٠٨ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِذَا جَاءَ الرَّجُلُ الْمَجْلِسَ فَلْيُسَلِّمْ، فَإِنْ جَلَسَ ثُمَّ بَدَا لَهُ أَنْ يَقُومَ قَبْلَ أَنْ

يَتَفَرَّقَ الْمَجْلِسُ فَلْيُسَلِّمْ، فَإِنَّ الْأُولَى لَيْسَتْ بِأَحَقَّ مِنَ الْأُخْرَى».

1008. Ebû Hüreyre radıyallahu anh, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

Bir kimse bir topluluğa vardığında selâm versin. Oturmak istiyorsa otursun. Oradan kalkmak istediği zaman, ayrılmadan önce yine selâm versin. Çünkü her iki selâm arasında bir üstünlük farkı yoktur."[383]

Hadislerin Açıklaması

Selâm bize cenneti hatırlatır. Mü'minler cennet kapısına vardığında, cennet bekçileri onlara: "Size selâm olsun" diyecekler.[384] Cennetlikler

birbiriyle karşılaştıklarında yine selâmlaşacaklar.[385] Bu sebeple din kardeşleri her karşılaştıklarında, cennet hayâliyle ve yüzlerinde güller açarak birbirine selâm vermelidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslümanlar bir topluluğa vardıklarında ve birbiriyle karşılaştıklarında selâm vermelidir.

2. Bir meclisten kalkarken de selâm vermeli, böylece kardeşlerine huzûr ve esenlik dilemelidir.

٤٦٤- بَابُ حَقِّ مَنْ سَلَّمَ إِذَا قَامَ

464. BİR MECLİSTEN AYRILIRKEN SELÂM VERENİN KAZANCI

١٠٠٩ - عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ قَالَ:

قَالَ لِي أَبِي: يَا بُنَيَّ، إِنْ كُنْتَ فِي مَجْلِسٍ تَرْجُو خَيْرَهُ، فَعَجِلَتْ بِكَ حَاجَةٌ فَقُلْ: سَلَامٌ عَلَيْكُمْ، فَإِنَّكَ تَشْرَكُهُمْ فِيمَا أَصَابُوا فِي ذَلِكَ الْمَجْلِسِ، وَمَا مِنْ قَوْمٍ يَجْلِسُونَ مَجْلِسًا فَيَتَفَرَّقُونَ عَنْهُ لَمْ يُذْكَرِ اللهُ، إِلَّا كَأَنَّمَا تَفَرَّقُوا عَنْ جِيفَةِ حِمَارٍ.

1009. Tâbiîn fakîhlerinden Muâviye bin Kurre şöyle dedi:

Ashâb-ı kirâmdan olan babam Kurre bin İyâs bana şunları söyledi:

“Yavrucuğum! Hayırlı olduğunu bildiğin bir topluluktan, şâyet âcil bir işin çıkıp da ayrılmak zorunda kalırsan, orada bulunanlara: ‘Selâmün aleyküm’ diyerek ayrıl! Böylece sen ayrıldıktan sonra onların o mecliste kazanacağı hayır ve berekete sen de ortak olursun.

Herhangi bir topluluk, oturdukları meclisten Allah’ı zikretmeden kalkarlarsa merkep leşi yanından kalkmış gibi olurlar.”[386]

Hadisin Râvisi:

Kurre bin İyâs

Çocuk yaşta Peygamber Efendimiz ile görüştü. Allah'ın Elçisi başını okşadı ve ona duâ etti. Fahr-i Kâinât'ın vefâtından sonra Basra'ya yerleşti. Emevîler devrinde Hâricîler ile yapılan savaşa, hadisimizin râvisi olan oğlu Muâviye ile birlikte katıldı ve hicrî 64 (684) yılında bu savaşta şehid edildi.

Allah ondan râzı olsun.

١٠١٠ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ قَالَ:

مَنْ لَقِيَ أَخَاهُ فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ، فَإِنْ حَالَتْ بَيْنَهُمَا شَجَرَةٌ أَوْ حَائِطٌ، ثُمَّ لَقِيَهُ فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ.

1010. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle dedi:

"Kim bir din kardeşiyle karşılaşırsa ona selâm versin. Şâyet ikisinin arasına bir ağaç veya duvar girer, sonra tekrar karşılaşırlarsa, ona yine selâm versin."[387]

١٠١١ – عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ:

أَنَّ أَصْحَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانُوا يَكُونُونَ مُجْتَمِعِينَ فَتَسْتَقْبِلُهُمُ الشَّجَرَةُ، فَتَنْطَلِقُ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ عَنْ يَمِينِهَا وَطَائِفَةٌ عَنْ شِمَالِهَا، فَإِذَا الْتَقَوْا سَلَّمَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ.

1011. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

"Ashâb-ı kirâm birlikte giderken, önlerine bir ağaç çıkar, kimi ağacın sağından, kimi solundan gider, sonra yeniden buluştuklarında birbirine selâm verirlerdi."[388]

Hadisin Açıklaması

* Ashâb-ı kirâm efendilerimiz, selâmı hayatın vazgeçilmez bir unsuru olarak kabul ederlerdi. Bunun için de her vesileyle birbirlerine selâm verirlerdi. Gerçek hayatın âhiret hayatı olduğuna gönülden inananlar, birbirine selâm vermek için bahâne ararlar.

* 1009. hadîs-i şerîfteki “Herhangi bir topluluk oturdukları meclisten Allah’ı zikretmeden kalkarlarsa, merkep leşi yanından kalkmış gibi olurlar.” ifâdesi, Resûl-i Ekrem Efendimiz’e aittir.[389] Böyle bir bahtsızlığa uğramamak için, o mecliste âyet-i kerîme veya hadîs-i şerîf okunmasa bile, “elhamdülillah”, “sübhânallah” gibi bir zikirle bu sıkıntıyı gidermelidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Selâm, Müslümanların parolasıdır. Onu dilden düşürmemelidir.

2. Bir meclisten ayrılırken, orada kalanlara selâm vermelidir.

3. Birbiriyle defalarca karşılaşanlar, her karşılaştıklarında birbirine selâm vermelidir.

4. Müslümanlar bir yerde oturup sohbet ettiklerinde, orada Cenâb-ı Hakk’ı bir şekilde anmalıdır. Dinî bir konuyu görüşmek, âhireti hatırlamak da Allah’ı anmak demektir.

٤٦٥- بَابُ مَنْ دَهَنَ يَدَهُ لِلْمُصَافَحَةِ

465. MUSÂFAHA İÇİN ELİNE GÜZEL KOKU SÜRMEK

١٠١٢ - عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ:

أَنَّ أَنَسًا كَانَ إِذَا أَصْبَحَ ادَّهَنَ يَدَهُ بِدُهْنٍ طَيِّبٍ لِمُصَافَحَةِ إِخْوَانِهِ.

1012. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhın talebesi olan tâbiîn muhaddisi Sâbit el-Bünânî şöyle dedi:

“Enes ibni Mâlik, din kardeşleriyle musâfaha yapmak (tokalaşmak) için, her sabah ellerine güzel koku sürerdi.”[390]

Hadisin Açıklaması

Selâmlaşmanın en mükemmel şekli, birbiriyle musâfaha etmektir. Peygamber Efendimiz'in hizmetkârı Enes radıyallahu anh, işte bu sebeple, musâfaha yaptığı Müslümanları memnun etmek için eline güzel koku sürerdi. Çünkü güzel koku, ruha ferahlık verir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Ashâb-ı güzîn efendilerimiz selâmlaşmaya, ardından da birbiriyle tokalaşmaya önem verirlerdi.

2. Müslümanı sevindirmeyi de önemserlerdi. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh, işte bunun için eline güzel koku sürerdi.

٤٦٦ - بَابُ التَّسْلِيمِ بِالْمَعْرِفَةِ وَغَيْرِهَا

466. TANIDIK-TANIMADIK HERKESE SELÂM VERMEK

١٠١٣ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو:

أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ قَالَ:

«تُطْعِمُ الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ».

1013. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, bir kimse Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme:

"Yâ Resûlallah! Müslümanın hangi ameli daha hayırlıdır?" diye sordu. Peygamber aleyhisselâm da:

"Tanıdık-tanımadık herkese yemek yedirmen ve selâm vermendir." buyurdu.[391]

Hadisin Açıklaması

Hadîs-i şerîften şunu anlıyoruz: Yemeği herkese ikrâm etmeli, selâmı da herkese vermelidir. Ünlü Hanefî fakîhi ve âlimi Aliyyü'l-Kàrî hadîs-i şerîfi böyle açıklamıştır. O takdirde sevgiler daha bir artar, dostluklar daha bir derinleşir. Yemek yedirmek cömertliktir de, selâm vermek cömertlik değil

midir? Günümüzde selâm vermekte ne kadar cimrileştiğimiz bizi düşündürmelidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Tanıdık-tanımadık ayrımı yapmadan herkese selâm vermelidir.
2. Fakir-zengin ayrımı yapmadan herkese yemek yedirmelidir.

٤٦٧ - بَابٌ

467. BİR BÖLÜM (YİNE SELÂM)

١٠١٤ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:

أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الْأَفْنِيَةِ وَالصُّعُدَاتِ أَنْ يُجْلَسَ فِيهَا، فَقَالَ الْمُسْلِمُونَ: لَا نَسْتَطِيعُهُ، لَا نُطِيقُهُ، قَالَ: «إِمَّا لاَ، فَأَعْطُوا حَقَّهَا». قَالُوا: وَمَا حَقُّهَا؟ قَالَ: «غَضُّ الْبَصَرِ، وَإِرْشَادُ ابْنِ السَّبِيلِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ إِذَا حَمِدَ اللهَ، وَرَدُّ التَّحِيَّةِ».

1014. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem evlerin önünde ve yollarda oturmayı yasaklamıştı. Bunun üzerine Müslümanlar:

"Evlerin önüne ve yollara oturmadan edemeyiz." dediler. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurdu:

"Oralarda oturmadan edemeyiz diyorsanız, o halde yolun hakkını verin!" buyurdu. Sahâbîler:

"Yolun hakkı nedir?" diye sordular. Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"Gözü haramlardan korumak, yol ve adres sorana yol göstermek, aksırıp da 'elhamdülillah' diyene 'Yerhamükellah' (Allah sana rahmet etsin) **demek ve verilen selâmı almak."**[392]

١٠١٥ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

أَبْخَلُ النَّاسِ مَنْ بَخِلَ بِالسَّلَامِ، وَالْمَغْبُونُ مَنْ لَمْ يَرُدَّهُ، وَإِنْ حَالَتْ بَيْنَكَ

وَبَيْنَ أَخِيكَ شَجَرَةٌ، فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْدَأَهُ بِالسَّلَامِ لَا يَبْدَأُكَ فَافْعَلْ.

1015. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

"İnsanların en cimrisi, selâm vermekte cimrilik gösterendir. Gaflet ve aldanma içinde olan ise, verilen selâmı almayandır. Din kardeşinle yolda giderken, aranıza bir ağaç girdikten sonra tekrar karşılaştığınızda bile, yapabiliyorsan, o sana selâm vermeden önce kardeşine ilk selâmı sen ver!"[393]

١٠١٦ - عَنْ سَالِمٍ مَوْلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ:

وَكَانَ ابْنُ عَمْرٍو إِذَا سُلِّمَ عَلَيْهِ فَرَدَّ زَادَ، فَأَتَيْتُهُ وَهُوَ جَالِسٌ فَقُلْتُ: السَّلَامُ

عَلَيْكُمْ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ، ثُمَّ أَتَيْتُهُ مَرَّةً أُخْرَى فَقُلْتُ:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ، قَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، ثُمَّ

أَتَيْتُهُ مَرَّةً أُخْرَى فَقُلْتُ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، فَقَالَ: السَّلَامُ

عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، وَطَيِّبُ صَلَوَاتِهِ.

1016. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümânın âzatlısı Sâlim şöyle dedi:

"Abdullah ibni Amr ibni Âs'a biri selâm verdiğinde, o selâmı daha fazla karşılık vererek alırdı. Bir gün o otururken yanına geldim ve:

‘es-Selâmü aleyküm’ dedim. O da:
‘es-Selâmü aleyküm ve rahmetullah’ dedi. Bir başka seferinde yine onun yanına geldim ve:
‘es-Selâmü aleyküm ve rahmetullah’ dedim. Bu sefer:
‘es-Selâmü aleyküm ve rahmetullâhi ve berekâtüh” dedi. Yine bir defasında onun yanına geldim ve kendisine:
‘es-Selâmü aleyküm ve rahmetullâhi ve berekâtüh’ dedim. Bu defa da selâmımı:
‘es-Selâmü aleyküm ve rahmetullâhi ve berekâtühû ve tayyibü salevâtihî’ diye aldı.

Hadislerin Açıklaması

* Peygamber Efendimiz, ümmeti günaha düşmesin diye, günaha yol açacak şeyleri yasaklardı. Yol üzerinde oturmak aslında günah değildi, ancak gelip geçene engel olmaya ve karşı cinse bakarak günaha girmeye vesîle olabilirdi. İşte bu sebeple, yolu işgal edenlerin uyması gereken görevleri hatırlattı.

* Selâm vermeyi, verilen selâmı almayı ihmâl etmemeliyiz. Bizim büyüklerimiz selâm vermemeyi cimrilik, selâm almamayı da aldanmışlık olarak değerlendirmişlerdir.

* Hadisimizde geçen “ve tayyibü salevâtihî” ifâdesi, Allah’ın bol rahmeti size olsun, demektir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yol herkese ait olduğu için, sebepsiz yere yolu işgal etmemelidir.
2. İnsanlarla birlikte yaşayan kimse, onlara karşı sorumluluğunu bilmeli ve görevlerini yerine getirmelidir.
3. Yol ve adres sorana yardım etmelidir.
4. Selâm vermemek bir tür cimriliktir. Karşısındakinden Allah’ın selâmını esirgemektir.
5. Verilen selâmı, selâm ifâdesini zenginleştiren ilâvelerde bulunarak almalıdır.

٤٦٨- بَابُ لَا يُسَلِّمُ عَلَى فَاسِقٍ

468. FÂSIKA SELÂM VERİLMEZ

١٠١٧ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ:

لَا تُسَلِّمُوا عَلَى شُرَّابِ الْخَمْرِ.

1017. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:
"İçki içenlere selâm vermeyiniz!"[394]

١٠١٨ - عَنِ الْحَسَنِ قَالَ:

لَيْسَ بَيْنَكَ وَبَيْنَ الْفَاسِقِ حُرْمَةٌ.

1018. Tâbiîn âlimi Hasan-ı Basrî şöyle dedi:
"Fâsık olan birine itibar etmen, saygı göstermen gerekmez."

١٠١٩ - عَنْ أَبِي رُزَيْقٍ:

أَنَّهُ سَمِعَ عَلِيَّ بْنَ عَبْدِ اللهِ يَكْرَهُ الْأَسْبِرَنْجَ وَيَقُولُ: لَا تُسَلِّمُوا عَلَى مَنْ لَعِبَ بِهَا، وَهِيَ مِنَ الْمَيْسِرِ.

1019. Tebe-i tâbiîn neslinden olan Ebû Ruzayk el-Medenî'nin şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Abdullah ibni Abbâs'ın oğlu tâbiîn âlimi Ali, satranç oynamayı mekruh görür ve şöyle derdi:

"Satranç oynayana selâm vermeyin. Çünkü satranç bir tür kumardır."

Hadisin Râvisi:

Ali bin Abdillah ibni Abbâs

Hz. Abbâs'ın torunu, İbni Abbâs'ın da en küçük oğluydu. Emevîlere karşı olması ve Yezîd'e bîat etmemesiyle bilinir. Çok sevilen biri olduğu için de

Yezîd buna ses çıkarmamıştır. Çok namaz kılar, bu sebeple çok secde eden anlamında “seccâd” diye anılırdı. Yüzünün güzelliği ile meşhûrdu. Dini güzelce yaşayan bu âlim 118 yılında (736) vefât etti.

Hadislerin Açıklaması

* Konu başlığımız, “fâsık”a selâm verilmeyeceğine dâirdir. Fâsık, ilâhî emirlere itaat etmeyen ve günâhı açıkça işleyendir. Fâsıklar, kendilerine saygı göstermeye lâyık olmayan kimselerdir. Kur’ân-ı Kerîm’de Hıristiyanlar’a, Yahudiler’e ve müşriklere de fâsık denir. İmâm Nevevî, fâsıklarla hayat boyu konuşulmayabileceğini söylemiştir.

* En çok hadis yazmasıyla bilinen Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ, içki içenlere selâm vermeyi doğru bulmamıştır. Onun, “İçki içen kimseleri, hastalandıkları zaman ziyâret etmeyin.” dediğini 529. hadiste okumuştuk.

* Satranç oyununa bazı âlimler daha yumuşak bakmış, bazıları ise, sonuncu hadiste gördüğümüz gibi, satrancı kumardan saymıştır. Satranç kumara âlet edildiği zaman, elbette kesinlikle haram olur.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Dinin yasaklarını insanların gözü önünde yapmakta sakınca görmeyenlere (fâsıklara), kendilerine çekidüzen vermeleri gerektiğini hatırlatmak için selâm verilmez.

2. Günahkâr Müslümanlar, şâyet kendileriyle konuşmayı ve verilen öğüdü kabul edecek kimseler ise, onlara selâm vermelidir.

3. Satrancı kumara âlet etmemelidir.

٤٦٩- بَابُ مَنْ تَرَكَ السَّلَامَ عَلَى الْمُتَخَلِّقِ وَأَصْحَابِ الْمَعَاصِي

469. KADINLARA ÖZEL KOKUYU KULLANAN VE DİNİN YASAKLARINA UYMAYANLARA SELÂM VERMEMEK

١٠٢٠ – عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ:

مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى قَوْمٍ فِيهِمْ رَجُلٌ مُتَخَلِّقٌ بِخَلُوقٍ،

فَنَظَرَ إِلَيْهِمْ وَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ، وَأَعْرَضَ عَنِ الرَّجُلِ، فَقَالَ الرَّجُلُ: أَعْرَضْتَ

عَنِّي؟ قَالَ:

«بَيْنَ عَيْنَيْكَ جَمْرَةٌ».

1020. Ali bin Ebî Tâlib radıyallahu anhdan şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bir topluluğa uğradı. Aralarında kadınların kullandığı güzel kokuyu sürünmüş bir adam gördü. Oradaki insanlara baktı ve selâm verdi. Fakat o adama dönüp bakmadı. Adam:

“Yâ Resûlallah! Benim yüzüme neden bakmadın?” diye sordu. O da:

“Çünkü senin iki gözünün arasında bir ateş közü var.” buyurdu.[395]

١٠٢١ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ بْنِ وَائِلٍ السَّهْمِيِّ:

أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَفِي يَدِهِ خَاتَمٌ مِنْ ذَهَبٍ،

فَأَعْرَضَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْهُ، فَلَمَّا رَأَى الرَّجُلُ كَرَاهِيَتَهُ ذَهَبَ

فَأَلْقَى الْخَاتَمَ، وَأَخَذَ خَاتَمًا مِنْ حَدِيدٍ فَلَبِسَهُ، وَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ، قَالَ:

«هَذَا شَرٌّ، هَذَا حِلْيَةُ أَهْلِ النَّارِ».

فَرَجَعَ فَطَرَحَهُ، وَلَبِسَ خَاتَمًا مِنْ وَرِقٍ، فَسَكَتَ عَنْهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ.

1021. Ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Amr ibni Âs ibni Vâil es-Sehmî radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Parmağında altın yüzük bulunan bir adam, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna geldi. Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem onun

yüzüne bakmadı. Adam Peygamber aleyhisselâmın altın yüzükten hoşlanmadığını anlayınca, altın yüzüğü çıkarıp attı, yerine demir bir yüzük alıp onu taktı ve tekrar Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına geldi. Allah'ın Elçisi ona:

"Bu, ötekinden daha kötüdür. Bu cehennemliklerin zînetidir." buyurdu. Adam tekrar dönüp gitti. Bu defa parmağına gümüş bir yüzük takarak geldi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buna ses çıkarmadı. [396]

١٠٢٢ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ:

أَقْبَلَ رَجُلٌ مِنَ الْبَحْرَيْنِ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ، فَلَمْ يَرُدَّ - وَفِي يَدِهِ خَاتَمٌ مِنْ ذَهَبٍ، وَعَلَيْهِ جُبَّةُ حَرِيرٍ - فَانْطَلَقَ الرَّجُلُ مَحْزُونًا، فَشَكَا إِلَى امْرَأَتِهِ، فَقَالَتْ: لَعَلَّ بِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جُبَّتَكَ وَخَاتَمَكَ، فَأَلْقِهِمَا ثُمَّ عُدْ، فَفَعَلَ، فَرَدَّ السَّلَامَ، فَقَالَ: جِئْتُكَ آنِفًا فَأَعْرَضْتَ عَنِّي؟ قَالَ: «كَانَ فِي يَدِكَ جَمْرٌ مِنْ نَارٍ»، فَقَالَ: لَقَدْ جِئْتُ إِذًا بِجَمْرٍ كَثِيرٍ، قَالَ: «إِنَّ مَا جِئْتَ بِهِ لَيْسَ بِأَجْزَأَ عَنَّا مِنْ حِجَارَةِ الْحَرَّةِ، وَلَكِنَّهُ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا»، قَالَ: فَبِمَاذَا أَتَخَتَّمُ بِهِ؟ قَالَ: «بِحَلْقَةٍ مِنْ وَرِقٍ، أَوْ صُفْرٍ، أَوْ حَدِيدٍ».

1022. Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına Bahreyn'den bir adam geldi ve selâm verdi. Fakat Allah'ın Elçisi onun selâmını almadı. Çünkü adamın parmağında altın bir yüzük, sırtında da ipek bir cübbe vardı. Bunun üzerine adam üzgün bir şekilde geri döndü ve olup biteni karısına anlattı. Karısı da:

“Belki de Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ipek cübben ve altın yüzüğünden dolayı senin selâmını almamıştır. Onları çıkarıp huzûruna tekrar git!” dedi. Adam da öyle yaptı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onun selâmını aldı. Adam:

“Biraz önce huzûruna gelmiştim fakat yüzüme bakmamıştın.” deyince, Resûl-i Ekrem ona:

“O zaman parmağında bir ateş közü vardı.” buyurdu. Bunun üzerine adam:

“Öyleyse ben Bahreyn’den pek çok ateş közü getirdim.” dedi. Allah’ın Resûlü:

“O senin getirdiklerin, bize göre şu Harre bölgesinin taşlarından daha kıymetli değildir. Onlar dünya hayatının metâıdır.” buyurdu. Bu defa adam:

“Nasıl bir yüzük takmalıyım.” diye sordu. Allah’ın Elçisi de:

“Gümüş, pirinç veya demir bir yüzük tak!” buyurdu.[397]

Hadislerin Açıklaması

* Güzel dinimiz, erkeğin erkek özelliklerini, kadının da kadınca özelliklerini korumasını ister. Erkeğin kadına, kadının da erkeğe benzemesini kesinlikle doğru bulmaz. Çünkü bu durum, erkeği ve kadını kişilik kaybına uğratır. Kadınlaşan bir erkek ve erkekleşen bir kadın, kendisinden bekleneni yapamaz. İşte bu sebeple dinimiz, erkeğin kadınlara özel kokuları kullanmasını, altın yüzük takmasını ve ipek elbise giymesini yasaklamıştır.

* Peygamber Efendimiz’in 1021. hadiste demir yüzüğü takmayı doğru bulmadığı, 1022. hadiste ise demir yüzüğün de takılabileceğini söylediği görülmektedir. Bu hadisler birbirine zıt değildir. Buradan gümüş yüzük takamayanların demir yüzük takabileceği anlaşılmaktadır. Resûl-i Ekrem’in demir yüzüğü kötü kokusundan dolayı sevmediği belirtilmektedir. Esasen heykeller pirinçten yapıldığı, pirinç yüzük de heykeli hatırlattığı için Efendimiz onu da uygun görmemişti.[398] Sonraları ise onun demir ve pirinç yüzüğe izin verdiği anlaşılmaktadır.

* Dinin yasaklarına uymayanlara selâm verilmez. Aslında onlara selâm vermemek, kendilerine çekidüzen vermeleri için fırsat tanımaktır. Ne var ki, günümüz insanı dinî hassâsiyetini büyük ölçüde kaybetmiştir. Şâyet selâm vermemek onları dinden daha da uzaklaştıracaksa, bu durumda selâm verilmelidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Erkek ve kadın, kendi cinslerinin özelliklerini korumalı ve karşı cinse benzememelidir.

2. Altın ve ipek kullanımı erkeklere yasaklanmıştır. Onlar bunları âhirette kullanacaklardır.

3. Ashâb-ı kirâm, Mefhar-i Mevcûdât Efendimiz'in buyruklarını duraksamadan uygulardı.

4. Erkekler gümüş yüzük kullanabilir.

٤٧٠- بَابُ التَّسْلِيمِ عَلَى الأَمِيرِ

470. EMÎRE SELÂM VERMEK

١٠٢٣ – عَنِ ابْنِ شِهَابٍ:

أَنَّ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ سَأَلَ أَبَا بَكْرِ بْنَ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ: لِمَ كَانَ أَبُو بَكْرٍ يَكْتُبُ: مِنْ أَبِي بَكْرٍ خَلِيفَةِ رَسُولِ اللهِ، ثُمَّ كَانَ عُمَرُ يَكْتُبُ بَعْدَهُ: مِنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ خَلِيفَةِ أَبِي بَكْرٍ، مَنْ أَوَّلُ مَنْ كَتَبَ: أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟

فَقَالَ:

حَدَّثَتْنِي جَدَّتِي الشِّفَاءُ -وَكَانَتْ مِنَ الْمُهَاجِرَاتِ الْأُوَلِ، وَكَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ إِذَا هُوَ دَخَلَ السُّوقَ دَخَلَ عَلَيْهَا- قَالَتْ:

كَتَبَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ إِلَى عَامِلِ الْعِرَاقَيْنِ: أَنِ ابْعَثْ إِلَيَّ بِرَجُلَيْنِ جَلْدَيْنِ نَبِيلَيْنِ، أَسْأَلُهُمَا عَنِ الْعِرَاقِ وَأَهْلِهِ، فَبَعَثَ إِلَيْهِ صَاحِبُ الْعِرَاقَيْنِ بِلَبِيدِ بْنِ رَبِيعَةَ، وَعَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ، فَقَدِمَا الْمَدِينَةَ فَأَنَاخَا رَاحِلَتَيْهِمَا بِفِنَاءِ الْمَسْجِدِ،

ثُمَّ دَخَلَا الْمَسْجِدَ فَوَجَدَا عَمْرَو بْنَ الْعَاصِ، فَقَالَا لَهُ: يَا عَمْرُو، اسْتَأْذِنْ

لَنَا عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرَ.

فَوَثَبَ عَمْرٌو فَدَخَلَ عَلَى عُمَرَ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، فَقَالَ

لَهُ عُمَرُ: مَا بَدَا لَكَ فِي هَذَا الِاسْمِ يَا ابْنَ الْعَاصِ؟ لَتَخْرُجَنَّ مِمَّا قُلْتَ.

قَالَ: نَعَمْ، قَدِمَ لَبِيدُ بْنُ رَبِيعَةَ، وَعَدِيُّ بْنُ حَاتِمٍ، فَقَالَا لِي: اسْتَأْذِنْ لَنَا

عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، فَقُلْتُ: أَنْتُمَا وَاللهِ أَصَبْتُمَا اسْمَهُ، وَإِنَّهُ الْأَمِيرُ، وَنَحْنُ

الْمُؤْمِنُونَ. فَجَرَى الْكِتَابُ مِنْ ذَلِكَ الْيَوْمِ.

1023. Tâbiîn muhaddisi İbni Şihâb ez-Zührî şöyle dedi:

Halîfe Ömer ibni Abdilazîz, neseb âlimi Ebû Bekir ibni Süleymân ibni Ebî Hasme'ye şöyle sordu:

"Neden Hz. Ebû Bekir yazdırdığı mektuplara: 'Resûlullah'ın halîfesi Ebû Bekir'den (falana)' diye başlardı; ondan sonra Hz. Ömer mektuplarına: 'Ebû Bekir'in halîfesi Ömer'den (falana)' diye başlardı? Hal böyleyken, mektuplarında 'Emîrü'l-mü'minîn' ifâdesini ilk defa kim kullandı?"

Ebû Bekir ibni Süleymân ibni Ebî Hasme ona şöyle cevap verdi:

"İlk Muhâcirlerden olan ninem Şifâ Hâtun bana dedi ki: Ömer ibnü'l-Hattâb çarşıya çıktığında, yanıma gelirdi. Hz. Ömer Irâkayn (Kûfe ve Basra) vâlisine:

"Bana Irak ve halkı hakkında soru soracağım akıllı ve soylu iki adam gönder." diye bir mektup yazdı. Irâkayn vâlisi de ona (muallaka şâiri) Lebîd ibni Rebî'a ile Adî bin Hâtim'i gönderdi. Medine'ye geldiler, binitlerini Mescid-i Nebevî'nin avlusuna çökertip içeri girdiler ve orada Amr ibni Âs'ı gördüler. Ona:

"Ey Amr! 'Mü'minlerin Emîri' Ömer'in huzûruna girmemiz için izin al!" dediler. Amr ibni Âs hemen Hz. Ömer'in yanına koştu ve ona:

"es-Selâmü aleyke yâ emîrelmü'minîn!" diye selâm verdi. Hz. Ömer ona:

"Ey İbnü'l-Âs! Bana neden böyle hitap ettin? Bunun sebebini mutlaka açıklamalısın!" dedi. Amr ibni Âs da:

“Açıklayayım; Lebîd ibni Rebî’a ile Adî bin Hâtim geldiler ve bana: ‘Mü’minlerin Emîri’nin huzûruna girmemiz için izin al!’ dediler. Ben de onlara: ‘Vallâhi ona emîrü’l-mü’minîn derken yerinde bir ifâde kullandınız. O emîr, biz de mü’minleriz.’ dedim.” Ebû Bekir ibni Süleymân ibni Ebî Hasme sözünü şöyle tamamladı:

İşte o günden sonra mektuplarda ‘emîrü’l-mü’minîn’ ifâdesi kullanıldı.”[399]

Hadisin Râvisi:

Ebû Bekir ibni Süleymân

Tâbiîn neslinden, Kureyş kabilesinin âlimlerinden, Medine’nin fakîhlerindendi. Şifâ Hatun’un da torunuydu.

Şifâ Hâtun

Şifâ binti Abdillâh, ilk hanım Müslümanlardandı. Okuma yazma bilen az sayıdaki hanım sahâbîlerden biriydi. Hastalıkları tedâvi ederdi. Peygamber Efendimiz zaman zaman onu ziyâret eder ve evinde öğle uykusuna yatardı. Resûl-i Ekrem (veya Hz. Ömer) onu kadın pazarını denetlemekle görevlendirmişti. Hicretin 20. yılında (641) Medine’de vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

١٠٢٤ - عَنْ عُبَيْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ:

قَدِمَ مُعَاوِيَةُ حَاجًّا حَجَّتَهُ الْأُولَى وَهُوَ خَلِيفَةٌ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ عُثْمَانُ بْنُ

حُنَيْفٍ الْأَنْصَارِيُّ فَقَالَ:

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْأَمِيرُ وَرَحْمَةُ اللهِ، فَأَنْكَرَهَا أَهْلُ الشَّامِ وَقَالُوا: مَنْ هَذَا

الْمُنَافِقُ الَّذِي يُقَصِّرُ بِتَحِيَّةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ؟

فَبَرَكَ عُثْمَانُ عَلَى رُكْبَتِهِ ثُمَّ قَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، إِنَّ هَؤُلَاءِ أَنْكَرُوا عَلَيَّ

أَمْرًا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنْهُمْ، فَوَاللهِ لَقَدْ حَيَّيْتُ بِهَا أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ، فَمَا

أَنْكَرَهُ مِنْهُمْ أَحَدٌ، فَقَالَ مُعَاوِيَةُ لِمَنْ تَكَلَّمَ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ:

عَلَى رِسْلِكُمْ، فَإِنَّهُ قَدْ كَانَ بَعْضُ مَا يَقُولُ، وَلَكِنَّ أَهْلَ الشَّامِ لَمَّا حَدَثَتْ

هَذِهِ الْفِتَنُ، قَالُوا: لَا تُقَصَّرُ عِنْدَنَا تَحِيَّةُ خَلِيفَتِنَا، فَإِنِّي إِخَالُكُمْ يَا أَهْلَ

الْمَدِينَةِ تَقُولُونَ لِعَامِلِ الصَّدَقَةِ: أَيُّهَا الأَمِيرُ.

1024. Tâbiîn neslinden Ubeydillâh ibni Abdillâh şöyle dedi:

Muâviye halîfeyken ilk haccını yapmak üzere Mekke'ye gelmişti. Ashâb-ı kirâmdan Osmân ibni Huneyf onun yanına vardı ve onu:

"Ey Emîr! Allah'ın selâmı ve rahmeti senin üzerine olsun!" diye selâmladı. Suriyeliler bu selâmlama şeklini beğenmediler ve:

"Halîfeyi, 'emîrü'l-mü'minîn' diye değil de, sadece 'emîr' diye selâmlayan bu münâfık da kimmiş?" dediler. Bunun üzerine Osmân ibni Huneyf diz çöküp yere oturdu ve:

"Yâ Emîre'l-mü'minîn! Bu adamlar, senin onlardan daha iyi bildiğin bir şeyi yaptım diye beni yadırgadılar. Vallahi ben halife Ebû Bekir, Ömer ve Osman'ı da 'Yâ Emîr!' diye selâmladım, fakat onlardan hiçbiri benim bu hitâbımı yadırgamadı." dedi.

Bunun üzerine Muâviye, Suriyelilerden Osmân ibni Huneyf'in selâmını yadırgayan adama hitap ederek şunları söyledi:

"Sâkin olun! Onun söylediklerinin bir kısmı, aynen öyle olmuştur. Fakat bu fitneler olunca, Suriyeliler halîfemizi selâmlamak için kullanılan 'emîrü'l-mü'minîn' ifâdesi bizim yanımızda kısaltılarak söylenemez, dediler. Ama ey Medineliler! Öyle sanıyorum ki, siz zekât memûruna da 'Ey Emîr!' diye hitap ediyorsunuz."[400]

Hadisin Râvisi:

Osmân ibni Huneyf el-Ensârî

Medineliydi. Bedir Gazvesi'ne ve daha sonraki gazvelere katıldı. Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer devirlerinde önemli hizmetler gördü. Hz. Ömer onu, Irak bölgesinin vergi sistemini belirleyen heyetin başına getirdi. Hz. Osman devrinde görev almadı, ilimle meşgul oldu ve o devrin fitnelerinden uzak durdu. Hz. Ali onu önce Basra, sonra Kûfe vâlisi yaptı. Hicretin 41. yılında (661) Kûfe'de vefat etti.

Allah ondan râzı olsun.

١٠٢٥ - عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

دَخَلْتُ عَلَى الْحَجَّاجِ فَمَا سَلَّمْتُ عَلَيْهِ.

1025. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

"Ben (Emevî vâlisi) Haccâc'ın yanına girdim; fakat ona selâm vermedim."[401]

١٠٢٦ - عَنْ تَمِيمِ بْنِ حَذْلَمٍ قَالَ:

إِنِّي لَأَذْكُرُ أَوَّلَ مَنْ سُلِّمَ عَلَيْهِ بِالْإِمْرَةِ بِالْكُوفَةِ، خَرَجَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ مِنْ بَابِ الرَّحَبَةِ، فَفَجَأَهُ رَجُلٌ مِنْ كِنْدَةَ - زَعَمُوا أَنَّهُ: أَبُو قُرَّةَ الْكِنْدِيُّ - فَسَلَّمَ عَلَيْهِ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْأَمِيرُ وَرَحْمَةُ اللهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فَكَرِهَهُ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الْأَمِيرُ وَرَحْمَةُ اللهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، هَلْ أَنَا إِلَّا مِنْهُمْ، أَمْ لَا؟ قَالَ سِمَاكٌ: ثُمَّ أَقَرَّ بِهَا بَعْدُ.

1026. Tâbiîn neslinden Temîm ibni Hazlem şöyle dedi:

Ben, Kûfe'de ilk defa kime 'emîr' diye selâm verildiğini hatırlıyorum. (Kûfe vâlisi) Mugîre bin Şu'be avlu kapısından çıkmıştı. Kindeli bir adam -ki onun Ebû Kurre el-Kindî olduğunu söylerler- onu âniden görünce:

"es-Selâmü aleyke eyyühe'l-emîr ve rahmetullah, es-Selâmü aleyküm" (Allah'ın selâmı ve rahmeti senin üzerine olsun ey Emîr! Allah'ın selâmı sizin de üzerinize olsun) diye selâm vermişti. Mugîre bin Şu'be onun 'aleyke' diye tekil olarak selâm vermesini beğenmemiş, şöyle demesini istemiştir:

"es-Selâmü aleyküm eyyühe'l-emîr ve rahmetullah, es-Selâmü aleyküm." Ben de o Müslümanlardan biri miyim, yoksa değil miyim?

Hadisin râvisi Simâk ibni Seleme şöyle dedi:
“O günden sonra bu selâmlama şekli yerleşti.”[402]

Hadisin Râvisi:
Temîm ibni Hazlem ed-Dabbî
Kûfeli kırâat âlimi tâbiîdir. Kur’ân-ı Kerîm’i Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anha arz ederek okumuştur. Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer’i de görmüştür.

١٠٢٧ - عَنْ زِيَادِ بْنِ عُبَيْدٍ - بَطْنٌ مِنْ حِمْيَرٍ - قَالَ:

دَخَلْنَا عَلَى رُوَيْفِعٍ، وَكَانَ أَمِيرًا عَلَى أَنْطَابُلُسَ، فَجَاءَ رَجُلٌ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ،

وَنَحْنُ عِنْدَهُ، فَقَالَ:

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْأَمِيرُ، فَقَالَ لَهُ رُوَيْفِعٌ:

لَوْ سَلَّمْتَ عَلَيْنَا لَرَدَدْنَا عَلَيْكَ السَّلَامَ، وَلَكِنْ إِنَّمَا سَلَّمْتَ عَلَى مَسْلَمَةَ

بْنِ مُخَلَّدٍ - وَكَانَ مَسْلَمَةُ عَلَى مِصْرَ - اذْهَبْ إِلَيْهِ فَلْيَرُدَّ عَلَيْكَ السَّلَامَ.

قَالَ زِيَادٌ: وَكُنَّا إِذَا جِئْنَا فَسَلَّمْنَا وَهُوَ فِي الْمَجْلِسِ قُلْنَا: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ.

1027. Tâbiîn neslinden Himyer kabilesine mensup Ziyâd ibni Ubeyd şöyle dedi:
İskenderiye taraflarındaki Antabulus şehrinin emîri olan, ashâb-ı kirâmdan Ruveyfî’ bin Sâbit el-Ensârî’nin huzûruna girdik. Biz onun yanındayken bir adam geldi ve kendisine:
“es-Selâmü **aleyke** ey Emîr!” diye selâm verdi. Ruveyfî’ ona:
“Bize selâm vermiş olsaydın, selâmını alırdık. Fakat sen Mısır vâlisi Mesleme bin Muhalled’e selâm verdin. Haydi onun yanına git de, selâmına karşılık versin!” dedi.
Ziyâd ibni Ubeyd şöyle dedi:

“Biz Ruveyfî’in yanına gittiğimizde kendisine **‘es-Selâmü aleyküm’** diye selâm verirdik.”

Hadisin Râvisi:

Ruveyfî’ ibni Sâbit el-Ensârî

Medineli Neccaroğulları’ndandır. Kuzey Afrika’daki fakîh sahâbîlerdendir. İfrîkıyye fetihlerine katıldı. Hicretin 47. yılında (667) Cerbe adasını fethetti. Mısır vâlisi Mesleme bin Muhalled’e bağlı olarak Libya’daki Berka bölgesinin yönetimi ona verildi ve 56 (676) yılında Berka’da vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

* Emîrü’l-mü’minîn diye sadece devlet başkanına hitap edilir. Vâlilere ve diğer yöneticilere bu sıfatla hitap edilmez. Emîrü’l-mü’minîn sıfatı ilk defa Hz. Ömer için kullanılmış, ondan sonra da devam etmiştir.

* Halîfelere, vâlilere ve diğer büyüklere “Allah’ın selâmı sana olsun” anlamında “es-Selâmü aleyke” diye selâm verilmez. “Allah’ın selâmı size olsun” anlamında “es-Selâmü aleyküm” diye selâm verilir.

* 1024 numaralı hadiste Muâviye bin Ebî Süfyân, “Ey Medineliler! Öyle sanıyorum ki, siz zekât memûruna da ‘Ey Emîr!’ diye hitap ediyorsunuz.” derken şunu söylemiş oldu: “Ey Osmân ibni Huneyf! Suriyeliler, senin zekât memuru ile halîfelerini bir tuttuğunu zannettiler, onun için sana öyle çıkıştılar.”

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Halîfe Ömer ibni Abdilazîz, her şeyin doğrusunu öğrenmeye ve uygulamaya çalışan samimi bir halîfeydi. Bu sebeple ona Hulefâ-i Râşidîn’in beşincisi denmiştir.

2. Hz. Ömer de yönettiği insanları daha iyi tanımaya ve onları daha iyi yönetmeye çalışırdı.

3. Haccâc-ı Zâlim, binlerce günahsız insanı ve âlimi katlettiği için, ashâb-ı kirâmdan Câbir ibni Abdillah onun yanına gittiğinde selâm vermemiştir. Zâlim yöneticiye itibar etmemeli, ondan uzak durmalıdır.

4. Selâm, emîre de verilse, “es-Selâmü aleyke (Allah’ın selâmı sana olsun)**” diye sadece bir insana hitâben verilmemeli, “es-Selâmü**

aleyküm" diye hem emîri, hem oradakileri kapsayacak şekilde verilmelidir.

٤٧١- بَابُ التَّسْلِيمِ عَلَى النَّائِمِ

471. UYUYANA SELÂM VERMEK

١٠٢٨ - عَنِ الْمِقْدَادِ بْنِ الأَسْوَدِ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجِيءُ مِنَ اللَّيْلِ، فَيُسَلِّمُ تَسْلِيمًا لَا يُوقِظُ

نَائِمًا، وَيُسْمِعُ الْيَقْظَانَ.

1028. Mikdâd ibni Esved radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle dedi:

"Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem geceleyin gelir, uyuyanı uyandırmayacak, sadece uyanık olanlara duyuracak şekilde selâm verirdi."[403]

Hadisin Açıklaması

Mikdâd ibni Esved, fakir Müslümanlardandı. Peygamber Efendimiz ona ve onun gibi birkaç yoksula birer sağmal koyun vermişti. "Bunları sağıp için, benim hissemi de ayırın." buyurmuştu. Onlar anlaştıkları gibi yapar, Fahr-i Âlem Efendimiz de geceleyin onların yattığı yere gelir, kendisi için ayrılan sütü içerdi. Hadisimiz bu olayı anlatmakta ve bize yüksek bir edep dersi öğretmektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz insana çok değer verir, kimseyi incitmezdi.
2. Uyuyana saygı gösterir, onu kesinlikle rahatsız etmezdi.
3. Uyuyanların yanındakilere, sadece onların duyacağı şekilde selâm verirdi.

٤٧٢- بَابُ حَيَّاكَ اللهُ

472. ALLAH ÖMÜRLER VERSİN DEMEK

١٠٢٩ - عَنِ الشَّعْبِيِّ، أَنَّ عُمَرَ قَالَ لِعَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ:

حَيَّاكَ اللهُ مِنْ مَعْرِفَةٍ.

1029. Tâbiîn âlimi ve muhaddisi Âmir eş-Şa'bî'den rivâyet edildiğine göre Ömer ibnü'l-Hattâb radıyallahu anh, ashâb-ı kirâmdan Adî bin Hâtim'e:

"Bilginden dolayı Allah sana ömürler versin!" dedi.[404]

Hadisin Râvisi:

Adî bin Hâtim et-Tâî

Müslüman olmadan önce azılı bir İslâm düşmanıydı. Hicretin 7. veya 9. yılında (628, 630) İslâmiyet'i kabul etti. Tay kabilesinin de İslâmiyet'le şereflenmesine sebep oldu. Hz. Ebû Bekir devrinde birtakım kabileler irtidâd ederken, o kabilesinin İslâm'dan dönmesini engelledi ve İslâm fetihlerinde çok değerli hizmetler yaptı. Babası Hâtim et-Tâî gibi cömert olan Adî, hicretin 67. yılında (686) Kûfe'de vefât etti.

Hadisimizde adları geçen Âmir eş-Şa'bî 203, Hz. Ömer ise 72. hadiste tanıtıldı.

Hadisin Açıklaması

Yine Âmir eş-Şa'bî'den rivâyet edildiğine göre Adî bin Hâtim, Hz. Ömer'in hilâfet yıllarında, kabilesinden birtakım adamlarla onun yanına gelmişti. Halîfeye kendisini tanıyıp tanımadığını sordu. Hz. Ömer de:

"Evet, tanıdım. Başkaları inkâr ederken sen iman ettin. Onlar inkâr etti, sen **bilgi** gösterdin. Onlar haksızlık ettiklerinde, sen vefâ gösterdin. Onlar geri gittiklerinde, sen beri geldin. Şüphesiz Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi ve ashâbını sevindiren zekât, Tay kabîlesinin zekâtıdır." dedi.[405]

Hadisten Öğrendiklerimiz

Birine "Allah sana ömürler versin" diye duâ edilebilir.

٤٧٣- بَابُ مَرْحَبًا

473. MERHABA DEMEK

١٠٣٠ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ:

أَقْبَلَتْ فَاطِمَةُ تَمْشِي كَأَنَّ مِشْيَتَهَا مَشْيُ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

«مَرْحَبًا بِابْنَتِي»، ثُمَّ أَجْلَسَهَا عَنْ يَمِينِهِ، أَوْ عَنْ شِمَالِهِ.

1030. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

"Fâtıma, tıpkı Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gibi yürüyerek çıkageldi. Allah'ın Resûlü: "Merhabâ kızım" diyerek onu sağ (veya sol) yanına oturttu."[406]

١٠٣١ - عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ:

اسْتَأْذَنَ عَمَّارٌ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَعَرَفَ صَوْتَهُ، فَقَالَ:

«مَرْحَبًا بِالطَّيِّبِ الْمُطَيَّبِ».

1031. Ali bin Ebî Tâlib radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün Ammâr ibni Yâsir radıyallahu anh, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna girmek için izin istedi. Allah'ın Elçisi onu sesinden tanıdı ve:

"Güzel olan ve kötülüklerden arınan adam, merhabâ." diye ona iltifat buyurdu.[407]

Hadislerin Açıklaması

Müslümanlar birbirlerini “Selâmün aleyküm” diye selâmlar. Selâmın yerini başka bir söz tutmaz. Birine “Merhabâ” demek, selâmlaşma sayılmaz. Peygamber Efendimiz’in sevgili kızı Hz. Fâtıma’nın selâmını aldıktan sonra ona “Merhabâ” demesi gibi, Müslümanlar birbirine böyle iltifat edebilirler. Merhabâ, “Hoşgeldin, bolluk bereket içinde olasın.” demektir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz çocuklarını, özellikle de Hz. Fâtıma’yı çok severdi. Kız çocukları hassâs olur, onlara özel ilgi göstermelidir.

2. Resûl-i Ekrem, Ammâr ibni Yâsir’i sever, ona “güzel adam”, “İslâmiyet ile daha da güzelleşen adam” diye iltifat ederdi.

3. Peygamber Efendimiz’in yaptığı gibi, merhaba sözü, selâmlaştıktan sonra “hoşgeldin” anlamında kullanılır ve gelene verilen değeri gösterir.

٤٧٤- بَابُ كَيْفَ رَدُّ السَّلَامِ؟

474. SELÂM NASIL ALINIR?

١٠٣٢ – عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ:

بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ظِلِّ شَجَرَةٍ بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ، إِذْ جَاءَ أَعْرَابِيٌّ مِنَ أَجْلَفِ النَّاسِ وَأَشَدِّهِمْ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فَقَالُوا: وَعَلَيْكُمْ.

1032. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

“Bir defasında biz, Mekke ile Medine arasındaki bir yerde ağaç gölgesinde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile otururken, son derece kaba ve görgüsüz bir bedevî çıkageldi ve:

“es-Selâmü aleyküm” diye selâm verdi. Orada bulunanlar da:

“Ve aleyküm” diye onun selâmını aldılar.”[408]

١٠٣٣ - عَنْ أَبِي جَمْرَةَ:

سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ إِذَا سُلِّمَ عَلَيْهِ يَقُولُ: وَعَلَيْكَ، وَرَحْمَةُ اللهِ.

1033. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Cemre (Nasr ibni İmrân) şöyle dedi:

Ben Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümânın, kendisine selâm verildiğinde şöyle dediğini duydum:

"Ve aleyke ve rahmetullah (Selâm ve Allah'ın rahmeti senin üzerine de olsun)."[409]

١٠٣٤ - قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ: وَقَالَتْ قَيْلَةُ:

قَالَ رَجُلٌ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ:

«وَعَلَيْكَ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللهِ».

1034. Ebû Abdillah el-Buhârî[410] şöyle dedi:

Hanım sahâbîlerden Kayle binti Mahreme şöyle demiştir:

"Bir adam Peygamber aleyhisselâma:

'es-Selâmü aleyke yâ Resûlallah!' diye selâm verdi. Resûl-i Ekrem de ona:

"Ve aleyke's-selâmü ve rahmetullah" diye karşılık verdi.[411]

١٠٣٥ - عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ:

أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ فَرَغَ مِنْ صَلَاتِهِ، فَكُنْتُ أَوَّلَ مَنْ

حَيَّاهُ بِتَحِيَّةِ الْإِسْلَامِ، فَقَالَ:

«وَعَلَيْكَ، وَرَحْمَةُ اللهِ، مِمَّنْ أَنْتَ؟».

قُلْتُ: مِنْ غِفَارٍ.

1035. Ebû Zer el-Gıfârî radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazını bitirdiği zaman yanına vardım ve kendisini İslâm selâmı ile ilk selâmlayan ben oldum. Bana:

"Ve aleyke ve rahmetullah (Selâm ve Allah'ın rahmeti senin üzerine de olsun)**. Kimlerdensin?"** diye sordu. Ben de:

"Gıfâr kabilesindenim." dedim.[412]

١٠٣٦ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ:

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«يَا عَائِشُ، هَذَا جِبْرِيلُ، وَهُوَ يَقْرَأُ عَلَيْكِ السَّلَامَ»، قَالَتْ: فَقُلْتُ:

وَعَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، تَرَى مَا لَا أَرَى.

تُرِيدُ بِذَلِكَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

1036. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana:

"Ey Âiş! Bak, Cebrâil sana selâm söylüyor." buyurdu. Ben de:

"Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi ona olsun. Yâ Resûlallah! Sen benim göremediğimi görüyorsun." dedim.[413]

١٠٣٧ - عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ قَالَ: قَالَ لِي أَبِي:

يَا بُنَيَّ، إِذَا مَرَّ بِكَ الرَّجُلُ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فَلَا تَقُلْ: وَعَلَيْكَ، كَأَنَّكَ

تَخُصُّهُ بِذَلِكَ وَحْدَهُ، فَإِنَّهُ لَيْسَ وَحْدَهُ، وَلَكِنْ قُلْ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ.

1037. Tâbiîn fakîhlerinden Muâviye bin Kurre şöyle dedi:

Ashâb-ı kirâmdan olan babam Kurre bin İyâs bana şunları söyledi:

"Yavrucuğum! Bir adam yanına gelir ve sana: 'es-Selâmü aleyküm' diye selâm verirse, onun selâmını 've aleyke' (Allah'ın selâmı sana olsun) diye alma!"

Şâyet onun selâmını 've aleyke' diye alırsan, sadece onu kasdetmiş olursun. Halbuki o adam yalnız değildir (yanında melekler vardır.) Sen onun selâmını 'es-Selâmü aleyküm' diye al!"[414]

Hadislerin Açıklaması

Verilen selâmın nasıl alınacağına dair şunu öğrendik:

En güzel selâm verme şekli: "es-Selâmü aleyküm ve rahmetullâhi ve berekâtüh" demektir. Böyle verilen selâm şöyle alınır: "Ve aleyküm selâm ve rahmetullâhi ve berekâtüh".

En kısa selâm verme şekli: "es-Selâmü aleyküm" (veya selâmün aleyküm) demektir. Böyle verilen selâm "ve aleyküm selâm" (veya aleyküm selâm) diye alınabilir. Fakat daha güzeli, bir kelime ilâvesiyle "Ve aleyküm selâm ve rahmetullahi" diye almaktır.

Bizde pek âdet değildir ama, Araplar arasında "es-Selâmü aleyke" (Allah'ın selâmı sana olsun) diye de selâm verilir. Bu da sünnete uygundur. Böyle verilen selâmı "ve aleyküm selâm" (veya aleyküm selâm) diye almalıdır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslüman olmayan birinin verdiği selâm, "ve aleyküm" diye alınır.

2. Kendisine selâm verilen kimse, selâmı "ve rahmetullah" veya "ve berekâtüh" diye bir kelime ilâvesiyle almalıdır. Çünkü Allah Teâlâ: "Size bir selâm verildiğinde, ona daha güzeliyle veya aynısıyla cevap verin."[415] buyurmuştur.

3. Biriyle selâm gönderilirse, selâmı götüren kimse onu yerine ulaştırmalıdır. Çünkü selâm bir emânettir. Nitekim Peygamber Efendimiz de Cebrâil aleyhisselâmın selâmını Hz. Âişe'ye tebliğ etmiştir.

4. Kendisine selâm ulaştırılan kimse, o selâmı: "Ve aleyke ve aleyhi's-selâm (Allah'ın selâmı sana ve selâmı gönderene olsun)**" diye alır.**

5. Cebrâil aleyhisselâmın Hz. Âişe'ye selâm göndermesi, annemizin ne kadar değerli bir insan olduğunu göstermektedir.

6. Peygamber Efendimiz'in Hz. Âişe'ye "Âiş" diye hitap etmesi, birine ismini kısaltarak hitap edilebileceğini, meselâ Emine'ye "Emiş" denebileceğini göstermektedir.

٤٧٥- بَابُ مَنْ لَمْ يَرُدَّ السَّلَامَ

475. VERİLEN SELÂMI ALMAYAN KİMSE

١٠٣٨ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي ذَرٍّ:

مَرَرْتُ بِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أُمِّ الْحَكَمِ فَسَلَّمْتُ، فَمَا رَدَّ عَلَيَّ شَيْئًا؟ فَقَالَ:

يَا ابْنَ أَخِي، مَا يَكُونُ عَلَيْكَ مِنْ ذَلِكَ؟ رَدَّ عَلَيْكَ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنْهُ، مَلَكٌ

عَنْ يَمِينِهِ.

1038. Tâbiîn muhaddislerinden Abdullah ibni's-Sâmit el-Gıfârî şöyle dedi:

Ebû Zer el-Gıfârî radıyallahu anha dedim ki:

"(Emevî vâlisi) Abdurrahmân ibni Ümmi'l-Hakem'in yanına uğramıştım. Kendisine selâm verdim, fakat verdiğim selâmı almadı." Ebû Zer el-Gıfârî bana şunları söyledi:

"Yeğenim! Onun, selâmını almaması sana bir zarar vermez. Senin selâmını ondan daha hayırlı biri, onun sağ tarafında bulunan melek almıştır!"[416]

Hadisin Râvisi:

Hadisimizde adı geçen iki ismi kısaca tanıyalım:

Hadisimizin râvisi **Abdullah ibni's-Sâmit el-Gıfârî,** Ebû Zer radıyallahu anhın kardeşinin oğludur ve güvenilir bir hadis râvisidir.

Verilen selâmı almayan **Abdurrahmân ibni Ümmi'l-Hakem** ise Emevî vâlisidir. Annesi Ümmü'l-Hakem, Muâviye bin Ebî Süfyân'ın kız kardeşidir. Dayısı onu Kûfe vâliliğine getirdi. Burada cuma hutbesini oturduğu yerden okuduğu için ashâb-ı kirâmdan Kâ'b ibni Ucre tarafından

şiddetle tenkit edildi. Kötü idaresi yüzünden Kûfeliler onu kovdu. Sonra Mısır'a, ardından Cezîre'ye vâli olarak gönderildi.

١٠٣٩ - عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ:

إِنَّ السَّلَامَ اسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ اللهِ، وَضَعَهُ اللهُ فِي الْأَرْضِ، فَأَفْشُوهُ بَيْنَكُمْ، إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا سَلَّمَ عَلَى الْقَوْمِ فَرَدُّوا عَلَيْهِ كَانَتْ لَهُ عَلَيْهِمْ فَضْلُ دَرَجَةٍ، لِأَنَّهُ ذَكَّرَهُمُ السَّلَامَ، وَإِنْ لَمْ يُرَدَّ عَلَيْهِ رَدَّ عَلَيْهِ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنْهُ وَأَطْيَبُ.

1039. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh şöyle dedi:

"Selâm, Allah Teâlâ'nın isimlerinden biridir. Onu selâmlaşmanız için yeryüzüne indirmiştir. Bu sebeple birbirinize çok selâm veriniz. Bir kimse bir topluluğa selâm verir, onlar da onun selâmını alırlarsa, selâm veren kimse, selâmı alanlardan bir derece daha üstün olur. Çünkü o, diğerlerine selâmı hatırlatmıştır. Şâyet onun verdiği selâmı almazlarsa, o selâmı kendilerinden daha hayırlı ve daha güzel olan (melek) alır."[417]

١٠٤٠ - عَنِ الْحَسَنِ قَالَ:

التَّسْلِيمُ تَطَوُّعٌ، وَالرَّدُّ فَرِيضَةٌ.

1040. Tâbiîn âlimi Hasan-ı Basrî şöyle dedi:

"Selâmı vermek sünnet, almak farzdır."[418]

Hadislerin Açıklaması

* Selâm, bir duâdır. Müslümanlar arasında muhabbet meydana gelmesine, kardeşlik duygusunun gelişmesine vesîle olur. Verilen selâmı almamak, İslâm kardeşliğine önem vermemek demektir. Böyle bir duruma düşmemek için, verilen selâmı mutlaka almalıdır.

* Allah Teâlâ’nın: **“Size bir selâm verildiğinde, onu daha güzeliyle veya aynısıyla alın.”**[419] diye emretmesi, İslâm âlimlerinin de belirttiği gibi selâmı vermenin sünnet, almanın ise farz olduğunu göstermektedir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Selâmı veren de alan da, dillerini Allah’ın “Selâm” ism-i şerîfiyle güzelleştirdikleri için sevap kazanırlar.

2. Selâmı veren, bu sevâbın kazanılmasına vesîle olduğu için daha fazla sevap kazanır.

3. Kendisine selâm verilen kimse o selâmı alsa da almasa da, yanındaki melek, verilen selâmı mutlaka alır.

4. Selâmı almayan kimse, dinî bir görevi yapmadığı için hem günahkâr olur hem de selâm alma sevâbından mahrûm olur.

٤٧٦- بَابُ مَنْ بَخِلَ بِالسَّلَامِ

476. SELÂM VERMEME CİMRİLİĞİ

١٠٤١ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ:

الْكَذُوبُ مَنْ كَذَبَ عَلَى يَمِينِهِ، وَالْبَخِيلُ مَنْ بَخِلَ بِالسَّلَامِ، وَالسَّرُوقُ مَنْ سَرَقَ الصَّلَاةَ.

1041. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Asıl yalancı, yalan yere yemin edendir. Cimri, selâm vermekte cimrilik gösterendir. Hırsız ise (rükû ve secdesini tam yapmayıp) namazdan çalandır.

٢٤٠١ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

أَبْخَلُ النَّاسِ الَّذِي يَبْخَلُ بِالسَّلَامِ، وَإِنَّ أَعْجَزَ النَّاسِ مَنْ عَجَزَ بِالدُّعَاءِ.

1042. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

“İnsanların en cimrisi, selâm vermekte cimrilik gösterendir. İnsanların en âcizi ise, Allah’a duâ etmekte âcizlik gösterendir.[420]

Hadislerin Açıklaması

* Söylediği bir yalanı yemin ile pekiştirmek, en çirkin yalancılıktır.

* Peygamber Efendimiz selâm vermemeyi en berbat cimrilik kabul etmiştir. Halbuki selâm vermek en kolay ibâdetlerden biridir.

* Namaz hırsızlığına gelince: Bir gün Fahr-i Âlem Efendimiz

“En kötü hırsız, namazından çalandır.” buyurmuştu. Ashâb-ı kirâm:

“İnsan namazından nasıl çalar?” diye sordular. Kâinâtın Efendisi de:

“Rükûunu ve secdesini tam yapmamak sûretiyle çalar.” buyurdu.[421]

* 1042. hadis Hz. Ömer’in sözü olarak da rivâyet edilmektedir.[422] Her ibâdette az da olsa bir gayret, bir zahmet vardır. Ama duâ etmek öyle değildir. Oturduğu yerden ellerini açarak Allah’a duâ etmeyi bile beceremeyen kimse insanların en âcizi, en gàfili ve en vurdumduymazıdır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Yalan yere yemin etmek, Müslümana aslâ yakışmaz.

2. Din kardeşlerine selâm vermemek, en büyük cimriliktir.

3. Allah’a duâ etmemek âcizlik ve zavallılıktır.

4. Rükû ve secde ederken belini doğrultmadan yatıp kalkmak, namazdan çalmaktır, yani namaz hırsızlığıdır.

٤٧٧- بَابُ السَّلَامِ عَلَى الصِّبْيَانِ

477. ÇOCUKLARA SELÂM VERMEK

١٠٤٣ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ:

أَنَّهُ مَرَّ عَلَى صِبْيَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ، وَقَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُهُ بِهِمْ.

1043. Enes radıyallahu anh çocukların yanından geçerken onlara selâm verdi ve:

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de çocuklara böyle selâm verirdi." dedi.[423]

١٠٤٤ - عَنْ عَنْبَسَةَ قَالَ:

رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ يُسَلِّمُ عَلَى الصِّبْيَانِ فِي الْكُتَّابِ.

1044. Tâbiîn neslinden Anbese bin Ammâr ed-Devsî şöyle dedi:

Ben Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümânın, ilkokul çocuklarına selâm verdiğini gördüm.[424]

Hadislerin Açıklaması

Çocuklar bizim geleceğimizdir. Onlara değer vermeli, kişiliklerinin gelişmesine yardım etmeliyiz. Peygamber Efendimiz, oyun oynayan çocuklara bile selâm verir, böylece onlara önemli kişiler olduklarını hatırlatırdı. Ashâb-ı kirâm da Resûl-i Ekrem'in bu sünnetini yaşatırlardı.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Çocukları İslâm terbiyesi ile yetiştirmenin ilk şartı, onları selâmlaşmaya alıştırmaktır.

2. Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz çocuklara karşı hem mütevâzi hem de şefkatliydi.

3. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ da çocukları önemseme husûsunda Peygamber aleyhisselâmı kendine örnek alırdı.

٤٧٨- بَابُ تَسْلِيمِ النِّسَاءِ عَلَى الرِّجَالِ

478. KADINLARIN ERKEKLERE SELÂM VERMESİ

١٠٤٥ - عَنْ أُمِّ هَانِئٍ قَالَتْ:

ذَهَبْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَغْتَسِلُ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَقَالَ:

«مَنْ هَذِهِ؟»

فَقُلْتُ: أُمُّ هَانِئٍ، قَالَ:

«مَرْحَبًا بِأُمِّ هَانِئٍ».

1045. Peygamber Efendimiz'in amcasının kızı Ümmü Hânî şöyle dedi:

(Mekke'nin fethedildiği yıl) Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gitmiştim. Baktım yıkanıyor. (Fâtıma da onu bir örtüyle örtüyor). Ona selâm verdim:

"Bu hanım kim?" diye sordu. Ben de:

"Ümmü Hânî" dedim.

"Merhaba Ümmü Hânî!" buyurdu.[425]

Hadisin Râvisi:

Ümmü Hânî

Adı Fâhite'dir. Peygamber aleyhisselâmın amcası Ebû Tâlib'in kızı, Hz. Ali'nin öz kardeşidir. Resûl-i Ekrem ile birlikte büyüdü. Mekke Fethi'nde Müslüman oldu. Mi'râc hâdisesini anlatan sahâbîlerden biri de odur. Ümmü Hânî hicretin 50. yılında (670) vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

١٠٤٦ - عَنِ الْحَسَنِ قَالَ:

كُنَّ النِّسَاءُ يُسَلِّمْنَ عَلَى الرِّجَالِ.

1046. Tâbiîn âlimi Hasan-ı Basrî şöyle dedi:

"Kadınlar, erkeklere selâm verirlerdi."[426]

Hadislerin Açıklaması

Herhangi bir fitne söz konusu olmadığı hallerde, kadınlar erkeklere selâm verirler. Nitekim Peygamber aleyhisselâmın amcasının kızı Ümmü Hânî

selâm vermiş, Fahr-i Cihân Efendimiz de onun selâmını almıştır. Hayatının büyük çoğunluğunu hicretin birinci yüzyılında geçirmiş olan Hasan-ı Basrî de, o devirde kadınların erkeklere selâm verdiklerini söylemiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Kötü niyet bulunmadığı takdirde kadınlar, erkeklere selâm verebilir.

2. İlk devirlerde böyle yapılmıştır.

٤٧٩- بَابُ التَّسْلِيمِ عَلَى النِّسَاءِ

479. KADINLARA SELÂM VERMEK

١٠٤٧ - عَنْ أَسْمَاءَ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ فِي الْمَسْجِدِ، وَعُصْبَةٌ مِنَ النِّسَاءِ قُعُودٌ،

قَالَ بِيَدِهِ إِلَيْهِنَّ بِالسَّلَامِ، فَقَالَ:

«إِيَّاكُنَّ وَكُفْرَانَ الْمُنْعِمِينَ، إِيَّاكُنَّ وَكُفْرَانَ الْمُنْعِمِينَ».

قَالَتْ إِحْدَاهُنَّ: نَعُوذُ بِاللهِ، يَا نَبِيَّ اللهِ، مِنْ كُفْرَانِ نِعَمِ اللهِ، قَالَ:

"بَلَى إِنَّ إِحْدَاكُنَّ تَطُولُ أَيْمَتُهَا، ثُمَّ تَغْضَبُ الْغَضْبَةَ فَتَقُولُ: وَاللهِ مَا رَأَيْتُ

مِنْهُ سَاعَةً خَيْرًا قَطُّ، فَذَلِكَ كُفْرَانُ نِعَمِ اللهِ، وَذَلِكَ كُفْرَانُ نِعَمِ الْمُنْعِمِينَ".

1047. Hanım sahâbîlerden Esmâ binti Yezîd radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mescid'e uğramıştı. Hanımlardan bir topluluk orada oturuyordu. Eliyle onlara selâm verdi ve:

"Size iyilik edenlere nankörlük etmeyin. Size iyilik edenlere nankörlük etmeyin." buyurdu. Kadınlardan biri:

"Ey Allah'ın Nebîsi! Allah'ın nimetlerine nankörlük etmekten Allah'a sığınırız." dedi. Nebiyy-i Muhterem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle

buyurdu:

“Orası öyle. Uzun süre evlenemeyip de evlendikten sonra bir şeye öfkelenerek kocası hakkında: ‘Vallahi ben o adamdan bir saat bile hayır görmedim.’ der. İşte Allah’ın nimetlerine nankörlük etmek budur. İşte Allah’ın nimetlerine nankörlük etmek budur.”[427]

١٠٤٨ - عَنْ أَسْمَاءَ ابْنَةِ يَزِيدَ الْأَنْصَارِيَّةِ:

مَرَّ بِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا فِي جِوَارِ أَتْرَابٍ لِي، فَسَلَّمَ عَلَيْنَا

وَقَالَ:

«إِيَّاكُنَّ وَكُفْرَ الْمُنْعِمِينَ». وَكُنْتُ مِنْ أَجْرَئِهِنَّ عَلَى مَسْأَلَتِهِ،

فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، وَمَا كُفْرُ الْمُنْعِمِينَ؟ قَالَ:

"لَعَلَّ إِحْدَاكُنَّ تَطُولُ أَيْمَتُهَا مِنْ أَبَوَيْهَا، ثُمَّ يَرْزُقُهَا اللهُ زَوْجًا، وَيَرْزُقُهَا مِنْهُ

وَلَدًا، فَتَغْضَبُ الْغَضْبَةَ فَتَكْفُرُ فَتَقُولُ: مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ".

1048. Yine Esmâ binti Yezîd el-Ensâriyye radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Bir gün akrânım olan kızlarla birlikte otururken, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yanımıza uğrayıp bize selâm verdi ve:

“**Size iyilik edenlere nankörlük etmeyin.**” buyurdu. Ben Peygamber Efendimiz’e soru sorma konusunda kadınların en cesâretlisiydim.

“Yâ Resûlallah! İyilik edenlere nankörlük etmek nedir?” diye sordum. Şöyle buyurdu:

“Biriniz anne ve babasının evinde uzun süre bekâr kalabilir. Sonra Allah ona bir eş nasîb eder, ondan bir de çocuk lütfeder. Buna rağmen kocasına bir sebeple kızdığında, hemen ona nankörlük eder ve: ‘Ben senden hiç iyilik görmedim.’ **der.”**[428]

Hadislerin Açıklaması

Peygamber aleyhisselâm, günahtan korunmuştur. O kimseyle kıyaslanamaz; herkese selâm verir. Peygamber dışındaki insanların birbirine selâm verirken bir art niyet taşıması mümkündür. Bu sebeple kadın ve erkeğin birbirine selâm vermesi, fitne söz konusu olmadığında mümkündür.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Kötü niyet bulunmadığında erkek kadına, kadın erkeğe selâm verebilir.

2. Akrabalık bağı sebebiye evlenmeleri yasak olan kimseler, birbirine selâm verip alırlar.

3. Peygamber Efendimiz, erkeği, "kadına iyilik eden kişi" diye nitelemiştir. Kadın da erkeğinin kendisi ve ailesi için yaptığı fedakârlıkları görmezden gelmemelidir.

4. Kadın, kocasına öfkelendiği zaman kendisini kaybetmemeli, onun yaptığı iyilikleri bir çırpıda silip atmamalıdır.

٤٨٠- بَابُ مَنْ كَرِهَ تَسْلِيمَ الْخَاصَّةِ

480. SELÂMIN BAZI KİŞİLERE VERİLMESİ

١٠٤٩ - عَنْ طَارِقٍ قَالَ:

كُنَّا عِنْدَ عَبْدِ اللهِ جُلُوسًا، فَجَاءَ آذِنُهُ فَقَالَ: قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، فَقَامَ وَقُمْنَا مَعَهُ، فَدَخَلْنَا الْمَسْجِدَ، فَرَأَى النَّاسَ رُكُوعًا فِي مُقَدَّمِ الْمَسْجِدِ، فَكَبَّرَ وَرَكَعَ، وَمَشَيْنَا وَفَعَلْنَا مِثْلَ مَا فَعَلَ، فَمَرَّ رَجُلٌ مُسْرِعٌ فَقَالَ: عَلَيْكُمُ السَّلَامُ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، فَقَالَ: صَدَقَ اللهُ، وَبَلَّغَ رَسُولُهُ.

فَلَمَّا صَلَّيْنَا رَجَعَ، فَوَلَجَ عَلَى أَهْلِهِ، وَجَلَسْنَا فِي مَكَانِنَا نَنْتَظِرُهُ حَتَّى يَخْرُجَ، فَقَالَ بَعْضُنَا لِبَعْضٍ: أَيُّكُمْ يَسْأَلُهُ؟ قَالَ طَارِقٌ: أَنَا أَسْأَلُهُ، فَسَأَلَهُ،

فَقَالَ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

”بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ: تَسْلِيمُ الْخَاصَّةِ، وَفُشُوُّ التِّجَارَةِ حَتَّى تُعِينَ الْمَرْأَةُ زَوْجَهَا عَلَى التِّجَارَةِ، وَقَطْعُ الْأَرْحَامِ، وَفُشُوُّ الْقَلَمِ، وَظُهُورُ الشَّهَادَةِ بِالزُّورِ، وَكِتْمَانُ شَهَادَةِ الْحَقِّ“.

1049. Tâbiîn muhaddislerinden Târık ibni Şihâb el-Ahmesî şöyle dedi:

Biz Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhın yanında oturuyorduk. Hizmetkârı geldi ve "Namaz vakti girdi." dedi. O kalktı, biz de onunla birlikte kalkıp mescide girdik. İnsanların mescidin ön tarafında rükûa vardıklarını görünce, İbni Mes'ûd (o rekâta yetişmek için) olduğu yerde tekbir getirip rükûa vardı. Biz de yürüyüp onun gibi yaptık (ve sonra safa girdik).

Süratlice giden bir adam İbni Mes'ûd'a:

"Aleyküm selâm (veya: Selâmün aleyküm) yâ Ebâ Abdirrahmân." (diye yalnız ona) selâm verdi. O da:

"Allah doğru söyledi, Resûlü de bunu haber verdi." dedi.

Namazı kılınca Abdullah ibni Mes'ûd dönüp ailesinin yanına gitti. Biz de yerimize dönüp onun gelmesini beklemeye başladık. Birbirimize:

"Bu selâm meselesini ona kim soracak?" dedik. Târık ibni Şihâb:

"Ben sorarım." dedi ve (Adam sana selâm verdi, sen de selâmını aldın ve 'Allah doğru söyledi, Resûlü de bunu haber verdi' dedin, niçin böyle söyledin, diye) sordu. Abdullah ibni Mes'ûd da Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

"Kıyâmet yaklaşınca şu işler olacak:

Selâm herkese değil, bazı kimselere verilecek.

Ticâret o kadar yayılacak ki, kadınlar, kocalarına ticâretlerinde yardım edecek.

Akrabalık bağı koparılacak. Yazı yaygınlaşacak.

Yalancı şâhitlik ortaya çıkacak. Şâhitlik yapılırken gerçek söylenmeyip gizlenecek."[429]

❀

١٠٥٠ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو:

أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ قَالَ:

«تُطْعِمُ الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ».

1050. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, bir kimse Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme:

"Yâ Resûlallah! Müslümanın hangi ameli daha hayırlıdır? diye sordu. Peygamber aleyhisselâm da:

"Tanıdık-tanımadık herkese yemek yedirmen ve selâm vermendir." buyurdu.[430]

Hadislerin Açıklaması

* Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi herkesi kapsayacak kadar geniştir. Bu sebeple selâm belli bir kişiye değil, tanıdık-tanımadık herkese verilir. Bir topluluğun içindeki belli bir şahsa selâm vermek, Efendimiz'in ifâdesiyle kıyâmet alâmetlerindendir.

* Hadisimizdeki "Yazı yaygınlaşacak" ifâdesi dikkat çekmektedir. Asr-ı Saâdet'te okur yazar sayısı son derece azdı. Günümüzde artık, dünyada ne kadar okur yazar kalmadığı konuşulmaktadır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Selâm verilirken insan seçilmez. Selâm, bir topluluktaki bütün insanlara verilir. Adam seçerek selâm vermek kıyâmet alâmetidir.

2. Birinci hadiste, Peygamber Efendimiz'in kıyâmete doğru olacağını haber verdiği şeyler aynen gerçekleşmiştir. Bu da onun mûcizelerinden biridir.

3. Peygamber Efendimiz zamanında ticâret yapan kadınlar olmakla birlikte, o vakitler ticâret hayatında kadınların kocalarına yardım etmediği anlaşılmaktadır.

4. Bugün telefonlar heberleşmeyi son derece kolaylaştırdığı halde, akrabalık bağı koptuğu için akrabalar birbirinin hatırını bile sormuyor.

Buhârî, Enbiyâ 1, nr. 3326, İsti'zân 1, nr. 6227 ; Müslim, Cennet 28, nr. 2841.

Ebû Dâvûd, Edeb 131, 132, nr. 5195.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 286, nr. 18729; Ebû Ya‘lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), III, 246-247, nr. 1687.

Bu hadis 787 numarayla farklı şekilde geçti.

Müslim, Îmân 93, nr.54; Ebû Dâvûd, Edeb 130, 131, nr. 5193.

Tirmizî, Et‘ime 45, nr. 1855; İbni Mâce, Edeb 11, nr. 3694.

İbn Sa‘d, *et-Tabakàtü’l-kübrâ*, IV, 152.

. İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), II, 251, nr. 498; İbnü’s-Sünnî, *Amelü’l-yevm ve’l-leyle* (Berenî), s. 183, nr. 221.

Bu hadisin ikinci yarısı 994 numarayla tekrar gelecektir.

Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* (Selefî), I, 300, nr. 879.

Buhârî, Edeb 62, nr. 6077, İsti’zân 9, nr. 6237; Müslim, Birr 25, nr. 2560.

Bu hadis 399 ve 406 numarayla geçti.

Ebû Dâvûd, Edeb 131, 132, 138, 139, nr. 5195, 5208; Tirmizî, İsti’zân 2, nr. 2689; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), II, 246-247, nr. 493.

Bu hadisin daha kısa bir rivâyeti 1007 numarayla gelecektir.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 242, nr. 25678.

İmâm Buhârî burada bu hadisin bir benzerinin senedini vermiş, metnini zikretmemiştir.

Abdürrezzâk, *el-Musannef* (A‘zamî), II, 98, nr. 2679; İshâk ibni Râhûye, *Müsned* (Belûşî), II, 540, nr. 1122; İbni Mâce, İkàme 14, nr.856, 857.

Ma’mer ibni Râşid, *el-Câmi’* (A’zamî), XI, 131, nr. 20117; Beyhakì, *Şu‘abü’l-îmân* (Hâmid), XI, 198, 200, nr. 8400, 8404.

Buhârî, Ezân 148, 150, nr. 831, 835, Amel fi’s-salât 4, nr. 1202, İsti’zân 3, 28, nr. 6230, 6265, Tevhîd 5, nr. 7381; Müslim, Salât 55, nr. 402.

A‘râf 7/180.

Buhârî, Şurût 18, nr. 2736, Tevhîd 12, nr. 7392; Müslim, Zikir 5, 6, nr. 2677.

Müslim, Mesâcid 135, 136, nr. 591, 592.

Müslim, Selâm 5, nr. 2162; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 372, nr. 8832.

Bu hadis, 925 numarada geçti.

Ma’mer ibni Râşid, *el-Câmi’* (A’zamî), X, 387-388, nr. 19444; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 444, nr. 15754.

Buhârî, İsti’zân 4, 5, nr. 6231, 6232; Müslim, Selâm 1, nr. 2160.

. İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), II, 251, nr. 498; İbnü’s-Sünnî, *Amelü’l-yevm ve’l-leyle* (Berenî), s. 183, nr. 221.

Bu hadis 983 nolu hadisin bir bölümüdür.

Tevbe 9/128.

Tirmizî, İsti'zân 14, nr. 2705; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XVIII, 312, nr. 805.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 259, nr. 25870.

Tirmizî, İsti'zân 14, nr. 2705; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 19, nr. 24439.

Buhârî, İsti'zân 5-7, nr. 6234; Müslim, Selâm 1, nr. 2160.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), V, 134, nr. 4860.

Bu hadisin daha geniş bir rivâyeti 1131 numarayla gelecektir.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 457-458, nr. 28141; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XXIV, 177, nr. 445.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 385, nr. 773.

Mâlik, *Muvatta'*, Selâm 6.

Ebû Dâvûd, Edeb 138, 139, nr. 5208; Tirmizî, İsti'zân 2, nr. 2689; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), II, 246-247, nr. 493.

Bu hadisin daha geniş bir rivâyeti 986 numarayla geçti.

Ebû Dâvûd, Edeb 138, 139, nr. 5195, 5208; Tirmizî, İsti'zân 2, nr. 2689; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), II, 246-247, nr. 493.

Zümer 39/73.

Yûnus 10/10; İbrâhim 14/23.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), XIX, 25-26, nr. 52. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 25, nr. 4854.

Ebû Dâvûd, Edeb 135, nr. 5200.

İbnü's-Sünnî, *Amelü'l-yevm ve'l-leyle* (Berenî), s. 217, nr. 245; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XI, 238, nr. 8472. Ayrıca bk. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 245, nr. 25711, 25712.

Ebû Dâvûd, Edeb 25, nr. 4854.

İbni Vehb, *el-Câmi' fi'l-hadîs* (Ebü'l-Hayr), s. 250, nr. 166;

Buhârî, Îmân 6, 20, nr. 12, 28; İsti'zân 9, nr. 6236; Müslim, Îmân 63, nr. 39.

Bu hadis 1050 numarayla tekrar gelecektir.

Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), XI, 504-505, nr. 6626. Ayrıca bk. Buhârî, Mezâlim 22, nr. 2465, İsti'zân 2, nr. 6229; Müslim, Libâs 114, nr. 2121.

Bu hadis 1149 ve 1150 numarayla tekrar gelecektir.

Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XI, 195, nr. 8395.

Buhârî, İsti'zân 21, bâb başlığında benzeri bir lafızla.
Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* (İvezullah), III, 343, nr. 3350; Heysemî, *Mecma'u'l-bahreyn* (Abdülkuddûs), VIII, 198, nr. 4305.
Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 163, 179, nr. 6518, 6680.
Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 14-15, nr. 11125.
Ebû Dâvûd, Hâtem 4, nr. 4223.
Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), I, 64, nr. 48; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), III, 87, nr. 4480.
Ma'mer ibni Râşid, *el-Câmi'*, X, 390, nr. 19454; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), IX, 29-30, nr. 8309.
İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VI, 190, nr. 30574; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), III, 653, nr. 6402.
İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VI, 190, nr. 30573.
Müslim, Et'ime 174, nr. 2055; Tirmizî, İsti'zân 26, nr. 1719.
Bezzâr, *Müsned* (Mahfûzurrahmân), I, 469, nr. 336.
Müslim, Fezâilü's-sahâbe 196, nr. 2523; Bezzâr, *Müsned* (Mahfûzurrahmân), I, 469, nr. 336; Beyhakì, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Atâ), VII, 15, nr. 13143;.
Buhârî, Menâkıb 25, nr. 3623, İsti'zân 43, nr. 6285-6286; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 98, 99, nr. 2450.
Tirmizî, Menâkıb 34, nr. 3798; İbni Mâce, Mukaddime 11, nr. 146.
Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 394, nr. 791.
Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 395, nr. 792.
İmâm Buhârî, "Ebû Abdillah" künyesiyle kendini kasdetmiştir.
Tirmizî, Edeb 49, nr. 2814.
Müslim, Fezâilü's-sahâbe 132, nr. 2473; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 175, nr. 21858.
Buhârî, Bed'ü'l-halk 6, nr. 3217, Fezâilü ashâbi'n-nebî 30, nr. 3768, Edeb 111, nr. 6201; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 90, 91, nr. 2447.
Bu hadis 827 numarayla geçti, 1116 numarayla tekrar gelecektir.
İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 244, nr. 25696.
Nisâ 4/86.
Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 396, nr. 796.
Ma'mer ibni Râşid, *el-Câmi'* (A'zamî), XI, 131, nr. 20117; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XI, 198, 200, nr. 8400, 8404.
Bu rivâyetin ilk cümlesini 989. hadiste, Enes ibni Mâlik'in rivâyetiyle Resûl-i Ekrem'in sözü olarak okuduk.

. Taberî, *Câmi‘u’l-beyân* (Türkî), VII, 278; Elbânî, *Sahîhu’l-Edebi’l-müfred*, s. 397, nr. 798.

Nisâ 4/86.

Elbânî, *Sahîhu’l-Edebi’l-müfred*, s. 397, nr. 799.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 56, nr. 11553; Ebû Ya‘lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), II, 481-482, nr. 1311.

. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VII, 232, nr. 35598.

Buhârî, İsti’zân 15, nr. 6247; Müslim, Selâm 14, 15, nr. 2168.

Elbânî, *Sahîhu’l-Edebi’l-müfred*, s. 398, nr. 801.

Buhârî, Gusl 21, nr. 280, Salât 4, nr. 357, Cizye 9, nr. 3171, Edeb 94, nr. 6158; Müslim, Hayz 70, nr. 336.

Yahyâ bin Sellâm, *Tefsîr*, I, 464; İbnü’l-Ca‘d, *Müsned* (Haydar), s. 466, nr. 3215.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 457-458, nr. 28141; Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* (Selefî), XIV, 173, nr. 436.

Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* (Selefî), XXIV, 184, nr. 464.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 419-420, nr. 3982; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 110, 493, nr. 7043, 8378.

Buhârî, Îmân 6, 20, nr. 12, 28; İsti’zân 9, nr. 6236; Müslim, Îmân 63, nr. 39.

Bu hadis 1013 numarayla geçti.

EVDE UYULMASI GEREKEN AHLÂK KURALLARI

٤٨١- بَابُ: كَيْفَ نَزَلَتْ آيَةُ الْحِجَابِ؟

481. ÖRTÜNME ÂYETİ NASIL NÂZİL OLDU?

١٠٥١ - عَنْ أَنَسٍ:

أَنَّهُ كَانَ ابْنَ عَشْرِ سِنِينَ مَقْدَمَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ، فَكُنَّ أُمَّهَاتِي يُوَطِّوَنَّنِي عَلَى خِدْمَتِهِ، فَخَدَمْتُهُ عَشْرَ سِنِينَ، وَتُوُفِّيَ وَأَنَا ابْنُ عِشْرِينَ، فَكُنْتُ أَعْلَمَ النَّاسِ بِشَأْنِ الْحِجَابِ، فَكَانَ أَوَّلُ مَا نَزَلَ مَا ابْتَنَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِزَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ، أَصْبَحَ بِهَا عَرُوسًا، فَدَعَى الْقَوْمَ فَأَصَابُوا مِنَ الطَّعَامِ، ثُمَّ خَرَجُوا، وَبَقِيَ رَهْطٌ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَطَالُوا الْمُكْثَ، فَقَامَ فَخَرَجَ وَخَرَجْتُ لِكَيْ يَخْرُجُوا، فَمَشَى فَمَشَيْتُ مَعَهُ، حَتَّى جَاءَ عَتَبَةَ حُجْرَةِ عَائِشَةَ، ثُمَّ ظَنَّ أَنَّهُمْ خَرَجُوا، فَرَجَعَ وَرَجَعْتُ مَعَهُ حَتَّى دَخَلَ عَلَى زَيْنَبَ، فَإِذَا هُمْ جُلُوسٌ، فَرَجَعَ وَرَجَعْتُ حَتَّى بَلَغَ عَتَبَةَ حُجْرَةِ عَائِشَةَ، وَظَنَّ أَنَّهُمْ خَرَجُوا، فَرَجَعَ وَرَجَعْتُ مَعَهُ، فَإِذَا هُمْ قَدْ خَرَجُوا، فَضَرَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ السِّتْرَ، وَأَنْزَلَ الْحِجَابَ.

1051. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye geldiğinde kendisi on yaşındaydı. Gerisini Enes şöyle anlattı:

O zaman annelerim (annem ve teyzem)[431] beni Peygamber aleyhisselâmın hizmetine verdiler. Kendisine on sene hizmet ettim. O, ben yirmi yaşındayken vefât etti. Örtünme âyetinin inmesi olayını en iyi ben bilirim.

Örtünme âyeti indiğinde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Zeyneb binti Cahş radıyallahu anhâ ile henüz evlenmiş, o sabah zifâfa girmişti. Halkı düğün yemeğine dâvet etti, onlar da gelip yemek yediler, sonra çıkıp gittiler. Fakat Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanında birkaç kişi kaldı. Onlar da uzun uzun oturdular. Allah'ın Elçisi bu adamlar kalkıp gitsin diye dışarı çıktı, ben de onunla birlikte çıktım. O yürüdü, ben de onunla birlikte yürüdüm. Hz. Âişe'nin odasının kapısına kadar gitti. Sonra o adamların kalkıp gitmiş olacaklarını düşünerek geri döndü. Ben de onunla birlikte döndüm.

Resûl-i Ekrem Zeyneb binti Cahş'ın yanına girdi. Meğer adamlar hâlâ oturuyorlarmış. Tekrar dışarı çıktı, ben de onunla birlikte çıktım. Yine Hz. Âişe'nin kapısına kadar gitti. Sonra onların gitmiş olacaklarını sanarak geri döndü, ben de onunla birlikte döndüm. Bu defa adamlar çıkıp gitmişlerdi. İşte o zaman Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem benimle kendisi arasına bir perde gerdi. Bu sırada örtünme (hicâb) âyeti[432] nâzil oldu.[433]

Hadisin Açıklaması

Örtünme âyetinin nasıl nâzil olduğunu öğrendiğimiz bu hadîs-i şerîfte, Resûl-i Ekrem Efendimiz'in üstün hayâsını görüyoruz. Yemeklerini yiyen diğer sahâbîler kalkıp gittikleri halde, daldıkları sohbet dolayısıyla bu inceliği düşünemeyen üç kişiye, Peygamber-i Zîşân Efendimiz, yapmaları gerekeni hatırlatmaya utanıyor. Onun yerine Allah Teâlâ, bu konuda nasıl davranılması gerektiğini, indirdiği **hicâb âyetiyle** bütün insanlara öğretiyor.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İlim ehlinin yanında bulunanlar, onlardan çok şey öğrenir. Hz. Enes, Peygamber Efendimiz'in yanında çok bulunduğu için ondan çok şey öğrenmiştir. "Örtünme âyetinin inmesi olayını en iyi ben bilirim." demesi de bunu gösterir.

2. Misâfir, ev sahibini rahatsız edecek kadar uzun süre oturmamalıdır.

3. Müslümanlar nerede nasıl davranacaklarını iyi bilmeli, kimseyi rahatsız etmemelidir.

٤٨٢- بَابُ الْعَوْرَاتِ الثَّلَاثِ

482. ÜÇ MAHREM VAKİT

١٠٥٢ – عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ الْقُرَظِيِّ:

أَنَّهُ رَكِبَ إِلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ سُوَيْدٍ – أَخِي بَنِي حَارِثَةَ بْنِ الْحَارِثِ – يَسْأَلُهُ عَنِ الْعَوْرَاتِ الثَّلَاثِ، وَكَانَ يَعْمَلُ بِهِنَّ، فَقَالَ: مَا تُرِيدُ؟ فَقُلْتُ: أُرِيدُ أَنْ أَعْمَلَ بِهِنَّ، فَقَالَ:

إِذَا وَضَعْتُ ثِيَابِي مِنَ الظَّهِيرَةِ لَمْ يَدْخُلْ عَلَيَّ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِي بَلَغَ الْحُلُمَ إِلَّا بِإِذْنِي، إِلَّا أَنْ أَدْعُوَهُ، فَذَلِكَ إِذْنُهُ.

وَلَا إِذَا طَلَعَ الْفَجْرُ وَتَحَرَّكَ النَّاسُ حَتَّى تُصَلَّى الصَّلَاةُ.

وَلَا إِذَا صَلَّيْتُ الْعِشَاءَ وَوَضَعْتُ ثِيَابِي حَتَّى أَنَامَ.

1052. Tâbiîn muhaddislerinden Sa’lebe bin Ebî Mâlik el-Kurazî şöyle dedi:

Bineğime atladım, ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Süveyd’e üç mahrem vakti sormak için gittim. O, bu üç vakte riâyet ederdi. Yanına vardığımda:

“Ne istiyorsun?” diye sordu. Ben de:

“Üç mahrem vakti öğrenip ona riâyet etmek istiyorum.” dedim. Şunu söyledi:

“Öğle vakti uyumak için elbisemi çıkardığımda, ailemden erginlik çağında olan hiç kimse iznim olmadan odama giremez. Yalnız ben çağırırsam girebilir. Bu da ona izin vermem demektir.

Şafak söküp insanların birbirini tanıdığı saatten, sabah namazı kılınıncaya kadar hiç kimse odama giremez.

Bir de yatsı namazını kılıp uyumak için elbisemi çıkardığım zaman kimse odama giremez.”[434]

Hadisin Açıklaması

Bu hadiste sözü edilen üç vakit, Kur’ân-ı Kerîm’de şöyle belirtilmiştir:

“Ey iman edenler! Sahibi bulunduğunuz köle ve câriyeleriniz, bir de henüz erginlik çağına ulaşmamış çocuklarınız, şu üç vakitte yanınıza girmek için sizden izin istesinler: Sabah namazından önce, öğlen sıcağında elbiselerinizi çıkarıp istirahata çekildiğinizde ve yatsı namazından sonra. Çünkü bu üç vakit, sizin mahrem halde bulunacağınız zamanlardır.”[435]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İslâmiyet’ten önce mahremiyete saygı gösterilmezdi. Bu edebi ilk defa Kur’ân-ı Kerîm öğretti.

2. Bir eve gelen yetişkin kimseler, içeri girmeden önce mutlaka izin istemelidir.

3. Ergin olmayan çocuklar da bu üç vakitte anne-babalarının yanına girmek için izin istemeye alıştırılmalıdır.

2. Utanma duygusunun ve ayıp mefhûmunun kaybolmaya başladığı günümüzde Müslümanlar, İslâmiyet’in getirdiği mahremiyet anlayışını korumaya gayret göstermelidir.

٤٨٣- بَابُ أَكْلِ الرَّجُلِ مَعَ امْرَأَتِهِ

483. ERKEĞİN HANIMIYLA YEMEK YEMESİ

١٠٥٣ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ:

كُنْتُ آكُلُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيْسًا، فَمَرَّ عُمَرُ، فَدَعَاهُ فَأَكَلَ،

فَأَصَابَتْ يَدُهُ إِصْبَعِي، فَقَالَ: حَسِّ، لَوْ أُطَاعُ فِيكُنَّ مَا رَأَتْكُنَّ عَيْنٌ. فَنَزَلَ

الْحِجَابُ.

1053. Âişe radıyallahu anhâ şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile "hays" yemeği yiyorduk. O sırada Ömer ibnü'l-Hattâb geldi. Resûl-i Ekrem onu yemeğe buyur etti, o da geldi ve yedi. Bu sırada Ömer'in eli benim parmağıma dokundu. Ömer (eli yanmış gibi):

"Uff! Sizin hakkınızda sözüm dinlenseydi, siz hanımları hiçbir göz göremezdi." dedi. Bunun üzerine örtünme âyeti indi.[436]

١٠٥٤ - عَنْ أُمِّ صُبَيَّةَ بِنْتِ قَيْسٍ وَهِيَ خَوْلَةُ، جَدَّةُ خَارِجَةَ بْنِ الْحَارِثِ، قَالَتْ:

اخْتَلَفَتْ يَدِي وَيَدُ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي إِنَاءٍ وَاحِدٍ.

1054. Hanım sahâbîlerden, Ümmü Subeyye Havle binti Kays şöyle dedi: (Bu hanım, tebe-i tâbiîn muhaddislerinden Hârice bin Hâris'in ninesidir)

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile (abdest alırken) ellerimiz aynı kaba girip çıktı."[437]

Hadisin Râvisi:

Ümmü Subeyye Havle binti Kays

Cüheyne kabilesindedir. Müslüman oldu ve hicretten sonra Fahr-i Kâinât Efendimiz'e bîat etti. Cuma günleri, kadınların son safında, Resûl-i Ekrem'in hutbelerini dinlediğini söylerdi.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

* "Hays" yemeği süt, çökelek, hurma ve yağla yapılan bir yemek (veya tatlı) türüdür.

* 1051. hadis ile 1053. hadiste, örtünme âyetinin inmesi için iki ayrı olay gördük. Bunlar birbirine zıt değildir. Bir âyetin nâzil olması için bazen birden çok sebep meydana gelebilir.

* Hz. Ömer güçlü bir imana sahipti. İslâmî değerlere çok bağlıydı. Son derece basîretli bir insandı. Olması gereken şeyleri görür, onları dile getirir, dedikleri de aynen gerçekleşirdi. Söz ve davranışlarıyla birçok âyetin nâzil olmasına imkân hazırlamıştı. Haklarında âyet nâzil olan bu tür konulara, "Ömer'in âyete uygun görüşleri" anlamında **"Muvâfakàt-i Ömer"** denmiştir.

* Peygamber Efendimiz'in Ümmü Subeyye ile aynı kaptan abdest alması, örtünme âyeti inmeden önceydi. Muhtemelen Allah'ın Resûlü ona abdest almayı öğretiyordu.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Erkek, hanımıyla birlikte yemek yemelidir.

2. Örtünme (hicâb) âyeti inmeden önce, erkek-kadın, aynı tabaktan birlikte yemek yerdi.

٤٨٤- بَابُ إِذَا دَخَلَ بَيْتًا غَيْرَ مَسْكُونٍ

484. İÇİNDE KİMSE BULUNMAYAN BİR EVE GİRİLİNCE NE DENİR?

١٠٥٥ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ:

إِذَا دَخَلَ الْبَيْتَ غَيْرَ الْمَسْكُونِ فَلْيَقُلِ: السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ.

1055. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

"Biriniz, içinde kimse bulunmayan bir eve girdiğinde: 'es-Selâmü aleynâ ve alâ ibâdillâhi's-sâlihîn (Allah'ın selâmı bize ve Allah'ın sâlih kullarının üzerine olsun)' diye selâm versin."[438]

١٠٥٦ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

﴿لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا﴾ [النور: ٢٧]. وَاسْتَثْنَى مِنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَاعٌ لَكُمْ﴾ [النور: ٢٩] إِلَى قَوْلِهِ: ﴿تَكْتُمُونَ﴾ [النور: ٢٩].

1056. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Allah Teâlâ:

"Kendi evlerinizden başka evlere izin almadan ve sahiplerine selâm vermeden girmeyin."[439] buyurmakta sonra da bu âyetin hükmünden şöyle istisnâda bulunmaktadır:

"Belli bir kesim için değil de herkesin yararlanmasına açık olan evlere girmenizde size herhangi bir sakınca yoktur. Allah sizin açığa vurduğunuzu da bilir gizlediğinizi de."[440]

Hadislerin Açıklaması

* Güzel dinimizin getirdiği edeplerden biri, bir eve girerken sahiplerinden izin istemektir. Bugünün âdetiyle söyleyecek olursak, zili üç defa çalmak, cevap verilmediği takdirde dönüp gitmektir. İçeri girmek için ısrar etmemektir.

* Âyette geçen "herkesin yararlanmasına açık olan evler" ifâdesiyle hanlar, hamamlar, kervansaraylar, oteller ve kamuya açık barınma yerleri kastedilmektedir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Kendi evimize girerken, içeride kimse bulunmasa bile, hadisimizde belirtildiği üzere, kendimize ve oradaki meleklere selâm vermeliyiz.

2. Bir başkasının evine girmek isteyen, mutlaka izin almalıdır.

٤٨٥- بَابُ ﴿لِيَسْتَأْذِنْكُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ﴾ [النور: ٥٨]

485. “HİZMETKÂRLARINIZ SİZDEN İZİN İSTESİNLER”[441]

١٠٥٧ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ:

﴿لِيَسْتَأْذِنْكُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ﴾ [النور: ٥٨]، قَالَ: هِيَ لِلرِّجَالِ دُونَ النِّسَاءِ.

1057. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ:

“Sahibi bulunduğunuz köle ve câriyeleriniz sizden izin istesinler.” âyet-i kerîmesini tefsir ederken şöyle dedi: İzin istesinler emri erkek köleler içindir, câriyeler için değildir.[442]

Hadisin Açıklaması

Köleler ve câriyeler ev halkındandır. Ancak onlar, 1052. hadiste açıklandığı üzere, üç mahrem vakitte efendilerinin odasına girmek için izin isteyeceklerdir. İbni Ömer radıyallahu anhümâ, izin istemesi gereken kölelerin kadın köleler yani câriyeler değil, erkek köleler olduğunu söylemiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâya göre, erkek köleler, 1052. hadiste zikredilen üç mahrem vakitte efendilerinin odasına girerken onlardan izin isteyeceklerdir.

٤٨٦- بَابُ قَوْلِ اللهِ: ﴿وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ﴾ [النور: ٥٩]

486. “ÇOCUKLARINIZ ERGİNLİK ÇAĞINA GELİNCE” ÂYET-İ KERÎMESİ HAKKINDA

١٠٥٨ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ:

أَنَّهُ كَانَ إِذَا بَلَغَ بَعْضُ وَلَدِهِ الْحُلُمَ عَزَلَهُ، فَلَمْ يَدْخُلْ عَلَيْهِ إِلَّا بِإِذْنٍ.

1058. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, çocuklarından biri erginlik çağına girince, onun odasını ayırırdı. Artık o çocuk, izin almadan babasının yanına girmezdi.

Hadisin Açıklaması
Bu konu, 1052 numaralı hadiste açıklandı.

Hadisten Öğrendiklerimiz
1. Çocuk erginlik çağına girince odası ayrılmalıdır.
2. Ve ona, artık büyüdüğü, anne ve babasının yatak odasına izin almadan giremeyeceği öğretilmelidir.

٤٨٧- بَابٌ يَسْتَأْذِنُ عَلَى أُمِّهِ

487. ANNENİN ODASINA GİRERKEN İZİN İSTEMEK

١٠٥٩ - عَنْ عَلْقَمَةَ قَالَ:

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عَبْدِ اللهِ قَالَ: أَسْتَأْذِنُ عَلَى أُمِّي؟ فَقَالَ: مَا عَلَى كُلِّ أَحْيَانِهَا

تُحِبُّ أَنْ تَرَاهَا.

1059. Tâbiîn âlimi Alkame bin Kays en-Nehaî şöyle dedi:
Bir adam Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anha geldi ve:
"Annemin yanına girmek için ondan izin almam gerekir mi?" diye sordu. O da:
"Anneni görmek istediğin şekilde görebileceğin durumlarda, ondan izin alman gerekmez." dedi.[443]

١٠٦٠ - عَنْ مُسْلِمِ بْنِ نَذِيرٍ، قَالَ:

سَأَلَ رَجُلٌ حُذَيْفَةَ فَقَالَ: أَسْتَأْذِنُ عَلَى أُمِّي؟ فَقَالَ: إِنْ لَمْ تَسْتَأْذِنْ عَلَيْهَا

رَأَيْتَ مَا تَكْرَهُ.

1060. Tâbiîn muhaddislerinden Müslim ibni Nezîr şöyle dedi:

Bir adam, ashâb-ı kirâmdan Huzeyfe ibnü'l-Yemân'a:

"Annemin yanına girmek için ondan izin almam gerekir mi?" diye sordu. O da:

"Şâyet ondan izin almazsan, görmek istemediğin bir hâli görebilirsin." dedi.[444]

Hadislerin Açıklaması

Annenin kendine özel bir odası varsa herkes gibi o da terleyebilir, bunalabilir, daha rahat bir şekilde oturmak, yatmak isteyebilir. İnsan annesini görmek istemediği bir kıyâfette görmemek için, yanına girerken izin istemelidir. Şâyet anne, aile fertlerinin hepsinin bir arada bulunduğu oturma odası gibi bir yerde bulunuyorsa veya bir iş sebebiyle onun yanına sık sık girilip çıkılıyorsa, o zaman evlâdın izin istemesi gerekmez.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsan, annesi, kız kardeşi gibi yakınlarının odasına girmek istediğinde de izin almalıdır.

2. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh, dışarıdan evine geldiğinde, ev halkını uygun olmayan bir şekilde görmemek için, onları öksürmek sûretiyle geldiğinden haberdâr ederdi.

٤٨٨- بَابُ يَسْتَأْذِنُ عَلَى أَبِيهِ

488. BABANIN ODASINA GİRERKEN İZİN İSTEMEK

١٠٦١ - عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ قَالَ:

دَخَلْتُ مَعَ أَبِي عَلَى أُمِّي، فَدَخَلَ فَاتَّبَعْتُهُ، فَالْتَفَتَ فَدَفَعَ فِي صَدْرِي حَتَّى أَقْعَدَنِي عَلَى اسْتِي، قَالَ: أَتَدْخُلُ بِغَيْرِ إِذْنٍ؟

1061. Tâbiîn muhaddislerinden Mûsâ bin Talha şöyle dedi:

Aşere-i Mübeşşere'den olan babam Talha bin Ubeydillâh ile birlikte annemin yanına varmış, o içeri girince ben de ardından dalmıştım. Babam geri döndü, beni göğsümden iterek kaba etimin üzerine oturttu ve bana:

"İzin almadan mı giriyorsun?" dedi.

Hadisin Râvisi:

Mûsâ bin Talha et-Teymî el-Medenî

Peygamber Efendimiz hayattayken doğdu. Adını Allah'ın Resûlü koydu. Çok hayır yapardı. Çok güzel konuşurdu. Daha sonraları Kûfe'ye yerleşti ve hicrî 103'te (721) orada vefât etti. Rivâyet ettiği hadisler *Kütüb-i Sitte*'de yer aldı.

Babası Talha bin Ubeydillâh ise İslâm'a ilk giren sekiz kişiden biriydi. Sadece canıyla değil, zengin olduğu için malıyla da İslâm'a hizmet etti. Uhud Savaşı'nda Resûl-i Ekrem'i çok yakından savunurken, koluna isâbet eden bir kılıç darbesi yüzünden çolak kaldı ve bu savaşta seksen yerinden yara aldı. Cennetle müjdelenmeyi hak etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Annenin yanına girerken ondan izin almak gerektiği, 1059 ve 1060 numaralı hadislerde açıklandı.

٤٨٩- بَابُ يَسْتَأْذِنُ عَلَى أَبِيهِ وَوَلَدِهِ

489. BABANIN VE EVLÂDIN ODASINA GİRERKEN İZİN İSTEMEK

١٠٦٢ - عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

يَسْتَأْذِنُ الرَّجُلُ عَلَى وَلَدِهِ، وَأُمِّهِ -وَإِنْ كَانَتْ عَجُوزًا- وَأَخِيهِ، وَأُخْتِهِ، وَأَبِيهِ.

1062. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir adam evlâdının, yaşlı da olsa annesinin, ayrıca kardeşinin, kız kardeşinin ve babasının yanına girerken onlardan izin almalıdır.[445]

Hadisin Açıklaması

Her insanın mahremiyeti vardır. Baba ve anne, odalarına çocuklarının izin almadan girmesini istememekte elbette haklıdır. Aynı şekilde çocuklar da odalarında dinlenirken diğer yakınlarının kendilerinden izin almalarını isteyebilir. Onlar da haklıdır. En doğrusu, herkesin birbirinin mahremiyetine saygı göstermesi ve odalarına izin alarak girmeleridir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

Aile içinde herkes, birbirinin yanına izin isteyerek girmelidir.

٤٩٠- بَابٌ يَسْتَأْذِنُ عَلَى أُخْتِهِ

490. KIZ KARDEŞİN ODASINA GİRERKEN İZİN İSTEMEK

١٠٦٣ - عَنْ عَطَاءٍ قَالَ:

سَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ فَقُلْتُ: أَسْتَأْذِنُ عَلَى أُخْتِي؟ فَقَالَ: نَعَمْ، فَأَعَدْتُ فَقُلْتُ:

أُخْتَانِ فِي حِجْرِي، وَأَنَا أَمُونُهُمَا وَأُنْفِقُ عَلَيْهِمَا، أَسْتَأْذِنُ عَلَيْهِمَا؟ قَالَ:

نَعَمْ، أَتُحِبُّ أَنْ تَرَاهُمَا عُرْيَانَتَيْنِ؟ ثُمَّ قَرَأَ:

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنْكُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا

الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ

مِنَ الظَّهِيرَةِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ ﴾ [النور: ٥٨].

قَالَ: فَلَمْ يُؤْمَرْ هَؤُلَاءِ بِالْإِذْنِ إِلَّا فِي هَذِهِ الْعَوْرَاتِ الثَّلَاثِ.

قَالَ: ﴿ وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ

قَبْلِهِمْ ﴾ [النور: ٥٩].

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ:

فَالْإِذْنُ وَاجِبٌ. زَادَ ابْنُ جُرَيْجٍ: عَلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ.

1063. Tâbiîn âlimlerinden Atâ bin Ebî Rebâh şöyle dedi:

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâya:

"Kız kardeşimin yanına girerken izin alacak mıyım?" diye sordum.

"Evet." dedi. Bu soruyu tekrar şöyle sordum:

"İki kız kardeşim var; onlara ben bakıyorum; geçimlerini üzerime aldım. Yine de yanlarına girerken onlardan izin alacak mıyım?" dedim.

"Evet, alacaksın. Onları çıplak olarak görmek ister misin?" dedi. Ardından şu âyet-i kerîmeyi okudu:

"Ey iman edenler! Sahibi bulunduğunuz köle ve câriyeleriniz, bir de henüz erginlik çağına ulaşmamış çocuklarınız, şu üç vakitte yanınıza girmek için sizden izin istesinler: Sabah namazından önce, öğlen sıcağında elbiselerinizi çıkarıp istirahata çekildiğinizde ve yatsı namazından sonra. Çünkü bu üç vakit, sizin mahrem halde bulunacağınız zamanlardır."[446] Sonra sözüne şöyle devam etti:

"Bu insanlara, sadece bu üç mahrem vakitte izin almaları emredilmiştir." Ardından şu âyet-i kerîmeyi okudu:

"Çocuklarınız erginlik çağına gelince, onlar da kendilerinden önceki büyüklerinin yaptığı gibi sizden izin istesinler."[447] İbni Abbâs:

"İzin almak farzdır." diye sözünü tamamladı.

Tâbiîn âlimi İbni Cüreyc de buna şu sözü ekledi:

"İzin almak bütün insanlara farzdır."[448]

Hadisin Açıklaması

Yakınlarının yanına girmek isteyen kimse onlardan izin almalıdır. Hattâ geçimlerini üzerine aldığı kız kardeşlerinin yanına girerken bile onlardan,

“Yanınıza gelebilir miyim?” diye izin istemelidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

Hiç kimse, eşi dışında bir başkasını çıplak olarak göremez. Bu sebeple herkes, bir diğerinin yanına girerken ondan izin almalıdır.

٤٩١- بَابُ يَسْتَأْذِنُ عَلَى أَخِيهِ

491. ERKEK KARDEŞİN ODASINA GİRERKEN İZİN İSTEMEK

١٠٦٤ - عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ:

يَسْتَأْذِنُ الرَّجُلُ عَلَى أَبِيهِ، وَأُمِّهِ، وَأَخِيهِ، وَأُخْتِهِ.

1064. Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir adam babasının, annesinin, erkek kardeşinin ve kız kardeşinin yanına girerken ondan izin alır.[449]

Hadisin Açıklaması

Bu konu, önceki hadislerde yeterince açıklanmıştır.

٤٩٢- بَابُ الِاسْتِئْذَانِ ثَلَاثًا

492. İZİN ÜÇ DEFA İSTENİR

١٠٦٥ - عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ:

أَنَّ أَبَا مُوسَى الْأَشْعَرِيَّ اسْتَأْذَنَ عَلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، فَلَمْ يُؤْذَنْ لَهُ

- وَكَأَنَّهُ كَانَ مَشْغُولًا - فَرَجَعَ أَبُو مُوسَى، فَفَرَغَ عُمَرُ فَقَالَ: أَلَمْ أَسْمَعْ

صَوْتَ عَبْدِ اللهِ بْنِ قَيْسٍ؟ إِيذَنُوا لَهُ.

قِيلَ: قَدْ رَجَعَ، فَدَعَاهُ، فَقَالَ: كُنَّا نُؤْمَرُ بِذَلِكَ، فَقَالَ: تَأْتِينِي عَلَى ذَلِكَ

بِالْبَيِّنَةِ.

فَانْطَلَقَ إِلَى مَجْلِسِ الْأَنْصَارِ فَسَأَلَهُمْ، فَقَالُوا: لَا يَشْهَدُ لَكَ عَلَى هَذَا إِلَّا

أَصْغَرُنَا: أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ فَذَهَبَ بِأَبِي سَعِيدٍ، فَقَالَ عُمَرُ: أَخَفِيَ عَلَيَّ

مِنْ أَمْرِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ أَلْهَانِي الصَّفْقُ بِالْأَسْوَاقِ، يَعْنِي

الْخُرُوجَ إِلَى التِّجَارَةِ.

1065. Tâbiîn âlimlerinden Ubeyd ibni Umeyr şöyle dedi:

Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anh, Ömer ibnü'l-Hattâb radıyallahu anhın huzûruna girmek için izin istedi. Hz. Ömer de o sırada meşgul olmalı ki, izin verilmedi; o da geri dönüp gitti. Hz. Ömer işini bitirince:

"Sanki biraz önce Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin (Abdullah ibni Kays'ın) sesini duydum. Kendisine izin verin de gelsin, dedi. Onun gittiği söylenince de haber salıp Ebû Mûsâ'yı çağırttı. Ona niçin beklemeyip gittiğini sordu. Ebû Mûsâ, Peygamber aleyhisselâm bize böyle emretti ("Üç defa izin isteyin, izin verilmezse dönüp gidin" buyurdu) dedi. Bu hadisi duymamış olan Hz. Ömer:

"Bunu Resûl-i Ekrem'in söylediğine dair bana delil getirmelisin." dedi.

Ebû Mûsâ, Ensâr'ın bulunduğu bir topluluğa gitti. Hz. Ömer ile aralarında geçeni anlattıktan sonra bu hadisi Peygamber aleyhisselâmdan duyan var mı diye sordu. Ensâr da:

"Bu konuda sana, en küçüğümüz olan Ebû Saîd el-Hudrî bile şâhitlik eder." dediler. Ebû Mûsâ el-Eş'arî de Ebû Saîd el-Hudrî ile birlikte gitti. O zaman Hz. Ömer, ticâretle meşgul olmasını kastederek:

"Demek ki çarşı pazarda dolaşmak, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin bu buyruğunu duymama engel oldu, dedi."[450]

Hadisin Açıklaması

Hz. Ömer bir tüccardı. Fahr-i Âlem Efendimiz'in yanından ayrılmak istemezdi. Ama ailesinin geçimini sağlamak zorundaydı. İşte bu sebeple, o zamanlar ilk gençlik çağında olan Ebû Saîd el-Hudrî'nin bile duyduğu bir hadisi duymamıştı. Okuduğumuz bu olay, onun halîfelik döneminde oldu. Hz. Ömer, hadisler konusunda son derece titizdi. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'yi, naklettiği bu hadis hakkında şâhit getiremezse canını yakmakla bile tehdit etti.[451]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir yere girmek için üç defa izin istenir; izin verilmezse, daha fazla ısrar edilmeden geri dönülür.

2. Büyük sahâbîler bile, bütün hadisleri Peygamber Efendimiz'den bizzat duymamışlardır.

3. Hz. Ömer, hadis rivâyeti konusunda son derece titiz davranırdı.

4. Bu âdil halîfe aynı zamanda çok mütevâzi bir insandı; hatasını anlayınca hemen hakkı kabul ederdi.

٤٩٣- بَابُ الاِسْتِئْذَانُ غَيْرُ السَّلَامِ

493. ÖNCE SELÂM VERİLİR; SONRA AYRICA İZİN İSTENİR

١٠٦٦ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ فِيمَنْ يَسْتَأْذِنُ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ قَالَ:

لَا يُؤْذَنُ لَهُ حَتَّى يَبْدَأَ بِالسَّلَامِ.

1066. Ebû Hüreyre radıyallahu anha, selâm vermeden önce izin isteyen kimsenin durumu soruldu. O da şunu söyledi:

"Bir kişi önce selâm vermedikçe, kendisine izin verilmez."[452]

١٠٦٧ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

إِذَا دَخَلَ وَلَمْ يَقُلِ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فَقُلْ: لَا، حَتَّى يَأْتِيَ بِالْمِفْتَاحِ: السَّلَامِ

1067. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:
"İçeri girmek isteyen adam, 'es-Selâmü aleyküm' demedikçe, selâm anahtarını getirinceye kadar ona: 'Hayır, içeri girmek yok!' de."[453]

Hadislerin Açıklaması

Birini ziyârete giden kimse, önce selâm vermeli, ardından kendini tanıtıp izin istemelidir. Peygamber Efendimiz: "İçeri girebilir miyim?" diyen kimseyi kabul etmemiş, hizmetçisine:

"Şu adamın yanına çık da, önce es-Selâmü aleyküm diye selâm vermesi, sonra da içeri girebilir miyim diye izin istemesi gerektiğini ona öğret!" buyurmuştur.[454]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bir yere girmek isteyen, önce selâm vermelidir.
2. Ardından kendini tanıtıp içeri girmek için izin istemelidir.

٤٩٤- بَابٌ إِذَا نَظَرَ بِغَيْرِ إِذْنٍ تُفْقَأُ عَيْنُهُ

494. BİR EVE İZİNSİZ BAKANA NE YAPILIR?

١٠٦٨ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَوْ اطَّلَعَ رَجُلٌ فِي بَيْتِكَ، فَخَذَفْتَهُ بِحَصَاةٍ فَفَقَأْتَ عَيْنَهُ، مَا كَانَ عَلَيْكَ جُنَاحٌ».

1068. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"(Evine girmesine izin vermediğin)[455] Bir adam senin evinin içine ısrarla baksa, sen de bir çakıltaşı atarak onun gözünü çıkarsan, senin bir günahın yoktur."[456]

١٠٦٩ - عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمًا يُصَلِّي، فَاطَّلَعَ رَجُلٌ فِي بَيْتِهِ، فَأَخَذَ

سَهْمًا مِنْ كِنَانَتِهِ، فَسَدَّدَ نَحْوَ عَيْنَيْهِ.

1069. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ayakta namaz kılarken, bir adam (kapıdaki bir delikten)[457] evine ısrarla bakmaya başladı. O da ok kılıfından bir ok alıp adamın gözlerine nişan aldı.[458]

Hadislerin Açıklaması

Birinci hadîs-i şerîf, ikinci hadîs-i şerîfi açıklamaktadır. Buna göre bir kimse bir şahsın evine girmek istese, ev sahibi ona izin vermediği halde ısrarla evin içine baksa, ev sahibi de eline bir çakıl taşı alıp ona atsa ve gözünü çıkarsa, onun hiçbir günahı ve sorumluluğu olmayacaktır.[459] Fıkıh âlimlerimiz, günahı ve sorumluluğu olmamayı, ona kısas gerekmeyeceği şeklinde açıklamışlardır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bir kimsenin, başka birinin evini gözetlemesi haramdır. Bu edep ve ahlâk dışı bir harekettir.

2. Peygamber Efendimiz, evini gözetleyen birini tehdit etmiştir.

٤٩٥- بَابٌ: الِاسْتِئْذَانُ مِنْ أَجْلِ النَّظَرِ

495. İZİN, HARAMA BAKMAMAK İÇİN İSTENİR

١٠٧٠ - عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ:

أَنَّ رَجُلًا اطَّلَعَ مِنْ جُحْرٍ فِي بَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَعَ النَّبِيِّ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِدْرًى يَحُكُّ بِهِ رَأْسَهُ، فَلَمَّا رَآهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَوْ أَعْلَمُ أَنَّكَ تَنْتَظِرُنِي لَطَعَنْتُ بِهِ فِي عَيْنِكَ».

1070. Ashâb-ı kirâmdan Sehl ibni Sa'd radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir adam Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin kapısındaki bir delikten içeri bakmıştı. O sırada Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin elinde saç bakımı sırasında kullandığı bir demir çubuk vardı. Allah'ın Elçisi o adamı fark edince:

"Şâyet beni gözetlediğini bilseydim, şunu gözüne sokardım." dedi.[460]

١٠٧١ – وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّمَا جُعِلَ الْإِذْنُ مِنْ أَجْلِ الْبَصَرِ».

1071. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"İzin alma mecbûriyeti, gözün harama bakmaması için konmuştur."[461]

١٠٧٢ – عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

اطَّلَعَ رَجُلٌ مِنْ خَلَلٍ فِي حُجْرَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَدَّدَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِشْقَصٍ، فَأَخْرَجَ الرَّجُلُ رَأْسَهُ.

1072. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir adam Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin odasındaki kapı aralığından başını sokup içeri baktı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem mızrağın ucundaki sivri demiri ona doğrultunca, adam başını çekti.[462]

Hadislerin Açıklaması

Evin içi, ev sahibinin mahremiyet alanıdır. O izin vermedikçe bir başkası oraya giremez. Kapı aralığından, pencere kenarından evin içine bakamaz.

İşte bunun için güzel dinimiz başkasının evine girmeden önce, ev sahibinden izin alınması mecbûriyetini getirmiştir. Bir evin zilini çalacak kimse, kapı açılınca evin içini görmemek için kapı kenarında durmalı; selâm vererek kendini tanıtmalı ve ne istediğini söylemelidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Ev sahibi izin vermeden içeri girilemez ve kaçamak bakışlarla evin içine bakılamaz.

2. Dinimiz, bakılması câiz olmayan şeylere bakmamak için ev sahibinden izin istenmesi şartını getirmiştir.

٤٩٦- بَابُ إِذَا سَلَّمَ الرَّجُلُ عَلَى الرَّجُلِ فِي بَيْتِهِ

496. EVİNDE BULUNAN KİMSEYE SELÂM VERMEK

١٠٧٣ - عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ:

إِسْتَأْذَنْتُ عَلَى عُمَرَ، فَلَمْ يُؤْذَنْ لِي - ثَلَاثًا - فَأَدْبَرْتُ، فَأَرْسَلَ إِلَيَّ فَقَالَ:

يَا عَبْدَ اللهِ، اشْتَدَّ عَلَيْكَ أَنْ تُحْتَبَسَ عَلَى بَابِي؟ إِعْلَمْ أَنَّ النَّاسَ كَذَلِكَ

يَشْتَدُّ عَلَيْهِمْ أَنْ يُحْتَبَسُوا عَلَى بَابِكَ، فَقُلْتُ: بَلِ اسْتَأْذَنْتُ عَلَيْكَ ثَلَاثًا،

فَلَمْ يُؤْذَنْ لِي، فَرَجَعْتُ.

فَقَالَ: مِمَّنْ سَمِعْتَ هَذَا؟ فَقُلْتُ: سَمِعْتُهُ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

فَقَالَ: أَسَمِعْتَ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لَمْ نَسْمَعْ؟ لَئِنْ لَمْ تَأْتِنِي

عَلَى هَذَا بِبَيِّنَةٍ لَأَجْعَلَنَّكَ نَكَالًا.

فَخَرَجْتُ حَتَّى أَتَيْتُ نَفَرًا مِنَ الْأَنْصَارِ جُلُوسًا فِي الْمَسْجِدِ فَسَأَلْتُهُمْ،

فَقَالُوا: أَوَيَشُكُّ فِي هَذَا أَحَدٌ؟ فَأَخْبَرْتُهُمْ مَا قَالَ عُمَرُ، فَقَالُوا: لَا يَقُومُ مَعَكَ إِلَّا أَصْغَرُنَا، فَقَامَ مَعِي أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ - أَوْ أَبُو مَسْعُودٍ - إِلَى عُمَرَ، فَقَالَ:

خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُرِيدُ سَعْدَ بْنَ عُبَادَةَ، حَتَّى أَتَاهُ فَسَلَّمَ، فَلَمْ يُؤْذَنْ لَهُ، ثُمَّ سَلَّمَ الثَّانِيَةَ، ثُمَّ الثَّالِثَةَ، فَلَمْ يُؤْذَنْ لَهُ، فَقَالَ:

«قَضَيْنَا مَا عَلَيْنَا»، ثُمَّ رَجَعَ.

فَأَدْرَكَهُ سَعْدٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا سَلَّمْتَ مِنْ مَرَّةٍ إِلَّا وَأَنَا أَسْمَعُ، وَأَرُدُّ عَلَيْكَ، وَلَكِنْ أَحْبَبْتُ أَنْ تُكْثِرَ مِنَ السَّلَامِ عَلَيَّ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِي.

فَقَالَ أَبُو مُوسَى: وَاللهِ إِنْ كُنْتُ لَأَمِينًا عَلَى حَدِيثِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

فَقَالَ: أَجَلْ، وَلَكِنْ أَحْبَبْتُ أَنْ أَسْتَثْبِتَ.

1073. Ebû Mûsâ el-Eş’arî radıyallahu anh şöyle dedi:

Halîfe Ömer ibnü’l-Hattâb’ın yanına girmek için üç defa izin istedim, fakat bana izin verilmedi. Ben de geri dönüp gittim. Halîfe daha sonra huzûruna gitmem için bana haber gönderdi, ben de gittim. Bana:

“Ey Abdullah! Kapımda beklemek sana ağır mı geldi? Şunu bil ki, senin kapında beklemek de aynı şekilde insanlara ağır gelir.” dedi. Ben de:

“Senden üç defa izin istedim. Bana izin verilmeyince geri dönüp gittim.” dedim.

“Üç defa izin isteyip de izin verilmeyince geri dönüleceğini kimden duydun?” dedi. Ben de:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden duydum.” dedim.

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden bizim duymadığımız şeyi sen mi duydun? Şâyet bu iddiana bir delil getirmezsen, seni başkalarına ibret olacak şekilde cezalandıracağım.” dedi.

Ben de oradan çıktım, Mescid’de oturmakta olan Ensâr’dan bir topluluğun yanına vardım ve aralarında bu hadisi Resûl-i Ekrem’den duyan biri olup olmadığını sordum. Onlar:

“Bu konuda şüphesi olan biri mi var?” dediler. Ben de Ömer’in söylediklerini onlara haber verdim. O zaman: “Bu konuda en küçüğümüz bile sana şâhitlik eder.” dediler. Benimle birlikte Ömer’e, Ebû Saîd el-Hudrî (veya Ebû Mes’ûd) geldi.

Ebû Saîd el-Hudrî ona şu olayı anlattı:

“Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte, Sa’d ibni Ubâde’yi ziyâret etmek üzere yola çıktık. Sa’d’ın evine varınca Peygamber aleyhisselâm selâm verdi. Fakat kendisine izin verilmedi. Ardından ikinci ve üçüncü defa selâm verdi; yine kendisine izin verilmedi. O zaman:

“Biz üzerimize düşeni yaptık.” buyurdu, sonra geri döndü.”

Sa’d ibni Ubâde Resûl-i Ekrem’in ardından yetişti ve:

“Yâ Resûlallah! Seni hak din ile gönderen Allah’a yemin ederim ki, ilkinden itibâren verdiğin bütün selâmları duydum ve karşılığını verdim. Fakat bana ve aileme daha çok selâm vermeni istedim.” dedi.

O zaman Ebû Mûsâ el-Eş’arî:

“Vallâhi ben, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin hadislerini nakletme husûsunda güvenilir biriyim.” dedi. Bunun üzerine Ömer ibnü’l-Hattâb da:

“Evet, öyledir. Fakat ben işi iyice sağlamlaştırmak istedim.”[463]

Hadisin Açıklaması

* Hz. Ömer, daha önce de 1065 numaralı hadiste geçen üç defa izin isteme konusundaki bu hadisi duymamıştı. Halbuki konu önemliydi. Bu sebeple iddianın ispatını arzu etti. Bu konuyu Ensâr’ın en küçükleri dahi bilmekteydi. Öte yandan Hz. Ömer, hadislerin dini öğrenmek ve yaşamak husûsunda ne kadar önemli olduğunu bildiği için, daha önce duymadığı bu hadisi araştırmak istedi.

* Öte yandan ashâb-ı kirâm, fırsatını bulunca, Peygamber Efendimiz'in feyiz ve bereketinden faydalanmayı çok isterdi. Sa'd ibni Ubâde radıyallahu anh, işte bu sebeple daha çok Peygamber selâmı almak için farklı bir yol izledi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir eve girmek için üç defa izin istenir, diğer bir ifâdeyle zile üç defa basılır. Ses verilmeyip kapı açılmazsa, dönüp gidilir.

2. Hadis diye söylenen bir sözün gerçekten hadis olup olmadığını, Hz. Ömer'in yaptığı gibi araştırmak gerekir.

٤٩٧– بَابٌ: دُعَاءُ الرَّجُلِ إِذْنُهُ

497. BİRİNİ DÂVET ETMEK, ONA İZİN VERMEKTİR

١٠٧٤ – عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ:

إِذَا دُعِيَ الرَّجُلُ فَقَدْ أُذِنَ لَهُ.

1074. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh şöyle dedi:

"Bir kimse dâvet edildiğinde, ona içeri girmesi için izin verilmiş demektir."[464]

١٠٧٥ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ فَجَاءَ مَعَ الرَّسُولِ، فَهُوَ إِذْنُهُ».

1075. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Biriniz dâvet edildiği ve gönderilen dâvetçiyle beraber geldiğinde, bu ona izin verildiğini gösterir."[465]

١٠٧٦ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«رَسُولُ الرَّجُلِ إِلَى الرَّجُلِ إِذْنُهُ».

1076. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir kimsenin bir başkasına haberci göndermesi, onun evine girmesine izin vermesi sayılır.”[466]

١٠٧٧ - عَنْ أَبِي الْعَلَانِيَةِ قَالَ:

أَتَيْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ فَسَلَّمْتُ فَلَمْ يُؤْذَنْ لِي، ثُمَّ سَلَّمْتُ فَلَمْ يُؤْذَنْ لِي، ثُمَّ سَلَّمْتُ الثَّالِثَةَ فَرَفَعْتُ صَوْتِي وَقُلْتُ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ الدَّارِ، فَلَمْ يُؤْذَنْ لِي، فَتَنَحَّيْتُ نَاحِيَةً فَقَعَدْتُ، فَخَرَجَ إِلَيَّ غُلَامٌ فَقَالَ: ادْخُلْ، فَدَخَلْتُ، فَقَالَ لِي أَبُو سَعِيدٍ:

أَمَا إِنَّكَ لَوْ زِدْتَ لَمْ يُؤْذَنْ لَكَ.

فَسَأَلْتُهُ عَنِ الْأَوْعِيَةِ، فَلَمْ أَسْأَلْهُ عَنْ شَيْءٍ إِلَّا قَالَ: حَرَامٌ، حَتَّى سَأَلْتُهُ عَنِ الْجَفِّ، فَقَالَ: حَرَامٌ.

1077. Tâbiîn neslinden Ebü’l-Alâniye şöyle dedi:

Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anhın evine geldim ve selâm verdim; fakat içeri girmeme izin verilmedi. Sonra tekrar selâm verdim, yine bana izin verilmedi. Üçüncü defasında sesimi daha da yükselterek:

“es-Selâmü aleyküm ey ev sahipleri” diye selâm verdim. Bana cevap verilmeyince, bir köşeye çekilip oturdum. O sırada içeriden bir çocuk çıktı ve:

“Buyur!” dedi. Ben de içeri girdim. Ebû Saîd el-Hudrî bana:

“Şâyet sen üçten fazla selâm verseydin, sana izin verilmezdi.” dedi. Ben de ona (içinde içki yapılan) kapların kullanımı hakkında soru sordum. Ne sordumsa, hepsine haram dedi. Sonunda ağzı bağlanmayan deri kap hakkında sordum, ona da haram dedi.[467]

Hadislerin Açıklaması

* Bir eve girmek için selâm verilerek (günümüzde zile basarak) izin istenir. En fazla üç defa izin istenir, verilmiyorsa, dönüp gidilir. Sonuncu hadisin râvisi Ebû Saîd el-Hudrî, en çok hadis rivâyet eden yedi sahâbeden biridir. Ziyâretine gelen zâta izin konusunu bir kere daha hatırlatmış ve üç defadan fazla selâm vermenin, içeri girmeye izin anlamı taşımayacağını söylemiş, ancak onun orada beklemesine gönlü râzı olmamış ve kendisine “bir dâvetçi göndererek” onu içeri almıştır.

* Ebû Saîd el-Hudrî’ye soru sormaya gelen râvi Ebü’l-Alâniye, ona Câhiliye döneminde içki yapmak için kullanılan kapların durumunu sormuş, o da bu kapları kullanmanın câiz olmadığını söylemiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bir yere girmek için üç defadan fazla izin istenmez.

2. Birinin dâvet edilmesi, onun eve girmesine izin verilmesi demektir.

3. Özellikle de haberci gönderilerek dâvet edilen kimsenin, içeri girmek için ayrıca izin istemesi gerekmez.

٤٩٨- بَابٌ: كَيْفَ يَقُومُ عِنْدَ الْبَابِ؟

498. EVE GİRMEK İÇİN İZİN İSTEYEN KİMSE KAPININ YANINDA NASIL DURUR?

١٠٧٨ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُسْرٍ صَاحِبِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَتَى بَابًا يُرِيدُ أَنْ يَسْتَأْذِنَ لَمْ

يَسْتَقْبِلْهُ، جَاءَ يَمِينًا وَشِمَالًا، فَإِنْ أُذِنَ لَهُ وَإِلَّا انْصَرَفَ.

1078. Ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Büsr radıyallahu anhdan şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

"Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem izin istemek için bir kapıya geldiğinde, kapının karşısında değil, sağında veya solunda dururdu. İzin verilirse girer, verilmezse dönüp giderdi."[468]

Hadisin Açıklaması

Bir evin kapısını çalmanın da bir edebi vardır. Kapı açıldığında evin içini ve içeridekileri görmemek için, kapının sağında veya solunda durmalıdır. İçeri buyur edilirse girmeli, müsâit olmadıkları anlaşılınca da beklemeden gitmelidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Ümmetine her şeyi öğreten sevgili Peygamberimiz, kapı çalarken nerede ve nasıl durulacağını bile öğretmiştir.

2. Kapı açılınca, evin mahremiyetini zedeleyecek bir şey görmemek için, kapının sağında veya solunda durmalıdır.

3. Ev sahibinin müsâit olmadığı anlaşılınca da oradan hemen ayrılmalıdır.

٤٩٩- بَابُ إِذَا اسْتَأْذَنَ، فَقَالَ: حَتَّى أَخْرُجَ، أَيْنَ يَقْعُدُ؟

499. BİR KİMSE İZİN İSTER, ONA: "BEN ÇIKINCAYA KADAR BEKLE" DENİRSE NEREDE OTURUP BEKLER?

١٠٧٩ – عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ حُدَيْجٍ قَالَ:

قَدِمْتُ عَلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَاسْتَأْذَنْتُ عَلَيْهِ، فَقَالُوا لِي:

مَكَانَكَ حَتَّى يَخْرُجَ إِلَيْكَ، فَقَعَدْتُ قَرِيبًا مِنْ بَابِهِ، قَالَ: فَخَرَجَ إِلَيَّ فَدَعَا

بِمَاءٍ فَتَوَضَّأَ، ثُمَّ مَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ، فَقَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، أَمِنَ الْبَوْلِ

هَذَا؟ قَالَ: مِنَ الْبَوْلِ، أَوْ مِنْ غَيْرِهِ

1079. Ashâb-ı kirâmdan Muâviye bin Hudeyc şöyle dedi:

Ömer ibnü'l-Hattâb radıyallahu anha geldim ve huzûruna çıkmak için izin istedim. Bana:

"Halîfe senin yanına gelinceye kadar burada bekle!" dediler. Kapıya yakın bir yere oturdum." Muâviye bin Hudeyc sözüne şöyle devam etti: "Hz. Ömer yanıma geldi. Su istedi, getirilen su ile abdest aldı. Mestlerinin üzerine meshetti. Ben de:

"Ey Mü'minlerin emîri! Küçük abdest yapmaktan dolayı mı böyle abdest alıp mest ediyorsun?" diye sordum.

"Küçük abdest yapmak dâhil, abdest bozan her şeyden dolayı." dedi.[469]

Hadisin Râvisi:

Muâviye bin Hudeyc

Mısır'ın fethinde bulundu. İskenderiye'nin fethedildiği müjdesini Hz. Ömer'e o getirdi. Hz. Osman onu orduya kumandan tâyin etti. Sıffîn Savaşı'nda Muâviye bin Ebî Süfyân'ın yanında yer aldı. Mısır'da vefât etti (52/672).

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Hadisin konumuzla ilgisi, Hz. Ömer'i görmeye gelen Muâviye bin Hudeyc'e: "Halîfe yanına gelecek, bekle!" denince, onun kapıya yakın bir yerde oturup beklemesidir.

Ayrıca Muâviye bin Hudeyc, mest üzerine meshin ne zaman yapılacağını bilmiyordu. Bunu Hz. Ömer'e sordu. "Küçük abdestten sonra mı mest üzerine meshedilir?" dedi. Hz. Ömer de hem küçük abdest bozduktan hem de abdesti bozan her şeyden sonra mest üzerine meshedilebileceğini söyledi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Birine "Burada bekle!" dendiğinde, başka yere gitmeyip orada beklemelidir. Böylece çağrıldığında hemen kendisine ulaşılmalıdır.

2. Mest abdestliyken giyilir. Abdest bozulunca yeniden abdest alınır, fakat ayaklar tekrar yıkanmaz, sadece mest üzerine meshedilir.

٥٠٠- بَابُ قَرْعِ الْبَابِ

500. KAPI NASIL ÇALINIR?

١٠٨٠ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ:

أَنَّ أَبْوَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَتْ تُقْرَعُ بِالْأَظَافِيرِ

1080. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhden rivâyet edildiğine göre:
"Ashâb-ı kiram, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin kapısını tırnaklarıyla çalarlardı."[470]

Hadisin Açıklaması
Ashâb-ı kirâm efendilerimiz, Peygamber-i Zîşân Efendimiz'i canlarından daha çok severlerdi. Onu üzüp rahatsız etmekten korkarlardı. Kâinâtın Efendisi'ni, başlarında birer kuş varmış da onu ürkütmek istemiyorlarmış gibi dinler, evinin kapısını çalarken de onu rahatsız etmemek için tırnaklarıyla hafifçe çalarlardı.

Hadisten Öğrendiklerimiz
1. Sebep ne olursa olsun, birinin kapısını çalmak gerektiğinde ev sahibi rahatsız edilmemeli, endişelendirilmemeli, zilleri uzun uzun çalınmamalıdır.
2. Ashâb-ı güzîn efendilerimizin, Resûl-i Ekrem'in kapısını çalarken gösterdiği incelik bize örnek olmalıdır.

٥٠١- بَابُ إِذَا دَخَلَ وَلَمْ يَسْتَأْذِنْ

501. İZİN İSTEMEDEN İÇERİ GİRENİN DURUMU

١٠٨١ - عَنْ كَلَدَةَ بْنِ حَنْبَلٍ:

أَنَّ صَفْوَانَ بْنَ أُمَيَّةَ بَعَثَهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْفَتْحِ بِلَبَنٍ

وَجِدَايَةٍ وَضَغَابِيسَ - قَالَ أَبُو عَاصِمٍ: يَعْنِي الْبَقْلَ - وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَعْلَى الْوَادِي، وَلَمْ أُسَلِّمْ وَلَمْ أَسْتَأْذِنْ، فَقَالَ:

«اِرْجِعْ، فَقُلِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، أَأَدْخُلُ؟».

وَذَلِكَ بَعْدَمَا أَسْلَمَ صَفْوَانُ.

1081. Ashâb-ı kirâmdan Kelede bin Hanbel'in şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

(Mekke'nin ileri gelenlerinden olan baba-bir kardeşim) Safvân ibni Ümeyye, Mekke'nin fethinde beni, süt, altı yedi aylık bir geyik yavrusu ve küçük salatalıklarla birlikte Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme gönderdi.

O sırada Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'nin üst tarafında bulunuyordu. Selâm vermeden ve izin almadan yanına vardım. Bana:

"Geri dön, es-Selâmü aleyküm, girebilir miyim, de!" buyurdu.

Bu olay, Safvân ibni Ümeyye İslâmiyet'i kabul ettikten sonra oldu.[471]

١٠٨٢ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِذَا أَدْخَلَ الْبَصَرَ فَلَا إِذْنَ لَهُ».

1082. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bir kimse izinsiz olarak evin içine bakınca, ev sahibinin ona izin vermesinin bir anlamı kalmaz."[472]

Hadislerin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, İslâm edebini bilmeyenlere, neyi nasıl yapacaklarını üşenmeden öğretirdi. Biz de özellikle çocuklara görgü kurallarını titizlikle öğretmeliyiz.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bir yere girmeden önce mutlaka izin istenir.

2. Bir Müslüman başkasının evinin içine ev sahibi izin vermeden bakamaz; çünkü bu haramdır.

3. Birinin evinin içine bakmak, oraya hırsız gibi girmekten farksızdır.

4. Bilmeyene bilmediğini, kızmadan, öfkelenmeden öğretmelidir. Çünkü o çocuktan farksızdır.

٥٠٢- بَابُ إِذَا قَالَ: أَدْخُلُ؟ وَلَمْ يُسَلِّمْ

502. BİR KİMSE SELÂM VERMEDEN “GİREYİM Mİ?” DERSE

١٠٨٣ - عَنْ عَطَاءٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ:

إِذَا قَالَ: أَأَدْخُلُ؟ وَلَمْ يُسَلِّمْ، فَقُلْ: لَا، حَتَّى تَأْتِيَ بِالْمِفْتَاحِ.

قُلْتُ: السَّلَامُ؟ قَالَ: نَعَمْ.

1083. Tâbiîn âlimlerinden Atâ bin Ebî Rebâh, Ebû Hüreyre radıyallahu anhı şöyle derken duyduğunu söylemiştir:

“Bir kimse selâm vermeden: ‘Girebilir miyim?’ derse, sen ona: ‘Hayır, anahtarı getirmeden giremezsin!’ de. Bunun üzerine ben Ebû Hüreyre’ye:

“Anahtar selâm mıdır?” diye sordum.

“Evet, selâmdır.” dedi.[473]

١٠٨٤ - عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ قَالَ: حَدَّثَنِي رَجُلٌ مِنْ بَنِي عَامِرٍ جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

أَأَلِجُ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْجَارِيَةِ:

"أُخْرُجِي فَقُولِي لَهُ: قُلِ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، أَأَدْخُلُ؟ فَإِنَّهُ لَمْ يُحْسِنِ الِاسْتِئْذَانَ".

قَالَ: فَسَمِعْتُهَا قَبْلَ أَنْ تَخْرُجَ إِلَيَّ الْجَارِيَةُ فَقُلْتُ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، أَأَدْخُلُ؟ فَقَالَ: «وَعَلَيْكَ، ادْخُلْ»، قَالَ: فَدَخَلْتُ فَقُلْتُ: بِأَيِّ شَيْءٍ جِئْتَ؟ فَقَالَ: «لَمْ آتِكُمْ إِلَّا بِخَيْرٍ، أَتَيْتُكُمْ لِتَعْبُدُوا اللهَ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَتَدَعُوا عِبَادَةَ اللَّاتِ وَالْعُزَّى، وَتُصَلُّوا فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ خَمْسَ صَلَوَاتٍ، وَتَصُومُوا فِي السَّنَةِ شَهْرًا، وَتَحُجُّوا هَذَا الْبَيْتَ، وَتَأْخُذُوا مِنْ مَالِ أَغْنِيَائِكُمْ فَتَرُدُّوهَا عَلَى فُقَرَائِكُمْ».

قَالَ: فَقُلْتُ لَهُ: هَلْ مِنَ الْعِلْمِ شَيْءٌ لَا تَعْلَمُهُ؟ قَالَ:

"لَقَدْ عَلَّمَ اللهُ خَيْرًا، وَإِنَّ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَا يَعْلَمُهُ إِلَّا اللهُ، الْخَمْسُ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا اللهُ: ﴿إِنَّ اللهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ، وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ، وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ، وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا، وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ﴾ [لقمان: ٣٤]".

1084. Tâbiîn muhaddislerinden Rib'î bin Hırâş şöyle dedi:

Benî Âmir kabîlesinden bir adamın bana anlattığına göre, bu zât Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin evine geldi ve:

“İçeri girebilir miyim?” diye sordu. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de **câriyesine:**

“Dışarı çık da, şu adama: ‘es-Selâmü aleyküm içeri girebilir miyim?’ demesini söyle! Çünkü o usûlünce izin istemiyor.” buyurdu.

“Ben bu sözü duydum ve câriye daha yanıma gelmeden: ‘es-Selâmü aleyküm içeri girebilir miyim?’ dedim. Allah’ın Resûlü:

“Allah’ın selâmı sana da olsun, gir!” buyurdu. Ben de içeri girdim ve:

“Peygamber olarak ne getirdin?” diye sordum. Şöyle buyurdu:

“Ben size sadece hayırlı olan şeyleri getirdim. Ortağı olmayan tek Allah’a ibâdet etmenizi, Lât ve Uzzâ’ya tapmayı bırakmanızı, bir gün ve gecede beş vakit namaz kılmanızı, yılda bir ay oruç tutmanızı, Kâbe’yi haccetmenizi, zenginlerinizin malından alıp fakirlerinize vermenizi emreden buyruklar getirdim.” O zaman ben:

“Bilmediğin bir bilgi var mı?” diye sordum. Şunu söyledi:

“Elbette Allah bana hayrı öğretti. Öyle bilgiler vardır ki, onları sadece Allah bilir. Şu beş şey bunlardandır.” (ve şu âyeti okudu):

‘Kıyâmetin ne zaman kopacağının bilgisi Allah katındadır.

Yağmuru O indirir.

Rahimlerde olanı O bilir.

Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez.

Ve hiç kimse nerede öleceğini bilemez.”[474]

Hadislerin Açıklaması

* Kilitli kapıyı açmak için anahtar gerektiği gibi, izin almadan girilemeyecek bir yere girebilmenin ilk şartı önce selâm vermek, ardından izin istemektir.

* Peygamber Efendimiz, kendisinin de belirttiği gibi, insanlığa hayır ve bereket getirmiştir. İslâm’ın beş şartı, bu hayırların bir özeti mâhiyetindedir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bir yere girmek için önce selâm verilir, ardından izin istenir.

2. İyi Müslüman olmak isteyen, İslâm’ın beş esasını uygulamaya çalışmalıdır.

3. Hadisimizin sonunda sayılan beş şeyi, peygamberler de bilemez. Bunları sadece Allah Teâlâ bilir.

٥٠٣- بَابٌ: كَيْفَ الِاسْتِئْذَانُ؟

503. İZİN NASIL İSTENİR?

١٠٨٥ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

اسْتَأْذَنَ عُمَرُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ

اللهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، أَيَدْخُلُ عُمَرُ؟

1085. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Ömer ibnü'l-Hattâb radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna girmek için şöyle izin istedi:

"Allah'ın selâmı Resûlullah'ın üzerine olsun, es-Selâmü aleyküm. Ömer huzûruna girebilir mi?"[475]

Hadisin Açıklaması

Burada Hz. Ömer'in, Resûl-i Ekrem'i kendine özel bir şekilde selâmladığını görüyoruz. Önce sadece Peygamber Efendimiz'e selâm vermiş, ardından herkesi kucaklayacak şekilde es-Selâmü aleyküm demiş, Allah'ın Resûlü de bu selâmı uygun görmüştür.

Hadisten Öğrendiklerimiz

Bir yere girmek için izin istemeden önce selâm verilir.

٥٠٤- بَابٌ مَنْ قَالَ: مَنْ ذَا؟ فَقَالَ: أَنَا

504. "KİM O?" SORUSUNA "BEN" DİYE CEVAP VERİLMEZ

١٠٨٦ - عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي دَيْنٍ كَانَ عَلَى أَبِي، فَدَقَقْتُ الْبَابَ،

فَقَالَ: «مَنْ ذَا؟» فَقُلْتُ: أَنَا، قَالَ: «أَنَا، أَنَا؟»، كَأَنَّهُ كَرِهَهُ.

1086. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:
Babamın bir borcu husûsunda Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme geldim ve kapısını çaldım. Resûl-i Ekrem:
“Kim o?” dedi.
“Benim” diye cevap verdim. Allah’ın Elçisi:
“Benim benim!” diye sözümü tekrar etti. Galiba benim cevabımdan hoşlanmamıştı.[476]

١٠٨٧ - عَنْ بُرَيْدَةَ، قَالَ:

خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْمَسْجِدِ، وَأَبُو مُوسَى يَقْرَأُ، فَقَالَ:

«مَنْ هَذَا؟» فَقُلْتُ: أَنَا بُرَيْدَةُ، جُعِلْتُ فِدَاكَ، فَقَالَ:

«قَدْ أُعْطِيَ هَذَا مِزْمَارًا مِنْ مَزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ».

1087. Ashâb-ı kirâmdan Büreyde bin Husayb radıyallahu anh şöyle dedi:
Bir gün Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem evinden Mescid-i Nebevî’ye çıktı. O sırada Ebû Mûsâ el-Eş’arî Kur’ân-ı Kerîm okuyordu. Beni kastederek:
“Bu kim?” diye sordu. Ben de kendimi tanıtarak:
“Yâ Resûlallah! Ben Büreyde’yim. Canım sana fedâ olsun!” dedim. Resûlullah Efendimiz Kur’an okuyan Ebû Mûsâ el-Eş’arî’yi kastederek şöyle buyurdu:
“Buna, Dâvud peygambere verilen güzel bir ses verilmiştir.”[477]

Hadislerin Açıklaması

Bir yere, bir eve girmek için izin isteyen kimseye, kim olduğu sorulduğunda, “Ben”, “Benim” gibi belirsiz cevaplar vermemelidir. İsmini söylemeli, kendini tanıtmalıdır. İkinci hadiste gördüğümüz üzere, Peygamber Efendimiz sahâbîsine kim olduğunu sorduğu zaman, o sadece “benim” dememiş, adını söyleyerek kendini tanıtmıştır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Kapının zilini çalan kimseye, "Kim o?" diye sorulduğunda, kapıdaki şahıs kendini tanıtmalıdır.

2. Kur'ân-ı Kerîm, güzel sesle okunmalıdır.

3. Övüldüğünü duyduğu zaman kibirlenmeyeceği bilinen kimsenin iyi yönü veya yönleri söylenebilir.

4. Ashâb-ı güzîn, Peygamber Efendimiz'i çok severdi.

٥٠٥- بَابُ إِذَا اسْتَأْذَنَ فَقِيلَ: ادْخُلْ بِسَلَامٍ

505. BİR YERE GİRMEK İÇİN İZİN İSTEYENE SELÂMETLE GİR DENMESİ

١٠٨٨ - عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُدْعَانَ قَالَ:

كُنْتُ مَعَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، فَاسْتَأْذَنَ عَلَى أَهْلِ بَيْتٍ، فَقِيلَ: ادْخُلْ بِسَلَامٍ،

فَأَبَى أَنْ يَدْخُلَ عَلَيْهِمْ.

1088. Tâbiîn neslinden Abdurrahmân ibni Cüd'ân şöyle dedi:

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ ile beraberdim. Bir eve girmek için izin istedi. Ona içeriden: "üdhul bi-selâm (Selâmetle gir!)" dendi. İbn Ömer oraya girmek istemedi.[478]

Hadisin Açıklaması

Abdullah ibni Ömer'in girmek istediği yerden: "Selâmetle gir!" cevabını alması üzerine neden girmediği tam olarak bilinemiyor. Kendisine "Selâmetle gir!" denince, "Selâmetle mi gireyim, yoksa selâmetsiz mi gireyim!" dedikten sonra, oraya girmekten vazgeçtiği de rivâyet edilmektedir.[479]

Muhtemelen İbni Ömer hazretleri, sünnete uygun olarak "Gir" veya "Buyur" denmediği için oraya girmemiştir. Çünkü cennet bekçileri, cennetlikleri buyur ederken: (Üdhulûhâ bi-selâm) "Selâmetle girin!"

diyeceklerdir.[480] Belki de bu büyük âlim, ev sâhibinin sözünde bir alay kokusu sezmiş, onun için içeri girmek istememiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir eve girmek isteyen de ev sahibi de yukarıdan beri gördüğümüz şekilde, sünnet üzere hareket etmelidir.

2. Ziyâretçi selâm verip izin istemeli, ev sahibi de “Gir” veya “Buyur” demelidir.

٥٠٦- بَابُ النَّظَرِ فِي الدُّورِ

506. EVLERİN İÇİNE BAKMAK

١٠٨٩ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِذَا دَخَلَ الْبَصَرُ فَلَا إِذْنَ».

Bu hadis 1082 numarayla geçti.

١٠٩٠ - عَنْ مُسْلِمِ بْنِ نَذِيرٍ قَالَ:

اسْتَأْذَنَ رَجُلٌ عَلَى حُذَيْفَةَ فَاطَّلَعَ وَقَالَ: أَدْخُلُ؟ قَالَ حُذَيْفَةُ: أَمَّا عَيْنُكَ

فَقَدْ دَخَلَتْ، وَأَمَّا اسْتُكَ فَلَمْ تَدْخُلْ.

1090. Tâbiîn muhaddislerinden Müslim ibni Nezîr şöyle dedi:

Bir adam, ashâb-ı kirâmdan Huzeyfe ibnü’l-Yemân radıyallahu anhdan:

“Girebilir miyim?” diye izin istedi, fakat bu sırada evin içine baktı. Huzeyfe radıyallahu anh da ona:

“Zaten kıçın girmeden gözün girdi.” dedi.[481]

١٠٩٠ – وَقَالَ رَجُلٌ: أَسْتَأْذِنُ عَلَى أُمِّي؟ قَالَ: إِنْ لَمْ تَسْتَأْذِنْ رَأَيْتَ مَا يَسُوؤُكَ.

1090. [Mükerrer] Bu hadis, benzeri bir lafızla 1060 numarada geçti.

١٠٩١ – عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ:

أَنَّ أَعْرَابِيًّا أَتَى بَيْتَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَلْقَمَ عَيْنَهُ خَصَاصَةَ الْبَابِ، فَأَخَذَ سَهْمًا أَوْ عُودًا مُحَدَّدًا، فَتَوَخَّى الْأَعْرَابِيَّ، لِيَفْقَأَ عَيْنَ الْأَعْرَابِيِّ، فَذَهَبَ، فَقَالَ:

«أَمَا إِنَّكَ لَوْ ثَبَتَّ لَفَقَأْتُ عَيْنَكَ».

1091. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Bir bedevî Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin evine geldi ve gözünü kapı aralığına dikip içeri bakmaya başladı. Bunu gören Peygamber aleyhisselâm eline bir ok (veya sivri bir sopa) aldı. Bedevînin gözünü çıkarmak için ona doğru yöneldi. Bunu gören bedevî oradan uzaklaşırken Allah'ın Resûlü ona:

"Bakmaya devâm etseydin, elbette gözünü oyardım." buyurdu.[482]

١٠٩٢ – عَنْ عُمَرَ بْنِ الخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ:

مَنْ مَلَأَ عَيْنَيْهِ مِنْ قَاعَةِ بَيْتٍ، قَبْلَ أَنْ يُؤْذَنَ لَهُ، فَقَدْ فَسَقَ.

1092. Ömer ibnü'l-Hattâb radıyallahu anh şöyle dedi:

Kendisine içeri girmesi için izin verilmeden önce, evin sağına soluna ısrarla bakan kimse günahkâr olmuştur.[483]

١٠٩٣ – عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَا يَحِلُّ لِامْرِئٍ مُسْلِمٍ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى جَوْفِ بَيْتٍ حَتَّى يَسْتَأْذِنَ، فَإِنْ فَعَلَ فَقَدْ دَخَلَ.

وَلَا يَؤُمُّ قَوْمًا فَيَخُصُّ نَفْسَهُ بِدَعْوَةٍ دُونَهُمْ حَتَّى يَنْصَرِفَ.

وَلَا يُصَلِّي وَهُوَ حَاقِنٌ حَتَّى يَتَخَفَّفَ».

1093. Peygamber Efendimiz’in âzatlısı Sevbân ibni Bücdüd radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Allah’ın Resûlü şöyle buyurdu:

“Bir Müslümana izin verilmeden önce, başkasının evinin içine bakması helâl değildir. Şâyet bakarsa, oraya izinsiz girmiş olur.

Bir topluluğa imâm olan kimse, namazdan ayrılıncaya kadar, cemâati bırakıp sadece kendine duâ etmesin.

İdrarı kendisini sıkıştıran kimse, rahatlayıp yeniden abdest almadıkça namaz kılmasın.”[484]

Hadislerin Açıklaması

Evler mahrem yerlerdir. Ev sahibi izin vermeden oraya hem girilemez hem de bakılamaz. Birinin evine kapı aralığından bakan veya pencereden gözetleyen kimse, dinin koyduğu yasaklardan birini çiğnemiş olur. Peygamber Efendimiz’in, kapı aralığından evinin içine bakan görgüsüz bedevîyi gözünü oymakla tehdit etmesi, mahremiyetin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Güzel dinimiz insanların mahremiyetini korumuş ve başkasının evinin içine izinsiz bakmayı yasaklamıştır.

2. Edep ve görgü kaidelerinden habersiz olanlara, uygun bir dille işin doğrusunu öğretmelidir.

3. Bir cemâate imâm olan kimse, sesli olarak yaptığı duâda cemâati ve bütün mü'minleri kapsayacak şekilde duâ etmelidir. Sessiz olarak elbette kendisine ve ailesine de duâ etmelidir.

4. Küçük abdesti kendisini zorlayan kimse böyle sıkışık durumdayken namaz kılmamalı, hayatının sayılı namazlarından birinin sevâbını hebâ etmemelidir.

٧٠٥- بَابُ فَضْلِ مَنْ دَخَلَ بَيْتَهُ بِسَلَامٍ

507. EVİNE SELÂM VEREREK GİRMENİN FAZİLETİ

١٠٩٤ - عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"ثَلَاثَةٌ كُلُّهُمْ ضَامِنٌ عَلَى اللهِ، إِنْ عَاشَ كُفِيَ، وَإِنْ مَاتَ دَخَلَ الْجَنَّةَ:

مَنْ دَخَلَ بَيْتَهُ بِسَلَامٍ فَهُوَ ضَامِنٌ عَلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ.

وَمَنْ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَهُوَ ضَامِنٌ عَلَى اللهِ.

وَمَنْ خَرَجَ فِي سَبِيلِ اللهِ فَهُوَ ضَامِنٌ عَلَى اللهِ".

1094. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Ümâme el-Bâhilî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Üç kişi Allah Teâlâ'nın himâyesi altındadır: Şâyet yaşarlarsa, Cenâb-ı Hak onların maddî-mânevî ihtiyaçlarını karşılayacak, ölürlerse cennete koyacaktır.

Kim evine selâm vererek girerse, Azîz ve Celîl olan Allah'ın himâyesi altındadır.

Kim namaz kılmak için mescide giderse, Allah'ın himâyesi altındadır.

Kim Allah yolunda cihâda giderse, Allah'ın himâyesi altındadır."[485]

١٠٩٥ – عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرًا يَقُولُ:

إِذَا دَخَلْتَ عَلَى أَهْلِكَ فَسَلِّمْ عَلَيْهِمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً.

قَالَ: مَا رَأَيْتُهُ إِلَّا يُوجِبُهُ قَوْلُهُ: ﴿وَإِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا﴾ [النساء: ٨٦].

1095. Tâbiîn muhaddislerinden Ebü'z-Zübeyr Muhammed ibni Müslim'den rivâyet edildiğine göre, ashâb-ı kirâmdan Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâyı şöyle söylerken dinlemiştir:

"Ailenin yanına girdiğin zaman, onlara Allah Teâlâ'nın lütfettiği mübârek ve güzel bir selâmla selâm ver."

Ebü'z-Zübeyr şöyle demiştir: Câbir radıyallahu anh, bu sözü, kanaatimce şu âyet-i kerîmeye dayanarak söylemiştir:

"Size bir selâm verildiğinde, onu daha güzeliyle veya aynısıyla alın."[486]

Hadislerin Açıklaması

"es-Selâmü aleyküm" sözü, mübârek bir duâdır. Hayır ve selâmet temennisidir. İnsan, en çok aile fertlerini sever. Annesinin, babasının, eşinin ve çocuklarının bu hayır, feyiz ve bereketten faydalanmasını ister. Şu halde hiçbir Müslüman, sevdiklerini bu güzelliklerden mahrûm etmemelidir. Onlar da bu selâmı en güzel karşılıkla "ve aleyküm selâm" veya "ve aleyküm selâm ve rahmetullâhi ve berekâtüh" diye almalıdır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Her Müslüman, evine girerken mutlaka ailesine selâm vermeli, böylece Allah Teâlâ'nın himâyesine girmelidir.

2. Eve gelip de selâm veren birinin selâmını canlı bir şekilde almalıdır.

3. Namazları câmide kılmaya, bu sûretle Allah Teâlâ'nın himâyesine girmeye çalışmalıdır.

4. Allah yolunda cihâda giden, Allah Teâlâ'nın koruması altına girer.

٥٠٨- بَابُ إِذَا لَمْ يُذْكَرِ اللهُ عِنْدَ دُخُولِهِ الْبَيْتَ يَبِيتُ فِيهِ الشَّيْطَانُ

508. EVE GİRERKEN ALLAH ANILMAZSA, ŞEYTAN ORADA GECELER

١٠٩٦ - عَنْ جَابِرٍ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

"إِذَا دَخَلَ الرَّجُلُ بَيْتَهُ، فَذَكَرَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ عِنْدَ دُخُولِهِ، وَعِنْدَ طَعَامِهِ، قَالَ الشَّيْطَانُ: لَا مَبِيتَ لَكُمْ وَلَا عَشَاءَ.

وَإِذَا دَخَلَ فَلَمْ يَذْكُرِ اللهَ عِنْدَ دُخُولِهِ قَالَ الشَّيْطَانُ: أَدْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ، وَإِنْ لَمْ يَذْكُرِ اللهَ عِنْدَ طَعَامِهِ قَالَ الشَّيْطَانُ: أَدْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ وَالْعَشَاءَ".

1096. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlemiştir:

"Bir kimse evine girerken ve yemek yerken besmele çekerse, şeytan adamlarına: "Burada ne geceleyebilir ne de yemek yiyebilirsiniz." der.

Şâyet o kimse eve girerken besmele çekmezse, şeytan adamlarına: "Geceyi geçirecek bir yer buldunuz" der. O şahıs yemek yerken besmele çekmezse, şeytan kendi adamlarına, "Hem barınacak yer hem de yiyecek yemek buldunuz." der."[487]

Hadisin Açıklaması

Bizi yaratan Rabbimiz, bize ve ailemize zarar verecek şeylerden korunmanın yollarını da göstermiştir. O'nun yüce ismi en büyük koruyucumuzdur. Bismillah dediğimizde, sübhânallah, elhamdülillah dediğimizde, lâilâhe illallah dediğimizde şeytandan korunmuş oluruz. Daha kapıyı açarken bu zikirlerden birini söylemek veya selâm vermek bizi her türlü fenalıktan korur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Eve girerken bismillah demek veya bir şekilde Allah'ı zikretmek, şeytanın içeri girmesine engel olur.

2. Eve girerken besmele çekilmezse, şeytan adamlarıyla birlikte içeri girer.

3. Yemek yerken besmele çekilmezse, şeytan ve adamları yemeğe de ortak olur.

4. Şeytanları sevindirmemek için, her zaman Allah'ı zikretmeliyiz.

İbni Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-bârî* (Hatîb), IX, 231.

Ahzâb 33/53. Hicâb âyetinin meâli şöyledir: "Ey iman edenler! Peygamber'in evlerine, izinsiz ve yemek vakti dâvetsiz olarak girmeyin; yemek için çağırıldığınızda da dâvet vaktinden önce gidip orada beklemeyin. Yemeğe çağırıldığınız zaman girin; yediğinizde de birbirinizle sohbete dalmadan hemen dağılın. Bu hareketiniz Peygamber'i rahatsız ediyor; ancak o size bunu söylemekten sıkılıyor. Allah ise hakkı açıklamaktan çekinmez. Peygamber hanımlarından bir şey isteyeceğiniz zaman da onu perde arkasından isteyin. Sizin kalbiniz için de, onların kalpleri için de böylesi daha nezihtir. Peygamber'i üzmek de, onun ölümünden sonra hanımlarını nikâhlamak da size ebediyen yasaklanmıştır. Bunları yapmanız Allah katında büyük bir günahtır."

Buhârî, Nikâh 68, nr. 5166, İsti'zân 10, nr. 6238; Müslim, Nikâh 93-95, nr. 1428.

Taberî, *Câmi'u'l-beyân* (Şâkir), XIX, 212.

Nûr 24/58.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* (İvezullah), III, 212, nr. 2947; Beyhakì, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Atâ), X, 224, nr. 11355.

Ebû Dâvûd, Tahâret 39, nr. 78; İbni Mâce, Tahâret 36, nr. 382.

. Mâlik, *Muvatta'*, Selâm 8; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 256, nr. 25835.

Nûr 24/27.

Nûr 24/29.

Nûr 24/58.

Taberî, *Câmi'u'l-beyân* (Şâkir), XIX, 211.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), IV, 43, nr. 17603.

. Ma'mer ibni Râşid, *el-Câmi'* (A'zamî), X, 380, nr. 19421.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), IV, 43, nr. 17605, 17607.

Nûr 24/58.

Nûr 24/59.

İbni Abdilber, *et-Temhîd* (Alevî-Bekrî), XVI, 233; Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 408-409, nr. 815.
İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), IV, 43, nr. 17607.
Buhârî, Büyû' 9, nr. 2062, İsti'zân 13, nr. 6245, nr. 7353; Müslim, Âdâb 37, nr. 2154.
Bu hadisin farklı bir rivâyeti, 1073. hadiste gelecektir.
Müslim, Âdâb 33, nr. 2153.
İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 255, nr. 25827; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* (İvezullah), VIII, 269, nr. 8603.
Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 410, nr. 817.
Bu hadis, benzeri bir ifâdeyle 1083 numaralı hadiste tekrar gelecektir.
Ebû Dâvûd, Edeb 126, 127, nr. 5177.
Buhârî, Diyât 15, nr. 6888.
Buhârî, Diyât 15, 23, nr. 6887, 6902; Müslim, Âdâb 44, nr. 2158.
Müslim, Âdâb 40, 41, nr. 2156.
Ayrıca bk. Buhârî, İsti'zân 11, nr. 6242, Diyât 23, nr. 6900.
Buhârî, Diyât 15, nr. 6888.
Buhârî, Libâs 75, nr. 5924, İsti'zân 11, nr. 6241, Diyât 23, nr. 6901; Müslim, Âdâb 40, 41, nr. 2156.
Buhârî, Libâs 75, nr. 5924, Diyât 23, nr. 6901.
Buhârî, İsti'zân 11, nr. 6242, İsti'zân 23, nr. 6900; Müslim, Âdâb 42, nr. 2157.
Buhârî, Büyû' 9, nr. 2062, İsti'zân 13, nr. 6245, nr. 7353; Müslim, Âdâb 37, nr. 2154.
Bu hadisin ilk kısmı, 1065 numarayla daha önce geçti.
İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 255, nr. 25828.
Ebû Dâvûd, Edeb 128, 129, nr. 5190; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 233, nr. 10907.
Ebû Dâvûd, Edeb 128, 129, nr. 5189.
Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 66, nr. 11656; Abdürrezzâk, *el-Musannef* (A'zamî), XIX, 206, nr. 16947.
İmâm Buhârî, hadisin sonunda şu teknik bilgiyi vermiştir: (تَيُوكًا فَقَالَ مُحَمَّدٌ: يُتَّخَذُ عَلَى رَأْسِهِ إِدَمٌ،) Tâbiîn âlimlerinden Muhammed ibni Sîrîn, "deri kab"ın, ağzına deri örtülerek bağlanan kap olduğunu söylemiştir.
Ebû Dâvûd, Edeb 127, 128, nr. 5186; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 190-191, nr. 17846.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 417, nr. 827.

. Bezzâr, *Müsned* (Âdil), XIV, 110, nr. 7604; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), III, 108, nr. 1437.

Ebû Dâvûd, Edeb 126, 127, nr. 5176; Tirmizî, İsti'zân 18, nr. 2710.

İmâm Buhârî, burada şöyle bir teknik bilgi vermiştir: (قَالَ عَمْرٌو: وَأَخْبَرَنِي أُمَيَّةُ بْنُ صَفْوَانَ بِهَذَا عَنْ كَلَدَةَ، وَلَمْ يَقُلْ: سَمِعْتُهُ مِنْ كَلَدَةَ) "Hadisin râvilerinden Amr ibni Ebî Süfyân şöyle dedi: 'Bu hadisi bana Ümeyye bin Safvân, Kelede bin Hanbel'den naklederek haber verdi. Ama, ben bunu Kelede'den duydum, demedi."

Ebû Dâvûd, Edeb 126, 127, nr. 5173; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 366, nr. 8772.

Bu hadis 1089 numarayla tekrar gelecektir.

Hatîb el-Bağdâdî, *el-Câmi' li-ahlâkı'r-râvî* (Tahhân), I, 162, nr. 226.

Bu hadis 1067 numaralı hadiste benzeri bir ifâdeyle geçti.

Lokmân 31/34. Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 368-369, nr. 23515; Ebû Dâvûd, Edeb 126, 127, nr. 5177.

Ebû Dâvûd, Edeb 134, 135, nr. 5201; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 303, nr. 2756.

Buhârî, İsti'zân 17, nr. 6250; Müslim, Âdâb 38-39, nr. 2155.

Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân 31, nr. 5048; Müslim, Müsâfirîn 235, nr. 793; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 351, nr. 23357.

Bu hadis 805 numarayla geçti.

. Ma'mer ibni Râşid, *el-Câmi'* (A'zamî), X, 383, nr. 19430;

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 256, nr. 25832.

Hicr 15/45; Kàf 50/34.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 295, nr. 26237.

Tahâvî, *Şerhu Müşkili'l-âsâr* (Arnaût), II, 394, nr. 937; Beyhakì, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Atâ), VIII, 587, nr. 17654. Ayrıca bk. Buhârî, İsti'zân 11, nr. 6242, Diyât 23, nr. 6900.

Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XI, 222, nr. 8442.

Ebû Dâvûd, Tahret 43, nr. 90; Tirmizî, Salât 265, nr. 357.

Müellifimiz burada şu teknik bilgiyi vermiştir: (قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ: أَصَحُّ مَا يُرْوَى فِي هَذَا الْبَابِ هَذَا الْحَدِيثُ.) "Ebû Abdillâh yani İmâm Buhârî) şöyle dedi: Bu konuda rivâyet edilen hadislerin en sahihi budur."

Ebû Dâvûd, Cihâd 15, nr. 2494; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), II, 251-252, nr. 499. Ayrıca bk. Müslim, İmâre 104, nr. 1876.

Nisâ 4/86. Taberî, *Câmi'u'l-beyân* (Şâkir), VIII, 590, nr. 10045.

. Müslim, Eşribe 103, nr. 2018; Ebû Dâvûd, Et’ime 15, nr. 3765; İbni Mâce, Duâ 19, nr. 3887.

İNSANLARIN UYMASI GEREKEN BAZI KURALLAR

٥٠٩- بَابُ مَا لَا يُسْتَأْذَنُ فِيهِ

509. İZİN ALINMAYACAK YER

١٠٩٧ - عَنْ أَعْيَنَ الْخُوَارِزْمِيِّ قَالَ:

أَتَيْنَا أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، وَهُوَ قَاعِدٌ فِي دِهْلِيزِهِ وَلَيْسَ مَعَهُ أَحَدٌ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِ صَاحِبِي وَقَالَ: أَدْخُلُ؟ فَقَالَ أَنَسٌ: أُدْخُلْ، هَذَا مَكَانٌ لَا يُسْتَأْذَنُ فِيهِ أَحَدٌ، فَقَرَّبَ إِلَيْنَا طَعَامًا، فَأَكَلْنَا، فَجَاءَ بِعُسِّ نَبِيذٍ حُلْوٍ فَشَرِبَ، وَسَقَانَا.

1097. Tâbiîn neslinden A'yen el-Huvârizmî şöyle dedi:

Arkadaşımla birlikte Enes ibni Mâlik radıyallahu anhın evine gitmiştik. Evin giriş kısmında yalnız başına oturuyordu. Ona arkadaşım selâm verdi ve:

"Girebilir miyim?" diye izin istedi. Enes radıyallahu anh da:

"Gir! Burası izin istemeye gerek olmayan bir yerdir." dedi ve bize yemek ikrâm etti, biz de yedik. Ardından bir sürahi tatlı şıra getirdi; hem kendi içti hem de bize ikrâm etti.[488]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz'in terbiyesinde yetişen Enes ibni Mâlik radıyallahu anh, bize bir görgü kuralı öğretmektedir. Eve girmek için izin isteneceğini, ama evin dışındaki bir yerde otururken izin istemeye gerek olmadığını belirtmiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Herkese açık bir yere girmek için izin istenmez.
2. **İmkânı olanlar, eve gelen misâfire ikrâmda bulunmalıdır.**

٥١٠- بَابُ الِاسْتِئْذَانِ فِي حَوَانِيتِ السُّوقِ

510. ÇARŞIDAKİ DÜKKÂNLARA GİRMEK İÇİN İZİN İSTEMEK

١٠٩٨ - عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ:

كَانَ ابْنُ عُمَرَ لَا يَسْتَأْذِنُ عَلَى بُيُوتِ السُّوقِ.

1098. Tâbiîn muhaddislerinden Mücâhid ibni Cebr şöyle dedi:

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ, çarşıdaki dükkânlara girmek için izin istemezdi.[489]

١٠٩٩ - عَنْ عَطَاءٍ قَالَ:

كَانَ ابْنُ عُمَرَ يَسْتَأْذِنُ فِي ظُلَّةِ الْبَزَّازِ.

1099. Tâbiîn âlimlerinden Atâ bin Ebî Rebâh şöyle dedi:

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ, manifaturacının gölgeliğinde oturmak için izin isterdi.[490]

Hadislerin Açıklaması

Dükkanlar ve işyerleri herkesin alışveriş için girip çıktığı yerlerdir. Buralara girmek için izin istenmez. Fakat İbni Ömer radıyallahu anhümâ, üstün nezâketi sebebiyle, manifaturacıların kendileri ve kumaşları için yaptıkları gölgelikte muhtemelen bir süre dinlenmek için, izin alırdı.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Herkesin girip çıktığı dükkânlara girmek için izin istemeye gerek yoktur.

2. Bir kimsenin özel sûrette yaptırdığı gölgelikten faydalanmak için ondan izin istemelidir.

٥١١- بَابُ: كَيْفَ يُسْتَأْذَنُ عَلَى الْفُرْسِ؟

511. ARAP OLMAYANLARDAN NASIL İZİN ALINIR?

١١٠٠ - عَنْ أَبِي عَبْدِ الْمَلِكِ، مَوْلَى أُمِّ مِسْكِينٍ بِنْتِ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ:

أَرْسَلَتْنِي مَوْلَاتِي إِلَى أَبِي هُرَيْرَةَ، فَجَاءَ مَعِي، فَلَمَّا قَامَ بِالْبَابِ فقَالَ: أَنْدَرَايِيمْ؟ قَالَتْ: أَنْدَرُونْ، فَقَالَتْ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ إِنَّهُ يَأْتِينِي الزَّوْرُ بَعْدَ الْعَتَمَةِ فَأَتَحَدَّثُ؟ قَالَ: تَحَدَّثِي مَا لَمْ تُوتِرِي، فَإِذَا أَوْتَرْتِ فَلَا حَدِيثَ بَعْدَ الْوِتْرِ.

1100. Tâbiîn neslinden olan Ebû Abdilmelik, yine aynı nesilden olan Hz. Ömer'in torunu Âsım'ın kızı Ümmü Miskîn'den bahsederek şöyle dedi:

"Beni hanımım Ümmü Miskîn, Ebû Hüreyre radıyallahu anhı dâvet etmem için gönderdi. Ebû Hüreyre de benimle birlikte eve geldi ve kapıda, Farsça olarak:

'İçeri girebilir miyim? (enderâyîm)' diye sordu. Hanımım da yine Farsça olarak:

'İçeri gir! (enderûn)' dedi. Hanımım Ebû Hüreyre'ye:

'Ey Ebû Hüreyre! Yatsı namazından sonra bana hanım ziyâretçiler geliyor. Ben de onlarla sohbet ediyorum. Buna ne dersin?' diye sordu. O da:

'Vitir namazını kılmadığın sürece sohbet edebilirsin. Ancak vitir namazını kıldıktan sonra artık sohbet edilmez.' dedi."[491]

Hadisin Açıklaması

Ebû Hüreyre radıyallahu anh, karşısındaki hanım Arap olduğu halde, neden "girebilir miyim?" diye Farsça olarak sordu? Ebû Hüreyre latîfe yapmayı severdi. Muhtemelen İranlı kölelerden duyup öğrendikleri Farsça bir kelimeyi kullanarak ev sahibinin gönlünü hoş etmek istedi. Yanında kendisini dâvet eden bir haberci varken izin istenmeyeceğini o da biliyordu.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir eve girmek isteyen kimse, dili farklı da olsa, mutlaka izin istemelidir.

2. Dinî sorular, konuyu en iyi bilene sorulmalıdır.

3. Gece yatmadan önce yapılan en son iş, bir ibâdet olmalıdır. Vitir namazının mümkün olduğu kadar geç kılınması bunun için arzu edilir.

٥١٢- بَابُ إِذَا كَتَبَ الذِّمِّيُّ فَسَلَّمَ، يُرَدُّ عَلَيْهِ

512. MÜSLÜMAN OLMAYAN BİRİ, YAZDIĞI MEKTUPTA SELÂM VERİRSE ONUN SELÂMI ALINIR

١١٠١ - عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ قَالَ:

كَتَبَ أَبُو مُوسَى إِلَى رُهْبَانٍ يُسَلِّمُ عَلَيْهِ فِي كِتَابِهِ، فَقِيلَ لَهُ: أَتُسَلِّمُ عَلَيْهِ وَهُوَ كَافِرٌ؟ قَالَ:

إِنَّهُ كَتَبَ إِلَيَّ فَسَلَّمَ عَلَيَّ، فَرَدَدْتُ عَلَيْهِ.

1101. Tâbiîn âlimi Ebû Osmân en-Nehdî şöyle dedi:

Ashâb-ı kirâmdan Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anh, bir râhibe yazdığı mektupta ona selâm etmesinden söz ederek:

"O bir kâfir olduğu halde sen ona selâm mı veriyorsun?" dediler. Ebû Mûsâ el-Eş'arî de bu soruyulara sorana:

"O râhip bana yazdığı mektupta selâm verdi; ben de onun selâmına karşılık verdim." diye cevap verdi.[492]

Hadisin Açıklaması

Bir sonraki bahiste göreceğimiz üzere, bir Müslüman, bir gayr-i müslime ilk selâmı vermez. Aynı zamanda gayr-i müslimler, bir Müslüman gibi selâmlanmaz. Bunu bilen bir zât, Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anha, neden bir râhibe yazdığın mektupta ona selâm verdiğini sormuştu. O da, söz konusu râhibin kendisine gönderdiği selâma karşılık verdiğini söylemişti.

Hadisten Öğrendiklerimiz
Bir gayr-i müslimin verdiği selâm, aynen onun verdiği şekilde alınır.

٥١٣- بَابُ لَا يَبْدَأُ أَهْلَ الذِّمَّةِ بِالسَّلَامِ

513. MÜSLÜMAN, GAYR-İ MÜSLİME ÖNCE SELÂM VERMEZ

١١٠٢ – عَنْ أَبِي بَصْرَةَ الْغِفَارِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

"إِنِّي رَاكِبٌ غَدًا إِلَى يَهُودَ، فَلَا تَبْدَأُوهُمْ بِالسَّلَامِ، فَإِذَا سَلَّمُوا عَلَيْكُمْ فَقُولُوا: وَعَلَيْكُمْ".

1102. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Basra el-Gıfârî radıyallahu anh, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:
"Yarın binitime atlayıp Yahudilerin yanına gideceğim. Onlara öncelikle siz selâm vermeyin! Onlar size selâm verdiklerinde ise 've aleyküm' deyin!"[493]

Hadisin Râvisi:
Ebû Basra Humeyl ibni Basra el-Gıfârî
Sadece üç mescide (Mekke, Medine ve Beytü'l-Makdis) seyâhat edileceğine dair hadîs-i şerîfi rivâyet eden sahâbîlerden biridir. Mısır'ın fethinde bulundu ve orada vefât etti. Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur.
Allah ondan râzı olsun.

١١٠٣ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«أَهْلُ الْكِتَابِ لَا تَبْدَأُوهُمْ بِالسَّلَامِ، وَاضْطَرُّوهُمْ إِلَى أَضْيَقِ الطَّرِيقِ».

1103. Ebû Hüreyre radıyallahu anh, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Ehl-i kitâba öncelikle siz selâm vermeyin! Onları yolun kenarından yürümeye zorlayın!”[494]

Hadisin Açıklaması

Müslüman, İslâm devletinin gayr-i Müslim vatandaşı olan zimmîye önce selâm vermez. Zimmîler çoğunlukla Yahudi ve Hıristiyandır. Bunlara, kendilerine kitap gönderilmiş kimseler anlamında “Ehl-i kitap” denir.

Selâm, dostlara ve din kardeşlerine verilir. Gayr-i müslimlerin İslâmiyet’e sıcak bakmadıkları şüphe götürmez. Bu sebeple onlara “es-Selâmü aleyküm” diye selâm verilmesi uygun görülmemiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Selâm, Müslümana özel, çok değerli bir ikrâmdır. Gayr-i müslime selâm vermek gerekirse, “günaydın, hayırlı sabahlar veya hayırlı akşamlar” denebilir veya işaretle selâm verilebilir.

2. Dar bir yolda bir Müslüman ile bir gayr-i müslim yürüyorsa, Müslüman ona: “Buyurun, siz geçin.” demez. Kendisi yolun ortasından yürüyüp gider, yolun kenarını ona bırakır.

٥١٤- بَابُ مَنْ سَلَّمَ عَلَى الذِّمِّيِّ إِشَارَةً

514. GAYR-İ MÜSLİME İŞARETLE SELÂM VERMEK

١١٠٤ – عَنْ عَلْقَمَةَ قَالَ:

إِنَّمَا سَلَّمَ عَبْدُ اللهِ عَلَى الدَّهَاقِينَ إِشَارَةً.

1104. Tâbiîn âlimi Alkame bin Kays en-Nehaî şöyle dedi:

Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anh, İranlı köy ağalarına işaretle selâm verdi.[495]

١١٠٥ – عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

مَرَّ يَهُودِيٌّ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: السَّامُ عَلَيْكُمْ، فَرَدَّ أَصْحَابُهُ

السَّلَامَ، فَقَالَ: "قَالَ: السَّامُ عَلَيْكُمْ"، فَأُخِذَ الْيَهُودِيُّ فَاعْتَرَفَ، قَالَ:

«رُدُّوا عَلَيْهِ مَا قَالَ».

1105. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi

Bir yahudi Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile karşılaştı ve ona:

“es-sâmü aleyküm (Ölüm size olsun)” dedi. Ashâb-ı kirâm da onun verdiği selâmı (“Aleyküm selâm” diye) aldılar. Bunun üzerine Allah’ın Elçisi:

“Ama o adam ‘es-sâmü aleyküm (Ölüm size olsun)’ dedi.” buyurunca, sahâbîler yahudiyi tutup getirdiler. O da Resûl-i Ekrem’in buyurduğu gibi selâm verdiğini itiraf etti. O zaman Peygamber aleyhisselâm:

“Onun selâmını kendisine aynen iâde edin!” buyurdu.[496]

Bu konuyla ilgili hadisler, bir sonraki bahiste açıklanacaktır.

٥١٥- بَابٌ: كَيْفَ الرَّدُّ عَلَى أَهْلِ الذِّمَّةِ؟

515. GAYR-İ MÜSLİMİN VERDİĞİ SELÂM NASIL ALINIR?

١١٠٦ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"إِنَّ الْيَهُودَ إِذَا سَلَّمَ عَلَيْكُمْ أَحَدُهُمْ، فَإِنَّمَا يَقُولُ: السَّامُ عَلَيْكَ، فَقُولُوا:

وَعَلَيْكَ".

1106. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Yahudilerden biri size selâm verdiğinde ‘es-sâmü aleyke (Ölüm sana olsun)’ **der. Siz de ona ‘ve aleyke** (sana da olsun)’ **deyin!”**[497]

١١٠٧ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

رُدُّوا السَّلَامَ عَلَى مَنْ كَانَ يَهُودِيًّا، أَوْ نَصْرَانِيًّا، أَوْ مَجُوسِيًّا، ذَلِكَ

بِأَنَّ اللهَ يَقُولُ: ﴿وَإِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا﴾

[النساء: ٨٦].

1107. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir yahudi, hıristiyan veya mecûsînin size verdiği selâmı, Allah Teâlâ'nın şu buyruğuna uygun olarak cevaplayın:

"Size bir selâm verildiğinde, onu daha güzeliyle veya aynısıyla alın."[498]

Hadislerin Açıklaması

Yahudiler, Asr-ı Saâdet'te de İslâm düşmanıydı. İçlerindeki bu hıncı gizliden gizliye dillendirmek için bir yol bulmuşlardı. "Selâm"ı andıran, ölüm anlamındaki "sâm" kelimesini, sezdirmemeye çalışarak selâm gibi söylüyorlardı. Duyan da onların selâm verdiklerini sanıyordu. Nitekim ashâb-ı kirâm bunu fark etmemiş, onların foyalarını Peygamber Efendimiz ortaya koymuştu. "Neden böyle selâm verdin?" diye onlarla cedelleşmek yerine, kendilerine "ve aleyke" (sana da) demenin yeterli bir cevap olacağını söylemişti.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslüman olmayanların verdiği selâma mutlaka bir karşılık verilmelidir.

2. Ancak onlara, Müslümanlara verildiği şekilde selâm verilmez. Onun yerine "günaydın" gibi bir sözle veya işaretle selâm verilir.

3. "es-Selâmü aleyküm" diyen bir gayr-i müslime, aynısı size de olsun anlamında "ve aleyküm" denir. Çünkü Allah Teâlâ, verilen bir selâmın "aynısıyla" alınabileceğini belirtmiştir.

٥١٦- بَابُ التَّسْلِيمِ عَلَى مَجْلِسٍ فِيهِ الْمُسْلِمُ وَالْمُشْرِكُ

516. MÜSLÜMANLARIN VE GAYR-İ MÜSLİMLERİN BİR ARADA BULUNDUĞU BİR TOPLULUĞA NASIL SELÂM VERİLİR?

١١٠٨ - عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكِبَ عَلَى حِمَارٍ عَلَيْهِ إِكَافٌ عَلَى قَطِيفَةٍ فَدَكِيَّةٍ، وَأَرْدَفَ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ وَرَاءَهُ، يَعُودُ سَعْدَ بْنَ عُبَادَةَ، حَتَّى مَرَّ بِمَجْلِسٍ فِيهِ عَبْدُ اللهِ بْنُ أُبَيِّ بْنِ سَلُولٍ - وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يُسْلِمَ عَبْدُ اللهِ - فَإِذَا فِي الْمَجْلِسِ أَخْلَاطٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُشْرِكِينَ وعَبَدَةِ الأَوْثَانِ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ.

1108. Üsâme bin Zeyd radıyallahu anh şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, sırtına Fedek mâmulü bir kadife örtülmüş, onun üzerine de semer konulmuş bir eşeğe binmişti. Binitinin arkasına da Üsâme bin Zeyd'i bindirmiş, hasta olan Sa'd ibni Ubâde'yi ziyârete gidiyordu. Aralarında o zamanlar henüz Müslüman olmayan Abdullah ibni Übey ibni Selûl'ün bulunduğu bir toplulukla karşılaştı. Orada Müslüman, müşrik ve putperestler de vardı. Allah'ın Resûlü onlara selâm verdi.[499]

Hadisin Açıklaması

Hem Müslümanların hem de gayr-i müslimlerin bulunduğu bir topluluğa, Müslümanlar kastedilerek "es-Selâmü aleyküm" diye selâm verilir. Müslüman olmayanları İslâm'a dâvet etmek gibi ulvî bir düşünceyle, onlarla birlikte oturup sohbet edilebilir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslümanlarla birlikte Müslüman olmayanların da bulunduğu bir topluluğa selâm verilir.

2. Peygamber Efendimiz çok mütevâzi bir insandı. Eşeğe binmekten çekinmezdi.

3. Hastayı yürüyerek ziyâret etmek daha faziletlidir; mesâfe uzaksa binitli olarak da ziyâret edilebilir.

٥١٧- بَابٌ: كَيْفَ يَكْتُبُ إِلَى أَهْلِ الْكِتَابِ؟

517. MÜSLÜMAN, GAYR-İ MÜSLİME NASIL MEKTUP YAZAR?

١١٠٩ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ:

أَنَّ أَبَا سُفْيَانَ بْنَ حَرْبٍ أَخْبَرَهُ: أَرْسَلَ إِلَيْهِ هِرَقْلُ مَلِكُ الرُّومِ، ثُمَّ دَعَا بِكِتَابِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِي أُرْسِلَ بِهِ مَعَ دِحْيَةَ الْكَلْبِيِّ إِلَى عَظِيمِ بُصْرَى، فَدَفَعَهُ إِلَى هِرَقْلَ فَقَرَأَهُ، فَإِذَا فِيهِ:

"بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، مِنْ مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللهِ وَرَسُولِهِ إِلَى هِرَقْلَ عَظِيمِ الرُّومِ، سَلاَمٌ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنِّي أَدْعُوكَ بِدِعَايَةِ الْإِسْلَامِ، أَسْلِمْ تَسْلَمْ، يُؤْتِكَ اللهُ أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ، فَإِنْ تَوَلَّيْتَ فَإِنَّ عَلَيْكَ إِثْمَ الْأَرِيسِيِّينَ وَ ﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ﴾ [آل عمران: ٦٤] إِلَى قَوْلِهِ: ﴿اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾ [آل عمران: ٦٤].

1109. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bizans kralı Herakliyüs, Ebû Süfyân ibni Harb'e haber gönderip onu huzûruna çağırdı. Sonra Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin, ashâb-ı kirâmdan Dihye bin Halîfetü'l-Kelbi ile, kendisine verilmek üzere Busrâ vâlisine gönderdiği mektubu getirtti. Vâli mektubu Herakliyüs'e verdi, o da okudu. Mektupta şöyle yazılmıştı:

"Bismillâhirrahmânirrahîm. Allah'ın kulu ve Resûlü Muhammed'den Bizans büyüğü Herakliyus'a. Doğru yola girenlere selâm olsun. Ben, seni İslâm'a dâvet ediyorum. Müslüman ol, kurtul! Allah Teâlâ da sana mükâfatını iki kat versin! Şâyet kabul etmezsen, fakir çiftçilerin günahı senin boynunadır. (Ve ardından şu âyet yazılmıştı):

"De ki: "Ey ehl-i kitap! Gelin aramızdaki ortak olan sözde buluşalım: Allah'tan başkasına kulluk etmeyelim, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım; Allah'ı bırakıp da birbirimizi rab edinmeyelim." Eğer bunu da kabul etmezlerse, onlara: "Şâhid olun ki, bizler Allah'ın emirlerine teslim olmuş Müslümanlarız." deyin."[500]

Hadisin Açıklaması

Bizans kralı Herakliyüs, Peygamber Efendimiz'in kendisine gönderdiği mektubu aldığı zaman, Resûl-i Ekrem hakkında bilgi almak için şehirde bulunan Arapları huzûruna getirmelerini söylemişti. O sırada, Mekke'nin ileri gelen tüccarlarından olan Ebû Süfyân da, bir ticaret kafilesiyle Suriye'de bulunuyordu. Onu diğer Arap tüccarlarıyla birlikte kralın karşısına çıkardılar. Kral da ona Peygamber Efendimiz hakkında sorular sorup cevaplar almıştı.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz, bir Hıristiyan olan Herakliyus'a yazdığı mektuba "es-Selâmü aleyküm" diye değil, (es-Selâmü alâ meni't-tebea'l-hüdâ) "Doğru yola girenlere selâm olsun." diye başlamıştı.

2. Resûl-i Ekrem krala "Müslüman ol, kurtul", demekle, Müslüman olanın şirkten ve Allah'ın azâbından kurtulacağını hatırlatmıştı.

3. Mektup yazılan kimse kâfir de olsa, mektuba besmele ile başlanır.

4. Peygamber Efendimiz krala "Bizans büyüğü" diye hitap ederek, onun gönlünü almak ve kendisine değer verdiğini göstermek istemişti.

5. “Şâyet İslâmiyet’i kabul etmezsen, fakir çiftçilerin günahı senin boynunadır” derken de ona sorumluluğunu hatırlatmış, Müslüman olmadığı takdirde, halkının da doğru yolu bulmasına engel olacağını söylemişti.

٥١٨- بَابُ إِذَا قَالَ أَهْلُ الْكِتَابِ: السَّامُ عَلَيْكُمْ

518. EHL-İ KİTAP “es-SÂMÜ ALEYKÜM” DERSE NE YAPILIR?

١١١٠ - عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

سَلَّمَ نَاسٌ مِنَ الْيَهُودِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالُوا: السَّامُ عَلَيْكُمْ، قَالَ: «وَعَلَيْكُمْ»، فَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا وَغَضِبَتْ: أَلَمْ تَسْمَعْ مَا قَالُوا؟ قَالَ:

«بَلَى قَدْ سَمِعْتُ فَرَدَدْتُ عَلَيْهِمْ، نُجَابُ عَلَيْهِمْ، وَلَا يُجَابُونَ فِينَا».

1110. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bazı yahudiler Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme:

“es-sâmü aleyküm (ölüm size olsun)” diye selâm verdiler. Peygamber aleyhisselâm da:

“Ve aleyküm (size olsun)” diye karşılık verdi. Hz. Âişe radıyallahu anhâ öfkelendi ve Resûl-i Ekrem’e:

“Onların ne dediklerini duymadın mı?” deyince Nebîler Sultanı şöyle buyurdu:

“Elbette duydum ve selâmlarını kendilerine iâde ettim. Bizim onlar hakkında söylediklerimiz kabul edilir, fakat onların bizim hakkımızda söyledikleri kabul edilmez.” [501]

Bu hadis, 311 ve 1106 numaralı hadislerde açıklanmıştır.

٥١٩- بَابٌ يُضْطَرُّ أَهْلُ الْكِتَابِ فِي الطَّرِيقِ إِلَى أَضْيَقِهَا

519. EHL-İ KİTÂB YOLUN KENARINDA YÜRÜMEYE ZORLANIR

١١١١ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِذَا لَقِيتُمُ الْمُشْرِكِينَ فِي الطَّرِيقِ، فَلَا تَبْدَأُوهُمْ بِالسَّلَامِ، وَاضْطَرُّوهُمْ إِلَى أَضْيَقِهَا».

1111. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Yolda müşriklerle karşılaştığınızda, onlara ilk defa siz selâm vermeyin. Onları yolun kenarından yürümeye zorlayın."[502]

Bu hadis 1103 numaralı hadiste açıklandı.

٥٢٠- بَابٌ: كَيْفَ يَدْعُو لِلذِّمِّيِّ؟

520. ZİMMÎYE NASIL DUÂ EDİLİR

١١١٢ - عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ:

أَنَّهُ مَرَّ بِرَجُلٍ هَيْئَتُهُ هَيْئَةُ مُسْلِمٍ، فَسَلَّمَ، فَرَدَّ عَلَيْهِ: وَعَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، فَقَالَ لَهُ الْغُلَامُ: إِنَّهُ نَصْرَانِيٌّ، فَقَامَ عُقْبَةُ فَتَبِعَهُ حَتَّى أَدْرَكَهُ فَقَالَ: إِنَّ رَحْمَةَ اللهِ وَبَرَكَاتِهِ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ، لَكِنْ أَطَالَ اللهُ حَيَاتَكَ، وَأَكْثَرَ مَالَكَ وَوَلَدَكَ.

1112. Ashâb-ı kirâmdan Ukbe bin Âmir el-Cühenî radıyallahu anhden rivâyet edildiğine göre:

Kendisi, Müslüman görünümünde bir adamla karşılaştı ve o kimse Ukbe'ye selâm verdi. O da adamın selâmını:

"Ve aleyke ve rahmetullâhi ve berekâtüh (Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi senin üzerine de olsun)" diye aldı. Ukbe'nin kölesi:

"Fakat bu adam Hıristiyandır." deyince, Ukbe kalktı, o adamın arkasından yetişti ve ona:

"Allah'ın rahmeti ve bereketi mü'minler üzerine olsun. Lâkin Allah sana uzun ömür versin, malını ve evlâdını çoğaltsın." dedi.[503]

١١١٣ – عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

لَوْ قَالَ لِي فِرْعَوْنُ: بَارَكَ اللهُ فِيكَ، قُلْتُ: وَفِيكَ، وَفِرْعَوْنُ قَدْ مَاتَ.

1113. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

"Söz gelişi Firavun bana 'Allah sana hayır ve bereket versin!" deseydi, ben de ona: 'Allah sana da hayır ve bereket versin!' diye karşılık verirdim. Halbuki Firavun ölmüştür." dedi.[504]

١١١٤ – عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ:

كَانَ الْيَهُودُ يَتَعَاطَسُونَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجَاءَ أَنْ يَقُولَ لَهُمْ:

يَرْحَمُكُمُ اللهُ، فَكَانَ يَقُولُ: «يَهْدِيكُمُ اللهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ».

Bu hadis 940 numarayla geçti ve orada açıklandı.

Hadislerin Açıklaması

Selâm, Cenâb-ı Hakk'ın Müslümanlara bir lütfu, rahmeti ve bereketidir. Bu sebeple onlar bu ilâhî lütfu başkalarına değil, sadece birbirlerine ikrâm ederler. Bir zimmîye yani İslâm devletinin gayr-i müslim vatandaşına aynı

selâmı vermezler. Ama onlara ömrün uzun olsun, malın ve evlâdın çok olsun gibi duâlar yapabilirler.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Selâm, çok değerli bir ilâhî bağıştır. O sadece Müslümanlara ikrâm edilir.

2. Ashâb-ı kirâm, selâm verme konusunda son derece hassastı. Bu veya başka konuda bir hata yaptıklarında, o hatayı hemen düzeltmek isterlerdi.

3. İbni Abbâs gibi bazı âlimler, bir gayr-i müslim açık ve anlaşılır şekilde selâm verdiğinde, onun selâmı bir Müslümanmış gibi alınır demişlerdir.

4. Gayr-i müslime: "Allah sana hidâyet versin" şeklinde duâ edilebilir. Çünkü bir Müslüman, bütün kâfirlerin hidâyete ermesini gönülden ister.

٥٢١- بَابُ إِذَا سَلَّمَ عَلَى النَّصْرَانِيِّ وَلَمْ يَعْرِفْهُ

521. HIRİSTİYAN OLDUĞUNU BİLMEDİĞİ BİRİNE SELÂM VERİNCE

١١١٥ - عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ:

مَرَّ ابْنُ عُمَرَ بِنَصْرَانِيٍّ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ، فَرَدَّ عَلَيْهِ، فَأُخْبِرَ أَنَّهُ نَصْرَانِيٌّ، فَلَمَّا

عَلِمَ رَجَعَ إِلَيْهِ فَقَالَ: رُدَّ عَلَيَّ سَلَامِي.

1115. Tâbiîn neslinden Abdurrahmân ibni Cüd'ân şöyle dedi:

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ bir Hıristiyanın yanından geçti ve ona selâm verdi, o da selâmına karşılık verdi. İbni Ömer'e: "Selâm verdiğin bu adam Hıristiyandı." dediler. Bunu öğrenince, geri dönüp o adama:

"Selâmımı bana iâde et!" dedi.[505]

Hadisin Açıklaması

1112. hadiste, bunun tam aksi bir olay okumuştuk. Ukbe bin Âmir el-Cühenî radıyallahu anha bir Hıristiyan selâm vermiş, o da selâm verenin kim olduğunu bilmediği için selâmını almış, ama onun kim olduğunu öğrenince, adama verdiği selâm yerine başka türlü duâ etmişti. Burada ise İbni Ömer aynı şekilde selâm vermiş, yanlışlık yaptığını öğrenince hatâsını telâfi etmek istemiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Ashâb-ı kirâm: "Yahudi ve Hıristiyanlara ilk defa siz selâm vermeyin." hadîs-i şerîfine aykırı hareket etmemeye çalışırdı.

2. İslâm büyükleri, Peygamber Efendimiz'in emirlerini baş tâcı eder, hayatlarına ona göre çekidüzen verirlerdi.

3. Selâm, Müslüman olmayanlara verilmeyecek kadar değerlidir.

٥٢٢- بَابُ إِذَا قَالَ: فُلَانٌ يُقْرِئُكَ السَّلَامَ

522. FALAN SANA SELÂM GÖNDERDİ DENDİĞİNDE NE YAPILIR?

١١١٦ - عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهَا:

«جِبْرِيلُ يَقْرَأُ عَلَيْكِ السَّلَامَ»، فَقَالَتْ: وَعَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللهِ.

1116. Âişe radıyallahu anhâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

"Âişe! Cebrâil sana selâm söylüyor." buyurdu. Bunun üzerine Hz. Âişe de:

"Allah'ın selâmı ve rahmeti ona olsun." dedi.[506]

Hadisin Açıklaması

Bir kimseye, "Sana falanın selâmı var" dendiğinde, onun hem selâmı gönderene hem de selâmı getirene duâ ederek: "Ve aleyke ve aleyhi's-selâm (Allah'ın selâmı sana ve selâmı gönderene olsun)" demesi uygun olur. Hz.

Âişe annemiz bir fıkıh âlimi olduğu için, böyle durumlarda ne denmesi gerektiğini en iyi bilenlerden biriydi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hz. Âişe radıyallahu anhâ, meleklerin bile kendisine selâm gönderdiği kıymetli bir insandı.

2. Selâmı gönderen de getiren de birer lütufta bulundukları için, onlara duâ etmelidir.

٥٢٣- بَابُ جَوَابِ الْكِتَابِ

523. MEKTUBA CEVAP YAZMAK

١١١٧ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

إِنِّي لَأَرَى لِجَوَابِ الْكِتَابِ حَقًّا كَرَدِّ السَّلَامِ.

1117. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Ben verilen selâmı almak gibi, gönderilen mektuba cevap yazmayı da gerekli görüyorum.

Hadisin Açıklaması

Verilen selâmı almak nasıl bir borç ise, mektupla gönderilen selâmı da almak, yani o mektuba yazılan cevapta “ve aleyküm selâm” demek aynı şekilde borçtur, gereklidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Verilen selâmı almak bir görevdir.

2. Mektupla gönderilen selâmı da o mektuba cevap yazarak almak aynı şekilde görevdir.

٥٢٤- بَابُ الْكِتَابَةِ إِلَى النِّسَاءِ وَجَوَابِهِنَّ

524. KADINLARA MEKTUP YAZMAK VE ONLARIN CEVAP VERMESİ

١١١٨ - عَنْ عَائِشَةَ بِنْتِ طَلْحَةَ قَالَتْ:

قُلْتُ لِعَائِشَةَ - وَأَنَا فِي حِجْرِهَا - وَكَانَ النَّاسُ يَأْتُونَهَا مِنْ كُلِّ مِصْرٍ، فَكَانَ الشُّيُوخُ يَنْتَابُونِي لِمَكَانِي مِنْهَا، وَكَانَ الشَّبَابُ يَتَأَخَّوْنِي فَيُهْدُونَ إِلَيَّ، وَيَكْتُبُونَ إِلَيَّ مِنَ الْأَمْصَارِ، فَأَقُولُ لِعَائِشَةَ: يَا خَالَةُ، هَذَا كِتَابُ فُلَانٍ وَهَدِيَّتُهُ، فَتَقُولُ لِي عَائِشَةُ:

أَيْ بُنَيَّةُ، فَأَجِيبِيهِ وَأَثِيبِيهِ، فَإِنْ لَمْ يَكُنْ عِنْدَكِ ثَوَابٌ أَعْطَيْتُكِ، فَقَالَتْ: فَتُعْطِينِي.

1118. Tâbiîn âlimlerinden Âişe binti Talha (Talha kızı Âişe) şöyle dedi:

Ben teyzem Âişe'nin himâyesinde büyüdüm. Onun yanına her şehirden insanlar gelirdi. Benim teyzeme olan yakınlığım dolayısıyla yaşlı adamlar (beni kendi kızları gibi bilir), hep yanıma gelirlerdi. Gençler de beni kardeş bilir, bana hediyeler gönderir, çeşitli şehirlerden mektuplar yazarlardı. Ben de Âişe radıyallahu anhâya:

"Teyzeciğim! Bu falanın gönderdiği mektup ve hediyesidir." derdim. Teyzem de bana:

"Kızım! Sen de ona cevap yaz, hediyesine karşılık ver. Şâyet yanında onlara verecek hediye kalmazsa ben sana veririm." derdi ve verirdi.[507]

Hadisin Râvisi:

Âişe binti Talha

Babası Aşere-i Mübeşşere'den Talha bin Ubeydillah, annesi Hz. Ebû Bekir'in kızı Ümmü Külsûm'dur. Teyzesi Hz. Âişe'nin himâyesinde yetişmiş ünlü bir âlim ve muhaddistir. İlmi kadar güzelliği ile de tanınırdı. Hicretin 101. yılında (719) vefât etti.

Hadisin Açıklaması

Fitne söz konusu olmadığı takdirde, erkekler de hanım âlimlerin ilminden yazılı ve sözlü olarak istifâde edebilir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İlim sahibi hanımlara mektup yazılabilir, onlar da bu mektuplara cevap verebilirler.

2. Mektup gönderene cevap yazmalı, hediye verene, daha değerli bir hediye ile karşılık vermelidir.

3. Hz. Âişe annemiz, etrafındaki insanları ilminden faydalandırırdı.

٥٢٥- بَابُ: كَيْفَ يُكْتَبُ صَدْرُ الْكِتَابِ؟

525. MEKTUBA NASIL BAŞLANIR?

١١١٩ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ:

أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَتَبَ إِلَى عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَرْوَانَ يُبَايِعُهُ، فَكَتَبَ إِلَيْهِ:

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ.

لِعَبْدِ الْمَلِكِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ مِنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ:

سَلَامٌ عَلَيْكَ، فَإِنِّي أَحْمَدُ إِلَيْكَ اللهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، وَأُقِرُّ لَكَ بِالسَّمْعِ

وَالطَّاعَةِ عَلَى سُنَّةِ اللهِ وَسُنَّةِ رَسُولِهِ، فِيمَا اسْتَطَعْتُ.

1119. Tâbiîn muhaddisi Abdullah ibni Dînâr'dan rivâyet edildiğine göre, Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ, Emevî halîfesi Abdülmelik ibni Mervân'a bîat ettiğini bildirmek için şöyle bir mektup yazdı:

"Bismillâhirrahmânirrahîm.

Abdullah ibni Ömer'den mü'minlerin emîri Abdülmelik'e:

Allah’ın selâmı senin üzerine olsun. Kendisinden başka ilâh bulunmayan Allah’a olan hamdimi sana iletirim. Sana, Allah’ın ve Resûlullah’ın sünnetine uygun olarak gücüm yettiği ölçüde itaat edeceğimi bildiririm.”[508]

Hadisin Açıklaması

İmâm Buhârî bu hadiste, mektup yazmaya nasıl başlanılacağını canlı bir misâlle göstermiştir. Örnek olarak da Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümânın, Emevî halîfesi Abdülmelik ibni Mervân’a, halîfe olduğu zaman gönderdiği bîat mektubunu vermiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Mektuba önce besmele ile başlanır.
2. Ardından mektup yazan kendini tanıtır.
3. Sonra Allah’a hamd edilir.
4. Daha sonra da ne yazılmak isteniyorsa yazılır.

٥٢٦- بَابُ أَمَّا بَعْدُ

526. “EMMÂ BA’D” (BUNDAN SONRA) SÖZÜ

١١٢٠ - عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ قَالَ:

أَرْسَلَنِي أَبِي إِلَى ابْنِ عُمَرَ، فَرَأَيْتُهُ يَكْتُبُ: بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، أَمَّا بَعْدُ.

1120. Medineli tâbiîn âlimi Zeyd ibni Eslem el-Kureşî şöyle dedi:

“Babam (Eslem el-Adevî), benimle Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâya mektup göndermişti. O sırada İbni Ömer’in cevap verirken: **‘Bismillâhirrahmânirrahîm. Emmâ ba’d’** diye yazdığını gördüm.”[509]

Hadisin Râvisi:

Zeyd ibni Eslem el-Kureşî

Zeyd ibni Eslem de babası Eslem gibi Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümânın kölesiydi. İbni Ömer Eslem'i siyâhî bir köle iken satın almış, kabiliyetini görünce onu yetiştirmiş, o da mükemmel bir fakîh olmuştu. Oğlu Zeyd ibni Eslem de çok kabiliyetliydi, o da fıkıh âlimi olmuş, hattâ Mescid-i Nebevî'de bir ders halkası kurmuş ve bu ders halkasında pek çok âlim yetişmişti. Zeyd ibni Eslem, hicretin 136. yılında (753) vefât etti.

١١٢١ - عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ قَالَ:

رَأَيْتُ رَسَائِلَ مِنْ رَسَائِلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، كُلَّمَا انْقَضَتْ قِصَّةٌ

قَالَ: «أَمَّا بَعْدُ».

1121. Tâbiîn âlimlerinden Hişâm ibni Urve şöyle dedi:

Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yazdırdığı bazı mektupları gördüm. Bu mektuplarda Allah'ın Elçisi her bir konudan sonra söze "emmâ ba'dü" diye başlıyordu.[510]

Hadislerin Açıklaması

Mektuplarda "emmâ ba'dü (bundan sonra)" ifâdesi, giriş kısmından sonra asıl konuya veya bir konudan başka bir konuya geçildiğini gösterir. Bu ifâde konuşmalarda da kullanılır. Türkçe'de "imdi" diye ifâde edilir. Besmeleden, Allah'a hamd ettikten, Resûlullah'a salavât getirdikten sonra asıl konuya bu sözle geçilir.

Hadisleren Öğrendiklerimiz

1. "İmdi" anlamındaki "emmâ ba'dü" sözü, mektuplarda ve konuşmalarda kullanılır.

2. "Emmâ ba'dü" ifâdesi, bu girişten sonra şimdi asıl konuya geçiyorum, demektir.

٥٢٧- بَابُ صَدْرِ الرَّسَائِلِ: بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

527. MEKTUBA BESMELE İLE BAŞLAMAK

١١٢٢ - عَنْ كُبَرَاءِ آلِ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، أَنَّ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ كَتَبَ بِهَذِهِ الرِّسَالَةِ:

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، لِعَبْدِ اللهِ مُعَاوِيَةَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، مِنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، سَلَامٌ عَلَيْكَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةُ اللهِ، فَإِنِّي أَحْمَدُ إِلَيْكَ اللهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، أَمَّا بَعْدُ.

1122. Ashâb-ı kirâmdan Zeyd ibni Sâbit radıyallahu anhın aile büyüklerinden rivâyet edildiğine göre, Zeyd ibni Sâbit yazdığı bir mektuba şöyle başlamıştı:

"Bismillâhirrahmânirrahîm.

Zeyd ibni Sâbit'ten, Allah'ın kulu ve mü'minlerin emîri olan Muâviye'ye.

Mü'minlerin emîri! Allah'ın selâmı ve rahmeti senin üzerine olsun. Kendisinden başka ilâh bulunmayan Allah'a olan hamdimi sana bildiririm.

İmdi..."[511]

١١٢٣ - عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْجُرَيْرِيِّ قَالَ:

سَأَلَ رَجُلٌ الْحَسَنَ عَنْ قِرَاءَةِ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ؟ قَالَ: تِلْكَ صُدُورُ الرَّسَائِلِ.

1123. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Mes'ûd el-Cüreyrî şöyle dedi:

Bir kimse tâbiîn âlimi Hasan-ı Basrî'ye Bismillâhirrahmânirrahîm'in okunuşuyla ilgili bir şey sordu. O da

"Besmele, mektup ve kitapların başlangıcıdır." dedi.

Hadislerin Açıklaması

Kur'ân-ı Kerîm besmele ile başlar. Peygamber Efendimiz de mektuplarına besmele ile başlamıştır. İşte bu sebeple hem mektuplara hem de kitaplara

besmele ile başlanır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslüman her işe Allah'ın adıyla başlar.

2. Mektuplara, kitaplara besmele ile başlamak İslâmî edebin bir gereğidir.

٥٢٨- بَابُ: بِمَنْ يَبْدَأُ فِي الْكِتَابِ؟

528. MEKTUBA NASIL BAŞLANIR?

١١٢٤ - عَنْ نَافِعٍ قَالَ:

كَانَتْ لِابْنِ عُمَرَ حَاجَةٌ إِلَى مُعَاوِيَةَ، فَأَرَادَ أَنْ يَكْتُبَ إِلَيْهِ، فَقَالُوا: ابْدَأْ بِهِ، فَلَمْ يَزَالُوا بِهِ حَتَّى كَتَبَ: بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، إِلَى مُعَاوِيَةَ.

1124. Abdullah İbni Ömer'in âzatlı kölesi Nâfi' şöyle dedi:

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümânın Muâviye ile bitecek bir işi vardı. Ona mektup yazmak istiyordu. Yanında bulunanlar, mektuba:

"Mü'minlerin emîri Muâviye'ye" diye başlamasını ısrarla söylediler. Ama o mektuba şöyle başladı:

"Bismillâhirrahmânirrahîm. Muâviye'ye..."[512]

١١٢٥ - عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ:

كَتَبْتُ لِابْنِ عُمَرَ، فَقَالَ: اكْتُبْ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، أَمَّا بَعْدُ: إِلَى فُلَانٍ.

1125. Tâbiîn muhaddislerinden Enes ibni Sîrîn şöyle dedi:

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ adına bir mektup yazdım. O bana "şöyle yaz!" dedi:

“Bismillâhirrahmânirrahîm. Emmâ ba’d. Falana...”[513]

١١٢٦ - عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ:

كَتَبَ رَجُلٌ بَيْنَ يَدَيِ ابْنِ عُمَرَ: بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، لِفُلَانٍ، فَنَهَاهُ ابْنُ عُمَرَ وَقَالَ: قُلْ: بِسْمِ اللهِ، هُوَ لَهُ.

1126. Yine tâbiîn muhaddislerinden Enes ibni Sîrîn şöyle dedi:

Bir adam Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümânın huzûrunda, mektuba:

“Bismillâhirrahmânirrahîm. Falana...” diye yazmaya başlayınca, İbni Ömer öyle yazmamasını söyledi ve:

“Bismillah yaz, yeter! Ayrıca mektubun gönderildiği kimsenin adını yazmaya gerek yoktur.” dedi.[514]

١١٢٧ - عَنْ خَارِجَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ كُبَرَاءِ آلِ زَيْدٍ، أَنَّ زَيْدًا كَتَبَ بِهَذِهِ الرِّسَالَةِ:

لِعَبْدِ اللهِ مُعَاوِيَةَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، مِنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ: سَلَامٌ عَلَيْكَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةُ اللهِ، فَإِنِّي أَحْمَدُ إِلَيْكَ اللهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، أَمَّا بَعْدُ.

1127. Ashâb-ı kirâmdan Zeyd ibni Sâbit radıyallahu anhın oğlu Hârice, Zeyd ibni Sâbit ailesinin büyüklerinden şöyle rivâyet etti:

Zeyd ibni Sâbit şu mektubu yazdı:

“Zeyd ibni Sâbit’ten, Allah’ın kulu ve mü’minlerin emîri olan Muâviye’ye.

Mü’minlerin emîri! Allah’ın selâmı ve rahmeti senin üzerine olsun. Kendisinden başka ilâh bulunmayan Allah’a olan hamdimi sana bildiririm. İmdi...”[515]

١١٢٨ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"إِنَّ رَجُلًا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ -وَذَكَرَ الْحَدِيثَ- وَكَتَبَ إِلَيْهِ صَاحِبُهُ: مِنْ فُلَانٍ إِلَى فُلَانٍ".

1128. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem:

"İsrâiloğulları'ndan bir adam, (diye söze böyle başladı, bir adamın diğerinden borç alması olayını anlattı ve şöyle dedi) kendisinden borç aldığı adama yazdığı mektuba: 'Falandan falana' diye başladı."[516]

Hadislerin Açıklaması

Bu bahiste okuduğumuz hadisler, mektup yazarken gözetilmesi gereken edepleri öğretmektedir. Yazıya önce besmeleyle başlanacağı, sonra genellikle mektubu gönderenin, ardından kendisine mektup gönderilen kimsenin adının yazıldığı, bazen de farklı uygulamalar yapıldığı görülmektedir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Mektuba önce besmeleyle başlanır.

2. Ardından genellikle mektubu gönderenin, sonra kendisine mektup gönderilenin adı yazılır. Sahâbe ve tâbiîn devrinde bunun aksi uygulamalar da olmuştur.

3. Daha sonra selâm yazılır ve Allah'a hamd edilir.

4. Zamanla bu usûllerde değişmeler olmuştur.

٥٢٩- بَابٌ: كَيْفَ أَصْبَحْتَ؟

529. BU SABAH NASILSIN?

١١٢٩ - عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ قَالَ:

لَمَّا أُصِيبَ أَكْحَلُ سَعْدٍ يَوْمَ الْخَنْدَقِ فَثَقُلَ، حَوَّلُوهُ عِنْدَ امْرَأَةٍ يُقَالُ لَهَا:

رُفَيْدَةُ، وَكَانَتْ تُدَاوِي الْجَرْحَى، فَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا مَرَّ

بِهِ يَقُولُ:

«كَيْفَ أَمْسَيْتَ؟»، وَإِذَا أَصْبَحَ: «كَيْفَ أَصْبَحْتَ؟» فَيُخْبِرُهُ.

1129. Tebe-i tâbiîn neslinden Mahmûd ibni Lebîd şöyle dedi:

Ensâr'ın ileri gelenlerinden Sa'd ibni Muâz, Hendek Gazvesi'nde atılan bir okla kolundaki atardamardan yaralanıp durumu ağırlaşınca, onun bakımı hastabakıcı Rufeyde el-Ensâriyye'ye verildi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Sa'd ibni Muâz'ın yanına uğrayınca:

"Geceyi nasıl geçirdin?", sabah uğrayınca da:

"Bu sabah nasılsın?" diye sorar, o da nasıl olduğunu söylerdi.[517]

١١٣٠ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ:

أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ خَرَجَ مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي وَجَعِهِ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ، فَقَالَ النَّاسُ: يَا أَبَا الْحَسَنِ، كَيْفَ

أَصْبَحَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ:

أَصْبَحَ بِحَمْدِ اللهِ بَارِئًا.

قَالَ: فَأَخَذَ عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بِيَدِهِ، فَقَالَ: أَرَأَيْتُكَ؟ فَأَنْتَ وَاللهِ بَعْدَ

ثَلَاثٍ عَبْدُ الْعَصَا، وَإِنِّي وَاللهِ لَأَرَى رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَوْفَ

يُتَوَفَّى فِي مَرَضِهِ هَذَا، إِنِّي أَعْرِفُ وُجُوهَ بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عِنْدَ الْمَوْتِ،

فَاذْهَبْ بِنَا إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلْنَسْأَلْهُ: فِيمَنْ هَذَا

الْأَمْرُ؟ فَإِنْ كَانَ فِينَا عَلِمْنَا ذَلِكَ، وَإِنْ كَانَ فِي غَيْرِنَا كَلَّمْنَاهُ فَأَوْصَى بِنَا.

فَقَالَ عَلِيٌّ: إِنَّا وَاللهِ إِنْ سَأَلْنَاهُ فَمَنَعَنَاهَا لَا يُعْطِينَاهَا النَّاسُ بَعْدَهُ أَبَدًا،

وَإِنِّي وَاللهِ لَا أَسْأَلُهَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبَدًا.

1130. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Ali bin Ebî Tâlib radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin son hastalığı sırasında yanından çıkınca sahâbîler ona:

"Ey Hasan'ın babası! Allah'ın Elçisi bu geceyi nasıl geçirdi?" diye sordular. O da:

"Elhamdülillah iyileşti" dedi. Bunun üzerine babam Abbâs radıyallahu anh, Hz. Ali'nin elini tutarak ona:

"Vallahi sen üç gün sonra bir başkasının buyruğu altına gireceksin. Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin bu hastalığından dolayı pek yakında vefât edeceğini kuvvetle tahmin ediyorum. Çünkü ölüm sırasında Abdülmuttalib oğullarının yüzünün aldığı şekli çok iyi bilirim. Şimdi biz Hâşimoğulları adına Resûl-i Ekrem Efendimizin yanına gidelim ve ona 'bu hilâfet işinin kime ait olacağını' soralım. Eğer hilâfet bizim olacaksa bunu bilelim. Yok eğer bir başkasına kalacaksa, o zaman kendisinden, o halîfeye bize iyi davranmasını tavsiye etmesini söyleyelim" dedi.

O zaman Hz. Ali şunları söyledi:

"Eğer bu konuyu Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme sorarsak, o da bu işi bize bırakmazsa, ondan sonra halk bu işi bize vermez. Vallahi ben bu konuyu Resûlullah'a sorup ondan hilâfet istemem."[518]

Hadislerin Açıklaması

Müslümanlar sağlıklı iken birbirini aramalı, karşılaştıklarında hatır sormalı, hastalanan kardeşlerini ziyâret etmelidir. Böyle yaptıkları zaman birbiriyle kaynaşır, muhabbetleri ziyâdeleşir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Hastalar mutlaka tedâvi edilmelidir.

2. Hasta ziyâret edilmeli, hâli ve hatırı sorulmalıdır. Peygamber Efendimiz hasta sahâbîlerini, evleri uzakta bile olsa ziyâret ederdi.

3. Hastaya selâm verildikten sonra “Geceyi nasıl geçirdin?”, “Bu sabah nasılsın?” diye sorulmalı ve onunla ilgilenmelidir.

4. Hasta da “elhamdülillah” diyerek Allah’a hamd etmeli ve durumunu söylemelidir.

5. Müslüman dünyevî makamlara göz dikmemeli, böyle bir görevi kendisi istememelidir.

٥٣٠- بَابُ مَنْ كَتَبَ آخِرَ الْكِتَابِ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ،
وَكَتَبَ فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ لِعَشْرٍ بَقِينَ مِنَ الشَّهْرِ

530. MEKTUBUN SONUNDA “ES-SELÂMÜ ALEYKÜM VE RAHMETULLAH” DEMEK, YAZANIN ADINI VE MEKTUBUN TARİHİNİ YAZMAK

١١٣١ – عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، أَنَّهُ أَخَذَ هَذِهِ الرِّسَالَةَ مِنْ خَارِجَةَ بْنِ زَيْدٍ، وَمِنْ كُبَرَاءِ آلِ زَيْدٍ:

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، لِعَبْدِ اللهِ مُعَاوِيَةَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، مِنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ: سَلَامٌ عَلَيْكَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةُ اللهِ، فَإِنِّي أَحْمَدُ إِلَيْكَ اللهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ.

أَمَّا بَعْدُ: فَإِنَّكَ تَسْأَلُنِي عَنْ مِيرَاثِ الْجَدِّ وَالْإِخْوَةِ، فَذَكَرَ الرِّسَالَةَ، وَنَسْأَلُ اللهَ الْهُدَى وَالْحِفْظَ وَالتَّثَبُّتَ فِي أَمْرِنَا كُلِّهِ، وَنَعُوذُ بِاللهِ أَنْ نَضِلَّ، أَوْ نَجْهَلَ، أَوْ نُكَلَّفَ مَا لَيْسَ لَنَا بِهِ عِلْمٌ، وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ وَمَغْفِرَتُهُ.

وَكَتَبَ وُهَيْبٌ: يَوْمَ الْخَمِيسِ لِثِنْتَيْ عَشْرَةَ بَقِيَتْ مِنْ رَمَضَانَ سَنَةَ اثْنَتَيْنِ وَأَرْبَعِينَ.

1131. Tâbiîn âlimi Ebü'z-Zinâd'dan rivâyet edildiğine göre o, şu mektubu, tâbiîn âlimi Hârice bin Zeyd'den ve Zeyd ibni Sâbit ailesinin büyüklerinden aldı:

"Zeyd ibni Sâbit'ten, Allah'ın kulu ve mü'minlerin emîri Muâviye'ye.

Mü'minlerin emîri! Allah'ın selâmı ve rahmeti senin üzerine olsun.

Kendisinden başka ilâh bulunmayan Allah'a olan hamdimi sana bildiririm.

İmdi, sen bana dede ve kardeşlerin mirâsını soruyorsun..."

Ebü'z-Zinâd, mektubun geri kalan kısmını zikretti ve şöyle bittiğini söyledi:

"Allah'tan bizi hidâyetten ayırmamasını, bizi korumasını ve bütün işlerimizi yılmadan sürdürmeyi nasip etmesini dileriz. Doğru yoldan sapmaktan, bilgisizliğe düşmekten, bilmediğimiz bir şeyden sorumlu tutulmaktan Allah'a sığınırız.

Ey mü'minlerin Emîri! Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi ve mağfireti senin üzerine olsun!

Bu mektubu Vüheyb yazdı:

18 Ramazan 42, Perşembe."[519]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, bir yere vardığımızda selâm vermemizi, oradan ayrılırken de selâm vermemizi tavsiye etmişti. 986 numaralı hadiste bunu görmüştük. Bu hadiste İslâm büyüklerinin, mektubun başına selâm yazdıkları gibi, sonuna da yazdıklarını görmekteyiz.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Mektubun sonuna; selâm, mektubu yazanın adı ve mektubun tarihi yazılmalıdır.

2. Mektubun sonunda, hem kendisine mektup yazılana hem de bütün Müslümanlara duâ edilmelidir.

٥٣١- بَابٌ: كَيْفَ أَنْتَ؟

531. "NASILSIN?" DİYE HATIR SORMAK

١١٣٢ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ:

أَنَّهُ سَمِعَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، وَسَلَّمَ عَلَيْهِ رَجُلٌ فَرَدَّ السَّلَامَ، ثُمَّ سَأَلَ عُمَرُ الرَّجُلَ: كَيْفَ أَنْتَ؟ فَقَالَ: أَحْمَدُ اللهَ إِلَيْكَ، فَقَالَ عُمَرُ: هَذَا الَّذِي أَرَدْتُ مِنْكَ.

1132. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh Ömer ibnü'l-Hattâb radıyallahu anhın şöyle dediğini işitti:

Bir adam Ömer ibnü'l-Hattâb'a selâm verdi, o da onun selâmını aldı. Ardından Hz. Ömer ona:

"Nasılsın?" diye sordu. O da:

"Allah'a olan hamdimi sana bildiririm." dedi. Bunun üzerine Ömer radıyallahu anh:

"Benim senden beklediğim de işte bu idi." dedi.[520]

Hadisin Açıklaması

Müslümanlar birbiriyle karşılaşınca selâm vermeli, ardından hatır sormalıdır. Karşısındaki de: "Elhamdülillah, iyiyim." diye Allah'a hamd etmelidir. Çünkü hayatın gayesi Allah'a hamd etmek, şükretmektir. Birbirine hatır sormak, hamd etmeye vesîle olduğu için güzel bir âdettir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Birine: "Nasılsın?" diye sorunca, "Elhamdülillah iyiyim." diye cevap vermelidir.

2. Karşısındaki de: "Allah sana hayır ve âfiyet versin." demelidir. Sünnet olan budur.[521]

٥٣٢- بَابٌ: كَيْفَ يُجِيبُ إِذَا قِيلَ لَهُ: كَيْفَ أَصْبَحْتَ؟

532. "NASILSIN?" DİYE HATIRI SORULAN KİŞİ NASIL CEVAP VERİR?

١١٣٣ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ:

قِيلَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَيْفَ أَصْبَحْتَ؟ قَالَ:

«بِخَيْرٍ مِنْ قَوْمٍ لَمْ يَشْهَدُوا جَنَازَةً، وَلَمْ يَعُودُوا مَرِيضًا».

Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir adam Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme:

“Bu sabah nasılsın?” diye sordu. Allah’ın Elçisi de şu cevabı verdi:

“Bir cenâzede bulunmayan ve bir hastayı ziyâret etmeyen kimselerden daha sağlıklı olarak sabahladım.” [522]

١١٣٤ - عَنْ مُهَاجِرٍ هُوَ الصَّائِغُ، قَالَ:

كُنْتُ أَجْلِسُ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَخْمٍ

مِنَ الْحَضْرَمِيِّينَ، فَكَانَ إِذَا قِيلَ لَهُ: كَيْفَ أَصْبَحْتَ؟ قَالَ: لَا نُشْرِكُ بِاللهِ.

1134. Tâbiîn muhaddislerinden Muhâcir es-Sâiğ şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin ashâbından, Hadramutlu iri yapılı bir zâtın yanında zaman zaman otururdum. Ona: “Nasılsın?” diye sorulduğu vakit, “Allah’a şirk koşmuyoruz.” diye cevap verirdi.

Hadisin Râvisi:

Ebü’l-Hasen Muhâcir es-Sâiğ et-Teymî

Rivâyetleri *Sünen-i İbni Mâce* dışında, *Kütüb-i Sitte*’de bulunan Kûfeli bir muhaddistir. Hakkında yeterli bilgi yoktur.

١١٣٥ - عَنْ سَيْفِ بْنِ وَهْبٍ قَالَ:

قَالَ لِي أَبُو الطُّفَيْلِ: كَمْ أَتَى عَلَيْكَ؟ قُلْتُ: أَنَا ابْنُ ثَلَاثٍ وَثَلَاثِينَ،

قَالَ: أَفَلَا أُحَدِّثُكَ بِحَدِيثٍ سَمِعْتُهُ مِنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ: أَنَّ رَجُلًا مِنْ مُحَارِبِ خَصَفَةَ، يُقَالُ لَهُ: عَمْرُو بْنُ صُلَيْعٍ، وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ، وَكَانَ بِسِنِّي يَوْمَئِذٍ وَأَنَا بِسِنِّكَ الْيَوْمَ، أَتَيْنَا حُذَيْفَةَ فِي مَسْجِدٍ، فَقَعَدْتُ فِي آخِرِ الْقَوْمِ، فَانْطَلَقَ عَمْرٌو حَتَّى قَامَ بَيْنَ يَدَيْهِ، قَالَ: كَيْفَ أَصْبَحْتَ، أَوْ كَيْفَ أَمْسَيْتَ يَا عَبْدَ اللهِ؟ قَالَ: أَحْمَدُ اللهَ، قَالَ: مَا هَذِهِ الْأَحَادِيثُ الَّتِي تَأْتِينَا عَنْكَ؟ قَالَ: وَمَا بَلَغَكَ عَنِّي يَا عَمْرُو؟ قَالَ: أَحَادِيثُ لَمْ أَسْمَعْهَا، قَالَ: إِنِّي وَاللهِ لَوْ أُحَدِّثُكُمْ بِكُلِّ مَا سَمِعْتُ مَا انْتَظَرْتُمْ بِي جُنْحَ هَذَا اللَّيْلِ، وَلَكِنْ يَا عَمْرُو بْنَ صُلَيْعٍ، إِذَا رَأَيْتَ قَيْسًا تَوَالَتْ بِالشَّامِ فَالْحَذَرَ الْحَذَرَ، فَوَاللهِ لَا تَدَعُ قَيْسٌ عَبْدًا لِلهِ مُؤْمِنًا إِلَّا أَخَافَتْهُ أَوْ قَتَلَتْهُ، وَاللهِ لَيَأْتِيَنَّ عَلَيْهِمْ زَمَانٌ لَا يَمْنَعُونَ فِيهِ ذَنَبَ تَلْعَةٍ، قَالَ: مَا يَنْصِبُكَ عَلَى قَوْمِكَ يَرْحَمُكَ اللهُ؟ قَالَ: ذَاكَ إِلَيَّ، ثُمَّ قَعَدَ.

1135. Tâbiîn neslinden Seyf ibni Vehb şöyle dedi:

Ashâb-ı kirâmdan Ebü't-Tufeyl bana:

"Kaç yaşındasın?" diye sordu. Ben de:

"Otuz üç yaşındayım." dedim. Ebü't-Tufeyl şunları söyledi:

"Huzeyfe ibnü'l-Yemân'dan duyduğum bir hadisi sana aktarayım mı? Muhârib ibni Hasafe kabîlesinden Amr ibni Sulay' adında bir sahâbî vardı. Amr, o zamanlar benim yaşımdaydı. Ben de senin yaşındaydım. Onunla birlikte mescidde bulunan Huzeyfe ibnü'l-Yemân'ın yanına gittik. Cemâatin en arkasında bir yere oturdum. Amr ise Huzeyfe'nin karşısına geçti. Ve ona:

"Ey Allah'ın kulu, gecen nasıl geçti? (veya günün nasıl geçti?)" diye sordu. O da:

“Allah’a hamd olsun.” dedi. Amr:

“Senin naklettiğin bu hadisler nedir böyle?” diye sordu. Huzeyfe de ona:

“Benim naklettiğim hangi hadisi duydun, Ey Amr!” dedi. Amr da:

“Senden nakledilen bu hadisler, benim duymadığım hadislerdir!” dedi. Huzeyfe de ona şunları söyledi:

“Vallahi, Peygamber aleyhisselâmdan duyduğum her şeyi size anlatmış olsaydım, bu gece karanlığına kadar bile beni beklemezdiniz. Fakat ey Amr ibni Sulay’! Kays kabilesinin Şam’ı ele geçirdiğini gördüğünde, aman son derece dikkatli ol! Vallahi Kays kabilesi korkutmadık veya öldürmedik bir tane bile mü’min bırakmayacak! Vallahi daha sonra öyle bir zaman gelecek ki, onlar hiçbir şey yapamayacak.” Amr:

“Allah sana merhamet etsin, sen kavmine nasıl bir iyilik yaptın?” diye sorunca, Huzeyfe:

“Bu da bana kalsın.” dedi, sonra da yere oturdu.”[523]

Hadislerin Açıklaması

* Müslümanların birbirinin hâlini hatırını sormasının önemini bir önceki bahiste görmüştük.

* 1134 numaralı hadiste, nasılsın diye hâli sorulan sahâbî, Allah’a şirk koşmuyoruz, diyerek hâline şükretmişti. Bu güzel cevap, “Ne var ne yok?” diye soranlara: “Allah var, şerîki yok” diyenlerin zarif cevabını hatırlatıyor.

* Huzeyfe ibnü’l-Yemân radıyallahu anh Resûl-i Ekrem’in sırdaşı diye bilinirdi. Peygamber Efendimiz ona ileride olacak bazı olayları, fitneleri, hatta münâfıkların adlarını bile söylemişti. 1135 numaralı hadiste de, ileride olacak pek çok şey hakkında bilgisi olduğunu hatırlatmıştı.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. “Nasılsın?” diye sorana, Allah’a hamd ve şükrederek cevap vermelidir.

2. Bu soruya bazı sahâbîler, kendilerini şirkten kurtaran Allah’a hamd ederek cevap vermişlerdir.

3. Ashâb-ı kirâm ilim öğrenmeye ve öğretmeye önem verirlerdi.

٥٣٣- بَابُ خَيْرُ الْمَجَالِسِ أَوْسَعُهَا

533. MECLİSLERİN HAYIRLISI, EN GENİŞ OLANIDIR

١١٣٦ - عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَمْرَةَ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ:

أُوذِنَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ بِجِنَازَةٍ، قَالَ: فَكَأَنَّهُ تَخَلَّفَ حَتَّى أَخَذَ الْقَوْمُ مَجَالِسَهُمْ، ثُمَّ جَاءَ بَعْدُ، فَلَمَّا رَآهُ الْقَوْمُ تَسَرَّعُوا عَنْهُ، وَقَامَ بَعْضُهُمْ عَنْهُ لِيَجْلِسَ فِي مَجْلِسِهِ، فَقَالَ: لَا، إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«خَيْرُ الْمَجَالِسِ أَوْسَعُهَا».

ثُمَّ تَنَحَّى فَجَلَسَ فِي مَجْلِسٍ وَاسِعٍ.

1136. Peygamber Efendimiz zamanında doğan Abdurrahmân ibni Ebî Amre el-Ensârî şöyle dedi:

Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anha bir cenâzenin olduğu haber verildi. O biraz gecikince cemâat yerlerine oturdular. Biraz sonra Ebû Saîd el-Hudrî oraya geldi. Onu gören cemâat hemencecik kendisine yer açtı. Hattâ bazıları kendi yerlerini ona verdiler. Fakat Ebû Saîd el-Hudrî şöyle dedi:

“Hayır, yerinizden ayrılmayın! Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin:

‘Meclislerin en hayırlısı, en geniş olanıdır.’ buyurduğunu işittim.” dedi ve daha geniş bir köşeye gidip oturdu.[524]

Hadisin Açıklaması

Sıkışık vaziyette oturmak, insanları rahatsız ve huzursuz eder. İşte bu sebeple sevgili Efendimiz geniş bir yerde, birbirini rahatsız etmeyecek şekilde oturmayı tavsiye buyurmuştur. Kendisi de bir meclise gittiği zaman kimseyi rahatsız ve tedirgin etmek istemez, boş bulduğu yere otururdu.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz son derece mütevâzi olduğu için, bir mecliste kendisine yer vermek için kalkılmasını istemez, boş bulduğu yere otururdu.

2. Ashâb-ı kirâm ve tâbiîn nesli de büyüklerine karşı saygılı oldukları için, yerlerini onlara ikrâm ederlerdi.
3. En iyisi oturulan yeri geniş tutmaktır.

٥٣٤- بَابُ اسْتِقْبَالِ الْقِبْلَةِ

534. KIBLEYE YÖNELMEK

١١٣٧ - عَنْ سُفْيَانَ بْنِ مُنْقِذٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ:

كَانَ أَكْثَرُ جُلُوسِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ وَهُوَ مُسْتَقْبِلٌ الْقِبْلَةَ، فَقَرَأَ يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ قُسَيْطٍ سَجْدَةً بَعْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ فَسَجَدَ وَسَجَدُوا إِلَّا عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ، فَلَمَّا طَلَعَتِ الشَّمْسُ حَلَّ عَبْدُ اللهِ حَبْوَتَهُ ثُمَّ سَجَدَ وَقَالَ: أَلَمْ تَرَ سَجْدَةَ أَصْحَابِكَ؟ إِنَّهُمْ سَجَدُوا فِي غَيْرِ حِينِ صَلَاةٍ.

1137. Tâbiîn neslinden olan Süfyân ibni Münkız, yine tâbiînden olan babası Münkız ibni Kays'ın şöyle dediğini rivâyet etti:
Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ çoğu zaman kıbleye doğru otururdu. Bir gün, güneş doğduktan hemen sonra, tâbiîn muhaddislerinden Yezîd ibni Abdillah ibni Kusayt bir secde âyeti okudu. Ardından hem kendisi hem de orada bulunanlar secde etti; yalnız Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ secde etmedi. Güneş doğunca, o zamana kadar dizlerini dikip iki eliyle dizlerini karnına çekerek oturan İbni Ömer ayağa kalktı, tilâvet secdesi yaptı. Ardından da:
"Arkadaşlarının secdesini görmedin mi? Onlar kerâhat vaktinde (namaz kılınmayacak zamanda) secde ettiler." dedi.[525]

Hadisin Açıklaması
* Mü'min namaz kılarken ibâdet ettiği gibi, Kur'ân-ı Kerîm okurken, Allah'ı zikir ve tefekkür ederken de ibâdet etmiş olur. Bu sebeple Abdullah

ibni Ömer radıyallahu anhümâ çoğu zaman kıbleye yönelerek otururdu.

* Namaz kılınmayacak, dolayısıyla secde edilmeyecek kerâhat vakitleri vardır. Bunlar güneşin doğduğu, tam tepeye dikildiği ve batmak üzere olduğu saatlerdir. Güneşe tapanlar bu saatlerde ibâdet ederler. Onlara benzememek için o vakitlerde namaz kılınmaz, secde edilmez.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. En güzel oturma şekli, kıbleye dönerek oturmaktır.

2. İbni Ömer radıyallahu anhümâ işte bu sebeple çoğu zaman böyle otururdu.

٥٣٥- بَابُ إِذَا قَامَ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى مَجْلِسِهِ

535. OTURDUĞU YERDEN KALKIP SONRA DÖNMEK

١١٣٨ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ مِنْ مَجْلِسِهِ، ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ، فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ».

1138. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Sizden biriniz oturduğu yerden kalkar, sonra tekrar dönüp gelirse, oraya oturmaya herkesten fazla hak sahibidir."[526]

Hadisin Açıklaması

Bir kimse oturduğu yerden kısa bir süreliğine kalkar, sonra tekrar oraya dönerse, yerine tekrar oturma hakkına sahiptir. Oraya bir başkası oturmuşsa, onun döndüğünü görünce kalkıp kendisine yer vermelidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir kimse oturduğu yerden kalkıp tekrar oraya dönerse, yerine oturma hakkına sahiptir.

2. Oturduğu yere tekrar döneceğini bile bile, birinin kalktığı yere oturmamalı ve fırsatçılık yapmamalıdır.

❀

٥٣٦- بَابُ الْجُلوسِ عَلَى الطَّرِيقِ

536. YOL ÜZERİNE OTURMAK

١١٣٩ - عَنْ أَنَسٍ:

أَتَانَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ صِبْيَانٌ، فَسَلَّمَ عَلَيْنَا، وَأَرْسَلَنِي فِي حَاجَةٍ، وَجَلَسَ فِي الطَّرِيقِ يَنْتَظِرُنِي حَتَّى رَجَعْتُ إِلَيْهِ، قَالَ: فَأَبْطَأْتُ عَلَى أُمِّ سُلَيْمٍ، فَقَالَتْ: مَا حَبَسَكَ؟ فَقُلْتُ: بَعَثَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَاجَةٍ، قَالَتْ: مَا هِيَ؟ قُلْتُ: إِنَّهَا سِرٌّ، قَالَتْ: فَاحْفَظْ سِرَّ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

1139. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Biz çocuklar bir arada iken Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yanımıza geldi; bize selâm verdi ve beni bir işe gönderdi. Kendisi de yola oturdu ve ben dönünceye kadar bekledi. Bu sebeple eve, annemin yanına geç döndüm. Eve varınca annem:

“Niye geç kaldın?” diye sordu. Ben de:

“Resûlullah beni bir işe göndermişti; onun için geciktim.” dedim. Annem:

“Neymiş o iş?” diye sordu. Ben de:

“Bu bir sırdır.” dedim. Bunun üzerine annem bana:

“Resûlullah’ın sırrını kimseye söyleme!” dedi.[527]

Hadisin Açıklaması

Enes radıyallahu anh, çocukluk günlerinden itibaren Peygamber Efendimiz’e on yıl hizmet etti. Bir işi olmadığında, sokakta arkadaşlarıyla birlikte oynardı. Sevgili Efendimiz onu bir yere göndereceği zaman yanına

gider ve görevini kendisine söylerdi. Evleri, Mescid-i Nebevî'den epeyce uzakta, Kuba semtinde bulunduğu için de akşamdan önce eve dönerdi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz çocukları önemser, onlara selâm verir, böylece İslâm ahlâkını onlara uygulamalı olarak öğretirdi.

2. Anneler de yavrularını önemsemeli, onların sırrına saygı göstermelidir.

3. Sır bir emânettir. Onu başkasına söylemek emânete ihânet olur.

3. Fahr-i Âlem Efendimiz, mecbur kalmadıkça yol üstüne oturmayı doğru bulmazdı. O gün yola yakın yerdeki bir ağaç gölgesinde Enes'in dönüşünü beklemişti.

٥٣٧- بَابُ التَّوَسُّعِ فِي الْمَجْلِسِ

537. MECLİSTE YER AÇMAK

١١٤٠ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَا يُقِيمَنَّ أَحَدُكُمُ الرَّجُلَ مِنْ مَجْلِسِهِ، ثُمَّ يَجْلِسُ فِيهِ، وَلَكِنْ تَفَسَّحُوا وَتَوَسَّعُوا».

1140. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Sizden biriniz bir kimseyi oturduğu yerden kaldırıp sonra onun yerine kendisi oturmasın. Fakat yer açarak halkayı genişletin."[528]

Hadisin Açıklaması

İnsan değerli bir varlıktır. Bu değeri ona, onu Yaratan vermiştir. Birini oturduğu yerden kaldırıp oraya kendisi oturmak İslâm edebine uymaz. Bu, kendisini başkasından daha önemli görmektir ve kibir alâmetidir. Fahr-i Cihân Efendimiz, böyle yapmak yerine mecliste halkayı genişletmeyi, böylece yeni gelene yer açmayı tavsiye buyurmuştur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir kimseyi yerinden kaldırıp oraya oturmak, ancak kendini beğenmişlerin yapabileceği kötü bir davranıştır.

2. Gönül rızâsıyla yer verenin yerine oturmakta bir sakınca yoktur.

3. Meclise yeni gelen için halkayı genişletmelidir.

4. Müslüman mütevâzi olmalı, kendi rahatı için kimseyi rahatsız etmemelidir.

٥٣٨- بَابُ يَجْلِسُ الرَّجُلُ حَيْثُ انْتَهَى

538. BİR MECLİSTE BOŞ OLAN YERE OTURMALIDIR

١١٤١ - عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ:

كُنَّا إِذَا أَتَيْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَسَ أَحَدُنَا حَيْثُ انْتَهَى.

1141. Câbir ibni Semüre radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Biz Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin huzuruna vardığımız zaman, her birimiz nerede yer bulursa oraya otururdu.[529]

Hadisin Râvisi:

Câbir ibni Semüre

Peygamber Efendimiz'i pek güzel anlatan sahâbîlerden biriydi. Babası Semüre bin Cünâde de sahâbî idi. Câbir radıyallahu anh Fahr-i Kâinât Efendimiz'in sohbetinde 100 defadan fazla bulundu, onun arkasında 2000 vakitten fazla namaz kıldı. Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz'in vefâtından sonra Kûfe'ye yerleşti ve 76 yılında (695) orada vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Kendi rahatımız için bir başkasını sıkıntıya sokmamalıyız. Bir sohbet meclisindeki yerlerin şurası veya burasında oturmak arasında fark yoktur. Baş köşede oturmak kimseye bir şey kazandırmaz. İşte bu sebeple, bir meclise varıldığında nerede boş yer varsa oraya oturmalıdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir meclise varınca boş bulunan yere oturmalıdır.

2. Kimseden yer vermesi beklenmemelidir.

3. Bir meclise âlim, faziletli veya yaşlı biri gelince, kalkıp ona yer vermeli, böylece ilme, erdeme ve yaşa değer verilmelidir.

٥٣٩- بَابُ لَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ

539. İKİ KİŞİNİN ARASINA OTURULMAZ

١١٤٢ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَا يَحِلُّ لِرَجُلٍ أَنْ يُفَرِّقَ بَيْنَ اثْنَيْنِ، إِلَّا بِإِذْنِهِمَا».

1142. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Kendileri izin vermedikçe, iki kişinin arasına oturmak hiç kimseye helâl değildir.”[530]

Hadisin Açıklaması

İki kişi birbirini çok sevebilir veya aralarında bir yakınlık bulunabilir. Bu sebeple onlar bir mecliste yan yana oturmak isteyebilirler. Bir başkasının gelip aralarına oturması onları rahatsız eder. Halbuki kimsenin kimseyi rahatsız etmeye hakkı yoktur. Şâyet oraya oturmaktan başka çare yoksa, kendilerinden izin almalıdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Câmide veya başka bir yerde yan yana oturan iki kişinin arasında oturmamalıdır.

2. Yer darlığı sebebiyle oraya oturmaktan başka çare yoksa, onlardan izin istemelidir.

٤٥٠- بَابٌ يَتَخَطَّى إِلَى صَاحِبِ الْمَجْلِسِ

540. EV SAHİBİNİN YANINA VARABİLMEK İÇİN CEMÂATİ YARA YARA İLERLEMAK

١١٤٣ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

لَمَّا طُعِنَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كُنْتُ فِيمَنْ حَمَلَهُ حَتَّى أَدْخَلْنَاهُ الدَّارَ، فَقَالَ لِي: يَا ابْنَ أَخِي، اذْهَبْ فَانْظُرْ مَنْ أَصَابَنِي، وَمَنْ أَصَابَ مَعِي. فَذَهَبْتُ فَجِئْتُ لِأُخْبِرَهُ، فَإِذَا الْبَيْتُ مَلْآنُ، فَكَرِهْتُ أَنْ أَتَخَطَّى رِقَابَهُمْ، وَكُنْتُ حَدِيثَ السِّنِّ، فَجَلَسْتُ، وَكَانَ يَأْمُرُ إِذَا أَرْسَلَ أَحَدًا بِالْحَاجَةِ أَنْ يُخْبِرَهُ بِهَا، وَإِذَا هُوَ مُسَجًّى.

وَجَاءَ كَعْبٌ فَقَالَ: وَاللهِ لَئِنْ دَعَا أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ لَيُبْقِيَنَّهُ اللهُ وَلَيَرْفَعَنَّهُ لِهَذِهِ الْأُمَّةِ حَتَّى يَفْعَلَ فِيهَا كَذَا وَكَذَا، حَتَّى ذَكَرَ الْمُنَافِقِينَ فَسَمَّى وَكَنَّى، قُلْتُ: أُبَلِّغُهُ مَا تَقُولُ؟ قَالَ: مَا قُلْتُ إِلَّا وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ تُبَلِّغَهُ، فَتَشَجَّعْتُ فَقُمْتُ، فَتَخَطَّيْتُ رِقَابَهُمْ حَتَّى جَلَسْتُ عِنْدَ رَأْسِهِ، قُلْتُ:

إِنَّكَ أَرْسَلْتَنِي بِكَذَا، وَأَصَابَ مَعَكَ كَذَا -ثَلَاثَةَ عَشَرَ- وَأَصَابَ كُلَيْبًا الْجَزَّارَ وَهُوَ يَتَوَضَّأُ عِنْدَ الْمِهْرَاسِ، وَإِنَّ كَعْبًا يَحْلِفُ بِاللهِ بِكَذَا، فَقَالَ: ادْعُوا كَعْبًا، فَدُعِيَ، فَقَالَ: مَا تَقُولُ؟ قَالَ: أَقُولُ كَذَا وَكَذَا، قَالَ: لَا وَاللهِ لَا أَدْعُو، وَلَكِنْ شَقِيَ عُمَرُ إِنْ لَمْ يَغْفِرِ اللهُ لَهُ.

1143. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Ömer ibnü'l-Hattâb radıyallahu anh, şehid edilmeden önce hançerle yaralandığında onu eve taşıyanlar arasında ben de vardım. Eve girince bana:

"Yeğenim! Git, bak bakalım beni kim yaralamış ve benimle beraber kimler yaralanmış." dedi.

Ben de gittim, öğrendiklerimi kendisine bildirmek üzere geri geldim. Bir de baktım ki, ev insanlarla dolmuş. Genç olduğum için, insanların omuzlarından atlayıp ileri geçmek istemedim ve oraya oturdum. Hz. Ömer ise birini bir işe gönderdiğinde, onun kendisine bilgi vermesini isterdi. Hz. Ömer'in üzerine bir örtü örtmüşlerdi. O sırada Kâ'bü'l-Ahbâr geldi ve:

"Vallahi mü'minlerin emîri hayatta kalmak için duâ edecek olsa, Allah Teâlâ onu yaşatacak ve onun bu ümmmete şu hizmetleri yapmasına izin verecektir." dedi ve bu arada münâfıkları isimleri ve künyeleriyle saydı. Ona:

"Bu söylediklerini kendisine söyleyeyim mi?" diye sordum. O da:

"Zaten bunları ona bildirmen için söyledim." dedi. Ben de bu sözden cesâret bulup kalktım. İnsanların omuzlarından atlayıp Hz. Ömer'in başucuna varıp oturdum ve ona:

"Beni şu iş için göndermiştin. Seninle birlikte on üç kişi yaralandı. Onlardan kasap Küleyb de su deposunun yanında abdest alırken yaralandı. Kâ'bü'l-Ahbâr da Allah'a yemin ederek şunları söylüyor." dedim.

"Bana Kâ'b'ı çağırın!" dedi. Kâ'bü'l-Ahbâr çağırıldı, Hz. Ömer'in yanına geldi. Ömer ona:

"Ne söylüyorsun?" diye sordu. O da:

"Şunu şunu söylüyorum." diye söylediklerini tekrarladı. Hz. Ömer:

"Hayır, vallahi bu hususta duâ etmem. Lâkin Allah affetmezse, Ömer yandı demektir." dedi.

١١٤٤ - عَنِ الشَّعْبِيِّ قَالَ:

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، وَعِنْدَهُ الْقَوْمُ جُلُوسٌ، يَتَخَطَّى إِلَيْهِ، فَمَنَعُوهُ، فَقَالَ: اتْرُكُوا الرَّجُلَ، فَجَاءَ حَتَّى جَلَسَ إِلَيْهِ، فَقَالَ: أَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«الْمُسْلِمُ مِنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا

نَهَى اللهُ عَنْهُ».

1144. Tâbiîn âlimi ve muhaddisi Âmir eş-Şa'bî şöyle dedi:

Abdullah ibni Amr ibni Âs'ın yanında insanlar oturuyordu. O sırada bir adam geldi ve oturanların omuzlarından atlayıp onun yanına gitmek istedi; fakat ona engel oldular. Abdullah ibni Amr:

"Onu bırakın, gelsin!" dedi. Adam geldi, onun yanına oturdu ve:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden duyduğun bir şeyi bana söyle!" dedi. Abdullah ibni Amr ibni Âs da şunu söyledi:

"Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu işittim:

Müslüman, dilinden ve elinden Müslümanların zarar görmediği kimsedir. Muhâcir ise, Allah'ın yasakladığı şeylerden uzak duran kimsedir."[531]

Hadislerin Açıklaması

* İnsanlara saygılı olmalıdır. Herkesin oturduğu bir mecliste, mecbur kalmadıkça, insanların omuzuna basa basa öne geçmemelidir. Bu durum daha ziyâde câmilerde görülmektedir. Öndeki safa geçebilmek için insanların omuzlarından atlaya atlaya öne geçenler olmaktadır. Buna meydan vermemek için de câmiye erken gelenlerin ön saflarda boşluk bırakmayacak şekilde oturmaları gerekmektedir.

* İnsanlara eziyet etmek sadece sözle ve hareketle olmaz. Dedikodu yaparak, iftirâ ederek, alay ederek, önemsiz bir şeyden dolayı insanları birilerine şikâyet ederek de onlara eziyet edilmiş olur.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bir toplulukta, mecbur kalmadıkça, insanları yara yara öne doğru geçmemelidir.

2. İyi Müslüman, kimseye hiçbir şekilde eziyet etmeyen insandır.

3. Asıl hicret, nefsin ve şeytanın yaptırmak istediği kötülükleri yapmamaktır. Gerçek muhâcir de nefsinin ve şeytanın telkinlerine kapılmayan yiğittir.

4. İnsan ilmini artırmaya çalışmalı, âlimlerin ilminden faydalanmalıdır.

٥٤١- بَابُ أَكْرَمُ النَّاسِ عَلَى الرَّجُلِ جَلِيسُهُ

541. EN DEĞERLİ KİMSE, İNSANIN ARKADAŞIDIR

١١٤٥ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ:

أَكْرَمُ النَّاسِ عَلَيَّ جَلِيسِي.

Bu hadis, bir sonraki hadisin birinci kısmında vardır.

١١٤٦ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

أَكْرَمُ النَّاسِ عَلَيَّ جَلِيسِي، أَنْ يَتَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ حَتَّى يَجْلِسَ إِلَيَّ.

1146. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bana göre insanların en değerlisi, yanımda oturan arkadaşımdır. Çünkü o yanıma ulaşmak için, insanların omuzlarından atlaya atlaya gelir.[532]

Hadislerin Açıklaması

Vefâlı dostu bulmak kolay değildir. Bulunca da ona dört elle sarılmalıdır. Beraberce ilmî konular üzerinde fikir yürütecek, ihtiyaç duyulan hususlarda görüşlerine başvurulacak kıymetli arkadaş Allah'ın bir lütfudur. Değerini bilmeli, onu sevmelidir. Nitekim İbni Abbâs bu rivâyetin devamında: "Arkadaşımın üzerine sinek konar, bu bile beni üzer." demiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Sâlih dost, insanın Müslümanca yaşamasına yardımcı olur.
2. **Sâlih ve vefâlı dosta her zaman değer vermeli, kıymetini bilmelidir.**

٥٤٢- بَابُ: هَلْ يُقَدِّمُ الرَّجُلُ رِجْلَهُ بَيْنَ يَدَيْ جَلِيسِهِ؟

542. İNSAN ARKADAŞININ YANINDA AYAKLARINI UZATIR MI?

١١٤٧ - عَنْ كَثِيرِ بْنِ مُرَّةَ قَالَ:

دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَوَجَدْتُ عَوْفَ بْنَ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيَّ جَالِسًا فِي حَلْقَةٍ مَادًّا رِجْلَيْهِ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَلَمَّا رَآنِي قَبَضَ رِجْلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ لِي: تَدْرِي لِأَيِّ شَيْءٍ مَدَدْتُ رِجْلَيَّ؟ لِيَجِيءَ رَجُلٌ صَالِحٌ فَيَجْلِسَ.

1147. Tâbiîn muhaddislerinden Kesîr ibni Mürre şöyle dedi:

Bir Cuma günü mescide gitmiştim. Orada ashâb-ı kirâmdan Avf ibni Mâlik el-Eşca'î'yi gördüm. Bir halkada oturuyordu, ayaklarını da öne doğru uzatmıştı. Beni görünce ayaklarını topladı ve şöyle dedi:

"Ayaklarımı neden uzattığımı biliyor musun? Sâlih bir adam gelip otursun diye böyle yapıyorum."

Hadisin Râvisi:

Kesîr ibni Mürre el-Hadramî

Tâbiîn neslinin güvenilir muhaddis ve âlimlerindendi. Esasen muhadramînden olduğu, yani hem Câhiliye hem İslâm döneminde yaşadığı, fakat Resûl-i Ekrem'i görme şerefine nâil olamadığı kabul edilmektedir.

Avf ibni Mâlik el-Eşca'î ise 141. hadiste tanıtıldı.

Hadisin Açıklaması

Sâlih dostlar hep önde tutulmalıdır. Onlara değer verilmeli, hatırları sayılmalıdır. Peygamber Efendimiz iyi arkadaşı güzel koku satan adama, kötü arkadaşı da körük çeken kimseye benzetmiştir. İyi arkadaş her zaman faydalı olur; kötü arkadaşın da mutlaka zararı dokunur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Mescitte, dostlar arasında ayak uzatılarak oturulabilir.

2. İyi insanları gözetip kollamalı, onların ilminden, faziletinden faydalanmalıdır.

٥٤٣- بَابٌ: الرَّجُلُ يَكُونُ فِي الْقَوْمِ فَيَبْزُقُ

543. TOPLULUK ARASINDA TÜKÜRME

١١٤٨ - عَنِ الْحَارِثِ بْنِ عَمْرٍو السَّهمِيِّ قَالَ:

أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِمِنًى - أَوْ بِعَرَفَاتٍ - وَقَدْ أَطَافَ

بِهِ النَّاسُ، وَيَجِيءُ الْأَعْرَابُ، فَإِذَا رَأَوْا وَجْهَهُ قَالُوا: هَذَا وَجْهٌ مُبَارَكٌ،

قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، اسْتَغْفِرْ لِي، فَقَالَ:

«اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَنَا». فَدُرْتُ فَقُلْتُ: اسْتَغْفِرْ لِي، قَالَ:

«اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَنَا». فَدُرْتُ فَقُلْتُ: اسْتَغْفِرْ لِي، فَقَالَ:

«اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَنَا». فَذَهَبَ يَبْزُقُ، فَقَالَ بِيَدِهِ فَأَخَذَ بِهَا بُزَاقَهُ، وَمَسَحَ بِهِ

نَعْلَهُ، كَرِهَ أَنْ يُصِيبَ أَحَدًا مِنْ حَوْلِهِ.

1148. Ashâb-ı kirâmdan Hâris ibni Amr es-Sehmî şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mina'da (veya Arafat'ta) iken yanına geldim. İnsanlar etrafını çevirmişti. Bedevîler geliyor, yüzünü görünce:

"Bu çok mübârek bir yüz" diyorlardı. Ben:

"Yâ Resûlallah! Cenâb-ı Hak'tan beni bağışlamasını dile!" dedim.

"Allahım! Bizi bağışla!" buyurdu. Biraz dolaşıp tekrar geldim:

“Yâ Resûlallah! Cenâb-ı Hak’tan beni bağışlamasını dile!” dedim.
“Allahım! Bizi bağışla!” buyurdu. Biraz sonra yine geldim:
“Yâ Resûlallah! Cenâb-ı Hak’tan beni bağışlamasını dile!” dedim.
“Allahım! Bizi bağışla!” buyurdu.
Sonra tükürmek istedi. Etrafındakilerden birinin üstüne gelmesinden endişe ederek tükrüğünü eliyle alıp pabucuna sildi. [533]

Hadisin Râvisi:
Hâris ibni Amr es-Sehmî
Basralıdır. Sadece bir hadis rivâyet eden sahâbîlerdendir. Vedâ haccında bulundu. Peygamber aleyhisselâm onun yüzünü okşadığı için, mübârek elinin dokunduğu yerin parlaklığı hiç kaybolmadı.
Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması
Bu olay Vedâ haccında meydana geldi. Efendimiz ihramlıydı ve deve üzerindeydi. İhramlı olduğu için yanında elini, ağzını silebileceği mendil gibi bir şey de yoktu. Tükürme ihtiyacı hissetti. Deve üzerindeydi ve etrafı insanlarla doluydu. Yere tükürecek olsa, mutlaka birinin üzerine gelecekti. Allah’ın Resûlü insanları rahatsız etmekten son derece çekindiği için, tükrüğünü eliyle alıp pabucuna silmek zorunda kaldı.

Hadisten Öğrendiklerimiz
1. Yere tükürmek isteyen kimse, başkalarına zarar vermemek için elinden gelen gayreti göstermelidir.
2. Sâlih insanlardan duâ istemelidir.
3. Peygamber Efendimiz’in mübârek yüzü herkesi hayran bırakacak güzellikteydi.
4. Duâlar genel olarak yapıldığında her mü’min o duânın içine girer.

٥٤٤- بَابُ مَجَالِسِ الصُّعُدَاتِ

544. YOLLARDA OTURMAK

١١٤٩ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الْمَجَالِسِ بِالصُّعُدَاتِ، فَقَالُوا: يَا

رَسُولَ اللهِ، لَيَشُقُّ عَلَيْنَا الْجُلُوسُ فِي بُيُوتِنَا؟ قَالَ:

«فَإِنْ جَلَسْتُمْ فَأَعْطُوا الْمَجَالِسَ حَقَّهَا»، قَالُوا: وَمَا حَقُّهَا يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ:

«إِذْلَالُ السَّائِلِ، وَرَدُّ السَّلَامِ، وَغَضُّ الْأَبْصَارِ، وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ، وَالنَّهْيُ

عَنِ الْمُنْكَرِ».

1149. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem yol üzerinde oturmayı yasaklamıştı. Sahâbîler:

"Yâ Resûlallah! Evlerde oturmak bize zor gelir." dediler. Peygamber aleyhisselâm da:

"Yol üzerinde oturduğunuz takdirde yolun hakkını verin!" buyurdu.

"Yolun hakkı nedir, Yâ Resûlallah?" diye sordular. Resûl-i Ekrem:

"Adres sorana yol göstermek, selâm verenin selâmını almak, gözü harama bakmaktan korumak, iyiliği emredip kötülükten sakındırmaktır." buyurdu.[534]

١١٥٠ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ فِي الطُّرُقَاتِ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، مَا لَنَا بُدٌّ مِنْ

مَجَالِسِنَا نَتَحَدَّثُ فِيهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«أَمَّا إِذْ أَبَيْتُمْ، فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ»، قَالُوا: وَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ يَا رَسُولَ

اللهِ؟ قَالَ:

«غَضُّ الْبَصَرِ، وَكَفُّ الْأَذَى، وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ، وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ».

1150. Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Yollarda oturmaktan kaçının!” Sahâbîler:

“Biz buna mecbûruz. Meselelerimizi orada konuşuyoruz, dediler. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Oturmadan edemeyiz diyorsanız, o halde yolun hakkını verin!” buyurdu.

“Yolun hakkı nedir, Ey Allah’ın Resûlü?” diye sordular.

“Gözü haramlardan korumak, gelip geçenleri incitmemek, iyiliği emredip kötülükten sakındırmaktır.” buyurdu.[535]

Hadislerin Açıklaması

İnsanları rahatsız etmemek esastır. Yol, gelip geçenin hakkı olduğuna göre yolu işgal etmemelidir. Dükkân sahiplerinin yol üzerine sandalye koyup oturmaları, sattıkları eşyâyı, geçenleri rahatsız edecek şekilde yola dizmeleri, oradan geçenleri rahatsız eder. Bu tutum kul hakkına girer. Yolda kimsenin aleyhinde konuşmamalı, kimseyle alay etmemelidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Yoldan geçenleri rahatsız edecek şekilde yolu işgal etmemelidir.

2. Yolu bir şekilde işgal eden kimse;

Adres sorana yol göstermelidir.

Selâm verenin selâmını almalıdır.

Yoldan geçen kadınları hiçbir şekilde rahatsız etmemelidir.

Yanlış yapana yanlışını hatırlatmalıdır.

٥٤٥- بَابُ مَنْ أَدْلَى رِجْلَيْهِ إِلَى الْبِئْرِ إِذَا جَلَسَ وَكَشَفَ عَنِ السَّاقَيْنِ

545. AYAKLARI SARKITARAK VE BALDIRLARI AÇARAK KUYUNUN BAŞINDA OTURMAK

١١٥١ - عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ:

خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا إِلَى حَائِطٍ مِنْ حَوَائِطِ الْمَدِينَةِ لِحَاجَتِهِ، وَخَرَجْتُ فِي أَثَرِهِ، فَلَمَّا دَخَلَ الْحَائِطَ جَلَسْتُ عَلَى بَابِهِ، وَقُلْتُ: لَأَكُونَنَّ الْيَوْمَ بَوَّابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَمْ يَأْمُرْنِي.

فَذَهَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَضَى حَاجَتَهُ وَجَلَسَ عَلَى قُفِّ الْبِئْرِ، وَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ، وَدَلَّاهُمَا فِي الْبِئْرِ، فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ لِيَسْتَأْذِنَ عَلَيْهِ لِيَدْخُلَ، فَقُلْتُ: كَمَا أَنْتَ حَتَّى أَسْتَأْذِنَ لَكَ، فَوَقَفَ، وَجِئْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَبُو بَكْرٍ يَسْتَأْذِنُ عَلَيْكَ؟ فَقَالَ:

«إِئْذَنْ لَهُ، وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ.

فَدَخَلَ فَجَاءَ عَنْ يَمِينِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ وَدَلَّاهُمَا فِي الْبِئْرِ. فَجَاءَ عُمَرُ، فَقُلْتُ: كَمَا أَنْتَ حَتَّى أَسْتَأْذِنَ لَكَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِئْذَنْ لَهُ، وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ».

فَجَاءَ عُمَرُ عَنْ يَسَارِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ وَدَلَّاهُمَا فِي الْبِئْرِ فَامْتَلَأَ الْقُفُّ، فَلَمْ يَكُنْ فِيهِ مَجْلِسٌ.

ثُمَّ جَاءَ عُثْمَانُ، فَقُلْتُ: كَمَا أَنْتَ حَتَّى أَسْتَأْذِنَ لَكَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِئْذَنْ لَهُ، وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ مَعَهَا بَلَاءٌ يُصِيبُهُ».

فَدَخَلَ فَلَمْ يَجِدْ مَعَهُمْ مَجْلِسًا، فَتَحَوَّلَ حَتَّى جَاءَ مُقَابِلَهُمْ عَلَى شَفَةِ الْبِئْرِ،

فَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ ثُمَّ دَلَّاهُمَا فِي الْبِئْرِ، فَجَعَلْتُ أَتَمَنَّى أَنْ يَأْتِيَ أَخٌ لِي،

وَأَدْعُو اللهَ أَنْ يَأْتِيَ بِهِ، فَلَمْ يَأْتِ حَتَّى قَامُوا.

قَالَ ابْنُ الْمُسَيَّبِ: فَأَوَّلْتُ ذَلِكَ قُبُورَهُمْ، اجْتَمَعَتْ هَا هُنَا، وَانْفَرَدَ عُثْمَانُ.

1151. Ebû Mûsâ el-Eş’arî radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem evinden çıktı, tuvalet ihtiyacını gidermek için Medine’nin bahçelerinden birine gitti. Ben de ardından gittim. O bahçeye girince, bahçe kapısının yanına oturdum ve Allah’ın Resûlü emretmediği halde, kendi kendime: “Bugün Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin kapıcısı olacağım.” dedim.

Allah’ın Resûlü tuvalet ihtiyacını giderdi, kuyunun ağzındaki taşın üzerine oturdu, baldırlarını açarak ayaklarını kuyuya sarkıttı.

O sırada Ebû Bekir radıyallahu anh geldi, Peygamber aleyhisselâmın huzûruna girmek için izin istedi. Ona:

“Biraz bekle de senin için izin alayım.” dedim. Ebû Bekir bekledi. Ben de Resûl-i Ekrem’in yanına geldim ve:

“Yâ Resûlallah! Ebû Bekir huzûruna girmek için izin istiyor.” dedim.

“Ona izin ver ve kendisini cennetle müjdele!” buyurdu. Ebû Bekir içeri girdi, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin sağ tarafına geçti, o da baldırlarını açıp ayaklarını kuyuya sarkıttı.

Derken Ömer geldi. Ona da:

“Biraz bekle, senin için izin alayım.” dedim. Allah’ın Resûlü onun için de:

“Ona izin ver ve kendisini cennetle müjdele!” buyurdu. Bunun üzerine Ömer içeri girdi. Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin sol tarafına geçti, o da baldırlarını açıp ayaklarını kuyuya sarkıttı. Böylece kuyunun ağzı doldu, orada oturacak yer kalmadı.

Daha sonra Osmân geldi. Ona da:

“Biraz bekle, senin için izin alayım.” dedim. Allah’ın Resûlü onun için de:

“Ona izin ver, başına gelecek belâ ile birlikte kendisini cennetle müjdele!” buyurdu. Osman içeri girdi. Onların yanında oturacak yer bulamadı. O da onların karşısına geçti, baldırlarını açarak ayaklarını kuyuya sarkıttı.

(Ebû Mûsâ el-Eş’arî sözüne şöyle devam etti:) Ben, kardeşimin oraya gelmesini temenni ettim ve Allah Teâlâ’ya onu getirmesi için duâ ettim. Fakat onlar oradan kalkıncaya kadar gelmedi.

Hadisi Ebû Mûsâ el-Eş’arî’den rivâyet eden tâbiîn âlimi Saîd ibnü’l-Müseyyeb şöyle dedi:

Ben, bu oturuş şeklini onların kabirlerine yordum. Üçünün kabri (Mescid-i Nebevî’de) bir arada, Osmân’ın kabri ise (Cennetü’l-bakì’de) tek kaldı. [536]

١١٥٢ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:

خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي طَائِفَةِ النَّهَارِ لَا يُكَلِّمُنِي وَلَا أُكَلِّمُهُ،

حَتَّى أَتَى سُوقَ بَنِي قَيْنُقَاعَ، فَجَلَسَ بِفِنَاءِ بَيْتِ فَاطِمَةَ، فَقَالَ:

«أَثَمَّ لُكَعُ؟ أَثَمَّ لُكَعُ؟» فَحَبَسَتْهُ شَيْئًا، فَظَنَنْتُ أَنَّهَا تُلْبِسُهُ سِخَابًا أَوْ تُغَسِّلُهُ،

فَجَاءَ يَشْتَدُّ حَتَّى عَانَقَهُ وَقَبَّلَهُ، وَقَالَ:

«اَللّٰهُمَّ أَحْبِبْهُ، وَأَحْبِبْ مَنْ يُحِبُّهُ».

1152. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem gündüzün bir vaktinde evinden çıktı. Birbirimize bir şey söylemeden Benî Kaynuka çarşısına kadar yürüdük. Sonra oradan ayrılıp kızı Fâtıma’nın evine gitti, dışarıda bir yere oturdu ve Hz. Hasan’ı kastederek:

“Ufaklık evde mi? Ufaklık evde mi?” diye sordu. Anlaşılan annesi onu giydirdiği veya saçını başını yıkayıp taradığı için çabucak gelmedi.

Derken Hasan koşarak geldi; dedesiyle birbirlerine sarıldılar; Resûlullah onu öpüp kokladı, sonra şöyle duâ etti:

“Allahım, ben bunu seviyorum; Onu sen de sev! Onu seveni de sev!”[537]

Hadislerin Açıklaması

Ashâb-ı kirâm Peygamber Efendimiz’i çok severdi. Ona hizmet edip duâsını almak isterlerdi. Ebû Mûsâ el-Eş’arî radıyallahu anh, o gün Peygamber Efendimiz’e hizmet edeceğini, bu sebeple onun yanına gideceğini kardeşine söylemiş ve arkasından yetişmesini istemişti. Bunun için gözü yoldaydı.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman Resûl-i Ekrem’in seçkin sahâbîlerinden idiler. İslâm’a çok büyük hizmet ettiler; bu sebeple de cennetle müjdelendiler.

2. Bu üç büyük sahâbî Peygamber Efendimiz’in huyunu çok iyi bilirdi. Bu sebeple onun rahatını bozmak istemediler ve ayaklarını onun yaptığı gibi kuyuya sarkıttılar.

3. Fahr-i Âlem Efendimiz’in, Hz. Osman’ın şehid edileceğini yıllar önce söylemesi, onun mûcizelerinden biridir.

4. Ebû Hüreyre radıyallahu anh Sultân-ı Enbiyâ’nın zihnen meşgul olduğunu, belki de vahiy aldığını düşündüğü için, hiçbir şey söylemeden yanında yürüdü. Sahâbe bu husûsa çok dikkat ederdi.

5. Hz. Fâtıma’nın, oğlu Hasan’ı, Server-i Enbiyâ’nın huzûruna güzel bir görünümde çıkarmak için gayret sarfetmesi ne büyük inceliktir.

6. Muhabbet Pınarı Efendimiz’in torun sevgisi, onun gönül zenginliğini ve üstün tevâzuunu göstermektedir.

7. Biz, elhamdülillah hem Hz. Hasan’ı, hem Hz. Hüseyin’i çok seviyoruz. Allahım! Sen de bizi sev!

٥٤٦- بَابُ إِذَا قَامَ لَهُ رَجُلٌ مِنْ مَجْلِسِهِ لَمْ يَقْعُدْ فِيهِ

546. KENDİSİNE YER VERMEK İÇİN KALKANIN YERİNE OTURMAMAK

١١٥٣ – عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ:

نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُقِيمَ الرَّجُلَ مِنَ الْمَجْلِسِ ثُمَّ يَجْلِسُ فِيهِ.

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا قَامَ لَهُ رَجُلٌ مِنْ مَجْلِسِهِ لَمْ يَجْلِسْ فِيهِ.

1153. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bir kimseyi oturduğu yerden kaldırıp oraya oturmayı yasaklamıştır.

İbni Ömer radıyallahu anhümâ, bir kimse kendisine yer vermek için oturduğu yerden kalktığında, onun yerine oturmazdı.[538]

Hadisin Açıklaması

İnsan kendini büyük görmemelidir. Şunu hiçbir zaman unutmamalıdır ki, büyük olan sadece Allah'tır. Kula mütevâzi olmak yaraşır. Birine "Sen kalk, oraya ben oturacağım." demek, kendini dev aynasında görmektir. Böylelerinden de böyle olmaktan da Allah hepimizi korusun.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsanlara üstten bakanı Allah da sevmez, kulları da sevmez.

2. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ Hz. Ömer'in oğlu, Resûl-i Ekrem'in de kayınbirâderiydi. Peygamber terbiyesiyle yetişmişti. Biri ona yer vermek için kalktığında oraya oturmazdı.

٥٤٧ – بَابُ الْأَمَانَةِ

547. EMÂNET

١١٥٤ – عَنْ أَنَسٍ:

خَدَمْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا، حَتَّى إِذَا رَأَيْتُ أَنِّي قَدْ فَرَغْتُ مِنْ خِدْمَتِهِ قُلْتُ: يَقِيلُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَخَرَجْتُ مِنْ عِنْدِهِ، فَإِذَا غِلْمَةٌ يَلْعَبُونَ، فَقُمْتُ أَنْظُرُ إِلَيْهِمْ إِلَى لَعِبِهِمْ.

فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَانْتَهَى إِلَيْهِمْ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ، ثُمَّ دَعَانِي فَبَعَثَنِي إِلَى حَاجَةٍ، فَكَانَ فِي فَيْءٍ حَتَّى أَتَيْتُهُ. وَأَبْطَأْتُ عَلَى أُمِّي، فَقَالَتْ: مَا حَبَسَكَ؟ قُلْتُ: بَعَثَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى حَاجَةٍ، قَالَتْ: مَا هِيَ؟ قُلْتُ: إِنَّهُ سِرٌّ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَتِ: احْفَظْ عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِرَّهُ.

فَمَا حَدَّثْتُ بِتِلْكَ الْحَاجَةِ أَحَدًا مِنَ الْخَلْقِ، فَلَوْ كُنْتُ مُحَدِّثًا حَدَّثْتُكَ بِهَا.

1154. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin istediği bir hizmette bulundum. Yapacağım iş bitince, kendi kendime: “Nasıl olsa Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem öğle uykusuna yatar.” diyerek yanından ayrıldım. Bir de baktım ki, çocuklar oynuyorlar. Orada durup çocukların oyununu seyretmeye başladım. O sırada Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem çocukların yanına geldi, onlara selâm verdi. Sonra beni çağırdı ve bir hizmete gönderdi. Ben dönüceye kadar da bir gölgede oturdu.

İşte bu sebeple eve, annemin yanına geç geldim. Eve varınca annem:

“Niye geç kaldın?” diye sordu. Ben de:

“Resûlullah beni bir işe göndermişti; onun için geciktim.” dedim. Annem:

“Neymiş o iş?” diye sordu. Ben de:

“Bu Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin bir sırrıdır.” dedim. Bunun üzerine Annem:

“Resûlullah’ın sırrını kimseye söyleme!” dedi.

(Enes radıyallahu anh bu olayı anlattığı talebesi Sâbit el-Bünânî'ye şöyle dedi:)

"Resûl-i Ekrem'in beni gönderdiği hizmetin ne olduğunu kimseye söylemedim. Şâyet onu birine söyleyecek olsaydım, sana söylerdim."[539]

Bu hadis 1139 numarayla geçti ve orada açıklandı.

٥٤٨- بَابُ إِذَا الْتَفَتَ الْتَفَتَ جَمِيعًا

548. BİR YÖNE BÜTÜN VÜCUDUYLA DÖNMEK

١١٥٥ - عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَصِفُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

كَانَ رَبْعَةً، وَهُوَ إِلَى الطُّوَلِ أَقْرَبُ، شَدِيدُ الْبَيَاضِ، أَسْوَدُ شَعْرِ اللِّحْيَةِ، حَسَنُ الثَّغْرِ، أَهْدَبُ أَشْفَارِ الْعَيْنَيْنِ، بَعِيدُ مَا بَيْنَ الْمَنْكِبَيْنِ، مُفَاضُ الْجَبِينِ، يَطَأُ بِقَدَمِهِ جَمِيعًا، لَيْسَ لَهَا أَخْمَصُ، يُقْبِلُ جَمِيعًا، وَيُدْبِرُ جَمِيعًا، لَمْ أَرَ مِثْلَهُ قَبْلُ وَلَا بَعْدُ.

1155. Tâbiîn âlimi Saîd ibnü'l-Müseyyeb, Ebû Hüreyre radıyallahu anhı, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle anlatırken dinledi:

Allah'ın Resûlü uzuna yakın orta boyluydu. Mübârek teni oldukça beyazdı. Sakalları siyahtı. Ön dişleri pek güzeldi. Kirpikleri sık ve uzundu. Omuzlarının arası genişti. Alnı genişçeydi. Ayağını yere tam olarak basardı. Düz taban değildi. Birine yüzünü ve arkasını dönerken bütün vücuduyla dönerdi. Ben ondan önce de sonra da onun bir benzerini görmedim.[540]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz insanların en güzeliydi. Vücudunun her organı yerli yerindeydi. Kâinâtın Rabbi, habîbini övmüş de yaratmıştı. Sultân-ı

Enbiyâ Efendimiz'in görünümünü (şemâilini) birçok sahâbî anlatmış, hemen hepsi de ondan önce ve sonra onun bir benzerini görmediklerini söylemişlerdir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz karşısındaki insana değer verir, ona itibar ettiğini her hâliyle gösterirdi.

2. Bunun en önemli göstergesi, biriyle konuşurken ona bütün vücuduyla dönmesiydi.

٥٤٩- بَابُ إِذَا أَرْسَلَ رَجُلًا فِي حَاجَةٍ فَلَا يُخْبِرُهُ

549. BİRİNE BİR İŞ İÇİN GÖNDERİLEN KİMSE, O İŞİN MÂHİYETİNİ GÖNDERİLDİĞİ KİMSEYE DAHA ÖNCE BİLDİRMEMELİDİR

١١٥٦ - عَنْ أَسْلَمَ الْعَدَوِيِّ قَالَ:

قَالَ لِي عُمَرُ: إِذَا أَرْسَلْتُكَ إِلَى رَجُلٍ، فَلَا تُخْبِرْهُ بِمَا أَرْسَلْتُكَ إِلَيْهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يُعِدُّ لَهُ كِذْبَةً عِنْدَ ذَلِكَ.

1156. (Hz. Ömer'in âzatlı kölesi, muhaddis) Eslem el-Adevî şöyle dedi:

Hz. Ömer bana şunu tembih etti:

"Seni birisine gönderdiğim zaman, kendisine niçin gönderdiğimi ona daha önce haber verme! Çünkü şeytan o sırada ona bir yalan hazırlayıverir."

Hadisin Açıklaması

İnsan kendisini ilgilendiren bir durumu ilk defa duyduğunda, hazırlıksız olduğu için bir şey yapamaz. Ama zaman içinde şeytan ona savunma taktikleri öğretir. İşte bu sebeple Hz. Ömer hizmetkârına, birine götüreceği haberin sır olduğunu, bu sırrı ona daha önce bildirmek sûretiyle sırrı fâş etmemesi gerektiğini söylemiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

Bir kimseden diğerine bilgi götüren kimse bir emânetçidir. Emânetin gereğini yapmalı, o bilgiyi zamanından önce kimseye vermemelidir.

٥٥٠- بَابُ هَلْ يَقُولُ: مِنْ أَيْنَ أَقْبَلْتَ؟

550. BİRİNE NEREDEN GELDİN, NEREYE GİDİYORSUN DENİR Mİ?

١١٥٧ – عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ:

كَانَ يُكْرَهُ أَنْ يُحِدَّ الرَّجُلُ النَّظَرَ إِلَى أَخِيهِ، أَوْ يُتْبِعَهُ بَصَرَهُ إِذَا قَامَ مِنْ

عِنْدِهِ، أَوْ يَسْأَلَهُ: مِنْ أَيْنَ جِئْتَ، وَأَيْنَ تَذْهَبُ؟

1157. Tâbiîn muhaddislerinden Mücâhid ibni Cebr şöyle dedi:

Bir kimsenin din kardeşine gözleriyle yiyecekmiş gibi dik dik bakması,

veya dönüp gittiğinde onu arkasından ısrarla izlemesi,

yahut ona: "Nereden geldin, nereye gidiyorsun?" diye sorması uygun görülmemiştir."[541]

١١٥٨ – عَنْ مَالِكِ بْنِ زُبَيْدٍ قَالَ:

مَرَرْنَا عَلَى أَبِي ذَرٍّ بِالرَّبَذَةِ، فَقَالَ:

مِنْ أَيْنَ أَقْبَلْتُمْ؟ قُلْنَا:

مِنْ مَكَّةَ، أَوْ مِنَ الْبَيْتِ الْعَتِيقِ، قَالَ:

هَذَا عَمَلُكُمْ؟ قُلْنَا: نَعَمْ، قَالَ:

أَمَا مَعَهُ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ؟ قُلْنَا: لَا، قَالَ:

إِسْتَأْنِفُوا الْعَمَلَ.

1158. Tâbiîn neslinden Mâlik ibni Zübeyd şöyle dedi:

Rebeze'de yaşamakta olan Ebû Zer el-Gıfârî radıyallahu anhın yanına uğramıştık. Bize:

"Nereden geliyorsunuz?" diye sordu. Biz de:

"Mekke'den (veya Beytü'l-Atîk'ten) geliyoruz." dedik.

"İşiniz sadece hac yapmak mıydı?" diye sordu.

"Evet" dedik.

"Haccın yanı sıra ticâret ve alışveriş de yaptınız mı?" diye sordu. Biz:

"Hayır yapmadık." deyince:

"Hemen yeni bir işe başlayın." dedi.[542]

Hadislerin Açıklaması

* Müslümanlar birbirine karşı anlayışlı ve hoşgörülü davranmalıdır. Hiç kimse bir başkasına sebepsiz yere suçlu muâmelesi yapamaz. Birine, nereden gelip nereye gittiği de sorulabilir. Ama bunu karşısındakinin ifâdesini alır gibi, şüpheci bir tavırla yapmamalıdır.

* Ebû Zer el-Gıfârî radıyallahu anh, ticâretin Müslümanlar için önemini hatırlatmıştır. Hacdan dönen Müslümanlara: "Şimdi tertemiz oldunuz, yeni bir gayretle ticâret yapınız." demiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Birini yüzüne dik dik bakarak rahatsız etmemelidir.

2. Bir meclisten kalkıp giden birini, arkasından uzun süre bakarak ve onu tedirgin ederek izlemek doğru değildir.

3. Hacca ticâret yapmak için gidilmez. Ama orada ticârî faaliyette bulunmakta bir sakınca yoktur.

٥٥١- بَابُ مَنِ اسْتَمَعَ إِلَى حَدِيثِ قَوْمٍ وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ

551. BİRİLERİ İSTEMEDİĞİ HALDE KONUŞMALARINI DİNLEMEK

١١٥٩ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«مَنْ صَوَّرَ صُورَةً كُلِّفَ أَنْ يَنْفُخَ فِيهِ وَعُذِّبَ، وَلَنْ يَنْفُخَ فِيهِ.

وَمَنْ تَحَلَّمَ كُلِّفَ أَنْ يَعْقِدَ بَيْنَ شَعِيرَتَيْنِ وَعُذِّبَ، وَلَنْ يَعْقِدَ بَيْنَهُمَا.

وَمَنِ اسْتَمَعَ إِلَى حَدِيثِ قَوْمٍ يَفِرُّونَ مِنْهُ، صُبَّ فِي أُذُنَيْهِ الآنُكُ».

1159. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Kim dünyada bir canlı resmi yaparsa, kıyâmet günü yaptığı resme can vermeye zorlanır. Ona aslâ can veremeyeceği için de kendisine azâb edilir."

"Kim görmediği bir rüyâyı gördüm deyip anlatırsa, âhirette iki arpa tanesini birbirine düğümleme cezasına çarptırılır; bunu da hiçbir zaman yapamaz.

Kim de bir topluluğun duyulmasını istemediği bir söze kulak vermeye çalışırsa, kıyâmet günü kulaklarına eritilmiş kurşun dökülür."[543]

Hadisin Açıklaması

* Canlı resmi ve heykeli yapma işini meslek edinmeyi dinimiz doğru bulmamıştır. Çünkü tarihin ilk dönemlerinden beri insanlar, Allah'ı bırakıp putlara tapınmışlardır. Peygamber Efendimiz resim ve heykeli yasaklamak sûretiyle, ileride tevhîd anlayışının yeniden tehlikeye düşmesini önlemiştir.

* Görmediği rüyâyı gördüğünü ileri sürmek neden günahtır? Çünkü Peygamber Efendimiz: **"Mü'minin rüyâsı, peygamberliğin kırk altı kısmından biridir."**[544] buyurmuştur. Buna göre rüya, bir tür ilâhî bildiri demektir. Hiç kimse onu kötü maksatları için kullanamaz.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz, ileride insanların tekrar putperestliğe düşmemesi için canlı resmi ve heykeli yapmayı yasaklamıştır.

2. Rüyâyı gösteren Allah'tır. Görmediği rüyâyı gördüm diye anlatmak, O'na iftirâ etmek sayılır.

3. Müslüman aslâ yalancı olamaz.

4. Başkalarının mahremine saygı göstermelidir. Duyulması istenmeyen bir konuşmayı duymaya çalışana elem verici bir ceza uygulanacaktır.

٥٥٢- بَابُ الْجُلُوسِ عَلَى السَّرِيرِ

552. DİVANA OTURMAK

١١٦٠ - عَنِ الْعُرْيَانِ بْنِ الْهَيْثَمِ قَالَ:

وَفَدَ أَبِي إِلَى مُعَاوِيَةَ، وَأَنَا غُلَامٌ، فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ قَالَ:

مَرْحَبًا مَرْحَبًا، وَرَجُلٌ قَاعِدٌ مَعَهُ عَلَى السَّرِيرِ، قَالَ:

يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، مَنْ هَذَا الَّذِي تُرَحِّبُ بِهِ؟ قَالَ:

هَذَا سَيِّدُ أَهْلِ الْمَشْرِقِ، وَهَذَا الْهَيْثَمُ بْنُ الْأَسْوَدِ، قُلْتُ:

مَنْ هَذَا؟ قَالُوا:

هَذَا عَبْدُ اللهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، قُلْتُ لَهُ:

يَا أَبَا فُلَانٍ، مِنْ أَيْنَ يَخْرُجُ الدَّجَّالُ؟ قَالَ:

مَا رَأَيْتُ أَهْلَ بَلَدٍ أَسْأَلَ عَنْ بَعِيدٍ، وَلَا أَتْرَكَ لِلْقَرِيبِ مِنْ أَهْلِ بَلَدٍ أَنْتَ

مِنْهُ، ثُمَّ قَالَ: يَخْرُجُ مِنْ أَرْضِ الْعِرَاقِ، ذَاتِ شَجَرٍ وَنَخْلٍ.

1160. Tâbiîn neslinden Uryân ibnü'l-Heysem şöyle dedi:

Ben henüz çocukken babam, Muâviye bin Ebî Süfyân'a elçi olarak gitmişti. (Babam bu olayı şöyle anlatırdı:) Huzûruna girince halîfe bana:

"Merhaba, merhaba!" dedi. O sırada divanda oturan bir adam:

"Ey mü'minlerin emîri! Bu merhaba dediğin zât kimdir?" diye sordu. O da:

"Bu doğu bölgesinde yaşayanların efendisi Heysem ibnü'l-Esved'dir." dedi. Bu defa ben:

"Bu adam kim?" diye sordum.

"Bu Abdullah ibni Amr ibni Âs'dır." dediler. Ona:

"Ey falanın babası! Deccâl nereden çıkacak?" diye sordum. Bana:

"Ben sizin gibi, yakını bırakıp da ileride olacakları soran bir belde halkı görmedim." dedi. Sonra sözüne şöyle devam etti: "Deccâl, Irak taraflarında, ağaçları ve hurmaları çok olan bir yerde çıkacaktır."

١١٦١ - عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ قَالَ:

جَلَسْتُ مَعَ ابْنِ عَبَّاسٍ عَلَى سَرِيرٍ.

1161. Tâbiîn âlimlerinden Ebü'l-Âliye er-Riyâhî şöyle dedi:

"Ben Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ ile divanda oturdum."

١١٦١ - عَنْ أَبِي جَمْرَةَ قَالَ:

كُنْتُ أَقْعُدُ مَعَ ابْنِ عَبَّاسٍ، فَكَانَ يُقْعِدُنِي عَلَى سَرِيرِهِ، فَقَالَ لِي: أَقِمْ

عِنْدِي حَتَّى أَجْعَلَ لَكَ سَهْمًا مِنْ مَالِي.

فَأَقَمْتُ عِنْدَهُ شَهْرَيْنِ.

1161. [Mükerrer] Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Cemre (Nasr ibni İmrân) şöyle dedi:

"Ben Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhüma ile beraber otururdum. Beni kendi divanına oturturdu. Bir gün bana:

"Yanımda kal. Sana malımdan hisse vereyim." dedi. Ben de onun yanında iki ay kaldım.

١١٦٢ - عَنْ خَالِدِ بْنِ دِينَارٍ أَبِي خَلْدَةَ قَالَ:

سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، وَهُوَ مَعَ الْحَكَمِ أَمِيرٌ بِالْبَصْرَةِ عَلَى السَّرِيرِ، يَقُولُ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ الْحَرُّ أَبْرَدَ بِالصَّلَاةِ، وَإِذَا كَانَ

الْبَرْدُ بَكَّرَ بِالصَّلَاةِ.

1162. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Halde Hâlid ibni Dînâr şöyle dedi:

Basra emîri Hakem ile divanda oturan Enes ibni Mâlik radıyallahu anhın şöyle dediğini duydum:

"Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem hava çok sıcak olduğunda, öğle namazını hava serinleyince kıldırırdı. Hava soğuk olduğunda ise, vakti girince kıldırırdı."[545]

١١٦٣ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ:

دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى سَرِيرٍ مَرْمُولٍ بِشَرِيطٍ،

تَحْتَ رَأْسِهِ وِسَادَةٌ مِنْ أَدَمٍ حَشْوُهَا لِيفٌ، مَا بَيْنَ جِلْدِهِ وَبَيْنَ السَّرِيرِ

ثَوْبٌ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ عُمَرُ فَبَكَى، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَا يُبْكِيكَ يَا عُمَرُ؟».

قَالَ: أَمَا وَاللهِ مَا أَبْكِي يَا رَسُولَ اللهِ، أَلَّا أَكُونَ أَعْلَمُ أَنَّكَ أَكْرَمُ عَلَى اللهِ مِنْ كِسْرَى وَقَيْصَرَ، فَهُمَا يَعِيشَانِ فِيمَا يَعِيشَانِ فِيهِ مِنَ الدُّنْيَا، وَأَنْتَ يَا رَسُولَ اللهِ بِالْمَكَانِ الَّذِي أَرَى، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«أَمَا تَرْضَى يَا عُمَرُ أَنْ تَكُونَ لَهُمُ الدُّنْيَا وَلَنَا الْآخِرَةُ؟».

قُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ.

قَالَ: «فَإِنَّهُ كَذَلِكَ».

1163. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına vardım. Hurma lifinden örülmüş bir divanda yatıyordu. Başının altında ise, içi hurma lifiyle doldurulmuş deri bir minder vardı. Mübârek teniyle divan arasında da sadece bir elbise vardı. Yanına Ömer girdi ve bu hâli görünce ağlamaya başladı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

“Niçin ağlıyorsun, ey Ömer?” diye sordu. O da:

“Yâ Resûlallah! Vallahi şunun için ağlıyorum: Biliyorum ki, sen Allah katında İran kisrâsından da Bizans kralından da daha değerlisin. Ama onlar dünya nimetleri içinde yaşıyorlar, sen ise şu gördüğüm şekilde yaşıyorsun.” dedi. Bunun üzerine Allah’ın Resûlü şöyle buyurdu:

“Ey Ömer! Dünyanın onlar için, âhiretin ise bizim için olması seni memnun etmiyor mu?” Ben de:

“Elbette memnun ediyor.” dedim. O da:

“İşte mesele bundan ibâret.” buyurdu.[546]

١١٦٤ - عَنْ أَبِي رِفَاعَةَ الْعَدَوِيِّ قَالَ:

انْتَهَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَخْطُبُ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ

اللهِ، رَجُلٌ غَرِيبٌ جَاءَ يَسْأَلُ عَنْ دِينِهِ، لَا يَدْرِي مَا دِينُهُ، فَأَقْبَلَ إِلَيَّ وَتَرَكَ خُطْبَتَهُ.

فَأُتِيَ بِكُرْسِيٍّ. خِلْتُ قَوَائِمَهُ حَدِيدًا - قَالَ حُمَيْدٌ: أُرَاهُ خَشَبًا أَسْوَدَ حَسِبَهُ حَدِيدًا - فَقَعَدَ عَلَيْهِ، فَجَعَلَ يُعَلِّمُنِي مِمَّا عَلَّمَهُ اللهُ، ثُمَّ أَتَمَّ خُطْبَتَهُ، آخِرَهَا

1164. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Rifâ'a el-Adevî şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem hutbe okurken yanına vardım ve:

"Yâ Resûlallah! Dinini bilmeyen bir garip geldi. Dinini öğrenmek istiyor." dedim. Bana döndü, hutbeyi bırakıp yanıma geldi.

Kendisine bir sandalye getirdiler. Hatırımda kaldığına göre sandalyenin ayakları demirdendi. (Hadisin râvisi Humeyd ibni Hilâl ise, sandalyenin siyah tahtadan olduğunu, fakat Ebû Rifâ'a'nın onu demir zannettiğini söyledi.) Sandalyenin üzerine oturdu. Allah'ın kendisine öğrettiği bilgilerden bana öğretmeye başladı. Sonra gidip konuşmasını tamamladı. [547]

١١٦٥ - عَنْ مُوسَى بْنِ دِهْقَانَ قَالَ:

رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ جَالِسًا عَلَى سَرِيرِ عَرُوسٍ، عَلَيْهِ ثِيَابٌ حُمْرٌ

1165. Tâbiîn neslinden Mûsâ bin Dihkàn şöyle dedi:

Ben Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâyı, üzerinde kırmızı örtü bulunan bir gelin divanında otururken gördüm.

١١٦٥ - عَنْ عِمْرَانَ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ:

رَأَيْتُ أَنَسًا جَالِسًا عَلَى سَرِيرٍ وَاضِعًا إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى

1165. [Mükerrer] Tâbiîn neslinden İmrân ibni Müslim şöyle dedi:

Ben Enes ibni Mâlik radıyallahu anhı bir divana oturmuş, bir ayağını da diğerinin üstüne atmış vaziyette gördüm.[548]

Hadislerin Açıklaması

* Bu bahiste divan, sedir ve sandalye gibi şeyler üzerine oturmakta sakınca bulunmadığını gösteren rivâyetler bulunmaktadır. Önde gelen İslâm âlim ve büyükleri divan üzerine oturmuşlar, misâfirlerini de orada ağırlamışlardır. Divanda oturmak tevâzua aykırı değildir.

* 1161. mükerrer hadiste, İbni Abbâs radıyallahu anhümânın Ebû Cemre'ye: "Yanımda kal. Sana malımdan hisse vereyim." demesinin sebebi şudur: Ebû Cemre Farsça biliyordu ve İbni Abbas'a tercümanlık yapıyordu. O da bu sâyede kendisine sorulan Farsça sorulara cevap veriyordu.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bir ziyâretçi geldiğinde ona "merhaba" demek güzel bir âdetimizdir.

2. Çok sıcaklarda, öğle namazını hava serinleyinceye kadar geciktirmek sünnettir. Asr-ı Saâdet'te kumlar üzerinde namaz kılındığı için, ateş gibi yanan kumlara secde etmek kolay değildi.

3. Peygamber Efendimiz, cennetin eşsiz nimetlerini önemsediği için dünyanın geçici rahatına değer vermezdi.

4. Ashâb-ı kirâm ise Fahr-i Âlem Efendimiz'i çok sevdikleri için, onun yokluk içinde yaşamasını içlerine sindiremezlerdi.

5. Allah'ın Resûlü konuşma yaparken gelen Ebû Rifâ'a, ondan dini ve imanı öğrenmek istediğini söyledi. Onun bu isteğini daha önemli gören Resûlullah Efendimiz hutbesini kesti ve ona gerekli bilgileri öğretti.

6. Efendimiz aleyhisselâm, Müslümanlara, özellikle halka derin bir muhabbet beslerdi ve onlara bilmediklerini şefkatle öğretirdi.

7. Ashâb-ı kirâmın Efendimiz'i sandalyeye oturtması, söylediklerini cemâatin daha rahat duyup öğrenmesi içindi.

٥٥٣- بَابُ إِذَا رَأَى قَوْمًا يَتَنَاجَوْنَ فَلَا يَدْخُلْ مَعَهُمْ

553. FISILDAŞARAK KONUŞANLARIN YANINA VARILMAZ

١١٦٦ - عَنْ سَعِيدٍ المَقْبُرِيِّ قَالَ:

مَرَرْتُ عَلَى ابْنِ عُمَرَ، وَمَعَهُ رَجُلٌ يَتَحَدَّثُ، فَقُمْتُ إِلَيْهِمَا، فَلَطَمَ فِي صَدْرِي فَقَالَ: إِذَا وَجَدْتَ اثْنَيْنِ يَتَحَدَّثَانِ فَلَا تَقُمْ مَعَهُمَا، وَلَا تَجْلِسْ مَعَهُمَا، حَتَّى تَسْتَأْذِنَهُمَا، فَقُلْتُ: أَصْلَحَكَ اللهُ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، إِنَّمَا رَجَوْتُ أَنْ أَسْمَعَ مِنْكُمَا خَيْرًا

1166. Tâbiîn âlim ve muhaddislerinden Ebû Saîd el-Makbürî şöyle dedi:

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâya uğramıştım. O sırada yanındaki adamla konuşuyordu. Onlara doğru ilerleyince İbni Ömer göğsüme vurdu ve:

“İki kişiyi konuşurken gördüğünde, kendilerinden izin almadan yanlarına sokulup onlarla oturma!” dedi. Ben de:

“Ey Ebû Abdurrahmân! Allah hayrını versin! Ben senden sadece faydalı sözler duymak istemiştim.” dedim.[549]

١١٦٧ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

مَنْ تَسَمَّعَ إِلَى حَدِيثِ قَوْمٍ وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ، صُبَّ فِي أُذُنِهِ الْآنُكُ. وَمَنْ تَحَلَّمَ بِحُلْمٍ كُلِّفَ أَنْ يَعْقِدَ شَعِيرَةً

1167. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

“Kim bir topluluğun konuşmasını, onlar istemediği halde dinlemeye kalkarsa, kıyâmet günü kulaklarına eritilmiş kurşun dökülür.

Kim de görmediği bir rüyâyı gördüm deyip anlatırsa, âhirette arpa tanesini düğümleme cezasına çarptırılır.”[550]

Hadislerin Açıklaması

İki kişi veya daha fazla insan, kendi aralarında fısıldaşarak konuşuyorlarsa, belli ki konuşmalarının duyulmasını istemiyorlardır. Bu sırada onların yanına girmek, onları rahatsız edecektir. O topluluktan biriyle konuşmak isteyen kimse, seslerini duymayacağı bir mesâfede durup konuşmalarının bitmesini veya onların kendisiyle ilgilenmesini beklemelidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Fısıldaşarak konuşmakta bir sakınca yoktur.

2. Sakıncalı olan, fısıldaşarak konuşanları dinlemek, onların arasına girmek ve yanlarında durmaktır.

٥٥٤- لَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ الثَّالِثِ

554. İKİ KİŞİ, ÜÇÜNCÜ ŞAHSI DIŞLAYIP FISILDAŞMAMALIDIR

١١٦٨ - عَنْ عَبْدِ اللهِ (بْنِ عُمَرَ)، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِذَا كَانُوا ثَلَاثَةً، فَلَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ الثَّالِثِ»

1168. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Üç kişi bir arada iken, üçüncüyü bırakıp ikisi fısıldaşmasın.”[551]

Bu hadis, bir sonraki bahiste açıklanacaktır.

٥٥٥- بَابُ إِذَا كَانُوا أَرْبَعَةً

555. DÖRT KİŞİ BİR ARADA OLDUĞUNDA

١١٦٩ - عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِذَا كُنْتُمْ ثَلَاثَةً فَلَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ الثَّالِثِ، فَإِنَّهُ يُحْزِنُهُ ذَلِكَ»

1169. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Üç kişi bir arada bulunduğunuzda, iki kişi, diğerini bırakıp fısıldaşmasın. Çünkü bu fısıldaşma, o kişiyi üzer."[552]

١١٧٠ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَهُ،

قُلْنَا: فَإِنْ كَانُوا أَرْبَعَةً؟ قَالَ:

«لَا يَضُرُّهُ»

1170. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bu hadisin benzerini söylemişti. Bunun üzerine biz:

"Ya dört kişi olurlarsa?" diye sorduk. Peygamber aleyhisselâm:

"O zaman iki kişinin kendi aralarında konuşmasında sakınca yoktur." buyurdu.[553]

١١٧١ - عَنْ عَبْدِ اللهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ الْآخَرِ حَتَّى يَخْتَلِطُوا بِالنَّاسِ، مِنْ أَجْلِ أَنَّ ذَلِكَ

يُحْزِنُهُ».

1171. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anhın Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden rivâyet ettiğine göre, Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"**Üç kişi bir arada bulunduğunda, diğer insanlara karışıncaya kadar, iki kişi, diğerini bırakıp fısıldaşmasın. Çünkü bu durum onu üzer.**"[554]

١١٧٢ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ:

إِذَا كَانُوا أَرْبَعَةً فَلَا بَأْسَ.

Bu hadis, 1170. hadisin aynıdır.

Hadislerin Açıklaması

Üç kişi bir arada iken ikisi fısıldaşırsa, üçüncü şahıs, onların kendisinin aleyhinde konuştuklarını düşünür ve üzülür. Bu durum İslâm edebine aykırıdır. Üçten fazla insanın bulunduğu bir yerde iki kişinin fısıldaşması kimseyi rahatsız etmeyeceği için, bunda bir sakınca yoktur.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bir başkasının üzülmesine yol açacak şekilde gizli gizli konuşup fısıldaşmak İslâm ahlâkı ile bağdaşmaz.

2. Bir topluluğun içinde iki kişinin fısıldaşması kimseyi rahatsız etmeyeceği için, bunda bir sakınca yoktur.

3. Kur'ân-ı Kerîm mü'minleri üzmeyi haram kılmıştır.[555]

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), I, 246, nr. 697.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 424, nr. 839.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 424, nr. 840.

Hatîb el-Bağdâdî, *el-Câmi' li-ahlâkı'r-râvî* (Tahhân), I, 166, nr. 239.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 249, nr. 25754 (bazı lafız farklılıklarıyla).

İbni Mâce, Edeb 13, nr. 3699; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 398, nr. 27777-27779.

Müslim, Selâm 13, nr. 2167; Ebû Dâvûd, Edeb 137, 138, nr. 5205; Tirmizî, İsti'zân 12, nr. 2700.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 259, nr. 25866.

Tirmizî, Tefsîr 59, nr. 3301. Ayrıca bk. Müslim, Selâm 7, nr. 2163; Ebû Dâvûd, Edeb 137, 138, nr. 5207.

Müslim, Selâm 8, nr. 2164; Ebû Dâvûd, Edeb 137, 138, nr. 5206; Tirmizî, Edeb 41, nr. 1603.

Nisâ 4/86.

Buhârî, Cihâd 127, nr. 2987, Edeb 115, nr. 6207; Müslim, Cihâd 116, nr. 1798.

Âl-i İmrân 3/64. Buhârî, Bed'ü'l-vahy 6, nr. 7; Müslim, Cihâd 74. nr. 1773.

Müslim, Selâm 12, nr. 2166; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 383, nr.15172.

Bu hadisin benzeri 311 numarayla geçti.

Müslim, Selâm 13, nr. 2167; Ebû Dâvûd, Edeb 137, 138, nr. 5205; Tirmizî, İsti'zân 12, nr. 2700.

Beyhakì, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Atâ), IX, 342, nr. 18724. Ayrıca bk. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 259, nr. 25868.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 255, nr. 25825; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), X, 262, nr. 10609.

Ma'mer ibni Râşid, *el-Câmi'* (A'zamî), X, 392, 19458.

Buhârî, Bed'ü'l-halk 6, nr. 3217, Fezâilü ashâbi'n-nebî 30, nr. 3768, Edeb 111, nr. 6201; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 90, 91, nr. 2447.

Bu hadisin benzeri 827 ve 1036 numarayla geçti.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 431, nr. 855.

Buhârî, Ahkâm 43, nr. 7203, 7205, İ'tisâm 96, nr. 7272.

. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 258, nr. 25851.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 257, nr. 25848.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), V, 134, nr. 4860; Beyhakì, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Atâ), VI, 404, nr. 12429.

Bu hadisin daha geniş bir rivâyeti 1131 numarayla gelecektir.

İbn Sa'd, *et-Tabakàtü'l-kübrâ*, IV, 170; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 261, nr. 25889.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 434, nr. 862.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 257, nr. 25859.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), V, 134, nr. 4860; Beyhakì, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Atâ), VI, 404, nr. 12429.

Bu hadisin daha geniş bir rivâyeti 1131 numarayla gelecektir.

Buhârî, Kefâle 1, nr. 2291, İsti'zân 25, nr. 6261; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XIV, 408-409, nr. 6487.

İbn Sa'd, *et-Tabakàtü'l-kübrâ*, III, 427-428.

Buhârî, Megàzî 83, nr. 4447, İsti'zân 29, nr. 6266.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), V, 134, nr. 4860; Beyhakì, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Atâ), VI, 404, nr. 12429.

Bu hadisin daha kısa rivâyetleri 1001 (mükerrer), 1122 ve 1227 numarayla geçti.

Mâlik, *Muvatta'*, Selâm 5; Abdullah ibnü'l-Mübârek, *ez-Zühd ve'r-rekàik* (A'zamî), s. 97, nr. 205. Hadisin merfû rivâyeti için bk. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* (İvezullah), IV, 340, 4377.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 241, nr. 13371.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 253, nr. 25802; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), V, 79, nr. 2676. Benzeri bir rivâyet için bk. İbni Mâce, Edeb nr. 3710.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 390, nr. 23705; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 516, nr. 8449.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 18, nr. 11154; Ebû Dâvûd, Edeb 12, nr. 4820.

Benzeri rivâyetler için bk. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), I, 376-377, nr. 4337, 4338.

Müslim, Selâm 31, nr. 2179; Ebû Dâvûd, Edeb 24, nr. 4852.

Müslim, Fezâilü's-sahâbe 145, 146, nr. 2482; Ebû Dâvûd, Edeb 135, 136, nr. 5203.

Bu hadisin daha geniş bir rivâyeti 1154 numarayla gelecektir.

Buhârî, İsti'zân 31, nr. 6269; Müslim, Selâm 28-29, nr. 2177.

Ebû Dâvûd, Edeb 14, nr. 4825; Tirmizî, İsti'zân 29, nr. 2725.

Ebû Dâvûd, Edeb 21, nr. 4845; Tirmizî, Edeb 11, nr. 2752.

Buhârî, Îmân 4, nr. 10, Rikâk 26, nr. 6484; Müslim, Îmân 64-65, nr. 40.

Harâitî, *Mekârimü'l-ahlâk* (Eymen), s. 235, nr. 712-712.

Ebû Dâvûd, Menâsik 9, nr. 1742; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), III, 261, nr. 3351.

Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), XI, 504-505, nr. 6626. Ayrıca bk. Buhârî, Mezâlim 22, nr. 2465, İsti'zân 2, nr. 6229; Müslim, Libâs 114, nr. 2121.

Bu hadisin benzeri 1014 numarayla geçti.

Buhârî, Mezâlim 22, nr. 2465, İsti'zân 2, nr. 6229; Müslim, Libâs 114, nr. 2121.

Buhârî, Fezâilü's-sahâbe 5, nr. 3674, Edeb 119, nr. 6216, Fiten 17, nr. 7097; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 29, nr. 2403.

Buhârî, Büyû' 49, nr. 2122; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 57, nr. 2421.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 1183 numarayla gelecektir.

Buhârî, Cum’a 20, nr. 911; İsti’zân 31, 32, nr. 6269, 6270; Müslim, Selâm 26-29, nr. 2177.

Müslim, Fezâilü’s-sahâbe 145, 146, nr. 2482; Ebû Dâvûd, Edeb 135, 136, nr. 5203.

Bu hadisin daha kısa bir rivâyeti 1139 numarayla geçti.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 328, nr. 8334; Ma’mer ibni Râşid, *el-Câmi’* (A’zamî), XI, 259-260, nr. 20490.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 335, nr. 26640; Beyhakì, *Şu‘abü’l-îmân* (Hâmid), XII, 115, nr. 9134.

Bu hadis 771 numarayla daha önce geçti.

. Benzeri bir rivâyet için bk. Mâlik, *Muvatta’*, Hac 252.

Buhârî, Ta‘bîr 45, nr. 7042; Müslim, Libâs 100, nr. 2110; Ebû Dâvûd, Edeb 88, nr. 5024.

Buhârî, Ta‘bîr 10, nr. 6994; Müslim, Rü’yâ 7, nr. 2264.

Buhârî, Cum‘a 17, nr. 906.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 139-140, nr. 12444; Ebû Ya‘lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), V, 167-168, nr. 2782.

Müslim, Cum’a 60, nr. 876; Nesâî, Zînet 122, nr. 5377.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 228, nr. 25515.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 114, nr. 5949; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 232, nr. 25565.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 267, nr. 25964. Ayrıca bk. Buhârî, Ta‘bîr 45, nr. 7042; Müslim, Libâs 100, nr. 2110.

Bu hadis, buna yakın bir metinle 1159 numarada geçti.

Buhârî, İsti’zân 45, nr. 6288; Müslim, Selâm 36, nr. 2183.

Buhârî, İsti’zân 47, nr. 6290; Müslim, Selâm 37, 38, nr. 2184.

Ebû Dâvûd, Edeb 24, nr. 4851.

Buhârî, İsti’zân 47, nr. 6290; Müslim, Selâm 37, 38, nr. 2184.

Ahzâb 33/58.

OTURMA KALKMA ÂDÂBI

٥٥٦- بَابُ إِذَا جَلَسَ الرَّجُلُ إِلَى الرَّجُلِ يَسْتَأْذِنُهُ فِي الْقِيَامِ

556. BİR KİMSE BİR BAŞKASIYLA OTURDUĞUNDA, KALKMAK İSTEDİĞİ VAKİT İZİN ALIR

١١٧٣ - عَنْ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ أَبِي مُوسَى قَالَ:

جَلَسْتُ إِلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ، فَقَالَ: إِنَّكَ جَلَسْتَ إِلَيْنَا، وَقَدْ حَانَ مِنَّا

قِيَامٌ، فَقُلْتُ: فَإِذَا شِئْتَ، فَقَامَ، فَاتَّبَعْتُهُ حَتَّى بَلَغَ الْبَابَ.

1173. Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anhın oğlu olan, tâbiîn muhaddisi Ebû Bürde şöyle dedi:

Ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Selâm radıyallahu anhın yanına gidip oturdum. Bir süre sonra bana:

"Yanımıza gelip oturdun. Ancak bizim kalkma zamanımız geldi." dedi. Ben de:

"İstediğin zaman kalkabilirsin." dedim. Bunun üzerine o kalktı. Ben de kendisini kapıya kadar uğurladım.[556]

Hadisin Açıklaması

İnsan gönlü pek kıymetlidir, incitmeye gelmez. Ona hep değer vermeli, el üstünde tutmalıdır. Birinin yanından ayrılmak durumunda kalan kimse, onun gönül koymaması için, tatlı bir dille müsâadesini istemelidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

Yanına biri gelen kimse, kalkması icap ettiğinde ondan izin istemelidir.

٥٥٧- بَابُ لَا يَجْلِسُ عَلَى حَرْفِ الشَّمْسِ

557. GÜNEŞ İLE GÖLGENİN ARASINA OTURULMAZ

١١٧٤ - عَنْ أَبِي حَازِمٍ الْبَجَلِيِّ:

أَنَّهُ جَاءَ وَرَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ، فَقَامَ فِي الشَّمْسِ،

فَأَمَرَهُ فَتَحَوَّلَ إِلَى الظِّلِّ.

1174. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Hâzim el-Becelî'den şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hutbe okurken Ebû Hâzim el-Becelî mescide geldi ve güneşte durdu. Peygamber aleyhisselâm ona gölgeye çekilmesini emretti, o da gölgeye gitti.[557]

Hadisin Râvisi:

Ebû Hâzim el-Becelî

Adı Avf veya Abdüavf idi. Sıffîn Savaşı'nda hayatını kaybetti. Onun sadece bir hadis rivâyet eden sahâbîlerden olduğu anlaşılmakta, hayatı hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz ashâbına dini öğrettiği gibi, sağlık kurallarını, özellikle de koruyucu hekimliği öğretirdi. O gün Mescid-i Nebevî'de konuşma yaparken, Ebû Hâzim el-Becelî gelmiş, biraz sonra güneşin düşeceği bir yerde durmuştu. Fahr-i Kâinât Efendimiz, vücudun bir kısmının güneşte, bir kısmının gölgede kalmasını sağlığa aykırı bulurdu. Ya tamamen gölgede, gölge yoksa tamamen güneşte durmayı tavsiye ederdi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Resûl-i Ekrem, ashâbına sağlık kurallarına uymayı tavsiye ederdi.

2. Vücudun bir kısmının güneşte, bir kısmının gölgede kalmasını sağlık açısından sakıncalı bulurdu.

٥٥٨- بَابُ الِاحْتِبَاءِ فِي الثَّوْبِ

558. DİZLERİNİ DİKİP ELBİSEYE SARINARAK OTURMAK

١١٧٥ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الخُدْرِيِّ قَالَ:

نَهَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ لِبْسَتَيْنِ وَبَيْعَتَيْنِ: نَهَى عَنِ الْمُلَامَسَةِ، وَالْمُنَابَذَةِ فِي الْبَيْعِ - الْمُلَامَسَةُ: أَنْ يَمَسَّ الرَّجُلُ ثَوْبَهُ، وَالْمُنَابَذَةُ: يَنْبِذُ الْآخَرُ إِلَيْهِ ثَوْبَهُ - وَيَكُونُ ذَلِكَ بَيْعَهُمْ عَنْ غَيْرِ نَظَرٍ. وَاللِّبْسَتَيْنِ اشْتِمَالُ الصَّمَّاءِ - وَالصَّمَّاءُ: أَنْ يَجْعَلَ طَرَفَ ثَوْبِهِ عَلَى إِحْدَى عَاتِقَيْهِ، فَيَبْدُو أَحَدُ شِقَّيْهِ لَيْسَ عَلَيْهِ شَيْءٌ - وَاللِّبْسَةُ الْأُخْرَى احْتِبَاؤُهُ بِثَوْبِهِ وَهُوَ جَالِسٌ، لَيْسَ عَلَى فَرْجِهِ مِنْهُ شَيْءٌ.

1175. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem iki tür giyimi ve iki tür satışı yasakladı.

Mülâmeseyi yani satılan eşyâyı açıp ona bakmadan, sadece "el ile dokunarak" yapılan satışı ve **münâbeze**yi yani satılan elbiseye bakmadan onu "birbirinin önüne atarak" yapılan satışı yasakladı.

Allah'ın Resûlü'nün yasakladığı iki tür giyimden biri, **"iştimâlü's-sammâ"**dır. Bu giyim şeklinde elbisenin bir ucu bir omuzuna atılır, öteki omuz açıkta bırakılır.

Diğer giyim şekli ise, **"ihtibâ"**dır. Bu giyim şeklinde insan otururken elbisesine iyice büründüğü için, mahrem yerlerini örtemez.[558]

Hadisin Açıklaması

Câhiliye devrinde garip satış tarzları vardı. Alıcıya, "sen elbiseye dokunduğun anda" veya "Ben elbiseyi senin önüne fırlattığım anda satış işlemi tamamlanmıştır." denir, böylece satılan malı incelemeye fırsat verilmemiş olurdu. Resûl-i Ekrem Efendimiz, satılan şeyi iyice gördükten

sonra satış işleminin tamamlanacağını söyleyerek bu tür alışverişi yasakladı.

Câhiliye devrinde mahrem yerleri örtme düşüncesi de yoktu. "İştimâlü's-sammâ" denilen giyim tarzında, elbise tek parça kumaştan ibâretti. Omuzun biri örtülür, diğeri açıkta bırakılırdı. Kumaş bir omuzdan alınıp diğerine örtülürken mahrem yerler açılır, fakat bu önemsenmezdi. "İhtibâ" denilen giyim şeklinde de bir kimse kalçası üzerine oturup dizlerini diker, elbiseye iyice sarınır ama mahrem yerlerinin açıkta kalmasını önemsemezdi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir şeyin alıcısı, onu satın almadan önce görmeli ve incelemelidir.

2. Elbise, görülmemesi gereken yerleri örtmek için giyilir. Tesettür budur. Güzel dinimiz, böyle olmayan giyim tarzını kabul etmemiştir.

٥٥٩- بَابُ مَنْ أُلْقِيَ لَهُ وِسَادَةٌ

559. MİSÂFİRE MİNDER İKRÂM ETMEK

١١٧٦ - عَنْ أَبِي قِلَابَةَ قَالَ:

أَخْبَرَنِي أَبُو الْمَلِيحِ قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ أَبِيكَ زَيْدٍ عَلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، فَحَدَّثَنَا:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذُكِرَ لَهُ صَوْمِي، فَدَخَلَ عَلَيَّ، فَأَلْقَيْتُ لَهُ وِسَادَةً مِنْ أَدَمٍ حَشْوُهَا لِيفٌ، فَجَلَسَ عَلَى الْأَرْضِ، وَصَارَتِ الْوِسَادَةُ بَيْنِي وَبَيْنَهُ، فَقَالَ لِي:

«أَمَا يَكْفِيكَ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ؟» قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: «خَمْسًا»، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: «سَبْعًا»، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: «تِسْعًا»، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، قَالَ: «إِحْدَى عَشْرَةَ»، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ،

قَالَ:

«لَا صَوْمَ فَوْقَ صَوْمِ دَاوُدَ شَطْرَ الدَّهْرِ، صِيَامُ يَوْمٍ وَإِفْطَارُ يَوْمٍ».

1176. Tâbiîn âlim ve muhaddislerinden Ebû Kılâbe şöyle dedi:

Bana tâbiîn neslinden Ebü'l-Melîh şunu anlattı: Baban Zeyd ile birlikte, ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümânın yanına gitmiştik. O bize şunu anlattı: Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme benim çok oruç tuttuğumu söylemişler. Bunun üzerine Allah'ın Resûlü yanıma geldi. Üzerine oturması için, içi hurma lifiyle doldurulmuş bir minder ikrâm ettim. Fakat o yere oturdu. Minder onunla benim aramda kaldı. Peygamber aleyhisselâm bana:

"Her ay üç gün oruç tutmak sana yetmez mi?" buyurdu. Ben:

"Ama Yâ Resûlallah!" dedim.

"O zaman her ay beş gün oruç." buyurdu. Ben yine:

"Ama Yâ Resûlallah!" dedim.

"Öyleyse her ay yedi gün oruç." buyurdu. Ben:

"Ama Yâ Resûlallah!" dedim.

"Öyleyse her ay dokuz gün oruç." buyurdu. Ben yine:

"Fakat Yâ Resûlallah!" dedim.

"O takdirde on bir gün oruç." buyurdu. Ben:

"Ama Yâ Resûlallah!" deyince, şöyle buyurdu:

"Dâvûd peygamberin orucundan daha değerli oruç yoktur. Bu, yılın yarısını oruçlu geçirmektir. Bir gün oruç tutup bir gün tutmamaktır."[559]

١١٧٧ – عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُسْرٍ،

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى أَبِيهِ، فَأَلْقَى لَهُ قَطِيفَةً فَجَلَسَ عَلَيْهَا.

1177. Ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Büsr radıyallahu anhümâdan şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, onun babası Büsr ibni Ebî Büsr'ün evine gitmişti. Büsr, Resûl-i Ekrem'in altına kadife bir minder

koydu. O da mindere oturdu.

Hadisin Râvisi:

Abdullah ibni Büsr el-Mâzinî

Abdullah da babası Büsr ibni Ebî Büsr de sahâbî idi. Büsr, bir gün Efendimiz aleyhisselâmı yemeğe dâvet etti, Fahr-i Cihân'ı uğurlarken ondan duâ istedi, Allah'ın Habîbi de: **"Allahım! Bu hâne halkının rızkını bereketlendir; onların günahlarını bağışla, kendilerine rahmet eyle!"** diye duâ buyurdu.[560]

İki Cihan Güneşi Efendimiz bir gün mübârek elini Abdullah'ın başına koymuş ve: **"Bu genç yüz sene yaşar."** buyurmuştu. Abdullah ibni Büsr gerçekten de hicretin 88. yılında (707), Şam'da yüz yaşında vefât etti.[561] O, Şam'da en son vefât eden sahâbî oldu.

Allah onlardan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

Peygamber Efendimiz ümmetini çok severdi. Onların daha çok sevap kazanmak için kendilerini yormasına gönlü râzı olmazdı. Genç sahâbîsi Abdullah ibni Amr'ın eşini bile ihmâl edip bütün gece namaz kıldığını ve her gün oruç tuttuğunu öğrenince, kalkıp onun evine gitti ve kendisiyle âdetâ pazarlık etti. Onun aşırı ibâdet şevkini görünce de hâline uygun orucun **savm-ı Dâvûd** olduğunu söyledi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Misâfire ikrâmda bulunmalıdır.

2. Nâfile ibâdet, az da olsa devamlı yapılmalıdır. Vücudun kaldıramayacağı nâfile ibâdetlere girişmemelidir.

3. Çok oruç tutmak isteyenler için sünnete uygun olan, bir gün tutup bir gün tutmamaktır.

4. Peygamber Efendimiz, Abdullah'ın ikrâm ettiği yastığa, muhtemelen onun ibâdet konusundaki aşırı tutumunu beğenmediği için oturmamıştı.

٥٦٠- بَابُ الْقُرْفُصَاءِ

560. KURFUSÂ OTURUŞU

١١٧٨ – عَنْ قَيْلَةَ قَالَتْ:

رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاعِدًا الْقُرْفُصَاءَ، فَلَمَّا رَأَيْتُ النَّبِيَّ الْمُتَخَشِّعَ فِي الْجِلْسَةِ أُرْعِدْتُ مِنَ الْفَرَقِ.

1178. Hanım sahâbîlerden Kayle binti Mahreme şöyle dedi:

“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi **kurfusâ oturuşu**yla otururken gördüm. Onu öyle mütevâzi bir şekilde otururken görünce irkilip titredim.”[562]

Hadisin Râvisi:

Kayle binti Mahreme

İslâmiyet’in ilk yıllarında Medine’ye gelerek Müslüman oldu. Peygamber Efendimiz’i ilk defa, bir sabah namazından sonra, yukarıdaki hadiste kendisinin anlattığı şekilde gördü. Allah’ın Resûlü’nü, herhangi biriymiş gibi öyle son derece mütevâzi bir halde görünce korkup titremeye başladı. Bunun üzerine Fahr-i Âlem Efendimiz onu “Zavallı kadın! Kendine gel!” diye uyarınca, hissettiği korku ve titreme tamamen kayboldu.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Kurfusâ oturuşu şöyledir: Kalça üzerine oturulur, dizler dikilir, uyluklar karna yapıştırılır, eller de dizlerin üzerine bağlanır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz, bazen bir fakir ve yoksul gibi mütevâzi şekilde otururdu.

2. Onun o sâde oturuşundaki heybeti bile insanların korkup titremesine yol açardı.

٥٦١- بَابُ التَّرَبُّعِ

561. BAĞDAŞ KURUP OTURMAK

١١٧٩ - عَنْ حَنْظَلَةَ بْنِ حِذْيَمٍ قَالَ:

أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَأَيْتُهُ جَالِسًا مُتَرَبِّعًا.

1179. Ashâb-ı kirâmdan Hanzala bin Hizyem radıyallahu anh şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gelmiştim. Onu bağdaş kurmuş otururken gördüm.[563]

١١٨٠ - عَنْ أَبِي رُزَيْقٍ:

أَنَّهُ رَأَى عَلِيَّ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ، جَالِسًا مُتَرَبِّعًا، وَاضِعًا إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى، الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى.

1180. Tebe-i tâbiîn neslinden olan Ebû Ruzayk el-Medenî'nin şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

O, Abdullah ibni Abbâs'ın oğlu tâbiîn âlimi Alî'yi şöyle gördü: Sağ ayağını sol ayağının üstüne koyup, bağdaş kurarak oturuyordu.

١١٨١ - عَنْ عِمْرَانَ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ:

رَأَيْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَجْلِسُ هَكَذَا مُتَرَبِّعًا، وَيَضَعُ إِحْدَى قَدَمَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى.

1181. Tâbiîn neslinden İmrân ibni Müslim şöyle dedi:

Ben Enes ibni Mâlik radıyallahu anhı şöyle gördüm: Bir ayağı diğerinin üstünde, böyle bağdaş kurmuş oturuyordu.[564]

Hadislerin Açıklaması

Peygamber Efendimiz bağdaş kurarak oturmayı sever, çoğu zaman da böyle otururdu. Hattâ sabah namazını kıldıktan sonra yerinden kalkmaz, güneş iyice doğuncaya kadar bağdaş kurarak otururdu.[565]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz bağdaş kurup oturmayı severdi.

2. Sahâbe-i güzîn efendilerimiz ve onlardan sonra gelen tâbiîn büyükleri, Fahr-i Kâinât Efendimiz gibi bağdaş kurarak oturmaktan hoşlanırlardı.

٥٦٢- بَابُ الِاحْتِبَاءِ

562. ELBİSESİNE SARINIP OTURMA

١١٨٢ - عَنْ سُلَيْمِ بْنِ جَابِرٍ الْهُجَيْمِيِّ قَالَ:

أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُحْتَبٍ فِي بُرْدَةٍ، وَإِنَّ هُدَّابَهَا لَعَلَى

قَدَمَيْهِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَوْصِنِي، قَالَ:

«عَلَيْكَ بِاتِّقَاءِ اللهِ، وَلَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا، وَلَوْ أَنْ تُفْرِغَ

لِلْمُسْتَسْقِي مِنْ دَلْوِكَ فِي إِنَائِهِ، أَوْ تُكَلِّمَ أَخَاكَ وَوَجْهُكَ مُنْبَسِطٌ.

وَإِيَّاكَ وَإِسْبَالَ الْإِزَارِ، فَإِنَّهَا مِنَ الْمَخِيلَةِ، وَلَا يُحِبُّهَا اللهُ، وَإِنِ امْرُؤٌ عَيَّرَكَ

بِشَيْءٍ يَعْلَمُهُ مِنْكَ فَلَا تُعَيِّرْهُ بِشَيْءٍ تَعْلَمُهُ مِنْهُ، دَعْهُ يَكُونُ وَبَالُهُ عَلَيْهِ،

وَأَجْرُهُ لَكَ، وَلَا تَسُبَّنَّ شَيْئًا».

قَالَ: فَمَا سَبَبْتُ بَعْدُ دَابَّةً وَلَا إِنْسَانًا.

1182. Ashâb-ı kirâmdan Süleym ibni Câbir el-Hüceymî radıyallahu anh şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bir hırkaya sarınmış otururken yanına vardım. Hırkanın bir kısmıyla ayaklarını örtmüştü. Ona:

"Yâ Resûlallah! Bana nasîhat ver!" dedim. Şöyle buyurdu:

"Sana Allah'tan korkup sakınmanı tavsiye ederim. Senden su isteyen kimsenin kabına kendi kovandan su dökmeye, din kardeşine güler yüzle konuşmaya varıncaya kadar hiçbir iyiliği küçük görme!

Sakın elbiseni yerde sürünecek kadar uzatma! Çünkü bu kibirden ve kendini beğenmekten ileri gelir. Allah kibirlenip kendini beğenenleri sevmez.

Eğer bir kimse sende bulunduğunu bildiği bir şeyden dolayı seni ayıplarsa, sen o kişide bulunduğunu bildiğin bir şeyden dolayı onu ayıplama! Bırak, bu davranışının vebâli ona, sevâbı sana olsun!

Ve sakın hiçbir şeye sövme!"

Süleym ibni Câbir şöyle dedi:

Ben de o günden sonra hiçbir hayvana ve hiçbir insana sövmedim.[566]

Hadisin Râvisi:

Süleym ibni Câbir el-Hüceymî

Ebû Cürey künyesiyle bilinir. Adının Câbir ibni Süleym olduğu da söylenmektedir. Kabilesinden bir heyetle birlikte Peygamber Efendimiz'e gelmişti. Kendisine öğüt vermesini isteyince, Allah'ın Resûlü ona bu öğütlerde bulundu. Ayrıca o gün üzerinde etekleri ayaklarının altına kadar uzanan bir elbise bulunduğu için, Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz ona giyim kuşam dersi de verdi.

Allah ondan râzı olsun.

١١٨٣ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

مَا رَأَيْتُ حَسَنًا قَطُّ إِلَّا فَاضَتْ عَيْنَايَ دُمُوعًا، وَذَلِكَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ يَوْمًا، فَوَجَدَنِي فِي الْمَسْجِدِ، فَأَخَذَ بِيَدِي، فَانْطَلَقْتُ

مَعَهُ، فَمَا كَلَّمَنِي حَتَّى جِئْنَا سُوقَ بَنِي قَيْنُقَاعَ، فَطَافَ فِيهِ وَنَظَرَ، ثُمَّ

انْصَرَفَ وَأَنَا مَعَهُ، حَتَّى جِئْنَا الْمَسْجِدَ، فَجَلَسَ فَاحْتَبَى ثُمَّ قَالَ:

«أَيْنَ لَكَاعٌ؟ ادْعُ لِي لَكَاعًا».

فَجَاءَ حَسَنٌ يَشْتَدُّ فَوَقَعَ فِي حِجْرِهِ، ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي لِحْيَتِهِ، ثُمَّ جَعَلَ

النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْتَحُ فَاهُ فَيُدْخِلُ فَاهُ فِي فِيهِ، ثُمَّ قَالَ:

«اَللَّهُمَّ إِنِّي أُحِبُّهُ، فَأَحِبَّهُ، وَأَحِبَّ مَنْ يُحِبُّهُ»

1183. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Hz. Hasan'ı ne zaman görsem, gözlerim yaşla dolar. Bu şundan dolayıdır: Bir gün Resûl-i Ekrem evinden çıktı. Beni mescitte buldu. Elimden tuttu. Ben de onunla birlikte yürümeye başladım. Bana bir şey söylemeden Benî Kaynuka çarşısına geldik. Orada şöyle bir dolaşıp etrafa baktı. Sonra benimle birlikte geri döndü. Tekrar mescide geldik. Dizlerini dikip elbisesine sarınarak oturdu. Sonra bana:

"Ufaklık nerede? Bana ufaklığı çağır!" buyurdu. Derken Hasan koşarak geldi ve dedesinin kucağına atıldı. Sonra elini dedesinin sakalının içine soktu. Ardından Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ağzını açtı, Hasan'ın ağzını kendi ağzının içine aldı ve:

"Allahım, ben bunu seviyorum; Onu Sen de sev! Onu seveni de sev!" buyurdu.[567]

Hadislerin Açıklaması

* Peygamber Efendimiz, kendisinden nasîhat isteyen sahâbîlerinin özel durumunu da dikkate alır, onlara dünya ve âhiretlerinde fayda verecek nasîhatlar ederdi. İnsanlarla iyi geçinmelerini, onlara her konuda yardım etmelerini tavsiye ederdi.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Ashâb-ı güzîn, Fahr-i Âlem Efendimiz'den öğüt ister, o da onlara öğütler verirdi.

2. Biz de hadîs-i şerîfleri okuyarak Efendimiz'in öğütlerinden faydalanmalıyız.

3. Hiçbir iyiliği önemsiz görmemelidir.

4. İnsanlara güler yüzlü davranmalıdır.

5. Giyim-kuşamında mütevâzi olmalıdır.

6. Sende şu kusur var, diye tenkit edeni sükûnetle dinlemeli, ona sende de şu kusur var, diye karşılık vermemelidir.

7. Kimseye hakaret etmemelidir.

8. Peygamber Efendimiz'in çocuklara olan derin muhabbeti, ashâb-ı kirâmı da duygulandırırdı.

٥٦٣- بَابُ مَنْ بَرَكَ عَلَى رُكْبَتَيْهِ

563. İKİ DİZİNİN ÜSTÜNE ÇÖKMEK

١١٨٤ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِهِمُ الظُّهْرَ، فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَذَكَرَ السَّاعَةَ، وَذَكَرَ أَنَّ فِيهَا أُمُورًا عِظَامًا، ثُمَّ قَالَ:

«مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَسْأَلَ عَنْ شَيْءٍ فَلْيَسْأَلْ عَنْهُ، فَوَاللهِ لَا تَسْأَلُونِي عَنْ شَيْءٍ إِلَّا أَخْبَرْتُكُمْ مَا دُمْتُ فِي مَقَامِي هَذَا».

قَالَ أَنَسٌ: فَأَكْثَرَ النَّاسُ الْبُكَاءَ حِينَ سَمِعُوا ذَلِكَ مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَأَكْثَرَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَقُولَ:

«سَلُوا».

فَبَرَكَ عُمَرُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ وَقَالَ: رَضِينَا بِاللهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ

رَسُولًا، فَسَكَتَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ قَالَ ذَلِكَ عُمَرُ، ثُمَّ

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«أَوْلَى، أَمَا وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَقَدْ عُرِضَتْ عَلَيَّ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ فِي

عُرْضِ هَذَا الْحَائِطِ، وَأَنَا أُصَلِّي، فَلَمْ أَرَ كَالْيَوْمِ فِي الْخَيْرِ وَالشَّرِّ».

1184. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashâbına öğle namazını kıldırdı. Selâm verdikten sonra minbere çıktı. Kıyâmetten söz etti. Kıyâmet günü çok büyük şeyler olacağını anlattı. Sonra şöyle buyurdu:

“Bana bir şey sormak isteyen varsa şimdi sorsun. Allah’a yemin ederim ki, şurada bulunduğum sürede bana ne sorarsanız cevabını vereceğim.”

Enes radıyallahu anh sözüne devamla dedi ki: Orada bulunanlar Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden bu sözü duyunca hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladılar. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de üst üste:

“Haydi sorun!” buyurdu. Bunun üzerine Ömer ibnü’l-Hattâb radıyallahu anh iki dizinin üstüne çöktü ve:

“Biz Allah’ı Rab, İslâm’ı din, Muhammed’i de Peygamber olarak kabul ettik.” dedi. Ömer’in bu sözü üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sükût buyurdu. Daha sonra Allah’ın Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Yakında çok büyük şeyler olacak! Muhammed’in canı kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki, ben namaz kılarken şu duvarın yüzünde, cennet ve cehennem gözlerimin önüne getirildi. Hayrı da şerri de bu kadar çok bir gün görmedim.”[568]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz kendiliğinden bir şey söylemez. Onun verdiği bilgiler ilâhî vahye dayanır. Şimdi ne sorarsanız, cevâbını vereceğim buyurması da bunu göstermektedir. Çünkü herhangi bir insanın, sorulan her şeyi bilmesi mümkün değildir.

O gün Fahr-i Kâinât’a, hoşlanmadığı birtakım sorular sorulmuştu. Bunun üzerine gazaplandı ve: “Haydi ne istiyorsanız sorun!” buyurdu.[569]

Yine o gün Allah’ın Elçisi cennette pek çok hayrı ve güzelliği, cehennemde de pek çok şerri ve kötülüğü görmüştü.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz’in verdiği bilgiler, Allah Teâlâ’nın ona bildirdikleridir.

2. Ashâb-ı kirâm duygulu insanlardı. Resûlullah’ın kıyâmetle ilgili sözleri ve gazaplanması onları korkuttu, endişelendirdi ve ağlattı.

3. Hz. Ömer, Peygamber Efendimiz’in üzülmesine, öfkelenmesine, gereksiz sorulardan incinmesine dayanamadı; onun için iki dizinin üstüne çöktü ve biz kitabımızdan da, Peygamberimiz’in sünnetinden de hoşnutuz, anlamında sözler söyledi.

4. Elhamdülillah biz de “Allah’ı Rab, İslâm’ı din, Muhammed aleyhisselâmı Peygamber olarak kabul ediyoruz.”

٥٦٤- بَابُ الِاسْتِلْقَاءِ

564. SIRT ÜSTÜ YATMAK

١١٨٥ – عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَاصِمٍ الْمَازِنِيِّ قَالَ:

رَأَيْتُهُ (يَعْنِي): النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَلْقِيًا، وَاضِعًا إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى.

1185. Ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Zeyd ibni Âsım el-Ensârî radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir defasında ben Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi, Mescid-i Nebevî’de sırt üstü yatmış, bir ayağını da diğerinin üstüne atmış vaziyette gördüm.[570]

Hadisin Râvisi:

Abdullah ibni Zeyd ibni Âsım el-Ensârî

Ashâb-ı kirâmın önde gelenlerindendi. Uhud Savaşı'nda Resûl-i Ekrem'i düşmanlara karşı savundu ve onun takdîrini kazandı. Peygamberlik iddiasında bulunan sahtekâr Müseylime'yi de Vahşî ile birlikte öldürdü. Medinelilerle Emevî kuvvetleri arasında meydana gelen ve 300 sahâbînin hayatına mâlolan Harre Vak'ası'nda, o da hayatını kaybetti (63/683).

Allah ondan râzı olsun.

١١٨٦ - عَنِ الْمِسْوَرِ قَالَ:

رَأَيْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَوْفٍ مُسْتَلْقِيًا، رَافِعًا إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى.

1186. Ashâb-ı kirâmdan Misver ibni Mahreme şöyle dedi:

Ben (cennetle müjdelenen on kişiden biri olan) Abdurrahmân ibni Avf'ı, sırt üstü yatmış, bir ayağını da diğerinin üstüne atmış vaziyette gördüm.

Hadisin Râvisi:

Misver ibni Mahreme

Annesi Âtike (veya Şifâ), Abdurrahman b. Avf'ın kız kardeşiydi. Misver ibni Mahreme, Resûl-i Ekrem vefât ettiğinde sekiz yaşındaydı. Çocukluk günlerinde Resûl-i Kibriyâ ile hoş bir hatırası vardır: Bir gün Efendimiz abdest alırken, onun mübârek sırtını açıp nübüvvet mührüne bakmış, Allah'ın Resûlü de geriye dönmüş, tebessüm ederek onun yüzüne bir avuç su atmıştı. Misver, âlim ve en çok fetvâ veren sahâbîlerden biriydi. Hicretin 64. yılında (683) Mekke'de vefât etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadislerin Açıklaması

Ashâbının yanında ayaklarını uzatıp oturmayan Peygamber Efendimiz, elbette onların yanında sırt üstü yatmazdı. Ama mescitte kimse olmadığı zaman, birazcık dinlenmek için, hadiste geçtiği üzere sırt üstü yatar, elbisesi açılmasın diye de bir ayağını diğerinin üstüne atardı. Ashâb-ı güzîni de, zaman zaman onun bu sünnetini uygulardı.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Câmide veya başka yerde sırt üstü yatmakta sakınca yoktur.

2. Araplar gibi giyinmiş olan kimse, bu sırada avret yerinin görülmemesi için bir ayağını diğerinin üzerine atmalıdır.

٥٦٥- بَابُ الضَّجْعَةِ عَلَى وَجْهِهِ

565. YÜZÜKOYUN YATMAK

١١٨٧ - عَنْ طِخْفَةَ الْغِفَارِيِّ، أَنَّهُ كَانَ مِنْ أَصْحَابِ الصُّفَّةِ، قَالَ:

بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ فِي الْمَسْجِدِ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ، أَتَانِي آتٍ وَأَنَا نَائِمٌ عَلَى بَطْنِي،

فَحَرَّكَنِي بِرِجْلِهِ فَقَالَ:

«قُمْ، هَذِهِ ضِجْعَةٌ يُبْغِضُهَا اللهُ».

فَرَفَعْتُ رَأْسِي، فَإِذَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ عَلَى رَأْسِي.

1187. Ashâb-ı Suffe'den olan Tıhfe el-Gıfârî şöyle dedi:

Bir ara ben, mescitte, gecenin sonuna doğru yüzükoyun yatıp uyurken biri geldi, beni ayağıyla dürttü ve:

"Kalk! Bu, Allah'ın kızgınlığına sebep olan bir yatış tarzıdır" dedi. Başımı kaldırıp baktım, bir de ne göreyim, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem başucumda durmuyor mu![571]

Hadisin Râvisi:

Tıhfe el-Gıfârî

Ashâb-ı Suffe'den ve sadece bir hadis rivâyet eden sahâbîlerdendi. Bu hadisi kendisinden rivâyet eden oğlu Yaîş de sahâbîdir. Hayatı hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır.

Allah onlardan râzı olsun.

١١٨٨ – عَنْ أَبِي أُمَامَةَ:

أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِرَجُلٍ فِي الْمَسْجِدِ مُنْبَطِحًا

لِوَجْهِهِ، فَضَرَبَهُ بِرِجْلِهِ وَقَالَ:

«قُمْ، نَوْمَةٌ جَهَنَّمِيَّةٌ»

1188. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Ümâme el-Bâhilî şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem mescitte yüzükoyun yatan bir adamın yanına geldi. Ona ayağıyla dürterek:

“Kalk! Bu cehennemliklerin uyuma tarzıdır.” buyurdu.[572]

Hadislerin Açıklaması

* Ashâb-ı Suffe, evi ve ailesi olmayan fakir Müslümanlardı. Mescid-i Nebevî’de kendilerine ayrılan bölmede yatıp kalkar ve ilim öğrenirlerdi. Daha sonra ihtiyaç duyulan yerlere Kur’ân-ı Kerîm’i ve İslâmiyet’i öğretmek için gönderilirlerdi

* Peygamber Efendimiz yüz üstü yatmayı ve bu şekilde uyumayı doğru bulmamış, bunun cehennemliklerin yatma ve uyuma tarzı olduğunu söylemiş, bu konuda başka bilgi vermemiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Mescitte yatıp uyumakta sakınca yoktur.

2. Peygamber Efendimiz, yüz üstü yatıp uyumayı Allah Teâlâ’nın sevmediğini, hattâ böyle yatmaya gazap buyurduğunu söylemiştir.

3. Öyleyse biz de yüz üstü yatıp uyumamalıyız.

٥٦٦– بَابُ لَا يَأْخُذُ وَلَا يُعْطِي إِلَّا بِالْيُمْنَى

566. HER ŞEY SAĞ ELLE ALINIP VERİLİR

١١٨٩ – عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَا يَأْكُلْ أَحَدُكُمْ بِشِمَالِهِ، وَلَا يَشْرَبَنَّ بِشِمَالِهِ، فَإِنَّ الشَّيطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ،

وَيَشْرَبُ بِشِمَالِهِ»

قَالَ: كَانَ نَافِعٌ يَزِيدُ فِيهَا: وَلَا يَأْخُذُ بِهَا، وَلَا يُعْطِي بِهَا

1189. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Hiçbiriniz kesinlikle sol elle yemesin ve içmesin. Çünkü şeytan sol eliyle yer ve sol eliyle içer.”

Hadisin râvilerinden Nâfi’, Resûl-i Ekrem’in sözünde şu ifâdenin de bulunduğunu söylemiştir:

“Bir şeyi sol eliyle almasın ve sol eliyle vermesin.”[573]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, ashâbına sağ elle yemek yemelerini söylerdi. Sofrasındaki çocuklara, sağ elle yeme alışkanlığını kazandırırdı. Bu Peygamber buyruğudur. Bu buyruk önemsenmelidir. Gerçekten sağ elle yiyemeyen kimsenin sol elle yemesinde sakınca yoktur.

Yine sevgili Efendimiz, ayakkabı ve elbise giymeye sağ taraftan başlanmasını, bunları çıkarırken de sol taraftan başlanmasını isterdi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yemek sağ elle yenmeli, su içerken bardak sağ elle tutulmalıdır.

2. Şeytan ise sol el ile yer, sol el ile içer. Müslüman, en büyük düşmanı olan şeytana kesinlikle benzememelidir.

٥٦٧- بَابُ: أَيْنَ يَضَعُ نَعْلَيْهِ إِذَا جَلَسَ؟

567. OTURURKEN AYAKKABI NEREYE KONMALIDIR?

١١٩٠ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

مِنَ السُّنَّةِ إِذَا جَلَسَ الرَّجُلُ أَنْ يَخْلَعَ نَعْلَيْهِ، فَيَضَعُهُمَا إِلَى جَنْبِهِ

1190. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir kimsenin oturduğu zaman ayakkabılarını çıkarıp yanına koyması, Peygamber aleyhisselâmın sünnetindendir.[574]

Hadisin Açıklaması

Dinimiz karışıklığı, kargaşayı hoş görmez. Bu sebeple Peygamber Efendimiz, namaz kılarken ayakkabının nereye konması gerektiğine varıncaya kadar Müslümanın hayatını tanzim etmiştir. Namaz kılarken şâyet bir yanı boşsa, ayakkabıyı o tarafa koymayı uygun görmüştür. Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz, namaz kılanın iki tarafında da insan varsa, ayakkabısını ayaklarının arasına koymasını tavsiye etmiştir.[575] Ayakkabısının altında pislik olan kimse, onu önüne de sağ tarafına da koymamalıdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

Bir yere oturan veya bir yerde namaz kılan kimse, ayakkabısını kolayca bulmak için yanına koymalıdır.

٥٦٨- بَابُ الشَّيْطَانُ يَجِيءُ بِالْعُودِ وَالشَّيْءِ يَطْرَحُهُ عَلَى الْفِرَاشِ

568. ŞEYTAN ÇÖP VE BENZERİ ŞEYLERİ YATAĞA ATAR

١١٩١ - عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ:

إِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْتِي إِلَى فِرَاشِ أَحَدِكُمْ بَعْدَمَا يَفْرِشُهُ أَهْلُهُ وَيُهَيِّئُونَهُ، فَيُلْقِي عَلَيْهِ الْعُودَ أَوِ الْحَجَرَ أَوِ الشَّيْءَ، لِيُغْضِبَهُ عَلَى أَهْلِهِ، فَإِذَا وَجَدَ ذَلِكَ فَلَا يَغْضَبْ عَلَى أَهْلِهِ، قَالَ: لِأَنَّهُ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ

1191. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Ümâme el-Bâhilî şöyle dedi:

Birinizin hanımı yatağını serip hazırladıktan sonra şeytan oraya gelir, onu hanımına karşı öfkelendirmek için yatağın içine çöp, taş gibi şeyler atar. Yatağında böyle bir şey bulan kimse hanımına kızmasın. Çünkü bu şeytanın işidir.[576]

Hadisin Açıklaması

Şeytanın en sevdiği şey, karı ile kocanın arasını bozmaktır. Büyük şeytan, ailelerin yıkılmasına sebep olan şeytancıklarını çok sever, onları tebrik ve takdir eder. Bu sebeple karı koca basit anlaşmazlıkları öne çıkarıp birbirinin gönlünü kırmamalı, şeytana fırsat vermemelidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yatağında toz-toprak, çer-çöp gören bir kimse hanımına kızmasın. Çünkü şeytan onları birbirine düşürmek için, yatağa bu tür şeyler atabilir.

2. Eşler, basit konular yüzünden birbiriyle tartışmamalı, güzel yuvalarını cehenneme çevirmemelidir.

٥٦٩- بَابُ مَنْ بَاتَ عَلَى سَطْحٍ لَيْسَ لَهُ سُتْرَةٌ

569. ETRAFI ÇEVRİLİ OLMAYAN DAMDA YATAN KİMSENİN DURUMU

١١٩٢ - عَنْ عَلِيٍّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«مَنْ بَاتَ عَلَى ظَهْرِ بَيْتٍ لَيْسَ عَلَيْهِ حِجَابٌ فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ».

1192. Ashâb-ı kirâmdan Ali bin Şeybân radıyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Etrafı çevrili olmayan bir damda yatıp uyuyan kimse, korunma ve güvenlik hakkını yitirmiştir.”[577]

١١٩٣ - عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُمَارَةَ قَالَ:

جَاءَ أَبُو أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيُّ، فَصَعِدْتُ بِهِ عَلَى سَطْحٍ أَجْلَحَ، فَنَزَلَ وَقَالَ:

كِدْتُ أَنْ أَبِيتَ اللَّيْلَةَ وَلَا ذِمَّةَ لِي.

1193. Tâbiîn neslinden Ali bin Umâre şöyle dedi:

Ebû Eyyûb el-Ensârî radıyallahu anh gelmişti. Onu etrafı çevrili olmayan bir dama çıkarmıştım. Aşağı indi ve şöyle dedi:

“Neredeyse geceyi, koruması olmayan bir yerde geçirecektim.”[578]

١١٩٤ - عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

"مَنْ بَاتَ عَلَى إِنْجَارٍ فَوَقَعَ مِنْهُ فَمَاتَ، بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ، وَمَنْ رَكِبَ الْبَحْرَ حِينَ يَرْتَجُّ -يَعْنِي: يَغْتَلِمُ- فَهَلَكَ بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ".

1194. Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin ashâbından olan bir adam, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söylemiştir:

“Etrafı çevrili olmayan bir yerden düşüp ölen kimse, korunma ve güvenlik hakkını yitirmiştir. Denizin fırtınalı olduğu bir zamanda gemiye binen ve helâk olan kimse de korunma ve güvenlik hakkını yitirmiştir.”[579]

Hadislerin Açıklaması

Beden, Allah Teâlâ’nın emânetidir. Kul bu emâneti korumak için elinden gelen her türlü tedbiri almak zorundadır. Tedbir almadığı için hayatını tehlikeye atan ve ölen kimsenin sorumlusu sadece kendisidir. Etrafı çevrili olmayan bir damda yattığı için oradan düşüp ölen kimse böyledir. Fırtınalı bir günde gemiye binen, geminin batmasıyla hayatını kaybeden kimse de böyledir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Herkes canını korumak için tedbir almak zorundadır. Kimse canını tehlikeye atmayacaktır.

2. Allah Teâlâ kulunu korur, fakat vücuduna zarar gelmemesi için tedbir almayanı korumaz.

٥٧٠- بَابٌ: هَلْ يُدْلِي رِجْلَيْهِ إِذَا جَلَسَ؟

570. OTURUP AYAKLARINI SARKITMAK

١١٩٥ - عَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ فِي حَائِطٍ عَلَى قُفِّ الْبِئْرِ، مُدَلِّيًا رِجْلَيْهِ فِي الْبِئْرِ.

1195. Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anhdan şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

"Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, bir bahçede bulunan kuyunun ağzındaki taşın üzerine oturdu, ayaklarını da kuyuya sarkıttı."[580]

Bu hadis, 1151 numarayla geçen uzun hadisin kısa bir bölümü olup orada açıklanmıştır.

٥٧١- بَابُ مَا يَقُولُ إِذَا خَرَجَ لِحَاجَتِهِ

571. BİR İŞİ İÇİN EVİNDEN ÇIKAN NE DER?

١١٩٦ - عَنْ مُسْلِمِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ:

أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ قَالَ: اَللّٰهُمَّ سَلِّمْنِي وَسَلِّمْ مِنِّي.

1196. Tâbiîn neslinden Müslim ibni Ebî Meryem şöyle dedi:

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ evinden çıktığında şöyle duâ ederdi:

Allâhümme sellimnî ve sellim minnî

"Allahım! Beni başkalarından, başkalarını da benden selâmette kıl!"

١١٩٧ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ

قَالَ:

«بِسْمِ اللهِ، التُّكْلَانُ عَلَى اللهِ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ».

1197. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem evinden çıktığında şöyle derdi:

Bismillâh, et-tüklânü alellâh, lâ havle velâ kuvvete illâ billâh

"Allah'ın adıyla. Ben Allah'a güvendim. Günahtan kaçacak güç, ibadet edecek kuvvet ancak Allah'ın yardımıyla kazanılabilir."[581]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz ve onun ashâb-ı kirâmı, evlerinden çıkınca, hemen bir duâ okur ve böylece Allah'a sığınırlardı. İnsanlar kazalara karşı arabalarını nasıl sigorta etme ihtiyacı duyarsa, kendini tehlikelerden koruması için de Allah'a sığınıp dayanmalıdır. Allah'tan selâmet istemekle, O'ndan hem rûhumuzu hem de bedenimizi sağlıklı kılmasını, kötülüklerden ve tehlikelerden korumasını istemiş oluruz.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz evden çıktığında mutlaka bir duâ okurdu.
2. **Biz de bu duâlardan birini okumalı ve çocuklarımıza öğretmeliyiz.**

٥٧٢- بَابٌ: هَلْ يُقَدِّمُ الرَّجُلُ رِجْلَهُ بَيْنَ أَيْدِي أَصْحَابِهِ، وَهَلْ يَتَّكِئُ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ؟

572. ARKADAŞLARININ YANINDA AYAĞINI UZATMAK VE BİR YERE YASLANMAK

١١٩٨ - عَنْ شِهَابِ بْنِ عَبَّادٍ الْعَصَرِيِّ:

أَنَّ بَعْضَ وَفْدِ عَبْدِ الْقَيْسِ سَمِعَهُ يَذْكُرُ، قَالَ: لَمَّا بَدَأْنَا فِي وِفَادَتِنَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِرْنَا، حَتَّى إِذَا شَارَفْنَا الْقُدُومَ تَلَقَّانَا رَجُلٌ يُوضِعُ عَلَى قَعُودٍ لَهُ، فَسَلَّمَ، فَرَدَدْنَا عَلَيْهِ، ثُمَّ وَقَفَ فَقَالَ: مِمَّنِ الْقَوْمُ؟ قُلْنَا: وَفْدُ عَبْدِ الْقَيْسِ، قَالَ: مَرْحَبًا بِكُمْ وَأَهْلًا، إِيَّاكُمْ طَلَبْتُ، جِئْتُ لِأُبَشِّرَكُمْ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْأَمْسِ لَنَا: إِنَّهُ نَظَرَ إِلَى الْمَشْرِقِ فَقَالَ:

"لَيَأْتِيَنَّ غَدًا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ - يَعْنِي: الْمَشْرِقَ - خَيْرُ وَفْدِ الْعَرَبِ"، فَبِتُّ أَرُوغُ حَتَّى أَصْبَحْتُ، فَشَدَدْتُ عَلَى رَاحِلَتِي، فَأَمْعَنْتُ فِي الْمَسِيرِ حَتَّى ارْتَفَعَ النَّهَارُ، وَهَمَمْتُ بِالرُّجُوعِ، ثُمَّ رُفِعَتْ رُءُوسُ رَوَاحِلِكُمْ، ثُمَّ ثَنَى رَاحِلَتَهُ بِزِمَامِهَا رَاجِعًا يُوضِعُ عَوْدَهُ عَلَى بَدْئِهِ، حَتَّى انْتَهَى إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَأَصْحَابُهُ حَوْلَهُ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ، فَقَالَ: بِأَبِي وَأُمِّي، جِئْتُ أُبَشِّرُكَ بِوَفْدِ عَبْدِ الْقَيْسِ، فَقَالَ:

«أَنَّى لَكَ بِهِمْ يَا عُمَرُ؟» قَالَ: هُمْ أُولَاءِ عَلَى أَثَرِي، قَدْ أَظَلُّوا، فَذَكَرَ ذَلِكَ، فَقَالَ:

«بَشَّرَكَ اللهُ بِخَيْرٍ»، وَتَهَيَّأَ الْقَوْمُ فِي مَقَاعِدِهِمْ، وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاعِدًا، فَأَلْقَى ذَيْلَ رِدَائِهِ تَحْتَ يَدِهِ فَاتَّكَأَ عَلَيْهِ، وَبَسَطَ رِجْلَيْهِ.

فَقَدِمَ الْوَفْدُ فَفَرِحَ بِهِمُ الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ، فَلَمَّا رَأَوُا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابَهُ أَمْرَحُوا رِكَابَهُمْ فَرَحًا بِهِمْ، وَأَقْبَلُوا سِرَاعًا، فَأَوْسَعَ الْقَوْمُ، وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّكِئٌ عَلَى حَالِهِ، فَتَخَلَّفَ الْأَشَجُّ - وَهُوَ: مُنْذِرُ بْنُ عَائِذِ بْنِ مُنْذِرِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ النُّعْمَانِ بْنِ زِيَادِ بْنِ عَصَرَ - فَجَمَعَ رِكَابَهُمْ ثُمَّ أَنَاخَهَا، وَحَطَّ أَحْمَالَهَا، وَجَمَعَ مَتَاعَهَا، ثُمَّ أَخْرَجَ عَيْبَةً لَهُ وَأَلْقَى عَنْهُ ثِيَابَ السَّفَرِ وَلَبِسَ حُلَّةً، ثُمَّ أَقْبَلَ يَمْشِي مُتَرَسِّلًا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ سَيِّدُكُمْ وَزَعِيمُكُمْ، وَصَاحِبُ أَمْرِكُمْ؟» فَأَشَارُوا بِأَجْمَعِهِمْ إِلَيْهِ، وَقَالَ:

«إِبْنُ سَادَتِكُمْ هَذَا؟» قَالُوا: كَانَ آبَاؤُهُ سَادَتَنَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ، وَهُوَ قَائِدُنَا إِلَى الْإِسْلَامِ، فَلَمَّا انْتَهَى الْأَشَجُّ أَرَادَ أَنْ يَقْعُدَ مِنْ نَاحِيَةٍ، اسْتَوَى النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاعِدًا قَالَ:

«هَا هُنَا يَا أَشَجُّ»، وَكَانَ أَوَّلَ يَوْمٍ سُمِّيَ الْأَشَجَّ ذَلِكَ الْيَوْمَ، أَصَابَتْهُ حِمَارَةٌ بِحَافِرِهَا وَهُوَ فَطِيمٌ، فَكَانَ فِي وَجْهِهِ مِثْلُ الْقَمَرِ، فَأَقْعَدَهُ إِلَى جَنْبِهِ،

وَأَلْطَفَهُ، وَعَرَفَ فَضْلَهُ عَلَيْهِمْ، فَأَقْبَلَ الْقَوْمُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْأَلُونَهُ وَيُخْبِرُهُمْ، حَتَّى كَانَ بِعَقِبِ الْحَدِيثِ قَالَ:

«هَلْ مَعَكُمْ مِنْ أَزْوِدَتِكُمْ شَيْءٌ؟» قَالُوا: نَعَمْ، فَقَامُوا سِرَاعًا، كُلُّ رَجُلٍ مِنْهُمْ إِلَى ثِقَلِهِ فَجَاءُوا بِصُبَرِ التَّمْرِ فِي أَكُفِّهِمْ، فَوُضِعَتْ عَلَى نِطَعٍ بَيْنَ يَدَيْهِ، وَبَيْنَ يَدَيْهِ جَرِيدَةٌ دُونَ الذِّرَاعَيْنِ وَفَوْقَ الذِّرَاعِ، فَكَانَ يَخْتَصِرُ بِهَا، قَلَّمَا يُفَارِقُهَا، فَأَوْمَأَ بِهَا إِلَى صُبْرَةٍ مِنْ ذَلِكَ التَّمْرِ فَقَالَ:

«تُسَمُّونَ هَذَا التَّعْضُوضَ؟» قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ:

«وَتُسَمُّونَ هَذَا الصَّرَفَانَ؟» قَالُوا: نَعَمْ،

«وَتُسَمُّونَ هَذَا الْبَرْنِيَّ؟»، قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ:

«هُوَ خَيْرُ تَمْرِكُمْ وَأَنْفَعُهُ لَكُمْ – وَقَالَ بَعْضُ شُيُوخِ الْحَيِّ – وَأَعْظَمُهُ بَرَكَةً» وَإِنَّمَا كَانَتْ عِنْدَنَا خَصِبَةٌ نَعْلِفُهَا إِبِلَنَا وَحَمِيرَنَا، فَلَمَّا رَجَعْنَا مِنْ وِفَادَتِنَا تِلْكَ عَظُمَتْ رَغْبَتُنَا فِيهَا، وَفَسَلْنَاهَا حَتَّى تَحَوَّلَتْ ثِمَارُنَا مِنْهَا، وَرَأَيْنَا الْبَرَكَةَ فِيهَا.

1198. Tâbiîn neslinden Şihâb ibni Abbâd el-Asarî şöyle dedi:

O, Bahreyn taraflarında yaşayan Abdülkaysoğulları heyetinden birinin şöyle dediğini duydu:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme bir heyet hâlinde gitmek üzere kabilemizden ayrılıp yola devam ettik. Medine’ye varmak üzereyken

devesine binmiş bir adam bizi karşıladı ve selâm verdi. Biz de selâmını aldık. Sonra durdu ve bize:

“Sizler kimlerdensiniz?” diye sordu. Biz de:

“Abdülkaysoğulları heyetiyiz.” dedik. O zât:

“Merhaba, hoşgeldiniz. Ben de müjde vermek için sizi arıyordum. Çünkü dün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem doğu tarafına bakarak bize:

‘Yarın, şu doğu tarafından Arapların en hayırlı heyeti gelecek.’ buyurdu. Ben de sabahı zor ettim. Deveme atlayıp sürdüm. Gün yükselene kadar yol aldım. Artık dönmeyi düşündüğüm sırada kafilenizin öncülerini gördüm.”

Sonra bu zât devesini geri çevirdi, geldiği tarafa doğru çabucak dönüp gitti ve Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanına vardı. O da Muhâcirîn ve Ensâr’dan oluşan ashâbını etrafına almış oturuyordu. Resûl-i Ekrem’in huzûruna çıkıp:

“Anam babam sana fedâ olsun Yâ Resûlallah! Abdülkaysoğulları heyetini müjdelemeye geldim.” dedi. Resûl-i Ekrem de ona:

“Sen onları ne zaman gördün, ey Ömer?” diye sordu. O da:

“Hemen arkamdan geliyorlardı. Buraya ulaşmak üzereler.” dedi. Allah’ın Resûlü de ona:

“Allah sana hayırlı müjdeler versin!” dedi. Orada bulunanlar oturdukları yerden doğruldular. Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem oturuyordu. Cübbesinin eteğini yere yaydı, onun üzerine oturup yaslandı, ayaklarını da uzattı. Derken beklenen heyet geldi. Onları gören Muhâcir ve Ensâr pek sevindi. Heyet de Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve ashâbını görünce, onlar da çok sevindiler, hemen develerini salıp çabucak yanlarına geldiler. Sahâbîler onlara aralarında yer açtılar. Allah’ın Resûlü o vaziyette oturmaktaydı.

Eşec ise geride kaldı. (Onun adı: Münzir ibni Âiz ibni Münzir ibnü’l-Hâris ibni’n-Nu’mân ibni Ziyâd ibni Asar idi). Eşec, heyetin develerini bir araya getirdi, sonra onları çökertti. Sırtlarındaki yükleri indirdi. Eşyâlarını bir araya getirdi. Sonra heybesini açtı. Yolda giydiği elbisesini çıkarıp yeni bir elbise giydi. Sonra ağır ağır yürüyerek geldi. Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem heyete:

“Sizin efendiniz, lideriniz, söz sahibiniz kim?” diye sordu. Hepsi de Eşec’i gösterdi. “Efendilerinizin oğlu bu mu?” diye tekrar sordu. Onlar da:

“Onun ataları Câhiliye döneminde efendilerimizdi. Bizim Müslüman olmamıza sebep olan odur.” dediler.

Eşec oraya gelince bir kenara oturmak istedi. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem toparlandı ve:

"Ey Eşec, buraya gel!" buyurdu. Ona ilk defa o gün Eşec diye hitap edilmişti. Eşec henüz sütten kesilmiş bir çocukken onu eşek tepmiş, bundan dolayı yüzünde ay şeklinde bir iz kalmıştı. (Yüzünde böyle iz olanlara eşec denirdi). Resûl-i Ekrem onu yanına oturttu, kendisine iltifat etti. Oradakilere Eşec'in değerli özelliklerinden söz etti.

Abdülkays heyetinde bulunanlar Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme soru sormaya, o da onlara cevap vermeye başladı. Daha sonra Allah'ın Resûlü onlara:

"Yanınızda yiyecek bir şeyleriniz var mı?" diye sordu.

"Evet, var." dediler. Çabucak kalktılar. Her biri eşyâsının yanına gidip, avuç avuç hurma getirdiler ve Peygamber aleyhisselâmın önündeki deri yaygının üzerine koydular. Resûl-i Kibriyâ'nın önünde bir arşından biraz uzunca bir çubuk vardı. Baston gibi kullandığı bu çubuğu yanından pek ayırmazdı. Bu çubukla hurma kümesini göstererek sordu:

"Bu hurmaya Ta'dût diyorsunuz, değil mi?"

"Evet."

"Buna Sarafân diyorsunuz, değil mi?"

"Evet."

"Buna Bernî diyorsunuz, değil mi?"

"Evet."

"Bu, sizin en iyi ve en faydalı hurmanızdır." Kabilenin en yaşlılarından biri, Resûl-i Ekrem'in: "Bu sizin en bereketli hurmanızdır." dediğini söyledi.

Bu hurmadan bizim topraklarımızda çok yetişirdi. Biz de kalitesiz hurmaları develerimize, eşeklerimize yedirirdik. Bu yolculuktan dönünce, Bernî cinsi hurma yetiştirmeye ağırlık verdik ve onun fidelerini diktik. Öyle ki daha sonra hep bu hurmadan yetiştirdik, bereketi de bu hurmada gördük. [582]

Hadisin Açıklaması

Konumuz, arkadaşlarının yanında ayağını uzatarak ve bir yere yaslanarak oturmaktır. Bu uzun hadîs-i şerîfte Resûl-i Kibriyâ Efendimiz'in arkadaşlarının yanında bazen ayaklarını uzatarak ve bir yere yaslanarak oturduğu görülmektedir.

Eşec-i Abdilkays diye bilinen o kıymetli sahâbînin sâkin ve ağırbaşlı davranışı, onun farklı bir insan olduğunu göstermektedir. Onun bu özelliğini dile getiren hadîs-i şerîf 587 numarayla geçmişti.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsan, dostlarının yanında, onların gücenmeyeceğini bildiği için ayaklarını uzatarak dinlenebilir.

2. Abdülkaysoğulları değerli insanlardı. Onların lideri Eşec'in ağırbaşlı davranışı da Fahr-i Âlem Efendimiz'in hoşuna gitmişti.

3. Hz. Ömer'in bu hayırlı insanları bir an önce görmeyi, onlara Peygamber müjdesini verip sevindirmeyi, hem de geldiklerini Efendimiz aleyhisselâma bildirip onu memnun etmeyi istemesi ne kadar anlamlıdır.

4. İnsanların İslâm ile şereflenmesi, ashâb-ı kirâmı pek sevindirirdi.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 241, nr. 25665.

Ebû Dâvûd, Edeb 13, nr. 4822; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 426-427, nr. 15600-15603.

Buhârî, Libâs 20, nr. 5820; Müslim, Büyû' 3. nr. 1512.

Buhârî, İsti'zân 38, nr. 6277; Müslim, Sıyâm 191, nr. 1159.

Müslim, Eşribe 146, nr. 2042; Ebû Dâvûd, Eşribe 20, nr. 3729; Tirmizî, Daavât 118, nr. 3576.

Buhârî, *et-Târîhu'l-kebîr*, I, 323; Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe* (Azâzî), III, 1595, nr. 4020.

Ebû Dâvûd, Edeb 22, nr. 4847.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), IV, 13, nr. 3498.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 228, nr. 25515.

Müslim, Mesâcid 286, 287, nr. 670.

Tayâlisî, *Müsned* (Türkî), II, 533, nr. 1304; Ebû Dâvud, Libâs 24, nr. 4084; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), II, 279-281, nr. 521.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 532, nr. 10904. Ayrıca bk. Buhârî, Büyû' 49, nr. 2122; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 57, nr. 2421.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 1152 numarayla geçti.

Buhârî, İ'tisâm 3, nr. 7294; Müslim, Fezâil 136, nr. 2359.

Müslim, Fezâil 138, nr. 2360.

Buhârî, Salât 85, nr. 475, Libâs 103, nr. 5969, İsti'zân 44, nr. 6287; Müslim, Libâs 75, nr. 2100.

Ebû Dâvûd, Edeb 95, nr. 5040; Tirmizî, Edeb 21, nr. 2768; İbni Mâce, Edeb 27, nr. 3723.

İbni Mâce, Edeb 27, nr. 3725; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), VIII, 234, nr. 7914.

Müslim, Eşribe 106, nr. 2020; Ebû Dâvûd, Et'ime 19, nr. 3776.

Ebû Dâvûd, Libâs 41, nr. 4138; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* (İvezullah), VII, 185, nr. 7228.

Ebû Dâvûd, Salât 89, nr. 654.

Harâitî, *Mesâvi'l-ahlâk ve mezmûmühâ* (Şelebî), s. 148, nr. 310.

Ebû Dâvûd, Edeb 96, nr. 5041.

Burada şöyle bir teknik bilgi var: (قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: فِي إِسْنَادِهِ نَظَرٌ) İmâm Buhârî, bu hadisin senedinin sağlam olmadığını söylemiştir.

. İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 307, nr. 26360.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 79, 271, nr. 21028, 21029, 22690.

Buhârî, Fezâilü's-sahâbe 5, nr. 3674, Edeb 119, nr. 6216, Fiten 17, nr. 7097; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 29, nr. 2403.

İbni Mâce, Duâ 18, nr. 3885; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), I, 700, nr. 1908.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 432, nr. 15644, IV, 207, nr. 17985; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), XII, 243-244, nr. 6850.

SABAH VE AKŞAM DUÂLARI

٥٧٣- بَابُ مَا يَقُولُ إِذَا أَصْبَحَ

573. SABAHLEYİN OKUNACAK DUA

١١٩٩ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَصْبَحَ قَالَ:

«اَللّٰهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا، وَبِكَ أَمْسَيْنَا، وَبِكَ نَحْيَا، وَبِكَ نَمُوتُ، وَإِلَيْكَ النُّشُورُ». وَإِذَا أَمْسَى قَالَ:

«اَللّٰهُمَّ بِكَ أَمْسَيْنَا، وَبِكَ أَصْبَحْنَا، وَبِكَ نَحْيَا، وَبِكَ نَمُوتُ، وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ».

1199. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem sabahleyin şöyle duâ ederdi:

Allâhümme bike asbahnâ, ve bike emseynâ, ve bike nahyâ, ve bike nemût, ve ileyke'n-nüşûr

"Allahım! Ancak Senin lütfunla sabaha ulaştık, Senin lütfunla akşama erdik. Sen isteyince dirilir, Sen isteyince ölürüz. Bizleri yeniden diriltip huzûrunda toplayacak olan da yalnız Sensin."

Akşamleyin şöyle duâ ederdi:

Allâhümme bike emseynâ, ve bike nahyâ, ve bike nemût, ve ileyke'l-masîr

"Allahım! Ancak Senin lütfunla akşama erdik. Sen isteyince dirilir, Sen isteyince ölürüz. Huzuruna varılacak olan da ancak Sensin."[583]

١٢٠٠ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ:

لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَعُ هَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ إِذَا أَصْبَحَ

وَإِذَا أَمْسَى:

«اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ، وَأَهْلِي وَمَالِي.

اَللّٰهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي، وَآمِنْ رَوْعَاتِي.

اَللّٰهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَمِنْ خَلْفِي، وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي، وَمِنْ

فَوْقِي، وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ مِنْ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي»

1200. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şu duâyı akşam ve sabah hiç terk etmeden okurdu:

Allâhümme innî es'elüke'l- âfiyete fi'd-dünyâ ve'l-âhirah.

Allâhümme innî es'elüke'l-afve ve'l-âfiyete fî dînî ve dünyâye ve ehlî ve mâlî.

Allâhümme'stür avrâtî, ve âmin rev'âtî.

Allâhümmahfaznî min beyni yedeyye, ve min halfî, ve an yemînî, ve an şimâlî, ve min fevkì, ve eûzü bi-azametike min en uğtâle min tahtî

"Allahım! Ben Senden dünya ve âhirette âfiyet isterim.

Allahım! Senden dinim, dünyam, ailem ve malım için af ve âfiyet isterim.

Allahım! Ayıplarımı ört, korkumlarımı gider!

Allahım! Beni önümden, arkamdan, sağımdan, solumdan ve üstümden gelebilecek tehlikelerden koru! Ayaklarımın altından gelebilecek felâketten de Sana sığınıyorum."[584]

١٢٠١ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ: اَللّٰهُمَّ إِنَّا أَصْبَحْنَا نُشْهِدُكَ، وَنُشْهِدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ،

وَمَلاَئِكَتَكَ وَجَمِيعَ خَلْقِكَ، أَنَّكَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ

لَكَ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ، إِلَّا أَعْتَقَ اللهُ رُبُعَهُ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ، وَمَنْ

قَالَهَا مَرَّتَيْنِ أَعْتَقَ اللهُ نِصْفَهُ مِنَ النَّارِ، وَمَنْ قَالَهَا أَرْبَعَ مَرَّاتٍ أَعْتَقَهُ اللهُ مِنَ

النَّارِ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ"

1201. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Her kim sabahleyin şu sözleri söylerse, Allah Teâlâ o gün, o kimsenin vücudunun dörtte birini cehennemden âzat eder. Kim bu sözleri iki kere söylerse, Allah Teâlâ onun vücudunun yarısını cehennemden âzat eder. Kim de bu sözleri dört kere söylerse, Allah Teâlâ onu daha o gün cehennemden âzat eder:

Allâhümme innâ asbahnâ nüşhidüke, ve nüşhidü hamelete arşike, ve melâiketeke, ve cemîa halkıke, enneke entellâhü lâilâhe illâ ente vahdeke lâ şerîke lek. Ve enne Muhammeden abdüke ve rasûlüke

"Allahım! Biz sabaha çıktık. Biz Seni, Arş'ını taşıyan melekleri, diğer meleklerini ve yarattığın her varlığı şâhid tutuyoruz ki, şüphesiz Sen, Kendisinden başka ilâh olmayan, tek olan, ortağı bulunmayan Allah'sın. Muhammed de Senin kulun ve Resûlündür."[585]

Hadisin Açıklaması

Sabah ve akşam saatleri, Cenâb-ı Hakk'ın sonsuz kudretini gözlerimizin önüne seren eşsiz manzaralar sunar. Sabahleyin âdetâ her şeyin yeniden yaratıldığını zannederiz. Akşam ise her şeyin bitmek, hayatın sona ermek üzere olduğu duygusuna kapılırız. İşte böyle değerli zaman dilimleri, bize bu hayatı ve dünyayı bağışlayan kudretli Rabbimize yönelme, O'na duâ edip sığınma saatleridir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Sabah ve akşam saatleri duâ ve zikir için en uygun zamanlardır.

2. Peygamber Efendimiz'in yaptığı ve bize tavsiye ettiği duâlar kendimizi yenilemeyi, gönlümüzü huzûra kavuşturmayı sağlar.

٥٧٤- بَابُ مَا يَقُولُ إِذَا أَمْسَى

574. AKŞAMLEYİN NASIL DUÂ EDİLİR?

١٢٠٢ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ أَبُو بَكْرٍ:

يَا رَسُولَ اللهِ، عَلِّمْنِي شَيْئًا أَقُولُهُ إِذَا أَصْبَحْتُ وَأَمْسَيْتُ، قَالَ:

"قُلْ: اَللّٰهُمَّ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكَهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي، وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَشِرْكِهِ.

قُلْهُ إِذَا أَصْبَحْتَ وَإِذَا أَمْسَيْتَ، وَإِذَا أَخَذْتَ مَضْجَعَكَ".

1202. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Hz. Ebû Bekir:

"Yâ Resûlallah! Bana sabah ve akşam okuyacağım bir duâ öğret!" dedi. Allah'ın Resûlü de şöyle buyurdu:

"Sabahleyin, akşamleyin ve yatağa yattığın zaman şu duâyı oku:

Allâhümme âlime'l-gaybi ve'ş-şehâdeti, fâtıre's-semâvâti ve'l-ardı, rabbe külli şey'in ve melîkehû. Eşhedü enlâ ilâhe illâ ente. Eûzü bike min şerri nefsî, ve min şerri'ş-şeytâni ve şirkihî

Ey görünür ve görünmez herşeyi bilen, gökleri ve yeri hiç yoktan yaratan, Allahım! Ey her şeyin Rabbi ve sâhibi! Senden başka ilâh bulunmadığına kesinlikle inanıyorum. Nefsimin şerrinden, şeytanın şerrinden, onun Allah'a şirk koşmaya dâvet etmesinden Sana sığınırım."[586]

١٢٠٣ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ مِثْلَهُ. وَقَالَ:

«رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكَهُ»، وَقَالَ: «شَرِّ الشَّيْطَانِ وَشِرْكِهِ»

1203. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan bu hadisin bir benzeri daha rivâyet edilmştir. Orada da "**rabbe külli şey'in ve melîkehû** (Ey her şeyin Rabbi ve sâhibi!)" ve "**şerri'ş-şeytâni ve şirkihî** (şeytanın şerrinden, onun Allah'a şirk koşmaya dâvet etmesinden sana sığınırım)" ifâdeleri bulunmaktadır. [587]

١٢٠٤ - عَنْ أَبِي رَاشِدٍ الْحُبْرَانِيِّ:

أَتَيْتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو فَقُلْتُ لَهُ: حَدِّثْنَا بِمَا سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَلْقَى إِلَيَّ صَحِيفَةً فَقَالَ: هَذَا مَا كَتَبَ لِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَنَظَرْتُ فِيهَا، فَإِذَا فِيهَا:

إِنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، عَلِّمْنِي مَا أَقُولُ إِذَا أَصْبَحْتُ وَإِذَا أَمْسَيْتُ، فَقَالَ:

"يَا أَبَا بَكْرٍ، قُلِ: اَللّٰهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكَهُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي، وَشَرِّ الشَّيْطَانِ وَشِرْكِهِ، وَأَنْ أَقْتَرِفَ عَلَى نَفْسِي سُوءًا أَوْ أَجُرَّهُ إِلَى مُسْلِمٍ".

1204. Tâbiîn muhaddislerinden Ebû Râşid el-Hubrânî şöyle dedi:

Ashâb-ı kirâmdan Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümânın yanına geldim ve ona:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden duyduğun bir hadisi bize rivâyet et!" dedim. Bunun üzerine bana bir sahîfe çıkardı ve: 'Bu, Nebiyy-i

Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin bana yazdırdığı hadistir.’ dedi. Ona şöyle bir göz attım. Bir de baktım ki, orada şu hadîs-i şerîf var:

Ebû Bekir es-Sıddîk radıyallahu anh, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme:

“Yâ Resûlallah! Bana sabah ve akşam okuyacağım bir duâ öğret!” dedi. Allah’ın Resûlü de şöyle buyurdu:

“Ey Ebû Bekir! Şöyle de:

Allâhümme fâtıre’s-semâvâti ve’l-ardı, âlime’l-gaybi ve’ş-şehâdeti, rabbe külli şey’in ve melîkehû. Eûzü bike min şerri nefsî ve şerri’ş-şeytâni ve şirkihî ve en akterife alâ nefsî sûen ev ecürruhû ilâ müslimin

“Ey gökleri ve yeri hiç yoktan yaratan, görünür ve görünmez her şeyi bilen, Allahım! Ey her şeyin Rabbi ve sâhibi! Nefsimin şerrinden, şeytanın şerrinden, onun Allah’a şirk koşmaya dâvet etmesinden, günah işleyerek kendime veya bir Müslümana kötülük yapmaktan Sana sığınırım.”[588]

Hadislerin Açıklaması

Ashâb-ı kirâmın en büyük düşüncesi, daha çok ibâdet etmek ve daha çok hayır ve sevap kazanmaktı. Hz. Ebû Bekir de işte bunun için Peygamber Efendimiz’den kendisine duâ öğretmesini istedi. Öğrendiği duâyı sabah-akşam okudu.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İnsanın iki büyük düşmanı nefis ve şeytandır. Dolayısıyla insan bir yandan onların şerrinden korunmaya çalışmalı, diğer yandan duâ ederek Allah Teâlâ’dan bu konuda yardım istemelidir.

2. Abdullah ibni Amr ibni Âs, okuma yazma bilen az sayıdaki Ashâb-ı güzînden biriydi. Peygamber Efendimiz ona, ağzından çıkan her sözü yazma izni vermişti. Bu sebeple en çok hadis yazan sahâbî de o idi.

3. İnsan her an Rabbinin korumasına muhtaçtır. Bunun için de duâyı ihmâl etmemelidir.

٥٧٥- بَابُ مَا يَقُولُ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ

575. YATAĞA YATINCA OKUNACAK DUÂLAR

١٢٠٥ - عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ قَالَ:

«بِاسْمِكَ اَللّٰهُمَّ أَمُوتُ وَأَحْيَا».

وَإِذَا اسْتَيْقَظَ مِنْ مَنَامِهِ قَالَ:

«الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ».

1205. Huzeyfe radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem uyumak istediği zaman şöyle derdi:

Bismike'llâhümme emûtü ve ahyâ

"Allahım! Senin ismini anarak ölür, dirilirim (uyur, uyanırım)."

Uykudan uyanınca da şöyle derdi:

Elhamdülillâhillezî ahyânâ ba'de mâ emâtenâ ve ileyhi'n-nüşûr

"Bizi öldürdükten sonra dirilten Allah'a hamd olsun. Kıyâmet günü yeniden dirilip O'nun huzurunda toplanacağız."[589]

١٢٠٦ - عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ قَالَ:

«الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا، وَكَفَانَا وَآوَانَا، كَمْ مِمَّنْ لَا كَافِيَ لَهُ وَلَا مُؤْوِيَ».

1206. Enes radıyallahu anh şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem yatağına yattığı zaman şöyle duâ ederdi:

el-Hamdü lillâhillezî et'amenâ ve sekànâ ve kefânâ ve âvânâ, kem mimmen lâ kâfiye lehû velâ mu'vî

Bize yedirip içiren, koruyup barındıran Allah'a hamd olsun! Koruyup barındıranı bulunmayan nice kimseler var."[590]

١٢٠٧ – عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَنَامُ حَتَّى يَقْرَأَ: ﴿الم تَنْزِيلُ﴾

[السجدة: ٢] وَ: ﴿تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ﴾ [الملك: ١]

قَالَ أَبُو الزُّبَيْرِ: فَهُمَا يَفْضُلَانِ كُلَّ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ بِسَبْعِينَ حَسَنَةً، وَمَنْ

قَرَأَهُمَا كُتِبَ لَهُ بِهِمَا سَبْعُونَ حَسَنَةً، وَرُفِعَ بِهِمَا لَهُ سَبْعُونَ دَرَجَةً، وَحُطَّ

بِهِمَا عَنْهُ سَبْعُونَ خَطِيئَةً.

1207. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Secde ve Mülk sûrelerini okumadan uyumazdı.[591]

Tâbiîn muhaddislerinden Ebü'z-Zübeyr Muhammed ibni Müslim şöyle dedi:

"Bu iki sûre, Kur'ân-ı Kerîm'in diğer sûrelerinden yetmiş derece daha fazîletlidir. Bu iki sûreyi okuyan kimseye yetmiş sevap yazılır, derecesi yetmiş misli yükseltilir ve onun yetmiş günahı affedilir."[592]

١٢٠٨ – قَالَ عَبْدُ اللهِ:

النَّوْمُ عِنْدَ الذِّكْرِ مِنَ الشَّيْطَانِ، إِنْ شِئْتُمْ فَجَرِّبُوا، إِذَا أَخَذَ أَحَدُكُمْ مَضْجَعَهُ

وَأَرَادَ أَنْ يَنَامَ فَلْيَذْكُرِ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ.

1208. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh şöyle dedi:

Allah'ı zikrederken uyuma, şeytanın etkisiyle olur. İsterseniz bunu deneyin. Biriniz yatağa yatıp da uyumak istediği zaman Allah Teâlâ'yı zikretsin.

١٢٠٩ – عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَنَامُ حَتَّى يَقْرَأَ: تَبَارَكَ وَ ﴿الم تَنْزِيلُ﴾

[السجدة: ٢] السَّجْدَةَ.

Bu hadis, 1207. hadisin aynıdır.

١٢١٠ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"إِذَا أَوَى أَحَدُكُمْ إِلَى فِرَاشِهِ، فَلْيَحُلَّ دَاخِلَةَ إِزَارِهِ، فَلْيَنْفُضْ بِهَا فِرَاشَهُ، فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي مَا خَلَّفَ فِي فِرَاشِهِ، وَلْيَضْطَجِعْ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ، وَلْيَقُلْ: بِاسْمِكَ وَضَعْتُ جَنْبِي، فَإِنِ احْتَبَسْتَ نَفْسِي فَارْحَمْهَا، وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ الصَّالِحِينَ". أَوْ قَالَ: «عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ».

1210. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Biriniz yatağına yatacağı zaman elbisesinin bir ucuyla yatağını silksin. Çünkü yatağından ayrıldıktan sonra oraya hangi zararlının girdiğini bilemez. Sonra sağ tarafına yatsın ve şöyle desin:

Bismike vaza'tü cenbî, in-ihtebeste nefsî ferhamhâ, ve in erseltehâ fahfazhâ bimâ tahfazu bihi's-sâlihîn (veya: ibâdeke's-sâlihîn)

Rabbim Senin isminle yatağıma yattım. Eğer uykuda canımı alacaksan, bana merhamet edip bağışla! Şâyet hayatta bırakacaksan, iyi kullarını muhafaza ettiğin gibi beni de fenalıklardan koru!"[593]

١٢١١ - عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ نَامَ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ، ثُمَّ قَالَ:

اَللّٰهُمَّ وَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَأَسْلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَهْبَةً وَرَغْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَنْجَا وَلَا مَلْجَأَ مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ". قَالَ: «فَمَنْ قَالَهُنَّ فِي لَيْلَةٍ ثُمَّ مَاتَ مَاتَ عَلَى الْفِطْرَةِ».

Bu hadis aşağıda gelecek olan 1214. hadisin aynıdır.

١٢١٢ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ:

«اَللّٰهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَى، مُنْزِلَ التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ كُلِّ ذِي شَرٍّ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ.

أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ

الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ، إِقْضِ عَنِّي

الدَّيْنَ، وَأَغْنِنِي مِنَ الْفَقْرِ».

1212. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yatağa yatınca şöyle duâ ederdi:

Allâhümme Rabbe's-semâvâti ve'l-ardı ve Rabbe külli şeyin, fâlika'l-habbi ve'n-nevâ, münzile't-Tevrâti ve'l-İncîli ve'l-Kur'ân. Eûzü bike min külli zî şerrin ente âhizün bi-nâsıyetihî. Ente'l-evvelü fe-leyse kableke şey'ün. Ve ente'l-âhiru fe-leyse ba'deke şey'ün. Ve ente'z-zâhiru fe-leyse fevkake şey'ün. Ve ente'l-bâtınü fe-leyse dûneke şey'ün. İkdı anni'd-deyne, ve ağninî mine'l-fakri

"Ey göklerin, yerin ve her şeyin Rabbi (sahibi ve yöneticisi) olan Allahım! Ey taneyi ve çekirdeği yaran (ondan ekini ve hurmayı çıkaran), Tevrât'ı, İncil'i ve Kur'an'ı indiren Allahım! Kudret ve saltanatın altında olan her şeyin şerrinden Sana sığınırım. Evvel Sensin (başlangıcı olmayan ilksin), Senden önce hiçbir şey yoktur. Âhir Sensin (sonu olmayan ebedîsin), Senden sonra hiçbir şey yoktur. Zâhir Sensin, Senin kadar görünen hiçbir şey yoktur. Bâtın Sensin, Senden daha gizli hiçbir şey yoktur. Borcumu ödemeyi nasîb eyle ve beni fakirlikten kurtarıp zengin kıl!"[594]

Hadislerin Açıklaması

* Uyku, küçük ölümdür. Bu sebeple uyumadan önce Allah Teâlâ'yı zikrederek, O'na olan imanını, bağlılığını dile getirmek sûretiyle kendini uykunun kollarına bırakmalıdır. Uyanınca da yine Allah'ı zikrederek hayat yolculuğuna devam etmelidir.

* 1207. hadis için şu notu düşelim: Secde ve Mülk sûrelerinin, diğer sûrelerden yetmiş derece daha fazîletli olması şöyledir: En faziletli sûre şüphesiz Fâtiha sûresidir. Fâtiha'dan sonra en fazîletli sûre da Bakara sûresidir. Bununla beraber bazı sûrelerin, bazı zamanlarda ve durumlarda okunması daha faziletli olabilir. Peygamber Efendimiz'in vitir namazlarında özellikle Secde, Kâfirûn ve İhlâs sûrelerini okuması bunu gösterir.[595]

* 1212. hadisteki "Borcumu ödemeyi nasîb eyle!" ifâdesiyle Resûl-i Ekrem Efendimiz'in, kendi üzerindeki Allah ve kul haklarını tamamen ödeyip borcundan kurtulmayı arzu ettiği, bunun için de Cenâb-ı Hak'tan

yardım istediği anlaşılmaktadır. "Beni fakirlikten kurtar!" ifâdesiyle de onun insanlara muhtaç olmaktan, ayrıca gönül fakiri olmaktan Rabbine sığındığı görülmektedir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Uyumadan önce, son amelimiz Allah'ı zikretmek olmalıdır.

2. Uykudan uyanınca da ilk amelimiz yine Allah'ı zikretmek olmalı ve bizi küçük ölümden sonra diriltttiği için ona şükretmeliyiz.

3. Esasen insan, sadece uyurken ve uyanınca değil, her durumda Allah'ı zikretmeli, verdiği nimetlerden dolayı O'na şükretmelidir.

4. Uyumak üzere yatağa girince sağ tarafına yatmak sünnettir.

5. Yatağa girmeden önce, yatağın içinde zararlı bir şey olup olmadığını anlamak için şöyle bir göz atmalıdır.

6. Müslüman Allah'a tevekkül etmeli, O'ndan gelen her şeyi gönül hoşnutluğu ile kabul etmelidir.

٥٧٦- بَابُ فَضْلِ الدُّعَاءِ عِنْدَ النَّوْمِ

576. UYURKEN DUÂ ETMENİN FAZÎLETİ

١٢١٣ - عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ:

كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ نَامَ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ، ثُمَّ قَالَ:

"اَللّٰهُمَّ أَسْلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ، وَوَجَّهْتُ بِوَجْهِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَنْجَا وَلَا مَلْجَأَ مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ".

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ قَالَهُنَّ ثُمَّ مَاتَ تَحْتَ لَيْلَتِهِ مَاتَ عَلَى الْفِطْرَةِ».

1213. Berâ ibni Âzib radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yatağına uzandığında sağ tarafı üzerine yatar ve şöyle duâ ederdi:

“Allahümme eslemtü nefsî ileyke, ve veccehtü bi-vechî ileyke, ve fevvadtü emrî ileyke, ve elce’tü zahrî ileyke, rağbeten ve rehbeten ileyke, lâ mencâ ve lâ melcee minke illâ ileyke. Âmentü bi kitâbikellezî enzelte ve nebiyyikellezî erselte

“Allahım! Kendimi Sana teslim ettim. Yüzümü Sana çevirdim. İşimi Sana ısmarladım. Rızanı isteyerek, azâbından korkarak sırtımı Sana dayadım, Sana sığındım. Sana karşı yine Senden başka sığınak yoktur. İndirdiğin kitâba ve gönderdiğin peygambere inandım.”

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir kimse bu duâyı yapar ve o gece ölürse, iman üzere ölür.”[596]

١٢١٤ - عَنْ جَابِرٍ قَالَ:

إِذَا دَخَلَ الرَّجُلُ بَيْتَهُ أَوْ أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ ابْتَدَرَهُ مَلَكٌ وَشَيْطَانٌ، فَقَالَ الْمَلَكُ: اخْتِمْ بِخَيْرٍ، وَقَالَ الشَّيْطَانُ: اخْتِمْ بِشَرٍّ، فَإِنْ حَمِدَ اللهَ وَذَكَرَهُ أَطْرَدَهُ، وَبَاتَ يَكْلَؤُهُ، فَإِذَا اسْتَيْقَظَ ابْتَدَرَهُ مَلَكٌ وَشَيْطَانٌ فَقَالَا مِثْلَهُ، فَإِنْ ذَكَرَ اللهَ وَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي رَدَّ إِلَيَّ نَفْسِي بَعْدَ مَوْتِهَا وَلَمْ يُمِتْهَا فِي مَنَامِهَا، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي ﴿يُمْسِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا، وَلَئِنْ زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا﴾، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي ﴿يُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ [الحج: ٦٥] إِلَى ﴿لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾، فَإِنْ مَاتَ مَاتَ شَهِيدًا، وَإِنْ قَامَ فَصَلَّى صَلَّى فِي فَضَائِلَ

1214. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir kimse evine girdiği (veya yatağına yattığı) zaman, bir melek ve bir şeytan hemen yanına gelir. Melek ona:

“Gününü hayırla bitir!” der. Şeytan da:

“Gününü şerle bitir!” der. Şâyet o kimse Allah’a hamd eder ve O’nu zikrederse, şeytanı kovmuş (meleğin himâyesinde gecelemiş) olur.

O kimse uyandığı zaman yine bir melek ve bir şeytan hemen yanına gelir ve ona aynı sözü söylerler. Şâyet o kimse Allah’ı zikreder ve şöyle duâ eder de ölürse, şehid olarak ölür; ölmeyip kalkar ve namaz kılarsa, pek çok hayır elde etmiş olur:

“Canımı uykuda iken almayıp onu bana tekrar veren Allah’a hamd olsun. ‘Göklerin ve yerin yok olmalarını engelleyen Allah’a hamd olsun. Şâyet onlar yok olup gitse, and olsun ki, O’ndan başka onları tutabilecek hiçbir güç yoktur. O ceza vermekte acele etmeyen ve çok bağışlayandır.’[597] **‘Gökyüzünü, Kendi izni olmadan yerin üzerine düşmesin diye tutan Allah’a hamd olsun. Şüphesiz Allah, insanlara çok şefkatli, çok merhametlidir.’”**[598]

Bu hadislerle ilgili açıklamalar bir önceki bahiste yapılmıştır.

٥٧٧- بَابُ يَضَعُ يَدَهُ تَحْتَ خَدِّهِ

577. YATARKEN ELİNİ SAĞ YANAĞININ ALTINA KOYMAK

١٢١٥ - عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ وَضَعَ يَدَهُ تَحْتَ خَدِّهِ الْأَيْمَنِ، وَيَقُولُ:

«اَللّٰهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ».

1215. Berâ ibni Âzib radıyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem uyumak istediği zaman sağ elini yanağının altına koyarak şöyle derdi:

“Allâhümme kınî azâbeke yevme teb’asü ibâdek

Allahım! Kullarını yeniden dirilttiğin gün beni azâbından koru!”[599]

Hadisin Açıklaması

Biz dünyaya, âhirete hazırlanmak için geldiğimizi hiç unutmamalıyız. Yatağımıza yattığımızda bile aklımızda, kıyâmet gününde vereceğimiz hesap düşüncesi olmalı, bu duâyı dilimizden düşürmemeliyiz. Nitekim Efendimiz aleyhisselâm, namazı kıldırıp cemâate yüzünü döndüğü zaman bile bu duâyı okurdu.[600]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yatağa girince sağ yanımıza yatmalı, elimizi yanağımızın altına koymalı ve tıpkı Efendimiz gibi, bu duâyı okumalıyız.

2. Kıyâmet gününde, Rabbimiz’in huzûrunda hesaba çekileceğimizi aklımızdan çıkarmamalıyız.

٥٧٨- بَابٌ

578. BİR BÖLÜM (İKİ ZİKİR)

١٢١٦ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«خَلَّتَانِ لَا يُحْصِيهِمَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَهُمَا يَسِيرٌ، وَمَنْ يَعْمَلُ بِهِمَا قَلِيلٌ».

قِيلَ: وَمَا هُمَا يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ:

«يُكَبِّرُ أَحَدُكُمْ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ عَشْرًا، وَيَحْمَدُ عَشْرًا، وَيُسَبِّحُ عَشْرًا، فَذَلِكَ خَمْسُونَ وَمِائَةٌ عَلَى اللِّسَانِ، وَأَلْفٌ وَخَمْسُمِائَةٍ فِي الْمِيزَانِ».

فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْقِدُهُنَّ بِيَدِهِ.

«وَإِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ سَبَّحَهُ وَحَمِدَهُ وَكَبَّرَهُ، فَتِلْكَ مِائَةٌ عَلَى اللِّسَانِ، وَأَلْفٌ

فِي الْمِيزَانِ، فَأَيُّكُمْ يَعْمَلُ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ أَلْفَيْنِ وَخَمْسَمِائَةِ سَيِّئَةٍ؟»

قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ، كَيْفَ لَا يُحْصِيهِمَا؟ قَالَ:

«يَأْتِي أَحَدَكُمُ الشَّيْطَانُ فِي صَلَاتِهِ، فَيُذَكِّرُهُ حَاجَةَ كَذَا وَكَذَا، فَلَا يَذْكُرُهُ».

1216. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"İki zikir vardır ki, bunları yapan Müslüman, mutlaka cennete girer. Esasen bunları yapmak kolaydır, fakat yapan pek azdır." Ashâb-ı kirâm:

"Yâ Resûlallah! Onlar nedir?" diye sordular. Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"(Birinci zikir şudur:) **Biriniz her farz namazdan sonra on defa Allahü ekber, on defa elhamdülillâh, on defa da sübhânallah derse; bunların (beş vakitte) dildeki sayısı 150, fakat Mîzan'daki sayısı 1500'dür."** Abdullah ibni Amr ibni Âs şöyle dedi:

"Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin bunları parmaklarıyla saydığını gördüm." Resûlullah sözüne şöyle devam etti:

"(İkinci zikir şudur:) **Bir kimse yatağına yattığı zaman otuz üç defa sübhânallah, otuz üç defa elhamdülillâh, otuz dört defa Allahü ekber derse, bunların dildeki sayısı 100, fakat Mîzan'daki sayısı 1.000'dir. Hanginiz bir gün ve gecede 2500 günah işler?"** Ashâb-ı kirâm:

"Yâ Resûlallah! 'Bunları yapmak kolaydır, fakat yapan pek azdır.' buyurdunuz. Neden azdır?" diye sordular. Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"Biriniz namaz kılarken şeytan yanına gelir ve ona yapacağı birçok işi hatırlatır. O da bu zikirleri unutur."[601]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, farz namazlardan sonra söylenen 150 zikre 1500 sevap verileceğini, yatağa yatınca söylenecek 100 zikre 1000 sevap

verileceğini söylemektedir. Bir iyiliğe ve ibâdete en az on misliyle karşılık verileceğini belirten âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîfler bunu göstermektedir. [602]

Namazlardan sonraki zikir şöyle uygulanabilir:

Farz namazdan selâm verince, üç defa "estağfirullah" denir, sonra "Allâhümme entesselâm" okunur, sonra on defa "sübhânallah", on defa "elhamdülillâh", on defa da "Allâhü ekber" denir. Bu zikirler otuz üçer defa da söylenebilir.

Hadîs-i şerîfte geçen "Peygamber aleyhisselâmın bunları parmaklarıyla saydığını gördüm." ifâdesi, bu zikirleri söylemek için tesbihe gerek olmadığını, bunların parmakla da sayılabileceğini göstermektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Her farz namazdan sonra **en az** on defa Allahü ekber, on defa elhamdülillâh, on defa da sübhânallah demelidir.

2. Yatağa yatınca otuz üç defa sübhânallah, otuz üç defa elhamdülillâh, otuz dört defa Allahü ekber demelidir. Peygamber Efendimiz, başka hadîs-i şerîflerinde, bunların namazlardan sonra söylenmesini de tavsiye etmiştir.[603]

3. Her Müslüman, namazlardan sonra yapılan zikirlerin çok sevap olduğunu bilir. Fakat şeytan, ona bu sevâbı kazandırmamak için, kendisini bekleyen işleri hatırlatır. Bunu bilmeli ve şeytanın oyununa gelmemelidir.

Ebû Dâvûd, Edeb 101, nr. 5068; Tirmizî, Daavât 13, nr. 3391; İbni Mâce, Duâ 14, nr. 3868.

Ebû Dâvûd, Edeb 100, 101, nr. 5074; İbni Mâce, Duâ 14, nr. 3871; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 25, nr. 4785.

Bu hadis yakın ifâdelerle 698. hadiste geçti.

Ebû Dâvûd, Edeb 100, 101, nr. 5069; Tirmizî, Daavât 79, nr. 3501.

Ebû Dâvûd, Edeb 100, 101, nr. 5067; Tirmizî, Daavât 14, 95, nr. 3392, 3529.

Ebû Dâvûd, Edeb 100, 101, nr. 5067.

Ebû Dâvûd, Edeb 100, 101, nr. 5067; Tirmizî, Daavât 14, 95, nr. 3392, 3529.

Buhârî, Daavât 7, 8, 16, nr. 6312, 6314, 6324-6325; Müslim, Zikir 59, nr. 2711.

Müslim, Zikir 65, nr. 2715; Ebû Dâvûd, Edeb 97, 98, nr. 5053; Tirmizî, Daavât 16, nr. 3396.

Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân 9, nr. 2891, Daavât 22, nr. 3404.

Elbânî, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, s. 468, nr. 921.

Buhârî, Daavât 13, nr. 6320, Tevhîd 13, nr. 7393; Müslim, Zikir 64, nr. 2714.

Müslim, Zikir 61, nr.2713; Ebû Dâvûd, Edeb 97, 98, nr. 5051; Tirmizî, Daavât 19, nr. 3400.

Aliyyü'l-Kàrî, *Mirkàtü'l-Mefâtîh*, IV, 1490.

Buhârî, Vudû 75, nr. 247, Daavât 6, nr. 6311; Müslim, Zikr 56-58, nr. 2710.

Fâtır 35/41.

. Hac 22/65. Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), III, 326-327, nr. 1791; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XII, 343, nr. 5533.

Tirmizî, Daavât 18, nr. 3399; Ebû Dâvûd, Edeb 98, nr. 5045, İbni Mâce, Duâ 15, nr. 3877.

Müslim, Müsâfirîn 62, nr 709.

Abdürrezzâk, *el-Musannef* (A'zamî), II, 233, nr. 3189; Ebû Dâvûd, Edeb 99, 100, nr. 5065; Bezzâr, *Müsned* (Mahfûzurrahmân), VI, 442, nr. 2479.

En'âm 6/160; Buhârî, Rikàk 31, nr. 6491.

Müslim, Mesâcid 146, nr. 597.

GECE ÂDÂBI

٥٧٩- بَابُ إِذَا قَامَ مِنْ فِرَاشِهِ ثُمَّ رَجَعَ فَلْيَنْفُضْهُ

579. YATAĞINDAN KALKIP SONRA TEKRAR YATARKEN YATAĞI SİLKELEMEK

١٢١٧ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"إِذَا أَوَى أَحَدُكُمْ إِلَى فِرَاشِهِ فَلْيَأْخُذْ دَاخِلَةَ إِزَارِهِ، فَلْيَنْفُضْ بِهَا فِرَاشَهُ وَلْيُسَمِّ اللهَ، فَإِنَّهُ لَا يَعْلَمُ مَا خَلَّفَهُ بَعْدَهُ عَلَى فِرَاشِهِ، فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَضْطَجِعَ فَلْيَضْطَجِعْ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ وَلْيَقُلْ: سُبْحَانَكَ رَبِّي، بِكَ وَضَعْتُ جَنْبِي، وَبِكَ أَرْفَعُهُ، إِنْ أَمْسَكْتَ نَفْسِي فَاغْفِرْ لَهَا، وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ".

Bu hadis 1210. hadisin aynıdır.

٥٨٠- بَابُ مَا يَقُولُ إِذَا اسْتَيْقَظَ بِاللَّيْلِ

580. GECELEYİN UYKUDAN UYANAN NE DEMELİ?

١٢١٨ – عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ كَعْبٍ قَالَ:

كُنْتُ أَبِيتُ عِنْدَ بَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأُعْطِيهِ وَضُوءَهُ، قَالَ: فَأَسْمَعُهُ الْهَوِيَّ مِنَ اللَّيْلِ يَقُولُ:

«سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ»، وَأَسْمَعُهُ الْهَوِيَّ مِنَ اللَّيْلِ يَقُولُ:

«الْحَمْدُ لِلهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ».

1218. Ashâb-ı kirâmdan Rebîa bin Kâ'b radıyallahu anh şöyle dedi:

Ben Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin kapısında uyur, ona abdest suyunu getirirdim. Onun geceleyin uzun süre:

"Semiallâhü limen hamideh" (Allah, Kendisine hamd edenin hamdini işitir ve kabul eder) dediğini duyardım. Yine onun geceleyin uzun süre:

"Elhamdü lillâhi Rabbi'l-âlemîn" (Hamd, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur) dediğini duyardım.[604]

Hadisin Râvisi:

Rebîa bin Kâ'b

Ashâb-ı suffedendi. Yani fakir sahâbîlerden olduğu için Mescid-i Nebevî'de yatıp kalkardı. Peygamber Efendimiz'in yanından ayrılmaz, her zaman onun hizmetinde bulunurdu. Hicretin 63. yılında (683) vefât etti.

Allah ondan razı olsun.

Hadisin Açıklaması

Allah Teâlâ, kulunun Kendisine hamd etmesinden memnun olur. Geceleyin uykudan uyanınca **"Elhamdü lillâhi Rabbi'l-âlemîn"** denebilir.

1205. hadîs-i şerîfte, Peygamber Efendimiz'in uykudan uyanınca şöyle dediğini okumuştuk:

Elhamdülillâhillezî ahyânâ ba'de mâ emâtenâ ve ileyhi'n-nüşûr

"Bizi öldürdükten sonra dirilten Allah'a hamd olsun. Kıyâmet günü yeniden dirilip O'nun huzurunda toplanacağız."

Rebîa bin Kâ'b radıyallahu anhın geceleyin duyduğu bu zikirler, Efendimiz aleyhisselâmın uzun süre namaz kıldığını da hatıra getirmektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Geceleyin uykudan uyanınca, Allah'ı hatırlamalıdır.

2. Ve Peygamber Efendimiz'in söylediği zikirlerden birini okumalıdır.

٥٨١- بَابُ مَنْ نَامَ وَبِيَدِهِ غَمَرٌ

581. ELİNDE YEMEK BULAŞIĞI OLDUĞU HALDE UYUYAN KİMSE

١٢١٩ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«مَنْ نَامَ وَبِيَدِهِ غَمَرٌ قَبْلَ أَنْ يَغْسِلَهُ، فَأَصَابَهُ شَيْءٌ، فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ».

1219. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Elindeki yemek artıklarını yıkamadan yatıp uyuyan kimse, şâyet geceleyin başına bir kötülük gelirse suçu başkasında değil, kendinde arasın."[605]

١٢٢٠ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ بَاتَ

وَبِيَدِهِ غَمَرٌ، فَأَصَابَهُ شَيْءٌ، فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ».

Bu hadis, bir önceki hadisin aynıdır.

Hadislerin Açıklaması

Bizim dinimiz temizlik dinidir. Peygamber Efendimiz, yemekten önce ve sonra mübârek ellerini yıkamış ve bize temizliği öğretmiştir. Böcekler ve diğer zararlılar, yemek ve et kokusunu pek sever. Bir kimse elini ve ağzını yıkamadan yatıp uyursa, o uykuya dalınca bu haşereler gelir, onun elindeki, ağzındaki yemek artıklarını yer. Hattâ bu arada onun vücudunu ısırıp zehirleyebilir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Yemekten sonra el ve ağız mutlaka yıkanmalıdır.

2. Bu temizliği yapmadan yatılınca, çeşitli böcekler yemek kokusuna gelip insana zarar verebilir.

❀

٥٨٢- بَابُ إِطْفَاءِ الْمِصْبَاحِ

582. YATARKEN LAMBAYI SÖNDÜRMEK

١٢٢١ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«أَغْلِقُوا الْأَبْوَابَ، وَأَوْكُوا السِّقَاءَ، وَأَكْفِئُوا الْإِنَاءَ، وَخَمِّرُوا الْإِنَاءَ، وَأَطْفِئُوا الْمِصْبَاحَ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَفْتَحُ غَلَقًا، وَلَا يَحُلُّ وِكَاءً، وَلَا يَكْشِفُ إِنَاءً، وَإِنَّ الْفُوَيْسِقَةَ تُضْرِمُ عَلَى النَّاسِ بَيْتَهُمْ».

1221. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"(Gece yatarken) **Kapıları kapatın, su tulumlarını bağlayın, boş kapları ters çevirin, dolu kapların ağzını örtün ve lambaları söndürün! Çünkü şeytan bağı çözemez, kapıyı açamaz ve kapağı kaldıramaz.** (Lambaları da söndürün) **Çünkü fare, insanların başına evlerini yakabilir.**"[606]

١٢٢٢ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ:

جَاءَتْ فَأْرَةٌ فَأَخَذَتْ تَجُرُّ الْفَتِيلَةَ، فَذَهَبَتِ الْجَارِيَةُ تَزْجُرُهَا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«دَعِيهَا».

فَجَاءَتْ بِهَا فَأَلْقَتْهَا عَلَى الْخُمْرَةِ الَّتِي كَانَ قَاعِدًا عَلَيْهَا، فَاحْتَرَقَ مِنْهَا مِثْلُ مَوْضِعِ دِرْهَمٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِذَا نِمْتُمْ فَأَطْفِئُوا سُرُجَكُمْ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدُلُّ مِثْلَ هَذِهِ عَلَى مِثْلِ هَذَا

فَتَحْرِقُكُمْ».

1222. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Bir fare, yanan lambanın fitilini çekmeye başladı. Hizmetçi kadın ona engel olmaya çalıştı. Fakat Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ona:

“Fareyi kendi hâline bırak!” buyurdu.

Fare fitili götürdü ve Resûl-i Ekrem’in oturduğu hasırın üstüne bıraktı, hasırdan mâdenî para büyüklüğünde bir yeri yaktı. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Uyumak istediğiniz zaman lambalarınızı söndürün. Çünkü şeytan bu fare gibilere böyle işler yaptırıp sizi yakabilir.”[607]

١٢٢٣ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ:

إِسْتَيْقَظَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ، فَإِذَا فَأْرَةٌ قَدْ أَخَذَتِ

الْفَتِيلَةَ، فَصَعِدَتْ بِهَا إِلَى السَّقْفِ لِتَحْرِقَ عَلَيْهِمُ الْبَيْتَ، فَلَعَنَهَا النَّبِيُّ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَحَلَّ قَتْلَهَا لِلْمُحْرِمِ.

1223. Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gece Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem uykudan uyandı. Bir de baktı ki, bir fare lambanın fitilini çekip, içindekilerle birlikte evin yanmasına sebep olacak şekilde onu dama çıkarmış. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem fareye lânet etti ve ihramlı olanların da onu öldürebileceğini söyledi.[608]

Hadislerin Açıklaması

* İnsan uyuyacağı zaman, evini ve ailesini korumak için bir dizi tedbir almalıdır. Peygamber Efendimiz, konumuzun birinci hadisinde bunların belli başlılarını hatırlatmıştır. İnsanın en büyük düşmanı olan şeytan, ona zarar vermek için her şeyi yapar. Bununla beraber Peygamber Efendimiz onun, ağzı kapatılan kapları ve kilitlenen kapıyı açamayacağını belirtmiştir.

* Fahr-i Kâinât Efendimiz, kapların açık bırakılmamasına gerekçe olarak bizim bilmediğimiz bir hâli ifâde buyurmuş, "yılın bir gecesinde vebânın yeryüzüne indiğini" haber vermiş, ağzı açık olan her kaba bu illetin gireceğini söylemiştir.[609]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Uyumadan önce, içinde yiyecek ve içecek bulunan kapların ağzı mutlaka kapatılmalıdır.

2. Bir kıvılcımın, bir evi ve aileyi yakıp kül ettiği unutulmamalı, yatmadan önce yanıcı ve yakıcı şeyler söndürülmelidir.

3. Evlerde fareler başta olmak üzere, zararlıların yaşamaması için gereken tedbirler alınmalıdır.

4. İhrâma giren Müslüman hiçbir canlıyı öldüremez. Fakat fareler bu hükümden istisnâ edilmiştir.

٥٨٣- بَابُ لَا تُتْرَكُ النَّارُ فِي الْبَيْتِ حِينَ يَنَامُونَ

583. GECE YATARKEN EVDE YANAN ATEŞ BIRAKILMAZ

١٢٢٤ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَا تَتْرُكُوا النَّارَ فِي بُيُوتِكُمْ حِينَ تَنَامُونَ».

1224. İbni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Uyuyacağınız zaman, evlerinizde yanar halde ateş bırakmayınız!"[610]

١٢٢٥ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ عُمَرُ:

إِنَّ النَّارَ عَدُوٌّ فَاحْذَرُوهَا.

فَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَتْبَعُ نِيرَانَ أَهْلِهِ وَيُطْفِئُهَا قَبْلَ أَنْ يَبِيتَ.

1225. Yine İbni Ömer radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, babası Hz. Ömer şöyle buyurdu:

"Ateş, düşmandır. Onun size zarar vermesinden sakının!"

Abdullah ibni Ömer, ev halkının yaktığı ateş var mı diye bakar, yatmadan önce onu söndürürdü.[611]

١٢٢٦ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ، سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«لَا تَتْرُكُوا النَّارَ فِي بُيُوتِكُمْ، فَإِنَّهَا عَدُوٌّ».

1226. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu işitmiştir:

"Evinizde ateşi yanar halde bırakmayın! Çünkü ateş düşmandır!"[612]

١٢٢٧ - عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ:

احْتَرَقَ بِالْمَدِينَةِ بَيْتٌ عَلَى أَهْلِهِ مِنَ اللَّيْلِ، فَحُدِّثَ بِذَلِكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

«إِنَّ هَذِهِ النَّارَ عَدُوٌّ لَكُمْ، فَإِذَا نِمْتُمْ فَأَطْفِئُوهَا عَنْكُمْ».

1227. Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gece Medine'de bir ev, ev halkı içindeyken yandı. Bu olay Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme anlatılınca şöyle buyurdu:

"Bu ateş sizin düşmanınızdır. Uyuyacağınız zaman onu söndürünüz."[613]

Hadislerin Açıklaması

Ateşin bir tür düşman olduğunu belirten ikinci ve üçüncü hadislerimiz, görüldüğü üzere, hem Peygamber Efendimiz'in sözü (merfû hadis) hem de Hz. Ömer'in sözü olarak (mevkûf hadis) rivâyet edilmiştir.

Kontrol altında tutulduğu takdirde, ateşten ısı ve ışık olarak istifâde edilir. Kontrol dışı kaldığı zaman ise ateş hem canı hem malı yakıp kül eder. İşi tesâdüfe bırakmamak için yatarken mutlaka ateşi, ocağı söndürmeli, uzun süre evden ayrılma durumunda ise günümüzde birer yangın kaynağı olan doğalgaz kapatılmalı, elektrik sigortaları gevşetilmelidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Gece yatarken, evde yanar ateş bırakmamalıdır.

2. Evden uzun süre ayrılma hâlinde, yangına sebep olacak bütün cihazlar kapatılmalıdır.

3. Peygamber Efendimiz bizi sadece mânevî tehlikelerden değil, maddî tehlikelerden de sakındırmıştır.

٥٨٤- بَابُ التَّيَمُّنِ بِالْمَطَرِ

584. YAĞMURDAN BEREKET UMMAK

١٢٢٨ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ:

أَنَّهُ كَانَ إِذَا مَطَرَتِ السَّمَاءُ يَقُولُ: «يَا جَارِيَةُ، أَخْرِجِي سَرْجِي، أَخْرِجِي ثِيَابِي»، وَيَقُولُ: ﴿وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا﴾ [ق: ٩].

1228. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümânın söylediğine göre kendisi, yağmur yağdığı zaman hizmetçisine:

"Ey câriye! Eğerimi ve elbisemi dışarı çıkar!" diye seslenir, ardından da: **"Gökten de bereketli yağmurlar indirdik"**[614] âyet-i kerîmesini okurdu. [615]

Hadisin Açıklaması

Yağmur rahmettir.[616] Allah'ın emriyle ve izniyle yağar. Bir defasında yağmur yağmaya başlayınca, Fahr-i Âlem Efendimiz onun bereketinden faydalanmak amacıyla elbisesini açmış: **"Bu yağmur, Rabbinin daha yeni yaratıp gönderdiği bir rahmettir."** diyerek,[617] onun mübârek vücudunu ıslatmasını arzu etmişti.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hadisimizde geçen âyet-i kerîme, yağmurun bereket olduğunu göstermektedir.

2. Fahr-i Kâinât Efendimiz yağmurun rahmet olduğunu söylemiştir.

3. Yağmur yeni yağmaya başlayınca, onun ilk damlalarının vücuda temas etmesi sağlanmalıdır.

٥٨٥- بَابُ تَعْلِيقِ السَّوْطِ فِي الْبَيْتِ

585. EVE KAMÇI ASMAK

١٢٢٩ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ:

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِتَعْلِيقِ السَّوْطِ فِي الْبَيْتِ.

1229. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre;

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem eve kamçı asılmasını emretmiştir.[618]

Hadisin Açıklaması

Taberânî'nin *el-Mu'cemü'l-kebîr*'indeki rivâyet, konumuza daha bir açıklık getirmektedir. Yine İbni Abbâs'ın rivâyet ettiği hadise göre Efendimiz aleyhisselâm: **"Kamçıyı, ev halkının terbiyesi için, onların görebileceği bir yere asın!"** buyurmuştur.[619]

Peygamber Efendimiz'in bu emri, çocukluğumda bizim evimizde de uygulanırdı. Evimizin direklerinden birinin üst tarafına asılmış olan kamçı hep orada dururdu; hiç de inmedi. Allah rahmet eylesin, babam benim

yaramazlığımı gördüğünde: "Bana kamçıyı oradan indirtme!" der, o andan itibaren ortalık süt liman olurdu.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Kamçı, ev halkının göreceği, ancak ellerinin ulaşmayacağı bir yere asılmalıdır.

2. Bu onların canını yakmak için değil, kurallara uymamaları hâlinde bir tehdit aracı olarak orada durmalıdır.

٥٨٦- بَابُ غَلْقِ الْبَابِ بِاللَّيْلِ

586. GECELEYİN KAPIYI KİLİTLEMEK

١٢٣٠ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِيَّاكُمْ وَالسَّمَرَ بَعْدَ هُدُوءِ اللَّيْلِ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَا يَدْرِي مَا يَبُثُّ اللهُ مِنْ خَلْقِهِ، غَلِّقُوا الْأَبْوَابَ، وَأَوْكُوا السِّقَاءَ، وَأَكْفِئُوا الْإِنَاءَ، وَأَطْفِئُوا الْمَصَابِيحَ».

1230. Ashâb-ı kirâmdan Câbir ibni Abdillâh radıyallahu anhümâ, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

"Gece el ayak çekildikten sonra oturup konuşmaktan sakının. Zira geceleri yollarda hangi yaratıkların dolaştığını bilemezsiniz! Bu arada kapıları kapatın, su tulumlarını bağlayın, boş kapları ters çevirin ve lambaları söndürün![620]

Hadisin Açıklaması

Allah Teâlâ geceyi kullarının dinlenmesi için yarattığını belirtmiştir.[621] Geceleri toplanıp uzun uzun sohbetler yapmak, bu hikmete aykırıdır. Bir de gündüz boyunca yuvalarında gizlenen bazı zararlılar, geceleyin dışarı çıktığı için, geç vakit yollarda dolaşan insanlara zarar verebilir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Geceleyin her türlü zararlıdan emin olmak için kapıları kilitlemelidir.

2. Uzun gece sohbetleri hem ibâdetlerin hem ertesi gün yapılacak görevlerin aksatılmasına sebep olur.

3. Gece geç vakitlere kadar sokakta olmak, bazı zararlılara hedef olmak demektir.

4. Gece yatmadan önce, Efendimiz aleyhisselâmın hadîs-i şerîfte tavsiye buyurduğu tedbirler alınmalıdır.

٥٨٧- بَابُ ضَمِّ الصِّبْيَانِ عِنْدَ فَوْرَةِ الْعِشَاءِ

587. GECE KARANLIK BASINCA ÇOCUKLARI DIŞARI BIRAKMAMAK

١٢٣١ - عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«كُفُّوا صِبْيَانَكُمْ حَتَّى تَذْهَبَ فَحْمَةُ - أَوْ فَوْرَةُ - الْعِشَاءِ، سَاعَةَ تَهَبُّ الشَّيَاطِينُ».

1231. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Yatsı vaktinin koyu karanlığı gidinceye kadar çocuklarınızı dışarı bırakmayın! Bu vakit, şeytanların harekete geçip etrafa dağıldığı zamandır."[622]

Hadisin Açıklaması

Bize hayatı ve nasıl yaşamamız gerektiğini öğreten Peygamber Efendimiz, şeytanların şerrinden nasıl korunacağımızı da öğretmiştir. Akşamın ilk saatleri, şeytanların toplu halde göreve çıktıkları bir zaman dilimidir. Anneler bu saatlerde, "yerler mühürlendi" diye çocuklarını dışarıda bırakmazlar.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Akşamın ilk saatlerinde şeytanlar süratli bir şekilde görev başına giderler.

2. Onların çocuklara zarar vermemesi için, akşamın bu saatlerinde çocukları dışarı bırakmamalıdır.

Tirmizî, Daavât 27, nr. 3416; Tayâlisî, *Müsned* (Türkî), II, 491, nr. 1268. Ayrıca bk. İbni Mâce, Duâ 16, nr. 3879.

Ebû Dâvûd, Et'ime 53, nr. 3852; Tirmizî, Et'ime 48, nr. 1860; İbni Mâce, Et'ime 22, 3297.

. Müslim, Eşribe 96, 99, nr. 2012; Ebû Dâvûd, Eşribe 22, nr. 3732; Tirmizî, Et'ime 15, nr. 1812; İbni Mâce, Eşribe 16, nr. 3410.

Ebû Dâvûd, Edeb 160, 161, nr. 5247; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XII, 327-328, nr.5519.

İhramlı olan kimsenin fareyi öldürebileceğini gösteren hadis için bk. İbni Mâce, Menâsik 91, nr. 3089.

Müslim, Eşribe 99, nr. 2013.

Buhârî, İsti'zân 49, nr. 6293; Müslim, Eşribe 100, nr. 2015.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 90, nr. 5641.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 71, nr. 5396; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 317, nr. 7765.

Buhârî, İsti'zân 49, nr. 6293; Müslim, Eşribe 101, nr. 2016.

Kàf 50/9.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 289, nr. 26176.

A'râf 7/57; Rûm 30/50.

Müslim, İstiskà 13, nr. 898; Ebû Dâvûd, Edeb 104, 105, nr. 5100.

. Konuyla ilgili hadisler için bk. Ma'mer ibni Râşid, *el-Câmi'* (A'zamî), XI, 133, nr. 20123; Bezzâr, *Müsned* (Âdi), XI, 404, nr. 5244.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), X, 284, nr. 10671.

Ma'mer ibni Râşid, *el-Câmi'* (A'zamî), XI, 46, nr. 19872; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 316, nr. 7764. Ayrıca bk. 1221. hadisin kaynakları.

Yûnus 10/67; Rûm 30/23.

. Buhârî, Eşribe 22, nr. 5623; Müslim, Eşribe 98, nr. 2013; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 316, nr. 7763.

HAYVANLARA DAVRANIŞ

٥٨٨- بَابُ التَّحْرِيشِ بَيْنَ الْبَهَائِمِ

588. HAYVANLARI DÖVÜŞTÜRMEMEK

١٢٣٢ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّهُ كَرِهَ أَنْ يُحَرِّشَ بَيْنَ الْبَهَائِمِ.

1232. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ, hayvanları dövüşmeye teşvik etmeyi çirkin bulurdu.[623]

Hadisin Açıklaması

Deve, boğa, koç, horoz ve köpek gibi hayvanların dövüştürülmesi, onlar birbirini yaralarken bunun zevkle seyredilmesi, aslında vicdanları sızlatması gereken acıklı bir manzaradır. Hayvanların dövüştürülmesini Peygamber Efendimiz yasaklamıştır.[624]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz hayvanlara eziyet etmeyi yasaklamıştır.

2. Hayvan dövüştürmek bir zulümdür; Müslümana yakışmayan çok çirkin bir oyun ve eğlence şeklidir.

٥٨٩- بَابُ نُبَاحِ الْكَلْبِ وَنَهِيقِ الْحِمَارِ

589. KÖPEĞİN HAVLAMASI, EŞEĞİN ANIRMASI

١٢٣٣ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«أَقِلُّوا الْخُرُوجَ بَعْدَ هُدُوءٍ، فَإِنَّ لِلَّهِ دَوَابَّ يَبُثُّهُنَّ، فَمَنْ سَمِعَ نُبَاحَ الْكَلْبِ، أَوْ نُهَاقَ حِمَارٍ، فَلْيَسْتَعِذْ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، فَإِنَّهُمْ يَرَوْنَ مَا لَا تَرَوْنَ».

1233. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Gece el ayak çekildikten sonra dışarıya fazla çıkmayın. Çünkü o saatte Allah Teâlâ’nın yeryüzüne saldığı hayvanlar vardır. Köpeğin ulumasını, eşeğin anırmasını işiten kimse (eûzü billâhi mine’ş-şeytâni’r-racîm diyerek) **şeytandan Allah’a sığınsın; çünkü hayvanlar sizin görmediklerinizi görürler.”**[625]

١٢٣٤ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِذَا سَمِعْتُمْ نُبَاحَ الْكِلَابِ أَوْ نُهَاقَ الْحَمِيرِ مِنَ اللَّيْلِ، فَتَعَوَّذُوا بِاللهِ، فَإِنَّهُمْ يَرَوْنَ مَالَا تَرَوْنَ، وَأَجِيفُوا الْأَبْوَابَ، وَاذْكُرُوا اسْمَ اللهِ عَلَيْهَا، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَفْتَحُ بَابًا أُجِيفَ وَذُكِرَ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ، وَغَطُّوا الْجِرَارَ، وَأَوْكِئُوا الْقِرَبَ وَأَكْفِئُوا الْآنِيَةَ».

1234. Câbir ibni Abdillah radıyallahu anhümâdan rivâyet edildiğine göre, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Geceleyin köpeklerin ulumasını, eşeklerin anırmasını işittiğiniz zaman (eûzü billâhi mine’ş-şeytâni’r-racîm diyerek) **Allah’a sığının; çünkü o hayvanlar sizin görmediklerinizi görürler. Kapıları da besmele çekerek kapatınız. Çünkü şeytan besmele çekilerek kapatılan kapıyı açamaz.**

Geceleyin testilerin ağzını kapatın, su tulumlarının ağzını bağlayın, boş kapları ters çevirin!”[626]

١٢٣٥ - عَنْ جَابِرٍ، أَنَّهُ سَمِعَ مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«أَقِلُّوا الْخُرُوجَ بَعْدَ هُدُوءٍ، فَإِنَّ لِلهِ خَلْقًا يَبُثُّهُمْ، فَإِذَا سَمِعْتُمْ نُبَاحَ الْكِلَابِ

أَوْ نُهَاقَ الْحَمِيرِ، فَاسْتَعِيذُوا بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ».

Bu hadis 1233. hadiste geçmektedir.

Hadislerin Açıklaması

Konumuzla ilgili hadislerden, hayvanların bizim görmediğimiz şeyleri gördüğünü öğreniyoruz. Demek ki köpek boşuna ulumaz, eşek gereksiz yere anırmaz. Şeytanın onlara görünmesi veya bu en zararlı yaratığın yaptığı bazı işler bu hayvanları huzursuz eder. Onlar da ulumak veya anırmak sûretiyle rahatsızlıklarını ve tepkilerini anlatmak ister. Nitekim hayvanların bazı felâketleri daha önce hissettikleri de bilinmektedir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Bilinmeyen tehlikelerle karşılaşmamak için. gece karanlığı çöktükten sonra gereksiz yere dışarı çıkmamalıdır.

2. Geceleyin köpek uluması veya eşek anırması duyulduğu zaman, “eûzü billâhi mine’ş-şeytâni’r-racîm” diyerek şeytandan Allah’a sığınmalıdır.

3. Gece yatmadan önce kapı kilitlenmeli, su ve yemek kaplarının ağzı kapatılmalı, boş kaplar da tersine çevrilmelidir.

٥٩٠- بَابُ إِذَا سَمِعَ الدِّيَكَةَ

590. HOROZ SESİ DUYUNCA NE YAPILIR?

١٢٣٦ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ:

«إِذَا سَمِعْتُمْ صِيَاحَ الدِّيَكَةِ مِنَ اللَّيْلِ، فَإِنَّهَا رَأَتْ مَلَكًا، فَسَلُوا اللهَ مِنْ

فَضْلِهِ، وَإِذَا سَمِعْتُمْ نُهَاقَ الْحَمِيرِ مِنَ اللَّيْلِ، فَإِنَّهَا رَأَتْ شَيْطَانًا، فَتَعَوَّذُوا

بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ».

1236. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Geceleyin horozların öttüğünü duyduğunuzda, şunu bilin ki, o bir melek görmüştür. Bu sebeple siz de o sırada dileklerinizi Allah’ın lütuf ve kereminden isteyin!

Geceleyin bir eşeğin anırdığını duyduğunuzda, anlayın ki, o bir şeytan görmüştür. Siz de (eûzü billâhi mine’ş-şeytâni’r-racîm diyerek) **şeytandan Allah’a sığının!”**[627]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, horozun meleği gördüğü zaman öttüğünü haber vermektedir. Böyle güzel bir zamanda dileğimizi yüce Rabbimiz’e arz etmemizi, O’nun lütuf ve kereminden niyâzda bulunmamızı tavsiye buyurmaktadır.

Öte yandan hadisin devamında eşeğin de gece vakti şeytanı görünce anırdığını bildirmekte, o sırada bizim de eûzü billâhi mine’ş-şeytâni’r-racîm (Allah’ın rahmetinden kovulmuş olan şeytandan Allah’a sığınırım) dememizi öğütlemektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Horoz, meleği görebilen ve Müslümanları namaz için uyandıran faydalı bir hayvandır. Geceleyin horoz sesi duyunca, Cenâb-ı Hakk’a duâ etmelidir.

2. Gece vakti eşek, şeytan gördüğünde anırır. O zaman da şeytandan Allah’a sığınmalıdır.

3. Şerli insanları görünce de tıpkı şeytan görmüş gibi, onların şerrinden Allah’a sığınmalıdır.

٥٩١- بَابُ لَا تَسُبُّوا الْبُرْغُوثَ

591. PİREYE LÂNET ETMEYİN!

١٢٣٧ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَجُلًا لَعَنَ بُرْغُوثًا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ:

«لَا تَلْعَنْهُ، فَإِنَّهُ أَيْقَظَ نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ لِلصَّلَاةِ».

1237. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin yanında bir adam pireye sövdü. Allah'ın Resûlü de ona şöyle buyurdu:

"Pireye lânet etme! Çünkü o, peygamberlerden birini, namaza kalkması için uyandırdı."[628]

Hadisin Açıklaması ve Hadisten Öğrendiklerimiz

Müslüman her bakımdan temiz insandır. Onun ağzı da temizdir. Birine veya bir şeye küfredip lânet ederek ağzını kirletmemelidir.

Bir sonraki dipnotta görüleceği üzere, bu hadis merfû olarak rivâyet edilmiştir.

Ebû Dâvûd, Cihâd 51 nr. 2562; Tirmizî, Cihâd 30, nr. 1708, 1709.

Ebû Dâvûd, Edeb 105, 106, nr. 5104, Buhârî, Bed'ü'l-halk 15, nr. 3303; Müslim, Zikr 82, nr. 2729.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 306, nr. 14334; Ebû Dâvûd, Edeb 105, 106, nr. 5103.

Buhârî, Bed'ü'l-halk 15, nr. 3303; Müslim, Zikir 79, nr. 2729.

Bezzâr, *Müsned* (Âdil), XIII, 457, nr. 7233; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn* (Selefî), IV, 15, nr. 2598.

BAZI ÂDÂB KURALLARI

٥٩٢- بَابُ الْقَائِلَةِ

592. KAYLÛLE YAPMAK

١٢٣٨ - عَنْ عُمَرَ قَالَ:

رُبَّمَا قَعَدَ عَلَى بَابِ ابْنِ مَسْعُودٍ رِجَالٌ مِنْ قُرَيْشٍ، فَإِذَا فَاءَ الْفَيْءُ قَالَ:

قُومُوا فَمَا بَقِيَ فَهُوَ لِلشَّيْطَانِ، ثُمَّ لَا يَمُرُّ عَلَى أَحَدٍ إِلَّا أَقَامَهُ.

قَالَ: ثُمَّ بَيْنَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ قِيلَ: هَذَا مَوْلَى بَنِي الْحَسْحَاسِ يَقُولُ الشِّعْرَ،

فَدَعَاهُ فَقَالَ: كَيْفَ قُلْتَ؟ فَقَالَ:

وَدِّعْ سُلَيْمَى إِنْ تَجَهَّزْتَ غَازِيًا... كَفَى الشَّيْبُ وَالْإِسْلَامُ لِلْمَرْءِ نَاهِيَا

فَقَالَ: حَسْبُكَ، صَدَقْتَ صَدَقْتَ.

1238. Ömer ibnü'l-Hattâb radıyallahu anh şöyle dedi:

Kureyş kabilesinden bazı adamlar, zaman zaman Abdullah ibni Mes'ûd'un kapısının önünde otururlardı. Zevâl vakti girip de güneş batıya devrildiği vakit, Abdullah ibni Mes'ûd:

"Haydi kalkın, kaylûle yapın! Artık bu vakitten sonrası şeytan içindir." dedi. Sonra yolda karşılaştığı kimseleri de kaldırır, kaylûle yapmalarını söylerdi.

Hz. Ömer sözüne şöyle devam etti:

"Biz orada otururken, yanımızdan bir adam geçti. Biri:

'Bu adam Hashasoğulları'nın kölesidir, şiir söyler' dediler. Ömer onu çağırdı ve:

"Neler söylüyorsun bakalım?" dedi. O da şu beyti okudu:

"Gazi olarak yola çıkmak için hazırlanmışsan, vedâ et Süleymâ'ya.
İslâm ile ak saçlar, yeter kötülükten sakındırmaya."

Bunun üzerine Ömer ona:
"Kâfi, doğru söyledin, doğru söyledin." dedi.[629]

١٢٣٩ - عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ:

كَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَمُرُّ بِنَا نِصْفَ النَّهَارِ - أَوْ قَرِيبًا مِنْهُ - فَيَقُولُ:

قُومُوا فَقِيلُوا، فَمَا بَقِيَ فَلِلشَّيْطَانِ.

1239. Ashâb-ı kirâmdan Sâib ibni Yezîd radıyallahu anh şöyle dedi:
Ömer ibnü'l-Hattâb radıyallahu anh, gün ortasında (veya ona yakın bir zamanda) yanımıza gelir ve şöyle derdi:
"Haydi kalkın, kaylûle yapın! Artık bu vakitten sonrası şeytan içindir."[630]

١٢٤٠ - عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

كَانُوا يُجَمِّعُونَ، ثُمَّ يَقِيلُونَ.

1240. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:
Ashâb-ı kirâm namaz kılmak için bir araya gelirler, namazdan sonra da gidip kaylûle yaparlardı.[631]

١٢٤١ - عَنْ أَنَسٍ:

مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ شَرَابٌ، حَيْثُ حُرِّمَتِ الْخَمْرُ، أَعْجَبَ إِلَيْهِمْ مِنَ

التَّمْرِ وَالْبُسْرِ، فَإِنِّي لَأَسْقِي أَصْحَابَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

وَهُمْ عِنْدَ أَبِي طَلْحَةَ، مَرَّ رَجُلٌ فَقَالَ:

إِنَّ الْخَمْرَ قَدْ حُرِّمَتْ، فَمَا قَالُوا: مَتَى؟ أَوْ حَتَّى نَنْظُرَ.

قَالُوا: يَا أَنَسُ، أَهْرِقْهَا، ثُمَّ قَالُوا عِنْدَ أُمِّ سُلَيْمٍ حَتَّى أَبْرَدُوا وَاغْتَسَلُوا، ثُمَّ

طَيَّبَتْهُمْ أُمُّ سُلَيْمٍ، ثُمَّ رَاحُوا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَإِذَا الْخَبَرُ

كَمَا قَالَ الرَّجُلُ.

قَالَ أَنَسٌ: فَمَا طَعِمُوهَا بَعْدُ.

1241. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Şarap haram kılındığı zaman Medinelilerin en sevdiği içki, kuru hurma ile taze hurmadan yapılan içkiydi. Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin ashâbı (üvey babam) Ebû Talha'nın evinde toplanmışlardı, ben de onlara içki sunuyordum. Derken oraya bir adam geldi ve:

"Şarap haram kılındı." dedi. Orada bulunanlar, "ne zaman haram edildi? Hele bir bakalım…" bile demeden bana:

"Enes! Evdeki bütün içkileri dök!" dediler. Sonra hava serinleyene kadar bizim evde kaylûle yaptılar (öğle uykusuna yattılar) ve yıkandılar. Ardından (annem) Ümmü Süleym onlara güzel koku ikrâm etti. Daha sonra kalkıp Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanına gittiler. İçkinin haram edildiğine dair, o zâtın verdiği haberin doğru olduğunu anladılar. Enes sözünü şöyle tamamladı:

"O günden sonra sahâbîler bir daha ağızlarına içki koymadılar."[632]

Hadislerin Açıklaması

* **Kaylûle**, öğle sıcağının şiddetli olduğu gün ortasında, öğle namazından sonra uyuma demektir. Sıcak memleketler için vazgeçilmezdir. Kaylûle yapılınca vücut dinlenip zindeliğini korur, böylece öğleden sonra ve gece yapılacak ibâdetler daha dinç bir şekilde yapılmış olur.[633] Uyunmasa bile yatıp dinlenmek kaylûle sayılır.

Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh: "Artık bu vakitten sonrası şeytan içindir." sözüyle şeytanın kaylûle yapmadığını, o sıcak saatlerin şeytana

tapanların ibâdet vakti olduğunu hatırlatmıştır. Peygamber Efendimiz de: “Kaylûle yapın! Zira şeytan kaylûle yapmaz.” buyurmuştur.[634]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz ve ashâb-ı kirâm kaylûle yapar, kaylûle yapmaya da teşvik ederlerdi.

2. Kaylûle öğle namazından, cuma günü de cuma namazından sonra yapılır.

3. Peygamber Efendimiz zamanında kimse yalan söylemezdi. Yalan söylemek isteyen münâfıklar da, Resûl-i Ekrem tarafından foyalarının ortaya çıkarılmasından yılmışlardı. Bu sebeple hadisteki zikri geçen meclisteki Müslümanlar, oraya gelen bir adamın “içki haram kılındı” uyarısına hemen inanmışlar, ardından da evlerindeki içki küplerini sokaklara dökmüşlerdi.

4. Sahâbenin bir kısmı içkiye müptelâ olduğu halde, dinin emir ve yasaklarına olan üstün saygılarından dolayı, “içki haram kılındı” denir denmez içkiyi bırakmışlardı.

5. Şiir dinlemekte sakınca yoktur.

٥٩٣- بَابُ نَوْمِ آخِرِ النَّهَارِ

593. GÜNÜN SONUNDA UYUMAK

١٢٤٢ - عَنْ خَوَّاتِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ:

نَوْمُ أَوَّلِ النَّهَارِ خُرْقٌ، وَأَوْسَطُهُ خُلُقٌ، وَآخِرُهُ حُمْقٌ.

1242. Ashâb-ı kirâmdan Havvât ibni Cübeyr radıyallahu anh şöyle dedi:

“Günün başlangıcında uyumak câhillik, ortasında uyumak güzel alışkanlık, sonunda (ikindiden sonra) uyumak ise ahmaklıktır.”[635]

Hadisin Râvisi:

Havvât ibni Cübeyr

Medineliydi. Güzel sesli bir şâirdi. Bedir dışındaki bütün gazvelere katıldı. Peygamber Efendimiz ona üç defa: “Allah sana merhametiyle

muâmele etsin!" diye duâ etti.[636] Sıffîn Savaşı'nda Hz. Ali'nin saflarında yer aldı. Hayatının son yıllarında gözlerini kaybetti. Hicretin 40. yılında (660-61) Medine'de vefat etti.

Allah ondan râzı olsun.

Hadisin Açıklaması

Günün ilk saatleri, en verimli zaman dilimidir. Nitekim Peygamber Efendimiz: **"Allahım! Ümmetim için günün ilk saatlerini bereketli kıl!"** diye duâ etmiştir.[637] Bu sebeple sabah saatlerinde uyumamalıdır.

Öğle sıcağında yatıp uyumak, yani kaylûle yapmak, vücudu dinlendirip canlandırır. Daha iyi çalışmayı ve ibâdet etmeyi sağlar.

Akşam üzeri uyuyan kimse ise yatsıdan sonra yatsa bile uyuyamaz, geç saatlere kadar oturmak zorunda kalır. Teheccüde ve sabah namazına kalkmakta zorlanır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Sabah ve akşama doğru yatıp uyumamalıdır.
2. Öğle vakti kaylûle yapmak sünnete uygundur.

٥٩٤- بَابُ الْمَأْدُبَةِ

594. ZİYÂFET VERMEK

١٢٤٣ – عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ قَالَ:

سَأَلْتُ نَافِعًا: هَلْ كَانَ ابْنُ عُمَرَ يَدْعُو لِلْمَأْدُبَةِ؟ قَالَ:

لَكِنَّهُ انْكَسَرَ لَهُ بَعِيرٌ مَرَّةً فَنَحَرْنَاهُ، ثُمَّ قَالَ: احْشُرْ عَلَيَّ الْمَدِينَةَ.

قَالَ نَافِعٌ: فَقُلْتُ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَلَى أَيِّ شَيْءٍ؟ لَيْسَ عِنْدَنَا خُبْزٌ، فَقَالَ:

اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ، هَذَا عُرَاقٌ، وَهَذَا مَرَقٌ – أَوْ قَالَ: مَرَقٌ وَبَضْعٌ – فَمَنْ

شَاءَ أَكَلَ، وَمَنْ شَاءَ وَدَعَ.

1243. Tâbiîn muhaddislerinden Meymûn ibni Mihrân şöyle dedi:

Abdullah İbni Ömer'in âzatlı kölesi Nâfi'e:

"İbni Ömer ziyâfet verir miydi?" diye sordum. Bana şu cevabı verdi:

"Bir defasında onun bir devesinin ayağı kırılmıştı, biz de onu kestik. İbni Ömer:

"Medine halkını evime dâvet et!" dedi. Ben de ona:

"Ey Ebû Abdurrahmân! Biz halkı neye dâvet edeceğiz? Evde ekmek bile yok." dedim. O da şunu söyledi:

"Allahım! Sana hamd olsun. Yahu işte kemikli et var, çorba var (veya: çorba var, parça et var). İsteyen oturur yer, istemeyen çeker gider."[638]

Hadisin Açıklaması

İnsanlara yemek yedirmek hayırlı bir iştir. Çünkü Peygamber Efendimiz (خَيْرُكُمْ مَنْ أَطْعَمَ الطَّعَامَ) "Sizin en hayırlınız yemek yediren kimsedir." buyurmuştur.[639] İşte bunun için din kardeşlerine, fakirlere ve komşulara sebepli-sebepsiz ziyâfet vermek Allah'ı da Peygamber'i de memnun eden bir davranıştır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Ashâb-ı güzîn efendilerimiz evlerinde insanlara ziyâfet verirlerdi.

2. İyi ve hayırlı bir insan olabilmek için, insanlara yemek ikrâm etmelidir.

٥٩٥- بَابُ الْخِتَانِ

595. ERKEK ÇOCUKLARIN SÜNNET EDİLMESİ

١٢٤٤ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِخْتَتَنَ إِبْرَاهِيمُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ ثَمَانِينَ سَنَةً، وَاخْتَتَنَ بِالْقَدُومِ».

1244. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"İbrâhim aleyhisselâm, seksen yaşında iken, (Şam'ın) Kaddûm köyünde sünnet oldu."[640]

Hadisin Açıklaması

Hz. İbrâhim, Peygamber Efendimiz'in atasıdır. Onun sünnet olmasından sonra, "hitân" denilen bu âdet, bir peygamber sünneti olarak devam edip günümüze kadar gelmiştir. Yahudiler de kitaplarındaki birçok şeyi değiştirmelerine rağmen o günden sonra hep sünnet olmuşlardır. Hıristiyanlar ise, kutsal kitaplarındaki çok şeyi değiştirdikleri gibi, sünnet geleneğini de kitaplarından çıkarmışlardır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Çocukları sünnet ettirmek bir İslâm geleneğidir.

2. Yaşlılık günlerinde Müslüman olanlar da sünnet edilir (Bu konu 1250-1252. hadislerde gelecektir).

٥٩٦- بَابُ خَفْضِ الْمَرْأَةِ

596. KADINLARIN SÜNNET EDİLMESİ

١٢٤٥ - عَنْ أُمِّ الْمُهَاجِرِ قَالَتْ:

سُبِيتُ فِي جَوَارِيَ مِنَ الرُّومِ، فَعَرَضَ عَلَيْنَا عُثْمَانُ الْإِسْلَامَ، فَلَمْ يُسْلِمْ

مِنَّا غَيْرِي وَغَيْرُ أُخْرَى.

فَقَالَ عُثْمَانُ: إِذْهَبُوا فَاخْفِضُوهُمَا، وَطَهِّرُوهُمَا.

1245. Tâbiîn hanımlarından Ümmü'l-Muhâcir şöyle dedi:

Rum câriyelerle birlikte esir edilmiştim. Hz. Osman bize İslâmiyet'i tebliğ etti. Benimle bir başka kızdan başkası Müslüman olmadı. Hz. Osman:

"Bu ikisini götürün, sünnet ederek temizleyin." dedi.

Hadisin Râvisi:

Ümmü'l-Muhâcir er-Rûmiyye

Hayatı hakkında kendisinin verdiği bu bilgiler dışında fazla bir şey bilinmemektedir. Yine kendisi, İslâmiyet ile şereflendiği o günden sonra Hz. Osman'ın hizmetinde bulunduğunu söylemiştir.

Hadisin Açıklaması

İslâm dünyasının büyük bir kısmında kadınlar sünnet edilmez. Yalnız Mısır, Etiyopya, Somali, Kenya, Nijerya ve Sudan gibi Afrika ülkelerinin bir bölümünde, fizyolojik ve jinekolojik yapıları gereği, kızların sünnet edilmesine ihtiyaç duyulur. Bu sünnet, kadının cinsiyet organının üst kısmındaki derinin kesilmesinden ibârettir.

Peygamber Efendimiz kızları sünnet eden bir kadına: **"O eti derinden kesme. Çünkü o kadına zevk verir. Kocası da ondan hoşlanır."** buyurmuştur.[641]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Her memlekette kadınların sünnet edilmesine ihtiyaç duyulmaz.

2. Kadınların sünnet edilmesine ihtiyaç duyulan yerlerde ise bu işlemin mutlaka yapılması gerekir.

٥٩٧- بَابُ الدَّعْوَةِ فِي الْخِتَانِ

597. SÜNNET MERÂSİMİNE DÂVET

١٢٤٦ - عَنْ سَالِمٍ قَالَ:

خَتَنَنِي ابْنُ عُمَرَ أَنَا وَنُعَيْمًا، فَذَبَحَ عَلَيْنَا كَبْشًا، فَلَقَدْ رَأَيْتُنَا وَإِنَّا لَنَجْذَلُ بِهِ

عَلَى الصِّبْيَانِ أَنْ ذَبَحَ عَنَّا كَبْشًا.

1246. Tâbiîn âlimi Sâlim ibni Abdillah şöyle dedi:

"(Babam) Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ beni ve (âzatlımız) Nuaym ibni Abdillâh'ı sünnet ettirmiş, bizim için bir de koç kestirmişti.

Koç kesmesi sebebiyle diğer çocuklara karşı çok sevinmiştik.”[642]

Bu hadis bir sonraki hadisle birlikte açıklanacaktır.

٥٩٨- بَابُ اللَّهْوِ فِي الْخِتَانِ

598. SÜNNET MERÂSİMİNDE EĞLENCE

١٢٤٧ - عَنْ أُمِّ عَلْقَمَةَ:

أَنَّ بَنَاتِ أَخِي عَائِشَةَ اخْتُتِنَّ، فَقِيلَ لِعَائِشَةَ:

أَلَا نَدْعُو لَهُنَّ مَنْ يُلْهِيهِنَّ؟ قَالَتْ: بَلَى.

فَأَرْسَلْتُ إِلَى عَدِيٍّ فَأَتَاهُنَّ، فَمَرَّتْ عَائِشَةُ فِي الْبَيْتِ فَرَأَتْهُ يَتَغَنَّى وَيُحَرِّكُ

رَأْسَهُ طَرَبًا، وَكَانَ ذَا شَعْرٍ كَثِيرٍ، فَقَالَتْ: أُفٍّ، شَيْطَانٌ، أَخْرِجُوهُ، أَخْرِجُوهُ.

1247. Tâbiîn neslinin hanım râvilerinden (Mercâne diye anılan) Ümmü Alkame şöyle dedi:

Âişe radıyallahu anhânın erkek kardeşinin kızları sünnet edilmişti. Âişe’ye:

“Kızları eğlendirecek birini çağırmayacak mıyız?” denildi. O da:

“Tamam, çağırın.” dedi.

Bunun üzerine ben bu işleri yapan Adî’ye haber gönderdim. Hz. Âişe eğlencenin yapıldığı eve geldi. Uzun saçlı biri olan Adî’nin, kendini kaybetmişçesine başını sallayıp şarkılar söylediğini görünce:

“Üff! Bu bir şeytan. Çıkarın şunu, çıkarın şunu!” dedi.[643]

Hadislerin Açıklaması

* Çocukların sünnet edilmesi ve bu münâsebetle ziyâfet verilmesi âdeti İslâm’dan önce de vardı. Câhiliye döneminin güzel âdetlerini değiştirmeyen güzel dinimiz, bu âdeti de değiştirmedi. Sünnet olan çocukların neşelenmesi

için onların etrafında toplanılması, helâl ölçüler içinde yenilip içilmesi güzel bir âdettir.

* Sünnet olan çocukları neşelendirmek güzel bir şey olmakla beraber, İslâmî ölçüleri zorlayacak şekilde eğlenceler tertip etmek kesinlikle doğru değildir. Nitekim Âişe annemiz de böyle bir eğlenceyi yasaklamıştır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Sünnet merâsiminde dâvetlilere yemek yedirmeli, buna imkânı olmayan ailelere yardımcı olmalıdır.

2. Sünnet merâsimi dolayısıyla çocukları da sevindirmelidir.

٥٩٩- بَابُ دَعْوَةِ الذِّمِّيِّ

599. ZİMMÎNİN DÂVETİ

١٢٤٨ - عَنْ أَسْلَمَ مَوْلَى عُمَرَ قَالَ:

لَمَّا قَدِمْنَا مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ الشَّامَ أَتَاهُ الدِّهْقَانُ قَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، إِنِّي قَدْ صَنَعْتُ لَكَ طَعَامًا، فَأُحِبُّ أَنْ تَأْتِيَنِي بِأَشْرَافِ مَنْ مَعَكَ، فَإِنَّهُ أَقْوَى لِي فِي عَمَلِي، وَأَشْرَفُ لِي، قَالَ: إِنَّا لَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَدْخُلَ كَنَائِسَكُمْ هَذِهِ مَعَ الصُّوَرِ الَّتِي فِيهَا.

1248. Hz. Ömer'in âzatlısı Eslem şöyle dedi:

Ömer ibnü'l-Hattâb radıyallahu anh ile birlikte Şam'a gittiğimizde, oranın önde gelenlerinden biri Hz. Ömer'e:

"Ey mü'minlerin emîri! Ben senin için yemek hazırladım. Yanındaki ileri gelen adamlarla birlikte yemeğime gelmenizden memnun olurum. Çünkü bu benim işimi başarıyla yürütmeme yardım eder ve bana şeref kazandırır." dedi. Hz. Ömer de ona:

“Biz içinde heykeller, insan resimleri bulunan kiliselerinize giremeyiz.” dedi.[644]

Hadisin Açıklaması

Zimmî, İslâm devletinin gayr-i müslim vatandaşıdır. Hadisimizde anlatılan olay, muhtemelen Kudüs’ün fethinden sonra, Hz. Ömer’in şehri patrikten teslim almak üzere Kudüs’e gittiği zaman yaşandı. Hz. Ömer, içindeki insan heykel ve resimleri dolayısıyla kiliseye gitmek istemediğine göre, anlaşılan dâveti veren de bir papazdı.

Hadisten Öğrendiklerimiz

Gayr-i müslimlerin dâveti kabul edilip, yemekleri yenebilir.

٦٠٠- بَابُ خِتَانِ الْإِمَاءِ

600. CÂRİYELERİN SÜNNET OLMASI

١٢٤٩ - عَنْ أُمِّ الْمُهَاجِرِ قَالَتْ: سُبِيتُ وَجَوَارِيَ مِنَ الرُّومِ، فَعَرَضَ عَلَيْنَا عُثْمَانُ الْإِسْلَامَ، فَلَمْ يُسْلِمْ مِنَّا غَيْرِي وَغَيْرُ أُخْرَى، فَقَالَ: اخْفِضُوهُمَا، وَطَهِّرُوهُمَا فَكُنْتُ أَخْدُمُ عُثْمَانَ.

Bu hadis 1245. hadisin aynıdır.

٦٠١- بَابُ الْخِتَانِ لِلْكَبِيرِ.

601. YAŞLI ADAMIN SÜNNET OLMASI

١٢٥٠ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

إِخْتَتَنَ إِبْرَاهِيمُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ ابْنُ عِشْرِينَ وَمِائَةٍ، ثُمَّ عَاشَ بَعْدَ ذَلِكَ ثَمَانِينَ سَنَةً.

قَالَ سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ:

إِبْرَاهِيمُ أَوَّلُ مَنِ اخْتَتَنَ، وَأَوَّلُ مَنْ أَضَافَ، وَأَوَّلُ مَنْ قَصَّ الشَّارِبَ، وَأَوَّلُ مَنْ قَصَّ الظُّفُرَ، وَأَوَّلُ مَنْ شَابَ فَقَالَ: يَا رَبِّ، مَا هَذَا؟

قَالَ: وَقَارٌ، قَالَ: يَا رَبِّ، زِدْنِي وَقَارًا.

1250. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

İbrâhim aleyhisselâm 120 yaşında sünnet oldu. Ondan sonra seksen yıl daha yaşadı.

Tâbiîn âlimi Saîd ibnü'l-Müseyyeb şöyle dedi:

İlk sünnet olan, ilk misâfir ağırlayan, bıyığını ilk kısaltan, tırnaklarını ilk kesen ve saçının ağardığını ilk fark eden İbrâhim aleyhisselâmdır. Saçına ak düşünce:

"Yâ Rabbî! Bu nedir?" diye sordu. Allah Teâlâ da ona:

"O olgunluk alâmetidir." buyurdu. Hz. İbrâhim de:

"Yâ Rabbî! Beni daha olgun bir kul yap!" dedi.[645]

١٢٥١ - عَنِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ قَالَ:

أَمَا تَعْجَبُونَ لِهَذَا؟ يَعْنِي: مَالِكَ بْنَ الْمُنْذِرِ عَمَدَ إِلَى شُيُوخٍ مِنْ أَهْلِ كَسْكَرَ أَسْلَمُوا، فَفَتَّشَهُمْ فَأَمَرَ بِهِمْ فَخُتِنُوا، وَهَذَا الشِّتَاءُ، فَبَلَغَنِي أَنَّ بَعْضَهُمْ مَاتَ، وَلَقَدْ أَسْلَمَ مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرُّومِيُّ وَالْحَبَشِيُّ فَمَا فُتِّشُوا عَنْ شَيْءٍ.

1251. Tâbiîn âlimi Hasan-ı Basrî şöyle dedi:

(Vâli) Mâlik ibni Münzir'in yaptığı şu işe hayret etmiyor musunuz? Kesker halkından Müslüman olan yaşlıları toplamış, onların sünnet olup olmadıklarına bakmış, olmadıklarını anlayınca da, şu soğuk kış gününde adamların sünnet edilmesini emretmiş. Öğrendiğime göre onlardan ölenler bile olmuş. Halbuki Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında kimi Rum, kimi Habeşli insanlar Müslüman olmuştu da onların sünnet olup olmadıkları araştırılmamıştı.

١٢٥٢ - عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ:

كَانَ الرَّجُلُ إِذَا أَسْلَمَ أُمِرَ بِالِاخْتِتَانِ وَإِنْ كَانَ كَبِيرًا.

1252. Tâbiîn muhaddisi İbni Şihâb ez-Zührî şöyle dedi:

Bir adam İslâmiyet'i kabul ettiğinde, ne kadar yaşlı da olsa, ona sünnet olması emredilirdi.

Hadisin Açıklaması

* Hz. İbrâhim kaç yaşında sünnet oldu? Bu konuda iki rivâyet vardır. Biri seksen yaşında sünnet olduğunu belirten 1244. hadis, diğeri 120 yaşında sünnet olduğunu belirten 1252. hadis.

* Allah Teâlâ, Peygamber Efendimiz'e Hz. İbrâhim'in yolunu izlemesini emretmiş ve: **"Tek Allah'a inanan ve hiçbir zaman müşriklerden olmayan İbrâhim'in tertemiz dinine uy!"** buyurmuştur.[646]

Konumuzun ilk hadisinde Hz. İbrâhim'in sünnetlerinden bir kısmı sayılmıştır. Biz bunları ve benzeri buyrukları hem Hz. İbrâhim'in, hem de Peygamber Efendimiz'in sünneti diye yaparız.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslümanlar, çocuklarını, bir Peygamber sünneti olduğu için sünnet ettirirler.

2. Sünnet olmak, Müslümanlığın simgelerinden biri kabul edilmiştir.

3. İşte bu sebeple, İslâmiyet'i kabul edenlerden de sünnet olmaları istenir.

٦٠٢- بَابُ الدَّعْوَةِ فِي الْوِلَادَةِ

602. ÇOCUK DOĞUNCA ZİYÂFET VERMEK

١٢٥٣ - عَنْ بِلَالِ بْنِ كَعْبٍ الْعَكِّيِّ قَالَ:

زُرْنَا يَحْيَى بْنَ حَسَّانَ فِي قَرْيَتِهِ، أَنَا وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ أَدْهَمَ، وَعَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ قُرَيْرٍ، وَمُوسَى بْنُ يَسَارٍ، فَجَاءَنَا بِطَعَامٍ، فَأَمْسَكَ مُوسَى، وَكَانَ صَائِمًا. فَقَالَ يَحْيَى: أَمَّنَا فِي هَذَا الْمَسْجِدِ رَجُلٌ مِنْ بَنِي كِنَانَةَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكَنَّى أَبَا قِرْصَافَةَ أَرْبَعِينَ سَنَةً، يَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا، فَوُلِدَ لِأَبِي غُلَامٌ، فَدَعَاهُ فِي الْيَوْمِ الَّذِي يَصُومُ فِيهِ فَأَفْطَرَ، فَقَامَ إِبْرَاهِيمُ فَكَنَسَهُ بِكِسَائِهِ، وَأَفْطَرَ مُوسَى.

1253. Tebe-i tâbiîn neslinden Bilâl ibni Kâ'b el-Akkî şöyle dedi:

Biz, (zâhid) İbrâhîm ibni Edhem, Abdülazîz ibni Kurayr ve Mûsâ bin Yesâr ile birlikte tâbiîn neslinden olan Filistinli Yahyâ bin Hassân'ı köyünde ziyâret etmiştik. Yahyâ bize yemek getirdi. Fakat Mûsâ bin Yesâr oruçlu olduğu için yemedi. O zaman Yahyâ bin Hassân şunu anlattı:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin ashâbından olan Kinâneoğullarına mensup Ebû Kırsâfe, şu mescitte bize kırk sene namaz kıldırdı. Bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı. Babamın bir çocuğu doğmuştu. Ebû Kırsâfe'nin oruçlu olduğu bir gün babam onu yemeğe dâvet etti, o da orucunu bozdu."

Bunun üzerine İbrâhim ibni Edhem kalktı, cübbesiyle Mûsâ'ya dokundu, o da orucunu bozdu.[647]

Hadisin Açıklaması

Müslümanlar, kardeşlik bağını güçlendirmek için birbirini ziyâret etmelidir. Ziyâretine gidilen kimse de elinden geldiği ölçüde ziyâretçilerine

ikrâmda bulunmalıdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Büyüklerimiz, Peygamber Efendimiz'i ve onun terbiyesiyle yetişmiş olan sahâbe efendilerimizi kendilerine örnek alırlardı.

2. Çocuk doğduğu zaman, dostlara ziyâfet vermek güzel bir âdettir. Dâvet edilenler de bu dâvete katılmalıdır.

3. Nâfile oruç tutan kimsenin, böyle dâvetlerde orucunu bozup ikrâm edilen şeyi yemesi, bozduğu orucu da kazâ etmesi uygun olur.

٦٠٣- بَابُ تَحْنِيكِ الصَّبِيِّ

603. BEBEĞE TAHNÎK YAPMAK

١٢٥٤ - عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

ذَهَبْتُ بِعَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ وُلِدَ،

وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي عَبَاءَةٍ يَهْنَأُ بَعِيرًا لَهُ، فَقَالَ:

«مَعَكَ تَمَرَاتٌ؟»

قُلْتُ: نَعَمْ، فَنَاوَلْتُهُ تَمَرَاتٍ فَلَاكَهُنَّ، ثُمَّ فَغَرَ فَا الصَّبِيِّ، وَأَوْجَرَهُنَّ إِيَّاهُ،

فَتَلَمَّظَ الصَّبِيُّ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«حُبُّ الْأَنْصَارِ التَّمْرَ»، وَسَمَّاهُ: عَبْدَ اللهِ.

1254. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Üvey kardeşim Abdullah ibni Ebî Talha'yı, doğduğu gün alıp Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme götürmüştüm. O sırada Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bir aba giymiş, devesine katran sürüyordu. Bana:

"Yanında birkaç kuru hurma var mı?" diye sordu. Ben de:

“Evet, var.” dedim ve getirdiğim hurmaları ona verdim. Hurmaları mübârek ağzına atıp çiğnedi. Sonra bebeğin ağzını açtı ve onları ağzına koydu. Bebek diliyle yalanmaya başladı. Allah’ın Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem:

“Bakın şu Ensâr’ın hurma sevgisine!” buyurdu. Çocuğa da Abdullah adını koydu.[648]

Hadisin Açıklaması

Çocukları dünyaya gelen ashâb-ı kirâm, onu daha süt emmeden, birkaç hurma ile birlikte Fahr-i Âlem Efendimiz’e getirirlerdi. O da hurmaları mübârek ağzında çiğner, onları çocuğun damağına çalar, adını koyar ve ona duâ ederdi. Bu âdete **tahnîk** denirdi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Çocuğa doğduğu zaman tahnîk yapmak sünnettir.
2. Tahnîki kuru hurma ile yapmak uygundur.
3. Sâlih bir adam veya sâliha bir hanım da tahnîk yapabilir.
4. Çocuğa doğduğu gün ad konabilir.

٦٠٤- بَابُ الدُّعَاءِ فِي الْوِلَادَةِ

604. ÇOCUK DOĞDUĞUNDA DUÂ ETMEK

١٢٥٥ - عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ قَالَ:

لَمَّا وُلِدَ لِي إِيَاسٌ دَعَوْتُ نَفَرًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَطْعَمْتُهُمْ، فَدَعَوْا، فَقُلْتُ: إِنَّكُمْ قَدْ دَعَوْتُمْ فَبَارَكَ اللهُ لَكُمْ فِيمَا دَعَوْتُمْ، وَإِنِّي إِنْ أَدْعُو بِدُعَاءٍ فَأَمِّنُوا، قَالَ: فَدَعَوْتُ لَهُ بِدُعَاءٍ كَثِيرٍ فِي دِينِهِ وَعَقْلِهِ وَكَذَا.

قَالَ: فَإِنِّي لَأَتَعَرَّفُ فِيهِ دُعَاءَ يَوْمِئِذٍ.

1255. Tâbiîn fakîhlerinden Muâviye bin Kurre şöyle dedi:

Oğlum İyâs dünyaya gelince, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin ashâbından bazılarını dâvet ederek onlara ziyâfet verdim, onlar da oğluma duâ ettiler. Ben onlara şunu söyledim:

"Duâ ettiniz. Allah duânızı kabul edip feyizli, bereketli kılsın. Şimdi ben bir duâ edeyim, siz de âmin deyin."

Muâviye bin Kurre sözüne devamla dedi ki: Ben de oğlumun dindar olması, akıllı olması gibi konularda pek çok duâ ettim. Bugün ben oğlumda, o gün yapılan duânın etkilerini görüyorum.

Hadisin Râvisi:

Muâviye bin Kurre el-Müzenî

Babası Kurre bin İyâs, henüz çocuk yaşta iken, başını Resûl-i Ekrem okşayıp duâ etmişti. Kendisi de değerli bir âlim ve muhaddis oldu. Emevîler devrinde Hâricîler ile yapılan savaşa babasıyla birlikte katıldı, babası bu savaşta şehid edildi (v. 64/684).

Muâviye bin Kurre, kendisinde münâfıklık alâmeti bulunmasından endişe eder, "Bundan Hz. Ömer bile korkardı, ben nasıl emîn olabilirim?" derdi. Hicrî 113'te (731) vefât etti.

Ashâb-ı kirâmın duâsını almış olan oğlu İyâs bir allâme oldu, aklı ve zekâsıyla ün saldı. Basra kadılığı yaptı. O da hicrî 122'de (740) vefât etti.

Hadisin Açıklaması

Oğlan veya kız, çocuğu dünyaya gelince, akrabâyı, dostları, sâlih olarak bilinen kimseleri dâvet edip onlara yemek ikrâm etmeli ve duâlarını almalıdır. Nitekim tâbiîn âlimi Muâviye bin Kurre de öyle yapmış ve bunun faydasını görmüştür.

Hadisten Öğrendiklerimiz

Doğum sebebiyle yakınlara yemek ikrâm edip duâları alınmalıdır.

٦٠٥- بَابُ مَنْ حَمِدَ اللهَ عِنْدَ الْوِلَادَةِ إِذَا كَانَ سَوِيًّا وَلَمْ يُبَالِ ذَكَرًا أَوْ أُنْثَى

605. ÇOCUK SAĞLIKLI DOĞUNCA, ONUN ERKEK VEYA KIZ OLDUĞUNA BAKMADAN ALLAH'A HAMD ETMEK

١٢٥٦ - عَنْ كَثِيرِ بْنِ عُبَيْدٍ قَالَ:

كَانَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا إِذَا وُلِدَ فِيهِمْ مَوْلُودٌ - يَعْنِي: فِي أَهْلِهَا - لَا

تَسْأَلُ: غُلَامًا وَلَا جَارِيَةً، تَقُولُ: خُلِقَ سَوِيًّا؟

فَإِذَا قِيلَ: نَعَمْ، قَالَتِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

1256. Tâbiîn neslinden Kesîr ibni Ubeyd şöyle dedi:

Âişe radıyallahu anhâ, ailesinden birinin bir çocuğu dünyaya gelince, “oğlan mı kız mı?” diye sormaz, “eli ayağı düzgün mü?” diye sorardı. Kendisine, evet, bir kusuru yok denince de:

“Âlemlerin Rabbi Allah’a hamd olsun.” derdi.

Hadisin Açıklaması

Oğlan da kız da Cenâb-ı Hakk’ın bir ikrâmıdır. O hangisini münâsip görmüşse, güzel olan odur. Çocuğun sağlıklı olarak doğması en büyük nimettir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Çocuğun kusursuz doğması büyük bir nimet olduğu için, Allah’a şükretmelidir.

2. Oğlan da Allah’ın bir ikrâmıdır kız da. Allah hangisini vermişse, anne-baba için hayırlı olan odur.

3. Çocuk kusurlu doğunca,”Bu Allah’ın bir imtihanıdır, demek ki bize bunu münâsip görmüş” demeli; sabretmeli, Allah’ın verdiğine râzı olmalı ve o emânete en güzel şekilde bakmalıdır.

٦٠٦- بَابُ حَلْقِ الْعَانَةِ

606. KASIKLARI TIRAŞ ETMEK

١٢٥٧ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"خَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَتَقْلِيمُ الأَظْفَارِ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ،

وَنَتْفُ الْإِبْطِ، وَالسِّوَاكُ".

1257. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Şu beş şey yaratılış gereğidir: Bıyıkları kırpmak, tırnakları kesmek, kasıkları tıraş etmek, koltuk altını temizlemek ve misvâk kullanmak."[649]

Hadisin Açıklaması

İnsan düzgün bir görünüme sahip olmalıdır. Yaşadığı sürece bu özellikleri korumalıdır. Bu özelliklerden on kadarını Peygamber Efendimiz haber vermiş, bunları diğer peygamberler de ümmetlerine emretmişlerdir. Bunlar arasında sünnet olmak, su ile tahâretlenmek ve sakal bırakmak da vardır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bıyıklar ağza girecek kadar uzamamalı, üst dudağın kırmızısını geçmemelidir.

2. Tırnakları, aşağıdaki hadiste görüleceği gibi, on beş günde bir kesmeli, aralarına kir dolmasına meydan vermemelidir. Tırnakları kesmenin sakıncalı olduğu bir gün yoktur.

3. Etek tıraşı diye bilinen kasık tıraşı, o bölgenin temiz kalması için son derece önemlidir. Kıllar arpa boyu kadar uzayınca, bir şekilde yok edilmelidir. Diğer bir ifâdeyle bu temizlik, kırk günü geçmemelidir.

4. Koltuk altı temizliği, Müslümanlara özel bir güzelliktir. Müslüman olmayanlar buna önem vermezler. Bu konuda da yabancılara benzememelidir.

5. Misvâk kullanmaya, yani dişleri temizlemeye Peygamber Efendimiz çok önem vermiştir. Çünkü diş temizliği, vücudun genel sağlığı ile yakından ilgilidir.

٦٠٧- بَابُ الْوَقْتِ فِيهِ

607. TEMİZLENME SÜRESİ

١٢٥٨ - عَنْ نَافِعٍ:

أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ يُقَلِّمُ أَظَافِيرَهُ فِي كُلِّ خَمْسَ عَشْرَةَ لَيْلَةً، وَيَسْتَحِدُّ فِي كُلِّ شَهْرٍ.

1258. Abdullah İbni Ömer'in âzatlı kölesi Nâfi' şöyle dedi:

"İbni Ömer radıyallahu anhümâ, on beş günde bir tırnaklarını keser, her ay koltuk altı ve kasık tıraşı olurdu."[650]

Bir önceki hadiste her iki hususta da açıklama yapılmıştır.

Abdürrezzâk, *el-Musannef* (A'zamî), XI, 267; Beyhakì, *ez-Zühdü'l-kebîr* (Haydar), s. 246, nr. 644. Bu iki kaynakta şâir ile konuşanın Hz. Ömer olduğu belirtilmektedir. Zaten Hz. Ömer'in, 342 numaralı hadiste görüldüğü üzere şiirden hoşlanmadığı bilinmekte, bu hadiste de onun bir beyit dinleyince "tamam, kâfî" diyerek şiirin gerisini dinlemediği görülmektedir.

Abdürrezzâk, *el-Musannef* (A'zamî), XI, 267; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), VI, 406, nr. 4411.

İbni Mâce, İkàme 84, nr. 1102; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 207, nr. 13523.

Buhârî, Mezâlim 21, nr. 2464, Tefsîr 5/10, 11, nr. 4617, 4620; Müslim, Eşribe 3, 4, nr. 1980.

İbni Mâce, Sıyâm 22, nr. 1693.

. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* (İvezullah), I, 13, nr. 28; Heysemî, *Mecma'u'l-bahreyn* (Abdülkuddûs), V, 331, nr. 3165.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 339, nr. 26677; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 326, nr. 7797.

Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (Selefî), IV, 203, nr. 4146.

Ebû Dâvûd, Cihâd 78, nr. 2606; Tirmizî, Büyû' 6, nr. 1212; İbni Mâce, Ticârât 41, nr. 2236.

. Ma'mer ibni Râşid, *el-Câmi'* (A'zamî), XI, 314, nr. 20633.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, VI, 16, nr. 24422, 24425; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), XI, 299, nr. 8565.

Buhârî, Enbiyâ 8, nr. 3356, İsti'zân 51, nr. 6298; Müslim, Fezâil 151, nr. 2370.

Hadisin sonunda şu bilgi de verilmiştir: (قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: يَعْنِي مَوْضِعًا) “Ebû Abdillah (İmâm Buhârî), Kaddûm’un bir yer adı olduğunu söyledi.”

Bu hadis, 1250 numarayla farklı bir şekilde gelecektir.

. Ebû Dâvûd, Edeb 166, 167, nr. 5271; Beyhakì, *es-Sünenü’l-kübrâ* (Atâ), VIII, 562, nr. 17560.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), III, 562, nr. 17170.

Beyhakì, *es-Sünenü’l-kübrâ* (Atâ), X, 378, nr. 21010.

Buhârî, Salât 54, bab başlığında; Ma’mer ibni Râşid, *el-Câmi’* (A’zamî), X, 398, nr. 19486; Abdürrezzâk, *el-Musannef* (A‘zamî), I, 411, nr. 1610.

Ma’mer ibni Râşid, *el-Câmi’* (A’zamî), XI, 175, nr. 20245; Mâlik, *Muvatta’*, Sıfatü’n-Nebî 4; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VII, 18, nr. 33919.

Nahl 16/123.

Beyhakì, *es-Sünenü’l-kübrâ* (Atâ), VII, 431, nr. 14538.

Hadisin sonunda şu bilgi verilmiştir: (قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: أَبُو قِرْصَافَةَ اسْمُهُ جَنْدَرَةُ بْنُ خَيْشَنَةَ) İmâm Buhârî şöyle dedi: Ebû Kırsâfe’nin adı, Cendere bin Hayşene’dir.

Buhârî, Akìka 1, nr. 5470; Müslim, Âdâb 22, nr. 2144.

Buhârî, Libâs 63, 64, nr. 5889, 5891, 5892; Müslim, Tahâret 49-50, nr. 257.

Elbânî, *Sahîhu’l-Edebi’l-müfred*, s. 485-486, nr. 957.

MÜ’MİNİN YAPMASI VE YAPMAMASI GEREKEN BAZI İŞLER

٦٠٨- بَابُ الْقِمَارِ

608. KUMAR

١٢٥٩ - عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ:

حَدَّثَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ كَانَ يُقَالُ: أَيْنَ أَيْسَارُ الْجَزُورِ؟ فَيَجْتَمِعُ الْعَشَرَةُ، فَيَشْتَرُونَ الْجَزُورَ بِعَشَرَةِ فِصْلَانٍ إِلَى الْفِصَالِ، فَيُجِيلُونَ السِّهَامَ، فَتَصِيرُ لِتِسْعَةٍ، حَتَّى تَصِيرَ إِلَى وَاحِدٍ، وَيَغْرَمُ الْآخَرُونَ فَصِيلًا فَصِيلًا، إِلَى الْفِصَالِ فَهُوَ الْمَيْسِرُ.

1259. Tâbiîn âlimi Saîd ibni Cübeyr şöyle dedi:

Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ bana şunu anlattı:

Kumarcılar: “Deve kumarcıları nerede?” diye seslenirdi. On kişi toplanırdı. Sütten yeni kesilmiş on veya daha fazla deve yavrusu verip bir tane büyük deve alırlardı.

Bir torbaya (biri boş olmak üzere) on tane ok koyarlar, bu okları karıştırırlardı. Boş ok birine çıkıncaya kadar okları çekerlerdi. Kendisine boş ok çıkan bir şey almaz, paylar dokuz kişinin olurdu. Sonra deve bir kişiye kalıncaya kadar ok çekimi devam eder, boş ok çekenler develerin parasını öderlerdi. **Meysir** denilen kumar işte budur.

١٢٦٠ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ:

الْمَيْسِرُ: الْقِمَارُ.

1260. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:
“İnsanların malını emeksiz, zahmetsiz, haksız yere yemek kumardır.”[651]

Hadislerin Açıklaması

İlk devir âlimleri, kazanma ve kaybetme ihtimâli olan her şeyi kumar saymışlardır. Ünlü tâbiîn müfessiri Mücâhid de bu sebeple çocukların ceviz oynamasının bile haram olduğunu söylemiştir.[652] (Bu konu, 1297-1299. hadislerin yer aldığı “Çocukların ceviz oynaması” bahsinde ele alınacaktır) Helâl mal, çalışarak ve terleyerek kazanılır. Kumar ise başkasının malını emeksiz, zahmetsiz elde etmektir. Deve, boğa, koç, horoz ve köpek gibi hayvanları merhametsizce dövüştürüp, onlar üzerinden bahse tutuşmak da kumardır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Kumarın her türü haramdır.

2. Allah Teâlâ kumar ile içkiyi bir tutmuş, her ikisini de yasaklamıştır.[653]

٦٠٩- بَابُ قِمَارُ الدِّيكِ

609. HOROZ DÖVÜŞTÜREREK OYNANAN KUMAR

١٢٦١ - عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الْهُدَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ:

أَنَّ رَجُلَيْنِ اقْتَمَرَا عَلَى دِيكَيْنِ عَلَى عَهْدِ عُمَرَ فَأَمَرَ عُمَرُ بِقَتْلِ الدِّيَكَةِ،

فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ:

أَتَقْتُلُ أُمَّةً تُسَبِّحُ؟ فَتَرَكَهَا.

1261. Tâbiîn neslinden olan Rebîa bin Abdillah ibnü’l-Hüdeyr’den rivâyet edildiğine göre;

Hz. Ömer zamanında iki adam, horozları dövüştürerek kumar oynadılar. Bunu haber alan Hz. Ömer, horozların öldürülmesini emretti. Ensâr’dan bir

zât ona:
“Allah’ı zikreden bir hayvan cinsini mi öldüreceksin?” deyince, Hz. Ömer horozları bıraktı.[654]
Bir önceki Hadisin Açıklamasında bu konuya temas edildi.

٦١٠- بَابُ مَنْ قَالَ لِصَاحِبِهِ: تَعَالَ أُقَامِرْكَ

610. ARKADAŞINA: GEL SENİNLE KUMAR OYNAYALIM DİYEN KİMSE NE YAPMALI?

١٢٦٢ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"مَنْ حَلَفَ مِنْكُمْ فَقَالَ فِي حَلِفِهِ: بِاللَّاتِ وَالْعُزَّى، فَلْيَقُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ،

وَمَنْ قَالَ لِصَاحِبِهِ: تَعَالَ أُقَامِرْكَ، فَلْيَتَصَدَّقْ".

1262. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:
“Bir kimse: ‘Lât ve Uzzâ hakkı için’ diye yemin edecek olursa, hemen ardından ‘lâ ilâhe illallah’ desin!
Yine bir kimse arkadaşına: ‘Gel, seninle kumar oynayalım’ derse, hemen sadaka versin!”[655]

Hadisin Açıklaması
Hadisimiz bize iki edep dersi veriyor:
1. Putlara yemin edilmez. İnsan, değer verdiği şey üzerine yemin eder. Bugün Lât ve Uzzâ gibi putlara tapan yok, ama insanların çok değer verdiği şeyler var. Allah’tan başkasına yemin edilmez. Bugün bazı kimselerin: “Şunu yaparsam kâfir olayım.” gibi sözler sarf ettiği görülmektedir. Böyle bir söz söyleyen hemen “lâilâhe illallah (Allah’tan başka ilâh yoktur)” diyerek Allah’tan af dilemelidir.
2. Bir kimse, birine ‘Gel, seninle kumar oynayalım’ derse, ağzından çıkan bu yanlış sözü affettirmek için, bir fakire sadaka vermelidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Dinimizin uygun görmediği şekilde yemin eden kimse, hemen “lâilâhe illallah” diyerek hatasını telâfi etmelidir.

2. Arkadaşını şakadan bile olsa kumar oynamaya dâvet eden kimse, hemen sadaka vermeli ve böylece Allah Teâlâ’dan af dilemelidir. Çünkü “İyilikler, kötülükleri yok eder.”[656]

٦١١- بَابُ قِمَارِ الْحَمَامِ

611. GÜVERCİN ÜZERİNE OYNANAN KUMAR

١٢٦٣ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ لَهُ رَجُلٌ:

إِنَّا نَتَرَاهَنُ بِالْحَمَامَيْنِ، فَنَكْرَهُ أَنْ نَجْعَلَ بَيْنَهُمَا مُحَلِّلًا تَخَوُّفَ أَنْ يَذْهَبَ

بِهِ الْمُحَلِّلُ؟ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ:

ذَلِكَ مِنْ فِعْلِ الصِّبْيَانِ، وَتُوشِكُونَ أَنْ تَتْرُكُوهُ.

1263. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, bir adam ona:

“Biz iki güvercin üzerine bahis oynuyoruz. Ortaya koyduğumuz şeyi alıp götürür endişesiyle araya bir üçüncü şahıs da koymak istemiyoruz. Buna ne dersin?” diye sordu. Ebû Hüreyre ona:

“Bu yaptığınız çocukça bir şey. Yakında bunu terk edersiniz.” dedi.

Hadisin Açıklaması

Bahis oyunları birer kumardır. Bahisçiler, araya üçüncü bir adam daha koyarak oyunu kumar olmaktan çıkarmayı düşünmüşlerdir. Ebû Hüreyre radıyallahu anh, kendisine güvercin oyunu hakkında soru soranı, yumuşak bir ifâdeyle ve çocuk oyunu benzetmesiyle engellemek istemiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Oyunda yenen kimse yenilenden bir şey alıyorsa bu kumardır.

2. Dinimiz, her tür bahis oyununu yasaklamıştır.

٦١٢- بَابُ الْحِدَاءِ لِلنِّسَاءِ

612. KADINLARIN BİNDİĞİ DEVELERİ ŞARKI SÖYLEYEREK SÜRMEK

١٢٦٤ - عَنْ أَنَسٍ:

أَنَّ الْبَرَاءَ بْنَ مَالِكٍ كَانَ يَحْدُو بِالرِّجَالِ، وَكَانَ أَنْجَشَةُ يَحْدُو بِالنِّسَاءِ، وَكَانَ حَسَنَ الصَّوْتِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«يَا أَنْجَشَةُ، رُوَيْدَكَ سَوْقَكَ بِالْقَوَارِيرِ».

1264. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir yolculuk sırasında Berâ bin Mâlik erkeklerin bindiği develeri, Enceşe de kadınların bindiği develeri şarkı söyleyerek sürüyordu. Enceşe'nin sesi çok güzeldi. Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ona:

"Ey Enceşe! Develeri yavaş sür, billur şişeleri incitme!" buyurdu.[657]

Hadisin Açıklaması

Develer güzel sesten etkilenir. Sesin âhengine göre yavaş veya hızlı bir şekilde yürür. Peygamber Efendimiz güzel sesiyle şarkılar söyleyerek develeri süren Enceşe'ye, "Billûr şişeleri incitme!" diyerek, hanımları taşıyan develeri çok hızlı sürmemesini tembih etmiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz, hanımların hiçbir şekilde incitilmesine râzı olmazdı.

2. Allah'ın Resûlü, bazı emir ve tavsiyelerini latîfe ederek bildirirdi.

٦١٣- بَابُ الْغِنَاءِ

613. ŞARKI SÖYLEMEK

١٢٦٥ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ:

فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ﴾ [لقمان: ٦]،

قَالَ: الْغِنَاءُ وَأَشْبَاهُهُ.

1265. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâdan şu görüşü nakledilmiştir:

"İnsanlar arasında öyleleri vardır ki, halkı bilgisizce Allah yolundan saptırmak ve dini alaya almak için boş söz ve eğlencelere müşteri olur. Onlar için aşağılayıcı bir azap vardır."[658] âyet-i kerîmesindeki "boş söz ve eğlence"den maksat, şarkı ve ona benzer sözlerdir.[659]

١٢٦٦ - عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«أَفْشُوا السَّلَامَ تَسْلَمُوا، وَالْأَشَرَةُ شَرٌّ».

1266. Ashâb-ı kirâmdan Berâ bin Âzib radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Aranızda selâmı yayın ki, selâmete çıkasınız. Boş ve mânasız işlerle oyalanmak kötüdür."[660]

١٢٦٧ - عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ:

وَكَانَ بِمَجْمَعٍ مِنَ الْمَجَامِعِ، فَبَلَغَهُ أَنَّ أَقْوَامًا يَلْعَبُونَ بِالْكُوبَةِ، فَقَامَ غَضْبَانَ

يَنْهَى عَنْهَا أَشَدَّ النَّهْيِ، ثُمَّ قَالَ: أَلَا إِنَّ اللَّاعِبَ بِهَا لِيَأْكُلَ ثَمَرَهَا، كَآكِلِ

لَحْمِ الْخِنْزِيرِ، وَمُتَوَضِّئٍ بِالدَّمِ. يَعْنِي بِالْكُوبَةِ: النَّرْدَ.

1267. Ashâb-ı kirâmdan Fedâle bin Ubeyd radıyallahu anh bir topantıda bulunuyordu. Bazı kimselerin zar ile oyun oynadıklarını duydu. Onları bu oyundan vazgeçirmek için çok öfkeli bir şekilde kalkıp oraya gitti. Sonra da şunları söyledi:

"Bakın! Oyundan kazandığını yemek için tavla oynayan kimsenin, domuz eti yiyen ve kanla abdest alan birinden farkı yoktur!"[661]

Hadislerin Açıklaması

Sözleri İslâm ahlâkına ters düşen şarkı ve türküleri dinlememelidir.

Tavla gibi zar oyunları ve iskambil gibi kâğıt oyunları kumar için oynanıyorsa, kesinlikle haramdır. Bazı âlimler, kumar söz konusu değilse, bu tür oyunları oynamanın haram olmadığını, ancak bunların vakit öldürmeye yol açtığı için harama yakın mekrûh olduğunu söylemişlerdir.

Bundan sonraki hadiste görüleceği üzere Hz. Ali, tavla oynayanlara selâm verilmemesini emretmişti. Ünlü tâbiîn âlimi Saîd ibni Cübeyr de tavla oynayanların yanından geçerken onlara selâm vermezdi.[662]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Zaman, insanın en değerli hazinesidir. Onu mânasız oyunlarla, eğlencelerle hebâ etmemelidir.

2. Birbirimize selâm vermeyi ihmâl etmemeliyiz; çünkü selâm bizi birbirimize yaklaştırır, sevgimizi geliştirir.

٦١٤- بَابُ مَنْ لَمْ يُسَلِّمْ عَلَى أَصْحَابِ النَّرْدِ

614. TAVLA OYNAYANLARA SELÂM VERMEME HAKKINDA

١٢٦٨ - عَنِ الْفُضَيْلِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ:

كَانَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَابِ الْقَصْرِ، فَرَأَى أَصْحَابَ النَّرْدِ

انْطَلَقَ بِهِمْ فَعَقَلَهُمْ مِنْ غُدْوَةٍ إِلَى اللَّيْلِ، فَمِنْهُمْ مَنْ يُعْقَلُ إِلَى نِصْفِ النَّهَارِ.

قَالَ: وَكَانَ الَّذِي يُعْقَلُ إِلَى اللَّيْلِ هُمُ الَّذِينَ يُعَامِلُونَ بِالْوَرِقِ، وَكَانَ

الَّذِي يُعْقَلُ إِلَى نِصْفِ النَّهَارِ الَّذِينَ يَلْهُونَ بِهَا، وَكَانَ يَأْمُرُ أَنْ لَا يُسَلِّمُوا

عَلَيْهِمْ.

1268. Tebe-i tâbiîn neslinden olan Fudayl ibni Müslim babasının şöyle dediğini rivâyet etti:

Ali bin Ebî Tâlib radıyallahu anh hilâfet makamından çıkıp da tavla oynayanları görünce onları tutuklar, sabahtan geceye kadar hapsederdi. Bir kısmını da öğleye kadar hapsederdi. Geceye kadar hapsedilenler para karşılığında tavla oynayanlardı. Öğleye kadar hapsedilenler ise zevk için oynayanlardı. Hz. Ali tavla oynayanlara selâm verilmemesini de emrederdi.

Bu hadis bir önceki bahiste açıklandı.

٦١٥- بَابُ إِثْمِ مَنْ لَعِبَ بِالنَّرْدِ

615. TAVLA OYNAMANIN GÜNAHI

١٢٦٩ - عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«مَنْ لَعِبَ بِالنَّرْدِ فَقَدْ عَصَى اللهَ وَرَسُولَهُ».

1269. Ebû Mûsâ el-Eş’arî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Tavla oynayan kimse, Allah’a ve Resûlü’ne karşı gelmiş olur.”[663]

١٢٧٠ - عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ:

إِيَّاكُمْ وَهَاتَيْنِ الْكَعْبَتَيْنِ الْمَوْسُومَتَيْنِ اللَّتَيْنِ تُزْجَرَانِ زَجْرًا، فَإِنَّهُمَا مِنَ

الْمَيْسِرِ.

1270. Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh şöyle dedi:

"Şu noktalarla işaretlenmiş olan ve tavla tahtasına fırlatılan iki kemikten uzak durun. Onlarla oynamak kumardır."[664]

١٢٧١ - عَنْ بُرَيْدَةَ بْنِ الْحُصَيْبِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«مَنْ لَعِبَ بِالنَّرْدَشِيرِ فَكَأَنَّمَا صَبَغَ يَدَهُ فِي لَحْمِ خِنْزِيرٍ وَدَمِهِ»

1271. Ashâb-ı kirâmdan Büreyde bin Husayb radıyallahu anhın rivâyet ettiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Tavla oynayan kimse, elini domuz etine ve kanına bulamış gibi olur."[665]

١٢٧٢ - عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«مَنْ لَعِبَ بِالنَّرْدِ فَقَدْ عَصَى اللهَ وَرَسُولَهُ».

Bu hadis, 1269. hadisin aynıdır.

Hadisin Açıklaması

Tavla İslâmiyet'ten önce de oynanırdı. Peygamber Efendimiz bu oyunu şiddetle yasaklamıştır. Ümmetini ondan soğutmak ve iğrendirmek için de tavla oynamayı domuz eti yemeye, tavla zarını tutmayı da elini domuz kanına bulamaya benzetmiştir. Ashâb-ı kirâm efendilerimiz de, etraflarındaki insanları aynı şekilde bu oyundan uzak durmaya çağırmışlardır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz, ümmetini tavla oynamaktan sakındırmak için onu Allah'a ve Resûlü'ne isyân etmekle bir tutmuştur.

2. İslâm âlimlerinin büyük çoğunluğu, bu hadislere dayanarak tavla oynamanın haram olduğunu söylemişlerdir.

٦١٦- بَابُ الْأَدَبِ وَإِخْرَاجِ الَّذِينَ يَلْعَبُونَ بِالنَّرْدِ وَأَهْلِ الْبَاطِلِ

616. TAVLA OYNAYANLARI VE BOŞ ŞEYLERLE OYALANANLARI YOLA GETİRMENİN YOLLARI

١٢٧٣ - عَنْ نَافِعٍ:

أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ إِذَا وَجَدَ أَحَدًا مِنْ أَهْلِهِ يَلْعَبُ بِالنَّرْدِ ضَرَبَهُ، وَكَسَرَهَا.

1273. Abdullah İbni Ömer'in âzatlı kölesi Nâfi' şöyle dedi:

Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ, ailesinden birini tavla oynarken bulursa onu döver, tavla tahtasını da kırardı.[666]

١٢٧٤ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا:

أَنَّهُ بَلَغَهَا أَنَّ أَهْلَ بَيْتٍ فِي دَارِهَا، كَانُوا سُكَّانًا فِيهَا، عِنْدَهُمْ نَرْدٌ، فَأَرْسَلَتْ إِلَيْهِمْ: لَئِنْ لَمْ تُخْرِجُوهَا لَأُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ دَارِي، وَأَنْكَرَتْ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ.

1274. Âişe radıyallahu anhâdan rivâyet edildiğine göre;

Kendisiyle aynı evde oturan bir ailenin yanında tavla olduğunu öğrendi. Onlara:

"Şâyet o tavlayı evden çıkarmazsanız, ben sizi evimden çıkaracağım." diye haber saldı. Böylece onların bu hareketini hoş görmediğini ortaya koydu.[667]

١٢٧٥ - عَنْ كُلْثُومِ بْنِ جَبْرٍ قَالَ:

خَطَبَنَا ابْنُ الزُّبَيْرِ فَقَالَ: يَا أَهْلَ مَكَّةَ، بَلَغَنِي عَنْ رِجَالٍ مِنْ قُرَيْشٍ يَلْعَبُونَ بِلُعْبَةٍ يُقَالُ لَهَا: النَّرْدَشِيرُ، قَالَ اللهُ: ﴿إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ﴾ [المائدة: ٩٠]، وَإِنِّي أَحْلِفُ بِاللهِ: لَا أُوتَى بِرَجُلٍ لَعِبَ بِهَا إِلَّا عَاقَبْتُهُ فِي شَعْرِهِ وَبَشَرِهِ، وَأَعْطَيْتُ سَلَبَهُ لِمَنْ أَتَانِي بِهِ.

1275. Tâbiîn neslinden Külsûm ibni Cebr el-Huzâî şöyle dedi:

Abdullah ibni'z-Zübeyr radıyallahu anhümâ bize bir konuşma yaparak şunları söyledi:

"Ey Mekke halkı! Duyduğuma göre Kureyş kabilesinden bazıları, tavla denen bir oyun oynuyormuş. Halbuki Allah Teâlâ:

'Ey iman edenler! İçki, kumar, tapınmak ve putlara kurban kesmek için dikilen taşlar, fal ve şans okları şeytan işi birer pislikten başka bir şey değildir. Bunlardan kaçının ki ebedî kurtuluşa eresiniz.'[668] buyurmuş (ve onu yasaklamıştır.)

Allah'a yemin ederim ki, şâyet tavla oynayan biri bana getirilirse, o tavlacıyı saçından tutup cezalandıracağım, üzerinden çıkan şeyleri de onu getirene vereceğim."[669]

١٢٧٦ - عَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ أَنَّهُ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ فِي الَّذِي يَلْعَبُ بِالنَّرْدِ قِمَارًا: كَالَّذِي يَأْكُلُ لَحْمَ الْخِنْزِيرِ، وَالَّذِي يَلْعَبُ بِهِ مِنْ غَيْرِ الْقِمَارِ كَالَّذِي يَغْمِسُ يَدَهُ فِي دَمِ خِنْزِيرٍ، وَالَّذِي يَجْلِسُ عِنْدَهَا يَنْظُرُ إِلَيْهَا كَالَّذِي يَنْظُرُ إِلَى لَحْمِ الْخِنْزِيرِ.

1276. Ashâb-ı kirâmdan Ya'lâ bin Mürre şöyle dedi:

Ben Ebû Hüreyre radıyallahu anhın tavla ile kumar oynayan kimse hakkında şöyle dediğini duydum:

"Tavla ile kumar oynayan kimse, domuz eti yiyen biri gibidir. Tavlayı kumar olarak değil de eğlenmek için oynayan ise elini domuz kanına batıran biri gibidir. Tavla oynayanların yanında oturup da onu seyreden ise domuz etine bakan kimse gibidir."

١٢٧٧ – عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ:

اللَّاعِبُ بِالْفَصَّيْنِ قِمَارًا كَآكِلِ لَحْمِ الْخِنْزِيرِ، وَاللَّاعِبُ بِهِمَا غَيْرَ قِمَارٍ كَالْغَامِسِ يَدَهُ فِي دَمِ خِنْزِيرٍ.

1277. Abdullah ibni Amr ibni Âs radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

"İki zarla kumar oynayan kimse, domuz eti yiyen biri gibidir. O iki zarla kumar olarak değil de eğlenmek için oynayan ise elini domuz kanına batıran biri gibidir."[670]

Hadislerin Açıklaması

Bu bahiste, beş sahâbînin tavla oyununa dâir kanaatlerini gördük. Onların, aile yakınlarından veya tanıdıklarından tavla oynayanları nasıl hırpaladıklarını okuduk. Ashâb-ı kirâm, kumara âlet edilen her oyuna karşı çıkmışlar; tavlayı zevk için oynayanlara, hattâ onları seyredenlere bile müsâmaha göstermemişlerdir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Günaha yol açan hiçbir oyuna sıcak bakmamalı, oynayanlara tavır koymalıdır.

2. Tavla, kumar için oynanmasa bile, vakit öldürmeye sebep olduğu için zararlıdır.

3. Zararlı oyunlar el ile, dil ile engellenmelidir. Oynayanları seyretmek bile, çocukları ona özendirir.

٦١٧- بَابُ لَا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرٍ مَرَّتَيْنِ

617. MÜ’MİN BİR DELİKTEN İKİ DEFA ISIRILMAZ

١٢٧٨ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرٍ مَرَّتَيْنِ».

1278. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Mü’min bir yılan deliğinden iki defa ısırılmaz.”[671]

Hadisin Açıklaması

Mü’min uyanık adamdır. Kendisini aldatmak isteyenlerin oyununa gelmez. Gafleti yüzünden bir kere aldanabilir. Zeki ve uyanık olduğu için, ikinci defa aynı tuzağa düşmez. Tekrar aldatmak isteyenin hîlesini farkeder, onu bağışlamaz, hak ettiği dersi verir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Mü’min, yumuşak huylu ve uysal olduğu için, onu saf zannedenler, kendisini bir kere kandırabilirler. Ama dikkatli ve akıllı olduğu ve tedbirini aldığı için, bir daha faka basmaz.

2. İşleri hile ve düzen olan kimseler mü’mini, saf ve temiz kalpli olduğu için kandırabilir. Aynı şekilde onu şeytan da aldatabilir. Ama mü’minin imanı ona yol gösterir ve şeytanın tuzağına bir daha düşmemeye çalışır.

٦١٨- بَابُ مَنْ رَمَى بِاللَّيْلِ

618. GECE OK ATAN KİMSE

١٢٧٩ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«مَنْ رَمَانَا بِاللَّيْلِ فَلَيْسَ مِنَّا».

1279. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:
“Gece bize ok atan, bizden değildir.”[672]

١٢٨٠ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السِّلَاحَ فَلَيْسَ مِنَّا».

1280. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:
“Bize silah çeken bizden değildir.”[673]

١٢٨١ – عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السِّلَاحَ فَلَيْسَ مِنَّا».

Bir önceki hadisin aynıdır.

Hadislerin Açıklaması

Müslüman, din kardeşlerine yardım eder, her zaman onları destekler. Hiçbir zaman Müslümanları korkutacak bir davranışta bulunmaz. Hiçbir

zaman onların bulunduğu bir yere ok atmaz, onlara silah çekmez. Müslümana ancak Müslüman olmayan silah çeker, ok atar ve onu korkutur. Peygamber Efendimiz, bu hadisleriyle, Müslümanın hayatını tehlikeye atan kimsenin, İslâm inancına ve anlayışına sahip olamayacağını söylemiştir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz Müslümanın, din kardeşini şakadan bile olsa korkutmayacağını söylemiştir. Peygamber Efendimiz bunu da yasaklamıştır. Müslümanı korkutmakta sakınca görmeyen kimse, İslâmî bir anlayışa sahip değildir.

2. Dinimiz, mâsum olan kâfiri bile öldürmeye izin vermez. Müslümanı öldürmekte sakınca görmeyen kimse ise, Müslüman değil, kâfirdir.

٦١٩- بَابُ إِذَا أَرَادَ اللهُ قَبْضَ عَبْدٍ بِأَرْضٍ جَعَلَ لَهُ بِهَا حَاجَةً

619. ALLAH TEÂLÂ KULUNUN RÛHUNU NEREDE ALMAYI DİLİYORSA, ONU ORAYA BİR İŞ İÇİN GÖNDERİR

١٢٨٢ - عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ قَوْمِهِ، وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِذَا أَرَادَ اللهُ قَبْضَ عَبْدٍ بِأَرْضٍ جَعَلَ لَهُ بِهَا حَاجَةً».

1282. Tâbiîn neslinden Ebü'l-Melîh'in naklettiğine göre, kendi kavminden olan bir sahâbî, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söylemiştir:

"Allah Teâlâ bir kulun rûhunu bir yerde almayı murâd ettiği vakit, onu oraya bir iş için gönderir."[674]

Hadisin Açıklaması

Allah Teâlâ'nın belirttiğine göre **"Hiç kimse nerede öleceğini bilemez."**[675] Bunu sadece onu yaratan bilir. Şâyet Cenâb-ı Hak bir kulunun rûhunu yaşadığı toprakta değil de, bir başka yerde almayı diliyorsa, onu oraya bir iş için gönderir ve orada bulunduğu sırada ondan emânetini alır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Can Allah'ın emânetidir. Canı veren onu geri almak istediğinde, istediği yerde alır.

2. İnsan, nerede öleceğini dahi bilmeyen âciz bir kuldur.

٦٢٠- بَابُ مَنِ امْتَخَطَ فِي ثَوْبِهِ

620. ELBİSESİNE BURNUNU SİLMEK

١٢٨٣ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:

أَنَّهُ تَمَخَّطَ فِي ثَوْبِهِ ثُمَّ قَالَ:

بَخٍ بَخٍ، أَبُو هُرَيْرَةَ يَتَمَخَّطُ فِي الْكَتَّانِ، رَأَيْتُنِي أُصْرَعُ بَيْنَ حُجْرَةِ عَائِشَةَ

وَالْمِنْبَرِ، يَقُولُ النَّاسُ: مَجْنُونٌ، وَمَا بِي إِلَّا الْجُوعُ.

1283. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, bir defasında elbisesine burnunu sildi. Sonra da kendi kendine şunu söyledi:

"Vay be, şu işe bak! Ebû Hüreyre keten bezine burnunu siliyor. Bir zamanlar Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin minberi ile Hz. Âişe'nin evi arasında âdetâ kendimi kaybederdim. İnsanlar benim aklımı kaybettiğini söylerdi. Halbuki ben sara hastası değildim; benim açlıktan başka derdim yoktu."[676]

Hadisin Açıklaması

Bir toplulukta bulunduğu sırada Ebû Hüreyre radıyallahu anhın burnunu silmesi gerekti. Fakat yanında mendil yoktu. İnsanların yanında zor

durumda kalmamak için elbisesini mendil gibi kullandı. Sonra da yarı şaka, yarı ciddî bir üslûpla yoksulluktan sonra kavuştukları refahı anlatmaya çalıştı.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Sahâbîler bir zamanlar maddî sıkıntılar içindeydi. Buna rağmen kimseden bir şey istemezlerdi. İslâm fetihlerinden sonra o sıkıntılardan kurtuldular.

2. Ebû Hüreyre radıyallahu anh son derece kanaatkâr ve dünyaya değer vermeyen bir insandı.

٦٢١- بَابُ الْوَسْوَسَةِ

621. VESVESE

١٢٨٤ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ:

قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّا نَجِدُ فِي أَنْفُسِنَا شَيْئًا مَا نُحِبُّ أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهِ وَإِنَّ لَنَا

مَا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ، قَالَ:

«أَوَ قَدْ وَجَدْتُمْ ذَلِكَ؟» قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: «ذَاكَ صَرِيحُ الْإِيمَانِ».

1284. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, bazı sahâbîler:

"Yâ Resûlallah! Gönlümüzden öyle şeyler geçiyor ki, bunlar, bütün dünya bizim olsa yine de anlatamayacağımız şeylerdir." dediler. Allah'ın Resûlü:

"Gerçekten de böyle bir şey hissettiniz mi?" diye sordu.

"Evet, hissettik." dediler. Peygamber aleyhisselâm:

"Böyle bir şey hissedip de onu dile getirmekten çekinmeniz, sizdeki imanın açık bir göstergesidir." buyurdu.[677]

١٢٨٥ - عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ قَالَ:

دَخَلْتُ أَنَا وَخَالِي عَلَى عَائِشَةَ، فَقَالَ:

إِنَّ أَحَدَنَا يَعْرِضُ فِي صَدْرِهِ مَا لَوْ تَكَلَّمَ بِهِ ذَهَبَتْ آخِرَتُهُ، وَلَوْ ظَهَرَ لَقُتِلَ بِهِ،

قَالَ: فَكَبَّرَتْ ثَلَاثًا، ثُمَّ قَالَتْ:

سُئِلَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ:

«إِذَا كَانَ ذَلِكَ مِنْ أَحَدِكُمْ فَلْيُكَبِّرْ ثَلَاثًا، فَإِنَّهُ لَنْ يُحِسَّ ذَلِكَ إِلَّا مُؤْمِنٌ».

1285. Tâbiîn muhaddislerinden Şehr ibni Havşeb şöyle dedi:

Dayımla birlikte Hz. Âişe'nin yanına gitmiştik. Dayım ona:

"Bazen birimizin kalbinden öyle düşünceler geçiyor ki, bunları söyleyecek olsa, âhireti mahvolur. Şâyet o düşünceyi dile getirse, bu yüzden öldürülür." dedi. Şehr ibni Havşeb sözüne şöyle devam etti: Bunun üzerine Hz. Âişe üç defa tekbir getirdi. Ardından da şunu söyledi:

"Bunu Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme sordular. O da:

'Birinizin kalbinden böyle bir duygu geçince üç defa tekbir getirsin. Çünkü bu duyguyu sadece mü'min hisseder.' buyurdu."[678]

١٢٨٦ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"لَنْ يَبْرَحَ النَّاسُ يَسْأَلُونَ عَمَّا لَمْ يَكُنْ، حَتَّى يَقُولُوا: اللهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ،

فَمَنْ خَلَقَ اللهَ".

1286. Enes ibni Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“İnsanlar olmayan bazı şeyleri sorup duracaklar, hattâ sonunda: ‘Her şeyi yaratan Allah’tır. Peki Allah’ı kim yarattı?’ diyeceklerdir.”[679]

Hadislerin Açıklaması

* Şeytan, insanın kalbine Allah’ın varlığı ile ilgili sorular getirir. Mü’min ise kalbinden geçen bu düşünceleri söylemeye bile korkar. “Acaba benim imanım zayıf mı?” diye telâşa kapılır. Peygamber Efendimiz’in belirttiğine göre, mü’minin böyle bir duyarlılık içinde olması, onun göğsünde sağlam bir iman taşıdığını gösterir.

* Kalbinden kendisini rahatsız eden düşünceler geçen kimse, şunları yapmalıdır:

1. Üç kere tekbir getirmelidir.
2. “Eûzü billâhi mine’ş-şeytânirracîm (Allah’ın rahmetinden kovulmuş olan şeytandan Allaha sığınırım)” demelidir.
3. Allah Teâlâ’yı en güzel anlatan İhlâs sûresini okumalıdır.
4. Yine Fahr-i Âlem Efendimiz’in tavsiye buyurduğu gibi, son tarafına üç defa “tu tu tu” diye tükürür gibi yapmalıdır.
5. “Lâilâhe illallah” veya “Allahü ekber” gibi bir zikre devam etmeli yahut “Âmentü billâhi ve Resûlihî (Ben Allah’a ve Resûlüne iman ettim)” demelidir.

Böylece o kimse şeytanın vesvesesinden kurtulmuş olur.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Şeytan, güçlü bir imana sahip olan mü’minin kalbine vesvese atar.
2. **Mü’minin bu vesveseden kurtulmak için çırpınışı, onun güçlü bir imana sahip olduğunu gösterir.**
3. Vesvese yoğunlaşınca, zihnen bundan kurtulmaya gayret etmeli ve yukarıda Hadislerin Açıklamasında saydığımız tedbirleri almalıdır.

٦٢٢- بَابُ الظَّنِّ

622. ZAN (YERSİZ SUÇLAMA)

١٢٨٧ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَجَسَّسُوا، وَلَا تَنَافَسُوا،

وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا».

1287. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"**Zandan sakının. Çünkü zan** (yersiz suçlama)**, sözlerin en yalanıdır.**

Başkalarının ayıplarını araştırmayın.

Birbirinize karşı övünüp böbürlenmeyin.

Birbirinize sırt çevirmeyin.

Birbirinize hased etmeyin.

Birbirinize kin tutmayın.

Ey Allah'ın kulları! Kardeş olun!"[680]

١٢٨٨ - عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

بَيْنَمَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ امْرَأَةٍ مِنْ نِسَائِهِ، إِذْ مَرَّ بِهِ رَجُلٌ،

فَدَعَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«يَا فُلَانُ، إِنَّ هَذِهِ زَوْجَتِي فُلَانَةُ». قَالَ: مَنْ كُنْتُ أَظُنُّ بِهِ فَلَمْ أَكُنْ أَظُنُّ

بِكَ، قَالَ:

«إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنِ ابْنِ آدَمَ مَجْرَى الدَّمِ».

1288. Enes ibni Mâlik radıyallahu anh şöyle dedi:

(Bir akşam) Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanında hanımlarından biri vardı. O sırada yanlarından bir adam geçti. Allah'ın Elçisi onu yanına çağırdı ve:

"Ey Falan! Bak, bu benim zevcem falandır." dedi. Bunun üzerine o sahâbî:

“Yâ Resûlallah! Ben herkesten şüphe ederim de senden şüphe etmem.” dedi. O zaman Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem:

“**Şeytan insanın vücudunda kan gibi dolaşır.**” buyurdu.[681]

١٢٨٩ - عَنْ عَبْدِ اللهِ قَالَ:

مَا يَزَالُ الْمَسْرُوقُ مِنْهُ يَتَظَنَّى حَتَّى يَصِيرَ أَعْظَمَ مِنَ السَّارِقِ.

1289. Abdullah ibni Mes’ûd radıyallahu anh şöyle dedi:

“Malı çalınan adam, malını kimin çaldığı konusunda öyle yersiz suçlamalar yapar ki, sonunda hırsızdan daha günahkâr olur.”[682]

١٢٩٠ - عَنْ بِلَالِ بْنِ سَعْدِ الْأَشْعَرِيِّ، أَنَّ مُعَاوِيَةَ كَتَبَ إِلَى أَبِي الدَّرْدَاءِ:

اكْتُبْ إِلَيَّ فُسَّاقَ دِمَشْقَ.

فَقَالَ: مَا لِي وَفُسَّاقِ دِمَشْقَ؟ وَمِنْ أَيْنَ أَعْرِفُهُمْ؟

فَقَالَ ابْنُهُ بِلَالٌ: أَنَا أَكْتُبُهُمْ، فَكَتَبَهُمْ.

قَالَ: مِنْ أَيْنَ عَلِمْتَ؟ مَا عَرَفْتَ أَنَّهُمْ فُسَّاقٌ إِلَّا وَأَنْتَ مِنْهُمْ، ابْدَأْ بِنَفْسِكَ،

وَلَمْ يُرْسِلْ بِأَسْمَائِهِمْ.

1290. Tâbiîn neslinden Bilâl ibni Sa’d el-Eş’arî’den rivâyet edildiğine göre;

Muâviye bin Ebî Süfyân, ashâb-ı kirâmdan Ebü’d-Derdâ radıyallahu anha:

“Dımaşk’taki fâsıkların adlarını bana yazıp gönder!” diye bir mektup yazdı. Ebü’d-Derdâ radıyallahu anh da:

“Dımaşk’taki fâsıklarla benim ne işim olabilir? Ben onları nereden bileyim?” dedi. Bunun üzerine Ebü’d-Derdâ’nın oğlu Bilâl:

“Ben onların adlarını yazarım.” dedi ve yazdı. Ebü’d-Derdâ oğluna:

“Sen fâsıkları nereden bildin? Şâyet sen fâsıkları tanıyorsan, demek ki sen de onlardansın. Öyleyse fâsıkların başına önce kendi adını yaz!” dedi.

Bunun üzerine Bilâl, yazdığı isimleri göndermedi.

Hadislerin Açıklaması

* Müslüman, kesin bilgiye dayanarak konuşur. Tahmine göre hüküm vermez. Tahmine göre hareket etmeye kötü zan anlamında “sûizan” denir. Müslüman sûizandan uzak durmalıdır. Zanna dayanarak konuşmak, yalan söylemek olur ve bu günahtır. Müslümana yakışan, Müslüman kardeşi hakkında güzel düşünmektir; buna “hüsnizan” denir.

* Peygamber Efendimiz, akşamın karanlığında hanımı Hz. Safiyye’yi evine götürüyordu. Yolda karşılaştığı Müslümana, yanındaki kadının bir başkası olduğunu düşünüp de sûizanda bulunmasın, günaha girmesin diye, ona yanındaki hanımın karısı olduğunu söyledi. O sahâbînin böyle bir şeyi aslâ düşünmeyeceğini söylemesi üzerine de, şeytanın insanın aklına her şeyi getirebileceğini belirtti.

Bir Müslümanın, Peygamber’i hakkında kötü şey düşünmesi, onun imanını tehlikeye atar. Fahr-i Âlem Efendimiz, sahâbîsini şeytanın vesvesesinden kurtarmak için ona bu açıklamayı yapmıştır.

* Fâsık; günahı açıktan işleyen, doğru yoldan çıkan, Allah’a isyan eden kimsedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslüman din kardeşi hakkında güzel düşünür (hüsnizanda bulunur), sûizanda bulunmaz.

2. Müslümanın ayıbını, kusurunu araştırmaz.

3. Ona karşı övünüp böbürlenmez.

4. Din kardeşine sırt çevirmez.

5. Hased etmez.

6. Kin tutmaz.

7. Şeytan kolaylıkla insanın aklına girer, vesveseye düşürür ve kötü şeyler düşündürür. Bu sebeple şeytana karşı uyanık olmalıdır.

8. Bir kimseyi, yaptığını kesin olarak bilmediği bir suçla itham etmemelidir.

9. Fâsıklardan uzak durmalı, onlarla arkadaşlık etmemelidir.

٦٢٣- بَابُ حَلْقِ الْجَارِيَةِ وَالْمَرْأَةِ زَوْجَهَا

623. HİZMETÇİNİN EFENDİSİNİ, KADININ KOCASINI TIRAŞ ETMESİ

١٢٩١ - عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ:

دَخَلْتُ عَلَى عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ، وَجَارِيَةٌ تَحْلِقُ عَنْهُ الشَّعْرَ، وَقَالَ: النُّورَةُ تُرِقُّ الْجِلْدَ.

1291. Tâbiîn neslinden Abdülazîz ibni Kays şöyle dedi:
Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümânın yanına girmiştim. Hizmetçisi onu tıraş ediyordu:
"Hamamotu cildi yumuşatır." dedi.[683]

Hadisin Açıklaması
İbni Ömer'in câriyesinin becerikli biri olduğu, bu sebeple onun saçlarını kestiği anlaşılmaktadır.
İbni Ömer'in sözünü ettiği hamamotu, çamuru andıran ve koltuk altı ve kasık bölgelerinin temizlenmesinde kullanılan bir temizlik malzemesidir. Bu madde temizlenmesi gereken yere sürülür, yıkanınca da kıllarla birlikte dökülür.

Hadisten Öğrendiklerimiz
Belli bölgelerin temizlenmesinde hamamotu (kıl dökücüler) kullanılabilir.

٦٢٤- بَابُ نَتْفِ الْإِبْطِ

624. KOLTUK ALTI KILLARINI YOLMAK

١٢٩٢ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

"الْفِطْرَةُ خَمْسٌ: الْخِتَانُ، وَالِاسْتِحْدَادُ، وَنَتْفُ الْإِبْطِ، وَقَصُّ الشَّارِبِ، وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ".

1292. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Şu beş şey yaratılış gereğidir: Sünnet olmak, kasıkları tıraş etmek, koltuk altı kıllarını yolmak, bıyıkları kırpmak, tırnakları kesmek."[684]

١٢٩٣ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"خَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: الْخِتَانُ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ، وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ، وَنَتْفُ الضَّبْعِ، وَقَصُّ الشَّارِبِ".

1293. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Şu beş şey yaratılış gereğidir: Sünnet olmak, kasıkları tıraş etmek, tırnakları kesmek, koltuk altı kıllarını yolmak, bıyıkları kırpmak."[685]

١٢٩٤ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: خَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: تَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ، وَقَصُّ الشَّارِبِ، وَنَتْفُ الْإِبْطِ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ، وَالْخِتَانُ.

Bu hadis, bundan önceki iki hadisin aynıdır.

Hadislerin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, **"Allah güzeldir, güzeli sever; temizdir, temizliği sever."** buyurmuştur.[686] Rabbimiz'in sevgisini kazanmak için temiz olmalıyız. O bizi, vücudumuzun belli yerlerini hep temiz tutacak şekilde

yaratmıştır. Mü'min cennette bu külfetlerin hepsinden kurtulacak, orada bütün kirlerden arınmış bir vücuda sahip olacaktır.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Rabbimiz bedenimizi böyle yaratmış, bizden onun bakımını istemiştir.

2. Diğer din mensuplarından daha temiz ve daha güzel bir görünüme sahip olmamızı murâd etmiştir.

3. Bütün bu sıkıntılar, dünya imtihanının bir gereğidir. Cennette hiçbir zahmet, zorluk, sıkıntı, acı ve keder olmayacaktır. Rabbim o güzelliği bütün Müslüman kardeşlerimize nasip eylesin.

٦٢٥- بَابُ حُسْنِ الْعَهْدِ

625. KADİR KIYMET BİLMEK

١٢٩٥ - عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ قَالَ:

رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْسِمُ لَحْمًا بِالْجِعْرَانَةِ، وَأَنَا يَوْمَئِذٍ غُلَامٌ أَحْمِلُ عُضْوَ الْبَعِيرِ، فَأَتَتْهُ امْرَأَةٌ، فَبَسَطَ لَهَا رِدَاءَهُ، قُلْتُ: مَنْ هَذِهِ؟ قَالَ: هَذِهِ أُمُّهُ الَّتِي أَرْضَعَتْهُ.

1295. Ashâb-ı kirâmdan Ebü't-Tufeyl Âmir ibni Vâsile el-Leysî şöyle dedi:

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi (Huneyn Gazvesi'nden sonra) Ci'râne'de et paylaştırırken görmüştüm. O günlerde henüz çocuktum ve kesilen etleri taşıyordum. O sırada Peygamber aleyhisselâmın yanına bir kadın geldi. Allah'ın Elçisi onun altına ridâsını serdi.

"Bu hanım kim?" diye sordum.

"Bu hanım, Resûl-i Ekrem'in sütannesidir." dediler.[687]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, **“Kadir kıymet bilmek imandandır.”** buyurmuştur.[688] Allah’ın Elçisi, hadisimizde sözü edilen Huneyn Savaşı’nda sadece sütannesi Halîme’nin değil, sütkardeşi Şeymâ’nın altına da ridâsını sermişti. Hattâ Şeymâ, “Ben senin sütkardeşinim.” deyince, aradan yıllar geçtiği için Efendimiz onu tanıyamamış, bunu nasıl ispat edeceğini sormuştu. Şeymâ: “Bir gün seni sırtıma bindirmiştim de sırtımı ısırmıştın.” deyince, Fahr-i Âlem Efendimiz karşısındaki hanımın gerçekten sütkardeşi olduğunu anlamış, gözleri yaşarmıştı. Sonra ona: “Arzu edersen, çok değerli ve sevgili biri olarak yanımda kalabilirsin.” demiş, Şeymâ kabilesine dönmek isteyince, değerli hediyeler vererek onu yolcu etmişti. [689]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz, iyiliği unutmaz, dostlarını ihmâl etmezdi.

2. Bir diğer sütannesi Süveybe Mekke’de yaşardı. Peygamber Efendimiz zaman zaman Medine’den ona yiyecek ve giyecek şeyler gönderirdi.

3. Hz. Hatice’nin vefâtından yıllar sonra bile onun arkadaşlarına hediye gönderir, hal ve hatırlarını sorardı.

٦٢٦- بَابُ الْمَعْرِفَةِ

626. TANIŞIKLIK

١٢٩٦ - عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ:

قَالَ رَجُلٌ: أَصْلَحَ اللهُ الأَمِيرَ، إِنَّ آذِنَكَ يَعْرِفُ رِجَالًا فَيُؤْثِرُهُمْ بِالْإِذْنِ،

قَالَ: عَذَرَهُ اللهُ، إِنَّ الْمَعْرِفَةَ لَتَنْفَعُ عِنْدَ الْكَلْبِ الْعَقُورِ، وَعِنْدَ الْجَمَلِ الصَّؤُولِ.

1296. Mugîre bin Şu’be radıyallahu anhdan rivâyet edilmiştir:
Bir adam ona (vâli olduğu yıllarda):

“Allah emire hayır ve iyilik versin. Senin kapıcın tanıdıkları gelince, senin huzûruna girmek için onlara öncelik tanıyor.” dedi. Mugîre bin Şu’be de ona şunu söyledi:

“Allah onun kusurunu affetsin. Tanışıklık, azgın köpek ve saldırgan devenin yanında bile işe yarar.”

Hadisin Açıklaması

İnsan tanıdıklarını koruyup gözetir. Bunda bir sakınca yoktur. Mugîre bin Şu’be “Tanışıklık, azgın köpek ve saldırgan devenin yanında bile işe yarar.” derken, elbette insan tanıdığını gözetir, bunda yadırganacak bir şey yok, demek istemiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

Bir haksızlığa meydan vermediği sürece, insan tanıdıklarını koruyup kollayabilir.

٦٢٧- بَابُ لَعِبِ الصِّبْيَانِ بِالْجَوْزِ

627. ÇOCUKLARIN CEVİZ OYNAMASI

١٢٩٧ - عَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ:

كَانَ أَصْحَابُنَا يُرَخِّصُونَ لَنَا فِي اللُّعَبِ كُلِّهَا، غَيْرِ الْكِلَابِ.

1297. Tâbiîn muhaddislerinden İbrâhim ibni Yezîd en-Nehaî şöyle dedi:

“Büyüklerimiz, biz çocukların, köpekle oynamak dışında her oyunu oynamamıza izin verirlerdi.”[690]

Hadisin Râvisi:

İbrâhim ibni Yezîd en-Nehaî

Kûfeliydi. Tâbiîn âlimlerindendi. Kûfe müftüsü diye bilinen sâlih bir insandı. Bir diğer tâbiîn âlimi Esved ibni Yezîd onun dayısıydı. Hicrî 95’te (714) kırk altı yaşında vefât etti.

١٢٩٨ - عَنْ أَبِي عُقْبَةَ قَالَ:

مَرَرْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ مَرَّةً بِالطَّرِيقِ، فَمَرَّ بِغِلْمَةٍ مِنَ الْحَبَشِ، فَرَآهُمْ يَلْعَبُونَ،

فَأَخْرَجَ دِرْهَمَيْنِ فَأَعْطَاهُمْ.

1298. Tâbiîn neslinden Ebû Ukbe şöyle dedi:

Bir gün Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ ile yolda yürüyorduk. Oyun oynayan Habeşli çocukların yanından geçerken onları gördü ve cebinden iki dirhem çıkarıp verdi.

١٢٩٩ – عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُسَرِّبُ إِلَيَّ

صَوَاحِبِي يَلْعَبْنَ بِاللُّعَبِ، الْبَنَاتِ الصِّغَارَ.

1299. Âişe radıyallahu anhâdan şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, oyuncak bebeklerle oynayan kız arkadaşlarımı benimle oynamaları için yanıma gönderirdi."[691]

Hadisin Açıklaması

* Çocukların oyun oynaması, onların rûhen gelişmesini sağlar. Aşırıya kaçmayacak şekilde oynamalarına izin vermelidir. Peygamber Efendimiz, oyun oynayan çocukların yanına varır, onlara selâm verir, başlarını okşardı. Çocukların oyun oynamasına engel olmazdı.

* Hz. Âişe'nin kız arkadaşlarıyla oynadığını dile getiren ve 368 numarayla geçen hadis şöyleydi:

"Ben Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanında oyuncak bebeklerle oynardım. Benimle birlikte oynayan kız arkadaşlarım da vardı. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem eve gelince onlar utanıp bir köşeye saklanırlardı. Peygamber aleyhisselâm ise onları benim yanıma gönderir, onlar da tekrar benimle oynarlardı."

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Çocuklar, köpeklerle oynamamalı ve bu hayvanlar kesinlikle eve sokulmamadır. Peygamber Efendimiz'in: "**İçinde köpek bulunan eve melekler girmez**"[692] buyurduğu unutulmamalıdır.

2. Oyunları kumara dönüşmemek şartıyla, çocukların ceviz oyunu oynamasında sakınca yoktur.

٦٢٨- بَابُ ذَبْحِ الْحَمَامِ

628. GÜVERCİNİ KESMEK

١٣٠٠ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: رَأَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يَتْبَعُ

حَمَامَةً، قَالَ:

«شَيْطَانٌ يَتْبَعُ شَيْطَانَةً».

1300. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem güvercinin peşinde koşan bir adam gördü ve onun hakkında:

"Şeytanın peşinde koşan bir şeytan." buyurdu.[693]

١٣٠١ - عَنِ الْحَسَنِ قَالَ:

كَانَ عُثْمَانُ لَا يَخْطُبُ جُمُعَةً إِلَّا أَمَرَ بِقَتْلِ الْكِلَابِ، وَذَبْحِ الْحَمَامِ.

1301. Tâbiîn âlimi Hasan-ı Basrî şöyle dedi:

Hz. Osman, cuma hutbesinde mutlaka köpeklerin öldürülmesini, güvercinlerin kesilmesini emrederdi.[694]

١٣٠١ - عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: سَمِعْتُ عُثْمَانَ يَأْمُرُ فِي خُطْبَتِهِ بِقَتْلِ الْكِلَابِ،

وَذَبْحِ الْحَمَامِ.

1301. [Mükerrer] Bir önceki hadisin aynıdır.

Hadislerin Açıklaması

İnsan güvercini sevebilir, onu seyretmekten hoşlanabilir veya postacılık gibi faydalı bir hizmette kullanabilir. İşini, ibâdetini aksatmamak şartıyla güvercin beslemekte sakınca yoktur. Fakat güvercin müptelâsı olmak öyle değildir. Bu gibiler güvercin uçurmak için işlerini, ibâdetlerini, hatta ailelerini ihmâl ederler. Kumar oynatmak için güvercin beslemek ise kesinlikle haramdır. Güvercin müptelâlarını bu hastalıktan kurtarmak için onların güvercinlerini kesmek bir çıkar yol olarak görülmüştür.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Güvercin beslemek, insana dinî ve dünyevî görevlerini unutturduğu ve zamanını öldürdüğü için yasaklanmıştır.

2. Hz. Osman sürü, tarla ve bahçe bekçiliği dışında, zevk için köpek beslenmesine karşı çıkmıştır.

٦٢٩- بَابُ مَنْ كَانَتْ لَهُ حَاجَةٌ فَهُوَ أَحَقُّ أَنْ يَذْهَبَ إِلَيْهِ

629. ÖZEL İŞİNİ HERKES BİZZAT KENDİSİ YAPMALIDIR

١٣٠٢ - عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ:

أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ جَاءَهُ يَسْتَأْذِنُ عَلَيْهِ يَوْمًا، فَأَذِنَ لَهُ وَرَأْسُهُ فِي يَدِ

جَارِيَةٍ لَهُ تُرَجِّلُهُ، فَنَزَعَ رَأْسَهُ، فَقَالَ لَهُ عُمَرُ:

دَعْهَا تُرَجِّلْكَ، فَقَالَ:

يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، لَوْ أَرْسَلْتَ إِلَيَّ جِئْتُكَ، فَقَالَ عُمَرُ:

إِنَّمَا الْحَاجَةُ لِي.

1302. Ashâb-ı kirâmdan Zeyd ibni Sâbit radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir gün halîfe Ömer ibnü'l-Hattâb radıyallahu anh Zeyd ibni Sâbit'in evine geldi, içeri girmek için izin istedi. O sırada Zeyd'in câriyesi onun saç bakımını yapıyordu. Başını çekerek Hz. Ömer'in içeri girmesine izin verdi. Hz. Ömer:

"Bırak câriye işini yapsın!" dedi. Zeyd ibni Sâbit:

"Ey mü'minlerin emîri! Haber gönderseydin, ben gelirdim." dedi. O zaman Hz. Ömer:

"İhtiyacı olan benim." dedi.[695]

Hadisin Açıklaması

Hz. Ömer mütevâzi bir insandı. Âlimlere saygı gösterir, onlara bir şey danışmak istediğinde evlerine gitmekten çekinmezdi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsan, elinden geliyorsa kendi işini kendisi görmeli, kendi işine başkasını koşturmamalıdır.

2. Hz. Ömer halîfe olduğu halde, kendi işini kendisi yapardı.

٦٣٠- بَابُ إِذَا تَنَخَّعَ وَهُوَ مَعَ الْقَوْمِ

630. BAŞKALARININ YANINDA YERE TÜKÜRMEK

١٣٠٣ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

إِذَا تَنَخَّعَ بَيْنَ يَدَيِ الْقَوْمِ فَلْيُوَارِ بِكَفَّيْهِ حَتَّى تَقَعَ نُخَاعَتُهُ إِلَى الْأَرْضِ،

وَإِذَا صَامَ فَلْيَدَّهِنْ، لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ الصَّوْمِ.

1303. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Bir insan, başkalarının yanında tükürmek istediğinde, tükrüğü yere düşene kadar iki elini ona siper etsin. Bir kimse nâfile oruç tuttuğunda (dudaklarına)[696] yağ sürsün de oruçlu olduğu fark edilmesin.

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz ashâbına, yere nasıl tükürmek gerektiğini bile öğretmiştir. Ön tarafa veya sağ tarafa tükürmemelerini, (şâyet sol tarafta kimse yoksa), sol tarafa, sol tarafta da biri varsa, sol ayağın altına tükürmelerini söylemiştir.[697]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yanında mendili olmadığı için yere tükürmek zorunda kalan kimse, tükürüğünü başkalarının görmemesi için, ellerini yüzünün iki yanına tutmalıdır.

2. Nâfile oruç tutan kimsenin, susuzluktan dudakları çatlayabilir. Oruçlu olduğunu başkalarının anlamaması için dudaklarına hafifçe yağ sürmesi tavsiye edilmiştir.

٦٣١- بَابُ إِذَا حَدَّثَ الرَّجُلُ الْقَوْمَ لَا يُقْبِلُ عَلَى وَاحِدٍ

631. BİR TOPLULUĞA HİTAP EDEN KİŞİ SADECE BİR ŞAHSA DÖNMEZ

١٣٠٤ - عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ قَالَ:

كَانُوا يُحِبُّونَ إِذَا حَدَّثَ الرَّجُلُ أَنْ لَا يُقْبِلَ عَلَى الرَّجُلِ الْوَاحِدِ، وَلَكِنْ لِيَعُمَّهُمْ.

1304. Tâbiîn âlimi Habîb ibni Ebî Sâbit şöyle dedi:

Ashâb-ı kirâm, bir toplulukta konuşan kimsenin, sadece bir kişiye dönerek konuşmasını doğru bulmaz, onun herkese birden yönelmesini isterlerdi.[698]

Hadisin Râvisi:

Habîb ibni Ebî Sâbit el-Kureşî

Hadis âlimi ve hâfızı tâbiîdir. Rivâyetleri *Kütüb-i Sitte*'de yer almıştır. Kûfe'nin tanınmış fıkıh âlimlerinden biridir. Tâif'e gittiğinde, Tâif halkının

onu peygamber gibi karşıladığı söylenir. Onun güzel sözleri de vardı:
"Alnını Allah için yere koyan, kibirden kurtulur." derdi.
Habîb ibni Ebî Sâbit, 119 (737) yılında vefât etti.

Hadisin Açıklaması

Konuşmanın da bir edebi vardır. Bir topluluk karşısında konuşan kimse, sadece bir şahsa dönerek konuşmamalıdır. Herkese önem verdiğini göstermek için, yüzünü topluluğa dönmelildir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir topluluğa hitap eden kimse, onların arasından sadece birine dönerek konuşmamalı, orada bulunanların tamamına yönelmelidir.

2. Aksi halde orada bulunanlar, hem kendisi hakkında, hem hitâb ettiği kişi hakkında kötü düşünebilirler.

٦٣٢- بَابُ فُضُولِ النَّظَرِ

632. GEREKSİZ VE HAYIRSIZ BAKIŞ

١٣٠٥ - عَنِ ابْنِ أَبِي الْهُذَيْلِ قَالَ:

عَادَ عَبْدُ اللهِ رَجُلًا، وَمَعَهُ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَلَمَّا دَخَلَ الدَّارَ جَعَلَ صَاحِبُهُ يَنْظُرُ، فَقَالَ لَهُ عَبْدُ اللهِ: وَاللهِ لَوْ تَفَقَّأَتْ عَيْنَاكَ كَانَ خَيْرًا لَكَ.

1305. Tâbiîn muhaddislerinden Abdullah ibni Ebi'l-Hüzeyl şöyle dedi:

Abdullah ibni Mes'ûd radıyallahu anh, bir hastayı ziyârete gitmişti. Yanında da talebelerinden biri vardı. Eve girince bu talebesi sağa sola bakmaya başladı. Bunun üzerine Abdullah ibni Mes'ûd ona şunu söyledi:

"Vallahi gözlerin çıksaydı, senin için (şu yaptığından) daha hayırlı olurdu!"[699]

١٣٠٦ - عَنْ نَافِعٍ:

أَنَّ نَفَرًا مِنْ أَهْلِ الْعِرَاقِ دَخَلُوا عَلَى ابْنِ عُمَرَ، فَرَأَوْا عَلَى خَادِمٍ لَهُمْ

طَوْقًا مِنْ ذَهَبٍ، فَنَظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ، فَقَالَ: مَا أَفْطَنَكُمْ لِلشَّرِّ.

1306. Abdullah İbni Ömer'in âzatlı kölesi Nâfi' şöyle dedi:

Birtakım Iraklılar Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümânın evine gittiler ve orada bir kadın hizmetçinin boynunda altın bir gerdanlık gördüler ve birbirinin yüzüne bakmaya başladılar. Bunun üzerine Abdullah ibni Ömer onlara:

"Aklınız kötülüğe ne de hızlı çalışıyor!" dedi.

Hadisin Açıklaması

1305. hadis, farklı bir rivâyetle 531 numarayla da geçmişti. O rivâyette konuya ışık tutan bir ayrıntı vardı. Buna göre İbni Mes'ûd radıyallahu anhın talebesi, hastanın yanındaki kadına bakmaya başlamış, bunun üzerine hocası onu "Gözlerin çıksaydı da, şu yaptığını yapmasaydın." diye uyarmıştı.

Burada 1070 numarayla geçen hadîs-i şerîfi de hatırlayalım: Birgün Peygamber Efendimiz, evinin kapısındaki bir delikten içeri bakan bir adamı görmüş, elindeki demir çubuğu ona göstererek: **"Şâyet beni gözetlediğini bilseydim, şunu gözüne sokardım."** [700] buyurmuştu.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsan gözlerine sahip olmalı, bakmaması gereken yere bakmamalıdır.

2. Bir başkasının evine gittiğinde oraya buraya meraklı gözlerle bakmak, ahlâk dışı bir davranıştır.

٦٣٣- بَابُ فُضُولِ الْكَلَامِ

633. BOŞ VE MÂNÂSIZ KONUŞMAK

١٣٠٧ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ:

لَا خَيْرَ فِي فُضُولِ الْكَلَامِ.

1307. Ebû Hüreyre radıyallahu anh şöyle dedi:

Boş ve mânâsız konuşmakta hayır yoktur.[701]

١٣٠٨ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«شِرَارُ أُمَّتِي الثَّرْثَارُونَ، الْمُتَشَدِّقُونَ، الْمُتَفَيْهِقُونَ، وَخِيَارُ أُمَّتِي أَحَاسِنُهُمْ أَخْلَاقًا».

1308. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Ümmetimin en şerlileri şunlardır:

Güzel konuşuyor dedirtmek için uzun uzun konuşanlar.

Sözünü beğendirmek için avurdunu şişire şişire laf edenler.

Bilgiçlik taslamak için lügat paralayanlar.

Ümmetimin en hayırlıları ise, iyi huylu olanlardır."[702]

Hadislerin Açıklaması

İnsan dilini tutmalı, faydasız söz söylememeli, kendisini ilgilendirmeyen konulara girmemelidir. Hele konuşurken, burnu Kafdağı'nda olmamalı, kendini allâme sanıp, başkalarını câhil görmemelidir. Anlaşılmayan kelimeler kullanmak, lügat paralamak, bilgiçlik taslamak çok çirkin hallerdir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslüman mütevâzi ve iyi huylu olmalıdır.

2. İnsanlara hitap ederken, sade ve anlaşılır şekilde konuşmalıdır.

3. Ne güzel konuşuyor desinler diye laf cambazlığı yapmamalıdır.

٦٣٤- بَابُ ذِي الْوَجْهَيْنِ

634. İKİ YÜZLÜLÜK

١٣٠٩ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«مِنْ شَرِّ النَّاسِ ذُو الْوَجْهَيْنِ، الَّذِي يَأْتِي هَؤُلَاءِ بِوَجْهٍ، وَهَؤُلَاءِ بِوَجْهٍ».

1309. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"İnsanların en kötüsü, iki yüzlülerdir. Onlar, bazı kimselere bir yüzle, diğerlerine başka bir yüzle yaklaşırlar."[703]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz iki yüzlülerin, kıyâmet gününde, Allah katında insanların en kötüsü olacaklarını söylemiştir. Çünkü bunlar, menfaat bekledikleri insanları yüzlerine karşı över, görüşlerini benimsemedikleri halde, sırf çıkarları için: "Ben de sizin gibi düşünüyorum." derler. Fakat onların yanından ayrılıp kendi adamlarının yanına varınca, sizinle aynı fikirdeyim dedikleri kimselerin aleyhinde konuşurlar. Bu tipler, çok tehlikeli yaratıklardır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. En kötü, en âdi yaratıklar, iki yüzlü olanlardır.
2. Ashâb-ı kirâm bunları münâfık saymıştır.
3. Müslüman mert, şahsiyetli ve olduğu gibi görünen kimsedir.

٦٣٥- بَابُ إِثْمِ ذِي الْوَجْهَيْنِ

635. İKİ YÜZLÜ OLMANIN GÜNAHI

١٣١٠ - عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«مَنْ كَانَ ذَا وَجْهَيْنِ فِي الدُّنْيَا، كَانَ لَهُ لِسَانَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ نَارٍ».

فَمَرَّ رَجُلٌ كَانَ ضَخْمًا، قَالَ: «هَذَا مِنْهُمْ».

1310. Ammâr ibni Yâsir radıyallahu anh, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken dinlediğini söyledi:

“Dünyada iki yüzlü olanın, kıyâmet gününde ateşten iki dili olacaktır.”[704]

O sırada oradan iri yarı bir adam geçti. **“Bu da onlardandır.”** buyurdu.

Bu hadis, bir önceki hadiste açıklandı.

٦٣٦- بَابٌ: شَرُّ النَّاسِ مَنْ يُتَّقَى شَرُّهُ

636. İNSANLARIN EN KÖTÜSÜ, KÖTÜLÜĞÜNDEN KORKULANDIR

١٣١١ - عَنْ عَائِشَةَ:

اسْتَأْذَنَ رَجُلٌ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

« إِئْذَنُوا لَهُ، بِئْسَ أَخُو الْعَشِيرَةِ».

فَلَمَّا دَخَلَ أَلَانَ لَهُ الْكَلَامَ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، قُلْتَ الَّذِي قُلْتَ، ثُمَّ

أَلَنْتَ الْكَلَامَ، قَالَ:

«أَيْ عَائِشَةُ، إِنَّ شَرَّ النَّاسِ مَنْ تَرَكَهُ النَّاسُ - أَوْ وَدَعَهُ النَّاسُ - اتِّقَاءَ

فُحْشِهِ».

1311. Âişe radıyallahu anhâdan rivâyet edildiğine göre şöyle dedi:

Bir adam Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin huzûruna girmek için izin istedi. Allah’ın Resûlü onun hakkında:

“Ona izin verin gelsin. Fakat kendisi kabilesinin kötü adamıdır.” buyurdu. Adam içeri girince de ona güler yüz gösterdi. Adam dışarı çıkınca:

“Yâ Resûlallah! Adam hakkında o sözü söyledin, sonra da kendisine neden güler yüz gösterdin?” diye sordum. Bana şöyle buyurdu:

“Âişe! İnsanların en kötüsü, yapacağı kötülükten korkarak insanların kendisini terkettiği (veya kendisinden uzak durduğu) **kimsedir.”**[705]

Hadisin Açıklaması

Hadisimizde sözü edilen adam, Uyeyne bin Hısn adlı bedevî idi. O zamanlar ya Müslüman olmamış veya Müslüman görünse de, İslâmiyet henüz tam olarak kalbine girmemişti. Bu sebeple de kaba davranışlarını, çirkin konuşmalarını henüz bırakmamıştı. Peygamber Efendimiz onu tanımayan Müslümanların, kendisine karşı dikkatli olmalarını hatırlatmak istemiş, bu sebeple onu “kabilesinin kötü adamı” diye tanıtmıştı.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İlâhî emirlere itaat etmeyen ve günâhı açıkça işleyen kimselerin (fâsıkların) aleyhinde konuşmak gıybet sayılmaz.

2. Böylesi fâsıklara karşı Müslümanları uyarmalıdır.

3. Böyle kimselerin vereceği zararlardan korunmak için onları idâre etmeli, kendilerine yumuşak dil kullanmalı, fakat kendilerini övmemelidir.

٦٣٧- بَابُ الْحَيَاءِ

637. HAYÂ DUYGUSU

١٣١٢ - عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«الْحَيَاءُ لَا يَأْتِي إِلَّا بِخَيْرٍ».

فَقَالَ بُشَيْرُ بْنُ كَعْبٍ:

مَكْتُوبٌ فِي الْحِكْمَةِ: إِنَّ مِنَ الْحَيَاءِ وَقَارًا، إِنَّ مِنَ الْحَيَاءِ سَكِينَةً.

فَقَالَ لَهُ عِمْرَانُ:

أُحَدِّثُكَ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتُحَدِّثُنِي عَنْ صَحِيفَتِكَ.

1312. İmrân ibni Husayn radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Hayâ, ancak hayır kazandırır."

(İmrân ibni Husayn bu hadisi rivâyet edince) Tâbiîn muhaddislerinden Büşeyr ibni Kâ'b:

"Hikmet kitaplarında: Vakar ve sükûnet hayâdan kaynaklanır." diye yazılmıştır, dedi.

Bunun üzerine İmrân ibni Husayn radıyallahu anh ona şunu söyledi:

"Yahu ben sana Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden hadis rivâyet ediyorum; sen bana hikmet sahîfenden bahsediyorsun."[706]

١٣١٣ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ:

إِنَّ الْحَيَاءَ وَالْإِيمَانَ قُرِنَا جَمِيعًا، فَإِذَا رُفِعَ أَحَدُهُمَا رُفِعَ الْآخَرُ.

1313. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

Hayâ ile iman yan yana bulunur. Biri ortadan kalkarsa öteki de kalkar.[707]

Hadislerin Açıklaması

İman, insanın kötülük yapmasına engel olur. Utanma duygusu da öyledir; o da insanı kötü davranışlardan uzak tutar. "Unutma ki, sen bir insansın." diye onu uyarır. Böylece hayâ duygusu, imanı daha bir güçlendirir. İmanı sağlam olan kimse de günahlardan uzak durur. Görüldüğü üzere hayâ, sadece hayır getirir. Günümüzde hayâ duygusu çok zedelenmiştir. Bu durum imanın da büyük ölçüde yaralandığını göstermektedir.

Bu hadis, dipnottaki birinci kaynakta İbni Ömer'in, diğer iki kaynakta ise Resûl-i Ekrem'in sözü olarak rivâyet edilmektedir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Hayâ, insana güzellik kazandırır.
2. **Hayâ imanı güçlendirir, iman hayâyı güzelleştirir.**
3. Bir toplumda hayâ zedelenirse, iman gücünü kaybeder.

٦٣٨- بَابُ الْجَفَاءِ

638. HAYÂSIZLIK

١٣١٤ - عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ، وَالْإِيمَانُ فِي الْجَنَّةِ، وَالْبَذَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ، وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ».

1314. Ashâb-ı kirâmdan Ebû Bekre radıyallahu anh, Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“Hayâ imandandır. İmanlı olan ise cennettedir. Hayâsızlık ise kabalıktır. Kabalık yapan ise cehennemdedir.”[708]

١٣١٥ - عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَخْمَ الرَّأْسِ، عَظِيمَ الْعَيْنَيْنِ، إِذَا مَشَى تَكَفَّأَ، كَأَنَّمَا يَمْشِي فِي صَعَدٍ، إِذَا الْتَفَتَ الْتَفَتَ جَمِيعًا.

1315. Ali bin Ebî Tâlib radıyallahu anh şöyle dedi:

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem irice başlıydı. Gözleri iriydi. Meyilli bir yerden iniyormuş gibi yürürdü. Bir kimseye döneceği zaman sadece başını çevirmez, bütün vücûduyla dönerdi.[709]

Hadislerin Açıklaması

* Hayâ, insanı çirkin olan her şeyden ve her kötülükten uzak tutan bir huydur. Bu huy, çirkin bir davranışla karşılaştığında insanın yüzünü kızartır. Hayâsızlık ise insanı yüzükoyun cehenneme düşüren bir davranıştır.

Peygamber terbiyesiyle yetişen Ebû Bekre radıyallahu anh, “Hayâsızlık haksızlıktır.” demiştir. Bu hikmetli söz, yatak odası kıyâfetiyle sokaklarda dolaşan kadınların, erkeklere yaptığı haksızlığın fotoğrafı gibidir.

* Peygamber Efendimiz, yan tarafında bulunan biriyle konuşmak istediğinde ona bütün vücuduyla dönerdi. Bu tutum, onun insana verdiği değeri ve sahip olduğu üstün hayâ duygusunu gösterir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. İman, insanı hayâsızlıktan koruyan bir kalkandır.
2. **Hayâsızlık, mü’min adıyla aslâ bağdaşmaz.**
3. Haksızlık yapanlar, bunun cezasını cehennemde çekeceklerdir.

٦٣٩- بَابُ إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ

639. UTANMADIKTAN SONRA DİLEDİĞİNİ YAP!

١٣١٦ - عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ الْأُولَى: إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ".

1316. Ebû Mes’ûd el-Ensârî radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“İlk peygamberlerden beri halkın hatırında kalan bir söz vardır: Utanmadıktan sonra dilediğini yap!”[710]

Hadisin Açıklaması

Müslüman, Allah’tan korkar, insanlardan utanır. O, imanı sâyesinde bu üstün duyguya sahip olmuştur. İnsanlara Allah’ın dinini öğreten bütün peygamberler, ümmetlerine hayâdan söz etmiş ve onlara bu duygudan uzaklaşmamalarını öğütlemişlerdir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Utanma duygusuna sahip olmayanlar, şeytanın ve nefislerinin esiri olurlar.

2. Utanma duygusuna sahip olanlar ise Allah'ın ve Peygamber'in buyruklarını baş tâcı ederler. Şeytanın ve nefsin oyununa gelince de hemen Allah'a yönelip tövbe ederler.

٦٤٠- بَابُ الْغَضَبِ

640. ÖFKE

١٣١٧ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرَعَةِ، إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ».

1317. Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Yiğit dediğin, güreşte rakibini yenen kimse değildir; asıl yiğit, kızdığı zaman öfkesini yenen adamdır."[711]

١٣١٨ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ:

«مَا مِنْ جُرْعَةٍ أَعْظَمَ أَجْرًا عِنْدَ اللهِ، مِنْ جُرْعَةِ غَيْظٍ كَظَمَهَا عَبْدٌ ابْتِغَاءَ

وَجْهِ اللهِ».

1318. Abdullah ibni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi:

"Yutulan şeyler içinde, Allah katında en değerli olanı, bir kulun Allah rızâsı için yuttuğu öfke yudumudur."[712]

Hadislerin Açıklaması

Güçlü kuvvetli olan kimse, rakibini yenebilir. Bir başkasına göre üstün mevkide olan da, karşısındakine bağırıp çağırarak nefsini rahatlatabilir. Zayıf birini yenmek de, savunmasız birini küçük düşürmek de övünülecek davranışlar değildir.

Asıl mahâret, öfkelendiği zaman öfkesine hâkim olabilmek ve onu yenebilmektir. Tutulan ve yutulan öfkenin en değerli olanı, Allah rızâsı için yutulan öfkedir. Bunu yapan kimse şeytanı üzmüş, Allah'ı memnun etmiş olur.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Öfkeyi yenmek nefse ağır gelir, ama Allah'ı hoşnut eder.

2. İnsan, kendisine yapılan haksızlığa karşılık verebilir; bu onun hakkıdır. Ancak karşısındakini bağışlar, öfkesini de yutarsa, çok büyük sevap kazanır.

٦٤١- بَابُ مَا يَقُولُ إِذَا غَضِبَ

641. ÖFKELENİNCE NE DEMELİDİR?

١٣١٩ - عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ قَالَ:

إِسْتَبَّ رَجُلَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَجَعَلَ أَحَدُهُمَا يَغْضَبُ،

وَيَحْمَرُّ وَجْهُهُ، فَنَظَرَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

"إِنِّي لَأَعْلَمُ كَلِمَةً لَوْ قَالَهَا لَذَهَبَ هَذَا عَنْهُ: أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ".

فَقَامَ رَجُلٌ إِلَى ذَاكَ الرَّجُلِ فَقَالَ: تَدْرِي مَا قَالَ؟ قَالَ:

"قُلْ: أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ"، فَقَالَ الرَّجُلُ:

أَمَجْنُونًا تَرَانِي؟

1319. Ashâb-ı kirâmdan olan Süleymân ibni Surad şöyle dedi:

Bir gün Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin yanında iki kişi birbirine sövüp duruyordu. Bunlardan biri öfkelenmeye, yüzü gittikçe kızarmaya başladı.

Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ona baktı ve şöyle buyurdu:

“Ben bir söz biliyorum, eğer bu kişi onu söylerse, üzerindeki bu kızgınlık hâli geçer. O da ‘Eûzü billâhi mine’ş-şeytânirracîm (Allah’ın rahmetinden kovulmuş olan şeytandan Allaha sığınırım)**’ demesidir”** buyurdu.

Bunu duyan biri, öfkelenen adamın yanına gitti ve ona:

“Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemin senin için ne buyurduğunu biliyor musun? ‘Eûzü billâhi mine’ş-şeytânirracîm’ demeni tavsiye buyurdu.” dedi.

Fakat adam:

“Bende bir rahatsızlık mı görüyorsun? Ben deli miyim?” dedi.[713]

١٣١٩ - عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَجُلَانِ يَسْتَبَّانِ، فَأَحَدُهُمَا احْمَرَّ وَجْهُهُ، وَانْتَفَخَتْ أَوْدَاجُهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنِّي لَأَعْلَمُ كَلِمَةً لَوْ قَالَهَا لَذَهَبَ عَنْهُ مَا يَجِدُ»، فَقَالُوا لَهُ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «تَعَوَّذْ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»، قَالَ: وَهَلْ بِي مِنْ جُنُونٍ؟

1319. [Mükerrer] Bu hadis, bir önceki hadisin aynıdır. Bu metinle 434 numarada geçti.

Hadisin Açıklaması

Efendimiz aleyhisselâmın buyurduğu gibi: “Öfke şeytandandır.”[714] Şeytanın zorlamasıyla meydana gelir. Müslüman bunu bilmeli ve ezelî düşmanının oyununa gelmemelidir. Fahr-i Kâinât Efendimiz’in eûzu besmele çekmesi yönündeki emri kendisine ulaştığı zaman “Ben deli miyim?” diyen kimse, anlaşılan ya münâfıklardan veya İslâmiyet henüz gönlüne yerleşmeyen bedevîlerden biriydi.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Öfkelenen kimse, öfkesini yenebilmek için Allah’a sığınmalı yani eûzü besmele çekmelidir.

2. Eûzü besmele, öfkenin kaybolmasına yardımcı olur.

٦٤٢- بَابُ يَسْكُتُ إِذَا غَضِبَ

642. ÖFKELENİNCE SUSMAK

١٣٢٠ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«عَلِّمُوا وَيَسِّرُوا، عَلِّمُوا وَيَسِّرُوا - ثَلَاثَ مَرَّاتٍ - وَإِذَا غَضِبْتَ فَاسْكُتْ

- مَرَّتَيْنِ.

1320. Abdullah ibni Abbâs radıyallahu anhümâ, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu söyledi:

“İnsanlara bilmeleri gereken dinî bilgileri öğretin ve kolaylaştırın. İnsanlara bilmeleri gereken dinî bilgileri öğretin ve kolaylaştırın.”

Resûl-i Ekrem bu cümleyi üç defa söyledi. Sonra da şöyle buyurdu:

“Bir şeye kızdığın vakit sus!”

Bu cümleyi de iki defa söyledi.[715]

Hadisin Açıklaması

Peygamber Efendimiz, din ilimlerinde yetişmiş kimselere önemli bir görev veriyor. Halka dinini öğretmek, onlara İslâmiyet’i nasıl yaşayacaklarını belletmek.

Yüksek din tahsili yapmış, ilim yoculuğunda belli dereceler elde etmiş, böylece dinini iyi bildiğini ispatlamış kimselerin görevi şudur: Hem büyüklere hem küçüklere dinlerini öğretecek eserler yazmak, İslâm büyüklerinin yazdığı eserleri câmilerde, okullarda, evlerde ve mümkün olan her yerde okutmak...

Resûlullah Efendimiz’in Müslümanlara bu görevlerini “üç defa” hatırlatması üzerinde önemle düşünmemiz gerekmektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Dini bilenler ve toplumdan sorumlu olanlar Müslümanlara, dinlerini en kolay metotlarla öğretmekle yükümlüdür.

2. Müslüman, birine öfkelendiği zaman susmalı ve öfkesini yutmaya çalışmalıdır.

٦٤٣- بَابُ أَحْبِبْ حَبِيبَكَ هَوْنًا مَا

643. SEVDİĞİNİ ÖLÇÜLÜ SEVMEK

١٣٢١ - عَنْ عُبَيْدٍ الْكِنْدِيِّ قَالَ:

سَمِعْتُ عَلِيًّا يَقُولُ لِابْنِ الْكَوَّاءِ: هَلْ تَدْرِي مَا قَالَ الْأَوَّلُ؟

«أَحْبِبْ حَبِيبَكَ هَوْنًا مَا، عَسَى أَنْ يَكُونَ بَغِيضَكَ يَوْمًا مَا، وَأَبْغِضْ بَغِيضَكَ هَوْنًا مَا، عَسَى أَنْ يَكُونَ حَبِيبَكَ يَوْمًا مَا».

1321. Tâbiîn neslinden olan Ubeyd el-Kindî şöyle dedi:

Ali bin Ebî Tâlib radıyallahu anhın, ashâb-ı kirâmdan İbnü'-Kevvâ diye anılan Abdullah ibni Ebî Evfâ'ya şöyle dediğini duydum:

"Öncekilerin ne dediğini biliyor musun? Onlar şöyle derdi:

"Sevdiğini ölçülü sev, belki birgün düşmanın olur.

Sevmediğin kimseden de ölçülü nefret et, belki birgün dostun olur."[716]

Hadisin Açıklaması

İnsan ölçüden şaşmamalıdır. Severken de ölçülü olmalı, nefret ederken de. Çünkü zamanla her şey değişir: Dostlar düşman, düşmanlar dost olabilir. İnsan, geriye dönüp baktığında mahcup olacağı işler yapmamalıdır. Bu da, ifrat ve tefritten yani aşırılıktan kaçınmakla, duygularına sahip ve hâkim olmakla mümkündür.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Zaman ve şartlar değiştikçe, insanın duyguları da değişir.

2. İleride mahcup olmamak için severken de, nefret ederken de dengeyi elden bırakmamalıdır.

٦٤٤- بَابُ لَا يَكُنْ بُغْضُكَ تَلَفًا

644. NEFRETİN YOK EDİCİ OLMASIN!

١٣٢٢ - عَنْ أَسْلَمَ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ:

لَا يَكُنْ حُبُّكَ كَلَفًا، وَلَا بُغْضُكَ تَلَفًا.

فَقُلْتُ: كَيْفَ ذَاكَ؟ قَالَ:

إِذَا أَحْبَبْتَ كَلِفْتَ كَلَفَ الصَّبِيِّ، وَإِذَا أَبْغَضْتَ أَحْبَبْتَ لِصَاحِبِكَ التَّلَفَ.

1322. Hz. Ömer'in âzatlısı Eslem şöyle dedi:

Bir gün Ömer ibnü'l-Hattâb radıyallahu anh:

"Sevgin aşırı, nefretin yok edici olmasın." buyurdu. Bunun üzerine ben:

"Bu nasıl olur?" diye sordum. Bunun şöyle olduğunu söyledi:

"Sevdiğin vakit, çocuk gibi aşırı seversin. Nefret ettiğin vakit de arkadaşının mahvolmasını istersin."

Hadisin Açıklaması

Bu hadis, bir önceki hadisi açıklamaktadır. İnsan severken de, nefret ederken de dengeyi korumalıdır. Denge bozulunca, ölçü kaybolunca insan ne yapacağını bilemez. İşte bunun içindir ki, Peygamber Efendimiz: **"Bir şeyi haddinden fazla sevmen, seni kör ve sağır eder."** buyurmuştur.[717] Birini çok seven, onun kusurunu görmez. Hele ona bütün sırlarını söylemişse, arası bozulduğunda, verdiği sırların esiri ve eski ahbâbının kölesi olur.

Düşmanlıkta ileri gitmek de insanı zor durumda bırakır. Birgün aradaki buzlar erirse, insan eski düşmanıyla dost olabilir. Bu defa da, bir zamanlar söylediği ağır sözler yüzünden yeni dostunun yüzüne bakamaz.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Sevgide ölçüyü, nefrette dengeyi kaybetmemelidir.

2. Her işte orta yolu tutmalı, îtidâlden ayrılmamalıdır.

Beyhakì, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Atâ), X, 360, nr. 20944.

Ma'mer ibni Râşid, *el-Câmi'* (A'zamî), X, 467, nr. 19728; Beyhakì, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Atâ), X, 360, nr. 20946.

Mâide 5/91.

Ebü'ş-Şeyh, *el-Azame* (Mübârekfûrî), V, 1740.

Buhârî, Tefsîr 53/2, nr. 4860, Edeb 74, nr. 6107, İsti'zân 52, nr. 6301, Eymân 5, nr. 6650; Müslim, Eymân 5, nr. 1647.

Hûd 11/14.

Buhârî, Edeb 111, 116, nr. 6201,6211; Müslim, Fezâil 70-72, nr. 2323.

Bu hadisin benzeri 264 ve 883 numarayla geçti.

Lokmân 31/6.

Beyhakì, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Atâ), X, 377, nr. 21004.

Bu hadis 786 numarayla geçti.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 286, nr. 18729; Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), III, 246-247, nr. 1687. Hadisin sonunda şu bilgi verilmiştir: (قَالَ أَبُو مُعَاوِيَةَ: الْأَشَرَةُ: الْعَبَثُ) Tebe-i tâbiîn neslinden olan Ebû Muâviye, hadiste geçen "eşere" kelimesinin "boş işlerle oyalanmak" anlamına geldiğini söylemiştir.

Hadisin farklı rivâyetleri için bk. 477, 979 ve 1266 numaralı hadisler.

Bu hadis 788 numarayla geçti.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 389, nr. 26173.

Ebû Dâvûd, Edeb 56, nr. 4938; İbni Mâce, Edeb 43, nr. 3762.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 446, nr.4263; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 287, nr. 26152.

Müslim, Şiir 10, nr. 2260; Ebû Dâvûd, Edeb 56, nr. 4939; İbni Mâce, Edeb 43, nr. 3763.

Mâlik, *Muvatta'*, Rü'yâ 7; Beyhakì, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Atâ), X, 365, nr. 20959.

Mâlik, *Muvatta'*, Rü'yâ 6; Beyhakì, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Atâ), X, 365, nr. 20960.

Mâide 5/90.

Beyhakì, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Atâ), X, 365, nr. 20962.

. Abdürrezzâk, *el-Musannef* (A'zamî), X, 468, nr. 19729; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 287, nr. 26154.

Buhârî, Edeb 83, nr. 6133; Müslim Zühd 63, nr. 2998.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 321, nr. 8253; Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-evsat* (İvezullah), IX, 135, nr. 9340.

İmâm Buhârî, bu hadis hakkında şu teknik bilgiyi vermiştir: (قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ: فِي إِسْنَادِهِ نَظَرٌ) “Bu hadisin senedi sağlam değildir.”

Müslim, Îmân 163, 164, nr. 101, 102; İbni Mâce, Hudûd 19, nr. 2575, 2576.

Tirmizî, Kader 11, nr. 2147; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 429, nr. 15624.

Bu hadisin bir benzeri, 780 numarayla geçti.

Lokmân 31/34.

Buhârî, İ’tisâm 16, nr. 7324; Tirmizî, Zühd 69, nr. 2367.

Müslim, Îmân 209, nr. 132; Ebû Dâvûd, Edeb 108, 109, nr. 5111.

. Ebû Ya‘lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), VIII, 109, nr. 4649.

Buhârî, İ‘tisâm 3, nr. 7296; Müslim, Müslim, Îmân 216, 217, nr. 136.

Müslim, Birr 28, nr. 2563; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, III, 156, nr. 12620.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 410 numarayla geçti.

Buhârî, İ’tikâf 8, 11, 12, nr. 2035, 2038, 2039, Ahkâm 21, nr. 7171; Müslim, Selâm 23, nr. 2174.

Beyhakì, *Şu‘abü’l-îmân* (Hâmid), IX, 76, nr. 6281.

İbn Sa‘d, *et-Tabakàtü’l-kübrâ*, IV, 154; Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr* (Selefî), XII, 266-267, nr. 13069.

Buhârî, Libâs 63, nr. 5889; Müslim, Tahâret 49-50, nr. 257.

Bu hadis, yakın ifâdelerle 1257 numarada geçti.

Buhârî, Libâs 63, nr. 5889; Müslim, Tahâret 49-50, nr. 257.

Bu hadis, 1257 numarada geçti.

Ebû Ya‘lâ el-Mevsılî, *Müsned* (Esed), II, 121-123.

. Ebû Dâvûd, Edeb 119, 120, nr. 5144; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 181, nr. 7294.

Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), I, 62, nr. 40.

Bu olay için bk. *Şifâ-i Şerîf Şerhi*, I, 284-285.

İmâm Buhârî, hadiste geçen “Büyüklerimiz, bizim oynamamıza izin verirlerdi.” ifâdesini “Yani biz çocukların oynamasına” diye açıklamıştır: (قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ: يَعْنِي لِلصِّبْيَانِ).

Buhârî, Edeb 81, nr. 6130; Müslim, Fezâilü’s-sahâbe 81, nr. 2440.

Bu hadisin farklı bir rivâyeti 368 numarayla geçti.

Buhârî, Bedü'l-halk 7, nr. 3225; Libâs 88, nr. 5949; Müslim, Libâs 83, 87, nr. 2106.

Ebû Dâvûd, Edeb nr. 4940; İbni Mâce, Edeb 44, nr. 3765, 3766.

Ma'mer ibni Râşid, *el-Câmi'* (A'zamî), XI, 3, nr. 19733; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), IV, 263, nr. 19923.

Beyhakì, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Atâ), VI, 404, nr. 12428.

Süyûtî, *ed-Dürrü'l-mensûr*, II, 206.

Buhârî, Salât 35, nr. 410,411.

. Hatîb el-Bağdâdî, *el-Câmi' li-ahlâkı'r-râvî* (Tahhân), I, 411, nr. 982.

Hennâd, *Kitâbü'z-Zühd* (Firyevâî), II, 650.

Bu hadis, farklı bir rivâyetle 531 numarada geçti.

Buhârî, Libâs 75, nr. 5924, İsti'zân 11, nr. 6241, Diyât 23, nr. 6901; Müslim, Âdâb 40, 41, nr. 2156.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VII, 127, 34710.

Tirmizî, Birr 71, nr. 2018; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 369, nr. 8808.

Buhârî, Menâkıb 1, nr. 3494, Edeb 52, nr. 6058, Ahkâm 27, nr. 7179; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 199, nr. 2526.

Ebû Dâvûd, Edeb 37, nr. 4873; Dârimî, Rikàk 52, nr. 2806.

Buhârî, Edeb 38, 48, nr. 6032, 6054; Müslim, Birr 73, nr. 2591.

Bu hadisin farklı iki rivâyeti 338 ve 755 numarayla geçti.

Buhârî, Edeb 77, nr. 6117; Müslim, Îmân 60, nr. 37.

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), V, 213, nr. 25350; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), I, 73, nr. 58; Beyhakì, *Şu'abü'l-îmân* (Hâmid), X, 166, nr. 7331.

Tirmizî, Birr 65, nr. 2009; İbni Mâce, Zühd 17, nr. 4184.

İbni Mâce, Zühd 17, nr. 4184; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 101, nr. 796.

Buhârî, Enbiyâ 54, nr. 3483, 3484, Edeb 78, nr. 6120; Ebû Dâvûd, Edeb 6, nr. 4797; İbni Mâce, Zühd 17, nr. 4183.

Bu hadis 517 numarayla geçti.

Buhârî, Edeb 76, nr. 6114; Müslim, Birr 107, 108, nr. 2609.

İbni Mâce, Zühd 18, nr. 4189; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 128, nr. 6114.

Buhârî, Bed'ü'l-halk 11, nr. 3282, Edeb 44, 76, nr. 6048, 6115; Müslim, Birr 109, 110, nr. 2610.

Bu hadis, farklı bir rivâyetle 434 numarada geçti.

Ebû Dâvûd, Edeb 3, nr. 4784.

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, I, 239, 283, 365, nr. 2136, 2556, 3448; Bezzâr, *Müsned* (Âdil), XI, 143, nr. 4872.

Bu hadis, benzeri bir ifâdeyle 245 numarada geçti.

Tirmizî, Birr 60, nr. 1997; İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (Hût), VII, 259, nr. 35876.

Ebû Dâvûd, Edeb 115, 116, nr. 5130; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, V, 194, nr. 22036.

FAYDALANILAN KAYNAKLAR

Abd ibni Humeyd, *el-Müntehab min Müsnedi Abd ibni Humeyd* (nşr. Subhî el-Bedrî es-Sâmerrâî-Mahmûd Muhammed Halîl es-Suaydî), Kahire 1408/1988;

Abdullah ibni'l-Mübârek, *ez-Zühd ve'r-rekàik* (Habîbürrahmân el-A'zamî), Beyrut, ts. (Dârülkütübi'l-ilmiyye);

Abdürrezzâk, *el-Musannef* (Habîbürrahmân el-A'zamî), I-XI, Beyrut 1390-92/1970-72;

Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, Riyad 1419/1998 (Bu baskıda cilt ve sayfa için 6 ciltlik Kahire 1313 neşri, hadis numaraları için 1 ciltlik Riyad 1419/1998 [Beytü'l-efkâri'd-düveliyye] neşri esas alınmıştır);

----------, *Kitâbü'z-Zühd* (Muhammed Abdüsselâm Şâhîn), Beyrut 1420/1999;

Aliyyü'l-Kàrî, *Mirkàtü'l-mefâtîh Şerhu Mişkâti'l-Mesâbîh*, I-IX, Beyrut 1422/2002;

----------, *Şerhu Müsnedi Ebî Hanîfe*, Beyrut 1405/1985;

Âsım Efendi, *Kàmûs*, I-III, İstanbul 1305;

Begavî, *Şerhü's-sünne* (nşr. Şuayb el-Arnaûd-M. Züheyr Şâvîş), I-XV, Dımaşk-Beyrut 1403/1983;

Beyhakì, *ed-Da'avâtü'l-kebîr* (Bedr ibni Abdillâl el-Bedr), I-II, Küveyt 2009;

----------, *el-Kazâ ve'l-kader* (Muhammed ibni Abdullah Âli Âmir), Riyâd 1421/2000;

----------, *es-Sünenü'l-kübrâ* (nşr. Muhammed Abdülkàdir Atâ), I-X, 1424/2003;

----------, *Şu'abü'l-îmân* (nşr. Abdülalî Abdülhamîd Hâmid), I-XIV, Bombay 1423/2003;

----------, *ez-Zühdü'l-kebîr* (nşr. Âmir Ahmed Haydar), Beyrut 1996;

Bezzâr, *el-Müsned* (nşr. Mahfûzurrahmân Zeynullah, Âdil ibni Sa'd), I-XV, Beyrut-Medine, 1409-1427/1988-2006;

Buhârî, *Sahîh-i Buhârî*'de hadisler, kitâb ve bâb esasına göre verilmiştir;

----------, *el-Edebü'l-müfred* (nşr. Ali Abdülbâsit Mezîd-Ali Abdülmaksûd Rıdvân), Kahire 1423/2003;

----------, *el-Edebü'l-müfred el-Câmi'u li'l-âdâbi'n-nebeviyye* (nşr. Muhammed İlyâs el-Bârebenkvî), Dımaşk-Beyrut, 1432/2011;

----------, *et-Târîhu'l-kebîr* (nşr. Abdurrahmân ibni Yahyâ el-Yemânî ve diğerleri), I-IX, Haydarâbâd 1360-1380/1941-1960;

Dârekutnî, *es-Sünen* (nşr. Abdullah Hâşim Yemânî), Medine 1386/1966;

Dârekutnî, *es-Sünen* (nşr. Şuayb el-Arnaût ve diğerleri), I-V, Beyrut 1424/2004;

Dârimî, *Sünen-i Dârimî*'deki hadisler, kitâb ve bâb esasına göre verilmiştir;

Ebû Amr ed-Dânî, *es-Sünenü'l-vâride fil'l-fiten* (nşr. Rızâullah el-Mübârekfûrî), I-VI, Riyad 1416;

Ebû Arûbe el-Harrânî, *el-Müntekà min Kitâbi't-Tabakàt* (nşr. İbrâhim Sâlih), Beyrut 1994;

Ebû Avâne, *Müstahrec* (nşr. Eymen ibni Ârif ed-Dımaşkî), I-V, 1409/1998;

Ebû Dâvûd, *Sünen-i Ebî Dâvûd*'daki hadisler, kitâb ve bâb esasına göre verilmiştir;

----------, *ez-Zühd* (nşr. Ebû Temîm Yâsir ibni İbrâhim-Ebû Bilâl Guneym), Hulvân 1414/1993;

Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe* (nşr. Âdil bin Yûsuf el-Azâzî), I-VII, Riyad 1419/1998;

Ebû Ya'lâ el-Mevsılî, *Müsned* (nşr. Hüseyin Selîm Esed), I-XIII, Dımaşk-Beyrut 1407/1987;

Ebü'ş-Şeyh, *el-Azame* (nşr. Rızâullah ibni Muhammed ibni İdrîs el-Mübârekfûrî), I-V, Riyad 1408;

Elbânî, el-*ehâdîsi's-sahîha* bk. *Silsiletü'l-ehâdîsi's-sahîha*;

----------, *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred*, Dımaşk 1418/1997;

----------, *Şerhu Sahîhi'l-Edebi'l-müfred* (nşr. Hüseyin ibni Avde el-Avâyişe) Beyrut 2003/1423;

----------, *Silsiletü'l-ehâdîsi's-sahîha*, I-VII (XI mücelled), Riyad 1415-1422/1995-2002;

Fazlullah el-Cîlânî, *Fadlullàhi's-samed fî tavzîhi'l-Edebi'l-müfred* (nşr. Ahmed Şemseddin), I-II, Beyrut 1328/2009;

Fesevî, *el-Ma'rife ve't-târîh* (nşr. Ekrem Ziyâ el-Ömerî), Beyrut 1401/1981;

Hâkim, *el-Müstedrek* (nşr. Mustafâ Abdülkàdir Atâ), I-IV, Beyrut 1411/1990;

Hallâl (Ebû Bekir), *es-Sünne* (nşr. Atıyye ez-Zehrânî), I-VII, 1410/1989;

Harâitî, *Mekârimü'l-ahlâk* (nşr. Eymen Abdülcebbâr el-Bahîrî), Kahire 1419/1999;

----------, *Mesâvi'l-ahlâk ve mezmûmühâ* (Mustafa ibni Ebû Nasr eş-Şelebî), Cidde 1413/1993;

Hâris ibni Ebî Üsâme, *Müsnedü'l-Hâris (Buğyetü'l-bâhis an zevâidi Müsnedi'l-Hâris)* (nşr. Hasan Ahmed Sâlih el-Bâkirî), I-II, Medine 1413/1992;

Hatîb el-Bağdâdî, *el-Câmi' li-ahlâkı'r-râvî ve âdâbi's-sâmi'* (Mahmûd et-Tahhân), I-II, Riyad, ts. (Mektebetü'l-Ma'ârif);

Hattâbî, *el-Uzle*, Kahire 1399;

Hennâd ibni Serî, *Kitâbü'z-Zühd* (nşr. Abdurrahmân Firyevâî), I-II, Küveyt 1406/1985;

Heysemî, *Mecma'u'l-bahreyn fî zevâidi'l-Mu'cemeyn* (nşr. Abdülkuddûs ibni Muhammed Nezîr), I-IX, Riyad 1415/1995;

Humeydî, *Müsned* (nşr. Hasan Selîm Esed ed-Dârânî), I-II, Dımaşk 1996;

Hüseyin ibni Hasan el-Mervezî, *el-Birr ve's-sıla* (nşr. Muhammed Saîd Buhârî), Riyad 1419;

İbni Abdilber, *et-Temhîd li-mâ fi'l-Muvattai mine'l-me'ânî ve'l-esânîd* (nşr. Mustafâ bin Ahmed el-Alevî-Muhammed Abdülkebîr el-Bekrî), I-XXIV, Mağrib 1387;

İbni Asâkir, *Târîhu Medîneti Dımaşk* (nşr. Ömer ibni Garâme el-Amrî), I-LXX, Beyrut 1995;

İbni Ebî Âsım, *el-Âhâd ve'l-mesânî* (nşr. Bâsim Faysal Cevâbire), I-VI, Riyad 1411/1991;

----------, *el-Cihâd* (nşr. Müsâid ibni Süleymân er-Râşid), I-II, Medine 1409;

----------, *es-Sünne* (nşr. Bâsim Faysal Cevâbire), I-II, Riyad 1423/2003; *aynı eser*, (nşr. Nâsıruddîn el-Elbânî), I-II, Beyru-Dımaşk, 1405/1985;

İbni Ebi'd-Dünyâ, *Islâhu'l-mâl* (nşr. Muhammed Abdülkadir Atâ), Beyrut 1414/1993;

----------, *el-'Iyâl* (nşr. Necm Abdurrahmân Halef), I-II, Demmâm 1410/1990;

----------, *Kitâbü Mücâbi'd-da've* (nşr. Ziyâd Hamdân), Beyrut 1413/1993;

----------, *Mekârimü'l-ahlâk* (nşr. Mecdî es-Seyyid İbrâhim), Kahire, ts. (Mektebetü'l-Kur'ân);

----------, *et-Tevâzû ve'l-humûl* (nşr. Muhammed Abdülkàdir Ahmed Atâ), Beyrut 1409/1989;

----------, *el-Uzle ve'l-infirâd* (nşr. Mes'ad Abdülhamîd Muhammed es-Sa'denî), Kahire, ts. (Mektebetü'l-Furkàn);

İbni Ebî Hâtim, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-azîm* (nşr. Es'ad Muhammed et-Tîb), Riyad 1419;

İbni Ebî Şeybe, *el-Musannef* (nşr. Kemâl Yûsuf el-Hût), I-VII, Riyad 1409;

----------, *Müsned* (nşr. Âdil ibni Yûsuf el-Azâzî-Ahmed ibni Ferîd el-Mezîdî), I-II, Riyad 1997;

İbni Ebi'd-Dünyâ, el-Iyâl (nşr. Necm Abdurrahmân Halef), I-II, Demmâm 1410/1990;

----------, *Mekârimü'l-ahlâk* (nşr. Mecdî Seyyid İbrâhim), Kahire, ts. (Mektebetü'l-Kur'ân);

----------, *el-Uzle ve'l-infirâd* (nşr. Müs'ad ibni Abdilhamîd es-Sa'denî), Kahire, ts. (Mektebetü'l-Fürkàn);

İbni Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-bârî* (nşr. Muhibbüddîn el-Hatîb), I-XIII, Beyrut 1379;

----------, *el-İsâbe*, I-IV, Kahire 1328; *aynı eser*, (nşr. Abdullah ibni Abdilmuhsin et-Türkî), I-XV, Kahire 1429/2008.

İbn Hadîde, *el-Misbâhu'l-mudî fî küttâbi'n-nebiyyi'l-ümmî* (nşr. Muhammed Azîmüddîn), Beyrut 1405/ 1985;

İbni Hamza el-Hüseynî, *el-Beyân ve't-ta'rîf fî esbâbi'l-hadîsi'ş-şerîf* (nşr. Seyfüddîn el-Kâtib), Beyrut, ts. (Dâru'l-kitâbi'l-Arabî);

İbni Hibbân, *Ravzatü'l-ukalâ ve nüzhetü'l-fudalâ* (nşr. Muhammed Muhyiddîn Abdülhamîd), Beyrut, ts. Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye;

----------, *es-Sahîh* (nşr. Şuayb el-Arnaûd), I-XVI, Beyrut 1418/1997;

İbni Huzeyme, *es-Sahîh* (nşr. Muhammed Mustafâ el-A'zamî), I-IV, Beyrut 1391/1991;

İbni Mâce, *Sünen-i İbni Mâce*'deki hadisler kitâb ve bâb esasına göre verilmiştir;

İbni Sa'd, *et-Tabakàtü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbâs), Beyrut, ts., (Dâru Sâdır);

İbni Vehb, *el-Câmi' fi'l-hadîs* (nşr. Ebü'l-Hayr), Riyad 1416/1995;

İbnü'l-Ca'd, *Müsned* (nşr. Âmir Ahmed Haydar), Beyrut 1410/1990;

İbnü'l-Cevzî, *el-Birr ve's-sıla* (nşr. Âdil Abdülmevcûd-Ali Muavviz), Beyrut 1413/1993;

İbnü'l-Esîr (İzzeddîn), *Üsdü'l-gàbe fî ma'rifeti's-sahâbe* (nşr Muhammed İbrâhim el-Bennâ-Muhammed Ahmed Âşûr), I-VII, Kahire 1970-1973;

İbnü's-Sünnî, *Amelü'l-yevm ve'l-leyle* (nşr. Kevser el-Berenî), Cidde-Beyrut, ts., (Dârü'l-kıble);

İshâk ibni Râhûye, *Müsned* (nşr. Abdülgafûr ibni Abdilhak el-Belûşî), I-V, Medine 1412/1991;

Kudâ'î, *Müsnedü'ş-şihâb* (nşr. Hamdî bin Abdülmecîd es-Selefî), I-II, Beyrut 1407/1986;

Kurtubî, Muhammed ibni Ahmed, *el-İ'lâm bi-mâ fî dîni'n-nasârâ mine'l-fesâdi ve'l-evhâm ve izhâri mehâsini dîni'l-İslâm ve isbâti nübüvveti nebiyyinâ Muhammed aleyhi's-salâtü ve's-selâm* (nşr. Ahmed Hicâzî es-Sekkà), Kahire 1398;

Mâlik, *Muvatta'*daki hadisler, kitâb ve hadis numarası esasına göre verilmiştir;

Ma'mer ibni Râşid, *el-Câmi'* (Habîburrahmân el-A'zamî), (Abdürrezzâk es-San'ânî'nin *el-Musannef*'inin sonunda);

Mâverdî, *A'lâmü'n-nübüvve* (nşr. Muhammed el-Mu'tasım billâh el-Bağdâdî), Beyrut 1987;

Mehmet Yaşar Kandemir, *İki Cihan Güneşi*, İstanbul 2011;

----------, *Şifâ-i Şerîf Şerhi*, İstanbul 2015;

Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl fî esmâi'r-ricâl* (nşr. Beşşâr Avvâd Ma'rûf), I-XXXV, 1400/1980;

Muhammed İlyâs el-Bârebenkvî, *el-Edebü'l-müfred el-Câmi'u li'l-âdâbi'n-nebeviyye*, Dımaşk-Beyrut, 1432/2011;

Muhammed Lokmân es-Selefî, *Reşşü'l-bered şerhu'l-Edebi'l-müfred*, Riyad 1428;

Müslim, *Sahîh-i Müslim*'deki hadisler, kitap ve hadis numarası esasına göre verilmiştir;

Nesâî, *Sünen-i Nesâî*'deki hadisler kitâb ve bâb esasına göre verilmiştir;

----------, *es-Sünenü'l-kübrâ* (nşr. Hasan Abdülmün'im Şelebî), I-X, Beyrut 1421/2001;

Nevevî, *Şerhu Sahîhi Müslim*, I-XVIII, Beyrut 1392;

Nuaym ibni Hammâd, *Kitâbü'l-Fiten* (nşr. Semîr Emîn ez-Züheyrî), I-II, Kahire 1412;

Rûyânî, *Müsned* (nşr. Eymen Alî Ebû Yemânî), I-II, Kahire 1416;

Sââtî, Ahmed ibni Abdirrahman el-Bennâ, *el-Fethu'r-Rabbânî li-tertîbi Müsnedi'l-İmâm Ahmed ibni Hanbel eş-Şeybânî* , I-XXIV, Kahire 1353-

1358;
Süfyân ibni Uyeyne, *Cüz'ü hadîsi Süfyân ibni Uyeyne* (nşr. Müs'ad ibni Abdilhamîd es-Sa'denî), Tanta 1412/1992;
Süyûtî, *ed-Dürrü'l-mensûr*, I-VIII, Beyrut, ts. (Dâru'l-fikr);
Şâfiî, *Müsnedü'l-İmâm eş-Şâfiî* (nşr. Mâhir Yâsîn Fahl), I-IV, Kuveyt 2004/1425;
Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (nşr. Hamdî Abdülmecîd es-Selefî), I-XXV, Beyrut 1404/1984;
----------, *el-Mu'cemü'l-evsat* (nşr. Târık ibni İvezullah ibni Muhammed-Abdülmuhsin ibni İbrâhim el-Hüseynî), Kahire 1415/1995;
----------, *el-Mu'cemü's-sağîr* [*er-Ravdu'd-Dânî*] (nşr. Muhammed Şekûr el-Hâc Emrîr), I-II, Beyrut-Ammân 1405/1985;
----------, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn* (Hamdî bin Abdülmecîd es-Selefî), I-IV, Beyrut 1405/1984;
Taberî, *Câmi'u'l-beyân* (nşr. Ahmed Muhammed Şâkir), I-XXIV, Beyrut 1420/2000; *aynı eser*, (nşr. Abdullah ibni Abdilmuhsin et-Türkî), I-XXVI, 1422/2001;
Tahâvî, *Şerhu Me'ani'l-âsâr* (nşr. Muhammed Zührî en-Neccâr-Muhammed Seyyid Câdelhak), I-V, Kahire 1414/1994;
----------, *Şerhu Müşkili'l-âsâr* (nşr. Şuayb el-Arnaût), I-XVI, 1415/1994;
Tayâlisî, *Müsned* (nşr. Muhammed ibni Abdilmuhsin et-Türkî), I-IV, Cize 1419-1420/1999;
Tirmizî, *Sünen-i Tirmizî*'deki hadisler, kitâb ve bâb esasına göre verilmiştir;
Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, (*DİA*) I-44, İstanbul 1988-2013;
Vekî', *ez-Zühd* (Abdürrahmân Abdülcebbâr el-Ferîvâî), Medine 1404/1894;
Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ* (Şuayb el-Arnaûd ve diğerleri), I-XXIII, Beyrut 1402/1982;
Zeyd ibni Muhammed ibni Hâdî el-Medhalî, *Avnü'l-ahadi's-samed Şerhu'l-Edebi'l-müfred* (I-III, Kahire-Cidde 1436/2015);
Ziyâeddîn el-Makdisî, *el-Ehâdîsü'l-muhtâre* (nşr. Abdülmelik ibni Abdillah ed-Dehîş), I-XIII, Beyrut 1420/2000.

KONU FİHRİSTİ

A

B

C

D

E

İ

K

L

M

N

Ö-Ö

R

S

Ş

T

U

Ü

V

Y

Z

١ ـ فهرس الأحاديث

(ك)

Prof. Dr.
Mehmet Yaşar
Kandemir

EL-EDEBÜ'L MÜFRED

CİLT II

TAHLİL
YAYINLARI

